BIBLIOTECA NAZ.
8
F
26
NAPOLI

THEOPHILI RAYNAVDI SOCIETATIS IESV APOPOMPÆVS

THEOPHILI

RAYNAVDI

SOCIETATIS IESV

APOPOMPÆVS.

ADMODUM RARA CONTINENS,

I. Syntagma de Libris propriis.
IJ. Calviniſmum, Beſtiarum Religionem.
IIJ. Theologiam ſupplicem.
IV. Epimetrum ad Theologiæ ſupplicis Libellum.
V. Thomam Hurtado vulſum, ac depilatum.
VJ. Theologiam antiquam de vera Martyrij notione.
VIJ. De Confeſſione Epiſtolari.
VIIJ. Apologia de Martyrio per Peſtem.
IX. Parænesis ad Religioſum amicum relegatum.
X. Judicium aliquorum de Libro cui Titulus, HETEROCLITA PIETATIS, aduerſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus, cum reſponſione Authoris.
XJ. Correctio facta à cõgregatione Jndicis.
XIJ De immunitate Cyriacorum à cenſura
XIIJ. Ypparchus de Religioſo negotiatore.
XIIIJ. ΑΥΤΟΣ ΕΦΑ.

TOMUS VIGESIMUS ET POSTHUMUS,

Per Anonimum noviſſimè digeſtus.

CUI ACCEDIT INDEX TITULORUM OMNIUM ET MAXIME UTILIS, AC FIDELIS RERUM ELENCHUS.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIIT.



CRACOVIÆ,
Sumptibus ANNIBALIS ZANGOYSKI, Bibliopolæ,
M. DC. LXIX.

AD LECTOREM
TYPOGRAPHUS.

EN Tibi emunctæ naris Lector, Opus è tenebris, in quibus ſepultum penituſque deletum volebant malevoli, prodiit inlucem, adinſtar ignis ſuppoſiti cineri doloſo, aut adamantis è luto effulgentis; Jta pulli ab ovo recluſi, fovente tandem calore in lucem protrahuntur, ſic lilia è ſpinis præ cæteris floribus eluceſcunt, & nubibus atris antea condita, pulchrius effundunt SYDERA LUMEN. Partus eſt quidem poſthumus, ſed novemdecim præcedentibus hactenus in lucem editis, quaſi fratribus prælucens, velut inter JGNES LUNA MINORES, ſine quo aſtra illa tanquam Sole ſuo orbata, parùm vel nihil ſplendeſcerent; Eſt enim totius, at quanti! ingenii Theophilini vltimum quaſi ſupplementum; vbi nihil redundans, ſed omnia maximè neceſſaria, viriſque honore & ſcientiâ præcellentibus ſummo vſui futura. Lege attentè, & re-

leges ſcio ; decieſque REPETITA PLACEBUNT , miraberis illius partes, multis catenatas vinculis, diverſiſque hactenus ſubactas compedibus in noſtras fœliciſſimè cecidiſſe manus; quò tibi illud, nonobſtante malevolorum fremitu, invidorum ſtrepitu , & malignantium importuno conflictu per nos illuceſceret. Tu faveas, noſtróque labori congaudens Vale. Cracoviæ, Ex Officina noſtra libraria, IIIJ. Non. Januarii, Anni M. DC. LXIX.

INDEX
TITVLORVM OMNIVM
IN HOC TOMO CONTENTORVM.

VLTIMVS NVMERVS PAGINAM INDICAT.

SYNTAGMA de Libris propriis. pag. 1.
Membrum I. Conſilij Ratio. ibid.
II J. Præmunitio, aduerſus nonnulla, pluribus communiter Scriptionibus noſtris objecta. 2.
§. 1. Ad criminationem de obſcuritate ibid.
2. Expenſa criminatio de ſtyli inelegantia 6.
3. Aſperitas quarumdam Scriptionum malè obiecta. 10.
4. Rejecti quærentes ex ſcripta Veterum loca. 12.
III J. Singularum Scriptionum enumeratio duplex, titulorum tenus, 14.
Prothyron ad Scriptiones ſingulas 17.
I. Theologia naturalis. 18.
I J. Scalæ à viſibili Creatura ad Deum. 20.
II J. Breuiarium Chriſtianæ Theologiæ. 21.
IV. Splendor veritatis moralis, collatus cum tenebris mendacij, & nubilo æquiuocationis ac mentalis reſtrictionis. 22.
V. Dubia Theologica, ex perſona Ieſu-Chriſti Fidem patrum ſuorum, & profeſſionem Catholicam cogitantis: ambigui verò circa parallela Doctrinæ quorundam Catholicorum & Joannis Caluini, de libertate, & de diuinis cuiuſcunque ordinis præmotionibus. 23.
VI. Moralis Diſciplina. 24.
VI J. De virtutibus & vitiis. 26.
VII J. Theologia Patrum. ibid.
IX. De Attributis Chriſti. ibid.
X. Syntaxis Operum ſancti Anſelmi. 27.
XI. Cenſura inofficioſæ cenſuræ libri de Prędeſtinatione & Gratia. 28.
XI J. Valerianus Cemelienſis Epiſcopus integer doctrinæ, labiſque purus. 29.
XII J. Indiculus SS. Lugdunenſium. ibid.
XIII J. Metamorphoſis in Apoſtolum; ſiue peſſimæ vitæ finis optimus, ex S. Latronis Chriſto confixi Hiſtoria. 34.
XV. Optimæ vitæ finis peſſimus Libertatis perire volentis, in Juda proditore exhibitio, Gratiæ victricis expreſſæ in S. Latrone paralella. 35.
XVI. De Martyrio latè ac expreſſè bifariàm dicto, & vtriúſque preſſè dicti comparatione. ibid.
XVI J. Concilium plenarium, Thologorum ex omni prouincia Europæa, pro defenſione veri Martyrij, in morte oppetita ex miniſterio Charitatis. Triplici modo triplex cuneus. 36.
XVII J. De malis & bonis libris, déque iuſta & iniuſta eorum confixione. 37.
XIX. Ambroſius ſuccus cæleſtis, vbi Galliarum expreſſus. 38.
XX. De bono regimine ſacrorum Cœtuum, commonitorium vt ſit moderatio quod dicitur, & agger aduerſus ictũ fluuii ibid.
XX J. Noua Libertatis explicatio, ad lucem obſcuriſſimis quibúſque Theologicis difficultatibus affundendam adinuenta; antiſtrophâ Tractatione diſcuſſâ. 39.
XXI J. Non cauſa vt cauſa, ſubiunctâ verâ cauſâ. Elenchus ſophiſmatis Guilielmi Camerarii Scoti. 41.
XXII J. Judæ poſteri, apoſtatæ à Religioſis ordinibus. ibid.
XX JV. S. Maria Ægyptiaca, muſca de extremo fluminum Ægypti, ſibilo Domini euocata. 42.
XXV. Pietas ſpecialis erga vnum aliquem Sanctum præ aliis; purgata, & ex ſuis titulis illuſtrata. 43.
XXV J. Minutalia ſacra. ibid.
XXVI J. De monitoriis Eccleſiaſticis. ibid.

XXVIII. Faculæ ad Idiotam: Oculus myſticus; Tractatio plena de B. Virgine eius Auctoris. 44.
XXIX. De ſectione Cæſarea. 45.
XXX. Error popularis de Communione pro mortuis. ibid.
XXXI. Mala Bonorum Eccleſiæ. 46.
XXXII. O Paraſceuaſticum. ibid.
XXXIII. Heteroclita ſpiritualia, & Anomala Pietatis, cæleſtium, terreſtrium & infernorum. ibid.
XXXIV. Theologia ſupplex pro libera quæſtionum inter Scholaſticos diſcuſſione, ſalua charitate atq; modeſtia. 49.
XXXV. Nomenclator Marianus. 50.
XXXVI. De Agni cerei à Romano Pontifice conſecrati inſtitutione, fine, antiquitate, cæteriſque adiunctis; Tractatio, quâ Chriſtianus CHRISTI patris, & Eccleſiæ matris per Baptiſmum filius, cerei Agni à Chriſti Vicario conſecrati, ſymbolica imagine expreſſus oſtenditur. 51.
XXXVII. Epiphanii Paulus IJ. illuſtratus. 53.
XXXVIII. Homo Dominicus loricatus. Diſcuſſio cauſæ Religioſorum bella gerentium. ibid.
XXXIX. Vitæ & mortis humanæ terminalia, num à Deo metatore conſtituta. ibid.
XL. Vulpes paruula demoliens vineas, capta & corio nudata. 54
XLI. Analecta de Pileo quadrato clericali & laïco, aliiſque vſuariis ſacris & profanis capitis humani integumentis. ibid.
XLII. Ypparchus de Religioſo negotiatore. ibid.
XLIII. Corona aurea ſuper Mitram, expreſſa ſignis Sanctitatis, Gloria honoris. 55.
XLIV. Candelabrum ſanctum, ſeptiluſtre prædelineatum in Synagoga, expreſſum verò in Eccleſia, exhibitione Corporis & Sanguinis Domini. ibid.
XLV. Laus breuitatis. 57.
XLVI. De incorruptione cadauerum. ibid.
XLVII. Amor crucifixus; Tractatio de amore Nationis & Cognationis, in ſeruis Dei temperando. ibid.
XLVIII. Sanctus Joannes Benedictus, Paſtor & Pontifex, Auenione. ibid.
XLIX. Hoploteca contra ictum calumniæ; Robur & Æs triplex circa pectus à patientia & fide Sanctorum. 59.
L. Gemitus columbæ de Iudiciis ſæculi. 61.
LI. Pratum ſpirituale, de varia Hiſtoria chriſtiana æui noſtri. ibid.
LII. De Stigmatiſmo ſacro & profano, diuino, humano, dæmoniaco. ibid.
LIII. Symbola Antoniana. 62.
LIV. Neotheſia in ſpiritu & veritate. Diſquiſitio de prærogatiuis chriſtianæ Pentecoſtes, & de prima Miſſæ celebratione in Chriſtiana Eccleſia. ibid.
LV. Diſſertatio de ſobria alterius ſexus frequentatione per ſacros homines. ibid.
LVI. Trinitas Patriarcharum. ibid.
LVII. Titulus Conceptionis immaculatæ immaculatus, atque adeò retinendus. 63.
LVIII. Pietas Parthenica Lugdunenſis erga Conceptionem Immaculatam Glorioſæ Virginis Genitricis Dei Mariæ. Curæ de eo argumento tertiæ. ibid.
LIX. Eunuchi nati, facti, myſtici. Zacharias Paſqualigus emaſculator puerorum ob muſicam, quo loco habendus. 65.
LX. Roſa mediana. Ritus ſacer Dominicæ quartæ Quadrageſimæ, ad ſuadendam quadragintadialis Ieiunii explotionem, accommodatus. 66.
LXI. Confiteor reformatum; Diſſertatio de paternitate ſpirituali, déque non abroganda Religioſis Sacerdotibus Patrum appellatione. ibid.
LXII. Cæcitas oculata. ibid.
LXIII. Hercules Commodianus. 67.
LXIV. Pileus & Gladius Pontificia benedictione initiati, in nocte Natalis Domini, ſplendorum naſcentis CHRISTI emblematica Inſignia. ibid.
LXV. Clemens Scotus, Virbius, &c.
LXVI. Anagnoſtes ad Religioſam menſam, inſtructus noua Bibliotheca ſelectarum Homiliarum. 68.
LXVII. De honore Iudicis. ibid.
LXVIII. De Confeſſione epiſtolari, exceptio contra exceptionem. ibid.
LXIX. De bicipiti Eccleſia in Arnaudi capite nata, Pontificio gladio minuta. 69.
LXX. Αὐτὸς ἔφα; Linguarium Damnatis à Sede Apoſtolica iniectum. ibid.
LXXI. Bertrandus in Cugnerium; Tractatio de Fide præter intentionem profligata, per cooperationem ad præuiſum eius excidium. 70.
LXXII. Scapulare Stochianum, illuſtratum & defenſum. ibid.
LXXIII. De ſpeciebus ſacramentalibus, neque præſtigiis, neque ſubſtantiolis è poris ſubſtantiæ deſtructæ reſiduis, ſed veris accidentibus. 71.
LXXIV. Sanctus Bernardus Doctor mellifluus, Apis Gallica. ibid.
LXXV. Robertus de Arbruſcello fundator Fontebraldenſis. 72.
LXXVI. S. Joannes filius Zebedæi Euangeliſta; Theophilus, amans & amatus, Reliqui Theophili delibati. ibid.
LXXVII. De exſolutione à votis Religioni ſubſtantialibus. ibid.
LXXVIII. De excellentia & pretioſitate ve-

ti : Ad diiudicationem recens rediuiuæ controuerſiæ ; præſtet ne opus bonum ex voto exequi, vel abſque voto. ibid.
LXXIX. Arnaldus Rediuiuus. 73.
LXXX. Sacrum Chriſtianum Acatiſtũ. ibid.
LXXXI. Maleuoli erga Religioſos maledicti, & Beneuoli benedicti. ibid.
LXXXII. Syntagma de libris propriis. ibid.
Opellæ clauſula. 74.

Caluiniſmus, Beſtiarum Religio ; & appellatio pro Dominico Banne Caluiniſmi damnato, à Petro-Paulo de Bellis, Jtalo, Ordinis Prædicatorum Apoſtata, &c. 77.
Litis de Beſtiarum Religione, Origo, Progreſſio, deciſio per Judicem compromiſſarium, & ab iſta appellatio, ſummatim ac typo quodam delineata. ibid.
Diatriba I. An Religio Caluiniana, rectè dicta ſit beſtiarum Religio. 78.
Alphabetum Beſtialitatis Hereticæ, ex Patrum Symbolis. ibid.
II. An ex eo maximè capite, Caluiniſmus iure dictus ſit beſtiarum Religio, quòd libertatem abrogans, hominem pecuet. 80.
III. Dicam Caluino impactam retorquet ſectarius ; contendens non aliam voluntatis neceſſitationem à Caluino traditam, quàm quæ excluſo neceſſitationis nomine, à Dominico Banne data eſt. 83.
IV. Rurſum Sectarius, criminationem Caluino intortam, quoad neceſſitationem ex prouidentia atque decretis, & impulſu Dei ad quæcumque hominis opera, retorquet in Bannem. 86.
V. Poſtrema Sectarij pro Caluino redantruatio, quòd morio gratiæ voluntatem neceſſitans, eque ſit à Banne aſſignata. 89.
VI. Sectarij Celeuma, déque damnato Caluino, & eius religione proſcriſſâ, indemnato per Catholicos Banne eadem aſſerente expoſtulatio. 95.
VII. Catholici pro Banne conteſtatio, & prouocatio vtrinque interpoſita ad Dominicani Apoſtatæ iudicium. ibid.
VIII. Petri-Pauli de Bellis Apoſtatæ Dominicani, Iudicis compromiſſarij in lite de concordia Bannis & Caluini quoad negotium humanæ libertatis Iudicium, quo Bannem & eius partiarios, à Caluino in ea cauſa, ad ſummum vocibus diſſidere pronunciat. 96.
IX. Appellatio Catholici pro Banne & partiariis, à Geneuenſi tranfugâ malè damnatis. 97.

Theologia ſupplex, inſtructa libello pro libera Quæſtionum Scholaſticarum inter Doctores diſcuſſione cum charitate atque modeſtia. 99.
§. 1. Supplicandi occaſiones. 100.
2. Decretum de ſuppreſſione quæſtionum ad auxilia gratiæ ſpectantium refertur ; eiuſdem extenſio indebita attingitur. 101.
3. Aduerſus prorogationem ſuppreſſionum, decreto propoſito antehac indictarum ſupplex ſuggeſtio. 104.
4. Suppreſſiones Tractationum de materia propoſita, nullam nunc habere iuſtam neceſſitatem. ibid.
5. Suppreſſiones ignotæ, ante hac Eccleſiæ. 105.
6. Diffidentes cauſæ ſuæ, Ethnici, Saraceni, Hæretici, ſuppreſſiones adamarunt. 108.
7. Veritas tenebrarum & compedum impatiens, lucis & libertatis amans, ſuppreſſiones auerſatur. 113.
8. Dei Conſilium, ſuppreſſionibus aduerſans. 115.
9. Boni fraudatio per ſuppreſſiones. 116.
10. Multitudo ſcriptionum anteriorum non iuuat ſuppreſſiones. 117.
11. Nec caligo argumenti ex ſuppreſſionibus adſtipulatur. 120.
12. Damna à ſuppreſſionibus, cum ſint impugnandi errores. 121.
13. Operum & Auctorum grauium deformatio à ſuppreſſionibus. 123.
14. Labes à ſuppreſſionibus, in Concilia & Patres. 125.
15. Nullus fructus, ac nè pacis quidem, à ſuppreſſionibus. ibid.
16. Jnæqualis ſuppreſſionum vigor. 126.
17. Recollectio, vniuerſam diſſertationem ſummis capitibus comprehendens. 127.
Supplicationis clauſula. 128.

Ad Theologiæ ſupplicis libellum, pro exoranda laxatione Decreti interdicentis Tractationẽ auxiliorum diuinæ gratiæ ; Epimetrum. 129.
§. 1. Præſtitiſſe ſuppliciter exſolutionem interdicti Pontificij depoſcere, quàm ei, vel cum per paucis inconſultis, impudoratè obſtrepere, vel per cuniculos ludicræ interpretationis, illudere ; vt recens factum eſt à Thoma Hurtado. ibid.
2. Videri poſſe Eccleſiam, neceſſitati nunc vrgenti ceſſiſſe, & interdictum vulgan-

di Tractationes de auxiliis diuinæ gratiæ, vbi ita ſert bonum ſidei, deriguiſſe.

THomas Hurtado Clericus Regularis Minor, vulgò *Peloſo*, in Reſolutione Controuerſiæ de Communione pro mortuis, vulſus ac depilatus. 136.
Argumentum. 137.
§. 1. Sententia Raynaudi de Communione pro mortuis. ibid.
2. Doctrinam propoſitam ſugillat Thomas Hurtado. 138.
3. Iudicium de Hurtadi ſugillatione; primùm quidem quoad conclamationem in negatam à Raynaudo animabus Purgatorij gaudiorum vbertatem, & exquiſitas delicias. 140.
4. De Raynaudi per Hurtadum criminatione, ob negatum vel extenuatum Communionis pro mortuis fructum ex opere operantis, quatenus ſatisfactiuo. 141.
5. Diſcuſſa Raynaudi per Hurtadum exagitatio, ob ſublatum, vel imminutum fructum Communionis pro mortuis ex opere operantis impetratorio. 142.
6. De eodem fructu Communionis pro mortuis ex opere operato, ſiue Sacramenti, communiter exploſo; ſiue alio, recens, ac primùm ex ingenio per Hurtadum fabrefacto. 143.
7. De Raynaudi per Hurtadum exarmatione prorſus omni authoritate, & è contrario de oſtentatis ab Hurtado pro ſua ſententia authoritatibus. 144.
8. Scriptionis Hurtadi Characteriſmus abſoluté. 146.
9. De eodem Characteriſmo ſcriptionum Hurtadi, reſpectiué. 147.
10. Encomium Theophilo ab Hurtado depactum, quale? 148.

THeologia antiqua de veri martyrij adæquatè ſumpti notione, ad ſpumoſam κενολογίαν, & fragoſum Tarantantara Thomæ Hurtadi Bucchaferrei, de Scir; iterato vulſi ac depilati. 150.
Theologia antiqua. 151.
De veri Martyrij notione. ibid.
Sancti Alexandrini, de quibus tabulæ Eccleſiaſticæ 28. Februarij; & qui eorum incitatione, ex puro motiuo Chriſtianæ charitatis ſupernaturalis, inſeruiendo lue contactis, luem ac mortem contrahunt; ſunt coram Deo verè & abſque impropriietate, martyres. 153.
Congrua ratio ad firmandam concluſionem. 154.
Eccleſia pro Concluſione propoſita. ibid.
Patres ad eandem mentem. 155.
Suffragium Auctorum poſterioris æui, in ſcriptis publico datis. ibid.
Qui extra ſcripta typis vulgata, Martyrium Ss. Alexandrinorum, & aliorum Miniſterio Charitatis Chriſtianæ immorientium, agnouerunt. 157.
Ordo I. Academiæ illuſtres pro veritate Martyrij Ss. Alexandrinorum, & ſimiliter morientium. ibid.
II. Doctores ſingulares ex omni natione Europæa. Doctores Luſitani pro Martyrio per peſtem. 158.
Doctores Hiſpani ad eandem mentem. 159.
Theologi Galli, pro Martyrio per peſtem. 160.
Theologi Angli, pro Martyrio Charitatis. 161.
Theologi Belgiæ, pro eadem concluſione. ibid.
Theologi Germani, pro Martyrio per peſtem. ibid.
Theologi Poloni, pro concluſione propoſita. ibid.
Theologi Itali, pro aſſertione propoſita. 162.
III. Seren. Reuer. Epiſc. Cardinales pro Martyrio per peſtem. ibid.
IV. Magni Antiſtites in eandem ſententiam. 163.
V. Qui verbo & opere, Doctrinæ propoſitæ ſunt ſuffragati. ibid.
Nonnulla diuinæ ſuffragationis indicia. 164.
Summa numeri, Approbatorum Doctrinæ propoſitæ. ibid.
Ad anteriorum obiectiones contra propoſitam Doctrinam. ibid.
Nouæ contra Doctrinam propoſitam obiectiones, ex Thoma Hurtado Bucchaferreo. 166.
Obiectio 1. Hurtadij. ibid.
2. Hurtadij. 167.
3. Hurtadij. 168.
4. Hurtadij. 169.
5. Hurtadij. ibid.
6. Hurtadij. ibid.
Libri de Martyrio per peſtem à P. Theophilo Raynaudo conſcripti, approbatio alma Academiæ Valliſoletanæ. 172.

IN. Reſolutiones Orthodoxas Thomæ Hurtado Bucchaferrei Indices tres. 174.
Monitiuncula ad Lectorem. ibid.
Index I. Vocum barbararum. 175.

In hoc Tomo contentorum.

II. Vocum Græcanicarum. 177.
III. Rerum notabilium. 183.
Opellæ Clauſula. 185.

THeophili Raynaudi è Societate Ieſu diſſertatio pro Franciſco Suare, de Gratia ægro oppreſſo collata, per abſolutionem à Sacerdote preſente impenſam, præuiá peccatorum expoſitione Epiſtolari. 188.
Occaſio ſcriptionis. 189.
Caput I. Quid & quotuplex ſit Confeſſio Epiſtolaris. 190.
II. Quòd Confeſſio ſumpta pro integro Pœnitentiæ Sacramento, Epiſtolaris eſſe non poſſit, certa ſententia. 191.
III. Pœnitentię Sacramentum, nè ex parte quidem expreſſionis peccatorum, poſſe eſſe Epiſtolare, qui cenſuerint. 194.
IV. Expreſſionem Sacramentalem peccatorum, in ſumma neceſſitate, poſſe eſſe Epiſtolarem, Suaris Sententia, Varijs Doctoribus probata. 195.
V. Concilia & Pontifices pro Sententia propoſita. 197.
VI. Rituale Romanum pro eadem ſententia. 201.
VII. Ratio congrua in eiuſdem ſententiæ confirmationem. 204.
VIII. Ad argumenta in contrarium propoſita cap. 3. 205.
IX. Sigillatim ad argumentum ex Decreto Clementis Octaui contra Confeſſionem per litteras, vel internuncium. 208.
X. De aliis modis ſubminiſtrandi partem materialem Sacramenti pœnitentiæ per internuncium, aut litteras. 215.

APologia pro vero & proprio Martyrio per peſtem, &c. 219.
Reſolutio pro proprietate Martyrij. ibid.
I. Fundamentum. 220.
II. Fundamentum. 224.
III. Fundamentum. 226.
Adduntur alia eiuſdem aſſumpti plauſibilia fundamenta. 227.
Approbationes Sapientiſſimorum Doctorum, qui tum in hac curia, tum in Conimbricenſi, & Eborenſi Academia, huic Apologiæ ſubſcripsêre. 236. & ſeq.

PAræneſis ad Religioſum Amicum Relegatum. 245.

IVdicium aliquorum de libro, cui Titulus; *Heteroclyta Pietatis aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius.* 252.
Reſponſio Theophili Raynaudi. 253.
Correctio facta à congregatione Indicis libri inſcripti, *De Martyrio per peſtem.* 256.
Correctio libri inſcripti, *Error popularis de Communione pro mortuis.* ibid.
Per exigua hic ſatisfactio. 257.
Impetratio, qualis? 258.
Oratio prout præcisè impetratoria, tenue mortuorum ſubſidium. 259.
Correctio Erotematum de bonis & malis libris. 260.
Articulus I. *Credo in Deum Patrem, &c.* 262.
II. *Et in Ieſum Chriſtum, &c.* ibid.
III. *Qui conceptus eſt, &c.* 263.
IV. *Paſſus ſub Pontio Pilato, &c.* ibid.
V. *Deſcendit ad inferos, &c.* ibid.
VI. *Aſcendit ad cœlos, &c.* ibid.
VII. *Inde venturus eſt, &c.* ibid.
VIII. *Credo in Spiritum Sanctum.* ibid.
IX. Sanctam Eccleſiam Catholicã, &c. 264.
X. Remiſſionem peccatorum. ibid.
XI. Carnis Reſurrectionem. ibid.
XII. Vitam æternam. ibid.

THeophili Raynaudi monitum. 265.

DE immunitate Auctorum Cyriacorum à cenſura. 267.
Diatriba I. An ſcriptores Cyriaci ſint immunes ab hæreſi, atque adeo etiam à cenſura propter eam. 269.
II. An ſolis libris Cyriacorum, tam bellé per omnia conueniat cum ſenſis Sedis Apoſtolicæ, vt immunes à cenſura eſſe debeant, ex hoc capite. 273.
III. An Cyriacorum erga Sanctos Cælites obſeruantia ſit eiuſmodi, vt ex eo capite libris eorum debeatur immunitas. 279.
IV. Sit-nè Cyriacorũ Doctrina adeò ſolida, vt libri eorum, ex hoc capite, ſortiri immunitatem debeant. 287.
V. Nullæ-nè in libris Cyriacorum, gerræ, ineptiæ, ignorantiæ; vt propterea quòd ad has labes attinet, immunes eſſe à cenſura debeant. 290.
VI. Adeo-nè exulet à Cyriacorum libris fermentum impoſturæ atque mendacij, vt iure ex hoc capite ſortiantur à cenſura immunitatem. 297.

VII. An nullus acor, nulla-ve mordacitas occurrat in libris Cyriacorum; vt propterea eis ob nullatenus violatam mordendo, ſiue charitatem, ſiue iuſtitiam, nulla ſit timenda grandinatio, ſicut libris cęterorum. 301.

VIII. Sapientiâ prěſtantibus, quàm non licuerit per Cyriacos, immunitate à ſuorum librorum cenſura gaudere. 304.

IX. Cur ſpecialiter Scriptores Societatis Ieſu, à cenſura immunes eſſe per Cyriacos prohibeantur. 313.

X. Media quibus proſpici poſſet, ne Cyriaci, quos vellent authores immunitate donarent, eſſentque ipſi quoque ſorte communi cęterorum. 315.

YPparchus de Religioſo negotiatore. Diſceptatio Mediaſtinum inter ac Timothęum. Quæ negotiatio à Religioſo ſtatu abhorreat? 320.

Aditus ad Diſceptationem. 322.

§. 1. Negotiatio emercantium per munera Religioſas dignitates ſeponitur. 323.

2. Negotiationem populariter dictam, à Religioſo ſtatu non abhorrere, quæ ſuadere videantur. Mediaſti diſputatio. 327.

3. Quibus confirmari videatur, negotiationem prorſus à Religioſo ſtatu diſſentire: contraria Timothei concertatoris diſputatio. 331.

4. Supponenda ad controuerſię diiudicationem. 339.

5. Extremarum ſententiarum in binis ſuperioribus diſputationibus propoſitarum, Anacriſis vniuerſé. 344.

6. Sigillatim de Negotiatione per venditionem opificiorum, quę Religioſi labore ſuo, & manibus operando confecerint. 352.

7. Sigillatim de Religioſorum conuictoribus. 355.

8. Diſcuſſa ſigillatim cauſa Pharmocopolarum Religioſorum negotiantium. 360.

9. Sigillatim de Monialium quæſtubus, ac multiplici negotiatione. 365.

10. Concluſio de pia & prorſus irreprehenſa Regularium negotiatione. 370.

AVTOΣ EΦA, os Domini locutum eſt: Linguarium validum damnatis à ſede Apoſtolica iniectum, &c. 375.

Occaſio ſcriptionis. 376.

Punctum 1. Declinationem ſententiæ Pontificis per prouocationem ad generale Concilium, fuiſſe iam olim hæreticorum ac ſchiſmaticorum. 378.

II. Paucos quoſdam Catholicos difficultatibus temporum impeditos, prouocationem à Pontifice ad Concilium bona fide aliquando admiſiſſe. 379.

III. Incongrué filios pacis, inſiſtentes veſtigiis Hæreticorum, ac Schiſmaticorum, & eorum quos temporum difficultates aliò abduxerint, prouocationem à Pontificis Iudició in cauſa fidei vſurpaturos. 380.

IV. Ipſe Janſenius, quia non niſi materialiter hæreticus, effugium prouocationis à Pontifice ad generale Concilium præcluſit ſuis. 381.

V. Definitio Pontificia, certa ex fide; atque adeo omnes ab ea prouocatio præcluditur. ibid.

VI. Scripturæ abſoluté aſtruentes Pontificiam in docenda fide authoritatem, prouocationes ab ea exſcindunt. ibid.

VII. Voces Pontificum, Eccleſiæ Rectorum, de ſuarum definitionum irretractabili veritate, independenter à Concilio generali. ibid.

VIII. Declinatió Pontificiæ Definitionis per prouocationem ad Concilia, ex Conciliis ipſis reiecta. 382.

IX. Pontificiam de fide definitionem, eſſe irretractabilem, & abſque generali Concilio validam, perpetua Eccleſiæ praxis tulit. 383.

X. Senſus Patrum de poteſtate ſummi Pontificis ad pronunciandum dé fide, abſque generali Concilio. 385.

XI. Theologi pro infallibili ac certa ex fide Pontificis definitione, abſque Concilio generali. 387.

XII. Doctores Canonum, pro definitionibus Pontificiis ex fide certis, & explodenda prouocatione ad Concilium. 389.

XIII. Prouocationes à Pontificia definitione, & Chriſti Vicario & Chriſto ipſi iniurioſæ. 390.

XIV. Fundamenta prouocationis ad Concilium, puncto ſecundo propoſita, diſjiciuntur. 391.

Epimetrum. Amica allocutio ad Janſenii partiarios. 393.

Syn-

SYNTAGMA, DE LIBRIS PROPRIIS.

PRÆDICENDA.

Priuſquàm ſigillatim de libro quolibet dico, nonnulla ſunt præmittenda generatim, quæ omnes, vel pleroſque libros noſtros attingunt & intereſt non ignorari.

MEMBRVM I.

Conſilij Ratio.

IAM olim Galenus, alterum medicorum ab Hippocrate numen, de libris proprijs tractationem confecit, quæ inter eius opera legitur. Edidere item ſuperiore ſæculo, de libris proprijs ſcriptiones, Deſiderius Eraſmus, & Hieronymus Cardanus. Ac ne nominibus apud aliquos minus acceptis niti videar, V.Cl.& omni inuidia ſuperior Iuſtus Lipſius, in hoc ipſum, quoad ſuas lucubrationes operam contulit Epiſtol. 87. Centuriæ tertiæ Epiſtolarum mixtarum. Dionyſius Richelius, enumeratione ſuarũ ſcriptionum librum compleuit. Et vt reliquos vitæ integros, labiſque puros Doctores, eodem labore perfunctos prætercam; cui ignotum quid in calce Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ gentis Anglorum Beda, quid S. Hieronimus in clauſula libri de Script. Eccl. hac in parte præſtiterint? D. Auguſtinus in opere retractationum eo planè collineauit. Demonſtrandum quippè ſuſcepit S. Doct. eo opere, quos libros pro ſuis agnoſceret, quidve in eorum vnoquoque, poſterioribus curis poliendum aut recognoſcendum occurriſſet. Vt verò exempla omni exceptione majora deeſſent, adactum me video ad conficiendùm ſcriptionum mearum ſyllabum; cum vt inuidiam amoliar, ex nonnullis ſcriptionibus alienis mihi malignè ſuppoſitis conflatam, ſorte pleriſque probatis ſcriptoribus non noua, vt planè alio loco docebo: tum vt aliqua recognoſcendi circa nonnullos libellos meos, facultas detur per hanc occaſionem.

Itaque timenda non eſt captatæ popularis auræ nota, ex enumeratione multiplicium ſcriptionum. Eam quippè maculam, amoliuntur ſufficienter, & exempla quæ protuli, & iuſta neceſſitas, qua me impulſum atque adactum ad huiuſmodi laborem profiteor. Prætèrquàm quod admodum ingenio pinguem, & iudicio hebetem eſſe oportet, eum qui ex vanitate & ad aucupandam gloriam ac inanes fumos, multiplicem ingenij partum oſtentet. Ferè enim qui multa ſcribit, non multum ſcribit, & ægerrimè contingit, vt fœcunditas in hoc genere vacet vitio, deſitque in multiplici ſcriptione peccatum. Vnde experimento notatum eſt, ratò numeroſam ingenij ſobolem, perennare: quaſi idem in mentium fœtibus, quod in corporea prole vſu veniat. Vix enim validam & diu victuram prolem fundunt, quæ copioſa fœcunditate, vt vites abundantes in lateribus domus luxuriant. Qualis illa quadragenaria, quæ homini Scoto liberos quinquaginta quatuor Helſingoræ in Dania protulit, primo connubij nouennio fœtus viginti ſeptem enixa, annis ſingulis ternos. Et fuerunt eidem patri, ex alia iuſta vxore, liberi vndecim, ita vt ſexaginta quinque liberorum, legitimis nuptijs & liberali ſanè ſatu pater exiſteret, vt apud Ionſtonum lego, claſſe 10. Thaumatographiæ. c. 3. art. 6. Mentior, niſi adeo multiplicata propago eneruis fuit ac imbecilla, nec in multum tempus ſuperſtes. Æquè igitur qui admodum fœcundus ingenio eſt, ægrè pleroſque fœtus profundit vitales. Sunt enim libri, ingeniorum fœtus, vt S. Ambroſius Epiſtol. 40. ad Sabinum, & Syneſius Epiſt. 1. ſcitè tradunt: ac proinde minus vegetam validamque & vitalem eſſe neceſſe eſt animi prolem, ſi auctius ſoboleſcat. Non caremus, (vt præmiſi,) huius caducitatis fœtuum numeroſorum vnius eiuſdemque ingenij, antiquis experimentis. Fabius ſanè lib. 1. cap. 8. & Suidas. V. *Dydimus Alexandrinus ſenior*, huius cognomento *Chalcenteri*, volumina tria mille quingenta memorant: Nihil ex tam multiplici fœtura ſuperat, vniuerſa intercidit. Sex millia Origenis librorum ab ſe lecta, D. Hieronymus prodidit: qui etiam Epiſt. 65. de Origene ait; quis noſtrum tanta poteſt legere, quanta ille conſcripſit? Apolinaris in ſcribendo celeritatem & libro-

rum numeroſitatem, carpit S. Baſilius Epiſt. 72. Quantulas ex eo reliquias, ſaluas habemus? Quamvis aliæ cauſæ, cladis tot ſcriptionum interuenire potuerunt: tamen conjectura ducimus, pleraſque quod minus ab authore expilitæ & pumicatæ, adeo etiam, rerum ſingularium copia ſaginatæ ac fartæ eſſent, minus à lectoribus curatas intereidiſſe. Notum illud Martialis lib. 4. Epigr. 29. de Marſo multiplicis librorum fœturæ patre, ſed impolitæ, ac nullo loco habitæ,

Sæpius in libro memoratur Perſius vno,
Quam leuis in tota Marſus Amazonide.

Et ibidem non diffitetur, libellorum ſuorum turbam, id eſt multiplicitatem, laſſaſſe lectores; vnde Pudentem precatur, vt quemcumque ipſius libellum legeret, putaret ſolum, pluris eo modo facturus. Catullus Suffenum Poëtam peſſimum à multiplici fœtura dehoneſtat. Et Horatius Lucilium, ſatyra 4. libri primi. Itaque hebeſcere, aut pingueſcere iudicio neceſſe eſt, qui vento illo à multiplici ſcriptione circonferri ſe ſinat; indeque efferri velit & dici *hic eſt*. Nec me eo afflatu impulſum, hanc cogitationem ſcriptiones meas enumerandi ſuſcepiſſe, ſecurus profiteor.

Quin potius magna inde humilitatis materia ſcriptori ſubminiſtretur neceſſe eſt quod copioſam ingenij prolem fuderit, ſiue bona ſit, & eiuſmodi quæ laudem illi ac decus merito conciliet; ſiue reproba & quæ in dedecus cedat auctoris. Hoc ſecundum non eget illuſtratione, cum per ſe pateat. Sicut enim iuxta ſapientem, multitudo filiorum inſenſatorum, patri eſt in ſingultum & opprobrium, non autem in ornamentum, ita etiam librorum, qui liberi ſunt ingenij, quo maior eſt copia, eo auctius eſt auctoris quaſi parentis dedecus, ſi indigni ſint quos comparuiſſe oporteuerit. Sapientiam abſconditam, inutilem non ſecus ac theſaurum inuiſum, pronunciarat Siracides cap. 41. ſubdit tamen, *Melior eſt homo qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quam homo qui abſcondit ſapientiam ſuam.* Hoc valet maximè in re noſtra: ſi enim auctor minus habens, abſcondiſſet quam putabat ſe habere ſapientiam, nec euulgaſſet illos ſuos luce indignos fœtus, non ſibi acciuiſſet infamiam. At ſi libri numeroſi Ab authore quopiam ediri luce digni ſunt & Eccleſiæ vtiles, multo magis habet vnde ponat ſuperbiam, & altos ſpiritus abijciat. Quid enim habet quod non acceperit? Si autem accepit, quid gloriatur? Quanto magis creſcunt dona, (vt benè admonet S. Gregorius,) tanto magis creſcunt rationes donorum. Et hoc eſſe ſolidum veræ humilitatis fundamentum, agnoſcere bona omnia ex Deo eſſe, & quo plura habemus pro pluribus obſtrictos eſſe, S. Auguſtinus in calce Pſalmi 58. & Pſalmo 84. Et alibi infinities, egregiè tradit. Itaque faceſſat vel cogitatio ſuperbiæ ex multiplici ſcriptione, apud hominem cui vel mica ſuperſit ſalis.

MEMBRVM II.

Præmunitio, aduerſus nonnulla, pluribus communiter ſcriptionibus noſtris obiecta.

PRIVSQVAM ſigillatim ad ſcriptiones ſingulas, quæ digna annotatu occurrent obſeruaturus deſcendam, diſſimulare nolo, quæ vel in pleriſque ſcriptionibus meis, vel ſaltem non in vna ſola, ſed communiter in pluribus, ab aliquibus improbata inaudiui. Neque enim omnes libri arrident omnibus, & optimi quique authores, ſuos experti ſunt Ariſtarchos. Tullius & Maro, abſolutiſſima, hic ligatæ, ille ſolutæ orationis exemplaria, non effugere Cenſorum Theoninos dentes, vt de Tullio tradit Fabi. 12. inſt. c. 10. De Marone Perſius Satyr. 1. Inter Chriſtianos Theologos, S. Thomas correctores imò corruptores inuenit, vt Ægidius Romanus ſtans pro magiſtro demonſtrauit. Magnis illis ingenijs, quiſque quod è guſtu ſuo non erat, obiecit. Mihi quatuor ſcriptionum mearum næuos à varijs notatos audire contigit, obſcuritatem, & ſtyli ſcabritiem, nonnullámque alicubi aſperitatem, & in exſcribendis veterum aut SS. Patrum locis paulo longioribus operam.

§ I

Ad criminationem de Obſcuritate.

OBſcuritatem magnum eſſe ſcriptoris defectum, negare non licet. Benè Fabius lib. 1. Inſtit. cap. 6. [Oratio, cuius ſumma virtus eſt perſpicuitas, quam ſit vitioſa ſi egeat interprete?] Optimè in eandem ſententiam Iuſtus Lipſius Apoſtolicæ Inſtitutionis cap. 8. ſummum in ſermone vitium eſſe notans, non ſolum non capi, ſed etiam ægrè capi; & ſtultitiæ inſimulans affectare doctrinæ gloriam, aut decus ingenij, obſcuritate orationis, quia malè ingenioſus ille ad quem capiendum opus eſt ingenio. Ineptientem vocabat Phauorinus (Agellio referente l. 1. cap. 10.) adoleſcentem, cupidè vſurpantem iam deſitum ſermonem, vnde contingebat vt vix intelligeretur; laudabatque è coñtratio Curium, & Fabricum, ac Coruncanum, quod planè & dilucidè cum ſuis fabulati eſſent. Magnum ergo orationis decus perſpicuitas; ingens probrum obſcuritas. Vt planè ignorem, quid in mentem venerit Sophiſtis illis quos ſcribendo affectaſſe obſcuritatem, obſeruat Cœlius lib. 3. Theatri cap. 23. §. 5. Cum hic ſit magnus næuus ſcriptionis, quem Martialis l. 10. Epigr. 21. ſic Sexto exprobrabat.

Scribere te quæ vix intelligat ipſe Modeſtus
Et vix Claranus, quod rogo Sexte iuuat?
Non lectore tuis opus eſt, ſed Apolline libris
Iudice te, maior Cinna Marone fuit.
Sic tua laudentur ſanè; mea carmina Sexte
Grammaticis placeant, & ſine Grammaticis.

Ariſtoteles ab affectata obſcuritate, denominatus eſt *Sepia*. C. Heluij Cinnæ; *Smyrnam*, (ſic inſcripſit Poëma perobſcurum atque difficilè, quod L. Craſſitius commentarijs illuſtrauit;) quia

quia obſcura ſcriptio erat, à Sextio prælatam Æneidi, perſpicuæ ac limpidæ lucubrationi, ridet Poëta, cupiens placere lectori abſque Oedipo; ita vt abſque Grammatico expoſitore, poſſent patere ea quæ ſcribebat: re vera enim magna eſt ea labes in ſcriptione, vt multis proſequitur Middendorpius lib. 1. Officior. Scholaſt. cap. 20. S. Hieronymus in ipſo veſtibulo operis in Iouinianum, primam inter ſtrumas ſcriptionis Iouiniani, ſtatuit tenebricoſitatem; quæ tanta erat, vt ipſe S. Hieronimus tanto vir ingenio omnino non intelligeret quid ſcripſiſſet tenebrio ille; & nec quid loqueretur, nec quibus argumentis vellet probare quod loquebatur, perſpicere nulla ratione valuiſſet. Sic enim inuoluerat omnia, & quibuſdam inextricabilibus modis vniuerſa perturbarat, vt illud Plautinum ei poſſet aptari. *Has quidem præter Sybillam, leget nemo: Nam diuinandum eſt.* Addit S. Hieronymus edidiſſe Iouinianum, ſine mente ſonum, & ænigmatiſtem fuiſſe ſupra Heraclitũ, cognomẽto σκοτεινὸν, (Heracliti enim nõ Anaxagoræ fuiſſe nomen, vt perperam dixit Sixtus Senenſis lib. 4. Bibl. v. *Ioannes Dunſius*) quem ſudantes Philoſophi vix intelligebant, tenebricoſum & obſcuritatibus offuſum, cuius libros difficilius eſſet noſſe quam vincere. Idem vitium opponit Iouiniano ſemel & iterum Epiſt. 51. Pleriſque item ſacrorum interpretum, tanquam næuum non modicum objicit, quod obſcuritate laboraſſent. [Scio] (inquit præfatione in Ionam,) veteres Eccleſiaſticos, tam Græcos, quam Latinos, ſuper hoc libro multa dixiſſe; & tantis quæſtionibus, non tam aperuiſſe quam obſcuraſſe ſententias; vt ipſa interpretatio eorum, opus habeat interpretatione, & multo incertior lector recedat, quam fuerat antequam legeret. Nec hoc dico, quo magnis ingenijs detrahani, & alios mea laude ſugillem: ſed quod commentatoris officiũ ſit, vt quæ obſcura ſunt, breuiter aperteque dilucidet, & non tam diſertitudinem oſtentet ſuam, quam ſenſum eius quem exponit, ediſſerat.] Eandem obſcuritatis labem Ruffino obiicit in calce libri primi Apologiæ. Ait enim cũ ad legendas Ruffini lucubrationes acceſſiſſet, Heraclitum ſibi viſum legere; fuit enim Heraclitus denominatus σκοτεινὸς ex Ariſtotele initio libri de mundo, Seneca Epiſt. 12. Tertull. l. de Anima, *initio*, Hieron. l. 1. in Iouinianum. Hoc igitur Heracliti cognomentum, Sixtus Senenſis lib. 4. Bibl. v. *Ioannes Dunſius*, ex ſuo ingenio, non ex majorum authoritate, Ioanni Scoto Scholaſtici belli inter Minores fulmini, appingit, aſſerens eius nomen in ſcriptis verum deprehendi, cum ſit tenebricoſus; adeoque obſcurus, vt in eius ſchola detritis, ſit peruius. Vnde rogatus à Typographo Lugdunenſi, pro more tunc vigente. Epigramma præfigere Scoti commentario in Pauli Epiſtolam ad Romanos, negauit tantæ obſcuritati aliud aptius Epigramma quadrare, quam quod S. Hieronymus præfixit ſui in Ezechielem commentarij l. 14. cum ad partem tenebricoſiſſimam ſcriptionis obſcuriſſimæ aggrederetur, depromptum ex Poëta:

Hic labor, illa domus & inextricabilis error,
Vt quondam Creta fertur labyrintus in alta
Parietibus textum cæcis iter; ancipitemque
Mille vijs habuiſſe dolum, quo ſigna ſequentum
Falleret indeprenſus & irremeabilis error.

Quod Scoto objecit Sixtus, alij objecere S. Dionyſio Areopagitæ, vt latè refert Petrus Lanſſelius diſquiſitione de eius ſcriptis. S. Cypriani pelluciditatem, celebrat Lactantius lib. 5. cap. 1. demirans quod in tanta doctrinæ vbertate, proditâ in admodum multis ab eo conſcriptis, eſſet ingenio facili, copioſo, ſuaui, & quæ ſermonis maxima eſt virtus, aperto. Econtrario Tertullianus, eodem Lactantio iudice, in omni genere literarum peritus, ſed in eloquendo parum facilis, & parum comptus, & multum obſcurus fuit. Vnde nec ſatis celebritatis inuenit. S. Bernardus à Berengario Pictauienſi agente cauſam Magiſtri ſui Petri Abelardi, tenebricoſitatis eſt inſimulatus, collatione facta modi loquendi Chriſti de amando Deum ex toto corde, & dicti S. Bernardi, de amando Deum ſine modo quo pacto locutus eſt S. Bernardus l. de diligendo Deo. Ait ergo Berengarius ille [Ieſus ſententiæ lucem tenebris eloquij non inuoluit, vt Bernardus, qui rei venerabilis majeſtatem, exquiſito quodam obnubit verborum adulterio. Vir ſapiẽs (inquit Horatius, non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem cogitat. Quod Bernardus male attendit qui quod Ieſus nudo patuloque ore, nube ſermonis ab intelligentiæ via ſecludit.] Quod Chriſtum præ Bernardo pellucidum pronunciat hic Bernardi criminator non fuit ratum apud omnes. Nam ipſius Chriſti dicta, diſcipulorum nonnulli incuſarunt duritiei, hoc eſt difficultatis ad intelligendum, vt interpretatur Chryſoſtomus homil. 46. in Ioam. Quod enim durum eſt, non poteſt facilè mandi. Vnde S. Cyrillus in Glaphyris exponens illud *quod reſiduum fuerit, igne comburetis*, ait ſenſum eſſe, vt quæ mandi præ duritia non poſſent, id eſt quæ non poſſent intellectus dentibus ſubigi ac commoli, jacerentur in ignem, permiſſa altitudini diuinæ diſpoſitionis. Durities ergo ſermonis Chriſto objecta, eius obſcuritas & inintelligibilitas fuit, præ qua plerique receſſerunt ab eo. Auerti ſanè hac ſcriptionis labe, vel doctum lectorem, & multo magis ineruditum, Ennodius lib. 1. Epiſt. 8. profitetur; effulgurantem politi ſermonis ſplendorem collaudans primum: tum addens. [At vbi ſcaber ſermo, anguſtiam auperis ſignat ingenij, nec conceptum ſuum in ordinem digerendo, noctem ſtudio elocutionis interſerit, & nebuloſæ narrationis ambiguo, quandam generat de ipſa explanatione cæcitatem, quis non perſonæ talis in eloquentiæ arce conſtitutus, ſpernat affectum.] S. Victorino Martyri, quod præ eloquendi inopia laboraret obſcuritate S. Hieronym. Epiſt. 13. minus benè ceſſiſſet ſcribendi laborem, profitetur. Ibidem fatetur, S. Hilarium præ obſcuritate ex longarum periodorum inuolutione, à ſimpliciorum fratrum lectione procul eſſe.

Vel ex hoc tamen exemplo intelligi ſatis puto, verum eſſe quod dixit Sextus Cæcilius, referente Gellio lib. 10. cap. 1. [Obſcuritates non aſſignemus culpæ ſcribentium, ſed inſcitiæ non aſſequentium.] Quantus enim vir fuerit Sanct. Hilarius, quam plena ingenij & dignitatis eius operas nemo ſatis explicet. S. Hieronymus epiſtola 141. fatetur eum vbicumque Romanum nomen erat, prædicari & eloquentiæ claritate, & confeſſionis ſuæ merito, & vitæ induſtria. Alibi eum appellat, *Latinæ eloquentiæ Rhodanum*

Alij Patres paſſim eius eloquentiam & doctrinam celebrant. [Vir virtutum omnium atque ornamentum; (inquit de eo Caſſianus 7. de Incarnat. cap. 44.) Et ſicut vita, ita eloquentia inſignis: qui & Magiſter Eccleſiarum & Sacerdos, non per ſua tantum merita, ſed etiam per profectus creuit aliorum; & inter procellas perſecutionum, ita immobilis extitit, vt per inuictæ fidei fortitudinem, etiam confeſſoris ceperit dignitatem.] Fortunatus libro priore de S. Hilarij vita *ſub finem*, vix poſt ipſum ait fuiſſe qui eius eloquentiæ conferri eſſet. Tantus hic vir tantumque clarus eloquentiæ nomine, obſcurus ſimplicioribus audiuit. At quomodo eloquens ſi obſcurus, cum eloquentia in eo maximè cernatur, quod rem propoſitam clarè & perſpicuè euoluat; Itaque (vt dicebam,) liquere ex hoc exemplo poteſt, obſcuritatis culpam, legenti plerumque, non ſcribenti eſſe tribuendam. Aliqua quidem deprauati huius iudicij vel occaſio vel cauſa eſt penes ſcriptores. Ingenia quippe eximia, quod penitiſſimè penetrant latebras difficultatum, metientes alios ſuo modulo, & putantes ſe intelligi à minus perſpicacibus paucis euoluunt mentem ſuam. Vnde obſcuritas & caligo reſpectu aliorum quibus ingenij acies eſt minus acuta. Itaque ſunt ipſi quidem magni ſcriptores, ſecundum ſe perſpicui, & noti ſibi (vt ſolemus de rebus diuinis dicere,) alijs autem ſunt minus noti, vel etiam caliginoſi & obſcuri. Hoc in S. Thoma obſeruabat inſignis quidam Magiſter. Aiebat enim obſcurum ſatis eſſe rudioribus ingenijs, quia quæ valebat mentis ſubtilitate, vno verbo attingebat, quæ lectores minus exercitati ægrè aſſequuntur, aut non niſi quoad extremam cutem apprehendunt. De quouis præcellenti ſcriptore, idem ferè dici poteſt, per comparationem ad humiliora lectorum ingenia. Rectè ergo affirmabam huius criminationis occaſionem eſſe aliquando penes ſcriptorem inſignem: defectum tamen in rudi lectore conſiſtere. Sunt inſuper alia quibus boni ſcriptores cum hac criminatione pulſantur, ſuum lenire dolorem poſſunt.

Scriptores ipſos Canonicos, pulſauit hæc criminatio. Nam tametſi aliquas Scripturæ diuinæ partes eſſe perobſcuras & intellectu difficiles, S. Petrus agens de S. Pauli Epiſtolis non diſſimulauit 2. Epiſtolæ cap. vltimo, (vbi Lorinus multa de ſcripturarum obſcuritate addenſat, nec non Iuſtinianus ibidem cap. 1. v. 19. à n. 12. Medina 7. Paræn. Acoſta lib. 2. de Chriſto reuelato, Serarius in prolego. Bibliac. cap. 22. & alij.) Tamen quoad ſuperficiariam multarum ſcripturæ partium notionem, & generalia quædam credendi ac benè viuendi monita, certum eſt eam eſſe claram: quod ferunt omnino multa ex Patribus in eam rem relata à Serario ibidem quæſtiuncula 1. Et tamen Manichæi, eam magno impetu orationis, maledictiſque laceſſebant, referente S. Auguſtino lib. de vtilit. cred. c. 6. qui eos confert cum muliercula Catholica, religioſè ſimplici; quæ à Manichæa fœmina collaudari Solem & adorandum proponi audiens, concita exiliuit, & eum locum quem Sol per feneſtram illuſtrabat, crebro pede percutiens, clamabat. *Ecce Solem Deumque tuum calco.* Ex qua Manichæorum calcantium ac deridentium quæ non intelligebant collatione, cum fœmina lucem calcante, inſinuatur eos in ſcripturæ obſcuritatem inuectos eſſe, & prodentem ſe eius lucem calcaſſe atque impugnaſſe, afficta Scripturæ Cimmeria tenebricoſitate atque caligine.

Contingit pleriſque lectoribus quod Seneca Epiſt. 50. domeſtico exemplo illuſtrat. Scribit Seneca, Harpaſten vxoris ſuæ fatuam, cum ſubito deſijſſet videre, neſciſſe cæcam ſe eſſe: ſubindeque pædagogum ſuum rogaſſe, vt migraret: domum quippe factam eſſe tenebroſam. Ad eum locum Muretus, refert amicum quendam ſuum hominem eruditiſſimum, octagenario majorem, effectum eſſe, ſurdaſtrum: hoc tamen in ſe vitium non agnouiſſe; ſed verè ac ſeriò conqueri ſolitum, peſſimam conſuetudinem inualuiſſe: homines multo ſummiſſius loqui, quam ſolebant, ita vt viderentur vereri, ne intelligerentur. Non minus ridiculi ſunt lectorum plerique; quos cum par eſſet, ſuam ingenij tenuitatem, vel etiam hebetudinem profiteri; culpam referunt in ſcriptoris obſcuritatem. At lector eruditus, ad huiuſmodi accuſationem, non ſecus cachinnos tollit, quam qui Harpaſti cæcæ, vel ſurdaſtro octogenario aderant. Agnoſcit enim querelæ illius inſulſitatem, nec vitium in ſcriptore hærere: qui quantum per materiæ caliginem licuit, perſpicuus fuit; ſed in argumenti profunditate, vel in lectoris imperitia, aut ingenij imbecillitate, ſitum eſſe: perperamque præferri non Cauſam vt Cauſam. Quod genus fœdi Sophiſmatis in cæcutientibus ad ſua vitia, eſt admodum frequens. Tullius lib. 2. de finibus, hanc obſcuritatis, cuius docti viri plerique inſimulantur, originem notauit. Et idem optimè tradidit Victorinus Rhetor, adductus à S. Hieronymo præfatione ad librum. 13. in Ezechielem.

De obiecta Chriſti ſermonibus tenebricoſitate, (ſic enim cum Chryſoſtomo exponebamus *duritiem*,) eodem modo ſtatuit S. Auguſtinus in Pſalmum 88. ad illud *Adorate ſcabellum pedum eius*, incidens in illa verba murmurantium Ioannis 6. atque dicentium, *durus eſt hic ſermo.* Ait enim ipſos fuiſſe duros, non ſermones, nec ipſorum ruditatem ad perſpiciendam dictorum ſublimitatem, fuiſſe duritiei ſiue inintelligibilitatis ſermonum inſimulandam, ſed incuſandam potius fuiſſe hebetudinem ipſorum. Quæ eſt etiam egregia S. Cyrilli animaduerſio lib. 4. in Ioan. cap. 21. exponendo illud *durus eſt hic ſermo.* [Fatuis ſanè (inquit,) conſuetudo hæc eſt. Semper enim ſublimiori doctrinæ quam ipſi non intelligunt, detrahere ſolent: cumque attendere magis deberent, & ſubtilitate rerum eleuari, deijciuntur, & durum appellant ſermonem quẽ admirari debebant. Non aliter igitur faciunt quam edentuli ſoleant: molliora enim eligunt alimenta, etiam ſi peiora ſint: ſolidiora verò ac meliora edulia magnoperè vituperant, ægrotationem ſuam celare ſtudentes. Mentis quoque acumine priuati, ſcientiam abhorrere ſolent, quæ magno ſtudio multaque opera eſſet côquirenda.] Quod de ſermonibus prolatitijs, ſiue ore fuſis dicitur, æquè valet de ſcripto commiſſis, & in libro edito exaratis, vt per ſe patet: & in vtriſque plerumque incuſatur loquentis vel ſcribentis obſcuritas; cum eſſet incuſanda audientis & legentis hebetudo vel tarditas ingenij, cum materiæ arduitas ingerit nonnullam caliginem.

Depulerunt hoc ferè modo, aut depellere certè potuerunt ſibi impactam obſcuritatis & tenebricoſitatis calumniam, ſcriptores grauiſſimi. Vt S. Amphilochius ſerm. de pœnitentia *pag. mihi* 102. Rupertus lib. 1. in Regul. S. Bened. *ſub finem pag.* 951. S. Hieronymus in Apologia *ſub finem*. Quamquam enim fumi quos à Ruffino ſibi obiectos dicit, viderentur poſſe de vanitate & captata inani gloria accipi; cum diceret Ruffinus, Hieronymum ſimulaſſe ſe ſcire quod neſciebat, & enumeratione Doctorum rude vulgus illuſiſſe: Tamen vt ad tenebricoſitatem (ſaltem ex parte,) accommodentur; facit quod inferius eandem calumniam referens, criminatum in ſe ait Ruffinum, fumos ac nebulas extinctas & diſſipatas in ipſo Ruffino ſua opera; & retorquens criminationem in Ruffinum, ait, [Tu videlicet, flammeus imò fulmineus, qui in loquendo fulmina, & flammas ore conceptas, tenere non potes. Atque vt ille Barchochabas auctor ſeditionis Iudaicæ, ſtipulam in ore ſuccenſam anhelitu ventilabat, vt flammas euomere putaretur: ita tu nobis alter Salmoneus, omnia per quæ incedis, illuſtras, & nos *fumoſos* arguis; de quibus fortè dicatur, *qui tangit montes & fumigant*: nec intelligis quid fumus in Propheta ſignificet locuſtarum; & quod pulchritudo oculorum tuorum, amaritudinem fumi noſtri ferre non poteſt.] Liquet ex his cur dixerim fumos S. Hieronymo obiectos, ad tenebricoſitatem ſcriptionis ei impactam pertinuiſſe, ſaltem ex parte.

Nec S. Auguſtinus, ab huiuſmodi calumnia immunis fuit, tà nve aliter repulit. Locus eſt, apud eum in hanc rem egregius l. 1. de Trinit. cap. 1. 2. & 3. vbi adductis quibuſdam (vt vocat) garrulis ratiocinatoribus, qui cum de ſuis mentibus obtuſis ac hebetibus queri deberent, de S. Auguſtini diſputationibus querebantur, concludit. [Quibus ergo cum legit, dicit, hoc non bene dictum eſt, quoniam non intelligo, locutionem meam reprehendat, non fidem. Et fortè verè dici potuit planius. Veruntamen nullus hominum ita locutus eſt, vt in omnibus ab omnibus intelligeretur. Videat ergo cui hoc in ſermone meo diſplicet, vtrum alios in talibus rebus quæſtionibuſque verſatos intelligat, cum me non intelligit. Et ſi ita eſt, ponat librum meum; vel etiam ſi hoc videatur abijciat; & eis potiùs quos intelligit, operam & tempus impendat. Non tamen propterea putet me tacere debuiſſe, quia non tam expeditè ac dilucidè quam illi quos intelligit, eloqui potui. Neque enim omnia quæ ab omnibus conſcribuntur, in omnium manus veniunt. Et fieri poteſt, vt nonnulli qui etiam hæc noſtra intelligere valent, illos planiores non inueniant libros, & in iſtos ſaltem incidant. Ideóque vtile eſt, plures à pluribus fieri, diuerſo ſtylo, non diuerſa fide; etiam de quæſtionibus iiſdem, vt ad plurimos res ipſa perueniat, ad alios ſic, ad alios autem ſic. At ſi ille qui ſe iſta non intellexiſſe conqueritur, nulla vnquam de talibus rebus diligenter & acutè diſputata intelligere potuit, ſecum agat votis & ſtudijs vt proficiat, non mecum querelis & conuitijs vt taceam.] Non diſſimiliter agit l. 1. de Doctr. Chriſt. *in prologo*, refellens primam claſſem reprehenſorum, quia ſcripta ipſius D. Auguſtini non intelligerent.] Illis (inquit) qui hæc quæ ſcribimus non intelligunt; hoc dico; me ita non eſſe reprehendendum quia hæc non intelligunt, tanquam ſi lunam veterem vel nouam, ſyduſve aliquod minimè clarum vellent videre, quod ego intento digito demonſtrarem: illis autem nec ad ipſum digitum eum videndum ſufficiens eſſet acies oculorum, non propterea mihi ſuccenſere deberent.] Addit, reprehenſione ſcriptionis tanquam obſcuræ ſemota, eſſe deprecandum benignum Numen, vt oculorum viſum elargiri dignetur. Itaque valet in hac cauſa quod Theophylus Antiochenus lib. 3. de Autolyc. ex Philemone dixit, [Difficilis res eſt, Auditor non intelligens, & ſedens. Nam propter dementiam, ſeipſum non culpat.] Hæc pro impacta ſibi tenebricoſitatis ſcriptionum dica, à magnis illis quæ protuli, ingenijs diſputata ad veritatem, ſi mihi quoque commodate dixero ad inſtitutæ capiit accuſationis depellendum, non puto mihi vitio vertendum: tametſi quantum ab eorum ſapientia abſum, non grauatè agnoſco.

Quæ vero pro diluenda eadem calumnia Ioanni Dunſio Scoto, & S. Dionyſio impacta, (vt referebam,) proferuntur à Lanſſelio, ad cauſam meam pertinere nullatenus volo. Fundantur enim penè omnia, quoad Scotum quidem, in profunditate & acumine peruadendi ad quaſuis doctrinæ latebras, vt videre eſt apud varios pro Scoto hac in parte ſollicitos; cuiuſmodi nominatim ſunt Cauellus in Scoti vita, præfixa Scripto Oxonienſi, cap. 5. Dermitius in Bzouio expoſtulato *à pag.* 29. & VVadinghus cap. 17. vitæ Scoti. Et poterant ſanè æquè dicere, S. Thomam, & primarium inter eius interpretes Caietanum, eaſdem ob cauſas, caliginoſos & difficiles ad intelligendum ſæpenumero audire. Quoad Sanctum verò Dionyſium, defenſio fundatur in illius vt S. Chryſoſtomus appellat, *Auis cœli*, altiloquentia, ſenſorum ſublimitati admenſa. Quæ enim diuino afflatu perceperat humanum captum ſuperantia, mirum non eſt, effugere luſcioſos oculos, & vulgaribus iudicijs ſubduci, Platonicorum antiquum vſum occultandi quæ excogitaſſent, ex Syneſio præfatione ad ſuum opus de Inſomnijs allegat Lanſſelius, amoliens à S. Dionyſio notam obſcuritatis. Addit ex Maximo Tyrio Platonicos in eo ſcribendi genere quæſiiſſe conciliare venerationem ſuis inuentis, quod (vt Tertullianus contra Valentinianos diſſerit,) quæ patent vileſcant, quæ deliteſcunt in adytis & abſtruſa ſunt, pluris fiant. Etiam Ariſtotelem, in libris popularibus pellucidum atque perſpicuum; quoſdam tamen alios libros dixiſſe *auſcultatorios*, vt etiam quod eos haberet vulgus, dici poſſet eos non habere, quippe addo inobſcuratos vt non caperentur, quod Themiſtius annotauit. Et quoties de myſterijs & rebus eximijs agitur, idem præſtolandum eſſe, docuit Demetr. Phalereus. [myſteria (inquiens,) allegorijs exprimuntur ad terrorem & horrorem tanquam in adyto & nocte.] Quo ipſo conſilio apud noſtros Myſtas arcendo profano vulgo, pleraque ſub inuolucris dumtaxat efferuntur. Nihil horum quæ pro depellenda à S. Dionyſio ſcriptionis obſcuritate proferuntur, (& perpulchrè quoque in hanc rem ſunt obſeruata à S. Thoma ad S. Dionyſium proloquente,) volo meum eſſe, & ad meam cauſam in depellenda

eadem erga me criminatione accommodari: quia meo modulo metiri ſcio, & quanti ab eo altiloqua mente paraſangis abjungar, mihi ipſe ſum conſcius. Itaque ſatis eſto prior depulſio. Reliqui ſunt Tertullianus, & Bernardus, quos obſcuritatis inſimulatos referebam. De Tertulliano non eſt laborandum, annuitque S. Hieron. Epiſt. 18. ſcabritiem enim Africani ſtyli quem vbiuis adhibet, perſpicuitas neceſſario deficit. Tametſi in Tullij & huius Tertullij contentione: non malè dixit Bacherius.

Illi verborum felicia flumina manarit,
Et melle ſermo purior.
Hic grauis, & rerum diuino pondere maior,
Minor licet facundia.

Adde, & pellucidirate. Itaque immenſa decora quæ in eo ſuſpicit Lyrinenſis cap. 24. commonit. & S. Hieronymus Epiſt. 80. facilè penſant aliquod perſpicuitatis damnum. Quod ad S. Bernardum attinet, puerilis fuit accuſatio qua obſcuritatis eſt inſimulatus à Lymphatico Petri Abelardi amaſio, qui à multis poſtea increpitus, non habuit quod excuſaret niſi ætatem immaturam in qua ei exiderat ſcriptio illa fellita in virum ſanctum minùs tunc ſibi compertum, vt ipſemet criminator fatetur in Epiſtola ad Epiſcopum Mimatenſem, & notauit quoque Franciſcus Petrarcha in Apologia. Sanè quod hic Bambalio obſcurè à S. Bernardo dictum criminabatur, modum amandi Deum eſſe amare ſine modo, veriſſimũ eſt & clariſſimum. Aliud quippè non ſonat quam eſſe amandum ex toto corde & ex omnibus viribus, quod criminatori videtur clariſſimum.

Quid verò facias alijs quibuſdam; paucis quidem, ſed tamen non prorſus nullus, quibus ſiu minus in noſtris atque in alijs quibuſdam ſcriptionibus, præſertim immiſtam habentibus ſpeculatiuam tractationem, nihil prorſus ſapit, niſi quod iſti cum quibus nunc egimus faſtidierunt, nempe immenſa ſubtilitas & profunditas; quę ſi abſit, de ſcriptionis planitie expoſtulant. Ita nulla ex parte obſtrui poſſunt aditus omes criminationum: & ſi perſpicuitati ſeruias per ſcriptionis planitiem, incidis in reprehenſionem corum qui amant ſalebras, nec niſi per paliuros aut cuſpides hiſpiditatum metaphyſicarum incedunt alacres. Inualuit ab aliquot annis hæc philoſophandi & theologizandi ratio; & adeo inualuit, vt non niſi ariſtas & ſpinoſitates illaudatorum acuminum, libenter legant vel audiant. Conferantur quæ non ita multo antè, in partes quaſuis ſaciæ doctrinæ prodierunt, cum ijs quæ apud S. Thomam, & S. Bonauenturam, & Alenſem aliosue graues Theologos habentur; & liquebit quam non extent apud veteres hæc omni piſtillo retuſiora acumina, à quibus aliquæ ſcriptiones, velut ingenij miracula celebrantur. Non diſſimiliter hodierni philoſophi, cum poſſent ſpeculationibus moderatè inſiſtere, eáſque amæna re inſperſis quæſitis de rebus naturalibus ad humanum conuictum pertinentibus, toti ſunt in horrente & ſpeculationibus metaphyſicis ac chimæricis differta philoſophia; quæ politioribus ingenijs nauſeam parit, & ab adeo inutilibus ſtudijs tametſi à ſubtilitate laudatis retrahit. [Nihil eſt iniquius (iuxta Senecam patrem in controuerſiarum prologo,) his qui nuſquam putant eſſe ſubtilitatem, niſi vbi nihil eſt præter ſubtilitatem.] Diluit enim criminationem aduerſus Pottium Latronem, cui aliqui dicebant, ſubtilitatem defuiſſe: Seneca è contrario, ait non defuiſſe, etiam ſi non eminebat. [Et neſcio an maximum vitium ſubtilitatis ſit, nimis ſe oſtendere.] Dixeris de huiuſmodi ſupra Heraclitum tenebricoſis, quod alia occaſione aiebat Seneca philoſophus Epiſt. 68. [Vile videtur quicquid patet: aperta effractarius prætcrijt.]

§ II

Expenſa criminatio de ſtyli inelegantia.

Secundæ criminationis depulſio, videri poteſt ſuperuacanea, quia pauci ex hoc capite me ſunt criminati. Imò Thomas Hurtado in Reſolutionibus Moralibus tom. 2. reſolut. 11. tractatus vltimi, quoad doctrinam me mordens & lacerans, aſtutè mihi blanditur à ſcriptionis nitore, & ſtyli elegantia. Quæ laus ab eo delata, quanti ſit faciẽda, in huius Piloſi vulſione monſtratum eſt. E contrario tamen non defuit, qui mei ſtyli ſqualorem opponeret. Arguebat ſanè Gulielmus Camerarius præfatione ad ſuam (vt inſcripſit) *Antiquitatis de nouitate victoriã*, quod ſtylus ſcriptionum mearum, ſcaber eſſet ac tumens; quod voces paſſim barbaras, & à nitore & lenitate Tullij alienas adhiberem: Et quod Petronio potius ac Apulejo, tumidis & inflatis ſcriptoribus, quam probatæ latinitatis, ſtylique puri ac natiui Magiſtris, inter ſcribendum inhæſerim. Tantis porrò ex ea in ſpeciem cauſa (nam reuera longè alia ſuberat,) conuitiorum & lædoriarum plauſtris, in me profundendis dedit operam Camerarius, vt videri poſſem fœdiſſimum quid peccaſſe, & triſti cœdę piandum; niſi ſaucium Camerarij pectus, omnem eius criminationem, à dolore potius & transfixione animi, quam à maturo & æquo iudicio profectam, profuſo tanto acore, tantoque maleuolentiæ felle, monſtraſſet. Diſſertatio huius & aliarum Camerarij calumniarum depulſoria, edita eſt hoc titulo, *Non cauſa vt cauſa, ſubjuncta vera cauſa; Elenchus ſophiſmatis Gulielmi Camerarij Scoti.* Ea lucubratione *à pag.* 16. quam ridicula ſit hæc criminatio, & quam abſurdum ſit voces è Nizolij Ciceroniana pinacotheca anxiè ſublegere, in Didacticis præſertim ſcriptionibus, (cuiuſmodi ferè ſunt omnes noſtræ, eáque nominatim, aduerſus quam Camerarij æſtus inferbuit;) plenè & accuratè demonſtratur. Poſſũ has criminationis futiliſſimæ ineptias, decretis eorum qui mitioribus ſtudijs vitam addixeront, proſcribere; quos inter videndus Floridus Sabinus l. 1. ſubſec. cap. 1. Bernartius ad Boëtium, Politianus Epiſtola ad Corteſium lib. 8. Eraſmus *in Ciceroniano*, Viues lib. 4. de corruptis diſciplinis, Vbertus Folieta lib. 11. de linguæ Latinæ præſtantia. Nicolaus Fuſius in lima Ciceroniana. Nicolaus Betaldus Dialog. de paranda facultate ex tempore dicendi. Gerardus Voſſius l. 14. Orator. inſtit. c. 1. §. 7. Edmondus Campionus opuſc. de imitatione §. *quomodo in verbis imitandus Cicero.* Maximilianus Sandæus in monitis proœmialibus ad Grammaticum profanum num. 4. & eiuſdem operis comment. 12. Muretus l. 15. variar. cap. 1. & ad Epiſtolam 58. Senecæ: quibus

præiuerunt

præineruntt Fabius 8. Inſtit. & Seneca Epiſt. 115. ac Tullius l. de fin. cum de non flagitanda à Philoſopho eloquentia ſi non afferat. Poſſum ex Julij Rogerij opuſc. de Rhetorica facultate & eius vſu apud Theologum, præſertim cap. 4. & 5. tanquam ex inſtructiſſimo armamentario, tela petere, quibus criminatorem meum confodiam, & immedicabiliter transfigam. Sed malo paucorum Patrum iudicia huc aduocare, ijs dimiſſis qui prædicta diſſertatione ſunt annotati, & graues & magni.

Theophilus Antiochenus ipſo initio libri primi ad Autol. [Lingua quidem diſerta, & dictio terſa, delectationem & laudem afferunt, nec non plurimum conducunt miſeris mortalibus, quorum animus deprauatus eſt, ad vanam gloriam parandam. Cæterum veritatis ſtudioſus non animum adijcit ſermonibus corruptis; verum ſedulo inquirit, quęnam materia, ſiue qui effectus, aut quodnam opus ſit orationis.]

Clemens Alexandrinus lib. 1. Strom. [Meum eſt probabile (vt exiſtimo) inſtitutum, verbo quidem ac rationi conuenienter viuere; ea autem, quæ ſignificantur intelligere. Eloquentiam autem nunquam magnifacientem, contentum eſſe ſi ſignificent id quod intelligitur. Quo autem nomine ſignificetur id quod volo exponere, nihil mihi curæ eſt. Opem enim ferre, vt ſeruentur ij qui ſeruari cupiunt, puto eſſe optimum; non autem dictiunculas tanquam quædam ornamenta componere. Et ſi caueris (inquit Pythagoreus in Platonis Politico,) ne ſis de nominibus nimium ſollicitus, prudentia locupletior apparebis in ſenectute. Et rurſus inuenies in Theætero. Nominum autem & verborū facilitas, & non minus accurata examinatio, vt plurimum non eſt ſordida & illiberalis, ſed eius potius contrarium; eſt etiam nonnunquam neceſſaria. Hæc quam fieri poteſt breuiſſime, ſcriptura enunciauit dicens. *Ne multum verſeris in verbis; Dictio enim eſt tanquam veſtis in corpore. Res autem ſunt carnei nerui.* Non oportet ergo maiorem veſtis quam ſalutis corporis curam gerere. Non ſolum enim frugalis vitæ ratio, ſed etiam à ſuperuacaneo cultu ornatúque aliena oratio, exercenda eſt ei qui veram vitam elegit, ſiquidem delicias vt doloſas & luxurioſas repudiamus; ſicut vnguentum & purpuram veteres Lacædæmonij, doloſas quidem veſtes, & doloſas vnctiones rectè reputantes & nominantes, quoniam nec honeſtus eſt ille cibi apparatus, qui plura habet condimenta, quam ea quæ nutriunt, nec eſt bellus vrbanusve orationis vſus qui auditores poteſt magis delectare quam iuuare. Muſas exiſtimare Sirenibus iucundiores, admonet Pythagoras, docens non cum voluptate exercere ſapientiam, arguens autem deceptricem aliam animi oblectationem.] Et ferè initio ſecundi Stromatum. [Quæ vera eſt Philoſophia, non in lingua; ſed in mente iuuabit eos qui audierint. Oportet autem (vt opinor,) eum, qui curam gerit veritatis, non inſidioſè, captóque conſilio ac cura adhibita, dictionem componere: ſed conari tantum, id quod vult, quomodo poteſt exponere. Eos enim qui hærent dictionibus, & in eis ſunt occupari, res ipſæ effugiunt.

Origenes initio ſexti contra Celſum, cum hic Epicureus ſimplicitatem ſtyli quo conſcripta ſunt ſacra volumina ſugillaret, mōnſtrat quam inanis ſit ea criminatio; inde nominatim contexens argumentum, quod Epictetus, cuius ſimpliſſima fuit oratio, *vulgo quoque lectorum admirabilis eſſet, vtilitatis nomine.* Platonem autem, tametſi perelegantem, ait, Doctorum duntaxat manibus tritum fuiſſe; & parum profuiſſe, ſi tamen profuit, exculta & accurata oratione.

Arnobius lib. 1. *ſub finem*, obijcienti Ethnico, quod libri noſtri, ab indoctis & rudibus ac impolitis eſſent conſcripti; & contendenti ſcripta adeo ſordentia, eſſe abijcienda, reponit ècontrario. [Vide ne magis hæc fortior cauſa ſit, cur illa ſiut nullis coinquinata mēdaciis, mente ſimplici prodita, & ignara lenociniis ampliare. Triuialis & ſordidus ſermo eſt. Nunquam enim veritas, ſectata eſt fucum; nec quod exploratum & certum eſt, circunduci ſe patitur, orationis per ambitum longiorem, &c. Barbatiſmis, ſolœciſmis, obſitæ ſunt res veſtræ (inquit) & vitiorum deformitate pollutæ. Puerilis ſanè atque anguſti pectoris reprehenſio: quam ſi admitteremus, vt vera ſit, abijciamus ex vſibus noſtris quorumdam fructuum genera, quod cum ſpinis naſcuntur, & purgamentis alijs, quæ nec alete nos poſſunt; nec tamen impediunt perfrui nos eo, quod principaliter antecedit, & ſaluberrimum nobis eſſe voluit Natura. Quid enim officit: O quæſo? aut quam præſtat intellectui tarditatem? Vtrumne quid læue, an hirſuta cum aſperitate promatur? Inflectatur quod acui, an acuatur quod oportebat inflecti. Aut qui minus id, quod dicitur verum eſt, ſi in numero peccetur, aut caſu, præpoſitione, participio, coniunctione. Pompa iſta ſermonis, & oratio miſſa per regulas, concionibus, litibus, foro iudiciiſque ſeruetur, deturque illis immo, qui voluptatum delinimenta quærentes, omne ſuum ſtudium, verborum in lumina contulerunt. Cum de rebus agitur ab oſtentatione ſubmotis, quid dicatur, ſpectandum eſt, non quali cum amœnitate dicatur: nec quid aures commulceat, ſed quas afferat audientibus vtilitates: maximè cum ſciamus etiam quoſdam ſapientiæ deditos, non tantum abieciſſe ſermonis cultum, verum etiam cum poſſent ornatius & atque vberius loqui, triuialem ſtudio humilitatem ſecutos ne corrumperent, ſcilicet, grauitatis rigorem, & ſophiſtica ſe potius oſtentatione iactarent.]

S. Ambroſius vernantiſſimè lib. 8. in Lucam, tractans *Cameli tranſitum per foramen acus.* [Magna vis, magnum pondus in verbis. Quibus enim verbis alijs vehementius exprimeret, non debere iactare ſe diuitem in diuitiis ſuis, quā talibus quibus definitur contra Naturam eſſe, diues miſericors. Aufer mihi lenocinia fucumque verborum, quæ ſolent eneruate ſententias. Iactari iſte non debuit, ſed frangi, qui miſericordiam reſpuebat. Tamen ſi quos verborum magis ornamenta, quam ſenſus virilis, naturalis quidam habitus & forma delectant; quod boni faciunt petitores in vxore ducenda, vt mores diſcutiant, non docerem; nec aſpectus offenſione reuocentur cum virtute animi prouocantur; hi quoque in verbis myſterium quærant, quod eſt mens quædam & anima verborum, nec in myſterio verba diſcutiant.]

Pulchrè in cap. 2. Lucæ, tractans Chriſti reclinationem in præſepio, (ſic enim vertit Interpres, cum elegantius dicere potuiſſet, præſepe.) monſtrat

monſtrat S. Ambroſius, ſqualorem illum vocis, non eſſe Chriſtiano obijciendum, nec eſſe curandum de cultu verborum in rem intentis;cum ipſi verborum perſtudioſi oratores, negent curandum eſſe de oratione pexa & vocum mundo, negantes in eo ſitas eſſe fortnnas Græciæ. Reſponſum fuit Demoſthenis ad Æſchinem, circa minus terſas voces tricantem, approbatum ibi à S. Ambroſio,& æquè collaudatum à D. Auguſtino lib. 2. contra Creſconium cap. 1. cum vacaſſet Creſconio, in re Theologica grammaticari.

Idem initio libri primi de Virginibus, excuſans ſcriptionis ſuæ ruditatem, & incultam faciem, (vt quidem præ humilitate cenſebat ipſe; à Pelagio tamen, approbante D. Auguſtino l. 1. de nupt. cap. vltimo,dictus, *Flos quidam ſpecioſus inter Latinos*; (ſic ſcribit de ſcriptione impolita. [Equidem ingenio diffiſus, ſed diuinæ miſericordiæ prouocatus exemplis, ſermonem meditari audeo. Nam volente Deo, etiam aſina locuta eſt. Quod ſi mihi ſub ipſius ſæculi oneribus conſtituto, aſſiſtat Angelus,ego quoque muta diu ora laxabo. Poteſt enim ſoluere impedimenta imperitiæ, qui in illa aſina, ſoluit naturæ. In arca veteris Teſtamenti, virga floruit Sacerdotis: facilè Deo eſt, vt in ſancta Eccleſia de noſtris quoque nodis flos germinet. Cur autem deſperandum quod Dominus loquatur in hominibus, qui eſt locutus in ſentibus,nec Rubum eſt dedignatus? Atque vtinam meas quoque illuminet ſpinas, Erunt fortaſsè qui in noſtris ſentibus aliquem mirentur lucere fulgorem; Erunt quos ſpina noſtra non vrat; Erunt quibus de Rubo audita vox noſtra, ſoluat de pedibus calceamentum, vt impedimentis corporalibus exuatur mentis inceſſus. Sed hæc ſanctorum merita virorum.

Paulinus vitæ S. Ambroſij ſcriptor,eius æqualis. [Ea quæ de B. Ambroſio didici,vel ipſe vidi, licet inculto ſermone breuiter ſtrictimque deſcribam.Vt lectoris animum etſi ſermo offendit, tamen breuitas ad legendum prouocet, ne verborum fucis veritatem obducam: ne dum ſcriptor elegantiæ pompam requirit, lector tantarum virtutum amittat ſcientiam, quem non magis verborum phaleras, pompáſque ſermonum, quam virtutes rerum, gratiamque Spiritus ſancti conuenit ſpectare. Siquidem nouimus, viatores gratiorem habere aquam breui vena ſtillantem forte cum ſitiunt, quam profluentis fontis riuos, quorum copiam non ſitis tempore reperire poſſunt. Et hordeaceus panis dulcis ſolet eſſe, etiam ijs qui centenis vicibus ferculorum, quotidiani conuiuij copias, ructare conſueuerunt.]

S. Hieronymus Epiſt. 125. q. 2. *in fine.* [Scio hæc moleſta eſſe lectori: ſed de Hebraicis libris diſputantem, non decet Ariſtotelis argumenta conquirere: nec ex flumine Tullianæ eloquentiæ ducendus eſt riuulus:nec aures, Quintiliani floſculis, & ſcholari declamatione mulcendæ. Pedeſtris & quotidianæ ſimilis, & nullam lucubrationem redolens oratio, neceſſaria eſt, quæ rem explicet, ſenſum ediſſerat, obſcura manifeſtet; non quæ verborum compoſitione frondeſcat. Sint alij diſerti laudentur vt volunt, & inflatis buccis ſpumantia verba trutinent. Mihi ſufficit ſic loqui, vt intelligar; vt de ſcripturis loquens ac diſputans, ſcripturarum imiter ſimplicitatem.] Idem Epiſtola 4. præſcribens Ruffino Monacho viuendi formam, admonet, vt Aſianum tumorem Attico ſiccet ſale; & luxuriantes flagellis vineas, falcibus reprimat; vt eloquentiæ torcularia, non verborum pampinis, ſed ſenſuum quaſi vuarum expreſſionibus redūdent. Alibi vrgens Heluidium, ait miſſa abs ſe fieri vitia ſermonis, quibus vniuerſus eius liber redundabat; & addit. [Non quæro eloquentiam, non flagito linguæ nitorem, apud Chriſtianos enim Solœciſmus eſt magnus,& vitium, turpe quid vel narrare vel facere.]

S. Auguſtinus ſatis negligens fuit dictionis; tantum abeſt vt concinnitatem & elegantiam ſcriptionis affectarit. Multa in hanc rem ipſius S. Auguſtini loca profert Bernardus Vindincus in Prolegomenis ad Criticum Auguſtinianum caſtigatum, §. 6. qui eſt de ſolœciſmis & Barbariſmis S. Auguſt. Eſt locus optimus in Pſal. 138. vbi melius eſſe ait, reprehendi à Grammaticis, quam non intelligi à populis. Nec diſſimiliter conc. 3. in Pſalm. 36. & Tract. 2. in Ioan. ad illud, *Qui non ex ſanguinibus.*

Theodoret. lib. 9. contra Græcos: [Vos quidem viri Græci, elegantes comptóſque ſermones audire percupitis,quærentes ijs quam maximè permulceri. Vbi verò tales non inuenitis, riſu effuſo eos contemnitis, ac maledictis inceſſitis: quin etiam obſtructis auribus, quæ dicuntur audire non vultis. Contra verò animaduertere vos oportuit,ita vſu euenire, vt ea quæ ſunt quam maximè pretioſa,cuncta ferè vili materia integantur. Videre ſiquidem eſt, pretioſum vnionem, quales ampli ac magnifici viri apud ſe eſſe deſiderant, aſpernabili admodum teſtæ innaſci, eademque nutriti, augeſcere, occultari. Qui verò eum ſibi coëmunt, auri plurimum perſoluentes, miſſam faciunt teſtam. Præterea verò pellucentes gemmas ornandiſque Regijs capitibus deſtinatas. aliud genus lapidis extrinſecus circumueſtit, deſpicabilis ille quidem atque inutilis. Qui ergo eas gemmas expoliunt, ad ornatumque concinnant, ſuperfluam illam teſtam nihilique pendendam, circum amputantes abradenteſque, nitorem lucentium lapillorum detergunt, & expediunt. Aurum quoque quod paſſim à multitudine peramatur, ipſumque præterea æs, ferrum, argentum, terra atque arena obtegitur: verum qui auri venas argentique rimantur metalla quidem effodiunt, ramenta uerò ſibi & minutias colligunt: poſtquam verò impreſſis notis aurum jam ſignatum eſt, incuſumque Imperatoris characterem accepit, non illud aurei loculi; ſed thecæ,vel ex corio,vel ex marmore confectæ, inditum ſeruāt. Iure igitur factum eſt, vt veriſſimas de diuinis humaniſve rebus traditiones, non illuſtres eloquentia tumidique ſermones, ſed ſimplices humileſque. ac omnibus mortalibus noti prædicent; magnumque adeò ineffabilemque theſaurum, viles admodum thecæ deſpicabileſque circonferant.]

Sulpitius Seuerus præfatione ad Deſiderium, in librum ſuum de vita S. Martini, obteſtatur amicum, vt lectores moneat, negligendum eſſe verborum cultum. [Bona (inquit,) id venia à lectoribus poſtulabis, vt res potius quam verba perpendant; & æquo animo ferant, ſi aures

eorum

eorum vitioſus forſitan ſermo perculerit: quia Regnum Dei non eloquentia, ſed in fide conſtat. Meminerint etiam ſalutem ſeculo, non ab oratoribus, ſed à piſcatoribus eſſe prædicatam. Cum vtiquè,ſi vtile fuiſſet,id quoque Dominus præſtare potuiſſet. Ego enim cum primum animum ad ſcribendum appuli, quia nefas putarem tanti Viri latere virtutes, à me ipſe didici, vt ſolœciſmis non erubeſcerem, quia nec magnam iſtarum vmquam rerum ſcientiam contigiſſem: & ſi quid ex his ſtudijs olim fortaſsè libaſſem, totum id deſuetudine tanti temporis perdidiſſem.]

Chryſolog. ſerm. 18. [Sed in hac lectione, quid ſpiritualis intelligentię lateat,ſi ſcire volumus,verborum floſculos non quæramus;qui maturitatis fructũ quærit, deſpicit amœna camporum.Violæ,Roſę,Lilia,grati flores,Narciſſus;ſed gratior panis. Quod eſt odor naribus,hoc eſt auribus ſermonis ornatus,quod dat panis vitæ hoc ſcientia dat ſaluti. Deponenda eſt ergo eloquentiæ voluptas, quando ſcientię depoſcitur fortitudo.]

Saluianus in prologo operis de Prouidentia, multis criminatus ambitioſos ſcriptores lenociniis verborum intentos,ſubdit. [Nos autem qui rerum magis quam verborum amatores, vtilia potius quam plauſibilia ſectamur,neque id quærimus vt inania ſæcularium ornamenta, ſed vt ſalubria rerum emolumenta laudentur; in ſcriptiunculis noſtris non lenocinia eſſe volumus, ſed remedia.]

Creditus.Proſper l.3.de vita Contemp. c.34. [De accuratione dictionis elucubratæ non ſatago, nec mihi pudori eſt, ſi diſputatio mea quæ probatur in rebus, aliquos verborum inanium ſectatores,horrore incomptæ orationis offendat; qui quod ab homine doctore ſtudendo non didici,id exhibere loquendo non potui. Et tamen cum ſententiarum viuacitatem ſermo ex induſtria cultus eneruet, & totam vim doctorum ſplendor elaboratus euacuet, quis non iudicet, me affectationem compoſitionis debuiſſe contemnere; etiam ſi eam potuiſſem velut dicendi peritus implere; Quapropter ea mihi viſa eſt compoſitio ſatis ornata,quæ conceptiones animi cum neceſſaria quadam perſpicuitate proferret; non quæ illecebris aurium deſeruiret. Ea eſt enim (ni fallor) indicata latinitas, quæ breuiter & apertè obſeruata duntaxat vſitatorum verborum proprietate, res intelligendas enunciat; non quæ vernantis eloquij venuſtate atque amœnitate luxuriat. Et prudentibus viris non placent phalerata, ſed fortia: quando non res pro verbis, ſed pro rebus enunciandis, verba ſunt inſtituta.]

Hildebertus epiſt,64.agens cum quodam Abbate cupediarum ſermonis exquiſitore; [promiſſã beatitudine tuæ paginã ſatis ſuperque expectaſti. Promiſi (fateor), ſed veritus ſum, ne rudi ſtilo, res legenti diſpliceret. Ratio hæc diuturnum mihi ſilentium imperauit. Cæterum cum Paulus eſſet in manibus,& illud ad Philippenſes occurreret, *dum omnino ſiue per occaſionem, ſiue per veritatem, Chriſtus annuncietur; in hoc gaudeo: ſed & gaudebo*; Debitum ſoluere diſpoſui, & quo poſſũ ſcripto, improbare quem approbaris errorem. Perículosè delicatus eſt, quiſquis niſi eum venuſtas verborum demulceat,doctrinæ præiudicat ſalutari. Quis exuſtus ſiti, oblatam fictilibus aquam proijcit; Aut quis ægrotare malit, quam nigra & horrenda manu Æthiopum, præparatam ſumere potionem.]

An expreſſit Hildebertus S.Cyrillum, cuius illa ſunt ex l.7.in Iulianum *ad textum* 4.[Quiſquis ſapuerit, laudauerit, non eum qui disertè loqui,& rotunda verbula proferre ſcit,& in iſto ipſum nudum fulgorem affectat: ſed illum potius, qui videtur non habere in promptu dictionum pronunciationem &c. Si autem victoriam Græcorum ſermonibus ideò tribuit, quod multa apud eos ſit ciuilitas,apud nos non item; reſpondeat interroganti. Nunquid ſi quis aureo cochleari elleborum infundat, & alteri non aureo,ſed ex viliſſima materia apum laborem, hoc eſt mel imponat,& ſorbere iubeat quod placuerit, nunquid materias inſpiciens, palmam dabit deterioribus. Vel certè iudicans, vtile nociuo præferat, etiamſi in viliſſimo proponatur vaſculo.]

Petrus Damiani initio vitæ S. Odilonis,excuſans ſtyli ſui barbariem. [Ruſticitas ſermonis inculti, ſuſpicionem purgare conſueuit mendacij. Nam qui vix ſufficit,vt elimatum ſaltem depromat eloquium, quomodo nouerit fabricare commentum. Et certè maioris tibi honoris eſt, vt Rex in ferro, quam ſeruus attiruleris in auro; Et habilior eſt aqua perſpicua in vaſe fictili, quam lutulenta & lucida, quam non ſapor proprius, ſed exteriora commendant ornamenta gemmarum. Sic & melior eſt veritas in ſimplicibus verbis, quam ſit mendacium in elucubrati venuſtate ſermonis.]

Hugo Victorinus (imo Hugo à folieta) l.4. de clauſtro animæ *in prologo*, reſpondens ſodali vrgenti vt eum quartum librum mitteret, quaſi neceſſarium ad Panis ſpiritualis integritatem,ſic habet. [Mirum eſt, quod de manu pauperis panem requiris,niſi fortè quod panis groſſior,quibuſdam ſolet eſſe ſalubrior. Non enim habeo panem alium, niſi per oſtia mendicatum;id eſt per ora docentium nobis aliquando prædicatum; vel de ſpicis in alieno agro collectis, de ſententiis videlicet in campo diuinæ ſcripturæ congregatis. Sic enim viuitur: *Et in talibus vita ſpiritus mei: hæc recordatus ſum,& effudi in me animam meam.* Non eſt mihi panis de ſimila,ingenij ſubtilitate diſcuſſus: ſed ſimplicitate eloquentiæ per cribrum groſſioris ſenſus exagitatus. Non enim Græcas aut Barbaras,vel inuſitatas quæ turbant ſimplices, interpoſui dictiones: Sed etiam ea quæ ab alijs obſcurè dicta reperi, ſimpliciori ſtylo & verbis planioribus dilucidare curaui. Simplicibus itaque placere deſidero: & ideò quibus eis placere valeam verbis, quęro. Sic Chriſtus inter duo animalia poſitus, vilibus eſt pannis inuolutus. Ponitur Dei Sapientia inter bouem & aſinum, vt erudiret rudem, moneret tardum: rudem ſenſu; tardum intellectu: erudiret ſimplicitatem per humilitatem. Qui igitur inuolui ſe permiſit in vilibus pannis, permittet forſitan, vt de eo loquar ſimplicibus verbis. Similiter qui Magis per ſtellam oſtenditur,per Angelum paſtoribus nunciatur: vt qui ſapientibus loquebatur per ſignum, ſimplicioribus innoteſceret per ſimplex verbum.]

Poſſunt denique huc adduci, quę Ioannes Hieronymus,

Hieronymus Carthuſianus Pariſienſis, carmine prolixo diſſerit, pro ſtylo plebeio ac ſimplici lucubrationum S.Brunonis.Legitur id Carmen, ad calcem Tomi ſecundi operum S. Brunonis. Item poſſunt adduci, quæ Franc. Turrianus l.2. contra Magdeb. c. 2. reſpondet Sectariis criminantibus ſtyli inelegantiam in Patribus de quibus ibi agebatur, Non nego quin ſcriptionis nitor opportunè adhibeatur ſi fieri poſſit; ſed quod circa ſcripturæ ſtylum notatum eſt ab Iſidoro Peluſiota l. 5. epiſt. 281.ad omnia æquè ſcripta transferri velim. Sic enim diſſerit S. Iſidorus. [Diuinæ Sapientiæ ſermo & dictio, humilis quidem & repens eſt, ſenſus verò ſublimis & planè cœleſtis. Gentilis verò ſapientiæ dictio & phraſis, inſignis quidem & elegans, eſt; res porro humi ſerpens. Si quis autem illius ſenſum, huius verò habere phraſim poſſit, merito is ſapientiſſimus omnium habeatur. Poteſt namque ipſa elegantia, quoddam ſupercœleſtis ſapientiæ inſtrumentum eſſe; ſi ei perinde ac corpus animæ, vel vt lyra lyricini ſubiiciatur, nihil quidem iuueniliter de ſuo in illa innouando, ſed ſublimia illius ſenſa & conceptus interpretando. At ſi hunc ordinem inuertat,& cum ſeruire ac ſubeſſe debeat,eam ſe tegere, aut potius tyrannicè ei imperare poſſe exiſtimet, proſcribi & eliminari ipſa merito debeat.] Adeundus inſuper Sixtus Senenſis l. 3. Biblioth, cum de expoſitione ſcholaſtica: Methodo viceſima tertia.

Videor vaniſſimam & ineptiſſimam criminationem obtriuiſſe multo pluribus quam neceſſitas poſtulabat. An verò Stylus ſcriptionum meatum,adeò vel iaceat, vel horreat, quam ſibi fingit Camerarius cuius fuit hæc criminatio, pronuncient alij,affectu quo ille ducebatur liberi.Ego in ſingulis lucubrationibus meis,æquum quemuis cenſorũ illis Auguſtini verbis lubens compellauero. [Si quid hic inconditè atque incultè dictum legeris,vel ſi totum ita eſſe perſpexeris, doctrinæ da operam, linguæ veniam.] Vt autem omnis alia excuſatio deeſſet, illa ſemper erit ad manum, quam Martialis l. 9. ſubminiſtrat.

Nobis non licet eſſe tam diſertis,
Muſas qui colimus ſeueriores.

Et ſanè Socrates in Apolog.indignum Philoſopho cenſuit, ſolicitum eſſe de orationis nitore. Id quod grauiter confirmat S. Chryſoſtomus l.3.contra vituperatores vitæ monaſticæ,& Gregorius Neocæſar. initio Chariſter. Latè & validè id proſequitur Ioannes Picus epiſt. ad Hermolaum Barbarum, (eſt Sexta inter Pici epiſtolas.) Quanto iuſtius de longe ſeueriorum Muſarum cultore Theologo idem cenſuetis. Argumentum eſt Ambroſi l.2.in Luc.ad c.2. Videſis inſuper Petrum Simonis lib. 6. de verit. à c. 48. & præſertim 51.

§ III.

Aſperitas quarundam ſcriptionum, malè objecta.

Contermina huic ſecundæ criminationi hactenus diſcuſſæ, videri poteſt tertia eiuſdem Camerarii,à Ioanne item Launoyo his ipſis diebus renouata,in Diſſertatione de cauſa conuerſionis. S.Brunonis. Expoſtulauit vterque,de ſtyli non tam aſperitate ob neglectum nitoris quam aſperitate ob aculeos & ſpinoſitatem.Viſa enim vtrique eſt oratio mea,redundans acerbitate. Sed quia hæc criminatio non ſpectat omnes ſcriptiones meas, ſed binas duntaxat, operæ pretium eſt non celare Lectorem, de qua lucubratione vterque expoſtulauerit, & cui dicam acerbitatis impegerit.

Camerarius ergo, cum prodiiſſet à nobis diſcuſſio nouæ libertatis,cuſæ à Gulielmo Gibiuſo, non habens quid reſponderet pro fabro nouæ illius doctrinæ, negantis libertatem ſitam eſſe in poteſtate agendi, & non agendi; vel agendi contrarium; ſtatuentis autem libertatem moralem metiri ac demetiri humanã fundatricem, (qualem Philoſophi ipſi agnouerunt,) in denominatione extrinſeca, ſiue eminentia & amplitudine ex ſubiectione ad Deum, & adhæſione cum eo: Non habens, inquam, Camerarius,quomodo hoc doctrinæ portentum ſtabiliret; & quomodo machinis quibus disjiciebatur obſiſteret; verſus eſt ad conuitia; & ſcriptionem illam noſtram,de ſumma acerbitate & aſperitate eſt criminatus. Nec ſpectare voluit, quam contumelioſè in nos egiſſet Gibieuſus, puri & explorati Semipelagianiſmi, reos agens Societatis Ieſu Doctores: iiſdem cauſam impugnatæ, tandem agnitæ veritatis, ſuperbiam & contentionis ſpiritum affingens; aliiſque conſimilibus floribus reſpergens immeritos: hæc & alia horridiſſimè à Gibieuſo intorta, Camerarius innoxia vult eſſe, & à tacitis præteriri. Moderatam autem ac ſobriam, tametſi validam & non eneruem tot probrorum depulſionem, habet pro amariſſimi zeli, & ſpinoſiſſimæ reſponſionis ſpecimine: in quod concitatur profuſis conuitiorum & lœdoriarum plauſtris: vt liceat eum affari verbis Paciani Epiſtola 2.ad Sympronianum, à quo acerbitatis & amaritudinis ſcriptioni affuſæ,notatus fuerat.[Iraſci me ais. Abſit ſtimulari vt apem,credo, quæ interdum aculeo mella defendit. Verum tecole vtrinque literas; iam videbis ſpiculiſne an floribus, paginam conſeramus. De ſimilibus quidem Apoſtolos,*quos oportet indentari.* Sed attende. Nos tecum, quaſi columbæ, ore potius quam dente confligimus.] Planè ſi fiat collatio vel operis Gibieuſi, vel præfationis qua ei patrocinatus eſt Camerarius,cum ſcriptione illa noſtra,qua antiquam libertatis notionem tutati ſumus; apparebit,nos cum vtroque quem oportebat indentari, egiſſe mitiſſimè: & non modo non exæquaſſe eorum in ſcribendo aſperitatem, ſed præ eis lenes ac placidos videri potuiſſe.

Ioannes Launoyus, homo eiuſdem cum Camerario genii,alteram ſcriptionem noſtram, eadem criminatione grauauit, *Antemurale* dico, præſtructum *Hiſtoriæ S. Ioannis Benedicti,* cuius memoria apud Auenionenſes ab impoſito illic ponte,rapidiſſimo fluuio, & diuinis operibus ad eius interpellationem patratis,eſt longè celeberrima. Cum enim ſatagenti pro ſancti illius Opilionis exornatione, renunciatum fuiſſet, fortia ingenia, quæ omnia quibus aſſentiri placet ad guſtus ſui ac ſaliuæ rubricam exigunt, eam narrationem totam, ad fabulas ablegare; viſum eſt eam communite præſtructo eo quod dixi antemurali; perque eam occaſionem excurſum breuiter

niter ac obiter eſt, in alia quædam ſpecimina eiuſdem ementitæ fortitudinis ingeniorum; qua tentatum nuperrimè eſt, S. Dionyſii Areopagitæ è Gallia cuius hactenus Apoſtolus audiuerat, exilium. Tentata item excluſio SS. Magdalenæ, Marthæ, Lazari, è Gallicanis littoribus, ad quæ nunquam appuliſſe hos cœlites, volunt. Ab iiſdem fortibus ingeniis, domus Lauretana, concepti intra eam Chriſti prærogatiua, eſt ſpoliata. S. Franciſcus nunquam Chriſti ſtigmata pertuliſſe dicitur. Sacramentum pœnitentiæ, forma deprecatiua, non iudiciali conſtare aſſeritur. Euchariſtiæ item confectio, non ad Chriſti verba quæ Sacerdos in eius perſona pronunciat; ſed ad deprecationem antecedentem refertur, qua rogatur vt oblatio ſeruitutis noſtræ fiat nobis Corpus & Sanguinis Domini Noſtri Ieſu Chriſti. Sunt alia omninò multa, vel hæretica, vel hæreſi contermina, quę per audaciam horum fortium ingeniorum recens audita, in eodem antemurali, nemine ſigillatim reprehenſo ſunt annotata & exploſa. Idque iure merito factum cordati quique, & ſoliditatis doctrinæ amantes, non extra Galliam modo, ſed in ipſa quoque, ac etiam Luteriæ, pronunciarunt.

Solus Launoyus, & quidam Marſyas eius tibias inflare ſolitus, acerbitatem neſcio quam in ea iuſto molliore diſputatione reprehenderunt. Expoſtulauit his ipſis de rebus Launoyus, vulgato libello de cauſa conuerſionis S. Brunonis, in eo antemurali *Scythicum certamen* inſtitui. Quo verbo ſcriptio plena ſæuitię, & totius humanitatis expers, notetur. Cuius enim ſæuitiæ ac truculentiæ eſſent Scythæ, Athenæus docet lib. 12. ſcribens, quocumque populos adiſſent, ſummas nares amputare viris ſolitos; corpora verò mulierum, ſubulis pungenda, ſuis fœminis permiſiſſe. Itaque *Scythica aſperitas*, pro ſæuitiæ & immanitatis idea, paſſim innotuit; & quæ oratio maximè aſpera & agreſtis notanda erat, dicta vno verbo *Scythica oratio*, vt nominatim videre eſt apud Lucianum in Chelidonij & Droſæ dialogo. Hoc me ornamento, in ea ſcriptione honeſtat Launoyus, ipſo ferè ſcriptionis ſuæ initio; nec mitius agit ſparſim ac paſſim vniuerſa illa lucubratione. Quanto iure: pronuncient æqui iudices. Nam intrepidè prouoco ad cordatorum quotumcunque iudicium; certus in ea ſcriptiuncula mea nemini datam vllam offenſionem, niſi ei qui ſe offenſum planè gratis & nulla ex cauſa videri velit.

Cæterum, etiam ſi gratis darem, nonnullo aceto ac ſale perfuſam fuiſſe diſputationem aduerſus adeo periculoſas nouitates, & monſtroſas infelicium ingeniorum abortiones, non putarem malè collocatam operam: nec exiſtimarem locum idcirco à me datum inofficioſæ cenſuræ, de acerbitate & aſperitate ſcriptionis. Quid enim? Mulcendi ſunt & leniter habendi, qui talia audent? [Imperitus eſt medicus, qui tumentes vulnerum ſinus, manu parcente contrectat; & in altis receſſibus viſcerum, virus incluſum, dum ſeruat, exaggerat. Aperiendum vulnus eſt, & ſecandum, & putredinibus amputatis, medela fortiore curandum. Vociferetur & clamet licet, & conqueratur æger patiens per dolorem; gratias aget poſtmodum cum receperit ſanitatem.] Verba ſunt S. Cypriani l. de lapſis, aduerſus malum, ſub miſericordiæ titulo fallens; & blandam (vt vocat,) perniciem. Nec aliter S. Ambroſius Octonario 8. in Pſalm. 118. illud, *Miſerere mihi ſecundum eloquium tuum*. Ennodius, pro more, fortiter *ad finem apologetici*. [Paulus Apoſtolus illa qua ſemper vſus eſt eloquij intonuit libertate; Apoſtolorum principem leuitatis inceſſens, quod laxis & profligatis mentibus, parentis adhuc ſeruaret affectum; nec in profundum ductis vlceribus ferro medicante ſuccurreret: Reſcindenda docens laminis ſecreta morborum, & manifeſtæ deſperationi, ſalutiferum eſſe vulnus adhibendum; ne dum manus medici per impietatem à ſectione carnis corruptæ ſuſpenditur, de abſtinentia reliquum itetur exitium: quia dum parcit ægris dextera, curandos interficit: nec grandis eſt differentia, vtrum lethum inferas, an admittas: mortem languentibus, qui cum poſſet non excludit, inflixit.] Itaque tantum abeſt, vt aſperitatis & acerbitatis notanda fuerit ea ſcriptio; vt periculum potius ſit, ne meritò nimiæ mollitudinis ac lenitatis damnetur. Ea enim eſt nouitatum in ea perſtrictarum fœditas, vt fortius robuſtiuſque caſtigari debuiſſe videatur. Nec aliter ſe geſſiſſe Patres ſanctiſſimos, erga errores ſuis temporibus exortos, fusè proſequor in tractatione de iuſta confixione librorum partit. 1. Erotem. 9. vbi aduerſus has molliculorum querelas, fusè ac plenè eſt diſputatum. Et adiri etiam poteſt Clemens Alexandrinus de neceſſitate, ac commodo non parcendi talia peccantibus, copiosè agens l. 1. Pædag. c. 8. 9. 10. videndus item Saluianus extremo libro 4. ad Eccleſ. vbi de duritie & auſteritate ſcriptionis inſimulatus, non ſuam, ſed materiæ in qua verſabatur conditionem, extorſiſſe eam ſcribendi duritiem, profitetur.

Et verò quod circa vtrumque criminationis huius artificem; Camerarium inquam, atque Launoyum, à quibus binæ illæ noſtræ ſcriptiones quas retuli, ſunt notatæ aſperitatis, dignè ac iuſtè recriminer: Quadrat enim in illos belliſſimè, illud ex Tragœdia.

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. Iure inquam ambobus dixero cum Seneca l. de vita beata c. 27. [Papulas obſeruatis alienas, obſiti plurimis vlceribus. Hoc tale eſt, vt ſi quis pulcherrimorum corporum næuos, aut verrucas derideat, quem vera ſcabies depaſcitur.] Binæ periodi apud Camerarium & Launoyum, plus continent aconi & fellis, quam vniuerſæ ſimul ſcriptiones meæ. Nonne igitur pudendum eſt, huiuſmodi ſcriptores, quorum lucubrationes paliuris vbique & rhamnis horrent, de aculeis minuſculis aliorum expoſtulare? Non timent exprobrantem illud ex Euangelio. *Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo; & tunc perſpicies, vt educas feſtucam de oculo fratris tui.* Aduocandus in huiuſmodi Satyricos in proſa ſcriptores, Satyricus.

Loripedem rectus derideat; æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non miſceat, & mare cœlo,
Si fur diſpliceat Verri; homicida Miloni?

Hoc eſt, lippum mala ſua oculis inunctis non peruidere: in aliorum autem defectibus tam cernere acutum, quam aut aquila aut ſerpens Epidaurius. Id verò Tullius 4. Tuſcul. tanquam propriam ſtultitiæ notam proponit. Æſopi hæc

è contextis aliorum ſententijs concinnauere, cuiuſmodi in omnes propè ſacros libros habent Græci, (nec deſunt Latinis,) in pleraque ſacra volumina in quorum numerum accenſendus eſt Oecumenius, & Olympiodorus, qui non tam commentaria, ſuo marte, quam ex aptatis ad loca ſingula aliorum expoſitionibus, contexuerunt. Hos omnes in præſentia volo dimiſſos, quia non agimus de ſtructa locorum communium, ſed proprio opere quod tamen ritè collocatis grauium Autorum teſtimonijs fideliter exſcriptis inoculetur, ac illuminetur vt factum eſt ab Euſebio, atque Theodoreto; quorum proinde ſuffragium, pro vſu noſtro in actu ſignato exhibitum, merito proferebam. Et poteſt addi, qui non raro eundem morem vſurpat S. Epiphanius. Vt omittam inter recentiores, cui ſecundas partes tempus ſolum dedit, Ludouicum Bloſium, qui paſſim non ex Patribus modo, ſed etiam ex paulo ſe anterioribus, Rusbrochio, Taulero, Harphio, Suſone, Lanſpergio, & alijs pleraque libat.

Accepit multorum ſuffragium in actu (vt ſic dicam,) ſignato. S. Gregorius Nyſſenus, *ſub initium explanationis in hexaëmeron*, faſſus ſe lucubrationem fratris ſui Baſilij de eo argumento, ad ſuæ ſcriptionis ditationem ac exornationem aſſumpturum; negat ſe Baſilij luminibus officere tentaſſe, eine repugnare cogitaſſe. [Itaque (inquit,) agricolas potius imitabimur, qui mirabili quadam ratione, ex vna eademque planta varios fructus percipiunt: id autem aſſequuntur inſerendi artificio, quod eiuſmodi eſt. Puſillum aliquod ex arbore quapiam germen, vna cum cortice baſi illius ſubiecto decerptum, in alterius arboris maioris aliqua parte ſic inciſa, vt ei cortex quadret, includunt; vt naturali maioris arboris humore germen illud enutritum coaleſcat, ramuſque fiat. Meam itidem ego cogitationem, quaſi germen, aut ſurculum exiguum, magnæ arbori, nempe præceptoris noſtri ſapientiæ inſeram; occaſionéque mihi inde ſuppeditata, tanquam humore quodam irrigatus, pro viribus, ramus eius efficiat.] Quod de S. Baſilio dictum eſt à Nyſſeno, æquè de alijs omnibus dicere liceat, quorum ſcriptiones quis defloret; & cum iudicio in areolas ſuas transferat, vel (vt in eius ſiſtam metaphora,) in ſuas plantulas, dextrè acexarte conſerat.

Caſſiodorus in prologo libri de Amicitia. [Fodi mihi fontem proprium, cui non communicet alienus, de diuerſis ſcriptoribus quaſi flores excipiens, vt mellificem mihi, pluriumque ſententias de amicitia & dilectione Dei, ac proximi, in vnum compendioſè lectionis reſtringens inuolucrum &c. Scio enim quod ſtatim grunniet æmulus, & labro virulento ſubmurmurans, compilationi adſcribet, quod ſic ſententias veterum iam ſenio caligantes, vel ambigui intellectus dubitatione perplexas, ſtudeo reducere ad euidentiam; vt quæ ſitu & intellectu vetuſtatis obſoleuerant, feruentiori ſtudio digerantur in materiam virtutis, & in fructum cœleſtis gratiæ coaleſcant. Sicut enim in libro Saturn. & in Epiſtolis Senecæ, ad Lucium ſæpè legi, apes imitari debemus, quæ floribus in varios ſuccos mirabili natura digeſtis, nouum in eos ſaporem, maximamque virtutem, quadam ſui ſpiritus proprietate transfundunt. Iterum in libro Saturn. Affranius Togatarum ſcriptor, in ea Togataque *Compitalia* inſcribitur, ſuis reſpondens detractoribus, dicentibus, eum de libro Menandri, non ſolum ſententias, ſed verba integra tranſſumpſiſſe; Tranſumpſi, (inquit,) ſed ea quæ melius me poſſe inuenire non credidi. *Et in eodem.* Qui fraudi Virgilio vertat? Mutuatus eſt, quæ iam negligentia & vetuſta longæuitas aboleſſet. *Et poſt pauca:* Denique in hoc ipſo commendandus, quia id quod apud eum alienum eſt, melius ibi quam vbi natum eſt, ſonare miramur. Quæ ergo inuidia eſt, ſi inter ſarmenta ſterilia, de vite veteri plantaria eliguntur, quibus in ordinem complantatis, vberioris vineæ ſucceſſio propagetur? Verbum eſt poëtæ, *Dixeris egregie, notum ſi callida verbum, Reddiderit iunctura nouum.* Quid ergo æmulus detrahit & oblatrat, ſi ſententias in ſterili congerie & neglectu vetuſtiore ſqualentes, explanet apertius diligentia modernorum? Et quas nuper faſtidiebat legentis animus, ornatu elegantioré induras, nunc voto auidus dicere auditor appetat, etiam delicatus?] Non hæc profert Caſſiodorus. (neque nos ex eo ſumus mutuati,) ad ſignificandum vetera obſoleuiſſe, & quaſi ſitu obſita, per ſe deſpuenda fore, aut poſteriora quibus conſeruntur, eſſe illis pretioſiora: ſed faſtidioſos duntaxat lectores, quorum appetentiam ciet noua apparatio, ſugillatos voluit Caſſiodorus, nec alia mente locum eius, noſtrum fecimus.

S. Bernardus homil. 3. ſuper *Miſſus eſt.* [Libenter vbi mihi congruere video, verba Sanctorum aſſumo, quò vel ex vaſculorum pulchritudine gratiora fiant, quæ in eis Lectori appoſuerim.]

Petrus Callenſis. lib. 1. expoſitionis tabernaculi, *in calce expoſitionis Myſticæ, ante Moralē propoſitæ.* [Hæc ideo ſummarim de dictis Sanctorum recolligo, vt ſi opuſculum noſtrum propter ſe diſpliceat, vel propter ſanctorum ſacras reliquias, non vſquequaque abijciatur. Etſi enim ligneam pixidem propter ſe non ſuſcipio, tamen quia continet ſanctorum corpora, & oſſa, debita veneratione illam excipiens, ſummis digitis, lotiſque manibus tenens, lignum, aliter quam lignum honoro.]

Petrus Bleſenſis Tract. de confeſſione ſacramentali *ferè initio.* [Incipio ergo, nihil de ſpiritu prophetans, ſed ea, quæ præſens tractatus expoſcit, ſanctorum Patrum authoritate confirmans. Micas enim collegi, quæ ceciderunt de menſa dominorum meorum: & cum Ruth Moabitide, in agro Booz ſpicas coadunaui, quę manus euaſerunt meſſorum; ſi fortè in earum excuſſione, inueniatur menſura ephi, de qua in valle ploratiohis peregrinantes à Domino, confitentes, ſibi panem, conficiant lachrymarum.]

Plenius Epiſt. 92. depellens impactum ſibi hac ex cauſa probrum, ſeque *compilatorem* idcirco dictum referens ac refellens.] Me (inquit) *compilatorem* æmulus vocat, eo quod omnia, quæ in Epiſtolis, aut ſermonibus meis ſcribo, hiſtoriarum exemplis, aut ſacræ ſcripturæ authoritatibus firmo. Hunc equidem modum à Sanctis Patribus mutuaui. qui in vniuerſis operibus ſuis noui ac veteris Teſtamenti verba frequenter interſerunt, vt eorum artifici iunctura, dictis ſuis robur adijciant & ornatum. Et quæ

innudia eſt, ſi; quod ex multiplici librorum lectione decerpſi, feruentiore ſtudio digerente, in materiam virtutis & exercitium prudentiæ coaleſcit. Nam ſicut in libro Saturnalium, & in libris Senecæ ad Lucilium legimus, apes imitari debemus, quæ colligunt flores, quibus diſpoſitis & in fauum diuiſis, varios ſuccos in vnum ſaporem, artifici miſtura, & quadam ſui ſpiritus proprietate, transfundunt.] *Nec ita multò poſt.* [Quidquid canes oblatrent, quidquid grunniant ſues, ego ſemper æmulabor ſcripta veterum. In his erit occupatio mea, nec me, ſi potero ſol vnquam inueniet otioſum. Nos quaſi nani ſuper gigantum humeros ſumus, quorum beneficio longius quam ipſi ſpeculamur, dum antiquorum tractatibus inhærentes, elegantiores eorum ſententias, quas vetuſtas aboleuerat, hominumve neglectus quaſi jam mortuos, in quãdam nouitatem eſſentiæ ſuſcitamus. In libro Saturnalium legimus quod Afranius Togatarum ſcriptor, in ea Togata, quæ *compitalia* inſcribitur; ſuis reſpondens æmulis, qui eum multa de libro Menandri depilando ſumpſiſſe dicebant: fateor (inquit,) ſumpſi, ſed ea quæ melius me poſſe inuenire, non credidi. Et in eodem. Fraudi Virgilio quis vertat, ſi ad ſui ornatum carminis, quædam ab Homero vel alijs mutuetur? Imo gratia in hoc habenda eſt ei, quod in opus perpetuò manſurum dicta eorum tranſtulit, quos jam neglectui & riſui habebamus. *Et poſt pauca* Denique & iudicio transferendi, & modi imitandi, conſecutus eſt, vt quod apud eum alienum legimus, melius ibi quam vbi natum eſt, ſonare miremur. Scimus Apoſtolos à Prophetis, Doctores ab Apoſtolis, & à Doctoribus alios doctores ſicut Hieronymum de libris Origenis, Auguſtinum & Bedam de libris Ambroſij, Ambroſium verò de ſcriptis Ciceronis & Senecæ, Gregorium quoque de ſcriptis Auguſtini & Hieronymi, non ſolum ſententias, ſed verba ipſa in cauſam mutui accepiſſe.]

Quæ aduerſus ſcriptiones meas, vel ferè omnes, vel ſaltem communiter aliquas, à varijs objecta accepi, fideliter retuli; proque eis lectori non difficili ſed æquo, ſatisfactum non incongruè exiſtimo. Non quod velim me labis expertem præſtare, aut extra iuſtæ reprehenſionis ictum, omni ex parte ſtatuere. (Quis enim tantum ſibi arrogare audeat felicitatis, vt nullibi ceſpitaſſe, videri velit?) S. Auguſtinus eam laudem ſibi à quibuſdam improuidis delatam: repudiat Epiſt. 7. *initio.* Non igitur eam ob cauſam iſta protuli. Sed quod, qua ex parte ſcriptiones meæ criminatorum iudicijs patuerunt, vt cæca plerumque eſt cenſendi de aliorum labore prurigo, ſcabiem illam proritante auerſo affectu, (vt hic maxima ex parte contigit) non fuerit cur agnoſcerem, magnum eſſe criminationum propoſitarum in meis ſcriptionibus fundamentum. Siue autem quoad ea quæ à criminatoribus ſunt notata, ſiue quoad alia quæ vel non perſpexerunt vel reticuerunt, iuſta criminationis cauſa interceſſit, ea me cogitatio ſolatur; quod apud Deum cordium ſcrutatorem, & falli neſcium æſtimatorem rerum noſtrarum, iuuandi alios, & ipſius Dei gloriam promouendi ſtudium, etiam ſi maculæ intercurrant, (quę deeſſe in hac vita nunquam poſſunt,) vacuum mercedis non erit.

MEMBRVM III.

Singularum ſcriptionum enumeratio duplex, titulorum tenus.

IN recenſendis lucubrationibus proprijs, alterutrum iniri poſſe ordinem video. Vnum, quem tenuit D. Auguſtinus, ſingulas ſuas ſcriptiones recognoſcens, ordine temporis quo fuerant exaratæ. Alterum, quo ſeruetur ordo materiarum pertractatarum, ita vt videlicet Philoſophici in vna ſerie; Theologici in alia; Aſcetici ſimiliter, atque Hiſtorici, & cuiuſcunque facultatis libri in ſua propria ſerie coniunctim diſponantur. Ordo prior quem eorum qui ſcriptionum ſuarum Syllabos contexuerunt, maiorem partem tenuiſſe video, anteferendus iure videtur, eumque cum ad ſingulas ſcriptiones recognoſcendas deſcendam, adhibebo. Quia verò alteri ordini ad materias pertractatas admenſo, ſua eſt nec exigua commoditas, viſum eſt ei quoque vtilitati ſeruire, adiuncto ad Syllabum priori illi ordini titulorum tenus reſpondentem, alio item Syllabo, nudis æquè titulis conſtare, eo ordine quem ſingularum ſcriptionum argumentum, & materiarum pertractatarum varietas flagitabit.

CONSPECTVS SCRIPTIONVM, ORDINE TEMPORIS quo ſunt exaratæ.

1. THEOLOGIA Naturalis.
2. Scalæ à viſibili Creatura ad Deum,
3. Breuiarium Chriſtianæ Chronologiæ.
4. Splendor veritatis moralis, collatus cum tenebris mendacij & nubilo æquiuocationis, ac mentalis reſtrictionis,

Parallela doctrinæ quorundam Catholicorum, & Ioannis Caluini, de libertate, & diuinis cuiuſcunque ordinis præmotionibus, voluntati humanæ ineluctabilibus.

6. Moralis diſciplina.
7. De virtutibus Patrũ de Chriſto, geminæ ſubſtantiæ Gigante, Deo & Homine, nexa Scholaſticæ, Allegoricæ, & Morali.
9. De Attributis Chriſti.
10. Syntaxis Operum S. Anſelmi.
11. Cenſura inofficioſæ Cenſuræ, libri de prædeſtinatione & Gratia.
12. Valerianus Cemelienſis Epiſcopus, integer doctrinæ, labiſque purus.
13. Indiculus SS. Lugdunenſium.
14. Metamorphoſis Latronis in Apoſtolum, ſiue peſſimæ vitæ finis optimus, ex S. Latronis Chriſto confixi, hiſtoria,
15. Optimæ vitæ finis peſſimus; libertatis perire

ne volentis,in Iuda proditore exibitio; gratiæ victricis, expreſſæ in S. Larrone,parallela.
16. De Martyrio latè ac preſsè dicto, & vtriuſque comparatione.
17. Concilium plenarium, Theologorum ex omni prouincia Europæa, pro defenſione veri Martyrij, in morte opperita ex miniſterio Charitatis. Triplici nodo triplex Cuneus.
18. De bonis & malis libris, deque iuſta & iniuſta eorundem confictione.
19. Ambroſius ſuccus Cœleſtis, vbi Galliarum expreſſus.
20. De bono regimine ſacrorum cœtuum Commonitorium vt ſit moderatio,quod dicitur,& agger aduerſus ictum fluuij.
21. Noua Libertatis explicatio, ad lucem quibuſque obſcuriſſimis Theologicis difficultatibus affundendam adinuenta, antiſtropha tractatione diſcuſſa.
22. Non cauſa vt cauſa, ſubiuncta vera cauſa. Elenchus ſophiſmatis Gulielmi Camerarij Scoti.
23. Iudæ poſteri, Apoſtatæ à Religioſis Ordinibus.
24. S. Maria Ægipriaca, Muſca de extremo fluminum Ægypti, ſibilo Domini euocata.
25. Pietas ſpecialis erga vnum aliquem ſanctum præ alijs purgata, & ex ſuis titulis illuſtrata.
26. Minutalia Sacra.
27. De Monitoriis Eccleſiaſticis.
28. Faculæ ad Idiotam. Oculus myſticus. Tractatio plena de B. Virgine eiuſdem auctoris.
29. De ſectione Cæſarea.
30. Error popularis de communione pro mortuis.
31. Mala Bonorum Eccleſiæ.
32. O Paraſceuaſticum.
33. Heteroclita ſpiritualia, Anomala pietatis, Cœleſtium, Terreſtrium, & Infernorum.
34. Theologia ſupplex, pro libera quæſtionum inter Scholaſticos diſcuſſione, ſalua charitate atque modeſtia. Epimetrum ad Theologiam ſupplicem.
35. Nomenclator Marianus.
36. De Agni Cerei à Romano Pontifice conſecrati, inſtitutione, fine, antiquitate, cæteriſque adiunctis, tractatio, qua Chriſtianus Chriſti Patris & Eccleſiæ Matris per Baptiſmum Filius, Cerei Agni à Chriſti Vicario conſecrati,ſymbolica imagine,expreſſus oſtéditur.
37. Epiphanij Paul. III. illuſtratus.
38. Homo Dominicus Loricatus; diſcuſſio cauſæ Religioſorum bella gerentium.
39. Vitæ & Mortis humanæ terminalia, num à Deo metatore conſtituta.
40. Vulpes partiula demoliens vineas, capta, & & corio nudata.
41. Analecta de Pileo quadrato, Clericali, & Laico, alijſque vſuariis ſacris & prophanis, capitis humani integumentis.
42. Hipparchus, de Religioſo negotiatore.
43. Corona aurea ſuper Mithram, expreſſa ſigno ſanctitatis, Gloria honoris.
44. Candelabrum Sanctum Septiluſtre, prædelineatum in Synagoga; expreſſum verò in Eccleſia; exhibitione corporis & ſanguinis Domini.
45. Laus breuitatis.
46. De Incorruptione Cadauerum.
47. Amor Crucifixus; Tractatio de Amore Nationis, & cognationis, in ſeruis Dei temperando.
48. S. Ioannes Benedictus, Paſtor & Pontifex, Auenione.
49. Hoplotheca contra ictum Calumniæ; Robur & æs triplex circa pectus, à patientia & fide Sanctorum.
50. Gemitus Columbæ, de iudiciis ſæculi.
51. Pratum ſpirituale, de varia Hiſtoria Chriſtiana æui noſtri.
52. De Stigmatiſmo ſacro & prophano, diuino humano, demoniaco.
53. Symbola Antoniana.
54. Neotheſia in Spiritu & veritate. Diſquiſitio de prærogatiuis Chriſtianæ Pentecoſtes, & de prima Miſſæ celebratione in Chriſtiana Eccleſia.
55. Diſſertatio de ſobria alterius ſexus frequentatione per ſacros homines.
56. Trinitas Patriarcharum.
57. Titulus Conceptionis Immaculatæ, immaculatus; atque adeò retinendus.
58. Pietas Parthenica Lugdunenſis erga Conceptionem Immaculatam Glorioſæ Virginis Genitricis Dei Mariæ. Curæ de eo argumento tertiæ.
59. Eunuchi nati, facti, myſtici. Zacharias Paſqualigus emaſculator puerorum ob muſicam quo loco habendus.
60. Roſa Mediana. Ritus ſacer Dominicæ quartæ Quadrageſimæ, ad ſuadendam quadragintalis ieiunij expletionem, accõmodatus.
61. Confiteor reformatum, Diſſertatio de paternitate ſpirituali, deque non abroganda Religioſis Sacerdotibus, *Patrum* appellatione.
62. Cæcitas Oculata.
63. Hercules Commodianus contra Launoium.
64. Pileus & Gladius, Pontificia benedictione initiati, in nocte Natalis Domini. Splendorũ Naſcentis Chriſti Emblematica inſignia.
65. Clemens Scotus rediuiuus, &c.
66. Anagnoſtes ad Religioſam menſam, inſtructus noua Bibliotheca ſelectarum homiliarũ.
67. De Honore Iudicis.
68. De Confeſſione Epiſtolari, Exceptio contra exceptionem.
69. De Bicipiti Eccleſia in Arnaudi capite nata, Pontificio gladio minuta.
70. Αὐτὸς ἔφα, Linguariũ damnatis à Sede Apoſtolica iniectum.
71. Bertrandus in Cugnetium. Tractatio, de Fide præter intentionem profligata, per cooperationem ad præuiſum eius excidium.
72. Scapulare Stochianũ illuſtratum & defensũ.
73. De ſpeciebus Sacramentalibus, neque præſtigijs, neque ſubſtantiolis è poris ſubſtantiæ deſtructæ, reſiduis, contra recentiorum Phyſicorum opiniones.
74. S. Bernard. Doctor mellifluus, Apis Gallica
75. Robertus de Arbruſcellis, Fontebraldenſium Pater.
79. S. Ioannes Filius Zebedæi Euangeliſta Theophilus.
77. De exſolutione à votis Religioni ſubſtantialibus.
98. De excellentia & pretioſitate Voti.
79. Syntagma de libris propriis; & plura alia tacito Authoris nomine edita.

CON

CONSPECTVS OPERVM ORDINE MATERIARVM

quæ in eis tractantur.

CHRISTVS.

CHRISTVS geminæ Gigas ſubſtātiæ, Deus homo.
De Attributis Chriſti.
O Paraſceuaſticon, omnibus Verbi Incarnati adiunctis grauidum.

Euchariſtica

Candelabrum ſanctum ſeptiluſtre.
De Apparitionibus ſacramentalibus ad Epiphanij Iunioris Paulum ſecundum.
De prima miſſa, & Chriſtiana Pentecoſte.
Exuuiæ Panis & vini conſecrati, verè realia accidentia, contra Phyſicos recentiores.
Sacrum Chriſtianum Acathiſtum.

Marialia.

Dypticha Mariana.
Nomenclator Marianus.
De Titulo *Immaculatæ* Conceptionis.
Pietas Lugdunenſis erga Deiparam Immaculatè conceptam.
Scapulare Stochianum, illuſtratum & defenſum

Hagiologica, ſiue de ſanctis.

S. Ioannes Benedictus Paſtor, & Pontifex Anenione.
B. Ioannes, filius Zebedæi Euangeliſta, Theophilus, amans & amatus.
S, Ambroſij natale ſolum Arelatis.
Indiculus SS. Lugdunenſium.
Trinitas Patriarcharum; S. Bruno, S. Franciſcus Paulanus, S. Ignatius de Loyola.
Trias fortium Dauid. B. Robertus Fontebraldenſis, S. Bernardus apias Gallica, Homo Dei Cęzar de Bus, cæcus videns.
S. Maria Ægyptiaca.
S. Georgius Cappadox, perſonalis & ſymbolicus.
Pietas ſpecialis erga vnum aliquem Sanctū præ alijs.
De S. Latrone, cum antiſtropha tractatione de Iuda.
Symbola Antoniana.
S. Ignatius de Loyola, è mācipio ſæculi & vanitatis verna, ductor exercitus Domini; Allegoria ad locum illum ex 1. Regum 30. *Puer Ægyptius ego ſum, ſeruus viri Amalecitæ, dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiuſtertius.*
S. Ignatius de Loyola, æmulator curæ & induſtriæ Apoſtolicæ in horti Dominici nouatione; ad locum ex cap. 58. Eſaiæ, *Ædificabuntur in te deſerta ſæculorum.*
Ad idem de Templo & vniuerſali domo Charitatis per ſanctum Ignatium ædificatis,

In Patres.

Bibliotheca noua homiliarum, ex Patribus; ſubtexta Anagnoſtæ ad Eccleſiaſticam menſam.
Syntaxis operum S. Anſelmi.
Cenſura inofficioſæ Cenſuræ, Libri, *de prædeſtinatione & gratia*, Sancto Fulgentio vendicati.
Valerianus Cemelienſis, integer doctrinæ, labiſque purus.
Faculæ ad Raymundum Iordani, falſo cognomine *Idiotam*, integrè vulgatum.

Pontificia

Corona aurea ſuper Mithram.
De bicipiti Eccleſia per duos ſimul ſummos Pontifices Petrum & Paulum.
Agnus cereus, Pontificia benedictione conſecratus, Symbolum filiorum Dei.
Roſa mediana, ritus ſacer Dominicæ quartæ Quadrageſimæ; Roſa per Pontificem initiata.
Natale Domini, Pontificia Gladij & Pilei Benedictione ſolemne.
Αὐτὸς ἔφα, Linguarium damnatis à Pontifice iniectum; ſecluſa prouocatione ad Concilium,
Theologia Pontifici ſupplex, ad exorandam liberam difficultatum Theologicarum diſcuſſionem, ſalua charitate atque modeſtia.

Aſcètica

Beneuoli erga religioſos benedicti, maleuoli maledicti.
Amor Crucifixus, de amore nationis & cognationis, in ſeruis Dei temperando.
Iudæ poſteri, Apoſtatæ à religioſis ordinibus.
De Præciſione à religioſo Ordine, diſſertatio apologetica pro S. Ignatio de Loyola S. I. fundatore, in lanium calumnioſè transformato per Paulinum Vtopienſem.
Scalæ à viſibili Creatura ad Deum.
Heteroclita ſpiritualia & anomala pietatis, cęleſtium, terreſtrium, & infernorum, cribrata.
De Religioſo Negotiatore.
De bono cœtus religioſi regimine, & agger aduerſus ictum fluuij.
Religioſus loricatus.
Confiteor Reformatum; De paternitate ſpirituali, in religioſos ſacerdotes ritè cadente.

Scholaſtica.

De Verbi Incarnatione.
De martyrio latè & preſsè dicto, & vtriuſque comparatione.
Concilium plenarium ex omni Prouincia Europæa, pro defenſione veri Martyrij in morte oppetita ex miniſterio Charitatis.

Moralia.

Ad extricandos conſcientiæ nodos.

De æquiuocatione & mentali reſtrictione.
De monitorijs Eccleſiaſticis, & iuſto timore Excommunicationis.
Faſne ſit, exſecare prægnantem, eniti naturaliter impotentem.
De triplici Eunuchiſmo. Faſne ſit exſecare mares ad diuturniorem in muſica vſum.

Quatenus

Quatenus fas ſacro Homini, ſexum alterum frequentare.
Mala è bonis Eccleſiæ, malè partis & malè diſpenſatis.
An abſoluendus moribundus, iam expers loquelæ.
De honore Iudicis; & an liberet eum obligatione teſtificationis, vitio prioris ſententiæ deprehenſo.
Iudicium de ſocietate cum Turcis & infidelibus, præmiſo per accidens fidei exitio.
De dignitate voti; cum dijudicatione recens teſſlæ controuerſiæ; præſtetne agere bonum opus abſque voto, an cum votos.

Polemica.

Libertas Gibienſuiana, diſcuſſa.
De communione pro mortuis, ex opere operato infructuoſa, contra F. Hilarionem.
Thomas Hurtado, Clericus Regularis Minor, circa eandem communionem vultus ac depilatus.
Eiuſdem depilatio altera, circa mertyrium charitatis.
Eiuſdem depilatio tertia, circa Reſtrictiones, & Miſſos Euangelicos ex Societate Ieſu, ad Sinas, & oras confines.
Clemens Scotus, poſt octo ſæcula rediuiuus.
Arnaldus Vrbius, natus Brixiæ ſeculo 12. renatus in Gallia, hac ætate.
Hercules Commodianus, Ioannes Launoyus.
Non cauſa vt cauſa, ſubiuncta vera cauſa.
Elenchus ſophiſmatis Gulielmi Camerarij Scoti.

Philoſophica.

Theologia Naturalis.
Moralis Diſciplina.
De virtutibus & vitijs.
Vitæ & mortis humanæ terminalia.
De Incorruptione cadauerum.

Mixta.

Minutalia ſacra.
De Stigmatiſmo, diuino, humano, dæmoniaco,
Laus Breuitatis.
De Pileo, & quibuſvis capitis humani integumentis.
Gemitus columbæ, de iudiciis ſæculi.
De iuſta & iniuſta confixione librorum.
Pratum ſpirituale, de varia Chriſtiana hiſtoria æui noſtri.
Breuiarium Chriſtianæ Chronologiæ.
Syntagma de libris proprijs.
Hoplotheca contra ictum calumniæ.
Hiſtoria ἀνέκδοτος ſpeciminibus Diuinæ erga ſe Prouidentiæ.

PROTHYRON.
AD SCRIPTIONES SINGVLAS.

SERVAVI in hac particulari ſingularum Scriptionum mearum receſſione, quod à S. Auguſtino in Opere Retractionum ſeruatum eſt ad ſcriptionem quamlibet. Attingam enim breuiter Scriptionis occaſionem, & argumẽtum. Tum ſi quid ſigillatim in earum quampiã propoſitũ acceperim fideliter adducã, & ſi fieri poterit, purgabo mea, & depellã tela contraria: ſi purgare aut depellere nequeam, dabo manus, nec pudebit retractare; quod in ſapientum omnium vſu fuiſſe, monſtro per otiũ in lucubratione *de Honore Iudicis* Neque verò, ea cenſeo eſſe vniuerſa quæ ſcripſi, vt nihil poſſit à quoquam oculatiore, in eius reprehendi. [Ego (ajebat S. Ambroſius Epiſt. 47. quæ eſt in ſuorum operũ deprauatorem,) beneficio annumero, ſi quis mea legens ſcripta, dicat mihi, quo videatur moueri. Primum quia & in ijs quæ ſcio, falli poſſũ Multa autem prętereunt, multa quibuſdam aliter ſonant. Pulchrum eſt ſi fieri poteſt, cauere omnia. Deinde quia nõ debeo moleſtè ferre, ſi cum de Apoſtolicis, & ipſis Euangelicis, Dominicisque verbis, plerique multas quęſtiones ferant, etiam in meis ſcriptis reperiant, de quo diſputandum putent. Plerique enim ſtudio indulgent ſuo: vt iſte, (Apollinariſta, ſcriptorum Viri Sancti malignus interpolator;) qui propterea orbem circuiuit vt quæreret quem reprehenderet, non quem ſibi imitandum arbitraretur. Hic igitur, vt arroderet aliquid de meis ſcriptis, &c.] Sors quæ B. Ambroſio, & Bleſenſi, vt ex inuectiua notum eſt & omnibus bonis Scriptoribus obtigit, quidni poſſit mihi quoque eſſe communis? Itaque ſi quid, in aliquam Scriptionum mearum intortum legere, aut inaudiuero, adducere, & in examen vocare operę pretium duco; vt quod purgari poterit, purgem; quod non poterit, ipſemet appoſita ſpongia obliterem.

I. THEOLOGIA Naturalis

PRincipium id dixerim doloris mei, vt Iacob de Ruben primogenito ſuo loquitur. Scribendi de hoc argumento cauſa fuit, quod hæc pars humanæ ſapientiæ, ferè prætermitteretur, & à Philoſophis quidem, ablegaretur ad Theologos, coniungenda tractationi de Deo & Angelis ex fidei lumine, & motiuo diuinæ reuelationis, à Theologis autem Chriſtianis, vbertati materiæ ſupernaturalis imparibus, ad Philoſophos, tanquam iuris eorum propria, & naturæ concluſa finibus, remitteretur. Ex quo fiebat, vt & plerique auditorum Philoſophiæ, qui Theologiam Chriſtianam non cogitabant, ea tam fructuoſa, tam amœna, tam *Philoſopho digna* cognitione fraudaretur; & ij ipſi qui Chriſtianę Theologiæ initiabantur, rudes eſſent eiuſdem doctrinæ, Magiſtris Theologiæ, materiarum intra fines ſuos concluſarum vbertate grauatis; & quæ inferioris ſunt ſubſellij, haud immeritò, dedignantibus. Quare de maiorum cōſilio, cui R. P. Bartholomæus Iacquinotius, ſtudioſorum ac ſtudiorum amans egregie eſt velificatus, è re Auditorum fore viſum eſt, ſi quæ Naturalis Theologi circa Deum Angeloſque ſunt propria, ſeponerentur in vnum volumen; è quo in ſupremo Philoſophiæ ordine, citra dictationem prælegerentur, vt celerius expediri eorum explicatio, & cum minore Auditorum incommodo tradi poſſet. Et quamquam hoc conſilium, qui proximè ad clauum ſucceſſere, diſturbarunt; tamen liber prodiit, nec vſquequaque fructu propoſito fraudati ſumus. Plerique enim Philoſophiæ magiſtri, hoc exēplo permoti, quæ ad Deum & Intelligētias ex naturæ lumine pertinent, diligenter propoſuerunt Auditoribus, meritò rati non eſſe hac cognitione fraudandos, quos tanto ſtudio tantaque accuratione, corporeorum quorumcumque, ac etiam atomorum, atque punctorum, notitiâ imbuiſſent. Iure porrò in hoc opere, auulſam à communi entis vt ens eſt, & proprietatum eius tractatione, Dei & Intelligentiarum doctrinam proponi, ea apud me ratio demonſtrat; quod non minore iure, ſingularem ſcientiam conflare cenſendæ ſint ſubſtantiæ ſpirituales completæ, quam ſubſtantiæ corporeæ; quas ſeorſim ab ente vt ens eſt, primæ Philoſophiæ proprio, ſcientia Phyſica conſiderat, vt habet communiſſima ſententia; cui nequicquam obſtrepunt, vel qui omnes ſcientias vnam ſcientiam totalem, ſola commoditate in plures diſtinctam ſtatuunt, vt Bernardus Mirandulanus lib. 13. de Euerſ. ſingul. certam. ſect. 6. & 7. Vel qui phyſicam & Methaphyſicam, hoc eſt omnium, tam copotearum quam incorporearum ſubſtantiarum ſcientiam, conflant in vnam diſciplinam: quod contendit Raphael Auerſa Tom. 1. philoſ. q. 1. ſ. 6. Et quanquam non eſt fortaſſis ea diſtenſio niſi de vocibus; tamen communior (vt dixi,) probatiorque ſententia, Phyſicam & Metaphyſicam, vt diſtinctas ſcientias agnoſcit: eodemque iure quo Phyſica tractans ſubſtantias corporeas, à tractatione de ente communi auellitur; auelli quoque indidem debet conſideratio ſubſtantiarum ſpiritualium completarum; nempe Dei & Intelligentiarum, vt latę proſequor in Prologo §. 4. Et quę circa has eminentiſſimas ſubſtantias occupatur Philoſophia, non immeritò à potiore analogato, *Theologia Naturalis* appellatur; nec in duas ſcientias totales quarum vna Deum, altera creatas Intelligentias ſpectet, diſpeſcenda eſt, vt eiuſdem Prologi §. 5. confirmo.

In hoc opere, doctrina illa à Fortunio Liceto, tunc apud Bononienſes, nunc apud Patauinos Medicinæ profeſſore, ſugillata eſt qua admiſi, non videre me, repugnantiam, quominus poſſet Dæmon (ſi Deus non obſtatet,) efformare hominem; non modo aſſumpto verò ſemine virili, & in vterum fœminæ tranſmiſſo; ſed etiam abſque ſemine humano per hominem procreato: ſiue ſemen producendo, & ex eo ſic producto, ac conuenientibus fomentis diſpoſito, hominem educendo: ſiue configurando in humanam formam, maſſam argillaceam, eique temperiem homini conſentaneam indendo; ad quam aptationem materię, conſequitur naturaliter inductio animæ rationalis à Deo. Mon apparere mihi in iſtis repugnantiam vllam, ſi Deus ſinat Dæmonem vires ſuas naturales exerere, dixi diſt. 4. *à num.* 286.

In hanc ergo doctrinam inſurrexit Licetus Tomo altero de quæſitis per Epiſtolam cap. 52. & 58. Sed quia poſteriori iſto capite, melius edoctus mentem meam, mollius egit; & eaſdem contra me rationes quas priore capite attigerat, æquè comprehendit, inſiſtam poſteriori eius reſponſo; quo vt ſententiam meam euertat contendit, ſemen humanam, & ſanguinem menſtruum, eſſe duo principia proxima, neceſſaria fœtui conſtituendo, quæ à Dæmone abſque viri & fœminæ opera effici nequeunt; ſed tantum transferri alio. Cum enim duplicis generis ſunt, principia rerum producendarum; quædam ſcilicet remota & communia; quædam propria, proxima, & immediata; ratum apud omnes eſt, quod ex principijs remotis atque communibus, abſque proximis, proprijs, & immediatis, nunquam poteſt oriri effectus; quia cauſæ proximæ, & immediatæ, illæ ſunt, quibus & poſitis ponitur, & ablatis tollitur effectus. Atqui cauſa proxima & immediata hominis, eſt ſemen ac menſtruum: horum verò immediata & proxima cauſa, eſt anima hominis vegetatiua, vtens calore natiuo, ac temperie vaſorum ſpermaticorum, & aliarum humani corporis partium, ad ſanguinis ac ſeminis effectionem deſtinatarum. Igitur Dæmon abſque interuentu Viri & Mulieris, non poteſt habere proxima & immediata principia, ſiue hominis, ſiue principiorum hominis, ſeminis inquam, ac menſtrui ſanguinis. Quod verò admiſi, non apparere repugnantiam, quo minus Dæmon poſſit maſſam argillaceam, in hominis formam ab ipſo configuratam, applicatis idoneis actiuis, donare temperie homini accommodata; atque adeo inducere in eam maſſam, animam rationalem; hoc refellit Licetus; quia temperamentum maſſæ Argillaceæ ab Angelo conciliatum, non eſt temperamentum hominis; quod nequit in Argilla conſiſtere; in qua prædominantur frigus & ſiccitas; nec argilla habere poteſt temperiem ſeminis, aut menſtrui, vel etiam vltimo diſpoſitarum ad excipiendam animam rationalem: debent enim huic animæ vt diſpoſitio, præire anima ſentiens ac vegetans,

quæ

quæ in ſemine & conceptu præcedunt, iuxta Ariſtotelem 2.de gener. Anim.cap.3. Itaque vltima diſpoſitio ad animam rationalem, à ſola humana temperie eiuſdem ſpeciei,in humanis partibus parentum præiacente, in paſſo ab eis apta-to produci poteſt, non autem à Dæmone, quæcunque alia actiua & paſſiua adhibente. Addit denique Licetus, cum materia non poſſit ſuſcipere formam ad quam non ſit diſpoſita,nec poſſit etiam exuta manere quavis forma ſubſtantiali; negare ſe,neceſſarium eſſe,inducta diſpoſitione vltima ad formam ſubſequentem,abſcedere præiacentem; quandoquidem in combuſtibili ad formam ignis poſtremum diſpoſito, adhuc permanet forma ligni; & inducta vltima diſpoſitione ad formam carnis, adhuc manet in ſanguine, forma eius propria. Diſpoſitio enim vltima, non origine tantum, ſed etiam tempore, debet præcedere formam ad quam diſponit. Negat enim idem auctor, abſcedente priore forma ſubſtantiali, neceſſario ſubinduci eam ad quam materia eſt diſpoſita; cum debeat inſuper adeſſe agens Phyſicum, quod formam ſubſequentem inducat. At hoc,in re de qua agimus, aliud non eſt quam homo. Hæc abs ſe. currenti calamo aduerſus doctrinam à me prædicto loco propoſitam ſcripta, profitetur Licetus in calce epiſtolæ.

Agnoſco verè ab eo ſcriptum, quod currenti calamo iſta tradiderit. Sunt enim leniter excocta, & præter multorum in Philoſophia paradoxorum congeſtionem, mera petitione principij vritur hic auctor, ſiue per obfirmationem in ſententia præconcepta, noluerit animum adijcere ad expendenda quæ ego protuleram; ſiue abductus fauentiæ aura, & applaudentium,eiuſque reſponſa omnia pro oraculis excipientium fauonio; cenſuerit, ſatis eſſe poſſe, ita viſum eſſe tanto Philoſopho. Totam eius reſponſionem eſſe meram principij petitionem, eſt manifeſtum. Aſſumit enim pro argumento quo me feriat, id de quo agitur. Diſputamus quippe, an Intelligentia, abſque viro & muliere, adhibitis idoneis actiuis & paſſiuis,producere queat immediatam & vltimam diſpoſitionem ad formam humanam;in quo ego, negaui cerni repugnantiam.Ipſe verò ait,repugnantiam in eo eſſe, quod non poſſit ea diſpoſitio induci abſque viro & muliere. Vniuerſus quippè ſuccus ratiocinationis aduerſarij, eâ vna argumentatione continetur.At hæc non eſt argumentatio ſolida,ſed nugatoria principij petitio, vt per ſe patet;quia hoc ipſum eſt,quod probandum, non aſſumendum fuerat. Itaque donec hoc probet, patiatur aduerſarius, nos hærere in ſententia quam ipſe ſola petitione principij impugnat. Sicut ſi dicerem, Intelligentiam admotis aliis cauſis idoneis, poſſe abſque igne excitare ignem, principium manifeſtè peteret ac nugaretur,qui probaret non poſſe Intelligentiam id præſtare, quia ignis non poteſt produci niſi ab igne vt à cauſa proxima.

Iam vt attingam paradoxa, quæ huic petitioni principii,vel intermiſcuit, vel adiunxit aduerſarius;numero inter ea, quod tres in homine animas ſtatuit, duas animæ rationali tempore præuias, & ipſam rationalem. Item quod dicat, temperamentum maſſæ argillaceæ, abhorrere à formæ humanæ inductione. Quaſi verò maſſa illa, cum ſuſciperet animam, manſura eſſet ſub forma argillæ; & non eſſet aptanda conſentaneè ad exigentiam formæ pro qua inducenda ſatagitur. Ad hæc paradoxum eſt dicere quod depulſa diſpoſitione debita formæ ſubſtantiali præiacenti,ea forma præiacens non debeat abſcedere. Hoc apud Philoſophos omnes, eſt paradoxum. Sic enim forma prior, maneret abſque congrua ſibi diſpoſitione:& ſubſequens, non induceretur in materiam ritè diſpoſitam.Parum verò aptè adducitur exemplum combuſtibilis, in quo poſtremum diſpoſito ad formam ignis,ait Licetus, hærere formam ligni. At hoc falſum eſt, nec magis verum quod ait de ſuperſtite forma ſanguinis, poſt inductam vltimam diſpoſitionem ad formam carnis.Nam illud ipſum momentum quo concluditur inductio diſpoſitionis ad formam ignis, aut carnis, eſt illud quo incipit forma ſubſequens,abſcedente priore ſaltem vniformiter diformiter, ſi forma ſubſequens poſſit induci partibiliter, vt fit in forma ignis. Tandem quod depulſa priore forma, non ſuccedat alia defectu agentis, inauditum eſt apud Philoſophos: qui ne materia maneat vacua & otioſa, agnoſcunt, in eo euentu auctorem naturæ, ſuppleturum agentis creati defectum. Itaque his arietibus appetita doctrina à me propoſita, perſtat inconcuſſa; eique patrocinatur Iuſtinianus 2. Theſſalon. 2. à verſ. 10.

Impetiuit quoque efformabilitatem iſtam hominis per Angelum, Ioannes Martinon. in Tractatione ſua de Angelis diſp.42.num.29.eo ductus argumento, quod organizatio & temperies ad formandum hominem neceſſaria, excedant potentiam Angelicam, nec poſſint fieri abſque interuentu ſeminis. Et ex oppoſito ſequeretur, Dæmonem poſſe viuum præſtare cadauer hominis demortui; & homini cæco viſum reſtituere, efformando organum ac temperando ſicut ad viſum requiritur; At hoc eſt contra communem ſenſum fidelium & SS.Patrum, qui putant hæc eſſe vera miracula, ſolius Dei propria, & quamcumque naturalem cauſam excedentia.Sic Martinonus.Sed eius primum argumentum, laborat petitione principii.Idipſum enim eſt, quod probandum erat, (non autem aſſumendum vt probatum,vel per ſe manifeſtum)non poſſe Angelum efformare & temperare materiam, ita vt vel viſus reueniat, vel anima rationalis eam informet,ſin minus quæ præiacuit, at ſaltem alia numero diſtincta. Poſſet ergo Angelus, ſi ſibi permitteretur, aptare exquiſitè, & vltimo diſponere materiam ad recuperationem viſus; vel animæ alicuius rationalis aduocationem. Incredibile verò eſt, quod hic auctor num.13.ait; Angelum non poſſe perfectè aſſequi temperamentum corporis humani,& idcirco non poſſe illud inducere. Imò verò, optimè aſſequitur,tanquam obiectũ intelligibile concluſum intra ſuæ ſphæræ intelligibilis terminos. Itaque poteſt illud inducere,& materiæ diſpoſitæ, animam vinculis corporis iam exſolutam denuo conſerere: quod reſpectu noſtri, & attento ordine diuinitus conſtituto,eſt verum miraculum. Non excederet tamen vires Angeli, ſi ſibi permitteretur.

Sic reiecto Martinono, reiectus ſimiliter manet Paulus Areſius, qui velitatione 4.in Apocalyp. excurſione 16. agens contra Sebaſtianum Baldum, ſententiæ noſtræ in ſuis diſceptationibus ſuffragatum, argumenta ex Martinono pro-

ate, facit ſua; inde contra eam ſententiam argumentans, quod procreatio hominis ad modum propoſitum, non eſſet opus viuentis; cuiuſmodi tamen eſſe oportet generationem hominis. Item vis generatiua hominis, alia non eſt quam ſemen ſubtiliſſimis ſpiritibus inſtructum. Ad hæc, ex ea doctrina ſequeretur, Dæmonem poſſe patrare miraculum, ſuſcitando hominem. Hæc vides eſſe partim illamet argumenta, quæ ex Martinono retulimus, ac diſſoluimus; ſuntque reuera debilia. Alia verò quæ addit, tantum probant, Dæmonem non permitti à Deo, præſtare quæ ſpectata ſua induſtria poſſet præſtare. Prohibet enim Deus ne præſtet quæcumque poſſet, vt ordo in rebus ſtatutus curſum ſuum teneat.

Porrò alia nonnulla in hoc ipſo opere noſtro ſibi non probari, ſcripſit idem Martinonus; in quibus non eſt difficile, & noſtra tutari, & quæ opponuntur depellere. Improbat diſp. 38. num. 38. & 59. quod dixi, ſpecies Angelicas, ad præſentiam Angelorum modificari à Deo: ac proinde nunc determinare, cum prius non determinarent Angelum ad obiecti perceptionem. Hoc ille ait neque neceſſarium, neque philoſophicum eſſe, imò ne probabile quidem. Nouum quippè, & ſine exemplo eſt, quod Deus rerum naturas continuè immutet; quod tamen præſtaret circa ſpecies, ſi eas ſic modificaret. Reponimus nos è contrario, hanc modificationem, & eſſe neceſſariam, ne ſpecies quæ eſt velut indifferens, ſit inutilis; nec plus determinet quam ſi deeſſet: inſuperque dicimus eam modificationem, eſſe probabilem, cum & ratione idonea & grauium Auctorum ſuffragatione nitatur, quorum nonnullos adducit ipſemet aduerſarius, puta Salam, & Malonium: Et denique non minus eſſe philoſophicam, quam aſſertionem creationis animarum rationalium à Deo, cum inducta eſt vltima diſpoſitio; quia Dei tanquam authoris naturæ eſt, ſupplere cauſarum ſecundarũ inopiam. Itaque omnia quæ Martinonus aduerſus aſſertionem illam noſtram opponit, imbecilla ſunt; & quæ pro ſuo modo dicendi de Angeli determinatione ab obiectis profert; planè carent probabilitate, ſiue authoritas, ſiue ratio conſulatur; multoque fortius diſijci poſſunt: cui tamen labori hic parco, contentus mea firmaſſe.

Improbat prætereà idem autor, in prædicto noſtro opere, quod habetur diſt. 8. q. 4. *ſub finem* de cruciatibus ſpirituum per ignem tanquam per ſignum iræ diuinæ. Hoc reiicit diſp. 44. num. 48. quia hoc non eſt ignem vrere; quod tamen aiunt Scripturæ & Patres. Deinde quorſum adhibeatur ſignum inſtrumentale iræ diuinæ, quam tot cruciatibus negatiuis ab poſitiuis in ſe ſæuire, experiuntur tetri Spiritus? Ex cuiuſcumque item creaturæ, notitiam Dei inuehentis cognitione, innaſcitur illis cogitatio Dei iratis. Itaque fruſtra ad ingerendã eam cogitationem, deputatio ignis. Neque verò is modus cruciandi eſſet ineffabilis & mirabilis, qualem eſſe cruciatum ſpirituum ab igne, affirmat S. Auguſtinus. Itaque concludit aduerſarius, fatendum vlterius eſſe, Deum ad præſentiam ignis, qua effectiuè, qua obiectiuè, moleſtia efficere ſpiritum, & efficere vt per potentiam obediantialem, concipiat dolorem proportionalem ei qui in anima corpori vnita, ex corporis combuſtione ingeneratur.

Hæc impugnatio doctrinæ noſtræ, infirmiſſima eſt. Modus autem ſentiendi, qui pro ea obtruditur, nullo modo ſatisfacit. Hoc ſecundum, eſt per ſe euidens, quia niſi oſtendatur, qua ratione ignis ſit diſconueniens ſpiritui, fruſtra recurritur ad potentiam obedientialem, quæ exeri non poteſt abſque ea diſconuenientia. At ignem, ſpiritui exſoluto corporis nexibus diſconuenire, nunquam monſtrabitur. Igitur modus ille dicendi quem aduerſarius pro noſtro ingerit, eſt planè vanus ac reijciendus. Quæ verò nobis opponit, facilè eliduntur. Falsò quippè aſſumitur, ignem iuxta nos non vrere ſpiritum. Vrit enim, quandoquidem dolorem infert vſtioni noſtrati proportionalem. Et quamvis aliunde ingeratur Spiritui noxio, Dei notitia, etiam Dei irati; tamen ea notitia non inferret dolorem proportionalem vſtioni noſtrati, niſi Diuina potẽtia ad obiectiuam præſentiam ignis, quamtumcumque obnitenti ſpiritui ingeſtam; eam Dei irati notionem cum ea doloris determinati conſecutione inferret. Iſque modus cruciandi Spiritus per ignem, ſatis mirabilis eſt, tametſi non prorſus inintelligibilis. In quo tecens acquieuiſſe lego Paulum Sherlogum in Opere de antiq. Hebræor. l. 1. diſſert. 4. ſect. 19. Accuratè verò ac diligenter, traditam à me de hac quæſtione doctrinam aduerſus Martinonum firmat & illuſtrat Gabriel de Enhao l. 6. Empyreol. exercit. 20. ſect. 11. à num. 181.

Ediderunt ſub hoc ipſo *Theologiæ Naturalis* titulo, ſcriptiones ſuas ante nos, Raymundus Sebundius & Nicolaus Bonetus; ſed conſilio à nobis longè diuerſo, & ſcopo prorſus alio. Myſteria enim Chriſtiana, rationibus naturalibus probare ſatagunt, idque vocant *Theologiam Naturalem*. Quem etiam laborem, nuper alius vernacula ſcriptione, perpolita & pereleganti, titulo *Naturalis Theologiæ* poſt noſtra pridem vulgata, decorauit. Horum conſilium, vt non improbo, (quanquam improbaſſe viſus eſt Photius cod. 170. ac Stapletonius 12. de princip. cap. 14. & latè Palacius in 1. diſt. 1. diſp. 3.) ita neque amplector in hoc opere. Præcelluit in eo ſcribendi genere Sauonarola, in opere *de triumpho*.

II. SCALÆ A VISIBILI creatura, ad Deum.

HÆc opella, proximè à Naturali Theologia fuit conſcripta; eſtque eius veluti corollarium aut complementum. Nam inter probandam in Naturali Theologia, exiſtentiam Numinis argumentum vnum ex viſibilis creaturæ ſpecie ducitur diſtinct. 5. q. 1. articulo 6. variis diuinæ artis & potentiæ ſpeciminibus per viſibilem creaturam reſperſis, ducta à Cœlis, per mixta inanimata & animata, ad hominem vſque, obſeruatione, non indiligenter expenſis; cum autem adeò parens luculentorum argumentorum ſeges intra vnius articuli anguſtias concluſa eſſet, res viſa eſt, & ad exiſtentiæ Dei illuſtrationem, & ad pietatis pabulum, egregiè commodatura, ſi in eam liberius excurreretur: & quidem ex ſenſu

potius

potius verbiſque ſapientum, cum Chriſtianorum, tum externorum, quam ex ſenſu noſtro, Non enim apud Patres duntaxat diuinitus,afflatos, ſed apud externos quoque, occurrunt ſæpè in eam rem gemmæ perinſignes, quas ordine quamque ſuo,cum Patrum inſignibus,opere reſſellato digeſtas, in hac opella protulimus. Et quia per eas ad Deum&agnoſcendum & collaudandum aſſurgitur, placuit, *Scalas* ſcriptionem ex illis ſtructam appellare, conſentaneè ad Philonem lib. de premiis, & Clementem Romanum 8. Recognit. Quin etiam Perſica doctrina. vt eſt apud Origenem lib.6.contra Celſum myſticam introductionem ad contemplandas res diuinas, *Scalæ Mithriacæ* nomine inſigniuit. Laborarunt ante nos, in conſtituendis de hac (vt ſic dicam) gradaria ſapientia ſcriptionibus, Eccleſiæ lumina duo, S.Bonauentura,& Robertus Bellarm. ambo peteruditi, ambo pietate æquè ac ſacra purpura perilluſtres. Ille aureum libellum de hoc argumento emiſit, titulo *Itinerarij mentis in Deum*. Iſte haud multò ante,quam noſtra hęc opella ſubiicienda prelo eſſet, *Aſcenſiones mentis in Deum*, dignum authore opuſculum emiſerat. Quanquam verò abſit, vt tenebras noſtras cum hoc duplici Eccleſiæ ſole componamus: tamen ſenſa dumtaxat ſua quiſque eorum, & cedro dignas mētis capaciſſimæ negotiationes, pro ſcandulis conſtituendis adhibuit; & pietati potius quam doctrinæ ſeruire, in ſua vterque lucubratione ſatagit. Nos è contrario, vtrumque illum ſcopum, propoſitum habuimus. Nec è ſenſu duntaxat noſtro prompſimus quæ protulimus, ſed veluti corrogata à ſapientibus Chriſtianis & Ethnicis ſtipe, ſola ferè textura de noſtro adhibita, moliti ſumus, & confirmare Numinis exiſtentiam per huiuſmodi argumenta, & fructui illi viam pandere, quem S. Auguſtinus attigit Pſal. 94. ad illud *Confiteantur tibi Domine omnia opera tua*. Et in Pſalmum 148.ad illud:*Confeſſio eius ſuper Cœlum & Terram*. Viri magni,& ingenii doctrinæque, ac pietatis laude præſtantes, Ioannes Arnoux,Regi Chriſtianiſſimo à ſacris Confeſſionibus & concionibus, ac Franciſcus Piccolomineus, poſtea Societatis Ieſu Præpoſitus Generalis,&Franciſcus Garaſſus in Summa Theologica, opellam hanc noſtram, nonnullo loco habuerunt.

III. BREVIARIVM Chriſtianæ Chronologiæ.

CVm in ſchola Theologica operam auditoribus nauarem (quod Lugduni ab ann. 1619.facere cœperam;)animaduerti, per ignorantiam temporum, in quæ res ſacræ referendæ erant, multa plerumque peccari; & nonnullos cætera non imperitos, fœdè tamen impingere, aut magnis inuolui tenebris, quoad ætatem qua Patres quique, ac Doctores floruiſſent, & ſacri ritus primum in vſu eſſe cœpiſſent. Et verò eſſe eam temporum notitiam Theologo perneceſſariam docet Ioſephus àCoſta l.2. de Chriſto reuelato cap. 9.& memini notatum ab Auguſtino lib. 2.de doctr. Chriſt. cap. 28. & ab Anaſtaſio Sinaita in duce viæ cap.1. *pag. mihi* 9. Et vt hæc nō monuiſſent Auguſtinus & Anaſtaſius,res ipſa loquitur eam notitiam eſſe perneceſſariam,eſſe que quibus ruditas in talibus ſit dedecori. Quis enim non deriſit inſulſitatem illius Miniſtelli, quem Horatius Dolabella lib. 3. ſuæ Apologiæ, teſtatur,interrogatum vter eſſet antiquior, Conſtantinus Magnus, an Iulius Cæſar, impeditus quæſiti difficultate, confugit ad ſacram authoram, allegatis Scripturis illis, *Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta; hæc enim omnia gentes inquirunt*. Nec rarò Catholici Scriptores, per craſſos anachroniſmos impingunt, vt alibi notaui quoad Raymundum Iordanum falſo cognomento *Idiotam*, quem plerique anno octingenteſimo floruiſſe dixerunt, cum floruerit poſt annum milleſimum quadringenteſſimum. Manuelem Calecam, Franciſcus Garaſſus ad c. 12.libri primi, Molinæ, de Vocatione Paſtorum,adducit tanquam maximè idoneum teſtem ſanæ fidei Honorii primi, æquè ac S. Maximum, eo quod vterque Honorii ætate vixerit. At quomodo hoc ſtabit, ſi Calecas vt alii notarunt,) fuit Ordinis Prædicatorum? Similibus exemplis abundamus. Itaque ſalubre conſilium fuit, huiuſmodi ſtribiligines Chronologicas à Theologiæ ſtudioſis auertendas ſuſcipere.

Vt autem expeditior &paratu vſuque facilior eſſet rerum prædictarum Chronologica diſtinctio, tabulis comprehenſa eſt, & in eas ingens copia materiarum digeſta, aſſignato cuiuis ſeculo, ordine ſuo locellorum duodecim. Primus locellus, ſæculi cui reſpondet, Pontifices Summos, viſibilia Eccleſiæ capita, complectitur. Secundus, perſecutiones Chriſtianæ Eccleſiæ, & in eis fidei teſtes. Tertius, hæreticos. Quartus, Schiſmaticos vnitatem Eccleſiæ ſcindentes. Quintus, Concilia, quibus hæreſes & Schiſmata ſunt repreſſa. Sextus, Patres & Doctores. ac Scriptores celebres. Septimus, alios in vtroque ſexu, ſanctitate claros. Octauus,tempora propagationis fidei in variis regionibus. Nonus, ſacrorum rituum initia. Decimus, principia cæruum Religioſorum,&ordinum militarium. Vndecimus,res memorabiles. Duodecimus, Scholaſticos & Morales Theologos inſigniores. Hæc primum opera à nobis in rem præſentem collocata; quæ cum admodum probata paſſim eſſet, R. P. Leo Texier tunc Cartuſiæ Lilij S. Spiritus Lugduni Prior, nunc iſta ſcribentibus nobis; in totius ordinis caput meritiſſimo erectus, qua in nos erat authoritate, euicit; vt partem Breuiarij Chronologici poſteriorem humana ſpectantem, ſubnecteremus, totidem columnis ac locellis comprehenſam. Primo cuiuſvis columnæ locello, ſignantur Imperatores Romani eo ſæculo dominati. Secundo, Reges Galliæ. Tertio, Reges Hiſpaniæ. Quarto,initia & viciſſitudines regnorum ac principatuum. Quinto, Strategi inſignes, & prælia illuſtriora. Sexto, vniuerſitates,& Scholæ publicæ. Septimo,ſeueriorum diſciplinarum naturalium periti. Octauo, iuris vtriuſque conſulti. Nono, viri politiore literatura clari. Decimo, motus elementorum, & ſigna de Cœlo Vndecimo,euentus Tragici. Duodecimo, noua reperta, & Natales vrbium. Hic labor Regi Catholico Philippo IV. admodum probatus eſt, & Hiſpanicè factum recudi iuſſit, eximie vel eius ſolo guſtu commendatum. Amici, nomen meum, quod tantulæ ſcriptioni negaueram, editione tertia appoſuerunt; Claudius

vnus quidem ex Societatis Scriptoribus recenſetur. Prodiit primum hæc ſcriptio per authoris auditorem, vt diſertè præferebat titulus. Poſtea tamen authoris nomen præfigi iuſſum eſt, ab eo ipſo Ceraunobolo cuius fulmen intentabatur.

Vix porrò Bibliopolæ obſtetricatuti opera; ad huius fœtus enixum aduocata fuerat, cum certis, nuntijs ſignificatum eſt, Barneſium ob periculoſas nouitates, iubente Summo Pontifice, perpetuo carceri eſſe mancipatum. poſtea autem emota mente, in fatuorum ergaſtulo Tranſtiberino, (vulgo *gli Paſſarelli*) concluſus eſt; vbi anno 1643. erat ſuperſtes. Indolui ego ſanè, ad eum captiuari Barneſij nuncium; & mea, & ipſius Barneſij cauſa. Nam eius quidem commiſeratione, Chriſtiana charitas expoſcebat, mea vero non intererat, certare cum mortuo, quo in numero eſſe videtur, qui perpetuo carceri addicitur. Ijs tamen ad quos attinebat, viſum non eſt, opus noſtrum luce prohibere, cum vt proſtaret malagma aduerſus vulnera à Barneſio illata & inferenda, quādoquidem ſcriptio eius ſuperſtes erat; tum ob illas ipſas cauſas idoneas repellendi ſcriptorem inimicum iam fato functum, quas Plinius attigit lib. 9. Epiſt. 1. Accedebat, quod concluſo Barneſio, conueniri poterant ſapientiſſimi Magiſtri, qui tanta confidentia, vades ſe ac prædes pro hac eius ſcriptione obtulerant, recipientes eius propugnationem aduerſus quoſcumque impugnatores. Itaque liber prelo ſubiectus eſt. Expectatumque eſt aliquandiu, vt qui fideiuſſe-tam pro Barneſio, & hoc eius opus vſquequaque purum & nitens præſtare receperant, in campum prodirent; quandoquidem ipſe per calamitatem qua obrutus eſt, tutari ſeipſum non poterat. Hactenus tamen, (& fluxerunt anni benè multi,) nemo datam miſero fidem ſeruauit. Omnes eius fideiuſſores, & falsò crediti aſſertores, ſupra piſces muti hæſerunt, & veriſimillimum eſt, deinceps hæſuros.

Non videtur omittendum, quod cum hoc opus S. Benedicto Barneſij parenti inſcripſiſſem, dixi iuſtam videri ſanctiſſimo Patriarchæ, cauſam, pœnas de diſcola filio graues ſumendi; quē non puduiſſet armari aduerſus eam ſocietatem, ſcripto virulento & hoſtili, quam ipſe S. Benedictus in ſinu ſuo conceptam agnoſceret, & ſuggeſtis Authori eius Ignatio, Sanctiſſimis Conſilijs, promouiſſet. Spectabant iſta, partim ad Cœnobium Montis Martyrum, ordinis S. Benedicti, ſecundum Luteriam, in cuius Crypta propè altare SS. Martyrum (tametſi ad aliam aram, hoc eſt gradibus quibus in Cryptam deſcenditur viciniorem;) S. Ignatius cum ſuis, primum emiſit vota, quæ fuere Societatis Ieſu velut crepundia: partim etiam, ad Cœnobium Caſſinenſe in quo S. Ignatius interuentu S. Benedicti (vt coniectabam, & par eſt credere, multiplici de Cœlo lumine colluſtratus eſt, ad ſobolem quam parturiebat, plene effingendam, & omnibus numeris conſummandam. Hoc Conſtantinus Caietanus, admodum ineptè, (ne malignè dicam,) rapuit ad confirmandum, me teſte, (ſcilicet,) furtum duplex quod S. Ignatio mendaciter impingit, circa Exercitia ſpiritualia, & Conſtitutiones Societatis: quorum illa, è cuiuſdam Garciæ Ciſneros, Caſſinenſis Monachi Exercitatorio, ſublecta contendit: has verò ait, à tribus Caſſinenſibus Monachis eſſe concinnatas, & S. Ignatio perperam adſcriptas. Quæ ego, vigilantium ſomnia voco, & robuſtiori Patris Ioannis Rho dicuſſioni permitto; Epiſtolam tamen meam, eiuſdem Patris Rho libro inſertam, qua rogatus, an quæ mihi impingebat Conſtantinus Caietanus, mea eſſe vellem, dixi eſſe gypſo aut luto obducenda. Vix agnoſco pro mea; adeo acciſa, & hiatibus ac lacunis differta prodiit. Dixi obiter de hac Calumnia, in opere de Calumnia ſect. 2. ſerie 1. cap. 12. *in fine*.

Hoc opus quod ab Ildefonſ. de. Flores in opere de inclyto Martyrij agone eximiè celebratum, & à Breſſero in tractatione de Conſcientia, necnon à Nicolao Abramo lib. 2. de mendacio, homo parum ſui compos, Thomas Hurtado, Barneſij accenſus; annis quinque ſupra viginti poſtquam prodierat, impugnare tentauit, regerens tantum quæ Barneſius dixerat, ſed addito mendaciorum & conuitiorum quorum feraciſſimus eſt, nouo cumulo. Sed quod Hurtado prætextum recoquendi diſceptationem de reſtrictis locutionibus, petierit ex facto quodam Miſſorum Euangelicorum Societatis ad Sinas, & Iaponios, ac oras confines, quaſi ex doctrina per Barneſium impugnata, ijdem Miſſi in foueam acti eſſent, & artificioſum vſum Hololatriæ externæ fallaci ingenio induxiſſent; noua lucubratione, ex perſona Leod. Quintinij binæ illæ cauſæ diſceptatæ ſunt. Prima Miſſorum, peſſimè ab Hurtado notatorum, circa mores atque doctrinam. Altera locutionum mente reſtrictarum qua operis pro Leſſio contra Barneſium conſcripti, ſoliditas, inſtaurato examine patefit, & barbatus Hurtadij vix aliquid de ſuo contribuentis ſupra ea quæ Barneſius protulerat, præter noua mendacia atque conuitia, compeſcuntur. Quod noua hæc lucubratio, nouum ſit anterioris in qua verſamur, munimentum, placuit eam hic ex titulo ſignare. Sic habet.

MISSI EVANGELICI ad Sinas, Iaponios, & oras confines integri doctrinæ, labiſque puri nec ob admiſſam locutionum ex idonea cauſa reſtrictarum, honeſtatem, in foueam acti.

V. DVBIA THEOLOGICA, ex perſona IESVS CHRISTI *fidem Patrum ſuorū, & profeſſionem Catholicam cogitantis; Ambigui verò circa parallela doctrinæ quorundā Catholicorum & Ioannis Caluini, de libertate, & diuinis cuiuſcunque ordinis præmotionibus.*

SEctario IESV-CHRISTI fidem Catholicam cogitante, quia circa humanam libertatem reuictus erat, contingit cum reuolui in ſuam obfirmationem, eo prætextu quod quę in Caluino improbare vrgebatur, ea quoque nonnulli Catholici admitterent. Itaque prælegens Auditoribus meis primam ſecundæ S. Thomæ, & de libertate humana, eiuſque cohæſione cum diuinis decretis & præmotionibus diſſerens, neceſſitate adactus, Caluini de illis argumentis valde controuerſis doctrinam, ſcrutatus ſum non indiligenter. Ita enim ferebat, & iugis propè cum

cum Caluinianis(quibuſcum tunc in Gallia degebam.)contentio ; & neceſſaria Catholicorum illorum in ſpeciem ſimilia loquentium , diſcretio à Sectariorum omnium ſuperioris ſæculi,veſertimo atque nequiſſimo. Negans ergo alienas oculis fidem, illorum Catholicorum commentarios accuratè euolui;&cum Caluini ſcriptis diligenter contuli; loca locis committens:cum præuenturus difficultatē motam à IESV CHRISTO ſi quando recurreret;tum reuicturus,(ſi poſſem) alios Caluiniani erroris propolas, &nominatim, Ferrium Metenſem,ac Ameſium Leydenſem Miniſtros, qui eam ſecum quorundam Catholicorum conſenſionem iactabant ; indeque inferebant,male ſe,cumCaluino circa illa puncta damnari,in quibus tam graues,tam Catholicis probatos Doctores,(quorum anteſignanum certum grauem Doctorem ſtatuebant ,) conſentientes haberent. Eſt tamen Doctoris illius & aſſeclarum , cauſa longè diſpar, nec alia ferè quam S. Cypriani & Donatiſtarum quoad Hæreticorum Anabaptiſmum. In quo enim ille nitebat,ob ſuperſtitem cum Catholica Eccleſia vnitatem , iſti ſordebant, ob diſciſſam Chriſti tunicam , & obfirmationem in ſenſu ſuo , contra Eccleſiæ iudicium. Idem ergo de Caluinianis ad Doctorem prædictum & aſſeclas comparatis,eſt ſtatuendū. Ex annotata tamen & liquido deprehenſa,materiali inter vtroſque cōſenſione, confectus eſt,ex Sectarij qui primus hunc lapidem mouit, perſona,libellus eam conſenſionem repreſentans,non ad ſugillandumDoctorem illum aut aſſeclas,(abſit ;) ſed ad excitandos partium illarum ſtudioſos, vt pro doctrinę cui adhærent ſeiunctione , à Caluini doctrina, ſatagerent ; nec illius fuliginis partem vllam , ſibi affricari paterentur. Itaque haud abs re hanc opellam ſic aliquando prænotaram. *Caluinus ab æterno antecedenter definiens , & in tempore ineluctabiliter prædeterminans , quantum in ſententia diſcrepet à Dominico Bañe. Data ſapienti occaſio , vt ſapientior fiat.*

Premitur hæc ſcriptio iam pridem ſub pluteo. expectans lucem à Summi Pontificis facultatē Quod enim poſt id opuſculum à nobis conſcriptum, exierit edictum Pontificium, interdicens omni tractationum de ijs argumentis vulgatione, non potuimus juſſis Cæleſtibus obluctari. Eiuſmodi enim apud nos ſunt, juſſa ſummorum Eccleſiæ Rectorum, Claues Cœli obtinentium, multo iuſtius quam edicta Principalia, Symmacho & alijs filijs ſeculi , imperatorum palponibus nomine *Diuinorum ac Cœleſtium* ſūt donata

VI. MORALIS Diſciplina.

HÆc Philoſophicæ doctrinæ portio,exculta nobis eſt paulò diligentibus in gratiam Magiſtrorum qui tractationem deMoribus apud Chriſtianos Theologos ferè ablegabant ; parte Philoſophiæ omnium maximè neceſſaria, fraudantes magnam Auditorum partem, quæ Theologica ſtudia non cogitat ; & tamen de vita dignè homine , & conſentaneè ad rationalis naturæ leges exigenda,fructuoſiſſimè eruditur,etiam ſiſtendo intra Philoſophicos limites; & ijs intactis quæ ad altius ſubſellium pertinent , ratione ſuppetiatum cœleſtium , ſupra naturæ vire per Chriſtum adiunctarum. Viſum itaque eſt , munijs noſtris valde commodaturum;ſi eam Philoſophici agri partem , excoleremus paulò diligentius: nec rhamnis duntaxat & rubis, è ſcholarum ſpinetis conſereremus ; ſed etiam accita è florulentis mitiorum literarum hortis amœnitate. Quod an aſſecuti fuerimus , aliorum eſto iudicium : præſtare certè conati ſumus , nec prorſus(quantum video,)infeliciter,ſi anteriores de eo argumneto Scriptiones,cum hac noſtra componantur.

Quamvis autem Moralis Diſciplina , pro triplici hominis conditione, tripartito diuidatur , nimirum in Monaſticam. Oeconomicam,& Politicam ; tamen in vna Monaſtica hæſimus, quæ vniuſcuiuſque ſingularis hominis expolitione diſtinetur. Et complexi quidem cogitatione eramus , Oeconomicam quoque , ac Politicam , quarum pertractandarum aliqua item neceſſitas eſſe videbatur ; penuria Scriptorum qui in eas Moralis Philoſophiæ partes illuſtrandas incubuiſſent,naui alicuius & amœni ingenii ſtudium meritò interpellante. Nam Oeconomicam, vix vllus ordine tradidit. De politica , extant plurimorum Scriptiones; ſed quotus eſt, qui eam diſciplinam , adhibita doctrinæ methodo, & concluſiones ad principia reuocando , tradiderit ? Eſt qui exempla & monita politica profetat.Eſt qui Aphoriſmos Politicos egregie illuſtratos concinnet, Non nemo ſpiſſas farragines de Republica rebuſve Politicis , ac ciuilibus,ex armarijs omnium gentium depromit. Qui politica pronunciata, ad radices & principia reuocet,vix occurrit. Quare operam in eam rem cum fructu collocaturi videbamur. Sed temporum iniquitas , qua ſoli doctrinæ accommodatitiæ , prodeundi copia conceditur , conſilij mutationem indixit , noſque vnius Monaſticæ finibus coërcuit. Eam nos , tractatis quatuor morum cauſis complexi ſumus.Cauſarum illarum duæ priores, extrinſecæ ; finis ſcilicet vltimus hominis ; & cauſa effectiua morum, voluntariè ac liberè operans. Duæ poſteriores,intrinſecæ ;nimirum ſubiectina, quæ actibus humanis & effectibus continetur ; ac formalis ; honeſtas ſcilicet aut turpitudo moralis , appreſſa actibus.

In hoc opere , Ioſeph de la Zerda l. cui titulus *Mariæ effigies*. Academia 3. ſect. 3.num.24. notandum cenſuit, quid dixi diſt.3. q. 1. n. 27. dari arbuſta quędam, ſupra animam vegetantem quam nomine arborum præferunt, prædita anima ſententiæ. *Hoc ille* fabulis annumerat. Cum enim retuliſſet , admitti ab aliquibus paſſiones in plantis quibuſdam , idque à deluſis aſſeri ac confingi præmiſiſſet , addit. *Imo (quod miror,) Theophilus Raynaudus in Diſcipl. Mor.d.3.q. 1. num.27. Hæc arbuſta,ſentit ſupra vegetantem animam, ſentiente pollere:quare plantani malia vocari,& à Nemeſio l.de hom.cap,1.arbores ſentientes. Verum abeant iſta , & ſimili famulæ attexamus, quā ad mores accerſit Greg. Nazianzenus de quadam arbore, ſic dicens, Morte viuit,ſectione pullulat , conſumpta creſcit.* Itaque iuxta hunc authorem, fabulas retuli, cum dixi dari plantas ſentientes. Id quod item famulis accenſuiſſe Coſtæum lib. 1. de vniuerſa Stirpium natur.cap.4. retuli , numero illo 24.

Minor

Miror, viros doctos trepidaſſe timore vbi non erat timor? Quid enim abſurdi eſt, atque mirandum, admittere obtuſum quendam ſenſum in Zoophitis, ſiue plantanimalibus? quæ non nunc primum à me admiſſa videri debent, cum Ariſtoteles quoque, eorum meminerit 4. de pl. cap.5.& 2. animæ text. 16. nec non Theophraſtus 4. Hiſt. cap.3. Plinius lib.24.cap.17. *in fine*. Rurſuſque idem Plinius extremo lib.13. Innumeri recentiores aſtipulantur, nominatimque Ioannes Mollineus Author generalis Hiſtoriæ plantar. lib. 18.c.122. Claudius Duretus in Hiſtor.Plant. exoticarum à cap.23. Garcias ab Horto lib.2. Aromat Indic.c. 22. Ouiedus in Hiſtor. Americæ, Dalechampius ad l.24.Plinij cap.17. & paſſim alij Luſitani qui viderunt & cominus attrectarunt, vocant paſſim *herbam viuam*. Quare deſinat admirator quem referebam, mirari me quod talia admiſerim: mirandus potius ipſe, ſi ad tot & tanta teſtimonia ſtupere pergit: Scio non cuiuis teſti exotica referenti, adhibendam eſſe fidem. [Quidam (ait Seneca lib. Natur. qq.c.16.) incredibilium relatu, commendationem parant, & lectorem aliud acturum, ſi per quotidiana duceretur, miraculo excitant. Quidam creduli, quidam negligentes. Quibuſdam mendacium obrepit, quibuſdam placet. Illi non euitant, hi appetunt. Et hoc in commune de tota natione; quæ approbare opus ſuum, & fieri populare non putat poſſe, niſi illud mendacio aſperſit. Ephorus verò non religioſiſſimæ fidei, ſæpè decipitur, ſæpè decipit.] Sit ita, quoad ſingulares talium exoticorum admirabilium narratores, ac ſcriptores. Vt tamen tam multi, à tam longo tempore, vnanimi conſenſu, eadem retulerint; aut decipientes, aut decepti, nullo modo eſt veriſimile: præſertim cum res quæ refertur ſit eiuſmodi, vt nihil in ea occurrat vel apparenter repugnans. Et alioqui multa ſint, longè admirabiliora in plantis & arboribus quibus abrogari fides non poteſt, ob conſtantiſſimam omnium aſſertionem, & frequentem prudentum αὐτοψίαν; quæ tamen inter fabulas receuſenda eſſent, ſi ſtaremus principio, quod admiratorem meum perturbauit; nempe omnia nobis inſolita, & nunquam in oris noſtris attrectata, aut viſa, habendi pro fabuloſis.

In eodē opere, Libertus Fromondus, Louanij profeſſor, & Ianſeniſmi ſignifer, improbauit, quod libertatem humanæ voluntatis, negauerim ſufficienter exponi cum Caluino, per exſolutionem à coactione, ſed dixerim ſitam eſſe in actiua indifferentia, exſoluta à neceſſitate; ita vt omnibus poſitis quæ ad agendum prærequiruntur, voluntas maneat ſui iuris, poſſitque ſua natura ad alterutram partem ferri. Hoc ego magna parte diſtinctionis ſecundæ ſtabiliui: poſteaque cum Gulielmus Gibieuf, procenium Ianſenij adornaſſet, & Tragœdiæ, quæ Belgium præſertim & Galliam infeſta diſtinuit, edito Opere *de Dei & creatura libertate* proluſiſſet, idem argumentum genuinæ libertatis pleniè ac diligenter verſaui. inſiſtens probatæ doctrinæ Theologorum ac Patrum, imò ipſius Apoſtoli, qui libertatem definiuit per excluſionem neceſſitatis, & dominium in actum voluntatis, verbis illis 1.Cor.7. *Non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis.* Acceſſit recens, ſedis Apoſtolicæ approbatorius calculus, ea Innocentij X. conſtitutione ad vniuerſos Chriſti fideles directa, atque adeò prolata ex Cathedra, qua ſtrumas ianſenianæ doctrinæ, ab Eccleſiæ corpore, gladio Apoſtolico reſcidit. Propoſitio enim Tertia, quæ ferebat; *In ſtatu Naturæ lapſæ, ad meritum & demeritum, non requiri libertatem à neceſſitate, ſed ſufficere libertatem à coactione*, damnatur à Pontifice tanquam hæretica, & omnibus fidelibus interdicitur aſſenſus in eam propoſitionem; in Caluino quidem prædamnatam à Concilio Tridentino ac Senonenſi, & variis Pontificibus: Nunc autem in Mangone antiquatorū in materia libertatis & gratiæ errorum Caluini, Ianſenio Yprenſi, explicatiſſimè & ineluctabiliter proſcripta. Nam tametſi aliquibus cauillis, aliqui malè feriati tentarunt ictum Pontificiæ conſtitutionis declinare, tamen caſſus fuit niſus, tentantium in tanta, ſoli tenebras offundere.

Hæc cum ita ſint, ſannæ Fromondi in doctrinam de libertate morali à me propoſitam vtroque illo opere, recidunt in caput eius; nec illi ſi ſupereſſet, reſtaret aliud, quam humiliter ſcriptionem ſuam obducere, & veritati doctrinæ noſtræ, Pontificio calculo firmatæ, aſtipulari. Quod ſalubri deditione feciſſe nouimus, non paucos, qui ad horam exultarant in ſpicula luce Ianſenij Yprenſis. Exorto autem iubare Solis Romani, (ſic Pontificem inſigniunt, S. Maximus Monachus & Martyr. Epiſtola ad Marinum Diaconum, & Facundus Hermiam lib.12.cap.2.) lucem veritatis Catholicæ, ſunt amplexati. Et cupio inter eos fuiſſe Iacobum Capreolum, qui in diſputatione de libero arbitrio, totum caput vltimum longiſſimum, prolixis articulis duobus ſupra viginti diſtinctum, infeliciter conſumpſit, in aſtruenda neceſſitatis & libertatis cohæſione; ſola coactione excluſa à libertate: quę eſt ipſiſſima hæreſis tertio loco damnata, ab Innocentio X.

Eiuſdem operis diſt.2.num. 344. agnoui, futuritionem rei habituræ eſſe, certo tempore, æternam eſſe. Hoc reprehendit Richardus Linceus lib.10.Dial.tract.4.cap.3.num. 21. eo vtens argumento, quod cum *futurum*, dicitur habere non eſſe, ante eſſe; illud *ante*, denotet relationem prædicamentalem inter *non eſſe*, & *eſſe*. Atqui relatio prædicamentalis, non differt à ſuis extremis. Igitur, ſi futuritio eſt æterna, fatendum erit, ſicut *non eſſe* eſt ab æterno (iuxta meam ſententiam,) ita & *eſſe*, ab æterno reperiri, quod conſtat falſum eſſe: adducit etiam idem author S. Auguſtinum 11. Confeſſ. cap. 20. aſſerentem, futura non eſſe, & abuſum locutionis eſſe, dicere, *quod futurum eſt, eſſe iam.* Non igitur futuritio rei, eſſe aliquando habituræ, eſt ab æterno. Verum hæc omnia parum firma ſunt. Dari enim relationem prædicamentalem inter *non eſſe*, ac *eſſe*, falsò aſſumitur; quia relatio prædicamentalis, non eſt, niſi inter res coëxiſtentes; cuiuſmodi non ſunt, *non eſſe* antecedens, & *eſſe* ſubſequens. Deinde quamvis admitteremus, dari poſſe relationem prędicamentalem inter duo non coëxiſtentia; malè inferretur, ſi vnum eorum ſit æternum, (puta *non eſſe*) alterum quoque, nimirum *eſſe*, debere ſtatui æternum. Nec id ſequitur ex eo quod relatio prædicamentalis non differat à ſuis extremis. Hinc enim tantum habetur, eam relationem non differre à duobus illis, non tamen habetur, quod ſi vnum eſt, alterum quoque eſſe

debeat. Imò Hoc in re præſenti, eſt contra ſuppoſitionem. Quare argumentatio ducta ex ratione, euaneſcit. Authoritas verò S. Auguſtini, nobis non obeſt. Rectè enim aſſumit S. Auguſtinus, futurum, jam non eſſe reipſa: ſic enim non eſſet futurum, ſed præſens. At inde non habetur, futurum non eſſe, habiturum eſſe, poſt non eſſe. Itaque nihil hic video, niſi tricas & ſalebras in plano gratis quęſitas.

VII. DE VIRTVTIBVS & Vitijs

NEceſſarium moralis diſciplinæ complementum, eſt, Tractatio de virtutibus & vitijs, quam tamen in alterum volumen referre placuit, priori merito ſubiunctum. Quamvis enim virtutes & vitia ſunt bonorum & malorum morum cauſæ effectrices, ideoque eorum tractatio ad diſciplinam morum neceſſario pertineat: tamen prout ſunt aliquid voluntati libere efficienti ſuperadditum, nihil aliud continent, quam habitus ex actuum procuſione impreſſos, ideoque actibus per quos inuſti ſunt poſteriores, nec ad agendum omnino neceſſarios, ſed commodos duntaxat. Itaque eorum Tractatio, merito ſubiuncta eſt Tractationi de moribus actualibus, & ab eorum conſideratione auulſa. Id quod etiam aliquatenus extorſit neceſſitas; ne moles voluminis, morum Tractationem vndecumque plenam complexi, immenſum excreſceret. Gilbert. Ioninus cuius præcocem obitum res literaria nuper luxit, hoc volumen honeſtauit eo elogiolo Latino Græco, quod ad gratam chari illius capitis recordationem, potius quam ad decus noſtrum, placuit adſcribere.

Theophile, Suadæ gemma; de virtutibus
Licet peritè diſſeras;
Quicumque nouit te, meliorem habere te,
Praxim Theoria putat.

Εἰ καὶ λογίζῃ παντέφως ἀρετῶν περὶ
θεόφιλε πειθοῦς μάργαρε
Πᾶς ὅστις ἴδεν σὲ φησι κροίττονα
πρᾶξιν, θεωρίας ἔχειν.

In Hoc opere diſplicuit nonnullis quod negauerim, paupertatem eſſe virtutem ſpecialem. Ita enim latè trado lib. 6. ſect. 1. cap. 3. à n. 16. contra quam ſenſit Thomas á Ieſu ibi adductus, & alij, qui de ſacris ſuggeſtis eam doctrinam in Armacano Bellicoſo proſciderunt tanquam hæreticam, & euertētem Conſilia Euangelica, quorum vnum eſt de paupertate per Chriſtum ipſum celebratiſſima. Ei literatorum veluti popello inhærens quidam Ioannes N. in eandem noſtram de paupertate ſententiam, conclamauit & magnos baubatus ſuſtulit; pro more imperitorum, qui ad pauca attendentes, emouentur ad omnia ſibi prius non audita, tametſi ſolida, & validè firmata, à ratione & authoritate. Cuiuſmodi ſanè eſt quod dixi de paupertate e ſpecialium virtutum numero expungenda; cum, carentia opum qua paupertas conſtituitur, nihil ſit ex ſe honeſtum ſpecialiter, ſed aliquid indifferens, cui honeſtas hæc aut illa appingatur per finem ex quo ſuſcipitur. Vnde in Philoſophis gloriæ animalibus, ea carentia vt plurimum ſordebat ex gloriæ captatæ inanitate. Alij pero ſi faſtidium in ſpinis illis intelligibilibus (vt non nemo Patrum appellauit) aceruandis, & conſeruandis, carentiam opum adamarunt, ex ignauia potius quam ex honeſto affectu. Aſcetæ Chriſtianæ perfectionis ſtudioſi, ex Chriſti Domini imitatione, & ne auertantur *in multa hæc* iuxta Petri Damiani de Sedecia allegoriam, Diuinæ ſe curæ ac prouidentiæ committentes, aſpernantur denſi luti circum ſe aggrauationem; penes quem ſanctiſſimum & honeſtiſſimum finem, conſilio Euangelico comprobatum, amor illius opum carentiæ, eſt actus virtutis, non ſpecialis nudo illi carentiæ motiuo innixæ, ſed alterius, puta Charitatis aſpirantis ad vnionem cum Deo per auulſionem á terrenis. Itaque aſſertio poſita illis eſt, ac pura labis.

VIII. THEOLOGIA PATRVM.

De Chriſto geminæ ſubſtantiæ Gigante Deo Homine,

Nexa Scholaſtica, Allegorica, & Morali.

HOc opus Chriſtum Dominum, ſub ratione ænigmatis diuinitus obiecti, & caligine denſiſſima offuſi, exhibet, & explicat, ex Patrum ac Theologorum doctrina; methodo autem aliquatenus ſingulari. Profertur quippè primum, & exploditur, multiplex enodatio à varijs hæreticis prædicto Ænigmati adhibita. Tum ſubijcitur Catholica eiuſdem intelligentia; quam excipit Scholaſticum minutiloquium, diligenter inquirens in myſterij adeò abditi quidditatem, duplici ſubſtantiali compoſitione Chriſti conſtitutam, & naturalibus eiuſdem potentiis conueſtitam. Additur cauſarum Chriſti extrinſecarum, quibus eius eſſentia ad exiſtentiam tranſiit, accurata diſcuſſio. Amænantur porrò omnia prędicta, intertextis ſacris emblematibus, quibus Incarnati Verbi compactio & effectio ex tali fine, adumbrata eſt in ſcripturis & Patribus. Nec omittitur, quod ijdem Patres ad morum formationem, ex ſingulis de Chriſto veritatibus, eruerint. Ad extremum ſubiicitur, Chriſti eſſentialiter conſtituti atque producti, accidentaria exornatio ſupra naturam, per dotes gratiæ & glorię, eximiè exornantes ſubſtantiam animæ Chriſti, eiuſque intellectum & voluntatem. Vbi multiplex Chriſti ſcientia, & virtutum hortus in eius voluntate, ac affectuum in appetitu inſignis compoſitio & perfectio, aperitur.

IX. DE ATTRIBVTIS Chriſti.

HÆc eſt neceſſaria ad tractationem de Chriſto acceſſio; qua attributa; ſiue vt veteres loquebātur, *nomina*, à ſcripturis & Patribus, conſequenter ad quidditatem & perfectiones priore volumine expoſitas, Chriſto delata, quadruplici ſerie

ſerie diriguntur. Series prima continet eos Chriſti titulos, qui ſpectant eius eſſe, abſolutè, & in ſe conſideratum, vt eſſe *Magnum Deum*, eſſe, *Meſſiam*. Series ſecunda, eos titulos Chriſti continet, qui ſpectant Deum; vt nomen *Filij naturalis*, *Serui*, *Apoſtoli*, *Martyris*. Serie tertia locantur tituli ſpectantes communiter creaturas omnes, ſed præſertim intellectu præditas, vt eſſe *α & ω*, eſſe *Primogenitum omnis creaturæ*, *Regémque ac hæredem & dominum vniuerſorum*. Quarta denique ſerie ij tituli digeſti ſunt, qui ſpectant peculiariter hominem; vt titulos *Redemptoris*, ac *Medici*, aliique complures. Omnia ex ſcripturis, & Patribus, ac Scholaſticis, aptè ad ſeruiendum ſuggeſto æquè ac Scholæ, illuſtrata ſunt atque diſcuſſa; vt proinde hæc acceſſio prioris de Chriſto Tractationis, ad juſtum volumen priori non impar excreuerit. Ambo volumina, jam paſſis velis ſulcantia æquor, reflante Auſtro reculis noſtris ſemper infeſto, in portum reducta ſunt, vbi diu expectatâ malaciâ, tandem duorum amicorum Capinum operâ, in lucem prodiere.

X. SYNTAXIS
Operum S. Anſelmi.

SVb tempus nauatæ operæ Tractationi de Chriſto, incidi in varia nondum edita Opuſcula S. Anſelmi Cantuarienſis Epiſcopi, quæ ſuppeditauit Codex M. S. optimæ notæ, à Petro de Villars Mirapicâ, vbi Epiſcopum egerat, Viennam Allobrogum allatus, cum eam ſedem Metropolitanam iniret, & jure ei dictum eſt, aſcende ſuperiùs. Nam vir fuit planè magnus: & purpuræ, cui quandoque deſtinatus proditur, & omnibus in Dei Eccleſia Sanctorum morum ac dotium præmiis ornamentíſque non impar. Eum ille codicem, cum Bibliotheca ſua vniuerſa, Collegio Viennenſi Societatis Ieſu, labore ſuo & ſtudio in ea Metropoli conſtitutæ, legauit: Ibi euolutus à nobis codex ille, dedocuit nos vulgatiſſimum errorem de Autore *Manualis* ac *Meditationũ Diuo Auguſtino* inſcriptarum; hallucinatione per amanuenſes compendia improuidè captantes ingeſta. Expaſſum enim S. Anſelmi nomen, cogentes in vnius majuſculæ arctum; hac compendiariâ ratione quæ in pleriſque Manuſcriptis exemplaribus cernitur, *Meditationes S. A. Epiſcopi: Manuale Sancti A. Epiſcopi: Orationes Sancti A.* occaſionem præbuerunt imperitis, vt hos libellos in ordinem Auguſtinianorum referrent; orationes autem pleraſque, S. Ambroſio ſupponerent. Sed fucum illum diſpulit is quem dixi Codex Viennenſis, ſuffragantibus Manuſcriptis Codicibus Vaticanis, quos Leo Allatius per fidos librarios exſcribi, ac tranſmitti curauit. Eam igitur nouorum S. Anſelmi Opuſculorum ſyluam nacti, animum adjecimus ad recenſionem omnium illius Patris operum; quæ præter Epiſtolas variis Opuſculis continentur. Nos illa quadripartitò digeſſimus, in *Didaſtica*, *Aſcetica*, *Pæretica*, & *Notha*, ſubtexta Syntaxi noſtrâ, qua rationem reddidimus lucubrationum quas loco mouebamus, & variorum ad ſingula Opuſcula attinentium, illuſtrationem appoſuimus.

Sed quod in calce ſeriei quartæ, dubitabamus de germanis authoribus *Elucidarij & commẽtarij in Matthæum*, expeditum poſtea à nobis eſt, in præfatione ad S. Anſelmi meditationes nouas, ſeorſim editas *in 12.* vbi ex indicibus Anglicanis peruetuſtis, ac ex Pitſæo l. de illuſtribus Angliæ ſcriptoribus, monſtraui, authorem Elucidarij eſſe *Guilielmum Couetrienſem*, ordinis Carmelitarum à læſa coxendice, & curuatis cruribus, dictum, *Claudum conuerſum*. Obiiſſe proditur anno 1360. tanto poſt S. Anſelmum; & inter varias lucubrationes quas tacito nomine ſuo vulgauit, recenſetur *Elucidarium*: cuius etiam voces initiales adſcribuntur, *Sæpiùs rogato à condiſcipulis*: Quod eſt ipſiſſimum exordium Elucidarij, S. Anſelmo tribui; perperam omninò; cùm ea ſcriptio grauitatẽ & ſubtilitatem S. Anſelmi, nulla ex parte redoleat.

Iam author *Commentarij* S. Anſelmo adſcripti *in Matthæum*, ſtatuendus eſt, *Petrus Babyon*, vt liquet ex tabulis Pitſæi Anglicanorum illuſtrium ſcriptorum n. 462. vbi eſt Boſtono Burienſi, memoratur *Petri Babyonis in Euangelium Matthæi, liber vnus*, hoc initio. *Dominus ac redemptor noſter*. Eſt id initium præfationis commentarij prædicti, quæ quod paſſim ſit prætermiſſa, nec ei commentatio in codicibus editis præfigatur, mirum non eſt, cæcutiuiſſe hactenus omnes, circa verum Commentarij parentem; nec ad eum adrepſiſſe ex nota initij à Pitſæo conſignati ex vetuſtis indicibus. Nos præfationem illam ex M. S. Codice Collegij Lugdunenſis Soc. Ieſu, repræſentauimus ad calcem Syntaxis operum S. Anſelmi. Quanquam ibi manifeſto librarij inter exſcribendum hallucinati errore, ſcriptum eſt, *Chriſtus ac Redemptor noſter*: cùm M. S. Codex quem dixi, diſertè habeat *Dominus ac Redemptor noſter*. Et meritò. Neq; enim *Ieſus* eſt *Chriſtus noſter*, Sed eſt *Chriſtus*, ſiue *vnctus Domini*. Eſt autem verè ac propriè, *Dominus ac Redemptor noſter*. Impoſuit autem librario, primæ illius vocis *Dominus* in M. S. Codice, tribus duntaxat majuſculis elementis, præter morem configuratis, compendiaria expreſſio nonnihil referens ſimilem triliteram compendiariam conformationem vocis *Chriſtus*. Quam ſuam hallucinationem idem librarius, cæteroqui peritus, nunc Cabilone ad Ararim juris conſultus, cui *Dichato* nomen, admoto per nos M. S. Codice, haud grauatè eſt deprecatus. Cœterum quòd F. Petrus de Alua Tomo 3. Bibliothecæ Virginalis præludens ad excepta ex S. Anſelmo, ait, me *Anſelmum edidiſſe benè correctum* non admitto. Poſſem enim cum Symmaco ad Auſonium l. 1. Epiſt. 24. dicere, compellans ipſe S. Anſelmum, *Opulentæ eruditioni tuæ, negligens veritatis librarius diſplicebit, ſed mihi fraudi non erit emẽdationis incuria.* Solemni pleriſque ſcriptionibus infelicitate, deficientibus correctis exemplaribus ad quæ emaculari poſſent tam inſignis Scriptoris lucubrationes; oſcitantia inſuper operarum nouis mendis accedentibus, editio prodiit peſſimè correcta, tametſi quod meum fuit præſtare, ſepoſitis nothis operibus purgata, & benè digeſta; idque fortaſſe ſignificare voluit F. Alua, qui addit tacitè ſugillans, me omiſiſſe notas marginales, ac indices rerum, & S. Scripturæ. Sed priores conficere penſum eſt ac lucrum emacu-

patoris Typographici:De poſterioribus,pronunciet Redanus ad Machab. in ipſo fine apparat.

XI. CENSVRA INOFFICIOSÆ *Cenſuræ, libri de Prædeſtinatione & Gratia.*

PEr idem tempus, adjecimus quoque cogitationem, ad integram operum S. Fulgentij (quæ quidem extarent,) editionem, additis ad Molani acceſſiones, variis S. Fulgentij libellis, non ita pridem refoſſis; nec non magna vi ſermonum ſancti huius Patris ex M.S.C.Viri Clariſſimi Nicolai Fabri, itémque vendicato per nos, huic authori, *libro de Prædeſtinatione & Gratia.* Iacebat is liber inter quiſquilias Tom.7. Diui Auguſtini, judicio Louanienſium, & calculo 2. Bellarmini, ac Poſſeuini, de Pelagianiſmo vel ſuſpectus, vel planè conuictus: Sed nos ex Actis S.Fulgentij jam olim omni fide cõſcriptis, & ex aliis quibuſdam adjunctis, planè teſtatum fecimus, librum illum de *Prædeſtinatione & Gratia,* qui apud S. Auguſtinum inter gerras ſepoſitus fuerat, verè eſſe Fulgentij, quo ipſo abundè probatum manet, librum illum vſquequaque nitere, & quæcumque Pelagianum putorem in eo ſubolebant; ſana reuerâ eſſe, & labis pura. Is quippè eſt S.Fulgentius, vt ſuo nomine, omnem Pelagiani fermenti ſuſpicionem procul ſubmoueat. Titulum lucubratiunculæ illi, fecimus, *Cenſura inofficioſa Cenſuræ.*

Aduerſus hunc librum, acriter inuehitur Petrus Vuaſtellius lib.3. vindiciarum Ioannis Hieroſolymitani ſect.5. art.6. contendens eſſe fœtũ Authoris Semipelagiani, quales fuere *Arnobius Iunior*, & *Fauſtus Rhegienſis*, ac *Gennadius Maſſilienſis*, quos omnes æquè ac huius libri Parentem, ea fuligine ſorduiſſe contendit. Sed de cæteris, videndum alibi. De hujus libri authore id probat Vaſtellius *à pag.*618.*ad paginã* 623. Ac ne ſolus hunc librum explodere videretur, Aubertum Miræum, qui in ſuo auctario Scriptionum cap. 153. noſtrum de hoc opere judicium probauerat; ait cogitaſſe mutare ſententiam, retractato priore illo ſuo judicio: Quam palinodiam, conſtat latuiſſe eos, qui opus eius poſthumum, publico dederunt, cùm nihil tale ex eo protulerint.

Vt vt ſit, quibus argumentis huius libri puritatem conuellere tentet Vuaſtellius, obſcurum eſt. Nam quamuis anatomen eius, ſingulis capitibus expenſis inſtituit; tamen nihil objicit, quod difficultatem reuera ingerat. Verbi gratia, negat tradi ab hoc authore prædeſtinationis & gratiæ Catholicas notiones. At hoc Vuaſtellius gratis aſſumit; legitimam enim prædeſtinationis notionem aſſignat, agnoſcens eam conſiſtere in gratiæ ſuo tempore conferendæ præparatione. Ipſam verò gratiam, agnoſcit eſſe à creatione, & à prædicatione externa diſtinctam; nec ſi ait, nos habere à Deo; & vt ſimus, & vt boni eſſe poſſimus, reuocat gratiam ad beneficia naturalia, & ad Deum merè prout creatorem & authorem naturæ. Vtrumque enim eſt veriſſimum ac Catholiciſſimum; dari ſcilicet à Deo vt Naturæ authore vt ſimus; & ab eodem vt gratiæ authore dari, vt boni Chriſtiani eſſe poſſimus. Etenim author obſcurè loquitur, & diſſimulanter, vt virus ſuum occulat. Hoc Vuaſtellius gratis dicit, & non probat. Vrget, tantam hominis ab hoc authore infirmitatem ſtatui, vt homo ne à Deo quidem adjutus, boni quippiam operari poſſit, quo mereri valeat hæreditatem cœleſtem, quod tradi affirmat Criminator c.8. 19. 12.13. 14.16. Attamen nihil tale compâret locis prædictis. Vt manifeſtum ſane ſit, Vuaſtellium, hominem ſemper ſuſpicioſum, (vt videre eſt in toto operis decurſu,) ex mera ſuſpicacitate ſua, putores hìc ſubolfeciſſe, vnde procul aberant. Conſulat æquus lector, loca ab eo ſignata, & dijudicet.

Eiuſdem pruriginoſæ ſuſpicacitatis eſt, quod cap.9.10.11.& 12. Vbi Author explicatiſſimè tradit, præuiâ Dei vocatione, liberum arbitrium comitante gratia adjutum, & ſubſequente roboratum, & Dei & ſua opera, ſanctum opus excludere. Comminiſcitur Vuaſtellius, Pelagianum fermentum, in aſſerta per authorem repudiabilitate vocationis, toties à B. Auguſtino, & à Concilio Tridentino, ac recèns ab Innocentio X. contra Ianſenianos ſtabilita. Et quia author diſertè agnoſcit diuini auxilij neceſſitatem, Vuaſtellius ex ſuo capite, contra omnium codicum fidem, decernit expungendam eſſe vocem *diuini Auxilij*, tanquam ſubinductam ab aliquo ſciolo. Quod quid eſt, niſi voluntariè tricari, & ſuas ſuſpiciones, vel etiam affictiones, pro erroribus alienis obtrudere? In omnibus quæ hic pruriginoſus cenſor addit, nihil plus fundamenti deprehendo.

Quod autem ait, me valdè falli, cùm dico, S.Auguſtinum ad titulum Pſalmi 70. agnoſcere, quod author huius libri affirmat; nempè potuiſſe Deum, ſi voluiſſet, addicere exitio, etiam innoxios; neſcio quare dixerit; cùm ſententia D. Auguſtini, ſit apertiſſima, ex verbis illis. *Quis ei diceret, quid feciſti, ſi damnaret Iuſtum?* Quid attinet gloſſemata appingere, de juſto externa tantùm ſpecie, reipſa injuſto? Auguſtinus diſertè & explicitè, agit de verè iuſto, eumque ait, de potentia abſoluta, ſi Deo libêret, poſſe verè à Deo perdi, ac exitio inuolui, etiamſi exitium ac perditio, non haberet rationem pœnæ, defectu culpæ ac demeriti in tali iuſto, in oſtenſionem diuinæ ſolius omnipotentiæ, fulgurito.

Itaque (vt verum fatear,) non poſſum non mirari, Vuaſtellium, tanta ſcabie alienas lucubrationes vellicandi laboraſſe, quantam hìc & alibi innumeris locis prodidit. Ad noſtras autem pro hoc opere adſcribendo S. Fulgentio, rationes; adeò non reſpondet, vt eas ne attingat quidem. Haud dubiè, quia vidit, hæſuram ſibi aquam; cùm non eſſet ſolito ſibi more ſuſpicionibus agendum, ſed ſolidè reſpondendum. Maneat ergo vendicata S. Fulgentio huius libri poſſeſſio, quam graues pleroſque Theologos agnouiſſe poſt noſtram vendicationem video, allegantes librum *de prædeſtinatione & Gratia*, nomine S. Fulgentij.

Hoc genuino S. Fulgentij fœtu ad anteriores adjecto, incidi in ſupplementum libri tertij de veritate prædeſtinationis, quod primùm Romæ vidi M.S. apud Reuerendiſſimum P. Hilarionẽ Rancatum Abbatem Ciſtercienſem, poſtea etiam legi, cenſum Dinione opera R.P. Petri Franciſci Chiffletij de re antiquaria optimè meriti. Ne igitur

igitur præclarum illud opus perſtaret mutilum, Tertius ille liber, in nouiſſima editione Oper. S. Fulgentij, adiunctus eſt cæteris, nec non opus contra Pintā ab eodem Chiffletio inter Ferrandi opera editum; haud aſpernanda ad S. Fulgentij lucubrationes acceſſio. An debeat eum denuò edentur Fulgentij opera, adiungi *Confeſſio* S. Fulgentii, ab Hugone Menardo intexta notis ſuis in Sacramentarium S. Gregorii *pag.* 225. anceps hæreo: & ipſemet Menardus *pag.* 227. ambigit, an ea Confeſſio ſit noſtri S. Fulgentii Ruſpenſium Antiſtitis, an alterius cuiuſpiam. Non eſt in tantulæ ac dubiæ ſcriptionis defectu magnum diſpendium.

XII. VALERIANVS Cemelienſis Epiſcopus, integer doctrinæ, labiſque purus.

Cemelium vrbs eſt (vt cum Seneca loquar) mortua; Niceæ Salyùm propè continens, vt idcirco eius Epiſcopatum à S. Leone Magno cum Nicenſi nexum eſſe, Hilarus Papa Leonis ſucceſſor, teſtetur. Eum Epiſcopatum, cum per ſe ſtaret, geſſit Valerianus Epiſcopus, cuius homilias aliquot ſanè floſculentas, ediderat ex Corbeienſi M. S. Codice Iacobus Sirmondus; In eius gratiam, illas homilias allatrauit *F. Nicolaus Chichon*, eo maximè argumento; (nam cætera, verius nugamenta dixeris;) quod in homilia 11. habeantur hæc propoſitio, *noſtrum eſt velle, Dei perficere*. Quæ verba, nullius herbæ Borith multiplicatio, ſatis vnquam expurgatura videantur à Semipelagiana illuuie. Rogante eo qui huiuſmodi homilias publici iuris fecerat, adornaui Valeriani defenſionem; qua illum, cùm alibi vbiuis, labis púrum, tum in ea homilia 11. nitentiſſimum demonſtraui, prolatis primariorum quorumcumque Patrum locis, planè geminis cum loco qui apud Valerianum morboſitatis inſimulabatur: vt niſi eadem falce tot lectiſſimos Chriſtiani horti flores velimus ſucciſos, fatendum ſit, nitere Valerianum æquè ac illos Patres, quorum æquè ac Valeriani ſenſus fuit, noſtrum eſſe velle, ſuppoſita diuina præuentione gratuita.

Porrò Valeriani Criminatorem, vocaueram *Parcum Charitatis*, non tam quod eſſet cognomento *Chichonus*, (quæ vox vernacula, latinè *Parcum* ſonat) & quod eſſet ex familia Patrum Minimorum, quibus pro Symbolo eſt *Charitas*; quam quod propoſitionem benignæ interpretationis capacem, mollire neglexiſſet, homo auſterus & metens vbi non ſeminauit, vt poſtea ex ſuo nomine eum dictum voluerim. Legeſis l. de calumnia ſect. 2. ſerie 1. cap. 6.

In hac lucubratione Petrus Iofredus in Opere cuius titulus eſt *Nicæa Ciuitas* part. 1. c. de S. Valeriano; non probat quod in Apologia c. 1. dixi Sanctum illum martyrem, quem celebrat Valerianus triplici homilia de laude Martyrij, eſſe S. Pontium. Ipſe verò cum Aloyſio Iuglaris, & Vghellio, cēſet eſſe S. Baſſum Rationem profert, quod Valerianus eum ſanctum Martyrem, *ciuem* dicat homil. 15. & quod hom. 17. dicat eum eſſe parentelæ affinitate coniunctum, & primum martyrem eo loci fuiſſe. Hæc negat quadrare S. Pontio, qui Romanus erat. Cenſet autem congruere S. Baſſo, ante Pontium Martyri ſub Decio, & vt creditur ciui Nicenſi. Nihil tamen hic video, quod quatiat quæ præmiſi. Nam S. Baſſus ciuis eſſet, non conſtat; & cum non eſſet Epiſcopus Cemelienſis, nec Cemelæ paſſus; neque potuit dici ciuis Cemelienſis, neque inibi Martyr aut Protomartyr, aut parentelæ affinitate nexus Cemelienſibus, quæ omnia potuere de S. Pontio dici, quippè paſſo Cemelæ, & ibidem tumulato, & quidem inibi Martyre primo. Porro autem iure quo Patria Martyris dici poteſt locus paſſionis, ex Greg Nyſſeno orat. de S. Theodoro, potuit S. Pontius dici ciuis Cemelienſis, & Cemelienſium cognatus, iuxta modum loquendi Euſebij, qui paſſos iam olim Lugduni celites, ac cognati ſanguinis viuam vocem emittere. Non attinebat autem ad Valerianum Cemelæ, differentem, agere de S. Baſſo alterius Sedis Epiſcopo & alibi paſſo, tanquam de ſuo, & ſuorum Cemelienſium cognato in Chriſto, cum ſupponamus S. Valerianum ſediſſe Cemelæ, ante factam ab Hilario Eccleſiæ Cemelienſis & Nicenſis copulationem; vnde ſemper nominatur tantum Cemelienſis Epiſcopus, non autem Cemelienſis ac Nicenſis, vt poſtea aliquando eſt factum. Itaque quod primum referebam improbari in meis de Valeriano dictis, euaneſcit. Minùs contenderim pro diſtinctione S. Valeriani à S. Valerio, in quorum commiſtionem propenſior viſus ſum cap. 1. Apologiæ pro Valeriano num 6. Nam quamvis conſectanea mea ibi propoſita non careant ſua veriſimilitudine, nec pars cōtraria, cui Ioffredus adſcribitur, nitatur argumentis ineluctabilibus, tamen in re ex neutra parte, non adeò ſolide ſtabilita; quin liceat aliter opinari, contentioſus eſſe nolim præſertim cum eruditione, cuiuſmodi ſanè eſt Ioffredus, quem noſtra identidem probaſſe, eſt quod mihi gratuler, nominatimque quoad SS. Nazarium & Celſum in quorum Actis impeditiſſimum nodum de profectione in Treuerim hactenus inexpedibilem haud incommodè viſus ſum expedire in Chronotaxi Symbolis Antonianis ſubtexta, & aſtipulatus eſt Ioffredus, in eo duntaxat diſplicēs, quod Celſi pueri panegyricum à S. Paulino depictum viſus eſt ad hunc Celſum Cemelienſem referre, cum tamen ſpectet Celſum octennem Pneumatij & Fidelis filium, pluribus ſæculis Celſo Cemelienſi poſteriorem, & eidem ætate diſparem vt ex Actis liquet. Celſus verò ipſius S. Paulini ac Theraſiæ filius, Compluti ad SS. Iuſtū ac Paſtorem ſepultus, quem paucis S. Paulinus ad calcem eiuſdem panegyrici recolit, & octiduanus duntaxat obijt, non is eſt, quem cum S. Celſo Cemelienſi confuſum dixi,

---

XIII. INDICVLVS SS. Lugdunenſium.

Concinnata à nobis eſt hæc opella, occaſione luis virulentiſſimæ, quæ vrbem Lugdunenſem anno 1628. & 1629. dirè eſt depaſta Degebamus tunc Lugduni, neque placuit cum filijs Ephrem, conuerti in die belli. Itaque cum Sociorum qui ſupererant imitatione, de confe-

renda opera in afflictiſſimæ vrbis ſubleuationem, Sacramentorum aſſiduo miniſterio, & aliis piæ charitatis ingeniis, conſtitutum planè nobis eſſet; cogitatio ſubiti, de contexanda formula Litaneutica, ex propriis ac indigetibus Lugdunenſis vrbis cœlitibus, imitatione S. Caroli, qui per ſimilem calamitatem vrbis Mediolanenſis, interpellàti ex peculiari litaneutica formula SS. Mediolanenſium, edixit. Edita per nos eſt ea SS. Lugdunenſium in vnam formulam precatoriam digeſtio tripartita; Martyribus videlicet in prima acie locatis, media tenentibus Confeſſoribus, agmen claudentibus Sanctis Mulieribus. Minus vulgo probari eam formulam, tepidiuſque vſurpari deprehendimus; quod multorum Cœlitum nomina, planè incomperta, & ad eam diem vulgo inaudita, contineret. Itaque intelleximus, deſiderari breuem explicationem rerum & actorum cuiuſvis cœlitum in ſerie noſtra comprehenſorum. Eam igitur explicationem, *Indiculum SS. Lugdunenſium* inſcribere placuit; imitatione viri doctiſſimi Ioannis Molani, qui breuem de Cœlo tranſcriptis è Belgio Commentarium, vocauit *Indiculum SS. Belgij.*

Haud, ita malè ceſſit is labor, quin commendationem nonnullam à peritis retulit. Vir ſanè eruditiſſimus Andreas Sauſſayus Pariſienſis Officialis & Generalis Vicarius, nec non ad SS. Lupum ac Ægidium Parochus nunc Illuſtriſſimus Tullenſium apud Leucos Epiſcopus S.R.I. Princeps, in apparatu ad ſuum Gallicanum Martyrologium c. 20. ſic de ea noſtra opella ſcribit. [*At aureo Indiculo Lugdunenſium ſolum Sanctorum memoriam feliciter abſterſit à puluere, obliuioniſque è ſpecu eruit his ferè diebus, Theophilus Raynaudus Societatis Ieſu præſtantiſſimus Theologus. Quem eo nitore eloquij, & ſolertis indaginis peritia, ac conſummata eruditionis qua plenus eſt, copia, non illius vnius Diœceſis, ſed vniuerſæ Galliæ Sanctos, optarim illuſtraſſe, elogijſve quibus Lugdunenſes ſuos decorauit, perornaſſe. Sanè vt multo nos ſudore exemiſſit, ſi. Tutelarium Galliæ decora longè elegantiori penicillo expreſſiſſet, & Galliæ ipſo ſplendore opificij, longè ampliora reddidiſſet auitæ gloriæ inſignia. Gemmas ſanè illas innumerabiles, quas non ſegni manu collegimus, ac rudi opere, ſtanneis vel cupreis veluti laminis indidimus, eleganti ſanè quo polles artificio, aureis vti coronis pulcherrimè inſeruiſſet. At tractatibus Theologicis inſignis ille Scriptor, ſublimem animum appoſuit*] Adſcribi non poſſum, ſed illud Ennodij lib. 1. Epiſtol. 1. repono. [Licet non agnoſcam mea eſſe quæ loqueris, religionem tamen narrantis amplector; diligentiam pectoris laudo, quam gratiæ per ſudum rutilantis luce dedicaſti. Tibi fax iſta prætenditur, quam in opinione mea, blandus elocutor accendis. Ego noctem conſcientiæ meæ, etſi non fugio, non tamen æſtimare.] Poſſim item cum Hieronym. Epiſto. 154. profiteri. [Tantis me laudibus atque præconio, opprimi potius quam iuuari.]

In hoc opere, Vir eximiè doctus in opere de *Primatu Lugdunenſi* num. 105. correxiſſe viſus eſt, quod ex Gregorio Turonenſi, & Adone aſſerui SS. Martyres cum B. Pothino ſub Antonino paſſos, mortem ſubiiſſe eo loco qui *Athanacus* nominatur. Ita ego prolegon. 3. *pag.* 82. At Epiſtola ad Aſianos interfectos ait (in Amphitheatro. Conſtat autem Amphitheatrum fuiſſe in foro veteri vulgò *Fourniere.* Vbi etiam num viſuntur eius rudera horto P. P. Minimorum contermina. Non ergo Athanaci, qui reſpectu Amphitheatri eſt trans Ararim, ſed in colle oppoſito ſunt paſſi ſancti illi Martyres; tametſi cadauera, exportata ſunt trans Ararim in prædictum locum, ad Auguſti ædem; vbi per ſex dies continuos, inſepulta iacuerunt, ad horrorem multitudini eò concurrenti iniiciendum.

Non video tamen cur decedere de ſententia debeam, & Gregorium atque Adonem; hunc ex vicinia, illum ex commoratione cum Patruo S. Nicetio, habentes perſpectiſſimas res Lugdunenſes, hallucinatos in hoc puncto, adigat fateri. Non enim veriſimile eſt, cadauera infamium perſonarum, in loco ſatis diſſito trans flumen Ararim trucidatorum, aſportata eſſe in locum Lugduni tunc maximè celebrem, & Auguſti ædibus, araque Lugdunenſi inibi conſtitura, frequentatiſſimum. Ex vſu enim potius eſt, vt cadauera morte punitorum ſi coruos paſturà ſint, & tumulatione priuentur, non exportentur è loco diſſito, vt maximè frequentato in loco abiiciantur; vbi & aërem fœdè inceſtent, & inhalent tetram mephitim, eò conuenientibus. Eſto, vbi cæſa ſint, aut non multum procul, aliquandiu retineantur ad terrorem cæterorum & ad ſtatuendum exemplum. Itaque quamvis ex nullis nunc eius ruderibus (qualia ſatis modica ſuperſunt in Colle Fori veteris,) euinci poſſit, amphitheatrum olim fuiſſe propè Araris & Rhodani confluentem, tamen ſicut in ſolo nunc nullis ruderibus ſqualido, ob aggeſtam alluuione humum copioſam, alte fodientibus occurrunt domorum ac ædificiorum ruinæ: ita potuit eſſe Amphitheatrum, in quo SS. Martyres ſint trucidati. In eiuſdem enim vrbis variis partibus: interiecto amplo flumine diuiſis; potuiſſe eſſe bina Amphitheatra, dicere quid vetat? Niſi ſi vno diruto, aliud poſtea extructum eſt; cuius nunc aliqua ſuperſint rudera. Paſſos ſanè eſſe hos SS. Martyres, ibidem vbi poſt aliquod tempus cremati ſunt inficiandum non videtur? cum Gregorius & Ado, ex veteri traditione, ita confirment. Et ſaltem ſi exigua pars in Amphitheatro Fori veteris cæſa eſt, alii dici poſſunt obtruncati ad ædem Auguſti.

Quod ibidem *pag.* 67. ſecutus Chriſtophorſonum, *Tribunum plebis* appellaui, illum qui cum reliquis Magiſtratibus, priuſquam Præſes aduenîſſe, comprehendit SS. Martyres; eidem grauiſſimo Scriptori, viſum eſt egere correctione. Nec enim Tribunus plebis id præſtitit, ſed Tribunus militaris, Græcè eſt χιλίαρχος, cuiuſmodi erant plerique Equitibus aſſidentes in ludis, vt notat Lipſius l. de Amphith. cap. 14. fateor non fuiſſe Tribunum plebis, eo ſenſu quo Romæ appellabantur, qui pro plebe intercedebant. Neque enim vllus talis Tribunus erat extra Romam. dictus eſt tamen ab interprete, *Tribunus plebis,* quem Ruffinus abſolutè vocat *Tribunum,* quia habebat aliquid commune cum Tribuno plebis, in iis quæ ad pacem populi & bonum vrbis ſtatum ſpectabant, abſentibus Magiſtratibus ordinatus; vt contigit Lugduni, in euentu de quo agebatur, in loco propoſito ex

Epiſtola

Epiſtola ad Aſianos. Videtur enim is Tribunus, præſidiariorum Lugduni ad pacem publicam hærentium geſſiſſe curam: cuiuſmodi homines, abſentibus vrbium Rectoribus, ne quid Reſpublica detrimenti patiatur, facilè ſe immiſcent. Itaque non video hunc locum correctione egere. Vt neque quod *pag.* 104. dixi, Seuerum ſpoliatione vrbis Lugdunenſis admodùm eſſe ditatum. Quanquam quos in eam rem laudaui, Spartianus & Capitolinus, prætermitti potuerunt; cum vrbs de qua agunt continenter ad deſcriptam cladem Lugdunenſem, videatur potiùs eſſe vrbs Romana, quæ abſolutè *vrbs* dici ſolet, non autem vrbs de qua eatenùs egerant, ſiue Lugdunum.

Corrigenda in hoc itidem opere eſſent, quæ dixi de S. Irenæi ſacris reliquiis, per lupos veſpertinos queis à Caluino nomen eſt, fœdè ac immaniter, diſſipatis, anno 1562. trunco corporis in profluentem abjecto, capite autem, dolo pio Catholici hominis, ſubducto furori, & ſollicitè aſſeruato, donec vrbe ad Regis obſequium reducta, ſuus honor ſacro Capiti eſt reſtitutus. Hæc inquam, corrigẽda eſſent, ſi verum eſſet quod lego in poſtea vulgata P. Edmundi Augerij vita lib. 1. cap. 13. Ibi enim Author Nicolaus Bailly, ſcribit, non caput tantùm S. Irenæi, ſed etiam truncum, ingenio & pia arte Cropeti Chirurgi Catholici Sectarium ementientis, eſſe ſuductum furori Hæreticorum. In quam rem laudat Feüardentium, & Ribadeneyram, vtrumque in S. Irenæi vita. Sed Feüardentius, non allegatur cum fide. Diſertè enim ait caput ab hæreticis, diu pilæ inſtar rotatum, denique fuiſſe abjectum in riuulũ, & à pio Catholico eſſe aſportatum & abditum: Quod verò reliquum corporis erat, in profluentem fuiſſe abjectum. Nihil plus habet Ribadeneyra. Nec tamen Ribadeneyra; nam ea S. Irenæi vita, quę inter vitas Sanctorum à Ribadeneyra conſcriptas legitur; non eſt Ribadeneyræ, ſed Bolardi cuiuſdam, proletarii ſcriptoris, qui lectiſſimum Ribadeneyræ pollinem, multis furfuribus inferſit: Et adeò infeliciter nauauit operam, in S. Irenæi rebus geſtis vernaculo idiomate exprimendis; vt quod Feüardentius dixerat, *corpus reliquum, ſepoſito capite abjectum eſſe in profluentem*, acceperit de riuulo in quem dejectus ſit ſacri corporis truncus: quaſi *abjicere in profluentem* ſit, abjicere in riuulum *dans vn ruiſſeau*. At riuulus nullus eſt perennis in loco de quo agitur, & reuera non eſt deſignatus à Feüardentio nomine *profluentis*, ſed ſubjectus colli Irenæo fluuius ingens, nimirum Arar, jam inibi admiſto altero fluuio Rhodanus, quem nemo *riuulum* dixerit. Itaque neuter illorum ſcriptorum ſuffragatur Baillyo in narratione propoſita. Sed neque ipſa narratio ſatis cohærens videtur. Sic enim habet. [Pius Chirurgus qui caput abdiderat de reliquo corpore flammis ſubducendo ſollicitus, (nam jam rogus ad ſacrilegam concremationem inſtructus erat; in tam conferta ſpectantium Satanæ adminiſtrorum multitudine, quomodo Sacrum Corpus poſſet exportare, via & ratio occurrebat nulla. Nihilominùs mouente Deo, & Sancti Charitate vrgẽre, ementiens ſceleratum, mediam impij agminis turbam peruadit, exclamans, ſinite me, etiam hæc Papiſticæ ſuperſtitionis idola, manu propr. â, prunis ignique ſepelire. Tum euolans ad locum in quo S. Irenæi truncus jacebat, illum, ſecum è veſtigio domum aſportat, & Carbaſo ciſtâque ſimul cum capite incluſum, raptim in horto, ſub aggere collocat.) Hæc dico, non ſatis cohærentia videri. Quis enim credat, rabidos illos canes, ſacra oſſa igni jam ardenti addicta, permiſſuros aſportari ad concremationem in priuatâ cuiuſpiam domo; & non potiùs, quod ab eis factum conſtat Turonibus, quoad SS. Martinum & Franciſcum Paulanum & in ipsâ vrbe Lugdunenſi quoad Corpus S. Bonauenturæ, ſtructo publicè rogo, illata voluiſſe? Vt, vt ſit, Lugdunenſes, & in Baſilica Metropolitana, & in æde Sacra Irenæana (quæ ſolæ Eccleſiæ, aliquas S. Irenæi reliquias ab eo tempore oſtentant;) alias ſacri corporis reliquias apud ſe ſupereſſe non agnoſcunt, quàm ſacri capitis cuius cranium & illius Microcoſmi veluti Cœlum, in æde B. Ioannis religiosè aſſeruatur, è reliqui verò capitis compage, nonnullam portionem, ære ſuo, in argentea Lipſanotheca ædis D. Irenæi, condi curauit Vir non minùs pietate, quàm ſanguine illuſtris *D. Carolus de Grolier*, Vir virtutũ omnium, & Religioſus ſub paludamento, (vt S. Hieronymi de Nebridio & Exuperantio verba vſurpem.) Vtinam verò falſus ipſe fuiſſem, cum ſcripſi in Indiculo, ſolum S. Irenæi caput ſupereſſe; truncum autem corporis abjectum eſſe in profluentem; (credo poſt concremationem.) Haberemus opes ſacras longè majores & *æternitatis ſemina*, (vt vocauit S. Ambroſius) vberiora. Itaque omnia hactenus propoſita contra Indiculum, ſtare poſſunt inemendata.

Eucherios duos diſtinxi, & vtrumque Lugduni ſediſſe Epiſcopum monſtraui argumentis (quantum capio) ineluctabilibus. Vniuerſam de hac re diſputationem meam ad multas paginas expaſſam, exſcripſit & ſuo ſcriptorum Eccleſiaſticorũ auctario immiſit Aubertus Miræus cap. 89. in cuius fine, hæc addit [*Ita ferè Raynaudus in ſuo Indiculo SS. Lugdunenſium. Sunt tamen viri in agni, qui argumentis illis à Raynaudo productis, nihil moti perſiſtant in vnico Eucherio Lugdunenſi ſtatuẽdo. Ego rem iſtam criticis Celtis, ad quos vt domeſtica, potiſſimùm pertinet, enucleatiùs diſcutiendam relinquo.*] At ô bone deſideratur. hîc certè judicium tuum. Qui enim ſunt magni illi viri qui argumenta inſolubilia taciti prætereuntes, obfirmantur in ſententia de vnico Eucherio? Oportet enim propoſita argumenta elidere, & in quo peccent aperire: alioqui non magni viri, ſed puſillo judicio homines audient. Tute fateris, Eucherium Lugdunenſem, ſcripſiſſe Parænefim ad Valerianum anno Chriſti 432. vt ex ea parænefi habetur. At conſtat, ingenti ab hinc interuallo, Eucherium Lugdunenſem Epiſcopum floruiſſe, æqualem S. Cæſarij Arelatenſis, cuius obitum conſignant anno 144. Conſule tuos magnos viros, vt nodum pluſquam Gordium expediant, ſi vnicus fuit Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus. Quare præſtat pauciora adducere, & excurere, quàm plurima indigeſta aceruare, & facere diuitias non in judicio.

Sunt tamen alia quædam, in quibus haud ægrè agnoſcam; adhibendam eſſe correctionem. Quod enim hanc opellam inter decumanos tempeſtatis quàm proceloſæ, tempore inquam turbidiſſimo

turbidiſſimo, fluctus peſtis virulétiſſimæ vrbem populoſiſſimam fœdè vaſtantis, in aſſiduis vitæ abrumpendæ diſcriminibus, conſcripſerim, fruſtula temporis, à neceſſariis in proximos miniſteriis reſidua, in hoc ſtudium collocans, obrepſerunt in eam nonnulla, quæ limam meritò poſtulant, & in quibus humani me aliquid paſſum, ingenuè agnoſco. Eiuſmodi eſt, quod de S. Benedicta Lugdunenſi Martyre, ex fide Exquilini, Champerij, & aliorum quorumdam ſcripſi, atteſtantibus (vt putabam,) Martyrologiis quæ illam Sanctam Virginem paſſam produnt in agro Lugdunenſi. Poſtea aduerti, hoc non eſſe accipiendum de Lugduno Galliæ Celticæ Metropoli, ad Araris & Rhodani confluentum; ſed de Lugduno Clauato, ſiue Laudano, in cuius vrbis agro, Aurigniaci ad Iſaram fluuium, non procul ab vrbe S. Quintini, paſſa pro Chriſto eſt S. Benedicta, exemplo S. Quintini ad Martyrium excita, vt eius Acta confirmant. Itaque ingenuè ſententiam retexo, & S. Benedictam, albo SS. Lugdunenſium expunctam volo.

Similiter circa locum paſſionis S. Deſiderij, Viennenſis Epiſcopi, cæſi in agro Lugdunenſi, emendo quod ſcripſeram de Priſciniaco, & Callarona, conjectans potiùs quàm definiens, & cum cæteris paſſim rerum Lugdunenſium ac Viennenſium ſcriptoribus, Paradino, Rubiſio, Maſſonio, impingens. Verè enim *Callarona* eſt fluuius agri Lugdunenſis. At non infra vrbem ſed ſuprà, ad fines Principatus Dombenſis: juxta quem fluuium, vir ſanctus, propè piſtrinum cui nomen *Bidarde* à Brunichildæ ſatellitibus, interemptus eſt, impacta trabe eliſus: vnde oppidulo inditum eſt nomen, hodiéque durans. *S. Deſiderij ad Callaronam.* Quod autem aliqui, locum cædis ſancti Antiſtitis, ſignant *Priſciniacum*; corrigendum eſt ex Adone, ſubſtituto *Priſtiniaco:* Vt ſignificetur piſtrinum, propè quod, virum ſanctum cæſum dixi. Nullus quippè in tota illa ora locus eſt, in quem cadat *Priſciniaci* nomen, conſentaneè ad circunſtantias in Martyrio S. Deſiderij ſignatas; & præſertim conſentaneè ad traditionem conſtantem, quæ S. Deſiderium eo loco quem propoſui, paſſum habet; cum in Sebuſiani agri paulo ſuperiore oppido, cui nomen *Cormarenches*, proluſum ab impiis ſicariis fuiſſet ad plenam cædem, impacto lapide in caput S. Deſiderij; à quo propterea ædes ſacra illius oppidi, tanquam à Patrono, nomenclationem ducit, & baculum eius viatorium, tutelæ pignus, etiamnum piè aſſeruat.

In Synopſi rerum S. Dalfini, multipliciter à me peccatum, ſcripſit Ioannes Bollãdus in præludiis in Acta S. Bathildis §.5. Dixi ego, S. Dalfinum Lugdunenſem Epiſcopum ac Martyrem, alium eſſe à S. Ennemundo, item Lugdunenſi Epiſcopo & Martyre; ad quod allegaui Baronium, nixum rerum Gallicanarum Scriptoribus; juxta quos, modus & locus paſſionis Sãctorum illorum Antiſtitum, eſt valdè diuerſus, cum S. Ennemundus ſub Clodouæo ſecundo occubuerit; Dalfinus verò Cabilone ſub Clotario, vt ex Beda res Vilfridi S. Dalfino familiari attingente, cum Baronio aſſerui. Hoc totum falſitatis inſimulat Bollandus. Nam Dalfinum eſſe eundem cum S. Ennemundo, eruit ex ætate Vilfridi, S. Dalfino percari; qui natus eſt anno 634. à nece Brunichildis, vigeſimo primo. Non potuit ergo Brunichildis S. Dalfinum letho dare. Sed hallucinatus eſt Beda, juxta Bollandum, nomine *Brunichildis* intruſo pro nomine *Bathildis*, vel *Baldechildis*, eum errorem & mihi & aliis SS. Dalfinum ac Ennemundum diſcriminantibus, idcirco obrepſiſſe ait Bollandus, quòd totum Bedæ caput accuratè non legerimus. Et cum Baronius vnicum habuerit authorem Bedam, notor, quod de meo addidiſſem, Baronium rerum Gallicarum Scriptoribus inhærentem, agnouiſſe S. Dalfinum Martyrem cecidiſſe, anno 612. cùm dicendum fuiſſet, anno 614. quo anno hoc martyrium conſignat Baronius. præterquàm quod cæſum Lugduni Dalfinum, (vt ego retuli,) Beda non tradit. Et quem cæſum dixi ſub Clodovæo ſecundo, cecidiſſe ſub Clotario tertio, fuit aſſerendum. Denique arguor injuriæ in Sigebrandum Epiſcopum, quem *impium* nominaui; cum à Scriptoribus vitæ S. Bathildis, *miſer* duntaxat appelletur, nec niſi ob ſuperbiam, meruiſſe mortis ruinam, referatur. Non igitur aliis fuit infamis ſceleribus, nec debuit *impius* dici qui innoxius potiùs fuiſſe videtur; Et idem fortaſſis fuit cum S. Ennemundo, vt Bollandus ſuſpicatur.

Mihi retexere ſententiam, quoties dedoceor errorem nunquam viſum eſt probroſum, qui meminerim illud verè à S. Auguſtino pronunciatum: *Sententiam falſam, nunquam tenere, prima laus eſt, ſecunda mutare.* Hæc tamen non me deficiunt, quibus in ſententia confirmer; & exertationum mearum cumulus, tanta diligentia & cura congeſtus, admodùm minuatur. Quod enim S. Dalfinum à S. Ennemundo ſejunxi, feci inhærens Baronio, apud quem contractum, & juſſu ipſiuſmet, non paucis quoad ſeriem annorum aliter diſpoſitum, quàm in Annalibus expaſſis, lego anno 612. præter Bedam, alios, (quos verò, niſi Gallicanarum rerum tractatores?) agnoſcere S. Dalfini martyrium; vtique tanquam peculiaris Sancti, & ſejuncti à S. Ennemundo. Idem habet Seuertius in Lugdunenſium Antiſtitum ſerie, & Petrus Bullioud in notis ad vitam S. Triuerij num. 2. Itaque cumulus ille exertationum mearum, adeò minutè ac diligenter annotatum, decreſcit. Et multò etiam magis decreſcet, ſi reſpuatur (vt ſanè non nemini reſpuendum videbitur;) quod à Bollando, contra omnium Codicum fidem, apud Bedam, Brunichildis trux fœmina & omnibus cooperta infamibus notis, transformatur in S. Bathildem, non minùs ab ea diſcrepantem, quàm Angelus Satanæ, à pia & ſancta anima. Decreſcet præterea cumulus ille hallucinationum tam ſtudioſè congeſtus; ſi reſpuatur, quod Bollandus ex mera ſua ſuſpicione (& quidem viro ſanctiſſimo injurioſa,) Sigebrandum miſerum ſtigmatiam, & mortem pro ſuperbia ſua commeritum, (vt habet illius temporis Author, deſcribens res S. Bathildis;) transformat in S. Ennemundum; in quem abſit vt admittamus, fœdas illius Sigebrandi notas cadere.

Quare vnica ſupereſt criminatio de oſcitantia, & Baronio & aliis mecum impacta, ob non perlectum integrum Bedæ caput. Quinimò perlegi, & totum caput non oſcitanter euolui; nec tamen deprehendi, aut etiam nunc apud Bedam deprehendo, quod eundem eſſe Dalfinum cum

Enne

Ennemundo cogat fateri. Itaque apertè liquet, Bollandum illud Bedæ caput non legiſſe totum, vel indiligenter legiſſe; alioqui vidiſſet, nihil in reliquo capite eſſe, quod ad hanc rem faceret; nec Baronium & alios ei inhærentes, inſimulaſſet prolapſionis, ob non lectum plenè illud Bedæ caput. At Florentius Vigorniẽſis, conſignat natiuitatem Vilfridi, annis viginti poſt ſubductam è viuis Brunichildem. Benè. Sed quid hoc ad inaccurationem ac oſcitantiam in non legendo ad finem vſque, Bedæ capite? Quid ſi verò non eſt accuratè perlectus à Bollando Florentius Vigorniensis? Nolo Florentij authoritatem deterere, & quod inſignem ſe fabulinum quandóque prodat, excuſare; vt ex iis nominatim patet, quæ de S. Gregorio VII. ſcriptis commiſit. Illud duntaxat in præſentia obſeruo; Florentium ab anno Chriſti primo, ad annum vſque 1117. vel 1339. qui eſt apud ipſum vltimus, duplici calculo Chronologico res cõſignare; vno juxta Dionyſium, altero juxta Euangelium; quos calculos, oppoſitos eſſe profitetur. Et ita vtrumque adhibet, vt neſcias quem potiùs probet. Cùm ergo anno ſecundùm Dionyſium 709. ſtatuat mortem Vilfridi, quam juxta alterum calculum conſignat anno 731. Bollandus quia ſibi commodum viſum eſt, ad fulciendas ſuſpiciones ſuas de Beda hallucinato, & Brunichilde apud eum pro *Bathilde*, inhæret calculo Dionyſiano; & conſignat mortem Vilfridi anno 709. Baronius verò & alij, inhærentes alteri calculo, mortem Vilfridi referunt in Chriſti annum 731. Ortum item Vilfridi ſtatuit Bollandus anno Chriſti 634. ante quem, viginti & vno annis, vita functam ſtatuit Brunichildem, quam vult obiiſſe anno 613. quod nulla ratione ſubſiſtit; cùm certum ſit, S. Gregorium Magnum jam Pontificem, ſæpè per literas egiſſe cum Brunichilde. Et tamen anno 613. (juxta Florentium,) S. Gregorius nondum iniuerat Pontificatum, vnde Ado mortem Brunichildis conſignat ante annum 596. quo S. Auguſtinus & ſocij à S. Gregorio in Angliam ſunt ablegati. Igitur Florentij Chronologia quoad mortem Brunichildis, eique nexam à Bollando ætatem Vilfridi, omninò fallax eſt. Nam juxta calculum cui Bollandus inhæret, oportuiſſet, S. Gregorium inito Pontificatu agere cum Brunichilde jam defuncta: ac Vilfridum vnius duntaxat anni infantem, Dalfino adhæſiſſe, & mori cum eo elegiſſe, quod ridiculum eſt, nec Bedæ duntaxat contrarium; qui eum quando Dalfino adhæſit, teſtatur fuiſſe adoleſcentem;) ſed etiam repugnans Actis S. Benedicti Biſcopij cum quo Vilfridus, annorum circiter 16. Romam petiiſſe refertur; & in regreſſu, retentum à Dalfino, incurriſſe cum eo periculum. Quod autem juxta calculum cui inhæret Bollandus, fatendum ſit, Vilfridum in minuſcula infantia adhæſiſſe Dalfino, conſtat ex annorum ortus Vilfridi, & mortis Dalfini, ſubductione.

Ex his habetur, Florentij Chronologiam non eſſe adeò accuratam & certam, vt propter eam abjiciendus ſit Beda, aut notandus hallucinationis, abſque alio argumento, quàm quod à Florentij authoritate ducitur; cum tamen Florentius, planè obſcurus author & indiligens, committi non poſſit cum Beda notæ accurationis Scriptore, *Omnium monetarum nummoſo*, vt dixit Petrus Cellẽſis Epiſt. 231. Id eſt, in omnibus diſciplinis prædiuite. Quod ſi Bedæ authoritas in conſignanda S. Dalfini morte ſub Brunichilde, fortiùs non conuellatur, ſed ſuam retineat probabilitatem; conſequens erit, immeritò Baronium, & quotquot ei in diſcriminandis Sanctis Dalfino ac Ennemundo adhæſimus, notari indiligentiæ in legendo Beda. Quem potiùs criminator indiligenter legit, vt eſt demonſtratum.

Cæterum obſeruatu hîc dignum eſt, *Dalfini* vocem, cognomen potiùs eſſe, quàm nomen, indéque factum eſſe, vt Ennemundus, *Dalfini*, appellatione inſignitus legatur, vt ex Actis S. Ennemundi, notaui in indiculo. Hoc autem fuiſſe viri Sancti cognomen, inde erui poteſt, quod in quibuſdam ſcriptis tabularij Parthenonis S. Petri à S. Ennemundo conſtructi, frater eius Præfectus Lugdunenſis, *Dalfinus* denominatur. Nepotes fuiſſe S. Dalfini ſenioris, & hunc Præfectum Lugdunenſem, & S. Ennemundum, ſcribit Petrus Bulliond, in notis ad Acta S. Trinierij num. 2. quod vnde prompſerit, mitto quærere.

Quoad ea quæ dixi in S. Iuſto, de eius feſtis, cogor aliqua retexere. Vir pietate ac doctrina eximius D. Ludouicus de Ville in S. Iuſti æde Præpoſitus, & Lugdunenſis Officialis ac Prouicarius Generalis, de his S. Iuſti feſtis ad me in hæc verba perſcripſit.

[Feſtum quod celebratur in Eccleſia Lugdunenſi die 4. Auguſti, ſic in Kalendario inſcribitur. *Aduentus Sancti Iuſti de Eremo*. Quod de alio non poteſt intelligi, niſi de aduentu eiuſdem ſancti corporis Lugdunum. Non enim legitur, S. Iuſtum poſt diſceſſum ad eremum, viuentem Lugdunum rediiſſe. Feſtum verò quod fit die 2. Septembris, manifeſtum eſt, eſſe de eiuſdem corporis ad Eccleſiam, ſeu Baſilicam Machabæorum illatione, idque patet ex veteribus eiuſdem Baſilicæ actis. Vbi autem aſſeruatum fuerit idem ſacrum corpus à die 4. Auguſti, quo Lugdunum aduenit, vſque ad 2. Septembris ſubſequentis, difficile eſt conjecturâ aſſequi, niſi fortè dicamus, fuiſſe repoſitum in Eccleſia ſancti Stephani, ab Alpino Præſule, & Sancti Iuſti ſucceſſore, paulo ante dictum aduentum ædificata. Nam in illa, vetus eſt Altare Sancto Iuſto dicatum, ad quod eo die 4. Auguſti diuinum à Clericis eiuſdem Eccleſiæ, fit officium ſub ritu nouem Lectionum.

Porrò Feſtum *tranſitus Sancti Iuſti*, quod colitur die 14. Octobris, agi propter eius ab hac vita ad meliorem, & æternam tranſitum, fit ex hiſtoria manifeſtum; ſiquidem Sanctus Viator eius comes, ab ipſo Sancto Iuſto moriente enixè petiit, vti cùm ad gloriam perueniſſet, Deum rogaret, vt ipſum quoq; ad æternam vitam euocaret; quod eueniſſe videtur; quandoquidem Feſtum obitus eiuſdem Sancti Viatoris, die 21. eiuſdem menſis colitur ſub eadem nuncupatione, *Tranſitus Sancti Viatoris*; cuius & oſſa ex Ægypto eodem tempore cum corpore Sancti Iuſti reducta ſunt, & in eandem SS. Machabæorum Baſilicam inducta.] Do manus. & haud grauatè adſcribor ſenſui Domini De Ville, ad quem exigi volo, quæ paulo aliter bona fide inhærens Vſuardo, ſcripſeram. Vnde quamuis *Natale Sancti*, frequentiùs ſonet diem obitus, poteſt tamen aliam quoque de eo feſtiuitatem denotare

notare ; vt ſit cum feſtum inaugurationis in Epiſcopum , denominatur *Natale Cathedræ.*

In Mantiſſa ad Sanctorum Lugdunenſium Indiculum, agens de Ioanne Charlierio cognomento *Gerſone* , dixi eius Sepulchrum fuiſſe à Caluinianis diſiectum, & oſſa in vicinum Ararim, ferinum in morem projecta. Sed qui me ita, ex communi tunc ſenſu, docuerat V.C.L. Ioannes Claudius De Ville, Generalis Lugduni Vicarius ſuffectus, & Canonicus Eccleſiæ S. Pauli , juxta quam Gerſonis tumulus fuerat ; idem datis ad me Romam literis, anno 1643. renunciauit, Caluinianos (quantum quidem peruerſa eorum voluntas tulerat,) prædicta ſacrilegia patraſſe : reipſa tamen , prouidente Deo , ne oſſa ſerui ſui diſperderentur , deluſos eſſe. Itaque eo ipſo anno 1643. cùm ædes S. Laurentij Paulinæ continens inſtauraretur, repertum eſſe Gerſonis ſepulchrum in hypogæo altè defoſſum ; ac in eo oſſa Gerſonis condita. Nimirum cùm hæretici quod extabat ſepulchri diſiecißent , tam nihil prætereà ſubeſſe, ſcrutatione vlteriore abſtinuerunt. Atque ita verum piorum oſſium conditorium, manſit intactum; potueruntque anno illo 1643. inter concamerandum Eccleſiam auſpicatò apparere.

XIV. METAMORPHOSIS Latronis in Apoſtolum ; ſiue Peſſimæ vitæ finis optimus , ex S. Latronis Chriſto confixi hiſtoria.

PEr tempus graſſantis Lugduni luis teterrimę, (quod multorum planè menſium fuit,) cùm certa mors in horas ſingulas ingrueret; viſū eſt, neque ſatis tutum, neq; Religioſo homini congruum fore , ſi mortem operiretur alia defixus cogitatione, quàm vitæ noſtræ pendentis in ligno. Itaque tempus vniuerſum quod reliquum fuit ab excipiendis confeſſionibus , (affluebant autem ad eluendam conſcientiam in tanto diſcrimine , & magna ſacrorum hominum paucitate, dilapſis in loca tuta propè omnibus, planè multi;) non melius inſumi poſſe viſum eſt quā recogitatione Paſſionis ac Mortis Chriſti , cui nexum & conſertum eſt argumentum de S. Latronis ſupplicio, in ſchediis noſtris jampridē delineatū. Nihil quippe de hoc ſancto Chriſti Bējamino proferri poteſt, niſi peritum ex Chriſti patientis hiſtoria ; vel ex SS. Patrum ac Doctorum in eam Commentationibus. Quare manu tabulæ admota, victricis gratiæ, contumacem in ſcelere voluntatem contundentis , initia & progreſſionem, tandemq; peſſimæ Latronis vitę, finem optimum, non indiligenter expreßi, primus quod ſciam de totum S. Latronis integro opere expoſitor. Nam qui de eodem argumento vernaculè ſub idem tempus eſt rhetoricatus Stephanus Binetus nondum tunc apparuerat.

Allatrauit ſententiam hoc libro cap. 12. à num. 7. traditam , circa Latronis ſancti Martyrium , Thomâs Hurtado Buccaferreus , ſcriptor impotentis calami & animi , in ſuis Reſolutionibus Orthodoxis, reſolut. 22 §. 5. vbi pro more rapſodorum proficientium ex alienis ſcriptis in aliam formam inuerſis, (hoc eſt iis quæ in capite repetiuntur in caudam trāſlatis, & viceuerſa,) quæ ego pro ratione dubitandi propoſueram , collocauit in diſputationis corpore, & è contrario; quod huic ſcribillatori aliena expilanti familiare eſt, vt monui ab eo factum in impugnatione libelli de cōmunione pro mortuis, quem totum libellum ſuum fecit , iis quæ proponebam pro argumentis partis quam impugnabam poſitis in corpore ſuæ reſolutionis ; iis verò quæ pro mea & vera ſententia adducebam collocatis pro parte aduerſa. Qua ratione facile eſt ſaginare Tomos, & rapto diteſcere ; ea ergo reſolut. 22. Hurtado, orſus placitum meum impugnare, auſpicatur à craſſo errore. Ait enim, aſſeri à Raynaudo , non fuiſſe verum martyrem S. Dimam, (lege *Diſman,*) cruci ligatum, & vnà cum Chriſto paſſum. Siſte gradum Hurtado. Quis te docuit S. Latronem fuiſſe cruci ligatū ? Tuus commenſalis F. Pont. diceret hoc hæreſim ſapere. Nam fide certum eſt, S. Latronem fuiſſe crucifixum , æquè ac Chriſtum. Ita enim diſertè habet S. Matthæus cap. 27. & S. Marcus cap. 15. & S. Lucas cap. 23. & S. Ioannes c. 19. Et eſſe certam doctrinam, nequicquam ancipite Ioanne Veſtphalo Hæretico , monſtratum eſt in hoc ipſo opere de S. Latrone cap. 1. num. 8. At crucifigi, non eſt obligari cruci. Id enim fit funibus, illud verò clauis ; itaque aberrauit in janua Hurtado, dicens Latronem fuiſſe *Cruci ligatum* ; vnde ſequeretur, Chriſtum æquè crucifixum, non adactis clauis pertuſum corpore , ſed adſtrictum funibus fuiſſe, quod liquet fieri non poſſe. An verò Latro crucifixus , fuerit martyr propriè , quod ego negaui , confirmat Hurtado falſum eſſe, quia *omnes ferè Patres, plenis buccis Martyrem appellant S. Latronem.* Alios autem Patres ab Hurtado proferri non video , quàm quos ipſe pro Latronis Martyrio citaui, & de latè dicto martyrio expoſui. Quo facto omninò multi leguntur dicti martyres, quorum perpeſſiones non dirigūtur ad amuſſim Theologicæ doctrinę de Martyrio, vero & propriè accepto ; ſed in ea tantùm ſignificatione qua mors piè aut patienter excepta, vocatur *Martyrium.* Hurtado autē contendit , martyrium S. Latroni attributum , fuiſſe verum & propriè dictum , quia propter Chriſti cōfeſſionē, & in odiū ipſius, occiſus eſt. Hoc ſi quæras quomodo cohæreat cum Euāgelio, docente Latronem digna factis recepiſſe, & propter ſua ſcelera letho datum eſſe ; reſpondet Hurtado; Latronem in odium Chriſti crucifixū eſſe, quia agens cum cōfixo ſecum Chriſto, eum Regem vocarat & Meßiā eſſe agnouerat. Vnde Iudæi timentes ne S. Diſmas , ſi poſtrò viueret, conuerteret Latronem malum, quod in magnum Iudaiſmi vilipendium ceßiſſet, mandatunt crura priùs frangi S. Latroni : atque adeò mors fuit ei accelerata in odium fidei, quod ad martyrium ſufficit. Adde quod crurifragium, ſollicitantibus Iudæis, crudeliùs eſt irrogatum S. Latroni quàm alteri nequam. Itaque, quod nec ita citò, nec ita crudeliter paſſus eſſet , niſi Chriſtum prædicaſſet, patet eum letho datum eſſe in odium Chriſti. Sed ex quo Euāgeliſta habet Hurtado, S. Latronem fuiſſe crurifragio citiùs & crudeliùs diuexatum , quàm Latronem malum ? Hæc ſunt mera Hurtadi figmenta , vt haberet quomodo vtcunque tueretur S. Latronem fuiſſe verè & formaliter Martyrem. Reſolutio autem innixa

figmentis

figmentis eſt malè materiata, nec poteſt ſubſiſtere. Quare rectè conſtitutum eſt, S. Latronem non fuiſſe verè martyrem, vt præter citatos dicto c. 12 affirmat Suarez cap. 2. 3. p. quæſt. 46. ad articulum 12. Quamvis autem S. Latro non fuit verè martyr quia non eſt lecho datus in odium Chriſti, ſed propter ſua facinora; tamen vt rectè dixit S. Auguſtinus lib. 1. de anima & eius orig. c. 9. [euenta eſt in eo menſura martyris, qui tunc in Chriſtum credidit, quando defecerunt qui futuri erant martyres.] Et præmiſerat de eximia Latronis fide præcellenter differens. [Tanto pondere appenſum eſt, tantumque valuit apud eum qui hæc nouit appendere, quod confeſſus eſt Dominum crucifixum; quantum ſi fuiſſet pro Domino crucifixus. Fidem S. Latronis præ fide Apoſtolorum mirificè extollit; qui locus me præteriit de fide S. Latronis differentem cap. 7. num. 9.

In hoc opere, notauit Cornelius à Lapide Matth. 17. ad verſ. 53. quod dixi cap. 14. num. 19. Latronem ſanctum inter ſanctos cũ Chriſto redíuiuos videri numerandum, eſſe contra D. Auguſtinum lib. contra Felician. Arianum c. 15. vbi ait, *mortem communem incluſiſſe Latronis beati corpus ad futuram reſurrectionem*. Quanquam autem fateatur Cornelius D. Auguſtinum, *non niſi obiter & aliud agentem*, ſic pronunciaſſe; tamen ſuppetit alia commodior declinatio autoritatis D. Auguſtini. Nimirum S. Auguſtinus non ait corpus Latronis non fuiſſe morte communi incluſum vſque ad reſurrectionem generalem, in quo ſenſu B. Auguſtinum accepit Cornelius: ſed tantum ait, corpus Latronis morte communi (omnes enim morimur) fuiſſe incluſum, id eſt morti ſubiacuiſſe, & vt exanime ac morte occupatum fuiſſe immiſſum ſepulchro, vſque ad reſurrectionem, vtique ſuam, quæ illi poſt triduum obtigit, vt dico cap. 13. huius operis n. 19 Reſurrectionem autem generalem non expectauit S. Latro, quia par fuit, comitem & ſocium crucis ac priorum ignominiarum, poſterioribus quoque gloriis participare; quas inter, in Chriſto princeps fuit gloria corporis. Nam gloria animæ neque prior fuit neque poſterior, cum nunquam defuerit in Chriſti anima; Recens incidi in Empyreologiam Gabrielis de Enhao, in qua lib. 6. Exercit. 22. ſect. 2. n. 47. adducitur quoque pro me Eſcobar. Sed in contrarium adducitur Chriſoſtomus in Catena D. Thomæ ad c. 23. Lucæ, item Anaſtaſius quæſt. 87. in Scriptur. & Author qq. ad Gentes apud Iuſtinium in q. 76 ſed perſto in ſententia.

XV. *OPTIMÆ VITÆ finis peſſimus. Libertatis perire volentis, in Juda proditore exhibitio, gratiæ victricis expreſſa in S latrone parallela.*

EXacto opere de S. Latrone, cum lues adhuc graſſaretur, eodem conſilio quo peſſimæ vitæ finem optimum gratia vincente exhibueram in S. Latronis hiſtoria; aggreſſus ſum exponere in Iuda Iſcariote, libertatem perire volentem, ac optimæ vitæ finem peſſimum ſcriptioni antiſtropha & ordine inuerſo. Nam in Latrone, expreſſi voluntatem ex alto ſcelerum cœno ſubito emergentem, educente potenter gratia lætiſſimo fine diuinitus honeſtatam. In Iuda autem, exprimenda fuit voluntas, à bonis & felicibus initijs ſenſim vitio ſuo ruens in præceps, ac in profundum denique malorum deturbata; infauſtiſſimo exitu optimæ primum vitæ, ſubiuncto. Periti, vtrumque opus pietati ac doctrinæ non incommodum pronunciarunt.

Cæterum quod in hoc opere de Iuda cap. 4. num. 6. retuli eſſe qui differint, abdicationem omnis planè dominij in communi duntaxat competentis, ad perfectionem maiorem non ſpectare: reſtringendum eſt ad omnis planè dominij abdicationem. Nam ſi doctores illi exiſtimarent, carentiam dominij poſſeſſionum temporalium ac redditųum, competentis tantum in communi, non ſpectare ad pefectionem nec continere paupertatem Euangelicam ſublimiorem; labetentur profecto & erroris inſimulandi eſſent, cum S. Thoma opuſc. 17. cap 14. 15. & 16. & opuſc. 19 cap. 6. membro 2. Mens ergo doctorum illorum dumtaxat fuit affirmare, non multum ad virtutis perfectionem referre, ſi quis adeò abijciat quodcumque planè dominiũ non niſi communitatem afficiens; vt ne veſtium quidem, quibus ſingulæ perſonæ amiciuntur, aut ciborum quibus reipſa veſcuntur, dominium concedatur communitati in qua veſtes illæ ac cibi vſurpantur. Hoc enim dominium veſtium Chriſto abrogari, negat Suares ad magnũ Chriſti ornamentum pertinere; diſertéque S. Brigitta lib. 7. reuel. cap. 8. docente Deipara, prodidit, penes hoc Chriſti in veſtes ſuas dominium ſaluam eſſe veritatem conſtitutionum Ioannis 22. de dominio proprietatis reuera in Chriſtum aliquãdo cadente, tametſi erat perfectionis exemplar exquiſitiſſimum. Si ergo excluſio dominij veſtium, ſaltem in communi cum collegio apoſtolico, tributi Chriſto, non pertinuit ad magnum Chriſti ornamentum, vt Suares 4. 2. 3. part. diſt. 28. 3. 2. admittit; neque ad decus perfectionis purorum hominum pertinebit, dominij quorumvis mobilium non niſi in communi competentis, abdicatio: quod idem Suarez comfirmat tract. 7. de relig. lib. 8. cap. 9. n. 7. Et hoc eſt quod ſcripſeram, nonnullis doctoribus viſum, de minus ſolida quorumdam exiſtimatione, in obiectione cuiuſvis planè dominij cadentis in ſolam communitatem. Sanctus certè Thomas opuſc. illo 17. diſertè agit de ſolis bonis immobilibus, cum ait abdicationem dominij bonorum in communi ad majorem perfectionem ſpectare. Vide ibi cap. 15.

XVI. *DE MARTYRIO latè ac preſsè bifariam dicto, & vtriuſque preſsè dicti comparatione.*

HOc eſt de vero & propriè ac preſsè dicto Martyrio, eorum qui proximis peſte contactis ex chriſtiana charitate ſubleuandis immoriuntur; demonſtrando eos eſſe verè Chriſti Martyres,

Martyres, ijs non diſſimiles, qui in Chriſtianæ fidei cauſa, mortem oppetunt. Incumbendi in hanc ſcriptionem cauſa fuit, quod ſedata denique tempeſtate, & incendio ĩnis reſtincto, incidiſſet ſermo de caris pletiſque capitibus, quæ clades publica inuoluerat in ſacro miniſterio, & animarum curatione. Solatium hoc ex eorum morte in Dei cauſa oppetita, atque adeò ad verum Martyrium ſufficiente captatum minus principio probatum eſt Ioanni Garantio, optimæ notæ, & antiquæ probitatis nec ignobilis doctrinæ Theologo, cui ſuffragatus eſt Carolus Maillanus qui poſtea Regi à confeſſionibus fuit; per illud verò tempus, ſtrenuè cum cæteris Socijs qui domi hæſerant, iuuandis in ſumma neceſſitate proximis, nauarat operam. His principio reclamantibus, nec niſi eximium meritum ex opere operantis in aditione illa diſcriminis, ſancto obitu obſignata, agnoſcentibus; quamvis placeret Theologis non vulgaribus, quos inter eminebant *Ioſephus Gibalinus*, ac *Carolus du Lieu*, etiamnum hodie dum hæc recuduntur ſuperſtites. Primus editis de vniuerſa Scientia Canonica & Theologia Morali eruditiſſimis elegantiſſimiſque commentarijs, tota Europa celebratus. Alter viris Principibus acceptus, & morum candore animique ſuauitate percarus omnibus, non Romæ modo poſt exortam in libellum noſtrum procellam, coram Eminentiſſimis Barbarinis acriter pro illo pugnauit, ſed nuper etiam magna eloquentiæ vi, in oratione inaugurali, quas ſemper habere ſolet amænas & aculeatas, dogmatis noſtri veritatem coram celeberrimo cœtu pluribus confirmauit: aggreſſus ſum penitus inquirere in veritatem propoſitam, & quod Deus ſuggeſſit ſcripto comprehendi. Ad aliquam autem ſcriptionis amænitatem, ſecreui Martyrium latè dictum (de quo 1. parte huius,) à Martyreo preſsè dicto vulgari ac indubitato, quod ſcilicet ob fidem obitur, de quo tota parte 2. non indiligenter. Tum parte 3. veſtigatum eſt ad quodnam ex prædictis Martyrijs referendum ſit hoc de quo agitur, nomine ſaltem tenus Martyrium. Inquiſitum inquam eſt, an hæc mors immorientium pio miniſterio, cenſenda eſſet verum ac preſsè dictum Martyrium, quale eſt quod pro fide excipitur, an duntaxat latè dictum; quale eſt Martyrium Patientiæ, vel Religioſæ vitæ, juxta Bernardum: & ſtatutum eſt, eam mortem in charitatis exercitio, ad propriè ac preſsè dictum Martyrium ſufficere. Id quod etiam poſtea, noſtro hoc opere collaudato pronunciauit Philibertus Marchinus. Belli Diuini parte 1. cap. 7. Et idem viſum eſt alijs quos poſtea ſignabo. Ad extremum parte 4. contentio facta eſt huius Martyrij, (quod *Charitatis* dicere placuit, poſt Dionyſium Alexandrinum;) cum Martyrio quod pro fide oppetitur. Et pro more eorum qui cauſam aliquam agunt, præclarum aliquatenus eſt, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, & quoad aliqua, Martyrium charitatis & miſericordiæ, vt Ruffinus apud Euſebium vertit. Præcellere enim alteri Martyrio videtur, & quia Reginæ virtutum, micantiſſimus in eo eſt ſplendor, & quia maximè conforme eſt primo veri Martyrij analogato, quod eſt Martyrium Chriſti ponentis animam ſuam pro amicis, (imò pro inimicis) ex charitate qua maiorem nemo habet.

In hoc opus, nonnulli ſeculis noſtris alia ex cauſa infenſi, inſurrexerunt magno niſu, & impetu magno. Quid in contraria opponeretur, ægrè intellexi: agebatur quippe negotium perambulans in tenebris. Tandem tamen I.C. clariſſimus Carolus Antonius Cayſſotus, diſſertationem Apologeticam viri doctiſſimi Terentij Alciatj, Theologi Romani, pro hoc noſtro opere cõnſcriptam, tranſmiſit, ex qua cognoſcere liquit, quid aduerſarij improbaſſent in prædicto opere, & quibus telis illud apperijſſent, quæ ſigillatim ipſe quoque terudi in incubratiuncula de qua mox. Me ſanè imperitio doctrinæ de verò charitatis pugilum Martyrio, multò magis in ea ſententia firmauit, ſcrutatum penitius & validitatem fundamentorum quibus nixus fueram, & inanitatem criminationum aduerſus eam doctrinam. Certò item comperi, R.P. Philibertum Marchinum Clericum Regularem, quem eidem ſententiæ adſcriptum terruli, nullis in illum hac ex cauſa excitatis decumanis, potuiſſe de ſententia dimoueri, & alio doctrinæ vento circunferri. Roborandæ & vndecumque muniendæ huic doctrinæ, in tempore obductionis planè neceſſariæ, plenum opus addixi. In alia opella, breuiculum duntaxat probationum aſſertionis primariæ; quę ſola in controuerſiam vertitur, exhibui, præmiſſo ſtatu quæſtionis legitimo, & euerſione eorum quę prædictam aſſertionem quatere ſunt viſa. Sic habet titulus. Theologia antiqua de veri Martyrij adæquatè ſumpti ratione.

XVII. CONCILIVM plenarium, Theologorum ex omni prouincia Europæa, pro defenſione veri Martyrij, in morte oppetita ex Miniſterio charitatis, Triplici Nodo Triplex Cuneus.

HÆc lucubratio eſt appendix ad præcedentem tractationem de verò Miſericordiæ Martyrio. Intellectis enim ijs quæ criminatores in noſtrum illud opus intentarant, dignum ac iuſtum nonnullis viſum eſt, ad ea reponere: tametſi mihi quidem nullo modo neceſſarium videbatur, eam molam iterato verſare; quod & omnes aduerſariorum machinæ, ferè abſque obiecto conniſu per ſe conciderent ex ante pertractatis, & labor à ſapientiſſimo Theologo noſtra cauſa ſuſceptus, difficultates ſi quæ oppoſitæ fuerant, potenter diſpuliſſet, reiciſſetque. Datum tamen eſt voluntati amicorum, breue hoc (vt ita dicam) repotium.

Tria ergo oppoſita intellexeram, quæ ſigillatim diſieci. Primum fuit, hanc eſſe doctrinam nouam. Verum præterquamquod non omnis doctrina noua vitioſa cenſeri debet, vt latè alibi proſequor, agens de iuſta confixione librorum. Partit. 2 Erotem. 20, Præter hoc inquam ibi validè ſtabilitum & multipliciter firmatum; in re præſenti hæc criminatio eſt prorſus vana, & meræ imperitiæ vel oſcitantiæ partus. De eius quippe

quippè doctrinæ vetuſtate, ambigere non poterit, quiſquis vel Dionyſij Alexandrini epiſtolam ex parte ab Euſebio hiſtoriæ ſuæ intextam legerit, vel Tabulas Romanas 28. februarij quotannis in Eccleſia ſonantes audierit: quibus ſancti Alexandrini inter Martyres recenſentur; hoc nomine, quod graſſante lue in charitatis miniſterio vitam profudiſſent. Igitur inſulsè admodum, notata eſt in noſtro opere doctrinæ nouitas.

Neque magis ſolidè improbata eſt ſecũdo loco, efficacitas profundendi gratiam ex opere quaſi operato, attributa huic martyrio charitatis, æque ac martyrio fidei. Si enim hoc martyrium, eſt martyrium preſsè dictum; omnino ſequitur, vt prærogatiuas martyrij obtineat; quarum ea eſt plane inſignis, quod gratiam ex opere quaſi operato profundat, ex vi perpeſſionis martyrij, non attenta efficacitate diſpoſitionis, quam adhibet qui martyrium excipit. Itaque, hæc quoque ſecunda criminatio vana eſt.

Tertia ſpectat contentionem quoad præcellentiam inter martyrium charitatis, & fidei; adiudicata aliquatenus victoria, martyrio charitatis. Hoc vero eſt ſcrutari Hieruſalẽ in lucernis. Quamvis enim ea prælatio martyrij charitatis, non vana ratione ſtabilita ſit; tamen etiam ſi non niſi penes aliquid aſſeri poſſet, (de quo nemo poſſit ambigere,) quis non videt, in encomio quale ibi conficiebamus, non reſecari adeo ad viuum omnia?

Quare criminationes quibus lucubratio de martyrio appetita eſt, labant vndecumque. Porrò cum inaudiuiſſet de hac defenſione noſtra, Theologus Eminentiſſimus, eamque apud ſe per aliquot menſes aſſeruatam, euoluiſſet quam diligenter, reſcripſit manu propria, quod ſubiicio totidem verbis, & ipſomet vernaculo idiomate ne aliquid inter latinè vertendum immutaſſe videri poſſim.

Molto Reuendo Padre in Chriſto.

Ho letto attentamente, è con molto mio guſto, è ſodisfattione, il libro mandatomi da V. P. manuſcrito, delle raggioni è teſtimonij, addoti in difeſa dell. opera da lei ſtampata De Martyrio per peſtem; *è del opuſculo* De Cõmunione pro mortuis. *Emi pare che V. P. ſtabiliſca coſi bene, è con tanta dottrina e eruditione, le aſſertioni & propoſitioni mandate in luce nelle ſopra dette opere; è che le habbia corroborate cum anti teſtimonij & approbationi, che con il mio poco intendimento, non ſolo non poſſo conoſcere che vi ſia occaſione alcuna di cenſurare, ò ſoſpender voſtra opera; ma ſtimo che meriti grandiſſima lode & elogio: ſi come tutte le altre opere ſue, mandate in luce con tanta ſua riputatione, & applauſo. Et à V. P. con tanta ſua riputatione, & mi ricommando alla ſue orationi. Di Todi li. 13, Decembre 1650.*

Affettionatiſſimo per ſeruirla
G. B. Card. Altieri.

Iſta latinè ſic ſonant.

Admodum Reuerende in Chriſto Pater.

Legi attentè & cum magna mea voluptate, ad me miſſum volumen M.S. Paternitatis veſtræ, cõtinens rationes & teſtimonia quibus propugnatur, opus *de Martyrio per peſtem*, & libellus *de Communione pro mortuis*. Et nobis viſũ eſt, quod V. P. tam benè ſtabiliat, & tanta cum eruditione & doctrina communiat aſſertiones & propoſitiones editas in prædictis operibus; eaſque tot teſtimonijs & approbatorijs doctorum calculis roboret; vt quorum attinet ad ſuppreſſam ingenij mei aciem, non modo non videam cenſuræ vel ſuſpenſionis in prædictis libris materiam: ſed potius exiſtimem, ea opera maximam laudem ac elogium mereri, æquè ac alia à V. P. in lucem emiſſa, tanta cum ſua exiſtimatione & applauſu. Omnis ex animo V. Paternitati me offero, & ſanctis ſuis orationibus commendatum cupio. Tuderto 13. Decembris 1650.

Ad Inſeruiendum addictiſſimus.
Ioan. Bap. Card. Alterius.

XVIII. DE MALIS & bonis Libris, deque iuſta & iniuſta eorumdem Confixione.

CRiminatoribus aduerſus illam noſtram de Martyrio lucubrationem, noſtrorum in modum frementibus, ac vt configeretur, omnem lapidem mouentibus, incubui in opus *De iuſta confixione Librorum*, vt oſtenderem non pro Cẽſorum libidine & animo à Scriptoribus auerſo, notari & configi poſſe ſcriptiones, ſed tantum ſi fermentum aliquod doctrinæ meritò expurgandum continerent. Itaque prolata eſt de libris iuſtè riteque configendis doctrina; quæ vt dilucidius fructuoſiuſque traderetur, veſtigijs methodi Ariſtotelicæ de potentijs animæ, inſiſtere placuit. Actum igitur primo eſt, de obiecto huius facultatis configendi; recenſitique ſunt varij ordines librorum, qui confixioni meritò pateant: cuiuſmodi ſunt Athei, Hæretici, Obſcœni, Famoſi, aliique. Deinde pertractatus eſt actus confixionis, vbi modus configendi Charitatis ac Iuſtitiæ legibus congruens, explicatur. Tandem actum eſt de potentia, inquirendo penes quem ſit ius & poteſtas configendi alienos libros. Acceſſit clauſula Tractationis vniuerſæ, per bona verba ijs dicta, quorum libri, per Cenſorum ſiue inuidiam, ſiue malignitatem, aut oſcitantiam, confixioni, iniuriã patuerint. Intexenda huic operi erat diſcuſſio *Monſtroſæ Theologiæ* ex operibus flagrantiſſimi cuiuſdam Cenſoris adornatæ, vt Clauus Clauo truderetur. Sed eum laborem vltrò dimiſi, ne leoni mortuo inſultatum videretur.

Hoc opus, parum abfuit quin addiceretur Libitinæ, cum primum lucem vidit. Criminandi ratio vnica fuit, quod Partit. Ærot 3. Symbolum Apoſtolicum expoſitum ludibrio videatur; prolata eius Cenſura omnino ludicra, & ad mouendum riſum facta. Monuit me de hac in id opus procella Illuſtriſſimus Franciſcus Antonius Diez de Cabrera, Inquiſitor Apoſtolicus Regni Toletani & Curiæ Regiæ Hiſpanæ. Reſpondi, eam criminationem planè vanam eſſe. non modo quia Cenſura illa ludicra quam retuli mea non eſt ſed Theologi Angli Catholici; at nudè referentibus omnia ſunt innoxia; verum etiam, quia Auctor illius Cenſuræ, non cogitauit de illudendo Regulis fidei; ſed de monſtrando, in eo Cenſuræ ludicræ paradigmate, Cenſuratum abſurditate, quas aliqui in quos

 agebat

agebat, cauillatoriè intorſerant, in libros planè innoxios, quos intererat cuiuſdam vacantiui Præſulis, magnis nixi patrocinijs,percelli Cenſuris doctorum, qui non habentes quod iure reprehenderent, nodum in ſcirpe quæſierant, & Cenſuras tulerant ſimilis formæ, cum ea quæ iocularìter in ſymbolum lata eſt, & hic propoſita; ad oſtendendum quam inſulsè liceret nugari, confixiones adendo abſque fundamento. Nec quod falſa ſint quæ Cenſor Cenſorum cauillantium proponit, minus legitima eſt eius Cenſura. Quod enim multis Scripturæ exemplis confirmat Redanus 1.Machab. 8. n. 2.& 3. Scriptor Canonicus pleraque verè dicta, falſa tamen & blaſphema refert abſque noxa: quia non refert ea tanquam in ſe vera, ſed tantum tanquam verè dicta, quod poteſt cum dictorum falſitate cohærere.} Sic ergo in re præſenti Cenſor Cenſorum cauillatorum verè refert quod illi falsò dicunt, & tamen dicunt. Atque adeò Cenſura cauillatorum, referendo quod illi falsò cauillantes & argutātes effuriunt, non deſinit eſſe legitima & innoxia, quamvis merito illudat cauillatoribus. Simile eſt quod à Ioanne Cochlæo, ad ſectarios ſcripturarum tortores reuincendos, factum eſt. Cum ex ſcripturis ſimili modo obtortis, confecit librum quo probatur *Chriſtum non eſſe Deum & Hominem*. Et alium, quo probatur, *B. Mariam non manſiſſe in partu Virginem*; Et denique alium quo probatur *Deum debere obedientiam Diabolo*. Qua in re, Cochlæus, magnum in illis tenebris Germaniæ lumen, non illudebat ſcripturis ſic obtortis; ſed illudebat ſectarijs, quorum fœdum agendi modum monſtrabat. Idem præſtitum eſt à Chriſtophoro Ruſpergero; cum librum vnum confecit, ex diſtortis interpretationibus illorum Chriſti Verborum, *hoc eſt corpus meum*; quod ſtudium, Claudius Sā̄cteſius Ebroicenſis Epiſcopus, laudatiſſimi de Euchariſtia Operis Auctor, eſt æmulatus repetit 1.cap.9. Nemini horum vitio datum eſt, quod ſcripturæ illuderet; ſed collaudati ſunt, quod abſurditatem obtorſione ſcripturarum, alia ſimilis formæ obtorſione ob oculos poſita, ridiculam redderēt. Æque ergo innoxius, & laude dignus fuit auctor Cenſuræ cauillatoriæ, quam retuli. Tantum habuit propoſitum, exhibere paradigma ludicræ Cenſuræ, cauillando ſtructæ, ad inſtar earum, quæ tunc cis Alpes latæ erant in libros, integros doctrinæ, labiſque puros. Nec aliud mihi eam Cenſuram referenti, fuit propoſitum.

Reſedit tunc ea procella, quia Cardinalis Pimentel, interpoſuit auctoritatem ſuam, & incentori illorum motuum, interminatus eſt, ſi porrò pergeret, & aliquid in huius libri de honeſtatione decerneretur, fruſtra ab eo expectatum iri infulas, aliudve cuippiam à Rege ſuo; ſed poſt obitum Cardinalis, recruduit tempeſtas. Eo enim quem nominaui, pinguiorem ſortito ſedem, cum annuo cenſu mille quingentorum aureorum; ſuffectus ei in eo munere alter, ſiue ſuo motu, ſiue à Fluctibus impulſus, aut aliunde excitatus, denuò huius operis confixionem eſt machinatus, eo quod eſſet ſacræ Congregationis iniurioſum. Nimirum quia in eo traditur, quæ cauenda & ſeruanda Cenſoribus; ac proinde Auctor viſus eſt docere Cenſores, eoſque officij ſui commonefacere. At Sapientiſſimos Magiſtros ab ipſo ſummo Pontifice conſtitutos, docere velle, ſuperbum eſt, nec vacat iniuria in illos. Vaniſſimam criminationem, grandi & explorata iniuria in Auctorem, & Lectores eius libri lectione fraudandos ſordentem, diſpulit vir bonus, & nullo liuore ſuffuſus, cui liber à S. Congregatione commiſſus eſt recognoſcendus. Is libro accuratè euoluto, Congregationi retulit, *librum de iuſta & iniuſta confixione librorum, nullo modo eſſe S. Congregationi iniurioſum. Immò manifeſtè eſſe innoxium, & multum S. Eccleſiæ neceſſarium; ac denique talem, vt omnes Conſultores ac Miniſtros Congregationum S. Officij ac Iudicis, penes ſe illius exemplar vnum habere par foret. Sic obſtructum eſt os cauillatorium ac mendax: Poſtea tamen Liber labis purus Spadonatui vltorio ſubiacuit. S E L A H!*

XIX. AMBROSIVS ſuccus cœleſtis, vbi Galliarum expreſſus.

MOta aliquando eſt controuerſia, de loco natali S. Ambroſij, Mediolanenſium Antiſtitis quem in Gallia, patre inibi Prætorij Præfecto, natum, Paulinus vitæ ſancti viri ſcriptor prodidit, nullo certo loco deſignato, in quo eſſet ſummum illud Galliarum Prætorium, vnde iura Galli, & Hiſpani, ac Britannici petebant, cum natus eſt S. Ambroſius. Ob Inſignem viri claritatem, & eximia in Dei eccleſiam & catholicam fidem merita, dignus ſanè eſt S Ambroſius pro quo ſibi vendicando, plures vrbes certent, quam olim variæ pro cœco Poëta depugnarent. Hic tres tantum ciuitates, Treueris, Lugdunum, Arelas jus aliquod in viri ſancti natales poſſunt obtendere. Nam cardo controuerſiæ, vertitur in ſtatuenda ſede Præfecti Prætorio Galliarum in qua Sede natum S. Ambroſium ex Paulino habetur. Diſcuſſa cauſa abieci ſententiam Lazij, & Claudij Roberti, in quam primum inclinaram, de Prætorio Galliarum eo tempore Lugduni collocando. Adhæſit autem ſententiæ, quæ, quoniam è Conſtantino Lugdunenſibus erepta fuerat pro tempore hæc Prærogatiua, Galliarum Prætorium, ſtatuit tunc fuiſſe Arelatis. Ex quo efficitur, S. Ambroſium fuiſſe ciuem Arelatenſem, ac natalibus Rhodanuſium. Illuſtriſſimus Ioannes Iaubertus de Barraut, cuius fortes, eruditas, & elaboratas in rem catholicam ſcriptiones, docti omnes ſuſpiciunt, adſcriptus eſt ſententiæ à nobis propoſitæ, & (vt ſcribebat,) liquido demonſtratæ Nam cætera quæ de tantula hac opella ſcripſit, vulgare per modeſtiam non licet.

XX. DE BONO REGIMINE ſacrorum cætuum, Commonitorium vt ſit moderatio quod dicitur, & agger aduerſus ictum fluuij.

SPiritus ſanctus per Siracidem cap. 4. violentam & trucem tectionem vocat *ictum fluuij*; monens

monens ſubditum, ne conetur *contra Ictum fluuij*. Vocamus paſſim, ictum fluuij aquæ impetum qua maximè potuit fluuius cum rapiditate, *le Fil de l'eau*. Itaque monere ſubditum ne conetur contra ictum fluuij, perinde eſt, atque admonere, ne obnitatur aduerſus eum Superiorem, de quo dixerat immediatè *faciem patentis*; eius videlicet, qui ad potentiam qua armatus eſt, admetitur congreditam ſibi rectionem homo non *ſub poteſtate conſtitutus*, vt ille moderatus aliorum præfectus de ſe loquebatur; (& ſeruant quotquot poteſtatem temperatam, & ad recti amuſſim compoſitam, exercent;) ſed ſupra poteſtatem ſe efferens, & eam quo furentis tulerit impetus, abripiens, atque diſtorquens. *Eterarcha* non *Eteriarcha*. Hoc lenimentum opportunum poteſt eſſe aliquando in tanta immoderatione aliquorum moderatorum religioſarum familiarum: vt propterea vir deo & hominibus acceptus, R.P. Vincentius Caraffa cum hanc opellam inter ſchedia noſtra marcere anaudiſſet dignatus ei decurrendæ breue tempus è mole negotiorum ſubductum concedere, me inconſulto ad M. S. Palatij illam deferri voluerit vt facultas edendi fieret; eaque exorata, ad prælum tranſmiſerit.

Vnus & alter, quibus hæc lucubratio ingrata erat, cum eam luce donatam vidiſſent, habere ſibi viſi ſunt, quod ſugillarent, pro genio vterque ſuo. Reprehenſa verò in primis eſt, obiter collaudata ſect. 2. puncto 9. *ad finem* ſupremorum Antiſtitum prouidentia, qui certos denique fines religioſis præfecturis inferioribus ſtatuendos cenſuerunt. Quod recens, tunc per diploma Innocentij X. factum fuerat: adeò amor dominandi, aliqua tumida ingenia inebriat.

Mihi verò tantum abeſt, vt ea præſcripti Pontificij laudatio vix duabus lineis comprehenſa diſpliceat, eamque idcirco eraſam velim, vt potius ad bonum religioſi cœtus ſtatum peropportuna, vel etiam neceſſaria videatur, ea regendi in præfectis inferioribus interciſio. In quam rem multa ſuppeterent proferenda, niſi magna ex parte fuiſſent propoſita tractando *laudem breuitatis* ſect. 2. §. 2. Nec eſt longis anfractibus ratiocinationum opus, in re perſpicua, quam vſus non adeò longi temporis gratam exhibuit, ob inſignes vtilitates, ad quas ij ſoli cæcutiunt, qui imperandi callum contraxerunt; Itaque commonitorij reprehenſio ex hoc capite tanquam ſuperbiæ fœtus, & indicij ſui ſupra Pontificium elatio, non eſt quod nos hoc loco diutius diſtineat.

Non fuit fortius, quod præterea commonitorio oppoſitum eſt, quia ſect. 4. part. 7. dictum eſt, Superiorem malum diuino permiſſu obtingere; non autem ex directa prouidentia & voluntate Dei conferri. Videtur enim hæc aſſertio redolere errorem hæreticorum, qui malos eſſe exortes poteſtatis in alios, cenſuerunt; Damnati idcirco in Concilio Conſtantienſi ſeſſ. 8. & 15. fuſeque exploſi à Bellarmino l. de laicis cap. 8. Quid quod diſertè S. Auguſtinus lib. 5. de ciuit. cap. 21. ait non minus Deum dediſſe regnandi autoritatem Neroni ac Iuliano, quam Auguſto atque Conſtantino. Et Iobi 14. dicitur de Deo, *qui regnare facis hominem hypocritam*. En *regnare facis*. Non igitur permittit tantum ſed etiam poſitiuè regnum tradit, contra quam traditur in commonitorio. Rectè nihilominus conſtitutum eſt, Superiorem malum, permittit duntaxat, non etiam dari a Deo. Et ita Clemens Romanus lib. 2. conſtit. cap. 8. Origenes homil. 4. in Iudic. Auguſtinus lib. 5. Ciuit. cap. 15. & 16. Gregorius. 1. Paſtor cap. 1. Anaſtaſius fusè quæſt. 16. in Script. Videndi Pineda & Sancius in cap. 34. Iobi ad verſ. 30. Iuxta Patres prædictos, & alios quos hi recentiores ſignant, Superiorem malum (qua formaliter malus eſt, prout Superior) Deus non aſſignat; ſed permittit tantum: Neque enim Deus aprobat euerſionem cœtus, quam ille improbitate ſua & rectionis peruerſitate induceret. Vt tamen caſtiget ſubditos ea coercitione egentes, ſinit eum promoueri. Similiter atque Phocam permiſit eligi Imperatorem, quia nullus eo erat peior; & populum exlegem validè contuſurus erat, vt tulit reuelatio de eo memorata ab Anaſtaſio q. illa 16. Qui addit, aliud quoque exemplum peſſimi Monachi in epiſcopum electi, cui ſignificatum eſt de Cœlo, non ſuis meritis eò fuiſſe ſubnectum; ſed quia peſſima plebs, tali Antiſtite egebat, vt ſubigeretur ac coerceretur.

Quis credat, eundem vitilitigatorem & ſcabioli ingenii Cenſorem, eodem puncto 7. n. 3. vitio vertiſſe, quod ibi, ad lenimen aliquod oppreſſorum, dicitur, futurum aliquando, vt requieſcant feſſi robore, iuxta Iobum: id eſt, vt quos potentia ſua, eiuſque impotens exercitium fatigat, ceſſent alios laſſare, ac opprimere; quando quondam vincti pariter, ſine moleſtia non exaudiant vocem exactoris; Hoc eſſe effundere contemptionem ſuper Principes, & iniuria non leui afficere Superiores, dixit Cenſor inofficioſus. Sed dixit abſque iudicio, ac (ſi res crudè ſpectetur) cum hæreſi. Nam docente Apoſtolo 1. Cor. 15. conſtat, Chriſtum cum tradiderit regnum Deo & Patri, euacuaturum omnem principatum & poteſtatem. Quod tametſi Chryſoſtomus ibi, ac Theophylactus & complures alij, de malis Angelis pacem ſanctorum turbantibus exponunt; tamen Auguſtinus lib. 1. de Trinit, cap. 8. ad bonos Angelos refert; quorum non erit vltra neceſſaria directio, & Gubernatio. Nam ſicut Dæmones, mundi rectores tenebrarum harum, appellauit Paulus, ita SS. Angelos rectores eſſe fidelium, ſuaque gubernatione ad vitæ fontes deducere in hoc ipſo commonitorio monſtratum eſt ſect. 2. part. 5. Eorum ergo rectio, conſummato electorum numero euacuabitur. Atque adeò multo magis abolebitur gubernatio quæcumque humana, tanquam vlterius ſuperuacanea; quia cum dirigatur ad ſubijciendos homines Deo, qui tunc erit omnia in omnibus, delebitur omnis alius principatus atque poteſtas. Apagè igitur nugas, gerraſque aduerſus vndecumque nitentem opellam.

XXI. *NOVA LIBERTATIS explicatio, ad lucem obſcuriſſimis quibuſque Theologicis difficultatibus affundendam adinuenta; antiſtropha Tractatione diſcuſſa.*

Gvlielmus Gibieuf, libris duobus *de libertate Dei & creatura*, ſcripſerat contra Doctores

Societatis Ieſu, amaritudines. Cùm enim ſibi propoſuiſſet ſtabilitionem prædeterminationum ineluctabilium, quibus juxta aliquos, gratia efficax voluntatem creatam inexpedibiliter illigat; Fundamentum totius ſtructuræ jecit, euerſa receptiſſima notione poteſtatis liberæ; quam paſſim exponimus per vim vtrolibet flexilem, ſiue per facultatem agendi & non agendi, libertate contradictionis; vel per facultatem eliciendi hunc actum aut contrarium, ſi ſermo ſit de libertate quoad contrarietatem aut ſpecificationem. Hac doctrina ſtante, non dubitauit is quem nominaui ſcriptor nuperus, quin actum eſſet de prædeterminationibus phyſicis. Quomodo enim cohærere poſſet libertas vtrumuis agendi, ſi voluntas, ad agendum, inexpedibilibus & pluſquam adamantinis nexibus, adſtringatur? Itaque Gibieufus, protritam libertatis definitionem exploſit, & nouam libertatis notionem commentus eſt juxta quam libertas humanæ voluntatis, cum ferreis & adamantinis præfinitionibus ac prædeterminationibus conciliaretur.

Dixit igitur libertatem (vt in variis ſcripturis inſinuatur, nec ſemel à D. Auguſtino, traditum videtur,) ſtatuendam eſſe in eminentia & amplitudine, ex conjunctione cum Deo. Nam eo ipſo quod voluntas Deo per amorem conjungitur, eique firmiſſimè adhæret, exurgit in illa præcellens quædam extrinſeca denominatio amplitudinis ac eminentiæ, quæ in ſolos juſtos cadit. Soli autem iuſti, verè ſunt liberi iuxta Chriſti oraculum. Atque adeò libertas, ea amplitudine & eminentia conſtituitur. Exiſtitque plenior & perfectior in voluntate libertas, quo major amplitudo ac eminentia exurgit, pro firmiore & perfectiore alligatione voluntatis cum Deo, totius libertatis fonte puriſſimo. Vnde tantum abeſt, vt gratia, eo quod ſit ineluctabilis, libertati voluntatis incommodet, vt potiùs eam perficiat atque conſummet. Indidem auctor cum quo agimus, aliis pleriſque tenebricoſiſſimis myſteriis affundi lucem arbitratur: ita vt deinceps diſpellenda ſit omnis caligo, & liquidâ puráque luce ſit poriundum, beneficio nouæ libertatis. V.G. libertas Dei, in qua hactenus fixa Theologis omnibus crux fuit, hoc nouo doctrinæ Sole, perſpicuè illuſtratur. Eo ipſo enim quod Deus à ſe auelli non poteſt, ſed ſibi ſemper tenaciſſimè adhæret, liberrimus eſt, juxta hanc doctrinam; etiam ſi nequeat aliò ferri quã in partem abs ſe adamatam. Nec minùs facilè, iuxta hanc libertatis notionem, exponitur cæteroqui implexiſſima Chriſti libertas. Retuli compendio Aduerſarij ſententiam, vt lector perſpiceret, quid titulus à me præfixus ferat.

Cæterum laborem aduerſarij, caſſum planè ac ludicrum fuiſſe, manifeſtè euictum puto. Aduerſarius enim, confuſione non ferenda, in re tam graui, commiſcuit libertatem Chriſtianam quaſi ciuilem, iuſtorum dũtaxat propriam; cum libertate morali, meriti ac demeriti fundatrice, de qua ſola agendum fuerat, communíque eſt iuſtis & iniuſtis. Vnde quod conſequẽter ad ſuam libertatis notionem, aduerſarius, peccatores negat peccando agere liberè, abruptum doctrinæ eſt, cuiuis Catholico deuitandũ. Toto igitur hoc opere, tam noua, támque periculi referta explicatio libertatis, diligenter eſt confutata, eiúſque inanitas ad vſus quibus deſtinabatur, perſpicuè eſt demonſtrata; Et inimici noſtri ſunt judices. Nam cùm ſit exploratum, opus Gibienſi *de libertate* fuiſſe premiſſum veluti prodromum Myſterij iniquitatis; magnifici inquam Operis, Ianſenij Yprenſis *de Gratia*, cui nomen *Auguſtinus*; & idcircò Sancitanius enixè à Ianſenio peteret, approbationem Operis Gibieufi, vt eam in defenſionem illius oſtentaret; Reſponſum a Ianſenio accepit, quod ne quid mutaſſe vel interpolaſſe videar, iuuat ipſis Ianſenij verbis vernaculis adſcribere, ex Epiſtola 126. inſerta Collectioni literarum Ianſenij, & Sancyrani, nuper editarum, ad natales Ianſeniſmi retegendos. [*Son fait, ne me ſemble qu'une fantaiſie d'eſprit. Et ie ne m'eſtonne point, ſi on luy a donné ſur les doits. Il ne ſemble pas voir les racines de toute l'affaire. Ce qui ſera qu'il luy ſera mal-aisé de ſe tenir entre les bornes de la verité. Et ne doute point, qu'il ne faſſe des eſcapades, s'il ne fait rien de pis.*] Latinè ſic dixeris. *Opus Gibieufi, videtur mera ingenij exerrantis phantaſia. Nec mirum ſi caſtigatus eſt, contraria ſcriptione. Non videtur ſanè, totius negotij radices perſpexiſſe. Vnde orietur, vt ægrè poſſit ſe intra veritatis limites continere. Nec dubito quin fœdè exerret, liberum quippiam effutiens, ſi nihil peius admittat.*] Teſtimonium hoc verum eſt. Agit etiam de hac noſtra Gibieufi impugnatione Epiſt. 123. Cæterum refellens Gibieufum, attexueram in Calce operis, *Florilegium hirſutum* ex rhamnis & paliuris multiplicibus aduerſarij; Propoſitionibus inquam, malè ſonantibus ſupra ſexaginta queis aduerſarij opus horrebat. Quam operis noſtri particulam jam typis cuſam, Gaſpar Seguitanius, nobis planè inconſultis; propria, id eſt nulla auctoritate, niſi arrogata, truncauit, vt mulierculis quæ interpellatrices adhibitæ fuerant, gratum faceret, exemplo minimè probando. Quis enim ferat hanc in alienas ſcriptiones audaciam, pro libidine?

In hoc opus inſerta eſt confutatio alterius æquè falſæ ac ineptæ conciliationis, litium circa gratiæ efficacis & libertatis concordiam, quam F. Ludouicus à Dola tum demum ritè ineundam exiſtimabat, ſi diuinus nobiſcum concurſus, funditùs tolleretur. Quam conciliationem publicis Theſibus prelo mandatis ab autore propugnatam, mõſtraui eſſe prorſùs dãnandam. Tum quia diuini concurſus inficiatio, ſordet errore, nec leui, tum quia gratis admiſſa diuini concurſus inficiatione, æquè manet difficultas, an voluntas tacta diuinitùs per auxilium efficaciter præueniens, poſſit ſe ſiſtere ac frænare, ne ſola erumpat in actum ſecundum. Atque ita doctrina aduerſarij, quamuis vera eſſet, (eſt autem falſiſſima,) non plus ad rem faceret, quàm Auſter ad Boreã pertineat. Sudauit & alſit Pacatus iſte, cis & trans Alpes vt nos grauaret. Sed Deo ſtultos auſus diſturbante, profecit hilum. Viri doctiſſimi Ioannes Garantius, & Ludouicus du Four, ſcriptionem huius Auctoris exquiſitè cribrauerant. Sed vtrumque præcox obitus fructu vigiliarum illarum fraudauit.

Quæ ea ſcriptione, aduerſus doctrinam à me part. 2. cap. 4. propoſitam, intorſit F. Ludouicus à Dola, & futilia prorſùs ſunt, & ſufficienter contrita in Heteroclitis ſpiritualibus part. 1. puncto 3. à num. 15. Accurrit poſtea in ſubſidium ciuis ſui, R. P. F. Ioannes Lalemandet

Sequanus

Sequanus, ordinis Minimorum, diſp. 4. Phyſica partit. 4. Clypeo 2. quo 12. rationibus pro Dolano pugnat, & Clypeo 3. quo rationes meas quatere nititur. Verum rationes quas adducit, illæ duntaxat ſunt, quas Aureolus & Durandus adhibuerant; ſuntque dictis locis ſufficienter contritæ. Diſſolutio verò argumentorum à me Dolano oppoſitorum, non eſt valida, eique ſatis occurſum eſt puncto illo 3. Nec fuit hic R. Pater bonus vates, cum dixit, ſententiam abrogantem Dei concurſum nobiſcum, quamvis exoleram, tamen nouo hoc iubare Dolano, poſſe redonari luce, & aſſultibus aduerſariorum non cedere: ſicut non obſtantibus tam multis Banneſianorum aſſultibus, aduerſus inficiationem prædeterminationis ineluctabilis; tamen (inquit) *altas radices egit Moliniſtica, opinio Thomiſtica verò* (dicendum fuerat *Canina*, vel *Banneſiana* à D. Thoma tenera aliena) *prædeterminatio, iam dormitat, etiam in eorum ſcholis.*

Non bene (vt dixi) hic Pater de Doctrina Dolani hariolatus eſt, quæ vix orta, illico emarcuit, nec dedit radices altas, vti ſpurijs vitulaminibus aſſolet. Omnes certè (etiam Dolani ſodales) eam exploſerunt: nec Pater Alemandet ea pro Dolano cura, aliud ſpectauit, quam ciui ſuo, & Dolani neceſſarijs, in patria potentibus, lenimen aliquod doloris adhibere. vt ſolent ſubditi, majorum veſtigijs libenter inſiſtere. Quod ita ſcripſiſſet P. Allemandet, Minimorum aliquando Generalis, alius ſcriptor ex eadem familia, ſpecierum Sacramentalium realium impugnatione notus, P. Magnanus tom. 4. ſuæ Philoſophiæ cap. 19. propoſit. 14. ſcholio 1. adſcriptus eſt ea in parte Patri Allemandeto. Sed cùm nihil proferat, quo vel ſententiam noſtram quatiat, vel confirmet ſuam, tacitus abeo.

Huius operis partis ſecundæ caput 7. eget retractatione. Decentum ibi erat ad excuſſionem probrorum quibus Gibieuſus ſcientiam mediam dehoneſtauerat. Eiuſque ſcientiæ diuinæ illuſtratio & confirmatio, quà ab autoritate quà à præſidio rationum adornata erat, & ad prelum parata; cum terror panicus Roma immiſſus à P. Stephano Charlero, denunciante interdictum eſſe à Pontifice ea tractatione, effecit, vt reſecaretur, & ampla ac ferax admodum materia, non modo ieiunè proponeretur, ſed etiam planè intacta abiret; commemoratis duntaxat probris quibus Caluiniani æquè ac Gibieuſus, eam diuinam ſcientiam dehoneſtauerant. Poſtea tamen certò reſcitum eſt, prætenſum ſummi Pontificis interdictum, falsò fuiſſe iactatum. Sed quamvis aſſertores phyſicarum prædeterminationum, contenderent ſcientiæ mediæ tractationem, comprehendi interdicto tractationis de auxilijs, & molles aliqui ac enerues contrariæ ſententiæ partiarij, manus dediſſent, vt eſſet pax in diebus eorum; tamen magnanimos quoſdam ſcientiæ mediæ patronos, explorata mente Pontificis, ab eo reſciuiſſe, nihil tale à ſe fuiſſe conſtitutum: nec placere ſibi, vt propugnatores libertatis exſolutæ, ſpoliarentur ea vnica via, tuendi certitudinem diuinæ ſcientiæ, ac infallibilitatem diuinæ prouidentiæ erga electos, quæ duo capita nutarent, imò prorſus euerterentur abſque ſcientia media ſecluſis præfinitionibus ineluctabilibus ac prædeterminationibus adamantinis. Itaque expungendum eſt, quod eo cap. 7. num. 4. de Pontificia prohibitione ex falſa informatione tunc ſcripſi. Neque enim interuenerat reuerà prohibitio illa Pontificia: ſed tantum adminiſter quidam, Pars ſimul & Iudex, vt aduerſarijs prædeterminationum incommodaret, & ſententiam prædeterminationibus contrariam præfocaret, machinatus erat quod retuli, veritate per Dei gratiam ſupra offucias emicante, deſiectum.

XXII. NON CAVSA vt Cauſa, ſubiecta verà Cauſa Elenchus Sophiſmatis Gulielmi Camerarij Scoti.

CVm opus contra Gibieuſum, allatraſſet quidam in re literaria puſio, fingens quę libebat, & non Cauſam, quaſi Cauſam allatrandi proferens; reſponſum eſt ſtulto ſecundum ſtultitiam ſuam, edito libello, cum hac epigraphe. *Non Cauſa vt Cauſa, ſubiuncta vera Cauſa.* Itaque hæc lucubratio, per Auditorem quondam noſtrum iuris publici facta, acceſſio eſt ſcriptionis contra Gibieuſum, in qua mentio ſubobſcurè facta erat, Scoti cuiuſdam qui primus & vltimus inter omnes ſcriptores, adſcriptus erat Gibieuſo, vt ſtomachum faceret eius aduerſarijs, à quibus per poſticum receſſerat. Senſit hunc ſtimulum vir inutilis; & ſcribens contra Franciſcum Annatum à quo ſe laceſſitum expoſtulabat, præfationem contra me præfixit, admodum ſalitam & piperatam; nullis parcens lœdorijs; nullis quamtumvis horridis ac putentibus conuitijs abſtinens. Neque tamen aliud cauſari potuit, quam noſtram ſcriptionem contra Gibieuſum, haud ſatis Ciceronianam, nec admodum teneram & mollem fuiſſe. Sed aliud coquebat in pectore. Itaque titulum opellæ huic, fecimus, *Non Cauſa vt Cauſa, ſubiuncta vera Cauſa.* Monſtratum eſt enim falsò aduerſarium de ſanitatis noſtræ maſtruca ſollicitudinem prætexuiſſe, & nullo iure, ſcriptionis molitudinem in nobis deſideraſſe: Sed reduuiam curare ſimulantem, ſanctum tenera duntaxat fuiſſe, ob vtcumque inſinuatam (tacito licet nomine), tranſgreſſionem eius ad pultes Scoticas, quibus ſaginatum Pelagium, S. Hieronymus deplorabat. Senſit ictum aduerſarius; nec ſecus ac coluber ſuffumigatus hinc inde ſe agitans, conſilijs ſanioribus obediens ſe illatebrauit.

XXIII. IVDÆ POSTERI, Apoſtatæ à Religioſis ordinibus.

MAntiſſa hæc eſt Tractationi *de Iuda proditore*; pridem quidem à nobis concepta, & affecta: occaſione autem eius quem proximè retuli Religioſorum caſtrorum deſertoris; perfecta, vt haberet quibus edoceretur, vnde excidiſſet. Id quod æquè in gratiam tam mul-

torum qui de cœlo in cœnum in dies corruunt, præſtare operæ pretium fuit, ſi fortè Deus illis det pœnitentiam,& prima opera faciant,reſipiſcentes à Diaboli laqueis,à quo captiui tenentur ſecundùm ipſiùs voluntatem. In hunc ſcopum collineans,præmiſſa Apoſtaſiæ notione & quidditate, veſtigata item eius antiquitate, & compendio exhibitis præcipuis quibuſque Religionum à Chriſti æuo deſertoribus; inquiſiui in natales horrendi huius ſceleris; è quibus tetram eius faciem educerem,& junctis horrificis illius effectibus,diuiniſque & humanis in illud animaduerſionibus, quanta ſit eius virulentia atque malignitas, aperirem. Cuius veſtigiis in hac tractatione inſiſterem, nullus fuit. Cùm autem lateret ſub pluteo hæc ſcriptio,neceſſem de eius editione ſollicitus; eo quod transfuga Scotus, in quem primùm conſcripta fuerat,alia lucubratiuncula (de qua proximè,) plenè contritus,veluti coluber ſuffumigatus retruſiſſet ſe in cameram ſuam; en alius, *Scotus* cognomine, non gente, bis Apoſtata emerſit, qui vt demum Romæ emitteretur diu preſſa Apoſtatarum exagitatio, flagitioſè extorſit.

In hoc opere, carpſerunt aliqui, negatum Bernardini Ochini Martyrium Geneuæ; quod primus Zacharias Bouerius in Annalibus Capucinorum,retulit ex teſtibus duntaxat auditis, & rumoribus obſcurè diſſeminatis; atque adeò inſufficientibus ad perſuadendum. Illud verò argumentum quod Bouerius ducit ex Beza, Ochinum in fine oſtendiſſe hypocritam, vnde certò colligi eius conuerſionem ad Catholicos, idem autor arbitratur; eſt argumentum admodum leue, cùm ipſe Zacharias fateatur, ea verba æquè ſonare poſſe receſſum à Caluiniſmo cui aliquandiu inhæſerat Ochinus, per acceſſum ad alias hæreſes. Id porrò ſignificare voluiſſe Bezam, patet ex eius Epiſtola 1. Theologica, quæ eſt ad Andream Duditium: qui cùm præter cætera, quereretur de aſpera Ochini jam ſenis tractatione, reſpondit Beza: [ſceleratus hypocryta, Arianorum clandeſtinus fautor, polygamiæ defenſor, omnium Chriſtianæ religionis dogmatum irriſor, cùm eo tandem andaciæ erupiſſet, vt ſua portenta in publicum ederet, (iuſto ſanè Dei iudicio, ne latere diutiùs tantum malum poſſet;) delatus ad Magiſtratum, (*Tigurinum*,) pro eo quod ſeueram pœnam pro tantis ſceleribus merebatur, non ad viuum reſectis omnibus, vt cum illo quàm clementiſſimè ageretur iuſſus eſt è Tigurinorum agro faceſſere. Baſileam igitur venit, vbi cùm itidem ſuos errores damnatos videret, tandem ad ſuos, ſiue Tritheitas, ſiue Arianos, ſiue Samoſatenianos ſe contulit, & familia, non mediocri ſumptu circumducta, tandem obiit, tam inops & egens ſcilicet, cui nec petere nec accipere vnquam religio fuerat,vt plus ſanè reliquerit hæredibus, quàm bona Collegij noſtri pars poſſideat.] Vides quorſum Beza,Ochinum in extrema ætate, tanto(vt addit) nocentiorem, veteratorem hypocritam, ſe prodidiſſe dixerit. Conſcientiæ namque putentes receſſus propugnata edito in eam rē libro polygamia, in apertum denique eduxit,& Tritheiſmum atq; Arianiſmum,& Samoſateniſmum, propalam profeſſus eſt;ad horum errorum profeſſores profugus; non ſanè Geneuam vbi huiuſmodi errores non vigebant, ſed viuicomburio expiabantur, vt cineres Michaëlis Serueti teſtantur; ſed apud oras illas, quas etiam nunc, horrendis illis blaſphemiis ſordere conſtat:vbi eius obitum teterrimum,ex Andrea Fruſio eius æquali, deſcripſimus. Quamuis autem aliqui, ſua intereſſe exiſtimantes, Ochinum in fine nitentem præſtare, quæ in breuiculo vitæ eius ſcripſeramus,allatrauerint; tamen ſapientiſſimus ac Reuerẽdiſſimus Pater Ioannes à Montecalerio P. P. Capucinorum antehac Generalis, cùm murmurantes inaudiſſet, ſcriptionem illam noſtram conſuluit; & lectam atque diſcuſſam, labis puram atque nitentem pronunciauit,omníque reprehenſioni ſubduxit. Attigi hoc propemodum conſentiens Andreæ Fruſio in hoc de Apoſtaſia Commentario; & addendi ſunt qui ſimiliter de Ochini morte prænunciarunt Toſſinianus l. 2. Hiſtor. Seraph. Florimondus lib. 3. Hiſtor. Hæreſ. cap. 5. Arturus à Monaſterio in Martyrologio Franciſcano 4. Ianuar. §. 3. & paſſim alij recentiores, quotquot ante Bouerium ſcripſerunt, hoc eſt, vſque ad annum 1630.

XXIV. S. MARIA *Ægyptiaca, muſca de extremo fluminum Ægypti, ſibilo Domini euocata.*

Locum Iſaiæ 7. de muſca ex fluminum Ægypti extremo euocata, ſibilante Domino; Drogo Hoſtienſis de S. Maria Magdalena, eſt interpretatus: eò quòd in ſordibus, & quidem extremis hærens, afflante ſpiritu Dei educta eſſet ad vitæ ſanctimoniam. Mihi viſus eſt locus ille,non minùs aptè cadere in S. Mariam Ægyptiacam,quæ in turbidiſſimo fluminum Ægypti, hoc eſt in Luxuriæ inquinamentis, multo altiùs infixa eſt,quàm S.Magdalena.Itaque efficacitatem gratiæ victricis, ſibilo Domini optimè expreſſam, qua Maria Æyptiaca, poſt tot annos è ſordibus quibus inhæſerat, eſt extracta, exprimendam ſuſcepi peculiari tractatione, ſtatum anteriorem & poſteriorem ſanctæ huius pœnitentis, quibus potui coloribus, poſt attentam Archetypi conſiderationem expingens: ſubjectis ex ſenſu Sanctorum, monitis quibus peccatores, quantumuis altè demerſi in volutabro ſcelerum, animarentur ad emergendum, exemplo Sanctæ huius Pœnitentis: quæ vt ad omnem iniquitatem, factis præiuit quibuſvis quantumvis prodigioſè ex legibus; ita exemplo regreſſus ad virtutem, & conceptæ de peccatis pœnitentiæ, meritò denominanda eſt Pœnitentiæ Idea. Abelardus epiſt. 7. vt Magdalenam in fœmineo ſexu,Cœnobitarum; ita in ſexu, Anachoretarum exemplar luculentùm ſtatuit Mariam Ægyptiacam.

Suppoſui porrò veritatem huius hiſtoriæ; quicquid cõtra eam effutiuerint Centuriatores, Centur.4.cap.10. *pag.* 1334.pronunciantes eſſe narrationem fabuloſam,ac etiam erroribus cum vera fide pugnantibus ſcatentem. Fabulis enim annumerant, quod per annos 17. duos tantùm habuerit panes; quod ſublimis in aërem rapta

dicatur,

dicatur, quod Iordanem abſque nauigio & natatione tranſierit, quod leones ei ſepeliendæ nauarint operam. Pro hæreſi verò habent, quod in eadem hiſtoria dicitur hanc ſanctam beneficio Deiparæ reſipuiſſe, eiuſque ſingulari protectione, reliqua vita vniuerſa defenſam & ſubleuatam eſſe. Hunc eſſe partum malignitatis Magdeburgenſium, nihil veritati huius hiſtoriæ officientem, Nicolaus Harſpheldius ex Alani Copi perſona, dialogo 2. cap. 1 & 14. euincit. Porrò huius operis Mantiſſa eſt, Tractatio *de mulieribus ſanctis, è cœno turpitudinum emerſis.*

XXV. PIETAS SPECIALIS erga vnum aliquem Sanctũ præ alijs; purgata, & ex ſuis titulis illuſtrata.

CVm omnem ſanctorum cultum, exoſum habent Agiomachi hodierni, ponentes in cœlum os ſuum: tum eum nominatim qui ſpecialiter alicui ſancto defertur, peculiari aliquo titulo. In argumento, pietatem potius quam concertationem depoſcente, ſtabilita primum eſt honeſtas cultus illius ſpecialis; monſtratumque quam abſit à reproba inter Ethnicos veneratione certorum nominum; (heu numinum;) od exoranda quædam beneficia, vel auertruncanda quædam mala; cuius præſertim comparationis veluti aciete, ſpecialem hanc pietatem adoriuntur Sectarij. Veritate ſtabilita, eiuſdem ſpecialis cultus fundamenta recenſita ſunt, & illuſtrata. Porrò cuius veſtigijs in hac ſpeciali pietate illuſtranda inſiſterem, habui neminem. Poſt hæc quidem conſcripta & publico data, legi in Bibliotheca Societatis Ieſu, autore Philippo Alegambe, Michaelem Spëex Germanum ex S.I. edidiſſe librum, ſuppreſſo ſuo nomine, *de Sanctis ex omni hominum genere ſelectis*, qui eſt è multis ſpecialis cultus titulis, in hoc opere expoſitis vnus. Sed quod is liber Germanicè conſcriptus ſit, de eo quærendo ac legendo non fui ſollicitus.

XXVI. MINVTALIA Sacra.

NIhil minutius ac exilius litera, accentu, interpunctione, nota parentheſis, ac ſimilibus, quorum mutatio in Scripturæ diuinæ intelligentia plurimum habet momenti. Id cum ſæpè ſæpius deprehendiſſem, inter explanandum in Romano Collegio ſacras literas; operæ pretium me facturum cenſui, ſi ſpecimina colligerem variarum huiuſmodi minutiarum, & quantum earum quaſi incolumitas, lucis; quantum oblæſio, caliginis facto contextui affunderet, demonſtrarem. Labor in tenui (vt videtur;) Sed tenera optimè collocatus. Sanè nihil in ſtudijs paruum eſſe, admonebat Fabius lib. 10. cap. 3. Hoc ſi de ſtudijs prophanis, quæ ſola ille tractabat, veriſſimum eſt, quanto in ſtudijs verius erit, quæ Spiritu Sancto exarata ſunt, & in quibus minuta ac tenuia quæque, cæleſtibus ſunt fœta ſacramentis: vt liceat ſanè huc tranſferre, quod de rebus puſillis & mole minutis; notatum eſt à S. Auguſtino lib. 3. de Geneſi ad liter. cap. 14. micare ſcilicet præcellenter in paruis, ſapientiam & prudentiam conditoris: & quod S Hieronymus in pſal. 91. nominatim de Culice pronunciat eſſe nimirum in eo quod admirationem perſpicientium teneat, æque ac in Camelo, & in turritis Elephantis, hic itidem proporrione locum habet. Guſtus iſte tractationis longe plenioris quæ inſtitui poterat, ſatis eti: ad acuenda bona ingenia, vt ſtudium ſuum in iſta conferant ſollicitos; agnoſcantque ex his ramentis exilibus diligenter collectis, quales quamque pretioſæ cæleſtis auri maſſæ conflari poſſint.

XXVII. DE MONITORIIS Eccleſiaſticis.

VOluntate viri clariſſimi & Ampliſſimi, Domini Franciſci de Ponnat, Regij apud Vocontios Delphinates Conſiliarij, viri virtutum & laudum omnium, aggreſſus ſum ad explicationem difficultatum, quæ circa Monitoria Eccleſiaſtica quotidie occurrunt; ſiue indicatur reſtitutio alienorum, ſiue patefactio occultorum quæ interſit deregi. Ad ea quippè duo capita; pertinent monitoria omnia, quorum vſus frequens eſt in Eccleſia. Quia verò facilitate nimia quorumdam Antiſtitum, in educendo hoc gladio Eccleſiaſtico, rubigo illi apud pleroſque è plebe fidelium obducitur; & effuſa ſuper Eccleſiæ Principes contemptione, quod ad ſalutem ac vitam erat inuentum, frequenter eſt eſſe ad mortem: idcirco tota parte ſecunda huius operis, quam extimeſcenda ſit Eccleſiaſtici gladij per monitorium exſertio, fusè aperitur, ex Scripturis & patribus diuiniſque in contemptores animaduerſionibus In cauſis item contemptionis monitoriorum Eccleſiaſticorum, ſtudioſè eſt inquiſitum; tam in eas quæ ſe tenent ex parte ſubditorum, quam in eas quæ ab antiſtibus petuntur; vt perſpecta mali cauſa, facilior ac certior eſſet curatio.

In hoc opere, improbauit Diana parte 5. tract. 18. reſol. 62. quod dicitur parte 2. cap. 2. num. 17. duplici peccato inquinari eum, qui communicat irretitus excommunicatione; cum peccet quia ſumit Euchariſtiam in peccato mortali (vt ſupponitur;) & quia communicat aduerſanà legi ſpecialiter vetanti excommunicatum communicare Negat hoc duplex peccatum Diana; quia ſumptio Euchariſtiæ, vetatur huic & excommunicato & peccatori, eodem titulo religioſis. Peccata autem non multiplicantur, cum lex vetans intuetur eandem virtutem. Sed facile eſt hoc telum retundere. In primis, quia cum virtus aliqua valdè latè patet, prohibitio quæ fit eius intuitu, poteſt fundare multiplex ſpecie peccatum. At virtus religionis, non eſt vnius ſpeciei atomæ. vnde penes varia religionis membra, poſſunt contra eam admitti varia ſpecie peccata. Et verò, quis dicat, non eſſe peccata ſpecie diuerſa, irreuerentiam inter orandum, & pactionem Simoniacam. Quamvis vtraque vetetur intuitu religionis ſumptę genericè; Sicut ergò intra eamdem religionis virtutem diſtingui poſ-

ſunt honeſtates ſpecie diuerſæ, (quod benè notant Vaſques 2.1. diſt.98.cap.2. & Suares lib. 2. de Voto cap.6.num. 16.) Ita exurgere poſſunt diuerſæ ſpecie malitiæ, ex violatione religionis ſumptæ genericè. Falſum verò prætereá eſt,ſumptionem Euchariſtiæ vetiti excommunicato, prout tali, religionis intuitu, ſiue ob reuerentiam ſacramenti. Hoc nego; vetatur enim in pœnam ſceleris admiſſi, ob quod excommunicari meruit: itemque vt ex tali pœna, reſipiſcat & mutet animum, videns ſe repelli à menſa Domini: qui non ſunt tituli religionis; ſed partim iuſtæ vindictæ, partim charitatis intendentis ægrum curare. Itaque rectè aſſerui, excommunicatum ſi ante deterſam culpæ maculam communicet, duplici peccato inquinari. Et ita quoque recens docet Ioannes de Dicaſtillo tractat. 4. de Sacram. diſp. 9. n.13. & 14.

Aliud quidpiam in hoc opere corrigendum monuit Thomas Hurtado tom. 1. reſolur. Moral. tract. 4. cap. 8.reſol. 26. Nempe quod dixi part.1.cap.3.quæſito 10.verſic. *Semper reſtrinxi*, pag. 198. reum qui ſi ſpecialiter interrogaretur, teneretur ſe prodere, æquè teneri ad ſe prodendum, ſi interpoſito monitorio, & intentata excommunicatione, jubeatur ſe prodere: pro qua ſententia citaui Zerolam & multos adducentem Lazarium. Hanc ſententiam, abſurditatis inſimulat Hurtado, aitque eſſe contra omnes ferè morales Theologos; eo quod ſuperior, nequeat aliquem obligare vt ſe prodat ad pœnam ſubeundam, qualiſcumque demum ea ſit pœna. Sicut enim nemo tenetur ſe prodere; ita neque ſuperior poteſt eum obligare vt ſe prodat. Deinde filius vi monitorij non tenetur patrem ſuum prodere; ergo neque ſeipſum: nam ſibi coniunctior eſt, quam patri. Non poteſt igitur adigi, vt ſit teſtis contra ſeipſum; atque adeò vt ſe in vitæ, famæ, honoris, fortunarumque periculum conjiciat. Et hanc, Hurtado ait eſſe doctrinam omnium ferè Theologorum, & Summiſtarum; nec non S. Chryſoſtomi in hom. 31. ad Hebr. qui ait, *Non tibi dico, vt te prodas in publicum, neque vt te apud alios accuſes.*

Verum hæc S. Chryſoſtomi allegatio, monſtrat aduerſarij negligentiam. Nam S. Chriſoſtomus ibi agit contra Sacramentalem Confeſſionem peccatorum occultorum publicè factam; vt contigerat paulò anterius, ſub Nectario; vnde graue illud ſcandalum extiterat, ob quod Nectarius Pœnitentiarium publicum abrogauerat. Hoc autem transferre ad rem de qua agimus, abſurdiſſimum eſt, vt per ſe patet. Deinde ſi in iudice ſpecialiter interrogante, eſt poteſtas adigendi reum legitimè interrogatum, ad prodendum ſeipſum; (vt eſt ſententia admodum recepta, cui etiam aduerſarius ſubſcribit inferius num. 307.) quidni etiam iudex interrogans per monitorium iuridicè latum, adigere poterit reum vt ſe prodat Reſpondet aduerſarius; iudicem interrogantem loqui ad reos, & idcirco obligationem eſſe in eis vt ſe prodant. At iudicem ferentem monitorium, non loqui ad reos, ſed ſolum ad teſtes qui poſſint reum detegere. Sed hæc eſt manifeſta petitio principij. Nam quod ferens monitorium loquatur ad reos, eſt per ſe euidens, mandat enim vt omnes qui tale factum nouerunt, detegant quod ſciunt; inter quos conſcios, nemo non videt eſſe reum. Dicere autem reum non poſſe ad hoc adigi, eſt reſpondere idipſum de quo quæritur. Atque adeò abſurdè, & cum manifeſta petitione principij, aduerſarius aſſertionem noſtram reiecit; cui nemo eſt aduerſatus, niſi qui negat reum legitimè interrogatum, teneri ſe aperire, quod grauiſſimi. Theologi merito reijciunt, quippè pugnans cum legitima iudicis poteſtate, & fauens reorum iniquitati, ac ſcelerum impunitati. Nec eſt paritas inter filium innoxium, qui non tenetur patrem detegere; & reum qui verè noxius eſt. Nam filius, quia poteſtas agit humanè, non adigitur patrem noxium aperire; eo quod ſuperior non intendit eum comprehendere inter eos quos per monitorium vrget: ſecus autem eſt de reo. Auctores autem contra nos allegati, ferè agunt de peccato prorſus occulto rei, qui non interrogabatur iuridice.

XXVIII. *FACVLÆ AD Idiotam. Oculus Miſticus, Tractatio plena de B. Virgine, eiuſdem Auctoris.*

INcideram per hoc tempus in Collegij Lugdunenſis M. S. Codicem, quo varij tractatus continebantur, eiuſdem auctoris Aſcetici, qui *Idiota* nomine circumferebatur. Quod tractatus illi non minus luce digni viderentur, quam reliqui eiuſdem Auctoris pridem cuſi, & magno plauſu excepti, omnes ſimul prelo ſubiecti ſunt. Ne verò anticipata de Auctoris ſimplicitate, ac tenuiori doctrinæ cenſu, indicia,ex *Idiotæ* nomine hauſta, nouas has fruges depreciatent; addita eſt à nobis facularum vis ad loca ſubobſcura. Nec ita multo poſt, beneficio alterius Codicis M. S. è Bibliotheca D. Ludouici Caſeneufue, inſignis Medici Turnonenſis, nacti ſumus eiuſdem Auctoris Opuſculum elegans *de Oculo Myſtico*; & aliud ſatis ſpiſſum & amplum, *de laudibus Deiparæ.* Quodque accidit longè gratiſſimum, præfigebatur his ſcriptionibus, germanum Auctoris nomen, notioque,& conditio, & ætas qua ſcripſit; de quibus antea per coniecturas ſenſum meum aperueram. Itaque deinceps abolito *Idiotæ* nomine *Raymundus Iordani*, primum Præpoſitus Vticenſis, tum Abbas Cellenſis, Ordinis S. Auguſtini, eſt agnoſcendus. Viuebat anno 1381.

Sed quod ad librum *de Oculo* attinet, recens & poſt annos nouem ab edito eo libro, admoneor à R. P. Georgio Heſer per R P. Franciſcum Storer Matheſeos Ingolſtadij profeſſorem, opus de oculo à me vulgatum nomine quondam *Idiotæ* nunc *Raymundi Iordani*, patentem habere *Ioannem Peccamum* ordinis Minorum, Archiepiſcopum Cantuarienſem, autorem perſpectiuæ communis; corruptè aliquando dictum *Ioannem Piſanum*, ſiuè *Pitſanum*, Ei quippe js liber tribuitur in M. S. codice Auguſtano, exarato anno 1476 & in alio Codice typis cuſo, anno 1477. nec non in Conradi Geſneri Bibliotheca. Nec dum tamen demoueor de ſententia. Et primum quidem excuſaui non liquere an liber ille *de Oculo*, quem inſcriptum Ioanni Peccamo Auguſtæ ferunt, ille ipſe ſit, quem M.S. Codex Turnonenſis,

nonenſis, è quo eum exſcripſimus,tribuit Raymundo Iordani. Hoc dicebam necdum liquere: Potuerunt enim plures,idem argumentum verſare, & eundem titulum multiplici de eadem re tractationi apponere; qui vt verum fatear in M. S. Cod. Turnonenſi, ſimpliciter erat *de Oculo*. Additum autem eſt in fronte operis epithetum *myſtici*; vt intelligeretur,eſſe tractationem, non phyſicam vel opticam,ſed myſticam & ſpiritualem. Itaque excuſabam,donec liqueret de identitate (vt ſic dicam) operis illius Auguſtani, & Noſtri, rem remanere in obſcuro. Nunc tamen ea implexitas diſcuſſa eſt, quia collatione facta, deprehenſum eſt, eſſe idem opus. Quare addo, ſatis difficile eſſe, perſuadere, hunc Tractatum eſſe Ioannis peccami;cùm accurati Indices operum eius, à Pitſæo & poſſeuino contexti, iſtum tractatum prætetierint. Autor item Bibliothecæ Franciſcanæ P. Lucas Vuadinghus, qui diligentiſſimè omnium ſui ordinis Autorũ opera annotauit,in prælongo operum Peccami ſyllabo quẽ confecit, hoc opus præteriit, nec vllam mentionem vſpiam extare talis operis Peccami, ingenuè eſt teſtatus. Nec alium autorẽ alibi legi.Nã quod ex ſuſpicione dixeram, in præfatione in editionem meam huius operis, fortè idem eſſe cum opere Italico Anonymi, cuius mentiõ eſt apud Fabianum Iuſtinianum V.*oculus*,reipſa deprehẽdi verũ eſſe,adita Vallicellana Bibliotheca, in qua hoc opus Italicè expreſſum, ac jam olim typis cuſum, legitur. Et in calce, adſcribitur auctor *P. Lacipiera, Magiſter in Theologia*,quod non aduertit Fabianus Iuſtinianus,qui hoc opus conſulto eo codice, adſcripſit Anonymo. Idem de P.Lacipieræ huius libri autore habet Gabriel de Enhao lib.1. Empyreol.exerc.2. num.59. ex libro Collegij Salmantini S.I.cuſo anno 1503. Quis porrò ille *P. Lacepiera*, auctor huius operis *de Oculo*, fuerit, adhuc quæro. Hoc ipſum opus. Pitſæus tribuit Ioanni Vualero,ſiue Galeto Anglo, Ord. Minorum. Alibi adſcribit Roberto Capitemi, Epiſcopo Licolnienſi.

In hac varietate auctorum, quibus opus *de Oculo* adſcribitur, donec aliquid fortius profeſatur quod illud adjudicandum Raymundo Iordani ſuadeat, præſtat illum in ſua poſſeſſione relinquere.Obiter tamen ex ea varietate conjectari poteſt operis dignitas; quod æque accidit circa libellum *de Imitatione Chriſti*, à nonnullis S.Bernardo,à pleriſque Ioanni Gerſoni illuſtriſſimo per id tempus ſcriptori, ab aliis Abbati Ioanni de Gerſen,vel de Geſſen,ab aliis Thomę à Kempis,adſcriptum. De quo tàm multis vendicando non fuiſſet litigatum, niſi liber eſſet pretioſus & dignus pro quo certaretur.Idem dixeris de libello *de Oculo* de quo certatur inter tam multos. Iuuerit porrò circa hunc libellum recolere quæ de eo dicta ſunt in opere de bonis & malis libris partit.1.erotem 10. V. Raymundus Iordani.

XXIX. DE SECTIONE Cæſarea.

INterrogante R.P. Amedeo Gentilio, ſtrictioris inſtituti S. Auguſtini profeſſore, ſenſum meum aperui de ſectionis Cæſareæ honeſtate; occaſione infamiæ qua Medicus quidam apud Garocelos ſiue Maurianenſes in Alpinos flagrabat, ob eam ſectionem infæliciter adhibitam. Inquiſitum eſt in eam rem diligenter; monſtratúmque, ſicut prudentia non pendet ex euentu minùs proſpero; ita neque honeſtatem operationis ad infelicitatem exitus ad metiendam eſſe, proindéque medicum illum, ſi ea adhibuerat quæ ad honeſtatem ſectionis huius præſcripſimus, labe vacaſſe. Neque tamen in ſolam ſectionem Cæſaream nauata eſt opera in hac Tractatione; ſed aliæ inſuper perutiles, & quotidiani vſus quæſtiones morales,propoſitæ ac expeditæ ſunt; De Matribus,& Fœtibus vtero geſtatis; exagitatáque præſertim immanitas ſcropharum,ſobolem corrumpentium.Nouum item placitum proſtibulo quàm ſchola dignius de licita ſeminis excepti excretione ante animationem, ad idemnitatem honoris materni, meritiſſimò ibidem diſcuſſum eſt ac exploſum.

XXX. ERROR POPVLARIS de Communione pro mortuis.

NOn nemo per nouandi pruriginem,ac maximè vt ſexui molliori ab aris Chriſtianis excluſo gratificaretur, aſſeruit, communionem ex opere operato mortuis prodeſſe; & hac ex parte communionem incruento ſacrificio æquiparati, auſus eſt contendere. Duos ex nomine proferre poſſum, deprehenſos in hac inſcitia, quam etiam ſcriptis libellis conſignauerant. Monſtratum eſt hac lucubratione, ludi operam ab iis qui fructum ex opere operato, à communione defunctis captant. Quin etiam oſtenſum eſt, tantum abeſſe, vt participatio diuinæ Euchariſtiæ, ſit defunctis fructuoſa ex opere operato,vt ne ex opere quidem operantis magnoperè iuuare fideles defunctos queat: hoc eſt,ita vt adjumentum ſit alicuius momenti; cùm actio communicandi vix ſit operoſa, & vt loquuntur *pœnalis*. Quid enim moleſtiæ ſubeundum eſt,in tantulæ hoſtiæ glutitione, extra euentus perraros,& admodùm per accidens contingentes? At abſque operandi difficultate,ſiue abſque operis pœnalitate, deeſt operi noſtro vis ſatisfactoria, quæ ſola in hoc negotio trãsfũdi poteſt ab operante,in defuncti gratiam. Meritum enim condignum pro alio, ſolius Chriſti præcipuum decus fuit.Meritum autem congruum,cùm non ſit quid infallibile ac ſtatutum,non attenditur. Iam impetratio conſeritur ſoli orationi, cuiuſmodi non eſt cõmunio.Vnde quamvis bonum quodlibet opus noſtrum,(atque adeo etiam communio,) dirigi poſſit ad exorandum à Deo quippiam; tamen hoc totum, ad impetrationem communioni extraneam pertinet. Eſt enim aliquid implantatum actui imperanti & dirigenti communionem, longè ab ea diuerſum,& æquè extra communionem exerceri poteſt, ac intra eam, cùm nihil vetet, hominem accidere Deo, & per Chriſti in Euchariſtia latentis merita obteſtari vt mi ſereatur defuncti.Cum ergo bonum quod ea directione communionis in gratiam ipſorum facta exorari poteſt, ſit fructus impetrationis conſertæ orationi, non communioni;

& æquè extra communionem fieri poſſit, fruſtra obtruditur, cum de ſolius communionis fructu agitur. Hinc liquet de huius lucubrationis argumento.

Quid verò facias homine paupere ſpiritu, qui libellum hunc noſtrum, Pariſiis exagitandum pro concione ſuſcepit, tanquam hæreticum; eo quod inficiari communionem eſſe mortuis fructuoſam, perinde eſſe diceret, atque ſacrificij Chriſtiani inutilitatem circa vita functos aſſerere? Hoc non fuit concionari, ſed rudere: imò impotenter ac malignè calumniari: longè enim abeſt ſacramentum à ſacrificio. Et ſacrificium quidem prodeſſe defunctis, nemo Catholicus ambigit, cùm ſint ea de re ſcita fidei peremptoria. De ſacramento itaque agendum fuerat; quod prodeſſe aliis extra communicantem, fides diuina non docet. Imò S. Thomas lect. 6. in cap. 6. Ioan. errare dicit eos qui ſecus arbitrantur.

Verùm quod omnium acerrimè in hanc opellam inſurrexerit Thomas Hurtado, in reſolutionibus moralibus, eúmque pro huius libelli indemnitate validè repulerim ex Leodegarij Quintini perſona, iuuat integram opellæ apologiam ex titulo ſignare. Sic habet. *Thomas, Hurtado Clericus Regularis Minor vulgò* Peloſo, *vulſus ac depilatus, circa communionem pro mortuis.*

XXXI. *MALA BONORVM Eccleſiæ.*

HAnc Tractationem extorſit nobis efficnis cupiditas cuiuſdã Simoniaci. Filius illi erat Beneficiarius ex munere collatoris, qui paterna obſequia hac mercede compenſarat. Digreſſo autem ad religioſum ordinem filio, pater permiſſus à collatore, in eum transferre beneficium quem delegiſſet; venale expoſuit beneficium ei denique concedendum, qui plus licendo adjeciſſet. Itaque noua ſimonia cumulauit priorem. Nam in obſequiorum & laborum pretium factam ſibi diſponendi de beneficio poteſtatem profeſſus erat, & illud ſub haſta vendebat. Cum autem de more Simoniacorum, prætexere vellet Theologi alicuius judicium, quo ſe illæſa conſcientia pecuniam ex beneficij collocatione ſublegiſſe profiteri poſſet, famam noſtram mendaciter dehoneſtauit, quaſi impia illa pactio tot ſanctorum Canonum fulminibus obſtricta, per nos probata fuiſſet & collaudata. Huic calumniæ renincendæ, cum de aliis bonorum ſacrorum inuaſionibus quàm beneficij titulo, tum de virulentia Simoniæ, quâ ſacrilegæ ditationi titulus beneficij prætexitur, fusè & accuratè eſt diſputatum: ac ne tractatio hiaret vlla ex parte, ſubjuncta eſt diſputatio de mala diſpenſatione bonorum ſacrorum, titulo beneficij abſque noxa comparati. Qua ratione bonorum Eccleſiæ, ſiue malo ſiue legitimo titulo comparatorum, tractatio plena coaluit.

XXXII. *O PARASCEVASTICVM.*

NEminem latet, O præfixum Antiphonis majoribus, Chriſti natale per octiduum antecurrentibus, ac veluti præparantibus & aptantibus fideles, ad Chriſti mox venturi exceptionem. Cum autem octiduum illud, Camberij Allobrogum vbi tunc degebam, concionibus, de Antiphona diei cuiuis reſpondente, frequentari ſoleat factum eſt, vt ſemel Æditimi voluntate; iterùm verò, ac tertio, jubente ſereniſſima Chriſtina, quæ cum filio Auguſtiſſimo Duce aderat, dicerem pro concione; non integrâ Antiphona, quæ ad dicendum propoſita fuerat pertractatâ, ſed reſeratis vnius illius *O* initialis, Antiphonarum omnium elementi myſteriis, ac planè grandibus Sacramentis. Nam ſubſtantia corporationis Verbi Dei, & eius cauſæ extrinſecæ, omniáque adjuncta, vnius illius literæ tegmine adoperta latent: Affectus verò tanto myſterio conſentanei, per eandem literam Antiphonarũ initialem belliſſimè exprimuntur. Hoc eſt lucubrationis huius argumentum, cui ad amænitatem aliquam, acceſſit excurſio in multiplex *O* figurale, Incarnationi accommodatum: cuiuſmodi eſt *O* prolatitium, Corona, Circulus, Ouum, aliáque nonnulla in orbem conformata.

XXXIII. *HETEROCLITA ſpiritualia, & Anomala pietatis, cæleſtium, terreſtrium & infernorum.*

MItum quantum per aliquorum nouandi pruriginem, & oblæſa judicia, excreuerunt lolia in bona ſemente pietatis. Conſilium fuit ea colligere, & pro viribus eradicare: quod vt commodiùs præſtaretur, tripertitò diſtributæ ſunt oblæſiones illæ pietatis. In primo ordine, ſunt quæ ſpectant cœlites, hoc eſt, Deum optimum maximum & Chriſtum, ac Sanctos, & ſigillatim maximéque Deiparam; cuius cultus apud improuidos quoad omnes propè ſanctiſſimæ eius vitæ articulos, ſcatet anomalis. Ad ſecundum ordinem referuntur noſtratia pietatis inſtrumẽta. Nimirum Sacramenta, Verbum Dei prolatum in colloquiis piis & concionibus, lectum in Aſceticis libris, expoſitum in ſacris cõmentariis. Item virtutes morales infuſæ, quæ aut proximum aut ipſum operantem ſpectant. Prætetea coitio in pios cætus ſæculares aut regulares. Tertio ordine, continentur vita functi fideles; quos nouitia quorundam pietas, per inhumanitatem, ſpecie diuini honoris ac præpoſteri pro Deo zeli obductam, omni ſuffragatione ſuperſtitum ſpoliatos voluit, ne officeretur juribus Dei vindictam de eis repoſcentis, ac ne fræna laxentur licentiæ peccandi, dum in litro ex charitate à ſuperſtiribus conferendo, ſpes collocatur. Hæc omnia oblæſæ pietatis apud aliquos vana exercitia, accuratè cribrãtur in hoc opere: quod quia in complurium inſulſitates juſtam Cenſuram ſtrinxit, ab iiſdem nugarum ſuarum retectionem acerbè ferentibus, omni ope, per quos minimè omnium oportuit aliquandiu preſſum eſt atque oppreſſum. Sed duris ilex tonſa bipennibus, ab ipſo ſæpè ducit opes animúmque ferro. Fuere qui in hoc opus, non jam ſcalpello calamario, & molli brachio, ſed adacta

adacta toto niſu machæra, inſurgerent vrgente præſertim noſtro & ſecularium noſtrarum exagitatore, cuius nomini parco in præſentia: ſed dimiſis minutis vellicationum ex ſcrupuloſa & anxia verborum omnium trutinatione, propter cauſam extrinſecam, (ita enim obducere, nimiæ in cenſendo diligentiæ ſuſpicionem placuit;) quoad rem ipſam, de duobus duntaxat mota eſt controuerſia.

Primum eſt, quod 1.part.ſect.1.p.1 num. 18. dixerim, feſtum Pentecoſtes, propriè non eſſe feſtum ſolius Perſonæ Tertiæ; ſed directè & primariò, eſſe feſtum fundatæ ea die Chriſtianæ Eccleſiæ, per Euangelij ſolemnem evulgationem factam miſſo de cælis Spiritu ſancto. Hinc infertur negari à me, Pentecoſtem Chriſtianam eſſe feſtum Spiritus ſancti; quod aiunt eſſe contra Præfationem Miſſæ illius diei; & illa verba, Canoni ea die intexta *Communicantes, & diem Sacratiſſimum celebrantes, quo Spiritus ſanctus Apoſtolis innumeris linguis apparuit.* Itaque quam certum eſt, in canone Miſſæ nullum eſſe errorem; (eſt autem id, poſt Tridentinam Synodum, extra omnem aleam dubitationis); tam certum eſt, feſtum Pentecoſtes, eſſe feſtum quo Spiritus ſanctus apparuit, atque adeo eſſe feſtum Perſonæ Tertiæ.

Hic nodus, haud difficile expediri poteſt. Canonem enim Miſſæ, nullo falſiloquio ſordere, lubens ac volens concedo. Sed vt omittam, an Canon Miſſæ à Concilio Tridentino approbatus, extendatur ad illa quotidiani canonis auctaria, quæ certis quibuſdam ſolemniotibus feſtis addicuntur; an verò contineatur eo tantum quotidiano Canonis contextu, quem nouatores allatrabant; vt inquam hoc mittam quærere; circa quod poſſet eſſe tricandi locus; appendix illa ad Canonem pro die Pentecoſtes, nihil reuera continet quod doctrinæ à nobis propoſitæ incommodet. Aſſerit enim duntaxat, Pentecoſtem eſſe diem ſacratiſſimum, quo Spiritus ſanctus, apparuit. Hoc mihi nunquam in mentem venit inficiari. Quis enim ignorat Chriſtianorum, deſcendiſſe in Pentecoſte Spiritum ſanctum, ſuper eos qui in domo ſedebant? Et enim hoc Spiritus ſancti deſcenſu viſibili, nexum habere fundationem Chriſtianæ Eccleſiæ ea die factam, eſt extra dubium; quia fundatio Eccleſiæ Chriſtianæ, id ipſum eſt quod initium obligationis legis Euangelicæ, & præcepti de ſuſcipiendo baptiſmo per illius legis, & huius præcepti ſolemnem promulgationem, ſpiritu ſancto diſcipulos animante, & erudiente, peractam. Hanc verò ob cauſam, coli in Pentecoſte totam Trinitatem, cum peculiari mentione Spiritus ſancti; quia eius miſſio (atque adeò ipſe Spiritus ſanctus) nexum habet cum myſterio quo ea die principaliter & directè recolitur, hoc eſt cum fundatione Eccleſiæ chriſtianæ, facta per Spiritum ſanctum ea die miſſum, dico diſertè eodem puncto n. 14. Quid igitur in hac re peccatum ſit videtur perobſcurum, neque enim vel cum Canone Miſſæ, vel cum præfatione feſti pentecoſtes co'lidimur, cum Canon, & Præfatio tantum aſſerant ea die miſſum eſſe Spiritum ſanctum, quod vltrò damus, non negent, autem, ſcopum Eccleſiæ fuiſſe, directè & principaliter recolere fundationem Eccleſiæ, in tempore quo Spiritus ſanctus miſſus eſt, ad eum, fundandæ & conſtituendæ Eccleſiæ finem, quod vnum nos affirmamus. Sanè non improbaretur qui diceret, 25. Martij, celebrari directè & primariò Incarnationem Verbi ea die peractam, ſuſcepta carne de B. Virginis vtero, Angelo nunciante. Et tamen in Præfatione Miſſę illius diei, habetur; *Et te in Annunciatione B. Mariæ ſemper virginis collaudare.* &c. cuius Annunciationis effectus, fuit Incarnatio verbi: ſimiliter ergo, quamvis Perfectio Miſſæ diei Pentecoſtes, exprimat deſcenſum ſpiritus ſancti, æquè ac canon Miſſæ: non ſequitur, ſcopum quem huius feſti celebrationi præfiximus, eſſe illegitimum; ſtatuentes hoc eſſe feſtum fundatæ ea die Eccleſiæ per ſpiritum Sanctum idcirco de cœlo miſſum. Et præiuerant varij Patres, (quos nemo dixerit collidi cum Canone Miſſæ, aut præfactione diei Pentecoſtes, vocantes ob cauſam prædictam, hoc feſtum, noui Orbis natale, & diem fundationis Eccleſiæ, vt attingo numerò illo 18. & plenè proſequor in Neotheſia Chriſtiana, pleriſque capitibus. Primus ergo ille nodus, videtur eſſe nodus in ſcirpo

Nec ſecundus nodus, eſt reuera impeditior. Fuerat qui ſcriberet, agendas eſſe Deo gratias pro amore infinito quo ſeipſum proſequitur, & tibi ſupra omnem menſuram complacet in ſeipſo. Eidem viſum erat, congruum eſſe noſtræ gratiarum actionis objectum, quod non ſimus facti pecora; ſed facti ſimus homines præditi anima; quæ eſt quidem corporis forma, tamen eſt intelligens, & ſuſtollit nos ſupra bruta, quibus cum corporea concretione communicamus. Hoc releci ſect.1, part,3. num.12. eo nixus argumento, quod non ſint agendæ gratiæ, niſi de beneficio; de cuius intrinſeca ratione eſt, libertas in conferente, vt eſt per ſe notum. Atqui non fuit Deo liberum, hominem facere pecus, vel aliud planè quam hominem. Potuit quidem Deus, hominem intra abyſſum nihili merſum relinquere; & loco illius producere pecus, aut ſaxum. Vt tamem Deus, hominem faceret pecus, eſt aperta repugnantia; quia ſic homo non eſſet homo: idque agnoſcunt Philoſophi, cum dicunt, eſſentias rerum eſſe ſicut numeros; quibus ſi tantulum quid addideris, dempſeriſve, planè mutantur, nec ſunt quod erant. Similiter igitur, eſſentiæ rerum ſunt immutabiles, nec vlla vi effici poteſt, (quia ex ſe non eſt quid factibile,) vt vna eſſentia fiat alia: quod tamen faciendum fuiſſe, ſi homo fieri potuiſſet pecus, potuiſſetque aliud eſſe accipere, quam quod reuera accepit, hoc eſt eſſe hominis. Itaque ineptè & imperitè agit quis gratias Deo, quod non ſit factus brutum, aut ſaxum, ſed ſit factus homo.

Aduerſus hanc ratiocinationē noſtram, quam puto apodicticam & ineluctabilem, actum eſt magno cum fragore. Dicimur enim irreuerentes in D. Auguſtinum, & Bedam, & Auctorem Soliloquiorum, (quos ipſimet ibidem n.10.& 11. adduximus,) profitentes, Dei donum eſſe quod non ſimus pecora. Quod ipſum habet S. Bonauentura in Amatorio, adducens S. Anſelmum: Si autem, Dei donum eſt quod homo non ſit pecus; fas eſt, (imò congruum & neceſſarium,) de ea diuina beneficentia, omnium naturalium erga nos largitatum fundamentaria, & prima, gratias agere. Negant porrò, qui in hæc noſtra ſtrinxere machæram, admitti vlla ratione poſſe; eam (vt vocant,) contorſionem Doctorum illo-

rum

rum, quam propoſuimus num. 13. dicentes, ſignificare eos voluiſſe, donum Dei eſſe quod non ſimus pecora moraliter, id eſt, *bardi ac ſtupidi*. Quinimò contendunt, verba Doctorum prædictorum accipienda eſſe prout ſonant, conſentaneè ad aliquos Theologos, quibus viſum eſt, veriſſimum eſſe (abſolutè loquendo,) donum eſſe Dei, quod ſimus homines, & hoc ipſo differamus à pecoribus, Tametſi qui id aſſerunt, non contendunt, hominem manentem hominem, poſſe eſſe pecus, aut habere pecoris eſſentiam; ſed exiſtimant propoſitionem illam, *quod non ſimus pecora, ſed homines, donum Dei eſt*, poſſe veram eſſe alia ratione.

Audirem ego ſanè perlibenter, qui ſint illi Theologi, quibus viſum eſt, veriſſimum eſſe beneficium Dei, quod ſimus homines, & non pecora. Num in Magiſtrum Sententiarum, aut in D. Thomam, vel ſeorſim in aliqua ſumma Theologica, tale quippiam prodiit ab aliquo Scholaſtico Doctore, antiquo, aut nouo? Cur locus non ſignatur? Quare non profertur, quis vbi, & quomodo hoc dixerit? Reprehendit acriter Synodus Francofordienſis, Epiſcopos Hiſpaniæ, quod Patres aliquos allegaſſent, nec loca ſignaſſent. Qui non niſi generatim ac indeterminatè auctores allegat, quo loco habendus, videatur? Apparet, gratis iactari, non defuiſſe Theologos qui ita cenſerint; cum è tot ac tantis Theologorum myriadibus, ne vnus quidem proferatur. Audirem præterea perlibenter, qua ratione qui finguntur ſic cenſuiſſe, accipi velint ſuam ſententiam. Dicuntur enim non aſſerere, hominem manentem hominem, poſſe eſſe pecus, aut habere pecoris eſſentiam: ſed alia ratione veram agnoſcere illam propoſitionem, *donum Dei eſt, quod non ſimus pecora*. Quæro, quæ ſit illa alia ratio? Num cenſent, eſſentiam hominis potuiſſe eſſe aliam; quam revera ſit? At hoc eſſe apertè falſum rudimentarius Metaphyſicus non diffitebitur. Certa quippè eſt Philoſophis omnibus eo nomine dignis, immutabilitas eſſentiarum, earumque independentia quoad obiectivam ſuam poſſibilitatem. Quo ergo ſenſu dicere poſſunt Anonymi illi Theologi, & veriſſimum cenſere, eſſe beneficium Dei, quod homo non ſit pecus? Hæſit profectò aqua cenſoribus. Nam ſi aliud quàm verba fudiſſent, agnoviſſentque reipſa eſſe aliquam congruentem rationem fulciendi veritatem illius propoſitionis, *Eſt donum Dei, quod homo non pecus, ſed ſit, homo*; non preſſiſſent eum ſilentio.

Æquè aptè, ſtatuunt me tortorem Patrum initio propoſitorum; apud quos legitur *donum Dei eſſe quod non ſimus pecora*. Id ego accipiendum dixi de pecuinitate morali. Qui enim bardus & ſtupidus eſt, pecus audit, nimirum moraliter. Et ſanè, bruteſcente voluntate, homo euadit belluinus, & tranſit moraliter in feram, iuxta illud priſcum *Fabrè compactum animal, quis ferat ſic eſſe pecuatum?* & iuxta Nazianzenum, Orat. 1. de Theol. num. 2. cum exponit quæ beſtiæ arcendæ eſſent à monte in quo lex danda erat; itemque iuxta Iſidorum Peluſiotam l. 2. epiſt. 135. & Chriſoſtomum homil. 12. in geneſ, & pleroſque alios ſæpè alibi adductos. Nec omittendus Lucifer Calarit. qui lib. de non parcendo, in Deum delinquentibus, propugnat, rectè Conſtantium, quia Arianus erat vocatum eſſe *beſtiam*, & malè illum de ea appellatione expoſtulaſſe. Itaque homo, intellectu humi repente & ſtupido quaſi pecuatur. Eſt autem magnum inter naturalia Dei donum, pollere intellectu, & ſuſtolli ſupra hebetes ac bardos, qui præ ſenſatis habentur vt pecora. Hoc ego dicebam celebrari ab Auguſtino, & eius exſcriptore Beda, nec non ab Auctore Soliloquiorum, quiſquis ille fuerit. Et idem dicerem de Bonauentura, ſi rectè allegaretur. Is vero tametſi initi Amatorij §. *in primis igitur*, extollit bonitatem Dei, quod hominem non fecerit pecus, aut creaturam inſenſibilem; tamen non eſt allegandus tanquam illius dicti Auctor, quod profitetur ſe ex Anſelmo deprompſiſſe, vt in margine annotatur. Vniuerſum nam opuſculum, aliud non eſt, quam cento ex variis Patribus, abſque eo quod S. Bonaventura quicquam ſuum addat. Quare non rectè S. Bonaventura, & S. Anſelmus, allegati ſunt vt duo Auctores, cum ſolus allegandus fuerit S. Anſelmus; ſicut cum in catena quapiam, vnius Auctoris plagula intexta legitur, non allegatur ea ſententia, tanquam ex Auctore catenæ, ſed tanquam ex Auctore, quem catenæ concinnator deſcripſit. Pro ſancto igitur Anſelmo, imprimis dico, vbi apud eum illa ſententia totidem verbis legatur, quæ apud Bonaventuram habetur, mihi eſſe incompertum. Fateor, ſimilem, aliis licet verbis conceptam ſententiam, legi apud eundem Anſelmum meditationes 2. ex iis quæ ſunt de contritione cordis, vbi ſic habet, enumerans quanta Deo deberet. [Non eram, & de nihilo me fecit. Inter cæteras alias creaturas ratione carentes, non fecit me; id eſt, non arborem, non auem, non aliquod de animalibus, ſed hominem voluit me eſſe.] In hoc & ſi quo alio ſimili loco, nego mentem Anſelmi fuiſſe, agendas eſſe Deo gratias, idcirco quod non ſimus creati pecora. Tantum enim dixit tantam fuiſſe Dei bonitatem, vt nos fecerit creaturas intellectu Prædictas vt ipſum Deum agnoſcere & aſſequi poſſemus, quod non poſſunt bruta & inanimata. Vbi illud *fecerit creaturas*, non ſpectat niſi actualem productionem quæ negari à Deo potuiſſet; quamvis ſuppoſito quod eam vellet liberaliter elargiri, non potuerit aliam eſſentiam nobis conferre, quàm reipſa contulit, nec potuerit nos phyſicè producere in alio ſtatu quàm hominum eſto, moraliter potuiſſet nos producere pecora, ideſt bardos & ſtupidos, intra latitudinem qualitatum, eſſentiæ humanæ in indiuiſibili conſtitutæ, conſentanearum. Qua ratione, Auguſtinum & reliquos Doctores in contrarium allegatos expoſui. Quod autem mea illa expoſitio appellatur contorſio, admittam rectè dictum, ſi alia proferatur interpretatio commodior; qualis certè nulla profertur; vt ſatis appareat, aliquos Cenſores (, vt Tertullianus de Ariſtotele dixit,) facilius aliena inanire, quam ſua implere.

Eſt qui horum inopiam ſupplere ſatagat. Nam Ceriſierius qui inſcripta D. Auguſtino Soliloquia, vernacula lingua eſt interpretatus, in præfatione ad eam interpretationem, varias dicti illius quod excutimus, explicationes profert, primum ex mente aliorum, deinde ex ſua. Refert igitur, fuiſſe qui dicerent, Deum potuiſſe facere, vt homo eſſet pecus, per coniunctionem duarum naturarum humanæ inquam & pecuinæ in eodem ſuppoſito. Vnde per communicationem

nem idiomatum, homo diceretur pecus. Quod autem Deus, beſtialem naturam cum rationali non coniunxerit, beneficium eſſe, collatum homini in naturæ ſuæ puritate relicto; idque eſſe, de quo gratias agebat Auctor Soliloquiorum: hæc verò eſt manifeſta contorſio mentis illius Auctoris, & cæterorum qui ſimiliter ſunt locuti; nec enim habuerunt rationem euentus Metaphyſici, quem tamen plerique DD. cenſuerunt impoſſibilem; negantes, ſuppoſitum creatum poſſe terminare alienam naturam. Sed quamvis daremus, vnum ſuppoſitum creatum, vi diuina ſuſtolli poſſe ad terminandam alienam naturam, (vt in hoc primo reſpondendi modo ſupponitur; (nihil inde, quod ad præſens negotium faciat, erui poteſt: quia hæc Metaphyſica, non venit in mentem eorum qui præſcribunt agendas eſſe gratias Deo, quia non fecit hominem pecus.

Addit idem quem retuli Interpres, ex aliorum mente, hanc ſecundam eiuſdem dicti expoſitionem. Non eſſe hominis, non plus reſpuit eſſe particulare naturæ rationalis, quam eſſe plantæ, vel pecoris. Itaque non eſſe homanis, ceſſare poterat per cuiuſvis alterius rei productionem: atque ita fas eſt dicere, hominem potuiſſe eſſe plantam vel pecus; quandoquidem homo in ſtatu poſſibilitatis, eſt quid purè priuatiuum, cui indifferens eſt, cedere exiſtentiæ hominis, vel plantæ, aut pecoris. Verum hoc non eſt philoſophari, ſed rudere: nam homo non poteſt exuere ſtatum poſſibilitatis, per aliud eſſe actuale, quam hominis, nec eſt indifferens, vt cedat exiſtentiæ cuicumque, ſed arctatur ad ſolam humanam, vt ex ipſis terminis videtur perſpicuum.

Tertiam eiuſdem dicti expoſitionem ab alijs propoſitam, ſubiungit Interpres allegatus, inde petitam; quod per ſynecdochen, pars ſubeat denominationem totius. Atqui materia compingens hominem, excipiendo animam rationalem, potuiſſet compingere pecus, ſi ad formam pecoris fuiſſet aptata, & illam excepiſſet. Atque ita aguntur gratiæ Deo, quod animam noſtram non immiſerit in materiam belluinam. Qui hæc dicunt, planè iocantur. Nam præterquamquod partes eſſentiales non denominantur totum ad quod ſpectant; perſpicuum eſt, eandem prorſus eſſe hominis & pecoris materiam primam: quia id eſt commune formis omnibus ſubiectum. Itaque non eſt beneficium mihi collatum, quod materia quæ ſub alia organorum & temperiei paratura, potuiſſet ſubſterni formæ pecoris, ſit ſubſtrata formæ hominis, non pecoris.

Subijcit denique ex ſua mente Interpres, è quo aliorum ſenſa hactenus retulimus, fortaſſis Auctorem Soliloquiorum? quamvis non ignoraret quomodo exactè loquendum eſſet, voluiſſe tamen loqui more plebeculæ; quæ neglecto rigore Theologico, agit gratias Deo, quod ipſam non fecerit beſtiam: hac verò expoſitione dimiſſa, quæ verè eſt hominis difficultate impeditiair, mentem Auctoris Soliloquiorum fuiſſe inſinuare obligationem qua Deo obſtringimur, quod cum poſſet loco noſtri pecus producere, nos potius produxerit. Etenim hoc non eſt gratias agere Deo, quod non nos fecerit pecora; ſed tantum, quod nos potius quam pecora poſſibilia produxerit, quæ duo toto cœlo differunt,

Itaque quamvis fatear, poſſe aut etiam debere agi Deo gratias, quod nos in has auras eduxerit, conferens poſſibilitati noſtræ actualitatem & exiſtentiam, qua nos priuare poterat, relinquens merſos in abyſſo nihili, ac potentialitatis puræ; & nobis inibi dimiſſis, extrahere inde totidem pecora: tamen hoc non eſt beneficium de quo gratias agit is qui Dei erga ſe beneficentiam prædicat, eo quod non ſit factus planta aut pecus, qualis profectò eſſe non poterat. Nec habeo, quomodo eos qui ita ſentiunt, & talem gratitudinem teſtantur, à magna ſupinitate & ignorantia liberem. Viderint qui eos tegunt; & illam gratiarum actionem, Heterocliſi pietatis inſulſa & abſurda ſordere diffitentur, quomodo ab hoc illorum ſenſu, labem ignorantiæ amoliantur.

Diptycha Mariana auulſit ab hoc opere, me inconſulto Typographus. Reuera autem ſunt portio Heterocliroiû circa SS. Cœlites, vt conſtat ex operis ſyllabo. In hac lucubratione, reus agor impoſturæ eo quod part. 2. punct. 2. n. 47. agens de mente S. Thomæ circa Conceptionem dixerim locum S. Doctoris in 1. d. 44. art. 3. ad. 3. fuiſſe falſarum Antuerpiæ in editione cui præfuit Coſmas Morelles, vulgaræ anno 1612. apud Ioannem Kerebergium. Reclamant P. Ioannes Nicolai, & alij eiuſdem Ordinis Lutetiæ Magiſtri, allegantes exẽplar vnum illiuſmet editionis quod penes ipſos eſt, in quo Conceptio abſque originali latè diſerteque agnoſcitur à S. Thoma; non ſecus ac in editione Romana Pij V & alijs omnibus; vnde intulerunt, me impoſuiſſe Coſmæ Morelles, & hic & in Pietate Lugdunenſi circa Conceptionem num. 27. *pag.* 92. Non erit operoſum hanc labem detergere. Veriſſimum igitur eſt quod dixi de adulteratione textus prędicti S. Thomæ, facta per Coſmam Morelles. Cauſa autem cur inuentum ſit exemplar eiuſdem editionis ſyncerum, iſta eſt. D. Bernardus de Thoro, Doctor Hiſpanus qui Romę negotium Conceptionis vrgebat, depręhenſa illa S. Thomæ deprauatione per dictum Fratrem Morelles, dicam illi impegit apud Paulum V. à quo Frater prædictus increpitus & multatus, mutauit folium illud, adulteratione ſublata. Cæterum extare dicuntur in his oris & alibi varia exemplaria eiuſdem editionis deprauatæ. vt Villananouæ cis Auenionem in Cartuſia Vallis benedictionis, & Aneſſij apud Allobroges, & Aquis Sextijs apud Salyos. Ex quibus liquet me nihil impoſuiſſe Coſmæ Morelles, ſed adulterationem D. Thomæ ab eo factam, eſſe ritè conuictam.

XXXIV. THEOLOGIA ſupplex, pro libera quæſtionum inter Scholaſticos diſcuſſione, ſaluas charitate atque modeſtia.

Occaſione controuerſiarum quæ circa concordiam Gratiæ ac Liberi Arbitrij ante annos aliquot ſunt renouatæ, verius quam excitatę; exijt edictum ab Eccleſiæ rectoribus, indicens ſilentium circa efficacitatem Diuinæ Gratiæ, hoc eſt interdicens editione librorum de eo argumento

mento. Quod dum multis titulis negotium ſcholaſticis ſcriptoribus faceſſat; viſum eſt exponere, demiſsè ac ſimpliciter, Chriſti vicario, rationes ob quas confringendi videantur cōpedes, iniecti ſcriptoribus circa eam materiam. Vt enim ſummopere probanda eſt, diſcuſſio quæſtionum Theologicarum cum charitate atque modeſtia; ita interclusio examinis earum per ſcripta vulgata, quibus, ingenia procul diſſita committuntur, inſignibus incommodis non vacat. Nam & ingenijs rubiginem induci, & notitiam dogmatum noſtrorum quæ eruenda & educenda eſſent profundius altiuſque defodit. Rei momentum in hac lucubratione ita aperitur, vt donec vis mandatorum impoſitorum laxetur, patendum humilimè eſſe ſtatuatur S. D. N. Innocentius X. cum de hac ſcriptione noſtra accepiſſet, mandauit mihi, vt diligenter emaculatam & roboratam, ſuæ Sanctitati legendam offerrem.

XXXV. NOMENCLATOR *Marianus*

HÆc opella, corde bono & animo volenti in Deiparæ honorem concinnata, continet in primis Alphabeticam digeſtionem, nominum ſeu titulorum illuſtrium, quibus Patres Deiparam honeſtarunt, ſignatis ad ſingula nomina locis Patrum, è quibus fuere deſumpta. Ei nominum illuſtrium ſyllabo, præmiſſis aliquot obſeruationibus de fructu inde decerpendo, ſubnectitur *Gloſſarium* altero tanto in ſchedijs noſtris poſtea auctum, ad caliginem quorumdam nominum obſcuriorum, affuſa interpretationis congruæ luce, tollendam. Auctarium illud explicationis adiecimus, vt ſatisfieret voluntati R. P. Didaci de Bobadilla, noſtræ Philippinarum Prouinciæ procuratoris, qui in Romana peregrinatione, datis ad nos hac de re literis acceſſionem iſtam, ad anteriorem pro Deipara laborem popoſcit. Porrò hanc lucubratiunculam, quoad primam partem titulis Deiparæ digeſtis grauidam, nobis planè tacitis, vernacula ſcriptione ſuam fecit, Abigeus quidam, cui à Muro Vrbico, nomen valide haud dubiè conclamaturus in illum, qui tale cuippiam circa ſcriptione eius auderet. Sed non eſt periculum, ne quis vir doctus ſaginet ſua ex eius ſuccidia.

Altera huius operis editio, Romæ vulgata eſt, & nouis pleriſque titulis Deiparæ locupletata, multorumque nominum expoſitione, recens attexta Gloſſario; eſt cumulata.

In hac lucubratione, patuit reprehenſioni; quod maximè innoxium fore arbitrabar, dicens Nomen *Dea* perperam attribui S. Virgini: eſt enim qui haud mediocriter ſe dolere conteſtetur, excidiſſe, mihi, hunc Deiparæ titulum improbare: & illud inter probra non inter decora Magnæ Matris referre; cum tamen Patres probati, contra quam aſſerui, B. Virginem *Deæ* titulo honeſtent, nominatim Gregorius Nazianzenus, Damaſcenus, Iſidorus Theſſalonicenſis, Magnus Albertus, S. Bonauentura, S. Bernardinus Senenſis, S. Antoninus. His (vt vocat,) Patribus, ſubiungit idem pius Criminator, inclytæ ſapientiæ virum Ioannem Mauburnum, ac lectiſſimum Virginis clientem Ludouicum Bloſium, & rarum æui ſui lumen IuſtumLipſium; quorum omnium loca, Deiparam nominantium *Deam* appendit ſigillatim, ac verbatim exſcribit; ſubdens præterea longam ſeriem eorum quos capitatim annumerat, ſignato duntaxat loco, ſed non ad longum exſcripto. Hi ſunt; Gerſo, Mauritius de Villa probata, Oſorius, Leo X. Petrus Morales, Barradas, Nouidius, Nicolaus Richardius cognomento *Monſtrum*, ac Ioannes Carthagena. Hæc ſummatim Criminator meus à *pag.* 190. *ad* 196. qui tamen in fine, cum Carthagena & Baptiſta Nouato, admonet titulum *Dea* non eſſe B. Virgini tribuendum, agendo cum idiotis, aut inſipientibus vel ruſticis, ne implanentur, & erroris occaſionem accipiant, putantes verè notionem ſubiectam voci *Deus* cadere in Virginem.

Verum hac ratione, vſus tituli pro quo tam diffusè certatur, & pro cuius ablegatione ego lapidor, reipſa proſcribitur. Nam apud doctos qui norint quid ſubſit voci *Deus*, certum eſt, *nomen incommunicabile*, vt Sapiens meritò appellauit, non poſſe tribui creaturæ puræ, cuiuſmodi eſt B. Virgo. Apud imperitos autem ac rupices, ob erroris periculum, hæc appellatio deuitanda eſt, vt meus Criminator agnoſcit. Quando ergo & apud quos adhibebitur? Dices, adhibebitur apendo cum doctis, ſed monendo B. Virginem appellari nomine *Dea*, Per abuſionem, ſiue eſſe catachreſin; valdeque improprium vocis vſum, à genuina ſignificatione diſtinctum. At ſi ita ſit, ludemus in titulis, & ſcientes imponemus auditoribus; vel porius, quia ſupponuntur eſſe periti, nauſeam illis ac faſtidium ob inſulſam vocis vſurpationem ciebimus, cum deprehendente voce incautè prolata, & ſenſus vacua, communi cum Collyridianis Hæreticis, B. Virginem pro Dea habētibus, laudem pangi planè inanem, imo malè ſonantem, ac ſi res ad vinum reſecetur, omni anathemate feriendam Quod ſi criminator, aſſuetus apricari Romæ in alta Eccleſiæ pace, aliquando inter Hæreticos vixiſſet, vel eorum libros vidiſſet, & qua verborum illuuie Catholicam Eccleſiam ob hanc paucorum ſimplicitatem reſpergant, coram accepiſſet, profectò abſtinuiſſet lapidatione mea de bono Opere.

Præſidium verò quod ſibi à tam multiplici auctoritate petit, inane eſt. De Nazianzeno, iam dixi, & allegationem eſſe Theologi pro Apollinari Hæretico, metri neceſſitate ad ſic ineptiendum adacto, iam indicaui. Damaſcenus falsò allegatur, vt patet ex his eius verbis orat. 2. de Aſſumpt. [Dei Matrem, Virginem agnoſcimus, non Deum hanc eſſe prædicantes; (abſit; Græcarum præſtigiarum ſunt huiuſmodi figmenta) ſed Incarnati Dei Matrem agnoſcentes.] Nullus ergo Pater allegatur, qui B. Virginem, *Deam* dixerit. Nam cæteri omnes tanto numero producti, ad Patrum ſeriem non pertinent; non Iſidorus Theſſalonicenſis ſub annum 1430. (vt volunt) florens, non Albertus Magnus, non Bonauentura, non Bernardinus Senenſis, non Antoninus, quidquid bonus Criminator meus voluerit, eos patribus annumerans. Cæteros in hanc rem ab eo adductos, ac ipſum etiam Leonem 10. (imò *Ioannem Medicem*,) notauit, conſtat non eſſe tanti, vt locutionem ex ſe apſurdam, nec niſi ob impetum affectus inconſideratè

tè erumpentis venia dignam, fulcire poſſint contra indubitatam & per ſe manifeſtam veritatem.

Itaque quærat aduerſarius, ſolida & non vana B. Virginis ornamenta, nec *Deum* dicat, quæ ſe hominem nouit, & humani à ſe nihil alienum putat. Verum eſt, hanc inanis nouiloquij apud aliquos vſurpationem, plauſum habere, ſed planè vanum ac reijciendum: ſicut in alijs quibuſdam materijs, exploſi ſunt aliqui, captantes à nouiloquio gloriam. Sic ante annos circiter quadraginta, repulſus eſt qui nouo titulo honeſtare volens Paulum V. inſcripſit ei librum quo Papam vocabat *vicedeum*, voce nouata, ſed inuidioſa, & apud ſectarios malè ſonatura. Nec ita pridem, Canonicus quidem Regularis, cum argutans in vocabuli etymologia B. Virginem à maximè merendo, vocaſſet *Maximam meretricem*, fremitu concionis vniverſæ confeſtim audito, didicit verum ſenſum honeſtiori voce velare. Alterius librum legi, quo Verbum diuinum, provt Deum, eſſe creaturam, mordicus defendit, exponens de *Creatione* (vt appellat) *Scripturali*: eo quod in Scriptura, iuxta multorum Patrum interpretationem ſapientia dicatur creata ante ſæcula. Et nihilominus omnes cordati, horrent dicere Verbum Dei eſſe creaturam. Vnde quamvis notio ſubſtrata huic voci ab iſto Auctore, ſit legitima; tamen abſurdè, antiquatum vſum loquendi, nunc male ſonantem, reuocare, reprehenſionem meretur, loquendum quippe eſt, vt multi: nec ſi vnus aliquis bona mente olim ita locutus eſt, nunc ſimiliter eſt loquendum, poſt vſus illius antiquationem. Alioqui licebit nunc quoque, dicere Verbum Dei miniſtraſſe Patri in rerum creatione; & Patrem in diuinis eſſe cauſam Filij, vel eſſe Filio provt Deo majorem; aut Verbum eſſe commiſtum carni noſtræ: quæ & aliæ locutiones nunc exolere, apud aliquos Patres antiquos in bono ſenſu ſunt vſurpatæ. Similiter ergo quamvis aliqui alias, ex impetu affectus erga B. Virginem eam vocauerint *Deam*, ad ſignificandam viciniam eius ad Deum, & perfectionem gratiæ transformantis hominem aliquatenus in Deum, iuxta illud *Ego dixi Dij eſtis*, nempe per gratiam: tamen nunc ea locutio meritò exulat ab ore & ſcriptis fidelium, quia eſt communis cum Collyridianis, & ciet ſannas Hæreticorum; nec niſi per catachreſim, multæ interpretationis indigam, ab Idololatria liberatur. Itaque non fuit cur reprehenderetur, qui illum Deiparæ titulum improbauit, ſecutus Deiparæ ſtudioſiſſimum, Caniſium lib. 4. Marial. cap. 4.

Coronidem attexo de ratione qua videatur corrector meus, voluiſſe Deiparam dici *Deam*, etiam non hærendo in ſola Deitate participata per gratiam. Nam ad orationem eiuſdem Iſidori Theſſalonicenſis de Annunc. num. 11. gloſſans quod ibi ait Iſidorus, de pura creatura inidonea ad peragendum negotiũ ſalutis humanæ, ideò que adhibendam fuiſſ ordinis diuini perſonam; ait is quem dico amicus Corrector, dici potuiſſe B. Virginem non eſſe puram creaturam, quia in Filio non erat purus Homo, Beata quippe Maria cenſetur vnum cum Filio: ind uit enim Verbum noſtra humanitate, atque adeò Mariæ & Chriſti (iuxta Arnoldum Carnotenſem in Virginis laudatione) vna caro fuit. Item Petrus Damian. ſerm. de Natiu. [Chriſtus quodammodo eſt i Virgine per identitatem, cum ſit idem quod ipſa.] hinc exponit Corrector meus, quia ratione negari poſſit B. Virginem eſſe puram creaturam, atque adeo eſſe Deam, nempe *in Filio* Addi ergo ſimiliter poteſt, quod habeat vnionem hypoſtaticam, & omnipotentiam, ac immenſitatem, vtique *in Filio* Quæ omnia tam cruda ſunt, vt à nullo quantumvis valentiſſimo ſtomacho concoqui poſſint. Illud verò eſt apertè inexpugnabile, quod dicitur, exponendo hanc (vt vocat) piam loquendi licentiam. B. Virgo (inquit) poterit dici non purus Homo in Filio, ob hypoſtaticam vnionem cùm perſona Verbi, Homine Deo; quatenus idem Verbum ſua carne induit.] Itane, habet virgo hòpoſtaticam vnionem cum perſona Verbi? aut cum Homine Deo in quo cõſtat aliam non eſſe perſonalitatem quam Verbi? papè immoderationem affectus in Deiparam! Abſiſto vlteriori exagitatione tantæ ſimplicitatis ac inſulſitatis, quam non condiunt quæ ex Patribus attingebantur & addenſantur in Poëmio Triſagij Mariani, interuallo 4. & 5. pertinent enim duntaxat, ad nonnullam, hoc eſt, ad initialem identitatem materiæ compingentis, corpus Chriſti. cum virgine, ex qua deciſa fuit ea Chriſti materia: nullo tamen pacto fuit eadem hypoſtaſis, Chriſti & Mariæ, vt eſt notiſſimum. Quare honor Reginæ iudicium diligat.

XXXVI. DE AGNICEREIA Romano Pontifice conſecrati Inſtitutione, fine, antiquitate, cæteriſque adiunctis; Tractatio, qua Chriſtianus Chriſti patris & Eccleſiæ Matris per Baptiſmum filius, Cerei Agni à Chriſti vicario conſecrati, ſymbolica imagine expreſſus oſtenditur.

HÆC eſt ſacra exegeſis, rogatu viri optimi & literarum ac literatorum peramantis, noſtrorum verò ſtudiorum eximij fautoris D. Philippi l'Aigneau ſcripto commiſſa Principio exponitur Chriſtiani hominis origo de Chriſto patre, per genitalem Baptiſmi vndam; quam hoc eſſe fideli, quod eſt matrix embrioni, ſcitè dixit S. Chriſoſtomus. Deinde explicatur prouidentia erga infantes Dei, quibus aſſignatæ diuinitus ſunt nutrices ſacræ, lac rationale immulgentes, & munditiam à peccatis per exolutionem ſacramentariam conſiliantes. Monſtratur denique, tantorum beneficiorum memoriam, quotãnis anniuerſario feſto celebrem, præferri quotidiano Symbolo cerei Agni, Pontificia benedictione conſecrati. Vnde deducitur, vſum ſacræ ceræ, profeſſionem continere catholicæ fidei, & natiuitatis de Chriſto patre, & Eccleſia matre. Vt proinde mirum non ſit, Deum tot illuſtribus beneficijs, piæ ceratum ſacrarum geſtationi aſtipulatum jam olim eſſe; & viros magnos tanti ſemper feciſſe hæc ſacra ſymbola. Vt vt nunc tot nouis pietatis inuentis, tanto multorum ſtudio inualeſcentibus, ad puerorum dumtaxat bullas, & infantilia munuſcula, euiluiſſe videantur.

Aduerſus ea quę hoc opere c.8.9.ac 12.tradidi de ſcopo Eccleſiæ in Agni cerei conſecratione, multa opponit qui nuperrimè prodijt Illuſtriſſim. D. Suares corol. 2.ad librum Onuphrij de ritu baptiſmi cap. 11. Dixi ego ſcopum Eccleſiæ in hoc ſacro muneto fuiſſe refricare memoriam baptiſmi ſuſcepti, & diuinæ filiationis collatæ homini per baptiſmum, Rejeci vero Onuphrium, cui ſcopus inſtitutionis Agnorum cereorum fuit, effingere typos veterum cathecumenorum ac monimenta antiquæ conſuetudinis baptizandi,tempore paſchali Hoc,is quem retuli Doctiſſ. Epiſcopus reprehendit, duas ob cauſas. Nimirum & quod toties & tam acerbè carpam amariuſque traducam Onuphrium à quo quantumcumque glorier, vix diſcrepo; & quod mea ſententia nec originem Agnorum detegat, nec perſpicuè ac dilucidè aperiat,ſed ſymbolicè tantum quæ ad haſce ſacras ceras ſpectant, neque probationem vllam afferam è qua liqueat Agnos cereos dari à Pontifice ob anniuerſariam baptiſmi memoriam, Dominica in Albis, feſtiuam, decem fere ſæculis poſt cereorum Agnorum molinum vſum, conſtitutam. Adde quod ſuperuacaneum fuit baptiſmi anniuerſariam memoriam feſtiuam inſtituere, cuius in alijs noua ſubinde collatio ſatis ingerebat recordationem. Labat ergo doctrina à me poſita de ſcopo inſtitutionis Agnorum,præſertim cum in Pentecoſte quoque conferretur baptiſmus, nec tamen tunc benedicerentur cerei Agni,nullaque anniuerſaria ſuſcepti baptiſmi feſtiuitas fuerit aliquando inſtituta pro octaua Pentecoſtes, ſicut dico inſtitutam in octaua Paſchæ.

Non erit difficile hæc in me intorta repellere. Ac primum videor iniuria notari nimiæ acerbitatis in Onuphrium, de quo non niſi Cardinalis Baronij iudicium retuli. Conſultatur Baronius anno Chriſti 44. num.54 excutiens ſingularem Onuphrij aſſertionem de tempore tentati per Simonem Magum volatus. Et anno Chriſti 39. ac in Martyrologium Romanum ad 21. febr. vbi eiuſdem Onuphrij ſententiam de Epiſcopatu Antiocheno S. Petri ſubſecuto Romanum, incuſat & explodit. Sæpè etiam quod ſeriem conſultum.figmenti notat Onuphrium,& impunè notat. quia verè ac ſolidè. Quid ni ergo idem mihi liceat ſub moderamine inculpatæ tutelæ veritatis pro qua certo? nulla aduerſarij laceratione adhibita, ac ne demorſione quidem; nulla mei iactatione, quam mihi gratis affingi fatebitur qui mea de Onuphrio legerit. Et verò quæ Cenſor meus in excuſationem Onuphrij adducit. cap. illo 11. pag. 122. apertè ſuffragantur Baronij iudicio cui inhæſi. Vult enim Cenſor meus benignè agi cum Onuphrio, eo quod per vitæ breuitatem & multitudinem ſcriptionum non recognitarum & feſtinato emiſſarum omiſerit lambere ac refingere pleraque indiga ſecundarum curarum, ac limæ & explicationis, vt ijs vſu venit, qui primi nouam & eatenus non ſubactam materiam verſant,quod fecit Onuphrius circa ſacram hiſtoriam Quid autem aliud de Onuphrio Baronius cui inhæſi pronunciauit? Itaque immeritò aſperitatis notatus ſum. Quod autē mea ſententia recidat in ſententiam Onuphrij, longe abhorret à vero: Onuphrius enim ſtatuit pro ſcopo inſtitutionis Agnorum, memoriam baptiſmi publice olim tempore paſchali adminiſtrati. Ego id tribuo memoriæ particularis baptiſmi vniuſcuiuſque, qui ſunt fines diſiunctiſſimi, & prior ferè eſt euanidus: quia in moralibus ſermones vniuerſales parum iuuant, vt Ariſtoteles quoque notauit. Deus item iuxta Philonem libro de decalogo eam ob cauſam tulit præcepta decalogi in numero ſingulari, puta dicendo *non occides*, nam ſi dixiſſet *non occideris*, quiſque retuliſſet mandatum ad proximum ſuum. Itaque longè diſtat ſententia mea de ſcopo in quem formantur Agni cerei, à ſententia Onuphrij,vt ſobriè & abſque iactantia dixi, quamquam ſi voluero gloriari,non ero inſipiens, veritatem enim dixi.

Iam quod dicor ſymbolicè tantum diſſeruiſſe, malè in me reprehenditur, cum eadem labe (ſi labes eſt)ſordeat Onuphrij & Cenſoris mei ratiocinatio. Dixi enim cereum Agnum, eſſe teſſeram & monimentum ſuſcepti ab vnoquoque baptiſmi. Onuphrius autem & qui ei inhæret Cenſor meus ſtatuit eſſe monimentum vel potius vanam ac ſimulatam effigiem, publicæ quondam ſuſceptionis baptiſmi in tempore Paſchali. Hoc ego & explicatè ac dilucidè dixi, & non ſine probatione valida, quantum ſubiecta materia patitur. Originem autem id eſt initium inſtitutionis cereorum Agnorum propoſui toto cap.13.quantum per obſcuritatem negotij licuit, ſolidius quam Cenſor meus, qui vocans ea quæ non ſunt tanquam ea quæ ſunt cap. 12. varia ad Baptiſmum vel Confirmationem ſpectantia,arripit gratis tanquam dicta de cereis Agnis,ad quos ex ſenſu omnium certo doctorum nullo modo pertinent;primus autem ipſe ac ſolus ad eos traxit atque rapuit. Quod autem inſtitutio cereorum Agnorum decem ferè ſæculis progreſſa ſit feſtiuum baptiſmi ſuſcepti memoriam Dominicæ nouæ alligatam, neque ſolidè probatur,neque ſi probaretur labefactaret quæ dixi; quia longè aliud eſt alligatio feſtiua memoriæ ad eam Dominicam, aliud inſtitutio teſſeræ ad eam memoriam perpetuò ingerendam:& hoc ſecundum potuit eſſe longe vetuſtius, ſalua recentiore allegatione eiuſdem memoriæ ſolemniter refricandæ in noua Dominica, ſi gratis velimus dare eam alligaionem eſſe poſterius factam. Poſt remò non fuit ſuperuacaneum conferre cuiuis baptizato proprium monimentum ad ingerendam recordationem ſuſcepti ab ipſo baptiſmi; etiam ſi alij ſubinde baptizentur; quia aliena minus mouent vnumquemque, propria autem magis afficiunt. Neque opus fuit nouo feſto anniuerſario baptiſmi ſuſcepti, pro baptizatis in Pentecoſte; quia ſufficit feſtiuitas anniuerſaria baptiſmi ſuſcepti in Paſchate; ſolemnitas enim Pentecoſtes (vt dixit S. Leo) eſt contermina Paſchali,& de eius pendet articulo:ac proinde refricatio ſuſceptionis baptiſmi facta in Paſchate, facile potuit eſſe vſui ad ingerendam recordationem baptiſmi à paucis in Pentecoſte ſuſcepti. Quare ſtant quæ capitibus illis 8.&9.huius operis tradidit de ſcopo eccleſiæ in cereorum Agnorum inſtitutione, & quę recens intorquentur in contrarium, tela ſunt imbellia ſine ictu.

EPI

XXXVII. EPIPHANII *Paulus II. Illuſtratus.*

Erat penes virum clariſſimum, Philippum Viuerium, prætorem Griſiuoudanium, Epiphanij Gryci ſcriptoris pridem Romæ cuſum opuſculum, ex Latina interpretatione Petri de Monte Brixienſium Epiſcopi. Id opuſculum paſſim adſcribebatur D. Epiphanio Cyprio, quod eos qui in illud opus inciderant, alius Epiphanius lateret. Reuera tamen, alteri Epiphanio eſſe tribuendum, validè eſt demonſtratum ea lucubratione, qua idem opuſculum, nullis adſcriptum Indicibus, non Geſneri, non Trithemij, non Poſſeuini, non Bellarmini, nec jam vſpiam bromercale ac ferè incognitum, ſuſcepimus emaculandum, ac ritè diſtinguendum & notationibus illuſtrandum; quibus præſertim expenduntur Apparitiones Chriſti Sacramentales; occaſione accepta, ex vna inſigni quæ in eo Epiphanij libello deſcribitur, & Paulo ſecundo, incentiuum veniendi ad Eccleſiam fuit. R. P. Petrus Monodus, Vir inſigni eruditione, laborem hunc noſtrum, acceptum habuit. Tantum deſiderauit, Græcum Epiphanij contextum repræſentari, quod Petri de Monte interpretatio, infregiſſe videatur totos Græcæ de Euchariſtia ſcriptionis. Nos hactenus fruſtra pulſauimus fores Vaticanæ Bibliothecæ, è qua Græcum codicem ante annos centum à Petro Interprete petitum, ipſimet Bibliothecæ cuſtodes præfixo Latinæ verſionis Epigammate, ſunt teſtati.

Et poteſt etiam calumnia (vt ſic dicam) liberare eam narrationem, alia narratio de Saraceno, conuerſo ad obiectam miraculo Euchariſtiæ ſpeciem, deſcripta à S. Gregorio Decapolita, in Sermone hiſtorico nuper vulgato per F. Iſidorum à S. Ioſeph, cuſo Romæ anno 1642. Patruelis quippe Amerumnis Syriæ Saraceni, & ipſe Saracenus, cum in templo S. Georgij in quod violentus irruerat, ſacrificanti Sacerdoti Chriſtiano adeſſet, & puerum mactari à ſacerdote vidiſſet, eiuſque membratim conciſi partes diſtribui fidelibus conſpexiſſet, edoctus myſterium expetiuit Baptiſmum, quo initiatus & in Monachum tonſus ſub nomine Pachomij, poſt aliquod tempus regreſſus ad patruelem, cum pro Chriſti fide ſtrenuè certaret, & Mahometem intrepidè proſcinderet, eius mandato eſt iugulatus, & Chriſti Martyr effectus. In morte cruenta & alijs pluſculis aductis, diſcreoat Pachominus iſte à Paulo ſecundo In pleriſque alijs belliſſimè conſentiunt. & (vt præmiſi;) poteſt vna narratio alterius veritatis aſtipulari.

XXXVIII. HOMO *Dominicus Loricatus. Diſcuſſio Cauſa Religioſorum bella gerentium.*

Liber eſt conſcriptus per occaſionem belli Sequanici, in quod Religioſi plerique, in patriæ defenſionem arma tractarunt. Hoc alterius partis non nemo, peſſimè interpretabatur, atque ſeuerè damnabat. Diſcuſſa eſt hoc opere ea controuerſia, & quæ Religioſorum, ac ſacrorum quorumcumque hominum, in bellis partes eſſe poſſint accurratè eſt veſtigatum: ſimulque validè eſt impetitum, malum hac tempeſtate, per mollitiem & carneos affectus Præfectorum, in legum ſacrarum conculcationem, peſſimo more, vltra omnes recti fines progreſſum; quo Religioſi vnius alicuius gentis aut nationis, ſupra ſæculares, voluntate belligeri, lingua bellicrepi, toti ſunt in prælijs, deque eis aſſiduè agunt, Clauſtra vertentes in Caſtra (vt Petrus Bleſenſis de ſuo tempore expoſtulabat;) & pro ſpiritu Dei, (hoc eſt pacis ſpiritu quo agi debuerant,) ſpiritum contentionis & diuiſionis inducunt. Tullij exclamatio cadit in hanc rem belliſſimè; O tempora, O mores: niſi malis cum Propheta, in mutum excubitorem conclamare, *O paſtor & idolum!* De Clerico bellatore tractrunt plenè, Andreas Gails lib. 1. de Pace publica cap. 8. & quos adducit Diana parte 9. tract, 9. reſol. 6. 7. 8. 9. In hanc tractationem coniſcauit Ioannes Euiratus non ille Moſchus auctor Limonarij, in 2. Nic. ſynodo collaudati, ſed alius quidam *Veruex*, (congrua appellatione, primarijs Aulicis olim delata), genium ſuum præferens. Nihil tamen objecit niſi quod Aulicaſtro congrueret: quodque honeſto modo non poterat, arte mala molitus eſt, Manuſcriptum Codicem bona fide Roma tranſmiſſum, ac petentibus congreditum, fide mala & alte Pelaſga, deperditum confingens. Sed fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. Nec Auctoris ſchedia interciderant.

XXXXIX. VITÆ ET MORTIS *humanæ terminalia, num à Deo metatore conſtituta?*

Demeſſum fuerat in ætatis vere primo, chariſſimum Patri caput. Is verò præ mœrore, deſcenſurus in tumulum cum filio videbatur. Rogatus medelam alicunque dolori facere, argumentum conſolationis apud pleoſque, (veteres præſertim) potritum, & tunc maximè verſatum in Holandia, ad examen vocaui. Diſcuſſi inquam, non inaccuratè, num inde petenda ſit ſubleuatio charos ſuos præmaturè ſucciſos lugentium, quod veniſſet hora eorum, & conſtitutos à Deo vitæ terminos, qui præteriri nequeunt, attigiſſent. Quæ diſquiſitio, multiplici Theologica doctrina redundans, non deſtituitur amænitatibus ei illuſtrandæ accommodatis. Prolata autem ea merentium ſincera. & quanti reuera eſſe debeat, ritè æſtimata; Chriſtianæ complures ægrorum eam ob cauſam animorum medicinæ, ex Scripturarum narthecijs, & Patrum ſeplaſijs depromptæ, ſubminiſtrantur; vt hoc poſſit videri aduerſus ægritudinem vbilibet ferè frequentem, (nam vbi tenera ætas, cum parentum cordolio, præmaturè plerumque non metitur, lethi falce?) inſtruſtum panarium ad leuandum, vel etiam planè tollendum dolorem ex carorum obitu, præſertim anteoccupato ac præcoci-

XXXX. VVLPES PARVVLA *demoliens vineas, capta & corio nudata.*

QVidam Frater Renard, (alias *Antonius Reginald*, ſed nomen primigenium, dicitur fuiſſe Renard, librum vulgauerat *de ſenſu compoſito & diuiſo*; cuius ſenſus verum ſenſum, malignè perverſum fuiſſe à Thomiſtarum æmulis contendebat. Solemne quippe illius ſcholæ Doctoribus fuit, cum Dominico Banne, dicere, libertatem creatam, adamantinis & ineluctabilibus motionibus tactam, non poſſe diſſentire, in ſenſu compoſito illius motionis: poſſe tamen diſſentire in ſenſu diuiſo; hoc eſt ea motione ablegata & procul remota à voluntate: ſicut iuxta commune Philoſophorum pronunciatum, qui ſedet, poſita ſeſſione, non poteſt non ſedere: & tamen ſedet liberè, quia poteſt diuidi, ſiue remoueri ſeſſio à ſedente, conſiderata prius natura quam ſeſſione afficiatur. Hanc reſponſionem ſenſu illo diſtractionis propoſitæ nixam, nullo negotio excludebant Aduerſarij Thomiſtarum: proindeque Aluares, & eum deſcribens F. Renard, aliam notionem ſenſui compoſito ac diuiſo ſubiecerunt, proque ea F. Renard libellum emiſit, quem inſcripſit *Compoſitum de ſenſu compoſito.* Noſtra lucubratione demoſtratum eſt. hoc compoſitum ſimplexque, eodem modo flecti: compoſitorem verò bellum fictorem fuiſſe, nominatim, cum falsò allegatorum locorum quorumdam, me inſimulauit.

XLI. ANALECTA DE *Pileo quadrato Clericali & Laico, aliyſque vſuarys ſacris & prophanis Capitis humani integumentis.*

PAllium ſuum Tertullianus, inſigni ſcriptione exornauit Nuper quidam in Patris ſui cerdonis æternum decus, *de calceo*, pereruditum ac peramænum opus conſcripſit. Comam, quæ naturalis galerus eſt, (vt S. Chryſoſtomus nominat,) Dio Pruſæus celebrauit, & longo ac pereudito de ea opere illuſtrauit Adrianus Iunius. Quidni igitur vſuale & quotidianum nobis, capitis operimentum, iuſta ſcriptione proſequi liceat? Id vt aptius ac plenius fieret, adiūximus pileo, cæteras eiuſdem generis ſpecies. Eſt enim pileus, generatim rem ſpectando) tegmen capitis. De vſualibus ergo, cum ſacris, tum prophanis capitis tegminibus actum eſt in hac lucubratione. Tum ad pileum, & pilei varios modos ac vſus, delapſa eſt diſputatio; quæ quod molius in eos excutrit, qui hæc doctrinæ aut clericatus ſymbola, in bipedes aſinas magna abſurditate tranſtulerunt, dandum eſt temporum iniquitati, quæ ſcabioſa dorſa exarare vnguibus non finit. Porro de vſualibus duntaxat capitis tegminibus ſuſcepta eſt diſputatio; ne in coronas clauſas, & huiuſmodi infrequentis vſus tegmina, excuteret oratio.

XLII. HIPPARCHVS *de Religioſo Negotiatore.*

LVcubrationem iſtam, ad vſum priuatum duntaxat conſcriptam, vt ad nonnullas ſordes, quæ in pleroſque ſacros cætus obrepunt, extergendas, eſſent ad manum quæ conſentanea erant, cum ſe daret rei bene gerendæ occaſio; amicus, cui perlegendam credideramus, publici iuris fecit, appicto nomine *Renati à Valle.* Cumque ea opella, per Auctoris adſcripti obſcuritatem iaceret, & vix eſſet qui vulgatam ſciret, diligentia vnius auditoris olim noſtri, effectum, eſt, vt abiecto nomine ementito, longè vendibiliot fieret, & noſtra (qualis reuera erat,) agnoſceretur. Vt vt verò accepta ſit ab ijs qui ſæpè (vt. D. Auguſtinus aduertit, ac iure ſugillauit lib. 3. de doctr. Chriſt. cap. 19.) alienam mentem ex ſua æſtimant; lucubratio eſt, nonnullius & vtilitatis, & neceſſitatis. Nam in ea indecoræ multæ agendi rationes, quæ ad Parthenones quoque penetrarunt, ex doctrina Patrum, & ratione valida conuertuntur. Vix porrò eſt quod admoneam, ſortem Hipparchi Pythagoræi eſſe hac occaſione renouatam. Vide Sæneſij Epiſt. 142. & Lycurgum oratorem in oratione contra Leocratem, *pag.* 164. Itaque verè affirmauit Eccleſiaſtes, quæcumque præſentia ſpectamus, anteceſſiſſe (vtique ratione conſimilium), in ſeculis quæ fuerunt ante nos. Deo autem gratias, qui triumphat nos, & iubens de tenebris lucem ſplendeſcere, calliginem, vnde minus ſpes eſſet, potenter diſpellit. Verumtamen quid profuit armaſſe exercitum reclamantium, & vulnus conſcientiæ, dolore monſtraſſe? *Liber manet, homines prætereunt.* Placuit hoc opus ſancto Præpoſito Vincentio Caraffæ, qui pro libelli innocentia pronunciauit explicatius ac publico decreto idem præſtiturus, niſi vitæ filum mors præpropera incidiſſet, intento in ſeriam eius recognitionem.

In hoc opere, Diana parte 8. tract. 7. reſolut. 29. reprehendit quod dictum eſt 59. num. 140. cœnobium locuples non poſſe aliquid accipere pro admiſſione puellæ. Contrarium enim ipſe aſſerit, adducto Villalobos in Summa, Tomo 2. tract. 37. difficul. 13. num 5. & Hieronymo Rodrigues in Compendio qq. regul. reſolut. 54. num. 3. & alijs quos adducit & ſequitur Layman lib. 4. tract, cap. vltimo §. 4. num. 39. qui ratione conſuetudinis, excuſant Moniales, dotem pro ingreſſu accipientes in cœnobijs locupletibus. Verum nihil iſta ad conuellandam aſſertionem propoſitam: Nam Villalobos falsò ſupponit, quod accipitur pro ſubſtentatione, accipi pro re merè temporali: date, autem temporale pro temporali non eſt Simonia. Hoc dico falsò ſupponi. Neque enim quod datur pro ingreſſu, datur pro ſubſtentatione, ſed pro iure ad ſubſtentationem percipiendam. At huiuſmodi jus eſt ſpirituale, cum ſit jus ad varias functiones religioſas, atque adeò ſpirituales. Igitur cœnobium pro conferendo alicui eo jure,

nihil

nihil temporale poteſt accipere, abſque Simonia, Layman autem qui pro ea adducitur, eſt potius in contraria ſententia, etiamſi ait, iſtam non eſſe facilè damnandam; quia poteſt facilè contingere, vt penes aliquod adiunctum, cenſeatur, penſatis omnibus, deeſſe cœnobio, cenſus ad hanc puellam de nouo accedentem, ſuſtentandam; proindeque poſſit iure aliquid accipi pro eius ſuſtentatione. Sed diſplicet quod addebatur de conſuetudine, ratione cuius poſſit dos exigi à cœnobio, etiamſi locuplete; hoc dico non placere. Nam conſuetudo poteſt inducere jus nouum, & antiquare jus humanum antiquum. Ius autem quod contendimus obſtare acceptioni dotis in cœnobio locuplete, non eſt duntaxat jus humanum; ſed eſt jus diuinum naturale, contra quod nulla humana conſuetudo poteſt prævalere, juxta Tertullianum lib. de vel. Virg. cap. 1 & Hildebertum Epiſt. 55. ac Iſidorum Peluſiotam lib. 2. Epiſt. 46.

XLIII. *CORONA AVREA ſuper mithram, expreſſa ſignis ſanctitatis, Gloria honoris.*

COllectio eſt, illuſtrata, ſelectorum titulorum quibus Concilia & Patres, maieſtatem Romani Pontificis, & luculentiſſimum ſedis Apoſtolicæ ſplendorem, compendio expreſſerunt. Deſtinaueramus primum hanc ſcriptionem, ad contundendam Poppæ Caluiniani frontem eff. ontem. Is enim ſolemni Simmyſtis ac combibonibus ſuis more, Romanum Pontificem infamiſſimo *Anti-Chriſti* nomine dehoneſtarat: quod probrum non potuit melius aptiuſque extergi, quam repoſitione tot illuſtrium titulorum omnem ſanctitarem ſpirantium, quibus Pontifex, à ſanctis Dei hominibus afflante Spiritu ſancto locutis, eſt decoratus Poterit verò etiam fructus huius ſcriptionis, latius patere. Nemo enim verè catholicus, non videt, quanto fidelium diſpendio, ſubjectio & veneratio Pontifici ab omnibus debita, hoc tempore, apud aliquos obſoleſcat. Spes itaque injicitur, fore vt his certiſſimis ac firmiſſimis argumentis honoris Pontifici debiti, vel perfunctoriè penſatis, cultus omni retrò Chriſtiano ævo vigens, refloreſcat. In quem finem, poſt indicationem latumiarum, (vt ſic dicam,) è quibus eruendi ſunt Pontificij tituli, & eorundem titulorum ad aliquot centurias eductionem, ſubnectitur duodenarius veritatum Theologicarum, quibus omnium quæ intereſt de Pontificis dignitate cognoſcere, breuis expoſitio eſt comprehenſa. De hac lucubratione, his ipſiſſimis verbis pronunciauit Innocentius 10. Pont. Maximus. *Hic liber, ex peculiari Spiritus ſancti inſpiratione conſcriptus eſt. Et hoc tempore, non tantum conueniens, ſed etiam neceſſarius planè fuit. Itaque deſiderio flagramus, vt eo potiamur quam primum, & prelo ſubjectus prodeat.*

XLIV. *CANDELABRVM ſanctum ſeptiluſtre, prædelineatum in Synagoga: expreſſum verò in Eccleſia, exhibitione Corporis & Sanguinis Domini.*

AGgreſſo ad diuinæ Euchariſtiæ exornationem, percommoda viſa eſt candelabri Moſaici allegoria, quæ omnium maximæ apta & genuina videtur, inter complures eiuſdem candelabri allegorias, hic primum ex patribus pertractatas. Detegitur autem in hac primaria candelabri ſancti ſignificatione, expreſſio ſacrificij & ſacramenti, quæ veluti ſubſtantiam diuinæ Euchariſtiæ conſtituunt Tum in candelabri ſeptem lucernis, declarantur ſeptem Cardinalia Chriſti in Euchariſtiæ abditi attributa; *amor, ſapientia, potentia, magnificentia, humilitas, patientia, & holocauſti Religioſorum expreſſio*: Deinde aperitur, micans ibidem, ſeptem virtutum Theologicarum atque moralium vbertimus ſplendor, quo ſeptem capitalium peccatorum tenebræ, diſcutiuntur. Subjicitur candelabri coronatio, appoſito Nomenclatore Euchariſtico, ex aliquot Centurijs inſignium apud patres Euchariſtiæ appellationum; non abſque Gloſſa, cum eam depoſcere videtur minus perſpecta tituli facies; vnde ad meditandum & concionandum, poteſt ampliſſima ſeges ſuppetere. Concluditur opus vniuerſum, appoſitione ocularium, quibus adhibitis, & lucioſi lucernam Domini, (veritatem inquam Dominici corporis ſub panis & vini tegminibus) perſpiciant; & lychnuch s referuntur, ad quos & ſacerdotes miniſtrantes, & plebs fidelis Euchariſtiam participans, quantum ſit quod tractant, liquido intueantur.

In hoc opere grauis Cenſor incohærentiam cum alia quadam doctrina alibi à nobis tradita, notauit. Nimirum admiſi in hoc opere ſect. 3. cap. 3. n. 16. Chriſti Corpus in Euchariſtia eſſe expers extenſionis ſitualis, ita vt totum Chriſti corpus abſque commenſione ad locum, cuilibet puncto hoſtiæ coëxiſtat Alibi verò tradidi, raritatem ac denſitatem, non modo iuxta Ariſtotelem cap. de Qualitate, vt ibi rectè agnovit Toletus ad finem quæſtionis,) ſed etiam iuxta veram ſententiam, non eſſe Qualitates peculiares diſtinctas ab extenſione ſituali debita ex tali temperamento; ſed directè ac in recto eſſe extenſionem ſitualem, connotata paucitate materiæ intrinſecè quantæ in raritate; multitudine verò, in denſitate. Quam ſententiam non obſcurè inſinuat S. Thomas 2. de gener. lect. 2. traduntque apertè, Okham in 4. q. 7. Gregor. in 1, d. 7. quæſt. 4. art. 2. ad 6. & 12. & quidam adductus à Rubionio in 4 d. 12. q. 5. § *ſed contra*, ac Scotus ibid. q. 4. *litera B* Ex recentioribus idem cenſet Soto 5. Phyſ. q. 1 *ad 7. principale*; & q. 2. ad 1. Ioan. de Dicaſtillo de Sacram. tract. 4 dip. 5. dub. 4. Areſius lib 1. de Gener. quæſt 36. ſect. 1. & 5. Et multos eidem doctrinæ inhæſiſſe, ratos eam eſſe Ariſtotelis, teſtatur Venetus in ſumma Metaphyſica c. 22. Commentatori quoque idem tribuit Marſilius

ſilius 4. Phyſ. tract. 2. dubio vltimo propoſit. 2. Hanc de raritate & denſitate ſententiam, ex ſuperfluitate alterius qualitatis temperamento poſteriori, & ſituali extenſione anterioris, ſufficienter formatam, collidi putat js quem dixi Cenſor, cum negata Christo in Euchariſtia, extenſione ſituali, conſentaneè ad doctrinam fidei. Nam cum corpus Christi ſit verè organicum, non poteſt non potiri denſitate ſua, & raritate, in varijs partibus varia, prout poſtulat humani corporis organizatio. Si ergo raritas & denſitas, in recto nihil dicunt niſi ſitualem extenſionem, quæ à Christo Sacramentaliter conſtituto prorſus exulat; fatendum conſequenter erit, eas qualitates non reperiri in Christi corpore Sacramentaliter conſtituto, atque adeò corpus illud in tali ſtatu, non eſſe organicum & verè humanum, ſed monſtroſum.

Non erit tamen difficile, propoſitam de raritate ac denſitate doctrinam, cum ſituali inextenſione Christi componere. Aio igitur, partes Christi inextenſas, non eſſe alias alijs denſiores, aut rariores actu. Hoc tamen habent aliquæ Christi Sacramentaliter conſtituti partes, quod propter maiorem ſui quantitatem internam, certumque ſuum temperamentum, ſunt occupatiuæ majoris loci, & eius capaces ac exigitiuæ, vt connaturaliter ſint & operentur. Sic enim rectè intelligitur neceſſaria in partibus illis diuerſitas, vt ſint actu varia organa. Nam eſſe actu corpus organicū, ſeu in actu primo & radicaliter aptum ad deſeruiendum animæ, quale debet eſſe corpus viuens, nihil aliud eſt quam habere reipſa, omne id ex quo tanquam ex connaturali inſtrumento prodire poteſt operatio vitæ, modò non deſit ſtatus connaturalis ad agendum neceſſarius, qui obtingit per extenſionem. Itaque corpus Christi, quamvis prout eſt in Euchariſtia, ſit naturaliter incapax actu operandi, defectu extenſionis, tamen habet reipſa reliqua omnia ad operandum neceſſaria habetque etiam debitum extenſionis, vt proprij temperamenti in diuerſis partibus diuerſi, quod nos vocamus eſſe organicum actu, ſicut admittitur eſſe actu in Christo quantitas, quamvis deſtituatur aliquo ſuo actu ſecundo qui non eſt interna quantitas. Quod ſi nomine *organici* velimus intelligere corpus proximè & abſque vlla mutatione capax ad cooperandum naturaliter animæ; negandum erit corpus Christi in Euchariſtia, eſſe actu organicum, licet ſit reuera actu viuens, ad quod non exigitur vt corpus ſit actu organicum hoc poſteriore modo; ſed ſufficit illud ita effici, vt connaturaliter exigat tale eſſe, & vim ſufficientem ad id habeat. Nihil igitur Christi corpori Sacramentaliter conſtituto denegamus, quod inſit corpori noſtro viuo & animato, præter extenſionem externam. Quare probandum prius fuerat aduerſarijs noſtra criminantibus, dari in nobis, præter temperamentum in varijs partibus varium, & variam materiæ quantæ multitudinem, qualitatem aliquam extenſioni præuiam quę corpus noſtrum conſtituat organicum. Tum ſi eam qualitatem in nobis euicerint, concludant, idem de Christo Sacramentaliter conſtituto eſſe aſſerendum: non autem è contrario, gratis ſupponendo talem qualitatem Christo inextenſo ineſſe, inferant, eam in nobis quoque reperiri.

Aduertendum porrò hoc loco eſt, pleroſque recentiores Theologos, Christi corpori in Euchariſtia, tribuentes actu raritatem ac denſitatem, à noſtra ſententia non diſcrepare reipſa. Ex eorum namque diſputatione liquet, eos id intelligere de raritate ac denſitate inadæquatè ſumpta; ſiue de majori aut minori conſtipatione materiæ, & internæ quantitatis in varijs partibus Christi Sacramentaliter conſtitutæ, vt videre eſt apud Suarem tom. 3. 3. part. diſt. 51. ſect. 3. *ſub fin.* & apud Ægidium Coninck 3. part. quæſt. 76. num. 69. Sumunt itaque raritatem ac denſitatem, inadæquatè, pro ea ſcilicet partium multitudine, quam ipſæ in obliquo important: quo ſenſu verè dicunt, raritatem ac denſitatem actu ineſſe corpori Christi in Sacramento. Nos autem magis propriè loquimur, negantes raritatem ac denſitatem, actu ineſſe corpori Christi inextenſo; cum raritas & denſitas Ariſtotelica, important in recto ac directè extenſionem. Vt autem liquidius appareat, Cenſorem noſtrum immeritò doctrinam noſtram aſyſtaſiæ inſimulaſſe; gratis damur aliquas Christi partes in Sacramento eſſe actu raras, & alias actu denſas: ſed cum aliquibus recentioribus, inter quos Hurtado diſp. 4. de gener. §. 84. negamus Christo in Euchariſtia, raritatem ac denſitatem actualem: ne dicamus cū Ariſtotele eſſe extenſionem ipſam ſub certa partium multitudine, ſed dicamus eſſe vim ad extenſionis illius profuſionem. Sanè cum Christus in Euchariſtia habeat temperamentum viuenti debitum, & internam ſuam quantitatem, quæ ſunt cauſæ profuſiuæ & exigitiuæ extenſionis: ſic manifeſtum eſt, litem nobis motam, non eſſe niſi de vocabulis, cum iuxta hanc doctrinam quæ ſolo modo loquendi differt à doctrina cui inhæſimus, nihil tollatur corpori Christi in Euchariſtia quod ſit neceſſarium ad intelligendam rationem corporis organici: quandoquidem ſalua Christo eſt ſua connaturalis temperies, & quantitas interna, quę ſunt profuſiuæ extenſionis actualis, & conſtituunt formalem rationem raritatis ac denſitatis actualis iuxta poſteriorem hunc modum loquendi, nobis minus probatum. Sed non eſt tricandum circa voces, dummodò de re conſtet. Itaque ſiue dicamus partes corporis Christi in Sacramento eſſe actu raras & denſas, prout exigit corpus organicum, quia habent talem temperiem, & talem partium quantitatis internæ multitudinem; ſiue negemus eſſe actu raras & denſas, quia carent actuali extenſione externa, perinde eſt. Ad rem verò noſtram ſufficit, quod nulla inducatur in Christi corpore Sacramentaliter conſtituto qualitas, temperamento & interna quantitate poſterior, extenſione autem anterior; ac veluti intergerrima inter extenſionem externam actualem, & cauſas eius profuſiuas. Sicque prætenſum diſſidium inter ſententiam noſtram de raritate ac denſitate, & aſſertionem Theologicam de Christo in Euchariſtia inextenſo cum ratione corporis organici euaneſcit.

LAVS

XLV. LAVS BREVITATIS

INciderat aliquando iuſta occaſio deplorandi tricas,& per ea impedimenta longas remoras, humano, imo inhumano, & barbaro planè more, inductas, in iudicia forenſia. Vt id amænius & fructuoſius fieret, agitandam vniuersè ſuſcepi cauſam breuitatis ac longitudinis, per dityaca tripertita. Nimirum quibus committuntur & excutiuntur iura breuitatis, & oppoſitæ longitudinis; primum in ſacris, puta oratione, liturgiæ miniſterio, concione ad populum fidelem, commentarijs in diuinos libros, ac ſimilibus. Tum in humanis; nimirum rectione familiarum ſacrarum,litium agitatione, curatione ægritudinum,allocutionibus amicorum,ſcriptionibus de rebus humanis, alijſque huiuſmodi. Ad extremum in naturalibus; vitæ ſcilicet breuitate aut prolixitate, corporis menſura, capitis, aurium, & naſi quantitate; ſomno, vigilia, cibo, potu, & pleriſque eiuſdem generis, quæ diu an breuiter ſint facienda, diſquiritur. Quamvis autem in diſputatione vniuerſa, hæc paria ita committuntur vt nihil definirè ſtatui videatur; poſſitque lector hærere, quò noſtrum iudicium propendeat: tamen omnibus ritè libratis, inclinat ſemper in breuitatem victoria, quæ etiam eidem in calce opellæ, liquido & diſertè adiudicatur: vt proinde mirum eſſe non debeat, præferri titulo, breuitatis potius quam longitudinis commendationem.

XLVI. DE INCORRVPTIONE cadauerum.

ROgatus ſententiam, de fœmineo cadauere, quod nuperrimè refoſſum eſt Carpentoracti, & omnibus ſupra & infra tabefactis atque corruptis, planè illęſum eſt repertum, diſputationem ſuſcepi de cadauerum incorruptione, & varijs eius cauſis, vt conſtaret, ad quam originem referenda eſſet ea incorruptio. Poſſum hanc lucubrationem, miſcellam dicere, & moralem, & hiſtoricam & philoſophicam. Nam naturalis omnium humanorum corporum iuxta communem legem corruptio,(quæ ante omnia præmittitur; (vberem ad ſanctè formandos mores materiam ſubminiſtrat. Putredinis verò, philoſophis operoſa, & admodum implexa perſcrutatio, neceſſario ſupponenda diſputatur de incorruptione, copioſam philoſophandi ſementem facit. Hiſtoriarum denique, & Eccleſiaſticarum, & Prophanorum ingens vis, proferenda neceſſariò fuit varias incorruptionis corporum cauſas percurrendo ac exponendo. Quare nec indigna lectu, nec fructu ſuo vacua,videri poterit ea lucubratio.

XLVII. AMOR CRVCIFIXVS; *Tractatio de Amore Nationis & cognationis, in ſeruis Dei temperando*

NO n exhibeo Amorem Auſonianum, ſed amorem ſeruorum Dei ex confixione cum Chriſto, ſanctum & nitentem vndecumque; ità vt neque à Gentis aut Patriæ,neque à neceſſitudinum domeſticarum concretione inficiatur. Huic Tractationi, immiſſa conſentanee eſt,quę ſeorſim edita fuerat diſſertatio in orandi nouitatem, hoc præfixo titulo; *Appendix noua ad orationem dominicam, librata ad rationis & auctoritatis trutinam.* Scribendi ratio hæc fuit. Quidam è ſacris quoque hominibus, inſano Gentis & Nationis affectu acti, ad altaria accedunt, nudati patres illas, quas Deus apertas feminalibus eſſe debere inter ſacrificandum, cauerat. Quid enim aliud eos facere dixerim, qui inter orandum Deum, carneos affectus præferunt; non ſatis attendentes, Deo qui ſpiritus eſt acceptam eſſe adorationem in ſpiritu & veritate, omnibus carnis fæculentijs deterſam & liberam? An cadat in illos hæc reprehenſio, qui publicas Eccleſiæ orationes, addi amentis quibuſdam ex ſuo cerebro inferſerunt,excutio hac lucubratione. Nam *oratio Dominica*, quæ eius titulo præfertur hoc loco, eſt oratio pro Domino temporali, cui in oratione Eccleſiaſtica, in S. Gregorij libro ſacramentorum, & omnibus rei diuinæ libris conſignata, aliqui additamentum apponunt; poſcentes, principem ſuum non ſola *vitiorum monſtra deuitare.* Hæc adiecto, an ferri, an explodi debeat, diſquiritur hac lucubratiuncula, bonam partem originata ex Nauarri adipe & pinguedine; Nam eædem Nauarri ætate ante annos ferè centum, contentiones efferbuerant; æque ſurgente gente in gentem, & regno aduerſus regnum.

XLVIII. S. IOANNES *Benedictus, Paſtor & pontifex, Auenione.*

HÆc hiſtoriola de mirabili Puſionis paſtoritij vocatione ad fabricam pontis Rhodano imponendi, deque inſignibus eiuſdem paſtoris ac pontificis, in vita, & poſt mortem miraculis,prodijt voluntate Ampliſſimi Magiſtratus ciuitatis Aueniononſis, ac poſtea Lugdunenſis.

Occurrit in ea recognoſcendum, quod puncto 4 dictum eſt de Pauli per Chriſtum apparentem allocutione, Hebraica lingua, vel Syriaca. Vbi ne quis impingat, recolendum eſt, quamvis Paulus ipſe Actor. 16. teſtetur, Chriſtum ſecum locutum eſſe Hebraicè; tamen eum quoque qui Syriace loquitur, dici poſſe loqui Hebraicè,iuxta ea quæ diſputat Mariana Opuſc. pro editione Vulgata cap. 3. & 12. & latè Adamus Gontzen prologo in Euang. quæſt. 4. §. 6. Quemadmodum enim lingua Græca duplex eſt; vna plebeia & vulgaris, altera quaſi doctrinalis, quæ non minus inter ſe differunt, quam lingua Hebraica & Syriaca;& tamen vtraque dicitur lingua Græca: ita Hebręa lingua, alia eſt doctrinalis, quà ſcripturæ diuinæ ſunt exaratæ: alia verò vulgaris, ſiue Syriaca, qua proinde,ſi vnum quis velit, agentem cum paulo Chriſtum, vere nihilominus dicit Chriſtum eſſe locutum Hebraicè.quod Paulus affirmauit.

Non occurrebat aliud quod in hac Opella recognitionem depoſcere videretur; iamque

ſecutus, aliò calamum vetteram, & recognoſcendi curam; cum, non vnis litteris monitus ſum, hominem Ponticum, (nepotem piſcis Colani Alexandro Neapolitano deſcripti dixeris;) huius lucubratiunculæ caput, intorta cenſuræ claua, malè mulctaſſe: affirmaſſe enim fertur, titulum huius libelli, *ſapere hæreſim.* Eſt porro iſte libri titulus, *S. Ioannes Benedictus, Paſtor & Pontifex Auenione, Hiſtoriola referta pietatis, & ad ſuſpiciendum Deum, in imis ſummum, in minimis maximum, accommodata.* Ante omnia verò, rogatum ſanè vellem hunc Cenſorem quam hæreſim ſapiat titulus lucubrationis huius. Sanctus Bernardus Epiſt. 192. agens de opere Petri Abelardi, ait. [Ego non accuſo eum, eſt qui accuſat eum liber ſuus. Cum de Trinitate loquitur, ſapit Arium; Cum de Gratia, ſapit Pelagium; cum de perſona Chriſti, ſapit Neſtorium.] Sic Bernardus, qui ibi & ſequenti item epiſtola, & alias non ſemel, ſignat diſtinctè, quę in Abelardo ſapiebant aliquam hęreſim. Hoc autem loco Criminator tituli, nulla adſcripta hæreſi, abit, contentus aculeum infigere, & dicere tantum quia libuit, *Sapit hæreſim*: ab homine enim qui renueret audire in ſe intortum illud Pſaltis, *odio habuerunt me gratis*, ſignanda erat vna aliqua hæreſis, vel è tam multis quas Hæreſeologi veteres addenſarunt, Philaſtrius, Epiphanius, Auguſtinus, Hieronymus, Bernardus Luxemburgenſis, Sebaſtianus Medices, Alphonſus de Caſtro, Franciſ. Feuardent. Gabriel Prateolus, & alij qui Syllabos hæreſeon & Hæreticorum confecerunt; vel alia quæpiam ex Iancenij noua incude, quam titulus prædictus ſapere cum aliquo colore diceretur. Indefinitè autem pronunciare, quod lateat in eo titulo fermentum hæreſeos, ſupercilium, & faſtum ſapit. Quid verò in eo titulo hæreſim ſapiat ægré deprehenditur. Eam notam propoſitionis cuiuſpiam, quæ dicatur hæreſim ſapere, varij varie exponunt, vt apud Canum videre eſt lib. 12. c. 11 & apud Suarem tract. de fide diſp. 18 ſect. 1. numero 16. Nonnullis vt Simancæ in Cathol. Inſtitut. tit. 34 ea propoſitio *ſapere hæreſim* dicitur, quæ hominem ſuſpectum reddit quod ſit hæreticus: vel ex qua, cum alijs principijs certis, ſequitur manifeſtè hæreſis. Conſultius Gerſo tract. *Quæ veritates ſint credendæ de neceſſitate ſalutis*, eam eſſe ſtatuit propoſitionem *ſapientem hæreſim*, ex cuius conceſſione, coaſſumpto aliquo quod non poſſit rationabiliter negari, ſequitur error in fide. Nimirum propoſitio aliqua, poteſt non continere formaliter hæreſim: ex ea tamen coaſſumptis alijs principijs, ferè certis, & in Eccleſia valdè receptis, (quamvis non prorſus certis;) vel per illationem, non quidem euidentem, ſed tamen probabiliſſimam, & communiter admiſſam, erui poteſt quod cum fide diuina collidatur, & hæreſi ſordeat. Vtrovis modo ſumatur propoſitio *ſapiens hæreſim*, ægrè intelligi poteſt, quomodo epigraphe libelli propoſita, hæreſim ſapiat.

Sanè S. Ioannem Benedictum, à paſtoritio munere fuiſſe abductum diuinitus, ad imponendum Rhodano pontem, cumque reipſa impoſuiſſe, inconfeſſo eſt. At hoc eſt *Paſtorem* eſſe, atque *Pontificem*, nec vlla Lexica eam notionem vocibus illis ſubijcere refugiũt. Vocem *Pōtificis*, argumẽtatores aliqui aliunde ductam volunt, quam à *faciendo Ponte*, vt latè trado in Onomaſtico Pontificio V. *Pontifex Maximus*, talaris omnino multis, præſertimque Ignatio Braccio Opuſc. de etymologia nominis *Pontifex*, cui nunc addendus Carrion. lib. 1. Emendationum. cap. 9. & Camerar. Decuria 1. problem. Etymol. in 2. Paſſim tamen à *faciendo Ponte* dictum *Pontificem*, ſtatuunt Lexicographi: ipſeque Varro lib. 4. de ling. Lat. num. 15. & eam notationem approbat, & præfert alteri à Scæuola traditæ, qua vox *Pontifex*, deriuatur à *poſſe* & *facere*. Igitur neutra vox in titulo præfixa, ſuboler putorem hæreſeos. Scitè Sannazarius de Iucundo Architecto qui duos Sequanæ pontes impoſuit.

Iucundus geminos fecit tibi Sequana pontes:
Iure tuum poteris dicere Pontificem.

En cultiſſimus æuo ſuo ſcriptor, non dubitat, *Pontificis* vocabulum tribuere fabricatori pontis: quod piget me confirmare pluribus, cum res ſit per ſe manifeſta. Vt quid ergo inuidia creatur titulo Opellæ de S. Ioanne Benedicto, eam ob cauſam, quod nomen *Pontificis* tributum ſit Sancto Viro, ob fabricatum pontem? Liquet nodum in ſcirpo quæri, & aliud agi, tricando ad eum modum. De voce Paſtoris, natius eſt, quam vt moneri oporteat, eam rectè cadere in opilionem, qualis fuit S. Ioannes Benedictus. Quod ſi nonnulla harum vocum à protrito vſu abductio, in cenſorium ſupercilium incurrit, eo quod paſſim vocas illæ, Epiſcopum ſonent, haud dubiè non euaderet grauem cenſuram, & hæreſim ſapere diceretur, verſus ille pijſſimi ac ſanctiſſimi Roberti Franci, primi ex gente Capetia Regis, qui interpellatus ab vxore Conſtantia, Gulielmi Arelatenſis Ducis filia, nomen *Conſtantiæ* immiſit Hymno de Martibus, eo initiali verſu, quo ſimul martyres, ſimul vxorem celebrabat, abducta meditato *Conſtantiæ* voce, à notatione primum obuia.

O Conſtantia Martyrum mirabilis.

De reliquo titulo ambigere non licet, quin puriſſimus ſit, prorſuſque azymus, abſque vlla fermenti ſuſpicione. Nam diffiteri non licet, quin vniuerſa narratio de S. I. Benedicto ſpiret pietatem: & nominatim quin ſit apprimè opportuna ad Deum in minimis maximum, in imis ſummum, perſpiciendum. Quid enim minus & depreſſius adoleſcentulo, de poſt fœtantes accepto? Quid verò maius & ſublimius, eodem miraculorum ac prodigiorum patratore, & pontis ſuperfluuium rapidiſſimum impoſitore

Reſolutio eſſe debet, libelli quidem de quo agimus, titulum puriſſimum eſſe, nec quicquam acidum vel corruptum ſapere: ſed nonnullis liuore in aliena ſcripta faſcinatis, guſtum eſſe deprauatum: & innouari in eis miraculum, quod aliqui in manna patratum celebrant, putantes erui ex Sap. 16. vbi de manna dicitur, *ad quod quiſque volebat, conuertebatur.* Ideſt, pro voluntate comedentium, ſapiebat hoc aut illud. Ita guſtui, & palato nonnullorum, adeò ordinarius ac familiaris eſt ſapor hæreſeos, vt vbicunque volunt, ſi ſcriptum ſit hominis ab eorum rationibus alieni, hæreſim ſubolfaciant. Non ſecus ac ſi aſinus, ſaporem cardui in lactuca deprehenderet.

Huic libello, ob cauſas ſuo loco non omiſſas, præfixum eſt *Antemurale aduerſus fortia ingenia*, qua

quatientia hiſtoria S. Benedicti veritatem, quod quamvis non vno ariete eſt impetitum, ſtetit tamen, ne atomo quidem imminutum. Adiecta duntaxat eſt, identidem ad oram breuis notula, indicans quæ eſſent à nobis tanquam ex nobis, quæ verò eo Aduerſariorum ſenſu prolata: cuius indiſtinctionis obſcuritate, Cenſores hæſerant, inuenientes in plano ſcelebras, quia objectionem pro ſolutione ſumebant, non nouo errore. Nam eius meminit Proſper ad excerptum vltimum Genuens. Eo Antemurali, in quod Ioannes Launoyus, vrgente, cuius armigerum agebat Marſya, concitatus fruſtra eſt, periculoſæ nouitates quas inuexerat, & fortitudo ſputia ingeniorum, exploſæ ſunt. Launoyi verò ineptiæ, peculiari opella de qua poſtea notatæ ſunt atque reiectæ.

XLIX. HOPLOTHECA contra ictum Calumniæ; Robur & æs triplex circa pectus à patientia & fide ſanctorum.

DEnſa grandinatio calumniarum in virum bonum, hanc à nobis lucubrationem extorſit: quæ non potuit non accidere percommoda, omni loco ac tempore; cum huiuſmodi lolia calumniarum, bonas fruges vbique malè habeant in agro Domini. Quia ſcopus huius ſcriptionis erat, munire pectus aduerſus telum calumniæ, præmiſſa eſt primum diſquiſitio theorica in naturam, & ſpecies adiunctaque omnia calumniæ. Tum ſubiecta eſt digeſtio calumniarum omnium in tres ordines, pro triplici ſerie probrorum quibus falſo & iniuria quis oneratur, falso grauatus, quod in Deum, aut proximum, vel ſemetipſum deliquerit. In ſingulari verò probrorum cuiuſvis ſeriei recenſione, præmiſſo eius falſi probri dedecore & indignitate; additur, qui ſancti & illuſtres viri, ad talis probri impactionem calumnioſam, iuuante Deo, fidem patientiamque prodiderint: quæ eſt vberrima ſacrarum hiſtoriarum & exemplorum inſignium ſeges; oblectando & iuuando lectori calumniam ſuſtinenti, percommoda. Claudit lucubrationem, ſylua quæſtionum moralium; partim Theologicarum, de ijs quæ in perpeſſione calumniæ facere aut omittere fas eſt; partim de ſubſidijs iudicio ſapientum potioribus, ad roborandum pectus contra ictum calumniæ.

Allatrauit hoc opus, Thomas Hurtado clericus Regularis Minor. Cum enim opellam meam de inutili ex opere operato Communione promortuis, inaniſſimè & ſimul petulantiſſimè exagitaſſet, & à Leodegario Quintino, quondam Auditore meo exceptus eſſet, ſin minus vt par erat at quantum ad eius licentiam coërcendam ſufficiebat: homo impudoratus effractis omnibus modeſtiæ repagulis, cum in alia ſcripta mea, tum nominatim in illud *de calumnia* irruit, effutiens in quadam Epiſtola calumnias queis appetiti ſunt ſancti, & ſanctæ Dei, debuiſſe in ſepulchro obliuionis & ſilentij, occluſas relinqui, non autem aperto tumulo in publicum educi; *vt heretici* (inquit) *earum fetore ſaciarentur, nutrirentur, & in perfidia ſua alerentur.* Plenius id verſat in duplici Antidoto reſpondens indicibus part. 4.

Miro iudicium hominis, qui arbitretur calumnias intortas malignè in ſanctos Dei homines, eſſe eorum dedecora; & dehoneſtari ſanctos, cum dicitur eos peruersè ac contra omnem veritatem, ab hominibus iniquis & doloſis, filijs Belial, talis vel talis noxiæ fuiſſe inſimulatos. At omnibus ſapientibus, alia ſedet ſententia. Patientia enim & fides ſanctorum, nunquam tantoperè illuxit, quam in perpeſſione probrorum illorum; ex quorum evulgatione, multiplex, iſque magnus exiſtit fructus. Primum; quod inde agnoſcitur Dei erga ſuos prouidentia, qui quoſ aliquandiu apud paucos denigrari patitur, poſtmodum illuſtriores reddit depulſis omnibus offucijs, & deterſa peruersè illita fuligine. Deinde animantur inde cæteri, in quos ſimiles procellæ detonant, vt fructum afferant in patientia exemplo ſanctorum anteriorum; qui talia perpeſſi, egere fortiter, & benigne faciente Deo in bona voluntate ſua, multo auctius inclaruere, ſplendeſcente de tenebris lumine. Non timuerunt ſanè, qui ſanctorum, jam plenè nitentium, jam cœlo illatorum Acta vulgarunt, dehoneſtationi illorum, ſi malignè illis dum viuerent impacta probra, recenſerent; & quam nequiter intorta eſſent, edocerent. Hæretici verò, tantum abeſt, vt paſcantur & nutriantur, & alantur, his dedecorum morticinijs, vt potius erubeſcant quod germani ipſorum, æquè adminiſtri Satanæ, auſi ſint impiè ad eum modum conſpurcare ſpecula ipſius ſanctitatis. Sunt ergo calumniæ, dedecora calumniam inferentium, non patientium: nec refodiuntur probra ſanctorum, cum calumniæ in eos vibratæ vulgantur; ſed tantum ſcelera malignorum reteguntur, & piorum decora, per patientiam.

In idem opus, alia occaſione concitatus eſt idem Thomas Hurtado in reſolut. Orthodoxis reſol. 70. ſugillans quod in eo Marcellinum Pontificem ab idololatriæ probro liberare ſim conatus ſect. 2. ſerie 1. cap. 2. poſt Baronium ad annum 303. & Bellarminum in recognitione lib. 4. de Pontif. cap. 8. imò præeunte S. Auguſtino lib. de vnico Baptiſ. contra Petilian cap. 16. Hos; innoxios & intactos dimitrit Hurtado; me autem valdè miratur, quod qui alias adeò magnificò tabulas Eccleſiaſticas, aborendo earum obſcuritate ad aſtruendum Martyrium charitatis: in hoc tamen negotio vt palpem Marcellinum; antiquas tabulas in quibus eius idololatria referebatur (è nouis enim ſublata eſt ea narratio) nec non Breuiarium Romanum ab Vrbano VIII. recognitum abijciam; quod an ſine ingenti temeritate fieri poſſet; petit dijudicari à ſapientibus & prudentibus. Pro Bellarmino tamen & Baronio, ſilet cenſura Hurtadi quia fuerunt Cardinales, quod nomen eſt Hurtado ſuperpenetrabile; ſolum me, vexat eius cenſura.

Sed ego impotentiam animi & calami, in Hurtado perſpectam habens, miror ingentem eius temeritatem, in carpenda Marcellini defenſione; quam magno emercari debuiſſet, ſi ſyncere amaret Eccleſiam, in cuius nonnullam dehoneſtationem cederet lapſus ille Marcellini, ſi vere contigiſſet. Quod verò S, Auguſtinum inſimulat Hurtado, ignorantiæ; eo quod neſciuerit S. Mar-

cellinum in Concilio Sinueſſano crimen ſuum fuiſſe confeſſum, vt teſtantur Binius, Surius, Coriolanus, Sanderus (potuit & Abelardum addere ſerm. 26.) Næ! inſipientiam ſuam non exiguam, prodidit Hurtado, arguens ignorantiæ tantum Doctorem. Neque enim ſi, cum factus eſt Epiſcopus, vt ipſe de ſe ſcribit Epiſt. 110. ignorabat vnum illum Canonem Nicænum, quo vetabatur quilibet ſuperſtitis Epiſcopi ſedem inire; conſequens eſt, vt jam grandis natu, & ſcribens contra Donatiſtas, ignorauerit quoque Concilia Latina (quale erat Sinueſſanum;) & hiſtoriam Eccleſiaſticam, quę caſum Marcellini celare non potuiſſet, ſi verè contigiſſet. Et tamen extra Acta Sinueſſana, quæ S. Auguſtinus conficta à Donatiſtis, & non probata conteſtatur, nullus antiquus Scriptor Marcellini caſum refert. Imò Theodoretus lib. 1. Hiſtor. c. 3. Marcellinum collandat, quod per tempus perſecutionis, præclarè omnino ſe geſſiſſet, quod non cohæreret cum eius caſu. Quomodo verò nullus Græcorum, qui omnia Romanæ Eccleſiæ dedecora, anxiè conquirere & exprobrare nunquam ſunt laſſati, tantam eius ignominiam à Capite exterius idolatra non expreſſiſſet? Eſt ergò malignè congeſta narratio. Neque ſi Nicolaus I. tanto poſterior Marcellino, in Epiſtola ad Michaëlem Imperatorem, agnoſcit caſum Marcellini, & pleriſque Latinis poſterioribus idem eſt perſuaſum, ex obtruſis per Donatiſtas falſis Actis Marcellini; ſequitur eſſe reprehendendos, qui ſatagunt pro innocentia Marcellini, aut eos qui connituntur pro Romanorum Pontificum, integra ſemper externa fidei profeſſione, ingentis temeritatis eſſe damnandos; vt per ingentem temeritatem facit Hurtado, præceps plerumque Cenſor, & iudicij non ſatis emuncti. Perſeuerentia huius de Marcellino narrationis *in Breuiario authoriſato*, (vt barbarè barbarus ſcriptor loquitur) per Vrbanum VIII. & alios quoſdam anteriores Pontifices, parum probat, quidquid obganniat in contrarium Hurtado. Potuit enim expungi è Breuiario ea narratio, ſicut alia pleraque ſubinde ſunt expuncta; & ſicut è Martyrologio Romano tempore Clementis VIII. correcto, eraſa eſt ea narratio de Marcellino. Sed multa ſinuntur, & in Tabulis, & in Breuiario retineri, quæ Eccleſia non præſtat eſſe indubitata, & poſſe diligentia poſteriori corrigi non diffitetur. Quare diſcat Hurtado ſapere, & de alijs ſolidius pronunciare. Cuius verò capitis dicemus eſſe caudam illam, quam his contra me verbis hac ex cauſa exerit. [Ego quidem de Raynaudo dico, cum Nazianzeno Epiſt. 43. ad Euſebium Epiſcopum Cæſarienſem, *perinde ſe habere, quaſi quis eiuſdem viri altera manu ſcabat caput altera malam feriat.* Hæc quam inconſequenter dicantur, & quam abſque vllo nexu ad rem de qua agitur, nemo non videt. Vbi enim ferio ego Marcellinum, manu vna, ſi ſcabo alios? Sed bonus Hurtado, cum in ſuis aduerſarijs hoc ſpiculum repetiſſet, ad oſtentandam ſuam in lectione Patrum peritiam, ſiue ad rem, ſiue extra rem eſſet, illud intorſit

Tertium, infixit genuinum in hoc opus, idem Thomas Hurtado in opere Orthodoxarum Reſolutionum digreſſ. 6. ſectione 17. occaſione eius quod dixi ſect. 2. ſerie 2. cap. 4. de calumnia impacta ſancto Ephrem: quaſi mentitus eſſet cum muliere Apollinaris ſtudioſa agens, & fingens ipſe quoque ſe eſſe Apollinariſtam, vt ab ea extorqueret librum quendam Apollinaris ipſi concreditum. Negaui enim Sanctum virum mendacio ſe inquinaſſe; ſed dixi vſum eſſe locutione reſtricta, ex idonea cauſa: qui loquendi modus (per ſe loquendo,) eſt innoxius. Impugnat hoc Hurtado, quia ſi S. Ephrem in ea ſimulatione præſtaretur immunis per tectorium reſtrictionis mentalis, æquè præſtari poſſent innoxij illi Catholici, quos memorat S. Auguſtinus lib. 2. retract. cap. 60. & impugnat toto libro contra mendacium, eo quod exiſtimaſſent, fas ſibi eſſe mentiri, dicendo ſe eſſe Priſcillianiſtas, vt adyta eorum peruaderent, poſſentque poſtea facilius eos impugnare atque reuincere. Damnauit mendacium illud (tametſi boni ſpecie conueſtitum) S. Auguſtinus, nec dixit illis Catholicis, *vtimini reſtrictione mentali, dicentes, vos eſſe Priſcillaniſtas*, ſubintelligendo *ſi eorum ſententia probetur ab Eccleſia*, aut quid ſimile: ſed merè damnauit mendacium eorum. Æquè igitur improbandus fuit S. Ephrem dicens ſe Apollinariſtam, ſubintelligendo *in ſpeciem, vel ore tenus*, aut tale quippiam; nec eſt dicendus, reſtrictè locutus, cum reſtrictio in eo euentu (quippe non inſinuata in circumſtantiijs,) ſit mendacium, vel ſaltem vetetur præcepto quo iubemur in profitenda fide ſincerè loqui & abſque reſtrictione, vt ipſe doceo in Opere de Æquiuocat. cap. 4. n. 3. & ſeqq. quod in faciem mihi ingerit Hurtado ſect. 18. ſub finem.

Hæc criminatio, non tam me tangit, quam S. Ephremum. Nam ego reprehendi, quod virum ſanctum, cum alia ſemper ab innumeris Patribus laudatiſſimum, cum nominatim in facto propoſito, à S. Gregorio Nyſſeno celebratum, ab induſtria & zelo fidei, conatus ſim præſtare innoxium, & ab ijs ſeiungere, quos S. Auguſtinus pernicioſiſſimi mendacij reos agit, eo quod mentirentur ſe eſſe Priſcillianiſtas, vt expiſcarentur arcana addictorum latebroſæ illi ſectæ. Negaui, ſimiliter lapſum S. Ephrem: ſed admiſi eum eſſe reſtrictè locutum, non profitendo hæreſim Apollinaris, (id enim nefas foret, vt dixi cap. illo 4. à num. 3.) ſed circa alia quædam humana; de quibus agens S. Ephrem, mulierem ſancto dolo deceperit, exiſtimantem eum eſſe Apollinariſtam, & profiteri hæreſim Apollinaris: cum tamen vir ſanctus non eſſet profeſſus hæreſim Apollinaris reſtrictè loquendo, ſed proferendo aliquid, circa quod poſſet reſtrictè loqui; verbi gratia quod eſſet amicus Apollinaris; vtique in Domino, & ſaluo errorum eius odio: quod librum quæreret ad reuincendos hæreticos: non quos mulier habebat pro hæreticis, ſed quos ipſe Ephrem tales cenſeret, & verè eſſent. Aliæ pleræque innoxię ſubintellectiones poſſunt excogitari, quas adhibuerit S. Ephrem abſque reſtricta locutione circa ipſam falſæ fidei profeſſionem. Quid ergo in me culpæ fuit, quod ſic expoſuerim & purum labis præſtiterim S. Ephræmum, mendacij inſimulatum. Et video, Lorinum in 2. Beati Ioannis Epiſtolam, ad illud *qui enim ei* (hæretico) *aue dixerit*, ſimiliter accipere quod de S. Euſebio Vercellenſi narratur apud Ambroſium ſerm. 69. nempe Euſebium; vt deleri ſubſcriptionem S. Dionyſij Mediolanenſis ab Arianis obtineret, ſimulaſſe

laſſe

laſſe ſe ſubſcriptum, ſi ſaluo ſuo honore poſſet, nec poſt Dionyſium, ſe in Epiſcopatu iuniorem, ſubſcriberet. Eraſa autem illicò per Arianos Dionyſij ſubſcriptione, deriſit Arianos, & patefecit ſe reſtrictè locutum; nec in cauſa fidei, ſimulando videlicet ſe velle Arianiſmo ſubſcribere, ſed in cauſa humana & priuata, damnationis ſcilicet S. Athanaſij, quam ab ipſo Euſebio flagitabant Ariani. Ita Lorinus (vt dixi,) factum S. Euſebij exponit; & idem ipſe dixi cap. 12. operis de Æquiuocat. *ſub finem.* Qui modus reſpondendi quoad loquutionem reſtrictam S. Euſebij, geminus eſt reſponſioni aſſignatæ quoad Sanctum Ephrem. Inſtabis, ſed cur ergo S. Auguſtinus non ſimiliter excuſauit eos qui ſe mentiebantur Priſcillianiſtas, vt eorum latebras peruaderent? Reſpondetur, quia iſti non loquebantur reſtrictè, ſed purum mendacium adhibebant, quod profitebantur eſſe innoxium, eo quod ex tali fine vſurparetur. Atqui purum mendacium, ex quocunque demum fine vſurpetur, eſt illicitum. Igitur iure qui ſecus cenſebant, reprehenſi ſunt à S. Auguſtino. Sanctus verò Ephrem, qui nec mendacio vtebatur, nec mendacium ex bono ſiue prolatum, vacare culpa cenſebat, iure purgatus eſt atque defenſus.

L. GEMITVS COLVMBÆ *de Judicijs ſæculi.*

NOn omnes omnino labes, & luctuum in Iudicijs argumenta, deplorat hæc opella: ſed vnum maximè tetrum, & malignitatis refertum, hodie inualeſcens; quo homo nec auditus, nec defenſus, reus agitur, & pœnæ ſubijcitur. Exquiſiuit ſenſum noſtrum de ea Iudiciorum peruerſitate Antiſtes Illuſtriſſimus, Primas Aquitaniæ Henricus de Sourdis. Et iure exquiri potuit meum de ea iniuſtitia iudicium, graſſatur enim ea truculentia (quis credat?) etiam vbi minimè omnium oportuit, cumque Deus ipſe, cuius omnis voluntas pro iure poſſet eſſe mortalibus, immaniter lapſos, vt vt Adamum & Cainum, non niſi auditos atque defenſione oblata, cauſa cadentes, multari voluerit; exemplum humanis iudicibus ſtatuens, audiendos eſſe reos, quantumcumque compertos, nec defenſionis poteſtate priuandos, vt S. Chriſoſtomus homil 18. in Geneſin annotauit; hæc inquam cum fuerit Dei ipſius praxis, tamen audent homunculi luſcioſi, quibus facillimum eſt imponere, & quibus in dies obrepit error, indicta cauſa pœnas haud leues infligere. Transfixa eſt hæc malignitas, omni telorum genere ex Sacro & Prophano armamentario, eductis diſploſiſque machinis, iuris diuini naturalis, & poſitiui, ac gentium quarumcumque; ſed Chriſtianæ præſertim, quò referuntur SS. Patrum conclamationes in adeò brutum morem.

LI. PRATVM SPIRITVALE, *de varia hiſtoria Chriſtiana æui noſtri.*

OCcurrunt ſubinde multa, in quibus Dei erga impios iuſtitia vindex; vel erga rectos corde bonitas & prouidentia ſplendet inſigniter; nec non alia pleraque ad fructum ſpiritualem colligendum accommodata, quæ quod ad opus magnæ molis non ſint ſatis, facilè excidunt, ita vt poſt aliquod tempus, cum recolenda ſunt, deficiente memoria, nec ſignatis adiunctis, iaceant ſepulta obliuione. Quod diſpendium vt præcaueret Vir ſapientiſſimus & bonorum memoria dignus, de Societate verò benemeritiſſimus, Ludouicus Richeomus, ſingulares omnes huiuſmodi euentus annotabat diligenter, referebatque in aduerſaria; quæ illi ſeges erat ad ſcriptionum ſuarum inoculationem, his attextis narrationibus; id quod facile mecum pius lector librorum eius non rudis deprehenderet. Conſilium fuit, optimi Patris veſtigia relegere: ſed exerto tantum in ea calamo, quæ ad ſpiritus profectum poſſint conducere, dimiſſis merè humanis. Et idcirco tumultuariam hanc ſcriptionem *Pratum Spirituale* appellauit; exemplum & verbum capiens Ioannis Moſchi, qui reuerà idipſum præſtitit in peruulgato opere quod ſecunda Synodus Nicæna actione 4. collaudat ſub nomine *Sophronij*, cui eſt inſcriptum.

LII. DE STIGMATISMO *Sacro, & prophano, Diuino, Humano, Dæmoniaco.*

OCcaſionem ad hanc ſcriptionem aggrediendi, præbuit frequens de ſtigmatis Magorum ſermo. In tanta enim mancipiorum Satanæ, per reſtinctam charitatem, vbiuis propè locorum copia, de notis ac ſtigmatis quibus Satan peruerſa Dei æmulatione, miſeros ſtigmatias ſibi compungit atque cõſignat, crebra narratio incurrit, quæ ad multa ſcitu digniſſima & vtiliſſima viam aperit. Vt ergo tractatio de his ſtigmatis omni ex parte plena eſſet, de ſtigmatis quibuſvis agere viſum eſt. Nam ſunt etiam quædam à Deo, & Angelis, & hominibus inuſta ſtigmata, quę operæ pretium eſt accuratè cognoſcere. *Diuina ſtigmata* appello, in primis ſtigmata Chriſti, tum ſtigmata Sancti Franciſci, & ſi qui alij fuere cœlites in corpore ſuo, Dei Angelorum operâ inuſti. *Humana* ſunt, quibus olim ſerui & milites, alijque multi notabantur: qualia etiam pleriſque ſanctis Martyribus impreſſa conſtat ex eorum hiſtoria, *Dæmoniaca* denique ſunt, præſertim quæ Satani dedititijs ſuis imprimit, monimentum perfidiæ, & teſſeram deuinctæ voluntatis. Vides Opus varium, & Philoſophicæ ac Theologicæ eruditionis refertum; non abſque amænitatum & piorum ſenſuum inſperſione. Operarum tamen oſcitantia; & Emaculatoris Typographici dormitatione, caput 4. ſection. ſecundæ, explanans *ſtigmata medica*,

præpoſterè illatum eſt in ſectionem primam, qua diuina ſtigmata pertractantur.

LIII. SYMBOLA ANTONIANA.

TRactatio mihi aliquando demandata eſt, in feſto S. Antonij. Per eam occaſionem, de igne qui S. Antonio appingitur, eſt diſputatum. Aderat Antonius de la Grange noſter, qui eam diſſertationem iteratis votis expetijt. Non potuit veteris amici petitio caſſa abire, ſed vt nulla ex parte hiaret lucubratio quæ expetebatur, viſum eſt, in vniuerſa imaginis B. Antonij hieroglyphica excurrere. Sunt enim præter ignem, complura. Nimirum, *ſus ad pedes iacens*; *liber*, *baculus*; *tintinnabulum*; *& T.* quibus ſymbolis vniuerſa ad eximium illum cælitem pertinentia, comprehenſa videntur. Et pleraque quidem parum ſolidè iactata, cribrantur accuratè. Nonnulla quæ S. Athanaſius prӕterijt, ex probatis Auctoribus antiquis adiunguntur. Quæ verò retulit, aliquatenus illuſtrantur. Non ſum iniurius in S. Athanaſium, nec violo lucubrationem eius de S. Antonio, tot elogijs celebratam ab omnibus retrò antiquis, Hieronymo, Ephrem, Chryſoſtomo, alijſque; cum dico aliqua de S. Antonio aliunde à nobis addita, quæ S. Athanaſius prӕterijt. Ipſemet enim D. Athanaſius, in veſtibulo Actorum S. Antonij, ingenuè profitetur, non omnia abs ſe committi literis, quæ ad magnum Antonium ſpectarent. Itaque ſpicæ quædam apud Hieronymum, Palladium, Caſſianum, & alios, haud ita procul à S. Athanaſij ævo abiunctos, etiam ſi extra plenam meſſem à S. Athanaſio collectam, non ſunt aſpernandæ; eo tantum nomine quod apud D. Athanaſium non habeantur.

LIV. NEOTHESIA IN *ſpiritu & veritate. Diſquiſitio de prærogatiuis Chriſtianæ Pentecoſtes, & de prima Miſſæ celebratione in Chriſtiana Eccleſia.*

IVſtum eſt, vt eminentiſſimi in Chriſtiana religione myſterij, quod in Euchariſtia continetur, adiuncta omnia, quam exactiſſimè perſpiciantur. Itaque cum de prima poſt Chriſtum, Euchariſtiæ confeſſione, ſermo incidiſſet; ſiue quando primum Miſſa poſt factam à Chriſto eius inſtitutionem, vnaque ſacrificium ab ipſo peractum in vltima cœna, fuiſſet celebrata ab aliquo puro homine in Chriſtiana Eccleſia; quid de ea re ſtatuendum videretur, expoſui, non inaccuratè: perque eam occaſionem, prærogatiuæ inſignes diei Pentecoſtes, quasiuſta tractatione hactenus videmus intactas, in lucem ſunt eductæ; tam multis ex ſcriptura & Patribus in eam rem prolatis, vt qui deinceps myſteria illius diei erunt expoſituri, non ſint deſideraturi tractationum ſacrarum argumentum & quidem locuples, ac pium in primis.

LV. DISSERTATIO DE *ſobria alterius ſexus frequentatione per ſacros homines.*

NOtiſſimi ſunt rumores de Gulielmo Poſtello diſſeminati. Iactatum enim eſt, eò illum deueniſſe, vt cenſeret, ac ſcripto edito confirmare niteretur, *Ioannam* quandam, virginem Venetam, quam à maternis erga ſe officijs, *matrem ſuam* vocitabat, mulierum redemptricem veniſſe: non ſecus ac Chriſtus, marium redemptor eſſet conſtitutus. Agitata vtrinque in hoc opere Poſtelli cauſa, præter alios fructus morales ex eius hiſtoria decerptos; in eum præcipuè ſtabiliendum & illuſtrandum collata eſt opera, quo homines ſacri, (cuiuſmodi etiam Poſtellus erarat,) monentur; cauendas mulierum quarumcumque familiaritates; ne veris criminationibus, aut falſis rumoribus, odoris non boni, ſubminiſtrent occaſionem. Opella eſt, nec ſacræ literaturæ vacua, nec parcè vtilis futura ſacris hominibus, ſi mens non ſit læua, & conſentaneè ſtatui ſuo vitam exigere, conſilium ineant. Cum prælo Romæ ſubijcienda eſſet hæc lucubratio, voluntate admodum R. P. Vincentij Carrafæ, qui præter vtilitatem, nonnullam quoque alicubi eſſe huius laboris neceſſitatem conteſtabatur; remoram editioni iniecit F. Hyacintus Pandulfus Magiſtri S. Palatij ſocius, homo ad parthenonum crates aſſiduus; cauſatus id quod nunquam nobis in mentem venerat, nec niſi poſt conſcriptam hanc lucubrationem, innotuerat. Cæterum quod multa in hoc opere legantur gemina ijs quæ Ioannes Baptiſta S. Iuranus in Opere *de Homine Religioſo*, quoad caſtitatis indemnitatem & alterius ſexus declinationem proponit; quæſiuit ex me lector quidam Moroſus, vter ex altero profeciſſet? Reſpondi permittere me ipſimet iudicium. Librum meum decennio ante conſcriptum, & in reditu ex Vrbe Roma, ſeptennio antequam opus S. Iurani p ediret, typis editum, non potuiſſe ſublecta eius ſcriptione proximè emiſſa ſuffarcinari. Nec ſi ex ea profeciſſem, piguiſſet id fateri. Plinij ſapiens verbum eſt. [Benignum, & plenum ingenui pudoris eſt, fateri per quos profeceris, &c. Obnoxij profecto animi & infelicis ingenij eſt, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere, cum præſertim ſors fiat ex vſura.]

LVI. TRINITAS *Patriarcharum.*

SAnctos trium religioſarum familiarum inſtitutores, atque adeò *Patriarchas* Brunonem, Franciſcum à Paula, Ignatium Loyolam, exornare varijs occaſionibus contigit. Eas laudationes in vnum veluti corpus cogere, conſilium fuit, vt eſſet quo vicem aliquam rependerem, inſigni beneficentiæ Reuerendiſſimi Patris Leonis

Teyxier,

Teyxier, ordinis Carruſienſis Præpoſiti generalis. Nam & ante biennium, tabulas ex capitnli generalis auctoritate tranſmiſit, quibus defuncto mihi, anniuerſaria in perpetuum ſubuentio, per omnia Cartuſiani nominis cœnobia decernebatur: & proximè, conferrum in capitulo generali alterum diploma contulit, quo vnius Sacri de beata Virgine, toto ordine indictio continebatur; cum primum eſſet de meo obitu inauditum. Quod me deficeret via alia, bonorum ſupra omnes theſauros pretioſorum, leuiculo quopiam acceptæ gratiæ monimento agnoſcendorum; Beatos hos cælites adhibui prædes.

In Tractatione de S. Franciſco Paulano, ſecutus eos qui de vita Sancti Viri commentarios ediderant, dixi, exoratam ab eo fuiſſe fœcunditatem Ludouicæ à Sabaudia, Franciſci primi ex Carolo Valeſio matri, diu ſterili, ſuam calamitatem deploranti apud Vitum Sanctum, indeque nomen Franciſci puero inditum à pia matre exorati beneficij non immemore. Hoc correctione indiget. Neque enim longam ſterilitatem ſuam deplorare potuit Ludouica, quæ anno ætatis vndeuiceſimo vidua relicta, duplicem jam prolem enixa erat, Margaritam filiam natam Engoliſmæ XI. Aprilis anno 1492. & Franciſcum, Cognaci editum anno 1494. 12. Septembris, vt notauit, qui poſtea ſcripſit P. Hilarium Coſta Ordin. Minimorum in ſancti ſui parentis vita pag. 122. Aſtipulantur FF. Sammarthani tom. 1. lib. 10. pag. 617. qui tradunt, Ludouicam notam ad Pontem De in anno 1477. nupſiſſe Carolo Aurelianenſi Comiti Engoliſmenſi anno 1488. Franciſcum enixam anno 1494. Septembris 12. Carolum verò mortuum eſſe anno 1496. Cal. Iannuarij. Itaque euaneſcit narratio illa de longa ſterilitate Ludouicæ, & exorato denique Franciſco, B. Franciſci deprecatione. Fortaſſis tamen Ludouica, poſt editam filiam, ſuſpitans ad prolem maſculam, (qua carere matres non ſecus ac orbitatem plenam deplorant, vt habetur in Actis S. Stephani Auxentiani *initio*,) S. Franciſcum interpellauit, vt mater prolis maſculæ fieret, cui idcirco nomen Franciſci, rea voti facta indidit. Sic ergo accipiendum eſt quod iu hac Tractatione dixi punct. 6. pag. 371. & punct. 8. pag 397. Debeo hanc correctionem perilluſtri Domino de Vienne Abbati S. Martini Niuernenſis.

Tractationem de S. Ignatio *Anima mundi*, F. Petrus Clibanius Cauarum Quæſitor, decennio poſtquam prodierat inter libros vetitæ lectionis recenſeri voluit cauſatus ſuperbiam tituli illius, *Anima mundi*, iuſto ambitioſioris pro creatura pura; ſed ad depellendam hanc notam inuſtam ab hoc homine; ſatis ſuperque eſſe poteſt, quod poſt modicum tempus exauctoratus eſt præter omnem morem, (eſt enim officium perpetuũ.) Hic à Furno, inter Ianſenij partiarios celeberrimus, & à collaudato Herſani Ianſeniani libro Romæ proſcripto notabilis, duplici œſtro actus, ridiculè ſugillauit titulum tractationis innoxium planeque labis purum. Quidni enim Sanctus vindicatus, ſalutis hominum ſitientiſſimus & ab inſignibus per ſe ac ſuos in orbis, quoad ſpirituũ prope demortui, vegetationem, fructibus per ipſos Pontifices laudatiſſimus, dici potuerit, *Anima mundi*, cum S. Iuſtinus agẽs cum Diogneto cuilibet Iuſto id decus & eum titulum vindicet. Idem ex alijs retuli, initio tractationis pro cuius innocentia nunc ſatago. Quæ ad populum Phaleras: ego te (Frater) intus & in cute noui.

LVII. TITVLVS CONCEPTIONIS *Immaculatæ immaculatus, atque adeò retinendus.*

Artificio eorum qui piæ ſententiæ de Immaculata Conceptione paſſiua Deiparæ inſidiabantur, per ſpeciem tranquillandi tumultum, (vt iactabatur,) Anconæ in Piceno excitatorum, occaſione illius tituli; interdictum eſſe eius tituli vſurpatione, perſuaſum aliquandiu fuit. Deo Theologi ex ijs qui puræ Conceptioni aduerſantur libello vterque proprio, tentarunt perſuadere decretum ſiue verè factum, ſiue confictum rectè habere; nec poſſe titulum *Immaculatæ Conceptionis*, ſaluum eſſe, niſi admitteretur eam veritatem eſſe ex fide definitam, contra quam ferunt conteſtationes Pontificum. Mandante R. P. Vincentio Carrafa Præpoſito Generali, & vrgente Reuerendiſſimo Patre Ioanne à Neapoli ord. S Franciſci de obſeruantia, Miniſtro Generali, confutationem binorum illorum libellorum adornaui, quæ in ſchedijs eiuſdem Reuerendiſſimi poſt eius obitum reperta, & in Belgium delata, typis vulgata eſt. Grandi volumine, aduerſus eoſdem libellos egit F. Petrus Alua Ordin. Minorum. Titulus libri eſt, *Armamentariorum &c.* Sed & Don Antonius Calderon, forti ac docta ſcriptione, eoſdem *Maculatores* depulit. Vt potuiſſet ſanè mea lucubratio hærere ſub pluteo, ſi hæ, & ſpiſſiores multo, & fortiores, tempori apparuiſſent.

LVIII. PIETAS *Parthenica Lugdunenſis erga Conceptionem Immaculatam Glorioſæ Virginis Genitricis Dei Mariæ. Curæ de eo Argumento, tertiæ.*

Auctorarunt ſe, nouo veluti Sacramento, ſodales parthenici Lugdunenſes, ad tuitionem veritatis, quæ Lugduni à S. Anſelmo ſata, in reliquã ſe Galliam, feliciſſimè ſucceſcens diffudit. Ea veritas, quamvis & in Diptycis, latè ſtabilita, & contra tricas cauillatorum, non indiligenter propugnata eſſet jam pridem: multipliciter hic denuo eſt illuſtrata, & quam honorifica, atque accepta ſit Deiparæ, haud inaccuratè demõſtratum.

In hac Opella, minuta quædam menda circa B. Beatricem de Sylua mihi obrepſiſſe non diffiteor. Induxit verò me in ea menda, Antonius Vaſconcellius in deſcriptione Regni Luſitaniæ num 14. vbi minus diſtinctè quoad aliqua locutum ſecutus, dixi §. 12. Beatricem fuiſſe in Parthenone Ordinis S. Dominici in Vrbe Toletanæ

letana per annos 40. Verum ille Parrheno, non eſt monaſterium Dominicanarum Virginum, ſed Ciſtercienſium, ſub nuncupatione S. Dominici de Silos, vulgo *S. Dominico el Viejo.* eſt enim is S. Dominicus, anterior B. Dominico. Fundatore Ordinis Prædicatorum. Beatrix ergo non fuit primum Ordinis S. Dominici poſterioris, ſed incoluit per annorum quadragenam cœnobium Ordinis Ciſtercienſis, ſub nuncupatione S. Dominici de Silos erectam Toleti: Nec ibi per illos annos 40. profeſſa fuerat inſtitutum Ciſtercienſe, vt habetur ex diplomate Innocentij VIII. pro erectione Monaſterij Ordinis Ciſtercienſis ſub titulo Conceptionis B. Virginis, quod repræſentat Chryſoſtomus Henriquez in Menologio Ciſtercienſi 8. Octobris, vbi dicitur Beatricem cupientem ducere vitam regularem, obtinuiſſe à Rege Caſtellæ, locum extruendo Monaſterio, ſub titulo Conceptionis B. Virginis Non igitur erat profeſſa aliquem Ordinem, cum commoraretur in eo cœnobio B. Dominici Siluntini, in quod arctiſſimè concluſa fuerat, iuſſu Reginæ exacerbatæ ob cædes, quæ inter procos, eius ſpecie ineſcatos, duellando patratæ erant. Videtur tamen per illud tempus, fuiſſe filia ſpiritualis aliquorum ex Fratribus Prædicatoribus, vt inſinuant illa verba Vaſconcelli, aientis certaſſe pro eius ſacro corpore apud ſe habendo, *Dominicanos quorum illa monitis prius paruerat.* A loco tam diuturnæ commorationis Innocentius VIII. vocat Beatricem. *mulierem Toletanam*, cum eſſe reuera Luſitana, ex nobilibus pediſſequis Iſabellæ Reginæ Caſtellæ, à Luſitania ad coniugem Ioannem ſecundum in Caſtellam deductæ. Franciſc. Biuatius in Opere de illuſtribus mulieribus Ordinis Ciſtercienſis, de Beatrice egit diffusè. Ad emaculanda quę numero 12. dixi, iſta ſufficiunt.

Hanc opellam cæteroqui ſupra iuſtum commendatam ab illuſtri Theologiæ antehac profeſſore, Ioanne Gul. Calauerono, ea duntaxat in parte non probauit idem ſapientiſſimus Pater, quod num. 7 in ea habeatur B. Virginem accepiſſe ſanctitatem ſuam initialem in primo vitæ momento collatam, ex merito ſuæ conuerſionis in Deum, ſicut de Angelis ac de protoplaſtis in ſanctitate creatis nobiles Theologi cenſuerunt. Exiſtimat è contrario doctus ille Theologus, neque Angelos, neque protoplaſtos, gratiam in ſuæ exiſtentiæ primo momento inditam, accepiſſe ex merito, implantato actibus proprijs & Angelorum & Protoplaſtorum. Chriſtum quoque, negat gratiam vnionis ſuæ meruiſſe, vt eſt explicatiſſima SS. Auguſtini ac Thomæ doctrina. Ita enim habet S. Auguſtinus c. 36, Enchir. 1. de prædeſt. SS. cap 15. de Corrept. & Grat. cap. 11. lib. 13. de Trinit. cap, 17 lib, 10. Ciuit. cap. 29 tract. 82. in Ioan. l 2. de peccat. mer. c. 27. l. de bono perſeu. cap. vlt. ſerm 9. de verb. Dom. ſerm. 8 de verb. Apoſt. Diſertè S. Thomas idem tradit quoad Angelos ex B. Auguſtino l. 5. & 8. de Geneſi ad liter. 1. part q 62. art. 3. addens alia occaſione rationem ar. 4 huc quoque facientem: nimirum [quod ſit contra rationem meriti, mereri quod jam habetur. Nam meritum habet rationem viæ ad finem. Ei autem qui jam eſt in termino, non conuenit moueri ad terminum. Et ſic nullus meretur quod jam habet;] quam doctrinam S. D. inculcat 3. part q. 2. art. 11. & q. 19. art. 3. & in 3. d. 4. quæſt. 3. art. 1. & in c. 1. Epiſtolæ ad Hebr. lect. 4. ad illud *dilexiſti iuſtitiam*; quibus locis & Chriſto & quibuſvis perſonis creatis, abrogat meritum ſuæ primæ ſanctitatis ſibi concreatæ, vt de Angelis ac Deipara ſupponimus.

Nihilominus perſtandū eſt in ſententia quad initialem Deiparæ ſanctitatem ipſi ex merito conuerſionis in Deum tunc elicitæ repenſam Chriſti quidem alia eſt ratio; quia eius ſanctificatio ſiue vt primariò facta per gratiam vnionis, ſiue vt ſecundariò facta per gratiam habitualem, abſque Chriſti merito eſt facta. Nam ſanctificatio per vnionem, non ſupponebat diuinam perſonam, ſed naturam aſſumendam in vnitatem perſonalitatis diuinæ; quæ vnica ſemper fuit in Chriſto. Ante aſſumptionem verò naturæ, eiuſque terminationem per ſubſiſtentiam diuinam, nulla ſupponi potuit in ea natura, operatio: quia prius eſt compleri quoad eſſe, atque adeò terminari ſubſtantialiter, quam operari. Itaque Chriſtus ad eam ſanctitatem non pertigit per vllam operationem ſuam; atque adeò neque permeritum proprium. Ob tantam verò perſonæ Chriſti dignitatem, ſingulare quoque in illo fuit, vt creata ſanctificatio, per modum proprietatis connaturalis, abſque vllo merito dimanaret; adeò perfectè, vt in eodem momento peractus gloriæ fuerit conſummata. Quare neque ea quoque ſecundo iuſtificatio, ex merito proprio contigit Chriſto, ſed ad modum connaturalis proprietatis conſequentis vnionem; qui modus obtinendi gratiam, potior eſt ac dignior eo quo gratia obtinetur, vt præmium extrinſecum, atque per meritum. Sic igitur res habuit in Chriſto, vt benè ſtatuit adductus tot locis D. Auguſtinus, ac D. Thomas.

At quoad creaturas puras, cuiuſmodi ſunt Angeli & protoplaſti, atque Deipara, (quibus omnibus gratia eſt concreata, vt ſupponimus) ſanctificatio non eſt connaturalis, ſed planè aduentitia & extrinſeca: ideoque nobilius illis eſt ac dignius, gratiam obtinere vt præmium, atque adeò ex merito; ſi modo nihil vetet puram creaturam diuinitus motam, ſe conuertere in illo primo momento ſuæ exiſtentiæ, liberè ac meritoriè ad Deum; vt ſanè nihil vetat, quicquid Capreol. quoad actus ſupernaturales ſtatuerit, in 2. diſt. 5. quæſt 4. ad 1. contra 4. & idem dixerit Alexander Alenſis 2. part. quæſt. 26. quoad actus quoque naturales quos negauit eſſe elicibiles in puncto primæ productionis. Et idem denique dixerat de ſolis quibuſvis actibus liberis Henricus Gandau. quodlib. 8 quæſt. 10. quos omnes iure reijcit Suares lib. 5. de Angelis c. 7. Igitur B. Virgo hoc digniore modo, ſiue per ſuam diſpoſitionem ac meritum, obtinuit ſuam primam ſanctificationem, vt fuſius quoque tradit Suar. tom. 2. 3. part. diſt. 4. ſect. 7. & 8 & Henriquez ſubſcribens alijs quos adducit lib. 1. c. 14. num. 3. litera P. Hoc tamen meritum primæ ſanctitatis, non poteſt fuiſſe niſi congruum, vt dixi in Dypticis Marianis part. 2. punct. 2. num. 55. Nam quamvis in prioris naturæ inſtanti, quod intra idem momentum temporis poteſt ſubdiſtingui, non præiacuerit peccatum in Deipara; tamen neque præiacuit gratia; atque adeò perſona non erat poſitiuè grata & ſancta, ſicut neceſſarium eſt ad merendum condignè. Qua item ex

ex cauſa peccator, quamvis pro puncto temporis quo perfectè ad deum conuertitur, habeat ſanctitatem, eam tamen non meretur condignè, vt eſt certa ſententia Theologorum, ſatis inſinuata in Tridentino ſeſſ. 6. cap. 8. docente nihil eorum quæ iuſtificationem præcedunt mereri ipſam gratiam ſanctificationis, id eſt gratiam ſanctificantem, ſub meritum ſimpliciter dictum ſiue condignum minimè cadentem, & cum Concilium excludat omnem anteceſſionem, haud-dubiè etiam eam remouet quæ eſt in priori tantum naturæ. Eſt enim ipſa quoque, aliqua anteceſſio. Vnde Suares lib. 12. de Grat. cap. 24. n. 12. fatetur id eſſe certum & indubitatum. Eſto non ſit (vt ille quidem arbitratur) perſpicuè de fide, quale reuera eſſe cenſent Medina 1. 2. q. 114. art. 5. & Valentia t. 2. diſt. 8. q. 6. p. 4. §. 2. Igitur B. Virgo per actum conuerſionis perfectæ in Deum, quem ipſa elicuit in primo momento ſuæ exiſtentiæ colluſtrata jam tunc pleno vſu rationis & præuenta auxilijs diuinis ſpecialiſſimis, diſpoſuit quidem ſe ad ſummam illam ſanctitatem quam tunc accepit, & eam de congruo meruit: eo ipſo tamen quod ſe ad illam diſpoſuit, & eam meruit, fuit moralis cauſa meritoria talis gratiæ ſanctificantis, proindeque in priori inſtanti naturæ (quod eſt tantum nota dependentiæ, non anteceſſionis duratiuæ,) non concipitur fuiſſe ſancta; atque adeo tale eius meritum, non fuit condignum, ſed duntaxat congruum, vt affirmabam. Sicque B. Virgo non meruit quod præhabebat, quia in eo priori naturæ quo ſanctitas eius dependit à diſpoſitione & merito, non intelligitur fuiſſe ſancta & grata, etiamſi talis fuerit in quocumque temporis momento. Et cum hæc de B. Virgine ſententia ſuam primam ſanctificationem promerita, fuerit tam multorum grauium Theologorum eique aſtipulari debeāt, quotquot exiſtimāt Angelos quoque, & Protoplaſtos ſuam primam ſanctitatem eſſe promeritos, qui omnino multi ſunt, & valde graues (quis enim Deiparæ neget quod puræ cuipiam creaturæ ſit conceſſum?) mirum videri poteſt, cur hæc nota de Deiparæ merito ſententia, ſugillationi patuerit, viſaque ſit obducenda.

In eadem lucubratione n. 18. patuit nonnullorum obmurmurationi quod ſyllabum Regum Immaculatæ Conceptioni ſuffragantium, vno fecerim auctiorem, quem collaudaui, ab ijs qui refragarentur Conceptioni immaculatæ, excluſis toto regno, ab infulis, & cathedris. Sed nihil hic reprehenſione aut obmurmuratione dignum video, Nam quod Regibus annumerarim, quem vti ſcribo, nefas ſit aliter appellare, innoxium eſſe debet. Nec meum ſanè eſt iura illa diſceptare; ſuppoſita poſſeſſione, loqui potui vt alibi permulti, & hic omnes. Et verò habui quem imitatione exprimerem, Pium II. Pontificem Maximum, qui expoſtulantibus Catholicis, quod Georgium Podiebraccium, hominē hæreticum, Bohemiæ occupatorem, Regem eius nominaſſet, reſponſum dedit, ſe iure indiſcuſſo, vel etiam ſepoſito, ſpectaſſe poſſeſſionem, & eius ſolius intuitu, adhibuiſſe *Regis* nomen. Studium verò in excludendis à cathedris & infulis, piæ de Conceptione ſententiæ oppugnatoribus, meritò collaudatum videtur. Illa enim honorum & cenſuum opimorum ſubductio, rependi meritò potuit capitoſitati paucorum, à qua turbæ & ſcandala in populis excitantur, vt eſt experimento compertiſſimum: Iure igitur qui ad Reipublicæ clauum ſedent, cum eorum ſit præcauere ea incommoda, & paci publicæ proſpicere, intempeſtiuo ſatores turbarum, arcent temporalibus illis commodis, quæ infulæ & cathedræ conuehunt: non damnantes erroris vllius ſententiam Conceptioni immaculatæ contrariam, vel adeam aſſerendam vim inferentes; ſed pro tranquillitate publica ſatagentes. Et vt nullæ turbę eſſent conſecuturæ, quis tamen obſtrictum velit Reipublicæ moderatorem, ad benefaciendum ei qui nolit pietatem promouere cum poſſit; & in rē honeſtiſſima gratificari fidelibus, honorum Deiparæ ab Eccleſia probatorum, ſitientiſſimis? Quoad eos qui cathedrarum & infularum poſſeſſionem non iniuerunt ratio propoſita eſt demonſtratiua. Quoad exturbandos poſſeſſionē jam inita, fulciri debet per eam quam dicebam, præcautionem turbarum, & remotionem ſcandalorum à refragantibus timendorum.

LIX. EVNVCHI NATI facti, Myſtici. Zacharias Paſqualigus emaſculator puerorum ob muſicam, quo loco habendus.

SCriptor nouitatum amans, gemino ſcripto, cum Romæ degerem, conatus eſt fulcire abuſionem nimium quantum annis ſuperioribus graſſatam, deformandi diuinam plaſticem, emaſculatis ad diuturnum vocis acumen puſionibus. Argumentum viſum eſt, omnino dignum in quod accuratè inquireretur. Idque vt plenè præſtarem, oraculum Chriſti apud Matthæum, de Eunuchis ſic natis, factis, atque ſpiritualibus, diſcutiendum ac explanandum ſuſcepi. Perque eam occaſionem, *Caſtratio myſtica* quæ voto continentiæ peragitur, contra Caluini gregales, defenſa eſt non indiligenter: realem verò & Phyſicam caſtrationem, extra neceſſitatem corporeæ ægritudinis, à nemine vltro eſſe eligendam vel admittendam, accuratè eſt demonſtratum; diſcuſſis ac diſiectis quibuſvis prætextibus ſiue priſcis, ſiue nuperis, vſurpandi exectionem: eoque nominatim qui huic ſcriptioni occaſionem præbuit, conſulendi ſcilicet diuturnitati vocis acutæ, ad muſicos concentus neceſſariæ. Potuiſſet hæc contentio, cum ſcriptore contentioſo, dimitti, ac negligi, niſi patrocinium huius marium lanienæ, tentaſſet alius quiſpiam ſuſcipere, cui in hanc nouitatem procliui, fraternam hanc, ſiue correctionem, ſiue præcautionem, viſum eſt adhibere, vt ſuum quaſillum nan niſi probatis frugibus complere, in animum induceret; abjectis putridis hiſce, ac intus fauillaceis, quantacunque externa ſpecie mulcentibus pomis.

Huius opellæ doctrinam, probauit Ioan. Caramuel in Theologia Fundamentali num. MDCVI. ſed addidit num. MDCVIII. auctorem inurbanē ſe geſſiſſe in titulo, quia in eo vocauit Paſqualigū *emaſculatorem puerorum*, & quia eum ſpecialiter appetijt,

appetijt cum alij qui eidem doctrinæ à Paſqualigo traditæ inhæſerunt, non ſint ſpecialiter impugnati, & inurbano illo epitheto de honeſtati-Margini, (fortaſsè ab emaculatore Typographico,) illitum eſt illud additamentum; *Prodijt lib. contra Paſqualigum inſcriptus, qui vix pagellam habet in toto, contra Paſqualigum.* Suſpicio eſt, hoc additamentum non eſſe appoſitum à Caramuele; qui paulo poſt profitetur, ſe non legiſſe totum librum meum, *ſed ex paucis quæ percurrere licuit, auctoris ingenium & eruditionem eſſe admiratum.* Tantum *delendas eſſe paucas illas lineas, à Bibliopola*(vt vult,)*aſſutas, quæ pungunt Paſqualigum; quas ſi deleas, liber erit omni laude digniſſimus.* Si non legit Caramuel niſi pauca ex hoc meo libro, quomodo potuit iudicare, vix pagellam in eo toto contineri aduerſus Paſqualigum? At quomodo ornauit librum eximio illo encomio, quod retuli, ſi pauca tantum ex eo percurrit? Hæc ſunt aſyſtata, vt per ſe liquet. Cæterum vocare ſcriptorem, intentum caſtrationi puerorum firmandæ, ac ſtabiliendæ, *emaſculatorem*, non apparet quæ ſit inurbanitas, ſi ſalvus ſit S. Baſilij Canon, vt ficus dicatur ficus, & vua, vua. Et ſi ob eam denominationem, pungi ſe cenſet Paſqualigus, multo magis punguntur, qui ipſo probante admoto cultro tonſorio emaſculantur. Iniuria igitur expoſtulatur, pungi Paſqualigum, cum audit quod debet. Toto autem libro, vix pagellam contineri aduerſus Paſqualigum, non dicet, qui librum vel perfunctoriè legerit. Specialiter autem memoratus eſt Paſqualigus, quia ex inſtituto, nec ſemel, ſed ſæpius, egit pro emaſculatione puerorum. Et eius doctrina plerumque ſingularis, & contra torrentem (quod alibi non ſemel demonſtraui,) metuit ſingulariter in hac parte notari.

LX. ROSA MEDIANA.

Ritus ſacer Dominicæ quartæ Quadrageſimæ, ad ſuadendã quadragintadialis ieiunij expletionem accommodatus.

SVb mediam Quadrageſimam, Dominica quarta, cui à Miſſæ initio eſt cognomentum *Lætare*, ſolemni ritu ac pompa, cuius hodie nonnulla ſuperſunt veſtigia, *Roſa aurea* initiatio peragebatur; & roſa ritè initiata, per vrbem magnificè circumferebatur, vt habetur in libro ceremoniarum. Memineteque illius celebritatis. Innocentius 3. Petrus Bleſenſis, & alij. Contineri eo ſacro ritu, multiplex validum incentiuum, explendi ieiunum ſacræ Quadrageſimæ, non indiligenter monſtratum eſt in hac lucubratione, multipliciter amœnata. Et per hanc occaſionem, occurſum eſt clancularia ſuffoſſioni ieiunij Quadrageſimalis; de cuius ſubſtantia eſſe abſtinentiam à carnibus, ratum hactenus fuit apud omnes retro Chriſtianos doctores Quod ergo quidam filius cuiuſdam, velut vadum explorans, opellam, emiſiſſet, qua probare nitebatur, plenam à carnibus abſtinentiam per quadrageſimam, erepſiſſe in Eccleſiam è cœnobijs; Inde educti Antiſtites priſtinorum ſuorum inſtitutorum tenaces, in plebem ipſis concreditam, eum abſtinendi morem, induxerint, neceſſarium viſum eſt, diſijcere cuniculos illos, quibus tentatur ſubdolè, ieiunij legitimi ſubuerſio; ne propugnaculum ſanctorum morum à Chriſto ipſo conſtructum, exitiali nouitatum captatione peſſum eat.

LXI CONFITEOR

reformatum; Diſſertatio de paternitate ſpirituali, dèque non abrogãda Religioſis ſacerdotibus Patrum appellatione.

EXierat ante annos aliquot à quodam perilluſtri cœtu, decretum, quo vetabatur deinceps vſus appellandi *Patrem*, ſacerdotem Religioſum. Et quamvis edictum veluti abortivum de vtero tranſlatum eſt ad tumulum, neque quiſquam more antiquo abſtitit, ac ne illi quidem qui contrariam legem fixerant; Tamen quia his ipſis diebus, vnus aut alter ex moroſioribus, ac nonnulla prurigine laborantibus, Religioſis faceſſendi negotium, vndecumque ſe præbeat occaſio, pro edicti euanidi obſeruatione ſolicitus fuit, operæ pretium viſum eſt, ſacerdotij Religioſi cauſam ſuſcipere; nec eſſe cur Antiquus vſus, ſacerdotes-Religioſos *Patrum* nomenclatione honeſtandi, aboleatur, auctoritate ac ratione euincere. Et quia iuxta hanc nouiloquorum rubricam, reformanda eſt formula confeſſionis generalis, qua Miniſter in ſacri initio, & pœnitens in confeſſionis ſacramentalis aditu, ſi Religioſi ſacedotis ſacro interſit, vel apud eum peccata deponat, ſacerdotem, ſemel atque iterum, appellat, *Patrem*; idcirco congruere viſus eſt huic opellæ, titulus propoſitus, *Confiteor reformatum.*

LXII. CÆCITAS OCVLATA.

EXceſſerat è vita, ante annos ferè quadraginta Optimus Pater Cæſar de Bus, magna ſanctitatis fama, & cœleſtium Operum ad eius interpellationem editorum, vbertate perilluſtris. Viſum eſt, Patribus Congregationis Doctrinæ. Chriſtianæ, quorum ille auctor fuerat, proludere aliquatenus Eccleſiaſticæ eius vindicationi, ſacro, qua die obierat, de S. Trinitate peragendo, & oratione ſacra habenda, qua magni illius ſerui Dei memoria recoleretur; citra celebritatem tamen Cœlitibus Canoniſmo illuſtribus conuenientem. Cum ergo ad dicendum de tanti viri virtutibus adhibitus eſſem, aſſumpſi propoſitum illud ex Pſalte *Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* Orbus enim oculis per annos omnino multos, homo ille Dei, vitam exegerat. Itaque copioſa dicendi ſeges ſuppetere potuit, ex eius corporis tenebris cum interna luce comparatis. Ad quæ duo capita retuli & perpeſſiones eius planè ſingulares, & micantiſſimum, ſplendorem virtutum

virtutum quibus præfulſit. Apud eos cui hominem norunt; (quod mihi adoleſcenti obtigiſſe gratulor,) non nutabit fides eorum quæ de eo parcius quam pro argumenti dignitate ſunt prolata in hac lucubratione. Parce enim agendum fuit, propter noua decreta, quibus honores piorum vita functorum, necdum vindicatorum, (cuiuſmodi eſt Pater Cæſar,) admodum reſtringuntur. Sed vt ille ſcitè aiebat, non eſt opus ad vnguenti ſuauitatem percipiendam, effundere vniuerſam lecythum; cum vel attactus modicæ particulæ per ſummos digitos, ad eam perceptionem ſit ſatis.

In hoc opere corrigendum eſt, quod dixi n.50 de concionibus Patris Cæſaris, habitis Aquis Sextijs per quadrageſimam in templo principe, cui nomen à S.*Saluatore* Implanarunt me qui de rebus huius hominis Dei, edidere commentarios: poſtea tamen iiſdemmet docentibus, didici, concionatum quidem eſſe eo in loco Patrem Cæſarem, per ſacrum tempus Pentecoſtes; non tamen exegiſſe ibi quadragintadialem curſum concionum; ſicut fecit Caderoſſæ, & Burgi S. Andeoli, atque Albæ Auguſtę Heluiorum, ſiue Viuerij, necnon Cauallicæ; quę duo poſtrema loca fulgent Epiſcopali dignitate. Itaque ad inſtitutum meum ſatis ſuperque eſt, quod luculentum doctrinę ſpecimen ediderit, ad populum verba faciens per quadraginta dies jejunij verni, his al j compluribus locis haud ignobilibus.

LXIII. HERCVLES Commodianus

GRaſſatus fuerat in Antemurale preſtructum opellæ de A. Ioanne Benedicto, infrunitl vir ingenij Ioannes Launoyus, cui nihil adeo ſacrum fuit, quod non fœdarit ſcriptione aliqua petulanti ac pluſquam cenſoria. Cęlitibus ipſis non pepercit, imo in hoc non ſemel coniſcauit; SS. Magdalenam & Martham è Gallia ablegauit. SS. Lazarum & Maximinum pepulit è Prouincia Salyûm. S. Dionyſium Areopagitam Pariſienſibus ſubduxit, æmulatus Petrum Abelardum, & alia quędam ſcabioſa ingenia Sanct. Renatum Andegauenſem cœlo exturbatum, phantaſma & chimęram eſſe contendit. Sanct Simeonem Stochum Scapularis Virginei munere cælitus honeſtatum, nugiuendis accenſuit. Qui eiuſmodi fuit in ſanctos cœlites, nihilo mitior fuit in ſuperſtites. Allatrauit enim Cartuſianos, Domnicanos, Benedictinos, Carmelitanos, & ſcriptores aliquos Societatis. Iactatum item paſſim eſt (verè an falsò, non moror,) eius fœtum eſſe, librum anonymum aduerſus nationem tótam Prouincialium, quam allatraſſe creditur, impatiens notæ teterrimæ, qua per ſenatum Aquenſem eſt deformatus. Ipſe ſane eam Querelam à ſe abdicatam tribuit cuidam Neutreo domeſtico in familia Domini de Champigny, vt retulit R.P. Franciſcus Lanouius: ex communi tamen fama auctorem querelæ feci Launoyum. Is cum in me quoque incurriſſet, vrgente quodam inſomnioſo Marſya, qui ſua deliria, imò apertè hęretica commenta, contacta extremis propè digitis in eo Antemurali, ægrè tulit, ex perſona amici ac ciuis noſtri S. Theologiæ D caſtigatus eſt; patefactis primum eius fragoribus, quibus Herculem prætulit. Tum mendacijs calumnijs, loquacitate, ſcurrilitate, alijſque fœminini generis maculis, quibus ſatyra verius quam ſcriptio ab eo in nos exarata, dehoneſtabatur: ita vt Commodi exemplo, Hercules ſimul terrificus, & fœmina, non niſi pellacijs ac dolis armata, apparere voluiſſe in ea lucubratione videatur. Quæ cauſa fuit, cur *Herculis Commodiani* appellatione viſus ſit inſigniendus.

LXIV PILEVS ET *gladius pontificia benedictione initiati, in nocte Natalis Domini, ſplendorum naſcentis Chriſti Emblematica inſignia.*

QVam curam in illuſtranda Roſa Mediana & Cereo Agno locaueram, placuit in ritum alium, myſteria natiuitatis Chriſti ſecundum carnem, artificioſè comprehenſa, continentem, impendere. Ritus eſt huiuſmodi. Nocte media ſeptima Kalendas Ianuarij, Pontifex Maximus, galerum & enſem initiat, & ſolemni cęremonia, in religioſum xenium, quo inſignem aliquem principem muneret. Eius ritus myſteria, ſcriptoribus ferè intacta, enucleantur in hac Tractatione non indiligenter, initio ducto à gladio, cui galerus intexto ſole, columba è margaritis concinnata, immittitur. Vernaculè *ſtoco*, dicitur.

LXV. CLEMENS SCOTVS *Virbius &c.*

PErfregerat vincula Religioſæ profeſſionis in Societate Ieſu emiſſæ, Clemens Scotus ij, & cum Roma in ſuam Prouinciam remitteretur, ſubito œſtro correptus, conſentaneam anteriori cuipiam noxæ mulctam ſibi impendere imaginatus, nemine perſequente fugit, captans aſylum, vbi omnibus ſolutus nexibus ſua quadra viueret. Nec contentus locaſſe in tuto ſuam viuendi licentiam; quæ pridem voluebat animo, de reformatione Societatis, prelo ſubiecit, pro more Apoſtatarum, quos alibi ex Patribus, noraui, ſolitos criminari cœtum quem deſeruerunt, ne iniuria deſeruiſſe videantur. Ex hoc vſu duo primum volumina; tum varia ſubinde munuſcula, atrabilarius iſte emiſit, quibus Societatem à primo inſtituto deflexiſſe probaret, & fas Religioſo cuique eſſe oſtenderet, ſi male ſibi cum Superiore conueniret, abſcedere abſque alia votorum exſolutione. Quid ſi enim Superior Religioſus, cui domi ſuæ licet quodlibet, miſellum ſubditum tollat è medio, clanculatia veneni porrectione? Reſponſum eſt huic ſtulto, ſin minus ſecundum ſtultitiam ſuam, (virgam enim potius depoſcebat homo indigens corde;) at validè;

Franciſci Suaris eraſum eſt, non tamen idcirco, doctrinam eradi ac expungi iuſſam, inter reprobas eſſe collocatam, ſed extra illud opus, eodem nitoris iure gaudere, quo prius. Imo ſaluis fidei regulis, aliter dici non poſſe quam habeat illa Suaris ſententia. Vt propterea admodum inconſultè ſcripſerit, qui eam Suaris doctrinam inter reprobas collocauit, ſolam illam excipiens è tam multis vſquequaque ſanis atque probatis, quas ille cœli Theologici Atlas, immenſæ voluminum ſtruici immiſit. Iuſta igitur fuit *exceptio contra exceptionem*, excipiendo aduerſus male remotam à ſerie ſanarum ſententiarum, eam quam Suares propugnauit, de licita & valida ægri obſolutione per ſacerdotem præſentem, cui dum abeſſet facta fuerat per literas aut internuncium Confeſſio. Accedit ad firmandam doctrinam à Suare traditam de abſoluendo moribundo, qui ſui compos abſolutionem expetierit, frequens conſiliaris conſtitutio, de Baptizando adulto cathecumeno ſui impote facto, poſt expetitam baptiſmi ſuſceptionem, vt præſumitur ex eo quod cathecumenus eſſet. Ita ergo ſancitur in concilio Neocæſarienſi cap. 12. & in Laodiceno cap. 47. necnon in Hipponenſi cap. 34. & in 3. Concilio Carthaginenſi cap. 34. Idem habent Timotheus cap. 4 adductus à Photio in Nomocanone titulo 4. cap. 9 & S. Auguſtinus lib. 1 de adult. coniugijs cap. 26. & ſequentibus, necnon Fulgentius ad 2. Ferrandi quæſtionem de Baptiſmo Æthiopis, quamquam D. Auguſtinus & Fulgentius ita concedunt talem adultum ſui tunc impotem, eſſe baptizandum vt tamen non vſquequaque certum habeant baptiſmi in eo ſtatu collati fructum. Nimirum potuit interuenire abdita voluntatis mutatio circa baptiſmi ſuſceptionem, vel appoſitio alicuius obicis gratiam Baptiſmo conferendam præcludentis, nullatenus per adultum ſubmoti: quæ interclusiones gratiæ per Baptiſmum conferendæ æquè locum habere poſſunt circa moribundum qui morbo oppreſſus abſoluitur à Sacerdote, monito quidem de priore ægri voluntate, non tamen prorſus certo, an æger poſtea eam retractauerit, vel an inquinauerit ſe aliqua graui culpa, cuius nullo prorſus dolore ſit tactus. Vnde aſſertio de fructuoſa moribundi abſolutione, quæ in hac lucubratione confirmatur, intelligenda eſt cum eadem temperatione; iuxta communem ſententiam à qua Suares non receſſit.

LXIX. DE BICIPITI Eccleſia in Arnaudi capite nata, Pōtificio gladio minuta.

IAnum bifotmem inducere in Eccleſiam, vnus quiſpiam moliebatur, vafro prorſus conſilio, & ad Pontificiæ Maieſtatis euerſionem peropportuno. Quamvis enim in ſpeciem, B. Pauli duntaxat Pontificium ſtabiliendum ſuſciperetur; tamen ſi Pauli in Petri collegam allectio, ceſſiſſet ex ſententia; ita vt ambos ex æquo rexiſſe Eccleſiam, conſtaret, par cæterorum Apoſtolorum dignitas, & cum Petro æqualitas haud dubia conſecutione erat inferenda. Si enim Paulus aliquando blaſphemus, & perſecutor, atque adeò indignus vocari Apoſtolus, Petrum adæquat auctoritate, quidni & Ioannes dilectus Chriſto diſcipulus, & Iacobus eius frater, ac cæteri omnes, qui cum Chriſto permanſere in tentationibus ſuis? At conſtituta hac omnium Apoſtolorum & Petri paritate, nihil procliuius quam ſubſumere; ſicut Pontifex ſuccedit S. Petro cum pari poteſtate, ita reliquos per orbem Epiſcopos qui alijs Apoſtolis ſuccedunt, eadem cum illis auctoritate potientes, Romanum Pontificem Petri ſucceſſorem æquare. Vafrum conſilium; cuius diſiectioni, cum Romæ degerem, mandante per Eminentiſſimum Cardinalem Sfortiam, Pontifice, haud indiligenter incubui. Quāquam nota hæreſeos per illud tempus inuſta ei Pauli cum Petro paritati, quoad rectionem Eccleſiæ; ita naſcens malum compreſſit, vt vix reliquus ſit, cui labor ille noſter ſit neceſſarius.

LXX. Αὐτὸς ἔφα; linguarium damnatis à Sede Apoſtolica iniectum.

FErmentauerat doctrinam Theologicam, multiplici reproba admiſtione Cornelius Ianſenius Epiſcopus Yprenſis, ſpecioſo *Auguſtinus* nomine, pro more hæreticorum complurium, obducto puris putis Caluini ſordibus. Actum videbatur de ſana doctrina, non in Belgio duntaxat, vbi primum Baius, S. Petri gladio pridem confoſſus, nouo hoc Machaone ad vitam reuocante, ſe videndum exhibuit, ſed etiam Lutetiæ; vnde per breui hoc virus per vniuerſam prope Galliam erat propagatum. Sed vigili qui in Eccleſiæ excubijs eſt, munus ſuum exequente, & (obnitentibus licet non paucis, è Gallia & Belgio, Romam idcirco profectis) damnato per quinque cardinalia capita, Ianſenio, catholicæ fidei violatæ; pars maxima aſſeclarum Ianſenij, Petrum temporis noſtri auſcultans, abiecit quem ſecuta fuerat errantem. Pauci quidam murmurantes, Pontifici damnanti obſtrepuerunt, eo colore, quod non ſit in poteſtate Pontificis, extra Concilium generale definitionem de fide cudere; aut alicui propoſitionis, hæreſeos notam inurere. Vanitas huius ſubterfugij, non indiligenter monſtrata eſt, euictumque, nihil à Pontifice hac in cauſa factum, præter vſum ac morem totius retro Eccleſiæ chriſtianæ, quam laceſſere vel erroris inſimulare, ſola frons effrons extorrium ab ea ſuſtineat.

Huic operæ inuidiam creare apud Regium Cognitorem molitus eſt, homo ſcabioſi ingenij Ioannes Launoy, vlturus Herculem commodianum. Tectorium vellicationis præbuere verba illa ex puncto 3. pag. 10. *Donatiſtæ cum in cauſa Cæciliani damnationem à Melchiade Papa excipientes, appellauerint Conſtantinum Imperatorem, imitatione Pauli Samoſateni qui damnatus ab Epiſcopis prouocauit ad Aurelianum Imperatorem*, AVCTOR PRIMVS PERVERSARVM APPELLATIONVM *ex abuſu; infeliciter imitatione expreſſus à Photino Sirmienſi Epiſcopo hæretico*: in his verbis inuenit foueam Erycius. En (inquit) damnat hic auctor, appellationes ex abuſu, quas magno ſuo commodo vſurpat Gallia, cum, Magiſtratu Eccleſiaſtico peruertente iuſtitiam, vel immunitates à Pontificibus conceſſas exſcinden-

dente, oppreſſione prohibet malè grauatos, prouocando ad Regium ſenatum, de abuſu poteſtatis pronunciaturum. Quem vſum videntibus & annuentibus Romanis Pontificibus in Gallia vigentem, hic Ianſenij exagitator conuellit. Audiui calumniam cum primum intorta eſt, nec expaui ſed cohorrui ad tantam impudentiam quærentis in ſcirpo nodum. An enim peruerſa non fuit appellatio à iudicio fidei ad Principem Ethnicum? An non etiam peruerſa fuit appellatio Photini ad magiſtratum Sæcularem, cum eſſet à ſynodo Sardicenſi damnatus de hæreſi? An non peruerſa fuit Donariſtarum appellatio à iudicio Eccleſiaſtico ad Conſtantinum Magnum, cum negocium fidei ageretur. An non denique peruerſa fuit Seueri Aquileienſis Epiſcoporum Iſtriæ, malè ei inhærentium appellatio à iudicio S. Gregorij Magni ad Mauricium Imperatorem, cum venti'aretur cauſa trium capitulorum. Hæc ego Exempla eo loco protuli peruerſarum ex abuſu apellationum, queis portam apetuiſſe aiebam impium hæreſiarcham, Paulum Samoſatenum: quo autem omnes appellationes à iudicio Eccleſiaſtico peruerſæ ſint ac explodendæ, vt mihi imponit aduerſarius, neque cogitaui neque cogitare potui, qui ſciam Sanctum ipſum Ignatium Societatis parentem, cum Societas in Hiſpania à Ioanne Siliceo Cardinale & Tolerano Archiepiſcopo opprimeretur, auctorem noſtris factum eſſe vt per Regium Conſilium ſibi proſpicerent, quod & fecerunt, cum Antiſtes ille exhibitis Pontificijs diplomatibus nihil deferret, ſed ex mera anteoccupatione tyrannicè innocentes opprimeret cenſuris ac interdictis, contra jus faſque vibratis in noſtros, & in percipientes apud eos ſacramenta, vt eſt apud Ribadeneyram l. 4 vitæ Ign. c. 1. & apud Ortandinum, in Ignatio. Itaque abſit vt omnes appellationes ad Regium tribunal, à iudicio Eccleſiaſtico per abuſum formato, peruerſas dixerim; quod nemo ſanus effutiuerit, cum pugnet contra jus naturale, & receptum in Eccleſia vſum, de quo plenè Salgado, in opere de Regia protectione & in opere de retentione Bullarum, nec non in Voto Platonis Baptiſta Poza, & ante vtrumque Rebuffus tract. de appellationibus ex abuſu. Vtinam vero præ er eas peruerſas appellationes ex abuſu de quibus ſolis agebam, nullæ prætereа eſſent peruerſæ appellationes à iudicio Eccleſiaſtico tanquam ex abuſu interpoſitæ. Non effunderetur adeo frequenter contemptio ſuper iudicia Eccleſiaſtica, nec adeo frueretur multorum exlegum à iuſto iudicio ſpecie abuſionis prouocantium licentia, quam deploraſſe memini ſpeculum Præſulum Franciſcum de Sales cum ad diſcolas quoſdam Eccleſiaſticos coercendos accingeretur & interpoſita appellatione tanquam ex abuſu iuſta iudicia eluderent. Hoc ſi addidiſſem ad ea quæ ſola dixi de peruerſitate appellationis tanquam ex abuſu, in iudicio de cauſa fidei, non haberet cæli ac terræ cenſor Launoyus, vbi merito genuinum infigeret.

LXXI. BERTRANDVS in Cugnérium. Tractatio de fide præter intentionem profligata, per cooperationem ad præuiſum eius excidium

OCcaſione Scriptoris Iòeri, qui coniunctiones, à Deo ipſo, in Ioſabbato Rege, cæteroqui optimo, improbatas 2. Paral. 19. verbis illis, *Impio prabes auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeris; & idcirco iram Domini mereberis*; & ipſe quoque improbarat. ſcribens in 2. 2. D. Thomæ: ſtatui rem totam accuratè expendere, in iſta tractatione; qua Bertrandus cauſam Dei agens, & concertator eius Cugnerius Politicis patrocinans, prolatis & diſcuſſis in vtramque partem firmamentis auctoritatis & rationis, exhibentur. Lector, arbiter ſede.

LXXII. SCAPVLARE Stochianum, illuſtratum & defenſum.

ALlatrauerat vna & altera tractatione pium ritum Scapularis, per B. Simeonem Stoch, à Deipara in Sacrum cœtum Carmelitarum inducti, Homo Iſmaelita cuius manus contra omnes, Ioannes Launoy. Voluntate Reuerendi admodum Patris Hieronymi Ari, Ordinis Carmelitarum Procuratoris Generalis, viri doctrina & pietate, rerumque gerendarum laude præſtantis, ſuſcepi ſacri illius ritus patrocinium. Nam etſi Ordo Carmelitanus, ſiue primævus, ſiue Tereſianus, viris abundat per quos ea defenſio poſſet & exquiſitius & plenius adhiberi; tamen quod per defenſionis illius occaſionem, varia Ordinis decora ſint attingenda, conſultius viſum eſt optimis Patribus ſuorum modeſtiæ conſulentibus, ac ne laus in proprio ore ſordeſceret præcauentibus, externum patrocinium admittere. Id ego onus in me lubens ſuſcepi, quod & cum Deiparæ rebus nexum ſit, & bini Religioſi cætu iura atque nitorem, præſtet illæſa. Nam non modò errore cœco abriperetur orbis vniuerſus, probans & auidè vſurpans pietatem Scapularis Stochiani, ſi verum eſſet quod Launoyus de Scapulari, vna & altera Scriptione, deblaterat. Sed etiam Patres Carmelitani vtriuſque inſtituti, inter inſignes fabulinos ac planos eſſent recenſendi. Vt taceam, quanta plaga approbatorijs decretis Sedis Apoſtolicæ, altera præſertim Scriptione inferatur; quam obduci interfuit, ne per neglectum, fieret pernicioſum cancroma.

Hoc opuſ. quale Pariſiis è meo M. S. prodijt anno 1654. apud Antonium Padelore, abiudico tamquam ſpurium & alienum, Irruit enim in illud Leo, à quo miſerè deformatum eſt, dicam diſcerptum & laceratum. Reciſa pleriſque locis, me inconſulto, multa; addita ex mente interpolatoris alia, quæ planè improbo. Titulus ipſe libri, (vt ab ipſo limine fieret peruerſionis exordium,) immutatus eſt; ita vt quod Hincmarus-

ſenior iuniori exprobrabat, admiſſa in ipſo aditu ceſpitatione, non potuerit expectari progreſſio felicior. Hiat paſſim oratio, ob prætermiſſionem vel reciſionem vnius aut alterius voculæ, menda vbique denſa. Sic rependitur gratia?

LXXIII. DE SPECIEBVS *Sacramentalibus, neque præſtigijs, neque ſubſtātiolis è poris ſubſtantiæ deſtructè reſiduis, ſed veris accidentibus.*

BInas hæreſes, licentia temporum, vbi minimè oportuerat, vel natas, vel reſtitutas, confodit hæc lucubratio. Priorem, quidam Siculus, præ ingenij inſolito acumine Bardus inuexit, contendens ſpecies Sacramentales obiectiuè ſpectatas, aliud non eſſe quam præſtigias, vt inſinuari voluit ipſo *ſpecierum* nomine. Verum eſt, habuiſſe hanc hæreſim (certò enim hæreſis eſt,) auctorem antiquiorem, vt intelligitur ex algero lib. 1. contra Berengarium, toto cap. 7. Tamen adeo obſoleuerat, vt qui nunc eam inſtaurarunt, edito eam in rem libro *Trutinæ* nomine, poſſint merito appellari auctores phantaſticæ huius Theologiæ. Depromptis machinis è Theologici armentarij locis omnibus, diſiecta & quaſſata eſt hæc molitio. Poſteriorem hæreſim iuuenili temeritate induxit in Galliam, *Renatus des Cartes*, cui accidere diſcipulus non erubuit, inueteratus quidam Philoſophaſter, in ſua *Phiſica vetere & noua*; quamvis alia quadā noua ratione poſtmodum in ſuis Reſponſionibus mentem ſuam aperuerit Carteſius; quam nouam impanationem, eſſe craſſam hæreſim, cum vera tranſſubſtantiatione pugnantem, multipliciter demoſtratum, ſolideque reuictum eſt. Nec mirum videri debet, ingenia libera in adeò aduerſantes ſententias eodem tempore ſciſſa eſſe; hinc veſtem Chriſti extimam, (vt ſic dicam,) reuocando ad præſtigias, vt contactus Chriſti ſis immediatus: inde, eundem diuini Corporis amictum, ſtatuendo ſubſtantialem, conſtantem ex ea panis & vini ſubſtantia, quæ deliteſcebat in poris ſubſtantiarum ſolidarum panis & vini, in conſecratione abolitarum. Id enim erronibus perpetuum fuit, vt Sabellius & Arius; Neſtorius ac Eutyches; Pelagiani & Prædeſtinatiani; aliæque iniquitatis bigæ docuerunt. Addita demum eſt appendix contra Gaſſendi, Carteſij & Magnani aſſeclas, Euchariſtiæ Myſterium varij modis Hæreſi manifeſta ſordentibus, explicare conantes.

LXXIV. S. BERNARDVS *Doctor mellifluus, Apis Gallica.*

XEnophontem, fuit qui denominate *Apem Atticam*, ab eloquij venuſtate atque dulcedine. Eam donominationem, mihi viſus ſum, non incommodè ad S. Bernardum deriuaturus. Nam etiam *mellifluus* Doctor audit, quod apem ſonare videtur. Hæc itaque opella, S. Bernardi, cum ape comparationem; continet. Siue enim S. Bernardum, vt priuatam perſonam; ſiue vt Cœnobiarcham, & Religioſi Ordinis ſin minus auctorem, at informatorem, & propagatorem, ſpectare iuuet, belliſſime ei cum ape conuenit. Scriptiones verò eius omnes, (loquor de genuinis,) ſupra fauos & mella dulces, apem cœleſti nectare diuitem redolent. Quæ in laudem apis, Plinius lib. 11. cap. 5. annorauit, aptata S. Bernardo, & facillime aptari queunt), copioſam dicendi materiam ſubminiſtrant. Nec illud è Bernardo alienum, quod creditus Bernardus, Tractatu de Chriſto Vite vera c. 44 obſeruauit; in cera & melle, dulcem Chriſti paſſi, veluti ſigilli quod è cera mellis hoſpitio formatur, memoriam inſinuari: nominatimque melli quod apis labore colligitur, quod ineſt puriſſimum, præter aliorum liquorum conſuetudinem ad ima deſcendere; quod verò eſt fæculentum, aſcendere. Primum idem auctor ad humilitatem, nihili proprij conſcientiam, ac ſtudium depreſſionis ingenerantem, refert. Alterum, ex proprijs defectibus ſcandales ſibi ad Deum factas repræſentat: vtrumque in S. Bernardo fuit eximium. Quare percommodè cum ape componi potuit ea dictione ſacra, qua virum Sanctum apud ſuos Fulienſes exornauimus, volentè Reuerendo admodum Patre Petro à S. Ioſeph. inſigni Theologo, & eximiè religionis, Priore tunc Lugdunenſi

In hoc opere, retexo quod num. 62. dixi Monachos Montis Virginis pertinere ad familiam Ciſtercienſem. At monuit me Reuerendiſſimus Pater Ioannes Bona Abbas Generalis S. Bernardi, haud ita rem habere; ſed Monachos prædictos nullo modo ſpectare ad S. Bernardum aut Ciſtercienſes, quippe inſtitutos à S. Guillielmo Vercellenſi, qui Ciſtercienſis aut Ciſtercienſium Pater non fuit. Itaque retexo quo ex fide quorumdam ſyllaborum, in quos familiæ cum S. Bernardo nexæ recenſentur, ſcripſeram in hoc libello num. 62. de familia Montis Virginis, ad Ciſtercienſes attinente.

Quod ibidem num. 50 dicitur auctorem ſermonum 15. de cœna Domini eſſe Ogerium Abbatem Cuſedij, mendum eſt typographicum legendum quippe fuit *Ogerij Abbatis Lucedij*, qui genere Tricorienſis inſcriptus ordini Ciſtercienſi jam à tempore S. Bernardi, præfuit Abbas in cœnobio Lucedij in Italia. Ita habetur ex M. S. codice cœnobij Stafurdenſis apud Salutianos, qui nunc aſſeruatur in Bibliotheca ſereniſſimi Sabaudiæ Ducis.

Falſus ſum, cum ſcripſi num. 34. Aleydem S. Bernardi matrem erga S. Ambroſium peculiariter affectam fuiſſe, & die eius natali obijſſe. Hoc de S. Ambroſiniano qui è Polonia in Galliam profectus, Sarlatenſis epiſcopus creatus eſt, dictum oportuit. Nam cum ſanctum parœcia opidi *Fontanæ* in qua Aleys degebat habet patronum. Vnde Aleys non. 7. Decembris vel 4. Martij (qui dies S. Ambroſio ſacri ſunt) ſed 1. Septembris quæ dies S. Ambroſiniano ſacra eſt, migrauit in cælum, quamvis Menologium Ciſtercienſe errori peruulgato inhærens nec ſecernens S. Ambroſinianum à magno S. Ambroſio, Mediolanenſi epiſcopo alium diem obitus Pijſſimæ Aleydis aſſignet.

75. Robertus

LXXV. ROBERTVS DE Arbruſcello Fundator Fontebraldenſis.

EMiſeram opus de ſobria frequentatione alterius ſexus per ſacros homines, in quo obiter inciderat mentio, calumniæ qua vir ſanctus Robertus de Arbruſcello malignitate impiorum affectus fuerat; quaſi in tractatione cum ſacris virginibus quibus præerat, omnes verecundiæ terminos perfregiſſet, vt in quadam Epiſtola Goffrido Vindocinenſi ſuppoſita, legitur. Retuleram ego, non aſſerueram quod ea Epiſtola continetur, calumnioſè (vt ibi notabam) vel potius per ſubreptionem ex iactatis falſò rumoribus hauſtum. Inſtaurator itaque illius calumniç habitus ſum; quaſi referre quod aliquis malignè confinxerit, ſit illud approbare. Quo inſulſo calumniandi genere, Euangeliſta referens illud infame probrum Chriſto impactum. *Dæmonium habes*, ad quod pij Afri olim (teſte S. Auguſtino) cum in templo inſonaret tundebant pectora, tam tetri probri irrogator dici meritò poſſet. Vix egent iſta diſcuti aut elui, adeo inſulsè agunt qui talia opponunt. Interpellatus tamen de meo ſenſu ea in parte, ad res Roberti accuratè inſpiciendas appuli animum; & quam longe Robertus à noxa ſibi impoſita abfuiſſet manifeſtè euici.

LXXVI. S IOANNES Filius Zebedæi Euangeliſta, Theophilus, Amans, & Amatus, Reliqui Theophili delibati.

SCripſere de ſanctis quos habebant cognomines, & æquiuocos varij, alibi ſignati. Eorum pietatem æmulatus ſanctos Theophilos aceruare & exornare, cogitationem ſuſcepi. Sed eſt inter Sanctos, *Theophili* appellationem præferentes citra vllum dubium eminentiſſimus, S. Ioannes Euangeliſta. Itaque ad eum attinentia omnia primo loco non indiligenter perſecutus ſum: Tum alios ſanctos Theophilos ſubtexui. Et vt vndecumque plena eſſet tractatio, non tantum adiunxi ſanctos cælites *Theophili* nomine inſignitos, ſed etiam quos *Amedei*, idem ſub diuerſo cortice ſonantis appellatio decorauit, attextis inſuper velut indifferentibus, ob inexploratam ſanctitatem: ad extremum impios, & antiphraſticè dictos Theophilos delibaui.

LXXVII. DE EXSOLVTIONE à Votis Religionis ſubſtantialibus.

HÆc vota quæ ſimul ſint religioni ſubſtantialia, & ſolubilia, non de potentia (vt ſic dicam) abſoluta, quo pacto etiam vota ſolemnia ob cauſas infrequentiſſimas & vrgentiſſimas aliquando ſoluta ſunt, ſed etiam de potentia veluti ordinaria, nec adeo inſolitas & adeo graues cauſas, vt exſoluantur depoſcentes reperiuntur tantum in Societate Ieſu, in qua ex Concilij Tridentini, ac Pontificum conceſſione, aliqui fiunt verè Religioſi per ſola vota ſimplicia Superiorũ voluntate poſt tempus probationis emiſſa, & tamen ſolubilia, ſi conditio ex conſtitutionibus Societatis ad ſoluendum neceſſaria interueniat, & Religioſum nexibus votorum expedite res ſerat. Religionis indemnitatem percommoda, & multis de cauſis ſalubertima, ſed qua facile ſit abuti, vnde Religionis infamia & exoluti pernicies conſequi nullo negotio poteſt. Caput vnum & quidem ferè pręcipuũ abuſionis in eo negotio, in Superioris exoluẽtis ſcabritie & ferocia ſitum eſt. Itaque cum quidam in eo genere multa peccaſſe viſus eſſet nec erubuiſſet lanienam quam adhibuerat, vulgato ſcripto propugnare, ac peccatum ſuum prædicare, argumentum viſum eſt alicuius operæ collocatione dignum, monſtrando quam indigne res bona & ſancta vertatur in malum, per animi impotentiam & truculentiam abutentium concredita poteſtate.

LXXVIII. DE EXCELLENTIA & pretioſitate Voti: ad adiudicationem recens rediuiuæ controuerſiæ; Præſtetne opus bonum ex voto exequi, vel abſque voto.

QVo tempore Satanas Lutetiæ in Religioſorum Mendicantium exterminium per Guillelmum de S. Amore & Gyarldum de Abbatiuillaalioſque eiuſdem furfuris doctores annitebatur, vt videre eſt apud SS. Thomam & Bonauenturam, Hæreſis increbuit (ſic enim eam indigitat S. Thomas) pronuncians præſtare opus ſuum abſque voto quam cum voto exequi. Eam doctrinæ ſtrumam poſtea Thomas Valdenſis dictus à Martino V. *Enſis Eccleſiæ* dextrè ac validè recidit in Vicleffo, odij in religioſos hærede ex aſſe anteriorum erronum. Verum vt errores exciſi interdum repullulant & Satana bellum ſubinde in ſancta quæque inſtaurante infeliciter reuiuiſcunt, non defuerunt qui non ita pridem eam corruptam doctrinam ex Vicleffi & paucorum Pariſienſium fermento regererent: & ſuperſunt qui pro ea diſſeminanda ſint ſolliciti, ac Eccleſiaſticæ iuuentuti quam per implanatos ſpecie pietatis Antiſtites ſibi credi formandam, & dignis Eccleſiaſtico moribus imbuendam euicerunt, hod eque inſtillent. Exiſtimaui benè ac fructuosè collocandam fore operam in illuſtrando eo negotio & futelis aſtutè malignantium retegendis; quas inter, hæc non eſt vel poſtrema vel negligenda, cum iugulum petat Religioſi ſtatus, cuius in Dei Eccleſiam vtilitas radijs ſolis ſcripta dici poteſt, quamtumcumque in contrarium nitantur qui quærunt quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti.

ALNAL

LXXIX. ARNALDVS *Rediuiuus.*

NOmen *Arnaldi* pridem fidei Catholicæ in Gallia infauſtũ, vt teſtãtur qui Arnaldi Villanouani errores è Coſſetania in Galliã progreſſos, & pridẽ dãnatos enumerant, & qui Arnaldi de Brixia hæreſes recenſent, hominis nunc eſt habentis ſpeciem pietatis, ſed virtutem eius negantis: nam pietas abſque fide & doctrina ſana, eſt velamentum malitiæ, & fucus, meráque larua honeſti. At Scriptor cui Arnaldo nomen phaleris verborum in Gallia nunc celeber, iam de Hæreſi damnatus eſt ob inuectum ab ipſo in Eccleſiam Ianum biformem. Hic vt Satanæ deuotum obſequium probaret circa frequentem vſum Sacramentorum, (quod vnicum eſt ſolidæ pietatis & incentiuum & fomentum à SS. Patribus tantoperè commendatum) feruori piorum frigidam omni ſtudio affudit. Cúmque lapis Lydius Catholiciſmi, ſit captiuario intellectus in obſequium fidei, per os Eccleſiæ, Vicarium Chriſti, fidelibus propoſitæ, ipſe per ludicros ſenſus, & tricas ioculares tentauit Pontificiis de fide decretis illudere; verbo quidem tenus, conteſtando reuerentiam erga Pontificem Rectorem Eccleſiæ, ſed more eorum, qui Chriſtum colaphizantes genu flexo illudebant ei dicentes, *Aue Rex Iudæorum*, mentionem innocentio X. infrunitè impingit, & eum atrocis calumniæ inſimulat, quòd Ianſenio, Iprenſi, in quem tranſmigraſſe S. Auguſtini animam exiſtimare videtur, eas attribuerit blaſphemias quas nuſpiam apud Ianſenium verborum tenus ſit reperire. Nec diù erit quin ex hoc malè materiato diſcurſu inferat cum Caluinianis, Miſſam eſſe figmentum quia quia vox *Miſſa* totidem ſyllabis in Scriptura non legitur, aut cum Serueto Trinitatem eſſe Geryonatricipitem, quia vox Trinitatis in Scriptura diuina non habetur. Tenuerat hunc agendi modum ad ſui Abelardi defenſionem Arnaldus de Brixia, quem S Bernardus Epiſt. 190. Apem de Italia denominat, & armigerum Petri Abelardi, tanquam eius commilitonem & optionem. Itaque dignum viſum eſt vafritiem & malignitatem Arnaldi de Brixia imitatione peruerſa expreſſam ab Arnaldo de Lutetia, diligenter componere; quæ cauſa eſt cur huic Operi, inditus ſit Titulus Arnaldi Rediuiui. Diſcuſſæ diligenter ſunt in hac lucubratione, nouitates & vanitates Ianſenianorum, quorum hic Arnaldus per ſutelas ac fraudes. & nouæ doctrinæ fœda carcinomata promotor præcipuus ad hanc diem fuit. Obiter monendum eſt, propter Scriptorem inſignem Bernardum Stubrochium, noſtrum ſilentium aduerſus Ianſeniſtas amicè demirantem, notâ primâ ad Epiſtolam 9. Ludouic. Montaltij, editionem huius Operis fuiſſe inchoatam; ſed conſultò interrupta eſt, vt ſatisfieret voluntati id expetentis Viri maximi, inducti ab homine trepidante vbi non eſt timor; ſed quod differtur non aufertur.

LXXX. SACRVM CHRISTIANVM *Acathiſtum.*

ERat Græcis feſtum Virginis Acathiſtæ, quod ſecundum inter feſta Palatij numerat Codinus.

Nugatus ſuo more eſt Franc. Iunius, cùm feſtum illud refert ad B. Virginem iter facientem in Bethleẽ, ad profitendum cum Ioſepho. Progrediens enim B. Virg. ab illo dicitur non ſedens, inſulsè admodum; cùm conſtet ex hiſtorica oratione de hoc feſto, & ex libr. Triodio, inter rituales Græcorum libros notiſſimo, feſtum Virginis Acathiſtæ ſpectaſſe liberationem vrbis Conſtantinopolitanæ: interuentu B. Virginis, à fœdifragi Chadani, per abſentiam Heraclij, grandi periculo; quod enim feſtum illud celebraretur à ſtantibus, ac erectis tota nocte; inde diei, ac Hymno indita denominatio Acathiſti, id eſt expertis ſeſſionis. Per occaſionem nouæ abuſionis, ingerendi Cathedras aſſiſtentibus Chriſtiano Sacrificio, confutationi, detritæ ea in parte pietatis, indita eſt frons Sacri Chriſtiani Achatiſti. Ea confuſione debita & Templo, & Sacrificio Chriſtiano ſumma reuerentia exquiſitè, quantũ fas fuit, ex ſacra & humana literatura, monſtrata eſt & quàm deceat, eam indignitatem ab adſtantibus diuino Sacrificio remouere, omni ſtudio perſuaſum.

LXXXI. MALEVOLI ERGA *Religioſos maledicti, & beneuoli Benedicti.*

ALlegoria eſt benedictionis ab Iſaaco collatæ Iacobo ſupplantatori, ac læui quem oſtendo eſſe typum Religioſorum. Verba optimi ſenis ſunt. Geneſ. 27. *Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Qui maledixerit tibi, ſit ille maledictus, & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur.* Odora ſpecies, bonitate abſoluta Religioſorum, & bonitate reſpectiua eorumdem, expreſſis primum virtutibus omnis generis, tum fructu multiplici, à Religioſis deriuato, non indiligenter exponitur. Vnde meritò infertur maledicos (vt vſurpat Scriptura eam vocem pro quauis iniuriæ & damni irrogatione) eſſe maledictos, & è contrariò, benedicentes Religioſis, eos inquam & affectu, & verbo & opere iuuantes, benedictionibus Domini cumulari.

LXXXII. SYNTAGMA DE *Libris Propriis.*

AD huius Opellæ confectionem propè adactus ſum, vt quæ meæ eſſent genuinæ ſcriptiones, teſtatum facerem. Sanè in ipſo quoque indice vniuerſali Scriptorum Societatis, nonnulla mihi adſcripta lego, quę ad me non pertinent. Vt minùs mirũ ſit, à malè in me animatis, alia mihi eſſe ſuppoſita, quę ne videram quidẽ; vt inuidiam conflarent apud eos quos ſcriptio mihi afficta pupugerat. Itaque operæpretium eſt, extare à me, indicem meorum qualiumcumque laborum. Et vt hæc cauſa quæ maximè idonea eſt, defuiſſet, aliqua, ſiue pleriſque, ſiue nonnullis ſcriptionibus meis obiecta inaudiui, quæ non poſſem commodiùs quàm in hac lucubratione depellere; id quod in ea, & vniuersè, & ſigillatim præſtiti. Per hanc item occaſionem recenſui nonnulla, quæ poſterioribus cogitationibus, viſa ſunt recognoſcenda ac demutanda. Neque enim eam mihi perfectionem arrogo, qua S. Auguſtinus in prologo retractationum, ſe deſtitutum profitetur; vt ſcilicet in ſcriptionibus

CALVINISMVS, BESTIARVM RELIGIO.

ET APPELLATIO PRO DOMINICO Banne Caluiniſmi damnato, à PETRO PAVLO DE BELLIS Italo, Ordinis Prædic. Apoſtata.

Per R. P. A. RIVIERE, DOCT. PARIS. ORDINIS S. Auguſt. Tributus à quibuſdam Theoph. Raynaudo S. I. Theologo: *Hinc illæ lacrimæ.*

BENEDICITE OMNES BESTIÆ, ET PECORA, Domino *Daniel.* 3.

LITIS DE BESTIARVM Religione, origo, progreſſio, deciſio per Iudicem compromiſſarium, & ab iſta appellatio, ſummatim ac typo quodam delineata.

HOMO Catholicus, erga religionem ac fidem ſuam feruentiſſimus, nec rudis ſacræ diſciplinæ eius præſertim, quæ in controuerſis fidei capitibus diſcutiendis occupatur, nuper in cœtu amicorum, quo Catholici complures, ac vnus & alter Sectarius continebantur; cùm quidam ex eo cœtu gratularetur Eccleſiæ Catholicæ, multorum è Caluini caulâ, ad aulam Eccleſiæ regreſſionem, auſpiciis Chriſtianiſſimi Regis, qui hydræ pluſquam septicipitis monſtrum, abſciſſa Rupellana capitali virulentiâ, ſuſtulit nuperrimè: Subiecit, vt omnia alia ad Eccleſiam Catholicam regrediendi argumenta deeſſent, illud tamen ſibi ſemper viſum eſſe valdè potens, quòd Caluini religio, eo præſertim ex capite quo libertatem homini abiudicat, ſit religio beſtiarum: cùm nulla in re homo beſtiis præcellat, quàm in libertate & eius origine, quam ſuccidit qui hanc eius propaginem euertit. Quare qui eam religionem profitentur: beſtiis ſe aggregare: Ideóque mirum non eſſe oportere, ſi plerique homines cordati, diſcuſſo nubilo quo temporum malignitas annis ſuperioribus offuderat, abiecto beſtiarum conſortio, inter homines libertate ac ratione potientes, malint viuere.

Lancinauit Sectarios qui aderant ea oratio, ſed vnum præſertim ſtomachoſiorem ac ſuperſtitionis ſuæ tenaciorem: quem etiam in profanis Caluini ſacris, minoris ſubſellij myſtam, ſiue Diaconum, aliquando egiſſe fama fert. Quare ictum diſſimulans à Catholico inflictum, leniter principiò repoſuit, placere ſibi, vrbanam & eo cœtu ac amicis dignam allocutionem, dimiſſis conuitiis. Mirari tamen ſe, qua ex cauſa tam aſpero conuitio Caluinianam religionem appetitam voluiſſet, cùm ex ſcriptis Ferrij Metenſis Miniſtri compertum ſibi eſſe diceret; Caluini placitum de libertate deuincta ex l. 2. inſtitut. cap. 3. quod Catholicus produxerat, ipſiſſimum eſſe, quod à Dominico Banne Catholico Doctore & in Hiſpania celeberrimo ex D. Dominici Familia, traditum eſt; non modò non carpentibus, ſed etiam

approbantibus pleriſque Catholicis : quorum proinde religio, æquè religio beſtiarum dicenda foret, ſi eo titulo donaretur illam ob cauſam Caluini religio.

Catholico reclamante, & Bannem omneſque Catholicos ab ea mente longiſſimè ſemper abfuiſſe conteſtante, Sectarius adhibitis Caluini & Bannis commentariis, loca, quæ Miniſtri opera iampridem in aduerſariis annotata habebat, produxit, & in confirmationem concordiæ Bannis cum Caluino in negotio humanæ libertatis, tripertitò diſtinctè protulit.

Etiamnum non acquieſcente Catholico, ſuggeſſit ex iis qui aderant quidam, nuper è Germania redux; quando de Caluini & Bannis hominis Dominicani, mente lis eſſet, nemini vtriuſque mentem poſſe eſſe perſpectiorem, quàm Italo è Dominicana Familia transfugæ, quem ipſe per occaſionem reditus, aditâ Geneuâ, non ita pridem vidiſſet, iam hæreticum,& vt videbatur, non ineruditum: Certè apparenter ſaltem honeſtum, quique candidè & ſyncerè enunciaturus videretur, quæ Bannis quem diu volutaſſet, & Caluini quem profiteretur, mens germana fuiſſet. Arripuit litigantium vterque quod ſuggerebatur. Tantùm Catholicus, vt ab alio quàm ab aduerſario reſponſum Dominicani transfugæ, exquireretur, flagitauit. Eo intra aliquot hebdomadas relato, Catholicus causâ cecidiſſe ſe iudicio Apoſtatæ cùm comperiſſet, appellationem interpoſuit.

Rem tibi vniuerſam, adhibitâ diſcuſſione aliqua, ſed tamen ſimpliciter & bona fide, exhibitam voluimus, præuenientes Sectarij artes ac dolum, qui cogitare litis huius narrationem ſibi commodam, renunciatus eſt.

DIATRIBA I.

An religio Caluiniana, rectè dicta ſit beſtiarum religio.

QVamuis hæc appellatio valdè pupugerit ſectárium Caluiniſtam, tamen rectè videtur locutus Catholicus, qui Caluiniſmum eo decoro nomine honeſtandum pronunciauit.

Probatur 1. Quia in Dictionario Dei, quod eſt ſcriptura ſacra, omnes peccatores nominibus beſtiarum appellantur. Quod cùm poſſet confirmari innumeris locis ſcripturarum, quæ coacervauit Guillelmus Pariſienſis libro de Vitiis & peccatis cap. 9. ſatis ſuperque erit, vnum S. Chryſoſtomi locum multis ſcripturis refertum allegare ex homil. 12. in Gen. vbi ſic loquitur. [Diuina ſcriptura propter affectiones interturbantes, ab irrationalibus & à feris, agnominationes his qui ratione inſigniti ſunt, imponit. Interdum canes ob impudentiam, & impetum vocat, dicens.] *Canes muti non valentes latrare.* Interdùm ob libidinem equos; *Nam equi in fœminam inſanientes facti ſunt, vnuſquiſque vxori proximi ſui adhinniebat.* [Interdum verò Aſinos ob ſtupiditatem & ruditatē.] Comparatus eſt enim, *inquit ſcriptura*, iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. *Interdum etiam leones & pardos vocat, ob rapacitatem & habendi auiditatem. Aliquando autem aſpides, ab fraudulentiam.* Venenum (*inquit*) aſpidum ſub labiis eorum. *Nonnunquam ſerpentes, & viperas ob latens venenum & malitiam: ſicut B. Ioannes clamabat dicens:* Serpentes, progenies viperarum, quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira? [Inſuper & alia affectionibus reſpondentia nomina imponit, vt ſic vel tardè confuſi, ad ſuam aliquando redeant nobilitatem, & ſuo generi confœderentur, affectionibúſque ſuis diuinam legem præferant, quibus ſe ſe delinquendo permiſerunt.

Conſtat igitur, rectè omnes peccatores appellari beſtias. Atqui hæreſis eſt grauiſſimum omnium ferè peccatorum; & hæretici, peccatores coram Domino nimis: vt habetur ex S. Thoma 2.2. q. 10. artic. 3. & S. Aug. qui l. 3. contra duas epiſt. Pelag. c. 3. & tract. 85. in Ioann. demonſtrat, in ſcriptura, peccatum abſolutè & veluti antonomaſticè dictum, eſſe peccatum infidelitatis, cuius membrum aliquatenus deterrimum, eſt hæreſis. Ergò rectè hæretici Caluiniſtæ dicuntur beſtiæ, & eorum religio beſtiarum religio.

Confirmatur, quia iuxta principia religionis Caluinianæ homines feruntur præcipites in vitia verè belluina per quæ quodãmodò bruteſcant: Et nominatim in rebelliones, turpitudines, ingluuiem & omnem carnis effrænationem atque licentiam verè beſtialem, vt per otium demonſtrat Odoardus Veſtonus in opere de tripl. hom. officio.

Probatur 2. ex SS. Patribus, qui cùm fuerint organa Spiritus ſancti, didicerunt ab eo, propriè & congruè loqui: ita vt etiam metaphoræ & allegoriæ quas adhibent, ſint valdè accommodatæ ad deſignanda quæ per illas exprimunt. Atqui Patribus perperuum eſt, denotare hæreticos nominibus beſtiarum. Quod poſſet infinitis teſtimoniis confirmari: vt tamen lectori faſtidium declinetur, breuiter tantùm annotabo quædam Patrum loca, in quibus nominant hæreticos nominibus beſtiarum. Ea verò proferam prout tulerit litera initialis, nominis beſtiæ cuiuſque: ita vt poſſit hoc eſſe.

Alphabetum beſtialitatis hæreticæ, ex Patrum Symbolis.

A

Acontiæ. Epiph. hær. 61.
Amphisbœna. Epiph. hæreſ. 35.
Anguillæ, in ſinus, maandroſque lubricantes. Athanaſ. orat. 1. contra Arria.
Aranei. Epiph. hær. 55. Melchiſed. Hieron. ep. ad Cypria. Ioannes Dauid, integro opere de hæretico araneo.
Arietes. S. Gregor. 35. mor. cap. 6. Rabanus l. allegoria.
Aſini. Hieron. in cap. 5. Amos. Victor Vtic. l. 2. perſecut. Vandal.
Aſpides. S. Epiph. hær. 30.

B

Batones. S. Epiph. hær. 40.
Baſilici. S. Ignat. epiſt. ad Antioch.
Beones. Epiph. hær. 50.
Beſtiæ perſtrepentes. Auguſt. epiſt. 56.
Beſtiæ calami. Hieron. in Pſal. 67.
Beſtiarum cohors. S. Leo ſerm. 5. de ieiunio decimi menſis, & ferè ex profeſſo Lucifer Calaritanus lib. de non parcendo in Deum delinquent.
Boues. Raban. l. alleg.
Bruchi. Nicetas ad orat. 42. Nazian.
Bupreſta. S Epih. hær. 38.

C

Canes. S. Ephrem. in Chriſt. interrog. *in* 3. Naz. orat. 23. & ibi Elias Iren. l. 2. cap. 12. Iſid. Peluſ. l. 1. epiſt. 143. Cypr. epiſt. 52. Hieron. in cap. 30. Iſaiæ. Tertul. 2. contra Marc.

Canes

Canes rabidi. Ignat. epiſt. ad Antioch.
Canthari, ob dogmata ſtercorea. S. Hieron. in cap. 2. Abacuc.
Cantharides. Epiph. hær. 79.
Carcharia. Epiph. hær. 33.
Caſtores. Tertull. l. 1. in Marc. c. 1.
Cenchiritides. Epiph. hær. 66.
Ceraſtæ. Epiph. hær. 24.
Chamæleontes. Epiph. hær. 80.
Cimices. Auguſt. 4. in Iulia c. 9.
Ciniphes. Auguſt. ſerm. 86. de temp.
Corui. S. Cyp. epiſt. vel tract. ad Nouatia. de pace lapſorum. Proſper. p. 1. de promiſſ. cap. 7. Rupertus in cap. 1. Ioan.
Culices. Epiph. hær. 46.

D

Dracones. Epiph. hær. 40. S Ignat. epiſt. ad Antioch. Anaſtaſius c. 22. ὁδηγῷ
Dracenæ. Epiph. hær. 30.
Driynæ. Epiph. hær. 65.

E

Elopes. Epiph. hær. 61.
Equi. Primaſ. l. 3. in Apocal.
Erucæ. Nicetas ad orat. 32. Nazianz.

F

Feræ arundinis. Aug. in Pſ. 67. & l. de ouib. c. 14.
Feræ humanam formam præferentes. S. Ignat. ad Smyrn.
Feræ ſyluæ. Iren. l. 1. cap. 35.
Feræ ſæuiſſimæ. Naz. orat. 19.

G

Greges brutorum rationis expertium & animalium immundorum. Philo Carpath. in c. 1. Cantic.
Gallinacei. S. Iren. l. 3. c. 15.
Gryphes. Heſychius in cap. 11. Leuit.

H

Hæmorrhi. Epiph. hær. 48.
Hericij. S. Hieron. Iſaiæ. 34.
Herodiones. Hieron. in c. 5. Zach.
Hirci. Clemens Alexand. 3. ſtrom. c. 1.
Hydræ. S. Ambroſ. l. 1. de fide, c. 4. Caſſia. l. 1. de Incarn. c. 1. Epih. hær. 30.
Hydri. Epiph. hær. 25.

I

Iuli, Vermes. Epiph. hær. 51.
Iumenta caudis tegentia ſtercus ſuum. Hieron. in c. 9. Iſaiæ.

L

Lacertæ. Epiph. hær. 53.
Lamiæ. S. Gregor. 19. Mor. c. 15.
Leones rugientes. Cyril. Hieroſ. catech. 6. Auguſt. homil. 10. in Apocal. Hieron. in ca. 11. Oſeæ. Lucifer Calarit. l. 1. pro S. Athanaſio.
Locuſtæ. Nicetas ad Orat. 42. Naz. Rich. Victor. l. 3. in Apocal. c. 6.
Lupi. S. Chyſoſt. homil. 19. imperf. in Matth. Origen. tract. 25. in Matth. & paſſim ad eundem locum, alij: S. Ephrem in interrogationibus Chriſtianis tom. 1. in 3. interrog. Naz. orat. 19. Theodorus Syrus carm. de diſceſſu Nazianz. Byzantio, & latè Staniſlaus Sotolonius orat. 2. Eccl.

M

Memyces. S. Epiph. hær. 41.
Milui. Heſychius l. 2. in Leuit.
Moluri. Epiph. hær. 61.
Muli. Athanaſ. in vita S. Antonij.
Murenæ. Epiph. hær. 30.
Mures. Tertull. l. 1. in Marcio. c. 1.
Muſcæ. Vincent. in commonit. Auguſt. tract. l. in Ioann.
Myagri. Epiph. hæreſi 61.

N

Noctuæ. Ambroſ. ſerm. 43. & l. 5. Hexaëm. c. 24.
Nycticoraces. Nouat. de cib. Iud. cap. 3.

O

Onagri. S. Gregor. 16. moral. c. 23. Raban. l. allegor. tom. 5.
Oſtracitæ. S. Epiph. hær. 40.

P

Pardi. Gilbertus ſermon. 29. in Cant. Auguſt. homil. 10. in Apocal. Cyrillus l. 2. dial. cum Hermia.
Phalangij, Tetragnathi. Epiph. hær. 35.
Phyſali. Epiph. hær. 50.
Pemphredones. Epiph. hær. 41.
Perdices nimis contentioſæ. S. Angnſt. 13. contra Fauſt. c. 12. & tract. 3. in epiſt. Ioan.
Porci. S. Ephrem in Chriſtian. interrog. *in* 3. Naz. orat. 42. & ibi Nicetas. Anataſius in ὁδηγῷ, c. 4. & 14.

Q

Quadrupedes in deſerto. Hieron. in c. 30. Iſaiæ.

R

Ranæ. Gelaſ. epiſt. 5. Auguſt. l. de conuen. decal. & 19. plag.
Rubetæ. Epiph. hær. 64.

S

Scarabæi. S. Hieron. Abacuc. 2.
Scytalæ S. Epiph. hær. 63.
Scolopendræ. Epiph. hær. 51.
Scorpiones. Epiph. hæreſ. 58. & 31. Tertull. in Scorp. Anſelm. in c. 9. Apocal.
Sepes viperæ. Epiph. hær. 28.
Sepiæ Nazianz. orat. Tertull. l. 2. contra Marcio.
Serpentes. S. Leo ſerm. 5. de ieiunio decimi menſis S. Ambroſ. l. 2. in Lucam. S. Hieron. l. 1. contra Iouinia. S. Chryſoſt. hom. 45. in Matth. Iren. l. 4. in Præfat. Auguſt. in Pſal. 57.
Simiæ. S. Cypria. epiſt. 73. S. Chryſoſt. homil. 19. in Matth. S. Ignat. epiſt. ad Antioch.
Stelliones. S. Epiph. hær. 49.
Strutiones. Eucher. in formul. ſpirit. intellig. c. 1.
Sues. S. Gregor. 31. Mor. c. 1. Hier. l. 1. in Iouinia.
Talpæ. Epiph. hær. 51. Eucher. in formul. ſpirit. intellig. c. 1.

T

Tauri inter vaccas populorum. S. Gregor. 35. moral. cap. 6.
Tauri ceruicoſi. S. Auguſt. in Pſal. 39. & 106.
Tauri pingues. Lucif. Calarit. l. de non parc. in Deum delinq.
Teſtudines tardigradæ. Hieron. in cap. 12. Oſeæ.
Tineæ. S. Gregor. 18. moral. c. 9. S. Ambr. l. 1. de Spir. ſanct. c. 20. & in calce procemij in Lucam.
Typhlopes. Epiph. hær. 61.

V

Vaccæ laſciuientes. Hier. Ierem. 46.
Vermes. Lucifer Calarit. l. de non conuen. cum hæret.
Veſpæ. Epiph. hær. 44.
Veſpertiliones. Nouat. de cibis Iudai. c. 3.
Viperæ. S. Chryſoſt. homil. 45. in Matth. Epiph. hær. 26. Fulg. l. 1. de remiſſ. peccat. c. 16.
Vituli abarmentati. Lucif. Calarit. l. de non parc. in Deum delinq. Cyrillus Alexand. in expoſ. fidei.
Vpupæ. Hieron. in c. 5. Zach.
Vrſi. Auguſt. homil. 10. in Apocal.
Vulpes. S. Ambroſ. l. 7. in Lucam ad c. 9. S. Auguſt. ſerm. 107. de temp. & in Pſal. 67. S. Greg. in cap. 2. Cant. S. Bernar. ſerm. 65. in Cant. Petrus Damia. opuſc. 52. c. 7. Hieron. comment. in orat. Ierem.
Vultures. Heſych. l. 2. in Leuit.

Z

Zopyri veſpacei. Epiph. hær.44.

Hæc pauca de plurimis, hæreticæ beſtialitatis exempla, ſufficere ad rem præſentem duco, vt non videatur nouum, quòd hæreticos nomine Beſtiarum inſigniuerit Catholicus in æſtu diſputationis. Quæ appellatio ſi aſperior aut inurbanior cuipiam videatur, conſideret quæ protuli epitheta, non mea eſſe, ſed SS. Patrum: quos expreſſiſſe imitatione, vituperabile eſſe non poteſt. Sunt autem apud eoſdem, ac etiam in ipſis Scripturis, aliæ hæreticorum appellationes, multò etiam duriores. Cuiuſmodi ſunt illæ.

[Homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaphemi, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, διάβολοι, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui timidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei, habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes, homines corrupti mentes reprobi circa fidem, mali homines & ſeductores, errantes & in errorem mittentes. *Apoſt.* 2. *Timoth.*3.]

Sicut Sodomitæ, & Gomorrhæi, carnem maculantes. In epiſt. Iudæ, n.7.

Muta animalia. num. 10.

[Abeuntes in via Cain, & errore Balaam, mercede effuſi ac in contradictione Core deſtructi. *num.* 11.]

[In epulis ſuis maculæ, conuiuantes, ſine timore ſemetipſos paſcentes, nubes ſine aqua quæ à ventis circunferuntur, arbores autumnales, infructuoſæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris deſpumantes confuſiones ſuas, ſydera errantia. *num.* 12. *&* 13.]

[Contra Deum peccatores, impij, murmuratores querulosi, ſecundùm deſideria ſua ambulantes, quorum os loquitur ſuperbiam, mirantes perſonas quæſtus cauſa. *num.* 16.]

Illuſores, ſecundùm deſideria ſua ambulantes in impietatibus, ſegregantes ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes. *num.* 19.

[Magiſtri mendaces introducentes ſectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negantes, ſuperducentes ſibi celerem perditionem, per quos via veritatis blaſphematur. 2. *Petri* 2. *num.* 1. *&* 2.

[Poſt carnem in concupiſcentia immunditiæ ambulantes, dominationémque contemnentes, audaces, ſibi placentes, ſectas non metuentes introducere blaſphemantes. *Ibid.num.* 10.

[Velut irrationabilia pecora, coinquinationes & maculæ deliciis affluentes, in conuiuiis ſuis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij & inceſſabilis delicti, cor exercitatum auaritia habentes, maledictionis filij, ſecuti viam Balaam, fontes ſine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ quibus caligo tenebrarum reſeruatur, libertatem promittentes cùm ſerui ſint corruptionis, canes reuerſi ad vomitum, & ſues lotæ in volutabro luti, *num.* 12. *& ſeqq.*

Hæc citra omnem expenſionem & interpretationem, liquet de hæreticis dicta. Specialiter autem quomodo Caluinianos feriant & in eos cadant belliſſimè, verſant diligenter Franciſcus Feuardentius & Adamus Sasbout Commentariis in epiſtolam Iudæ, ac Henricus Lancelotus in Anatomia Chriſtiani deformati. Patres in hæreticos nihilo ſunt mitiores, nec mollioribus eos excipiunt verbis. Specimen accipe in his paucis quæ ſubiicio.

[Vaniloqui & mentis ſeductores, non Chriſtiani, ſed Chriſtum mercantes, in fraudem circunferentes nomen Chriſti, & cauponantes verbum Euangelij, & erroris venenum blando alloquio implicantes, tanquam mulſo cicutam temperantes. *S. Ignat. epiſtola ad Trallia.*

Manifeſtati velut à terra fungi. Iren.l.1.c.33.

Organa ſatanæ. Idem l.5. c.26.

Blaſphemi & impudentes ſophiſtæ. Ibid.c.20.

Diaboli inſtrumenta. Clement. Rom. 6. conſtit. cap.10.

Diaboli propagines. S. Ignat. epiſt. ad Trallia.

Progenies ſatanæ. Baſil. epiſt. 141.

Ipſiſſimæ imagines & ſimulacra Diaboli. Epiph. hær.69.

Inſtauratores Paganiſmi & idololatriæ. Nyſſenus orat. de S.Baſil.

Peſtes & lues fidei. Auguſt. epiſt. 56. Vincent. Lyrin. in commonit. S. Cypr. de vnit. Eccleſ.

Fures & latrones. Nazianz. orat. 28.

Mendacij exercitus, fraudis propugnatores, dæmonum expeditio, immundorum ſpirituum legiones, furiarum exercitus. Idem orat. 48.

Sancti momentanei, & Theologi vnius diei. Idem orat. 33.

Leproſi. S.Ephrem de virtut. cap.8. Beda in c.13. Leuitic.

Mali caupones. Hieron. l.1. in Iſai. Iſid. Peluſ. l.1. epiſt. 169. & Athan. ſerm. contra omnes hæreſ.

Ligna infructuoſa & ſaltus abſque vtilitate pomorum. Hieron. in c.10.Eccl.

Clibani impietatis. Idem Oſee 7.

Solo nomine Chriſtiani. S.Leo ſerm. 18. de Paſſ.

Filij peſtilentiæ, tenebrarum fontes, gurgites omnium malorum, templa omnium dæmonum. Lucif. Calarit.l.1.pro S.Athan.

Deficiet me & charta & dies, ſi vel mediocrem diligentiam in his probare voluero. Etiam multa, præter ea quæ delibaui, ex ſcripturarum & Patrum pharetra proferuntur à Conrado Bruno. l. 1. de hær. cap. 12. & à Boſio in præf. operis de ſignis Eccleſ. vt iis inſpectis æquus æſtimator non ſit arbitraturus, quicquam hîc peccatum aduersùs monitum de ſuauiter agendo cum hæreticis, quod traditur à Chryſoſtomo hom. 10. in epiſt. ad Coloſſ. Præſertim cùm ipſe D. Chryſoſtomus ſermone aduersùs impios hæreticos, quem Voſſius ad calcem S. Ephrem repræſentauit, verborum iaculis longè acutiſſimis, confodiat hæreticos, vt ibi videre eſt.

DIATRIBA. II.

An ex eo maximè capite, Caluiniſmus iure dictus ſit beſtiarum religio, quòd, libertatem abrogans, hominem pecuet.

PRæcipuè ex eo capite pronunciauit Catholicus, cenſendum eſſe, Caluiniſmum eſſe religionem beſtiarum, quòd iuxta placita Caluiniana, homo redigatur in ordinem beſtiarum, & hominis gradu ac dignitate excidat. Ad quod ſolidè probandum, duæ propoſitiones viſæ illi ſunt ſtabiliendæ. Vna eſt, hominem in ratione hominis, conſtitui per libertatem. Altera eſt, libertatem euerti per Caluiniſmum.

Prior propoſitio probatur, quia homo in ratione hominis per illud conſtituitur, per quod eſt ad imaginem Dei, & ad creatorem ſuum accedit, quantum fas eſt creaturæ. Homo enim, quod ſæpè inculcat S. Chryſoſtomus, nominatímque homil. 2. de patientia Iob, & homil. 23. in Geneſ. & homil. 21. ad popul.

popul. non conſtituitur per hæc accidentia extrinſeca foris patentia, aut per lineamenta & formam externam; ſed per id quo ad Dei expreſſionem magis accedit, & in quo rectè ſita dicitur imago Dei in homine, quam ſcripturæ toties abſtruunt. Imago autem illa continetur libertate, tum radicaliter, tum formaliter ſumpta, vt docent diſertiſſimè Tertullianus l.2.contra Marcio. c.5.Gregorius Nyſſenus l.de hom.opific.c.4. & in orat. magna catechet. cap.5. & orat.de mortuis. S. Macarius hom. 15. S. Baſil. hom. 10. hexaëm. S. Hieronymus epiſt.146. S. Damaſc.l.2.de fide orthod. cap. 12. & pulcherrimè S. Bernardus ſerm. 81. in Cant. docens, hominem maximè per libertatem ſecerni à beſtiis: quæ idcircò non iudicabuntur, quia beſtiæ ſunt; id eſt non ſunt liberæ, ſicut homo liber eſt, ac meriti & demeriti capax, ac proinde idoneus ſubiici iudicio diuino atq; examini. Igitur extra dubiū eſt, libertatem eſſe aliquid maximè intrinſecum homini. Imo tale quid eſſe (ſi adæquatè ſumatur; hoc eſt & radicaliter, & formaliter,) vt eo ſolo, homo diſcrepet à beſtiis, & illis ſuperemineat.

Confirmatur, quia 2. Petri 2. & in Epiſtola B. Iudæ v. 10. *ferri naturaliter*, ſtatuitur eſſe proprium brutorum, ita vt qui *naturaliter*, id eſt abſque libertate in aliquid tendit, mutum pecus & irrationale animal cenſeatur, iuxta vtrunque Apoſtolum. Itaque prima propoſitio ſuperiùs propoſita; nempe quòd homo in ratione hominis, conſtituatur per libertatem; eſt manifeſta; nec eſt, aut fuit vnquam, controuerſia vlla circa eam.

Poſterior propoſitio, ſiue quòd Caluiniſmus euertat libertatem, probatur: quia libertas nihil aliud eſt quàm facultas determinatiua, ſiue actiua ſui ipſius in vtranque partem; iuxta illud Gregorij Theologi Iambico 15. *Quò volo, moueri, liberum arbitrium voco.* Ariſtoteles 1. de interpret. cap. vltimo, & 2. moral. Eudem. cap. 7. & 1. mag. moral. cap. 10. alio loquendi modo eam libertatis deſcriptionem exprimit, dicens, liberam cauſam eſſe eam *quæ eſt principium ſuæ actionis*. Nimirum quia vt bene ratiocinatur Simplicius in cap. 1. Enchir. Epicteti ſub finem, cauſa quæ mouetur ab alio, ſiue quæ ab alio determinatur ad agendum, non eſt ipſa ſui actus principium; nec reuerà dicendum eſt eam agere, illo modo quo Philoſophus in locis prædictis vſurpat *actionem*, nempe pro operatione, quæ humano modo, & abſque neceſſitate eliciatur: Dicendum itaque potiùs eſt eam agi, quamuis phyſicè & eo modo quo ignis aut pecora agunt, dici poſſit agere, deſerto illo rigore verbi *agere*, provt apud Ariſtotelem arctatur ad principium liberum, mouens ſeipſum ad operandum.

Et verum quidem eſt, quod in ea motione qua tranſitur à non eſſe ad eſſe, omne quod mouetur, ab alio mouetur. Tamen cum cauſa iam præſupponitur habere actualitatem, id quod mouetur ad nouum actum, non mouetur ſemper ab alio, ſed ſi ſit cauſa libera, non habens neceſſitatem, ſed poteſtatem habens actus ſui profundendi vel non profundendi, mouetur à ſeipſa. Hanc liberæ cauſæ definitionem inſinuauit Apoſtolus 1. Cor.7. cùm dixit; *Qui ſtatuit in corde ſuo firmus, non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis.* Et quippe poteſtas voluntatis, ſiue volitionis actualis, nihil aliud eſt quàm vis ponendi actum illum, vel certè non ponendi; ſemotâ quacunque neceſſitate, qua facultas ſeruilem in modum adigatur eum ponere. Et propterea ea facultas dicitur habere dominium in actum ſuum, vt benè obſeruat S. Damaſcenus 2. fidei orthod.c.7. in ſynopſi rationum contra Genethliacos: quia ſcilicet dominium eſt facultas vel ius diſponendi de re quapiam, provt libuerit. Qui ergò actum poteſt elicere vel omittere, provt non externum imperium vel aliena adactio, ſed mera ipſius operantis determinatio tulerit, quia ita habet vim cauſandi actum, vt poſſit eum exerere vel cohibere; is verè & propriè habet dominium reſpectu talis actus, ad quem priùs natura quàm ſe determinaret, potuit ſe non determinare.

Hoc eſt, quod Clemens Alexandrinus 5. ſtrom. c.7. ex Platone liberam cauſam vocat ἀδέσποτον. Quē fuiſſe communem quoque reliquis Græcis Philoſophis ſenſum, tradit S. Cyrillus l.5. in Iulia. non multum à principio. Imò paſſim priſci Græci, non aliter appellant libertatem, quàm αὐτεξούσιον. Quod quid ſit, ita aperit Nicetas 3. theſau.c.27. Αὐτεξούσιον, eſt αὐτοδέσποτον, [in quod cuiuſq; poteſtate ſitū eſt; quod enī D. ſubiectum eſt, liberi arbitrij nō eſt. Αὐτεξούσιον ergò, ſeu arbitrij libertas, propriè eſt, libera, nec vlli' dominationi ſubdita ad rē cōcupitā operatio. Eadē habet Nemeſ. l.de homine, cap.39.40.& 41.& pulcherrimè Plotin Ennead. 6.lib.8.cap.1. ſúntque hæc omnia tam perſpicua, vt S. Bonauentura in 2.d.25. artic.1. quæſt.3. num.20. dixerit, ex ipſo libertatis nomine ita conſtare. Reuera enim libertas nihil eſt aliud quàm exſolutio à dominio alieno, & ſeruitutis excluſio, quæ in eo tantùm cernitur, qui poteſt de ſuo actu diſponere, ſéque ipſemet ad eum determinare, ac mouere, vel non mouere. Hæc igitur eſt vera libertatis notio & quidditas.

Atque Caluinus hanc libertatem homini abrogat: de quo non dubitabit, qui legerit librum 2. inſtit. cap.2.& 5. Nam ibi tam perſpicuè liberum arbitrium ereptum homini in hoc ſtatu contendit, vt non poſſit clariùs, omnéſque à Doctoribus vſurpari ſolitas liberi arbitrij probationes, ex inſtituto refellit. Nec in Philoſophos tantùm, ſed etiam in Patres omnes, & Scholaſticos, quos (vno Auguſtino mendaciter excepto,) Philoſophis in liberi arbitrij aſſertione adhæſiſſe ait; calamum ſtringit: præſertim verò in S. Chryſoſtomum, quem liberi arbitrij frequentem buccinatorem, nominatim reprehendit.

Summa autem doctrinæ de libertate humana, quam Caluinus in Philoſophis æquè ac Patribus reprehendit, habetur his verbis capitis illius tertij, n.3. [Hoc extra controuerſiam ponunt, virtutes & vitia in noſtra eſſe poteſtate. Nam ſi noſtræ (inquiunt) electionis eſt, hoc aut illud agere, ergò & non agere. Rurſum ſi non agere, ergò & agere. Liberâ autem electione agere videmur quæ agimus, & ab iis abſtinere quibus abſtinemus. Ergò ſi quid boni agimus, vbi libet, poſſumus illud omittere. Si quid mali perpetramus, poſſumus id quoq; fugere. Hæc eſt antiqua & Philoſophorū & Patrū doctrina de libertate, quā toto reliquo capite ex inſtituto exagitat Caluinus.

Adeò porrò diſplicuit Caluino libertatis aſſertio, vt etiam ipſum [libertatis & liberi arbitrij nomen habuerit exoſum. Ita enim ſcribit ibidem n.4. Quaſi adhuc integer ſtaret homo, ſemper apud Latinos liberi arbitrij nomen extitit. Græcos verò non puduit multò arrogantiùs vſurpare vocabulum: ſiquidem αὐτεξούσιον dixerunt, ac ſi poteſtas ſui ipſius, penes hominem fuiſſet. *Et rurſus in num. 7. agens de iiſdem vocibus,* liberi arbitrij, & αὐτεξουσίου. Equidem Logomachias abominor, quibus fruſtrà Eccleſia fatigatur. Sed religioſè cenſeo, cauendas eas voces quæ abſurdū aliquid ſonant, præſertim vbi perniciosè erratur. Quot' autem quæſo quiſq; eſt qui dū aſſignari homini liberū arbitriū audit, nō ſtatim concipit illū eſſe & mentis ſuæ & voluntatis dominū, qui flectere ſe in vtramuis partē à ſeipſo poſſit? *Domùm eiuſdē c. n.*8. in fine, vocē liberi arbitrij *abolitā cupit. Sic enim ſcribit.* Si quis vocis huius

vſum

vſum non prauâ intelligentiâ ſibi permittat, per me quidem non vexabitur ob eam rem. Sed quia ſine ingenti periculo non poſſe retineri cenſeo; magno è contra Eccleſiæ bono futurum, ſi aboleatur, neque ipſe vſurpare velim, & alios ſi me conſulant, abſtinere optarim.]

Dices 1. in his verbis Caluinus concedit vocem liberi arbitrij, dummodo ei ſubiiciatur non praua intelligentia: eáque ratione ſæpè videtur admittere liberum arbitrium. Non igitur illud prorsùs abrogat homini, vt contendimus.

Reſpondeo, quæ ſit illa non praua intelligentia liberi arbitrij iuxta Caluinum, conſtat ex antecedenti num. 5. 6. & 7. Nam in fine numeri quinti, ita ſcribit. [Obtinuit in ſcholis diſtinctio quæ triplicem libertatem numerat: à neceſſitate primam; ſecundam à peccato; tertiam à miſeria: Quarum prima ſic homini naturaliter inhæreat, vt nequeat vllo modo eripi; duæ alteræ per peccatum ſint amiſſæ. Hanc diſtinctionem ego libenter recipio, niſi quòd illic neceſſitas cum coactione perperàm confūditur.] Hoc intorquet Caluinus in Magiſtrum ſententiarum, quem mox num. 6. ait admittere noſtrum liberum arbitrium, non quòd ad bonum & malum vel agendum, vel cogitandum peræquè polleamus, ſed duntaxat quod coactione ſoluti ſumus. Quam libertatem admittit Caluinus; ſed ait, malè fuiſſe à Magiſtro vocatam libertatem à neceſſitate, cùm debuiſſet Magiſter eam vocare libertatem à coactione, provt ipſe Caluinus eam vocat, ita concludens initio num. 7. [Liberi ergò arbitrij hoc modo dicetur homo, non quia liberam habeat boni æquè ac mali electionem, ſed quia malè voluntate agit, non coactione. Egregia verò libertas, ſi homo quidem non cogitur ad ſeruiendum peccato, ſic tamen eſt ἐθελόδουλος, vt vinctatenea tur peccati compedibus eius voluntas.]

Cùm igitur Caluinus neget veram libertatem à neceſſitate, quæ conſiſtit in exſolutione voluntatis à dominio alterius in actum ipſius, ſolam autem libertatem à coactione quæ æquè in brutis reperitur, homini concedat, perſpicuum eſſe debet, eam non prauam intelligentiam quam vult ſubiici voci libertatis, propriam libertatem euertere, & homines malè mulctare, erepto eis principaliſſimo quod habent; quódque S. Gregorius Nyſſenus orat. de mortuis vocat *honorem diuino æqualem*; nempe iure ac dominio in actum ſuum, & vi expedita ad eum profundendum vel inhibendum, provt libido & ſola determinatio propria tulerit. Illam enim aliam καταχρηστικῶς dictam libertatem, quæ coactionem tantùm remouet, bruta quoque nanciſcuntur, vt docet Ariſtoteles 3. Ethic. cap. 2. & l. 2. moral. Eudem. c. 10. & ſubſcribit S. P. Auguſtinus 15. Ciu. c. 9. probatúrque manifeſtè, quia à brutis multæ operationes prodeunt tanquam à principiis intrinſecis, cognoſcentibus ſingula in quibus ſunt illæ operationes: Quod eſt dicere, eas ſpontaneè ſiue extenta *voluntatis* voce ad appetitum ſenſitiuum, (vt ſæpè fit,) *voluntariè* fieri, abſque adactione & tractione violenta, quamuis non fiant liberè, ſed neceſſariò, neceſſitate pugnante cum vera libertate: quia non ita fiunt à brutis poſito tali iudicio prælucente, vt poſſent ab eis omitti ſi luberet, etiamſi iudicium prælucens non varietur. Sicut homines pollent verâ libertate voluntatis, quia manente eodem iudicio indifferente obiectiuè, voluntas poteſt in alterutram partem flecti, provt eius determ natio tulerit. *Sola enim voluntas determinat quid teneat*, vt S. Anſelmus rectè pronunciauit.

Dices 2. concedere quidem Caluinum, homini libertatem etiam à neceſſitate, attendendo hominem ex natura rei; ſiue ſpectando illum iuxta ſua principia naturalia, & qualis fuiſſet in pura natura, erátque etiam in ſtatu innocentiæ. Reipſa tamen, & ſpectatis omnibus quæ circa hominem cernuntur, negare Caluinum, eſſe in homine libertatem à neceſſitate, qualem deſignat vox *libri arbitrij*. Negare autem libertatem ſic exſolutam, in hoc ſtatu, propter obices libertatis, & vincula extrinſeca, quibus voluntas in hoc ſtatu corruptæ, & lapſæ, imo (iuxta eum) funditus exciſæ naturæ, deuincitur. Primum enim, ſiue quod homo, iuxta Caluinum, ſit ex natura rei liber, probatur: quia iuxta eum libertas, (quod ex Origene refert, & S. Auguſtinum, cui ſubſcribit ipſe per omnia, ſuffragatum Origeni fatetur,) *eſt facultas rationis ad bonum malúmve diſcernendum, voluntatis ad vtrumuis eligendum*: quam libertatis definitionem, capite illo 2. num. 4. agnoſcit tradi de libertate, qualis ſuapte natura homini competit. Atqui ibidem num. 12. concedit in homine ſuapte natura eſſe facultatem rationis circa bonum & malum, ad illa intelligenda & diiudicanda: cuius naturalis doni reliquias, poſt tantam naturæ humanæ cladem, ſuperſtites vult agnoſci; eíſque tanquam ſcintillis per denſas has tenebras micantibus; ait patere quòd homo differat à brutis, ſítque rationale animal. Concedit ſimiliter ibidem, eſſe in homine voluntatem, eámque fatetur in deformibus naturæ ruinis aliquatenus cerni incolumem quia inſeparabilis eſt ab hominis natura: deuinctam tamen ſupereſſe dicit, ſicut & intellectus ſupereſt nobis obtenebratus, eiúſq; lux multâ ignorantiæ denſitate ſuffocatur, vt efficaciter emergere nequeat. Dedi ipſa eius verba in illo n. 12. Suapte ergo natura, homo iuxta Caluinum, eſt liber à neceſſitate.

Quòd tamen homo nunc ſit tantùm liber à coactione duntaxat, ob deuinctam per accidens libertatem, (quod eſt ſecundum quod ex Caluini ſententia proponebatur) probatur facilè, expoſitione vinculorum quæ Caluinus contendit iniecta libertati. Nam cùm lib. 1. c. 15. num. 8. diſertè ſtatuat, Adamum ante prolapſionem, libero arbitrio fuiſſe præditum, & voluntatem eius in vtranque partem fuiſſe flexibilem; Tamen nunc aliter rem ſe habere demonſtrat, bona parte libri primi ſecundi: eo quòd homo, quamuis habeat reliquias naufragij primi parentis, hoc eſt intellectum de vtraque parte iudicantem, & voluntatem ei intellectus iudicio indifferenti conformabilem, tamen per diuinam prouidentiam quæ nobis in tanta naturæ vitiatione ad omnes ac ſingulas operationes debet directrix ad ductrix adeſſe, eò flectitur & determinatur, quò diuina ordinatio ſemper iuſta & ſancta fert. Quæ cùm locum vbiuis habeant, maximè tamen ac ſpecialiter valent in operibus quibus circa ſalutem negotiamur: In quibus ſcripturæ perpetuò clamant, noſtram indigentiam ſummam eſſe; & idcircò Spiritum ſanctum ſegnitiem noſtram fortiter excitare, & permouere, per gratiam aſpirantem, quam Deus ab æterno præparauit per decretum immobile, & voluntatem in qua non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Voluntati autem eius quis reſiſtet? Gratia enim ſic præparata, exhibetur ſuo tempore, éſtque talis, vt ei voluntas non poſſit refragari, iuxta Caluinum; qui vt infrà referam, contrarium in Chryſoſtomo reprehendit, & in Autore libri de Vocatione gentium.

Cùm igitur Caluinus fateatur hominem ſuapte natura eſſe liberum, parum referre videtur, quòd ſubdat, in hoc ſtatu attrita & euerſa per peccatum primi

hominis,perfectione naturali potentiarum,libertatem à neceſſitate peſſundari,interpoſitu diuinæ prouidentiæ, aut gratiæ,quæ ſunt aliquid aduenticium; & idcircò non tollunt libertatem ſuapte naturâ competentem homini : nec inferunt ei neceſſitatem niſi conſequentiæ, vt Caluinus expreſsè agnoſcit lib.1.inſt.19. n.9. Conſtat autem inter omnes,neceſſitatem conſequentiæ non officere libertati. Itaque Caluinus non videtur negare libertatem.

Reſpondeo,ad retinendam libertatem veram à neceſſitate,qualem Catholici & Philoſophi concedunt, non ſufficit admittere,hominem eſſe ſuapte naturâ liberum; ſed neceſſe eſt addere,eam libertatem homini naturalem, manere omni ex parte expeditam : ita vt homo non tantùm habere dicatur libertatem remotam & intrinſecam, ſed etiam proximam & extrinſecùs exſolutam,vt rectè notauit Thomas Valdenſis in doctrinali fidei antiquæ l.1.c.23. & 28. Scotus in 4.d. 49.q.6. & Capreolus in 2. d.28.q.1.art.3.ad 2.& 3. contra 4. Vndecunque autem libertatis impeditio proueniat, conſtat libertatem impeditam non manere exſolutam; ſed ad ſummum eſſe intrinſecè & remotè libertatem.Itaque cùm Caluinus,libertatis vertibilitatem dicat impediri in hoc ſtatu rerum,per propoſitos eius obices & vincula; perſpicuum eſt,euerti ab eo veram libertatem à neceſſitate:& pro ea obtrudi ſolam libertatem à coactione,quæ non eſt libertas hominis propria : nec ſufficit ad rationem liberi propriè dicti,ſed tantùm ad rationem voluntarij ſeu ſpontanei; quod in hoc ſtatu,malè ſecerni à libero quod habere nos cenſet,hoc eſt à libero à coactione,inculcat non rarò ipſe Caluinus,& nominatim lib.2.cap.2.num.6. & 7.& cap.3.num.5.

Rectè igitur conſtitutum initio eſt,ex hoc maximè capite, religionem, aut veriùs ſuperſtitionem Caluinianam, vt Catholicus aſſerebat, eſſe religionem beſtiarum, quod hominem in beſtiarum ordinem redigat, ereptâ illi libertate, quæ homini vt homo eſt; præcipuo iure competit. Nam libertas à coactione, eſt etiam communis beſtiis, quas conſtat multa agere ſpontaneè, & cum cognitione, nec illata vi extrinſecus : & tamen qui eas neceſſitate libertati aduerſante vacare dixerit, aut eas liberas admiſerit, pecus eſt; beſtia eſt,indignúſque cenſeri hominum numero.

DIATRIBA III.

Dicam Caluino impactam, retorquet Sectarius; contendens non aliam voluntatis neceſſitationem à Caluino traditam, quàm quæ excluſo neceſſitationis nomine, à Dominico Banne data eſt.

TRansfixit veriùs quàm pupugit Sectarium,concluſio Catholici tam benè firmata. Itaque premens altum corde dolorem, & cæcum fouens in pectore vulnus, mellitis de more verbis,aduerſarium ad vrbanitatem & conuitiorum abſtinentiam adhortatus; ſubiecit: mirari ſe cur homo doctus,& opinionum inter Theologos communium non rudis, tam aſperè Caluinum impeteret, qui non aliud dixiſſet, quàm quod tradunt Doctores inter Catholicos celeberrimi. Non enim latêre illum poſſe,quanta inter Scholaſticos ſuperioris ſeculi fuerit fama Dominici Bannis Ordinis Prædicatorum,primarij apud Salmanticenſes in Hiſpania Theologi, quem eadem planè cum Caluino docuiſſe,in hac parte;comperiſſe ſe aiebat,admonitum ſcriptis cuiuſdam Ferrij, Euangelicæ puritatis Miniſtri apud Metenſes.Et ſe quidem iniecta ex Ferrij ſcriptis ea cognitione, adductum aliquando fuiſſe, vt Bannem diligenter euolueret,eiúſque dicta de præſenti cauſa,cum Caluini dictis conferret. Tantam verò inter vtrunque cõformitatem doctrinæ,ſolùm vocum vſu diſcrepantis, in hoc puncto deprehendiſſe, vt valdè mirarentur Catholicos, à quibus Bannes nihil ſuſtinet moleſtiæ, tàm infeſtis animis, ex præiudicata tantùm ſententia, in Caluinum inſurgere,quaſi in euerſorem libertatis humanæ : cùm tamen non aliud,ac plerunque non aliis verbis dicat,quàm Bannes. Et idcircò ſubiecit, poſcere ſe, vt qui patienter Caluini & religionis reformatæ quàm is reſtituit, lacerationem audiſſet, non repelleretur; demonſtrans breuiter, & quæ de naturâ libertatis, & quæ de hominis neceſſitatione per prouidentiam diuinam generalem, ac ſpecialem, à Caluino traduntur, à Banne itidem tradita eſſe; nec apud Catholicos quibus Bannes aſſiduè eſt in manibus, reprehenſioni patere in Banne;cur igitur in Caluino? Niſi ſi ſolùm nomen; crimen eſt, & quod alibi eſt innoxium, in Caluino damnatur, tantùm quia in Caluino. Quod quantæ eſſet iniquitatis, eſt luce meridiana clarius.

Sic fatus Sectarius, cùm viſus eſſet non irrationabilia petere,annuente cœtu vniuerſo; & ad ridiculum, (vt aiebat,)eius propoſitum,altè cachinnante Catholico antagoniſta,ſic exorſus eſt,prolatis primùm, quæ poſtulatat, Ferrij ſcriptis, & Caluini inſtitutionibus; ac Bannis commentariis.

Si benè obſeruaui,tria ſunt quæ in Caluini doctrina reprehendit Dominus Papiſta. Primum eſt, quòd Caluinus malè explicet naturam libertatis; & pro libertate à neceſſitate, obtrudat ſolùm neceſſitatem à coactione,æquè beſtiis competentem:quaſi ad veram & humanam libertatem, non ſufficiat intellectus iudicans cum indifferentia de vtraque parte, & voluntas ſuapte naturâ ac genio libera;ſed inſuper exigatur omnimoda expeditio voluntatis, & eius dominium in actum ſuum; quod dominium, conſtat à Caluino negari, tam diſertè reiiciente αὐτεξούσιον. Secundum eſt,quod Caluinus, eam expeditionem voluntatis in hoc ſtatu euerti dicat per diuinam prouidentiam, ad quoſcunque hominis actus interuenientem. Tertium eſt quòd maximè & peculiariter in operibus pietatis id certum ſit, propter diuinas aſpirationes & auxilia, quibus Deus ſuſcitat & vegetat imbecillitatem, imò nullitatem noſtrã,ad opera quibus ſalutẽ adipiſcimur.

Hæc tria ſi monſtrauero æquè à Banne tradi,abundè purgauero Caluinum, veſtrûmque omnium erit iudicare, quàm iniuriâ, tam atroci conuitio verberatæ ſint aures noſtræ, quod vel commemorandum non videatur. Auſpicabor à primo, & vt manifeſtior ſit Caluini innocentia, proponam verba & ſenſa eius; quibus Bannis verba ſubnectam, atque ſententias.

Secernit in primis Caluinus, neceſſitatem quadruplicem. Vnam, ex inclinatione naturæ. Quâ ratione, ignis aſtringitur neceſſitate, quia agit ex neceſſitate naturæ in combuſtile admotum. Secundam, quæ eſt ex motu ſubito voluntatis, non præmiſſa deliberatione intellectus. Tertiam,quæ poſitâ etiam deliberatione,locum habet circa obiecta indifferentia,ob deuinctam per ſuperueniens impedimentum voluntatem; ſuapte,naturâ liberam, vi indifferentiæ rationis à qua dirigitur. Quartam denique neceſſitatem, per illatam vim ſiue ex coactione.

Duas priores neceſſitates Caluinus l. 2. inſt. c. 2. num. 26. docet extraneas eſſe à negotio libertatis; nec eſſe circa eas hærendum cùm de libertate agitur. Sic enim ſcribit. [Obſeruemus, liberi arbitrij vim; non conſiderandam in eiuſmodi appetitu, qui magis ab eſſentiæ inclinatione, quàm à mentis deliberatio-

ne proficiſcitur. Nam & Scholaſtici fatentur, nullam eſſe liberi arbitrij actionem, niſi dum ſe ratio vertit ad oppoſita: quia intelligūt, oportere appetitus obiectum tale eſſe, quod electioni ſubiaceat, & deliberationem præire, quæ electioni viam ſternat. *Et ibidem paulò inferius agens de eadem naturali & indeliberata proſecutione boni.* Appetitus hic, non proprius voluntatis motus, ſed naturalis inclinatio eſt: & bonum, non virtutis aut iuſtitiæ appellatur, ſed conditionis; vt ſcilicet homo benè habeat. *Itaque numerum illum 26. obſignat ea clauſulâ.* Igitur nihil ad probandam arbitrij libertatem facit, naturale hominibus benè habēdi deſiderium, non magis ſcilicet quàm in metallis & lapidibus, ad eſſentiæ ſuæ perfectionem inclinans affectio.

Tertiam & quartam neceſſitates, in negotio libertatis, ſpectari vult Caluinus, & diligenter ſecerni. Earum enim confuſionem, peperiſſe inter Scholaſticos magnas implexitates obſeruat. En eius verba ex lib. 2. inſt c. 3. n. 5. *Lombardus, cum neceſſitatem à coactione diſtinguere neſciret, pernicioſo errori materiam dedit.* Nempe quò homini in hoc ſtatu conceditur libertas à neceſſitate, idcircò quòd conſtet, eum eſſe liberum à coactione. At hominem expertem coactionis operari, eſt extra dubium. Peccati autem ſeruitute teneri vinctum, & idcircò non eſſe à neceſſitate liberum, ingeminat ſcriptura infinities, & Patres tradunt frequentiſſimè; nominatímque SS. Auguſt. Bernardus, quorū loca profert Caluinus illo n. 5. vbi poſt deſcriptos arctos compedes quibus ſeruitute vincta detinetur voluntas, ſubdit. [Manet nihilominus voluntas, quæ propenſiſſima affectione ad peccandum propendat, & feſtinet. Siquidem non voluntate priuatus eſt homo, cùm in hanc neceſſitatem ſe addixit, ſed voluntatis ſanitate. *Hoc eſt, libertate à neceſſitate. Itaque mox ſubdit.* Porrò quòd libertate abdicatam voluntatem, dico neceſſitate in malum trahi vel duci, mirum eſt, ſi cui videatur aſpera locutio, quæ nec abſonum habet quippiam, nec à Sanctorum vſu aliena eſt. Offendit autem eos, qui inter neceſſitatem & coactionem diſtinguere neſciunt. *Confirmat hoc, exemplis Dei ac Diaboli. Nam Deus neceſſariò bonus, dæmon neceſſariò malus eſt. Neq; tamen Deus violenta impulſione bonus eſt, quia neceſſe eſt illum benè agere: Neque Diabolus aliter quàm voluntate malè agit, quamuis in malum neceſſitate feratur.* Ergò (*inquit,*) ſi liberam Dei voluntatem in benè agendo, non impedit, quod neceſſe eſt illum benè agere: ſi diabolus, qui non niſi malè agere poteſt; voluntate tamen peccat; quis hominem ideò minùs voluntariè peccare dicet, quòd ſit peccandi neceſſitati obnoxius? *Et paulò pòſt.* Hæc igitur diſtinctionis ſumma obſeruetur, hominem vt vitiatus eſt ex lapſu, volentem quidem peccare, non inuitum, nec coactum; affectione animi propenſiſſima, non violenta coactione; propriæ libidinis motu, non extranea coactione: qua tamen eſt naturæ prauitate, non poſſe niſi ad malum moueri & agi. Quod ſi verum eſt, peccandi certè neceſſitati ſubiacere, non obſcurè exprimitur.

Ita diſtinctis duabus neceſſitatibus vltimò propoſitis, perſpicuum eſt, quo ſenſu Caluinus, homini in hoc ſtatu neget vel concedat libertatem. Negat enim libertatem à neceſſitate, concedit autem libertatem à coactione. In quam ſententiam adducit Magiſtrum ſententiarum, & ex ea diiudicari vult litem de liberi arbitrij nomine, an ſit vſurpandum, & quo ſenſu. Sic ergò ſcribit l. 2. inſt. c. 2. ſub finem numeri ſexti, & initio ſeptimi. [Pronunciat tandem Lombardus, non liberi arbitrij ideò nos eſſe, quòd ad bonum & malū vel agendum, vel cogitandum, peræquè polleamus, ſed dūtaxat quòd coactione ſoluti ſumus. Quæ libertas non impeditur, etiamſi praui ſimus, & ſerui peccati, & nihil quàm peccare poſſimus. Liberi ergò arbitrij hoc modo dicetur homo, non quia liberam habeat boni, æquè ac mali electionē, ſed quia malè voluntate agit, non coactione. Optimè id quidem; ſed quorsùm attinebat, rem tātulā, adeò ſuperbo titulo inſignire? Egregia verò libertas, ſi homo quidem non cogitur ad ſeruiendū peccato; ſic tamen eſt ἐθελόδουλος, vt vincta teneatur peccati compedibus eius voluntas. Equidem λογομαχίας, abominor, quibus fruſtra Eccleſia fatigatur; ſed religioſè cenſeo cauendas eas voces quæ abſurdum aliquid ſonant, præſertim vbi pernicioſè erratur. Quotus autem quæſo quiſque eſt, qui dum aſſignari homini liberum arbitrium audit, non ſtatim concipit illum eſſe, & mentis ſuæ & voluntatis dominū, qui flectere ſe in vtramuis partem à ſeipſo poſſit?]

Hic Caluinus perſpicuiſſimè docet, ſe admittere liberum arbitrium, ſi ea vox non deſignet facultatem ſui actus dominam, & ſui ipſius pro libito determinatiuam, ſed tantùm deſignet facultatem à neceſſitate coactionis exſolutam. Hanc enim perſpicuè cognoſcit homini competere, ſed cum ἐθελοδουλίᾳ, & addictione ad alienum dominatum, ac cum ſeruitute excludente poteſtatem inflectendi ſiue determinandi ſeipſum in alterutram partem, prout libuerit; quæ eſt vulgaris notio liberi arbitrij. In hoc autem ſtatu, Caluinus tale liberum arbitrium euanuiſſe affirmat, etiamſi in primo parente quādiu innocens perſtitit, admittat locum habuiſſe: vt docent illa ex l. 2. inſtit. c. 3. num. 10. [Inſinuat, *Chryſoſtomus*, Dominum porrectâ tantum manu expectare, an ſuo auxilio adiuuari, nobis allubeſcat. Talem fuiſſe hominis adhuc ſtantis conditionem concedimus, vt potuerit ad alterutram partem inclinare: ſed cum ſuo exemplo docuerit, quàm miſerum ſit liberum arbitrium, niſi Deus in nobis & velit & poſſit; quid fiet nobis, ſi ad eum modulum gratiam ſuam nobis impertitur?] Hoc eſt, quid nobis fiet, ſi Deus præmiſſa ſollicitatione & excitatione gratiæ preuenientis, expectet determinationem à nobis fieri, tāquam dominis actus noſtri? Nihil profectò fiet, tanta eſt noſtra ſocordia, imò vitiatio, & clades naturæ: Ante contritam verò naturam, aliud fuit. Itaque primus parens, illo voluntatis ſuæ dominio potiebatur, atque adeò liberum arbitrium vulgariter ſumptum habebat, iuxta Caluinum. Hoc nunc non habemus, ſed ſumus ἐθελόδουλοι: quia cùm ad liberum arbitrium vulgariter acceptum, duo exigantur, vt diſertè docet Caluinus l. 2. c. 4. *in ipſo fine*, nempe libera iudicij electio; ſiue *deliberatio & verſio rationis ad oppoſita*, vt loquitur c. 2. eiuſdem libri n. 26. & voluntatis electio externò dominatu exſoluta; nos in rebus indifferentibus, quæ libertati vulgariter acceptæ dicuntur obiici, ita fruimur iudicio indifferenti, vt electioni voluntatis aliquid aliud dominetur, vt ibidem num. 7. expreſsè traditur.

Nunc expoſita fideliter mente Caluini relego veſtigia ab eo ſignata in hac explicatione liberi arbitrij, & oſtendo Bannem iiſdem inſtitiſſe. Nam neceſſitatem primam & ſecundam ex Caluino propoſitam; quibus ſcilicet cauſa aliqua, vel abſque notitia quacunque, vel prorſus indeliberatè agit, Bannes æquè remouet à negotio libertatis, vt factum à Caluino vidimus. Ita habet Bannes 1. p. q. 19. artic. 10. §. *iam verò alterum.* Quartam quoque neceſſitatem quæ eſt violentiæ & coactionis, remouet à nobis Bannes, æquè ac Caluinus. In ſola tertia videntur diſſidere. Nam Caluinus ait, nos in hoc ſtatu naturæ corruptæ, ſubiacere neceſſitati excludenti libertatem illam vulgarem, quæ ſita dicitur in poteſtate flectendi ſe in vtranque partem, ſiue in dominio actus ſui: eo quòd tametſi potiamur deliberatione & iudicio indifferente,

tamen

tamen voluntas aliunde quàm à ſeipſa determinetur ad vnam partem, & ad eam ſit deuincta: quod Caluinus concedit ſufficere ad libertatem à coactione, quam idcircò nobis concedit, non autem ad libertatem à neceſſitate, quàm idcircò nobis negat. At Bannes hanc quoque libertatem nobis concedit. Et idcircò vult retineri nomen liberi arbitrij, quod illam poteſtatem in ſeipſum, & dominium in actionem ſuam ſonat: renitẽte Caluino, qui nomẽ illud cupit abolitũ. In hoc igitur diſſidere videntur Bannes & Caluinus.

Verùm, hoc diſſidium non eſſe niſi de vocibus, facilè demonſtratur. Nam totum id ex quo Caluinus putat iniici nobis neceſſitatem, & excludi libertatem vulgarem, ponitur quoque à Banne: quamuis nolit illud vocare neceſſitatem pugnantem cum libertate vulgari. Caluinus enim cenſet iniici nobis neceſſitatem prædictam, quia etiamſi videamus meliora, probemúſque, vt loquitur lib. 2. inſtit. cap. 2. num. 23. atque adeò etiamſi præcedat iudicium indifferens, & deliberatio circa obiectum erga quod exerceri poteſt libertas, tamen deeſt voluntati dominium in actum ſuum, ob impedimentum, in hoc ſtatu appoſitum dominio illi nobis naturaliter competituro; quod impedimentum determinat voluntatem, priuſquam ipſa ſe determinet; facítque; vt ab ea prodeat actio, non quam voluntas ipſa indixerit pro poteſtate, ſed quam illa aliena determinatio tulerit: quod non eſt eſſe Dominum in operando, ſed ſeruum, vt Caluinus infinities inculcat l. 1. per quinque præſertim prima capita.

Bannes autem ita hoc totum admittit, vt tamen nolit hoc vocari neceſſitatem. Admittit enim ſuppoſito iudicio indifferente in intellectu, voluntatem determinari aliunde quàm à ſeipſa; & tamen ait eſſe liberam, tantùm quia præceſſit deliberatio & iudicium indifferens; quod præceſſiſſe, æquè admittit Caluinus: ſed deuinctionem voluntatis conſequentem, cenſet pugnare cum vulgari libertate & dominio in actum; Bannes verò, illam voluntatis deuinctionem æquè ponens, negat eam pugnare cum vulgari & vera libertate. Ergò quicquid Caluinus ponit ad iniiciendam homini neceſſitatem, & tollendam libertatem vulgarem, æquè ponitur à Banne: ac proinde ſolis vocabulis diſſident, quatenus Caluinus negat id quod eſt deuinctum, poſſe vocari verè liberum & exſolutum à neceſſitate: Bannes autem ait poſſe liberum vocari.

Imò ne vocabulis quidem diſſident. Nam Caluinus quamuis mallet vocem liberi arbitrij aboleri, quia dem ſonat quod αὐτεξούσιον, & ſui actus Dominum, tamen dummodò accipiatur eo ſenſu quem Bannes proponit, & ita vt deuinctionem non tollat, conteſtatur ſibi perinde eſſe, quomodocúmque vocetur; nec curare ſe an nominetur liberum arbitrium, vt ipſiſmet eius verbis teſtatum fecimus ex lib. 2. inſtit. cap. 3. num. 8.

Reſtat ergò vt proferamus loca Bannis, quæ doceant nihil ei à nobis affictum fuiſſe: ſed verè mentem eius eſſe, quòd homo idcircò habeat liberum arbitrium, quia pollet iudicio indifferente; & hoc iudicio poſito liber ſit, quamuis deuinctam habeat in hoc ſtatu voluntatem, nec ſe ipſa determinet in alterutram partem, ſed ab alio determinetur, ita vt non poſſit aliò flecti ac verti.

In primis 1. p. q. 19. artic. 10. dub. §. tertium documentum, [*ita ſcribit.* Libertas actus voluntatis quæ in ipſa formaliter exiſtit, conſurgit ex radice actus intellectus; videlicet ex tali actu & iudicio intellectus Proponit enim intellectus voluntati, obiectum quod de ſeipſo indifferens eſt, ad aſſecutionem obiecti voluntatis, neque cum illo neceſſariam connexionem habet; & nihilominus iudicat ordinabile eſſe ad finem volũtatis, vel ad aſſecutionem illius, vel ad participandam aliquam bonitatem ex fine: & tunc iudicat vt ordinetur ad finem: & tunc voluntas eligit, & in tali electione, eſt formaliter libera. Quæ libertas, oritur tanquam ex radice, ex prædicto intellectus iudicio. Et obſeruandum eſt obiter, quod indifferentiam collocamus in ipſo obiecto iudicato; non autem opus eſt, vt in ipſo intellectu, vel in actu ipſius, indifferentiam eſſe intelligamus, ſicut iam diximus, in diuino intellectu non reperiri. *Et mox probationem huius doctrinæ hanc ſubiungit.* Id ego non aliter oſtendo, quàm ex prædictis. Etenim Deus eſt maximè liber; & tamen in ipſo, non alia ratio libertatis inuenitur, reſpectu illorum quæ extra ſe vult, niſi quia iudicat illa non habere neceſſariam connexionem cum fine, ſed eſſe ſecundùm ſe indifferentia: iudicat tamen ordinabilia eſſe ad finem, & iudicat ordinanda eſſe. Et hæc eſt ratio, quare velle ordinare, liberum eſt. Vide ergò Theologe, an iniuriam faciamus libero noſtro arbitrio, dum ita colligimus. Tanto perfectiùs rationalis & intellectualis creatura, erit libera in ſua operatione, quanto eius operatio diuinæ operationi liberæ magis aſſimilabitur, ad cuius imaginem & ſimilitudinem ſecundùm intellectum & voluntatem, facta eſt.]

En Bannes non aliud depoſcit ad libertatem volitionis quæ formaliter libera eſt, quàm vt indifferentia repræſentetur in obiecto per intellectum. Indéque cenſet originari formalem voluntatis libertatem, ita vt nihil præterea ſuperuenire poſſit quod eam tollat: in quo diſſidet à Caluino, qui præſuppoſita indifferentia obiecti iudicati, concedit ruere libertatem, ob voluntatis deuinctionem ſuperuenientem in hoc ſtatu. Vbi perſpicuè cernitur, vtrunque idem planè ponere; quamuis Caluinus putet hoc ſufficere ad neceſſitationem & excluſionem vulgaris libertatis, Bannes autem non putet ſufficere.

Porrò Bannem, ad libertatem formalem, attendere ſolam iudicij vel potiùs obiecti iudicati indifferentiam, nec aliud prætereà curare quod ſuperuenire queat, & voluntatem deuinciat; cúmque eſſe ſenſum verborum propoſitorum; manifeſtè conſtat ex his, quæ mox ibidem ſuperaddit in hunc modum.

(Sed dicis, ita res habet. Nunc ergò attende ad corollaria quæ per euidentem conſequentiam ex prædictis colligimus. Primum eſt. Quotieſcunque actus voluntatis oritur ex prædicta radice, ſemper erit liber. Vnde ruſùs colligo. Quicquid anteceſſerit, vel comitabitur, vel ſuperuenerit ad actum voluntatis, ſi non tollat iudicium illud circa medium reſpectu finis, non deſtruet libertatem operationis. Hæc conſequentia euidens eſt. Quia ſtante definitione actus liberi, neceſſe eſt actum eſſe liberum. Nunc ergò ad difficiliora paulatim accede. Antecedit quidem operationem noſtram liberam, diuinæ voluntatis æternum & immutabile conſilium; ſiue diuinæ prouidentiæ infallibilis prædefinitio, quæ omnem bonam operationem liberam prædefiniuit; imò & omnem operationem, in quantum bona eſt, & circa bonum exercetur. At verò quia ipſe Deus, ſua prouidentiâ & immutabili conſilio, non ligat neque deſtruit iudicium noſtrum, quo iudicamus indifferentiam medij, & ordinabilitatem eius, & ordinandum eſſe ad finem; non etiam noſtræ operationis libertatem deſtruit, ſed potiùs illam efficaciter efficit, fouet atque conſeruat.

Eodem modo paulò pòſt, demonſtrat, auxilia gratiæ quantumuis robuſta & fortia, non lædere libertatem voluntatis. [Etenim, *inquit*, vniuerſa hæc, tantùm abeſt vt noſtræ rationis iudicium perturbent,

aut ligent, ne poſſit prædicto modo iudicare indifferentiam obiecti, quòd potiùs illud illuminent atque perficiant. & ad Dei ſimilitudinem transferunt.] Tandem ex eodem principio paulò pòſt, extricat difficultatem implexiſſimam de Chriſti Domini libertate circa præceptum moriendi, ſibi impoſitum à Patre. Quamuis enim quia erat impeccabilis, omnino eſſet determinatus ad illius præcepti executionem, tamen verè liber erat, quia ratio eius nullatenus ligabatur interpoſito diuino præcepto, ſed æquè iudicabat de indifferentia intrinſeca obiecti illius, ac ſi non fuiſſet poſitum præceptum, quod iudicatæ obiecti indifferentiæ ſuperuenit.

Ex his ergò apertiſſimè conſtat, Bannem, eadem omninò admittere in voluntate quam cenſet liberam, quæ Caluinus in voluntate quam cenſet neceſſitatam, & vulgari libertate ſpoliatam, tantúmque liberam à coactione. Vterque enim ponit ex parte intellectus deliberationem, & obiecti per intellectum exhibiti indifferentiam: vterque item ex parte voluntatis, ponit deuinctionem, ita vt voluntas non poſſit in alterutram partem ſe inflectere, ac vertere pro libito; ſed tantùm ferri poſſit in eam partem ad quam determinatio extrinſeca trahit voluntatem. Hoc autem Caluinus negat ſufficere ad libertatem vulgarem, ſiue ad libertatem à neceſſitate, quia deeſt voluntati dominium in ſuam actionem, & poteſtas ſe flectendi huc aut illhuc. At Bannes putat hoc ſufficere ad libertatem; quia etiamſi ereptum ſit dominium actionis, tamen iudicij indifferentiâ ſalua eſt. Quod non eſt diſcrimen de rebus, cùm eadem ambo ponant; ſed de vocabulis: quia Bannes ait, hoc quod ponit, poſſe vocari liberum arbitrium, Caluinus autem negat poſſe aut debere ita vocari. Quanquam vt monſtratum eſt, non admodum curat Caluinus, negare, poſſe ita vocari, dummodò reipſa admittatur quod admittit. Id quod facit Bannes, vt viſum eſt.

DIATRIBA IIII.

Rurſum Sectarius, criminationem Caluino intortam, quoad neceſſitationem ex prouidentia, atque decretis & impulſu Dei ad quæcunque hominis opera, retorquet in Bannem.

AD ſecundum caput criminationum in Caluinum, retorquendum, ſic progreſſus eſt Sectarius.

His ita conſtitutis in vniuerſum, ſequitur ſigillatim oſtendendum, obices illos expeditæ vulgaris libertatis quos Caluinus admittit, fatetúrque neceſſitare voluntatem, non tamen cogere, æquè à Banne admitti: ac proinde ſicut Bannes à Catholicis non damnatur, ita neque Caluinum debere damnari. Vnus illorum obicum, ſpectat diuinam prouidentiam naturalem, ſiue reſpicientem quoſcunque actus non ſupernaturales: ſed vel tantùm moraliter, vel non niſi tranſcendétaliter ac metaphyſicè bonos: moraliter autem, vel indifferentes, vel malos. Alter ſpectat diuinam prouidentiam ſupernaturalem, decernentem actus pietatis, & ad eos exequendos iuuantem, per auxilia gratiæ, & motiones gratuitas. Auſpicabor à priore obice.

Docet Caluinus l. 1. inſtitut. cap. 16. à num. 1 longè alium eſſe oportere Chriſtiani de diuina prouidentia ſenſum, quàm vel Philoſophorum fuerit, vel Scholaſticorum, aut vt ipſe vocat, *Sophiſtarum.* Vtrique enim contenti agnoſcere in Deo vniuerſalem quandam & generalem prouidentiam, qua cauſas omnes ſecundas regat & vegetet, modum tamen rectionis illius & moderationis, iudice Caluino, vel non agnouerunt: vel diſertè negauerunt, vt Scolaſtici; vt declinarent voluntatis humanæ neceſſitationem; & effectuum à cauſis ſecundis prodeuntium contingentiam retinerent. Et idcircò capite allegato num. 5. queritur Caluinus, Scolaſticos omnipotentiam Dei fingere (inanem, otioſam, & ferè ſopitam: *cùm adſcribere debuiſſent Deo omnipotentiam* vigilem, efficacem, operoſam, & quæ in continuo actu verſetur. Neque etiam, quæ generale tantùm ſit principium confuſi motus, ac ſi fluuium per alueos ſemel præfixos fluere iuberet: ſed ad ſingulos & particulares motus, intenta ſit. Ideò enim cenſetur omnipotens, non quod poſſit quidem facere, ceſſet tamen interim & deſideat, vel quem præfixit naturæ ordinem generali inſtinctu continuet: ſed quia ſua prouidentia cœlum & terram gubernans, ſic omnia moderatur, vt nihil niſi eius conſilio accidat. *Id eſt vt ſtatim addit,* ordine & mandato. *Ita vt memoriâ ſemper teneamus,* non erraticam, vel potentiam, vel actionem, vel motionem eſſe in creaturis, ſed arcano Dei conſilio ſic regi, vt nihil contingat, niſi ab ipſo ſciente & volente decretum. *Rurſùs num. 4. eiuſdem capitis, refellens illam, (vt vocat,) promiſcuam atque confuſam Dei gubernationem, ait eum Sophiſtarum errorem, non eſſe tolerabilem:* Hac enim prouidentiâ quam vniuerſalem appellant, nihil impediri tradunt, vel creaturas omnes, quominùs contingenter moueantur, vel hominem, quominùs libero voluntatis ſuæ arbitrio, huc atque illuc ſe conuertat: atque ita inter Deum & hominem partiuntur, vt ille motionem huic ſua virtute inſpiret, quâ agere poſſit pro naturæ ſibi inditæ ratione: hic autem actiones ſuas voluntario conſilio moderetur. Breuiter Dei potentia, ſed non deſtinatione, mundum, res hominum, ipſóſque homines gubernari volunt. *Hanc paulò pòſt, eſſe ait,* cæcam & ambiguam motionem, quam ſententia, quæ vulgò ferè obtinuit, Deo concedit; quod præcipuum eſt illi adimens, vt incomprehenſibili ſapientiâ, quæque dirigat. ac diſponat ad ſuum finem: atque ita verbo tantùm, non re, Deum faciens mundi rectorem, quia ei moderationem eripit; *hoc eſt vt ait in fine eiuſdem numeri,* ſpecialem prouidentiam qua Deus attendat ad ſingulos euentus regendos, ita vt omnes ſic proueniant à definito eius conſilio, vt nihil fortuitò contingat.] Verba ſunt Caluini loco allegato. Hæc in cauſis homine inferioribus valere, demonſtrat ibidem num. 5.

Addit verò num. 6. valere quoque circà hominem. Quod probat ex Hieremia & Salomone, quorum ille cap. 10. exclamat. [Scio, Domine, quia non eſt hominis via eius, neque viri vt dirigat greſſus ſuos. *Salomon autem prouerb. 20. ait,* A Domino ſunt greſſus viri: & quomodo diſponet homo viam ſuam? *Subinfert hinc Caluinus contra Sophiſtas.* Dicant nunc hominem à Deo moueri ſecundùm naturæ ſuæ inclinationem; ipſum autem conuertere motum quò viſum fuerit. At ſi id verè diceretur, penes hominem foret viarum ſuarum arbitrium. Negabunt fortè, quia nihil ſine Dei potentia valeat. At cùm Prophetam & Salomonem conſtet, non potentiam modò, ſed electionem quoque ac deſtinationem Deo attribuere, nequaquam ſe expediunt. *Et paulò pòſt, allegato eodem Salomone, qui Prouerb. 16. Deo tribuit humanæ linguæ præparationem; infert,* ridiculam ſanè eſſe inſaniam,

ſaniam, quod facete ſine Deo inſtituunt miſeri homines, qui ne profari quidem poſſunt, niſi quod ille voluerit, vt is Salomonis locus docet.

Quòd verò præſentiret Caluinus, fore qui opponerent, hoc ipſum eſſe dogma Stoïcorum de fato, Chriſtianis ſemper inuiſum, reſpondet num. 8. [Nos non cum Stoïcis neceſſitatem comminiſcimur ex perpetuo cauſarum nexu, & implicitâ quâdam ſerie, quæ in natura continetur: ſed Deum conſtituimus arbitrum ac moderatorem omnium, qui pro ſua ſapientia ab vltima æternitate decreuit quid facturus eſſet; & nunc ſua potentia, quod decreuit, exequitur. Vnde eius prouidentia, non cœlum modò, ac terram, & creaturas inanimatas, ſed hominum etiam conſilia & voluntates gubernari, ſic aſſerimus, vt ad deſtinatum ab ea ſcopum, rectâ ferantur.] Item quia obiici poterat, ex hac doctrina excludi contingentiam, & nihil fore fortuitum, fatetur eodem num. 8. excludi inde contingentiam, quæ ab hominum arbitrio pendet. Addit autem num. 9. [Dicam igitur, vtcunque ordinentur omnia Dei conſilio & certâ diſpenſatione, nobis tamen eſſe fortuita; quoniam eorum quæ eueniunt, ordo, ratio, finis, neceſſitas, vt plurimùm in Dei conſilio latent, & humana opinione non apprehenduntur. Quaſi fortuita ſunt, quæ certum eſt ex Dei voluntate prouenire. Non enim aliam imaginem præ ſe ferunt, aut in natura ſua conſiderata, aut ſecundùm notitiam noſtram iudiciúmque æſtimata.] Declarat hoc exemplo mercatoris in ſylua confoſſi, cuius mortem ait, non tantùm Dei oculo præuiſam, ſed etiam decreto ſtabilitam fuiſſe. Fortuitam tamen nobis apparere; & reuerà naturâ ſuâ eſſe fortuitam, à Dei tamen prouidentia dirigi in ſuum finem. Similitérque omnia futura contingentia, nobis in ſuſpenſo haberi, ac ſi in vtramuis partem propenſa forent; quamuis certum ſit Deum prouidentiæ ſuæ fræno euentus quoſlibet in quancunque vult partem flectere, nihílque ratione eius accidere contingens, ſiue fortuitum. [Sed quæ nobis videntur contingentia, *inquit eodem loco Caluinus*, ſecretum Dei impulſum fuiſſe, agnoſcit fides. Indubiè enim ſic habendum eſt, quæcunque cernuntur in mundo conuerſiones ex ſecreta manus Dei agitatione prodire. Interea, quod ſtatuit Deus, ſic neceſſe eſt euenire, vt tamen neque præciſè, neque ſuapte natura, neceſſarium ſit. Exemplum in Chriſti oſſibus familiare occurrit. Cúm induerit corpus noſtro ſimile, fragilia fuiſſe eius oſſa, nemo ſanus negabit, quæ tamen frangi fuit impoſſibile. Vnde iterum videmus, non temerè in ſcholis inuentas fuiſſe diſtinctiones, de neceſſitate ſecundùm quid, & abſolutâ. Item conſequentis & conſequentiæ, quando oſſa Filij ſui, Deus quæ à fractura exemerat, fragilitati ſubiecit: atque ita reſtrinxit ad conſilij ſui neceſſitatem, quod naturaliter contingere potuit.

Ex hac doctrina infert Caluinus, ſequenti cap. 17. *num.* 5. [hominem, malè agendo, iuſtæ Dei ordinationi ſeruire. Fures, & homicidas, & alios maleficos, diuinæ eſſe prouidentiæ inſtrumenta, quibus Dominus ipſe, ad exequenda quæ apud ſe cõſtituit iudicia, vtitur.] Latéque exemplo ſolarium radiorum, fœtorem cadaueris excitantium, nec tamen fœtentium, concludit; Deum per malos operantem, nullum contrahere inquinamentum, *ſi ad ſuum arbitrium vtatur eorum miniſterio.* Deus quippe eſt, vt addit num. 8. & 11. qui armat furorem & malitiam dæmonis, ac impiorum, nec eis permittit tantùm, ſed etiam mandat, vt ſic agant. Et malitiam quidem ſeu perfidiam Iſraëlitarum, deficientium à Salomone, vt notat Caluinus cap. 18. num. 4. Deus noluit: Perfidiam tamen nolendo, defectionem, ſiue actum materialem ei malitiæ ſubſtratum, alio fine iuſtè voluit. Et ita contingit in omnibus bonorum per malos vexationibus: quod fortiſſimum in aduerſis ſolatium, toto 17. cap. latè librat & expendit. Quòd autem non Dei tantùm permiſſu, ſed etiam voluntate, mandato ac impulſu, omnia, etiam mala, fiant, latè confirmat cap. 18. vbi num. 1. ita pronunciat contra Sophiſtas, diſtinguentes inter agere & permittere mala; [Deus palam ſe facere pronuncians, effugium illud repudiat. Quòd autem nihil efficiant homines, niſi arcano Dei nutu, nec quicquam deliberando agitent, niſi quod ipſe iam apud ſe decreuit, & arcana ſua directione conſtituit, innumeris & claris teſtimoniis probatur. [Hoc probat exemplo Satanæ apud Iobum iuſſa Dei excipientis æquè ac ea excipiebant Angeli. Item exemplo Achabi, iuſſione diuina in mendacium impacti. Necnon exemplo Chriſti, definito Dei conſilio ac decreto traditi. Et Abſalonis, cuius inceſtum, Deus ſuum opus, & à ſe factum dixit. Ac denique Nabuchodonoſoris, qui vocatur Dei ſeruus, quia quicquid ſæuitiæ exercuere Chaldæi, diuino *iuſſu*, & imperio, ac impulſione, excitati & agitati, Deus opus ſuum eſſe agnoſcit. Itaque concludit Caluinus cap. illo 18. num. 3. Satis apertè oſtendi, Deum vocari eorum omnium authorem, quæ iſti cenſores volunt otioſo tantùm eius permiſſu contingere. Cum S. Auguſtino tamen fatetur num. 4. contremiſcendum eſſe ad iuſta Dei iudicia, cùm impius *iuſto Dei impulſu agit, quod ſibi non licet.* Negat inſuper Caluinus, impios idcircò habere iuſtam excuſationem, vel Deũ eſſe peccatorum autorem. Sed [tenendum eſt, *ait eo num.* 4. dum per impios peragit Deus quod occulto ſuo iudicio decreuit, non eſſe excuſabiles, quaſi obediant eius præcepto, quod pro libidine violant.]

Hæc eſt ſyncerè doctrina Caluini de neceſſitatione hominis ad actus quoſcunque non ſupernaturales, facta per diuinam deſtinationem, decernentem, & ſuo tempore impellentem ac mouentem ad actus illos.

Sequitur monſtrandum, idem planè à Banne tradi, quamuis neget inde ſequi neceſſitationem, quod Caluinus affirmat. Bannes ergò 1. p. q. 14. artic. 13. in examine dictorum Diui Thomæ, §. hactenus explicuimus, *ait hoc modo:* [Oportet explicemus neceſſitatem, quam iſta propoſitio, *Antichriſtus erit*, habet in ordine ad diuinam ſcientiam, vt cauſa eſt. Et iſta neceſſitas ſumitur ex efficaciſſima primæ cauſæ virtute, quæ ita determinat omnes cauſas ſecundas ad ſuos effectus producendos, quòd nulla cauſa ſecunda poteſt exire ab eius determinatione. *Et mox* §. ad hoc reſpondetur,] ſatagens explicare quomodò homo maneat liber, ſic aliunde determinatus; pro certo ſtatuit, concurſum primæ cauſæ, efficacem eſſe & neceſſarium. [Quoniam ſi concurſus primæ cauſæ non eſſet efficax ad determinandum omnes cauſas, nulla ſecunda cauſa operaretur ſuum effectum: quia nulla ſecunda cauſa poteſt operari, niſi ſit efficaciter determinata à prima.

Idem præmiſerat §. *ſecundò eſt notandum*, vbi dixerat, neceſſitatem ſententiæ Dei, inquantum eſt cauſa, conſiſtere; Primò in immutabilitate diuini intellectus & voluntatis; Secundò [in efficacia primæ cauſæ cui nulla inferior cauſa poteſt reſiſtere, neque ſubtrahere ſe ab eius determinatione: iuxta illud Pauli ad Rom. 9. *Voluntati eius quis reſiſtet?* [Sed hæc neceſſitas, vt ſtatim explicabitur, non inducit neceſſitatem ſimpliter in effectu. *Hoc explicat* §. ad hoc reſpondetur. *vbi ex D. Thom. q. 6. de verit. art. 3. ad 7. & 8. docet*, quòd vni & eidem rei poteſt ſimul competere vterque iſte modus, ſcilicet neceſſitatis, &

contingentiæ. Sed alter, nempe modus contingentiæ, conuenit ei ſimpliciter, id eſt ab intrinſeco, & ex propria natura. Alter verò, ſcilicet modus neceſſitatis, conuenit ſecundùm quid, id eſt per reſpectum ad extrinſecum. Id eſt, *inquit paulò pòſt*, per reſpectum ad diſpoſitionem diuinæ ſcientiæ, & determinationem diuinæ voluntatis, quæ efficaciter determinat omnes cauſas ſecundas ad ſuos effectus. Itaque ille modus neceſſitatis qui conuenit effectui per ordinem ad primam cauſam, compatitur ſecum modum contingentiæ, qui conuenit effectui ab intrinſeco, & ex proximis ſuis cauſis.]

Eadem repetit q. 19. attic. 8. concluſ. 2. & 3. vbi diſertè tradit, [effectus contingentes aut liberos, ſi comparentur ad ſcientiam, vel prouidentiam, aut voluntatem Dei, eſſe neceſſarios, neceſſitate conſequentiæ, non conſequentis.] Intrinſecè tamen & ſecundùm ſe ſpectatos, ait eſſe liberos: quod §. *quia igitur*, præmiſerat aliter dici, eſſe neceſſarios in ſenſu compoſitò; ſiue componendo & iungendo cum cauſa proxima, diuinam ſcientiam; practicam, & voluntatem; ac determinationem: Is tamen à cauſa ſecunda ſemotis, atque adeò in ſenſu diuiſo; eſſe contingentes. Itaque per ordinem ad Deum, omnis effectus eſt infallibiliter eueniens, nec impedibilis: atque adeò non contingens, vt expreſsè affirmat Bannes concluſ. illa 3.

Hæc omnia, totidem propè verbis, certè eodem omninò modo, explicata à Caluino vidimus: qui effectus cauſarum ſecundarum, in ſe & præciſo diuino decreto, eſſe contingentes: ſuppoſito tamen eo decreto, & illud conſequente diuino impulſu, eſſe neceſſarios, docet: quamuis addat, eam neceſſitatem eſſe conſequentiæ, & ſecundùm aliquid hominiextrinſecum, à quo voluntas hominis determinatur; ita vt eo ſuppoſito, non poſſit ſe ad vtrumlibet flectere, aut ſubtrahere ſe diuinæ determinationi.

Itaque totum diſcrimen inter Bannem & Caluinum in hac parte, eſt; quòd Bannes negat ex his induci neceſſitatem pugnantem cum libertate. Caluinus autem, quamuis nihil omninò aliud ponat quàm Bannes, tamen affirmat violari libertatem à neceſſitate, & docet ſupereſſe tantùm libertatem à coactione. Quanquam dummodò quod ipſe ponit, non tollatur, (vt reuerà à Banne non tollitur, ſed ponitur;) conteſtatur Caluinus, vt ſuprà retulimus, ſibi curæ non eſſe quibus vocibus quis vtatur: nec grauatè permiſſurum ſe ait, vt voluntas ſic deuincta, vocetur liberum arbitrium, modò concedatur deuinctam eſſe.

Quia verò omnia quæ ex Banne ſunt adducta, tametſi non indefinitè prolata, ſpecialiter tamen non attingunt cauſas liberas deficientes & malas earum actiones; ad quas Caluinus, diſertè (vt vidimus,) extendit hanc doctrinam; addendum eſt, Bannem quoque ad actiones peccaminoſas extendere, quæ ex eò ſunt propoſita. Et in primis hoc ex eo ſatis liquet, quòd ait, (vt iam retulimus,) nullam cauſam ſecundam aliter agere, quàm efficaciſſimè à prima determinatam antecedenter.

Deinde perſpicuè id tradit 1. p. q. 19. art. 10. §. *Primum eſt quotieſcunque* [. *Ita enim ibi ſcribit.* Antecedit quidem operationem noſtram liberam diuinæ voluntatis æternum & immutabile conſilium, ſiue diuinæ prouidentiæ infallibilis prædefinitio, quæ omnem bonam operationem liberam prædefinit: imò & omnem operationem inquantum bona eſt, & circa bonum exercetur.] Hæc correctio apertè ſpectat ad operationem malitiæ peccati ſubſtratam, quæ paſſim vocatur materiale peccati, eſtque tranſcendentaliter bona, & circa bonum exercetur, quatenùs nemo intendens in malum operatur.

Rurſus q. 23. art. 3. dub. 2. concl. 2. §. ſed reſpondent aliqui, [*idem habet, vbi ſic loquitur.* Nos fatemur, ita verum eſſe quod Deus cognoſcit peccata futura, præterita, & præſentia, quatenùs coëxiſtunt æternitati; ſed hinc ſumitur argumentum fortiſſimum ad confirmandam noſtram concluſionem. Nā ſi eatenùs, notitiâ intuitiuâ peccata cognoſcuntur futura à Deo, quatenùs coëxiſtunt æternitati; ergò eatenùs cognoſcuntur, quatenùs Deus eſt cauſa entitatis actus peccati, quamuis non ſit cauſa peccati. Probatur conſequentia; quia peccatum eatenùs eſt cognoſcibile, quatenùs eſt ens. Ergò Deus cognoſcit cognitione intuitiua peccatum, quatenùs Dei voluntas, eſt cauſa entitatis actus peccati. *Et paulò pòſt.* Ex hac doctrinâ poteſt intelligi, quomodò non ſolùm reſpectu eiuſdem obiecti materialis, & extrinſeci ab ipſa voluntate, ſed etiam eiuſdem interioris actus voluntatis, quantum ad entitatem ipſius, poſſit eſſe voluntas hominis mala, & voluntas Dei bona, cauſa efficiens illius, *v. g.* Deus eſt volens & efficiens cauſa actus odij Dei; voluntas humana, eſt cauſa eiuſdem actus, voluntaria & deficiens.]

Ita porrò copulari Deum & cauſam ſecundam liberam in productione cuiuſcunque actus, docuerat q. 19. art. 8. §. *ſed antequam*, vt tamen diuina voluntas non modificetur à cauſa ſecunda, nec ab ea determinetur ad hanc entitatem producendam, [ſed diuina voluntas, ſeipſam determinat ad quemcunque effectum ſpecialiſſimum, & ſingularem producendum. *Et infrà.* Non ſolùm cauſa ſecunda non poteſt impedire concurſum vniuerſaliſſimæ cauſæ, vt dixit D. Thomas art. 6. ad 3. ſed etiam neque modificare concurſum vniuerſaliſſimæ cauſæ, quæ omnia operatur, & in omnibus, quod vult, & quomodò vult. Et ideò modificat efficienter vnam cauſam mediante alia, vel vnum effectum mediante alio; Et ita adimpletur quod inquit Apoſtolus Epheſ. 1.] Qui operatur omnia ſecundùm conſilium voluntatis ſuæ.

Quod autem addit ſemper Bannes, Deum, ſic determinando ſe, & cauſam ſecundam liberam ad productionem entitatis odij Dei, alteriúſve actus mali, non eſſe cauſam peccati, quia ſic prædefinit & determinat voluntatem, vt malitiam permittat tantùm, non etiam faciat; id quoque à Caluino ſæpè inculcatur, vt vidimus. Nec alia ex cauſa, Deum eſſe innoxium ſtatuit Bannes 1. p. q. 23. art. 3. dubio 2. §. *ex hac doctrina* [, *quàm quia* Deus, bona voluntate vult fieri illum actum, permittens defectum cauſæ ſecundæ in ipſo, vt inde aliquod maius bonum faciat; ſcilicet vt oſtendat bonitatem ſuam iuſtè puniendo & magis miſerendo reſpectu aliorum; vel etiam reſpectu eiuſdem, ſi prædeſtinatus fuerit.

Et hoc ipſum quoque dixerat Caluinus, vt retulimus ex lib. 1. inſt. cap. 18. num. 4. & explicatiſſimè rurſùs lib. 3. cap. 4. num. 4. verbis illis expenſione digniſſimis. [Propriè agere dicitur Satan in reprobis, in quibus regnum ſuum, hoc eſt nequitiæ, exercet. Dicitur & Deus ſuo modo agere, quod Satan ipſe, (inſtrumentum cùm ſit iræ eius,) pro eius nutu ac imperio huc atque illuc ſe inflectit ad exequenda eius iuſta iudicia. Omitto hìc vniuerſalem Dei motionem, vnde creaturæ omnes, vt ſuſtinentur, ita efficaciam quidvis agendi ducunt. De illa ſpeciali actione tantùm loquor, quæ in vnoquoque facinore apparet. Idem ergò facinus, Deo, Satanæ, homini, aſſignari; videmus non eſſe abſurdum: ſed varietas in fine & modo, facit vt illic inculpata Dei iuſtitia reluceat; Satanæ, hominiſque nequitia, cum ſuo opprobrio ſe prodat.

DIATRI

DIATRIBA. V.

Poſtrema Sectarij pro Caluino redantruatio, quòd motio gratiæ voluntatem neceſſitans, æquè ſit à Banne aſſignata.

TErtiæ criminationis Caluino impactæ retorſionem, in hunc modum iniuit Sectarius.

Vltimo loco tractandus ſequitur alius exſolutæ libertatis obex à Caluino propoſitus, & ſpectans principaliora hominis opera, hoc eſt opera pietatis, ad quæ exigitur auxilium gratiæ. In his enim operibus, libertatem in hoc ſtatu deuinciri, nec poſſe ſe flectere quò velit, ſed quò determinatio extrinſeca trahit, affirmat Caluinus, & oſtendam idem ſentire Bannem: quamuis hic nihilominùs addat, perſtare libertatem ac meritum noſtrum in his operibus, Caluinus autem vtrunque neget, nihil planè aliud ponens, ob quod negandam putet libertatem vulgarem circa eos actus, quàm quod à Banne libertatem reiiciente, eſt poſitum.

Caluinus ergò lib. 2. inſtit. per varia capita, eam contendit factam eſſe per peccatum, naturæ humanæ contritionem ac cladem, vt cùm operandum eſt circa virtutis alicuius materiam, nihil poſſit homo agere boni, niſi remedium gratiæ adueniat: quod ait eſſe adeò neceſſarium, & forte, ac validum, vt quemadmodum abſque eo nihil agi boni poteſt, ita etiam eo poſito, non poſſit bonum non fieri. Atque ita ex ſuppoſitione diuinæ illius motionis, & in ſenſu compoſito eius cum voluntate, tollitur libertas à neceſſitate iuxta Caluinum. Illuſtremus hæc omnia prolatis eius verbis.

In primis quòd arbitrium humanum, in naturâ lapſâ, per ſe & ſemoto gratiæ adiutorio, nihil poſſit niſi malum, docet l. 2. inſtit. cap. 2. vbi num. 6. hanc quæſtionem proponit. [Nondum iſtud liquet, ſitne in totum homo priuatus benè agendi facultate, an habeat adhuc nonnullam, ſed puſillam & infirmam, quæ per ſe quidem nihil poſſit, opitulante verò gratiâ, ſuas ipſa quoque partes agat.] Eandem difficultatis & quæſtionis propoſitionem, iterat ibidem in calce num. 26.. reſpondétque initio num. 27. omnibus communiter Scholaſticis, (ſed contra Pauli manifeſtam ſententiam, quam conſectari ſe putabant,) viſum eſſe; facultatem aliquam ineſſe animæ, qua poſſit vltrò ad bonum aſpirare, ſed imbecilliorem quàm quæ in ſolidum effectum queat emergere.

Ipſe verò Caluinus, ex non obſcuro, & non interpolabili loco Apoſtoli, quo negatur nos ex nobis idoneos eſſe ad boni quidquam cogitandum; concludit, hominem viribus naturæ in hoc ſtatu poſitæ, ne aliqualem quidem boni motum, aut quantumlibet tenue deſiderium, poſſe concipere: quod iterat cap. 3. num. 5. vbi ait, [voluntatem, quæ ſeruitute peccati vincta detinetur, ad bonum commouere ſe non poſſe, necdum applicare. *Idem bona parte eius capitis, proſequitur. Itaque caput 4. auſpicatur verbis illis.* Hominem peccati iugo ita captiuum teneri, ne ad bonum aut voto aſpirare aut ſtudio contendere, ſuapte naturâ queat; ſufficienter ni fallor probatum eſt.] Neque verò duntaxat cenſet Caluinus, voluntatem ſuapte in hoc ſtatu prolapſionis, non poſſe ad bonum aſſurgere, ſed etiam cenſet ferri neceſſariò in malum, atque peccare, quoties circa virtutis alicuius materiam operandum eſt; (ad eas nanque operationes id reſtringit, l. 2. cap. 4. num. 8.) Trahitur enim peccandi neceſſitate, per peccatum Adæ inuectâ iuxta Caluinum. Hoc l. 2. cap. 3. ex inſtituto confirmat. Proponit enim eo capite tractandum; *Ex corrupta hominum natura, nihil niſi damnabile prodire.* Et ipſo capitis veſtibulo, ex notione *carnis* homini lapſo per Chriſtum indita, Ioan. 3. monſtrat hominē lapſum *nihil parere poſſe niſi mortis materiam.* Móxque n. 3. naturam ſibi ac ſuæ inclinationi permiſſam, deſcribit, vt rabioſam belluam, ac violentum flumen, præcipitanter in malum feſtinans, ac propenſiſſimâ affectione ruens ob euerſam voluntatis ſanitatem: vnde ſecutam ait, eius tractionem in malum abdicatâ libertate, & ſaluâ tantum ratione voluntarij oppoſitâ coactioni. Vult enim homo peccare, nec ad id cogitur; vult tamen, non liberè, ſed neceſſariò, [ob ineluctabilem calamitatem naturæ noſtræ plus quàm perditæ, ita vt homo qua eſt naturæ prauitate, non poſſit niſi ad malum moueri & agi, *vt loquitur capite illo 3. n. 2. Quamuis n. 3. & 4. fateatur,* inter illam naturæ corruptionem, eſſe nonnullum gratiæ Dei locum; non quæ naturam purget, ſed intùs cohibeat. Et ſi quæ in aliquibus profanis, vt in Camillo, fuerunt ſpecioſæ dotes, eas Dei fuiſſe dona, & iure commendabiles videri, ſi in ſe æſtimentur.] Eo ipſo tamen quòd erant ſpeciales Dei gratiæ, conſtat non fuiſſe naturalis probitatis documenta; nec deſinere Ethnicos illos, ſub vniuerſali humanæ prauitatis conditione includi.

Hinc colligit Caluinus, gratiæ diuinæ naturam reformātis ac renouantis eximiam vim. Quod enim capite illo 3. num. 5. ex Bernardo profert, *ſimpliciter velle, hominis; malè velle, corruptæ naturæ; benè velle, gratiæ eſt.* Hæc hominis renouatio per gratiam, vt ibidem addit, conuerſio hominis in ſcripturis dicitur, & tota Dei gratiæ tribuitur. Vnde num. 6. infert, quàm abſurdè Sorbonici Sophiſtæ noui Pelagiani, in quos toto reliquo capite tonat & fulminat, (vt apparet ex num. 13.) comminiſcantur hominem à Deo per gratiam excitari, excitatum autem cooperari gratiæ: cùm è contra, vt obſeruat Caluinus, ſcripturæ perpetuò conteſtentur, Deum incipere in nobis opus bonum, nempe *corda noſtra flectendo, formando, dirigendo in iuſtitiam.* Alibi autem dicant, *Deum operari in nobis velle.* Vnde facilè colligi ait Caluinus, *quicquid boni prodit ex voluntate* ad Deum ſe conuertente, *eſſe vnius gratiæ opus.* Non quòd voluntas phyſicè nihil agat, vel conuerſionem à Deo factam recipiat tantùm: ſed quod eam non coëfficiat liberè. Vnde dicitur conuerſionem facere Deus in nobis, eodem ſenſu quo dicitur ab Auguſtino, motus gratiæ præuenientis (qui certè ſunt actiones vitales,) fieri in nobis ſine nobis; id eſt ſine nobis liberè cooperantibus, quamuis non ſine nobis phyſicè & neceſſariò efficientibus.

Ex quo tandem ſequitur omnimoda & plena exinanitio noſtra, & laudis nobis arrogatæ, ac meritorum humanorum præcluſio. Vt enim ait Caluinus num. illo 6. *ſi qua eſſet vel minima ex nobis facultas, aliqua etiam eſſet meriti portio. Verùm vt nos prorſus exinaniat, nihil promeritos eſſe ratiocinatur* Apoſtolus: *quia in Chriſto conditi ſumus, ad bona opera quæ præparauit Deus. Quibus verbis ſignificat, omnes bonorum operum partes, à primo motu, Dei eſſe proprias.* Id quod ex Propheta confirmat, affirmante, Dei figmenta nos eſſe, vt diſcamus, *ab omni diuina laudis ſocietate nos excludi, & ne tantillum quidem reſtare homini in quo glorietur, quia totum à Deo eſt.*

Neque

Neque verò voluntas à bono ſuopte ingenio auerſa, ſola Domini virtute conuertitur; ſic tamen vt præparata, ſuas deinde in agendo partes habeat, vt præpoſterè Auguſtinum à Lombardo detortum queritur Caluinus, vbi ſuprà num. 7. ſed quod ibidem, & n. 8. ac 9. ex multis ſcripturis confirmat, quamuis homo, phyſicè, ſed neceſſariò, & abſque libertate coefficiat motum conuerſionis; tamen ſolus Deus, boni operis in ſolidum author eſt, ita vt extra nos, quicquid bonum eſt in conuerſione, locetur. Itaque numerum illum 9. ſic concludit. [Hunc itaque in modum, & inchoat, & perficit Dominus bonum opus in nobis: vt illius ſit, quod recti amorem concipit voluntas, quod in eius ſtudium inclinatur, quod ad eius ſectandi conatum incitatur & mouetur. Deinde quod electio, ſtudium, conatus, non fatiſcunt, ſed ad effectum vſque procedunt. Poſtremò quod homo in illis conſtanter pergit, & in finem vſque perſeuerat.]

Quomodo verò voluntatem moueat gratia, conſensúmque neceſſariò extorqueat, (quæ eſt ratio germana iuxta Caluinum, cur nihil homini, totum gratiæ tribuatur;) ſic exponit ſtatim Caluinus n. 10. initio. [Ac voluntatem mouet, non qualiter multis ſeculis traditum eſt & creditum, vt noſtræ poſtea ſit electionis, motioni aut obtemperare aut refragari: ſed illam efficaciter afficiendo. Illud ergò toties à Chryſoſtomò repetitum, repudiari neceſſe eſt; *quem trahit, volentem trahit:* quo inſinuat, Dominum porrectâ tantùm manu, expectare, an ſuo auxilio iuuari nobis adlubeſcat. *Hoc Caluinus, ex Apoſtolo, & Ezechiele, ibi refellit; ac etiam ex illa Chriſti ſententiâ Ioan. 6.* Omnis qui audiuit à Patre meo, venit ad me, *quæ non ſecùs accipi iuxta* Caluinum *poteſt*, quàm vt efficacem à ſeipſa Dei gratiam doceat, quemadmodum & Auguſtinus contendit.]

Mox etiam alia eiuſdem Ioannis verba ex epiſtolæ 1. cap. 3. vrget in hanc cauſam, ſic ſcribens. [Citra controuerſiâ elicitur ex Ioannis verbis, ſic efficaciter gubernari diuinitùs piorum corda, vt inflexibili affectu ſequantur. Qui ex Deo genitus eſt, (inquit,) non poteſt peccare, quia ſemen Dei in ipſo manet. Nâm medium quem Sophiſtæ imaginantur motum, cui obſequi, vel quem repellere liberum ſit, apertè excludi videmus, vbi aſſeritur efficax ad perſeuerandum conſtantia.] Gratiæ, voluntatem neceſſitantis vim ineluctabilem, demonſtrat Caluinus ex perſeuerantia, quæ cum non cadat ſub meritum, eſt ſolius gratiæ opus, non item voluntatis liberè cooperantis auxilio oblato. Quod enim perſeuerantiam cadere ſub meritum aliqui dixerunt, [error eſt, *inquit Caluinus num.* 11. inde natus, quòd putabant in manu noſtra eſſe, reſpuere vel accipere oblatam Dei gratiam.] Itaque concludit, exploſa opinione de repudiabilitate gratiæ oblatæ, euaneſcere quoque errorem de perſeuerantiæ merito.

Rurſus num. 13. hanc eſſe Auguſtini ſententiam tradit, allegans librum de correptio. & gratia, cap. 14. quo Auguſtinus, iuxta Caluinum, [tractat quomodò corda noſtra, Dei afficientis, neceſſariò ſequantur motum: ac dicit quidem, Dominum homines ſuis volũtatibus trahere, ſed quas ipſe operatus eſt. Habemus nunc Auguſtini ore teſtatum, quod in primis obtinere volumus; non offerri tantùm à Domino gratiam, quæ libera cuiuſque electione, aut recipiatur, aut reſpuatur: ſed ipſam eſſe, quæ in corde & electionem & voluntatem formet.]

Quanquam his aliiſque eiuſmodi verbis, Auguſtinus, (quod Caluinus num. 14. obſeruat,) non excludit phyſicum influxum voluntatis in operationem conuerſionis; vel hominem vult *ita trahi, vt ſine motu cordis, quaſi extraneo impulſu feratur; ſed intus ſic affici, vt ex corde obſequatur.* Quo pacto ſalua eſt ratio voluntarij, & tota laudis ac meriti materia Deo adſcribitur, nobis autem confuſio faciei: fitque (vt num. 6. præmiſerat,) remedium morbo oppoſitum; dum qui naturæ prauitate ad malum trahimur & neceſſitamur, gratiæ auxilio neceſſitamur ad bonum. Tradit expreſſiſſimè influxum illum phyſicum voluntatis in conuerſionem, Caluinus eiuſdem capitis num. 11. Et ibidem cap. 5. num. 14. vbi ex Auguſtino ſtatuit, *actionem hominis non tolli Spiritus ſancti motu*; & in eodem opere, fatetur, *velle eſſe à natura, benè autem velle, à gratia.* Quo ſenſu accipit ſcripturas, & vulgares ſermones, quibus bona opera nuncupantur noſtra, & homines facere dicuntur quæ Deo placent. *Neque enim conſentaneum eſſet rationi, vt ea diceremur facere, quibus agendis proprio motu inhabiles, inſtar lapidum à Deo moueremur.* Itaque cùm ob doctrinam de voluntatis neceſſitatione per gratiam ſanantem & renouantem, aliqui Caluino obiicerent, perinde hominem excipere conuerſionem in ſe à Deo factam, vt lapis excipit impulſum, eóque mediante, motum à proiiciente ſolo factum; conteſtatur è contra Caluinus; *Extranea eſt illa ſimilitudo, qua nos inuidiosè grauant. Quis enim ita deſipit, vt hominis motionem à iactu lapidis nihil differre autumet? Neque verò quicquam ſimile conſequitur ex noſtra doctrina.*

Non negat igitur Caluinus, voluntatem noſtram phyſicè aſſumi ad excudendum actum conuerſionis: ſed tantùm negat, voluntatem eſſe partialem cauſam operis boni atque conſenſus vnà cum gratia; quaſi ſcilicet laudis quidpiam & meriti poſſit voluntati adſcribi, ex eo quòd gratiam ſollicitantem ſit ſecuta: Nam ex eo quòd neceſſariò egit, conſequitur, vt non ſit habenda partialis cauſa. Sic enim partem laudis ſibi decerperet, quod ſcriptura vbique damnat, vt notat Caluinus.

Eadémque falce, ſcriptura diſtinctionem gratiæ operantis & cooperantis à Scholaſticis confictam exterminat, vt Caluinus l. 2. cap. 3. num. 11. his verbis monſtrat. [Siniſtrè non minùs quàm infeliciter, tritam illam diſtinctionem vſurpant, operantis gratiæ & cooperantis. Hac quidem vſus eſt Auguſtinus, ſed commoda definitione leniens, Deum cooperando perficere quod operando incipit, ac eandem eſſe gratiam, ſed ſortiri nomen pro diuerſo modo effectus. Vnde ſequitur, eum non partiri inter Deum & nos, ac ſi ex proprio vtriuſque motu, eſſet mutua concurrentia; ſed gratiæ multiplicationem notare. Quò pertinet quod alibi dicit, multa Dei dona præcedere bonam hominis voluntatem, inter quæ, eſt & ipſa. Vnde ſequitur, nihil reliquum facere, quod ipſa ſibi arroget.

Et ex eodem fundamento ibid. num. 6. tollit Caluinus gratiam adiuuantem; quo nomine Scholaſtici nominant gratiam cooperantem; quod iuxta eos, voluntas per ſe infirma, adiuuetur à Domino in eam primùm operato. Hoc falſi redarguit ibi Caluinus. *Nam quis voluntatis humanæ infirmitatem, dicet ſubſidio roborari, quo ad boni electionem efficaciter aſpiret, cùm transformari, renouarique totam oporteat?*

Quare gratia, iuxta Caluinum, ita voluntatem afficit, vt quamuis voluntas præuenta à Deo & ad operandum aſſumpta, phyſicè & vitaliter coëfficiat actum, tamen agatur ad eum, non agat ipſa ſe ſe, tanquam domina actus ſui, & principium liberum eius, quem poſſit ponere aut non ponere, ſubiungendo ſe gratiæ, tanquam pediſſequam. Eam locutionem

à

à D. Auguſtino vſurpatam epiſt. 106. Caluinus l. 2. c. 3. n. 7. queritur à Petro Lombardo detortam fuiſſe in eum ſenſum, quaſi voluntas à Deo præparata, ſuas deinde in liberè agendo partes habeat. [Quatenùs à gratia præuenitur; *ait Caluinus è contra*; in eo, vt pediſſequam appelles voluntatem, tibi permitto: ſed quia reformata opus eſt Domini, hoc perperam homini tribuitur, quod gratiæ præuenienti, pediſſequâ voluntate obſequatur.

Eodémque modo c. 2. n. 6. Lombardum iam caſtigarat ac etiam Bernardum, quod homini dantes, motu proprio bonam voluntatem à Deo præueniente inditam appetere, peruerſam interpretationem gratiæ adiuuantis & cooperantis inuexerint, & Scholaſticos in errorem adduxerint. [Ideò enim (*inquit*) putarunt nos ſecundæ Dei gratiæ cooperari, quòd noſtri iuris ſit, primam gratiam vel reſpuendo irritam facere, vel obedienter ſequendo, confirmare. Quod Author operis de vocatione gentium ſic exprimit l. 2. cap. 4. liberum eſſe iis qui rationis iudicio vtuntur, à gratia diſcedere, vt non diſceſſiſſe ſit præmium: & vt quod non poteſt niſi Spiritu cooperante fieri, eorum meritis deputetur, quorum id potuit voluntate non fieri.

Expreſſiùs etiam & ſonantiùs l. 3. c. 15. n. 7. [Sorbonici, *inquit*, in laude bonorum operum, Deo ſuffurantur quod ad hominem transferant. Quia vident parum valere ad hominem attollendum bona opera, ac ne merita quidem propriè vocari, ſi diuinæ gratiæ fructus cenſeantur, ex vi liberi arbitrij ea eliciunt, oleũ ſcilicet ex lapide. Ac principalem quidem cauſam, in gratia eſſe non negant: ſed eo tamen contendunt, non excludi liberum arbitrium, per quod ſit omne meritũ Neq; id tradunt poſteriores modò Sophiſtæ, ſed & eorum Pythagoras Petrus Lombardus, quem ſi cum iſtis compares, ſanum & ſobrium eſſe dicas. Miræ perfectò cæcitatis fuit, cùm Auguſtinum toties in ore haberet, non vidiſſe, quanta ſollicitudine vir ille cauerit, ne vlla ex bonis operibus gloriæ particula, in hominem deriuaretur.] Statímque refert ſe ad diſputata de hac ipſa re lib. 2. vbi n. 13. Sorbonicos Sophiſtas, totam vetuſtatem pro ſe ea in parte ſtare gloriantes, Pelagianos vocat, & Pelagium imitari ait, qui in errorem de gratiæ auxilio per voluntatem repudiabili, Auguſtinum ipſum pertrahere niſus eſt: cùm tamen diſertè Auguſtinus lib. de corrept. & gratia, c. 11. doceat; Adamum quidem, etiam poſt acceptam gratiam, potuiſſe peccare, nos autem gratiam multò maiorem accepiſſe, quâ ne peccare quidem poſſimus; ſicut è contra, (vt multis ſuprà monſtratum eſt, allatis ipſiſmet Caluini verbis,) ſine gratia efficaciter voluntatem trahente, nihil niſi peccare & labi poſſumus.

Hactenus de Caluini ſententia, circa vim gratiæ in hoc ſtatu naturæ lapſæ. Nunc oſtendamus idem per omnia propoſita puncta ſenſiſſe Bannem. Ac primùm quòd voluntas niſi præueniatur & roboretur ac ſanetur per gratiam, ſuapte naturâ determinetur ad malum, ſatis apertè tradit 1. p. q. 14. art. 13. dub. 1. §. *eſt ſecundum.* Cùm enim concluſ. 3. docuiſſet Deum cognoſcere futura contingentia in ſuis cauſis particularibus, quatenus ipſæ cauſæ particulares ſubiiciuntur determinationi & diſpoſitioni diuinæ ſcientiæ & voluntatis, quæ eſt prima cauſa, (quo pacto cauſæ illæ particulares ſunt determinatæ, ac completæ ad operandum;) idque concluſione 4. ad omnia futura libera extendiſſet: Obiicit poſtmodùm contra hoc ipſum ſecundo loco, inde ſequi, peccata futura non poſſe à Deo prænoſci certò, quia diuina voluntas non determinat voluntatem creatã ad peccandum, ſed illã relinquit indifferẽtẽ & indeterminatã, at per cauſã in determinatã non poteſt certò cognoſci effectus. Reſpondet ad hoc Bannes, peccatũ futurũ, cognoſci per ideã boni cui opponitur. Sed quia ſatis perſpexit, hinc non euacuari difficultatem, & ſupereſſe explicandũ per quod ſciat Deus cauſam particularẽ non fore determinandã ad bonum malo oppoſitum, ſed potiùs cauſam particularem eſſe determinatam ad malum futurum, vt Deus dici poſſit malum illud prænoſcere in cauſa determinata; quod vniuerſale eſſe aſſeruerat, & valere in quouis futuro præcognoſcendo: idcircò reſpondet ſecundo loco Bannes, [voluntatem creatam niſi à Deo efficaciter determinetur ad benè operandum, infallibiliter deficere circa quancunque materiam virtutis. Quocirca ex eo quòd Deus cognoſcit ſuam voluntatem, non determinaſſe voluntatem creatam ad benè operandum in materia v. g. temperantiæ, cognoſcit euidenter, quòd voluntas creata peccabit, & deficiet in materia illius virtutis. Itaque alia futura contingentia cognoſcit Deus in ſuis cauſis, prout ſunt determinatæ à prima cauſa: malum verò culpæ futurum, cognoſcit in ſua cauſa, quatenùs non eſt determinata à prima cauſa ad benè operandum. Nempe quia voluntas creata, vt non determinata à Deo efficaciter ad bonum virtutis cuiuſpiam, eſt determinata ad malum: quod cognoſcitur in ea, prout à Deo non determinata ad bonum. Nam vt ſtatim ſubdit Bannes, cognitio futuri in cauſa incompleta & indeterminata, eſt cognitio confuſa repugnans Deo. Cùm ergò contendat, Deum peccata quoque prænoſcere in ſuis cauſis particularibus, neceſſe eſt has obiici Deo, determinatas ad peccatum futurum, ſecluſa Dei determinatione ad bonum. Non obiiciuntur autem, determinatæ à Deo ad peccatum: Igitur ex ſe ſunt ad id determinatæ, vt Caluinus quoque affirmabat. Nam quamuis Caluinus dicat id prouenire ex peccato primi parentis, tamen ea fuit veluti cauſa remouens prohibens, hoc eſt gratiam: qua per peccatum abiectâ, natura ſibi ipſi & congenitæ ſuæ prauitati relicta eſt; ſecundùm quam determinatur ad malum, nec poteſt niſi peccare.

Deinde quòd hanc naturæ prauitatem, Bannes æq; ac à Caluino factum vidimus, ſanari velit per gratiæ auxilium, cui tota conuerſio debeatur; (ita vt non pars prima, gratiæ; ſecunda, voluntati obſequenti ſit deferenda, cùm gratia iuxta Bannem quoque, irrefragabiliter & ineluctabiliter pertrahat voluntatem ad conſenſum; æquè ac item à Caluino aſſertum retulimus:) probatur manifeſtè ex verbis quæ habet Bannes 1. p. q. 23. art. 5. in examine tertiæ opinionis quæ eſt Iauelli, confutando ſecundum eius dictum principale. Nam argumento quinto, ex eo Iauellum reiicit, quòd circa acceptationem diuini auxilij generalis & particularis, ſolam ponat prouidentiam Dei; non autem prouidentiam, ex qua tanquam ex cauſâ & præordinatione diuina, ſequatur actus liber acceptationis, quod aſſerere, Bannes putat eſſe errorem: indéque putat ſubduci diuinæ prouidentiæ talem acceptationem; & euerti dictum Apoſtoli Philipp. 2. *Ipſe eſt qui operatur in nobis & velle & perficere.*

Subditque Bannes hæc verba. [Sed dicunt aliqui, ſe non poſſe intelligere, quomodò actus humanus liber, ſit prædeterminatus & prædefinitus à diuina prouidentia, à qua neceſſariò ſequatur ille actus. Nos verò cum D. Thoma, benè intelligimus quomodo neceſſariò ſequatur ille actus ex tali cauſâ, neceſſitate conſequentiæ & non conſequentis. Quin potiùs ipſe actus conſequens, vt ex tali cauſâ efficaciſſima, & infinitæ virtutis, accepit libertatem participatam, ex diuino libero arbitrio, mouente liberum arbitrium creaturæ, fortiter & ſuauiter, iuxta modum ſuæ natu-

ræ. *Hoc autem adeò exploratum habet Bannes, vt addat.* Quamobrē ſi quis non intelligit,quomodò vſus liberi arbitrij ſit liber,& nihilominùs ſit effectus iam prædefinitꝰ à diuinâ prouidentiâ,oportet eū credere.]

Rurſus infrà ad 7. Iauelli apertiſſimè tradit, voluntatem creatam non poſſe reſiſtere gratiæ efficaci. Sic enim ſcribit. [Suauiter quidem, ſed efficaciter, Deus mouet voluntatem noſtram:neque effectus diuinæ voluntatis impediri poteſt à voluntate noſtra;ſed neceſſe eſt, neceſſitate conſequentiæ & ſuppoſitionis, quòd voluntas noſtra ſequatur efficacem Dei directionem & concurſum. Vide Auguſtinum in Enchiridio c.95. & 96. vbi docet quòd ſi dicamus diuinam voluntatem poſſe impediri à voluntate cuiuſuis creaturæ, & non potiùs facere quicquid voluerit, ſiue in cœlo ſiue in terra, periclitatur initium noſtræ fidei,qua confitemur Deum eſſe omnipotentem. *Et ſtatim pòſt, obiiciens ſibi locum Concilij Tridentini, quo definitur hominem poſſe diſſentire vocationi:* Reſpondetur, *inquit*, quòd ſi Concilium loquitur de auxilio efficaci,quo homo iuſtificatur;dicendum eſt,quòd liberum arbitrium, ſimpliciter & in ſenſu diuiſo, poteſt diſſentire ſi velit, non autem in ſenſu compoſito.] At Caluinus apertè loquebatur in ſenſu compoſito, & ex ſuppoſitione, quòd gratia afficiat voluntatem. Quo ipſo ſenſu, repudiari poſſe gratiam negauit. Idem verò nunc dixit Bannes, ac etiam ad articulum tertium eiuſdem quæſtionis, dub. 5. concl. vltima, §. *tandem.*

Præterea Bannes, æquè ac Caluinus, ex eo quòd tota determinatio ad actum conuerſionis (iuxta ipſū,) ſit à Deo, infert, nihil cauſalitatis liberæ, eſſe tribuendum humanæ voluntati tanquam partiali cauſæ conuerſionis noſtræ;ſed totam & adæquatam cauſam cōuerſionis, eſſe Deum per gratiam;loquendo de cauſa, quæ ſe agat ac determinet, ac proinde cui laus inde debeatur, & meritum poſſit reſpondere, ſi ſit cauſa creata. Hoc Bannis placitum, perſpicuè conſignatum habetur q. illa 23. art. 3. dub. 3. concl. vltima, ad 6. ex primò propoſitis, vbi ſic ſcribit. [Aliqui exiſtimant, collationem diuini auxilij efficacis, non eſſe cauſam adæquatam conuerſionis in Deum; quia non eſt ſola cauſa;eo quod ſimul concurrit liberum arbitrum cum diuino auxilio. Et hæc ſolutio quibuſdam Theologis valdè placet;nobis tamen placere non poteſt. Quia in huiuſmodi ſolutione, conſideratur liberum arbitrium ab iſtis, quaſi cauſa partialis, quæ coniuncta cum diuino concurſu, producit effectum conuerſionis; cùm tamen aliter ſeſe habeat res. Quia ipſamet concurrentia liberi arbitrij, effectus eſt, neceſſariò conſequens neceſſitate conſequentiæ, ex diuino auxilio efficaci; ita vt verificetur illud Apoſtoli, quòd illa conuerſio, non eſt volentis, ſed miſerentis Dei.

Ibidem quoque paulò ante ſolutionem argumentum ſub §. ſed circa iſtam doctrinam, *tractans idemmet Apoſtoli dictum, & oſtendens in noſtra conuerſione totum Deo dari debere, ita concludit.* Intelligat ergò Theologus, quando dicitur vtrunque neceſſarium ad ſalutem & iuſtificationem hominis, ſcilicet & bonum vſum liberi arbitrij, & auxilium diuinæ miſericordiæ, non ita eſſe hæc duo diſtinguennda, quaſi duo agentia partialia, ſed quaſi alterum ſub altero ſubordinatum. Neque rurſus talem ſubordinationem intelligas, qualem intelligimus, dum dicimus quòd ignis ſubordinatur Soli, ad generandum ignem, quaſi determinans concurſum vniuerſalem Solis, ad iſtum ignem generandum hîc & nunc. Huiuſmodi enim doctrina, in Pelagianam hæreſim declinat. Nam ſi ita homo ſubordinatur auxilio diuinæ miſericordiæ, ſicut ignis ſubordinatur Soli, qui dē ſe eſt indifferens, & determinatur ab igne, ſequitur quòd ipſe homo ſe diſcernit hîc & nunc, dum benè operatur. Patet ſequela. Quia ipſe determinat diuinum auxilium ad benè operandum, quod de ſe non erat adhuc determinatum. Dicendum eſt ergo iuxta doctrinam Catholicam, quòd diuina miſericordia ita præbet auxilium, quando homo conuertitur, & benè operatur, quòd etiam determinet auxilio ſuo liberum arbitrium, quod de ſe eſt indifferens, vt benè efficaciter & liberè operetur, non autem viceuerſa.

Confirmantur & illuſtrantur hæc omnia, ex reſolutione alia, quam idem Bannes ex principio propoſito infert ibidem, §. Sed circa iſtam doctrinam. *Quam reſolutionem habet quoque q. 19. art.* 8. §. Sed antequam, *&* 2. 2. *q. 10. art. 3. dub. 1. docum. 3. Sic igitur ait loco illo quem primùm allegabam,* [Eſt maximè aduertendum, quòd non poteſt dici à Catholico Theologo, niſi in hac parte ignoranti, quòd ſtante duntaxat æquali auxilio Dei, Petrus conuertitur à peccato, Paulus non conuertitur: Petrus recipit fidem, Paulus non recipit fidem. Et ratio Theologa euidens eſt. Quia tunc, ratio differentiæ vltima quare Petrus diſcernitur à Paulo, nō poteſt aſſignari ex parte Dei;quia ille omninò æqualiter adiuuit vtrunque: Ergo aſſignanda eſſet ex parte liberi abitrij; quia Petrus voluit benè vti illo auxilio. Paulus verò non voluit vti. Conſequens autem eſt contra illud Apoſtoli, 1. Cor. 1. *Qui gloriatur, in Domino glorietur.* At verò ſi ita res haberet, vt quidam ignoranter dixerunt, quòd cum æquali auxilio Dei, vnus vult conuerti, & alius non vult conuerti, tunc ille qui conuertitur, poſſet verè gloriari in ſeipſo in die iudicij, ac dicere Deo: Domine, mihi non plus contuliſti gratiæ quàm illi qui periit: ſed ego per naturæ meæ vires, benè vſus ſum auxilio tuo, & ſaluum me feci;quod quidem eſſet intolerabilis blaſphemia, atque Pelagiana hæreſis. Et rursùs eſt contra illud Apoſtoli, 1. Cor. 4. *Quis enim te diſcernit? Quid autem habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis?* In quo loco Apoſtolus, euidentiſſimè loquitur contra humanam ſuperbiam, ne quiſquam in homine, ac proinde neque in ſeipſo, ſed in Domino glorietur.]

Hæc & alia eo loco Bannes, fusè & acriter confirmans id quod Caluinus aſſerebat; in negotio conuerſionis, totum eſſe Deo dandum, & nihil nobis; qui non ſumus cauſæ partiales cum Deo, ac proinde ei non cooperamur, nec ab eo adiuuamur;alioqui totum non daretur Deo, & aliquid relinqueretur humanæ voluntati, poſſétque homo ſe diſcernere: quæ omnia vrget in contrarium Bannes, & vrgebat etiam Caluinus locis allegatis: Et vterque, contrariam ſententiam, vocat Pelagianam hæreſin, & blaſphemiam intolerandam.

Tandem (quod à Caluino quoque aſſertum vidimus,) aſſerit Bannes, ſine huiuſmodi auxilio efficaci, libertatem creatam prædeterminante, impoſſibile eſſe, vt voluntas creata exeat in actum. Sic enim ſcribit 1. p. q. 23. art. 3. dub. 3. in reſponſione ad 7. [Concedo in ſenſu compoſito, quòd homo non poteſt agere pœnitentiam, ſine auxilio ſpeciali. Sed tunc nego conſequentiam, dum infertur: Ergò ſi Deus ſtatuit ſua prouidentia non conferre illud auxilium ſpeciale, non imputabitur homini ſi non agat pœnitentiam. Nihil valet iſta conſequentia. Ratio eſt. Quia ſufficit quòd ille homo acceperit auxilium ſupernaturale, & notitium diuinæ miſericordiæ inuitantis ad pœnitentiam, vt homo obligetur pro tunc, & dicatur ſimpliciter poſſe agere pœnitentiam. Quia aliud donum eſt, poſſe agere pœnitentiā, & aliud eſt agere illā.] En dixit apertè, nō poſſe agi pœnitentiā ſine auxilio ſpeciali, quod cōcedit eſſe illud quo pœnitentia actu agitur: hoc autē eſt auxilium efficax. Ergò planè ſentit, quicquid præterea offuciarum verbalium interſerat:) planè inquam

ſentit,

ſentit, ſine auxilio efficaci, non poſſe elici actum conuerſionis ac pœnitentiæ. Atque ita, cauſa cur peccator non conuertatur, erit defectus diuini auxilij, cum quo poſſet conuerti, quódque à Deo ſolo miſericorditer datur, nec homo poteſt illud ſibi comparare vllo modo. Diſertè hoc ipſum profeſſus fuerat Bannes ibidem circa ad 6.§. *Pro cuius*, [*cùm dixit.* Nihil verendum eſt concedere, quòd ſicut diuinum auxilium eſt cauſa efficax gratiæ, & conuerſionis in Deū, ita negatio auxilij efficacis, cauſa eſt non conuerſionis in Deum, quatenus eſt pura negatio entis. Imò hoc modo dicitur Deus excæcare, indurare, negando illud auxilium efficax: ex qua negatione, ſtatim ſequitur neceſſitate conſequentiæ, quod aliquis non conuertatur.]

Hactenus perſpicuè demonſtrata eſt conſenſio Bannis & Caluini in dogmate propoſito, ſeu in admittenda motione gratiæ, qua poſita homo non poſſit obluctari, & renuere conuerti: ea autem non poſita non poſſit conuerti, quamuis ponatur planè independenter à nobis.

Nunc vt clariùs appareat conſenſio inter vtrumque; dignoſcanturque eos ibidem impreſſiſſe veſtigia, percurrendus eſt locus, quo poſt elaborata commentaria in 1. p. ex quibus Bannis mentem hactenus veſtigauimus, idem Autor, ſententiam ſuam planè & accuratè expreſſit, & de contraria quid ſibi videretur, liberè enunciauit; rationes autem & ſuæ opinionis ſtabiliendæ, & contrariæ impugnandæ, quas putauit optimas, protulit. Si enim in his omnibus conſentiunt Bannes & Caluinus, nullum erit dubium, quin eadem vtriuſque mens inſederit, & ambo vel eidem cenſuræ ſubiacere, vel eādem approbationem referre debeāt.

Igitur Bannes 2.2.q.10.art.1.dub.2.documento 3. Ruardi Tapperi Doctoris Louanienſis doctrinam refellit, tanquam *gratiæ Dei contrariam ac derogatricem, & ex parte Pelagianam, ac quæ ad maximam ſuperbiā & horrendam blaſphemiam deducat*; quia duxerat Tapper, poſſe contingere, vt ex duobus æquali gratiæ auxilio præuentis, vnus conuertatur, alter verò nolit conuerti: ita quòd ſi quæratur, quare hic conuertitur, & alius homo non conuertitur, cauſa conuerſionis non ſit ducenda ex maiore Dei auxilio, quod receperit is qui conuertitur, & quo efficaciter ſit conuerſus; ſed aſſignanda ſit ex parte liberi arbitrij; videlicet quia æquali auxilio adiutus vnus; voluit conuerti, & alius noluit conuerti Hoc placitum Tapperi, ſupponit, ad conuerſionem non exigi auxilium voluntati ineluctabile. Nam ſi exigeretur, conſtat duos æquali auxilio ineluctabili præuentos, æquè fore conuertendos; vel eo non præuentos, æquè non fore conuertendos. Itaque in hanc doctrinam Tapperi, acriter inſurgit Bannes, cùm ratione, tum autoritate.

Ratio hæc eſt: quia ex ea doctrina ſequeretur, quòd efficacia diuini ſupernaturaliſque auxilij, ex libero arbitrio tandem deſumeretur. Sequela probatur; quia cùm æquale auxilium recipiatur in homine qui non conuertitur, nulla poteſt aſſignari ratio efficaciæ conuerſionis alterius potiùs, quàm iſtius, niſi quia ille voluit vti diuino auxilio; qui vſus, non eſt effectus infallibiliter conſequens ex diuino auxilio. Siquidem ſi conſequeretur, haberet etiam æquale auxilium, ſimilem effectum in vtroque homine. Ergò aliquid apponit homo ex propriis viribus, quod non eſt effectus ipſius auxilij, ſed potiùs coadiuuans & concauſa cum ipſo diuino auxilio, vt effectus conuerſionis efficaciter conſequatur.]

Hoc ipſum incommodum à Caluino notatur l. 2. inſtit. cap.3.num.11. contra eos qui bono vſui anterioris gratiæ, rependi dicunt gratias poſteriores. Hoc Caluinus inde impugnat loco citato, quia ſequeretur, efficaciam gratiæ ex libertate hominis deſumi. Nam, vt homo per bonum vſum gratiæ anterioris poſſet mereri gratiam poſteriorem, tāquam prioris remunerationem, oporteret enim potuiſſe non obſequi priori gratiæ: ſicque quòd obſecutus ſit, fuiſſet ab homine, qui gratiam illam anteriorem feciſſet efficacem: ſicque ab arbitrio creato deſumeretur efficacia diuini auxilij. Hic eſt eo loco Caluini diſcurſus, diſcurſui ex Banne adducto planè geminus. *Cauendum eſt*, inquit, *ne remunerari dicatur poſterioribus gratiis legitimus vſus primæ gratiæ, ac ſi homo ſua ipſius induſtria redderet gratiam Dei efficacem.*

Quod ait, hominem iuxta eam ſententiam quam improbat, redditurum gratiam Dei efficacem, *pro ſua ipſius induſtria*, non ſpectat ad influxum hominis ex viribus puræ naturæ, qualem inuehebat Pelagius: ſed ad influxum voluntatis cum gratia, ita collatum à voluntate, vt poſſet non conferri. Propterea enim ſtatim ſubiicit Caluinus, abrogare ſe illam hominis induſtriam; eo quòd ille quoque vſus prioris gratiæ, à Domino ſit, efficaciter monente, & voluntatem trahente, ac in nobis operante iuxta Auguſtinum. *Vnde ſequitur cum non partiri inter Deum ac nos, ac ſi ex proprio vtrinſque motu eſſet mutua concurrentia.*

Proprium motum appellat, quod antè dixerat *ex ſe induſtria*, id eſt liberam cum gratia cooperationem: Nam ibidem gratiam cooperantem repudiat; quòd ea admiſſa, cenſeat efficaciam gratiæ ad hominis libertatem reuocari, & ex ea deſumi: qui is ipſe erat timor Bannem angens, ſi motio gratiæ per voluntatem eluctabilis admitteretur.

Pergit Bannes, probâtque placitum ſuum ex verbis Apoſtoli, 1. Cor.4. [Si cum æquali auxilio, *inquit*, vnus conuertitur, & alter non cōuertitur, ille qui cōuertitur poſſet in veritate ita gloriari coā Deo; Dñe, gratias ago tibi, quòd ſupernaturale auxilium mihi miſericorditer contuleris. At verò ſimile æqualéque auxilium proximo meo contuliſti, ſed ego ſuperaddidi, quod tu mihi ſupernaturaliter non dediſti. Cúmque non ampliùs receperim quàm ille; tamen ego ampliùs effeci quàm ille, cùm iam iuſtificatus euadam, & ille in peccato permaneat. Itaque non ampliùs tibi tuæque gratiæ debeo, quàm ille qui non eſt conuerſus. Hoc autem Chriſtianæ aures audire exhorreſcunt. Eſſet enim maxima ſuperbia ita ſentire, & maxima blaſphemia ita loqui. Tunc enim non verificaretur quod inquit Apoſtolus. *Quid habes quod non accepiſti?* Diceret enim qui conuertitur; Deus non me diſcreuit ab altero qui non conuertitur, cùm æquales nos fecerit, æqualia dona conferens; ſed ego me diſcerno, quia ſuperaddidi velle benè vti diuino auxilio.

Hunc ipſum Apoſtoli locum vrget Caluinus, dum impugnans gratiæ oblatæ repudiabilitatem per liberum arbitrium, quam loco proximè allegato, ait fuiſſe fontem peſſimi erroris, quo merita humana admittuntur; addit l.2.c.5.num.2. propriam induſtriam, & poteſtatem liberi arbitrij gratiam acceptare vel reiicere valentis, confodi eo Apoſtoli loco, cui nunc retulimus inniti Bannem, vt eandem gratiæ ineluctabilitatem confirmet; Et vterque, ex eo quòd iuxta Apoſtolum, Deus ſit qui nos diſcernit, & ex eo quòd nemo quicquam habeat quod non acceperit, ac proinde de quo gloriari poſſit; infert, non eſſe libero arbitrio concedendum, obediatne gratiæ efficaci receptæ, an ei refragetur.

Confirmat inſuper Bannes ſuam ſententiam ex verbis Apoſtoli Philip. 2. Dicamus, *inquit*, [doctrinam eſſe Catholicam, quòd quotieſcunque aliquis conuertitur, maius auxilium, & magis efficax

accepit ex dono Dei, quàm ille qui non conuertitur. Videlicet, quia ipſum velle conuerti, & benè vti gratia Dei, donum Dei eſt: quod non recepit ille qui non conuertitur, iuxta illud Apoſtoli ad Philipp. 2.] Cum metu & tremore ſalutem veſtram operamini. Ipſe enim eſt qui operatur in vobis, & velle & perficere pro bona voluntate. [Ac ſi Apoſtolus diceret. Conſiderate cum quanta reuerentia & humilitate, oporteat vos ſubiici Deo, ex cuius miſericordia & liberali voluntate prouenit, quòd operetur in vobis: non ſolùm vt poſſitis velle bonum, ſed etiam operatur ipſum velle & perficere.]

Indidem argumentatur Caluinus l. 2. inſt. cap. 3. num. 10. vbi ex inſtituto probat, gratiam efficacem *ita mouere, vt noſtræ poſteà non ſit electionis, motioni, aut obtemperare aut refragari.* Nec Deum, vt ex Chryſoſtomo retulerat, [porrecta tantùm manu expectare, an ſuo auxilio iuuari nobis allubeſcat. *Hoc refellit Caluinus.* Non enim docet Apoſtolus, offerri nobis bonæ voluntatis gratiam, ſi acceptemus; ſed ipſũ velle in nobis efficere. *Rurſúſq; n.* 11. nihil reliquũ fieri quod voluntas humana ſibi arroget, *probat ex Paulo, qui* cùm dixiſſet, Deum eſſe qui efficit in nobis & velle & perficere, continuò ſubdidit, vtrunque facere pro bona voluntate, hac dictione gratuitam eſſe benignitatem indicans. *Itaque concludit Caluinus, nos quidem* ex quo ſemel Domini virtute in iuſtitiæ obſequium edomiti ſumus, vltrò pergere & propenſos eſſe ad ſequendam gratiæ actionem:] id eſt, cooperari ſponte ac voluntariè, ſed tamen neceſſariò: nec ſumere à nobis ipſis, vnde gratiæ Dei collaboremus. Id enim affirmare, vocat peſtilentiſſimam hallucinationem.

Addit Bannes argumentum ex Auguſtino epiſt. 106. vbi humanam voluntatem in ſalutis negotio, pediſſequam eſſe gratiæ affirmat, quia ſcilicet vt ex D. Auguſt. dixit Conſilium Arauſicanum, in omni opere bono Deus nobis amorem ſui inſpirat, & nulla facit homo bona, quæ non præſtet Deus vt faciat homo. Ex quo concludit Bannes, ipſum quoque velle conuerti, eſſe donum Dei, & à Deo effici in nobis; ac proinde non poſſe nos abhorrere ab eiuſmodi velle, ſi Deus cui nemo poteſt reſiſtere, decreuerit pro benignitate ſua illud in nobis facere.

Caluinus locum illum D. Auguſtini de voluntate gratiæ pediſſequa ad eundem modum accipiens l. 2. inſt. cap. 3. num. 8. ait, ſenſum Auguſtini duntaxat eſſe, quod gratia voluntatem præueniat. Quòd tamen voluntas ſic præuenta, dicatur pediſſequa, quia ſecundas quaſdam à gratia partes in bono opere obtinet, dum ſequitur gratiæ motionem quam poſſet non ſequi, hoc contra Auguſtinum eſſe contendit Caluinus; queritúrque S. Auguſtini mentem eò præpoſterè detortam eſſe à Petro Lombardo. Móxque num. 11. vt confirmet, S. Auguſtinum conuerſionem non partiri inter Dei gratiam, & liberum arbitrium, nihilque reliquum facere, quod iſti arrogetur, ſed in ſolidum tribuere conuerſionem Deo eam in nobis facienti, allegat locum ex cap. 32. Enchir. planè ſimilem ei ad quem alluſit Synodus Arauſicana locis à Banne notatis.

De aliis quibuſdam locis Auguſtini, quæ Bannes ad hoc propoſitum addenſat, nec aliud continent, quàm quòd Dei donum ſit, benè velle; & eius gratiæ eſſe quòd benè operamur, aliáque eiuſmodi; nihil addere neceſſe eſt, cùm tota Caluini diſputatio quam inſtituit l. 2. inſtit. cap. 3. ad probandam gratiæ ineluctabilitatem, non vllis teſtimoniis aut præſidiis fortioribus nitatur.

Argumentatur præterea Bannes ex verbis Ezech. 36 *Faciam vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea cuſtodiatis & operemini.* Vnde Bannes infert, cùm Dei promiſſio per operationem eius compleatur, neceſſe eſſe vt Deus qui promiſit ſe hominem conuerſurum, id exequatur, efficaciter operando conuerſionem: [Cum ergò, *inquit*, homo vult credere, ſperare, & diligere, ita liberè vult, quòd ſtante diuino concurſu non poſſit verificari quod homo non vult: aliàs poteſtas Dei adimplendi promiſſum, imperfecta eſſet. Siquidem maneret in hominis poteſtate, diuinam promiſſionem fruſtrare.

Eodem planè modo Caluinus cap. illo 3. quo ex inſtituto comprobat *gratiam Dei eſſe efficacem a ſeipſa,* nec ſitum eſſe in poteſtate liberi arbitrij gratuitam motionem amplecti, eámve abiicere, non omiſit num. 10. argumentum ex eo Ezechielis loco petitum. Ait enim. [Nec verò per Ezechielem promittit ſe daturum electis ſpiritum nouum, hoc tantùm fine vt in præceptis ſuis ambulare poſſint, ſed vt reipſa ambulent. Neque ſecùs accipi ſententia Chriſti poteſt. *Omnis qui audiuit a Patre meo, venit ad me,* quàm vt efficacem à ſeipſa Dei gratiam doceat, quemadmodum & Auguſtinus contendit. *Et paulò pòſt addit, his teſtimonis apertè excludi* medium quem Sophiſtæ imaginantur motum, cui obſequi, vel quem repellere, liberum ſit.] Eo ipſo enim, quòd loca propoſita aliáque ſimilia, aſſerunt efficacem ad perſeuerandum conſtantiam, vnà quoque, (iuxta Caluinum,) aſſerunt gratiæ fortitudinem; & eius repudiabilitatem per voluntatem, excludunt.

Demùm ſententiam ſuam probat Bannes ex illo ad Rom. 9. [non eſt volentis neque currentis, ſed miſerentis Dei. *Quem locum diuinè ab Auguſtino tractari notat. cap. 32. Enchir. vbi docet hoc dictum ab Apoſtolo,* quia & ipſa voluntas, à Deo præparatur. Et vt magis hoc explicet, refutat quandam falſam ſolutionem & erroneam, dicentium quòd proptereà dictum eſt, *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei*; ac ſi diceretur, non ſufficit ſola voluntas hominis, ſi non ſit etiam miſericordia Dei, quia ex vtroque fit. Contra hanc ſolutionem arguit ſic Auguſtinus. Si proptereà dictum eſt; *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei,* quia voluntas ſola non implet, cur non & è contrario rectè dicitur: Non miſerentis Dei, ſed volentis eſt hominis, quia id miſericordia Dei ſola, non implet? Concludit ergò Auguſtinus, quòd ſicut nullus Chriſtianus dicere audebit: Non miſerentis eſt Dei, ſed volentis eſt hominis, reſtat vt propterea rectè dictum intelligatur; *non volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei:* vt totum Deo detur, qui hominis voluntatem bonam, & præparat adiuuandam, & adiuuat præparatam: ita ſanè, vt bona voluntas annumeretur inter dona miſerentis Dei. Vocat autem Auguſtinus *bonam voluntatem*, ipſum actum liberi arbitrij.

Ex his Bannes effici vult, actum conuerſionis ita prodire à voluntate per diuinum auxilium determinatà, vt non poſſit ab ea non prodire, impoſſibiléque ſit, voluntatem à Deo rectam & motam, diuinæ motioni aſſenſum negare; cùm ipſemet aſſenſus, ſit purum Dei donum voluntati immiſſum, non quia ipſa voluit aut cucurrit, ſed quia ita placuit miſerendi Deo.

Ex eo quoque Pauli loco Caluinus 2. inſtit. cap. 5. num. 4. refellit eos, qui penes peccatorem eſſe volunt parere diuinæ motioni, eámve abiicere: quos inter, Chryſoſtomum, & Autorem operis de vocatione gentium, recenſuerat num. 3. Cùm enim Apoſtolus conteſtetur non eſſe volentis hominis, ſed Dei miſerentis, colligit Caluinus, fruſtrà obtendi poteſtatem peccatoris

peccatoris ad non parendum gratiæ, quamuis addat, non tamen idcircò eſſe inutiles correptiones & adhortationes; vt ferebat obiectio quam ibi diſſoluit: Quandoquidem Apoſtolus qui eo loco repudiabilitatem vocationis tam perſpicuè aſtruit, nihilominùs non rarò & correptiones & adhortationes in epiſtolis ſuis adhibet.

DIATRIBA. VI.

Sectarij Celeuma, déque damnato Caluino, & eius religione proſciſsâ, indemnato per Catholicos Banne eadem aſſerente expoſtulatio.

DIu iactatus, in Caluini atque Bannis placitorum ac probationũ comparatione, Sectarius; vt primùm ad propoſitum terminum veluti ad portum applicauit, exultare & triumphare viſus eſt, tanquam qui aduerſarium ineluctabiliter implicuiſſet, & inexplicabiliter irretiiſſet.

Intulit itaque 1. malè iampridem apud Catholicos audire Caluinum. tanquam libertatis hoſtem, qui tamen non aliud reipſa dicat quàm quod affirmat Bannes. Non enim par eſſe, vt logomachiis inſiſtatur, & cùm vterque eadem tradat, curandum non eſſe, ſi fortè diuerſis vocibus vtantur. Quare cùm Caluinus deuinctam ex diuina prouidentia ac decretis ineluctabilibus ac motionibus pluſquam ferreis humanam libertatem ſtatuat, ita vt impoſſibile ſit eam aliorsùm flecti; idque ipſum affirmet Bannes; parùm omninò curandum eſſe, quòd hîc dicat libertatem humanam nihilominùs manere exſolutam; Caluinus autem hoc diffiteatur. Præſertim cùm (dummodò ea deuinctio voluntatis admittatur, & addatur voluntatem creatam non poſſe aliò ferri quàm quò diuina motio illam propellit,) perinde ſit Caluino ſiue dicatur liberum arbitrium ſupereſſe, ſiue negetur. Putat quidem ipſe non ſupereſſe niſi libertatem à coactione, & actum ſic elicitum, cenſet non liberum, ſed voluntarium duntaxat, eſſe appellandum: Tamen ſi dominium hominis in actum ſuum abrogetur, permittit vt appellatio liberi arbitrij retineatur. Conſtant hæc omnia ex illis, quæ ſupra delibauimus ex lib. 2. Inſtit. c. 3.

Itaque perbellè conuenit Banni & Caluino iuxta Sectarium; qui illud etiam non omiſit expendere, quod Bannes, neceſſitatem illam, quâ voluntas ex diuino decreto & determinatione præuiâ deuincitur, ait non eſſe conſequentis, ſed conſequentiæ: [nempe quia non eſt ex naturâ rei, & ab intrinſeco, ſed ab extrinſecâ ſiue diuinâ voluntatis illaqueatione) idipſum totidem verbis à Caluino traditum eſſe l. 1. inſt. cap. 16. num. 9. vbi duplicem illam neceſſitatem conſequentis ſcilicet, & conſequentiæ, approbat, & eam quæ hîc intercedit, profitetur eſſe conſequentiæ tantùm, non autem conſequentis, ſiue ab intrinſecâ voluntatis naturâ.

Cùm igitur tam affinia, imò tam eadem, de libertatis impeditione tradiderint Bannes & Caluinus, ſubdidit Sectarius, non poſſe ſe ſatis demirari Catholicorum illorum frontem, qui cum Caluino tam auſterè ac ſenerè agant, vt eum libertatis humanæ exterminatorem, generi noſtro iniurium, meriti cuiuſvis ac totius boni moralis euerſorem, infament: de Banne autem nihil aſperiùs pronuncient. Cùm tamen grauiſſimi & celeberrimi Catholici Scriptores, eandem eſſe Bannis & Caluini ſententiam, iampridem ſcripſerint. Ita nanque diſertè αλφα penulatorum Bellarminus Cardinalis lib. 1 de grat. & l. b. arbitr. cap. 12. Ferdin. Maſcarenas Generalis Luſitaniæ Inquiſitor tract. de aux. diſp. 2. p. 3. num. 9. Odoardus Veſtanus l. 3. de tripl. hom. offic. cap. 29. Thomas Stapletonius in promptu. Cathol. ſerm. ad feriam 6. hebdom 1. quadrag. Et in antid. ad cap. 9. Actor. pag. 32. & 69. & ſuper ad Rom. pag. 772. Petrus à S. Ioſeph. diſp. 7. de gratia, ſect 1. num. 8.

Intulit 2. Sectarius, perperam omninò Caluinum apud Catholicos traduci, tanquam aſſertorem blaſphemiæ vel ipſi Tartaro horrendæ, quòd Deus ſit autor peccati. Hoc enim nuſpiam à Caluino tradi confirmauit. Imò verò Caluinum, perpetuum eſſe in refellenda ea vana impiorum excuſatione, & ſcelerum probro in eos regerendo. Tantùm itaque tradere Caluinum, peccatorem prædeterminari à Deo ad actionem materialem malitiæ ſubſtratam: v. g. (quod eſt eius exemplum,) Iſraëlitas prædeterminante & adigente Deo, actos in defectionem à Salomone, quam ſic abrepti & acti omittere nequibant: non tamen fuiſſe actos in perfidiam, quæ erat formalis malitia defectionem illam inquinans. Hoc autem diſertiſſimè & explicatiſſimè à Banne quoque fuiſſe traditum. Vel igitur Banni quoque tribuendum eſſe quòd Deum peccati autorem ſtatuat: Vel ſi id Banni à nemine eſt impactum; non eſſe quòd Caluinus malè audiat ea in parte, cùm nihil dixerit cui tam horrenda criminatio ſuperſtrui poſſit, quam quod Bannes quoque dixit: Nempe quod Deus prædeterminet voluntatem ineluctabiliter ad materiale peccati.

Intulit 3. Caluini religionem (quæ erat cauſa de qua primùm mota is erat,) mordaciter quidem & acerbè, ſed tamen admodum inſulsè, & cum magnâ veritatis laceratione, dictum fuiſſe à Catholico, *religionem beſtiarum.* Hoc enim atrox conuicium, dixit, niti tantùm negatione libertatis à neceſſitate; quam libertatem Caluinus non admiſit. At non admitti quoque à Banne, religionis Catholicæ homine; monſtraſſe ſe dixit. Et quamuis Bannes nomen liberi arbitrij retineat, tamen neque hoc reſpuere Caluinum, dummodò deuinctio voluntatis admittatur; quam Bannes admittit. Ergò non plus religionem Caluini eſſe religionem beſtiarum eam ob cauſam; (vt prætendebatur,) quàm ſit religio Catholicorum, in qua eſt Bannes.

DIATRIBA VII.

Catholici pro Banne conteſtatio, & prouocatio vtrinque interpoſita ad Dominicani Apoſtatæ iudicium.

EXultantem velut mutem in farina Sectarium, ægrè ad breuem moram ſuſtinuit Catholicus; nullam Chriſti & Belial conuentionem, nullam Catholici ſcriptoris & Geneuenſis Archiſynagogi ſocietatem, audire patiens. Itaque cùm nutibus & capitis aſſiduis ſuccuſſionibus, necnon erumpentibus propè inuito, & contra pactum ſilentium verbulis, dicenti ſectario obſtrepuiſſet non ſemel; vbi primum ſectarij ſtomachus reſediſſe; & concitatus in eo æſtus, dicendo deferbuiſſe viſus eſt, confeſtim pro Banne grauiſſimam interpoſuit conteſtationem, quâ doceret, longè aliam Caluino apud Catholicos hoc

Præſertim nomine exoſo; longè aliam Banni, cui nemo vnquam negotium faceſſit Catholicus, mentem fuiſſe in re propoſita.

Addidit, ſibi quidem, qui ſpinetis ſcholaſticis minùs aſſueuiſſet, & lectioni potiùs SS. Patrum ac Catholicorum Theologorum ad ædificationem ſuam, quàm ad tricas, ſcholæ accommodatiores quam ſacris pulpitis, dediſſet operam; minùs aditos & perſpectos eſſe Dominici Bannis commentarios, qui toti ſunt in illis ſalebris, & minutiloquio magiſteriali ſcholarum proprio: Tamen vel ex quo tempore philoſophicas lectiones adiiſſet, comperiſſe ſe, celebrem omninò Doctorem eſſe Bannem, acutum, & eruditum, vt ex eius diſputationibus in Ariſtotelis libros de generatione, à Magiſtro ſub quo in Philoſophiæ caſtris meruerat, ſæpè celebratis, coniiciebat. Nec dubium eſſe poſſe, quin homo in Catholica Eccleſia optimi nominis, ab impuriſſimo Hæreſiarchâ, in tam capitali dogmate diſſentiret. Et vt per imprudentiam humanum quid Banni excidiſſet, Patres tamen Dominicanos ſapientiâ & pietate abundantes, ac fidei zelo flagrantiſſimos, quorum ille inſtitutum profitebatur, nequaquam fuiſſe paſſuros, vt illud doctrinæ vitium, in ſcriptis Autoris eiuſdem inſtituti, vel vulgaretur aliquando, vel tandiu hæreret.

Hæc conſtante Catholico, nec reciprocis clamoribus parcente,& loca Caluini & Bannis tam affinia, imò tam eadem conteſtante Sectario, homo Catholicus qui nuper per occaſionem reditus è Germania, tranſierat Geneuâ, cùm videret tricantes & altercantes de verâ & ſyncera hominis Dominicani mente, Catholicum & ſectarium; autor fuit, vt de Dominicano quodam transfugâ,quem Geneuæ nuper appulſum in tranſitu audierat, exquireretur; veréne eadem cum Caluino in re propoſita ſentiret Bannes. Verè enim perſpectum ei fore quid Bannes & Dominicani Patres ſentirent, apud quos multos annos exegiſſe, & diu Philoſophiam ac Theologiam profeſſus eſſe, diceretur. Placuit Sectario conſilium, qui ab homine excucullato, & Caluini arcanorum iam conſcio,nihil ſuæ cauſæ metueret. Placuit Catholico,qui ſatis gnarus erat, quæ ferè cauſæ, Italos Monachos, (quorum vnus hic antehac fuerat,)Geneuam propellant. Nec dubius hærebat, quin vt alij antè permulti, & nuper eiuſdem religionis alius,è Pontificia Cauarum Metropoli Auenione transfuga;hic quoque ex Italia,ad exſaturandam carnis appetentiam, & deſpumandum libidinis feruorem ad illud omnis licentiæ aſylum, & impuritatis ac effrænationis Monaſticæ ſentinam, profugiſſet, vt tutò ac ſecurè, imò ſub auſpiciis Spiritus ſancti reformati; effundi in omne probrum liceret. De cætero autem confidebat, non ita illi cum cucullo abiectum veritatis amorem,vt eiuſdem quondam inſtituti ſodalem, contra conſcientiam & cognitam veritatem, eſſet damnaturus.

Itaque actor vterque, (neuter enim ſe reum volebat,) ad Italum illum qui Geneuam ante menſes aliquot confugiſſe ferebatur, cùm prouocaſſet, & in eum compromiſiſſet; cautum communi conſenſu eſt, ne partes reſponſum Geneuâ curarent; quòd Sectarius,malè ſtatum cauſæ expoſiturum aduerſarium vereretur: Catholicus autem, à Sectarij apud Geneuenſes autoritate metueret, nec iniuria diffideret ſinceritati reſponſionis, ſi à Sectario Geneuenſis vrbis municipe, ac fidei dyſcola, flagitaretur. Quare in teſtem, probatæ fidei ac ſinceritatis hominem, deuoluta ea cura eſt; concepta in hæc verba poſtulati Geneuam tranſmittendi formula, cui Dominicanus Apoſtata nuper ex Italia Geneuam aduectus, vt adſcriptionem ſuam ac iudicium apponeret, ab amico Geneuenſi, homine inter ſuos primario ad id adhibito,& per litteras bona fide datas rogato,curaretur. An verum ſit quod Caluinus tradit l. 1.Inſtitut.cap. 3.& ſæpè alibi, contendens libertatem humanæ voluntatis per Dei æternam prouidentiam, & eius executionem temporalem ita deuinciri, vt non poſſit alterutrum pro libito præſtare, ſed tantùm poſſit velle quod Deus antecedenter decreuit vt ipſa vellet, & quò eam Deus ineluctabiliter & irrefragabiliter mouet:an inquam hoc quod ibi Caluinus obfirmatè aſſerit, & propter quòd addit, nullam dari in nobis libertatem à neceſſitate, ſed tantùm à coactione, æquè aſſeratur à Dominico Banne, vt N. Miniſter Metenſis affirmauit: quamuis non idcircò Bannes vocem *liberi arbitrij* velit abrogari, vt voluit Caluinus, ob eam vnam poſitionem, quæ illi videtur cum Banne communis. Addens tamen in ea Logomachia parcum ſe fore, nec curaturum quomodò quiſque loquitur, dum de re conſtet, & ſecum conſentiat, qui circa voces diſſentit.

DIATRIBA VIII.

Petri Pauli de Bellis Apoſtatæ Dominicani, Iudicis compromiſſarij in lite de concordia Bannis & Caluini quoad negotium humanæ libertatis, iudicium quo Bannem & eius partiarios, à Caluino in ea cauſa, ad ſummum vocibus diſſidere pronunciat.

QVod venuſtè & piè, vt omnia, S. Ambroſius de Deo dixit, plura eum & maiora præſtare ſolitum quam rogetur, hoc in præſenti cauſa a Sectario Apoſtata expreſſum eſt. Plura dedit quàm rogabatur. Cùm enim ex concepta formula de vno Banne rogatus eſſet,ad vbertatem ac redundantiam doctrinæ prodendam, ingenuè & rotundè reſpondit, non Bannem modò (quanquam is diſſertiſſimè ita ſentiat & explicatiſſimè,) ſed & alios complures, qui Banni ſcientes volentes adhærerent, idem reipſa docuiſſe in puncto propoſito, quod Caluinus citatis locis tradidiſſet.

Nec enim aliud tradidiſſe Caluinum,quàm hominis voluntatem in hoc ſtatu naturæ lapſæ deuinctam eſſe,nec ferri poſſe niſi in eam partem, ad quam per Dei motionem & prouidentiam omnia fortiter attingentem determinatur: & quamuis ſuapte natura eſſet in vtranque partem flexilis, eàmque vertibilitatem habuerit in ſtatu innocentiæ; tamen eo ſtatu per Adami facinus euerſo, & vitiata ac contrita natura, gratiam quæ ad hominis reformationem à Deo confertur, & prouidentiam diuinam, quæ quibuſvis actibus humanis dirigendis ritéque ordinandis inuigilat, adeò fortem ac robuſtam eſſe,vt dominetur actui voluntatis humanæ, eámque prædeterminet ad ſic & non aliter operandum materiale operationis.

Hoc vnum cùm tradat Caluinus, loco allegato in formula ex qua iudicium exquiritur, planéque & dilucidè conſentiat Bannes 2. 2. q. 10. pag. 247. editionis Duacenſis ex typographia Petri Borremans, anni 1615.& pag. 248. documento 3. & p. 249.in ſecundo argumento,quod ducit ex Ezech. 36.vbi,cōtrà ſentientes, ait *aduerſari non ſolùm D. Auguſtino, ſed etiam veritati, & rationi,& ſacris literis, & vt faciant*

ciant homines liberos, eos facere ſuperbos & ſacrilegos: ac denique pag. 25c. vbi eos qui idcircò negabant ſe intelligere libertatis & diuinæ prouidentiæ concordiam, iubet credere:conſonátque quod habet 1. q. 19. & 23. pag. eiuſdem Duacenſis editionis, præſertim 277. vbi concludit deciſiuè, primam cauſam omnes inferiores cauſas determinare, & à nulla determinari, atque ita voluntatem quoque humanam, à Dei motione, non à ſua determinatione accipere quod velit.

Hæc inquam cùm ita ſint, Iudex re benè diſcuſſa, atque perſpecta, pronunciauit luce meridiana clarius eſſe, (ſunt ipſa eius verba;) Dominicum Bannem aſſeruiſſe, prædeterminationes phyſicas voluntatis creatæ, quibus ipſa ita determinatur ad vnum, vt non poſteà ſuopte nutu determinari aliò, ob ineluctabilem creatæ virtuti diuinam vim, prædeterminantem antecedenter ad aliud. Additur in eodem iudicis huius cõpromiſſarij reſcripto, has ipſas eſſe prædeterminationes phyſicas, quibus Caluinus locis in formula annotatis, deuinctionem voluntatis, & excidium libertatis à neceſſitate inuexit: ſuffragatoſque non Bannem modò, qui ſimillimis omninò vel etiam iiſdem verbis rem hanc cum Caluino exponit, ſed etiam alios non paucos; nominatimque, Didacum Aluarem, Guillelmum Eſtium, Franciſcum Zumel, Herreram, Ledeſmam, & Nugnum Cabezudum.

Quorum in eo reſcripto deſcripta habentur verba, hi ſunt, præter Bannem, è quo quàm plurima loca diffuſè ac verbatim appeduntur ex commentariis in qq. 14. 19. & 23. primæ partis, & in q. 10. ſecundæ ſecundæ, quæ à Sectario, in Caluini purgatione & recriminatione in Catholicos, ſunt annotata.

Didacus Aluares tract. de auxiliis editionis Colonienſis anni 1621. apud Petrum Henningium ſub ſigno Cuniculi lib. 2. cap. 5. (vocauit iudici, vt diligentiam probaret, hæc annotare:) ſententiam de phyſica prædeterminatione à Banne traditam, latè ac diffuſè confirmat, multúſque eſt in confirmanda fortitudine tam robuſtæ & determinantis motionis; quam non agere tantùm voluntatem ſuaſionibus, & inductione, ac morali cauſalitate contendit, ſed phyſicè & ineluctabiliter voluntatem creatam flectere ad agendum. Facit enim eam operari, vt ſæpè ex D. Auguſtino monſtrat hic Autor. Et ea ratione dicitur Deus operari in nobis velle. Non quòd duntaxat concurſu generali interueniat Deus ad coëfficiendam nobiſcum actionem noſtram: (hoc enim nihil ſingulare, & huius negotij proprium contineret, cùm tamen aſſeratur tanquam aliquid valdè peculiare actionibus ſalutis, quòd Deus faciat vt eas faciamus, & velle earum ſit à Deo;) ſed quòd fortiſſimâ Dei motione, voluntas determinetur ad ſic operandum; fiatque ex nolente volens, & ex repugnante conſentiens; ſic edomita per gratiam, vt impoſſibile ſit, eam aduerſùs ſtimulum recalcitrare. Allegantur in reſcripto, multa verba huius Autoris in rem prædictam, ex lib. 2. eiuſdem operis c. 7. & 20. & lib. 3. c. 3. & 18. & 23. notatis paginis editionis Colonienſis 307. & 440. & 475.

Accedit illuſtriſſimus locus eiuſdem Autoris, doctrinæ Banneſianæ feruentiſſimi propugnatoris ex Commentariis in c. 10. Iſaiæ ad illud, *Nunquid gloriabitur ſecuris*, vbi omnes cauſas ſecundas, etiam liberas, ait in manu Dei eſſe ſicut baculos & virgas; non ſicut arbores, quæ motus proprios habent; aluntur enim, creſcunt, frondent, florent, quibus omnibus deſtituitur virga & baculus. Et propereà iuxta Aluarem eis conferuntur cauſæ ſecundæ, etiam liberæ, *quia omnes ſunt organa & quaſi inſtrumenta, per quæ & in quibus Deus operatur, otioſa planè & mortua, ſi non mouearur ab eo.* Quod totidem propè verbis à Caluino dictum fuerat 1. inſtit. c. 16. n. 2. & 4. Similitérque argumentatio in eandem rem ex loco Ezechielis 36. & ex Ioan. 6. ac ex D. Auguſtini teſtimonio deprompta ab Aluare, apud Caluinum ex iiſdem locis æquè depromitur 2. inſtit. c. 3. n. 6. & 10.

Gulielmus Eſtius Duaci in Belgio Profeſſor, in 2. d. 28. editionis Duacenæ apud Petrum Borremans, doctrinam propoſitam à Banne, quæ ipſiſſima eſt Caluini quoad punctum præſens, confirmat 40. rationibus, docétque efficacitatem gratiæ eſſe [phyſicam, & propriiſſimè dictam, qua Deus ipſum voluntatis motum efficienter attingit, voluntatem ipſam applicando & determinando ad volendum & eligendum. Quoniam verò fieri nequit, vt Deus voluntatem determinet, & ipſa voluntas non determinetur, agátque id ad quod tanquam ſecunda cauſa applicatur à Deo, ſequitur fieri non poſſe, vt gratia iſta non habeat ſuum effectum. Subditur in reſcripto, rationes Eſtij, maxima ex parte eſſe illa ipſas, quibus Caluinus vtitur, & ob quas Synodus Dordracena Caluiniſtarum in Batauia, prædeterminationes phyſicas confirmauit, & vetita ſub anathemate contraria ſententia, ratas eſſe voluit.

Franciſcus Zumel Decanus Salmanticenſis, & Generalis Ordinis S. Mariæ de Mercede, in variis diſputationibus ad 1. p. & 1. 2. excuſis Lugduni apud Ioannem Pillehotte anno 1609. contra Ieſuitam Suarem totius ſuæ Societatis ſubtiliſſium, (vt patet ex tomo 3. pag. 105. vbi diſertè nominat Suarem,) impugnat acerrimè ſententiam Banni & Caluino contrariam, & argumenta Suaris pro ea, vocat *argumenta nouorum Theologorum.* Et poſtquam latè monſtrauit, prædeterminationem voluntatis fieri per motionem quæ voluntatem phyſicè vrgeat, addidítque voluntatem eſſe inſtrumentum quod non poteſt manere indifferens ad agendum vel non agendum, ſi moueatur ab agente principali: (quæ & ſimilia habet pag. 122.) excutiens pag. 125. Chryſoſtomum Banni aduerſantem, & expreſsè quoque à Caluino improbatum; ait Chryſoſtomum potuiſſe decipi, eò quòd neſciret diſtinguere gratiam vocantem, præuenientem, ac excitantem. Miratur aduerſarios, quòd Banni Chryſoſtomum obiiciant, cuius locum, manifeſtè ait conſtare quòd ſit erroneus. Et mox. *Ineptè adductus fuit locus Chryſoſtomi, in quo ipſe non rectè ſenſit.*

Hi ſunt, quorum loca deſribuntur, & fusè referuntur in reſcripto, Geneuenſis Apoſtatæ adſcriptione firmato, quo contenditur, Caluinum circa deuinctionem voluntatis & excluſionem libertatis à neceſſitate, nihil docuiſſe quod à probatis inter Catholicos Doctoribus æquè traditum non ſit. Ex quo efficere ſategit Sectarius petulanter religionem reformatam Caluini inſtitutione formatam, dictam fuiſſe religionem beſtiarum, eo ex capite quòd Caluinus deuinctionem voluntatis inuexerit.

DIATRIBA. IX.

Appellatio Catholici pro Banne, & partiariis, à Geneuenſi transfugâ malè damnatis.

FAlſus opinione ſua Catholicus, vbi deſertorem Dominicani inſtituti, cum cucullo omnem ſodalium quibuſcum ionutritus erat affectum abieciſſe vidit,

vidit, déque hominibus in ea familia celeberrimis tam peruersè auſum opinari, vt eorum doctrinam quam haberet probè perſpectam, cum cœnoſiſſimis ac lutulentiſſimis Lemanicæ paludis fæculentiis, & Caluinianâ illuuie componere nō dubitarit; incuſauit in primis ſimplicitatem ſuam, qui cum Sectario agens, in iudicem Sectarium compromiſiſſet. Eúmque præſertim Sectarium, qui deſertor ſignorum religioſi Ordinis, gratiam puſilli gregis nundinari haud dubiè quæſiuerit, ea ſuorum laceratione & infamatione, quam caula tota Caluiniana, permagnò redimat.

Quid enim vniuerſæ Caluini mandræ potuit gratius accidere, quàm audire, Caluinum in dogmate primario & fundamentali, circa quod ab omnibus Catholicis Doctoribus acerrimè flagellatus eſt, ab editis ex Orco monſtroſi errorum ſeminarij initio; tam graues, tam in Catholica Eccleſia celebres ſcriptores, aſtipulatores habere? Quid iucundius Synagogæ Geneuenſi, & fratribus diſperſionis Rupellanæ illuc nuper appulſis, quàm intelligere fœda & horribilia placita, de homine non iam liberi, ſed ſerui arbitrij, de Deo (proh blaſphemiam,) peccati incentore, imò autore primario; de cuiuſvis meriti noſtri excluſione, aliíſque ex eo veluti trunco progenitis errorum propaginibus, quæ ipſi malè feriati, armatis tot aciebus, munitis tot caſtris & arcibus, obiectu ſuorum corporum contumaciter & præfractè tutati eſſent; pacificè ab aliis intra ipſam Catholicam Eccleſiam, imò cum gloriâ propugnari, nemine damnante, vel etiam aſperiùs quicquam contrà profante?

Itaque tùm demùm ſerò ſapiens, intellexit, quàm improuidè cauſam ſuam hominis & Sectarij & Apoſtatæ iudiciô ac cauteriatæ conſcientiæ permiſiſſet, immemor effati illius per Sapientem à Spiritu ſancto profuſi. *Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat.* Oblitus inſuper pronunciati, quod ſuperioribus annis à Rege verè Magno prolatum paſſim vulgatum eſt; iſtiuſmodi monaſteriorum excrementa, vix poſſe de iis corporibus vnde exceſſerunt, benè ac iuſtè loqui; quòd putent ſua intereſſe, haberi peſſimos à quibus deſciſcunt, ne notari poſſint improbitatis, ſi proborum commercium deſeruiſſe credantur. Quare vulgationem alienorum probrorum, ſiue verorum, (ſi quæ interdum per humanam fragilitatem contingunt, non magno miraculo, cùm in choris cœleſtium ſub Deo capite, probra non defuerint, & in Apoſtolico cœtu Præſide Chriſto:) ſiue quod frequentiſſimum eſt, per nequitiam Apoſtaticam confictorum, ſuam innocentiam, aut defectionis excuſationem rati, alios onerare; priſtinæ neceſſitudinis iura omnia conculcant, & nulla fide innoxios commaculare non erubeſcunt, illud cauſati; *Dolus, an virtus, quis in hoſte requirat?*

Sed quia ſatis non fuit improuidum conſilium retexere, remedium quod aduersùs iudicantium, ſiue iniquitatem, ſiue imperitiam, ſuggeritur *l. appelandi ff. de appellat. & relatio.* vſurpandum ſibi eſſe exiſtimauit. Itaq; conteſtatus iudicis aſinitatem cū Apoſtatica nequitia coniunctam; appellare ſe pronuntiauit.

I. Sanctam Eccleſiam Catholicam, quæ tot iam annis, non in his tantùm religionibus, in quibus auenæ tritico intermixtæ creſcunt vſque ad meſſem, ſed etiam in Hiſpania, vbi ſummo iure, fidei ac doctrinæ azyma ſynceritas retinetur, Dominicum Bannē, aliôſq; in reſcriptio peruersè notatos, habuit pro Catholicis, & diſiunctiſſimis à fermento doctrinæ Caluinianæ.

II. Sacrum Ordinem B. Dominici, in quo Theologia conſenuit, éſtque ac ſemper fuit, viris ſanctitate & eruditione præſtantiſſimis, refertiſſimus. Nec tolerâſſet, ſed cum abominatione reieciſſet doctrinam Bānis, ſi ipſa eſſet Caluini doctrina, vt Apoſtata mētitur.

III. Doctos & Probos omnes; quorum maximè intereſt, hunc calumniandi, & in alienum nomen libidinandi furorem coërceri. Quid enim tutum erit ac ſecurum ab alienâ malignitate, ſi huiuſmodi nequitia abeat tacita? Aut cui non licebit, erroris cuiuſlibet infamiam inſpergere, ſi fas ſit Doctoribus per tot annos innoxiis, nulla noua cauſa data, labem quam placuerit, etiamſi teterrimam, affricare? Non eſt quidem nouum, vt hæreticus, idem ſit & calumniator. Nam apud Apoſtolum, inter alios illuſtres titulos, quibus hæretici decorantur, ille quoque non eſt omiſſus, quo dicuntur criminatores, ſiue calumniatores, Græcè διάβολοι; vt cuius ſpiritum calumniatorium poſſident, eius & nomen præferant. Id quod perpetuus in Eccleſia vſus per tot iam ſæcula docuit. Quis enim neſcit, quot & quantæ ab Arrianis aduersùs S. Athanaſium ſtructæ calumniæ, de homicidio, & ſpurcitiâ, aliíſque ſceleribus? Quot non diſſimiles aduersùs S. Euſtathiū Antiochenum, itidem ab Arrianis? Quot à Donatiſtis in Cæcilianum Carthaginenſem? Quot denique ac quantæ ab aliis ſemper hæreticis in Doctores Catholicos ſint ſtrophæ concinnatæ? Sed illud in re præſenti accidit importuniſſimum, quódque bonis & doctis omnibus intolerabile meritò videri debeat, quòd nullo colore, nulla occurrente nouâ ratione, memoria grauis ac pij Doctoris, eíque adhærentium, proſcinditur ab eo à quo minùs oportuerat: cùm ſoleant calumniatores, apparentiis aliquibus quæ rationabiles videantur inniti; ne illicò deprehendantur quod ſunt, quod iudex iſte neglexit.

IV. Et poſtremò ipſum iniqui iudicis conſcientiam, & anteriorem mentem. Id eſt, ipſum Petrum Paulum de Bellis, adhuc ſobrium, & nondum dementatum ſpurcis amoribus, qui illum mentis ſanitate deturbatum, ex Italico clauſtro, Geneuam ad omnis impuritatis ac effrænationis officinam abduxerunt. Quòd enim tunc alius illi de Banne ac ſociis ſenſus fuerit, nequaquam diffitebitur. Ipſe ſaltem ſibi, ſi ſe conſulat & audiat, non negabit. Mutatam ergò mentem, imò vix mentem, ſed vocem, in combibonum Caluinianæ popinæ gratiam, non lippus, ſed cæcus ſit qui non videat. Itaque illud quoque tribunal internum, in quo aduersùs iniquum ipſum iudicem, tametſi domeſticum, ſententia fertur, & irrequieta ei laceratio iugíſque flagellatio indicitur, appellandum ſibi eſſe cenſuit Catholicus, eius iudicio in Bannem malè habitus.

Parauerat ille, homini malè ſano medicinam, aduersùs febrem impudicitiæ qua flagrat: & Carcinodes Apoſtaſiæ, quo index nequam eſt contactus, cauterio reprehenſionis adurere, aut cultro ad viuum reſecare meditabatur. Sed diſtulit, ſi fortè exſaturata poſt aliquot ariſtas laſciuia, enubilata mētis reprobę turbidine ſerenitatē exoriri denuò ſinat; & de tam denſa peruerſitate, condignam ſatisfactionem perſuadeat. Hæc ni accedat, & multò magis ſi mens læua Apoſtatam vrgeat ad non deferendum appellationi, denunciat ei citra vllam ambiguitatem Catholicus, multa flagella peccatoris, quibus & Spiritus ſanctus in ſacris literis, & ſacri Doctores in libris ſuis, Apoſtatas caſtigarunt in dorſum eius demittenda. Quódque miſerrimi maſtigiæ, Monaſtica reiectamenta, religionum exuertæ, SS. Patribus; Hieron. Iouinianus, Heluidi⁹, Vigilantius, Sabinianus; Fulgētio Faſtidioſus; Ephræmo Paulonis; Theodoro Studitæ Menno & Saprita; Chryſoſtomo Theodorus; alij Apoſtatæ à Monachatu, aliis Patribus, hoc Petrum Paulū de Bellis Dominicanum Apoſtatā, & Geneuam ex Italia transfugam, iuſtè ſtringendo eius calamo, iræque meritiſſimo concitandæ, futurum.

THEOLOGIA

THEOLOGIA SVPPLEX,

INSTRVCTA LIBELLO, PRO libera Quæſtionum Scholaſticarum inter Doctores diſcuſſione cum charitate atque modeſtia.

POSTVLATVM THEOPHILI RAYNAVDI, Societatis Ieſu Theologi.

ALEXANDRO VII. CATHOLICÆ ECCLESIÆ ANTISTITI, Domino Sancto, Beatiſſimo Patri, Epiſcopo Epiſcoporum, Inſpectori omnium, totius fidei Capiti.

QVOD ſuperemimentiſſimam Apoſtolatus tui Majeſtatem, *Pater Beatiſſime*, Ego poſtremiſſimus mortalium, interpellare audeo, non cœca & inconſulta temeritas parca reuerentiæ, ſed iuſta neceſſitas facit, qua non tam adductum me, quàm adactū ſentio, vt in re ad curam *Magiſtri Magiſtrorum* (quæ tua prærogatiua eſt,) pertinente humillimè ſuggeram, quod è bono Eccleſiæ Dei eſſe, & Catholicæ Doctrinæ haud grauatè conficiam, ſi tu, (*qui fonte bonitatis tuæ, ſemper irrigas negotium Dei*,) tantillum acceſſum benignè indulgeas. Nec quo minùs pro more tuo benignè indulgeas, hærere dubius poſſum, cum ſis ipſe fons patens domui Iacob, nemini intercludendus vnquam; qui haurire velit. Qua planè ſpecie, Theodorum Papam exhibuit, iam olim trias Synodorum Africanarum iis ad eum vſa verbis, quibus tecum quoque agere liceat *Magnum & indeficientem omnibus Chriſtianis fluenta redundantem, apud Apoſtolicam ſedem conſiſtere fontem, nullus ambigere poſſit; de quo riuuli prodeant affluenter, vniuerſum largiſſimè irrigantes orbem Chriſtianorum; cui etiam in honore Beatiſſimi Petri, Patrum decreta peculiarem omnem decreuere reuerentiam, in requirendis Dei rebus; quæ omnino & ſollicitè debent; maximè verò iuſtéque, ab ipſo Præſulum examinari vertice Apoſtolico; cuius vetuſta ſollicitudo eſt, tam mala damnare, quàm probare laudanda. Antiquis enim regulis ſancitum eſt, vt quicquid quamuis in remotis vel in longinquo poſitis ageretur Prouinciis; non priùs tractandum vel accipiendum erit, niſi ad notitiam almæ ſedis veſtræ fuiſſet deductum; vt huius authoritate iuxta quā fuiſſet pronunciatio firmaretur; indéque ſumerent cæteræ Eccleſiæ, velut de natali ſuo fonte prædicationis exordium; & per diuerſas totius mundi regiones, puritatis incorruptæ manent fidelibus Sacramenta ſalutis.* Quare

S. Cypr. epiſt. 46. Syn. Affric. in Conc. 1. later. ſecr. 2. Tertull. lib. de pudic. Pamphil. Abyd. ad Petrum Fullon. Philip. legatus in Conc. Epheſ. Fulb. Epiſt. 91. *In Concil. Later. ſub S. Martino I. Secret. 2.*

Scriba. certum ad Pontificem ſummum cuique fidelium aditum eſſe, ſiue Verbo, ſiue ſcripto ſupplicare velit; nec verendum eſſe, ne ſupplicationis porrectio diſpliceat, Marcus Cæſenas in ipſo Lateranenſi Concilio, Præſide S. Martino 1. Sanctè eſt conteſtatus. Plura excuſare, & longiore mollium adituum captatione, agendi ſpatium improuidè recidere; iniuria fuerit, quatiens ſenſum quem de æquitate & humanitate Vicarij Chriſti omnes habemus. Et verò agentem cum Romano Pontifice, molibus ſemper negotiorum oppreſſo, breuem & ſubſtrictum verbis eſſe oportere, admonuit iam olim Ioannes Sariſberienſis, Epiſt. 14. Quare hîc eſto excuſandi meta, & ſupplicandi principium.

SVMMELLA.

§. 1. *SVpplicandi occaſiones;*

§. 2. *Decretum de ſuppreſſione quæſtionum ad auxilia gratiæ ſpectantium refertur, eiuſdem extenſio indebita attingitur;*

§. 3. *Aduersùs prorogationem ſuppreſſionum decreto propoſito, antehac indictarum, ſupplex ſuggeſtio.*

§. 4. *Suppreſſiones tractationum de materia propoſita, nullam nunc habere iuſtam neceſſitatem.*

§. 5. *Suppreſſiones ignotæ antehac Eccleſiæ.*

§. 6. *Diffidentes cauſæ ſuæ, Ethnici, Sarraceni, Hæretici, ſuppreſſiones adamarunt,*

§. 7. *Veritas tenebrarum, & compedum impatiens, lucis & libertatis amans, ſuppreſſiones auerſatur,*

§. 8. *Dei conſilium, ſuppreſſionibus aduerſans.*

§. 9. *Boni fraudatio per ſuppreſſiones,*

§. 10. *Multitudo ſcriptionum anteriorum, non iuuat ſuppreſſiones.*

§. 11. *Nec caligo argumenti, ſuppreſſionibus aſtipulatur,*

§. 12. *Damna à ſuppreſſionibus, cum ſunt impugnandi errores.*

§. 13. *Operum & authorum grauium deformatio à ſuppreſſionibus.*

§. 14. *Labes à ſuppreſſionibus, in Concilia & Patres.*

§. 15. *Nullus fructus, ac ne pacis quidem, à ſuppreſſionibus.*

§. 16. *Inæqualis ſuppreſſionum vigor.*

§. 17. *Recollectio vniuerſam diſſertationem ſummis capitibus comprehendens. Supplicationis Clauſula. Epimetrum.*

---

§. I.

Supplicandi occaſiones.

CVm vſus perpetuus in Dei Eccleſia tulerit, vt libri noxij configerentur, qui verò labe carerent, indemnes eſſent; non ita multo ante placuit, vt libris de certo argumento, Catholicè licet conſcriptis, & prorſus errore vacuis, interdiceretur, tantum quia agunt de argumento, quod viſum latius eſt, vt omninò eſſet tacitum, nec poſſet editis libris agitari;

Prima materia quam ad eum modum ſuppreſſam ſciam, fuit tractatio auxiliorum diuinæ gratiæ. Ago de materiis ſpeculatiuis, & ad ſcholaſticum minutiloquium ſpectantibus. Non enim me latet, quoad alia quædam indictum aliquando eſſe à Pontificibus ſilentium. Verbi gratia vetuit Nicolaus I V. exenti Conſtitutionem ſuam *Exiit qui ſeminat*, & libros in eam gloſſaſve pluſquàm Grammaticales conſcribi, ſed hoc & mox à Ioanne X X I I. *quia nonnunquam*, reuocatum eſt; & vt vides, non ſpectat ad quæſtionem ſpeculatiuam ſcholaſtici pulueris propriam. Similiter in Auguſtinianorum Chronicis ab Onuphrio inchoatis, perfectis verò à Ioſepho Pamphilo, annotatur Anno Chriſti 1484. Sixtum I V. interpoſitâ Anathematis pœnâ præcepiſſe, ne Auguſtiniani Eremitæ, & Canonici; de S. Auguſtini habitu, & quo ſchemate pingi deberet, diſputarent vltra, vel ſcriberent. Diploma extare ferunt in Camera Apoſtolica libro 692. fol. 307. & exhibitum etiam eſt à Pennoto in hiſtoria Canonicorum Regularium. Vnde illa Iacobi VVimphelingi per Eremitas vexatio ob vnum *in Præfat. ad Lector.* verbulum, contra illud Pontificis mandatum, vni cuidam ſuo operi inſertum, vt memorat Trithemius *lib. 2. Epiſt. 42.* Epiſtola ad Mathæum Harbonum. Alia fortaſſis ſimilia quædam exempla, proferre liceat.

Sed quod ad materias, Theologorum Scholaſticorum proprias attinet, non memini interpoſitam eiuſmodi prohibitionem fuiſſe, ante hanc quæ auxiliorum diuinæ gratiæ tractationem ſpectat, ſuperioribus annis agitatam. Quod enim duobus in Eccleſia Ordinibus, in eo negotio inuicem non conueniret, ſuſpicione ducti ſunt aliqui; (rectè an ſecùs, viderint ipſi, ego nihil pronuncio, niſi cauendam eſſe pronunciandi temeritatem;) ſuſpicione inquam ducti ſunt nonnulli, grauibus vtilibúſque de cauſis placuiſſe, vt indicto vtrinque ſilentio, de diuinæ gratiæ auxiliis cœleſtibúſque ad bonum ſuppetiis, taceretur. Cúmque initio præcisè vetitum eſſet, ne tractationes de eo argumento inſtituerentur; poſteà eò deuentum eſt, vt apud aliquos diuinam gratiam efficacem in libro quopiam commemoraſſe, propè crimini ſit. Vſque eò, vt in quodam Societatis Ieſu Collegio, cum edendæ typis

pis eſſent concluſiones Theologicæ, oblatæque de more eſſent recognoſcendæ Inquiſitori, è ſacra quadam familia, exorari iſte nunquam potuerit, vt concluſionem vnam euulgari typis pateretur, qua gratia actualis, in ſufficientem & efficacem diſtribui aſſerebatur: adeò vel ipſum *gratiæ efficacis* nomen, ingenia quædam percellit. Vt autem ſententiæ de gratiæ efficacis ineluctabilitate, cui adhæreſcunt, conſultum certiùs eſſet, & pars contraria quæ efficacem gratiam ſtatuit repudiabilem, quamuis repudiandam neget, exarmaretur; nec haberet quomodò diuinæ prouidentiæ certitudinem ſummam, cum voluntatis creatæ vertibilitate fœderaret; quod interuentu duntaxat eius diuinæ ſcientiæ quæ *media* dicitur, ſperare licet; contenderunt non ita pridem iidem gratiæ efficacis ineluctabilis defenſores eodem ſilendi de diuinis auxiliis mandato de hac quoque diuina ſcientia indictum eſſe ſilentium, & libris in quibus diuina ſcientia media aſtruitur, æquè ac iis qui diuinæ gratiæ auxilia tractant interdicit, quamuis nihil in eis contra fidem ſanámve doctrinam, aut aliter quàm ad Theologicam amuſſim exactum proponatur; Iámque eò deuenitur, vt exſolutam humani arbitrij libertatem libris editis propugnare, ægrè concedatur; víxque fas ſit abſque confixione affirmare, ſuppoſitionem antecedentem tollere libertatem expeditam. Expectandum proinde breui videtur, vt ſi hæc Ratio locandi in tuto gratiam ineluctabilem eius defenſoribus benè cedat, in omnibus planè materiis in quibus aliquis præconceptis eorum ſententiis obſtrepere auſus fuerit, ſimili ſibi ſcuto caueant, & indicti ſilentij vmbone prætexto in aliorum qui contra ſenſerint, libros ac ſcripta, conclamandi facultatem nanciſcantur, minimà quacunque cauſa. Quod enim circa blaſphemiam aliáque atrocia crimina negant Theologi, cadere excuſationem ex materiæ exilitate, hoc in his materiis non minùs habere locum volunt. Vna linea per occaſionem aut obiter inſerta, vnum Verbulum quod inter tractandum longe alia exciderit, plus ſatis eſt ad confixionem totius illius ſcriptionis, quæ ab alterius partis homine edita fuerit. Nam quis quæ ipſis arridet, ſententiæ ſuffragatoribus, expoſtulant aliqui, (iure, an iniuria non dico,) ſed expoſtulant tamen, omnia interdum fuiſſe libera; ita vt vel ſi Tomos plenos contra edictum fundant, (quod feciſſe conſtat Gibieufum, ac Gulielmum Camerarium libro cui titulus eſt *antiquitatis de nouitate Victoria*, quem Inſcripſit Reuerendiſſimo Patri Nicolao Ricardio Magiſtro ſacri Palatij & alios infra proferendos,) nemo negotium faceſſat, nec violati ſilentij inſimulentur, liquet, me poteſtatem quâ lex lata eſt, & eos qui tulerunt, non attingere: ſed de nonnullis excubitoribus, tuendæ eius obſeruationi inuigilantibus, agere.

§. II.

Decretum de Suppreſſione quæſtionum ad auxilia gratiæ ſpectantium, refertur; eiuſdem extenſio indebita attingitur.

VErum quia ſtudij flagrantiſſimi quo ſilentium de negotio propoſito captatur, munimentum idoneum præfertur, edictum, quod à ſuprema ſacra in terris poteſtate exiit; ante omnia operæ pretium eſt, repreſentare huiuſmodi edictum, fideliter, ex renouata eius euulgatione, quæ ſic habet.

FERIA V.

Die XXII. Maij, à Natiuitate Chriſti. 1625.

IN generali Congregatione S. Romanæ & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico apud S. Petrum, coram *S. D. N. D.* Vrbano diuina prouidentia Papa VIII. ac Illuſtriſſimis & Reuerendiſſimis Dominis. *S. R. E.* Cardinalibus in vniuerſa Republica Chriſtiana contra hæreticam prauitatem Inquiſitoribus Generalibus, à ſede Apoſtolica ſpecialiter deputatis. Cùm aliàs fœlicis Recordationis Paulus Papa V. prædeceſſor noſter, decretum in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ & Vniuerſalis Inquiſitionis ediderit, tenoris ſequentis, videlicet: S. D. N. Decreuit, vt ſcribatur Nuntiis Apoſtolicis, qui notificent & ordinent Superioribus Religionum, Vniuerſitatibus ſtudiorum, & Ordinariis ſuæ Nunciaturæ, ne ſinant imprimi, in materia de auxiliis, etiam ſub prætextu commentandi S. Thomam, aut aliò modo; & quilibet de hac materia ſcribere & imprimere volentes, priùs mittant Tractatus & Compoſitiones ad hanc S. Inquiſitionem. [S. D. N. ſupradictum Decretum, hoc ſuo præſenti Decreto confirmauit & innouauit, diſtrictè præcipiens & mandans omnibus & ſingulis Religionis, Ordinis, Congregationis, Inſtituti, ac Societatis, etiam de neceſſitate exprimendæ Regularibus, & aliis quibuſcunque, tam Eccleſiaſticis quàm ſæcularibus perſonis, cuiuſcunque ſtatus, conditionis, gradus, Ordinis, & Dignitatis, tàm Eccleſiaſticæ quàm ſæcularis vt in poſterum non audeant imprimere, vel quoquo modo libros edere, tractatus vel compoſitiones, ex profeſſo, vel incidenter, aut prætextu commentandi D. Thomam, vel quemlibet alium Doctorem, aut aliâ quauis occaſione, prætextu vel modo; de materia auxiliorum Diuinorum tractantes, ſine expreſſa ac ſpeciali licentia à ſanctitate ſua in Congregatione S. Officij obtinendâ, donec aliud in hac materia ſede Apoſtolica fuerit ordinatum. Vt autem huiuſmodi Decretum inuiolabiter obſeruetur, eadem ſanctitas ſua voluit & declarauit, Contrauenientes, pœnas priuationis dignitatis, & officiorum ſuorum, vocis actiuæ & paſſiuæ, facultatis concionandi, publicè legendi, docendi & interpretandi, ipſo facto abſque alia declaratione incurrere; & nihilominus aliis etiam pœnis, ſanctitatis ſuæ, & ſucceſſorum ſuorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis ſubiacere, libros porrò quos in futurum contra præſentis decreti tenorem edi contigerit, abſque alia declaratione tanquam expreſsè prohibitos haberi voluit; & impreſſores præter amiſſionem librorum, pecuniariis, & aliis corporalibus pœnis, iuxta criminis grauitatem puniri mandauit, contrariis quibuſcunque non obſtantibus.]

Hactenus, decretum; quod manifeſtiſſimè liquet, ſola tractatione diuinorum auxiliorum interdicere.

Quid verò hoc ſit, quo admitto interdici, exponendum eſt paulò diſtinctius; cum vt intelligatur quam prohibitionem laxari poſtulemus; tum vt tricas aliquorum qui hîc dilatauerunt philaſteria, & magnificauerunt fimbrias, demonſtramus eſſe inanes, & abſque fundamento. Ad liquidam ergo & plenam decreti intelligentiam, duo exponenda ſunt. Vnum, *quid ſint auxilia*, quorum tractatio vetatur; alterum, quid ſit *ex profeſſo vel incidenter* de eis *tractare*. His enim continetur, tota decreti prohibitorij materia.

Auxilia gratiæ iuxta D. Auguſtinum l. de Præd. SS. cap. 10. & l. de dono perſeu. cap. 14. dicuntur illa dona ſupernaturalia, quæ Deus ab æterno præparauit, & in tempore confert. vt eliciamus opera ad vitam æternam aſſequendam accommodata. Agitantur de his donis ſiue auxiliis naturæ indebitis, variæ quæſtiones V. G. 1. quid ſit auxilium gratiæ efficax, quid item ſufficiens. 2. qua ratione auxilium efficax ſit maius Dei beneficium quã ſufficiens. 3. an auxiliũ efficax ſit ſancta cogitatio, & victrix delectatio. 4. an cum auxilio entitatiuè æquali, poſſit contingere, vt vnus conſentiat, & alter diſſentiat. 5. an auxilium ſit efficax ex ſola contemperatione & congruitate auxilij ſiue vocationis, cum eo qui vocatur; an verò idcircò auxilium ſit efficax; quia in actu primo & antecedenter prædeterminat voluntatem in vnam partẽ. 6. an ea prædeterminatio voluntatis ſit phyſica an moralis, ſuppoſito quod detur. 7. an in ea prædeterminatione videri certò & infallibiliter poſſet effectus ſupernaturalis futurus. 8. Et principaliter, an auxilium efficax ita prædeterminet voluntatem creatam, vt poſito quod afficiat illam, & in ſenſu compoſito tactus liberi arbitrij per illud, non poſſit voluntas diſſentire, & ferri in oppoſitam partem. Circa hoc enim inferbuit præcipuè concertatio partium; dum pars vna contendit, vt auxilium ſit efficax, opõrtere illud eſſe talis naturæ & proprietatis, ſiue conditionis, vt ſemel inditum voluntati, ſit ineluctabile; eo quod antecedenter, & ante nutum voluntatis, prædeterminet illam ad operandum; & adeò valide vrgeat, vt nunquam poſſit voluntas cum tali auxilio coniungere diſſenſum. Pars verò alia è contrario affirmat, auxilium efficax, (etiam ex quo iam inditum eſt, & per illud prorumpitur in actum,) talis eſſe naturæ, proprietatis & conditionis, vt quamuis alliciat excitétque hominem ad operandum, & ſupernaturali robore vegetet ad excudenda opera, quæ natura nuda non poſſet elicere: tamen non prædeterminet antecedenter voluntatem, ſed eam relinquat indifferentem ad operandum, vel non operandum. Hæ & ſi quæ ſunt aliæ de diuinis auxiliis quæſtiones, ſpectantes ad vim auxilij efficacis ac ſufficientis, & modum quo hæ cœleſtes ſuppetiæ efficiunt voluntatem, cui à Deo communicantur; ſunt materia interdicti prohibitorij, tractationis de auxiliis. Non eſt enim vetitum de aliis materiis tractare, ſed de iſta tantum quæ in quæſtiones propoſitas diſpeſci poteſt, atque adeò omnium illarum quæſtionum tractatione interdicitur, quia omnes ſunt de auxiliis diuinis ſupernaturalibus quæ tractare prohibemur.

At ob contrariam cauſam, ſiue quia non ſunt de auxiliis gratiæ, liberum eſt tractare quæſtiones de ſcientia Dei & neceſſaria & libera, ac etiam conditionata ſeu media, quærendo de hac ſcientia conditionatorum futurorum, an ſit in Deo, & an ſit ante vel poſt decretum diuinum, & an ſit opportuna vel etiam neceſſaria ad intelligentiam infallibilis prouidẽtiæ, qua Deus dirigit hominem, vt benè operetur & ad ſalutem pertingat. Similiter nihil eſt quod vetet, tractare de voluntate Dei, & de diuinis decretis, quibus prædefinit immanenter actus liberos, vel decernit concurrere cum humana libertate. Hæc enim decreta cum non ſint quid creatum, & à Deo homini inditum, ſed inſint ipſi Deo, non ſunt auxilia gratiæ atque adeò eorum tractatio non vetatur. Et quamuis materiæ illæ de ſcientia & voluntate ac decretis Dei ſint affines auxiliis gratiæ, nec poſſit de auxiliis agi, quin illæ aliæ materiæ ſint præcognitæ: nihilominus ſunt materiæ diſtinctæ ab auxiliis, quæ ſola vetitum eſt tractare. Præterea verò eandem ob cauſam, non prohibetur tractatio modi quo Deus operatur cum cauſis ſecundis etiam liberis, actus morales bonos, ordinis naturalis cauſantibus. Nam de huiuſmodi concurſu, & quomodo Deus cauſas ſecundas ad operandum moueat ſiue applicet, actum eſt ab Ariſtotele 2. & 8. Phyſic. & 7. Moral. Eudem. cap. 18. 2. Magnor Moral. cap. 9. At Ariſtoteles de auxiliis gratiæ quæ non agnouit, diſputare non potuit. Nihil igitur eſt quod vetet, talia, quæ ſubſellij purè philiſophici ſunt, agitare, ſicut neque excutere, quomodo Deus concurrat ad materiale peccati; quia tractare de iſtis, non eſt tractare de auxiliis gratiæ, quod vnum prohibetur. Nec plura de primo quod exponendum ſuſceperam, ſiue quid ſint auxilia de quibus prohibemur tractare.

Videndum 2. loco eſt, quid ſit *tractare*, & ſiue *ex profeſſo atque ex inſtituto*, ſiue *incidenter tractare:* Vtrumque enim prohibetur circa materiam propoſitam, id eſt circa auxilia gratiæ. *Tractare*, non eſt ſupponere, aut leuiter explicare ſuam de re aliqua ſententiam; ſed eſt, eam rem ediſſerere atque verſare; ac ſi controuerſia de ea ſit, proponere vtriuſque partis firmamenta, eáque librare; & diiectis oppoſitis, ſua ſtabilire. Sic enim expoſuere DD. quod vetitum eſt tractare ad populum vernacula lingua de Cõceptione Immaculata B. Virginis; hoc eſt, vt Suares tom. 2. 3. p. d. 3. ſe. 6. exponit, vtrinque rem agitare cũ controuerſia & contentione quamuis ſimpliciter docere, & confirmare, ac perſuadere piam ſententiam, non prohibeatur: nam hoc non eſt tractare, iuxta notionem à D. Iſidoro 5. Originum cap. 8. aſſignatam.

Tractatus eſt, vnius rei multiplex expoſitio, ſic dictus eo quod trahat ſenſũ in multa. Subſcribit Gloſſa l. *qui quadring.* ff. ad l. *Falcidiam* & l. *finali* verſ. *illi tract.* ff. *ſi Part. hered.* Conſentiunt DD. cum dicunt, tractare, eſſe deliberare de re quapiam, interueniente diſcuſſione & examine. Ita Innoc. in caput *bonæ memoriæ* de electione. Baldus l. *multorum intereſt.* c. *ſi quis alteri vel ſibi.* Albericus adducens alios in dictionar. Et de ſtatu quæſt. 64. Parte 3. Anton. Blancus *l. fin.* de quæſt. num. 22. Maſcardus de Probat. concl. 1386. num. 3. Cuiacius in Primo tract. ad African. & alij quos hi adducunt.

Iuxta quos omnes, non erit Reus violati decreti interdicentis tractatione de auxiliis, is qui ad explicandum diuina decreta & præfinitiones, ſupponit aut præmittit, obitérve proponit ſuam ſententiam de diuinis auxiliis; abſque qua propoſitione aut ſuppoſitione, illa alia quorum tractatio eſt libera, intelligi aut explicari non poſſent. Hoc enim non eſt tractare de auxiliis, quod vnum prohibetur. Idque ſatis manifeſtum fecit Congregatio S. Inquiſitionis Romanæ, quæ Anno 1627. poſtulanti Nuncio Apoſtolico poſtea Cardinali à Balneo, vt fieret poteſtas Franciſco Syluio edendi Commentarios in 1. p. D. Thomæ, quos idcircò Romam mittebat recognoſcendos; reſpondit, concedit editionem tractatuum de ſcientia Dei & voluntate, ac prædeſtinatione in quibus ſæpè proponebat ſententiam ſuam de auxiliis gratiæ: Tantúmque negari editionem eorum, quæ ſcripſerat in q. 105. vbi non obiter, ſed cum diuerſitate ſententiarum & diſcuſſione, tractabat de vi auxiliorum diuinorum; quod vnum vetari expreſſit Congregationis nomine Card. Millinus. Quod ergo Franciſco Syluio permiſſum eſt, quia non fuerat vi decreti prohibitum, æquè aliis omnibus permiſſum eſſe cenſeri debet.

Supereſt exponendus duplex modus tractandi de auxiliis, prohibitus vi decreti; nempe vel *ex profeſſo*, vel *incidenter*. Quid ſit *ex profeſſo tractare*, non eſt obſcurum.

obſcurum. Is enim ex profeſſo tractat de aliqua materia, qui propoſitam ex inſtituto habet eius diſcuſſionem; primò & principaliter in id incombens, vt quæ ad illam materiam attinent, illuſtret, confirmet, atque contra aduerſarios propugnet. Ita Sanches 2. in Decal. cap. 10. num. 34. Sayro de Cenſur. l. 3. cap. 5. num. 12. Vgolinus in bullam Cænæ cap. 3. §. 2. & affinia ſunt quæ habet Iacobus de Graſſiis, 1. p. Deciſionum lib. 4. cap. 13. num. 40. & 41. Intentio iſta Autoris, deprehenditur præſertim ex libri titulo, & ex argumento operis, vt plurimum præfixo libris qui vulgantur. Is verò dicitur *tractare incidenter*, qui quamuis tractet de re quapiam, non tamen ex principali inſtituto: ſed cum aggreſſus eſſet tractare de vno, abrepta occaſione, excurrit in aliquid aliud, quod ſe habet vt acceſſorium, ad principale operis argumentum; & hoc acceſſorium diſcutit & expendit propoſita diuerſitate opinionum; huiuſmodi eſt vſus multorum, qui ſumpta occaſione, ex eo quod principaliter tractandum ſuſceperant, tractant inſuper de aliquo alio, quod veluti incurrit, & incidit in diſputationem.

Tractant inquam non obiter, & paucis lineis rem attingendo per nudam mentis ſuæ expreſſionem; ſed diſputando, & rem agitando cum opinionum diuerſitate. Sic Annibal Roſelli, ſcribens ex profeſſo in Mercurium Triſmegiſtum; arrepta occaſione inſeruit ſuo Commentario integram tractationem de ſacramentis, implentem ſpiſſum volumen. Hoc ille incidenter tractat, ſed tamen tractat. Et multi philoſophi ac Theologi eodem modo expatiantur arrepta occaſione, quod cum faciunt, qq. quas ſic tractant, dicuntur *incidentes*. Et eodem modo exponunt Iuriſperiti, *cauſas incidentes*. Pro qua notione multos adducit Card. Tuſcus V. *Incidens* num. 43. Videndus Bartolus ac Salicetus ad l. 1. C. *de Ord. Iud.* Gloſſa *in c. 1. de Ord. cognit.* & in c. *cauſa* de reſtitut. in integr. Ancharanus ibidem num. 6. nec non Card. ad eundem locum oppoſ. 4.

Hinc colligitur, hallucinatos eſſe, qui cenſuerunt violari decretum, ſi quis obiter proponat ſuam mentem circa diuina auxilia, itavt vel ſi perpaucis lineis enunciet mentem ſuam circa alterutram partem alicuius quæſtionis de auxiliis, confeſtim reus habeatur, & liber configendus decernatur. Hæc eſt manifeſta peruerſio intelligentiæ decreti: quod tantùm vetat talia tractare, ſiue ex profeſſo & ex inſtituto, ſiue incidenter & arrepta occaſione. Neutrum autem fit ab eo qui non adhibita diſcuſſione diuerſarum opinionum, circa aliquod punctum de auxiliis pugnantium, obiter & perpaucis enunciat de ea re mentem ſuam. Atque adeò malè inſimulatur violati decreti de quo agimus. Sanè Franciſcus Syluius, priuſquàm veniret ad diſcuſſionem diuerſitatis opinionum circa auxilia diuina, quam q. 105. adhibuerat; ſæpè ſæpiùs expreſſerat ſententiam ſuam de efficacitate gratiæ diuinæ, & vi ineluctabili auxiliorum: quia tamen obiter duntaxat, nec adhibita diſcuſſione diuerſitatis opinionum id attigerat, permiſſus eſt omnia illa edere, demptis iis quæ in q. 105. tradiderat: quia ibi plenè ac cum diſcuſſione pugnantium ſententiarum egerat de auxiliis, quod eſt *tractare*.

Neceſſarium fuit genuinum decreti ſenſum proponere; cum vt intelligatur quid petamus indulgeri, petendo vt liceat edere, quæ decretum edi vetat. Tum vt liqueret, ex non ſatis perſpecto, vel conſultò offuciis preſſo decreti ſenſu pleraque apud nonnullos habita eſſe pro vetitis, quæ reuera non vetabantur. Decretum enim interdicit tantùm, tractatione diuinorum auxiliorum; tractatione inquam, ſiue ex profeſſo, ſiue incidenter facta. Non interdicit autem tractatione aliarum materiarum V. G. ſcientiæ mediæ; Decretorum Diuinorum; libertatis creatæ exſolutæ, prædeſtinationis ac ſimilium materiarum: quæ quamuis habeant nexum & affinitatem cum diuinis auxiliis, tamen non ſunt diuina auxilia, quorum duntaxat tractatione interdicitur. Item huius materiæ vetitæ ſola tractatio prohibetur: non vetatur autem enunciatio mētis ſuæ ac ſentētię de ea. Et dūmodò hæc ſeruentur, decretum perſtabit illæſum. Multò minùs violabit decretum propoſitum, qui non excutiet, ſed ſimpliciter abſque examine referet, quid vnus aliquis ſenſerit, aut defendendum ſuſceperit circa auxilia; non id vocans in diſcuſſionem, ſed præcisè recitans quid ab eo ſit præſtitum V. G. ſcribat aliquis hæc quæ ſubiicio, pridem à me oculato teſte, annotata;

In theſibus Theologicis propugnatis Auenione, in templo Fratrum Prædicatorum à F. Hyacintho de la Plane, Ordinis prædicti, anno 1606. 12. Auguſti, ſub præſidio P. F. Vincentij le Clerc, eiuſdem Ordinis, & dicatis Reuerendiſſimo Patri Stephano Mario S. Fidei Inquiſitori; Theſis ſeptima, iſta fuit. *Efficacis gratiæ natura, talis nobis eſſe videtur, vt neque phyſicè neque moraliter voluntatem humanam prædeterminet, ad volendum & eligendum bonum quod ſibi ope gratiæ inſpiratur. Hac enim ratione, ſublatus creditur omnis omnino liberi arbitrij vſus, tam quoad exercitiū, quàm quoad ſpecificationem. Nam fieri non poteſt, quod Deus per gratiam voluntatem determinet, quin ipſa determinetur, & ſine indifferentia velit id ad quod determinatur. Gratiæ enim efficacis effectus, infallibilis eſt non neceſſarius.*] Si igitur qui ſcribat quod eo tempore geſtum eſt, & præcisè referat, talem Fratrem propugnaſſe talem concluſionem, non erit cenſendus tractaſſe de auxiliis gratiæ; quia aliud eſt nudè recitare quid talis ſenſerit de auxiliis, aliud de eis tractare. Itaque is qui citra altercationem & diſquiſitionem naturæ auxiliorum ſupernaturalium, præcisè referret alterius ſententiam de auxiliis, non violaret decretum; ſola auxiliorum tractatione interdicens. Ita enim referret vnius ſententiam, vt eam non excuteret, neque adduceret & ſolueret quæ in contrarium ab aliis opponuntur. At hoc non eſt tractare; quod ſolum prohibetur.

Hoc ſæpè ingero & regero, quia ſi id benè perſpiciatur, præcludentur tricæ, liteſque & captata litium ſemina præforabuntur; abiecta Aurelianenſi gloſſa textum peruertente, quæ decreto propoſito alia interdicta inædificat; quaſi eo prohibitum ſit, agere de ſcientia diuina conditionatorum, de libertatis humanæ expeditione, de toto diuinæ prædeſtinationis ambitu eóque nomine libros proſcribit aut diſtrahi vetat, quod has materias agitent; perinde ac ſi de eis agere, eſſet de auxiliis tractare. At hoc gratis confictum eſt. Stemus ergo decreto. De gratiæ diuinæ auxiliis, ne tractetur; Cœtera ſint libera. Vt quid vnum Iudex præcipit, & aliud præco clamat? Quamdiu quis *Auxiliorum Tractatione*, abſtinuerit, innoxius eſt; & fruſtra, imo per iniuriam, ac prorſus indebitè vexatur.

§. III.

Aduersùs prorogationem ſuppreſſionum, decreto propoſito antehac indictarum, ſupplex ſuggeſtio.

PVlſari me, nec mediocriter vrgeri animo ſentio, vt audeam quæ, de ipſo decreto propoſito variatis nunc temporibus, aliiſque adiunctis, cogitatio inciderit, humillimè exponere: ea primùm conteſtatione ſanctè præmiſsâ, quamdiu qui decretum tulêre, vim eius non laxant, ratum nobis ac fixum eſſe, parere ſimpliciter, & ad vnguem ſeruare, quæ nobis præſcripta agnoſcimus, per eos in quibus diuinum numen maieſtatémque veneremur. Laxandi tamen rationes aliquas ſuggerere, & rogare eos quorum intereſt, viderint, an hæc circa Theologicas controuerſias agendi ratio eiuſmodi ſit, quàm prorogatam oporteat; nec fuerit contra obedientiam, quam hominibus ſupra capita noſtra impoſitis exquiſitam à nobis deferri par eſt, nec contra humilitatem, eámve reuerentiam quam Eccleſiæ apicibus ſummam debemus.

Epiſt. 1. Quandóque, vt eſt apud Petrum Bleſenſem) reuelat Dominus paruulis, quæ ſapientibus abſconduntur. Leproſi nunciauerunt ſalutem Samariæ, & ſubiugalis Balaam Dominum ſuum à via illicita renocauit) Indulgebit benignitas ſacrorum in Dei Eccleſia vigilum, vt magni in Dei Eccleſia momenti veritatem; magnum aduersùs ſannas Hæreticorum in Catholicos præſidium; magnum planè ſeruandæ tuendæque charitatis; & arcendarum atrocium iniuriarum remedium; omni cum demiſſione exponam; & quidem abſque phaleris & mundo verborum. Satis quippè nitens per ſe nuda veritas, verborum pigmenta & fucos aſcititios auerſatur, ornari negans, contenta doceri.

§. IV.

Suppreſſiones Tractationum de materia propoſita, nullam nunc habere iuſtam neceſſitatem.

ESto Itaque inde Exordium, negari non poſſe, ſcribendi interdictum quod conſiderandum ſuſcipio, etiam in iis materiis quæ Scholaſticorum Theologorum ſunt propriæ, opportunum quandoque eſſe, vel etiam neceſſarium; Nam cum ex alicuius materiæ diſcuſſione, ob offenſionem magnorum qui ſunt, in terra, ingens in Eccleſia turbatio, Schiſmáve timeretur; iure ſilentium de ea materia indiceretur. Qua ratione, nuper cum malignitate temporum, & Anglicanæ factionis artibus, eo deuentum eſſet, vt indirectæ in temporalia poteſtatis ſpiritualis, mentio ſine graui offenſione non fieret; meritóque immanere timerentur ea grauiſſima fidei & Eccleſiæ mala, quibus Anglicani emiſſarij apertum à ſe aditum confidebant; prudentiſſimè cautum eſt, vt altum ea de re ſilentium vtrinque teneretur; ne veritas quam explicitè credi neceſſarium non eſt, cum fidei clade, certè cum aperto cladis periculo, proponeretur. Nec habita eſt ratio, argumentorum, quæ Rutilius Benzot. proponit, non pauca, vt ſuadeat, expedire eam diſputationem non premi & inuolui ſilentio: quod item ſuadere tentat Auguſt. de Ancona. Hoc igitur in eo negotio ſapientiſſimè ſtatutum eſt; & vtinam tanta accuratione legi ſtarent, qui temporalium indemnitati proſpicere ſe ea ratione putant; quanta ab iis ſtatur, qui alterius ſunt partis. At nemo, ex tractatione auxiliorum diuinæ gratiæ, tale quid metuendum eſſe exiſtimauerit, vel ſi meticuloſiſſimus ſit; cum eorum inter quos hæc diſſidia feruent, longè alia ſit ratio; iique vtrinque ſint, quorum compeſcere licentiam, quantuncúnque progreſſam fingas, operoſum Eccleſiæ non ſit futurum.

Diſp. 1. de iuriſdict. q. 5.

Quæſt. 1. de poteſt Eccl. art. 10.

Quare videri poterat, proſpectum abundè charitati & paci inter Eccleſiæ membra curandæ, iis adhibitis cautionibus quæ ſolæ initio in hoc negotio ſunt præfixæ, pro veteri Eccleſiæ more in huiuſmodi euentibus. Nimirum, vt ſemota quacunque nota aduerſariæ ſententiæ, liberum vtrique parti eſſet, tueri ſeſe, & aliena inanire, vel quatere pro facultate. Scrutari verò quantum humana diligentia perfici poſſet dogmata noſtra, nemini vitio verteretur, ea ſemper temperatione adhibita, vt memores imbecillitatis noſtræ, modulo eidem conſentaneo contineremur. Iuxta præclarum S. Iuſtini monitum circa Trinitatis ſcrutationem, quod æquè pro omnibus Catholicorum myſteriorum diſquiſitionibus valet. [Cum audiam, (*inquit*,) Paulum, organum illud electum, qui in tertium euaſit cœlum, qui verba arcana audiuit, quæ nefas eſt homini eloqui; qui in ſe ipſo loquentem habuit verborũ ſubminiſtratorem; ipſum cognitionis ſibi particulam teſtimonio ſuo atteſtantem, & dicentem; *nunc cognoſco ex parte*; *item ex parte prophetamus*; quomodò eis qui homines ſunt, perfectam diuinorum contingere poſſe cognitionem credam. Quod ſi enim Paulo qui ad tantam peruenit menſuram, tenuis quædam ex parte contigit cognitio; (nam *per ſpeculum & in ænigmate* cernere, tenuitatem obſcuritatémque deſignat:) quiſnam ad vecordiam tam erit præceps & audax, vt ſibi ipſi teſtimonio ſuo abſolutam rerum diuinarum arroget intelligentiam? Illicò autem, & nos arcana planè eſſe ineloquibilia ſcientes, Dauidis ad rerum vniuerſarum Deum verba protulerimus; *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me*; *confortata eſt, non potero ad eam.* Atque hæc quidem & dicere ſanctum eſt, & ſentire ſanctius. Rebus item diuinitus quaſi via decedere, quantum & ad inquiſitionem ſatis eſt, & ad veræ Religionis cultum piè decet, conſiderabimus. Non enim quod Deitas intelligentiâ noſtrâ planè ſit incõprehenſibilis, propterea par eſt nihil nos de ea omnino ſcrutari; ſed in deſidia, vitæ huius conſumere tempus. Proinde iuxta menſuram à Domino cuilibet tributam, ſtudiosè quiſque cognitionem inueſtigare debet: quod quidem exactam ſcientiam conſequi non ſit, perſuaſum habentes; quantum autem pro captu noſtro poſſumus, nos ipſos illi per contemplationem adiungentes.] Sic S. Iuſtinus, benè omnino & ſapienter.

In Expoſit. fidei de Trinit.

§. V.

§. V.

Suppreſſiones ignotæ antehac Eccleſiæ.

HAc igitur ſapiendi ſobrietate ſeruata circa diuina auxilia, vt ſilendi legem quam retuli, ab iis qui poſſunt, laxatam cupiam; facit imprimis, quod animaduertam, ſi ſermo ſit de indictione ſilentij ac ſuppreſſionum circa materias ſpeculatiuas, cuiuſmodi eſt iſta; indictionem ſilentij & interdictum ſcribendi, abhorruiſſe ab vſu vniuerſæ retrò Eccleſiæ. Conſtat certè, in ſubortis iam olim per tot Chriſtiana ſæcula controuerſiis huius farinæ, nunquam ante annos perpaucos, viguiſſe in Eccleſia Catholica, vſum illum. Quando, & qua occaſione, & quibus agentibus occœperit; non eſt quod annotem, in tam recenti, ac propè calente memoria. Antè hoc (propè dixi) trinochium, quis in decurſu annorum mille ſexcentorum, eóque ampliùs, tale aliquid edixerit, aſſignabitur nemo.

Apud S. Cypriani epiſt. 74. Reperio quidem exempla nonnulla, quibus is vſus, quorundam Silentiariorum ſententia, ad longè anteriora tempora refertur. v. g. legi qui aſſererent, S. Stephanum primum, in cauſa Anabaptiſmi hæreticorum, & Vigilium Papam in cauſa trium Capitulorum, ſilentium indixiſſe. Pro eo Vigilij facto, allegatur eius conſtitutum. Simile autem S. Stephani mandatum, erui volunt ex ſancti illius Pontificis Epiſtola ad S. Cyprianum eiuſque collegas, vnum ac ſeptuaginta Epiſcopos. Cum enim in ea controuerſia magnam Lib. 5. contra Donatiſtas cap. 5. ſacramenti profunditatem, tunc omnis Eccleſia, varia diſputatione verſaret, vt S. Auguſtinus loquitur, conſultiùs vſum eſt S. Stephano, velum ſilentij tantæ profunditati oppandere. Non eſſe autem à S. Stephano latum aliud decretum, continens aliquam fidei definitionem, inde probant qui ſolum ſilentium Lib. 5. contra Donat. cap. 4. & Epiſt. 48. ab eo indictum contendunt; quod S. Cyprianus, referente D. Auguſtino, in Eccleſiæ vnitate ſemper perſtitit: & tamen adhuc annis aliquot poſt latum à S. Stephano decretum, hæſit in ſua de hæreticis rebaptizandis ſententia, nec à S. Stephano priuatus eſt communione Apoſtolicæ ſedis. Nimirum quia ne materialiter quidem in fidem deliquerat, reſiſtens S. Stephano, ſed tantùm non acquieuerat decreto ſpectanti Eccleſiæ tranquillitatem, quo iubebatur teneri de ea difficultate ſilentium. Non nego ſententiam illam S. Cypriani fuiſſe materialiter hæreticam, quod nimis perſpicuum eſt. Tantùm itaque dico, S. Cyprianum, ex eo quod obſtrepuiſſet S. Stephano, nec eius decreto de obſeruatione ſilentij in negotio propoſito ſtandum cenſuiſſet, non eſſe habitum hæreticum, ne materialiter quidem; etiam ſi indocilitatis ac inobedientiæ notari potuerit, vel etiam debuerit. Ita quidem, ij quos dixi ſuppreſſionibus à praxi antiquiſſima Eccleſiæ, ſuffragari.

Locis citatis. Lib. contra Luciferia. In Commonit. c. 9. Nihilominus SS. Auguſtinus, Hieronimus, ac Vincentius Lyrinenſis, aliud ſilentium à S. Stephano indictum agnoſcunt, quàm quod obſtendunt hodierni Silentiarij. Nempe teſtantur Patres prædicti, S. Stephanum mandaſſe, vt de Anabaptiſmo Hæreticorum taceretur, tanquam de errore non ferendo. Neque enim edixit in hæc verba, *Nihil dicatur de rebaptizandis Hæreticis*; Sed ſic accepit decretum. *Nihil innouetur, niſi quod traditum eſt.* Itaque illud exemplum ſilentij in re ſpeculatiua tanto ante nos inducti, non eſt accommodatum. Sanè S. Stephanus, non indixit ſilentium vtrique parti, vt factum eſt in re de qua agimus; ſed tantùm ſilere iuſſit eam partem quam errare agnoſcebat, firmauitque antiquam Eccleſiæ traditionem de non rebaptizandis Hæreticis, quam pars S. Cypriano aduerſans propugnabat, id quod poſtea decreto Concilij primi Nicæni eſt roboratum. In præſenti autem negotio, ſilentium vtrique parti imponitur, ita vt neutra pars hiſcere poſſit. Idem dici poteſt de Vigilij Papæ conſtituto, quod æquè dicebam allegari pro antiquo vſu ſuppreſſionum. At Vigilius, vni duntaxat parti ſilentium indixit, ſolis nimirum damnatoribus trium Capitulorum; quibus imperauit, *vt nihil in contrarium conſcriberent, aut proferrent, aut componerent, aut docerent, aut aliquam vlteriùs mouerent quæſtionem*: iis autem qui tria Capitula admittebant, non indixit ſilentium. Deinde qualis quandoque fuerit Vigilius, & quàm multa incompoſitè aliquando fecerit, nihil attinet refricare. Et ipſemet poſtea Vigilius vt conferat ex eius Epiſtola ad Eutychium C.P. nuper vulgata improbauit tria Capitula adhærens quintæ Synodo ac Iuſtiniano quia Epiſt. ad Childebertum R. Fr. tota illa de tribus Capitulis quæſtio, erat quæſtio facti, nec ſpectabat aliquid ſpeculatiuum, ſed ſolas Lib. 2. reg. epiſt. 16. Theodori, Ibæ, ac Theodoreti perſonas vt monuit Pelagius 1. & S. Gregorius, & Pelagius 2. Nos Epiſt. ad Epiſc. Iſtr. cap. 3. autem agimus de ſilentio in quæſtione iuris, (vt ſic dicam,) & ſpeculatiua; & negamus vlla probatorum vſquequaque Pontificum exempla antiqua occurrere, quibus conſtet, circa eiuſmodi materias, ſilentium fuiſſe indictum.

Cœleſtinus quidem. 1. obloquia de D. Auguſtino *In Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ.* repreſſit, & doctrinam Catholicam de gratiæ neceſſitate ab eo propoſitam, imo iam olim ab Eccleſia traditam, voluit eſſe illibatam; cæteros tamen implexarum quæſtionum nodos, & vt appellat, *profundiores, difficilioréſque partes incurrentium quæſtionum*, eruditorum diſputationi permiſit: nimirum; an electio ad gloriam ſit ex præuiſis meritis, & alia huiuſmodi, quæ Diuum inter Auguſtinum, & alios tunc temporis agitabantur, nec prætextu pacis, indixit omnibus de vtraque quæſtionis parte ſilentium.

Sixtus IV. in Controuerſia de nitore pleno conceptionis Deiparæ, interminatas quæſtiones non aliter diremit; quàm indicta omnibus ea temperatione, quam Chriſtianæ charitatis, & modeſtiæ leges præfigunt; vt ſcilicet quiſque à ſuffixione & nota contrariæ partis abſtineret; liberum tamen, cuiuis eſſet, in ſenſu ſuo abundare, & probare quam vellet, in ea controuerſia, partem. Et optauerant quidem multo antè, qui Deiparæ conceptum maculoſum fuiſſe contendebant, indici ea de re ſilentium, ne veritas erumperet; nihil tamen euicerunt. Nihil affingo. Geſta Romanorum Pontificum qui Auenione ſederunt, nuper à Boſqueto edita, produnt quod ſubiicio. F. Ioannes de Monteſono, anno Chriſti 1387. cùm alia quæ indiculo ad calcem Magiſtri ſententiarum edito continentur, improuidè propoſuerat; tum illud nominatim effutiuerat, vnde magnæ turbæ, & in ipſum, & in familiam ei aſtipulantem exortæ ſunt; *B. Virginem ſordere labe parentali*; *idque inficiantes, hæreticos eſſe, & à Catholica Eccleſia Extorres.* Autor Geſtorum Clementis VII. Pontificem Auenione agentis, qui ſe affuiſſe Lutetiæ, & omnia cominus perſpexiſſe, ac veluti contrectaſſe teſtatur; quémque eidem ordini adſcriptum cum Monteſono, ſubmonet inſerta geſtis additio; hic inquam autor, vbi vexationem ſuorum enarrauit, & indictum ipſis altiſſimum de ſententia quæ motus illos exciuerat, ſilentium retulit, Exclamat. [ô vtinam materia huiuſmodi, nunquam peruenisſet in concertationem ſeu diſputationem virorum literatorum, nec aliorum; aut de ipſa in ſermonibus per eos mentio facta fuiſſet: cum potiùs huc vſque multi ſuper ea, curioſè ac ad ſui oſtentationem

fuerin

fuerint locuti, quàm ad ſalutem ſeu profectum animarum. Exinde namque, iſtud & alia ſcandala quàm plurima hactenus orta fuerunt, quæ ex taciturnitate minimè prouenniſſent, nec eo minùs ſalus ad hoc non intendentium contigiſſet, cum non ſit de articulis fidei, vt præfati concertantes, dubia elicientes vbi non erant, plúſque ſapere quàm expediret, volentes, in talibus ſeipſos & ſimplicium animos multipliciter inuoluerunt, & ſic crederem fore tutius;& ad alia neceſſaria & vtilia intenderent, & hæc & ſimilia euitarent.] En quàm cautè hic decorum B. Virginis aduerſarius captauit latibulum, & nemini fas fuiſſe, gloriam ſanctiſſimæ parentis eo ex capite promouere; ſuppreſſa in æternum ea diſputatione expetiit. Idem aliis votum, non ita multo ante nos, quos Catharinus toto lib. 1. de immaculata conceptione refert, ac refellit. Nihil tamen ſiue illi, ſiue iſti, euicerunt. Nam Eccleſiæ quidem moderatores, pacem curantes, edixerunt modeſtiam & abſtinentiam confixionum: veritatis tamen diſquiſitionem libris editis comprehenſam, Theologorum ſtudiis permiſerunt.

Eraſmum eadem præmendæ prorſus diſputationis de Conceptione B. Virginis, prurigine laborantem, tanquam inuidum gloriæ Deiparæ, & boni per eam animabus obuenturi præcluſorem, exagitauit Catharinus. Omnibus enim prætenſis ab Eraſmo malis, ob quæ diſcuſſione illius difficultatis interdictum voluit, prouidetur indicta modeſtiæ obſeruatione; quæ ab Eccleſia ſummoperè commendata, & mandata eſt, abſque ſuppreſſione tractationis de eo argumento. Sed quid mirum, Eraſmum in ea controuerſia ſuppreſſiones adamaſſe quem teſtatur Catharinus expoſtulaſſe de Arij ob vnam voculam damnatione, & ſcribere auſum, oportuiſſe de *homouſio* & *homoiouſio* indici vtrinque ſilentium, ne ob vnam literam tot motus ci excitarentur?

In præfat. ad opus de concept.

Lib. 1. pro immacul. concept. cap. 1.

Poſt Catharini ætatem, ad idem ſilentij aſylum confugerunt varij Dominicani, circa eandem controuerſiam de immaculata B. Virginis Conceptione, vt Nicolaus Ricardius, vulgo dictus *Monſtrum*, prælongo libello ſupplici in ea cauſa porrecto, & F. Petrus Ioannes Saragoſſa de Heredia Magiſter Generalis Ord. Prædicatorum Opuſculo de ea controuerſia, toto dubio tertio, nec non F. Archangelus Caracia de Ripalta, Tract. de eadem controuerſia p. 2. contendentes, medium vnicum ad tollenda ſcãdala & pacem Eccleſiæ ea ex parte conciliandam, iſtud eſſe, vt Pontifex ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ſibi vni reſeruata, præcipiat, ne quiſquam in publicis lectionibus, diſputationibus, concionibus, de præſeruatione vel inquinatione B. Mariæ in ſua conceptione, verbum faciat; ſed ita quilibet extollat B. Virginem, vt punctum Conceptionis ſemper abeat intactum. Et ita quoad conciones decretum fuiſſe ab Alexandro VI. quoad Minores & Prædicatores in partibus Alemanniæ commorantes, edito eam in rem viuæ vocis oraculo, cuius ſcripto poſtea commiſſi initium eſt, *per humanæ redemptionis*. Ita ſubſcripſiſſe referunt, Oliuerium Card. Carrafam, Epiſcopum Sabinenſem Protectorem Prædic. Georgium Epiſcopum Card. Albanenſem Viceprotectorem Minorum 6. Febr. anno 1502. qui erat Alexandri 6. decimus. Sed hoc totum eſſe commentitium, contendit grauis Theologus, qui ad prædictos libellos ſupplices antidotum ſubiecit; inde præſertim ducto argumento, quod tunc primùm ingeſta eſſet memoria illius viuæ vocis oraculi;& quod Alexander eodem anno 1502. Februarij 20. diploma de hac materia emiſerit, cuius initium eſt *Illius qui*, vbi non imponit ſilentium vtrique concertantium parti, ſed tantùm Bullam Sixti IV. confirmat. Itaque ſilentium quoad vtramque partem illius controuerſiæ, (non quidem in libris, ſed tantùm in Concionibus, & publicis actibus verbalibus, vt ſic dicam,) non fuit indictum aliquando; quantumcúnque ad id conniſi ſint quorum intererat ad ſecuritatem ſuam latibulum ſilentij captare, perperam allegantes illud B. Vincentij Opuſc. de Inſtructione Religioſorum, *Inutilem quæſtionem, ſilentium ſoluere debet.* An enim inutilis eſt quæſtio, in qua tantum B. Virginis decus, & Filij vel potentia, vel affectus erga parentem optimam vertitur?

Pius II. priuſquam in controuerſia de reſidua in terris aliqua parte Sanguinis Chriſti, quicquam ſtatueret, liberam vtrimque verbo & ſcripto rem agitandi, poteſtatem permiſit; Tantùm configendi alterutram partem, interpoſita prohibito eſt: Quod Leonardus de Vtino illius æui ſcriptor docet. Eſto, poſt cauſam diligentiſſimè diſcuſſam (quod Pius ipſe ſub Gobelini perſona retulit) edixerit, ne ampliùs ea controuerſia agitaretur, ſed liceret FF. Minoribus, in ſua ſententia perſtare. Id enim non fuit ſuppreſſionem illius doctrinæ indicere; ſed prohibere ne quis ſententiæ latæ de probabilitate doctrinæ Minorum, obſtreperet.

Tract. de ſanguine Chriſti c. 2.

Epiſt. ad Epiſcopos Hiſpan.

Lib. 1: de Eman. c. 7.

Leo X. magnis in Ioannem Reuclinum excitatis turbinibus ac decumanis per FF. Prædicatores & Theologos Colonienſes, *mandauit ſilentium ex vtraque parte* ait Philippus Mcſve Epiſtola ad Ortuinum Gratium (pag. 236.) Sed hoc nihil refert ad præſens negotium. Nam agebatur res facti, & cauſa pendebat in Curia Romana. Commiſerat quippè eam Leo duobus Cardinalibus diſcutiendam. vnde meritò Leo (vt ibidem additur (ſuccenſuit Colonienſibus quod contra ſuum mandatum, pendente lite, combuſſiſſent Reuclini librum.

Denique ne fruſtra per omnes controuerſias tot Chriſtianus ſæculis inter Catholicos agitatas expatier, nunquam vſum illum mandandi ſilentium de controuerſiis ſpeculatiuis iudicio Eccleſiæ nõ deciſis, & quarum in partem vtramque exiſtimetur liber aſſenſus, vſurpatum comperiemus. Quod ſi quis Honorium I. in cauſa Monothelitarum, priuſquàm ea in apertam hæreſim erupiſſet, indixiſſe vtrique parti ſilentium dicat, agente Sergio Conſtantinopolitano, nondum tunc comperto hæretico; opponam imprimis, Honorium non re ipſa indixiſſe ſilentium, quippè qui explicatiſſimè ſub aliis vocibus geminam Chriſti voluntatem & operationem profeſſus ſit; ſed tantùm voluiſſe, taceri de vocibus, *vnius*, vel *duarum operationum*, ne aut Eutycheti, aut Neſtorio, patrocinari videretur. At noui Silentiarij, de argumentis in quibus ſibi timent, ſilentium mandari, ſub quacúnque verborum formula popoſcerant. Addo verò, iuſſum illud Honorij qualecúnque fuit, non accommodaſſe Eccleſiæ, vt vrgeri contra nos meritò poſſit. Succeſſoribus certè, non placuit. Vnde illud. Leonis II. de Honorio. [Flammam hæretici dogmatis, non vt decet Apoſtolicam autoritatem, incipientem extinxit; ſed negligendo confouit.]

Epiſt. ad Epiſcopos Hiſpan.

Antiquus igitur Eccleſiæ vſus, non tulit; vt conceptí, quæſtionum ſalua fide vtrímque agitabilium, ignes; doloſo taciturnitatis cineri ſupponerentur. Quinimò emergẽtibus dubiis, ſolemne fuit cogi Concilia, & diſquiſitionem multam fieri, vt veritas appareret. Eſtq; id multo magis neceſſarium, cum de aliqua difficultate diſputari cœptum eſt, & lis per aliquod tempus agitata, vt in hoc negotio contigit; Tunc enim nullo modo par eſt, controuerſiam ſilentio infodi; ne incurratur in ea incommoda quæ Richardus Victorinus ex motis nec diſcuſſis controuerſiis timenda

docet. Idémque habetur ex Benedicto 12. qui in Dipomate dato anno 1336. circa viſionem Dei animabus plenè purgatis illicò ab exitu corpore conceſſam, cum meminiſſet controuerſiæ de ea re ſub Ioanne 22. prædeceſſore ſuo excitatæ, & ſtudiis partium contrariis longa concertatione incenſis, ſubdit. [Defuncto itaque prædeceſſore præfato, nos diuina dignatione ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, diligentiùs attendentes, quanta ex præmiſſis eorum (Magiſtrorum in Theologia, de quibus ſuperiùs,) concertationibus non ſolutis, animarum imminerent pericula; quanta exinde poſſent ſcandala ſuboriri, vt ipſorum veritas pateat, & veritatis ſoliditas innoteſcat, habitæ priùs ſuper prædictis ſollicita examinatione, & diligenti deliberatione cum Fratribus noſtris dictæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, de ipſorum Fratrum conſilio, hac in perpetuum valitura Conſtitutione, autoritate Apoſtolica definimus &c.] En, Pontifex cenſuit neceſſarium, non quæſtionem motam, ſilentio obtuere, ac ſepelire intra obliuionis veluti tumulum, prætextu ſopiendi lites; ſed potiùs decidere controuerſiæ partem, ſcripturis & patribus conformem, quod de facti Collegij conſilio præſtitit in ea materia. Idipſum igitur præſtandum eſt, in aliis quoque diſputationibus controuerſis, dimiſſa ſilentij circa eas indictione. Eóque vt deueniri ſolidè ac ſecurè poſſit, præmittenda eſt diſcuſſio accurata; quæ vix ac ne vix quidem, adhiberi plenè poteſt, niſi interpoſitis ſcriptionibus de argumento controuerſo, inter quas limatiores & exactiores ſunt, quæ euulgantur & publici iuris fiunt.

Et hanc ob cauſam, id eſt, vt ex eo ingeniorum veluti attritu, ſcintilla veritatis excuderetur, probatæ ſemper ſunt in Dei Eccleſia, diſquiſitiones difficultatum circa myſteria fidei, & veritates Chriſtianas, improbata in eis ſcrutandis quiete. Idque eſt, quod Clemens Alexandrinus affirmabat. [Fidem ergo non otioſam & ſolam, ſed cū inquiſitione, oſtendere oportere dicimus. Non hoc enim dico, non oportere omninò quærere; *quære enim*, (inquit,) *& inuenies*; quod autem quæritur, capi poteſt: quod verò negligitur, effugit, vt ait Sophocles; ſimilia autem dicit Menander Comicus. Quæcunque autem quæruntur, ſtudio & ſollicitudine opus habere dicunt; qui ſunt ſapientiſſimi.] Et mox poſtquàm aduerſus contentionem, interni oculi turbatricem, nonnulla diſſeruit. [De Deo ergo quærere, ſi non ad litem ſed ad inuentionem tēdat, eſt ſalutare. Scriptum eſt enim in Dauid, (*Comedēt pauperes, & implebuntur; & laudabunt Dominum qui quærunt ipſum: viuet cor ipſorum in ſæculum ſæculi.* Qui enim quærunt, vera inquiſitione laudantes Dominum implebuntur bono quod à Deo proficiſcitur, hoc eſt cognitione; & viuet anima eorum. Anima enim, per allegoriam, dicitur cor.] Eiuſdem operis libro 1. idem Clemens, multus ac creber eſt in huius veritatis inculcatione; præter cœtera verò hæc habet. [Putei qui hauriuntur, emittunt aquam magis perſpicuam, corrumpuntur autem ij quorū nullus eſt particeps. Ferrū quoq; vſus ſeruat purius: vſus autem defectus, ei rubiginem generat; vt ſemel enim dicā, exercitatio ſalubrē habitum ingenerat, & ſpiritibus, & corporibus. Nemo accendit lucernam, & ponit eām ſub modio, ſed ſuper candelabrum, vt luceat omnibus qui excepti fuerint conuiuio. Quid enim iuuat ſapientia quæ non ſapientem efficit, eum qui poteſt audire] Apertè Clemens, improbat ſuppreſſionem & occultationem ſapientiæ, nec vult eam iacere inertem apud ſapientem, ſed per exercitationem ac velitationem conuenientem erumpere, foráſque prodire. Id quod circa noſtra quoque dogmata faciendum contendit; addítque inferiùs, inde futurorum, vt lux vberior concilietur veritati. [Ipſorum quoq; (inquit,) dogmatum conflictus, dū inter ſe conferuntur, veritatē cōciliat, vnde cōſequitur cognitio.]

Lib. 5. Stromat. p. 615.

Præclarè quoque in hanc rem S. Cyrillus, ſic ſcribens. [Si qua ardua videntur, ſæpè ac multum inueſtigans, atque interrogans, tandem aſſequitur, venatrices apprimè canes imitatus, qui huc atque illhuc percurrunt, feras quærentes. Sic effectum eſſe ſapientem, Propheticus quoque ſermo denotat, dicens, *conquirens quære, & apud me habita.* Quærendum enim ita ſemper eſt, vt apud eum habitemus, & ad alienas ſententias non deferamur.] Quare argumentatio, quàm in rem noſtram primò poſuimus, ex antiquo vſu Eccleſiæ, idoneā eſt, & omninò valida.

Lib. 4. in Ioan.

Tantum verò abeſt, vt Dei Eccleſia ante controuerſiam circa gratiæ auxilia motam, vſum ſuppreſſionum, quoad materias de quibus agimus, adamarit; vt potiùs calumniam ſibi impactam ab hæreticis quæſtā ſit, cum contigit tale quid ipſi affingi. Lutherani ſanè, genus hominum ex calumniis & mendacitate concretum, Doctores Catholicos, ipſámque adeò Eccleſiam, criminati aliquando ſunt, quod de myſteriis fidei controuerſis ſileri vellent; nec pareretur accuratam eorum indagationem inſtitui, vt veritas liquidò pateret repoſuit, (vt cæteras omittam,) Cardinalis Caietanus, eo opuſculo quod ad primos Lutheranæ buccinæ aduerſus Euchariſtiam clangores edidit; ridiculū ferè eſſe, huiuſmodi criminationem retūdere, quod Eccleſia doctos & capaces, veſtigare ſobriè ſacra myſteria, & ſcrutari diuinas illas fauillas, pergratum habeat, imò illos ad id hortetur. Rudibus tantùm, atque idiotis, commendet abſtinentiam, ab ea ſcrutatione quæ illis in exitium fieret. Veriſſimè iſta, & prudentiſſimè, & ad Eccleſiæ mentem appoſitiſſimè Caietanus. Neque enim quod ſtupidiſſimè Chriſtianis obiecit Celſus Epicureus apud Origenem verſari iubemur circa dogmata noſtra, non ſecus ac muta pecora, nihil inquirentes; quaſi quia *fideles* dicimur, non *rationales*, (vt eſt apud Auguſtinum & apud Hieronimum) debeāmus trunci ac ſtipites eſſe; veremúrque temperatè ac prudenter inquirere in res noſtras; quod eſſe, ſemperq; fuiſſe ab Eccleſiæ & Sanctorum mente alieniſſimum, benè monſtrat Chriſtophorus Gillius. Quod ſi circa myſteria ipſa fidei, non placet Eccleſiæ, vt periti; & ad ſcrutandum idonei, exoculatos ſe & ſinè intellectū arbitrentur: ſed ſobriā illius & prudentem myſteriorum diſcuſſionem, ad eorum veritatem meliùs diſpiciendam atque firmandam permittit; quantò magis congruum videtur, idem circa ſcholaſticas controuerſias concedere?

Tomo 1. opuſculo tract. 2. c. 8.

Lib. 1. contra Celſum ferè initio. Serm. 189. de tempo. In Pſal.

Hæc cum dico, nolim ſubeat cuiuſquàm animum cognitio, ſugillari vſum iam per annos aliquot in hoc negotio indictum. Potuit enim idonea quæpiam cauſa temporaria interuenire, honeſtarit tunc legem, huiuſmodi tractatione interdicentem. Quod enim Concilium Tridentinum, circa vſum antiquum porrigendi pueris Euchariſtiam admonuit; tradens probabilem facti ſui rationem Patribus illis non defuiſſe eo tempore, quæ poſteà euanuerit, & vſum illum; mutandi cauſam iuſtam præbuerit idem in hoc negotio profiteri licet. Iuſtæ ergo cauſæ, honeſtare tunc indictionem ſilentij potuerunt; quæ mutatis nunc circunſtantiis euignerint: aliæ autem rationes, extra eas circunſtantias variatas validæ, alium morem inducere, ſatius eſſe perſuadeāt. Non enim eoſdem ſemper vſus vigere in Eccleſia neceſſe eſt; ſed ſola fidei regula perſtante, reliqua pro circunſtantiis mutari poſſunt, vt tradit Tertullianus, & Vincentius Lyrinenſis in aureo aduerſus profanas nouitates commonitorio. Itaq; demonſtrare, quis eſſet antiquus Eccleſiæ vſus, circa quæſtionum emergentium liberam ſalua modeſtia tractationem, & vſus illius, reuocandi congruitatē oſtendere; nō eſt ſugillare morē diuerſum, per tēpus aliquod, ex iuſta cauſa nunc euanida vſurpatū. Hæc plura de argumētatione cōtra ſuppreſſiones, petita ex antiquo vſu Eccleſiæ.

1. p. l. 1. tr. 1. cap. 4.

Lib. de vel. virg. cap. 1. cap. 28.

Theophili Raynaudi Apopompæū.   O   §. VI.

§. VI.

Diffidentes cauſæ ſuæ, Ethnici, Sarraceni, Hæretici, ſuppreſſiones adamarunt.

SEcundò è contrario ſuppreſſio iſta quam excutimus, videri poſſit nonnihil affinitatis habère, cum vſu variorum infidelium; Ethnicorum inquã, & Sarracenorum, ac hæreticorum vt propterea Catharinus, conteſtetur hunc eſſe antiquum ſerpentis altum, veritates aliquas magni momenti, ſepelire pro viribus atque ſupprimere.

Lib. 1. pro concept. initio.

Lib. 5. c. 1.

Et Ethnici quidem, vt eſt apud Lactantium; nulla ratione patiebantur, res quarũ diffidebant veritati, ſcriptis aut voce agitari; Timent enim (ait de ſui temporis Ethnicis Lactantius, ne à nobis euicti, manus dare aliquando, clamante ipſa veritate, cogantur. Obſtrepunt igitur, & intercedunt ne audiant, & oculos ſuos opprimunt, ne lumen videant quod offerimus. Quo planè ipſi diffidentiam ſuæ perditæ rationis oſtendunt, cum neque cognoſcere, neque congredi audent; quia ſciũt ſe facilè ſuperari. Et idcirco diſceptatione ſublata *Pellitur è medio ſapientia, vi geritur res*; vt ait Ennius.)

Nemo neſcit, Sarracenos diſputatione de ſuperſtitione ſua prohiberi, altúmq; eis indici ſilentium, de tam pinguibus erroribus quos planus Impuriſſimus Mahumetes, indiſcuſſos & abſque omni examine haberi voluit. Vidit enim non diu ſubſtiturum tam malè materiatum ædificium, ſi quatere illud diſputando liceret. Contrarium verò ſemper viguit in Chriſtianiſmo. Et idcirco Gerſo ait. [Mahumetes legem ſuam per mortem defendit, abſq; examine vllo. At nunquam lex aliqua, meliùs fuit examinata per plura, argumenta & i[illegible]ioſiores Clericos, quàm lex Chriſtiana.]

4. p. ſerm. 1. de S. Antonio.

Hæretici, Ethnicorum & Sarracenorum germani, iiſdem inſtitere veſtigiis. Ac vniuersè quidem, conſtat, priſcos hæreticos de rebus fidei controuerſis exegiſſe ſilentium, & de moribus tantùm, aliiſve tractari voluiſſe. Refert, & damnat peruerſum hoc eorum artificium S. Chryſoſtomus. Sed producamus exempla ſpecialia liquet ex Epiſtola Conſtantini Magni ad Alexandrum Alexandrinum Epiſcopum, & ad Arium, quam Exhibet Euſebius, Arrianos Conſtantino autores fuiſſe, vt in mota Alexandrum inter & Arium controuerſia, de Verbi Dei Diuinitate, ſilentium vtrique indiceret. Sic enim ſcribebat Conſtantinus. [Quæ de leuiſſimis iſtis quæſtionibus inter vos argutè & ſubtiliter diſquiritis, licet non in eandem ſententiam cõueniatis, ea tamen intra cogitationis veſtræ quaſi fines continere debetis; imò mentis domicilio recondita.] Hæc Conſtantinum ab Arrianis circumuentum ſcripſiſſe, & quæſtionem de vertice myſteriorum fidei Chriſtianæ, *queſtionem leuiſſimã ac ſilentio premendã* appellaſſe, autor eſt S. Maximus Monachus & martyr, *aurea illa tuba, Nilus quaſi quidam doctrinæ veritatis auriſluus*, vt eum nominat Conſtantinus Manaſſes.

Serm. de dicto Abraham, pone manum t. 6. Græcol.

Lib. 2. de vita Conſtan. à cap. 68.

Ibidem cap. 69.

In collatione cum principio in ſecretario. Num. 148.

Lib. de Synodis.

Eodémq; Spiritu, Arrianos apud Syrmium, ſanxiſſe; vt taceretur tam de *homouſio*, quam de *homoiouſio*, refert S. Hilarius his verbis conceptum, decretum eorũ exhibens. [Quod quoſdam haud multos mouebat; de ſubſtantia quæ Græcè οὐσία appellatur, id eſt vt expreſſiùs intelligatur *homouſion*, quod dicitur, aut *homoiouſion*, nullam omninò fieri oportere mentionem. Nec quemquam prædicare ea de *cauſa* ratione: quod nec in diuinis ſcripturis cõtineatur, & quod ſuper hominis ſcientiam ſit; nec quiſquam poſſit natiuitatem Filij enarrare.] Hanc S. Hilarius, ait eſſe, ipſam ex ſolido impiiſſimæ blaſphemiæ peſtem, præmiſerátq; id vnũ conniſos eſſe Arianos, vt dum de *homouſio* & *homoiouſio* taceri decernitur, non ex Deo Patre, Deus Filius natus, confirmaretur; addit alia, in hoc, (vt vocat, *ignorantiæ Decretum*. Rurſúſq; ad eiuſdẽ libri metam, queſtus de nonnullis quæ taceri & examini ſubduci iubebantur, addit idem S. Pater, [Si rectè ſcripta ſunt, taceri non debuerunt. Si autem quia non rectè ſcripta ſunt, adhuc tacentur; cauendum eſt ne aliquando dicantur.] Quaſi diceret, nihil eſſe ſilentio obuoluendũ, & eximendum diſcuſſione. Nam ſi bonum ſit, meritò in lucem educitur. Si reprobum, præſtat illud maturè ſuccidere, adhibita diſcuſſione; ne aliquãdo tandẽ erũpat virulentia, & multos inficiat. Non diſſimiliter in hoc Arrianorũ decretum conclamat Phoëbadius Agénenſis, illorum temporum ſcriptor his præter cætera. [Sed quid neceſſe eſt altiora ſcrutari, & virus internũ per argumenta prodiẽs, communi exponere & publicare iudicio; cum lucifuga ſerpens, per anfractus euoluens ſeriẽ ſuam, tortuoſéque procedens, qualis quantúſq; ſit, aliquando prodiderit, & venenum priùs ſolita ſolitus aſpergere libertate, victoriis totũ pariter effuderit? Ab Epiſcopis procedit edictum. Nemo vnam ſubſtantiam dicat; hoc eſt, nemo in Eccleſia prædicet Patris & Filij vnam eſſe virtutem.] Valentis & Vrſatij Arrianæ impietatis ſigniferorum, ſtudium in Ariminenſi Concilio, vt ad bonum pacis, ſileretur deinceps, de iis quæ inter Catholicos & Arrianos agitata ad eã diem fuerant, diſcimus ex Sozometro, ac Socrate: ex quibus liquet, ſanctè ac meritò Synodũ Nicenam, quę vt Anaſtaſius loquitur, *fuit ſanctiſſima & beatiſſima Spiritus ſancti, quaſi vnigenita filia*; id exprimi & euulgari voluiſſe, quod filij tenebrarum, vt ſuprimeretur, tanto ſtudio ſategerunt. Eraſmi ſtuporatam expoſtulationẽ de nõ indicto ex ætate ſilentio vtriq; parti circa Filij conſubſtantialitatẽ, ſuperiùs ex Catharino retuli. Fuiſſe autem Eraſmũ Arianorũ gregalẽ, alibi euinco.

Lib. contra Arrianos.

Lib. 4. c. 16.

Lib. 2. c. 29.

In opere de iuſta confix. lib. erat. 4. & libro de Iudæ poſteris c. 4. V. *deſiderius Eraſmus.*

Maſſilienſes Pelagianorum reliquiæ, cum conuulsã & exciſam vellẽt fidẽ de neceſſitate gratuitæ præuentionis à D. Auguſt. ſtabilitam; & prædeſtinationem ad primã gratiam vocantem, (nã de ea maximè prædeſtinatione agebam,) quærerentur ad deſperationem adigere, & ſalutis viam homini præcludere obſtructo ei aditu libero per ſeipſum, ad Medicũ; conteſtati frequenter ſunt, etiã ſi vera foret, D. Auguſt. de prædeſtinatione ſententia; tamen, ob bonũ pacis, ac ne animorum ſerenitas turbaretur, eſſe premendã [De his taceri exigũt,] ait S. Proſper de Semipelagianis & [de prædicta eorũ hæreſi agens. Móxq; addit, eos contendiſſe, Catholicam doctrinam, etiã ſi vera ſit, non premendam; quia & pernicioſè nõ recipienda tradantur; & nullo periculo, quæ intelligi nequeunt, contineãtur] Ablegat doloſam hanc eorum taciturnitatem, ipſe S. Auguſtin⁹ monſtrátq; ſi propterea ſilendũ eſt de prædeſtinatione & pręueniũ gratuita, vt Semipelagiani poſcebãt, ne puſilli turbarẽtur, & pax inutilib⁹ altercationib⁹ violaretur, æq; poſcendũ fore eaſdẽ ob cauſas vt taceretur de diuina præſcientia, quod aliqui incõſulti, in ruinã acti referantur, audita Dei prænotione certa & infallibili: vt ille de ipſius S. Aug. monaſterio, qui ex prædicatione præſcientiæ Dei, [profecit in malum, ita vt deſerta monaſterij ſocietate, fieret canis reuerſus ad ſuum vomitum:] cauſatus ſe, qualiſcunque tunc eſſet, talem in æternum fore, qualem eum Deus fore præſciret. An igitur diuinæ quoquæ præſcientiæ euulgatio premẽda eſt? vt D. Auguſt. argumentatur. Non vtiq; Eſto, quod inferiùs prudentiſſimè tradit, approbante Proſpero; & prædeſtinationis & præſcientiæ euulgatio, eiuſmodi eſſe debeat apud plebeculam, vt inuidioſi quidam loquendi modi quibus illa in errorem adduceretur, declinentur. Ipſa tamen veritas, & circa prædeſtinationem ac gratiam, ac circa præſcientiã non ſupprimatur.

Epiſt. ad S. Auguſtinum.

Lib. de dono perſeu. cap. 15 & 16. & ſeqq.

Cap. 22. Vltima reſponſione ad excepta Genuen.

Applaudens verò, S. Auguſtino Lugdunenſis. Eccleſia, ſuffragatur reiectioni ſuppreſſionum, dicens, Auguſtinum compulſum ſcribere. [Tanta ſuper hac re, *de negotio prædeſtinationis*) querimonia & perturbatione magnorum & Sanctorum apud Gallias virorum, qui diſputationibus in tantum permoti fuerãt

Lib. de tribus Epiſtolis poſt med.

&

& quodam tædio affecti, vt prædeſtinationis ſenſum, qui conſtanter & inſtanter prædicabatur, vel quaſi falſum, vel quaſi periculoſum potius, tacendum eſſe indicarent. Sed nec tanta perturbatione & permotione fidelium, ab intentione veraciſſimæ & fideliſſimæ Doctrinæ ſuæ, frangi potuit aut reuocari: ſed magiſcos, & ſcriptis ſuis, in quantum potuit, admonuit, & inſtruxit; & orationibus apud Deum profuſis, fideliter adiuuit; vt intelligerent & agnoſcerent, quàm neceſſariò, & quàm ſalubriter, propter commendationẽ diuinæ gratiæ eiuſdem prædeſtinationis veritas, omnino & credenda & prædicanda eſſet.] Semipelagianos, dicit *fideles & magnos*, & *Sanctos*, quia reuerà tales erant priuſquàm eorum ſententia decreto Eccleſiæ præſcriberetur. Poſcebant ergo dogmatis Catholici ſuppreſſionem, ſpecies pacis, nec tamen vel à Diuo Auguſtino, vel ab Eccleſia ſunt auditi.

Donatiſtæ, Hæreticorum genus contentioſiſſimum, tamen vt D. Auguſtinus teſtatur, ſolebant agitari ſua dogmata, & diſputationes cum Catholicis auerſabantur; eos autem qui iis diſputatione conuincendis nauabant operam, *litigioſos* & *contentioſos* vocabant. [Falſitas enim, (inquit D. Auguſtinus,) quæ nudari & redargui meruit, eorum vitiorum nomine quæ veritas damnat, diligentium veritatis accuſat.] Eadem ex cauſa, Donatiſtæ exprobrabant D. Auguſtino Dialecticam, & ſanctum virum auerſandum cauendúmque prædicabant, non refellendum aut diſputando reuincendum; Verebantur enim, ne veritas, ſi eius diſputatione ventilaretur, liquidiùs ſplenderet. Id verò iniuſtiſſimè & maligniſſimè factum, latè proſequitur idẽ D. Auguſtinus, longa diſſertatione, cuius ſummam his verbis conficit. [Superioris voluminis tam prolixo ſermone, puto quod tandem aliquando perſuaſimus, non eſſe in hoc laudandos veſtros Epiſcopos, neque approbandos, quod de cauſa diſſenſionis quæ noſtram cõmunionem dirimit, nolunt nobiſcum habere colloquium. Hac enim quaſi præſcriptione, ſe in cauſa peſſima putant acutiſſimos: quam (niſi fallor,) & veris certiſque rationibus, & maximè diuinarum Scripturarum exemplis, penitus amputaui, quibus dilucidiſſimè docui, à ſanctis prædicatoribus atque aſſertoribus veritatis, etiam contra præſentes eius aduerſarios, nec tantùm qui ex eodem populo quo & illi fuerunt, verùm etiam contra alienigenas & extraneos, & vnde præcipuè, vanas formidines iniicitis imperitis, contra eos qui Dialecticam maximè profiterentur, habitum fuiſſe ſermonem.]

Toto propè lib. 1. contra Creſc.

Cap. 6.

in libri ſecundi veſtibulo.

Impegiſſe quoque ad hoc Saxum Monophyſitas, intelligitur perſpicuè ex Theodoreto. Eius quippè eſſe opuſcula illa ſeptemdecim, quæ in nuperis Græcolatinis operum S. Athanaſij editionibus S. Athanaſio adſcribuntur, perſpicuum eſt ex Photio qui Cod. 46. eos libros ſigillatim enumerat, & Theodoreti Epiſcopi Cyrenſis, eſſe docet. Ii libelli; initio facto ab octauo, vſque ad quartum ſupra viceſimum, leguntur in nouis illis Athanaſij editionibus; & ex initiis octaui, ac Viceſimi quarti libelli, in Photij indice notati, perſpicuum eſt, cæteros qui ibidem præmittuntur; ſpectare ad alterum volumen, vt Photius quoque animaduertit. Sed hæc obiter eorum libellorũ, ſecundus apud Athanaſ. nonus autẽ apud Photium, totus conſumitur in refellenda ſuppreſſione per Monophyſitas inuecta; monſtratúrque in eo, hæreticorum eſſe cauſæ ſuæ diffidentium, nolle inquiri in doctrinam ſacram, eiuſq; diſcuſſione prohibere. Econtrario autem Catholicos, Chriſti iuſſa capeſcentes, quærere vt inueniãt, & ſcrutari ſcripturas & dogmata: ſcrutationem vocando diligentem attentámque abſtruſorum inquiſitionem, cuiuſmodi præſertim eſſe ſolet quæ ſcriptis committitur [Coërcenda (ait præter cætera autor,) eorum audacia, qui omne ſacrarum literarum ſtudium, ſuperuacaneum eſſe contendunt; tũ quòd propria cuique fides ſufficiat, tũ quòd inquiſitio, obſcuriores nobis res ipſas reddat. Agnoſcunt ſcilicet iſti ipſi, ſui dogmatis inconſtantiam. Nos verò & Myſterij veritati, & eius qui veriſſimè dixit, quémque qui quærit inuenturum, auxilio confidentes, & quærimus vt oportet, & inuenimus quod oportet, & demonſtramus quod dicimus; & ad verum ſcopum ſermonis attendimus, vt & domeſticis perſuadeamus, & aduerſarios refellamus, & noſmetipſos per inquiſitionem lucrifaciamus, vt denique non inconſtans dogma proponamus. Vis ſcripturas negligam? vnde ergo cognitio? vis cognitionem relinquam? Vnde fides? Clamat Paulus. *ſi non audierint, quomodo credent?* & iterum *fides ex auditu; auditus verò per verbum Dei*. Igitur qui verbum reſpuit, auditũ obſtruit, & fidem expellit, Romanas leges, ſine periculo nemo ignorauerit. Quas ergo parant inſidias, qui magnorũ cœleſtis Regis oraculorum cura, ſtudióque omnibus volunt interdictum? Scriptura eſt animæ cibus. Deſine verò o homo, fame internum hominem necare, dirámque non panis & aquæ, ſed audiendi verbum Domini famem attrahere. Eſt qui infligat vulnera; & tu non vis medicinam adhiberi? deſine variam medicinalium libellorum ſapientiam, vanitatis nomine traducere. Reuerere Eunuchum illum ſermonis amatorẽ; vniuerſis Reginæ opibus præpoſitum; qui ne in itinere quidem, lectionem neglexit; cuius propoſitum cõprobans Dominus, ſtatim illi Doctorem dedit, qui lectionis nebulas interpretationis luce diſcuteret, & ſcripturæ illum autoritate ad ſeruatorem perduceret. Atque tunc eſt; cur ipſe præceperit, *ſcrutamini ſcripturas*; ſcrutationem vocans, diligentem attentámque abſtruſorum inquiſitionem de ſcriptura Sancta.]

Dementatus ab Acacio, & Petro Mogo hæreticis; Zeno Imperator, Enoticon propoſuit, quo rixantes cum hæreticis de Chalcedonẽſi Concilio Catholicos, iuſſit concordes eſſe, ſuppreſſa Concilij Chalcedonenſis ac decretorum eius mentione. Quod enim notat Euagrius, voluit vt pars vtraque, profiteretur Nicænã fidem; prout à centum quinquaginta Epiſcopis firmata Conſtantinopoli fuerat; de omni autem alia, ſiue vbilibet conſcripta fidei formula; ſilentium mandauit. *Lib. 3. c. 17.*

Nec ita multò poſt, Zenone digna morte perempto, quippè qui viuus ſepultus, ſuos ipſiuſmet lacertos, & caligas laceraſſe præ fame & rabie deprehenſus eſt; ſucceſſor eius Anaſtaſius, homo æquè, vel etiã ãctiùs nequam, qui poſtea fulguritùs periit, cum videret rixas feruere de Concilio Chalcedonenſi; prætextu pacis ſeruandæ, vt ex Euagrio diſcimus, grauiter edixit, vt quiſque apud ſe de Concilio Chalcedonenſi ſentiret, quod ferret receptus mos loci quem incoleret, cæterum alto ſilentio premeret ſuum de eo Concilio ſenſum; caueretque in diſputationem illud vocare quoquomodo dignum homine Acephalo edictum; qui cum ex Eutychianorum hæreſi, duas in Chriſto naturas diffiteretur, vetabat tamen prætextu pacis, de ea hæreſi diſquiſitionem inſtitui; vel de contraria veritate Catholica; inferri ſermonem; à Leontio iure ei Acephalorum factioni annumeratus, cui *Hæſitantium* nomen eſt inditum, quod de neutra aduerſantium ſibi partium, pronunciari vellent, ſed vtramque damnarent ſilentio. *Lib. 3. hiſt. c. 30.* *L. de ſectis, actio 5. & 6.*

ProcopiusCæſarienſis, quem oblæſæ fuiſſe fidei, non pauca in eius ſcriptis occurrentia, docent, (nam etiã diuinam circa res humanas prouidentiam reuocauit in dubium) cũ liberam vnicuique, ſentiendi & credendi de quolibet fidei Chriſtianæ dogmate controuerſo, eſſe poteſtatem traderet, illa præmiſit quod attinet ad imponendum exteriùs vtriquè parti ſilentium [Legati ad ad Romanum Pontificẽ Byzantio venerunt, Hypatius *Lib. belli Goth.*

Epheſiorum Antiſtes, Demetrius Philippenſium, qui ſunt in Macedonia; nimirum de ea quæſtione actuti, in qua dubiis ſententiis inter ſe Chriſtiani diſſentiunt. Eam controuerſiam, etſi probè ipſe teneam, minimè tamen commemorabo; quod veſanam eſſe putem inſaniam, Dei quæ ſit natura diſquirere. Nam humana hæc ipſa;nedum Dei naturam, perfectè aſſequi mortales, haud quaquam exiſtimo. Quare tutiùs hæc ego ſilentio prætcribo, ſola tantùm credulitate contentus. Siquidem de Deo nihil ipſe præterea affirmauerim, niſi quod bonus ex omni parte ſit, reſque vniuerſas ſua potentia complectatur. De hiſce verò controuerſiis, ita quiſque vel ſacerdos, vel priuatus homo loquatur, quemadmodùm illi ſentire libuerit.] En hominis politiſſimi iudicium de cõttouerſiis Chriſtianæ fidei capitibus,qualia tunc agitabantur non leuia, de Chriſti corpore corruptibili, aut incorruptibili; de Deitate paſſa aliter quam in carne, vel non paſſa; de Concilij Chalcedonenſis recta aut falſa fide. Hæc omnia Procopius ſilentio obuoluenda decernit, vt quilibet de iis iudicare, & ſentire, ac pronunciare priuatim velit. Hic hominis Semiathei ſenſus,de premendis ſilentio controuerſis capitibus, nec diſcutiendis; an ſuffragio ſilentiariorum noſtrorum muniatur, videtint ipſi.

Conſult. 1. Aliquanto poſt Procopij ætatem,quæ eadem Iuſtiniani fuit, Paulus Conſtantinopolitanus,referente S. Martino I. in Concilio Lateranenſi autor fuit Conſtanti Imperatori, vt *Typum*,proponeret. Erat *Typus*, non ſcriptor, vt graui cœteroqui ac erudito Theologo excidit; ſed formula fidei, abſque mentione vlla vigentis tunc controuerſiæ de vna duabúſque Chriſti operationibus.Eam quippè controuerſiam premi omninò ſilentio, vibebat in illo ſuo *Typo*, Conſtans. Præiuerat Paulo,)vt idem S.Martinus refert,)Sergius Pauli prædeceſſor, qui Heraclium Imperatorem ad condendam,quam vocabant *Ecthesim* & legem ſilentij,de rixa Catholicos & Monothelitas vigente ferendam impulit. Quare ſcribens ad Honorium Papam vt Monotheliſmum ſtabiliret, conatur prætextu pacis ſeruandæ obtinere,vt edicat taceri,tam de vna,quàm de duabus Chriſti voluntatibus & operationibus. [Hos verò (inquit,) conſiderantes, incipientem ex hoc inter quoſdam hîc contentionem exardeſcere;& ſcientes, quod ſemper ex huiuſmodi decertationibus; illæ hæreſum diſſenſiones effectæ ſunt; neceſſarium iudicauimus omne ſtudium ponere;ad ſedandum atq; amputandum talem ſupetfluum verborum conflictum; & ad ſœpè dictum Sanctiſſimum Alexandriæ Patriarcham ſcripſimus, vt poſtquàm vnitatem cum his qui pridem ſeparabantur,Deo auxiliante cõpoſuit; de cœtero nullum permitteret, vnam vel plures proferre operationes in Chriſto Deo noſtro.]Videſis quæ ex geſtis Sergij in Conciliabulo, produntur in Synodo Romana ſub S. Martino I. Item in VI. Synodo, Theodorus Epiſcopus Melitines, cauſam agens Monothelitarum, porrexit Imperatori bellum, quo poſcebat, vt lege lata, de vtraque controuerſiæ parte ſilentium teneri præciperet.

Vaſquez in 3.p. diſp. 73.c.2.

Secretario. 3.

Action,8. Secretario 5. Can.18. Quàm hæc ſilentij indictio,per Monothelitas adeò ardenter exoptata, & curata, Romanæ Eccleſiæ diſplicuerit, intelligitur ex Synodo Romana ſub Martino I. vbi [Scelcroſus Typus, taciturnitate conſtringi mandans res noſtras, improbatur.] Et additur,id verò eſſe, cum Sanctis Patribus ſceleroſos quoque hæreticos ab omni reprehenſione & condemnatione iniuſtè liberare, in amputationem definitionum Catholicæ Eccleſiæ. Quod vberiùs exponitur conſultatione 4. vbi poſt lectum Typum quem Conſtans Heraclij Nepos autore Paulo Conſtantinopolit. prætextu pacis emiſerat quo iubebatur, & de vna, & de duabus operationibus taceri,ſubditur.[Relectus Typus,bonũ quidem intentum habere dignoſcitur,diſſonantẽ autẽ intentui virtutem continet. Bonum eſt namque procul dubio & omnibus timentibus Deum deſiderabile, cohibere diſſenſiones & altercationes pro cauſa fidei: ſed non eſt vtile & bonum, cum malo deſtruere bonum; ideſt cum hæreticis, Orthodoxorum Patrum verba & dogmata. Quoniam hoc priùs exurit, non enim mitigat, *&c.* nullo videlicet patiente denegare cum impietate hæretica verbum fidei, ſimiliter namque eſt, & inhoneſtum malum amplecti, & cum eodem bonum indiſcretè proiicere, quoniam vtrumque iuſtitiæ perimit traditionem.Vnde & magnus Abrahã in hoc hæſitans,Domino appropinquãs ait,*Num perdes iuſtum cum impio,& erit iuſtus ſicut impius? Nullo modo tu facies ſecundùm hoc verbum,non eſt hoc tuum qui iudicas omnem terram,non facies iudicium hoc.* Gen. 18. Nam ſi quidem per approbationem ſcripturæ, hoc eſt paternæ doctrinæ, reprehenſibile pariter aut laudabile vtrumque oſtenderet, benè fuiſſet Typus expoſitus, propter vtriuſque approbatam per ſpiritales ſermones reprehenſionem, aut per ſpirituales Patres vtriuſque taciturnitatem definiens aut è contrario pro eorum laudabilitate vtriuſque profeſſionem. Si autem nihil horum penitùs demonſtrauit, ſed taciturnitati pariter perhibuit, vnam aut duas dicere in Chriſto Deo operationes & voluntates,ſufficit vobis Patriarchæ voce ſereniſſimum principem alloqui, Nullo modo tu facies ſecundùm hoc verbum, vt interficias iuſtum cum impio, & erit iuſtus ſicut, &c.Propterea intentum quidem Typi vt dictum eſt, bonum exiſtentem laudamus: ſed modum ab intentu diſſonantem auerſamur quoniam omnino inconueniens eſt Catholicæ Eccleſiæ regulæ; in qua vtique, aduerſà tantũmodò, iubentur meritò ſepeliri ſilentio, non orthodoxa cũ cõtrariis cõfiteri omnino, aut quoquomodo denegare. Aſſerit enĩ ita.] Ideſt explicatè & diſertè exponẽda eſt veritas,non ſilentió obuoluẽda,vt Monothelitæ contendebant,fauens eis Conſtans mandabat. Agatho item Papa, prolixam in ea cauſa Epiſt.ad Auguſtos,obſignant grauiſſima obteſtatione,vt laxẽt indictam ſilentij legem: [Verbum impunitatis concedentes,& liberam loquendi facultatem vnicuique loqui volenti, & verbum impendere pro fide quam credit & tenet.]

Sed illuſtriſſimè ſenſum Romanæ Eccleſiæ, de lege illa indicente ſilentium per Monothelitas curata, expoſuit S. Maximus Monachus & Marthyr cum enim Gregorius quidam,filius Photini, S. Maximum Romæ viſiſſet, dixiſſetque ſe ab Imperatore Conſtante de Eccleſiarum pace ſollicito,directum fuiſſe ad Romanum Pontificem cum muneribus, vt eum cum Præſule Conſtãtinopolitano fœderaret,propoſito Typo, quo ſilentium vtrique parti de quæſtione mota indicebatur; ſubintulit S.Maximus.] Impoſſibile (vt opinor,)eſt hoc. Non enim patiuntur Romani,auferri vnà cum impuris hæreticorum vocibus, Luciferas Patrum voces; vel ſimul cum mendacio veritatem extingui; aut cum tenebris lumen pariter diſſipari. Nihil nobis quod adoretur erit, ſi diuinitùs oſtenſorum fiat verborum ablatio.]Reſpondente autem Gregorio; [non ablationem ſacrarum typus efficit vocum; ſed taciturnitatem,vt diſpenſemus pacem.]Opponit S.Maximus; [Eſt apud diuinam ſcripturam, taciturnitas,etiam demptio.Deus enim per Dauid,dixit, *non ſunt loquelæ neque ſermones,quorum non audiantur verba eorum*; ergo niſi dicantur & audiantur ſermones qui de Deo ſunt; nec omnino ſunt, ſecundùm Scripturam.] Inferiùs quoque Troilus Patritius, & Sergius Eucratas, conuicti diſputatione S. Maximi, reſpondent:[Nouimus verè, quod ita ſit. Veruntamen

In Collatione cum Principibus in ſecretario.

men ne contriſtes Imperatorem; qui propter pacem, fecit tantummodò Typum, non vt ademptionem cuiuſquam eorum quæ in Chriſto intelliguntur, ſed ad pacem, Silentium vocum quæ faciebant diſſenſionem, diſpenſans.] At hanc fuiſſe pacem non pacem, nec rectè taciturnitatem illam fuiſſe indictam, reponit S. Maximus.

Nec aliter conteſtatur in collatione cum Theodoſio Epiſcopo, Cæſareæ dixerat Theodorus. [Per Deum qui me iudicaturus eſt, & quando factus eſt, dixi, & nunc idipſum dico. quia malè, & ad læſionem multorum, factus eſt Typus. Verùm occaſio facta eſt, vt exponeretur altera lis Orthodoxorum ſuper operationibus & voluntatibus altercantium; & vt omnes pace mutua fruerentur; conſiderauerunt quidam, huiuſmodi voces ſilentio comprimendas.] Dixerat item denuò Troilus Patricius, excuſans Typum. [Et in palatio dixi tibi, quia non interemit Typus, ſed taceri iuſſit vt pace fruamur omnes.] Repoſuit ad hæc omnia S. Maximus. [Silentium verborum, interemptio eſt verborum. Per Prophetam enim dicit Spiritus ſanctus; *Non ſunt loquelæ, neque Sermones, quorum non audiantur verba eorum.* Ergo ſermo qui locutione non prædicatur, nullatenus eſt.] Subinferenti autem Troilo, atque dicenti; [Habe in corde tuo vt vis, nemo te prohibet.] Reſpondet S. Maximus: [Sed non circumcluſit Deus, corde, totam ſalutem.]

Itaque dealbat Æthiopem, qui Ioannem Conſtantinopolitanum, paſſim ab antiquis Monotheliſmi notatum, pronunciauit innoxium, eo quod tantùm reticeri voluerit, (non etiam negari,) veritatem Catholicam, tunc definitam in VI. Synodo, de duabus Chriſti voluntatibus & operationibus; ad quas voces Bardanes Tyrannus efferebatur; id quod ipſe Ioannes excuſabat Epiſtola ad Conſtantinum, Romanum Pontificem. Vnde eius Scholiaſtes nuperus, ait non plus peccaſſe Ioannem, & aliquos collegas, nominatim Andream Cretenſem, & Germanum tunc Cyzicenum Antiſtitem, ſic ſupprimendo eas voces; quàm peccaſſet S. Baſilius, cum mulcendis Eunomianis, agens de Spiritu ſancto, abſtinuit voce *Deus*, quàm illi hæretici non tuliſſent adſcribi ſpiritui ſancto. Ait, hanc eſſe dealbationem Æthiopis; quia vt præmiſi, Romani Pontifices eam reticentiam duarum Chriſti voluntatum & operationum, tanquam Monotheliſmo (in illis præſertim adiunctis, ſordentem, valdè improbarunt, vt habuerunt pro inficiatione Catholicæ veritatis, & profeſſione Monotheliſmi, ſaltem interpretatiua. Quare eam ſuppreſſionem probare, & illimem eſſe contendere, labe non vacat; cum ſit correctio iudicij Romanæ Eccleſiæ, & approbatio eius quod illa reprobat, meritò reijciens eam conculcationem ſextæ ſynodi, ſpecie neceſſitatis declinandi impetum Tyranni, præ cuius timore non erat diſſimulanda fides. Abſurdè verò cenſebatur, parem fuiſſe S. Baſilij cauſam, ad mitigandos Eunomianos. Nunquam enim S. Baſilius, negauit Spiritum ſanctum eſſe Deum; nec eam Cardinalem fidei veritatem ſubdola ſuppreſſione ad leniendos Eunomianos reticuit: ſed tantum admiſit expreſſionem illam glorificationis, æquiualentem formulæ glorificationis Catholicorum: *Gloria Deo, ac Patri, cum Filio ipſius ac Spiritu ſancto*; vt habetur ex eius Epiſtola 49. & 73. ac ex libro de Spiritu ſancto, vbi monſtrat, eum modum exprimendi glorificationem, recidere in vulgatam Catholicorum formulam, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*; fruſtráque iurgia ſeri de vtriſque formulis cum omnes idem ſonent. At expreſſio per alias voces planè æquiualentes, longè aliud eſt à ſuppreſſione improbata. Quare ratum eſto, ſuppreſſionem per Monothelitas inuectam, & minis ac edictis extortam, fuiſſe nefariam; nec ei ſuffragari, ſiue mollitudinem, ſiu bonam fidem paucorum Catholicorum, ſtudio falſæ pacis implanatorum.

Annumerandi ſunt Hæreticis de quibus hactenus; Græci quoque poſteriores, qui in cauſa proceſſionis Spiritus ſancti à Filio, toties auerſi ab Eccleſia & recta fide, toties conuerſi ad cor, infixi denique ſunt in volutabro luti, & ſubiectionem Eccleſiæ Catholicæ negatam, iuſto Dei iudicio infidelibus exhibuerunt. Hi igitur cum Romanus Pontifex Ioannes XXII. percupidus reuocationis Græcorum ab errore. duos Epiſcopos miſiſſet Conſtantinopolim qui ſpem nonnullam curandi Græcos, tunc affulgentem, promouerent, inſtituta totiùs negotij & controuerſorum capitum diſquiſitione accurata; caſſos labores Epiſcoporum fecerunt, obſtante Nicephoro Gregora, homine laico, qui Ioannem Patriarcham, non habentem quomodò populo pacem cum latina Eccleſia poſcenti, & diſceptationes in eam rem exquirenti illuderet; firmauit in errore, longa & verboſa, (de eius ſcriptoris more,) ad Patriarcham & primarios Epiſcopos oratione adhibita, qua totis viribus aſtruit ſuppreſſiones. Legitur apud eum illa oratio libro 10. Romanæ hiſtoriæ *ad finem.*

Contendit verò imprimis, nulla ratione audiendos eſſe Latinos; nec admittendam eſſe quam nomine Romani Pontificis poſcebant negotij diſcuſſionem: ſed in ſilentio & in diſcuſſione, fortitudinem ipſorum Græcorum eſſe oportere. Diſquiſitionem enim, & inutilem & noxiam Græcis futuram; & ver Eccleſiæ, (vt loquebatur) commutaturum in horridam hyemem, omniáque procellis & flabris infeſtis turbaturam; præſertim cum diſputantium inſtrumentum ſit ratiocinatio, non ſecus ac foſſorum ligo, & remus nauigantium; At raciocinatio quam Italis ſtudio eſſe fatetur, à diuinis rebus exulare debeat, de Patrum ſententia. In quam rem Gregorij Nazianzeni, & Gregorij Nyſſeni plagulas corrogat, quibus Dialecticas rticas in ſacris rebus eſſe inutiles ac damnoſas confirmant. Excurrit præterea Gregoras, in locum communem de ſcripturarum obſcuritate, & verborum in eis ancipiti implexáque notione; vnde fieri docet Gregorius Theologus, vt quidam res cum vocabulis craſſa Minerua conſentire rati, opiniones diuinis indignas literis conceperint, & monſtroſas ingeniorum abortiones pro genuinis fœtibus fuderint. Ex his omnibus concludit Gregoras, ablegandas eſſe ratiocinationes & diſputationes de Thelogicis argumentis, & negotium inter Græcos ac Latinos controuerſum de Spiritus ſancti proceſſione, ſilentio ſopiendum eſſe: [Silentio (inquit,) rixoſas illorum (Latinorum,) aduerſationes, quam diſputationibus euertere, mihi videtur eſſe æquius.] Id eſt vt tantus Latinorum labor, in Græcis ad ſuam ſententiam deducendis ſit irritus, & Oriens in concepto ſenſu Latinis contrario perſtet, ſilendum eſt, & ſupprimenda omnis de eo argumentato diſputatio. Opponenti autem, Patres plerunque adhibuiſſe diſquiſitiones noſtrorum myſteriorum, & ratiocinationibus vſos, reſpondet Gregoras, non id feciſſe Patres, vt myſteria elucidarent, ſed vt eos coërcerent, qui abſque vlla modeſtia Theologiam inuadebant; vt inquam repellerent & deterrerent eos qui temerè in huiuſmodi negotia irruunt: Cæteroqui enim Gregorium Theologum, curioſos, & contentioſos ſcrutatores myſteriorum, caſtigaſſe forti oratione. Fortaſſis etiam Patres, illubentes & inuitos ac adactos ceſſiſſe

O 3 tempori,

tempori, & ſoluiſſe ſilentiũ quod præſtabilius fuiſſet tenere, niſi nutans plebecula, ad effandum,quæ non licet homini loqui, propuliſſet pios veritatis Magiſtros. Itaque premendum altè id negotium concludit Gregoras,nec dandum Latinis quod è re ipſorum foret,tantóque ſtudio expetebant; vt controuerſia agitaretur, & excuteretur diſputando. Nec ſi Patres id fecerunt, probandos eſſe ea in parte, ſed comprobando tradita ab eis dogmata, modum quem iis firmandis tenuerunt, diſputantes ſcilicet cum aduerſariis, nec myſteria ſilentio obuoluentes,dimittendum eſſe; imitatione Græcorum Pythagoræ & Epicuro addictorum;qui quicquid Magiſtri dixerint, taciti ferunt, immotis,& animis & linguis;dimiſſo diſceptationum, & curioſarum rixarum mentem dilacerantiũ ſtudio. Idẽ igitur in Religionis noſtræ placitis ſeruandũ eſſe, confirmat Gregoras,improbato vſu contrario Latinorum: apud quos expoſtulat, etiam opificibus effuſa eſſe arcana Theologiæ, & adeò omnes ratiocinatiunculis inhiare,vt herbis & gramini pecudes.Eos & fora, & porticus, & theatra omnia, compleuiſſe Theologia; quod Græcis iactatum eſt, cum Plato Dyoniſium Siciliæ Tyrannum adiiſſet, Regiam puluere impletam fuiſſe.pleriſque omnibus lineatum demonſtrationi ſtudentibus; idem circa res diuinas per admiſſum concertationum vſum, & non ſeruatum circa res tam additas arctum ſilentium,vſuueniſſe.

Dedi compedio, verboſiſſimam & pauco ſale indicij conditam Gregoræ orationem pro ſuppreſſionibus.Id enim vitium in hocHiſtorico frequens eſſe,admonit.V.Clariſſ.Iuſtus Lipſius in cenſura Hiſtoricorum, quam inſtituit ſcribens notas ad ſuum librum
in Cap. 9. 1.Politicorum.

Abſtineo autem forti caſtigatione, petulantiæ qua Gregoras Sanctos Patres, & Romanam Eccleſiam, omnéſque latinos excepit; nec mendacia effuſarum apud nos ad opifices,concertationum de rebus ſacris, perſequi hoc loco placet; quia id nunc non ago,contentus monſtraſſe,quanto niſu hicHæreticus pro ſuppreſſionibus,inter doctos quoque & populorum Magiſtros laborarit,certus euertendum fuiſſe errorem,& veritatem ſtabiliendam, ſi remoueretur ſilentij, & ſuppreſſionum falſitatem tegentium ſiparium quem fuiſſe perpetuum erronum morem, hoc loco demonſtrandum ſuſcepi.

Non hinc excedo, quin ter propudioſis erronibus adiungã admodũ tetrum & vix vlli de inſipientia & fatuitate concedentem,hæreticum,Ioannem VVicleffũ.Is referente Thoma VValdenſi Tom.2.cap.75.calumniatus eſt Eccleſiam, quod non obuoluiſſet ſilentio doctrinã de tranſubſtantiatione, & perſeitate accidentium, in diuina Euchariſtia, ſicut feciſſe ait veterem Eccleſiam, per annos ſolidos mille. Hoc VValdenſis, malignè ab impio VVicleffo iactatum docet, exemplo Maſſilienſium, qui doctrinam S. Auguſtini de gratuita præuentione, premi volebant ad bonum pacis; vt Proſper retulit Epiſtola ad S. Auguſtinum quam VValdenſis adducit, noſque iam ſupra indicanimus. Sicut ergo ſilentium illud Maſſilienſibus adamatum, ab Eccleſia & D. Auguſtino reprobatum eſt, ita iuxta VValdenſem, repellendum eſt ſimile ſilentium VVicleffi, volentis taceri de tranſubſtantiatione,& perſeitate accidentium in Euchariſtia,ne ſimplices turbentur,& pax Chriſtiana diſpendium patiatur. Addit VValdenſis, omnino expedire,vel etiam neceſſarium eſſe,excutere ſeriò veritates Chriſtianas,priuſquàm ab Eccleſia decidantur tanquam ex fide tenendæ: Nam per eam agitationem & contradictionem Doctorum, inter ſe de aliquo puncto needum definito certantium, eluceſcit pleniùs veritas; quod probat ex Linconienſi, qui iuxta D. Auguſtinum, fel illud quod in eſcam datum dicitur, pſal.21. interpretatur de contradictoribus, qui præ amaritudine contradictionis & concertationis, viſui interiori acumen & perſpicaciam conciliant, vnde limpiditas plenior & liquidior Chriſtianæ veritatis. Confirmat hoc idem autor, ex praxi perpetua temporum Chriſtianorum. Nunquã enim meliùs innotuere veritates fidei,quàm cum contradicentibus hæreticis, ventilatæ ſeriò ſunt à diſputatoribus Catholicis, vt notat expreſſum eſſe verbis illis Pſalmi 67. *Congregatio taurorum in vaccis populorum*, id eſt hæreticorum inter laïcos ſeductibiles, *vt excludantur*, id eſt emineant & appareant,qui longa diſcuſſione *probati ſunt* tractãtes diuini eloquij *argentũ*,Catholici,Doctores qui ne infirmi abducerẽtur,ſollicitati quæſtionib⁹impiorum;quæſtionib⁹,ſermonibus, & diſputationibus ſuis, obſcura in apertum eduxerunt. [Ergo concludit Linconienſis diuiſi illi ſunt præ ira vultus eius, & nobis ad intelligendum appropinquauit cor illius. Ecce qualiter fel & amaritudo contradictionis, clarificat viſum intelligentiæ, probatorum.] Preſſiùs verò id vrgens VValdenſis, qui Linconienſem contra hocVVicleffi ſubdolum ſilentium adduxit, miratur non aduertiſſe inſulſum hunc, ſpecie pacis ſilentiarium, vexatione dari intellectum, & per multas euentilationes, colluſtrari doctrinam Catholicam; vt meritò eſſe ſtatuit circa tranſubſtantiationem, & perſeitatem accidentium in Euchariſtia, neglecta intuta pace per ſilentium, & indiſcuſſionem, ac ſuppreſſionem captata in ea re per VVicleffum. Neque verò vt VValdenſis confirmat ex D.Auguſtino l.2. contra Donatis.c. 5. poſſent dogmata obſcura & nebulis inuoluta, plenarij Concilij luculenta illuſtratione confirmationéque concludi. [Niſi primò,diutius per orbis terrarum regiones,multis hinc atque hinc diſputationibus & collationibus pertractata conſtaret. Hoc autem facit vnitas pacis,vt cum diutiùs aliqua obſcuriora quæruntur, & propter inueniendi difficultatem, diuerſas pariunt in fraternâ diſceptatione ſententias,donec ad verũ liquidũ perueniatur.]Hinc rectè eruit VValdenſis,ſtupidè VVicleffũ calumniã Eccleſię ſtruxiſſe,quod non inuoluiſſet ſilẽtio tranſubſtantiationẽ,& perſeitatem accidentiũ in Euchariſtia,ſed præmiſſis concertationibus Doctorum circa eas veritates, tandem liquidam veritatem eduxiſſet ad lucem; nunquam id aſſecutura, ſi paci inturæ per ſuppreſſiones conſuluiſſet. Dedi compendio longam præcellentis illius Theologi diſputationem, quam qui apud ipſum legerit, manifeſtè perſpiciet, quàm vir ſapientiſſimus, & Eccleſiæ ſuo æuo columna, à ſuppreſſionibus abhorruerit,& in Eccleſiæ damnum cedere poſſe exiſtimauerit.

VVicleffo & anterioribus ſupra memoratis ſuppares, hodierni Prædeſtinatiani, (Ianſeniſtæ paſſim dicuntur,) cum viderent ſe Catholicorum flagrantibus ſtudiis & ſcriptionũ molibus opprimi, captarunt ipſi quoque latebras ſuppreſſionum, poſcentes vt ad bonum pacis & conſeruandæ Charitatis, ſilentium vtrimque indiceretur ſcriptoribus,æquè ac circa materiam de diuinis auxiliis.Præiuerant hodiernis Ianſeniſtis hac in parte breui ſcriptione à Franciſco Annato confutatis, (& nominatim Gilberto Maugino, ex Præſide monetariæ Curiæ,Prædeſtinatianorum patrono, & Gotheſcalci optioni, apud Ludouicum Cellonium in Gotheſcalci hiſtoria, Autordunenſis operis de tenenda ſcripturæ veritate,ſcriptor fermentatus, & ab Hincmaro, ſuis coloribus depictus. Is optare ſe ſcripſit, vt Epiſcopi Cariſiacenſis Synodi contra tunc rediuiuos, & pridem ortos Prædeſtinatianos decreta conſcribentes, *rem potius ſilentio præteriiſſent*.Concluditque;

Lib. 4 c. 8. in fine. Lib. de prædeſt cap. 22. & 29

ditque ; [Nonne homo cautus & pius, magis eliget tacere, aut certè cum Propheta & Apoſtolo exclamare, iudicia tua abyſſus multa ; finitóque inter eos tam longæ & pernicioſæ contentionis iurgio, pax & vnitas Chriſti Eccleſiæ reformaretur.] Sic ille ad calcem diſcuſſionis tertij capituli Cariſiacenſium, prætextu pacis & declinandarum contentionum, ſuppreſſas volens ſcriptiones & diſputationes de controuerſis argumentis. Quo ſipario nihil optabilius obtingere poſſet quibuſuis hæreticis, vt error, quietè ac in ſilentio diſſeminari ac ſerpere poſſet.

Conſtare liquidò videtur ex dictis, Hæreticorum quarto modo proprium eſſe iam olim, quæ ſtabilire certa veritate non poſſunt, anniti vt ſint indiſcuſſa & ſilentio premantur, déque taciturnitate ſecuritatem nanciſcantur. [Nihil magis curant quàm occultare quod prædicant ; ſi tamen prædicant quod occultant. Cuſtodire officium conſcientiæ eſt.] Tertulliani verba ſunt de Valentinianis, quorum dogmata idcircò confert cum ſacris Eleuſiniis ; ſanctis ſilentio magno, ſoláque (vt ait) taciturnitate cœleſtibus. Eadem verò in omnes Sectarios iure intorſeris. Nam vt ſerpentes ſemper captant latibula ; contra quàm columba Eccleſiæ Catholicæ lucem ſemper ac apertum amans. Iure igitur cum eodem Afro concludam. [Chriſtum columba demonſtrare ſolita eſt, ſerpens verò tentare. Illa & à primordio, diuinæ pacis præco : illæ à primordio diuinæ imaginis prædo, &c.

Lib. contra valent. c. 1.

Ibid. c. 4.

Abſcondat itaque ſe ſerpens quantum poteſt, totamque prudentiam in latebrarum ambagibus torqueat, altè habitet, in cæca detrudatur, per anfractus ſeriem ſuam euoluat, tortuosè procedat, nec ſemel totus lucifuga beſtia. Noſtræ columbæ domus ſimplex, etiam in editis ſemper & apertis & ad lucem ; amat figuram Spiritus ſancti, Orientem Chriſti figuram. Nihil veritas erubeſcit, niſi ſolummodo abſcondi.] Totus in hoc inculcando Catharis latibula ſimiliter quærentibus, eſt Ecbertus monſtrans id eſſe contra Chriſti mentem, & ſolos qui male agunt odiiſſe lucem ; nec doctrinam ſuam noſci & agitari velle.

Serm. 1.

E contrariò autem Doctor Eccleſiæ, cum S. Hieronimo dicet [De tenebroſis libris eius (Iouiniani,) quaſi de foueis, ſerpentes protraham ; neque ſinam venenoſum caput, ſpiris maculoſi corporis protegi. Pateat quod noxium eſt, vt poſſit conteri cum patuerit.] Alibi idem Hieronimus, Ruffinum grunnientem, quod eius doctrina & ſcripta eſſent publico data ; redarguit, quod qui veritatis ſibi conſcij ſunt, tenebriones eſſe nolint atque lucifugæ, vt Hæreticis vſuuenit.

Lib. 1. contra Iouin. cap. 1.

Lib. 1. Apolog. initio & lib. 3. cap. 6. num. 37. & & c. 9. n. 14. & præfat. libri 4. in Ierem.

---

§. VII.

Veritas tenebrarum & compedum impatiens, lucis & libertatis amans, ſuppreſſiones auerſatur.

VT rationem tertiam aduersùs ſuppreſſiones ex veritatis genio intentandam educam, regustandum eſt Tertulliani verbum proximè tactum ; Diſputans enim Tertullianus contra Valentiniani hæreſim, quam præ ſumma ſilentij ac tenebrarum captatione, appellat *lucifugam beſtiam*, ac cum ſerpente altè habitante, & in cæca demerſo componit ; aſſumit vt certum Tertullianus, id abhorrere à genio veritatis, quæ [Nihil erubeſcit, niſi ſolummodò abſcondi ; quia nec pudebit vllum aures ei dedere.] Hæc eſt, vt (ita dicam,) ingenuitas ac honeſtas veritatis, propalam apparere non extimeſcentis, imò patere & conſpici geſtientis ; cui adiungitur libertas ac generoſitas, ignara coërcitionis, & frœni ac compedum impatiens. Hæc duo ſi expoſita fuerint ; habebimus non imbelle telum aduersùs ſuppreſſiones, quibus veritas occultatur & illigatur, ac veluti carcere concluditur.

Lib. contra Valentin. cap. 3.

Abſcondi igitur renuit veritas, quia honeſtiſſima. Quæ occultata & tenebris damnata volumus, pudenda ſunt & probroſa. Docuit id hominem natura, quæ vt egregiè Philoſophatur Theodoretus, in iis quibus iam firmior eſt cognitio, & ætas doli capax, naturale velum obduxit iis partibus, quarum effrenatio ex peccato nata, & fœdi illicij in aliis excitandi iuſtus timor, patere non ſinit & eo naturali velo non contentus hominum pudor, tegmen veſtium ſuperinducit. Nec veſtium qualiumcunque, ſed quæ verè corpus obducant, & viſui ſubducant. Improbantur enim veſtes illæ translucidæ, quas Petronius *ventum textilem*, & *nebulam lineam* appellabat ; cuiuſmodi veſtibus, Epulonem, æſtibus artificioſa nuditate inſultaſſe, ait Chryſologus. Videndus Chriſtianus Pædagogus, & non ſemel Seneca. Itaque ratione vſi mortales, honeſtati conſulentes, obducunt veſtimentis partes illas quas pudor proſtare vetat. Quotquot item mala operantur, lucem refugiunt, & occultari ac latere amant ; ac quo fœdiùs ſe gerunt, eo ſiparia quibus occulantur, aut tenebras quarum interuentu lateant, ſtudioſiùs exquirunt. [Omnes (ait Seneca,) peccata diſſimulant, & quamuis fœliciter ceſſerint, fructu illorum vtuntur, ipſa ſubducunt. At bona conſcientia, prodire vult & conſpici. Ipſas nequitia tenebras timet.] Idem, vt Tertullianus ait, ſæpè noſter, alibi. [Grauis malæ conſcientiæ lux eſt.] Itaque qui malè agit, odit lucem ; & latibula ; quantum poteſt, captat. Qui verò id prætermiſiſſe aliquando viſi ; euidentis impudentiæ ſunt notati ; quales illi ſpurci myſtæ, in quos conclamat hic præter cætera Clemens Alexandrinus. [O euidentem impudentiam ; olim quidem moderatis hominibus, voluptatis integumentum erat, nox ſilens. Nunc autem iis qui initiantur, eſt incontinentiæ ſacra, nox loquens, & ignis qui lucet in facibus, vitia & animi perturbationes arguit. Extingue ignem, ô ſacerdos. Reuerere lampades, ô tu qui faces geris. Tuum Iacchum lux arguit. Conuertere, cela nocte myſteria, & orgia honorentur tenebris, ignis non diſſimulat & arguit.] Cur ita ? Quia id habet probroſitas flagitij, vt quantùm angore lancinat, tantum pudore ſuffundat autorem fœdi operis ; qui proinde latere auet, non patere : negotium quippè obit turpitudine refertum, & inhoneſtate ſordens, quam par eſt in occulto fieri, non in conſpectu ſolis huius. Veritas è contrariò quia nitentiſſima & honeſtiſſima eſt, nihil timet niſi abſcondi, vt Tertullianus affirmabat. Cui conſonat quod alibi dicit de veritate factorum, ſiue de honeſtate & probitate. Hanc enim in ſcripturis nomine *veritatis* exprimi, latè monſtratum eſt agendo de veritate. Tertullianus ergo refellens vanam excuſationem obtendentium ſibi ſufficere quod Deum cordium inſpectorem, ſuæ bonæ mentis haberent teſtem, nec humanam ſuffragationem in externa apparentia ſiſtentem quærere, aut curare, opponit è contrario ; Deum inſpectorem eſſe cordium ; [Scimus omnes. Cum tamen quid idem per Apoſtolum dixerit, recordemur. Probum veſtrum coram hominibus appareat. Ad

Serm. 4. de prouid.

Serm. 112.

Lib. 2. c. 10.

Lib. 7. de benef. c. 9. & epiſt. 90.

Epiſt. 97

Epiſt. 122.

In Protrept.

l. de æquiv. c. 1. n. 7.

De cultu fœm. c. 13.

Ad quid, niſi vt malitia ad vos acceſſum omnino non habeat? & vt malis, & exemplo & teſtimonio ſitis? Aut quid eſt, *luceant opera veſtra?* Aut quid nos Dominus lumen terræ vocauit? Quid ciuitati ſupra montem conſtitutæ comparauit, ſi non relucemus inter tenebras, & extamus inter dimerſos? Si lucernam tuam ſub modium abſtruſeris; in tenebris relicta à multis inculceris neceſſe eſt. Hæc ſunt, quæ nos luminaria mundi faciunt, bona ſcilicet noſtra, bonum autem duntaxat verum & plenum, non amat tenebras, ſed gaudet videri, & ipſa denotatione ſui exultat. Pudicitiæ Chriſtianæ ſatis non eſt eſſe; verùm & videri: Tanta enim debet eſſe plenitudo eius, vt emanet ex animo in habitum, & eructet à conſcientia in ſuperficiem. Quod de veritate factorum ſiue de honeſtate, ait Tertullianus, æquè valent de veritate intellectuali ſuppreſſionem auerſante.

Hoc aliter veteri adagio expreſſum eſt, *Veritas lucem amat, non quærit angulos.* Quod prouerbium diſcutiens Petrus Simonis Ipreníium Antiſtes, rectè
Lib. 6. de veritate c. 21. ait, etiam ſi negari non poſſit, quia veritas aliquando ad tempus, improborum technis & violentia occultetur, inuolnatúrque caligine; tamen nullis eam per ſe latebris delectari, nullas tenebras quærere ſed luce ſemper, & clara ac publica ſui manifeſtatione gaudere: quippe quæ ſibi ſit conſcia integritatis ſuæ ac rectitudinis. Idque præfertur eo Chriſti oraculo
Cap. 3. apud Ioannem. *Omnis qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifeſtentur opera eius, quia in Deo ſunt facta.* Quaſi diceret Chriſtus, qui veritatis, quam colit & amat, ſibi eſt conſcius, is nec odit nec fugit lucem, ſed eam potiùs captat, ac quærit, gaudens ab hominibus videri; quia ante oculos Dei cuncta videntis operatur; vnde non timet configi proborum iudiciis; improborum verò ſenſa nihili facit: quare vndecunque ſecurus, non extimeſcit coram prodire, nullius ſibi conſcius indigni, & meritò occultandi. At quod veritati aduerſatur, lucem refugit, quia ſuæ ſibi falſitatis & pudendæ turpitudinis eſt conſcium: vnde conſpectum hominum & notitiam formidat; cuiuſ-
Cap. 14. v. 15. modi ſunt fures, Teſte Iobo, nec non (vt idem obſeruat,) fornicatores, & adulter, & quilibet audentes probroſa, mendaces nominatim atque falſarij. Omnes iſti, noctem quærunt ac tenebras, in quibus clàm, & citra pudoris flagellationem admittant; quod publicatum & coram teſtibus patratum, rubore ſuffunderet. At qui veritatem facit, venit ad lucem, eáque gaudet tanquam lucis filius, qua appellatione idcirco inſigniuntur probi & iuſti in ſacris literis. Hic eſt ſenſus genuinus illorum Chriſti verborum, quæ ex Ioanne c. 3. retulimus. Ex qua doctrina, illuſtrandum inſuper eſt illud Chriſti iuſſum
Matth. 10. Luca 12. ad Apoſtolos, apud Matthæum & Lucam. *Quod dico in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis prædicate ſuper tecta.* Senſus eſt, non timeo doctrinæ meæ; quæ quamuis non niſi in loco ac tempore propalanda ſit; ex ſe tamen non eget abſcondi; imo publicum exquirit, proindéque è domatum peribolis, ad tranſeuntes per viam poteſt efferri, voce contenta. Qui enim penetralia vel deſertum ad docendum captant, id eſt in occulto ſuſurrant, & ab-
Lib. 1. qq. Euang. cap. 38. dita loca petunt ne videantur, (vt S. Auguſtinus interpretatur;) Ipſi ſuæ ſibi falſitatis ſunt conſcij: cum è contrario doctrina Chriſti, ſicut fulgur lucidiſſimum toto orbe ſe prodat, & ſicut ſol in ſplendore ſuo colluceat, quia nititur veritate lucem amante.

Quadrat huc perbellè, peruulgatus in ſcripturis nexus lucis & veritatis. Sic enim Pſaltes, poſtulat Pſal. 42. emitti ſibi à Deo lucem & veritatem. Et in rationali, iungebantur ex Dei præſcripto, *illuminatio & veritas.* Heb. *Vrim, & Thummim.* E quo Hebræi Pontificis ornamento, per ſolemne rituum Sacrorum ab Ethnicis adulterium, (de quo Tertullianus, Iuſtinus, Firmicus, aliique Patres ſæpè expoſtulant;) manaſſe videtur Perſarum Oromaſdes, ex veritate tanquam anima, & luce tanquam corpore compactus. Sic enim Oromaſdis illius in Perſicis commentariis celeberrimi compagem exhibet Stobæus & aptè ſa- Serm. 9. nè, veritati habenti rationem animæ, circunfunditur lux pro corpore: vt ſignificetur, oportere veritatem luce perfundi; nec abſcondi, ſed manifeſtari: quandoquidem iuxta Apoſtolum, *omne quod manifeſtatur lumen eſt*; quæ manifeſtatio, ſymbolo item corporis quod foris patet, adumbratur non incongruenter. Nec refert quod veritatem latere in puteo demerſam, iactatum ſit ex Democrito, probante Tullio atque Lactantio. Id enim pertinet ad perdifficilem nobis Lib. 1. & 2. Acad. qq. aſſecutionem liquidæ veritatis præ ſenſuum anguſtia, Lib. 3. Inſt. imbecillitate animorum, breuibus vitæ curriculis, cap. 6. vt differunt eum puteum effodientes Tullius atque Laërtius; tametſi ipſa per ſe veritas in aperto eſt, In Pyrrhon. nec puteo infoſſa latet, ſed palam, ſolis inſtar, emicat atque refulget.

Eſſe igitur veritatem, præ honeſtate ſua, lucis amantem, nec ei tenebras aut latebras congruere, ſatis eſt demonſtratum. Ex quo efficitur, ſuppreſſiones quarum interuentu veritas infoditur, & ad lucem venire prohibetur, à genio veritatis abhorrere ſoli autem falſitati; vel dubiæ, vel compertæ, congruere. Hanc enim ob cauſam, iam olim in Eccleſia ij tantùm libri qui falſitate manifeſta ſordebant, aut ne ſorderent exploratum prorſus non erat, ſuppreſſi ſunt & tenebris damnati, quod ſonat nomen. *Apocryphi* id eſt *abſconditi*, vel *occultandi*, quo à Gela- Sancta Romana. ſio in Indice expurgatorio, confecto in Synodo Romana, inſigniuntur. Quod igitur libri vſquaque nitentes, nec dubiæ aut exploratæ falſitatis, ſed veritatem quampiam ex ſanæ doctrinæ regulis pertractantes, in Apocryphorum librorum claſſem referantur, eo ipſo quod ſupprimi & abſcondi iubentur, abhorret ab ea veritatis honeſtate lucis amante, quam hactenus expreſſimus.

Nec minùs validè vrgeri in eam rem poteſt, veritatis libertas, eius nobilitatem ac fortitudinem decens. Ad veritatis libertatem reſpexit Apoſtolus, cum redarguens veteres Philoſophos, dixit, eos veritatem Dei in iniuſtitia detinuiſſe. Probè ſiquidem conſcij veritatis Dei, id eſt perſpectum habentes non eſſe Deos qui tales vulgo habebantur; & verum Deum eiuſque inuiſibilia per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicientes; tamen externa ſpecie, vulgi ſenſibus ſe accommodabant, prementes animo veritatem quam habebant compertam, ne ſi ex perſpectæ ſibi veritatis præſcripto, exteriùs deſpuerent, quæ vulgo habebantur numina, & vnum Deum venerarentur, ad cicutam adigerentur, vt Socrati ex ea cauſa contigiſſe, multorum fuit exiſtimatio; vel ne contra torrentem moris humani nitentes, gratia plebeculæ exciderent, aut minus apud dementatos mortales, fauore vel autoritate valerent. Quo ex capite S. Auguſtinus, Sene- Lib. 6. ciuit. c. 10. cam ſugillat. Nec dubium quin Tullius, tantus deciſor Lib. 3. numinum, (vt propterea opus eius de Natura Deorum flammis abſumendum eſſe Ethnici ſuperſtitioſores muſſitarent referente Arnobio;) nihilominus externa ſpecie religioſus Romanorum numinum cultor, eodem iure fuerit ſugillandus. Hos ego ementitos Idolomaniæ profeſſores, cum corde premerent veritatem

de numinis vnitate, & falſitate Idolorum; Apoſtolus ait, Dei veritatem detinuiſſe in iniuſtitia. Cum enim verum Deum cognoſcibiliter (vt ſapiens loquitur,) ex creaturarum pulchritudine & mundi elegantia perſpexiſſent; tamen non ſiuerunt veritatem pectoribus abditam erumpere, ac liberè exilire; ſed detinuerunt eam quaſi vinctam compedibus; magna cum iniuria ipſius veritatis, atque adeò cum iniuſtitia, quia iniurius & iniuſtus eſt in veritatem, qui eam ſic alligat, ſpoliátque prodeundi libertate; cum tamen veritas ſit quid liberrimum, & nobiliſſimum atque fortiſſimum: quæ ſunt prærogatiuæ à captiuatione abhorrentes, ex vſu omnium, ſenſúque ſapientum.

Quod veritatem ſtatuo ſuapte natura liberrimam, longa confirmatione non eget, cum conſtet libertatem eſſe germen intellectualitatis, vt ex Plotino & aliis demonſtratur. in tractatione de libertate & eius radicibus. Veritas autem ad intellectualitatem pertinet, vt eſt per ſe manifeſtum. Quod item dixi, veritatem eſſe quid nobiliſſimum, non ſinit Syneſius dubitare, qui veritatem ait eſſe ipſam verborum nobilitatem, ſicut è contrario mendacium, ſeruile quid & ignobile dicitur à Plutarcho admonente id eſſe pueris valdè inculcandum. Tandem quod veritas ſit quid fortiſſimum, vt etiam affirmabam, Zorobabel explicatiſſimè tradit, exclamans *Veritas magna, & fortior præ omnibus.* Cui adſcribitur Nazianzenus, dicens ſe cum Eſdra, fortiſſimam omnium veritatem fateri. Hinc igitur liquidò perſpicitur, aliena eſſe à veritate, vincula & compedes. Neque enim par eſt, liberum hominem vinciri & captiuari. Nobilem item in neruo gemere, indignum eſt, & à nobilitate eius abhorrens. Fortis denique, impatiens eſt vinculorum & arctationis per compedes. Quinimò qualiſcunque excluſio liberi exitus & ſpoliatio facultatis prodeundi, imbellia decet pectora, & non animoſa & firma. Sic enim mulieres, præ ſexus infirmitate & imbecillitate, multo magis iniuriis patente, intimam ædium partem inhabitant, iuxta Philonem; viri quia fortes, exteriorem. Et in ſexu molliore, Virgines quia infirmiores, non modò conclaui matronali coërcebantur, quod aulam quoque continebat, ſed penitiùs in intimis penetralibus concludebantur, iuxta illud eiuſdem Philonis. [Fora, curiæ, tribunalia, ſodalitia, comitia, & ſubdialis vita, quæ cauſis agendis rebúſque gerendis in bello ac pace peragitur, viris conueniunt; fœminis verò cura rei familiaris, & domus cuſtodia.] Idque eſt quod Hebræo puellæ nomine præfertur. Dicitur enim *halma*, id eſt *abſcondita*, cuiuſmodi eſſe debet, quæ eſt cum 'επιτάτει, virgo; vt D. Hieronimus obſeruauit expendens illud, *Ecce virgo concipiet.* Hebraïcè *Halma* quia ſcilicet virgo ob infirmitatem magnam qua per ſexum & ætatem laborat, occulenda eſt, etiam diligentiùs, ac intimiùs quàm mulieres.

Orat. de regno. — Lib. de puer. instit. — 3. Eſdræ c. 3. — Orat. 13. n. 7. — L. de ſpecial. leg. — Lib. 1. in Iouinia.

Ex his argumentum quod contra ſuppreſſiones ex prærogatiuis veritatis eruebam, manifeſtè ſtabilitur. Cum enim ſuppreſſiones veritatem illigent, ac veluti iniectis compedibus coërceant, ne prodire palam poſſit; argumentum non imbelle ducitur, ad demonſtrandum, ſuppreſſiones à genio veritatis eiuſque connaturalibus dotibus libertate, nobilitate, fortitudine, carceris & compedũ impatiente, abhorrere.

§. VIII.

Dei conſilium, ſuppreſſionibus aduerſans.

QVartò hæc ſuppreſſio videtur aliena à Dei conſilio. Deus quippè conſultò noluit res fidei noſtræ obuias eſſe; vt daretur locus diſquiſitioni, acuetúrque diligentia; vt aduerterunt qui de cauſis obſcuritatis ſcripturæ aduersùs ſectarios diſputant; Bellarminus, Serarius, Mendoça, paſſimque alij. Inter Patres, pulcherrimè. S. Gregorius, obſeruat obſcuritatem diuinis ſcripturis ſapientiſſimo Dei conſilio fuiſſe adiunctam, vt ſenſus noſter exerceretur; & dilataretur fatigatione, ac exercitatus caperet, quod non caperet otioſus. Eadem ſedit Diuo Chryſoſtomo ſententia. Exponens enim (illud Pſalm. *Inclinabo in parabolam aurem meam*, poſt multa de notione *parabolæ*, quam monſtrat eſſe obſcuram & ænigmaticam orationem; [Si orationem (inquit,) facit obſcuram & ænigmaticam, & quæ multùm habet difficultatis, ne ſic quidem conturberis; hoc enim facit, vt auditorem excitet; & alioqui quoniam facilitas ad ſocordiam & negligẽtiam adducit, propterea loquitur in parabolis. Nam Chriſtus quoque, multa loquebatur in parabolis; ſeparatim autem, eas ſoluebat diſcipulis. Parabola enim dignum ab indigno diſtinguit. Dignus quippè quærit inuenire ea quæ dicuntur; indignus autem prætercurrit, quod tunc etiam vſuuenit; Iudæi verò, ne difficultate quidem excitati, impellebantur ad interrogandum; ita non attendebant omninò, ea quæ dicebantur. Ad inuitendum autem ad exquiſitionem, ſufficit quando fuerit aliquid adumbratum & obſcurum. Quocirca Chriſtus hoc faciebat, & loquebatur in parabolis, eos ſtimulans & incitans, vt audire cuperent, qui ſupini dormitabant.]

Lib. 3. de verbo Dei. c. 1. — In prolog. ad 1. Reg. — In prælud. ad 1. Reg. — Hom 6. in Ezech. — Pſal. 48.

Adiungo Chryſoſtomo, Chryſologum. [Si dicta (inquit,) vel facta Chriſti, paſſim carnalibus ſenſibus ſubiicerentur, torpeſceret animus meus, vacaret & dormiret ingenium, cor tabeſceret, extingueretur quidquid humani vigoris eſt, & caloris. Propoſuit (inquit,) illis parabolã, ſicut in lapide friget ignis, latet ignis in ferro, ipſe tamẽ ignis, ferri, ac lapidis colliſione flãmatur; ſic obſcurum verbum, verbi ac ſenſus collatione reſplendet. Certè ſi myſteria non eſſent; inter infidelem fidelemque, inter impiũ atque pium, diſcretio non maneret, & eſſet deuotus ſicut contumax, iners ſicut qui laborat, peruigil vt ille qui dormit. Nunc verò cum petit anima, mens pulſat, quærit ſenſus, ſperat pietas, fides exigit, meretur intentio, apparet & ſudatis fructus, & pœna deſidis, & iuſtitia largitoris ſimul; quia plus accepta ſapiunt quam poſſeſſa, inuenta magis quam ſubiecta delectant. Hinc eſt, quod Doctrinam ſuam Chriſtus parabolis velat, tegit figuris, ſacramẽtis aperit, reddit obſcuram myſteriis.]

Serm. 96.

Addo etiam Nicephorum Gregoram, cuius illa ſunt ad Ioannem Patriarcham, & Epiſcopos Græcanicos Primarios. [Sæpè in ſacra Scriptura, verbis nonnulla inuoluuntur, vti conſentaneum eſt. Vt enim Regum thalami, aliáque quæ ſancta & magno in pretio habentur, aliis atque aliis velis occultantur, ne à rudi vulgo profanentur; aut quia quæ omnibus abſque labore pateant, contemnantur; ſic etiam plurimi ſacræ Scripturæ loci, præſertim in quibus arcana quæpiam doctrinæ continetur, tanquam velis quibuſdã, ita verbalibus abſconduntur, quæ multam caliginẽ ſecum trahunt, & tenebras lectorũ oculis offundunt.] Addit in eandẽ ſententiã alia, de diuinis ſententiis, & altioribus ſenſibus intra firma atque adamantina veſtibula munitis, quibus educendis magna contentione ac diſquiſitione ſit opus. Quare enim exercitatione facultates corporeæ fiunt vegetiores; oculus. V. G. ad videndum fiat videndo perſpicacior, & auris ad audiendum, munus ſuum obeundo; placuit Deo, (inquit) Origenes, cuius eſt hæc comparatio in parabolis & ænigmatibus loqui, vt extenderet ſe mens noſtra. Voluit inquam obſcuras eſſe ſcripturas, & multa intellectu difficiliá

Lib. 12. hiſt. ſub finem. — Hom. 11. in Ezech. initio.

difficilia continentes;non vt abſterreremur & iaceremus, ſed vt ſollicitiùs in eas inquireremus, & altè ſcrutandos pertingeremus ad optatam veritatem.

Conſilium diuinum ex ante dictis perſpicuum,planè fert,vt ſcrutemur res noſtras,& in eas inquiramus.At inquiſitionis veluti eos, eſt concertatio & ſcriptio,facta publici iuris,vt cæterorum diſcuſſioni pateat,alioqui marcet, & obſtipum inerſque languet ingenium ſcribentis,non niſi ſibi ac Muſis canentis,quantumnis penitiſſimè in puncti alicuius peruaſionem conniti velit. Itaque ſtante ſuppreſſione, torpor ingeniis iniicitur; eluditútque conſilium diuinum, de obſcuritatum.queis noſtra dogmata obſepſit, depulſione; per inquiſitionem & ſcrutationem noſtram,moderamine debito temperatam.

§. IX.

Boni fraudatio per ſuppreſſiones.

QVintò,indictio hæc ſiletij,& veritatis Dei quædam detentio, magno bono fraudat Eccleſiam. Quod enim Nicolaüs I. rectè dixit. [Iuſtitia ſæpiùs ventilata, plus lucet.]Hoc de veritate quoque dicere licet,plus eam nitere & lucere, quo plus atteritur, & in eam inquiritur. Vnde illud Caſſiani. [Semper veritas ventilata,plus rutilat.] Eodem recidit, quod Boëtius,operæpretium cenſet,rationes inuicem collidere, quod ex huiuſmodi conflictatione, pulchra quædam veritatis ſcintilla diſſiliat. Legendus in hanc rem Origenes hom.5.in Ierem.qui è nubibus rationalibus, ſermone & collocutione colliſis, non minùs exiſtere luminis claritatem docet, quàm è nubibus concuſſis rutilent fulgura.Breuiter ſed optimè S.Leo poſtea adducendus, ſcribens ad Theodoretum reducem. Eam ob rem Ioannes Major,inde reijcit Capreolum,affirmantem S. Thomæ doctrinam fuiſſe ab Eccleſia canonizatam, quod eo admiſſo, nefas eſſet S.Thomæ doctrinam agitare. Hoc autem Major valdè incommodum iudicat;cum ob alia, tum quia inde ſubduceretur ipſiſmet Thomiſtis occaſio affundendi vberiorem lucem,iis quæ ſunt obſcuriora in D.Thomæ doctrina.Nimirum inter colloquendum ac diſputandum, ſæpè Deus iubet de tenebris lucem ſplendeſcere, vt Boſo apud S.Anſelmum diſſerit,non improbāte ipſo S. Anſelmo.Egregiè planè fructum hunc concertationis, aperuit Sapiens, cum *in certamine loquelæ*; dixit eſſe ſapientiam.

Sub finem epiſtolæ ad Michaëlem Imper. *Lib. 1. de Incar. c. 6.* *Lib. 3. de conſol. proſa 12.* *In 2. d. 1. q. 1. ad 1. Gregor.* *Lib. 1. cur Deus homo c. 2.* *Cap. 8. v. 18*

Quamuis autem,ſuppreſſio quam excutimus cadat tantùm in ſcriptiones publici iuris,non etiam in verbalem cōcertationem;tamen ſuppreſſio quoad lucem ſcriptionum,abſconſio eſt eorum quæ fœlicia ingenia alibi excogitarint;eorumque labores,caſſos aliis & inutiles reddit; Quare in eam æquè dici poſſunt quæcunq; aduersùs ſubductam vocalem concertationem dicerentur. Et è contrariò pro ea æquè proferre licet, quæcunq;pro vocalis diſputationis commodis,vſque ad diſciplinas, traducitur à S.Iſidoro & à Villauicentio,necnon à Leonardo Aretino quem deflorauit Baptiſta de Gazalupis.Nec omittendus tractans quæſtionum vtilitatem,Iulius Rugerius,Ego vt illud ſcriptionis & loquelæ non diſpar ad perſpiciendam veritatem commodum,magis confirmem,attexo Gilleberti verba.[Bonum eſt (inquit) ſi dicantur verba, ſed nihilominùs bonum eſt ſi ſcribantūr verba. Volat enim irreuocabile verbum,niſi ſcripto mandetur. Scriptura, verbum & ſtabile facit,& viſibile: mandatum paginæ,repoſcetur,cum voles.Bonus depoſitarius eſt liber; integrè quod acceperit, reſignans. Cum voles ſumes vbi voles leges, quandiu voles, morabetis.Scriptura memoriæ reparatrix eſt,quia verbi repræſentatrix eſt. Tutò verbi medicamenta illhic condis;ſeruantur enim illæſa. Si verbum, medendi vim habet cum dicitur, cur non habet cum legitur? Si bona curatio cum dicis,cur non bona cum legis?Non curetur hoc modo, languor meus. Hoc eſt dicere;qui primò audit,verbi vtilitatem capiat; ad poſteros, & longè poſitos non pertingat;vbi primò ſonat,ibi ſuffocetur;exhauriatur omnis eius commoditas; auditu primo, æterno perimatur ſilentio.Non iterum cadat in terram bonam vt fructum faciat.Hoc medicamentum qui primus acceperit,conualeſcat æger:virtutem eius,poſt illum perſentiat nullus. In piſcina illa, poſt aquæ motum ſanabatur vnus; ſed in vno illo,ſignata eſt charitas, non ſingularitas.Poſt primum curatum,non eſt dictum de piſcina illa,exinanite;exinanite, vſque ad fundamentum in ea:aquæ ſalutaris,nec veſtigium maneat. Bonus aquæ motus, diſputatio & exagitatio ſacræ pagine. Benè enim mouetur, cum prudenti ventilatione ad ſpiritualem promouetur intellectū. Benè mouetur, cum eius diſcuſſione auditor promouetur.Sicut medicamentū,ſic & cibus,eſt verbum.Et quomodo dicitis, cibus quem vos operamini, pereat, nec permaneat?] Eſt igitur diſputationis,ſcripto publici iuris facto cōceptæ, vtilitas non minor, vel etiam longè auctior, quàm eius quæ voce inſtituitur, & ab vtraque lux magna difficultatibus affunditur. Eam lucem orbi inuident, & tenebrioſitatem & caliginem rebus noſtris incubare perpetuò volunt, qui indici ſilentia curant.

Lib. 3. de ſummo bono cap. 14. n. 1. & 2. *Lib. 3. de ratione ſtudij Theolog. c. 6.* *Opuſc. de vtilitate diſputationum.* *Lib. de modo ſtudendi Iuriſprudentiæ monito 8.* *Opuſculo de quæſtionibus.* *Serm. 47. in Cant.*

Roborari egregiè poteſt hæc ratio,iis aſcitis,quæ S. Auguſt. pro commodis in res fidei ab hæreſi redundantibus diſſerit.[Multa quippè(inquit)ad fidē Catholicā pertinentia, dum hæreticorū callida inquietudine agitantur,vt aduerſus eos defendi poſſint,& conſiderantur diligētius,& intelliguntur clarius, & inſtātius prædicātur;& ab aduerſario mota quæſtio,diſcēdi exiſtit occaſio.]Et pulcherrimè ac plenius ad illud Pſaltis. *Diuiſi ſunt ab ira vultus eius, & appropinquauit cor illius*;Nimirū Dei,à quo diuiſi ſunt hoſtes Eccleſiæ,vt Auguſt.interpretatur.[Multa enim latebāt in ſcripturis, & cum præciſi eſſēt hæretici quæſtionibus agitauerūt Eccleſiā Dei.Aperta ſunt quæ latebāt,& intellecta eſt volūtas Dei.Inde dicitur in alio Pſalmo.*Cōgregatio taurorum,inter vaccas populorum,vt excludātur,hi qui probati ſunt argento.Excludātur*,enim dixit, *emineant,eant,appareant*.Vnde dicuntur & in arte argētaria *excluſores*;id eſt ex quadā confuſione maſſæ; ad ſuæ formæ opus expreſſores.Ergo multi qui optimè poterāt ſcripturas dignoſcere,& pertractare, latebāt in populo Dei;nec afferebāt ſolutionē quæſtionū difficiliū,cum calūniator nullus ſtaret.Nunquid enim perfectè de Trinitate tractatum eſt, antequā oblatrarēt Arriani?Nunquid perfectè de pœnitētia tractatum eſt, antequam obſiſterent Nouatiani? Sic non perfectè de baptiſmate tractatum eſt,antequàm contradicerent foris poſiti Rebaptizatores. Nec de ipſa vnitate Chriſti, enucleatè dicta erant, quæ dicta ſunt, niſi poſtquàm ſeparatio illa vrgere cœpit fratres infirmos; vt iam illi qui nouerant hæc tractare, atque diſſoluere, ne perirent infirmi, ſollicitati quæſtionibus impiorum, ſermonibus & diſputationibus ſuis, obſcura legis in publicum deducerent. Ergo illi diuiſi ſunt ab ira vultus eius, & nobis ad intelligendum appropinquauit cor eius.]Addit hoc eſſe,vaccas populorum,animas inquam ſeductibiles,congregatione taurorum,id eſt ſcriptorum cornupetarū,vrgeri,vt excludātur & appareant prius abditi,qui probati ſunt diuinorum eloquiorum argento,iuxta illud Apoſtoli, *Oportet Hæreſes eſſe,vt qui probati ſunt manifeſti fiāt.* Ex hac D. Auguſtini Doctrina,de fructu hæreſeon, & ad rem noſtram accommodata, liquere perſpicuè poterit, ſcholaſticæ concertationis, præſertim ſcripto

Lib. 16. de ciuit. c. 2. *1. Cor. 11.*

publico

publico proditæ,quippè elimationis , quantus ſit fructus;quantáq; lux inde affundi poſſit, tenebricoſitati difficultarum abdictarum. Conſtare verò inſuper ex ea doctrina poteſt, quod illuſtrandum ſuſceperamus ; nempè quanto bono fraudetur Eccleſia,per ſuppreſſiones quas excurimus.Difficultates enim implexiſſimæ, quas permagni Eccleſiæ referret , peruadi penitiſſimè, intra latebras ſuas conditæ hærent ; quæ potuiſſent agitatæ lucem accipere,iuxta illud. PP.Ioannis 22.[Argumentis frequenter, & collationibus,latens veritas aperitur.]

Cap. quia nonnunquã de verbor. ſignificat.

Hoc vt perſpectiùs euadat , conſideremus quanta lux rebus Theologicis ab accurata in eas diſquiſitione acceſſerit:Quàm ditata ſit Eccleſia,erutis è multiplici fodinarum ſcholaſticarum vena theſauris;Quàm liquidiùs ac plenius veritates Theologicæ nunc pateant , quàm cum nondum Scholaſticorum diſputationibus agitatæ & verſatæ in quamcunque partem eſſent. Vt è contrario, penſemus attentiùs,quanta nox multis veritatibus incubaret, ſi Theologi accurata earum indagatione abſtinuiſſent. At hæc,ſine concertatione,& aliorum contrà ſentientium concitatione,frigeret obtuſa prorſus hebéſque eſſet ingeniorum in aliquid ſcrutandum incumbentium,vis; nec iam acies dicenda,niſi ad alienam obſiſtentiam veluti ad cotem exacueretur. Quare rubiginem ingenijs obducere,& æternam caliginem materiis Theologicis effundere tentant,qui eas ſilentio premendi autores fiunt,fraudantes Eccleſiam inſigni illo bono, quod ex accurata materiarum diſcuſſione,ſcriptis vltrò citróque editis facta,conſequeretur.[Ipſa veritas, (inquit S. Leo, ea Epiſtola qua Theodoreto reditum ad Eccleſiam gratulatur;) & clarius eniteſcit,& fortiùs retinetur,dum quæ fides priùs docuerit, hæc poſtea examinatio confirmarit.]

Habetur ad calcem operum Theodoreti.

§. X.

Multitudo ſcriptionum anteriorum non iuuat ſuppreſſiones.

DVo ſunt, quibus aduerſùs rationem hanc quintam munire ſe poſſunt ſilentiarij,& fuere reipſa qui vnum , nonnulli verò qui aliud perpetuandæ indictioni ſilentij circa diuina auxilia, obtenderent.

Primum eſt, plurima iam de hoc argumento conſcripta eſſe , nec expedire, tot ſcriptionibus orbem fatigare. Audio veterem cantilenam , nec difficilè retundo. In ſingulas materias Theologicas , quàm multa, quàm plenè, quàm eruditè, iam olim à variis conſcripta ſunt ? Nec tamen territi ſunt poſteri , quamuis eandem molam verſarent. Quotus verò eſt librorum ſacrorum, in quem non plures extent commentarij quàm ſint in eo verſus ? Nemo tamen, poſteriorum diligentiam reprehendit , quæ in eoſdem libros aliquid ſibi ſcribendum cenſuit. In Coſmopœiam, Geneſis principio comprehenſam,grauiſſimi & omninò multi Patres iam olim ſcripſerunt , quos enumerat Anaſtaſius Sinaïta in aditu ſuarum de eodem argumento contemplationum. Sed hæc neque Anaſtaſij animum fregerunt , quominùs in ſcriptionem illam incumberet,poſtquàm de ſua præ illis Patribus tenuitate, & argumenti nunquam exhauriendi vbertate, præfatus modeſtè eſſet;neque poſterioribus multo pluribus, remoram iniecerunt , quominùs eoſdem calles terererent ; & vt materiam tot anteriorum veſtigiis protritam, vellent dimiſſam.

In vnius S.Pauli Epiſtolas , (vt cæteros libros ſacros taceam ,) ſcripſerunt iam olim permulti ; Succeſſere innumeri , qui priorum laboribus ad eandem molam verſandam non ſunt abſterriti; ſuccedéntque qui idem cum fructu & pretio operæ , aggredientur in poſterum. Nec mirum , iuxta S. Chryſoſtomum. [Paulinæ enim Epiſtolæ , metalla ſunt ſpiritus , & fontes. Metalla quidem, quia quouis auro pretioſiores nobis præbent diuitias. Fontes verò , quia nunquam deficiunt,ſed quantumlibet exhaurias,tantundem ac multò ampliùs rurſum affluit.Et hoc euidenter declarare poteſt,totum tempus quod præteriit.Siquidem ex quo Paulus vixit , quingenti iam elapſi ſunt anni,totóque hoc tempore,multi tum commentatores,tum Doctores,ac Interpretes,multa ſæpè inde hauſerunt ; nec tamen repoſitas ibi diuitias exinanire valuerunt. Non eſt enim ſenſibilis hic theſaurus. Et idcircò non conſumitur à multis effodientium manibus;ſed augetur & multiplicatur ; Et quid dico de illis qui antè nos fuerunt ? Quàm multi poſt nos dicturi ſunt ? & ruiſus poſt illos alij ; nec tamen deficient , fontis in modum ſcatentes diuitiæ , neque metallorum hoc genus exhaurietur.] Idem ſtatuit de Lazari (vt vocat) parabola,ad quam ſcrutādam quartò reueniens,ait, non eſſe timendum, ne materia ſit iam planè exhauſta.[Siquidem vinea poſt fructus ſemel à vindemiante defectos,ſtat nuda fructu , nihil habens præter folia: Verùm ſpiritualis diuinarum Scripturarũ vinea,non ita;ſed quamuis quicquid videbatur,ſuſtulerimus,tamen adhuc ampliùs ſupereſt tollendũ.Itaq; complures ante nos,diſſeruerunt in hanc parabolam, cōplures fortaſſis & poſt nos diſſerturi ſunt,nemo tamen poterit totas opes eruere.Nã ea eſt huius opulētiæ natura; Quò foderis altiùs,eo magis exundant diuini ſenſus. Fons enim eſt nunquam deficiens.

Serm. 12. Tomi. V. Græcol.

Serm. 4. de Lazaro.

De aliis argumentis , quæ agitari ſcribendo poſſunt,idem eſt iudicium;nec deſunt Patrum exempla. Egerat potentiſſimè ac diſertiſſimè contra vſurarios S.Baſilius. Egit poſteà quoque Gregorius Nyſſenus; illud modeſtè præfatus;non eſſe quod audaciæ , vel ſuperbiæ inſimularetur ; quaſi iunctis boûm aut aſinorum paribus,contenderet cum equis corona victoriæ redimitis. [Semper enim(inquit,)cum grandioribus, viluntur nonnulla humiliora. Nam onerariam nauem , quæque millenis mercibus referta, à ventis hinc inde impellitur; ſequitur exigua quædam cymbula,idem ſecans æquor: viriſque athletico more depugnantibus,eadem lege digladiātur,& pueri.] Idem fas eſto vnicuique præfari , quoties ad argumentum ; ſplendidè licet ac diligenter ab anterioribus tractatũ, adiecerit animum. Niſi malit lectores affari,verbis illis quibus Auditores ſuos Damaſcenus. [Plerumque vſu venit, vt quod homines adulta ætate fugit , hoc puer inueniat; & quod eruditos præteriit,indoctis in mentem veniat, & quod Magiſtros fefellit , diſcipulis occurrat. Quanquam ne hac quidem oratione mihi ad vos vti licet. Quin potiùs vt qui racemulum aliquem poſt vindemiam relictum ; aut ſpicam poſt demeſſas ſegetes , ob ingentem frugum copiam neglectam;aut denique poma aliquot poſt collectos arborum fructus obliuione tranſmiſſa congeſſerant; ita nos (Deo iuuante ,) eos qui voluerint , epulis accipiemus.]

Orat. de defunctis inuitis.

Nec verò duntaxat vitio vacat , eandem ſcriptionis (vt ita dicam) molam verſare , ſed etiam vtile eſt, ſiue agatur de eodem Scriptore ſæpiùs idem argumentum agitante vt demonſtrat S. Auguſtinus,ipſo initio operis de vnico Baptiſmo contra Petilianum, ſiue agatur de variis ſcriptoribus idem met argumentum exercentibus. Nam vt ait idem D. Auguſtinus excuſans ſuum ſcribendi de Trinitate conſilium , poſt tam multas támque luculentas anteriorum Patrum

Lib. 1. de Trinit. c. 3.

Patrum de eo myſterio ſcriptiones;[Vtile eſt, plures, ac à pluribus fieri libros; diuerſo ſtylo, non diuerſa fide; & de quæſtionibus iiſdem, vt ad plurimos, res ipſa perueniat, ad alios ſic, ad alios autem ſic.] Laudat, & deſcribit eum D. Auguſtini locum S. Fulgentius. Eſt verò ea multiplicium ſcriptionum vtilitas comperta, quia vt D. Auguſtinus optimè ibidem ratiocinatur, ad quem non peruenit vnius autoris liber, peruenit alius; quodque apud vnum non capitur, in alio clarum eſt. Adde etiam, ſupplere vnum, quod alius omiſit; & aliquid ſemper ab aliis intactum mouere. Qua ratione, alibi idem Auguſtinus, oſtendit Euangeliſtarum quaternarium ſuperuacaneum non eſſe; & omnes locum ſibi quodammodo dediſſe; quatenus eorum nullus omnia dixit, ſed aliquid expreſſit, aliquid ab aliis exprimendum dimiſit. Idem ergo contingit, quoties noui ſcriptores ad recoquendam (vt ita dicam,) eandem materiam aggrediuntur. Aſtipulatur ſic reddens rationem conſilij ſui, de conſcribendis poſt tot alios, commentariis in Prophetas, S. Cyrillus præfatione in Oſeam. [Exiſtimabit fortaſſe quiſpiam, otioſum eſſe quodammodo, & cum temeritate coniunctum, parumque conducibile, etiam anteà pluribus diſputata & explicata, tantùm non refodere, perſcrutarique velle; & laboribus aliorum præteritis, nouos ſuperaddere; quanquam illi ad exponenda Sanctorum Prophetarum ſcripta, omninò ac planè, ſufficere queant. Ego verò magnoperè contra ſenſerim. Memorabo enim Paulum, acclamantem iis quos rebus diuinis erudiebat; *Eadem ſcribere vobis, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.* Conſidera porrò, quàm verum dixerit. Nam ſi quippiam proponatur, cognitu præcipuum ac neceſſarium; & ita ſupereo multis & à multis diſſeratur, nullum inde damnum ad quemquam; damnum autem? Imò fructus maximus ad audientes perueniet. Si enim quorum munus eſt interpretari, inter ſe conuenientia attulerint, audiendi diſcendique cupidis, certior vtique ac tutior notitia parietur; Si quid autem ab vnoquoque nouum proferri videbitur, quod non nemo forſitan minùs probè, nec citra vitium intellexerit, quid mali eſt, ſi id non mihi, ſed alteri in mentem venerit? Quinimo ſenſus ac declarationes complures, dilucidáſque adhibere, qui tandem non præſtat?] En quam non eſt inutile, eandem ſcriptionis molam poſt anteriores iteratò verſare.

Lib. 1. ad Monimum. cap. 14.

Serm. de Paſchate inter ſermones de diuerſ.

Et habet ſanè locum in ea iterata ſcriptione de eodem argumento, fructus ille quem S. Chryſoſtomus admonebat colligi, ex iterata tractatione verbali de eodem ſacro argumento. [Nolite (inquit) moleſtè ferre, ſi rurſus idem argumentum tractare incipimus. Neque enim vetera dicemus, ſed noua quædam ac recentia. Nam in conuiuio corporali, ex eodem obſonio, multa eduliorum genera poteſt aliquis conficere. Quin & aurifices videmus, ex eadem auri maſſa, & armillas, & inaures, aliáſque multas res aureas fingere. Quanquam enim eiuſdem generis eſt materia, ars tamen eſt varia, nec coarctatur ſimilitudine materiæ ſubiectæ, quod ipſa ſit copioſa, variique artificij. Multò verò magis ſpiritus gratia.] Hoc monſtrat ex Paulo, docente vnum atque eundem ſpiritum operari valdè varia, diuidentem ſingulis prout vult. Ex quo infert S. Chryſoſtomus, vnum eſſe poſſe fontem, & multos riuos ex eadem aqua; varia edulia & vnum conuiuatorem ex eodem obſonio; ac proinde non eſſe faſtidiendam eiuſdem argumenti nouam tractationem, quæ ob nouam formam adhibitam, nouum ſaporem & nouum guſtum conciliare apta erit: & vt minimum, nouam ſemper illuſtrationem aliquam afferet, qua tenebræ argumenti meliùs diſpellantur. Quæ ipſa ratio eſt, cur S. Athanaſius, affirmet, expedire in ſcriptione vel tractatione de rebus diuinis, adhibere inculcationes & repetitiones. Similiter S. Hilarius, rationem reddens cur tam multiplices eiuſdem fidei profeſſiones editæ eſſent à variis Patribus, ait; multifariè quæſitam eſſe veritatem? [Non enim infinitus & immenſus Deus, breuibus humani ſermonis eloquiis, vel intelligi potuit, vel oſtendi. Fallit enim plerunque & docentes, breuitas verborum; & compendio ſermonum, aut non intelligi poteſt quod requiritur, aut etiam corrumpitur quod ſignificatum magis quàm enarratum, rationis abſolutione non conſtat; Et idcirco Epiſcopi in intelligentiæ ſuæ ſenſu loquentes, ob difficultatem naturalis intelligentiæ, & plurimis definitionibus & copioſioribus verbis vſi ſunt ad docendum: vt & ſenſum audientium, diſtinctione editæ per multa veritatis imbuerent, & de diuinis rebus nihil aut periculoſum, aut obſcurum in hac multimoda plurium ſententiarum abſolutione loquerentur.] Sicut ergo multiplices illæ fidei profitendæ expoſitiones, inutiles non erant; imo poſterior ſupplebat aliqua ex parte, aut luce noua perfundebat anteriorem, & myſterium de quo agebatur illuſtrabat perfectiùs, ac perſpectius reddebat; ita ſcriptores de eodem argumento, nequaquam ſibi incommodant, quaſi facientes inuicem anguſtias, nec priores occludunt poſterioribus aditum ad eandem tractationem.

Homil. 1. de ſide Annæ.

1. cor. 12.

Lib. de Incar. verbi Dei.

Lib. de Synodis n. 17.

Tantùm porrò abeſt, vt ſcriptorum qui poſteriores ad ſcribendum accedunt deterior ſit conditio, vt meliorem potiùs habendam eſſe, ſtatuat Seneca attingens amici ſcripta de Ætna; Solemni (vt ait,) omnibus Poëtis loco. [Quem quominus Ouidius tractaret, nihil obſtitit quod iam Virgilius impleuerat; Ne ſeuerum quidem Cornelium, vterque deterruit. Omnibus prætereá fœliciter hic locus ſe dedit; & qui præceſſerant, non præripuiſſe mihi videntur, quæ dici poterant, ſed aperuiſſe. Sed multum intereſt, vtrum ad conſumptam materiam, an ad ſubactam accedas. Creſcit in dies, & inuentis inuenta non obſtant. Præterea, conditio optima eſt vltimi. Parata verba inuenit, quæ aliter inſtructa, nouam faciem habent; nec illis manus iniicit tanquam alienis: ſunt enim publica. Iuriſconſulti negant quicquam publicum vſurpari.] Quando in hanc ſcenam profanum ſapientem produxi, non omittam quod idem alibi, grauiter pro more ac diſertè tradit, de nunquam exhaurientis ſapientiæ fodinis: quæ diſputatio, belliſſime in hunc quoque locum cadit. [Quàm multa, (inquit,) animalia, hoc primùm cognouimus ſæculo? Et multa venientis æui populus, ignota nobis ſciet. Multa ſæculis tunc futuris, cum memoria noſtri exoleuerit, reſeruantur. Puſillas res mundus eſt, niſi in illo quod quærat, omnis mundus habeat. Non ſemel, quædam ſacra traduntur. Eleuſis ſeruat, quod oſtendat reuiſentibus Rerum natura, ſacra ſua non ſimul tradit. Initiatos nos credimus, in veſtibulo eius hæremus. Illa arcana, non promiſcuè, nec omnibus patent; reducta, & in interiore ſacrario clauſa ſunt; ex quibus aliud hæc ætas, aliud quæ poſt nos ſubibit, aſpiciet.] Addit benè multa, vt oſtendat. [Mirum non eſſe, ſi ſapientia omne opus ſuum nondum impleuit, quandoquidem nondum tota ſe nequitia protulit, & adhuc in proceſſu vitia ſunt; nec dum perfecimus, vt peſſimi eſſemus.]

Epiſt. 79.

l. 7. qq. naturæ. c. 31.

Præclarè quoque alibi, conclamans in eos qui nihil de ſuo vnquam proferunt contenti inuentis, quaſi exhauſta planè ſit veritas; [Aliquid & de tuo profer. Omnes iſtos, nunquam autores, ſemper interpretes, ſub aliena vmbra latentes, nihil puto habere generoſi, nunquam auſos aliquando facere quod diu didicerant. Memoriam in alienis exercuerunt, *&c.* Scire, eſt & ſua facere quemque, nec ab exemplari pendere, & toties ad Magiſtrum reſpicere.]

Epiſt. 33.

reſpicere.] Et mox. [Nunquam inueniemus,ſi contenti fuerimus inuentis *&c.* Qui ante nos iſta mouerunt, non Domini noſtri, ſed duces ſunt. Patet omnibus veritas, nondum eſt occupata, multùm ex illa etiam futuris relictum eſt.] Scitè item ac prudenter Plinius.[Miror antiquos, non tamen vt quidam,temporum noſtrorum ingenia deſpicio. Neq; enim quaſi laſſa eſt effœtáque natura, vt nihil iam laudabile pariat.]

Lib. 6.epiſt. 2.

Sed quorſum Ethnicorum, tametſi ſapientum,tamen Ethnicorum iudicium exquiro, cum fas ſit,idem ex grauiſſimis Patribus meliore Doctore vſis, & in [illegible]ne ſchola edoctis audire?ſapienter omninò S.Anſelmus, agens cum Vrbano Romano Pontifice, in [illegible] modum diſſerit. [Quamuis poſt Apoſtolos,SS. Patres & Doctores noſtri multi, tot & tanta de fidei [illegible] ratione dicunt, ad confutandam inſipientiam, & frangendam duritiem infidelium,& ad paſcendum eos qui iam corde fide mundato,eiuſdem fidei ratione quam poſt eius certitudinem debemus eſurire, delectantur; vt nec noſtris nec futuris temporibus vllum illis parem in veritatis contemplatione ſperemus;nullum tamen reprehendendum arbitror, ſi fide ſtabilitus, in rationis eius indagine ſe voluerit exercere. Nam& illi,quia breues dies hominis ſunt,non omnia quæ poſſent ſi diutiùs vixiſſent, dicere potuerunt; & veritatis ratio, tam ampla támque profunda eſt, vt à mortalibus nequeat exhauriri; & Dominus,in Eccleſia ſua, cum qua ſe eſſe vſque ad conſummationem ſæculi promittit, gratiæ ſuæ dona non deſinit impertiri.]

Præfat. ad lib de incarn. verbi

Adiungo Anſelmo Rupertum, æqualem Anſelmi. Ipſe enim eſt ad quem S. Anſelmus egregium opus de corpore & ſanguine Domini inſcripſit. Rupertus ergo agens cum ſummo Pontifice, obiectans ſibi illud Exodi 36. *nec vir, nec mulier, quicquam vltra offerat in opere ſanctuarij*, quaſi myſticè innueretur, ceſſandum eſſe à nouis ſcriptionibus de argumentis iam tractatis, reſpondet. [Non benè videntium, imo inuidentium eſt, tali ſimilitudine vti; vt dicant ſicut tunc offerebat populus pluſquàm neceſſarium fuit, ita nunc plures ſcribuntur libri quàm neceſſarium ſit ſemper licuit; ſempérque licebit vnicuique, dicere ſalua fide, quod ſentit. Nolentem autem noſtra, nemo compellit.] Eandem obiectionem proponit, ac pleniùs diluit ſcribens ad Tredericum Colonienſem Præſulem, cum poſt tot tantáque edita in Apocalypſim volumina, ſuos in eum librum commentarios Pontifici illi inſcriberet. [Sanctarum (inquit,) ſpatioſus ager ſcripturarum, omnibus Chriſti confeſſoribus communis eſt; & tractandi illas nulli iure negari poteſt licentia, dummodò ſalua fide, quod ſentit dicat, aut ſcribat. Quis namque rectè indignetur, eo quod in eadem poſſeſſione, poſt vnum aut duos puteos foderunt patres præcedentes; pluresq; proprio fodiant labore, filij ſuccedentes? Denique Iſaac, & alios puteos fodit, præter illos quos foderant ſerui patri ſui Abraham, quos illo mortuo olim obſtruxerant Philiſtiim. Nam poſtquàm & illos rurſus fodit appellauítque eos iiſdem nominibus quibus ante pater vocauerat, ſequitur ſcriptura & dicit, *Foderunt in torrente & repererunt aquam viuam.* Item *foderunt & alium.* Ac deinceps; *profectus inde, fodit alium puteum.* Itaque iuxta hanc regulam,nobis quoque conceditur, poſt illos puteos quos foderunt,id,eſt poſt illos tractatus, quos tractauerunt patres & priores noſtri, & alios fodere puteos, proprij vomere ingenij; dummodò viuam, & nos aquam reperire poſſimus,quæ nulli noceat bibenti, nulli ſcandalum,vel errorem faciat legenti.] Scitè Rupertus, & accommodatè ad rei literariæ expreſſionem,per puteum multo labore defoſſum; quam tradunt Philo & Origenes?

In Epiſtola præfixa opus de proceſſ. Spiritus ſancti & Glorificat. Trinit.

Lib.de plantat. Noe & lib.de Somniis.

Quæ Ambroſius Anſbertus,ad nodum in quo extricando verſamur, expediendum propoſuit, hìc annotaſſe iuuerit. Cum ergo præmiſiſſet, hortari Deū tractatores Eccleſiaſticos, ad exhortandum,& potenter agendum verbo, ſubdit. [An fortè loquendi tantùm libertas iſto tempore tribuenda eſt, non autem ſcribendi, quæ loqui quiſque bona poteſt, ſicut Maiores noſtros feciſſe omnibus notum eſt? Quis hoc dixerit? vel vbi hoc ſcriptum inuenerit? At contra, Spiritus ſanctus per Salomonem admonens, dicit, *Quodcunque poteſt manus tua facere,inſtanter operare*; Ecce etenim poteſt manus ſtylo proferre,quod poteſt lingua verbo formare. Et quis erit à culpa innocens, niſi fecerit hoc, quod vt facere poſſet, deſuper accepit?Aut quis aliquando ſine crimine prohibebit,quod Dominus,vt fieret imperauit?& Reuera,Sanctiſſimè Pater, totius Eccleſiæ, libertas, talis huc vſque permanſit, vt vnuſquiſque prout deſuper accepiſſet,ſine alterius controuerſia, volumina conderet, nec damnatum alius ab alio ſentiret, niſi (quod abſit,)horum quilibet contra fidem ſenſiſſet; ne ſcilicet Spiritum ſanctum, qui vnicuique prout vult dona diſtribuit, humano imperio aliquis ſubiacere putaret. Damnandus itaque cenſetur,quiſquis hanc libertatem ſpiritus abolere conatur. Atqui,inquiunt multi; Non eſt tempus iam nunc diſſerendi ſcripturas; quibus nimirum ſi præmiſſa ſcripturarum teſtimonia; id fieri etiam vſque in finem ſæculi laudabiliter poſſe nequaquam perſuadent;neceſſe eſt vt argumentorū colaphis cæſi, ab eo quod defendunt tandem reſipiſcant. Si itaque præſens tempus hoc adimit, vt ſcribi non debeat quod quiſque benè intelligit; ergo quod nefas eſt dicere, Spiritus ſanctus omnipotentiam amiſit, qui varietati temporum ſubiacere cœpit,quaſi ei iſtis diebus nunc agere non liceat,quod eum per ſanctos prædicatores in præcedentibus feciſſe, nullus fidelium dubitauit.]

Hom 22.in Num.

Epiſt. ad Steph. Papam.

Ad extremum Philippus Abbas,in hoc friuolo nouarum ſcriptionum obice remouendo, multus eſt,ſed maximè hic faciunt. [Diuina bonitas, cum noſtris Maioribus ſuam voluit gratiam impertire, eiſque prompta manu ſciendi & ſcribendi gratiam aperire; ſicut multos illis Contemporaneos intra illud ſecretarium non incluſit; ſic plures poſt futuros, ab illo ſanctuario non excluſit. Imò tam poſteriùs quàm anteriùs,nonnullos ad hoc officium voluit promouere;etſi non omnes æqualem in ſcribendo mererentur gratiam obtinere. Benignus Deus,cum eum amplectitur qui cæteros ſcientia antecellit, inferiorem quemlibet, ea (quæ ſua eſt miſericordia,) non repellit, ſed diuerſorum, ſicut verbo, ſic & ſcripto nihilominus vult laudari, cuius laudes à nullo eorum ſufficienter præualent explicari. Qui autem à ſcribendo vult ſtudioſum quemlibet inhibere, quaſi quendam terminum vult diuinis laudibus adhibere; vt videlicet de eo non præſumat quiſpiam ſcriptitare, niſi cui datum fuerit, ſumma & perfecta ſcientia rutilare; cum ab hoc,(vt arbitror,)nullus rectè Clericus arceatur,ſi tamen ſana fide & doctrina idem officium exequatur; Hoc nimirum eſſe mihi videtur officium Clericale; hoc Clerico præ cæteris aſſignatum eſt ſpeciale, vt cum Deum diligit ſeiunctus à negotiis quibus vita ſæcularium implicatur, in legendo & ſcribendo, præcipuum eius ſtudium impendatur.] Quæ in hanc ſententiam Ioannes Maior diſputauit malo præterita, quod ſecus iſta quæ protuli ad rem alioqui vix obſcuram illuſtrandam, videri poſſint eſſe plus ſatis.

Lib.de ſilentio clerico. cap. 49.

in 4. q. 1. proleg.

§. XI.

Nec caligo argumenti ex ſuppreſſionibus aſtipulatur.

ALterum vnde aiebam declinari à nonnullis robur rationis quintæ in quaverſamur, ducitur ex implexitate tractationis auxiliorum diuinorum. Tractatio (eſt, inquiunt,) difficultatibus inexpedibilibus ſcatens, & adeò abdita ac altè iacens, vt quantouis labore humano, eruenda non ſit. Iaque ſileri de ea præſtat, ne infirmi & ad eius captum impares, ſubeant damnum.

Hæc ſi de premenda apud populum, vel in circulis, hac tractatione ſermo eſſet; non grauatè admitterem. Eò quippe pertinet, lex de non fodiendo lacu abſque operculo, ne pecus aut iumentum incidens

Lib. 7. de ador. 17. mor. c. 13 L. 5. Strom.

pereat, vt S. Cyrillus, S. Gregorius Magnus & Clemens Alexandrinus interpretantur in eandem ſententiã ſapienter diſſerit Ferrandus cum Anatolio, in calce prioris Epiſtolæ. Eóque nomine admodùm ridiculus mihi viſus eſt Chriſtianus orator, qui non ita pridem, in vrbe nec admodùm ampla, nec literatis abundante; per quadrageſimam, non perfunctoriè aut obiter, ſed ex inſtituto ac plenè, controuerſiam de diuinis auxiliis agitauit. Id enim fuit, non attendere apud quos diceret, nec orationem captu & fructu audientium metiri, ſed aërem verberare, & largè ineptire; ne periculum plebeculam in eas pedicas irretiendi vrgeam. Vt autem inter doctos, & in diſputationibus & ſcriptionibus publici iuris, quæ ad ingeniorum cultum, non autem ad voluntatum incenſionem in bonum, proximè diriguntur, idem tenendum præſcribatur; nulla neceſſitas, aut congruitas poſtulat, imò fructus plurimum ex ſilentio auertendus, planè vetat.

Quod ergo Semipelagianis, ob eam cauſam, ſileri de diuina gratia poſtulantibus, reſponſum eſt à S.

Lib. de dono perſeuer. c. 16.

Auguſtino, vſurpabo ipſe quoque in hanc rem belliſſimè. [Dicatur ergo verum, maximè vbi aliqua quæſtio vt dicatur impellit; & capiant qui poſſunt, ne fortè cum tacetur propter eos qui capere non poſſunt, non ſolùm veritate fraudentur, verùm etiam falſitate capiantur, qui verum capere, quo caueatur falſitas, poſſunt. Facilè eſt enim, imò & vtile, vt taceatur aliquod verum, propter incapaces; Nam inde eſt illud Domini, *adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò.* Et illud Apoſtoli. *Non potui vobis loqui, quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus; quaſi paruulis in Chriſto vobis lac potum dedi, non eſcam; nondum enim poteratis, ſed nec adhuc quidem poteſtis.* Quamuis modo quodam dicendi fieri poſſit, vt id quod dicitur, & paruulis lac, & grandibus eſca ſit. Sicut, *In principio erat verbum & verbum erat apud Deum*, quis Chriſtianus tacere poteſt? quis capere? aut quid in Doctrina ſana, poteſt inueniri grandius? quod tamen & paruulis non tacetur, & nec grandibus, nec paruulis occultatur.] Et poſt alia in eandem ſententiam. [Timemus videlicet, ne loquentibus nobis offendatur qui veritatem non poteſt capere; & non timemus, ne tacentibus nobis, qui veritatem poteſt capere, falſitate capiatur.]

Et illud quoque perbellè facit ad hanc cauſam; quod à Iuliano Pomerio autore operis de vita con-

Lib. 1. in Prolego.

templatiua Proſpero adſcripti, traditum eſt, cum vrgeretur adſcribendum de argumento cui ſe imparem piæ difficultate arbitrabatur. Poſtquàm enim alia nonnulla excuſauit, addit. [Hoc quoque mihi audendi aliquid fiduciam dabat, quod magnarum rerum, magnus ipſe conatus eſſet, etiam ſi nullus diſputantem ſequeretur effectus. Si quidem neceſſariarum tractatio quæſtionum, etſi non inſtruit non inuenientis quod quærit animam, exercet ſaltem quærentis ingenium; aut vt nouerit ſe quærendo & nihil inueniendo neſcire, quod ſe fortè noſſe præſumpſerat, & ignorantiæ ſuæ conſequenter admonitus, quod ſibi deeſſe viderit, quærat; quod inuenerit, teneat, & quod tenuerit diligenter exerceat: aut ſi quod ſibi de diuinis literis propoſitum fuerat ſalubriter tractare, & ſufficienter explicare potuerit, non de intentione veritatis infletur, ſed in Domino qui eum intùs illuminauit, vt innubilata cognoſceret, glorietur.]

Haud diſſimilem cauſam ſcrutandi ſobriè myſterium Trinitatis, tametſi caliginoſiſſimum, adducit

Lib. 2. de Trinit.

S. Hilarius cuius illa ſunt ad hoc negotium peropportuna. [Inſere te in hoc ſecretum, & inter vnum ingenitum Deum & vnum vnigenitum Deum, arcano te inopinabilis Natiuitatis immerge. Incipe, procurre, perſiſte; etſi non peruenturum ſciam, gratulor tamen profecturum. Qui enim piè infinita perſequitur, etſi non contingat aliquando, tamen proficiet prodeundo.] Rurſúſque in calce ferè totius operis, alloquens Deum; [Non præiudicat de te ſenſui meo, naturæ noſtræ infirmus imperfectúſque ſermo, vt fidem intra ſilentium ſtrangulet loquendi inopia.] Itaque concludit, non idcircò eſſe de Deo tacendum, quod non poſſit planè peruadi; ſitque tractatio de eo, plena caliginis; ſed potiùs eo ſtudioſiùs enitendum eſſe quo tenebricoſius eſt argumentum, vt de profectu quem facere dabitur, gratulemur; de eo verò quod imperuium ſupererit, tenuitatem aciei noſtræ æſtimantes. [Fidem rationis, imperſpicabilis licet; apprehendentes in iis quoque quæ ignoramus, Deum non planè ignoramus, quandoquidem vſu noſtræ vtilitatis ex reſidua ignorantia perceptæ noſtræ vili-

Apolog. aduerſus Ruffin.

tatis intelligimus.] Hæc ille, nomenclatore Hieronimo, *latinæ eloquentiæ Rhodanus, & Romani aduerſus Arrianos ſermonis tuba*; qui non obſtante argumenti caligine, non cenſuit captandum ſilentium, ſed in conniſu ſubeundi adyta illa, maximum fructum eſſe exiſtimauit; quod æquè de omnibus Theologicis difficultatibus ſtatuendum eſt, ac nominatim de ea cuius ſuppreſſio facta eſt quæ tenebricoſitate non æquat myſteria de quibus S. Hilario ſermo erat.

Scio, Eraſmum Ariano ſpiritu actum, de myſterio generationis Verbi ſileri prorſus voluiſſe, vt ſuperiùs §. 2. ex Catharino notaui abblandiebatur nimirũ ſibi Eraſmus, quorundam (vt videri poterat) Patrum ſenſu, verantium diſcutere natales Filij Dei. Sic Ruffinus.

Ad 1. Symboli articulum.

[Quomodò Deus Pater, genuerit Filiũ nolo diſputes, nec te curioſiùs ingeras in profundi huius myſterij arcanum; ne fortè dũ inacceſſæ lucis fulgorem perſcrutaris, exiguum ipſum qui mortalibus diuino munere conceſſus eſt, perdas aſpectum.] Æquè Arnoldus.

In prolego ad l. de oper. Card. n. 17.

[Si meipſum neſcio, ſi animæ meæ ſubſtantiam & naturam ignoro, ſi eorum quæ intra me ſunt, rationem non intelligo; qua audacia ſupra me erigam oculos, vt videam principium ſine principio, & finem ſine fine attingam? A talibus auſibus deſiſtendum, excellentia maieſtatis imperat, & ipſa impoſſibilitas omnes ingenij noſtri conatus repellit.] Eadem frequẽtiſſimè occurrunt apud S. Baſilium & S. Chryſoſt. & diffusè quoque perſonans Auguſtinus. Itaque potuit captato circa Generationem Verbi ſilentio Eraſmus, obtendere vmbellam autoritatis prædictorum Patrum. Et eodem iure potuit velle indici ſilentium de proceſſione Spiritus ſancti, quæ cur non ſit generatio varij Patres indiſcuſſum eſſe ac ſilentio obnolui voluerunt.

Lib. de Spir. ſanct. c. 27. Contra Areneos. Serm. 15. ad Erem. 1. De fide cap. 5.

voluerunt. Ita Ambroſius & Paſchaſius in opere de Spir. ſancto per S. Gregorium collaudato, & S. Baſilius, & alij, cum Patres tum ſcholaſtici, quibus inhæret Valentia, deſperans diſcuſſionis fructum, cui videri poſſit præiuiſſe S. Auguſtinus verbis illis contra Maximinum.[Non omne quod procedit naſcitur, quamuis omne procedat quod naſcitur. Hæc ſcio. Diſtinguere autem inter illam generationem, & hanc proceſſionem neſcio, non valeo, non ſufficio. Ac per hoc, quia & illa, & iſta, eſt ineffabilis; ſicut Propheta de Filio loquens, ait, *generationem eius quis enarrabit?* Ita & de Spiritu ſancto veriſſimè dicitur, *proceſſionem eius quis enarrabit?* Similia alij plerique Patres, imo etiam ſcholaſtici à Suare ſignati. Igitur de grauiſſimis quibuſque ad SS. Trinitatem ſpectantibus difficultatibus ſilendum eſſet, & abſtinendum omni prorſus earum diſcuſſione, ſi Eraſmo & ſilentiariis cum quibus agimus inhærere placeret, caliginem argumentorum quæ ſuppreſſa volunt allegantibus. Reuera tamen non fauent eis Patres qui adducebantur. Mens eorum duntaxat fuit, ablegare curioſam ſcrutationem abſque captiuatione intellectus in obſequium fidei. Intra modulum enim noſtrum, & ſobriè ac reuerenter agendo, & filij generationem, & Spiritus ſancti proceſſionem expendere ac diſcutere cum verbo, tum ſcripto nemo vetat: idque vnum ferunt quæ latè diſputat Nazianzenus oratione de moderatione in diſputatione ſeruanda: Et ſuo exéplo firmarunt grauiſſimi Patres cum generatione filij ſobriè ſcrutantes, vt idem Nazianzenus in orationibus de Theologia & S. Hilarius in opere de Trinitate, aliique de Trinitate diſputantes à Caſſiodoro annotati, tū de proceſſione Spiritus ſancti, eiuſque ſecretione à generatione differentes, vt Athanaſius, Auguſtinus, & Anſelmus: quos ſtudioſè imitati ſunt ſcholaſtici vtrique illi difficultati ſe immergentes (vt S. Hilarius hortabatur;) ſi fortè inquirendum ac veſtigandum paulo plus lucis affulgeat, priuſquàm Lucifer plenè oriatur in cordibus noſtris. Eſto qualicunque hîc parta viſione, [non poſſit eſſe plena ſufficientia (vt Arnoldus rectè admonuit,) donec in ſplendoribus Sanctorum, in die virtutis ſuæ, agnoſcatur ratio gignenſis ac geniti, & procedentis quam oculus non vidit, nec auris audiuit. nec in cor hominis ad liquidum, huc vſque aſcendit.] Sed nimirum aliud eſt fateri rem videri inexplicabilem, & in qua intellectus ſibi ſatisfacere plenè non poſſit; aliud velle prorſus ab illorum argumentorum diſcuſſione abſtineri. Quod ipſum multo magis ingerendum eſt, depoſcentibus ſilentium de quæſtiobus multo minùs caliginoſis, cuiuſmodi eſt ea pro qua ſatagimus.

Lib. 2. c. 8.
4 dialo cap. 40.
Lib. 3. in Eune.
Lib. 2. de Trini. cap. 5.
Lib. 3. c. 14.
Lib. 11. de Trinit. c. 5. num. 3.
Lib. diuin. lib. cap. 16.
Epiſt. ad Serapio. & dial. de Trinit. 676.
S. Trinit. c. 14. c. 15.
Monolog.
In prolog.

---

§. XII.

Damna à ſuppreſſionibus cum ſunt impugnandi errores.

SExtò non modò commodi ingentis fraudatio, ſed damni quoque non tenuis irrogatio, ab hac ſilentij indictione videtur iure timenda contingit enim plerumque, vt in diſputatione cum Hæreticis, è re Catholica ſit, punctum aliquod ſuppreſſum attingere, quo propoſito, os hretico ſit oppilandum; eodem autem tacito, exultaturus ſit hoſtis Eccleſiæ. Exemplo illuſtratur quod dico.

Caluiniani humanæ libertatis virati hoſtes, tanquam arietem potentiſſimum aduerſùs eam, admouent diuini auxilij efficacis ineluctabilitatem, & diuinæ ſpecialis de electis prouidentiæ certitudinem. Hærebunt ad hæc verba, qui ſecuri, & ab hæreſeon flabris turbinibúſque ſemoti, trans Alpes vel Pyrenæos apricantur. Nobis tamen qui per locorum & temporum iniquitatem, eorum non libris modò, ſed & ſermonibus fruimur; (& vtinam non fueremus,) vulgatiſſimum eſt, hunc eſſe ſectariis noſtratibus aduerſùs expeditionem humanæ libertatis, murum aheneum. Hoc perpetuò habent in ore, perpetuò in ſcriptis, vt præſertim videre eſt apud Gulielmum Almeſium, recentiſſimum haræ Caluinianæ ſubulcum. Quod enim diuina voluntas efficax, caſſa eſſe non poſſit; nec tantula vis humanæ voluntatis eidem obſiſtere, eiúſque vim infringere queat; concludunt, cum Deus de actionibus quas liberas cenſemus Catholici, efficaciter & antecedenter ſanxerit quod arridebat, non eſſe ampliùs penes voluntatem humanam ſtatuere, ſitne aut non ſit futura actio; ſed id totum ex Dei nutu & decreto nobis inconſultis lato, pendere. Ei quippè decreto æterno, motionem, vel adactionem quo tempore nobis operandum eſt, ſubiungi volunt, vi cuius diuinum decretum effectum ſuum non certò tantùm & infallibiliter, ſed etiam irrefragabiliter, & vt barbari barbarè dicunt, *irreſiſtibiliter*, ſortiatur. Ex quo tandem ſubſumunt, libertatem creatam, ſi à facultate voluntariè ſeu ſpontanèe operatiua ſecernatur, eſſe rem de ſolo titulo, vel titulum ſine re.

Hæc cantilena, iis qui pro Catholica fide, cum Sectariis Caluinianis manus conſerunt, perpetuò occinitur. Nihil autem facilius, quàm declinare talis arietis impetum, ſi efficacia diuini decreti æterni & motionis in tempore exhibitæ, rectè exponatur. At hoc, ſuppoſita ſilentij circa eam materiam indictione, fieri non poteſt. Quod ſi quis Catholicus, cauſæ ius Eccleſiæ bonum, & anguſtias in quas ab hæretico ſit redactus, vt vel haſtam abiicere & herbam aduerſario porrigere, vel indicti ſilentij leges tantiſper laxare oporteret, piè interpretatus mentem maiorum, de eo negotio quantum neceſſitas tulerit, pauca ingerat, illicò ſuffixioni patebit; nec abſque rubore, & rei Catholicæ labefactatione, intra breue tempus ab aduerſariis audiet, falſum & reprobum fuiſſe, quicquid pro libertatis indemnitate diſputauerit, argumento inde ducto, quod ipſi Religionis Catholicæ præſides, eiuſmodi doctrinam confixerint, & Catholicus ſcriptor ab iis quos pro fidei cynoſura habeat, nigrum theta pro approbatione retulerit.

Nihil profecto ſola mentis agitatione confictum, aut quod inter euentus Metaphyſicos qui vix aut nūquam locum habeant, ſit referendum. Res eſt, (vt dixi,) quotidiana, planéque iugis hinc ſcriptoribus Catholicis metus, & angorum ſementis exiſtit. Scio fuiſſe, qui cum aliquo rei Catholicæ incommodo, ſectariorum in huiuſmodi materiis exagitatione abſtinere ſatius duceret, ne aliena ſcripta exagitando, ſuis confixionem aſciſceret. Quid ſi verò hæc animaduertentes ſectarij, & qua parte repelli per nos nequeat, aut nobis ſaltem probrum creare à noſtris ipſis poſſint, vſu edocti, inde maximè in Catholicos ſtringant calamum? Altè verò cachinnaturos, ſi reponamus non poſſe de huiuſmodi materiis à Catholico diſputari, nemo non videt. Id enim ipſi, cauſæ noſtræ infirmitatem & deſperationem victoriæ, interpretabuntur.

Non ſilebo incommodum quod palpabiliter, (vt ſic dicam,) deprehenſum nuper eſt hac ex cuſa, cum noua libertatis notio à mirabiliario Doctore cuſa excuteretur. Affirmabat iſte, libertatem, non quod ha-

ctenus

ctenus viſum erat omnibus, in actiua indifferentia, poteſtate vtrolibet flexili, ſtatuendam eſſe: Nam cum tali libertatis explicatione, inconciliabilem eſſe, Dei ac Chriſti libertatem cenſebat, auxilij verò gratuiti efficacis, ineluctabilem vim, quem habebat certam, probè videbat nulla ratione poſſe cum libertate ad enim modum expoſita, fœderari. Quod ſi ſcientiæ mediæ ſuppetias aduocares; eiuſque diuinæ ſcientiæ interuentu; extricandam nodi illius implexitatem duceres, nullum eſſe antiquæ libertatis notioni, in ea diuina ſcientia perfugium demonſtrabat, non aliter, quàm confixa probris innumeris, & atrocibus maledictis ea ſcientia. Quare dimiſſa illa plebeia libertatis notione, peragendi vel feriandi poteſtatem; libertatis moralitatem fundantis germanam notionem, ſtatuebat eſſe, amplitudinem & eminentiam ex adhæſione cum Deo; ita vt quiſquis Deo adhæret, liber ſit morali libertate, ad honeſtatem vel turpitudinem moralem prærequiſita; & quo quis Deo adhæret intimiùs, eo ſit genuina illa libertate liberior. Vnde nullibi perfectiorem abſolutioremque agnoſcebat, quàm in diuinis actionibus internis; quod Deus in earum productione, ſit ſibi quàm coniunctiſſimus. Infra Deum verò, humanam Chriſti voluntatem, ac beatos cœlo iam illatos, perfectiſſima libertate potiri contendebat, quod à Dei voluntate aberrare, & à Deo diſiungi, nunquam & nuſquam poſſint. Et ſermo illi (vt dixi,) erat, de libertate, quam Morales Philoſophi rectorum turpiúmque operum fundamentum ſtatuunt, quæ eſt libertas germana, & propriè dicta, è contrario autem, dæmones, ac damnatos, veræ illius libertatis, ne micam quidem reſpectu cuiuſcumque actus retinere affirmabat. Imo peccatores, qui viæ huius ſcamma adhuc decurrunt, non dubitabat affirmare deſtitui prædicta libertate vera, cùm peccant; neque enim adhærent Deo; ex qua tantùm adhæſione effloreſcit libertas, iuxta nouam imaginationem; quæ ne ſerpat, quantum Eccleſiæ interſit, non puto ambiguum.

Eius ergo diſcuſſio cum ſuſcepta eſſet, experti ſunt qui ſuſceperant, in quas anguſtias, ſilentij indicti religione conijcerentur. Demonſtrabant facilè, quàm malè nouæ libertatis faber, diuinæ gratiæ efficacitatem, in receptam libertatis notionem intentaret; nihilque eſſe facilius oſtendebant, quàm expoſita legitimè per congruitatem & contemporationem efficacitate gratiæ, vim eius repudiabilem cum libertatis incolumitate componere, indemni tamen & illæſa certitudine prouidentiæ diuinæ de actibus ad quos ſubminiſtratur gratia efficax: eo quod diuina ſcientia liberorum conditionatorum, certò obiiciat Deo, quid infallibiliter, (tametſi non neceſſariò,) operatura ſit humana voluntas, ſi tangatur motione eluctabili, nec niſi ob contemporationem efficaci. Hanc veram & ſolidam totius illius negotij diſcuſſionem, ſuggeſtum eſt dimittendam eſſe; & quotquot ex libro recentioris prædicti ſpuriam illam, & periculi aut etiam erroris pleniſſimam libertatis notionem hauſiſſe poterant, viſum eſt nequaquam ſollicitandos eſſe in ea perſuaſione; quam indiſcuſſis materiis ſilentio damnatis, non abiicerent. Eſt igitur ab hac præ[illegible] earum materiarum ſuppreſſione, damnum rei Catholicæ non tenue, vt exemplum propoſitum manifeſtè demonſtrat.

Multo magis eluceſſit hæc neceſſitas vitandi damnare imminentia à ſuppreſſionibus ex capite in quo verſamur, ſi conſideremus hoſtes veritatis non curare ſuppreſſiones, & poſthabita lege de eis ſeruandis, falſiloquiorum ſuorum diſſeminationi ſtrenuè incumbere. De apertis Hæreticis res eſt clara quibus nihil poſſet gratius accidere, quàm ſi vt quōdam Hebræis contigit naſci Catholicos ex præſcripto legis huius feriantes, nec audentes reſiſtere & ſcriptis fortibus cauſam Catholicam circa incolumitatem libertatis ab auxiliis propugnare, impunita eſſet in Catholicos graſſatio. De aliis autem erroribus ſub nomine Catholico latentibus habere recens exemplum poſt iſta ante decennium exarata patefactum Caluinus perſonatus Auguſtinum circumamictus errores pingues in toto gratiæ negotio magna cum ſtrage Catholicæ ſanæque doctrinæ chartis illuit ac publico dedit, nominatímque de auxiliis diuinæ gratiæ ineluctabilibus, plenam tractationem vulgauit, calcato Pontificis decreto ſilentium de ea materia indicente. Quem ſecuti & in Gallia & in Belgio plerique ſpecioſo Auguſtini nomine quod vbique obtruditur implanati, librorum de eo argumento aceruos emiſerunt. Quid facient ſanæ doctrinæ tenaces quibus perſpectiſſima eſt hæc malignitas tentantiũ ſuffodere veritatem Catholicam per ſpeciem venditandæ Auguſtinianæ doctrinæ? Actũ eſt de Catholica doctrina ſi porrò pergant ſilere. Audiatur quid in his anguſtiis homo Pontificiæ maieſtatis ſtudioſiſſimus Antoninus Moraines conteſtatus ſit in admonitione ad lectorem quam præfigit ſuo Anti-Ianſenio. [Cum hæc Pontificia prohibitio, provt experientia quotidiana notiſſimum facit, non ſeruetur à Ianſenij fautoribus qui partim Bullam eſſe fictitiam, partim ſubreptitiam dicunt, & qualiſcunque ſit, prorſus nihili faciunt, eàque non obſtante, libros vulgari (vt plurimùm) idiomate ſcriptos, frequentiſſimè typis mandari, totáque Gallia & Belgio, aliiſque locis diſtrahi curant, vt quotquot poſſunt in ſuos errores inducant, quos incredibili ardore animi diſſeminare pergunt: non eſſet æquitati & rationi conſentaneum veræ doctrinæ aſſertores, fideíque Eccleſiæ defenſores ea prohibitione impediri, ne pernicioſis eorũ libellis ac nefariis conatibus ſeſe opponant, pluréſque ac plures, in dies, Catholicorum, in fraudem & errorem, ſectámque ad hæreſim manifeſtè vergentem induci patiantur, in maximam eorum pernicem, & manifeſtum Eccleſiæ detrimentum. Eſt enim celebre atque indubitatum Theologorum & Iuriſconſultorum effatum; quando lex aliqua vel præceptum, aut prohibitio generaliter lata, non ſeruatur à deteriori parte communitatis, & ſi ab altera ſeruarétur id vergeret in magnũ & euidens, tum ipſius, tum etiam totius Reipublicæ detrimentũ: non tenetur pars ſanior eam ſeruare, neque intentio Principis fuit, aut eſſe potuit, vt ſeruet in caſu propoſito vt ſi v. g. ferretur lex Eccleſiaſtica, vt beneficia ſpeciali quopiam modo obtineantur, non tenerentur ſoli boni & timorati (quorum minor eſt pars,) eam ſeruare aliis non ſeruantibus, quia inde ſequeretur ſolos deteriores conſequi beneficia Eccleſiaſtica, magno Eccleſiæ & fidelium damno. Vel ſi orta graui & publica diſſenſione inter incolas eiuſdem ciuitatis aut prouinciæ, Rex procurandæ pacis cauſa, vitandíque mali impendentis, iuberet ſtatim arma deponi ab vtraque parte: non teneretur pars ſanior ea deponere, deteriori nõ deponente ſed abutente alterius obedienia ad ſæuiendum & graſſandũ pro libito. Sic igitur, quãuis mens Pōtificis fuiſſet, vt omnes penitus eiuſmodi controuerſiis euulgandis deſiſterent: quod ad diſſidium extinguendum, pacémque renouandam & fouendam conducibile fuiſſet ſi pars vtraque mandato (vt par erat) morem geſſiſſet, & Ianſenij

Auguſtinus

Auguſtinus æterno ſilentio ſepultus fuiſſet: cum tamen (vt manifeſtum eſt) non ſeruetur hæc prohibitio à Ianſenij ſectatoribus, qui ea non obſtante, nihil non faciunt, & huc vſque fecerunt, vt tum libris editis, tum quibuſcunque aliis poſſunt modis, ſectam ſuam propagent in animarum perniciem & graue damnum Eccleſiæ; non tenetur pars ſanior Doctorum Orthodoxorum ſtare prohibitioni quæ ſeruari nequit hoc tempore ſine graui animarum pernicie, & Eccleſiæ detrimento.] En in quas primùm anguſtias, ſuppoſita aduerſariorum iugum excutientium effrenatione redegerit ſanæ doctrinæ profeſſores interdictum Pontificium ſcribendi de auxiliis gratiæ; ita vt neceſſe habuerint qui cladem Catholicæ veritatis perſpiciebant, arbitrati ſe lege ſolutos. An non igitur præſtaret, maiores ipſos, indictam ſilentij obligationem remittere, & modeſtiæ ac charitatis lege contentos, confirmationem ſanæ & antiquæ doctrinæ ac nouorum dogmatum vel apertè vel clanculariè fidem Catholicam impetentium, oppugnationem Catholicis Doctoribus liberam ſinere? Viderint quorum intereſt. Nos certi parere, quod Eccleſiæ conducibiliùs arbitramur, demiſsè ſuggerimus. De damno fidei imminente, ex indictione, ſuppreſſionum circa auxilia diuinæ gratiæ, ſatis in præſentia.

Nec illud damnum diſſimulare par eſt, quod pietati infertur per ſuppreſſiones admimaduertit hoc damnum Catharinus, exagitans nonnullos, qui diſputationem de immaculata Deiparæ conceptione, neutra ex parte proponi vel agitari, ſed prorſus ſupprimi volebant, allegantes illud Paulinum *non iudicaui me aliud ſcire, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum*, quod æquè à Fauſto Manichæo in Catholicos intortum, ex Auguſtino mõſtrat Catharinus; qui vt hoc (ſic enim vocat) *importunum ſilentium*, malè ſuaderi, ac captari per falſam pacis ac concordiæ iactationem probaret; aperit, quantò pietatis in Deiparam, & gratitudinis pro ea erga Deum, diſpendio intercludenda, ſit elucidatio veritatis, de immaculata per Dei bonitatem, Virginis conceptione. Itaque Catharini veſtigiis inſiſtendo, conſideramus quanta pietatis deceſſione, ſilentium captetur circa modum quem Deus tenet nobiſcum, inducens nos ad excudendas de ſilice pectorum noſtrorum ſcintillas, imò flammas ſupernaturalium actuum. Si enim Deus, non in manu potenti, & brachio excelſo, voluntatem vrgeat, ac propellat ad operandum, quacunque renitendi facultate ſublata, ſed ſuauiter, ac leniter agens, inuitet tantùm & illiciat, blandè demulcens; exiſtet ſapor ille pluſquàm melleus, quo afficiebatur ſapiens, conſiderans dominatorem virtutis, tranquillè iudicantem, noſque cum magna reuerentia diſponentem. Quid enim reuera dulcius, & ad ſuauiſſimum pietatis ſenſum ingenerandum commodiùs, quàm agnoſcere ſic operantem in nobis Deum? Quid hominem, non pro poteſtate agere in ſubiectos, ſed miti rectione, & vi temperata vti, vt ſupremum animorum rectorem æmuletur, aptiùs ſuadeat? Hos pietatis erga Deum & homines, dulciſſimos fructus, exterminant, qui de eo diuino agendi modo quem tanti intereſt noſſe, ſileri cupiunt.

Lib. 1. pro concept. ſub finem.

---

§. XIII.

Operum, & autorum grauium deformatio à ſuppreſſionibus.

Septimò, miſerè eam ob cauſam deformantur tractationes Theologicæ & lucubrationes grauium Doctorum non abſque eorum probro, apud imperitos, & doctrinæ ſanæ vocatione in ſuſpicionem. Et homines plerunque ſunt de Eccleſia optimè meriti, iiſque conſerti cœtibus, quorum pro Dei Eccleſia labores ſunt notiſſimi, ac nominatim pro aſſerenda Romani Pontificis in Chriſti gregem vniuerſum autoritate, & ei credita diuinitus præfectura, ſtabilienda. Franciſci Suaris, in rem Scholaſticam quanta ſint merita, imo quibus ille doctrinæ gazis, Eccleſiæ theſauros, locupletarit, candidi omnes, & queis inuidiæ faſcinum non obduxit oculos, perſpicuè vident. Eius opus de diuina gratia quod inſignis condimentarij omnium opum de ea materia ſpeciem habere iure dixeris, immane hiat, vnius & quidem intermedij voluminis abiunctione. Primum, ac tertium iam antè autoris obitum vænibant. Cum volumen ſecundum quæritur, quod conſcriptum conſtat; non autoris auerſa fides, non periculoſæ ſententiæ, à quibus ille ſemper abhorruit, non legitima aliqua proſcriptio ob autoris noxam opponitur. Quid verò? Dicant, qui ſuppreſſiones ſtare ſatagunt.

In Commentariis Didaci Ruiz de diuina ſcientia, prædeſtinatione & prouidentia; (vagantur enim per materias quaſcunque inſigniores, ob nexum & Symphiſim, hæ ſuppreſſiones,) foueæ nec exiles ſunt frequenter tranſiliendæ.

Thomas Maſſutius, hiſtoriam vita S. Pauli accuratè conſcripſit; non agens nudum hiſtoricum vel Hagiologum, ſed enodans in materiam difficultates Theologicas. Opus eſt & doctum & amænum, in quod priuſquàm prelo ſubiiceretur, voluntate optimi viri Iacobi Cardon qui illud cudendum receperat, peruolutandum incubui. Quo loco autem de tactu Pauli per diuinam vocationem, & præſtito vocanti aſſenſu libero, ſermo erat hoc eſt lib. 2. cap. 6. animaduerti grandem hiatum, integri ſaltem quaternionis, quo autor agitabat modum vocationis; an ſcilicet is fuiſſet tactus Pauli per aſpirationem diuinam, vt potuerit Paulus vocanti reſiſtere, an verò vellet nollet, adigeretur ſe dedere. Tota ea diſputatio, quæ aduersùs Caluinum ibi ſuſtinebatur, exciſa eſt; & autor, tametſi permiſſus eſt, dicere per vocationem diuinam non tolli libertatem humanam; atque adeò Paulum *non egiſſe neceſſitate, ſed voluntarium adueniſſe*, vt ex Chriſoſthomo de S. Pauli conuerſione ſcitè tradit: Tamen prohibitus eſt, extricare impeditiſſimum illius negotij nodum; quomodò ſcilicet expedita manſerit eius voluntas, & in vtramque partem flexilis, (quæ eſt genuina libertatis notio, iuxta illud Nazianzeni in definitionibus. *Quò volo moueri liberum arbitrio voco*;) ſi ad vnam partem aſtricta fuit per tactum diuinum; ita vt aliud pro libito & ad nutum ſuum exequi nequiuerit; vt ſanè nequiuit, ſi vrgente robuſtiſſima Dei tangentis manu, ad operandum quòd vocatio ferebat, eſt prædeterminatus, adhibuerat ibidem conſequenter Maſſu-

tius, fortem coërcitionem ob fœdè laceratum Concilium Tridentinum; eo quod ſub anathemate vetuiſſet eo ipſo tempore, dicere Pauli voluntatem non potuiſſe Deo vocanti diſſentire. Hoc Caluinus pro doctrinæ veneno habuit, cui ex quo vulgata eſt ea doctrina Concilij obiecit antidotum. Ita enim inſcripſit commentarium aduersùs propoſitam Cōcilij doctrinam, ſeſſione ſexta contentam; quam vt dixi malus Seplaſiarius Caluinus, pro veneno habuit. Et idcirco cum primùm ea ſeſſio prodiit, hoc eſt ſub initium anni milleſimi quingenteſimi quadrageſimi ſeptimi, illico Caluinus emiſit quod inſcripſit *antidotum* contra Concilium Tridentinum. Opus virulentum, quo doctrina fidei à Concilio Tridentino propoſita, indignè inſimulatur veneni. Hoc ignorãter ſimul ac malignè à Caluino aſſeri, cum in illo (vt vocauit) falſi nominis Antidoto, tum in cap. 9. Actor. & 2. Inſtit. cap. 5. §. XI. validè euicerat Maſſutius: ſed idcirco tota ea diſputatio reciſa eſt, quod & prædeterminationibus phyſicis incōmodaret, & paci inter Theologos Catholicos obfutura diceretur. Tametſi prædeterminationes phyſicas non impugnarat ibi Maſſutius, ſed Caluinum duntaxat, qui poſt illos Ethnicos & Iudæos, ac inconſultos Chriſtianos à Chryſoſtomo adductos ac reprehenſos, effutiuit Paulum Chriſti voce, velut iniecto ceruicibus fune circunductum; & fatali neceſſitate attractum, non potuiſſe vocationi diuinæ obluctari; indeterſam abire debuiſſe fœdam illam verborum Caluini illuuiem, ne pax Catholicorum turbetur, & qualitas prædeterminans, partiarius prædeterminationum, pronunciauit.

Hom. de Ferend. reprehenſ. & de Pauli conuerſ.

Egregia ſummula pereruditi Theologi, *quam occupatorum Theologiam*, iure dixeris, hoc næuo non caret autor rectè ablegatis prædeterminationibus humanæ voluntatis; admiſſa item in Deo, ſcientia futurorum condicionatorum, non audet deſcendere ad vnum modum ſpecialem quo libertas noſtra cum gratiæ auxiliis probè conſiſtat. Fatetur tamen vtile aliquando fuiſſe ad conuincendos Hæreticos, vel ad ſimplicium imbecillitatem adiuuandam, aliquo ſpeciali modo exponere, quomodò libertas humana cum gratiæ auxiliis cohæreat. Videt lector mediocriter attentus, quo timor abumprendi ſilentium, adegerit hunc Theologum, in præcipua propè totius rei Theologicæ maximéque & inter Chatholicos, & cum Hæreticis controuerſa difficultate; quæ non aliter enodatur ab eo, quàm per ſilentium. At hoc non eſt lectorem munire ac inſtruere, vt de S. Petri conſilio, paratus ſit ad ſuæ fidei ſatisfactionem reddendam, quæ ſunt circa res fidei, Theologorum Scholaſticorum partes. Quid ſi verò ſectarij, in huiuſmodi modum, difficultates non iam ſoluendi, ſed euadendi, eadem retorqueant, quæ olim S. Athanaſius intorſit, in eos qui iuberẽt credere, & non perſpicere quæ crederent: Ille porrò vnus aliquis modus, quo hic autor compoſitam aliquando à Patribus vel Catholicis tractatoribus gratiam cum libertate fatetur; vel idoneus & legitimus fuit, vel temere & falsò innectus. Hoc ſecundum, dici non poteſt abſque Patrum & Tractatorum, qui modum illum vſurpauerunt, graui iniuria. Nec enim fidem rutali eſſent, vel probatum animorum pabulum ſimplicibus præbuiſſent, monſtrantes eis quomodò libertas cum diuinis auxiliis cohæreat; ſed ſua commenta temerè obtruſiſſe dicendi eſſent, & falsò reiecisse hæreticos, ſimplicéſque decepiſſe; quæ quanta ſit Catholicæ doctrinæ denigratio, res ipſa ſequitur. Sin autem vnus ille modus à Patribus & Theologis Catholicis prolatus, ad fidei tutamen & ſimplicium inſtructionem idoneus fuit ac verus, cur taceatur? aut cur non æquè his temporibus, aduersùs ſectarios, & ad ſimplicium inſtructionem vſurpetur, quàm olim ad fines illos à Patribus & Catholicis tractatoribus ſit vſurpatus? manifeſtè liquet, ſubterfugium illud quo hic autor vtitur, aptum ac idoneum non eſſe.

Tract. 1. cap. 10. q. 3. & cap. 14. q. item 3.

Ad Euſtathium, vel potiùs Theodoretus ex Photio Cod. 46.

Nec illud iuuat, quod obtendit idem autor; videlicet proferre, vnum aliquem ſpecialem modum auxilia gratiæ cum libertate noſtra componendi, pugnare aduersùs reuerentiam diuinæ ſapientiæ, ac potentiæ debitam; præfigit enim (inquit,) immetatæ Dei ſapientiæ ac potentiæ limites, quiſquis vnum aliquem ſpecialem modum auxilia gratiæ cum libertate noſtra conciliandi aſſignat, excluſis cæteris. Quid ſi enim in theſauris diuinæ ſapientiæ, ac potentiæ, alij præterea modi latent, ad id præſtandum? Hæc dico non iuuare ſubterfugium propoſitum. Imprimis, quia etiam ſi alij præterea modi idem præſtandi eſſent Deo noti, ac poſſibiles, tamen dummodò is qui occurrit, labe vacet non eſt cur reiiciatur, aut taceri iubeatur, & ad ſummum ex incommodo cui timet hæc reſponſio, ſequeretur, cum vnus aliquis ſpecialis modus deligitur, abſtinendum eſſe reiectione aliorum qui poſſent eſſe Deo noti; de quo nunc non agitur, ſed tantùm de determinata vnius alicuius modi aſſertione, deque vnius alicuius ſpecialis modi cum iſto pugnantis excluſione, ob rationem aliquam validam quæ ſpecialem illum modum expungendum ſuadeat. Quod autem in tali determinata aſſertione vnius modi, quem ratiò valida aſtruat, & excluſione contrarij, non peccetur in reuerentiam diuinæ ſapientiæ debitam, ex eo patet, quod Patres & Catholici tractatores quos irreuerentiæ in ea diuina attributa, nemo prudens inſimulare auſit, ſpecialem aliquem modum in re propoſita aſſignare non ſunt veriti, vt autor cum quo agimus vltrò admittit. Accedit quod ſi huiuſmodi philoſophandi ratio locum haberet, æquè excludendus eſſet quilibet ſpecialis modus, explicandi quæcunque noſtra myſteria, & veritates Theologicas v. g. nefas eſſet dicere, Verbum factum eſſe carnem, per vnionem humanitatis cum Verbo: quæ vnio, in ſcripturis, vel reuelatione, totidem Syllabis non eſt expreſſa; & tamen Patres ac Doctores ratiocinatione vſi, ſpecialem illum modum explicandi Verbi diuini humanationem adhibuerunt. Quis verò mutire audeat, Concilia & Patres, per eam aſſignationem ſpecialis modi quo Verbum carnem factum eſſe docuerunt, frœnos inieciſſe diuinæ ſapientiæ ac potentiæ? quantus ad excurrendum in ſimilibus exemplis campus pateat, nemo non videt.

E re præſenti videtur, repræſentare hoc loco partem egregiæ diſputationis, quam Facundus Hermianenſis, inſtituit aduersùs aliquos, qui cum ſe Catholicos profiterentur, nolebant tamen aſſeri B. Virginem eſſe verè & propriè matrem Dei; ſed id reſpuentes, modum quo B. Virgo ad Verbi Dei Incarnationem ſe habuit, nolebant exprimi; eodem prorſus modo, quo iſti quorum obtendiculum excutimus, philoſophandum ſilentio decernunt in re noſtra. Hoc Facundus ratione fortiſſima quatit, quæ mutatis terminis æquè huc facit. Quod ſi nos, (inquit,) rectæ fidei eſſe non credunt, & aliquid ſuſpicantur in his verbis occulere; inquirant à nobis idipſum quemadmodùm volunt, & interrogationibus ſuis quid ſentiamus eliciant. Hi autem de rectitudine quidem fidei noſtræ nō dubitant, ſed putantes, ipsã fidẽ rectam non rectis verbis pronunciari, dicunt quod ſenſu quidẽ ſumus perfecti, non tamen ſumus perfecti ſententia,

Lib. 1. pro tribus capitulis c. 4.

ſententia, cum Apoſtolus in vtroque nos hortetur eſſe perfectos, dicens; *ſitis autem perfecti, in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.* Ipſi doceant, quatenus illa Virgo (quod non abnuunt) mater Dei dicatur, vtrum verè & propriè, an nuncupatiuè & perfunctoriè. Quod ſi dicunt non eſſe conſequens vt ſi verè & propriè non ſit, nuncupatiuè & perfunctoriè ſit mater Dei; ipſi dicant modum, quo contra nos prædicanda ſit mater Dei. Nimis enim qui alterius prædicationi repugnat, dicere debet aliquid, quod aut contrarium ei ſit, aut diuerſum. Sicut Arrianis dicentibus, quod minor Patre ſit Filius; contrà nos dicimus, quod æqualis ei ſit. Sicut Manichæis dicentibus, quod phantaſtica, id eſt falſa, caro fuerit eiuſdem filij Dei, contrà, nos dicimus, quod in vera carne, homo fuerit factus. Atque ita & illi viciſſim impugnantes, quod verum eſt atque Catholicum, affirmant, aliquid ſuum. Nec quiſquam aliter doctrinæ reſiſtit alterius, niſi contra aliquid dicat. Cum verò aliquid contradixerit, tum demùm ſi acceptabilis ſit illa contradictio, diſquiritur. Horum verò qui nos prohibent dicere verè & propriè matrem Dei Mariam, nec dicunt ſecundùm quem modum dicenda ſit mater Dei, non eſt quærendum ſi acceptabilis ſit contradictio. Nam qui contrà nihil dicunt, quomodò vel dicere videantur? Et ideò non tam laborioſum ſtudio noſtro eſt, eorum abſurditati reſiſtere, quàm exiſtimationi periculoſum, ne videamur ſuperfluè nō contradicentibus reſpondere. Quamuis autem negantes hoc noſtrum quod dicimus, verè & propriè eſſe matrem Dei Mariam, nihil hactenus affirmauerint ſuum, interrogandi ſunt tamen, vtrum quod neceſſariò ſequitur, vel negare audeant quod nos prohibent confiteri, vt addita negatione dicant eam non verè & propriè matrem Dei. Et iam non dicam aures Catholicorum, ſed frons illorum, ferat, ſi poteſt, hanc profanam & deteſtabilem vocem. Hi autem non audent dicere, non verè & propriè mater eſt Dei: cur non prohibent confiteri, quod negare non audent?] Mutentur, (vt aiebam,) termini, iique ſubſtituantur, qui ad hoc negotium pertinent; nihil potuit aduersùs Philologicam, non Theologicam ſilentij cauſationem, quam repellebamus, dici neruoſius atque robuſtiùs.

§. XIV.

Labes à ſupreſſionibus, in Concilia & Patres.

OCtauo, in ipſos Patres, nec raro in ſacra Concilia, harum ſuppreſſionum labem refundi neceſſe eſt. Nihil quippè eſt frequentiùs, quàm vt puncta ſuppreſſa apud Patres legantur, vel in ſacris Conciliis attingantur.

V. G. auxiliorum gratiæ electabilem vim, quam ſuppreſſionum amatores, obuolutam ſilentio cupiunt, Tridentina Synodus Oecumenica; ſemel iterúmque iis verbis tradidit, quæ ſi a noſtrûm quopiam, noſtro nomine ederentur, ſuppreſſione multarentur. Nam de Synodo Senonenſi, quæ eandem auxiliorum repudiabilitatem conceptis verbis tradidit, minùs ſolliciti eſſe poſſumus, quod Prouincialis fuerit, nec Apoſtolica confirmatione ſit roborata. Patres pleríque idem diſertiſſimè & explicatiſſimè tradiderunt. At quæcúnque tandem ſit cauſa damnandi iſta, cum apud recentiores leguntur, affricatur profectò eadem labes Conciliis, ac Patribus, apud quos ſimilia legi; contigerit, ſiue enim qui nunc ſcribunt, nec alia proferunt quàm Concilia & Patres protulerint, imprudentiæ, aut irreuerentiæ in diuinam ſapientiam, ac potentiam; vel cuiuſcunque alterius maculæ inſimulentur; eiuſdem notari neceſſe eſt Concilia & Patres, è quibus profecerit ſcriptor poſterior, cuius ſcripta ſuppreſſione damnantur, tantùm quia expreſſit quæ Concilia illa & Patres expreſſerunt.

Habet ſanè meritò hic locum, expoſtulatio illa Phœbadij pro Nicænis Patribus, poſt Syrmianam ſilentij indictionem, de homouſio Nicææ definito. [Quid egiſtis ô beatæ memoriæ viri, qui ex omnibus orbis partibus Nicæam congregati, & ſacris voluminibus pertractis, perfectam fidei Catholicæ regulam, circumſpecto ſermone, feciſtis, dantis benè credentibus communis fidei dexteras; errantibus verò formam credendi? En labor veſter, en anxia ſollicitudo, quò recidit; quæ orientis mali ſemina quantum in vobis tunc fuit, profeſſione Catholica necauiſtis? vetatur in Eccleſia prædicari, quod ſolum ſanxiſtis ob hæreſes detegendas debere in Eccleſia prædicari. Tollitur quod probaſtis, & quod damnaſtis inducitur, quia mendacium aſtrui, niſi deſtructa veritate non poterat. Deſtructioni quidem illa non ſubiacet, & vt eſt ſemper incorrupta durabit, ſed manus ſibi ſacrilegas inferentes, tanquam violata puniuit. *Nemo vnam ſubſtantiam dicat.* Quod piaculum, quod facinus in hoc verbo? qua ex parte fidem Catholicam pulſat?] Mutentur voces duntaxat paucula, & quàm hæc omnia ad inſtitutum faciant, vel lippus perſpiciet.

§. XV.

Nullus fructus, ac ne pacis quidem, à ſuppreſſionibus.

NOno, ſuppreſſiones tot incommodis obſeptas, nullum comitatur commodum. Obtenditur quidem pax, & charitatis indemnitas: reuera tamen quæ pax dicitur, non eſt pax, ſed decipula, & ſcandalum iuxta iter, alteri parti poſitum, nimirum impoſſibile moraliter eſt, in tam multis Theologicis voluminibus quæ quotidie ab illa altera parte prodeunt, aliquid directè aut indirectè non tangi, quod ad materias ſuppreſſas referri aliqua tandem ratione nequeat, ſaltem per interpoſitas conſequentias, & obtorſionem nonnullam, ratione connexionis & affinitatis. Hoc autem quantulumcunque ſit, ac ſi vel linea vnica comprehenſum, ſatis ſuperque eſt, ad creandum volumini vniuerſo periculum, tot Argis oculatiſſimis quorum hoc vnum ſtudium eſt, in eam diſquiſitionem excubantibus. In tantis vnius partis ab altera ſuſpicionibus, (nihil enim præterea ſpectare nunc placet, quis paci locus? vbi charitatis incolumitas, in iugi metu, nec vano, ſed experimentis compluribus teſtato, impendentium ab alia damnorum? ab ea inquam parte, quæ ſimul iudicem agat, poſſitque legem qua armatur, exponere & obuertere pro libidine?

Habet locum circa nos omnes, quod de ſe profeſſum memini S. Hilarium. [Nihil humanæ naturæ grauius eſt, periculi conſcientia. Nam ea quæ aut ignorata aut repentina ſunt, habent quidem miſerabilem ſecuritatem, ſed non habent metum futuri: quia non ignaro accidentium, anxietas ipſa, pœna patiendi eſt. Non ego nunc nauem à portu ſoluo naufragij ignarus; neque iter ineo infeſtos neſciens latronibus ſaltus; nec Lybiæ arenas, incertus ſcorpiones vbique & Aſpides & Baſiliſcos adeſſe, tranſcurro. Nihil ſollicitudini meæ nihil conſcientiæ vacat. Sub ſpecula enim omnium, ad occaſiones ſingulorum verborum in os meum pendentium, loquor: & omnis ſermonis mei iter, aut anguſtiis præruptum, aut foueis inciſum, aut laqueis prætenſum eſt. Iam quod arduum aut difficile ſit, minùs conqueror. Non meis enim ſed Apoſtolicis Scando-gradibus. Mihi verò aut in anguſtias decidere, aut in defoſſa incidere, aut plagis illaqueari, ſemper in periculo, ſemper in metu eſt.] Inde quæ exiſtant, mutuæ charitatis, non iam ſucceſſiones, ſed plane conuulſiones, & ſuffoſſiones, nemo non videt. Patentiſſimum potiùs oſtium ad iuges, rixas & ſubnaſcitura perpetuò iurgia, per hanc ſubdolam pacis captationem, apertum videtur.

Nuperum exemplum quod ſuccurrit, erit pro innumeris quæ accumulare liceret, ſi res ferret. Non ita pridem fuit, qui in moralis diſciplinæ tractatione, de principio humanorum actuum diſputaret: & ad ſtabilendam humanæ voluntatis vertibilitatem, principium illud omnibus retrò ſæculis vulgare aſtrueret, *ſuppoſitio antecedens, tollit libertatem.* Quo principio nixi; Nemeſius, Euſebius, & paſſim alij, rem merè philoſophicè tractantes, fatariis & Genethliacis à fato & geneſi cladem libertati auerſantibus, obſtiterunt. De gratiæ auxiliis & ſupernaturalibus motionibus, omnique eo indebitarum naturæ ſupperiarum apparatu, quem Philoſophi ignorarunt, ne hilum quidem miſcuerat, is quem dixi moralis diſputator. Imo conteſtatus diſertè erat, quod id altioris eſſet ſubſellij, tranſcenderétque philoſophicos fines, quibus ipſe tunc coërcebatur, nullum ſibi de eis ſermonem, ea vniuerſa diſputatione fore. Non tamen defuit, qui tractando eo merè naturali principio, ſine quo tractari libertas, ac diſpelli fatariorum fatuitas nequit, violatam indicti de gratuitis auxiliis ſilentij legem contenderet; adeò per legem illam, ſuſpiciones ſuccreſcunt vndecunque. Vt cætera deeſſent, hæc iugis vena ſuſpicionum, hæc inexhauſta fodina quærelarum, certa eſt clades charitatis & pacis: tantùm abeſt, vt paci commodare ſit cenſenda.

§. XVI.

Inæqualis ſuppreſſionum vigor.

DEcimo, quæruntur plerique, cenſuram columbas duntaxat vexare. Plurimorum, nihil aut per parum de indicta ſilentij lege ſollicitorum volumina, impunè teruntur omnium manibus, nec ſilent modo qui Pontificiam circa nos ſilentij indictionem vrgent tantopere, ſed fauent inſuper, quia cauſæ ipſorum commodant; iactanturque eorum elogia, quæ quanto iure ſint depacta, monſtrandum erit cum vulgata typis prodierint, quod propediem expectatur futurum. Nolim cuiquam periculum creare, multo minùs inuidiam facere; Sed ne confictorum quæſtuum inſimuler, paucos è multis proferam, qui poſt indicti ſilentij legem, quæ primùm anno 1612. lata eſt, de argumento per eam legem ſuppreſſo, ora laxarunt.

Didacus Aluares, editus anno 1622. libris quatuor, reſponſiones ad obiecta contra concordiam ſuam, ac ſuorum, libertatis cum gratiæ efficacia explicauit: déque diſcrimine ſufficientis & efficacis auxilij, (in quod punctum maximè cadit prohibitio,) non obiter, ſed ex profeſſo diſſeruit lib. 2. & 7.

Michaël Zanardus qui anno 1620. prodiit, de eadem controuerſia in 1. p. S. Thomæ tractauit nec indiligenter.

Nazarius cuſus anno 1621. editione ſecunda, in 1. p. tomo 1. ad q. 23. art. 3. controuerſ. 2. proponit hunc titulum, *In quo conſiſtit efficacia & ſufficientia diuinorum auxiliorum*, in quod præſertim cadit ſuppreſſio.

Theophilus Muntius in ſuis diſputationibus Theologicis diſp. 6. cap. 8. §. *porrò autem* de materiæ ſuppreſſæ puncto primario, agere non prætermiſit.

Albelda, de diſcrimine auxilij efficacis & ſufficientis, copioſè tractat circa q. 19. de diuina voluntate, & agens de diuina ſcientia conditionatorum.

Scribonius in eodem negotio multus eſt, de gratia diſp. 10. q. 9. & 10.

Gregorius Martinez eſt in eadem naui 1. 2. quæſt. 10. art. 4.

Ioanes Vaſquez de Oliuera, in quæſtione Theologica cuſa Granatæ anno 1613. ex inſtituto tractat, diſcrimen auxilij ſufficientis ab efficáci.

Corneio in variis qq. tract. 2. circa q. 23. S. Thomæ, diſputatione ſua 1. dub. 3. de eadem re ex profeſſo ac plenè diſſerit.

Gulielmus Gibieuf, Congregationis Oratorij, de gratiæ efficacitate, ineluctabili, concordante cum libertate humanæ voluntatis pleniſſimè diſputat, eo opere quod inſcripſit *de libertate Dei & creaturæ.* Prodiit anno 1630.

Gulielmus Camerarius Congregationis Oratorij. (ſaltem cum ſcripſit,) librum cui titulus eſt, *Antiquitatis de nouitate Victoria* quem imo Reuerendo Patri Ricardio S. P. M. dicauit anno 1634. de argumento ſuppreſſo edidit.

F. Philippus à S. Trinitate Tereſianus 1. 2. tract. 3. diſp. 3. & 4. non ſecus de efficaci gratia & eius ineluctabilitate tractat, quàm ſi nulla interueniſſet prohibitio. Vulgauit opus ſuum Lugduni anno 1654.

F. Petrus Iammus Ord. Prædicatorum, anno 1658. aliquos Tomos gratiæ de auxiliis diuinæ in lucem protulit Gratianopoli, tractās de natura & vi auxiliorum, & gratiæ efficacitatem ex diuina prædeterminatione libertati humanæ ineluctabilem, confirmans pro viribus, impugnatis paſſim, Vaſque, Molina, Suare, ac cæteris renuentibus admittere, auxilium gratiæ efficax implicare inexpedibiliter libertatem. Et quamuis hæc ſint puncta, quæ Romæ vetitum toties eſt, typis mandari, diſcuſſione eorum prohibita vulgari, tamen libri eius perſtant indemnes, nec in vllo programmate librorum vetitæ lectionis comparent.

Xantes Mariales quo nemo auſteriùs & acerbius perſtrinxit autores prædeterminationi refragatos in

opere

opere quod fingit ſe ante omnino multis annos elucubraſſe cum tamen alleget decreta nupera, plenè ac diffusè tractauit de diuinæ gratiæ auxiliis, certus ſe ſub vmbella tam multis ſuorum oppaſſa, neque per diem à Sole vrendum, neque à Luna per noctem.

Plures non adduco, quod hi ſatis ſupérque eſſe poſſint ad demonſtrandum, haud omninò fruſtra expoſtulaſſe aliquos, diligentiam excubitorum circa ſilentij indicti obſeruationem, non prorſus æqualem & vniformem, ſed pro variis variam extitiſſe. Quod ſi intellectum eſt à prædictis excubitoribus, Autores aliquos poſt latam legem, potuiſſe citra noxam ſilentium abrumpere, ſuccurrente interpretandæ mentis maiorum idonea cauſa; idem æquè omnibus fuerat indulgendum.

Neque hoc dico, imitandos eſſe qui in argumentum vetitum excurrerunt. Nam vt omnes idem ſibi vſurpent, quod aliquos ante legem ſolutam aut laxatam vſurpaſſe impunè vident, autor nunquam fuerit qui verbum ſapiens Stephani Tornacenſis habuerit (*Epiſtola 11.*) præ oculis. [Sicut muros almæ vrbis, iure ciuili Sanctos & inuiolabiles eſſe didicimus, adeò vt qui eos tranſierint, pœna capitali, ſeueritate Romulea puniri debeant: Ita & S. Romanæ Eccleſiæ mandata, intranſgreſſibilia iure Canonico fatemur eſſe debere, & eorum contemptum, ſeueritate Apoſtolica puniendum.]

---

§. XVII.

Recollectio, vniuerſam diſſertationem ſummis capitibus comprehendens.

QVod S. Hilarius in veſtibulo præcellentis operis de Trinitate præſtandum ſibi duxit, ſingulorum duodecim librorum illius tractationis Synopſim præmittens, vt lector ſub vnum conſpectum, vniuerſam diſputationem haberet propoſitam: hoc Claudianus Mamercus in ipſa meta tractationis de ſtatu animæ tribus libris comprehenſæ, faciendum potiùs in fine cenſuit; cum diffuſiùs propoſitis expanſiſque argumentis ſingulis, contractio non offundit tenebras, quæ teſte Iſidoro Peluſiota (*Lib. 2. Epiſt. 226.*), comitari breuiati ſolet; Itaque cum illo præfabor ad hanc anacephalæoſim. [Quoniam multa quæ ſub huiuſce decurſu quæſtionis, vbi diſputauimus, non vſque faciliter memoria complecti cognitor poteſt, quæ ſparſim & diſſertata, atque vt arbitror cuncta ſunt, collectim, ſtrictímque, & veluti punctatim ſub mentis oculos redegi, & reuiſenda ſimul, renoſcendáque congeſſi.]

I. Vſus antiquus Eccleſiæ, ſuppreſſiones aliquorum argumentorum, & ſilentium de materiis ſpeculatiuis ante motam contentionem de diuinæ gratiæ auxiliis, nunquam induxit. Tametſi ex cauſa non inidonea, quæ nunc eniguit, ſilentij de hoc argumento indictio per aliquod tempus, improbanda non fuerit.

II. Indicere ſilentium de aliquibus materiis, iam olim in more poſitum fuit hoſtibus veritatis, Ethnicis, Saracenis, Hæreticis, cauſæ ſuæ diffidentibus; atque ſollicitis ne veritas diſcuſſa emicaret, & falſitas examine adhibito deprehenderetur.

III. Suppreſſiones inducere, videtur eſſe veritatem Dei in iniuſtitia detinere contra Apoſtoli oraculum. Nam veritas ſuapte natura liberrima & lucis amans, à ſuppreſſionum tenebris ac compedibus abhorret.

IV. Placet Deo, ſobriè inquiri in res Theologicas ipſaque fidei ſcita; & eo conſilio vt ſcrutationes noſtras acueret, difficultatum veluti cotem appoſuit. Itaque concertationes, etiam ſcripto publici iuris comprehenſas, quæ omnium ſunt accuratiſſimæ, ſuppreſſas velle, & rerum Theologicarum diſcuſſionem ac veſtigationem plenam, ea ratione intercludere, cùm Dei conſilio non videtur congruere.

V. Veritas ventilata plus rutilat, magno itaque bono fraudatur Eccleſia, interpoſitis ſuppreſſionibus tractationum quæ publici iuris factæ, ingenia vbilus terrarum excitent, ad veritatis ventilationem & enubilationem, diſcuſſis per concertationum agitationem offuciis: ſi ab Eccleſiæ initio obortis circa myſteria difficultatibus ſilentium fuiſſet indictum, alta nox noſtris quibuſque myſteriis incubaret.

VI. Quod multa iam ſcripta vtrinque ſint de diuinæ gratiæ auxiliis, non debet ad ſuppreſſiones illius tractationis ſcripto publico comprehenſæ allegari; cum puteus altus ſit, nec vnquam ſitulæ noſtræ admotione, vt S. Maximus rectè admonuit, ſit exhauriendus.

VII. Tenebricoſitas tractationis diuinorum auxiliorum, non ad eam tractationem, ſuppreſſione multandam, ſed ad vrgendos omnes peritos, vt lucem quantam licebit, ſcrutando & examinando admoueant, debet inducere.

VIII. Sectarij conſcij ſuppreſſionum ſcriptoribus Catholicis indictarum, æmulati Gentes olim malignè ſabatho adorientes populum Dei, cum vrgentur ab Orthodoxis circa libertatis humanæ exſolutionem fide ſanctam; malitioſè diuini auxilij efficacitatem, & adamantinos prædeterminantis gratiæ nexus voluntati humanæ ineluctabiles ingerunt, vt ſcriptor Catholicus vel ſilere cogatur; & cauſando ſilentium indictum, propinet ſe ridendum hoſtibus; quaſi obtendat prohibitionem, quia reſpondere non poteſt, & vim auxilij diuini cum libertatis exſolutione fœderare impos eſt: vel ſi reſpondeat; ſuſſigatur in Catholica Eccleſia, ſibíque apud ſuos accerſat infamiam.

IX. Grauiſſimi ſcriptores, de Eccleſia & ſtudiis Theologicis benè meritiſſimi per ſuppreſſiones dehoneſtantur, & eorum ſcriptiones inductis hiatibus deformantur.

X. Eadem labes ſcriptionibus SS. Patrum, & Conciliorũ definitionibus affricanda, ſi ſuppreſſiones locum habeant in diuinorum auxiliorum tractatione.

XI. A ſuppreſſionibus nullus in Eccleſiam fructus redundat, ac ne pacis quidem inter partes diffidentes, ſcripto comprehenſa diſquiſitione prohibitas.

XII. Lex ſuppreſſionum, haud æquè in vtramque partem vigens, excubitoribus procul ab vrbe conſtitutis, inæqualiter vrgentibus eius obſeruationem, abrogatione æqualitatem inductura, per Eccleſiæ Rectores lata, congruentiſſimè videtur deinceps remouenda: Tametſi donec remoueatur, cæca obedientia ſit exquiſitè tenenda.

[En quouſque, (vt rurſus cum Claudiano dicam,) ex omni diſputationum noſtrarum parte contraximus, quicquid toto opere moliti ſumus; quoniam quod iſthic quàm breuiſſimè recapitulauimus, niſi præmiſſis diſputationibus fieri probabile non quiuit. Quamquam ſi negotium tantum, aſſertor idoneus nactus eſſet, non ſicuti egomet; dignitatem cauſæ admodum impari oratione dehonoraaiſſet.] Hæc à viro doctiſſimo in cauſam ſuam dicta, quia bellè huc faciunt, mea item ſunt.

SVPPLICATIONIS CLAVSVLA.

HÆc habui, Beatissme Pater, quæ ſuggererem quam demiſſiſſimè Sanctitati Vestræ, vt deſpiciat ipſa, num mutatis nunc circunſtantiis, operæpretium ſit laxare legem, cuius obſeruatio cum iis coniuncta incommodis, quæ propoſita ſunt; minus deinceps Eccleſiæ ſeruitura videatur, quàm cum ferendi præcepti neceſſitatem iniicere viſa ſunt tempora. Tunc quippè opportuna videri potuit ingeniorum coërcitio ad reſtinguendum impetum illum qui principia concertationum comitari ſolet, non abſque certo periculo abreptionis vltra æqui ac recti fines, per eum æſtum & concitationem. Is verò ardor animorum cum nunc reſtinctus ſit, & feruor reſederit; ſublata videtur lignarij iniecti & priſtini rigoris retinendi iuſta neceſſitas. Sicut publica autoritate exiguit lex Sixti IV. interdicens ſcriptionibus de S. Auguſtini ſacra veſte, poſtquam per tempus poſuere animi, & malacia inter duos religioſos ordines eſt conſecuta. *Pennotus præfat. ad Hiſtor. Can. Regular.* Hoc rectène in re præſenti an ſecus ſuggeratur, Sanctitatis Vestræ eſt decernere; noſtræ erunt obſequendi partes, & legi ſemel latæ, quandiu autoritate veſtra vigebit, inſiſtendi firmiſſimè; exemplo viri doctiſſimi, allegantis Martyrem Sanctiſſimum, cuius ea eſt conteſtatio, quam pius quiſque ſuam velit. [*Æquum eſt ratum habere quod tanta Eccleſia decernit, quod tantus Pontifex enunciat, ſine quo vigor calami omnis Eccleſiaſticæ traditionis areſcit; præter quem impoſſibile prorſus Eccleſiaſtica Canonicè ſtabiliri; Cui vertices montium, & omnium turba fidelium genua flectere debet, & pro bellicis increpationibus, iugum complecti ſubiectionis; Cuius Eccleſia, ſplendorem de ſe emittit ſemper, & non tenebreſcit, à qua exit lex & iudicium, ad quam homines vndique terrarum conueniunt.*] *Hugo Ethe-rianus l. 3. contra Græcos c. 17. allegans S. Stephanum iuniorem.* Hæc ipſa eſt vox noſtra, & nunquam labefactanda conteſtatio; inque ea, Apoſtolicam nobis benedictionem humillimè apprecantes, ſacris aduoluti veſtigiis, abſcedendi veniam poſcimus, illis. B. Auguſtini verbis. [Si quid hic inconditè atque incultè dictum legeris, vel ſi totum ita eſſe perſpexeris, doctrinæ da operam, linguæ veniam.] *Epiſt. 146.*

SIC AMYCLAS, DVM TACEBANT, perdidit ſilentium.

CAtullus vrbicarius & Mimographus, Iuuenali memoratus, autor Carminis de vere apud Adagiographum, tit. de Taciturnitate, & Scaligerum initio Caſtigationum in Catullum.

AD

AD THEOLOGIÆ SVPPLICIS LIBELLVM,

Pro exoranda laxatione Decreti interdicentis Tractatione auxiliorum diuinæ gratiæ;

EPIMETRVM.

QVÆ hactenus propoſita ſunt, pro exoranda laxatione decreti Pontificij, indicentis abſtinere tractatione de auxiliis diuinæ gratiæ; ante annos quindecim fuerant exarata, & ex mandato Sanctiſſimi, Romam tranſmiſſa. Poſtea verò occurrit vnum & alterum, hîc meritò attexendum, tanquam maximè faciens ad hoc negotium.

---

§. I.

Præſtitiſſe, ſuppliciter exſolutionem interdicti Pontificij depoſcere; quàm ei vel cum perpaucis inconſultis, impudoratè obſtrepere; vel per cuniculos ludicræ interpretationis, illudere; vt recens factum eſt à Thoma Hurtado.

NON defuere Theologi, viſi ponere in cœlum os ſuum, quippè iuſtitiam decreti Tractatione auxiliorum diuinæ gratiæ interdicentis, in dubium vocantes, vel etiam apertè criminantes, ob incommoda interdictum illud, (vt ipſi quidem obtendebant,) conſequentia, per obſtructionem præſertim, viæ ad tam neceſſariam cognitionem comparandam ſuppetentis. Ita Cornelius Ianſenius Yprenſis Epiſcopus. Vnde contra explicatiſſimam Pontificis mentem, & iterata iuſſa, in Belgio vbi ipſe degebat, intimata; aggreſſus eſt ſuum Auguſtinum typis vulgare. Cúmque per Cardinalem Hiſpaniæ Infantem, de voluntate Pontificis certiorem factum impeditus eſſet editione illius voluminis in Belgio, captauit extra terras obedientiæ, præla quibus illud vulgaret. Et ita factum eſt; tametſi ſuperueniente ipſius Ianſenij obitu, non potuit frui inobedientiæ ſuæ fructu, volumen perfectè cuſum videndo, quamuis bina prela ſub eo ſudarent. Eundem ſenſum ad maiorum iuſſa refractariũ, tranſmiſit Ianſenius ad ſuas reliquias. Vnde decreta Pauli & Vrbani interdicentia euulgatione tractationum de gratia, habuere ſemper pro nullis; iiſque calcatis tanquam malè latis, & ignorantiæ velificantibus, mandarunt typis quæcumquè voluerunt, quantumuis reclamantibus maioribus.

Horum damnatio, iuſta eſt. Neque enim eſt inferioris, diſcutere iuſſa maiorum, & per inobedientiam quam S. Bernardus & Petrus Bleſenſis *diſceptatricem* appellant, (reuera per inobedientiam refractariam,) cornua attollere ad ventilanda ritè conſtituta ab eo, *Cui omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipſi Domino Ieſu Chriſto obediunt.* Verba ſunt S. Cyrilli Alexandrini, allegata à D. Thoma. Sanè terrenorum principum reſponſa, viua voce fuſa, *cœleſtia oracula* videmus indigitata, l. *iubemus* c. de Sacroſ. Ecclеſ. & paſſim in Iuſtiniani Nouellis, *cœleſtia mandata, cœleſtia iuſſa, cœleſtia præcepta* denominata legimus, quæ ab Imperatore manarunt: tanquam firmante cœlo, quæ homo ſuper capita hominum cœlo diſponente impoſitus, edixerit. Quanto potiore iure, *cœleſtia* audire debent, mandata quæ cœli clauiger, Chriſti Vicarius aſpirante cœlo tulerit, ad Eccleſiæ bonum, vel auertenda mala abſque huiuſmodi mandatis irruitura? videatur inſignis de obedientia Pontifici exhibenda, diſputatio Gabrielis Biel, & alia non minùs præclara Hugonis Etheriani hominis Græci, vrgentis nominatim autoritatem S. Stephani Iunioris, eximij ſub Copronymo Martyris. Addenſata ſunt in hanc rem, multa & illuſtria ſuo loco. Floſculus ex Autore Micrologi

L. de præcep. & diſpenſ. c. 13. Epiſt. 131. & 134.

Opuſc. 1. c. 68. & opuſ. 19. c. 3.

In defenſorio pacis. lib. 3. contra Græc. c. 17

In corona aurea ſubnotat. 3. fructu. 3.

rem

Cap. 25. rem conficiet. [Sedi Apoſtolicæ (inquit,) omnes per omnia, abſque omni hæſitatione debemus obedire, cui nunquam debitam exhibemus obedientiam, ſi eius ſtatuta potiùs iudicare, quàm implere curemus. Hoc eſt enim priuilegium obedientiæ, de ſententia ſui præceptoris non iudicare; imo ſtatim exequi quod iubetur. Nam quicunque facere noluerit niſi quod priùs ſua ratione probauerit eſſe faciendum, non tam præceptori ſuo, quàm propriæ voluntatis arbitrio ſatisfeciſſe iudicabitur. Hanc ergo puram obedientiam, cum omnibus Spiritualibus noſtris præceptoribus certiſſimè debeamus, tum maximè Apoſtolicæ ſedi ex intimo corde debemus; quia Sedes illa, totius Chriſtianæ religionis caput eſt & origo.] Præceptor, hic non pro Magiſtro atque Doctore ſumitur, (quanquam eſt etiam in eo ſenſu, Romanus Pontifex, Præceptor ſummus;) ſed ſumitur pro mandante ac ferente præceptum. Faceſſant igitur Theologi illi, reuera è Theologorum Catholicorum albo, iure expungendi, qui aduerſus Pontificium iuſſum de abſtinendo tractatione auxiliorum diuinæ gratiæ, auſi ſunt cauſari quæ Spiritus inobedientiæ ſuggeſſit, & illidi petræ à Chriſto firmatæ; contra quam quiſquis arietat, (iudice B. Auguſtino) ipſe confringitur. Non eſt hæc audacia ferenda in hominibus ſe Catholicos profitentibus, & doctrinæ Theologicæ propolis, veriùs adulteratoribus, & dignis qui è ſapientum cœtu ſegreges fiant, ob ſapientiam non

c. 3. ſuadibilem (vt loquitur Iacobus) hoc eſt non auſcultantem iis à quibus diſcere ac doceri debet, cuiuſmodi in primis eſt Romanus Pontifex, dictus à S. Bo-

In vita S. Burchardi lib. 1. c. 9. apud Sur. 14. Octobr. nifacio *Magiſter vniuerſalis*, & à Caſſiano, *Magiſter, inter* (id eſt ſupra), *Magiſtros.*

Sed hos quidem apertos veritatis hoſtes, facilè eſt agnoſcere ac declinare; iuxta illud S. Hieronimi

L. 3. de Incarn cap. 12. [leuius eſt profeſſum inimicum cauere; quam ho-

L. 2. Apolog. in fine. ſtem latentem ſub amici nomine ſuſtinere.] Concinitque S. Auguſtinus, allegato Tullio, dicens: [Nullæ

19. ciuit. c. 5. ſunt occultiores inſidiæ quàm eæ quæ latent in ſimulatione officij, aut in aliquo neceſſitatis nomine. Nam eum qui palam eſt aduerſarius, facile cauendo vitare poſſis. Hoc verò occultum, inteſtinum, ac domeſticum malum, non ſolùm exiſtit, verùm etiam opprimit, antequàm proſpicere aut explorare potueris.] Profeſſos ergo Pontificij decreti Ariſtarchos, tâquam apertos hoſtes repellere, ac explodendos demonſtrare, non fuit operoſum. At ſunt, qui Pontificis in ſpeciem reuerentes, & plenam ad eius iuſſa obedientiam profitentes; (quidni, cum ipſe Chriſtus mandanti ſibi Ethnico obtemperauerit, vt ſcitè in hanc rem argu-

Serm. 175. mentatur Petrus Chryſologus?) clanculum tamen vim mandati ſuffodiunt, tentántque eneruе & caſſum reddere, ſubiectis ludicris interpretationibus; quas qui attenderit, neſciat riſúmne potiùs ciere debeant, an indignationem. Exemplum ipſis ſolis radiis ſcriptum, cum fide repræſento. Lutetiæ anno ſuperiore 1655 Iulio menſe, in cœnobio quod eſt in regione S. Honorati, propoſitæ ſunt Theſes lepra Ianſeniana contaminatæ, quarum hæc vna erat. *Ad merendum & demerendum, non requiritur libertas à neceſſitate, ſed tantùm ab omni coactione. Neque contrarium definiuit Innocentius X.* Atqui Innocentij verba in conſtitutione dogmatica ad vniuerſos Chriſti fideles, hæc fuerant. *Tertiam* Ianſenij propoſitionem, *ad merendum & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione, Hæreticam declaramus & vt talem damnamus.* Non potuit clariùs ſtatui contrarium eius quod Lutetiæ propoſitum eſt propugnandum; & tamen fronte (vt cum Auguſtino dicam,) quæ non eſt frons, in contraria eſt itum. Id quod Romæ pari audacia aſſeruerat paulo ante, Pariſienſium iſtorum Symmiſta F. Nolanus. *4. in Iulia c. 8.* Et iſte tamen, & illi, ſub latibulo friuolæ interpretationis decreti Innocentij, colaphizationem Pontifici impactam occuluerunt. Sicut liquidum, & quauis Cryſtallo pellucidius decretum Tridentinæ Synodi, de abijcibilitate gratiæ excitantis per liberum arbitrium renuens aſſenſum præbere, adhibitis latebris interpretationum cum verbis decreti nullatenus cohærentium; artificioſè, ne dicam malitioſè, eſt obſcuratum. At rectè monebat S. Hilarius fruſtra adhiberi detorſiones ſpecie interpretationum. Optimè ſtatuebat Salomonius. [Vbi verba ſunt aperta, interpretatio contra manifeſtam vim verborum, nihil valet. Neque communis opinio (malè interpretantium, imo peruertentium,) efficere poteſt, quod verba dicant, id quod non ſignificant.] Semper ſanè exiſtimaui, ſatius eſſe modeſtè aliquem autorem deſerere, quàm inepta interpretatione obtorquere. An non hoc eſt, quod ait S. Auguſtinus ſcribens ad Fortunatum. [Neque quorumlibet (inquit) diſputationes, quamuis Catholicorum & laudatorum hominum, velut ſcripturas canonicas habere debemus, vt nobis non liceat, ſalua honorificentia quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum ſcripturis improbare atque reſpuere, ſi fortè inuenerimus quod aliter ſenſerint quàm veritas habet, diuino adiutorio, vel ab aliis intellecta, vel à nobis. Talis ego ſum in ſcriptis aliorum, quales volo eſſe intellectores meorum.] En, non petit Auguſtinus, vt admoto equuleo diſtortæ interpretationis, obuertamus auctores quò ipſi non feruntur. Sed mauult, vt *ſalua honorificentia*, id eſt ſaluo honore debito, modeſtè eos deſeramus. Specie autem multum deferendi, ita adhærere cuicunque autori, vt dictis perſpicuis violenta interpretatione inferatur obtorſio, non eſt deferre, ſed illudere. Et quod Adriano cum Louanij doceret, in laude poſitum eſt, quod nunquam auditus ſit, grauem quempiam autorem reiicere, ſed ſemper benigna interpretatione traxerit ad partem quam veram putabat, neſcio an ſolidè ſit in laude poſitum: cum conſtet, plerunque eas benignas interpretationes, eſſe refertas ineptitudinis, nec niſi ludicrè ac iocularitèr accommodari loco cuius tentatur detorſio.

Inter has ludicras interpretationes, recenſenda eſt illa, quam eludendo decreto Pontificio, interdicenti tractatione auxiliorum gratiæ, adhibuit non ita pridem, Thomas Hurtado. Is Theologum ſimul & Iuriſperitum agere profeſſus, affirmat, decretum illud *Tomo 1. reſol. Moral. tract. vltimo reſol. 7.* Pontificium, cum ſit dubiis (vt ait) verbis conſcriptum, intelligi poſſe *ſecundùm obſeruantiam inueteratam*; quæ ſemper tulit, tractari poſſe de auxiliis gratiæ ſalua illius decreti autoritate, dummodò tractetur tantùm de diuinis illis ſuppetiis *occaſionaliter ad ſolutionem argumenti, vel explicationem alicuius dubij de ea materia.* Hunc enim modum tractandi, non recenſuit Pontifex inter modos tractandi quos vetabat; atque adeò eum non prohibuit. Et ſanè alioqui, decretum moraliter loquendo eſſet ſeruatu impoſſibile, niſi vellemus fores Theologicæ doctrinæ prorſus occludere. Ad viſcera enim doctrinæ illius, pertinet diſcuſſio ſcientiæ diuinæ ac voluntatis, & prædeſtinationis, ac decretorum diuinorum. At quomodò de iis maximè omnium Theologicis materiis agi poterit, niſi interſeratur tractatio auxiliorum gratiæ, quæ cum voluntate & decretis diuinis intimè nectuntur? Hoc perſpicientes F. Ioannes à S. Thoma, & autor curſus Theologici pro Carmelitis excalceatis, de auxiliis tractarunt, haud quaquam

parcè:

parcè: ſed tamen non niſi per occaſionem, tractandi de diuina voluntate eiúſque decretis: quæ tractatio non potuiſſet plena eſſe, niſi tractatum ſimul eſſet de auxiliis diuinis. Itaque rectè iuxta Hurtadum, vterque ille autor abſque alia licentia, illæſo decreto tractauit de auxiliis diuinis, non in ordine ad ipſa auxilia, (quod ſolùm vetatur;) ſed occaſionaliter, & in ordine ad explicandam efficaciam diuini decreti, & voluntatis Dei omnipotentiſſimæ, quæ cum auxiliis nectuntur tanquam effectus & cauſa. Cum igitur concedatur agere de cauſa auxiliorum, eo ipſo conceditur agere de auxiliis, tanquam de cauſæ illius effectu; ídque vetare, (ait Hurtado num. 32.) *eſſet magnum abſurdum.* Neque ſanè ex tali tractatione occaſionali, & cauſatiua, oriuntur ſcandala quorum remotioni Pontifex conſulere voluit ſuo illo decreto. Verba autem legum, vt ſonent, & quantumuis vniuerſalia videantur, limitanda ſunt ſecundùm legiſlatoris intentionem: eſſétque vitioſum, adhærere cortici verborum legis, non attendendo legiſlatoris mentem. Igitur Pontifex, cum tantùm intenderit remouere ſcandala conſequentia ex abſoluta tractatione de auxiliis, non curauit quod de eis tractaretur *occaſionaliter, & cauſatiuè*; id eſt per occaſionem cauſæ decernentis & conferentis auxilia. Omninò tamen vetuit, excitari ſcandala, quod fit intorſione contumeliarum, & conuitiorum vibratione in aduerſarios. Quo ex capite Hurtado, calces validè illidit Paulo Leonardo; quem ait vſque ad vomitum deliquiſſe contra modeſtiam: quamuis montes opprobriorum quibus aduerſarios appetiit, tentarit reducere ad granum ſinapis; & leonis ferociam ouiculæ mititate obduxerit. Hoc verò Pontifex, maximè auerſatus eſt in ſuo decreto. Diſplicuit enim illi, *peruerſa lingua quæ nullum parcit.* (Heu manes Tulliani, quàm vobis non parcit hic latinitatis lanius.) *Omnibus ſcandala vomit; quin omnia fructu peruerſitatis eradicat, omnes ambit deuorare:* Quia verò ad occaſionalem & cauſatiuam auxiliorum tractationem, talia non adhibentur, ceſſant ſcandala, pro quibus tantùm remouendis, latum eſt Pontificium decretum. Poterat Hurtado intra paucas lineas cogere vniuerſam hanc Pontificij decreti interpretationem. Sed vt volumen craſſeſceret, ac verboſitate lectores obtunderet, offuſáque per multiloquium caligine, faciliùs vt ſepia elaberetur, eadem variis verbis, battologicè ingeſſit ac regeſſit, inculcans idem per varia fundamenta & pronunciata, vt videretur multùm dixiſſe, multa dicens, & (vt Auguſtini verbum retineam) inconditè verboſans. Ex breuiculo autem fideliter confecto, liquet, Gabrielem de Enhao, minùs aſſecutum eſſe mentem Hurtadi, cum cenſuit, eum velle, nunc poſt editam Innocentij X. conſtitutionem contra quinarium propoſitionum Ianſenij, fas eſſe tractare de auxiliis, quamuis hue vſque vetitum fuiſſet de eis tractare. Non hoc voluit Hurtado: ſed planè voluit, ſemper licuiſſe de eis agere, dummodò ſeclusis conuitiis ageretur; vt fit, cum non niſi occaſionaliter & cauſatiuè diſſeritur; hoc eſt per occaſionem explicandi diuina decreta, quæ ſunt cauſæ auxiliorum.

Non potuit Hurtado, apertiùs decretis Pontificiis de quibus agimus, illudere: Nam ſiue decretum Pauli V. ſiue decretum Vrbani poſtea ſubſecutum attendamus, vel gloſſa Hurtadi eſt inepta; vel ſi ea admittatur, concidit decretum. Et Paulus quidem, abſolutè ac ſimpliciter vetat tractari de auxiliis. Quod cum Gonzales poſt editum à Paulo decretum copioſè præſtiterit, mirum eſt quomodò Hurtado eum purget à violati decreti Paulini crimine, idcirco quod ſcriptionem ſuam vulgauerit anno 1621 ante promulgatum Vrbani VIII. decretum anno 1625. Si enim verè, Pontifex erat Paulus, & de eius decreto conſtabat, (vtrumque autem erat extra dubium,) quomodo innoxius erat Gonzales, calcato ſuperioris mandato iam tunc lato, etiam ſi nondum eſſet latum præceptum alterum, à Pauli ſucceſſore impoſitum? Iam verò Vrbanus, non modò ratum habuit atque firmauit Pauli decretum; ſed etiam (quod Paulus verbis conceptis non expreſſerat,) vetuit tractari de eo argumento *incidenter.* Quomodò non delinquat in hoc præceptum Hurtado, eſt valdè obſcurum. Contendit quippè Hurtado, non obſtante Vrbani decreto, poſſe tractari de auxiliis occaſionaliter. At quid eſt *tractare occaſionaliter*, niſi *tractare incidenter*? Aut quomodò is qui tractat de auxiliis occaſione vnius quæſtionis D. Thomæ, ſpectantis ad voluntatem aut prouidentiam Dei, non tractat de eis incidenter? Hoc Pontifex expreſsè vetuit: Hurtado autem, expreſsè affirmat poſſe fieri. An eſt Hurtado ſupra Pontificem? Idem dico de dubiis circa auxilia, quæ Hurtado ait poſſe tractari, non obſtante Pontificis decreto, ſi connectantur cum alia quapiam quæſtione; Et id prohibere, Hurtado ait fore abſurdiſſimum. Sed ipſemet Hurtado n. 319. admittit prohiberi tractationem dubiorum particularium de auxiliis. Quomodò ergo quæ fatetur à Pontifice vetari, ipſe arrogata poteſtate annuit vt fiant? Et poſſunt ſanè dubia adeò diffundi per varios paragraphos & ſubſectiones, vt æquent iuſtam tractationem, vt apud multos recentiores videre eſt. Item quamuis non niſi occaſionaliter & conſecutiuè immiſſa, poſſunt continere diſcuſſionem accuratam illius materiæ, quam Pontifex abſque ſua facultate diſcuti vetuit; quia etſi non vetuerit vnum verbum de eis obiter inſertum, aut comprehenſam vna vel altera periodo ſententiæ propriæ explicationem; tamen vetat *tractationem* de eis; etiam ſi non niſi incidenter, & per occaſionem alterius negotij immiſſam. Quales incidentes tractationes, leguntur apud Petrum Canonerium, qui Theologiam Medicæ rei immiſcuit; & apud F. Annibalem Roſellum, qui occaſione vnius capitis Triſmegiſti, iuſtum Commentario ſuo in Hermetem, Tomum de Sacramentis inſeruit. In qua ergo poteſtate, Hurtado, concedit tractari de auxiliis per occaſionem, dummodò titulus non præferat Tractationem de auxiliis? Quaſi verò vetetur titulus, & non ipſa tractatio, quæ verè ſit tractatio, & diſcuſſionem auxiliorum contineat. Tenemus in manifeſta præuaricatione, aduersùs Pontificiam prohibitionem, Thomam Hurtado. Nec elabitur cum ait, Pontificis mentem tantùm fuiſſe, remouere ſcandala, quæ tantùm aſſectantur tractationem adhibitis conuitiis ac telis mordacium verborum, quæ non adhibentur in Tractatione facta occaſionaliter, & conſequenter ad aliam materiam diſtinctam ab auxiliis, etiam ſi cum illis connexam, quippè cauſam eorum. Hoc dicens Hurtado, ridendum ſe propinat. Quia etiam ſi titulus Tractatus aut quæſtionis, non ſit de auxiliis; atque adeò etiam ſi tractatio, (vt cum Hurtado dicam,) non ſit niſi *cauſatiua & occaſionalis*, tamen æquè poteſt reſpergi felle amaritudinis, ac maledictorum, atque ſi titulus eſſet de auxiliis, & directè tractaretur de eis. Quis hoc non videt? Quid quod conuitia, quæ ſola, Hurtado nuſquam eorum parcus, vult à Pontifice vetari, iam naturali & diuino iure vetabantur. Hurtado autem quod eſt legis diuinæ, tribuit Pontificiæ; vt per eam ſuam gloſſam de vetita abſtinentia duntaxat à maledictis, eludat primarium ac directum Pontificis intentum: quod fuit interdicere

quacunque tractatione auxiliorum, quæ ſit verè tractatio, donec aſpiret dies & inclinentur vmbræ. Neque hoc decretum Pontificis fuit dubiis verbis conſcriptum, vt Hurtado fabulatur, ſed maximè apertis, præterquàm apud vltrò cæcurientes.

Meritò ergo adamauimus, ſimplicem ac cæcam obedientiam adhiberē ad iuſſa maiorum, excipiendo ea abſque ludicris detorſionibus, & iocularibus interpretationibus, legiſlatoris mentem eludentibus, vt factum dixi à Ianſenianis circa Innocentij definitionem. Euerſi enim mente, effutiuerunt quæ definitioni nullo modo congruebant, vt cum aliquali colore retentæ Catholicæ vnitatis, poſſent contumaciter inhærere ſuo iudicio, pro more hæreticorum omnium, qua de re alibi. Hurtado ergo, Ianſenij (quantum video) collectaneus; (vterque enim de firmanda prædeterminatione phyſica eſt admodùm ſollicitus; Vterque præfinitiones adamantinas æternas & temporarias mouentes, libertati creatæ ineluctabiles, adamat;) Stylo Ianſeniano, per gloſſas (vt vocant) Aurelianenſes quæ textum deſtruunt, Pontificio interdicto tractationis de auxiliis, illudere tentauit. Nobis is ſtylus non placuit, ſed maluimus ſupplices accidere Pontifici, & laxationem interdicti, nunc (vt videtur) neceſſariam, & mutatis temporibus nulli incommodo patentem, emereri precibus; demiſsè obtemperaturi, donec laxatio expetita indulgeatur. Quod an recens ſit factum, vt non nemo arbitratur, ſcrutandum venio, nihil præiudicans.

§. II.

Videri poſſe Eccleſiam, neceſſitati nunc vrgenti ceſſiſſe, & interdictum vulgandi Tractationes de auxiliis diuinæ gratiæ, vbi ita fert bonum fidei, deriguiſſe.

AD monſtrādum, expedire vt detur nunc Theologis venia vulgandi tractationes de auxiliis, illud præter cætera aſſumptum eſt ſuperiùs, mutata eſſe nunc tempora; ita vt quod initio, cum latum eſt interdictum, rectè ac congruēter factum fuit, poſtea mutatis procedente tempore adiunctis, meritò mutandum videatur. Tradit hoc ſplendidè S. Auguſtinus reſpondens Marcellino, per quem Voluſianus, S. Doctorem interpellauerat, circa mutationem legis antiquæ, & nouæ inductionem: Vnde Deum inſimulabat inconſtantiæ indecoræ, qui ſemel rectè factum mutaſſet, & legem nouam abrogata veteri ſtatuiſſet deinceps ſeruandam. E contrario S. Auguſtinus, compluribus exemplis monſtrat, abſque inconſtantiæ nota, pro temporum opportunitate poſſe induci mutationem; concludens in hunc modum. [Non itaque verum eſt quod dicitur, ſemel rectè factum, nullatenus eſſe mutandum. Mutata quippè temporis cauſa, quod rectè iam factum fuerat, ita mutari vera ratio plerumque flagitat; vt cum ipſi dicant, rectè non fieri niſi mutetur; contra veritas clamet, rectè non fieri niſi mutetur cum varietate diuerſum. Quod enim in diuerſitate perſonarum, vno tempore accidere poteſt, vt huic liceat aliquid impunè facere, quod non liceat illi; non quod diſſimilis ſit res, ſed is qui facit: ita ab vna eadémque perſona diuerſis temporibus, tunc oportet aliquid fieri, tunc non oportet, non quod ſui diſſimilis ſit qui facit, ſed quando facit.] Quare mutatis nunc temporibus decreti anterioris antiquatio facilè ſubducetur calumniæ. Nam & primus æſtus concertationum, tractu temporis reſedit; & emerſæ poſtea hæreſes, nouis conſiliis locum dare potuerunt. Itaque ob ſubortum errorum, poſt decretum latum, bono tritico ſuperſeminatorum, conſultum videri poſſit, indulgere Theologis, liberam quæſtionum de gratia cum illis erroribus nexarum diſcuſſionem, ſalua ſemper charitate atque modeſtia. Hoc vt ratum pono, tanquam manifeſta ratione ſubnixum.

Epiſt. 5.

Nunc aliud conſilium ineo. Nimirum, ſuſcipio exponendum, videri Eccleſiam ipſam, cōpedes Theologis ante hac iniectos diffregiſſe, nec vlteriùs velle, vt decretum annis ſuperioribus latum cum alia eſſent tempora, nunc temporibus mutatis habeat locum. Ad hoc aſtruendum, ſic ratiocinor. Innocentius X. ſub finem Pontificatus, lata ad omnes fideles, iniecta ſic ſentiendi obligatione, (atque adeò ex Cathedra,) conſtitutione dogmatica contra quinque Ianſenij Yprenſis propoſitiones, confeciſſe videtur quod hìc intendo. Secunda enim Ianſenij propoſitio reproba, ſic habebat, *Interiori gratiæ, in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur.* Eam propoſitionem hoc telo configit Pontifex *ſecundam propoſitionem, hæreticam declaramus, & vti talem, damnamus.* Hoc planè eſt dicere; Gratiam ſufficientem quæ hominis vitio effectum non ſortitur, non poſſe ſalua fide Catholica negari. Eam tamen negauit Ianſenius, & toto niſu impugnauit; cenſens indignam gratiæ nomine, cum ad nihil aliud vſui ſit (vt ipſe quidem affirmat,) quàm ad peccandum, & ad Deum inuidia liberandum circa exitium reproborum. Itaque Ianſenius gratiam ſufficientem habet pro commento monſtroſo, & inter dogmata Semipelagianorū recenſet. Exiſtimat enim, ex vi ſubordinationis eſſentialis ad cauſam primam, requiri vt cauſa ſecunda prædeterminetur à Deo; eaque ſolùm ratione cenſet ſaluum eſſe ius ſummum, ac dominium Dei in voluntatem creatam. Vnde abſque tali diuina motione prædeterminante, voluntas non eſt ad agendum potens. At qui inſtruitur gratia ſufficiente, eo ipſo (vt vocis notio docet,) habet quicquid neceſſe eſt vt poſſit agere, ſi velit. Neque enim gratia rectè diceretur ad agendum ſufficiens, ſi aliquid aliud inſuper deſideraretur, vt voluntas poſſet in actum erumpere: quale eſt iuxta Ianſenium diuina prædeterminatio, quam ait ad agendi poteſtatem requiri ex vi eſſentialis ſubordinationis, creatæ voluntatis, ad cauſam primam. Itaque conſequenter ad hanc aſſertionem, repudiauit gratiam cui aliquando reſiſtitur; quia talis gratia non confert totum quod neceſſarium eſt, vt poſſit voluntas agere: Neque enim adiunctam habet diuinam prædeterminationem, ſine qua voluntas creata non poteſt agere, de ipſius Ianſenij ſententia. Pontifex ergo reprobans vt hæreticam, eam Ianſenij aſſertionem, & aſtruens gratiam ſufficientem, cuius interuentu illi qui actu non agunt, & non prædeterminantur, poſſent agere ſi vellent, quatit conſequenter prædeterminationem, agnoſcitque gratiam efficacem non eſſe neceſſariam vt voluntas poſſit agere. Gratiam verò ſufficientem, qua inſtructus homo poſſet operari ſi vellet, tametſi effectu careat, quia homo ei reſiſtit, agnoſcit Pontifex eſſe veram gratiā, cum S. Thoma, & Scoto alibi adductis, paſsímque Theologis, quos nulla occupauit antegreſſa cogitatio. Conſequenter igitur ad eam quam retuli ſecundam Pontificis definitionem, & quæ ex ea perſpicuè ſunt deducta, inferre licet, decretum interdicēs tractatione auxiliorū gratiæ, & an gratia efficax (quia ei ſoli adiungitur prædeterminatio,) ſit ad operādum neceſſaria, concidiſſe; ex quo Pontifex talem definitionem promulgauit. Neque enim poteſt Pontifici

Tom. 3. Auguſtini, l. 3. toto.

L. de cælum ſect. 1. ſerie 3. c. 5.

eſſe

eſſe ingratum, quod hæc ſua definitio illuſtretur, & radicitus firmetur; ac ſi qui aduersùs eam ganniant, fortibus ſcriptionibus repellantur. Hoc autem fieri non poſſet, ſi interdictum ſcribendi de auxiliis, adhuc vigeret: quia impoſſibile eſt, plenè declarare, & confirmare definitionem propoſitam, niſi natura gratiæ efficacis, & diſcrimen eius à gratia ſufficiente exponatur. Nec Theologi Catholici, poterunt rebelles lumini compeſcere, & ad lucem puram veritatis adigere, ſi vetentur eam materiam verſare, & ſcrutari penitiſſimè, ſicut hactenus vetitum fuerat. Igitur Pontifex ſuæ illius ſecundæ propoſitionis promulgatione, videtur laxaſſe decretum vetans tractare de auxiliis.

Æquè vrgeri in rem noſtram poteſt, definitio quinta eiuſdem Innocentij, lata aduersùs aſſerentes, Chriſtum non eſſe mortuum pro omnibus ſed fudiſſe ſanguinem pro ſolis electis. Hoc Pontifex *damnat tanquam impium, blaſphemum, contumelioſum, diuinæ pietati derogans, & hæreticum.* Ianſenius è contrario, verſat ſe in omnem partem, vt monſtret, quod attinet ad ſalutem & liberationem à morte æterna, Chriſtum non eſſe mortuum pro reprobis, nec fudiſſe ſanguinem niſi pro prædeſtinatis. Acriter verò concitatur in Leſſium, quod aſtruens gratiam ſufficientem, dixiſſet de Chriſto; *Quomodo eſt redemptor omnium, ſi non impetrauit omnibus auxilium quo poſſent liberari?* Hoc Ianſenius cenſet eſſe friuolum argumentum, quia Chriſtus non eſt redemptor omnium, ſed duntaxat electorum: Vnde eius Partiarij, Lutetiæ, ex hymno Eccleſiaſtico eraſerunt illud, *Chriſte redemptor omnium.* Et loco eius tituli, *redemptor omnium*, poſuerunt iſta verba, *redemptor optime.* Ex oratione item pro fidelibus defunctis generatim, idem epithetum ſuſtulerunt, conſentaneè ad mentem Ianſenij, qui negat Chriſtum eſſe redemptorem omnium, & pro omnibus mortuum eſſe, quoad cardinem (vt ita dicam) redemptionis, in ſalute æterna poſitum. Tantùm verò annuit, vt Chriſtus dici poſſit pro aliquibus reprobis mortuus, ſpectando minutias quaſdam bonorum, non niſi ad tempus durantium, puta fidei temporariæ, aut charitatis, vel perſeuerantiæ diminutæ; quæ ſcilicet ad finem vſque vitæ non prorogetur. Poteſtatem autem comparandi vitam æternam, perſeuerando in gratia vſque ad finem vitæ, negat Ianſenius collatam eſſe à Chriſto; quippè qui litrum ſanguinis ſui pro eis in talem finem non obtulerit. Atque adeò iuxta Ianſenium, reprobi non potuerunt ſaluari; nec potuerunt non eſſe reprobi, contra quam ſcripturæ paſſim ingeminant, & Patrum omnium ac Theologorum conſenſus habet, conſequenter ad mortem Chriſti pro omnibus oppetitam, & copioſam redemptionem pro omnibus oblatam; de quo nemo dignus Theologi nomine, ante Ianſenium dubitauit. Dixerunt quidem aliquando nonnulli, Chriſtum non eſſe mortuum pro reprobis, ſed reipſa non diffidebant à torrente Doctorum. Mens enim eorum erat, Chriſtum quo ad efficaciam, non eſſe mortuum niſi pro electis; quamuis quo ad ſufficientiam fateantur mortuum eſſe pro omnibus. Quæ diſtinctio, admiſſa gratia ſufficienti, rectè procedebat. At negando gratiam ſufficientem, (quod facit Ianſenius,) ea diſtinctio non habet locum. Atque adeò Ianſenius, excluſus aſylo prædictæ diſtinctionis; negando Chriſtum mortuum eſſe pro reprobis, meritò habetur ſolitarius, cui ſcilicet nullus Doctorum præiuit; imo & hæreticus, vt Pontifex in ea quinta definitione

Tom. 3. Auguſtini l. 3. c. vltimo.

L. de prædeſt. ſ. 6. n. 66.

pronuntiauit. Si ergo quis pro ea Pontificia definitione ſtare velit, & murmurantes de ea, Arnaudum, Sanctabeuium, Brouſſæum, alióſque Ianſenij gregales, idcirco ab Academia Pariſienſi exautoratos, compeſcere, ac fortium rationum impetu coërcere aggrediatur, num cenſendus erit Pontifici obſtrepere, & ex eius mente, multandus eſſe Tractationis ſuæ proſcriptione? Nemo (vt arbitror) hos in animum induxerit. Sic enim Pontifex odio haberet diligentes ſe, redderétque mala pro bonis; & pugnantes pro veritate fidei, multatos vellet, quod in Pontificem cadere non eſt exiſtimandum. At ſi ex Pontificis mente, atque cum eius bona venia, imo grato aſſenſu, fas eſt hos errores impugnare; (quod abſque tractatione auxilij efficacis, & eius diſcrimine à ſufficiente præſtari non poteſt;) concidit eo ipſo interdictum tractandi de auxiliis; quod hactenus viguerat.

Non me latet, quid Arnaudus & cæteræ Ianſenij reliquiæ, ad illudendum binis definitionibus propoſitis ſint commenti. Cauillati ſiquidem ſunt, quoad primam definitionem, gratiam ſufficientem quia ei prædeterminatio non adiungitur, conferre tantùm potentiam agendi remotam, non autem proximam. Quod aliter dicitur; auxilium ſufficiens conferri ad hoc vt homo poſſit, non autem vt agat, ad quod exigeretur prædeterminatio. Similiter cauillantur circa ſecundam definitionem propoſitam. Admittunt enim ſuppeditari reprobis per Chriſti merita, vnde poſſint remotè ſaluari, non tamen vnde proximè poſſint ſalui eſſe, & eripi ab ira ventura. Vbi manifeſtè apparet, nihil eſſe adeò liquidum & clarum, quod ingenia indocilia effundere tenebris, tentare non poſſint. Et facilè poſſe pruriginoſis tricatoribus, in plano quoque, ſalebras inuenire. Quid enim liquidiùs, quàm quod Pontifex ſtatuit, eum qui non operatur, poſſe operari ſi velit; Et ad id ſufficiens ſubſidium diuinitus accipere? Eum item qui non ſaluatur, poſſe ſaluari ſi velit, nec niſi ob ſuam peruicaciam ſalute excidere? Has tamen adeò perſpicuas & planas definitiones, Arnaudus, & pauci alij de Ianſenij reliquiis, tentant obſcurare & eludere, per *poſſe proximum*, de quo negant eſſe definitionem Pontificiam, quam volunt cadere in ſolum *poſſe remotum.* Eam nugatoriam diſtinctionem, non eſt huius loci conuellere, & quàm ineptè adducatur, demonſtrare. Conſulant quibus libuerit, ſolidè confutatam legere, quæ Suares tradit. Nunc illud vnum ago, qui iſtas nugas diſcuſſerit, & explodendas docuerit, nequaquam criminationi obnoxium fore ex mente Pontificis, tanquam præuaricatorem antiqui decreti de non vulganda tractatione de auxiliis.

In opuſculo l. 3. de concurſu & auxilio Dei c. 6. & 8.

Vt quod dico, palpabiliter attrectetur, recolendum eſt, & Innocentio X. quandiu poſt editam Decretalem contra Ianſenium ſuperfuit, & ei ſuffecto Alexandro VII. benè multorum Catholicorum ſcriptorum ſtudia, pro eiuſdem Decretalis illuſtratione & propugnatione innotuiſſe. Quod enim de Ianſenij reliquiis plerique, non in Belgio duntaxat & Gallia; Sed etiam Romæ, aliqui per frigidas gloſſas illudere Decretali tentarent, & quæ erant plana & perſpicua ineptis, & à ſenſu Pontificis alieniſſimis ſenſibus afflictis, offundere caligine ſatagerent; Nam plerique & pro fide ſolliciti Doctores, ad diſpellendas lumine ſolidæ Theologiæ eas offucias ex aduerſo inſurrexerunt, & negotio libertatis atque auxiliorum præclarè diſcuſſo, Pontificis genuinum ſenſum quem cortex verborum ſemotis tricis & ludicris

diſtortiſque interpretationibus præfert, retinendum eſſe docuerunt, vulgatis in eam rem Scriptionibus, veritati per Pontificem definitæ atteſtantibus. Tantum verò abeſt, vt eiuſmodi libri in lucem publicam emiſſi,& omnium manibus triti,ſint nigro theta ſuffixi; tanquam inobedientiæ labe aduersùs Pauli & Vrbani decreta de Silentio circa gratiæ auxilia; ſordentes; vt potiùs Majores, acceptiſſimos ſibi fuiſſe pronuntiarint. Eóque nomine, nuncius Apoſtolicus, Illuſtriſſimus A Balneo, mentis Pontificis probè concius, Autores collaudarit, & à benè nauata opera in fidei & Eccleſiæ negotio commendarit: infermentati verò Catholici, & cum S.Hieronimo, Cathedræ Petri cohærentes, non modò non refugerunt libros illos, quaſi comprehenſos inter opera vetitæ lectionis, ob tractationem de auxiliis antiquo Pauli & Vrbani decreto ſupprimi iuſſam;Sed nulla tacti religione antiqui illius decreti quod antiquarum mutata nunc rerum facie cenſuerunt, eos libros magno plauſu excipientes, nocturna verſare manu, verſare diurna non abſtiterunt. Eiuſmodi ſunt Scriptiones eximij viri D. Marandei, regi à Conſiliis, & Eleemoſinis, qui doctrinam de gratia,antiquam,ſolidam,puram,nulliſque furfuribus Ianſenianis contaminatam,hauſtam in matre Academiarum, & Pontificia decretali firmatam, ſuſcepit communiendam aduersùs cauillos Arnaudianos, reuera ſpecioſa Hæreſeos tectoria, ad fucum ſimplicibus faciendum; & fideles à probatæ veritatis ſiligine abducendos ad implendum ventrem ſiliquis Caluinianis, & ad bibendum lac gypſatum haurientibus exitiale. Hoc enim reuera ſunt Ianſenij effata de Caluini lutulentis ſordibus petita, vt inſignis ille Theologus demonſtrat. Eiuſmodi inſuper ſunt quæ inſignis Doctor Pariſienſis D. D. nec non variarum familiarum Religioſorum profeſſores, loqui tradiderunt. F.Iacobus ab Auguſtoduno, Ord. Cappucinorum, duplici ſatis ſpiſſo volumine cui titulus eſt, *Spes ſalutis noſtre*, nouitiam Theologiam Ianſenianam de gratia ſufficienti notha & monſtroſa; ſola autem gratia efficaci nomen *gratiæ* verè ſortita,ſolidè & validè exagitat,vtriuſque illius auxilij naturam & diſcrimen egregiè ſcrutatus. Quis,opus illud improbauit? Quis illatebratum ac ſuppreſſum voluit. Imo quis non applauſit?

Nec te præteritum volo, Petre à S. Ioſeph, fulienſis inſtituti rarum lumen, Scriptorem pelluciditatis Chryſtallinæ, & ſoliditatis adamantinæ; Et ſiue ad hoſtes veritatis ſalubriter feriendos, ſiue ad illuſtrandum luce Catholicorum dogmatum, Orthodoxorum intellectum, vbique dexterrimum atque valentiſſimum. Horum & ſimilium Scriptiones, dignæ cedro, ad decretalis Pontificiæ propugnationem prelo vulgatæ, nemini ſuſpicionem iniecerunt, violati per autores interdicti antiqui prohibitorij Scriptionum de auxiliis diuinæ gratiæ, quod ſatis intelligerent, qui interdictum illud ad eam diem tulerat, & ſeruatum voluerat,neceſſitate errorum ſubortorum impulſum, tacitè ſaltem, & in actu exercito, in laxationem decreti conſenſiſſe;feciſſéque poteſtatem, argumentum illud pertractandi ſalua Charitate atque modeſtia.

Adhuc hæret aliquis? Adeat lutetiam Pariſiorum, & in luce celeberrima Academiæ, inter tot præcellentes Magiſtros, qui tanquam cœli Theologici fulgida ſydera, radios ſapientiæ quaquauerſum diffundunt, dubitationem ſuam aperiat. Quid audiet? Planè non aliud,quàm quod ſtudioſiſſimam illuſtrationis & defenſionis dogmatum à ſede Apoſtolica firmatorum coronam ſapientum decet. Fuit ſanè ſemper Schola Pariſienſis, multitudine ſapientum quæ ſanitas orbis eſt,ſupra omnes vbiuis Scholas refertiſſima: quandoquidem eſt qui ſcribat, accepiſſe ſe lutetiæ à fide dignis, qui cum fide & accuratè numerum inierant, eos qui Pariſiis in Magiſtrum ſententiarum ſcripſerunt, fuiſſe vltra vndecies centena millia. Vbi terrarum, tanta Theologorum vbertas? Et certum eſt, pleroſque doctiſſimorum, à ſcribendo abhorrere. Itaque numerus propè innumerus ſapientum Theologorum Pariſienſis Academiæ, monſtrat, eam non modò cæterarum matrem, & origine primam,agnoſcendam eſſe; ſed etiam nulli de dignitate & præcellentia concedere. Claruere in ea, Alexander Alenſis, S.Thomas, S.Bonauentura, Ioannes Dunſius; & qui non,inter veteres alicuius nominis Theologos? Inter poſterioris æui Magiſtros,non ſunt reijciendi S.Ignatius Loyola & S.Franciſcus Xauerius, quorum iſte, curriculum Philoſophicum lutetiæ prælegiſſe proditur.Nuperi qui propè innumeri ſunt, prætereuntur; Maldonatus,Mariana,Iſambertus,Duuallius,L'eſcot, Gamachæus. Exornarunt ſplendidiſſimis titulis hanc Academiam,Romani plerique Pontifices,nominatim Gregorius IX. & Alexander IV. paſſimque alij in eius præconia effuſi, quod doctrinæ fidei munitiſſimum propugnaculum,Eccleſiæ Catholicæ præſidium in ea conſtitutum agnoſcerent. At neſcio ſi antehac vnquam, tantopere micuit in hoc lucido ſapientiæ ſacræ diuerſorio vbertas doctrinæ, ardens animus Eccleſiam Virginem ſacram exhibendi Chriſto, nullis reprobæ doctrinæ næuis contaminatam; fragrans zelus pro ſcitis ſedis Apoſtolicæ contutandis:Adeò vt præ eo,ne membris quidem ſuis,nec iis ignobilioribus pepercerit; Sed potiores quoque alumnos ſuos,ætate & fama commendatos,propè dixerim ſuos veluti oculos eruerit, & abs ſe proiecerit, ex quo peruicaciter exemplo errorum omnium,iudicio proprio condamnati, indurauerunt aduerſus irretractabile primæ ſedis iudicium.Incenſum ſtudium auitæ doctrinæ Apoſtolico Sale conditæ retinendæ, omnibus innotuit,æterna cum gloria ſapientiſſimi cætus. Quem ſacerdotalis corona Ampliſſimorum Patrum,(Antiſtites Gallicani in conuentum plenarium quinquennio quolibet recurrentem adunati,) autoritate ſua, & luculenta ſuffragatione roborauit, dignè ſucceſſoribus Sanctorum Creſcentis,Irenæi,Vtriuſque Hilarij,Martini,Eucherij, Auiti, Apollinaris, Remigij, & aliarum templi Dei columnarum;euellentes radicitus Ianſeniana Zizania, ac eiurationem damnatorum Ianſenij placitorum Sacramento firmatam, omnibus Clero adſcriptis vel adſcribendis, indicentes; ita vt nemo ad ordines, nemo ad munera vlla Eccleſiaſtica, vel beneficia, nemo ad gradus admitti, vel in prædictorum omnium poſſeſſione ac exercito hærere poſſit,niſi in æternum Ianſenio renunciauerit,& improbata à Petro temporis noſtri, malè ſana dogmata improbarit.Benè & optimè ſit vobis,Patres Ampliſſimi. Perennabit omnibus deinceps ſeculis, gloria nominis veſtri;& laudem veſtram annunciabit Eccleſia, Domino narrante in Scripturis populorum,& ſemper viuam ſeruante memoriam Principum horum qui fuerunt in ea. Hæc Pariſiis geſta ſunt in diebus noſtris, in hoc ergo ſapientiæ emporium; in vrbem vbi omnes Doctorum lectiſſimorum ſenſui inhærentes, & quod potius eſt, tot Epiſcopis quos Deus plebi ſuæ ſalutis choragos præbuit,auſcultantes, nouitatibus Ianſenianis ablegatis, antiquæ doctrinæ ſunt tenaciſſimi. Quid multa? In vrbem lutetiam, S. Dyoniſij Areopagitæ Roma ad eam in fide erudiendam ſubmiſſi, fidelem diſcipulam veniat,qui auſit oppilare ora defenſorum Pontificiæ decretalis,& calamos quaſſare,eo prætextu,quod annis ſuperioribus,iuſta tunc de cauſa,nódum iniecta ab erroribus qui proximè ebullierunt ſecus ſtatuendi neceſſitate,

Valentinus Gerardus in Triumpho 26. Virg. parte 3. diſſert. 2.

neceſſitate, latum fuerit Romæ decretum, vt de gratia efficaci eluctabili, & de ſufficiẽte cui obſiſtatur, nefas ſit libros vulgare: quod decretum ſoli nunc in his oris Ianſeniani, ſeruatum velint, vt in tuto locent errores ſuos Pontificio anathemate obtritos. Ne qui hoc obtruſerit, & eo nomine autoribus ad propugnandum Innocentij decretum accinctis, ínque diſcuſſionem auxiliorum gratiæ ex illius propugnationis neceſſitate progreſſis, obſtrepuerit; non tam poſticæ ſannæ obiiciet ſeſe, nec tantùm audiet importunus interpellator neceſſariæ hoc tempore diſquiſitionis; ſed in ſuſpicionem veniet epoti de calice Babylonio Arnaudiano, veneni per Ianſenium apparati, præſentiſſimi ac exitioſiſſimi; vt vt obfirmatus ille, Batauí ſui Magiſtri errorum propola, calicem mortiferum, aureæ dictionis veluti bracteolis conueſtiat, mortem in poculo propinatam falſo illo tectorio obducens. Nec concitabit duntaxat, eam de ſe ſuſpicionem qui ſic inſidiabitur calcaneo propugnatorum Catholicæ veritatis, obtendens indictam olim ſilentij legem. Sed quod Pelagianos admonebat S. Auguſtinus, ſi palam effutirent paruulorum baptiſmum eſſe rem nihili, fore vt ſputis plebeculæ, & ſandaliis mulierculárum obiicerentur; Hoc item in negotio, Lutetiæ vſu venturum, licet augurari. Plebs inquam Catholica, ſi defenſores Romanæ fidei ab Innocentio propoſitæ, audiat notari tanquam præuaricatores antiqui decreti, de ſilentio circa materiam auxiliorum diuinorum tenendo, cauſabitur neceſſitatem lege exſolui; & qui talia ingeſſerit, pro vno ex clanculariis aduersùs fidem molitoribus, paciſque turbatoribus habebit. Aula item Chriſtianiſſimi Regis, eius exemplo optimè animata erga puritatem doctrinæ ſanæ retinendam, & Ianſenium toties damnatum exoſa, non feret patienter creari negotium autoribus librorum quibus Catholica veritas peruersè impugnata propugnatur, & omni acceptione digna conuincitur. Eccleſia ergo tantæ pro ſuis definitionibus dogmaticis æmulationi, tanto zelo aduersùs reprobam doctrinam, applaudens, eúmque potiùs promouendi ac incendendi amans, non gaudet de ſe dici, quod premi velit ſcriptiones adeò nunc temporis neceſſarias, adeò Caluiniſmo nuper refoſſo, æternum ſepeliendo, & irremeabilibus latebris retrudendo opportunas. Non vult inquam Eccleſia, æmulatores ſuos, de bono opere lapidare, eíſque cordolium creare pro allatratis, & abactis ſingularibus feris.

E contrario autem, quid optatius iucundiúſque Ianſenij reliquiis poſſit accidere, quàm ſi intelligant, ſe ſub vmbella Pontificiæ prohibitionis, tutos eſſe à telis aduerſariorum Chriſti Vicario per omnia inhærentium; quibus ſi reprobatam à Pontifice doctrinam exagitent, immineat à Pontifice ipſo infamia, libris eorum proſcriptis? dum Ianſeniſtæ, licenter effuſa exemplo Magiſtri contemptione ſuper Principem Eccleſiæ, calcatíſque eius mandatis, efficaciam gratiæ, in cladem libertatis expeditæ, ſtatuunt ineluctabilem & adamantinam; gratiam verò cui reſiſtitur habent pro gratia *notha* atque *monſtroſa*. Fœdus eſt Ianſenij exſoreatus, contra gratiam ſufficientem, quam ipſe *Semipelagianam* pronunciat, adſcriptis partiariis hodiéque murmurantibus & ponentibus in cœlum os ſuum; Pontifex autem, eſſe veram gratiam ad fidei ſcita pertinentem conſtituit. Nemo prudens perſuaſum habuerit, velle Pontifices, vt antiquum interdictum, nunc mutatis temporibus damnoſum, ſtet; moleſtiam Catholicis fidei propugnatoribus creare, & gaudij materiam Ianſenianis hæreticis ſubminiſtrare. Confirmatur validè, quia videmus poſt Innocentij decretalem, iuſſos eſſe referri in album librorum vetitæ lectionis, omnes Ianſenij de gratia libros, & alios multos, quorum autores pro furuis Ianſenij placitis laborarunt, eadem proſcriptione fuiſſe multatos; ita vt in vltimo programmate ante paucos menſes propoſito, ſeptas librorum Arnaudi, diſtinctè confixa ſit; prodito autore, qui tamen ponè ſiparium latere voluerat. Ea autem ex cauſa, quod Arnaudo reſponderint, vel Ianſenio circa auxilia gratiæ aberranti obſtiterint, (quod fecere omnino multi,) nemo moleſtiam ſuſtinuit, nemo relatus eſt in album nigrum. Manifeſtum igitur eſt, Pontifices, & Pontificum mandato excubantes circa huiuſmodi negotia, ſollicitos vltra non eſſe, vt abſtineatur tractatione auxiliorum gratiæ, in Pauli & Vrbani iuſſa ea traditione interdicentia vigeant.

Propoſui cum omni demiſſione, quæ viſa ſunt præſentis temporis neceſſitati conuenire; videórque, ſaltem tacitum aſſenſum Pontificis, circa antiquationem antiquorum illorum mandatorum, admodùm congruè conieciſſe, ne dicam euiciſſe. Neque tamen ratiocinationes meas tanti eſſe volo, vt contentus eo aſſenſu in taciturnitate fundato, (iuxta illud *qui tacet conſentire videtur*, de quo Couarruuias, Menochius, ac plenè Fuluius, Pacianus) autor ſim, non expectari diſtinctiorem & magis explicitam Pontificiæ mentis expreſſionem, quam ſperandum eſt interuenturam, in actu (vt ita dicam) ſignato; ſi exquiratur hic de re oraculum è Pontificia cortyna.

3. Var. c. 13. *L. 3. præſum. 42. n. 4.* *L. 1. de prob. cap. 29. & 30.*

THOMAS HVRTADO CLERICVS REGVLARIS

Minor, vulgò *Peloſo*;

In Reſolutione Controuerſiæ de Communione pro Mortuis,

VVLSVS, AC DEPILATVS.

A Leodegario Quintino, Heduo S. T. D.

INDEX PARAGRAPHORVM.

§. I. *ARgumentum. Sentētia Raynaudi de Communione pro Mortuis.*

II. *Doctrinam propoſitam ſugillat Thomas Hurtado.*

III. *Iudicium de Hurtadi ſugillatione, primum quidem quoad conclamationem, in negatam à Raynaudo animabus Purgatorij gaudiorum vbertatem, & exquiſitas delicias.*

IV. *De Raynaudi per Hurtadum criminatione, ob negatum, vel extenuatum communionis pro mortuis fructum ex opere operantis quatenùs ſatisfactiuo.*

V. *Diſcuſſa Raynaudi per Hurtadum exagitatio, ob ſublatum, vel imminutum fructum communionis pro mortuis ex opere operantis impetratorio.*

VI. *De eodem fructu communionis pro mortuis ex opere operato, ſiue Sacramenti, communiter exploſo: ſiue alio, recens ac primum ex ingenio per Hurtadum fabrefacto.*

VII. *De Raynaudi per Hurtadum exarmatione, prorſus omni autoritate: Et è contrario, de oſtentatis ab Hurtado pro ſua ſententia autoritatibus.*

VIII. *Scriptionis Hurtadi, characteriſmus, abſolutè.*

IX. *De eodem characteriſmo ſcriptionum Hurtadi, reſpectiuè.*

X. *Encomium Tneophilo ab Hurtado depactum, quale.*

REVEREND. IN CHRIST. PAT.

RAPHAELI AVERSÆ, THEOLOGO PONTIFICIO.

CVM primùm in fronte operis, cuius nunc particulam excutio, calculus tuus candidus occurrit, PATER SAPIENTISSIME, geſtiui legere, ratus ſolidam doctrinam, & ſcribendi accurationem tuam in opere tua autoritate communitó, deprehēdendam. Sed apparet, verè pridem pronūciatum eſſe, nihil tam deficere ſupremos cœtuum moderatores, quàm veri notitiam. Ab extrema Iberia, per tot maris terræque tractus, iudicium de libro ſuffragatione cenſorum probato, perfertur ad Generalem moderatorem: Quid mirum tot curis diſtētam mentem, edendi facultatem in fide ſuffragatorum, conceſſiſſe? Breuiculum aberrationum, falſiloquiorum petulcitatum, in opere non redolente tuam in ſcribendo grauitatem, in diſcutiendo ſubtilitatem & ingenium, in confutando modeſtiam, in ſtabiliendis tuis placitis firmitatem ac ſoliditatem; repræſentatum venio; non tam vt ex vngue leonem æſtimes, quàm vt teſtatum omnibus faciam, quantum ſapientiæ tuæ ac iudicio deferam; & quod te Romana cortyna ad grauiſſimas quaſque de fide & doctrina ſana diſquiſitiones conſultum vult, & ad Epiſcoporum examina adhibet, alibi quoque terrarum cum plauſu excipi, & fauentibus iudiciis comprobari. VALE.

REVEREND. PATERNITATI TVÆ

Addictiſſimus LEODEGARIVS QVINTINVS.

ARGVMEN

ARGVMENTVM.

OPVSCVLVM *de Communione pro mortuis*, triplici oppugnatione eſt impetitum. Primam inſtituit quidam Boghman, Prior S. Thomæ, qui libellum tunc primùm editum, infamauit de Hæreſi Æriana; & Lutetiæ de ſacro ſuggeſto oſtentatum, ignibus addicendum pronunciauit, eo quòd tollat Miſſas pro defunctis. Sed hanc vecordem fuiſſe calumniam, libri principium reiicit. Vnde Sycophanta illicò exploſus eſt. Oppugnationem ſecundam adornauit Auguſtinus de Bellis, timens frequentiæ Communionis Feriâ qualibet ſecundâ inſtitutæ apud S. Andream à Valle: qua in parte frigidam affundere pietati populorum, negauit expedire, etiamſi libellum ſanâ doctrinâ eſſe refertum, & autorem euiciſſe, quod intendebat, vltrò datum eſt. Cúmque fuiſſet qui opponeret, ſi ſana eſt libelli doctrina, falli ergo plebem, ex deſiderio ſuos vita functos iuuandi communicantem; eâque communione non iuuari reuera mortuos, ſed deludi viuos: reſponſum eſt à quodam pertinente ad titulum de clerico per ſaltum promoto, *Perinde eſſe, ſiue per veritatem, ſiue per falſitatem, Deo ſeruiatur, dummodò ſeruiatur.* Hæc oppugnatio, apud cordatos ſeipſam euertit, vt pleniùs dicitur in Hiſtoria Mariana. Suppetunt enim innumera motiua ſolida, quibus fideles excitentur ad frequenter communicandum, exploſo hoc falſo, quod ducunt ex ſubleuatione mortuorum per communionem. Et nullo modo ferendum eſt, vt quis per mendacium, moliatur alium ad æternam ſalutem perducere, vt S. Auguſtinus rectè pronunciauit l. de mendac. cap. 21. faciúntque eodem quæ tradit l. contra Mendac. c. 1. probans nō eſſe facienda mala vt eueniāt bona. Non igitur vt frequenter ab aliis communicetur. (quod vtique bonum & optimum eſt,) fingendum eſt, ac falsò iactandum, communionem alij quàm querenti prodeſſe. Quomodo verò F. Ioan. Bapt. de Marinis, tunc Secretarius Congregationis Indicis, qui eam ob cauſam, Tractaculum prædictum Sparthæ configendum obiecit, non timuit frequentiæ communionis ab integro volumine Arnaudi, toties ob alias hæreſes damnari, quod per idem tempus prodiit; & adeò frequentiam communionis exagitauit, vt reperti ſint, qui ex eius libri lectione, vltra annum communionem diſtulerint; & ne in mortis quidem articulo cōmunicare voluerint? An acerrimo Ianſenij partiario, ac prædeterminationum indefeſſo buccinatori; innoxia eſſe debuit ea frequentis communionis per ſpiſſum volumen exagitatio, cum à depulſione fructus inutilis communionis timeretur reſtinctioni pietatis in frequenter communicando. Sed de ſecundæ huius oppugnationis iniuſtitia, alibi diffuſiùs. Tertiam eiuſdē libelli oppugnationē inſtituit Thomas Hurtado, ex Ordine Clericorum Regularium Minorū, qui vulgò *Piloſi* appellantur, tota reſolutione 11. tractatus vltimi; longiſſima, & mole, libellum de quo agitur, æquante. Exhibuit ſe Hurtado totâ hac ſua lucubratione, adeò Piloſum, vt, ſi Petri Bleſenſis vocem adhibere liceat, *Eſanina* prorsùs ſit eius Oratio. Vnde *Eſau Seir* ſiue *Piloſus* denominari meritò poſſit, vt monſtratum breuiter venio.

§. I.

Sententia Raynaudi de communione pro mortuis.

VT intelligatur, quid Hurtado reprehendat, compendio primùm inferenda eſt doctrinâ Theophili Raynaudi, in quam Hurtado tantoperè concitatur.

Theophilus ergò vſurpans ipſiſſima verba S. Thomæ lect. 6. in cap. 6. Ioannis, dixit, *laici, communionem pro mortuis, fieri per errorem.* Non vult dicere S. Thomas, interuenire errorem in fide, cùm quis ita communicat: ſed errorem vocauit, eo ſenſu quo Laurentius Ioubertus, ſuum quoddam opus Medicum, inſcripſit, *de erroribus popularibus in re medica.* Et quo Antonius Faber, opus quoddam iuridicum *De popularibus Pragmaticorum erroribus*, in lucem emiſit. Laicos ergo pro mortuis communicantes errare in hoc ſenſu, dixit cum S. Thoma, Raynaudus à num. 8. ſui libelli. Et probauit primùm, ex ſenſu antiquo omnium ad hanc diem Theologorum, in primiſque, S. Thomæ loco annotato, & 3. p. q. 79. a. 7. explicatiſſimè tradentis, *Communionem ſoli ſumenti prodeſſe.* Nemo item eorum, qui hactenùs tractarunt de ſubſidiis mortuorum, memorauit vnquàm, Communionem: Quia viderunt omnes, Communionem eſſe ſubſidium, vel ferè, vel prorsùs inutile mortuis. Vſus antiquus Eccleſiæ, aliud habuit; nam cum aſtantes aliis ſacris ſolerent communicare; in ſacro tamen, quod pro defunctis fiebat, non communicabant. Et memini cùm circiter annos abhinc quadraginta, vſus communicandi pro aliis cœpiſſet in his oris induci, præſtantem Theologiæ Profeſſorem, Ludouicum Michaëlis, validè præter cæteros, in eam (vt vocabant) inſulſitatem, ac indicij inopiam, conclamaſſe; admonendo, perinde id eſſe, atque manducare pro alio, vel hominem ſanum haurire prò ægro Pharmacum, quæ quanta foret abſurditas, nemo non videt.

Harum rationum vim, ſic aperuit Raynaudus. Si ſumptio Euchariſtiæ prodeſſet alij, quàm ſumenti, vel prodeſſet ex opere operato, vel ex opere operantis. Priorem modum adhibuerat vnus quidam declamitator, & adſcripti erant in Libris Aſceticis prelò ſubiectis, celebres ſcriptores duo. Et idcircò Theophilus, ſuam lucubrationem, ex inſtituto, ac per ſe primò, contra eam ſententiam conſcripſit: tametſi per eam occaſionem, attigit quoque modum poſteriorem, quo communio dicitur prodeſſe alteri, quàm ſumenti, ex opere operantis, ſi à communicante dirigatur ad alterum. Verum prior modus (vt Theophilus à num. 8. demonſtrauit,) eſt apertè ridiculus, nec vlli vnquam ſolido Theologo probatus eſt: Tametſi ex quo vnus quidam, vt applauderet Bertabus, câſque communicando pro mortuis, velut æquare ſacerdotem pro eis ſacrificantem, effutiuit, (comperta narro, & quantumlibet grunniat Hurtado, nequaquam conficta) vnus & alter, quos dixi, viſi ſunt eam fatuitatem adamaſſe. Attamen eorum vnus lecta Theophili ſcriptione, depuduit vanitati, & in altera editione ſui operis, eraſâ priore illa ſua opinatione, veram doctrinam ſubſtituit.

Poſterior modus, parùm reuerà quadrat; quia cùm tres ſint operis noſtri vires morales, quibus videri poſſet, defunctos per ſuperſtites operantes iuuari,

nari, nempe meritoria ſimpliciter dicta, impetratoria, & ſatisfactoria: prima non habet locum reſpectu aliorum, niſi in Chriſto. (Vis meritoria de congruo, non attenditur, quia meritum congruum neque eſt ſimpliciter dictum meritum, neque eſt ex certa lege:) ſecunda vis moralis propoſita, reperitur in ſola oratione, cuiuſmodi non eſt perceptio ſacramenti: Imò ipſa oratio, præcisè vt impetratoria, eſt tenue defunctorum ſubſidium; quia poſt tranſitum ex hac vita locus tantùm eſt ſuffragationi per aliquam litri appenſionem, non autem impetrationi gratuitæ. Tertia, quæ eſt vis ſatisfactiua, ſequitur operis pœnalitatem, quæ in ordinario actu communionis, aut nulla eſt, aut perexigua. Quis enim labor eſt, in glutitione tantulæ hoſtiæ, per ſe loquendo? Hoc addo, quia ſe quis laborans angina, vellet tamen percipere Euchariſtiam, non abſque labore; ea perceptio poſſet eſſe ſatis pœnalis, atque adeò non parum ſatisfactoria. Item communio illius Monachi, quæ memoratur in Actis S.Hugonis Cluniacenſis, fuit haud dubiè multùm pœnalis, & conſequenter ſatisfactoria. Impertiuerat S.Hugo cæleſti pane quendam leproſum; Is mox à glutita ſacra hoſtia, nauſeam paſſus, timebatur vómitu eiecturus ſacrum cibum. Accurrit Godefannus, (id Monacho ſacrificij Camillo nomen?) & ſubiecta vtraque manu ori vomentis, ſacram hoſtiam, miſtam cum vberi purulentia, & terra illuuie è leproſi ſtomacho profuſa, excepit, & alacer reſorbuit; tanto S.Hugonis horrore, vt diceret, ſanctum Laurentium Craticulæ impoſitum, non plus perſenſiſſe Cruciatus, quàm pertuliſſet Monachus ille, ſic communicando. Affine exemplum de Archiepiſcopo Salisburgenſi, narrat Cæſarius lib. 8. cap. 33. Talis ergò Communia, haud dubiè eſt pœnalis, atque adeò ſatisfactorio. Per ſe tamen loquendo, & præcisè ſpectando perceptionem Sacramenti Euchariſtiæ, reſectis antecedentibus, & comitantibus, ac ſubſequentibus; (vt nunc facimus;) aut perparum, aut nullatenus eſt laborioſa: atque adeò vel admodùm tenuiter ſatisfactoria eſt, vel nullatenus plane. Et tamen viator fidelis, non niſi ſatisfactorium operis ſui boni fructum, poteſt in defunctum transfundere. Vix igitur, aut nullo modo, Communio *vt Communio:* poteſt defuncto eſſe fructuoſa. Atque ita præſtaret laborioſum aliquod opus, v. g. flagellationem, aut ieiunium, vel Eleemoſynam in defuncti gratiam exequi. Vel ſi de Sacramentis agatur, præſtaret pro defuncto confiteri Sacramentaliter, quod eſt admodùm pœnale; vel vxorem ducere, pro defuncto, humeros honorato illi ponderi (vt Nazianzenus appellat,) ad immenſas ærumnas ſubiiciendo. Nemo tamen hactenus, vel confeſſus eſt, vel vxorem duxit in gratiam defunctorum; nec repertus eſt quiſpiam pro mortuis adeò ſollicitus, vt excitârit fideles, ad pectoris vomicam pro mortuis Sacerdoti aperiendam, vel induendum ſe in tribulationem carnis, & ſpinas coniugio conſertas, per ſuſceptionem Sacramenti Matrimonij pro defunctis.

Hæc eſt ſumma doctrinæ Raynaudi, de Communione pro mortuis; quos negat conſolationem recipere, audiendo, aliquem viuorum pro ipſis communicaſſe, præcisè attendendo perceptionem Corporis Domini: quia piè defuncti, norunt, quanti ſit ea perceptio in gratiam ipſorum facta: præterquàm quòd ob infoſſam gurgiti doloris voluntatem, non ſunt capaces delectationis, & conſolationis, ſiuè lætitiæ.

---

§ II.

Doctrinam propoſitam ſugillat Thomas Hurtado.

EXtremam particulam proximè adductam, Hurtado non ſecus ac Cacus caudam boum, quos in ſpelæum ſuum trahebat, validè prehendit, ſtomachatus non modicè, quòd negetur formalis conſolatio perfondens animas purgatorij: cùm tamen ſint tam fortia motiua ſe delectandi, animabus illis obuerſantia, quæ ipſe Hurtado paſſis eloquentiæ velis proſequitur à num. 578. ad numerum 583. Et roborat ſententiam ſuam autoritate, ac ratione. Autoritate quidem Abulenſis, quem ſequuntur Elias à S.Thoma, Suarez, Bonacina, Henriquez, Graſſius, atque Coninck. Ratione autem, quia in Paraſceue, Sacerdos vtcunque ſacrificat, communicando: Et illud ſuum qualecunque ſacrificium in Eccleſiæ ſolius perſona factum, applicat toti Eccleſiæ Sanctæ, atque adeò etiam animabus Purgatorij. Quidni ergo laïcus, nomine amici iam defuncti percipiens Corpus Chriſti, poſſit ad amicum illum ſubleuandum, comedere Corpus Chriſti, & aliquatenùs communicando ſacrificare per participationem hoſtiæ anteriùs immolatæ?

Iam vt euertat rationes Raynaudi, argumentatur Hurtado, excutiens, quæ aduerſarius protulit circa duplicem modum iuuandi defunctos per Communionem. Et adiutorium quidem ex opere operantis aſtruit Hurtado à num. 593. contendens vim ſatisfactiuam ex operis pœnalitate oriundam, eſſe permagnam in actibus orandi, & amandi ex Charitate. His quippè actib⁹, noſtra nobis ſubtrahimus, & Deo ſubiicimus: quod eſſe valdè pœnale, probat Hurtado ex D. Thoma in 4. d. 15. q. 1. art. 4. q. 1. ad 1. agnoſcente; vim ſatisfactiuam; quæ eſt frutex pœnalitatis, cerni in ſubtractione commodorum Corporis, quod maximè præſtant duo actus prædicti. Oratio quidem, quia affligit corpus, & omnia noſtra Deo totaliter ſubmittit: Charitas verò, quia animum roborat, indita illi fortitudine, per quam caro infirmatur; quia dum creſcit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis, vt ait S.Gregorius hom. 15. in Ezech. Spiritu ergo per charitatem roborato, (qui eſt Sacramenti Euchariſtiæ effectus maximè ſingularis, dicitúrque idcirco *panis fortium*;) atteritur caro, vnde pœnalitas, & virtutis ſatisfactiuæ origo, in actu ſic carnem atterente. Ergo Communio prout ſatisfactoria, iuuat defunctos. Accedit quod quamuis perceptio Euchariſtiæ Phyſicè ſpectata, vix ſit laborioſa, atque pœnalis; tamen moraliter loquendo, eſt valdè pœnalis; quia per eam ad Deum accedimus, cuius ſumma Maieſtas terrorem iniicit, laborem longè maximum homuncioni infert. Nec mirum, cum columnæ cæli contremiſcant in conſpectu Domini; & ruſtici ante Regis conſpectum, ſummo pauore corripiantur. Itaque Euchariſtiæ perceptio longè pœnalior, ac laborioſior eſt, quàm ſuſceptio Sacramenti Pœnitentiæ aut Matrimonij. Hæc eſſe euidentia argumenta, ſtatuit Hurtando n. 596. & 606

Iam quod Raynaudus, negauit Communioni, præcisè vt perceptio eſt, vim impetrandi, reprehenditur ab Hurtado num. 612. quia oratio eſt impetratoria. Atqui perceptio Euchariſtiæ, reddit hominem valde

valde aptum ad impetrandum. Igitur habet vim impetrandi omnino magnam: Et confirmat hoc, valdè neruosè.(vt ait num. 616.)quia anſa,titulus,& cauſa impetrandi, eſt meritum,& ſatisfactio Chriſti; quæ allegare,eſt petere in nomine Chriſti.Itaque,(vt ſubdit n. 617.) qui communicat, allegans Patri Chriſtum, quem recipit, efficaciſſimè impetrat, & longè efficaciùs,quàm per feruentiſſimum,actumCharitatis. Vnde ſi ſusceptionem Euchariſtiæ dirigat ad impetrandum defunctis leuamen, eos potentiſſimè ſublenabit. Nec refert, quod Raynaudus ait, extra viam nihil remitti abſque ſolutione, quam oratio præcisè provt impetratiua non exhibet: hoc inquam,non refert, quandoquidem reuerà poteſt leuatio exorari defuncto, abſque ſatisfactione. Imò iuxta Hurtadum num. 621. non vacat temeritate, id negare, quia eſt ſententia indubitata, quòd ſancti orant pro animabus Purgatorij, & iuuent eos, qui in ipſorum templis tumulantur; Cùm tamen certum ſit, ſanctos ſola impetratione poſſe iuuare defunctos: ac proinde ſapit errorem, dicere, quòd animæ Purgatorij non niſi annumerata pro eis ſolutione iuuari poſſint. Nec D.Thomas hoc dixit vnquam, tamerſi illi attribuitur in 4. d. 45.q.2.art.3.quæſtiunc.3. Sed eſt aſſumentum, malignè ab aliquo interpolatore attextum, atque adeò repudiandum. Quidni enim poſſint Sancti obtinere à diuina largitate, quod homo ab homine exorat, relaxationem ſcilicet debiti pœnæ, abſque pretij annumeratione? Sicut ergò per Indulgentiam Pontificiam, abſque ſatisfactione lucrantis indulgentiam, abſtergitur reatus pœnæ; ita & per orationem provt impetratoriam; alioqui non poſſent defuncti per Indulgentiam ſubleuari, quod tamen eſt ex fide certum. Argumentum eſt manifeſtum, iuxta Hurtadum num. 628. & 630. Miratúrque admodùm potuiſſe homini Catholico venire in mentem, vt ſubſidium ab oratione provt impetratoria, & à Communione provt per orationem ordinata ad exorandum defuncto ſubleuationem; aut nullum, aut tenue nominaret: Cùm tamen ſit ſubſidium adeò pingue,vt concludit num.631. Non plura Hurtadus de Communione defunctis inſigniter fructuoſa ex opere operantis, quem fructum malè extenuabat Raynaudus.

Pergit Hurtado, ad vtilitatem mortuis prouenientem, ex opere operato Communionis;non quidem vt perceptio eſt, (quod nemo vnquam ſomniauit, & Raynaudus, qui id exagitat, finxit quem feriret, vt Hurtadus ait num.632.) ſed alia quadam ratione, quam à num. 633. veſtigat: falſus tamen ingenuè num.649.ſe nihil hac in parte proferre, niſi ad imitandos SS. Patres, qui inter impugnandum hæreticos,ad alterum extremum declinarunt. Sic enim exagitando Raynaudum, adeò extenuantem fructus tranſeuntes Communionis, tentauit ipſe Hurtado, eos fructus tranſeuntes adeò diffundere, vt etiam ex opere operato admittantur;Imprimis quatenus Communio provt eſt opus iniunctum, concurrit, ſaltem vt conditio ad Indulgentiam: concurrit autem ex opere operato,quippè independenter à ſtatu, & ſanctitate lucrantis Indulgentiam, quam defuncto applicat. Deinde ſubleuat quoque mortuum Communio ex opere operato, quatenùs Communio infert communicanti charitatem; quæ ex conſequenti; & per quandam concomitantiam, ſupra effectum principalem Euchariſtiæ,infert remiſſionem pœnæ. Sicut enim conſecratio panis, ſupra inductionem corporis, factam vi verborum, inducit ex opere operato, per concomitantiam naturalem,etiam animã Chriſti,non quidem vi verborum,ſed ex eorum efficacia:Ita ſimiliter perceptio Euchariſtiæ, cauſando ex opere operato vnionem charitatis, debet etiam cauſare concomitanter effectum ſecundarium neceſſariò connexum cum primario, hoc eſt,ſatisfactionem pro pœna temporali, reatúſque abſterſionem;quem Euchariſtiæ effectum,qui communicat poteſt à ſe abdicare,& tranſfundere in defunctum, iuxta generalem doctrinam, de conceſſa cuique tranſcriptione propriæ ſatisfactionis,in alium.

Sic exagitata vniuersâ Raynaudi doctrinâ,concludit Hurtado,*omnia Raynaudi argumenta, prorſus friuola eſſe.* Nam D. Thomas,quo nititur lectione 6. in cap, 6. Ioannis, eos dicit errare communicando pro mortuis.qui putant communionem eis prodeſſe, præcisè vt eſt vſus Sacramenti, ſiue vt eſt perceptio:non negat tamen, quin poſſit perceptio defunctis prodeſſe,& ex opere operantis,provt eſt ſatiſfactoria,atque impetratoria; Et ex opere operato, modis proximè expoſitis.Quod autem Raynaudus, ſilentium Theologorum cauſatur, non eſt audiendus; cum Gerſo Decanus præclariſſimus, agnoſcat fructum Communionis pro mortuis (vtique in ſenſu per ipſum Hurtadum tradito:) ſuffragatur quoque pius, ac doctus Antiſtites Nicola' Cabaſilas,malè à Raynaudo ſchiſmatis,aut etiam hæreſeos inſimulatus: Purgatus autem à Gentiano Herueto, qui eum celebrat vt pium, & doctum virum; quod Raynaudus de Theodoreto pro ſe allegato non poterit dicere;cùm conſtet, eum ſchiſmate Græcanico fuiſſe inquinatum Beatam quoque Gertrudem,& B. Ioannem à Cruce, clarum eſt, ſtetiſſe contra ſententiam Raynaudi, qui nimis licenter de ſanctarum mulierum reuelationibus eſt locutus. Prorſùs verò ridiculus eſt idem Raynaudus, cùm ait, ſuperſtites in charorum ſuorum exequiis non communicare, neque alios ad communicandum conducere. Vndę enim ſcit, hoc non fieri? Quod ſi fideles non faciunt, ratio eſt, quia non habent Sacerdotes ad manum, vt adeò frequenter communicent. Olim autem in Miſſis pro defunctis, omittebatur Communio laïcorum, Id quod etiam pro ſe vrget Raynaudus, ſed perperam: Omittebatur enim tunc Communio,quia in Paraſceue,& triduo ante Paſcha, omittebatur oſculum Pacis, quæ eſt diſpoſitio præreguiſita ad communicandum; vnde nemo per illud triduum communicabat.Per proportionem ergo,quia in Miſſis pro defunctis non dabatur oſculum, negabatur quoque Communio. Tandem ex eo, quòd,(vt Raynaudus argumentatur,) Sacramentum Euchariſtiæ ſit cibus,& Pharmacum, inferri duntaxat potuit perceptionem eius, directè, & per ſe, ſoli ſumenti prodeſſe ex opere operato; quamuis ex opere operantis, provt ſatisfactoria, & impetratoria; itémque ex opere operato, ſiue per Indulgentiam applicato, ſiue effectum primarium concomitante, & abdicabili, poſſit tranſeunter prodeſſe, & defunctos ſubleuare.

Altè verò infixum hæret Hurtadi præcordiis, ſpiculum à Raynaudo infixum, & poſtico primæ paginæ,& in operis meta,cum adhibuit in cauſam ſuam, verba illa Innocentij III. *Falſa ſunt abiicienda remedia quæ veris ſunt periculis grauiora.* Intolerabile enim cenſet Hurtado, vocare perceptionem Euchariſtiæ, falſum pro defunctis remedium; cùm inter externa opera ſit omnium ſubſidiorum optimum, idcóque (quantùm licet,) frequentandum,ſaltem in vicaria Communionis realis Communione ſpirituali, defunctos item ſubleuante, ex opere operantis; Et quidem etiam ex opere operato, ſi ſit opus iniunctum, ad lucrandum Indulgentiam? vt ſanè poſſet, deficiente reali communione,iniungi.

§. III.

Iudicium de Hurtadi ſugillatione; primùm quidem quoad conclamationem in negatam à Raynaudo animabus purgatorij gaudiorum vbertatem, & exquiſitas delicias.

VEráne,an falſa ſit Raynaudi doctrina §.1.adducta,non moror in præſentia. Tantùm monſtrare conſilium eſt, quàm caſſo niſu eam appetiuerit Hurtado, & quam ineptè patrocinetur Communioni pro Mortuis,pro qua ſatagit. Itaque monſtrabo euaniditatem eorum, quæ in Theophili doctrinam intorſit; ſimúlque eâ diſiiciam,quibus tentat declamationem ſuam contra eundem ſtabilire. Seorſim verò, dedecora in eius ſcriptione micantia repræſentabo.

Aggreſſus ergò Hurtado §.3.ad Raynaudi confutationem, orditur à denſa grandinatione, per conuitia, quibus vix poſſet in hæreſeos aſſertorem, coniicere tetriora. Arripit autem primo ioco ad Cacochymiæ ſuæ profuſionem, quod obiter dictum erat à Theophilo, animas purgatorij, reſcientes aliquem pro eis communicaſſe, non perfundi gaudio, eò quod in tanta cruciatuum immanitate, non habeat locum lætitia. Conclamat Hurtado in hanc aſſertionem, allegato Abulenſe, & vno aut altero recentiore, qui dicunt, animas purgatorij perfundi magnis conſolationibus, & grandes, ac vberes delitias perſentire.

Sed inprimis, hoc eſt ſaltare extra chorum, quod huic ſcriptori perpetuum eſt. Quærimus enim, an per Communionem pro mortuis, abſtergatur reatus eorum; non autem, an defuncti fideles mulceantur maximis conſolationibus, cùm audiunt, ſuperſtites communicare pro illis; Id enim eſt alterius loci, in quem idcircò ablegatum eſt à Raynaudo. Deinde illa conſolationum vbertas in tam atroci Viuicomburio per Hurtadum oſtentata, ægrè cohæret cum animarum illarum miſertimo ſtatu, & acerbiſſimis cruciatibus, quos certum eſt(reciſa æternitate,& excipientium rabie) plerúmque ſuperare immanitate,Cruciatus Inferni damnatorum. Norunt quidem piæ illæ animæ, ſpem bonam ſibi eſſe repoſitam,& finem denique fore ſuis cruciatibus: Et quia norunt, ſe iuſtè plecti,boni Patris iram, cum patientia,& æquanimitate excipiunt. Tamen ſentiunt cruciatuum ſuorum acerbitatem,& tantis tormentis ſubiacent, vt attenta infeſſione voluntatis in abyſſum doloris, nullam actu delectationem percipiant, ex variis illis motiuis conſolationis,quæ intellectui ipſarum obuerſantur. Sicut damnati,quamuis poſſent pro eis quoque, excogitari aliqua motiua lætitiæ,tamen reipſa nullo gaudij ſenſu perfunduntur, ob indiuiſionem dolorum Domini, vt exponit S.Gregorius 15. Moral. cap.21. hauriunt enim perpetuò calicem vini meri, & præoccupatam habentes tanta doloris acerbitate voluntatem, nullius planè gaudij ſunt capaces, vt rectè philoſophatur Guil.Pariſienſis 3.2.de vniuerſo c.4.adducto exemplo eius, cui intra inſenſiſſimam fornacem iacenti, humana ſolatiola fruſtrà proponerentur; nihil enim idcircò remitteretur de ſummo dolore,nec vllus lætitiæ ſenſus ei obtingeret. Idem ergò contingit damnatis iuxta Gulielmum. Et eodem modo philoſophatur Vaſquez 1. p. d.241. n.7. & S.reiectis Ochamo, & Gabriele, (quibus ſubſcribit Molina 1.p.q.64.a.3.) aſſerentibus, cauſam perpetuæ damnatorum triſtitiæ, nullo vnquam gaudio dilutæ,referendam eſſe in violentam ſubductionem diuini concurſus, neceſſarij ad eliciendum actum gaudij. Sed nihil attinet, tale miraculum inuehere,cùm ex natura rei ad excludendum quemcunque ſenſum lætitiæ, ſatis ſupérque ſit abyſſus doloris præoccupans voluntatem;in quam proinde immiſſa ſuauitatis gutta, amarorem potius contraheret, quàm aliquid ſuæ dulcedinis ſubiecto ſic malè affecto impertiret. Ratio porrò aſſignata omnimodæ huius excluſionis gaudij, æquè vrget circa animas Purgatorij ac circa damnatos,& dæmones.Quæ verò pro deliciis magnis animarum Purgatorij adducit Hurtado, ſunt planè inania;& ad ſummum probant, ſuppetere piis animabus motiua, è quibus progerminaret formale gaudium,ſi ſubiectum eſſet expeditum ad gaudij receptionem. Aliàs,dicuntur animæ Purgatorij abundare conſolationibus, non quod habeant dulcem ſenſum, à quo triſtitia imminuatur; (quæ eſſent conſolationes noxiæ, & diutiùs remoratutæ animas procul à cœlo)ſed quod muniantur ſcuto cordis,id eſt,æquanimitate, & ſubiectione voluntatis ad ſedatè ferendum vltorem Deum; quod vnum voluit Suarez, malè intellectus ab Hurtado. Qui item ridiculè, in animabus Purgatorij diſtinguit intellectum ſuperiorem ab inferiori, & voluntatem ſuperiorem ab inferiori & animas Purgatorij, ait præoccupari à doloribus ſecundùm ſolum intellectum, & voluntatem inferiorem; quamuis intellectus,& voluntas ſuperior in eis non præoccupetur, alioqui non poſſent amare Deum nec ſperare beatitudinem. Ain? Sed cogitare te oportuerat, intellectum inferiorem, alium non eſſe, quàm Phantaſiam; & voluntatem inferiorem aliud non eſſe, quàm appetitum ſenſitiuum;quæ inferiores potentiæ, in nobis oſtreo carnis concluſis, habent locum, non autem in animabus ſeparatis, atque dæmonibus. Item cogitandum tibi fuerat, amorem, ac ſpem, benè cohærere cum voluntate doloribus acerbiſſimis præoccupata; non item lætitiam, & gaudium. Itaque hæſit hìc aqua, Hurtado.

Reponit tamen argumentum, quod ait eſſe manifeſtum.Probat ergo,cum quis pro mortuo communicat,eum,ſi id reſciat, (vt facilè reſcire poteſt,) omnibus lætitiis incedere. Nam Sacerdos in Paraſceue ſacrificat ex præſanctificatis;& illud ſacrificium nomine publico offert Deo, ad vtilitatem totius Eccleſiæ ſuæ ſanctæ; atque adeò etiam animarum Purgatorij; in quo aliquali ſacrificio, nihil reipſa eſt præter communionem. Quidni ergo, ſi laicus ſimiliter nomine ſuo communicet pro animabus Purgatorij, maximum eis ſolatium,& conſolationem impendat? Vt aliquid ad rem faciens dicatur hìc ab Hurtado, oportet *ſolatium* ſumere pro delectatione, & lætitia. Hic autem actus,cur non poſſit à communicante conciliari animabus Purgatorij,iam dictum eſt;nec ab Hurtado(vt promiſerat) eſt manifeſtè monſtratum. Similitudinaria verò illa ſacrificatio diei Paraſceues, ſine iudicio in hanc rem adducitur, quia quod ibi appellatur *ſacrificium*, non eſt communio: ſed ritus ſacer ſpecie externa aliquatenus conſimilis vero ſacrificio, cuius idcircò nomen retinet.Vt apud Ethnicos in ſacris,deficientibus veris, ſimulata ad memoriam & ſolatium aliquod adhibebantur vt notat Seruius in 4.Æneid.& monſtrat exemplum Cyzicenorum apud Plutarchum in Lucub. qui deficiente nigra boue in feſti Proſerpinæ mactanda, farinaceam fictam admouerunt aræ. Apud nos quoque ſacrum ſimilitudinarium, nec niſi aliquatenus ſpecie externa idem, veri retinet appellationem, vt videre eſt in Miſſa nautica, & vt aliqui vocant,*ſicca*, cuius olim vſus erat in longis nauigationibus, priuſquam in fluctro auderent ſacrificare.

§. IV.

§. IV.

De Raynaudi per Hurtadum criminatione, ob negatum, vel extenuatum Communionis pro Mortuis fructum ex opere operantis, quatenus ſatisfactiuo.

SIc præſtructo ſibi aditu ad huius negotij penetralia, contundendum ſuſcipit Hurtado Raynaudum, ob negatam, vel extenuatam, vim ſatisfactiuam perceptionis Corporis Chriſti, ſiue Communionis. Adhibet autem rationem, quam reciſâ loquacis huius Fabij verboſatione, in hæc pauca contraho. Pœnalitas operis eſt radix virtutis ſatisfactiuæ applicabilis defuncto: Atqui in Actu orationis, & amoris perfecti, ſiue charitatis, eſt maxima pœnalitas, quandoquidem per orationem ſubmittimus omnia noſtra Deo: Per charitatem autem, anima roboratur, vnde iuxta D. Gregorium ſequitur corporis afflictio. Igitur perceptio Euchariſtiæ, eſt maximè pœnalis, atque adeò maximè ſatisfactoria; & proinde poteſt applicari defunctis. Ita Hurtado num. 596. & 597. oſtentans hanc argumentationem vt euidentem.

Poſſim ſanè hac raciocinandi tarditate conſiderata, illud ipſum Hurtado occinere, quod ipſe num. 595. in Theophilum ex Nazianzeni codice, qui apud ipſum ſolum legitur, cachinnando intorſit; dicens, eum, dum citat equum, incitare debere iuxta Nyſam, hoc eſt, (inquit) à ſcopo aberrare non debuiſſe; quod an eo loco fecerit Theophilus, infra dicam. Hurtado autem, apertiſſimè id præſtitit hoc loco. Cùm enim agamus de ſolo opere perceptionis Euchariſtiæ, an ſit pœnale, & ſatisfactorium; ipſe obtrudit actum orationis, & amoris, quos ait eſſe maximè pœnales. O bone, quò te pedes? Vbi tuum iudicium? an iidem actus tibi ſunt, perceptio Euchariſtiæ, & oratio, vel actus charitatis? Quorſum igitur, vt probes perceptionem Euchariſtiæ eſſe, (vt tu vis) actum maximè pœnalem, adducis actum orandi, & amandi? hoc Latinè vocatur, probare quidlibet, per quodlibet, Et cùm nihil ad rem dicas, iactare, te rem ſole clariùs patefeciſſe. Dices, te hos actus proferre, quia plerúmque antecedunt Communionem vel ei comitantur: Sed hoc ſi dicas, ſaltabis nihilominùs extra chorum, quia non eſt quæſtio de actibus Communionem antecedentibus, aut comitantibus, ſed de ſola Euchariſtiæ perceptione. Alioqui ſi inter communicandum validè humeros contunderes admoto flagello; aut caro tua horrido cilicio applicito lineret, æq; poſſes argumentari, & probare, quòd perceptio Euchariſtiæ ſit actus valdè pœnalis, ratione flagellationis eam comitantis, aut admotionis cilicij; qui tamen ſunt actus valdè per accidens adiuncti Communioni, ſiue perceptioni Euchariſtiæ. Per Maſtrucam tuam, Hurtade, auderéſne ſic argumentari in rem propoſitam? Et tamen eo planè reuoluitur argumentatio tua, iuxta reſponſum hoc, ſi illud aſtruas, tuumque eſſe velis.

Verùm condonemus Hurtado, hanc argumentandi ruditatem. Videamus, an pœnalitas in actu orandi, & amandi, tanta ſit, quantam ipſe comminiſcitur. Oratio (inquit) ſubmittit nos totos Deo; Amor autem roborat animam. Ergò ſunt actus maximè pœnales. Hoc ſanè eſt, non incitare equum iuxta Nyſam, ſed vagari extra ſtadium, & fabrum cadere, cum ferias fullonem, ex antiquo apud Arnobium adagio. Quid enim orationi, & ſubmiſſioni noſtræ ad Deum, formaliter, & præciſè loquendo, vt non facimus? An refingenda erunt omnia Dictionaria, vt Hurtadus habeat nouas vocum notiones, ex quibus in rem ſuam compingat argumenta? In omnibus hactenùs vocabulariis, nomen *Orationis* ſignificat *petitionem*. Vnde ergò habet Hurtado, quòd denotet *ſubmiſſionem?* Submiſſio enim non eſt petitio, formaliter, ac directè loquendo; (vt Theologum rude donatum loqui docet:) ſed eſt actus humilitatis, quæ longè alia virtus eſt, quàm Religio, ad quam pertinet oratio. Et quamuis in actu exercito, cernatur in orante, ac petente ſubmiſſio, quâ ſe profitetur mendicum, iuxta S. Auguſtini doctrinam; tamen neque ea ſubmiſſio, neque ea petitio, actus ſunt adeò pœnales, niſi ſi diu continuentur, & magna cum contentione animi exerceantur. Per ſe autem loquendo, oratio potiùs infert gaudium, quàm laborem, iuxta illud Iacobi. *Triſtatur quis in vobis? oret.*

Amor item perfectæ charitatis, tantùm abeſt, vt ſit adeò ærumnoſus, ac fingit Hurtado, vt potiùs ſit dulciſſimus, vt S. Bernardus ſæpè ſæpiùs affirmat: Et inde patet, quòd amanti nihil eſt difficile. Vrget Hurtado; ſed Amor roborat animam, ergò affligit corpus. Hæc conſequentia eſt Hurtado digna; nam per ſe loquendo, quod roborat animam, corpori quoque vegetando eſt accommodatum: ſicut è contrario, quod animam atterit, corpus item debilitat, iuxta illud. *Animus gaudens* (quod maximè præſtat amor) *ætatem floridam facit; ſpiritus triſtis exſiccat oſſa.* Abſurdè igitur, ex roboratione animi per actum charitatis, infertur eius pœnalitas. Verum eſt, charitatem ſæpè inſilire in ardua, & indicere actus, aut perpeſſiones perdifficiles, vt egregiè expendit Theodoretus orat. de charitate, qua concluſit religioſam hiſtoriam: ſed hoc non eſt, charitatem eſſe formaliter pœnalem; ſed ad ſummum, cauſaliter, quod nihil refert ad inſtitutum. Igitur vniuerſa Hurtadi ſubſtructio, peſſimè materiata eſt, & vndecunque rimas agit.

Firmat laborantem ratiocinationem ſuam Hurtado, quia per charitatis actum, ad Deum accedimus; quod tametſi Phyſicè non eſt laborioſum, moraliter tamen eſt valdè pœnale, attentâ tantâ dignitate, ad quam columnæ cœli contremiſcunt: quantò magis homuncio, qui Deum expaueſcit? (ait Hurtadus impingens colaphum Priſciano, & verbum neutrum vſurpans tanquam actiuum:) ſed condonando ei hanc ſtribiliginem Grammaticalem, ridiculè ceſpitat in negotio Theologico, confundens actum charitatis cum timore reuerentiali, retrocedente præ ſancto pauore; Cum è contrario charitas accedat, & ſtringat Deum quàm ſuauiſſimè. Neque tamen pauor ille, (qui actus eſt humilitatis præclarè expoſitus à Scoto in 3. d. 34. q. vnica, & ibidem Richardo art. 2. q. 4.) tam pœnalis eſt, vt ſibi fingit Hurtado.

Et vt eius comparationes non prætermittantur, perſpicuum eſt, eum ſanctum receſſum non eſſe adeò ærumnoſum, ac laborioſum, quàm eſt acceſſus ad coniugium, quo innumeræ cruces inferuntur, vt plenè proſecutus eſt contra Iouinianum S. Hieronymus, & ex eo, aliiſque planè multis Raynaudus in opere de martyrio. Neque item pauor ille tanto labore hominem operat, quanto retectio conſcientiæ in Sacramento Pœnitentiæ, in quo ſæpè, pudenda, & putentia ſunt aperienda: Quidquid de his comparationibus gratis in contrarium ſtatuat Hurtado, quia neque tribulationem carnis coniugio adhærentem, (quantùm arbitror) eſt expertus; neque admiſit vnquam, pro quibus confeſſario aperiendis ſuffundi ingenti rubore, neceſſe haberet. Sed non omnibus idem datum eſt. Itaque labor eorum, ſuperat haud dubiè laborem pauoris, præ humilitate à Dei maieſtate recedentis; ac proinde poſſent iſti conſiteri de pecca-

tis, & matrimonium contrahere in gratiam defunctorum, multò magis, quàm Euchariſtiam percipere. Quod autem Hurtado, inter inſtituendas haſce comparationes laboris, & fructus ſatisfactorij conſequentis pœnalitatem Communionis, ait, hoc eſſe omnium maximum, ac præſtantiſſimum defunctorum ſubſidium, reuoco illi in memoriam, hoc eſſe contra fidem, cùm Synodus Tridentina apertè doceat, id eſſe tribuendum ſacrificio, non Sacramenti perceptioni.

Penè exciderat potens illud Hurtadi argumentum non iam pro labore orationis, & amoris; ſed pro ipſiuſmet Communionis ſumma pœnalitate, inde ductum, quòd ex doctrina Patrum, & Conciliorum, perceptio Euchariſtiæ fomitem nobis innatum reſtinguit, & totam natiuitatis noſtræ à Gehenna inflammatam refrigerat, atque adeò maximè affligit corpus. Ita ille num. 599. craſsè admodùm imaginatus, reſtinctionem, vel potiùs nonnullam mitigationem fomitis, fieri per immiſſionem frigoris. Quod ſi ita eſſet, B. Virgo, quæ fomitem habuit ſupra omnes potos homines reſtinctum, temperiem habuiſſet frigidiſſimam, & à connaturali hominibus diſpoſitione, valdè diſſentaneam. Reſtinctio itaque fomitis in communicantibus, id eſt, retuſio, ac hebetatio aliqua telorum, queis caro ſpiritum impeteret, non fit per afflictiuam corporis diſtemperiem à Sacramento illatam; ſed per ſubminiſtrationem auxiliorum accommodatorum, ac benedictionum dulcedinis, quibus caro deſipit, & quæ ad eam in damnum ſpiritus vegetandam facerent, amareſcunt, vnde remiſſio laſciuiæ. Itémque oritur ex occaſionum remotione, per extrinſecam prouidentiam, tela nequiſſimi ignea auertentem. Quibus ſanctimoniæ corporeæ ſubſidiis, ita munitur per communionem pia anima, vt idcircò corpus non atteratur, ſed potiùs exultet in Deum viuum. Poſſem hic imitatione Hurtadi, paſſis velis excurrere, quia de multis paginis fœno, aut paleâ implendis, & benè ſaginando volumine, eſt admodùm ſollicitus. Ego hæc pauca libaſſe ſummis digitis contentus; porrò pergo ad reliquas hominis exerrationes, ſpectantes impetrationem.

---

§. V.

Diſcuſſa Raynaudi per Hurtadum exagitatio, ob ſublatum, vel imminutum fructum Communionis pro Mortuis, ex opere operantis impetratorio.

STomachatur Hurtadus in Raynaudum, negantem Euchariſtiæ perceptionem, prout præcisè perceptio eſt, impetratoriam eſſe. Imò verò (inquit, & eſſe *neruoſum argumentum* admonet,) perceptio illa, vt ſic, eſt maximè impetratoria. Reddit enim hominē valdè idoneum ad impetrandum, eo ipſo quod homo communicans allegat Chriſtum, & merita eius, quo nihil, eſt ad impetrandum efficacius. Pax tecum, Hurtade; hoc non eſt ratiocinari, ſed rudere. Nam ſi quod reddit hominem aptum ad impetrandum, pollet vi impetratiua, ergo Baptiſmus, & quoduis aliud Sacramentum, eâ vi præditum eſt, cùm conferat gratiam ſanctificantem, maximè opportunam ad impetrandum. Abſurdè verò dicitur, hominem communicantem, præcisè prout percipientem Corpus Chriſti, allegare Chriſtum, & eius merita: ſed homo communicans, præcisè vt communicans, ſumit intra ſe Chriſtum, & conſequenter effectui meritorum eius participat, quod longè aliud eſt, quàm petendo impetrare, vel vi impetratoriâ pellere. En igitur quàm ad rem, & quàm ſolidè argumentatur Hurtado, *cum argumentatur neruosè*. Cæterū quod ait, hanc impetrationem per allegationē Chriſti, plus ſubleuare animas Purgatorij, quam ferventiſſimum actum charitatis; pugnat cum iis, quæ aſſerit, extollens actum charitatis ſuper omnia planè ſubſidia Mortuis per ſuperſtites ſubminiſtrabilia; nimirum homo ſummus, & Rhetoricator maximus, quidquid attingit, pro ſummo, & grandiſſimo habet: vt ille apud Senecam Senecio. Nec illud omittendum, notari grauiter ab Hurtado, Raynaudum negantem defunctos admodùm ſubleuari per nudam impetrationem, ſeclusâ pœnalitate, & in ſatisfactiua pœnalitatē conſequente. Hoc explodit Hurtado, quia Indulgentiæ non ſunt ſatisfactiuæ, & tamen defunctis applicatæ, abſtergunt eorum reatum. Sed hæc argumentatio, ſupinitatem arguentis manifeſtum facit: Nam dicere, Indulgentias carere ſatisfactione, eſt laborare ignoratione terminorum; Cùm nihil aliud ſit Indulgentia, quàm annumeratio pretij pro temporali reatu debiti; collocatis in eam rem Chriſti, & ſanctorum ſatisfactionibus, vt Clemens VI. definiuit in Extrau. *Vnigenitus* de Pœnit. & remiſſion. Quòd autem nuda impetratio extergat defunctorum reatum, inueriſimile eſt, cùm extra viam poſitis, nulla ampliùs fiat gratuita remiſſio. Quod ſi ſancti orant pro defunctis, vt habet Eccleſiæ ſenſus; non tamen ſubleuant defunctos per nudam impetrationem remiſſionis debitæ pœnæ; ſed vel orando Deum, vt dignetur illis applicare partem aliquam ſatisfactionum Chriſti & Sanctorum in Eccleſiæ gazophilatio aſſeruatā; vel petendo, vt dignetur excitare fideles ad dignè pro defunctis ſatisfaciendum. Sic deiectis omnibus Hurtadi machinis, liquere videtur, fructum Communionis ex opere operantis; quem ipſe adeò pinguē eſſe contendit, admodū reuerà tenuem eſſe, nec niſi contendentis obeſitatē redolere.

Ad tam infelicem earundem machinarum collapſionem emotus, & quadrupedante ſonitu putrem quatiens campum Hurtadus, non abſque nonnullius ferociæ ſenſu, exclamat. Quid? An non poſſum, Actum perceptionis Corporis Chriſti à me prodeuntem, dirigere ad animas Purgatorij, volens eum actum meum, ſin minùs vt ſatisfactorium ob tenuem pœnalitatem; at ſaltem vt impetratorium ad illarum ſubleuationem ordinari? Quis hoc dicat verum non eſſe, *niſi ſubuentanea dicat?* Phraſis eſt Hurtadiana ex fragrantibus areolis lectiſſimæ latinitatis eius decerpta, qua dictum incongruum cum ouo ſterili componitur, per valdè concinnam metaphoram: ſed erit, qui illud Auguſtini reponat, *Nullo modo ſonat diſertè, quod dicitur ineptè.* At ineptiſſimum eſt, cum ouis ſubuentaneis conferre aſſertionem, præſertim veriſſimam; qua negatur, opus ex ſatisfactiuæ virtutis vacuum, poſſe pro libito operantis dirigi ad ſatisfaciendum pro mortuis: vel actum tenuiſſimè ſatisfactorium, eo ipſo quòd ordinatur ad eximiè ſatisfaciendum pro illis, euadere inſigniter ſatisfactorium, itavt poſſit oſtentari pro maximo, quod habeamus ad mortuos ſubleuandos ſubſidio. Hoc ridiculum planè eſt; Directio enim operantis debet ſupponere intrinſecam operis aptitudinem, & proportionem cum tali fine, alioqui erit abſurda directio, & fructus vacua. Habemus exempla ſimilia in iis, qui ad Dei honorem, aut ad ſanctorum gloriam, perpotant; vel qui vouent ad Dei honorem, intereſſe vano ſpectaculo, puta, agitationis taurorum; aut qui ad Dei honorem vouent ire in agrum, etiamſi ea profectio ex ſe indifferens, nullo conueſtiatur medio ad Dei honorem commodante. Tunc enim ordinatio operis illius ad Dei gloriam, inepta eſt, nec honeſtatem religionis operi conciliat, ſed illud exſuccum relinquit, ac

ac euanidum, quale erat ante ordinationem, vel directionem, vt rectè argumentatur Suarez l. 2. de voto c. 4. n. 7. Idem ergo contingit in re præſenti, in qua Hurtado ſubuentanea dicit, cùm opus ex ſe non ſatisfactorium, vel tenuiſſimè ſatisfactorium, venditat pro ſummo defunctorum ſubſidio, tantùm quia à communicante dirigitur in eum finem ſubleuationis animarum.

Sed vt ſiſtamus in opere prout impetratorio, de quo nunc agimus, æquè ineptit Hurtado, cum actũ, qui non eſt oratio, venditat pro maximè impetratorio, tantùm quia operans vult eum actum eſſe impetratorium. Eſto, actus ipſe referendi tale opus ad obtinendum illum finem, videatur habere rationem petitionis; tamen non modò actus referens perceptionem ad talem finem, differt à perceptione ipſa, de qua ſola erat quæſtio; (quo ipſo ſumus extra controuerſiam:) ſed etiam perceptio, prout ſubſtans illi ordinationi, per parùm poteſt defunctos iuuare, vnde D. Thomas lect. illâ ſextâ, communionem (etiam provt huic ordinationi ſubſtantem) habuit pro erronea, id eſt, inutili mortuis, quoad abſterſionem reatus. Et meritò, nam ſi quid eſſet in ea perceptione accommodatum vſui defunctorum ad abſtergendum reatum, manare deberet ab actu illo ordinante; (quia de ipſius actus ordinati, aut nulla, aut pertenui vtilitate iam liquet.) At actus ille ordinans perceptionem ad mortuos, neque eis multum conferre poteſt, vt ſatisfactorius, neque vt impetratorius. Non vt ſatisfactorius, quia vix eſt in eo pœnalitas aliqua. Non vt impetratorius, quia quod attinet ad remiſſionem pœnæ debitæ, impetratio nuda non iuuat defunctos. Nimirum ex quo puteus vrſit ſupra aliquem os ſuum, non eſt amplius locus petitioni pro relaxatione reatus, quo grauatur, niſi petitio ſimul ſit pœnalis, vt fieret, ſi eſſet prolixa petitio, vel facta cum magna animi contentione, quod per ſe loquendo non cernitur in illa ordinatione perceptionis Euchariſtiæ! quamuis petitio, quaſi per anfractus poſſit iuuare mortuos, v. g. impetrando, vt annumeretur pro eis litrum idoneum ex Chriſti, aut Sanctorum ſatisfactionibus, vel vt Deus excitet aliquos, qui per opera pœnalia reatum defunctorum extergant quandoquidem pro reatu mortui nihil impetratur, niſi ſoluendo. Quæcunque ergo generoſiſſimus Hurtadus, pro fructu tranſeunte Communionis ex opere operantis, tanto cum bombo oſtentabat, conciderunt, vt manifeſtè inania; Poſſemúſque caſum munimentorum Raynaudi, tubâ veritatis inſonante (ſic de ſe modeſtè loquitur Hurtado,) ineluctabiliter diſiectorum; contritis validitate rationum machinis eius omnibus, inſultando in faciem ei regerere, adhibito Proſperi in Collatorem celeumate. *Vides Hiericunthinos muros tuos, ad Sacerdotalium tubarum ruiſſe concentum?*

---

§. VI.

De eodem fructu Communionis pro Mortuis ex opere operato, ſiue Sacramenti, communiter exploſo; ſiue alio, recens, ac primùm ex ingenio per Hurtadum fabrefacto.

PErgo ad ſubuentionem defunctorum per Communionis effectum ex opere operato cauſatum; non quidem illum, quem Raynaudus in ſuo libello ſuſcepit ex inſtituto eliminandum; incidenter tantùm de ſubuentione ex opere operantis locutus: Eum enim propriè dictum fructum Mortuis ex opere operato Communionis applicatum, Hurtado vltrò dat eſſe ſubuentaneum, atque commentitium. Excogitauit tamen alium fructum Communionis, defunctis ex opere operato proficuum, qui cùm hactenus nemini in mentem venerit, iure Nouitius audiet, nec ſua ſe annoſitate commendabit. Cedo enim vel vnum antiquum, imò etiam vel vnum recentiorem Theologum, qui aliter Sacramenti opus operatum expoſuerit, quàm per opus Chriſti meritis perfuſum, & ex Chriſti inſtitutione independenter à miniſtri ſanctitate fructuoſum, ſi deſit obex? Sed audiamus naſcentem è montibus parturientibus ridiculum murem.

Ait ergò Hurtado, perceptionem Euchariſtiæ iuuare defunctos ex opere operato, quia eſt conditio ad lucrationem Indulgentiæ, atque adeò concurrit ex iuſtitia, proindéque ex opere operato. Item (vt ait num. 642. ex D. Thoma, quem exſcribit) Sacramentum remittit reatum ſecundùm modum deuotionis, & feruoris, qui eſt in recipiente. Ergo remittit ex opere operato, non tantùm communicanti, ſed etiam aliis, in quos communicans eum fructum abdicabilem transfuſum voluerit, etiamſi ſit collatus per concomitantiam ad collationem primarij effectus Sacramenti, atque adeò ex opere Sacramenti operato.

Hîc rurſus Hurtado de more ſaltat extra chorum, & pro ſolemni ſibi prærogatiua, quidlibet infert ex quolibet. Cùm enim agamus de fructu ex perceptione Corporis Chriſti, quorſum intrudit Indulgentiam? At ô bone; num omnis, qui communicat, conſequitur Indulgentiam, præſertim mortuis applicabilem? Sed (inquit) Bulla Cruciatæ eſt pro omnibus. Iterum dico. O bone; num tuis duntaxat Iberis eam Bullam ad manum habentibus, ſcribis? An putas nullos eſſe alios fideles ad ſacram menſam accedentes, quàm qui trans Pyreneos degunt? Gallia orbis oculus, Anglia, Germania, Polonia, Lithuania, & maior pars Italiæ, quæ ſit Bulla Cruciatæ, vix de nomine norunt; tantùm abeſt, vt ex eius facultate, Indulgentias defunctis applicabiles, communicando conſequantur. Itaque in magna orbis parte, Indulgentiæ defunctis applicabiles, vix ſunt ad manum, niſi beneficio iconcularum ænearum, aliorúmve huiuſmodi pietatis inſtrumentorum Pontificia benedictione initiatorum; quibus omninò multi fideles deſtituuntur. Quomodò ergo communio illorum, iuuabit defunctos ex opere operato? Itaque prorſùs extra rem Hurtado, poſcenti trullam, porrigit cœmentum; & pro Sacramenti perceptione, de qua quæritur, adducit Indulgentiam, quæ non niſi per accidens perceptioni illi adiungitur, & frequentiſſimè non adiungitur. In toto itaque hoc puncto, Hurtadus manifeſtè eſt magnus Nugipolyloquides.

Quoad alteram vero viam exponendi opus operatũ perceptionis Sacramenti ad mortuos transfuſibile; in primis ridiculè Hurtado pro nouo ſuo opere operato adducit S. Thomam, qui manifeſtè agit de abſterſione reatus ex opere operantis, cùm dicat eam reatus abſterſionem, cauſari pro cuiuſque feruore, & deuotione; qui modus loquendi præfert opus operantis, non autem opus operatum. Et cùm D. Thomas agat de abſterſione reatus ipſiuſmet communicantis, Hurtado S. Thomam pro ſe adducit, tanquam egiſſet de reatu defuncti. Sed hoc demus Hurtado, ſæpè vocanti ea, quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.

Explodendum verò eſt, quod ex ſuo cerebro nouam quandam concomitantiam inducit, qua ex opere operato tollatur reatus pœnæ; ita vt, ſicut non vi verborum, ſed ex efficacia eorum, anima Chriſti ponitur cum corpore; ita ob collatam ex opere operato vnionem ad Deum per charitatem, extergatur concomitanter ex opere item operato, per Communionem reatus pœnæ: Hæc, inquam, noua concomitantia reiicienda eſt. Animam enim poni ſimul cum corpore, non per efficaciam verborum ridiculè diſtinctam à vi verborum, ſed ob naturalem connexionem, mirum non eſt; quia corpus viuum, quale eſt in Euchariſtia Corpus Chriſti, non poteſt eſſe abſque anima: Sed abſterſionem reatus, ſimiliter connecti cum vnione per charitatem, Hurtado non probat. Vnio enim habitualis, quæ ſola ritè communicanti confertur neceſſariò, non eſt ſine connaturaliter, ſiue ex quacunque neceſſitate, connexa cum deterſione reatus aut totali aut partiali; cum poſſit quis gratiam, atque adeò etiam charitatem habitualem comparare, vel augere, abſque abſterſione quacunque temporarij reatus pœnæ. Vnde enim habetur ea connexio? Sanè cùm Chriſtus ſacrificium nouæ legis inſtituiſſet, collata ei vi ad abſterſionem reatus temporalis, non fuit, tur Sacramento eandem vim adiungeret. Itaque tametſi Communio confert gratiam ſanctificantem, & charitatem habitualem, reatum tamen temporalem non abſtergit, quâ eſt vſus Sacramenti. Neque hic effectus Sacramento Euchariſtiæ à Conciliis, aut Patribus, vel à Theologis attribuitur, ſed tantum ſacrificio. Itaque figmentum nouæ concomitantiæ Hurtadianæ, omnibus retrò Theologis inauditæ, abit in fumum.

Sed gratis demus, collationi vnionis habitualis cum Deo per Communionem factæ, adiungi concomitanter remiſſionem reatus: Negandum tamen eſt, eam remiſſionem ex opere operato factam, ſubeſſe communicantis diſpoſitioni, ita vt poſſit eam remiſſionem à ſe abdicare, & in alium pro ſua voluntate transfundere. Nam ille effectus, ſi reuerà confertur, prodit à perceptione Corporis Chriſti, prout eſt opus ipſius Chriſti, non autem prout eſt opus hominis communicantis.

Dico eſſe opus ipſius Chriſti, quia ex Chriſti inſtitutione aſſumetur ad certi effectus cauſationem: non quòd phyſicè ab homine non prodeat, ſed quòd perinde moraliter ſe habeat, ac ſi eſſet ipſius Chriſti operatio: ſicut gratia præueniens, quamuis phyſicè ſit actus hominis, tamen moraliter tribuitur Deo, dicitúrque fieri in nobis ſine nobis. Sicut ergò actio illa, quæ propterea dicitur opus operatum, quatenus concilians gratiam, non ſubeſt hominis diſpoſitioni; ſed independenter ab eius conditione, & voluntate, exerit vim ſuam, quoad primarium bonum communicanti collatum: ita etiam quoad acceſſorium, hoc eſt, quoad reatus temporarij deterſionem, ſi admittatur, eam per Sacramentum conferri. Vnde homo non eſt eius dominus, nec poteſt de ea diſponere in alterius bonum. In quo eſt diſparitas inter actum ſatisfactionis ex opere operantis elicitum, de quo homo operans poteſt in alterius commodum diſponere quoad vim ſatisfactiuam, quia hoc opus non eſt moraliter opus Chriſti, ſed hominis diuinitus adiuti. Secus verò res habet in opere operato.

Verum non fuit, cur ſollicitè inſiſterem diſiiciendæ huic mollitioni Hurtadianæ, ad inuehendam nouam concomitantiam cauſatiuam deterſionis debiti pœnæ ex opere operato; cum ipſemet primus huius inuenti faber, vltrò fateatur, hoc totum incertum eſſe, & ſe imitatione Patrum hæreſes impugnantium, vltrò ad alterum extremum procurrere hac in parte. Et poterat æquè dicere, imitari ſe aſotos de quibus ſcriptum eſt, dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt.

---

§. VII.

De Raynaudi per Hurtadum exarmatione prorsùs omni autoritate, & è contrario de oſtentatis ab Hurtado pro ſua ſententia autoritatibus.

SVppoſita infractione omnium Raynaudi rationum, ſi Hurtado credimus, conſiderandum reſtat, quantum ſit eidem Raynaudo præſidium ab autoritate. Nam quamuis in benè ordinata diſputatione, rationi ianuam aperiat autoritas, iuxta D. Auguſtinum: tamen quia Hurtadus aliunde occepit, non potuit in hac Hurtadi inſecutione, inde fieri initium.

Exarmat ergo Hurtadus Raynaudum omni ſuffragio autoritatis, & præſertim D. Thomæ, quo Raynaudus maximè nititur, cum S. Doctor lect. 6. in c. 6. Ioannis expreſsè dicat, laicos pro Mortuis communicantes errare. Hoc Hurtado num. 575. vno verbo extricat, dicens, S. Thomam agere de communione moraliter facta per alium; ſicut herus facit Eleemoſynam per ſeruum, qui committit pecunias erogandas. Eo enim ſenſu Euchariſtia percepta iuuat ſolum ſumentem, quia nemo nomine alterius communicat, ſicut nemo nomine alterius manducat: quamuis perceptio Euchariſtiæ, prout eſt propria communicantis actio, poſſit eſſe mortuo vtilis. Quia tamen ipſe Hurtado vacillante memoria (vt infra notabo,) alibi dicit, aliquem poſſe nomine alterius manducare, & communicare, propterea expeditior eſt alia euaſio, quam adhibet num. 631. Dicens S. Thomam agere de fructu Communionis ex opere operato vi Sacramenti, non autem de fructu communionis ex opere operantis, quem ibi diſertis verbis admittit, quatenus ait, communionem ex intentione communicantis poſſe ordinari ad alium eique communicari.

Verum habemus in primis ex hoc D. Thomæ teſtimonio, non imbelle telum, quo Hurtadus ſaucietur. Nam num. 631. aſſerit, neminem vnquam ſomniaſſe quòd communio tranſeunter proſit ex opere operato; Et Raynaudum hoc impugnantem, ait confinxiſſe ſibi, quem feriret. Tenemus ergo Hurtadum in calumnia manifeſta: quandoquidem nunc agnoſcit S. Thomam damnare erroris aliquos ſic arbitratos, & ex eo erroneo ſenſu, communicantes pro mortuis. Sed hac immemoria mentientis dimiſſa; falſum eſt S. Thomam non niſi de effectu Communionis ex opere operato agere; abſolutè enim, ac ſimpliciter dicit, errare laicos pro Mortuis communicantes, vt tunc ferebat anomala aliquorum pietas nuper refoſſa. Neque enim ſimpliciter, & abſolutè dicendi eſſent errare laici pro mortuis communicantes, ſi Communio ex opere operantis alios extra percipientem iuuare poſſet notabiliter, & is fructus ſub aliquam æſtimationem ordinariè caderet: Eſsétque vt minimum diminuta S. Thomæ doctrina, quandoquidem reticuiſſet tam vberes, támque excellentes fructus Communionis ex opere operantis, quos in eo opere, deprehendit Hurtadus. Iudicium item S. Thomæ inurentis notam erroris laicis, qui pro Mortuis communicant, eſſet valdè iniurioſum, & laicis, & animabus Pur-

gatorij

gatorij; quandoquidem perceptio Sacramenti poteſt tantoperè defunctos iuuare ex opere operantis;quod D.Thomas non conſideraſſet: ac proinde negari non poſſet, quin valdè temerè, & iniuriosè de ea laicorum Communione pronuntiaſſet. At ne putetur,non veniſſe D.Thomæ in mentem, directio,& ordinatio operis Communionis ad finem ſubleuandi defunctos; obſtat, quòd expreſsè facit eius mentionem, admittens poſſe fieri, vt aliquis communionem ſuam velit alteri communicatam; & tamen ne ſic quidem proficere alteri communionem, ſaltem ita vt fructus aliquo loco eſſe debeat,& haberi tanquam alicuius momenti. Ex quo patere, ait,errare laicos,qui pro Mortuis communicant. Quid clarius, vt appareat S.Doctorem, propoſito à Raynaudo doctrinæ eſſe aſtipulatum? Nam iiſdem conceptis verbis vtitur, quæ Raynaudus adhibuit, & explicatiſſimè agnoſcit, errare fideles pro Mortuis communicantes,quod vnum dixit Raynaudus. Manifeſtiſſimè eandem doctrinam tradit S.D.3.p.q.79.art.7.indiſtinctè,& abſolutè docens, communionem ſoli communicanti prodeſſe. Itaque omnis illa cacochymia, & illuuies conuitiorum, ſannarum, cachinnationum, admirationum tanquam ad monſtroſam, & maximè inſolitam doctrinam; omne, inquam, hoc oletum, quo Hurtado abundè caput Theophili perfudit, æquè in S.Thomæ caput demittitur, cum eadem vtriuſque ſint verba,& eadem omninò ſententia.

Adhibuerat prætereà pro ſe Theophilus autoritatem veteris Eccleſiæ, quæ tantùm abeſt, vt eximios Communionis pro Mortuis fructus agnouerit, vt potiùs in Miſſa pro defunctis, laicos ſacro cibo non impertiuerit. Exarmatum hoc telo Raynaudum cenſuit Hurtado, ſi diceret, in Paraſceue, & in triduo Mortis Chriſti, negatam fuiſſe Communionem laicis, quia ceſſabat oſculum pacis, quæ eſt conditio neceſſariò præmittenda communioni. Similiter ergò in Miſſis defunctorum negabatur communio ob non datum oſculum, ſine quo præuio,non poteſt præberi communio. Hæc tamen ratiocinatio labat vndecunque. Nam & falſum eſt, in triduo hebdomadæ magnæ poſtremo, ceſſare communionem; cùm licitum ſit communicare illo triduo. Quod autem Canones docent de non celebrandis in Paraſceue Sacramentis, verum eſt de ſacrificio feria 6. in Paraſceue, non obeundo;qua ratione vſurpatur nomen *Sacramentorum*,in opere S.Ambroſij de Sacramentis, id eſt, de Miſſæ ſacrificio.Et in Sacramentario S.Gregorij,quod item eſt de ordine Miſſarum. vſurpatio autem Sacramentorum preſsè ſumptorum, non vetatur in eo triduo. Et ratio, quæ additur, de ceſſante communione, quia ceſſat oſculum, ludicra eſt: Tum quia Sacerdos, etiamſi oſculum non præceſſerit, communicat ſingulis illis diebus. Ergo falſum eſt, oſculum eſſe neceſſariò præuium communioni, vt Hurtadus fabulatur. Tum etiam, quia reddenda fuerat ratio, cur in eo triduo negaretur pacis oſculum; non oportebat autem dicere negatam eſſe communionem,quia oſculum non præfigebatur. Vera autem ratio, cùr oſculum ex triduo non daretur,allata eſt à Raynaudo in Tractatione de Iuda; nempe, quia cum tunc recoleretur immane Iudæ baſium, Chriſto proditoriè fixum,dignum viſum eſt ceſſare à baſio,ſaluo iure ad communionem.Hæc autem ratio,non cadit in Miſſas pro defunctis; Quidni ergo in eis vſurpabatur communio, ſi per eam poterant ſubleuari defuncti? Sed nimirum cum ſacrificium,cuius effectus,vnus de variis eſt abſterſio reatus, celebraretur pro defunctis,viſum eſt Eccleſiæ, ſufficere medium à Chriſto ipſo, in finem ſubleuandi defunctos prouiſum interuentu Euchariſtiæ, & ſic præcludere aditum errori, pro quo ſatagit Hurtadus, de tam vberi fructu communionis pro defunctis.Itaque non exarmatur Raynaudus ab Hurtado, potenti telo, quod in eum intorquetur ex autoritate Eccleſiæ antiquæ.

Adduxerat pro ſe Raynaudus, ſilentium omnium Theologorum. Nemo quippè eorum,agendo de ſuffragiis, aut de fructibus Sacramentorum, numerans ſubſidia defunctis vtilia, recenſuit communionem, præter vnum, aut alterum, cui ante hoc trinoctium, venit in mentem. hoc falſum, vel pertenue ſubſid.ū.

Hurtado quaſi hoc telum declinaturus oſtentat autoritates pro ſe facientes. Sed inter tot Theologos, vnicum potuit adducere, Gerſonem; cuius teſtimonio aliquos abuti dixerat Raynaudus. Et veriſſimè dixerat abuſos, quia ſi vel perfunctoriè legatur Gerſo, loco qui ex eo ſignatur, nihil prorſus, (ita planè prorsùs nihil,) habet pro communione pro mortuis, vt Raynaudus notauit num. 43. Et idem dicendum eſt de B. Ioanna à Cruce, & B. Gertrude,quas num. 51. retulerat, & nihil ſibi incommodare notauerat; & nihilominùs allegantur in ſuam cauſam ab Hurtado,additâ calumniâ poſteà detergenda, quòd Raynaudus reuelationes ſanctarum fœminarum reiiciat. Nunc peruelim, vt Hurtado, qua eſt in Philoſophicis ſalebris facultate, expediat nodum petitioni B. Gertrudis implicitum. Expetebat enim ſancta illa fœmina, vt Deus tot animas è Purgatorio erueret, quot erant partes in hoſtia, quam percipiebat; plures videlicet, quàm eſſent, vel fuiſſent, vel futuræ deinceps eſſent in Purgatorio animæ. Nam partes minimi continui, ſunt infinitæ actu, iuxta probatiorem ſententiam philoſophicam. Animæ autem Purgatorij omnes, ſiue quæ in eo tùnc erant, ſiue quæ fuerant,aut futuræ erant, numero finito comprehenduntur. Eia Hurtade; ad hoc? vel ſcinde, vel expedi hunc nodum,quem dextrè præteriſti.Cabaſilam item pro ſe profert Hurtado. Sed ipſe Cabaſilas fatetur, ſe hac in re neſcire quid dicat. Itaque penitiùs mentem eius introſpexit Hurtado, quàm ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt. Tribuit ei Hurtadus, quod dixerit, animas Purgatorij communicare ſpiritualiter, & ſic eluere peccata venialia, quæ hinc exportarant. Hoc etiamſi ita eſſet,quid ad rem præſentem? Centum iuga boum (vt alicubi iocatur Caietanus,) iuncta illi antecedenti, *animæ Purgatorij communicant ſpiritualiter, & ſic extergunt maculas ſuas veniales*, non poſſent trahere iſtud conſequens. *Ergo noſtra communio prodeſt defunctis ex opere operato; vel etiam ex opere operantis, tanto fructu, qui ſit dignus conſideratione.*

Subtexit antedictis Hurtado plenam concionem de vſu communionis ſpiritualis ad ſubleuandos defunctos; de qua communione, quæ aliud non eſt, quàm deſiderium reipſa communicandi, intelligendum eſſe ait illud Chriſti, *niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Sed ea expoſitio eſt contra torrentem Patrum, & Doctorum, qui ea verba de reali manducatione ſimpliciter accipiunt, cum reliqua ferè tota diſceptatione,quæ habetur c. 6. Ioannis, vnde is locus eſt depromptus, vt diligenter monſtrant Ribera, Maldonatus, Toletus, Pererius ibi, nec non Cl.Sanctesius repetit 6. cap. 5. & 6. & Alanus l. de Euch. c. 31. Vt vt verò ſit, deſiderium communicandi nullo modo ex opere operato,tenuiſſimè autem ex opere operantis ſubleuare poteſt defunctos, quantumcunque Hurtado declamitet,vel etiam muginetur.

§. VIII.

§. VIII.

Scriptionis Hurtadi characteriſmus abſolutè.

Est cuique autori ſuus in ſcribendo genius, & ſcribendi characteriſmus. Hoc de præcipuis Chriſtianæ doctrinæ Magiſtris, diligenter monſtrauit Caſſiodorus l.diuin.lect.à c.18.ſicut enim non omnis fert omnia tellus, nec vnus ſingularis iuſtus omnibus virtutibus in ſummo collucet; ſed in aliqua regione aliquid oritur ſingulare, & inter Sanctos quiſque ſua decora præfert: Ita in ſcribendo, cuique ſcriptorum ineſt peculiare quippiam, quo ab aliis ſecernitur. Nolo in præſentia, Characteriſmum ſcriptionum Hurtadi, ex omnibus, aut pluribus eius ſcriptionibus veſtigare. Promulſio eſt, quam hîc exhibeo, ex vnica Hurtadi reſolutione hactenus diſcuſſa; in tempore, de reliquidolij vappa, fœculentiam, & acorem haud mediocrem propinaturus compluribus, nominatim ex Tract. 1. cap. 8. & 9. quo diffusè ſatis, nec minùs impudoratè excutit Clericorum, & Religioſorum (itáne? etiam Religioſorum?) propudioſum ὕστερον πρότερον. Neceſſarium porrò eſt, Characteriſmum ſcriptionis duplicem ſecernere, abſolutum ſcilicet, ac reſpectiuum. Pertinent ad abſolutum, maculæ illæ, inconſtantia doctrinæ, aſyſtaſia; imperitia, & ruditas, ac denique alienorum ſublectio non in iudicio.

Inconſtantiam doctrinæ, prò certa erroris nota habet S.Irenæus l.3.cap.2. Quantoperè hoc dedecus, Hurtadum vel in hac vna lucubratione dehoneſtet; pauca, quæ ſubiicio ſpecimina teſtatum facient. Dixit S.Thomam refellere eos catholicos, qui communionem ex opere operato Sacramenti prodeſſe Mortuis affirmabant. Et tamen num. 632. ait Raynaudum finxiſſe; quem feriret, cùm id impugnandum ſuſcepit; quandoquidem nemo Catholicus id vnquàm ſomniauit. Pari conſtantiæ laude num. 651. ait, fideles in exequiis charorum ſuorum pro eis communicare, vel alios ad communicandum conducere; & altè cachinnatur, audiēs id negantem Raynaudum. Illicò tamen addit, haudquaquam id facere fideles in exequiis, quia expeditiùs illis eſt curare ſacrificia. Item num. 575. connititur aduersùs cœleſtis cibi manducationem per amicum nomine amici, cui commodare ea manducatione velit. Sed ſui immemor, idipſum admittit n. 585. Acriter arguit Raynaudum n. 593. quod dixerit, radicem virtutis ſatisfactiuæ eſſe pœnalitatem. Statim verò num. 594. id euertit, admittens actus per ſe loquendo minimè omnium pœnales, ſumma vi ſatisfactiua pollere. Specimen id eſto Conſtantiæ Hurtadi in dictis ſuis, ex vnica eius reſolutione.

Aſyſtaſia, illi perpetua eſt. Nec eſt opus, ſpecimina inconſequentiarum eius annotare, cùm tota hæc reſolutio ſcateat huiuſmodi ratiocinationū labruſcis; & apud eū frequentiſſimè totū incipiat, totū incipiant, totum pendeat ex altero; vt ſi legere quippiam ex eo velis: eq; finis futurus ſit vbicunq; te reſpiratio defecerit, vt de incohærentibus, & quidlibet ex quolibet aſſumentibus antagoniſtæ ſui diſcurſib⁹ dixit S.Hieron. Huius cordis inopiæ exempla ſingularia pleráq; notata ſunt à §. 3. vt fruſtra pro aliquibus hîc ſignandis ſatagerem. Pertinent ad eandem cordis inopiam crebra, & longa parerga, in quæ abſque iudicio euagatur, occaſione vnius ratiunculæ contexendæ, quæ cùm vno verbo tangi potuiſſet, ab Hurtado tamen longa parecbaſi inſtituta, prolixè diffunditur. Teſtis exſpatiatio de gaudiis animarum Purgatorij, de modo, quo Indulgentia confert effectum ſuum, de communione ſpirituali, & alia non pauca.

Ruditatis, ac imperitiæ ſpecimina in Hurtado tenemus, cum Cabaſilam à Raynaudo ſchiſmatis, ac hæreſeos inſimulatum, purgat ab vtraque nota, fretus autoritate Gentiani Herueti, quem videtur habuiſſe pro aliquo veteri Eccleſiæ Patre, cùm tamen nuperus ſit ſcriptor, nec alio titulo, quàm Rhemenſis Canonici, & aliquorum librorum Græcanicorum in Latinam linguam interpretatione conſpicuus. Quod verò Raynaudo repoſiturus, Theodoretum ab ipſo allegatum tanquam Catholicum, ſchiſmaticis Græcis accenſet Hurtado; Hæ ſuam peritiam ſacræ hiſtoriæ dat expreſſam vncialibus literis, cùm conſtet, quot ſæculorum centuriis Theodoretus, ſchiſma Græcorum autore Photio inductum præceſſerit; & nitentis eius doctrinæ ab omni hæreſi alienæ, locuples teſtimonium perhibuerit, qui eum ſibi ſupplicem factum texit Leo Magnus. Pari eruditionis profunditate Hurtado, Gerſonem facit Decanum; inſignis haud dubiè alicuius Eccleſiæ caput fuiſſe arbitratus, quia inaudiuerat eum fuiſſe *Cancellarium*, quod ei perinde ſonat, atque *Decanus*. At gerſo Parochus quidem fuit S. Ioannis in Grauia; Decanus tamen nullibi, niſi apud Hurtadum audiuit, qui ne Canonicus quidem fuit. Inter S.Dionyſij interpretes, numerat Pachymeram, quaſi altera quædam Hyppatia eſſet, quæ S. Dionyſium Commentariis illuſtraſſet. Cauſam negatæ olim laicis diuinæ Euchariſtiæ in Miſſis defunctorum, refert in excluſum ab illis Miſſis oſculum pacis, quod excludebatur in Paraſceue; quaſi quod non fit in Paraſceue, vbi nullum peragitur ſacrificium, debuerit æquè non fieri in Miſſis defunctorum, quæ eſſe vera ſacrificia, eſt extra dubium. Vera autem ratio excluſi tunc oſculi ſolos hoſpites in Eccleſiaſtica Hiſtoria latet, traditúrque à Raynaudo in Tractatione de Iuda.

Thraſoniſmi, in ſcriptione Hurtadi, ſunt perpetui. Omnia eius argumenta ſunt euidentia, demonſtratiua, apodictica, ineluctabilia. Quod nolim prætergredi fines reſolutionis, quam ſuſcepi diſcutiendam, omitto frontem operis, vbi ſe Doctorem ter maximum, hîc & ibi, & alibi denominat, vt vix Iuſtinianus, ſummus titulorum auceps, ex longiore formula prætexuerit ſuos titulos. Tametſi fuit, qui ſubdubitaret, quo fundamento Hurtado, qui in Cœnobio S. Agnetis in Agone, paucis ſuis fratribus, prælegit aliquam partem ſiue Philoſophici, ſiue Theologici minutiloquij, dicat ſe præter cætera *Romæ publicum Profeſſorem*. Ille etiam, exiguus licet, tamen ſubpungens ſcrupulus ſollicitauit non neminem; cum in ſtruice titulorum ſuorum, quos in eadem libri fronte ſibi appinxit Thomas Hurtado Clericus Regularis, indigitatum eum vidit *Proprietarium in vniuerſitate Hiſpalenſis primariæ Cathedræ Theologicæ*, pingui pro tanta vrbe ſtipendio honeſtatæ, *moderatorem*. Et ratio dubitandi, quæ tantum Magiſtrum non latet; ducitur ex Innocentij III. decantata apud Canonum Doctores ſententia, quod Religioſum eſſe proprietarium, perinde ſit, atque non eſſe Religioſum: Ita vt ne Pontifex quidem, tametſi Summus Eccleſiæ Rector, diſpenſare poſſit cum Religioſo, vt ſalua Religione ſit Proprietarius; nec plus queat Pontifex Religioſo indulgere, vt ſit proprietarius, quàm vt ſit maritus. Itaque fortaſſis nihil fuiſſet incommodi, ſi ſyllabus titulorum Hurtadi, prætextus fronti voluminis,

hoc

hoc minùs benè ſonante decurtatus prodiſſet. Manifeſtè verò Alaſtorem agit Hurtado, num. 649. cùm ſe vocat *Tubam veritatis, qua perſonante, muros ſententiæ Raynaudi, corruere neceſſe fuerit.* Sed concinnè num. 591. adhibitis verbis Hieronymi in erronem, ſic inſultat Raynaudo: *Hanc haſtam, quam totis viribus miſiſti, de qua nobis minitaris, vno (vt aiunt) digitulo repellam.* Thomas Bradvvardinus in Opere de cauſa Dei, hos animos erumpere dicit in audaciam Nembrotheam, atque Giganteam, ſolo obiectu perterricrepam.

Sublectio alienorum, Hurtado perpetua, infami plagio eſt contermina. Tota hæc lucubratio, quam hìc expendimus, turget expilatione opellæ, quam exagitat; niſi quod caput tranſuertit in caudam, & viceuerſa. Nimirum quæ Raynaudus pro more Scholaſticorum præſtruit diſputationi, quaſi in fauorem falſæ ſententiæ poſteà abiiciendæ, Hurtadus pro ſua ſententia propoſuit: Et quæ Raynaudus pro ſua opinione adduxit, Hurtado ſibi obiicit, & diluenda aſſumit, vix vllis additis ad ea quæ Raynaudus propoſuerat. Longas lacinias è recentiorum libris paſſim, & vbique proſtrantibus, ſuæ maſtrucæ attexit. Quem enim deficit Suarez, vel Turrianus, & ſimiles moderni? Saginat exſcriptis verbatim prælongis eorum locis Hurtado, ſcriptionem ſuam, ignobiliter tumefaciens volumen. Nam tametſi ex Patribus, & antiquis id præſtari cum laude poteſt, & præſtitum nominatim eſt ab Euſebio in opere de Præparatione, & à Theodoreto agente contra Græcos; tamen quod recentiorum libri, qui verſantur omnium manibus, ad eundem modum ſublegantur, vt opus ſubuentaneum augeſcat, & voluntaria orbis terrarum aggrauatio per nouos libros alienis plumis conueſtitos probroſum eſt. At fecit hoc Diana? Sed ille, vt plurimùm hoc fecit in libris, qui non ſunt omnibus ad manum, atque adeò qui non poſſent à Lectore conſuli, ſi nudè allegarentur. Vt verò ſit, Diana vir bonus eſt, & nemini faſtidium vnquam creauit, cenſens de aliis moderatè, atque honeſtè: nulli inquam, mordendo, aut calumniando, vel immodeſtè ſe gerendo infeſtus fuit: atque adeò non eam præbuit occaſionem id ſibi obiiciendi, quam præbuit Hurtado.

In ſumma vniuerſus contextus ſcriptionis Hurtadi Piloſi, refert plicam Polonicam, quæ quis in Capillagine morbus ſit, & quàm malè afficiat miſerum eius proprietarium, docet Rector Academiæ Zamoſcienſis, Epiſtola ad medicos Patauinos; nec non Tardinus diſquiſitione de Pilis cap. 9. ac Hercules Saxonia l. 10. medicinæ practicæ cap. 11. Eos conſulat Hurtado.

---

§. IX.

De eodem Characteriſmo ſcriptionum Hurtadi, reſpectiuè.

CHaracteriſmus ſcriptionis Hurtadi abſolutè ſpectatus, exhibuit plicam Polonicam, verùm corporis, cuius pilum inficit, vaſtitatem. Idem Characteriſmus reſpectiuè ſpectatus, hunc piloſum Eſau, & degenerem Iſaacidem, exhibebit anguinea inſtructum piloſitate, qualem fabulæ tribuunt capiti Gorgonis, cui pro Capillagine erat coma anguinea. Quid enim aliud eſt virulenta mordacitas, calumniandi ſcabies, petulcitas cachinnatrix, mendax de aliis oblocutio, quàm plexus angnineus operiens caput? At eiuſmodi eſſe Hurtadi ſcriptionem, paucæ de plurimis, quas ſubiicio, furuæ ex ea plagulæ manifeſtabunt.

Numero 576. Aggrediens ad Raynaudi impugnationem ſic auſpicatur. *Non poſſum non mirari virum aliàs, & valdè eruditum, & pium, ita ſtomachantem aduersùs vſum, qui & pius, & rationabilis poteſt ſeruari: cum ad excitandam compaſſionem animarum Purgatorij, & ardens deſiderium eas iuuandi: Tum etiam non mediocrem deuotionem in venerabile Euchariſtiæ Sacramentum: Et ſub ſpecie pietatis, & religionis hoc leuamen animabus carceri mancipatis auferendum. Beneuolus quidem Trucidator, cum à num. 27. vſque ad 42. totus eſt in minuendo in Communione ex opere operantis applicata defunctis, vires, efficaciam, ſatisfactionem, & impetrationem. Sed Deo adiuuante, me pro animabus Purgatorij dimicante, manifeſtè oſtendam, friuola eſſe ea, quæ ad hoc intentum probandum inducit, & vt dici ſolet, Cydobori voces eſſe, quas multiplicat.* Extremum hoc conuitium, monſtrat, Hurtadum ne legere quidem Græcè noſſe. Cùm enim ſit apud Suidam, *Cyclobori voces*, id eſt, *mala & abſona, rapacis vociferatoris*, à Cycloboro Atticæ fluuio obſtrepero, ipſe *Cydobori voces* legit, ne conniti ari quidem appoſitè ſciens; tanta eſt profunditas eloquij Hurtadiani ſcribendo pergræcantis, vt dici ſolet; reddam enim par pari. Tu quod Raynaudum animarum trucidatorem voces, & quidem bonum, quaſi eſſet aliquis bonus carnifex; accipe hæc ipſa de re. Nam qui fame pereunti non niſi planè exſuccum, & ægerrimè edule pabulum, vult porrigi, cùm poſſet optimum, & fulciendæ vitæ accommodatum ſubminiſtrare, ille bonus trucidator foret; Tu famelicis in Purgatorio animabus, inane & leuandæ fami vix aptum edulium ſpecie pietatis vis porrigi, cùm poſſes Miſſas, macerationem corporis, eleemoſynas, & alia valdè, & verè ſatisfactiua, vel orationes intentas, & prolixas pro eis ſuſcipere, quibus ſolidè, & non fuco tenus leuarentur. Ringere vt voles, falſa ſunt abiicienda remedia, quæ veris ſunt periculis grauiora.

Num. 593. *Exiſtimo Raynaudum magis deditum fuiſſe latinitati, in qua fateor pollere: quam in intelligentia Doctorum Sacræ Theologiæ, quos malè intellexit. Et dum citat equum, incitare deberet iuxta Nyſum, vt ait Naz. in Orat. de S. Paſchate. Etenim ab ſcopo ipſorum errat, dum in ſui patrocinium inducit, cum longè alterius, imò oppoſitæ mentis ſint, vt iam demonſtro.* Iudicium Hurtadi de bona Theophili latinitate, quanti eſſe debeat, proximè aperiam, ſiliquas, & glandes latinitatis Hurtadianæ excutiens. De Codice item Nazianzeni, qui apud Hurtadum ſolum legitur, ſuprà iam eſt dictum. Nunc ajo, Hurtadi oſcitantiam, & aberrationem à Nyſa, inde patere, quod in hoc ipſo negotio, in quo ait Theophilum exerraſſe, ipſe ibidem apertè exoculatus eſt, cùm idem cogatur dicere, quod Theophilus dixerat: nempè pœnalitatem operis eſſe radicem virtutis ſatisfactiuæ; pœnalitatem autem, quia non eſt Nugipoliloquides, accipit pro duritie & imbonitate operis, vel perpeſſionis carnem affligentis, contrà quam Hurtado totus molliculus, operibus longè ſuauiſſimis eam annectit, perabſurdè, vt ſuprà monſtratum eſt.

Num. 603. *Raynaudus audaciter dicit, non eſſe adhibendam fidem reuelationibus, hoc eſt, S. Brigidæ, Gertrudæ, ac ſimilium Sanctarum mulierum.* Hoc, eſt audax mendacium Hurtadi: Nam Raynaudus nihil tale dixit. Conſulatùr locus eius, & liquebit de impoſtura. Pernelim verò ſcire, quid diceret Hurtado de reſponſo Thomiſtarum, cùm vrgentur teſtimo-

nio S. Brigittæ affirmantis, reuelatum ſibi eſſe, conceptionem paſſiuam Deiparæ, fuiſſe immaculatam.

Num. 607. exſcripta integra pagina Raynaudi, probantis, Communionem, prout eſt actus noſter, eſſe tenue ſubſidium in ratione impetrationis; eam ſublectionem alieni operis obſignat Hurtado hac clauſula. *Hæc ille. Quo animo, neſcio.* Vis ſcire, quo animo? planè animo dedocendi, quos tu implanas; & curandi, vt non falſa, ac incongrua remedia lauandis animabus adhibeantur, (qualia tu deludens miſeras animas, & ſimplices fideles, adhibenda doces,) ſed ſolida, apta, vtilia: putà miſſas, cilicia, flagellationes, eleemoſynas, & huiuſmodi alia.

Num. 619. *Mirum eſt, quantùm extenuet Raynaudus, mortuorum ſubſidia. Videtur quidem, vt dicebat ille, mortuos flagellare. Quare verſus Tireſiæ ad Creontem, quos ponit Sophocles in Antigona, illi non ineptè aptantur. Age, mortuo concede, nec qui extinctus, ſtimulato. Quænam eſt fortitudo, mortuum necare rurſum? Quænam eſt pietatis valentia, & quæ in ſtudiis fortitudo, mortuum necare rurſum? Deuotionem fidelium infrigidando, dum tantùm extenuat tam excellens ſuffragium Communionis, imò & Orationis, quæ funditur pro ipſis?* Hic limbus continet mendacium Hurtadi, non dictum Raynaudi; qui valdè commendat Orationes pro defunctis, præſertim prout ſatisfactorias, ratione laboris, qui eis adiungi poteſt; quamuis nudè vt impetratorias, neget eſſe componendas cum Miſſis, flagellationibus, & aliis bonum litrum annumerantibus Deo, pro animabus illis. Quod verò, bone Hurtado, communionem præciſè vt perceptio eſt, ac labore vacat, & impetratione, vis eſſe tam excellens ſuffragium; hoc tu dicis, ſed non probas, vt manifeſtè eſt demonſtratum. Et eâdem ſcopâ euertitur calumnioſa amplificatio, quæ ibidem ſubiicitur à Cyclobori voces multiplicante, quaſi extenuârit Raynaudus Sanctorum pro nobis Orationes.

Num. 632. De Theophilo refellente, dicentes, Communionem iuuare mortuos ex opere operato perceptionis, ait Hurtado: *finxit quem feriret, quia nemo Catholicus id ſomniauit.* Ain? Ergo S. Thomas finxit, quem feriret, quem tu ipſe num. 575. affirmas hoc refutaſſe, & laicos ex eo ſenſu pro mortuis Communicantes erroris damnaſſe. Sed vide tuam in mordendo temeritatem, ni mauis, malignitatem. Tentas perſuadere, Theophilum hoc opuſculo eſſe Rhetoricatum, quod æquè S. Hieronymo impactum eſſe in eiuſdem aduerſus vigilantium inuectiua habetur. At Theophilus quamuis nomen primarij concertatoris ex ordine S. Auguſtini, publicè diſſeminantem furfures illos doctrinæ; conſultò periphraſticè tantùm propoſuit; Nec item expreſſit nomina duorum aliorum, qui vulgatis libellis eadem abuſione orbem implebant: tamen ex tot adiunctis, quæ ſignauit n. 1. & n. 25. non putauit quemquam adeò duri oris & capitis futurum, vt id gratis confictum diceret, & mentitionem impingeret viro bono, affirmanti, eſſe, qui hoc perſuadere tentarent, & Bettabus inſuſurrarent, non minùs ipſas defunctos iuuare Communicando, quàm Sacerdotes ſacrificando. Sed Hurtadio cæſim, ac punctim ferire, nec mortuos tantùm, ſed & viuos anguinâ linguâ trucidare, mentitiones pro libito intorquere, ludus ac iocus eſt. Hoc non eſt in pyxide ſpiritus calamum intingere, vt de Baſilio dixit S. Greg. Nazianz. & de ſuo Sergio Piſidas; ſed quod Nicolaus I. de maledico Græculo, Epiſt. 9. affirmauit, hoc eſt, intingere ſcriptoriam pennam in Colubri gutture, & pro dictionibus venena fundere.

Redrantruas Hurtade; ſiccine agitur cum Religioſo Magiſtro, in tot vniuerſitatibus publico profeſſore, & in Hiſpalenſi, Cathedratico Proprietario? Tu autem quid? Intriuiſti tibi moretum, ex alliis tuis, ac vrticis, & Carduis: quod intriuiſti, hoc comede. Si adeò cordi fuerat, Raynaudum refellere, & Communionem pro mortuis ſtabilire, nemo vetabat; ſed modeſtè, & religioſè id abs te factum oportuerat. Memor quippe eſſe debebas, pronuntiaſſe Origenem, conuiciis, & ſannis agere; plebeij eſſe, & infrunити, non diſputatoris ſapientis. Quare non es imitatus Reuerendiſſimum Raphaëlem Auerſa, antehac tuum Generalem Præpoſitum, ſcriptorem omni meo encomio ſuperiorem, doctrinæ vbertate, perſpicua methodo, accuratione ſingularem; temperatione verò tanta, vt nullum vnquam, tametſi ſibi non probatum, ſugillet aſperiùs; ſed contentus, validis rationibus veritatem, pro qua ſtat, ſtabiliuiſſe; nihil amarum, aut horrens addit, omnia verò eius in Charitate fiunt. Aliam tu viam iniuſti. Quare ne inhorreſce ſicut mulus ſcabioſus aduersùs ſtrigilem. Non te latet verus paræmia, *Qui dicit quod non debet, audiat quod non vult.*

§. X.

Encomium Theophilo ab Hurtado depactum quale.

NOn ſemper imbres nubibus hiſpidos manant in agros; temperandum quandoque eſt acerbiori tractatione. Itaque Hurtado, tam multis dehoneſtatum probris Raynaudum mulcere voluit, depacto ei Elogio, ſed quod eſt vini vapidi cum felle miſti promulſis.

Igitur num. 591. exſcripta è Theophili libro lacinia, addit. *Hæc ille. Benè ſatis iuxta locutionem latinam, Donato conformem. Sed vereor, ne modus iſte loquendi, pietati ſit aliquatenus difformis.* Et mox num. 593. *Exiſtimo Raynaudum magis deditum fuiſſe latinitati, in qua fateor pollere, quam in intelligentia Doctoris Sacræ Theologiæ, quos malè intellexit.* Si Hurtado intelligit, quod dicit, & verbum *fuiſſe*, non ignorat eſſe præteriti temporis, haud dubiè ſupponit, Theophilum eſſe fato functum. De ſuperſtite enim, Rudimentarius Grammaticus non diceret, *exiſtimo fuiſſe*, ſed diceret, *exiſtimo eſſe*. Itaque bonus trucidator Hurtado, mortuum cædit. Et quæ eſt iſta pietatis Valentia, &c. quæ ineptiendo cæcus iſte Tireſias ex Sophoclæa Tragædia alienis oculis perlecta adduci. Sed Raynaudus, Deo gratia, nondum eſt pluribus annumeratus. Et vbi audierit, quæ in ipſum laudationis ſpecie effutiuit Hurtadus, hanc eſſe dicet laudem non laudem: nec tantùm aſtutam laudem, quam defricare validè poſſit (adhibitis iis, quæ in eam laudis laruam eruditè pro more ſuo addenſat Sherlogus anteloq. 4. tota ſect. 5.) ſed iniurioſam, & probri refertam conuitiationem.

Hoc vt intelligatur, recolendum eſt, protritum illud, laudem à laudato viro delatam, magni eſſe faciendam. E contrario autem laus ab imperito rei, quam laudat, ad vituperationem potius pertinet; non ſecus ac ſi cæcus colores tabellæ impoſitos à viriditate commendaret, aut ſi Petro quiſpiam, & Rupex; à facundia, aut doctrinæ profunditate orato-

rem

rem ſacrum celebraret. Non eſſet ſanè ſpecioſa laus illa, nec eſſet oratori, idoneum inflationis, & tumoris argumentum. Quanti ergo eſſe debet apud Theophilum, quod à latinitate collaudetur per hominem latinitatis ignorantiſſimum, cuiuſmodi eſt Thomas Hurtado, qui vix vnam emiſit Periodum, quæ non ſordeat ſtribiligine aliqua Grammatica, & indigna colaphizatione Priſciani? Non eſt diu vagandum per molem reliqui voluminis. Hæc ipſa ſola reſolutio, Hurtadi ſupinitatum Grammaticarum feraciſſima, ſatis ſuperque euincit, eum in latinitate non pollere. Eiuſmodi nominatim eſt, quod ait num. 106. *Deus expaueſcit nos*, cùm vellet dicere, *Deus pauorem nobis iniicit.* Et num. 600. *Opus benè executum*, cùm dicendum eſſet, *executioni mandatum*: quia *exequor* non eſt verbum paſſiuum, vel commune. Et n. 640. *Debet populus magis exhortari ad Communionem, quàm ad alia opera pro mortuis ſubleuandis.* Heus tu; *exhortari*, eſt verbum deponens. Quare caue tibi ab Orbilio, & eius ſcutica, faciens *exhortor* verbum paſſiuum. Omitto quod alibi *de oſculis, & tactis* admodùm inuerecundè agis, nihil reueritus venerandam Donati canitiem, à qua audire poteras, (certè debueras) *Tactum*, eſſe vocem quartæ declinationis, nec agendum tibi fuiſſe *de tactis*, ſed *de tactibus.* Nec potes cauſari mendum Typographicum in tam frequenti, totiéſque iterata mentione *de tactis.* Ioannem Sanchez, quia ſcripſit *ſelecta*, vocas *Sanchez ſelectum*, cùm in bona Grammatica deberes vocare *ſelectorem.* Alibi, tuum eſt gemmeum illud eloquium, *Hæc ſententia debet amplecti ab omnibus.* Viderit Petrus de Quiros Hurtadi Diſcipulus, abutens verbis Petri Bleſenſis, vbi illa venuſtas, & floruientia ſermonis fragret, quam in Hurtado ſuo celebrat. Hominem itaque infantiſſimum, à quo toties vapulant Priſcianus & Donatus, ſedere latinitatis probatæ arbitrum, & laudare alicuius latinitatem, laus eſt euanida, & quæ laudato inflationis occaſionem non præbeat, velut ſi à Ioanne Mariana, Gaſpare Sancio, Hieronymo Oſorio, Petro Maffeio, Ioanne Antonio Velaſquez, aut ſimilibus præberetur. Delata autem ab Hurtado, homine infantiſſimo, nugatoria eſt, friuola eſt, inepta eſt, iuſtiùs dixerim, probrum eſt, atque conuitium.

Neque hoc dico, magnum eſſe Hurtadi dedecus, quod lapides loquatur, quod eius ſcriptio denſis horreat ſolœciſmis, quod politas aures verberet tam impexa eius, & horrida dictio. Hoc illi condonatur. Scimus enim, PP. vix vllo loco habere cultum, & mundum vernantis dictionis: & aucupes cupediarum latinitatis, ad roſtra potiùs, quàm ad ſacra ſubſellia amandandos decetnere; quod Theophilus in præludiis ad ſyntagma de libris propriis, ad criminationem ſecundam, copioſè illuſtrat. Hoc igitur non vrgeo, ſed indignum eſſe pronuntio, & quod ſupra omnia intorta ab Hurtado conuitia Theophilum meritò peſſimè habere debeat Hurtadum, hominem lingua ruſticanum, comprobatorem agere latinitatis Theophili: & eo ipſo occaſionem cordatis dare, exiſtimandi Theophilum, (quæcunque demum ſit eius latinitas) perparùm Latinè noſſe, qui ab homine toties violatæ Latinitatis reo, & Romanæ eloquentiæ carnifice, à bona Latinitate collaudetur: Idque ea aſtuta laude quæſiſſe Hurtadum, qui dixerit, fortaſsè ad Nyſam equum incitauerit.

Non plura in præſentia, Hurtade. Expecta me, donec reueniam, & excuſſis planè tuis cùm in alios, tum nominatim in Societatis IESV, primarios quoſque Doctores allatrationibus, & demorſionibus, experiare, inconſultiſſimè abs te factum, cùm leonis demortui (vt quidem arbitrabare:) barbam vulſiſti, & letho iam datum, bone Trucidator, ſtrictâ in eum machæra, confodiſti.

THEOLOGIA ANTIQVA DE VERI MARTYRII

adæquatè ſumpti notione,

Ad Spumoſam καινολογίαν & fragoſum Taratantara THOMÆ HVRTADO Buccaferrei, de Seir.

ITERATO VVLSI, AC DEPILATI.

A Leodegario Quintino Heduo S. T. D.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

D. PETRO DE MARIDAT,

Magni Conſilij Conſiliario.

LEODEGARIVS QVINTINVS S. T. D.

HVMANITATIS tuæ fuit, VIR ILLVSTRISSIME, quod de THOMÆ HVRTADII, hominis Hiſpani, ferocia in Magiſtrum iam olim meum, tui obſeruātiſſimum THEOPHILVM RAYNAVDVM, monitus Lutetiâ fuerim, priuſquàm huc appelleret faſtuoſum illud opus; de quo iure verbis Madaurenſis Philoſophi dixerim, *Rebus flaccet, ſtrepitu viget. Ecquandò ne vidiſti flammam ſtipula exortam claro crepitu, largo fulgore, vero incremento; Sed enim materia leui, caduco incendio, nullis reliquiis?* Hæc planè eſt forma ſcriptionis Hurtadianæ, clamoſæ, ſtreperæ, vel etiam procelloſæ; peruersè æmulantis loquentem ex rubo Deum, vt ſcitè S. Ambroſius de Hirſuta & Hiſpida ſcriptione pronunciat. Præterquàm quod rubicetum eſt horridæ Latinitatis, nulla eruditione vernans, niſi quam identidem ſublegit ex Farragine Adagiorum, inconditè & abſque indicio carpta. Totum denique opus, ſupra Fabiorum betas inſulſum, nec quantouis pipere ac vino ingeſto, defatuandum.

Quod optimus Pater, (& Patrem nunc dico, qualem ſibi Auſonium Magiſtrum dixit S. Paulinus, *Dic & Magiſter, dic parens, dic omnia, Blanda atque ſancta charitatis nomina*,) talem alienorum ſcriptorum laceratorem, ira ſua dignum non æſtimauerit: accurri ego, repulſam feræ calami, breuem ſed validam, ſub nominis tui vmbella adornaturus. Tu obſeruantiam erga dignitatem tuam atque doctrinam, & certantem cum vtraque humanitatem, dignè Magni Conſilij Conſiliario, Magni Conſilij Angelum ſanctè æmulante, qua ſoles, rem literariam benignitate, complectere, & VALE.

IMMORTALES CHRISTI PVGILES,

Alexandriæ ſubleuandis lue contactis immortui 28. Februarij, Triumphales palmas in cælo aſſecuti Martyres, THOMÆ HVRTADO Filio Ephrem, ſapere ad ſobrietatem.

MAle feriatus es, audens in ſanctis Dei malignari, & quos Christus Martyres ſuos in cælo agnoſcit, tentans de gradu deiicere & prærogatiuis diuinitus collatis ſpoliare. Tu excuſans diuinam prædeterminationem quæ te ad fugiendum ineluctabiliter adegerit, Hiſpalim lue contactam præproperè deſeruiſti; nec impreſſis per nos veſtigiis inſtitiſti. Fuimus enim fortes in bello, & cum morte malorum omnium terribiliſſimo propter Deum generosè luctati, vitam generosè prodigentes per heroïcum actum charitatis qua maiorem nemo habet, decus & lauream Martyrum ſumus emercati: Tu prætexens ignauiæ

ignauiæ tuæ decreta adamantina, ſalutem æternam proximorum preſſorum extrema neceſſitate, (quantum in te fuit) abiecisti, nec contentus pretioſam vitam tuam locaſſe in tuto, mulces ſegnitiem tuam, ſatagens ab imitatione generoſæ charitatis noſtræ auertere cæteros, exagitando doctrinam nulli noxiam, miſeris vtilem vel etiam neceſſariam, Deo perhonorificam, qua apud eum Martyres dicimur, titulo vitæ pro veritate reuelata ex ſupernaturali motiuo deperditæ. Ita enim nos geſſimus audientes Chriſtum docentem per Apoſtolũ ſuum, ſicut Chriſtus animã ſuam pro nobis poſuit, ſic debere nos pro fratribus animas ponere. Hanc tu doctrinam, ignauiæ tuæ abblandiens & tui ſimilium tepenti charitati lenocinans, ſtramineis ratiunculis omni vitro fragilioribus oppugnas, illecebram charitatis ad miſeros ſubleuandos captatis prætextibus ſubmonens, & frigidam affundens benè animatis in facinorum noſtrorum imitationem. N I S A P I S & quæ malè in nos ac æmulatores noſtros chartis illiuiſti retexis, manẽnt te multa nec leuia mala, à Chriſto Xyſtarcho & Epiſtate noſtro, decorúmque quibus labores noſtros remuneratus eſt ponderatori æquiſſimo. Sat tibi fuerit fugiſſe illaudabiliter, & corij tui indemnitatem, ſaluti æternæ plurimorum quos iuuare poteras prætuliſſe. Abſiſte impulſione cæterorum ad eandem animi puſillitatem ac deiectionem. Non abſiſtes autem quamdiu ſcripta infamantia titulos noſtros quibus candidato Martyrum exercitui conſerimur, non aboleueris. Hoc ſaltem præſta, niſi velis à Deo ſagittas ſuas ardentibus efficiente, eis inuolui calamitatibus à quarum incurſu, nulla te ad fugam adamantina prædeterminatio eximet. Sape ſi te amas. Ne moretur te pudor noxius. Sẽtentiam falſam nunquam tenere prima laus eſt; ſecunda, mutare.

CAMILLVS DE NEVFVILLE, ARCHIEPISCopus & Comes Lugdunenſis, Galliarum Primas, Sanctioris Conſilij Regij Conſiliarius, apud Lugdunenſes, Foriſienſes, Bojolienſes, &c. Regius Gubernator.

VENIT in diſceptationem hæc Propoſitio [SS. Alexandri, qui titulo Martyrum honeſtantur in tabulis Eccleſiaſticis 28. Februar. & qui eorum imitatione ex puro motiuo Chriſtianæ charitatis ſupernaturalis, lue contactis miniſtrando, mortem contrahunt, ſunt apud Deum verè, & abſque improprietate Martyres.] Hanc propoſitionem à Theologis diſcuſſam, & approbatam veluti ſanam, & ſenſui Eccleſiæ, ac Sanctorum Patrum conſentaneam; Fratrum item, ac Coëpiſcoporum noſtrorum iudicio firmatam, Nos quoque approbamus, atque firmamus, & vt in Metropoli noſtra typis vulgari poſſit, concedimus. Adhæc S. Caroli imitatione, & aliorum magni nominis Præſulum exemplo, volumus, vt ſi (quod auertat diuina bonitas,) peſtis aliquando ingruat, curæ ſit Parochis & Concionatoribus, huiuſmodi doctrinam proponere, qua pij Miniſtri ſtimulentur ad tantæ charitatis, qua maiorem nemo habet, ſanctum exercitium generosè obeundum, eo animarum commodo, quod & maiores noſtri pridem collegerunt, & noſtra ætas ſuo experimento deprehendit.

Datum Viminatij 5. Octobr. 1655.

Locus † ſigilli.

CAMILLVS, *Archiep. Lugdun.*

APPROBATIONES.

OPuſculum Leodegarij Quintini Hedui S. T. D. pro aſſertione veri matyrij charitatis, ab Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Archiepiſcopo noſtro collaudata, à Reuerendis Patribus F. Stephano Molin, & Franciſco Reneuet, Carmelitis, Theologis Pariſienſibus, luce dignum iudicatum, nos quoque vt luce donetur, annuimus. Scriptum Lugduni 15. Decembris 1655.

DEVILLE.

CONSENTEMENT DV PROCVREVR DV ROY.

VEu l'Approbation cy-deſſus, ie n'empeſche pour le Roy, que ledit liure mentionné en ladite Approbation ſoit Imprimé, & mis au iour par auec Defenſes en tel cas requiſes. FAIT le 15. Decembre 1655.

SEVE.

VINCENT DE PANETTE.

APPROBATIONES.

TRactatus pro concluſione propoſita eſt luce dignus. Actum ſexta Decembris 1655.

F. STEPHANVS MOLIN, Carmelita, Doctor Pariſienſis.

F. FRANCISCVS RENEVET, Carmelita, Doctor Pariſienſis.

OPELLÆ SYNOPIS.

STATVS CONTROVERſiæ de vero martyrio Sanctorum Alexandrinorũ, tabulis Eccleſiaſticis inſertorum 28. Februar.

RATIONE idonea ſtabilitur.
Et authoritate Eccleſiæ.
Necnon Patrum ſuffragio.
Item conſenſu Doctorum, in ſcriptis publico datis.
Et aliorum in Ordines quinque digeſtorum.
Ordo I. in quo duodecim Academiæ.
Ordo II. in quo doctores ſingulares.
Luſitani. 52.
Hiſpani. 84.
Galli. 57,
Angli. 4.
Belgæ. 13.
Germani. 27.
Poloni. 22.
Itali. 5.
Ordo III. in quo Cardinales 13.
Ordo IV. in quo Magni Antiſtites. 12. (ti. 4.)
Ordo V. in quo graues teſtes verbo & facto ſuffraga-

Pars Negans.

Quibus antehac præſidiis nixa. Eorum recollectio & breuis diſiectio.
Nouæ pro eadem ab Hurtado, ſuppetiæ, diſcuſſæ, & profligatæ. Acies
Acies I. Hurtadij. Ex eo quod pars affirmans ſit noua.
Acies II. Ex eo quod martyrium ſit actus fortitudinis, quæ locum non habet extra bellum.
Acies III. Ex defectu Tyranni, impugnantis.
Acies IV. Quia hæc mors non eſt pro fide.
Acies V. Quia oratur pro ſic morientibus.
Acies VI. Ex Confixione Mariniana.
Exploſio Hurtadij, & encomium libri Theophili, ab Academia Valliſoletana.

Ad opus Hurtadij, Indices Tres.

PRIMVS biceps; *Vocum barbararum.*
Id eſt, *Solœciſmorum*, & *Conuitiorum*, opus Hurtadij inoculantium
II. *Vocum Græcanicarum.*
Id eſt, *Mendaciorum, Leuitatum, Furtorum, Thraſoniſmorum*, libro Hurtadij inſperſorum.
III. *Rerum Notabilium.*
Id eſt, ſpecimen *ineptitudinum* ac *ignorantiarum* Hurtadij, in hoc opere.

Oppellæ Clauſula;

Déque Hurtadij Logomachia, Indicium Academiæ Granatenſis.

THEOLO

THEOLOGIA ANTIQVA.

DE VERI MARTYRII notione.

ANTIQVA & hactenus apud Theologos recepta martyrij notio fuit, *mors oppetita propter Chriſtum*, ſiue *ob aliquam veritatem reuelatam.* Id enim eſt, quod Chriſtus inſinuauit, conſtituens præmium iis *qui perdiderint animam*, id eſt *vitam temporalem* in Dei cauſa, & *propter ipſum Chriſtum.* Qui modus loquendi, fert ſupernaturale quippiam, vt liquet ex ea phraſi, *gratia Chriſti.* Hæc cum ſit antiqua apud Theologos, & Eccleſiæ probata veri martyrij notio; ante hoc tamen trinoctium, exurrexit, qui eam notionem nouitatis damnaret, adeò præfidenter & infrunitè, vt tanquam dogma hæreticum, ac Eccleſiaſtica ſcita conuellens, omnibus ſecuribus cenſurarum, atque plauſtris conuitiorum, appeteret eam quam dixi, priſcam & doctoribus protritam martyrij notionem. Is fuit Thomas Hurtado, Clericus Regularis Minor, perappoſito cognomento *Buccaferreus*; ad ſecretionem à Valmaſedano. & Mindexarenſi. Et appoſitè ſanè, ſicut inter Theologos, alius *doctor Angelicus*, alius *doctor ſubtilis*, non nemo *doctor irrefragabilis*, vel *doctor ſolemnis* aut *illuminatus* audiuit; ita iſti, ab oris duritia belliſſimè quadrat *Buccaferrei* cognomentum, vt decurſus diſputationis monſtrabit. Non enim doctis dictis certat, ſed maledictis, (quod Priſcus Poëta faciendum negabat) & certat tanta clamoſitate ac præfidentia, vt Ennianum Taratantara, fragore ſuperet eius baubatus. Totus autem eius conatus quoad hoc negotium, in illud incumbit, vt fabrefacta ex ſuo cerebro noua notione martyrij, ſanguine (vt ait,) violenter per Tyrannum effuſo, rubricati; excludat è martyrum albo, Sanctos Alexandrinos, pro martyribus recenſitos in tabulis Eccleſiaſticis 28 Februarij, & iam olim apud Euſebium ex S. Dionyſio Alexandrino. Quamuis enim hi Sancti, quos Eccleſia in actu ſignato appellat *Martyres*, animam perdiderint propter Deum; id eſt vitam corpoream abiecerint propter exercitium virtutis Chriſtianæ, quæ fert, ſicut pro nobis vitam ſuam Chriſtus amiſit, ita nos debere pro fratribus animas ponere: Tamen non eſſe martyres vult Hurtado Buccaferreus, quia nullus Nero dedicator damnationis noſtræ, nullus Decius, nullus Diocletianus, aut Iulianus, iras in illos effudit in odium fidei: quod Hurtado vult, eſſentialiter, atque adeò indiſpenſabiliter, inuolui in definitione martyrij. Et contrarium, pronunciat *pluſquàm temerarium, & in fide nouum.* Ac proinde (iuxta Vincentium Lyrinenſem) *dogma corruptum, & ſenſui Eccleſiæ aduerſans.* Quid verecundamur dicere? *hæreticum & nullatenus ferendum* eſſe huiuſmodi placitum, arbitratur Thomas Hurtado.

2. Sit nihilominus, hæc omni acceptatióne digna concluſio.

Sancti Alexandrini, de quibus tabulæ Eccleſiaſticæ 28 Februarij; & qui eorum imitatione, ex puro motiuo Chriſtianæ charitatis ſupernaturalis, inſeruiendo lue contactis, luem ac mortem contrahunt; ſunt coram Deo verè & abſque improprietate martyres.

COnſultò, dico, *coram Deo*; quia hòc loco non quæritur de martyrio coram hominibus; Id eſt non quæritur, an tales ſint honeſtandi publicis honoribus, puta officio publico, ſacro, negatione ſuffragiorum; feſto, quæ omnia ſolent in Eccleſia martyribus deferri. Nam quamuis Eccleſia, Sanctis Alexandrinis prædictis, has prærogatiuas detulerit in ſuis tabulis 28. Februarij; tamen quoad alios charitatis pugiles, nihil tale ſingulatim edixit. At abſque præmiſſa vindicatione Eccleſiaſtica, nefas eſt aliquem donare illis honoribus, etiam ſi ob fidem ſit cæſus à Tyranno, vt infra dicam cum Molano quodlib. de tribus qq. cap. 6. Multa enim deſiderantur, vt aliqua mors pro fide oppetita, ſit verum martyrium.

Quouſque igitur Eccleſia, nos certos fecerit, in aliqua morte interueniſſe omnia quæ requiruntur ad verum martyrium, (vt ſanè fecit quoad Sanctos Alexandrinos, non quoad aliam ſingularem perſonam, etiamſi ſimili miniſterio immortuam;) vetamur publica illa decora cuiquam tribuere. Et ita oportuit conſtitui, ne frudes obreperent, & vt præcluderent figmenta, quod debitæ martyrio conditiones in alicuius

cuius

cuius morte interueniſſent, quando reuera non interueniſſent. Concluſio igitur propoſita, quatenus non ſiſtit in Sanctis Alexandrinis, ſed eorum quoque æmulatores comprehendit, intelligenda eſt de martyrio coram Deo; & (vt ita dicam) in foro poli, donec accedente vindicatione eccleſiaſtica, poſſit idem aſſeri in foro fori, & coram hominibus.

Congrua ratio ad firmandam Concluſionem.

SIc intellecta concluſio, ſtabilitur optima ratione, ex eo ducta; quod martyrium, de ſententia omnium doctorum, perpetuo Eccleſiæ vſu firmata, aliud nihil ſit, quàm ***mors oppetita propter veritatem aliquam ſupernaturalem***, ſiue ſpectantem ad fidem diuinam, ſiue ad aliam quampiam virtutem ſupernaturalem. Nam quamuis vulgatius & frequentius martyrium, ſit quod pro tuenda Catholica fide ſuſcipitur; tamen aliæ quoque virtutes infuſæ, poſſunt eſſe materia idonea veri martyrij, vt patet ex eo quod S. Ioannes Baptiſta, & S. Staniſlaus Cracouienſis Epiſcopus, ac S. Thomas Cantuarienſis, colantur in Eccleſia veluti martyres; & tamen non ſunt mortem paſſi pro fide diuina, ad quam eiurandam Tyrannus quiſpiam eo vrgeret; ſed paſſi ſunt pro aliis ſupernaturalibus virtutibus. Quanquam quia fides diuina prælucet omnibus virtutibus ſupernaturalibus, non malè, quoduis martyrium ad fidem pertinere, dici poteſt, vt notauit S. Thomas 2. 2. quæſt. 124. art. 5. quatenus quilibet martyr, (ſaltem in actu exercito,) atteſtatur alicui virtuti per fidem propoſitæ: quod decus non defuit SS. Alexandrinis, & eorum imitatione aliis ſimilibus, immorientibus miniſterio charitatis; cum mortem oppetant, atteſtantes in actu exercito, huic veritati reuelatæ, quod ſit ſanctum & Deo acceptum ponere animas pro fratribus, & vitam in cauſa Dei, & negotio ſalutis animarum prodigere. Concedendum igitur illis eſt, decus veri martyrij. Et ſanè omnia loca, quibus Chriſtus decora ad verum martyrium ſpectantia, ſtabiliuit, illud vnum depoſcunt, vt ***anima***, id eſt vita corporea, ***propter Deum perdatur, & tollatur crux, ac*** ſequendo Chriſtum, eiúſque veſtigiis inhærendo, ***miniſtretur Deo***: quæ omnia æquè locum habent in hac morte pro fratribus, ac in morte pro aſſerendo aliquo fidei dogmate, impugnato per Tyrannum. Itaque niſi quis gratis, & præter Chriſti mentem, velit ſibi cudere nouam martyrij notionem; & ex ſuo cerebro arctare ad fidem à Tyranno impugnatam: quod Chriſtus diffudit ad omnes virtutes ſupernaturales, (vt inferiùs ex Lanfranco, & Anſelmo monſtrabo;) cogetur fateri, mortem eorum qui miniſterio charitatis ſupernaturalis immoriuntur, (vt fecerunt SS. Alexandrini, & faciunt eorum æmulatione, curatores ægrorum de quibus agimus;) ſufficere ad verum & propriè dictum martyrium coram Deo. Incidens hoc negotium, occaſione Franciſci Boutoni miniſterij charitatis immortui, Encomiaſtes ***centum illuſtrium domus Dei***; negat huiuſmodi mortem eſſe martyrium: ait verò eſſe duntaxat ***generoſitatem.*** Audio, ſed admodùm ignoranter ſic pronunciari, nullus dubito. Nam martyrium, nihil aliud eſt quàm mors generoſè oppetita, ob tuitionem, aut ob exercitium veritatis alicuius reuelatæ, vt ex Lanfranco. S. Anſelmo, S. Thoma, & communiſſima omnium Theologorum aſſertione, præmiſi. Quid ergo ait iſte Gynæceorum Theologaſter, mortem in miniſterio charitatis oppetitam, non eſſe martyrium, ſed tantum generoſitatem? Itaque qui ſic loquitur monſtrat ſe terminos non intelligere ſed barrire vel rudere.

Eccleſia, pro concluſione propoſita.

RAtionis, tactæ veriùs quàm expoſitæ, efficaciam perſuadentes, & Patrum nonnulli, & ipſa in primis Eccleſia Catholica, aſſertionem propoſitam habuere ratam, & martyribus accenſuerunt eos, quos pro fratribus peripſema factos, in charitatis miniſterio morte defungi contigiſſet. Eccleſiæ ſuffragium, eo quod retulit fundamento nixum, proſtat vncialibus literis in Martyrologio Romano exaratum 28. Februarij, verbis illis. ***Alexandriæ, commemoratio ſanctorum Preſbiterorum; Diaconorum & aliorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum peſtis ſæuiſſima graſſaretur, morbo laborantibus miniſtrantes, libentiſſimè mortem oppetiere; quos velut martyres, Religioſa piorum fides venerari conſueuit.*** Non erat hìc quæſtio de fide, ſed tantùm de miniſterio charitatis, vt ex verbis allegatis eſt perſpicuum; & ex epiſtola Dioniſij Alexandrini apud Euſebium lib. 7. hiſt. cap. 16. & 17. vnde deprompta eſt horum Sanctorum martyrum memoria, intexta Martyrologio. Ludit vero Hurtado, cum ait, Eccleſiam non aſſerere ***Sanctos ei pio miniſterio immortuos, eſſe martyres***; ſed tantum affirmare, ***Religioſam piorum fidem, venerari ſolere eos vt martyres.*** Apertè enim eos donat ***martyrum*** titulo, eo ipſo quod agnoſcit, Religioſam piorum fidem honores Martyrum illis tribuere. Si enim pij fallerentur in ea honorum delatione, non eſſent à Religioſa fide commendandi, ſed explodendi ab anilitate & anomala pietate, quippè qui colerent ***veluti martyres***, qui reuera non eſſent martyres. Sicut è contrario, iure collaudantur à ſolida pietate, qui Sanctos Vincentium, & Anaſtaſium, Geruaſium, & Prothaſium, ac ſimiles, venerantur ***veluti martyres.*** Audin; ***veluti martyres***, etiam cum de indubitatis martyribus agitur. Vt proinde tricentur, qui in verbis Martyrologij allegatis, illud, ***velut***, contendunt eſſe particulam diminuentem; qua inſinuetur dumtaxat, aliquale, nec niſi ſimilitudinarium Martyrium. Hoc voco tricari. Nam particulæ illæ, ***velut***, & æquiualentes ***quaſi, ac tanquam***, eo loco & ſimilibus, vt benè notat S. Hieronymus Epheſ. 5. ad illud ***Veruntamen & vos ſinguli***, non ſimilitudinem, ſed identitatem ſonant. Niſi ſi Arianizare placeat, obtorto ad eum modum loco illo ex cap. 1. Ioannis; ***Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti.*** Sicut ergo ibi, particula ***quaſi***, exprimit dignitatem vnigeniti; nec eſt particula diminuens, ſed ſimpliciter enuncians; æquè ac cum dicitur, ***SS. Geruaſius & Prothaſius ſolent honorari veluti martyres***, Ita etiam in verbis ex Martyrologio adductis, particula, ***velut***, non eſt diminuens. Imo poſito quod Eccleſia vellet vti illis vocibus, ***religioſa piorum fides venerari eos conſueuit***, non potuit veritas martyrij eorum aliter exprimi, quàm adhibita particula, ***velut***, aliáve conſimili. Hiulca enim & abſona eſſet oratio, ſi diceretur. ***Religioſa piorum, fides eos venerari martyres conſueuit.*** Deſperarunt denique eluſionem teſtimonij ex Martyrologio propoſiti, qui videntes nuſquam patere effugium & fruſtra loco ipſis ſolis radiis ſcripto, affundi offucias; ſubmurmurarunt, ea verba eſſe Cardinalis Baronij, non ipſius Eccleſiæ. At cuiuſcumque demum ſint, Eccleſia ea verba fecit ſua, authenticè illa proponendo in ſuis libris Ritualibus, ſicut cum Paulu (iuxta,

(iuxta Origenem & Tertullianum ,) loca Ethnicorum allegauit, eo ipſo illa ſanctificauit, & ſua fecit. Vnde ſi prædicta Martyrologij verba ſorderent falſitate, fatendum eſſet, Eccleſiam errаſſe, & falſum doctrinæ pabulum appoſuiſſe gregi Christi; quod abſit vt ſano capiti excidat. Suffragatur inſuper S. Eccleſia concluſioni propoſitæ, quatenus in iiſdem ſuis tabulis, S. Deſiderium Lingonenſem,& S. Emmerannum Ratiſponenſem, Epiſcopos, habet pro martyribus; illum 23. Februarij, hunc 22. Septembris, quamuis non pro aſſerenda fide ſint mortui; ſed pro charitate in proximos, vt liquet ex actis eorum, quæ Surius diebus illis repræſentat.

Patres ad eandem mentem.

5. TEſtimonio Eccleſiæ,attexo nonnullos Patres, & quidem primæ notæ. Eiuſmodi eſt, Clemens Alexandrinus, quem tametſi ſoli ignorantes, *Sancti* prænomine afficiunt, qui reuera nullibi ab Eccleſia eo titulo honeſtatur, & ob admixtum per impios hæreticos, lacti doctrinæ eius, gypſum, inter Scriptores ſuſpectos à Gelaſio numeratus eſt cap. *Sancta Romana* diſt. 15. Fuit tamen vir doctiſſimus, ita vt à S. Maximo in diſput. contra Pyrrhum, appelletur *Philoſophus Philoſophorum*, & ab Euſebio 2. de præpar. cap.5. dicatur, *magnarum rerum ſcientia præditus, & vſu multorum negotiorum prudentiſſimus, qui patrias nugas à ſalutari & euangelica doctrina monitus, citò contempſit.* Tanti viri locus luculentus pro ſententia propoſita, habetur 4. ſtrom. eſtque expenſus in opere de Martyrio cap.2. part. 3. num.2.

Eiuſdem ſententiæ fuiſſe, Clementis diſcipulum Origenem Tomo 9. in Ioann. monſtratur eodem cap. 2. num. 4. & 5.

Inhæſiſſe eidem doctrinæ, ſui temporis fideles atque doctores, explicatiſſime tradit, eiſque ſubſcripſit S. Dionyſius Alexandrinus ea epiſtola quam ſuæ hiſtoriæ intexuit Euſebius, lib. 7. cap. 17. *alias* 20. aſtipulante per omnia ipſo Euſebio,doctiſſimo ſanè; ac ſi fuliginem detergas Arianam, probatiſſimo ſcriptore. Teſtimonium S. Dionyſij ab Euſebio relatum, expenſum eſt cap. illo 2. num.3.

S. Chryſoſtomus homil. 9. in epiſt. ad Philipp. agens de Epaphrodito, inhæret doctrinæ pro qua latagimus. Et idem facit hom. 5. aduerſùs Iudæos. Quem locum & alia ex eo, annotauit Academia Vilnenſis ſubſcribens huic doctrinæ, vt infrà referam.

Sanctus Auguſtinus diſertè à nobis eſt, epiſt. 180. expenſus, cap. illo 2. à num. 6. & addendus locus inſignis, quem ſuggeſſit R. P. Petrus à S. Ioſeph, confirmans hanc doctrinam ex ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, cap. 17.

Ruffinus in iis quæ ſpectant Origenem, & in quibus cum S. Hieronymo conflixit, minus benè audiuit in Romana Eccleſia. Quoad cætera, & à S. Paulino epiſt. 9. ad Seuerum, & a Caſſiano lib.7.de Incarn. cap. 27. nec non ab aliis apud Roſuedum ad lib. 2. vitæ Patrum, haud parcè collaudatur. Eius pro concluſione propoſita ſuffragium, expenditur cap. illo 2. num.3

Suffragium Autorum poſterioris æui, in ſcriptis publico datis.

6. SEcundùm Patres quos hactenus protuli, attexendi ſunt poſterioris æui ſcriptores; quorum non pauci Patribus ſuppares; & quibus ſecundum ab eis locum, ſolum tempus dedit, vt de Baſilio ad Apoſtolos comparato, aiebat Nyſſenus. Ex iis ergo ſcriptoribus, quorum opera in vulgus manarunt, & prælo ſubiecta ſunt, præter cæteros, concluſionem propoſitam, qua verum *charitatis* ſiue *miſericordiæ* martyrium, Sanctos Alexandrinos & eorum imitatores honeſtaſſe aſſeritur; tradiderunt qui ſubiiciuntur.

Iacobus Cardinalis de Vitriacó in hiſt. Occident. cap. 29. *pag. mihi* 338.

S. Bonauentura Cardinalis & Doctor Eccleſiæ lib. 2. de profec. relig. cap. 28. Verum eſt, hoc opus à non nemine abiudicari Sancto Bonauenturæ, & tribui fratri Dauidi ab Auguſta, ſanctitate & doctrina, in ordine Minorum conſpicuo: adeò autem antiquo, vt fuerit ipſius S. Franciſci æqualis. Itaque alterutrius ſit illud opus quò concluſio propoſita affirmatur, non multùm intereſt.

7. S. Bernardinus Senenſis, explicatiſſimè tradit quod intendimus, in paræneſi ad ſocios Senenſes, habita per tempus peſtis, & diffusè relata à Petro de Natalibus in ſancti viri actis. Idem habet S. Bernardinus tomo 3. ſerm. de quinta beatitud. art. 3. cap. 3. & in opere de Euangelio æterno, ſermóne 7. art. 2. cap. 1. Vt ſit extra dubium, hanc fuiſſe S. Bernardini mentem,audiendus eſt eiuſdem S. Bernardini ſodalis, doctrina & vitæ ſanctitate S. Bernardino germanus. F. Bernardinum Feltrenſem dico, ex eadem Minorum familia; cui omnia S. Bernardini ſenſa intimè perſpecta erant, fuitque vir potens verbo & opere. Is anno 1476. graſſante Patauij peſte, ad ſocios animandos vt lubentes accurrerent ægris miniſtraturi; protulit authoritatem S. Bernardini, vt Vvadinghus ad illum annum num. 13. his verbis refert.

Bernardinus Feltrenſis, conſodales ad opera miſericordiæ vulnerſæque charitatis ſubſidia peſtilentibus exhibenda exhortatus, aſſerebat, docuiſſe S. Bernardinum Senenſem, his pietatis operibus aſſuetum, eos qui pro Chriſti amore ſe tanto periculo exponebant; contagioſis ſeruiendo, ſi in hoc Chriſtiano fratrum obſequio morerentur, pro martyribus habendos. Vnde factum eſt,vt omnes fratres, ſponte ſe huic deuouerint miniſterio; habuerintque miſeri languentes, qui corporibus mederentur & animis.

B. Ioannes de Capiſtraſto, ex S. Bernardini ac ſua ſententia, idem tradit in Sancti Bernardini actis.

8. B. Laurentius Iuſtinianus inhæret eidem doctrinæ, loco qui expenſus eſt in opere de martyrio parte 3. cap. 2. num. 6.

Raynerius de Piſis, aperte ſtat pro eadem doctrina, in Pantheologia v. *Martyrium* cap. 3.

Bernardinus de Buſtis,ſubſcripſit eidem ſententiæ, in Quadrageſimali parte 1. ſerm. 39. part. 2. *littera* N. Allegantur ab eodem duo quos proximè ſubiicio.

Aluarus Pelagius, apud quem extat hæc doctrina lib. 2. qui eſt de planctu Eccleſiæ art. 49. *ſub finem*, verſic. *Octauò eum patitur.*

Franciſcus de Mayronis. Huius ſuffragium ex tractatu ipſius de martyrio,allegat Buſtius: ſed eum tractatum adhuc quæro. Diſertè verò habet Mayronis quod

quod intendimus, ſerm. 1. de S. Stephano, articul. 4. §. *Tertio ſuſtinendum.*

Gulielmus Pepin. ord. Prædicat. Sixto Senenſi laudatiſſimus, concedit in partes noſtras ſerm. 27. Roſarij aurei, verſic. *Tertio ipſum.* Adſcribuntur item omnes ſequentes.

Henricus Sedulius in hiſtoria Seraphica ad vitam S. Bernardini Notat. ad cap. 11.

Nicolaus Serarius in Epiſtolam Gregorij II. ad S. Bonifacium Moguntinum. Eſt epiſtola 126. inter Bonifacianas.

9. F. Dominicus Grauina ord. Prædic. in voce Turturis parte 1. cap. 29. explicatiſſimè & conceptis verbis.

Baltazar Gomeſius ab Ameſcua lib. 2. de poteſtate in ſeipſum cap. 4. num. 9. & 10.

Ioannes Bourghoſius lib. de Iubilæo cap. 23.

Coſmas Lenzus in præludia ad hiſtoriam Clericorum Regularium miniſtrantium infirmis, num. 69. & 71.

Auguſtinus Turtura lib. 4. de vita Hieronymi Æmiliani, fundatoris Clericorum regularium Somaſchæ, cap. 6.

Cornelius à lapide ad cap. 11. Oſeæ *in ipſo fine.*

Horatius Turſellinus lib. 1. de vita S. Xauerij, cap. 13.

Zacharias Bouerius Tom. 2. Annal. Capucinorum locis omninò multis, ibi paſſim obuiis.

Franciſcus Longus a Coriolano, in Chronol. ad annum Chriſti 263.

Lucas Vvandinghus in Annal. Minorum ad annum 1380. num. 10. & in Bibliotheca Franciſcana, contexens ſyllabum martyrum ſui ordinis.

Franciſcus Agnado, explicatiſſimè & ex profeſſo Tomo 1. de perfecto Religioſo, parte 3. tit. 2. cap. 2. Liber eſt cuſus Matriti anno 1629. cum multiplici approbatione.

Antonius Deſlions fusè, Tract. de parabolanis S. Eligij cap. 6. ſect. 2.

Ioſephus Ripamontius lib. 3. de peſte Mediolanenſi anni 1630. *pag. mihi* 151.

Petrus Ribadeneira lib. 4. de vita B. Borgiæ c. 8.

Ioannes Rho de varia virtutum hiſtoria lib. 1. c. 6. 9. 10. & in parænesi ad ſocios, habita anno 1630.

Oldericus Raynaldus ad annum Chriſti 263.

Philibertus Marchinus, *ex inſtituto*, lib. de bello diuino parte 1. cap. 7.

F. Lucas Caſtellinus ord. Prædic. lib. de exigentia miraculorum ad Canonizationem martyrum, puncto 2. num. 28.

Ioannes Euſebius Nerembergius Tomo 2. de viris illuſtribus ſui ordinis, agens de Franciſco Boutono: & Tomo 3. agens de Antonio Sanches; & cum deſcribit obitum beati Aloyſij Gonzagæ, nec ſemel alibi.

10. Abrahamus Bzouius Ord. Prædic. ad annum Chriſti. 263.

Baltazar Telles parte 2. chronici ſui Luſitani lib. 4. cap. 43. nominatim num. 4. & 12.

Iacobus Lobetius, diligenter & floridè, lib. 1. de Chriſtiana fortitudine cap. 2. §. 6. & 7.

Laurentius Condius à Ripa Tranſonis, collector Bibliothecæ homiliarum, opuſc. de Medic. aduersùs peſtem; *pag. mihi* 183.

Petrus Moratus Opuſc. de peſte Bononienſi anni 1630. cùm agit de Angelo Orimbello, & de Ioanne Maria Scaboſſio ac Dionyſio Benedello Cartuſianis: ac Bartholomæo à S. Philippo, Carmelita Tereſiano, miniſterio ægrorum immortuis, ad id allegans Cardinalem Spadam.

Antonius de Paulo Maſini in ſua Bononia *pag. mihi* 172. agens de peſte anni 1630.

Franciſcus Antonius Sarrus, toto opere cui titulus, *Glorioſus triumphus inuictæ mortis ex charitate.*

Ioannes Gruzexuſchi tomo 2. de vnione hominis cum Deo lib. 1. cap. 1. ſect. 13. num. 44.

Stephanus Binetus lib. de Antidotis contra peſtem, editionis ſecundæ, toto capite octauo.

Franciſcus Bordonus Tomo 2. conſilior. regular. reſolutione 77. num. 32. indicatus à R.P. Antonio Diana.

11. Ioannes Bagotius lib. 5. demonſtrat. dogm. Chriſtiano. diſp. 7. cap. 5. ſect. 3. ex profeſſo & ſolidè.

Ildefonſus de Flores in opere de inclyto martyrij agone, num. 253. & 1298. Idem autor in præfat. ad lectorem, & num. 144. ac num. 1267. & ſæpè alibi, tot encomiis exornat opus *de martyrio per peſtem,* vt ſatis liqueat, eius operis doctrinam ipſi omninò probari.

Bartholomæus Guerrero 2. part. Glorioſæ hiſtor. ſui ordinis. cap. 17. cum agit de Petro Maſcaregna.

Ludouicus Vrreta Ordin. Prædic. cap. 7. hiſtor. Æthiopicæ ſui ordinis. Quæ eſt quidem opus geminum veræ hiſtoriæ Luciani. Tamen authoris mentem quoad hoc disertè præfert.

Gulielmus Eſtius in epiſtolam 1. Ioan. cap. 3. ad illud, *debemus pro fratribus animas ponere.*

12. Ioſephus Silos, author hiſtoriæ Clericorum regularium Theatinorum, diſertè lib. 13. *pag.* 541. Et addit eandem eſſe grauiſſimorum hominum ſententiam, à ſe alibi firmandam. Opus eſt Romæ vulgatum, cum multiplici approbatione Theologorum eiuſdem Ordinis: & cum inſigni encomio R.P. Hyacinthi Balada Ordin. Prædicat. commendantis in ea hiſtoria *veritatis candorem, & doctrinæ ſoliditatem.* Verum eſt, locum annotatum quo author explicatiſſimè agnoſcit verum martyrium miniſtrorum de quibus agimus, non comparere in pleriſque exemplaribus: quia Politiciſmus Auguſtini de Bellis, contra authoris expreſſam mentem, expunxit eam periodum, & ſuppleuit camem pro ea, mutato folio. Sed ſententia autoris, in primigeniis & ſynceris exemplaribus, quorum omnino multa ſuperſunt, eſt apertiſſimè & conceptis verbis, ea quam retuli.

F. Ioannes Thomas Caſtaldus de Alaſſio Ordin. Prædic. Romanæ Inquiſitionis Cenſor & Conſultor, in opere *de poteſtate Angelica*, recens Romæ cuſo, magniſque elogiis à Theologis exornato, nec abſque approbatione F. Ioannis Baptiſtæ de Marinis, ordinis Magiſtri, in lucem emiſſo, Tomo 1. diſt. 2. quæſt. 1. artic. 5. dub. 1. curioſo, *pag.* 240. §. *ad fundamentum Salmeronis*, manifeſtè agnoſcit martyrium pro quo hîc certamus; eodem ordine illud recenſens, quo martyrium S. Ioannis Baptiſtæ, & ſancti Thomæ Cantuarienſis; qui licet non ſint mortui pro fide, ſunt tamen verè martyres, quia ſunt mortui pro virtute ſupernaturali, ſicut SS. Alexandrini, & eorum in ſimili miniſterio ac obitu imitatores, moriuntur pro miſericordia & charitate Chriſtiana. Et huius quoque operis editio, hac in parte, Spathæ impactione, exectionem ſubiit. Sed genuinam authoris mentem, exemplaria ante truncationem diſtracta quorum pleraque ſuperſunt, faciunt liquidò teſtatam. Itaque ſi Ambroſius Morales, ob vltroneam caſtrationem, exactus eſt ex ordine Prædicatorum; F. Caſtaldus, qui ſtetit in ordine ſuo, inuitus ac renitens ſubiit exectionem.

Petrus

Petrus Redanus in lib. 1. Machab. cap. 8. n. 35.
Franciſcus Salinas in cap. 1. Ionæ quæſt. 87. n. 14. ſtat explicatiſſimè pro concluſione propoſita.
Paulus Ragueneau, deſcribens glorioſa funera, Ioannis de Brebœuf & Gabrielis l'Allemant 1649. planè idem aſſerit.

Qui extra ſcripta typis vulgata, martyrium SS. Alexandrinorum & aliorum miniſterio charitatis chriſtianæ immorientium, agnouerunt.

13. IN eodem ſenſu de vero charitatis martyrio, cum prolatis hactenus autoribus, fuere grauiſſimi per vniuerſam Europam magiſtri; quorum aliqui, concluſionem cui probandæ inſiſtimus, *ſimpliciter & abſolutè* aſſeruerunt: alij addiderunt, *eam eſſe certam & nulla ſolida difficultate grauari.* Nonnulli affirmarunt eſſe *ſaltem omninò probabilem, & nulli prorſus cenſuræ patere.* Quidam dixerunt *eſſe veriſſimam.* Omnes verò eam commendarunt tanquam, *valdè piam & admodùm vtilem in tempore neceſſitatis, atque talem vt nihil poſſit ab ea mali timeri: poſſit autem ingens ex ea & copioſus fructus colligi in die malo.* Experimento enim deprehenſum eſt, ſacros miniſtros, quibus frigentibus multæ animæ periiſſent, huius doctrinæ incentiuo animatos, atque ſuccenſos, plurimis ſaluti fuiſſe. Imò grauis Theologus Polonus, Nicolaus Cichouius, altùm ingemuit, cum audiuit tentari à quibuſdam huius doctrinæ conuulſionem; miſeratus ſortem miſerarum animarum, ſi molitio iſtis tricatoribus ex voto ſuccederet. Vt ergo Magiſtros quos propoſui ſuffragatores adhibeam, ſecernendus eſt multiplex eorum ordo. In primo, collocabo aliquot Academias, quæ rogatæ ſententiam de vero martyrio SS. Alexandrinorum, & eorum qui ſimili morte in Chriſtiano miniſterio ſunt perfuncti, publico Academiæ nomine, poſt accuratam diſcuſſionem, reſponderunt, partem affirmantem *eſſe vſquequaque ſanam, & vndequaque admodùm piam, ac vt minimum omninò probabilem, ac proinde poſitam extra omnem denigrantis cenſuræ aleam.* Et aliquæ earum, non contentæ nuda huius ſui iudicij enunciatione, fortes nec breues in eam rem diſſertationes addiderunt, quibus conſentaneè ad Scripturas, Patréſque, & ſolidam Theologiam, ita ſtatuendum eſſe demonſtrarent. Quod ſuffragium quanti eſſe debeat, Chatarinus certans pro conceptione, rectè oſtendit.

Alter ordo erit Doctorum ſingularium ex variis Europæ regionibus: initio ducto ab extrema Luſitania: Tum ad Hiſpaniam, Galliam, Angliam, Belgium, Germaniam, Poloniam, Italiam, progrediendo, annotatis ſingulorum Doctorum ſyngraphis; quarum archetypa & adſcriptiones, ne quid fraudis ſubreperet, Reuerendiſſimus D. Hilarion Rancatus Abbas Ciſtercienſis, accuratè recognouit, & omnia ſyncera eſſe atque legitima, vbi intereat, cum fide retulit. Acceſſere tamen poſtea, (ex Luſitania præſertim,) variorum Doctorum ſingularium ſuffragia; quorum fidei Notarius publicus eſt atteſtatus. Ordo tertius, erit Patrum Purpuratorum. Quartus ordo erit magnorum Antiſtitum infra Purpuratos. Quintus complectetur eos qui verbo & opere, citra ſcripturam, ſuffragati ſunt doctrinæ pro qua ſatagimus. Et accedent pro coronide, nonnulla diuinæ ſuffragationis indicia.

ORDO I.

Academiæ illuſtres pro veritate Martyrij SS. Alexandrinorum, & ſimiliter morientium.

14. VIlnenſis Academia apud Lithuanos, anno 1649. Iunij 15. aſſeruit, & annotatis aliquot Patrum locis firmauit, propoſitionem qua affirmatur; verum martyrium SS. Alexandrinorum ac ſimilium miniſterio ægrorum ex ſupernaturali charitate immortuorum; *non modò rectæ Theologiæ aduerſam non eſſe, ſed etiam tam quoad modum loquendi, quàm quoad rem ipſam, eſſe SS. PP. omninò conformem.* Quod eſt dicere, eſſe vſquequaque ſanam & nulli cenſuræ obnoxiam.

Viennenſis Vniuerſitas Auſtriaca; anno 1650. Septemb. 6. declarauit aſſertionem veri martyrij SS. Alexandrin. & aliorum ex ſimili chriſtiana charitate demortuorum, eſſe *omninò probabilem, & nulla prorſus cenſura dignam.*

Pragenſis Acad. Cæſarea Ferdinandæa, ann. 1650. Decembr. 10. cõcluſionem cui probandæ inſiſtimus; *non modò puram, & improbato doctrinæ fermento liberam* cenſuit, ſed etiam *ſimpliciter veram*: In quod omnes Doctores conſenſerunt. Quin etiam maior pars Doctorum, eam aſſertionem *penè certam* eſſe affirmauit; Tréſque nominatim, triplici ſcripto commiſſa diſſertatione præualida, eum ſenſum communiuerunt.

Aquiſextienſis apud Salyos Academia ab Henrico IV. inſtauratore *Borbonia* denominata; re (vt ait) maturè perpenſa, & attentè librata, aſſertionem de qua hic agimus, pronunciauit *tutam, & quæ publicè doceri, ac de ſacris pulpitis prædicari abſque timore cuiuſquam periculi queat.* Anno 1632.

Academia Bituricenſis, poſt accuratum (vt ait) diligénſque examen, prædictam doctrinam pronunciauit, *omninò probabilem; atque adeò nulli Cenſuræ Theologicæ obnoxiam,* anno 1651. Febru. 27.

15. Academia Muſſipontana apud Lotharingos, profeſſa diligens examen eſſe præmiſſum; declarauit, aſſertionem de qua hic agitur, *& probabilem eſſe, & adeò non repugnare ſanæ doctrinæ, vt etiam bonis moribus prodeſſe egregiè poſſit.* Ita ſcriptum 4. Martij anno 1651.

Facultas Theologica Dolana apud Sequanos 15. Ianuar. 1632. luculentum teſtimonium perbibuit probabilitati doctrinæ prædictæ, eíque debitæ à quauis cenſura immunitati.

Academia Valentina Cauarum, vnanimi (vt ait,) Doctorum ſuorum conſenſu, verum martyrium pugilum charitatis pro quo ſatagimus, agnouit; & eius aſſertionem *Orthodoxam ac prælo dignam* iudicauit S. Iulij 1652.

Academia Herbipolenſis 12. Aprilis 1653. aſſertionem cui probandæ inſiſtimus, cenſuit *probabilem*: & ab extrinſeco, ob ſuffragationem grauium doctorum; & ab intrinſeco, quia nititur valdè rationabilibus fundamentis: Et quia (vt ait) omnia quæ in contrarium opponuntur, nullo negotio depelluntur.

Academia Oſſunenſis, vltimo Nouembris 1652. illuſtri elogio, verum martyrium mortem in charitatis miniſterio oppetentium, exornauit, & eius aſſertionem cuiuis periculo ſubduxit.

Academia Granatenſis 9. Octob. 1653. verum eſſe eorum martyrium qui ex charitate mortem oppetunt,

non à Tyranno, ſed à Peſte illatam, præclaro teſtimonio confirmauit; Monſtrans, etiam ſi hoc non ſit martyrium, ſi notio (*martyrij*,) arctetur ad mortem à Tyranno fidei inimico irrogatam propter fidem; tamen eſſe verum martyrium, ſi notio (*martyrij*,) diffundatur ad omnem mortem pro virtute Chriſtiana, & veritate quacumque reuelata oppetitam: *Quam martyrij* notionem, approbari ait à grauiſſimis Theologis, nec poſſe ſolidè reiici.

Academia Valliſoletana, adeò ſplendidè doctrinam de vero martyrio per peſtem, & librum quo tradita eſt, commendauit, vt nihil vltra deſiderari poſſit. 12. Iunij 1651.

ORDO II.

Doctores ſingulares ex omni natione Europæa.

Doctores Luſitani pro Martyrio per Peſtem.

16 SEbaſtianus d'Abreu, Academiæ Eborenſis Cancellarius S. Theologiæ Doctor, & primarius Magiſter, ex communi (vt ait) iudicio Sapientiſſimorum Doctorum prædictæ Eborenſis Academiæ, quos propoſitionem de qua agimus publicè pridem profeſſos refert; eandem propoſitionem *vſquequaque ſanam & omni acceptione dignam* pronunciauit, *tanquam SS. Patribus & antiquis iuxta ac recentioribus Theologis probatam*: Et quod plus eſt, (vt addit,) *ab ipſa Romana Eccleſia veritatis magiſtra in ſuis ſacris tabulis canonizatam*: Eboræ 6. Iunij 1642.

D. Thom. à S. Ioanne Euangeliſta, ibidem Eboræ 20. Decemb. 1642. illuſtriſſimum encomium eidem doctrinæ panxit.

Andreas ab Almada, natalibus, & doctrinæ fama, longáque Theologiæ profeſſione, in Academia Conimbricenſi clariſſimus, conſultus de hac doctrina, ab Archiepiſcopo Roderico à Cunha *puram & ſanam, ac ſolidam eſſe*, profeſſus eſt; referente ipſo à Cunha, loco inferiùs annotando.

Franciſcus Suares Iunior, (alter à Granatenſi,) Conimbricæ 9. Decemb. 1648. eandem doctrinam prolata multiplici ſuorum Luſitanorum aſtipulatione, firmauit.

Franciſcus Trixera, eidem doctrinæ ſubſcripſit, ibidem Conimbricæ, pridie idus Decembris 1652.

Antonius Gondiſaluus, hanc veritatem cenſuit *liquidam*. Eboræ 30. Octobr. 1649.

Franciſcus Pinero, eandem doctrinam, *non modò probabilem & omni cenſura liberam, ſed etiam penè certam* dixit, & optimo diſcurſu firmauit.

Ioſephus à Brito Eborenſis, S. Theologiæ profeſſor, conſenſit 20. Auguſti 1649.

17. F. Ioannes de Andrada Septenſis, S. Theologiæ Profeſſor emeritus, & ord. S. Trinitatis redemptionis captiuorum Prouincialis; non obiter, aut breui ſyngrapha, ſed iuſto opere quod ad manum eſt, certãit pro doctrina cui firmãdæ inhæremus. Libri titulus eſt; *Apologia pro vero & proprio martyrio per peſtē & pro propoſitione affirmante eos qui purè ex Chriſtiana charitate immoriuntur miniſterio lue contactorum, (vt fuere SS. Alexandrini de quibus tabulæ Eccleſiaſticæ 28. Februarij,) eſſe abſque improprietate martyres, veram eſſe ſaltémque probabilem, & extra omnem cenſuræ aleam.* Subſcripſere ei libro, & veritem doctrinæ in eo traditæ, luculenter firmarunt Sapientiſſimi S. Theologiæ Magiſtri ex Conimbricenſi ac Eborenſi Academiis: Præter nonnullos ex iam annotatis, quia eorum ſyngraphæ ocyùs innotuerunt, permulti ex ſolo Patris de Andrada libro comperti, quorum nomina ſubiicio.

18. Baltazar Telles 7. Calend. Februarij 1650.
Martinus Leitao 24. Februarij 1650.
Matthæus de Figueredo 4. Februarij 1650.
Ignatius Maſcarenzas 31. Ianuarij 1650.
D. F. Martinus Preyra 14. Februarij.
F. Antonius Texeira Magiſter Emeritus 17. Februarij.
D. F. Adrianus Petrus, Qualificator Inquiſitionis, 17. Febr.
D. F. Iſidorus da Luz 17. Februarij.
Præſentatus F. Leonardus de Sancto, lector primarius.
D. Georgius à S. Auguſtino Can. Regularis 18. Febr.
D. Ludouicus Rodrigius 4. Martij.
D. Franciſcus Valens 8. Februarij.
Paulus Gomeſius 7. Martij.
Cornelius de S. Patricio 16. Martij.
Emmanuel Maſcarenzas 26. Martij.
Paulinus Riteyro 10. Maij.
Antonius Pinheiro 26. Maij.
D. Ioannes Cabral 28. Maij.
Antonius Leyte 8. Iunij.
D. F. Richardus de Sancto Victore 6. Nouemb.
D. F. Philippus d'Abreu 19. Nnuemb.
D. F. Ludouicus de Sa 22. Nouemb.
D. F. Gabriel de Almeida 23. Nouemb.
D. F. Ioſephus Vieira 23. Nouemb.
D. F. Ioannes de Sexas 23. Decemb.
D. F. Ludouicus Poinſot. 24. Nouemb.
D. F. Cyprianus de Mendoza 27. Nouem.
D. F. Emmanuel ab Aſcenſione 27. Decemb.
D. F. Leo à S. Thoma 27. Nouemb.
Ioſephus de Seixas 28. Nouemb.
Petrus Peixoto Qualificator Inquiſitionis 28. Nouemb.
Lucas Veloſo Profeſſor Emeritus 28. Nouemb.
Michaël Linteo 24. Februarij 1651.
Edmundus Guelli 4. Martij.
D. Antonius Gonſalues 19. Ianuarij 1651.
D. Benedictus Pereyra 20. Ianuarij 1651.
D. Antonius Fernandes 20. Ianuarij 1651.
F. D. Ioannes à Sylueira 17. Martij.
Iacobus Fernandes 26. Ianuarij.
D. Andreas Furtade de Mendoza Decanus Vlyſſiponenſis 15. Martij.
F. D. Antonius de Moraës 28. Aprilis.
D. F. Ioſephus de S. Maria 29. Aprilis.
F. Licentiatus Ioſephus de Gama idibus. Maij.

Ad calcem ſubſcriptionum, apponitur authentica fides Pantaleonis Feoley, Notarij Apoſtolici; teſtantis omnia prædicta teſtimonia, ſolo hîc Doctorum nomine, & nota diei, & anni, breuitatis cauſa repræſentata, (reciſis elogiis, quibus doctrinam libri Doctoris Andradæ exornant,) à prædictis Doctoribus ac ſapientiſſimis Magiſtris, tota Luſitania illuſtribus verè manaſſe.

Doctores Hiſpani ad eandem mentem.

19. SVbſcripſerunt eidem doctrinæ, primarij quique Magiſtri Hiſpani, pro variis ſedibus ſeorſim recenſendi. Sed dimiſſis in præſentia & ad volumen ſpiſſum poſtea edendum reſeruatis, multorum ex ipſis, ad hanc veritatem firmandam, diſſertationibus, & præclaris huius doctrinæ encomiis; *E Salmanticenſibus*, ſubſcripſere 6. Iulij 1647.
Bernardus Aldrete.
Andreas Mendo.
Lupercius Aquayo.
Franciſcus Cachupin.
Richardus Linzo.
M. F. Alfonſus Peres, ibidem 8. Iulij.
M. P. Franciſcus de Roys.
M. F. Gaſpar de los Reges, Cathedraticus S. Scripturæ.
M. F. Ioſephus Romero 9. Iulij.
E Complutenſibus. Gaſpar de Ribadeneira. 25. Iulij 1647.
Franciſcus Ildefonſus.
Franciſcus de Ouiedo Sanctæ Inquiſitionis Cenſor. 1. Auguſti.
D. Ioannes de la Gueruele, Regens cathedræ Durandi, 12. Auguſti.
D. Ioannes Gonus, Salius de Caſtilla Martinius, Primarius S. Thomæ interpres 13. Calend. Septemb.
20 *Alia vice, hoc eſt anno 1652. complures ex eadem inſigni Academia Doctores, doctrinam pro qua ſatagimus, ſua à ſcriptione firmarunt; quorum hæc ſunt nomina.*
D. Petrus Dias Maiorga, Rector Academiæ 18. Aprilis.
F. Chryſoſtomus Caſtro 20. Aprilis.
D. Ioannes Zafrilla de Azagra.
D. Ioannes Fuertes, *adducens Lyrannum ad illud capitis octaui ad Roman.* Scimus quia diligentibus Deum.
D. Sebaſtianus de Medina.
D. Franciſcus de Gleycalde.
D. Ioannes Antonius de Veroſtegne.
F. Maurus de Villa-verde.
F. Michaël de Villa-verde, Lector primarius adducens Scotum in 4. d. q. 3. §. *hic dicitur.*
F. Ildefonſus Pacheco.
F. Ioannes Fernandus, doctor primarius 2. Maij.
F. Martinus de Villanoua 22. Maij.
F. Ioannes Prudentinus 22. Maij.
Didacus de Oquete, S. Scripturæ Profeſſor.
Matthæus Aloya.
Ignatius Rodrigues.
Ex his lectiſſimis tam celebris Academiæ magiſtris Rectori ſuo ſuccenturiatis, aliqui *hanc doctrinam veriſſimam* eſſe profitentur, *& Chriſti fidelibus vtiliſſimam, ideòque dignam quæ ad ſalutem animarum euulgetur.* Alij dicunt eſſe *doctrinam certam; Et reperiri in pluribus doctiſſimis, & Catholicis valdè ſcriptoribus* affirmant, nominatimque in D. Thoma 2. 2. quæſt. 124. art. 5. & ibidem Caietano. Alij tradunt eſſe *aſſertionem Catholicam, & piam, ac Reipublicæ Chriſtianæ vtiliſſimam.* Sunt qui ſtatuant eſſe *euidentem, vt potè ex Scriptura, Eccleſiæ ſcitis, ac Patribus, manifeſtiſſimè deductam.* Omnes vt minimum, pronunciant eſſe ſententiam *probabilem* quo ipſo, cuiuis cenſuræ illam ſubducunt.

21. *E Matritenſibus.* Manuel Pardo 8. Iulij, *adeò certam* duxit doctrinam propoſitam, vt dixerit, *eum, qui contrarium aſſeruerit, planè malè iudicare.* Monſtrátque *eſſe ſententiam D. Thomæ.* Adſcribuntur eidem doctrinæ, ſequentes.
Alfonſus Yanes S. Theologiæ profeſſor 10. Iulij.
Antonius de Serna.
Auguſtinus de Caſtro, Regius Eccleſiaſtes.
Ambroſius de Penaloſa.
Didacus de Celada, vbertate voluminum, toto notiſſimus orbe.
F. Ioannes de Ponce Leon 16. Iulij.
F. Ioannes Alfonſus de Herrera S. Inquiſitionis Cenſor.
F. Franciſcus Boyl Concionator Regius 11. Iulij.
F. Gabriel Adarze de Santander.
F. Diego Teran de la Penna.
F. Lucas de Loçoia.
F. Ludouicus Moya, Coronel 14. Auguſti.
22. *Ex Hiſpalenſibus,* Ioannes Mendez, egregiè in hanc rem diſſerit 11. Iulij. Idem cenſuerunt qui ſequuntur.
Ferdinandus de Mendoza.
F. Fernando Moſcoſo, lector de prima, de Theologia.
Chriſtoforus Ruiz 28. Auguſti.
Didacus Lopes 18. Iulij.
Didacus de Alalmol.
Petrus de Eſquiuel.
D. Lucas Ximenes Villagran, Vicerector. Iulij 13.
D. Marcus de Pedraſas, primariæ Cathedræ Theol. moderator.
M. F. Alfonſus de Soto Maior S. Theologiæ profeſſor.
F. Antonius Vigo 8. Auguſti.
M. F. Hieronimus de Soto Maior, Cenſor Sancti Officij.
F. Nicolaüs Baptiſta 9. Auguſti.
F. Ioannes Alarques 12. Aug.
F. Antonius Ximenes 16. Aug.
F. Andreas de Guadalupe, Lector Iubilatus 15. Aug. dicens eſſe *doctrinam planè nitentem, & perſpicue traditam à S. Thoma.* Adſcribuntur.
F. Franciſcus Velaſques.
F. Alfonſus de la Penna 19. Aug.
M. F. Onuphrius Ximenes 22. Aug.
M. F. Sebaſtianus Capote.
M. F. Franco, Lector Theologiæ, Emeritus.
M. F. Ioannes à S. Franciſco.
23. *E Conchenſibus* valdè hanc doctrinam commendat Ioannes Saure S. Theologiæ profeſſor 22. Iunij.
D. Ioannes Renatus, ibidem, hanc aſſertionem cenſet *adeò certam*, vt dicat, *eius improbatores errare contra fidem, eo quod impugnent Eccleſiam in ſuis ſacris Tabulis.*
E Barchinonenſibus. D. Vincentius Nauarra 20. Nouemb. 1647. & 24. Febrnar. 1648. multis elogiis adhibitis inhæret doctrinæ propoſitæ.
D. Ioannes Baptiſta Catala, vltimo Ianuarij 1651.
E Valliſoletanis, collaudarunt aſſertionem propoſitam.
F. Luiſius Lectagino.
F. Didacus Enriques.
F. Franciſcus Agnado, S. Scripturæ Profeſſor.
F. Placidus del Plano.
Antonius Bernaldo de Quiros S. Theolog. Profeſſor.
Benedictus Vaſques S. Theol. Profeſſor.
Ioannes Bartianus S. Theol. Profeſſor.

Ioannes Antonius Velaſques, ſcriptor toto orbe notiſſimus, qui ſplendidè doctrinam propoſitam exornauit 11. Iunij. 1651.

Ex Oſſunenſibus D. Monaldo Clemedino vlt. Nouemb. 1652.

D. Gaſpar Serranus.

M. F. Cyprianus de Pineda.

D. Franciſcus Ortiz de Mahaga.

D. F. Michaël de Linida.

Ex Granatenſibus. D. Ioſephus Vaſques, locuples teſtimonium veritati propoſitæ perhibuit 9. Oct. 1653. nec non.

D. Gregorius Arriio & Sarmiento.

F. Ioannes de Hinoloſa Lector Iubilatus.

M. F. Baltazar Aluates.

Theologi Galli, pro martyrio per peſtem.

25. D. Guerri Rector Vniuerſitatis Pictauienſis 16. Maj 1647. concluſionem propoſitam firmauit. Idem fecere.

F. Ioanne Cheron ord. Carmelitanum Regens in Vniuerſitate Burdegalenſi, ſolidus, fortis, & acutus Theologus.

F. Arnal, ibidem Regens.

D. Pellicot, Præpoſitus Aquis Sextiis 1. Febr. 1632

F. Ioſephus Seguin S. Theol. doctor.

D. Melchior Rafaëlis primarius Profeſſor Regius.

D. Iacobus Chiuſſa S. Theol. doctor, Ord. Eremit. S. Aug.

F. Philibertus Fezayns. S. Theol. doctor, ordinis Carmelit. & profeſſor Regius.

D. Honoratus Bouche S. Theologiæ doctor.

D. Dionyſ. Faulquier profeſſor Regius in Vniuerſitate dolana 15. Ianu. 1632

Gulielmus de Montureux, ibidem Dolæ, lector publicus.

Honoratus Niquetus S. Theol. profeſſor Flexienſis, appoſito luculento encomio 15. Nouemb. 1637.

F. Gulielmus Planterius, ord. Minimorum, lector Ambianenſis, idibus Septemb. 1633.

26. F. Franciſcus Lanouius eiuſdem inſtituti, Corrector Pariſienſis, à fœtura literaria multiplici celeberrimus, 1. Nouemb. 1634

F. Antonius Riberius, ord. Minorum actioris obſeruantiæ, 25. Ianu. 1649

Claudius Donyol Theologus Emeritus, 4. Febr. 1649

Laurentius Granon S. Theolog. profeſſor.

Gregorius Ramart, S. Theol. profeſſor.

F. Ioannes Gaultier ord. Minimorum, S. Theol. profeſſor, 18. Calend. Februarij 1649

P. Aillaud, primarius S. Theol. profeſſor Regius.

Henricus Geoffroy S. Theol. doctor Remenſis, 25. Aug. 1647

Chriſtophorus Planchetę S. Theol. profeſſor, 18. Ianuar. 1636

F. Petrus Saulnier, S. Theol. profeſſor, Calend. Martij 1634.

F. Franciſcus Bertet S. Theol. doctor Regens 1651.

Stephanus Augeri, S. Theol. doctor Regens 1651.

Iacobus le Faure S. Theol. doctor Regens 1651.

Ioannes Pinete S. Theol. doctor 1651.

Dionyſius Faulquier S. Theol. doctor 1651

Stephanus Simonin, S. Theol. doctor, & profeſſor Regius 17. Sept. 1651.

27. F. Bonauentura Aſterius ord. Minorum, S. Theol. doctor Aquis Sextiis 19. Maij 1651. & ibidem eodemque anno ac die ſequentes.

Iſidorus Iulianus S. Theol. doctor.

I. Gabriel Taulam ord. Minorum, S. Theol. doctor.

I. Ponci S. Theol. profeſſor Regius.

F. Claudius Correz ord. prædic. S. Theol. doctor.

F. Bouche Præpoſitus S. Iacobi.

Ioannes de Challerac, Decanus Academiæ Valentinæ Cauarum 1652. Iulij 8.

D. Petrus de Laſti *ibidem.*

D. de Bubies, inibi, primus profeſſor Regius.

F. Daniel à S. Ioſeph Carmelita, Cadomi primum præclaris de vniuerſa Theologica doctrina voluminibus clarus; Tum accerſitus Romam vt S. Theolog. profeſſorem ageret in vrbe; Nunc apud ſuos Armoricos, Præpoſitus Prouincialis; aſſertionem cui aſtruendæ inſiſtimus, *non modo veram* cenſuit, ſed etiam *vſque adeò certam* pronunciauit, propter iudicium Eccleſiæ in ſacris tabulis conſignatum; numerum inſuper atque authoritatem ſuffragatorum cuiuſuis generis ac ordinis; vt iudicarit, *aduerſantes ei aſſertioni non poſſe notam temeritatis effugere.* Ita ſcripſit Nannetis, 3. Auguſti 1652.

28. F. Petrus è S. Ioſeph Congregationis, Fulienſis, pelluciditatis cryſtallinæ ſcriptor, & rarum hoc æuo doctrinæ Theologicæ lumen; nouitatum verò omnium, quæ in his ſæculorum finibus, cum alibi; tum nominatim in Gallia, per Ianſenium, Sancyranum, Arnaudum, & ſimilia ſpuria vitulamina emerſerunt, inſectator indefeſſus; pro vero charitatis martyrio ſtetit, Lutetiæ Pariſiorum 1650. idibus Februarij.

F. Leo à S. Ioanne, Regius Eccleſiaſtes, & Theologus multis ingenij fœtibus in lucem editis clarus; propoſitionem cui probandæ inhæremus, luculenter firmauit, & eam ſibi iuſtorum mortem optauit ac vouit; Lutetiæ Pariſiorum Calend. Decenb. 1652.

F. Laurentius à Diuione, ord. Capucinorum, Theologus Emeritus, & multiplici elogio exornauit opus de martyrio per peſtem, & doctrinam in eo contentam ſplendidè firmauit, 11. Auguſti 1654.

Henricus Albi Theologus Emeritus Gratianopoli. 1. Auguſti 1655.

29. D. Benignus Sanrey, doctor Theologus, & Eccleſiaſtes Lingonenſis, cuius lucubratio de legitima pronunciatione vocis *paraclitus*, famem lectorum ad reliquas eius dapes plus iuſto aſſeruatas proritauit, atteſtatus eſt luculenter, vero martyrio pugilum charitatis 1. Auguſt. 1655.

Idem firmarunt 1655. Aug. 10. clari in Gallia Theologi.

F. Stephanus Molin, ord. Carmelitarum, doctor Pariſienſis.

F. I. Reneuetius Carmelita, doctor Theologus Pariſienſis.

F. Cyrillus Morellus Carmelita, doctor Pariſienſis

F. Franciſcus Hoſpes, Ord. Minorum doctor Pariſienſis, lector Iubilatus, & prouinciæ S. Bonauenturæ miniſter prouincialis, æui noſtri Scotus.

F. M. Micard, ord. Minorum, doctor Pariſienſis.

F. Leodegarius Soyer, doctor Pariſienſis ord. Minorum, concionator vtriuſque Regiæ maieſtatis, & Conſiliarius.

F. Lauelle ord. Minorum, doctor Pariſienſis.

Fronto Gadault, S. Theol. D. Septembri exeunte.

Andreas Caderius, Theologus Emeritus.

Hugo Alterier, S. Theol. profeſſor.

Franciſcus Richard, S. Theol. profeſſor.

Iacobus Grandanus S. Theol. profeſſor.

Ioſephus Gibalinus S. Theol. profeſſor Emeritus, nobilibus

nobilibus lucubrationibus claros.
Carolus du Lieu, Theologus Emeritus.

Theologi Angli pro martyrio charitatis.

30. Thomas Baptorius S. Theologiæ profeſſor, aſſertionem quam aſtruimus, ita ex intrinſecis Theologiæ principiis deduci, ait, vt *non tantùm intrinſecè probabilis*, ſed etiam *certa* ſibi ſemper viſa fuerit. Londini 19. Ianu. 1636.

Franciſcus Peterſonas S. Theol. profeſſor, eidem doctrinæ eſt egregiè aſtipulatus. Nordouici 2. Maij 1647

Michaël Alfordus conſentit. In caſtro Cochingamienſi 6. Aug. 1639.

Ioſephus Simonis, aſſertionem propoſitam admittit, tanquam *omninò congruentem communi piorum ſenſui*. Leodij in collegio Anglicano 3. Iulij 1645.

Theologi Belgiæ pro eadem Concluſione.

31. Ægidius Thibault S. Scripturæ Louanij, interpres, aſſertionem de qua agimus, ait, *vt minimum eſſe probabilem* 22. Septemb. 1650.

Franciſcus le Roy S. Theologiæ Duaci profeſſor, concluſionem propoſitam omni cenſura liberat 24. Septemb. 1647.

F. de Clepin S. Theol. profeſſor Louanij 18. Ianu. 1650. agnoſcit aſſertionem propoſitam, *eſſe veram tutóque teneri, ac defendi poſſe*. Subſcribunt ex eadem ora ſequentes eximij Theologiæ Doctores aut Profeſſores.

Ludouicus de Scildera.
Philippus de la Croix.
Aloyſius Robertus de Vitry.
Martinus l'Hermite.
Euerardus Hockius 24. Nou. 1650.

Ex eadem Duacenſi Academia illuſtris Doctorum quinarius 23. Octobr. 1650. poſt acriter diſcuſſam difficultatem, concludit denique, aſſertionem de qua agimus, *eſſe intrinſecè & extrinſecè probabilem*. Hæc eorum ſunt nomina.

Aurelius le Lous S. Theolog. doctor & profeſſor ordinarius.
Valentinus Bandour, S. Theol doctor & profeſſor.
Martinus Deniis S. Theol. doctor, ac Regius & ordinarius profeſſor.
Franciſcus Voxius, S. Theol. doctor & profeſſor.
Gulielmus Hydæus, S. Theol. doctor.

Theologi Germani pro martyrio per peſtem.

32. Ioannes de Dicaſtillo, gente Hiſpanus, ſed longa ſede ac obitu Germanus, ſolidus accuratuſque ſcriptor, doctrinæ quam hîc propugnamus, ſplendidè eſt atteſtatus Ingolſtadij 11. Ianu. 1649. Conſentiunt ſequentes.

Simon Vuagnerec, adducens graues & doctos pleroſque Germanos; Monachij 17. Februar. 1644.

Nicolaüs Vviſing, S. Theol. doctor & profeſſor. Friburgi Briſgoiæ 3. Octobr. 1647.

Zacharias Trinquellius S. Theol. doctor, addito huius doctrinæ elogio. Viennæ Auſtriæ 17. Iulij 1649.

Petrus Guitfel. S. Theol. profeſſor.

Henricus Vvagnereck S. Theol. doctor, & Cancellarius Academiæ Dilinganæ 24. Febr. 1651.

Ioannes Bernardus, Rector Academiæ Dilinganæ.

Melchior Cornæus, Moguntiæ anno 1649.

Franciſcus Storer profeſſor Ingolſtadienſis 20. Aprilis, 1649.

Carolus Muſartus S. Theol. doctor, & in Academia Viennenſi publicus ac ordinarius controuerſiarum profeſſor 9. Septemb. 1650.

33. Quinque Pragenſes Theologi, in Collegio Immaculatæ Conceptionis, 10. Decemb. 1650. quorum hæc ſunt nomina, conſentiunt in doctrinam prædictam.

F. Daniel lector. ord. S. Franciſci.
F. Bernardinus Clanecy.
F. Mauritius Contius.
F. Antonius Donnilly.
F. Antonius de Burgo.

Adſcribuntur ibidem Pragæ;

F. Damaſus à Natiuitate Domini, è diſcalceatis S. Auguſtini, fusè ac præclarè 15. Decemb. 1650.

F. Adeodatus Draodemohis Auguſtinianus, 6. Decembr. 1650. planè inſigniter.

Ioannes Nerouius S. Theol. doctor.

Martinus Eiſman S. Theol. doctor.

Rodericus de Arriaga, natione Hiſpanus, ſed diuturna ſede Germanus, S. Theol. doctor, & Pragæ, Academiæ Ferdinandræ Cancellarius, pro doctrinæ propoſitæ veritate, tam ſublimi, & benè vndecumque commmunita diſputatione egit, vt nihil addi poſſit. Pragæ 8. Decemb. 1650.

Carolus de Grobendone S. Theol. doctor, inhæret eidem doctrinæ.

Martinus Santinus S. Theol. doctor ac profeſſor ordinarius, ait ſententiam propoſitam ſibi probari; *non tantum probabilem, ſed etiam vt penè certam*. Annuunt.

Ioannes Militon S. Theolog. doctor, & profeſſor ordinar.

Maximilianus Reichenperger, S. Theol. doctor & profeſſor ordinarius.

Theodoretus Moretus S. Theol. doctor, & ſacræ Scripturæ profeſſor ordinarius.

Ioannes Antonius, Theologus Ingolſtadienſis, mutat de hac re anteriorem ſuam ſententiam; ſubſcribitque aſſertioni propoſitæ; pridie Nonas Maij 1649.

Eandem aſſertionem ſemper ſibi viſam eſſe probabilem, dixit ibidem Ingolſtadij S. Theol. doctor, Georgius Lyprandus 21. Ianuarij 1651.

Theologi Poloni pro concluſione propoſita.

35. Nicolaüs Lancicius pro hac doctrina certauit, Neſuiſij.

Georgius Sconhoff S. Theol. doctor Varſauiæ 20. Sept. 1649. Aſtipulantur eidem doctrinæ.

Martinus Olſencki S. Theolog. Veteranus profeſſor, eam doctrinam ſibi ſemper placuiſſe teſtatus. Poſnaniæ 2. Iunij 1651.

Sigiſmundus Zaranck S. Theolog. profeſſor.
Staniſlaüs Krzyloſki S. Theol. profeſſor.
Gaſpar Druzbichi.

Nicolaüs Cichouius, duplici præualida diſputatione de hoc negotio, ſcripta Cracouiæ 19. & 22 Ianuarij miſeratus ſortem animarum tempore peſtis, ſi hæc doctrina adiiciatur.

Ioannes Chadrynſki, S. Theol. doctor ac profeſſor,

feſſor, & Vilnenſis Academiæ Procancellarius Vilnæ 15. Iunij.

Georgius Ageiſon, S. Theolog. Doctor ac Profeſſor.

Thomas Porzecki, S. Theolog. Doctor & Profeſſor.

Michael Ginlieuicz, S. Theolog. Doctor & Profeſſor.

Matthias Hilmonski, S. Theolog. Doctor, Parochus Sobruyſcenſis.

Albertus Koialouiet, S. Theolog. Doctor ac Profeſſor.

Albertus Kuclinski, Theologiæ poſitiuæ, ac Controuerſiarum Profeſſor.

Petrus Papieski, S. Theolog. Doctor 1. Augusti 1652.

Hyacinthus Liberius, S. Theolog. Doctor, Præpoſitus Eccleſiæ Corporis Chriſti, luculenter. Cracouiæ 8. April. 1652.

F. Ludouicus Conneus, Ordin. Minor. ſtrictioris obſeruantiæ, magnis elogiis exornat hanc doctrinam.

Martinus Lubienſchi, vir doctiſſimus, frater magni Poloniæ Cancellarij, & alterius viri doctiſſimi Archiepiſcopi Gneſnenſis; de ſuo & aliorum quos refert Theologorum iudicio, approbat explicatiſſimè concluſionem poſitam Cracouiæ 4. Maij 1652. Suffragantur.

Fr. Antonius Chodonuiſcki, Cracouiæ 20. Aprilis.

F. Franciſcus Toolnicz doctor Regens Cracouiæ.

F. Ferdinandus Delpaci S. Theol. doctor *ibidem*.

D. Stephanus Damaleriski in Archidiœceſi Gneſnenſi.

Cenſor librorum Cracouiæ vltimo Maij 1652.

Theologi Itali pro aſſertione propoſita.

36. TErentius Alciatus, Romæ longa rei Theologicæ tractatione, iure habitus *Magiſter magiſtrorum*, S. Inquiſitionis Cenſor doctrinæ ſoliditate nulli ſecundus; pro aſſertionis propoſitæ probabilitate & immunitate ab omni nota, Scripto forti ac longo pugnauit. Romæ anno 1632.

Vincentius Molinellus I. V. & S. Theol. Doctor præclara ipſe quoque, nec breui diſſertatione, eandem aſſertionem communiuit.

F. Aloyſius Curius, Romanus, Ord. S. Franciſci de Obſeruantia, Theologus ac definitor Generalis, doctrinam cui firmandæ inhæremus, in ſacra Æde aræ cœli, in frequentiſſima concione aſſeruit, & luculento ſcripto exornauit, Romæ 21. Martij 1650.

Reuerendiſſimus D. Hilarion Rancatus, Abbas Ciſtercienſis, & Vicarius Generalis Ciſmontanus, S. Officij Conſultor, & omnium Romanarum Congregationum, in doctrinæ negotio *veluti anima*, re accuratè diſcuſſa, ſæpè ſæpiùs eſt conteſtatus, aſſertionem pro qua ſatagimus, eſſe *planè puram & nulli Cenſuræ Theologicæ obnoxiam*.

F. Ioannes Donatus Antellenſis, Ordin. Prædicat. S. Theologiæ Magiſter, & in Academia Piſana Profeſſor, concluſionem propoſitam *veriſſimam* eſſe pronunciauit, & longo ac forti ſcripto communiit. Piſis, Martio exeunte anno 1651.

ORDO III.

Seren. Reuer. Epiſc. Cardinales pro martyrio per peſtem.

37. IAcobum Cardinalem de Vitriaco, & S. Bonauenturam, iam ſupra adduximus pro concluſione propoſita. Nunc ſubiiciendi ſunt, alij nonnulli eiuſdem gradus DD.

S. Carolus Borromæus, diſertè hoc martyrium celebrauit, teſte Carolo à Baſilica Petri lib. 4. vitæ S. Cardinalis cap. 2. & 6. eius de hac re diſſertationem referente.

Henricus Cardinalis & Rex Luſitaniæ, datis ad B. Franciſcum Borgiam literis, quas Sacchinus exhibet parte 3. Hiſt. Societatis IESV lib. 5. num. 234. ſuffragatus eſt huic veritati.

Gabriel Card. Palæotus, Archiepiſc. Bonon. idem tradit part. 2. Archiepiſcopalis Bononienſis, erigens ſodalitatem miſericordiæ.

Cæſar Card. Baronius Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Pater, inhæſit eidem doctrinæ anno Domini 263. & ad Romanum Martyrol. 28. Februarij.

Federicus Cardinalis Borromæus, Archiepiſcopus Mediolanenſis vir doctiſſimus, graſſante lue, ſæpè ſæpius aſſertionem cui probandæ inſiſtimus, adhibuit ad acuendam ſacrorum hominum diligentiam. Et quamuis Ioſephus Ripamontius lib. 6. vitæ eius c. 5. ſeruiens tempori, ſubobſcurè duntaxat mentem tanti Præſulis expreſſit; tamen ſatis expreſſit, & teſtes locupletes qui affuere, confirmant, quod de Cardinalis mente eſt hîc propoſitum.

38. Ioannes Armandus Card. de Richelieu, doctrinam de martyrio per peſtem, tanquam *benè fundatam & Eccleſiæ in die malo perneceſſariam*, collaudauit, ac fortibus literis texit.

Auguſtinus Card. Oregius, quàm luculentum huic doctrinæ abs ſe iuſſu Vrbani VIII. diſcuſſæ teſtimonium perhibuerit, teſtatur qui ex eius ore accepit, D. Vincentius Molinellus. Pontifici enim, poſt maturum examen, ſociis aliis duobus Antiſtitibus præmiſſum, renunciauit, *ex libro de martyrio per peſtem, ne ſyllabam quidem tolli poſſe.*

Bernardinus Card. Spada, Bononiæ graſſante peſte Collegatum agens, aſſertionem veri martyrij per peſtem, & ipſemet ad excitandam ſacrorum miniſtrorum ſollicitudinem in variis parænefibus propoſuit; (vt refert Relatio hiſtorica de peſte Bononienſi à Petro Morato conſcripta;) & eandem de ſacris pulpitis perſonare iuſſit, vt ipſemet non ſemel eſt teſtatus Auctori libri de martyrio per peſtem. Quod certè tantus Præſul non feciſſet, ſi eam doctrinam cenſuiſſet minùs ſanam, vel cenſura dignam.

39. Ioannes Baptiſta Card. Alterius, Theologicæ doctrinæ laude conſpicuus, iteratis ac cumulatis approbatoriis ſuffragiis aſſertionem martyrij per peſtem communiuit, & *nihil eſſe in ea reprehenſione dignum* pronunciauit. Eius literæ, quas iuſto Apologetico volumini pro hac aſſertione præfixas legere licebit, *omni encomio, eam Apologiam & doctrinam*, exornant.

Franciſcus Maria Cardinalis Brancacius, nobilitate auita, vitæ integritate, ac ſacræ doctrinæ peritia, Romanam purpuram eximiè honeſtans, aſſertionem Martyrij per peſtem, omni notæ ſubduxit; eſſéque

eſſéque doctrinam ſanam atque nitentem pronunciauit.

Ioannes Cardinalis de Lugo, Sapientiæ Theologicæ peritia, orbi notiſſimus, perlecto à capite ad calcem, opere *de martyrio per peſtem*, eóque ſeriò & accuratè diſcuſſo faſſus eſt, nullum ſe in eo libro offendiculum deprehendiſſe; nihilue quod cenſura dignum videri meritò poſſet: quin potiùs, omnia in eo opere, ſolidæ Theologiæ & probatæ in Eccleſia doctrinæ, ad amuſſim congruere. Quod ſi id opus aliquibus diſplicuiſſet, ad aliam cauſam quàm ad doctrinæ morboſitatem eſſe referendum. Quæ ea alia cauſa fuerit, tametſi authorem, virum morum antiquorum, & politicarum ſutelarum rudem, non latet; tamen donec aſpiret dies, & inclinétur vmbræ, *Selah.*

ORDO IV.

Magni Antiſtites in eandem ſententiam.

40. PEtrus Nicolinus, Archiepiſcopus Florétinus, explicatiſſimè tradit quod hic aſſerimus, in Parænesi ad Regulares, quæ extat apud Marchantum in opere de bello diuino parte 10. cap. 13.

Rodericus à Cunha, Archiepiſcopus Olyſſiponẽſis Tom. 2. hiſt. Eccleſ. Olyſſiponenſis, ad ann. 1659. (qui Tomus an adhuc prælo ſubiectus, ſit affirmare non poſſum,) ait, hanc doctrinam ſua & accurata grauiſſimorum Theologorum ad id abs ſe adhibitorum diſcuſſione præmiſſa, *puram & ſolidam* eſſe deprehenſam; & in eam planè concedit.

Petrus de Marca Archiepiſcopus Toloſanus, vir vndequaque doctiſſimus; nominatim in ſacris Canonibus ac Conciliis, & Hiſtoria Sacra, ac antiquis Eccleſiæ ritibus verſatiſſimus, veritatem Martyrij per peſtem, præmiſſa (vt ait) accurata expenſione, comprobauit; Lutetiæ Pariſiorum 4. Septembris 1652.

Carolus de Neuf-ville Archiepiſcopus Lugdunenſis, Galliarum præcellens in paucis Antiſtes, concluſionem pro qua ſatagimus luculenter firmauit, vt relatum eſt initio operis.

Franciſcus Adheymar de Grignan Archiepiſcopus Arelatenſis, in quo gentilitiæ nobilitatis autum geminæ Sapientiæ & virtutum inſularum inoculant, aſſertionem veri martyrij charitatis, & probauit ipſe ſcripto luculento, & à ſuis Concionatoribus ac Parochis in tempore neceſſitatis vulgari voluit. Arelatis Cal. Nouembris 1655.

Ioannes Vincentius de Tullia Epiſcopus Vaurenſis, laude Sapientiæ Theologicæ & rerum gerendarum peritia illuſtris, adſcriptus eſt indicio Antiſtitum hactenus productorum, & concluſionem pro qua ſatagimus, omni acceptione dignam cenſuit.

41. Carolus à Baſilica Petri Epiſcopus Nouarienſis, l. 4. de vita S. Caroli c 6. rata habet quæ in hanc rem ex S. Caroli ore profert, vt ſupra attigi.

M. F. Bernardinus Rodrigues, Epiſcopus Guadicenſis, ſuffragatus eſt huic veritati; Salmanticæ, 6. Iulij 1647.

F. Franciſcus Blondus Sanſeuerinas, Epiſcopus Potentiæ, vnus ex iis quos Vrbanus VIII. ſocios Cardinali Oregio ad recognoſcendum opus *de martyrio per peſtem* adhibuerat, eadem cum Cardinali ſententia, Pontifici retulit. *Ex eo libro, ne ſyllabam quidem abſque iniuria, tolli poſſe.*

Theophili Raynaudi Apopompæus.

D. Ioannes Epiſcopus Valliſoletanus 12. Iun. 1651. pro hac doctrina, & prædicto opere, adeò luculentum teſtimonium tulit, vt nihil præterea deſiderari poſſit.

42. D. Ioannes de Lingendes, Epiſcopus Matiſconenſis, & in Theologica doctrina præcellens, & melleæ facundiæ gloria, per vniuerſam Galliam celeberrimus, egregio ſcripto, ſententiam cui inhæremus communiuit; quo aduerſantes ei ſententiæ per meram Logomachiam, quærere in plano ſalebras, docuit. Nam tametſi mors SS. Alexandrinorum miniſterio charitatis immortuorum, non fuit verè martyrium, ſi ea vox ſonet mortem à Tyranno fidei hoſte irrogatam, (quæ eſt iuſto arctior veri martyrij notio;) eſt tamen verè martyrium, ſi notio veri martyrij ſumatur in tota ſua latitudine; prout ſcilicet ſonat mortem pro Deo oppetitam; cuiuſmodi ſanè fuit mors ſacrorum miniſtrorum Alexandrinorum, & eorum qui ſimili modo in charitatis chriſtianæ miniſterio perdunt animas. Ita Præſul ille ſapientiſſimus ſcribebat, Matiſcone 1655.

D. Ioannes Paſſelaigue Epiſcopus Bellicenſis, adſcriptus eſt prædicti ſapientiſſimi Antiſtis calculo approbatorio.

Idem fecit D. Petrus de Scarron, Epiſcopus & Princeps Gratianopolitanus, Præſul vndecunque ampliſſimus.

43. D. Carolus Auguſtus de Sales Epiſcopus & Princeps Geneuenſis, Beatæ memoriæ Franciſci de Sales patruis parchon; eandem concluſionem ſua authoritate communiuit. Anneſij Allobrogum, exeunte Septembri 1655.

D. Andreas de Sauſſay Epiſcopus Tullenſis S.R.I. Princeps, vir doctiſſimus, quod tam multæ eius ſcriptiones publico datæ, extra dubium ſtatuunt, concluſionem propoſitam confirmauit, luculento teſtimonio, elogiis doctrinæ in tempore neceſſitatis vtiliſſimæ diſſerto. Lutetiæ Pariſiorum idibus Octobris 1655.

Auditores Rotæ Romanæ, (adſcripto qui tunc inter eos erat D. Ioanne Baptiſta Pamphilio, poſtea Innocent. X.) in relatione ad Paulum V. pro promotione ad Canonizationem Aloyſij Gonzagæ tit. *de eius fortitudine* num. 2. dis ertè, & conceptis verbis, tradiderunt doctrinam pro qua ſatagimus.

D. Boccabella Aſſeſſor S. Officij, adiunctus Cardinali Oregio, & Epiſcopo Potentiæ, pro recognitione libri *de Martyrio per peſtem*, idem Pontifici retulit, quod duos prædictos retuliſſe, iam notauimus.

ORDO V.

Qui verbo & opere, doctrinæ propoſitæ ſunt ſuffragati.

44. VIncentius Carrafa, Societ. IESV Præpoſitus Generalis, vitæ ſanctitate & doctrina clarus, aſſertionem cui probandæ inſiſtimus, habuit pro indubitata, idque & verbis vbicumque ſors tulit, (etiam apud Pontificem,) diſertè eſt profeſſus; & quod multò luculentius eſt, factis comprobauit, mortem oppetens ea de cauſa, inſeruiendo ægris in Palatio Lateranenſi.

Franciſcus Garaſſus eruditionis ac ingenij miraculum, ex lectione operis *de Martyrio per peſtem*,

perſuaſus doctrinæ de qua agimus veritatem; ſibi gratulans quod martyrij occaſionem extra Indias & Angliam reperiſſet; alacer irruit in periculum, miniſtrans lue contactis, Auguſtoriti Pictonum, vbi magnum ſui deſiderium piiſſimè defunctus, reliquit.

Capucini duo, F. Ludouicus Franciſcus à Lugduno, è familia Battolia, & eius ciuis ac ſodalis F. Antonius de Lugduno, anno 16.8. Lugduni, ex hac perſuaſione, (vt Eccleſiaſtes inſignis in eorum publica laudatione affirmauit,) vltrò ac primi, per peſtis tempus coniecerunt ſe in diſcrimen, cui pro Deo ſuccubuerunt; Ille 10. iſte 19. Octobris, in vicino pago lue ante vrbem contacto: Exemplum facti Chriſtianæ fortitudinis in charitate qua maiorem nemo habet tam multis ægris exhibita à piis Chriſtianis pugilibus, ex eodem & aliis ordinibus.

Nonnulla diuinæ ſuffragationis indicia.

45. FRanciſcus Didacus Macon ordin. S Franciſci excalceatorum, Valentiæ Aragonum, ſanctimoniæ fama clarus, deuexa iam ætate, reſponſum accepit à Spiritu ſancto, ſe martyrem moriturum. Cum degeret in ora Catholiciſſima, nec ob ætatem grauem ſperaret faciendam ſibi à ſuperioribus copiam profectionis in Indiam, vbi poſſet martyr occumbere; pendebat animi, timens ſe deluſum. Sed mox occupante Valentiam contagione, alacer ad miniſterium ægrorum ex ſupernaturali charitate accurrens, peſte contactus, inter moriendum laudauit Deum, quod reuelationem de qua anceps fuerat, cõpleri cerneret, moriens pro charitate in proximos.

F. Ambroſius Longubardus, (cuius ex Annalibus Minorum, meminit Marchinus lib. de bello diuino part. 1. c. 7. num. 12. poſt Blaſium Palmam Dialogo de infirmis) immortuus ægrorum miniſterio Firmi in Piceno, apparuit poſt mortem, fulgentiſſimo diademate redimitus; quam eſſe aureolam pio illi miniſterio repenſam prædicabat. Itaque quod aduerſarij martyrum Charitatis (vt refert Academia Granatenſis, in iudicio ad calcem huius tractationis adducendo,) ſupponunt quaſi perſpicuum, aureolam ſolis martyribus pro fide cadentibus rependi; reiiciẽdum eſt. Nam martyrio quoque charitatis quod heroico actui implantatur, eſt rependenda: æquè ac menſura gratiæ, ſupra opus operantis debitæ martyri. Itaque meritò beatus ille Athleta de quo agimus, ſuam aureolam oſtentabat.

Bartholomæus Beeſuuire, Sacerdos vitæ probatiſſimæ, ac zeli flagrantiſſimi, Maurchrchij apud Germanos in lue contactorum miniſterio defunctus, raro nec niſi Martyribus (quoad adultos,) certo priuilegio, moriens cœlum illico ſubiuit, vt viro Senatorij ordinis, renunciauit, defuncta per idem tempus vxor eius.

Summa Numeri, Approbatorum doctrinæ propoſitæ.

46. SVffragatores in libris publico datis, ſunt omnino 57.

Tabulæ Eccleſiaſticæ Romanæ.

Patres 6.

DD. Catholici ſecundùm Patres 50.

Comprobatores, Doctores Chirographarij. Academiæ 12.

Doctores priuati:
- Luſitani 52.
- Hiſpani 84.
- Galli 57.
- Angli 4.
- Belgæ 13.
- Germani 27.
- Poloni 22.
- Itali 5.

Cardinales 13.

Magni Antiſtites 12.

Verbo & facto ſuffragati 4.

Multas eſſe in Theologia ſententias hodie paſſim receptas, & quibus nemo obſtrepit; ne media quidem ex parte tot & tam efficacibus probationibus nixas, nec adeò idoneis ſuffragatoribus fultas, quam aſſertio propoſita, notauit ſapienter Doctus Theologus; Ioannes Antoninus.

Hurtado vbi es? Si me audis, confuge tibi per zumata; vel certe, abſcondere in foſſa humo. Allegauerat S. Auguſtinus, contra Iulianum Celanenſem, vix ſex ſcriptores, nec adeo (magnam partem) illuſtres. Et tamen non dubitat obteſtari, quin Iulianus ad tam paucorum contra ſententium aſpectum, deiecturus ſit oculos, & ſupercilium poſiturus. Tu autem quid? En contra te nubes teſtium; Demitte criſtas.

Ad Anteriorum obiectiones contra propoſitam doctrinam.

47. NOn ſufficit ſua implere, ſunt etiam inamenda aliena: in quorum altero felicem ac nauum, in alio minus aptum fuiſſe Ariſtotelem, notauit Tertullianus lib. de anima c. 12. Accurato autem ſcriptori, vtrumque præſtandum eſt. iuxta Athenagoram in aditu operis de reſurrect. Itaque cum vera ſententia hactenus ſufficienter ſtabilita ſit, & per locum intrinſecum, & per extrinſecum; videndum eſt, quid aduersùs eam opponatur. Sunt autem nonnulla quæ iam pridem ſunt obiecta huic doctrinæ, cum *opus de Martyrio*, ad examen eſt adductum. Et hæc primo loco referam; ac breuiter depellam, quia pridem fuere contrita. Quæ autem recens obiecta ſunt à Thoma Hurtado, conſequenter ſubiiciam, & excutiam.

48. Obiectum itaque quondam eſt, ex doctrina propoſita ſequi, quod dentur quatuor baptiſmata, nempe *fluminis, flaminis, ſanguinis, & peſtis*; In quo argumento, magnam vim factam eſſe à Cenſoribus *Libri de Martyrio per peſtem*, retulit libri Auctori, Eminentiſs. Card. Spada, Præfectus Congregationis Indicis.

Reſpondeo, hoc argumentum laborat ignoratione terminorum. Nam baptiſmus ſanguinis, non eſt ille tantum, in quo, adacto gladio ſanguinis è venis profunditur; ſed ea vox complectitur omnem mortem violentam pro Chriſto oppetitam. Alioqui is qui ob Chriſtum intra culcitram ſuffocaretur, dicendus ridiculè eſſet, *ſubire baptiſmum culcitræ*; & qui moreretur hauſtu veneni abſque effuſione ſanguinis, dicendus eſſet *ſubire baptiſmum veneni*. Et non puduit, eas nugas obiicere?

49. Præterea obiectum eſt, ex doctrina propoſita ſequi

ſequi, ſi quis viſurus amicum quem audiuit Neapoli ægrotare, eat Neapolim; & in itinere ruens ex equo, moriatur; talem eſſe martyrem, quod dicere eſſet ridiculum.

Reſpondetur, negando talem eſſe martyrem. Nam viſitatio amici ex mero moralis amicitiæ motiuo ſuſcepta, etiam ſi mors eam conſequatur, inepta eſt ad martyrium, quod quod ſoli ſupernaturali charitati poteſt implantari.

Quod ſi amicus viſitetur ex charitate ſupernaturali; neque ſic, mors ob eam viſitationem caſu obueniens, ſufficit ad martyrium; ad quod neceſſe eſt, perdi animam propter Chriſtum; id eſt, vitam conijci in præſentiſſimum periculum præmeditatum, & nihilominus alacriter aditum; & hominem in eo occumbere.

50. Argumentum tertium ab aliquibus obiectū, ducitur ex eo quod *Martyr* idem eſt quod *teſtis*. Nemo autem debet ſe ingerere ad teſtificandum: ſed tantùm quis legitimè teſtificatur, cum à ſuperiore adigitur; Atqui opitulatores ægrorum, ferè ſunt vltronei, & ad exercitium illud charitatis cui immoriuntur, non adacti, ſed volentes veniunt. Igitur non ſunt teſtes legitimi; atque adeò neque Martyres. Sic ratiocinatum memini, quendam Theologum, apud S. Andream à valle, in Vrbe.

Reſpondeo, ſi hoc argumentum eſſet ſolidum, probaret omninò, multos SS. Martyres, qui ſe Tyrannis vltro ingeſſerunt, non eſſe Martyres. At S. Zeno, effusè celebrat S. Arcadium, quod ſe vltro ad martyrium obtuliſſet. Et idem in S. Gordio collaudat S. Baſilius, & in S. Saba Gottho, ac in S. Phoca olitore, Metaphraſtes. Referuntur alij *in opere de Martyrio* parte 2. cap. 5. à num. 18. Ridiculum verò eſt, veritates Theologicas exigere ad apices iuris humani poſitiui. Quanquam neque hoc refragatur, cum tantùm excludat à teſtificando, eos qui vltrò ſe ingerunt ad teſtificandum cum agitur de damno tertij; quod hîc non contingit, imò planè contrarium. Videſis Farinacium de teſtibus q. 80.

51. Quarto loco obiectum eſt, ad martyrium exigi vt mors inferatur à Tyranno fidei perſecutore, qui certè in hoc negotio non interuenit.

Reſpondetur, negando perſecutorem externum à quo mors inferatur, ſiue in odium fidei, ſiue in odium alterius virtutis, eſſe de eſſentia martyrij; vt benè notarunt Serarius agens de martyrio Sampſonis in cap. 16. Iudic. q. 32. Valentia q. 2. de fortitudine, puncto. 2. Franciſcus Antonius Sarrus lib. de martyribus charitatis. Ioannes Bagotius lib. 5. demonſtrat. diſp. 7. cap. 5. ſect. 3. Illefonſus de Flores in opere de agonibus Martyrum num. 1261. & num. 1298. qui adducunt alios.

Et ſanè, Deus in decernendo ſuis Agoniſtis brauio; non Tyranni aduerſarij malignitatem quærit, ſed attendit eorum generoſitatem in Dei cauſa expromptam, vt rectè notauit Academia Vilnenſis, nec non Pragenſis. & Olſunenſis, in approbatione concluſionis cui confirmandæ hîc inſiſtimus.

Accedit quod ſi opus eſſet aſſignare perſecutorem externum ſacris hiſce pugilibus lethiferum, facilè aſſignaretur, quæ illis vtique extrinſeca eſt, lues virulenta ægrorum; aut certè Satan, cuius hæc ſolet eſſe immiſſio. Satis ergo eſt, quod hi ſacri athletæ, ita moriantur propter Deum, vt tamen ipſi more Biothanatorum ſibi non inferant mortem, quod cum ſcelere fieret, & martyrij decus excluderet.

52. Obiectum eſt quinto loco, martyrem non debere obſiſtere mortem inferenti, ſed debere imitari Chriſtum, qui ſicut agnus innocens, tonderi ſe eſt paſſus. At Miniſtri ægrorum, alexipharmacis ſe muniunt; & quantum poſſunt, nituntur contra mortem.

Hoc telum eſt imbelle, ac ſine ictu. Nam contrapugnatio aduersùs cauſam inanimam, (cuiuſmodi eſt lues;) non tollit conformitatem cum Chriſto martyrum principe, qui coram tondentibus obmutuit. Quid quod nonnulli Recentiores, habent pro martyribus, milites in bello contra fidem cadentes; qui tamen valdè contra pugnant. Quod tametſi fusè excutitur, & reijcitur in opere de Martyrio part. 2. cap. 5. à num. 4. tamen admittitur à Paludano in 4. diſt. 49. q. 8. art. 4. concluſ. 4. & à Dominico Soto ead. diſt. quæſt. 5. art. 2. Videndus Arriaga t. 2. diſput. 51. & Petrus Redanus, ad lib. 1. Machabæorum cap. 8. à num. 23. ac Ioannes Gruze VViſchi lib. 1. de fortitudine c. 13. num. 44. Non eſt igitur certum; quod contrapugnatio (etiam cum perſecutore propriè dicto,) excludat verum martyrium. Atque ita, propoſita obiectio euaneſcit.

53. Sexto loco obiectum eſt, ex hac doctrina inferri, ingentem omnino numerum martyrum; Omnes enim qui morerentur miniſtrando ægris, vel faciendo aliquid boni; annumerarentur martyribus. Item qui malunt mori quàm flagitioſo remedio vitam conſeruare, (vt factum eſt à S. Caſimiro, & à Michaële Verino) eſſent habendi martyres. Et qui præmonitus à Mago de cæde inferenda; nolens Mago auſcultare, obtruncaretur, inter martyres eſſet recenſendus. Quod ipſum affirmare oporteret de reo, qui mallet mori, quam mentiri fallendo Iudicem, & ſic effugere iuſtum ſupplicium. At hoc pacto, agnoſcendi eſſent nimis multi martyres, eſſentque bella in pace Eccleſiæ; per quod tempus, Patres ſolos latè dictos martyres admittunt; eos nimirum qui iniurias irrogatas tolerant patienter, aliáſue tribulationes excipiunt æquanimiter.

Hæc argumentatio, eſt leuicula. Non enim timendum eſt anguſtiis domus Dei, & nimietatibus Martyrum, ſi adſint neceſſaria ad martyrium. Nec haud dubiè ei nimietati timuerunt Doctores ſatis multi; tum antiqui, tum recentiores, qui habuerunt pro martyribus milites in bello, contra Turcas, aut Saracenos, vel hæreticos generosè occumbentes, qui fuere penè innumeri, vt videre eſt apud Gretſerum in opere de cruciatis expeditionibus. Reuera autem neceſſariæ ad martyrium conditiones non concurrunt in propoſitis euētibus, aut quoties quis moritur exercendo aliquod bonum, etiam charitatis: quia ad martyrium neceſſe eſt, vt opus pium ſit ſuſceptum obſeruante oculis præſentiſſimo vitæ periculo, non niſi per actum heroïcum acceſſibili: Hoc autem infrequens eſt, nec locum habet in cuiuſuis pij operis exercitio. Qui verò ſupponuntur mori, quia inquinationem corporis refugerunt; (ſi qui reipſa ſunt qui idcirco moriantur, vt volunt Cagnatus 1. var. c. 1. & Septal. ſect. 4. Problem. quæſt. 17. reſtagante Scaligero exerc. 269.) non ſunt martyres, vt neque qui moriuntur renuentes mentiri, quamuis poſſent moriendo defugere iuſta ſupplicia. Sicut enim hi moriuntur ob crimen admiſſum, ita & illi excedunt è vita, ob deprauatam corporis conſtitutionem. Caſtitas autem obſtat tantùm, ne cauſa illa obitus cum ſcelere auferatur: quemadmodùm in altero exemplo, amor veritatis, obſtat ne reus cauſam mortis cum peccato celet, & Iudicis oculis ſubducat. Eſt item par ratio horum exemplorum, & illius quo quis deſpiciēs Aſtrologi vaticinium, non ſatis ſibi cauit, & impiè ac ſceleratè eſt trucidatus: quem pro vero martyre habuit Sebaſtianus Michaëlis ord Præd. in Apologia præfixa

Hiſtoriæ Magi Aquis Sextiis plexi,ad difficult.6.Sed nemo eius ſententiam probauit. Et ratio quam circa alia exempla attuli, hîc quoque militat. Denique in pace Eccleſiæ, ſilentibus Tyrannis fidei perſecutoribus, poſſe eſſe alia bella & mortes pro Deo, atque adeò etiam martyria, admonet S. Chryſoſtom. orat. in SS. Iuuentinum & Maximum. Idémque habetur ex Sancto Auguſtino ſerm. 15. de verbis Apoſt. cap. 12.

Nouæ contra doctrinam propoſitam obiectiones, ex Thoma Hurtado Buccaferreo.

54. NOn plura ad hanc diem audita erant contra doctrinam de martyrio charitatis. Secernenda enim ſunt leuicula quædam,ab aliis nodum in ſcirpo quærentibus, notata in *opere de martyrio per peſtem*, de quibus nunc non ſum ſollicitus;quia tantùm nunc intendo aſtruere veritatem concluſionis, cui probandæ pridem inſiſto. De reliquis autem in dicto opere reprehenſis, hîc non laboro, tametſi inferiùs ea attingam, & quanti eſſe debeant demonſtrabo.

Poſt antiquas ergo obiectiones: in doctrinam de martyrio charitatis,adducendæ ſunt aliæ,quas recentiſſimè Thomas Hurtado Buccaferreus,magno bombo & verborum ſtrepitu ſupra Ennianum Taratantara clamoſo, intorſit in propoſitam concluſionem, magna parte operis cui titulum fecit, *Reſolutiones orthodoxæ aduerſus quorundam* Καινολογίαν, *de proprio martyrio charitatis*; inuecto *per falſos fratres*, (vt in præfatione ait,) *gloria Sanctorum martyrum; ſpecie religionis aduerſantes.* Tot verba, tot conuitia. Reciſis in præſentia lædoriis, ac perpetuis Thraſoniſmis, & cenſuratum ſecuribus, quibus Hurtado ore infrunito in doctrinam propoſitam connititur; videndum eſt quid in ſpeciem nouum opponat, quamuis reuera ægrè afferat aliquid nouum, præter id quod primo & ſecundo loco adducam.

OBIECTIO I. Hurtadij.

55. HÆc Theophili opiniuncula, (ſic appellat) eſt nouella, atque adeò eſt improbanda, quia Eccleſia non amat nouitates. Ipſe Apoſtolus explodit Καινολογίαν, & nouiloquia, quale reuera eſt illud per falſos fratres ex inuidia & liuore in gloriam Sanctorum Martyrum hoc tempore fabrefactum; cum Eccleſia vnicum martyrium ſanguine violenter effuſo rubricatum, agnouerit ſemper; nec Patres præter hoc martyrium, aliud tradiderint. Hanc Καινολογίαν, hæretici ſpiritus propriam notam, Hurtado iam ex ipſo operis titulo intentat in Martyres charitatis. Itaque ab ea ordiendum eſt.

Reſpondeo, Hurtado ipſi operis fronti ſuperbiam & maledicentiam inſculpſit, opus ſuum inſigniens, *titulo Reſolutionum orthodoxarum*: (qui titulus libro de Pontificiis oraculis, è corryna Apoſtolica fuſis, par eſſe poſſet;) aduerſarios autem deformans tetra nota *falſorum fratrum, & ſatorum nouiloquij hæreſim reſipientis.* Has ſpumas inferiùs detergam. Nunc dico, falsò & ignoranter Hurtadum, aſſerere doctrinam de martyrio charitatis, eſſe recens inuentam, cum iam à primis Eccleſiæ ſæculis fuerit trita, vt liquet ex ſancto Dionyſio Alexandrino.Deinde ridiculè Hurtado, petit principium, aſſumens quod probandum erat; & contendens Eccleſiam non agnouiſſe niſi vnicum martyrium quod ſit ſanguine rubricatum. An enim qui abſque effuſione ſanguinis pereunt in aquis, propter fidem aut caſtitatem, excluduntur à ratione veri martyrij? Heus tu Hurtado. Nyctalops reuera es, aut pœtus, vel premit te ſtaphylema, aut critſe vel ancyloblepharon. Non ſunt tibi Græcum amanti, ignotæ hæ oculariæ ſtribiligines.

56. Itaque apage adeò pinguem hallucinationem, qua ex defectu effuſionis ſanguinis è vena proſciſſa, excluſio veri martyrij abs te eruitur. Cogitandum ergo Hurtado fuerat, cum agitur de martyrio, *ſanguinem pro Chriſto fundere*, idem ſonare quod *mortem obire*; ſiue ſanguis effluat, & purpuret, ac rubricet hominem; ſiue non effluat neque rubro colore tingat;quia Deus non attendit colorem, ſed mortem generosè oppetitam ex cauſa ad martyrium idonea, qualis cernitur in ſacris pugilibus immorientibus miniſterio charitatis. Ineptit inſuper Hurtado cum ſupponit, omnem doctrinam nouam eſſe reprobam. Videſis contrarium latè diſcuſſum part. 1. operis de iuſta & iniuſta confixione librorum, Erotem. 10. vbi varia proferuntur, quæ ſi Hurtado expendiſſet, non fuiſſet adeò præceps ac temerarius, in damnandis ac ferreo ore commolendis, alienis placitis: Grauiſſimi Theologi & Antiſtites, eorúmque non pauci ſanctitatis compertæ gloria inclyti, quibus melius quàm Hurtado innotuit Καινολογία iure improbata, non habuerunt pro Καινολογία doctrinam propoſitam; quia cum nullo ſacro dogmate colliditur. Succlamat Hurtado.

At Eccleſia nullum aliud cognoſcit, agnouítque martyrium, præter illud quod ſanguine per tyrannum effuſo rubricatur. Tu dixiſti. Scilicet, tu es Eccleſia; Nam reſolutiones tuæ ſunt orthodoxæ, non minùs quam Pontificiæ. Hæc tua ſunt nouiloquia, Hurtado. Vel profer pro tua audaci reſolutione, aliquam Eccleſiæ definitionem. Enuntia, vbi dixerit Eccleſia, nullum eſſe martyrium verum, niſi ſanguine violenter per Tyrannum effuſo rubricatum. Deſine poëtare ex tuo capite, hunc eſſe ſenſum Eccleſiæ, hanc eſſe doctrinam Sanctorum. Quantumuis Stentoreum Guttur attollas, tibi non reditur; quia tua dicta, deficientibus probationibus erubeſcunt. Hoc ipſo argumento, Eminentiſs. Cardinalis Caietanus Dominus tuus (Sic ſoles ineptiendo compellare,) & Bartholomæus Spina, homo nominis ſui, ac genij tui hirti ac hiſpidi, & ſequaces quibus abblandiri quæris, Immaculatæ Conceptionis aduerſarij, vſque ad Sixtum IV. ac etiam poſteriùs, impetiuerunt aſſertionem Conceptionis Immaculatæ, dicentes, eſſe *doctrinam nouam, ac Eccleſiæ incompertam, & pugnantem cum doctrina Sanctorum.* Et tamen diſcuſſæ ſunt in parte offuciæ; & doctrina quæ inſimulabatur nouitatis, deprehenſa eſt perantiqua, & magnum in Patribus habens fundamentum: ac proinde habetur omni acceptione digna, & in eo ſtatu collocata, vt poſſit à Summo Pontifice definiri, abſque Concilio generali; velit nolit Hurtado, qui per putentem aſſentarionem, & amicitiarum quæ ei non proderunt captarionem, tentat iniicere nebulas honoribus Deiparæ, qua de re ſuo loco.

OBIEC

Obiectio II. Hurtadij.

58. Actus martyrium conſtituens debet eſſe proprius ac elicitus actus fortitudinis Ethicæ. Quod aſſertum *adeò ſibi eſſe certum affirmat Hurtado, vt indicet, oppoſitum non carere temeritate, & eſſe prorſus improbabile; vt potè contra Ariſtotelem, & D. Thomam, omnéſque ferè Theologos antiquos, & contra vſum, ſenſum, ac praxim Eccleſiæ.* Quod ait, hunc eſſe ſenſum Eccleſiæ, & veterum Theologorum, Hurtado ſupponit vt per ſe euidens. Id verò eſſe de mente Ariſtotelis, probat, quia Ariſtoteles ſolam mortem in bello, ſiue communi, ſiue particulari; agnoſcit pro obiecto primario ac commenſo fortitudini Ethicæ, vt videre eſt 3. Ethic.cap.6.quod D.Thomas confirmat 2.2. quæſt. 123. artic.5. & ibidem Hurtadij Eminentiſſimus Dominus Caietanus. *Ex qua* (vt Hurtado vocat.) *Angelica doctrina, ratio euidens eruitur, quam ſi aduertiſſet Raynaudus, non ita effutiret.* Ratio autem illa euidens, eſt iſta. Martyrium debet conſtitui in actu primario fortitudinis, elicito circa pericula ex natura rei pugnantia contra optimum. Hæc enim pericula, primò ac per ſe obiiciuntur fortitudini Ethicæ. Sed talia duntaxat ſunt pericula bellica (*aduerte ſermonem Theophilo*, exclamat Hurtado;) Ergo extra pericula bellica, non eſt martyrium. Eſto ex intentione operantis, poſſit aliqualis & ſimilitudinaria fortitudo cerni circa alia pericula, quæ ad fundandum verum martyrium non ſunt idonea; quia etiamſi homo occaſione illorum poſſit exercere actum charitatis; tamen ea pericula cum ingruunt, non eo tendunt vt euertant bonum virtutis; ſed æquè ingrnerent ſi deeſſet exercendæ virtutis occaſio. Hinc Hurtado; ait per ſe ruere muros Raynaudi contrarios. Diceres os Hurtadi inflare tubas ſacerdotales, ad quas labent muri Hiericunthini. Et quia Proſper hoc dixit de ſacerdotalibus oraculis, hoc eſt de Pontificiis definitionibus, tacitè inſinuat Hurtado, ſuas *reſolutiones orthodoxas* eſſe *decreta Pontificia.*

59. Tantum tamen abeſt, vt tuba Hurtadiana ſit ſacerdotalis, & quaſſans ac euertens muros aduerſarij, vt potius aries quem Hurtado tanto impetu ac bombo vibrat, caſſo impetu collabatur. Euge Hurtade; quamuis Pontifex necdum ſis, conditorem tamen Extrauagantium, hoc maximè loco te monſtras. *Aduerte ſermonem Hurtade:* Quæ te oſcitantia perpulit, vt ſcriberes, ſenſum Eccleſiæ, planè ferre, (atque adeò de fide eſſe,) fortitudinem Ethicam cuius actus eſt martyrium, verſari tantùm circa pericula bellica? In quo Rogeſſo Pontificio, vel in qua Conciliari Pinacotheca deprehendiſti, aut conſtitutum legiſti, fortitudinem Ethicam habere pro obiecto fundante martyrium, ſola pericula bellica? Premo, inculco, inſiſto, in qua Decretali Pontificia, in qua Conciliari conſtitutione, deciſum legiſti, fortitudinem Ethicam (cuius actum vis eſſe martyrium,) circa ſola pericula bellica occupari? Neque verò Ariſtoteles, quem tu ineptè ſtatuis amuſſim definitionum Eccleſiaſticarum, tale quid habet, ac tu comminiſceris. Ariſtoteles enim, non niſi exempli gratia, proponit pro fortitudinis obiecto, bellica pericula, tanquam ſplendidiſſima, & apud mortales laudatiſſima. Non habet tamen ea pericula, pro obiecto adæquato fortitudinis. Et patet, quia cum præmiſiſſet fortitudinem verſari circa illuſtria mortis pericula, addit; *& talia ſunt pericula bellica:* non ſola (vt fingit Hurtado,) ſed *talia ſunt* inter cætera eiuſdem generis: Quo pacto Ariſtotelem accepere, optimi quique Interpretes, vt Iulius Paccius, Balfoureus, Giſanius, Peregrinus. Habemus affine exemplum in obiecto liberalitatis quam aliqui crudè accipientes locum Ariſtotelis 4. Ethic. cap.1. negarunt in Deum cadere: Ait enim Ariſtoteles liberalitatem verſari circa largitionem pecuniæ, aut rei cuius æſtimatio nummo menſuretur. At Dei munera potiora, non ſunt adeò vilia. Excludendus ergo eſt à Deo affectus liberalitatis ſi doctrinæ Ariſtotelis inhæreamus. Ita quidem aliqui, ſimiliter ac Hurtado ratiocinari. Sed rectè eos refellit Suares diſp. de Iuſt. Dei ſect.1. num.27. monſtrans Ariſtotelem agendo de obiecto liberalitatis, tanquam Philoſophum naturalem propoſuiſſe duntaxat obiectum liberalitatis maximè vulgare, non excludendo alia quæ aſſignari poſſunt, etiam potiora. Idem ergo dicimus Hurtado nimirum anguſtè philoſophanti de obiecto fortitudinis, ex malè percepta mente Ariſtotelis.

60. Inter pericula porrò illius generis in quibus deſpicientia mortis illuſtriùs micat, rectè numerari horrorem calamitatis publicæ per tempus peſtis, norunt qui viderunt, & egregiè præter cæteros perſecuti ſunt, proſa quidem Iacobus Lobetius l. 1. de Chriſtiana fortitudine c.2. metro autem Edmondus Augerius duplici Carmine de peſte Lugdunenſi, anni 1564.& 1581. qui expertus poterat loqui, quia aſſuerat, & ſtrenuè in ſacro miniſterio calcata vitæ cura, laborarat. Et idem potuit dicere Theophilus, qui in calamitate Lugdunenſi anni 1628. 1629. 1630. affuit, nec ſicut filij Ephrem conuerſus eſt in die belli, ſed iuuandis proximis, fidelem nauauit operam. Hi ac ſimiles, horrorem illius temporis, & plurimam mortis imaginem oculis haurientes, meritò agnouerunt, ea pericula eſſe idoneum eximiæ fortitudinis obiectum, quamuis deſit Tyrannus, certans contra optimum, & volens adigere ad euertendum bonum virtutis, hoc eſt ad eiurandam fidem; quod Hurtado gratis contendit eſſe de ratione fortitudinis Ethicæ. Ipſe autem Hurtado, non agnouit hæc pericula eſſe idoneum fortitudinis Ethicæ obiectum, quia in tempore neceſſitatis receſſit & dilectam ac pretioſam animam ſuam locauit in tuto, ſecedens in locum ſanum. Ait quidem, ſe fuiſſe calamitatis *teſtem ocularem*, ſed eam non perſpexit niſi procul & de vltimis finibus, credo interuentu tubi Batauici. Diſertè enim Reſolut.12. *pag.*19. ait ſe fugiſſe, exemplo Franciſci de Ripa. Et rationem fugæ ſuæ non tacet, *quia erat diuinitus prædeterminatus ad fugiendum.* At contra robuſtam Dei prædeterminantis manum ineluctabiliter adigentem ad fugiendum quis obnitetur?

O lepidum caput! Hac ſanè Hurtadiana, excuſatione adhibita, nihil vetabit, fatarium quempiam, aut Manichæum humanæ libertatis hoſtem, à ſe, amoliri criminationem, & Deo prædeterminanti ſua maleficia impingere. Vide Hurtado, quantum tibi commodet auerſio à ſcientia media, (quam tu eiuras *pag.*80.*col.*1.) & conceſſio in partes prædeterminationis. Tametſi Bannes prædeterminationis vexillifer, quia te cordatior fuit, numquam prætendit tam fragilem vmbonem, aduersùs ſpicula vibrata in prædeterminationem; & erubuiſſet, ſic excuſando, manifeſtè fatarium, ac iuxta S.Auguſtini paronomaſiam, fatuum ſe prodere. Hurtado igitur quia afflictam terram vidit de longè, & ſeceſſit ad ſcribendum, cum miſeri ægri maximè egebant opera; ſeceſſit verò quia erat prædeterminatus ad fugam; mirum non eſt quod non proſpexit quantus ſit horror cala-

mitatis publicæ per tempus peſtis, & quàm idoneum fortitudinis obiectum ſubminiſtret. Qui autem eas calamitates coram perſpexerunt, aliter ſtatuunt. Non itaque fortitudinis Ethicæ præcellens obiectum, arctatur ad bellum, & certamen Tyranni contra optimum, vt adigat ad bonum virtutis ſiue fidei abiiciendum; (quæ eſt Hurtadiana gratis conficta fortitudinis obiectiua ratio adæquata;) ſed vlterius quoque protenditur, vt patet ex propoſito publicæ calamitatis exemplo. Nec non ex fuga à facie Leonis irruentis: quem actum eſſe ſummæ fortitudinis, agnoſcit Hurtado ſui immemor *pag.* 19. Cum tamen Leo non bellet ad vrgendum hominem vt fidem eiuret, quod Hurtado ait eſſe obiectum vnicum fortitudinis.

62. Sed obruamus Hurtadium benignitate. Demus quod adeò præfidenter contendit, ſola ſcilicet pericula bellica, ſaltem priuata, eſſe obiectum fortitudinis Ethicæ. Quod bellum eſt atrocius illo, in quo Deus ipſe pluens in gentem humanam bellum ſuum, & immiſſiones faciens per ſatores peſtis Angelos malos, ignitis telis mortales innumeros transfigit, ſagittas ſuas ardentibus efficiens ac letho horrido ſternens tam multos? Iure ſanè peſtilentia vocatur *bellum diuinum*, vt pulchrè proſequitur Philibertus Marchinus rationem reddens cur opus ſuum de attinentibus ad peſtem inſcripſiſſet *Bellum diuinum:* quæ ferè eſt recepta peſtis nomenclatio apud Iuriſperitos, vt ex multis Doctoribus notat Ripa Tract. de peſte quæſt. 4. de præludiis, & Ioannes Franciſcus Balbus Tract. de præſcriptionibus, part. 6. principali, ſect. 2. quæſt. de dormitione præſcriptionis *num.* 5. In hoc ergo bello, geſto per milites Dei, aut (vt Iob appellat,) per latrones Dei, per Angelos inquam, malos aut etiam bonos iræ Dei adminiſtros, (vt exempla apud Agathiam lib. 5. hiſt. & Procopium lib. 2. de bello Perſico confirmant;) ſacri præſertim pugiles, quorum vita tanto odio eſt Satanæ, vt iis ruentibus pereant animæ, vberem & præcellentem materiam certandi nanciſcuntur; atque adeò exquiſita fortitudinis materia illis obiicitur in hoc negotio. Sicque euerſus manet aries Hurtadij, & præcipuum præliare eius tormentum, quod tanto cum bombo diſplodit, fœdè collapſum iacet. Monſtratum quippè euidenter eſt, neque pericula bellica eſſe adæquatam fortitudinis Ethicæ præcellentis materiam, neque deeſſe pugilibus charitatis pericula bellica.

63. Addendum verò eſt, admodum imperitè Hurtadium, in ſua illa adeò euidenti (vt præfidenter iactat,) ratiocinatione, aſſumere acceptationem martyrij, neceſſariò & indiſpenſabiliter eſſe actum ſolius fortitudinis Ethicæ. Vndè enim hoc habet Hurtado? Sanè Rodericus Arriaga, qui præ Hurtado non eſt ſcriptor capite cenſus, aut proletarius, ſed grauis & accuratus 2. 2. diſp. 51. ſect. 4. ſubſect. 3. agnoſcit martyrium poſſe eſſe actum ſolius charitatis; & vt certum ab omnibus ſupponi fatetur. Ipſe Hurtado *pag.* 59. *col.* 1. omnes Societatis IESV Theologos in ea eſſe ſententia admittit. An tot, & tam multi, & tam eximij ex ea Societate Theologi, Hurtadio non væneunt dupondio, vt poſſit adeò præfidenter affirmare, de omnium ſententia martyrium elici à ſola fortitudine? Non ponderauit Hurtado, quanta ſit generoſitas & alacritas charitatis ad perrumpendos omnes obices, & intrepiditas in quibuſuis periculis propter Deum adeundis, & quantiſuis incommodis deuorandis. Legat in eam rem S. Auguſtinum lib. de moribus Eccleſ. cap. 22. & Theodoretum orat. de charitate, qua obſignauit Religioſam hiſtoriam & Interpretes in illud Cantic. 8. *Fortis eſt vt mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio: lampades eius, lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Diligenter in eam rem præter cæteros, ibi lib. 11. Ludouicus Pontanus, & benè etiam varij Patres, ac Interpretes in illud Pauli 2. Cor. 5. *charitas Chriſti vrget nos.* Necnon Iacobus Salianus toto lib. 7. de amore Dei. Itaque charitas vigens & nequaquam ſopita ſub ratione ſua formali, & propriæ honeſtatis intuitu, ſepoſita fortitudine ſpeciali, poteſt vitam pro Deo contemnere; ac ſi neceſſe ſit, in mortis diſcrimen ruere, vt atteſtetur verbo aut opere, veritati alicui reuelatæ; in qua atteſtatione per mortem obſignata, conſummatur ratio veri Martyrij; quia ſic perditur anima, id eſt vita temporalis, propter Chriſtum: cui perditioni animæ, deſponſa eſt prærogatiua martyrij Matth. 16. & Lucæ 6. Videat ergo Hurtado, in qua poteſtate martyrium ſoli fortitudini addixerit, & agnoſcat ſuam illam adeò euidentem demonſtrationem, (qualem ipſe quidem eam iactat,) adamodùm nebuloſam eſſe, & intentatum tanto ſtrepitu arietem, caſſo impetu concidere.

OBIECTIO III. Hurtadij.

64. NOuellam (ſic appellat) *opiniunculam Raynaudi*, altero ineluctabili argumento, (vt vult,) quatit Hurtado, quod ſcilicet martyrium eſſentialiter ſit opus alienæ violentiæ, & Tyranni perſecutoris, qui hîc deſideratur. Sic porrò auſpicatur huius argumenti texturam. *Verùm enim verò, Theophilus iſte, aquilas Eccleſiæ, noctuis iungit. Cum enim Patres & Doctores Eccleſiæ, tanquam perſpicaces aquilæ, verum martyrium à violentia aliena illatum, viderint ſole aperto; ipſe veritatem martyrij noctuis obiicit conſpiciendam; quod ad radios ſolares expoſitum, aſpicere ſatagunt; ſed ſecutiunt, & aſpicere nequeunt.* Nimirum iudicio Hurtadij, omnes Patres, & omnes Doctores martyrium definiunt per violentiam à Tyranno perſequente illatam, contra quam fecit Theophilus: quem cenſet, à Philippo Abbate Bonæ Spei ſpiritu Prophetico impugnatum in Epiſtola Duaci approbata à Franciſco Syluio anno 1617. Nouemb. 2. Vnde concludit Hurtado. *Valeat ergo Raynaudus, nouellam opinionem introducens: Vtinam vt mus, picem deguſtet. Aliàs Margites, erit. Cum enim aliàs eruditione valdè ſcitus & egregius ſit; ſed caueat obſecro thoracem, & frenet linguam, ne voces petulanter emiſſa, per iugulum maximo dedecoris dolore exeant. Etſi enim colorè pietatis, & dulcedine charitatis ductus hanc protulerit ſententiam, tamen in apes irruit, quæ Eccleſiaſtico aculeo circumuolantes, ipſum impetunt, & etiam fugientem inſequuntur.*

65. Hoc argumentum, inter antiquas, obiectiones quarto loco iam adductum eſt atque contritum, monſtrando ad verum martyrium non exigi Tyrannum perſecutorem: tametſi Patres ac Scholaſtici, agentes de martyrio, plerumque meminerunt Tyranni perſecutoris, quia agunt de martyrio frequentiore. Nunc obiter refutandum eſt, quod Hurtado ait, Philippum Abbatem ſcripſiſſe propheticè contra Theophilum, cum dixit, martyrium à perſecutore Tyranno inferri. O bone! Si prophetauit contra Theophilum Philippus, quia hoc dixit; quare non æquè prophetarunt omnes alij quos idem dixiſſe contendis? Omnes inquam Patres, omnes Theologi, & denique *omnes, nemine dempto*? Cur ſpecialiter

Philippum

Philippum Abbatem vis ſtillaſſe propheticum eloquium aduersùs Theophilum, quia negat martyrium eſſentialiter eſſe actum Tyrannicæ violentiæ? Quidni verò æquè prophetauit contra Serarium, Granadum, Valentiam, Sarrum & alios ſupra annotatos, qui idem ſunt inficiati? Benè verò habet, quod paulò poſt, agnoſcere videris, ſpiritum mendacem fuiſſe in ore Philippi, tui aduersùs Theophilum Prophetæ. Nam admittis, in ea ipſa Epiſtola prophetica, eundem Philippum titubaſſe, & quaſi retractaſſe quod contra Theophilum in ſpiritu prophetico emiſerat. An te Iudice, veri Prophetæ, intra paucas lineas vacillant circa ea quæ diuino afflatu ſunt prolocuti? Cum ergo fatearis, Philippum Abbatem in eadem Epiſtola titubaſſe circa ea quæ præmiſerat, eàque, velnti retractaſſe: quomodo vis fuiſſe prophetam? Tu verò non prophetaſti, impingendum eſſe tibi falſiloquium. Nam Epiſtola Philippi quam ſemel & iterum ais fuiſſe à Franciſco Syluio approbatam, ne verbum quidem habet de martyrio. Sed tibi ſolenne eſt, proferre ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. Quod dicis, Theophilum hac in re circumdatum eſſe ſicut ab apibus; cum grani eorum iniuria dicis, quos vis Theophilo fuiſſe infeſtos. Nam Pſaltes cuius verba adhibes, cum dixit *circumdederunt me ſicut apes*, deſignat homines nequam, & calumniatores; eorúmque ducem ac incentorem Diabolum. Vide quos ſic dehoneſtes.

Obiectio IV. Hurtadij.

66. Miniſtri ægrorum de quibus hic agitur, non confitentur fidem, ſed moriuntur ex charitate pro alijs. At hoc non ſufficit ad martyrium; quandoquidem ne ipſe quidem Chriſtus, martyr eſt ex eo capite, quod mortuus ſit pro nobis. Nam vt ait S. Thomas 2.2. quæſt. 124. art. 4. (verba Hurtadij appendo;) *ad martyrium pertinet quod homo teſtificetur fidem: vbi autem non eſt huiuſmodi teſtificatio, vera martyrij ratio non ſubſiſtit. Hæc enim eſt genuina, vera, antiqua, primordialis, & viſitata apud Patres & Eccleſiam notio martyrij: Et quæcumque alia introducatur, ſictitia & nouitia eſt, & ſic prorſus explodenda.* Sic ille reſol 43. nec ſemel alibi.

Reſpondetur, ſi hæc Hurtadij aſſertio crudè accipiatur, non eſſe tolerandam. Ex ea quippe ſequeretur, eradendos eſſe e Martyrum albo S. Ioannem Baptiſtam, S. Thomam Bechetum Cantuarienſem Præſulem, S Stanislaum Cracouienſem, S. Emmeramnum Ratiſponenſem, SS. Deſiderium Lingonenſem, ac Viennenſem, alióſque omninò multos, qui non ſunt mortui confitendo explicitè fidem, ſed propter veritatem aliquam reuelatam. Itaque ſi ſtemus verbis Hurtadij, fatendum eſt, eum *inſolentiſſimæ inſaniæ reum* teneri. Sic enim S. Auguſtinus epiſt. 118. pronunciat de attollentibus criſtas aduersùs Eccleſiæ communem ſenſum. Extat egregia in hanc rem diſputatio B. Anſelmi, cum Lant-franco prædeceſſore ſuo, cui durum videbatur, S. Elphegum vocare *martyrem*, cum non fuiſſet cæſus in odium fidei Chriſtianæ. Monſtrauit autem S. Anſelmus, omnem virtutem Chriſtianam, eſſe idoneum ſubeundi martyrij fundamentum: Et acquieuit Lant-francus, vt narrat Edmerus, & habetur etiam in ipſius Lant-franci vita c 17

Obiectio V. Hurtadij.

67. Ille non eſt verus martyr, pro quo poteſt fundi oratio, iuxta illud Innocentij III. *Iniuriam facit martyri qui orat pro martyre.* Atqui pro morientibus in obſequio Lue contactorum, orandum eſt, vt habet praxis recepta. Igitur non ſunt martyres. Hoc argumentum Hurtado reſolut. 43. quæſt. 7. ait *eſſe euidentiſſimum contra imaginationem Raynaudi.*

Reſpondeo, imaginatio obłæſa Hurtadij, potuiſſet ab eo corrigi, ſi librum *de martyrio per peſtem*, legiſſet animo intelligendi veritatem, non affectu hoſtili ac bruto, ad cauillandum & mordendum duntaxat. Nam dicto libro parte 3. cap. vltimo *in fine*, fusè dicitur, etiam pro martyribus fidei, fundendam eſſe orationem, donec vindicatio Eccleſiaſtica interueniat, vt rectè pronunciauit Molanus lib. de Tribus quæſtionibus cap. 6. ad 2. Argumentum ergo Hurtadij æquè probaret, cæſos pro fide, non eſſe coram Deo martyres, quia ante vindicationem Eccleſiaſticam poteſt pro eis fundi oratio. Sicut verè fuſa eſt pro Cartuſianis ab Henrico VIII. directiſſimè in odium fidei Catholicæ trucidatis; quia Eccleſia non declarauerat, in eorum cæde interueniſſe omnia quæ ad verum martyrium requiruntur. Similiter ergo, funduntur preces pro immortuis miniſterio charitatis, quamdiu Eccleſia, vindicationem martyrij eorum non interpoſuit. Abſiſtitur autem oratione pro eis, cum primùm fuerint vindicati. Vnde pro SS. Alexandrinis, quorum martyrium Eccleſia 28. Februarij vindicauit, nefas eſt orare, aliáue ſuffragia adhibere. Secus eſt de eorum imitatoribus ante Eccleſiaſticam vindicationem.

Obiectio VI Hurtadij.

68. Sententia Raynandi, eſt damnata Romæ, & liber eius proſcriptus, non vt liber Marchinij, *donec corrigatur*, ſed abſolutè ac ſimpliciter. Prorſus itaque explodenda eſt eius aſſertio; in qua ſtabilienda penè totus liber Raynaudi conſumitur. Hurtadò hanc Romanam damnationè ingerit ac regerit, pluſquàm Vigeſies; vermus lectorum immemoriam.

Reſpondetur, crambem ab Hurtadio toties inuidiæ conflandæ appoſitam, quantum attinet ad concluſionis propoſitæ damnationem, haud difficilè repelli poſſe: De libro alibi dicendum. Hîc, quia potiùs agitur de damnatione aſſertionis martyrij charitatis, quæ aſſertio non totum Raynaudi librum implet (vt fabulatur Hurtado,) ſed Tertiam duntaxat partem; cùm omni erga Cenſores ac Iudices reuerentia dico, miram eſſe Hurtadi audaciam, qui aſſertionem martyrij charitatis, damnatam eſſe contendat, cum nihil tale habeat exploratum. Potuit enim aliquid aliud occurrere in libro, vel in authore, ob quod liber videretur proſcribendus Certum ſanè eſt, multa in eo opere contineri quæ non potuerunt damnari. Verb. Grat. *Quod Deus ſit, quod ſancti ſint colendi; quod Eucharistia verum Chriſti corpus contineat.* Num hæc omnia reproba ſunt, quia liber eſt proſcriptus? Non ergo ſi liber eſt proſcriptus, aſſertio quæ infra libri medium legitur, damnata cenſeri debet, niſi mentio fiat aſſertionis in damnatione, quod hîc non eſt factum. Vel ſi liber totus, à capite

ad

ad calcem damnatus eſt, qua fronte Hurtado, toties ex eo plenas columnas, (ita, *columnas plenas*) verbatim, nec abſque elogio exſcribit? Non timet Orthodoxarum reſolutionum damnationi, ob immiſſum in eas tale venenum; cum videamus, virum doctiſſimum Claudium Rangolium, quia aliqua ex Vermilio verbatim exſcripta ſuo in Regum hiſtoriam commentario immiſcuerat, fuiſſe nigro theta deformatum?

Sæpè etiam cum aſſertio aliqua nominatim notatur, vel liber ob eam inter libros vetitæ lectionis refertur, aſſertio ipſa in ſe non improbatur, ſed habetur ratio fragilitatis, aut tenuis ſenſus vulgi lectorum. Qua ratione R. P. Ioannes Baptiſta de Marinis, cum ageret Secretarium Congregationis Iudicis, ingenuè faſſus eſt, opus *contra errorem popularem de communione pro mortuis, fuiſſe proſcriptum; non quod doctrina eius alicunde morboſa eſſet, cum reuera eſſet* (eòdem fatente Marino qui damnari curarat) *undecumque ſana & pura: ſed quod timor inceſſiſſet aliquos, ne vulgatione illius doctrinæ, multi qui frequenter communicabant, putantes ſe ex opere operato communionis prodeſſe mortuis, intepeſcerent in vſu Euchariſtiæ, nec adeo frequentes eſſent in menſa Domini. Curandum autem non eſſe, ſiue per errorem, ſiue ſecundùm ſcientiam Deo ſeruiatur, dummodo ſeruiatur.* Ita affirmabat F. Marinus. Quod quanquam eſt abſurdiſſimum, tamen idcirco curatam eſſe libri cæteroqui optimi proſcriptionem, ne frigida affunderetur communicantibus pro mortuis, quot hebdomadis apud S. Andream à valle, candidè profeſſus eſt F. Marinus. Quid ſi ergo tale quippiam, intacta aſſertione martyrij charitatis, viſum eſt Cenſoribus, ac Iudicibus, de *libro martyrij per peſtem?* Aliquod fortaſsè aliud fermentum acidum in eo latet, ob quod proſcribi potuerit. Et tale, odoris quibuſdam naribus, viſum eſt, quod in eo opere habetur, de martyrio ritè ſubeundo pro veritate Immaculatæ Conceptionis B. Virginis.

70 Quid ſi etiam ea cauſa interceſſit, quam Eminentiſſimus Card. Spada Reuerendo Patri Stephano Charleto Galliæ Aſſiſtenti ſuomet ore expreſſit, vt qui de Charleti referentis ore accepit Romæ tunc præſens, hodiéque profitetur. Vrgebat Cardinalem Spadam P. Charletus pro cenſuræ in librum Raynaudi intortæ ex ſolutione. Cardinali reuocabat in memoriam, quæ ipſemet dum Collegatum Bononiæ ageret, per tempus peſtis inſonare de ſacris pulpitis iuſſerat. Nec prætermittebat grauem illam & Sapientiæ refertam ipſiuſmet Cardinalis paræneſim ad Religioſos, quos imitatione S. Caroli admonebat, ſi in charitatis miniſterio ex mera ſupernaturali charitate occumberent, fore vt apud Deum martyres eſſent, & prærogatiuis Martyrum fidei, donarentur. Hoc S. Carolus primùm dixerat, hoc Cardinalis Spada Religioſis Bononienſibus, nec abſque lachrymis, ingeminauit: Æquè ac Florentiæ illuſtriſſimus Archiepiſcopus Nicolinus, in euentu conſimili. Non cohærent proinde iſta (vrgebat P. Charletus,) vt liber damnatus maneat, cuius doctrina per Veſtram ipſam Eminentiam prædicatur & prædicari mandatur. Nec illud item omittebat P. Charletus, F. Lucam Vvadinghum, quem Card. Pancirolus renunciauit vnum fuiſſe, nec ex poſtremis libri Theophili damnatoribus, (quia per illud tempus lite circa Collegium Hybernorum mota ceciderat, & gratiæ P. Nicolai Rudolfij de quo poſteà, plurimùm dabat.) Aiebat ergo P. Charletus F. Lucam Vvadinghum libri Cenſorem, ſæpè in ſuis Annalibus, & in Bibliotheca Franciſcana tunc inedita, ſed tamen à non paucis viſa, prompſiſſe ſuum ſenſum de veritate martyrij per peſtem. Malè autem cohærens videri, cenſorem in ſuis operibus tradere doctrinam, quam in alieno damnaret.

71. Ad has aliáſve conſimiles Patris Charleti pro libro Raynaudi expoſtulationes, reſpondit denique Cardinalis, librum illum non fuiſſe damnatum ob falſitatem doctrinæ; ſed quia dandum erat aliquid inſtantiſſimæ petitioni Patris Nicolai Rudolfij Generalis Ordin. Prædicatorum, qua ſuum ordinem à Theophilo violatum expoſtulabat, ob editum librum cui titulus *Caluiniſmus religio beſtiarum*, quo & Apoſtaſia F. Petri Pauli de Bellis Ordin. Prædic. vulgabatur, & conſenſio Caluini cum Banne circa libertatem, gratiam efficacem, ac prædeſtinationem nimis apertè tradebatur. Quod autem is liber nomen *Theophili* non præferret; Congregationem vſam eſſe poteſtate quàm aliàs quandoque exercuerat; nempe librum alium eius nomine editum, tametſi innoxium damnandi, ob iuſtam recruciationem, & mortificationem authoris. Sic enim Tomus Suaris de pœnitentia, ſub Paulo V. cenſuram ſubiit; non quod Suarez aliquid dixiſſet falſum, (quomodo hoc, cum Paulus V. doctrinam eo libro ab aliquibus impetitam, ſuo rituali inſertam voluerit?) Sed quod eam mortificationem Suari inferre viſum eſſet, ad honorem Clement. VIII. de Paulo V. optimè meriti; qui apud improuidos videri potuiſſet aliquatenus ceſpitaſſe, aut in ceſpitandi diſcrimen ſe conieciſſe, ſi Suarez ea in parte planè immunis & intactus abiiſſet. Sic enim F. Ludouicus Caſpenſis in Tractatione de Pœnitentia, illam Suaris non tam pœnam quàm mulctam, vel grauationem innoxios quoque aliquando rationabili ex cauſa afficientem, eſt interpretatus. Idem ergo circa Theophili librum de Martyrio, pro poteſtate, iuſta de cauſa eſſe præſtitum à Congregatione, Cardin. Spada confirmabat. Quod ſi ita habuit, pura manſit, & in ſe intacta à cenſura, martyrij charitatis aſſertio.

72. Sed ſit damnata aſſertio pro qua ſatagimus. Non eſt ſanè damnata ab ipſomet Pontifice ex Cathedra aſſertionem illam reprobante, vt factum eſt nuper ex Cathedra ab Innocentio X. circa quinarium propoſitionum Ianſenij, quas damnauit vt hæreticas, iniecta vniuerſis fidelibus obligatione ſic credendi, quod eſt damnare ex Cathedra. Nihil tale factum eſt circa aſſertionem de qua agimus: ſed vt tu vis (*animaduerte ſermonem ò Hurtado*,) damnata eſt aſſertio illa ab inquiſitione Romana, vel à Congregatione Indicis. Rurſum dico, & tuis verbis dico, *Animaduerte ſermonem ò Hurtado.* Theophilus & omnes boni, Romanas Congregationes, ſemper exquiſitè venerabuntur. Quare vrges vt poſſit dici à me illud Paulinum, *Factus ſum inſipiens, tu me coëgiſti?* Age verò *Attende ſermonem.* Tu Hiſpanum te glorians, nec vno loco; Ac vt id ſilu ſles, loquela tua manifeſtum te faceret. Quid ergo cenſes de præſeruatione B. Virginis, non ſolum à peccato originali, ſed etiam à debito peccati originalis in Conceptione contrahendi? Scio, te etiam circa puritatem conceptus illius à parentali labe, poſſe ſuſpectum videri. Tenemus quæ de feſto Conceptionis, minùs dignè illiuſtri Chartis dum captas aliam gratiam quàm gratiam Dei: quod indecorum religioſo homini pronunciabat Guerricus. Attamen ediſſere quid ſentias, & de Virginis in ſuo conceptu paſſiuo, immunitate à peccato, & de immunitate à debito contrahendi labem prædictam. Si neutrum affirmas, benè eſt: Nemo tibi ea ex cauſa negotium faceſſit. Non tamen te latet, quid vniuerſa ferè Hiſpania

tua

tua ſentiat : Inualuit enim in ea apud omnes doctos, ſenſus vnanimis, quod Beata Virgo, ne debitum quidem peccati originalis contraxerit. Hoc cum ſcias, vix puto, audebis palam homo Hiſpanus aſſerere, quod vniuerſa, vel ferè vniuerſa Hiſpania erroneæ doctrinæ inhæreat. Et tamen Inquiſitio Romana aſſertionem illam de immunitate B. Virginis à debito peccati Originalis, *damnauit vt erroneam*. Et librum P. F. Ioannis Mariæ Zamori, cui titulus *de eminentiſſima Deipara perfectione*, eo quod aſſereret eam carentiam debiti peccatum originale contrahendi, voluit eſſe vetitæ lectionis; æquè ac eadem Inquiſitio Romana (vt tu vis,) damnauit aſſertionem Theophili de Martyrio per peſtem : At tua Inquiſitio Hiſpanica, nec librum Theophili habuit pro damnato, ſicut neque librum & doctrinam Patris illius Capucini, quam potiùs diſertè & conceptis verbis admiſit, vt errore liberam, & quam fas eſſet tueri, atque publicè aſſerere.

73. Age Hurtado, expedi te his pedicis. Vel agnoſce quale ſit tuum Taratantara toties ingeminatū, & tanto clangore repetitum de operis à Raynaudo conſcripti damnatione. Si ſcriberes contra Zamorum, auderes ne in tota Hiſpania ita inſultare & obiicere Romanorum Quæſitorum damnationem? Anteriora exempla non refrico, ſed ſepulta malo, tametſi non deſunt, etiam agendo de latis reipſa decretis. Cuiuſmodi fuit decretum, quod exeunte Sixti V. Pontificio, ab Inquiſitione latum eſt, de primo Bellarmini tunc in Gallia peregrinantis Volumine, in indicem librorum vetitæ lectionis relato, eo quod improbaſſet eam Canoniſtarum ſententiam, *quod Pontifex potiatur dominio directo, in omnes Chriſtiani orbis prouincias.* Quod decretum, tametſi ſapientiore poſtmodùm conſilio reſciſſum fuit, tamen reipſa latum erat : An Hurtado ſi tunc vixiſſet Bellarmino, damnationem illius omnium excoctiſſimi voluminis exprobraſſet, & quidem ad nauſeam, vt ab Hurtado ipſo circa librum Theophili adeò putidè eſt præſtitum?

74. De decreto quo vetabamur dicere, *Conceptionem paſſiuam B. Virginis fuiſſe immaculatam*; etiam ſi fas eſſet dicere, *fuiſſe abſque peccato originali*, quod nunc prouidentia S. D. N. ſit antiquatum, nihil volo dicere. Erat enim decretum Apocryphum & clancularium, nec niſi artificioſum commentum eorum quibus (iuxta Catharinum,) honor ordinis pluris eſt quàm honor B. Virginis. Non ante Octimeſtre, ex eo cœtu aliqui, Gergouiæ in Aruernis (*Claromontem* vulgo appellant, & Billoni in eadem ora, ex decreti illius authoritate, litem mouerant concionatoribus, qui *Conceptionem Immaculatam*, auſi eſſent dicere. Hi non legerant *armamentarium* F. Petri Aluij Peruani & Antonium Calderonum *contra fratres libellaticos duos*, & Amedeum Salynum *de titulo Conceptionis immaculatæ immaculato, atque adeò retinendo.* Abſque dubio Hurtado, in Deiparæ Conceptionem nitentem minùs benè affectus, ex ſuppoſita decreti illius (ſuppoſititij) auctoritate, alicui ex ſcriptoribus pro Immaculata Conceptione certantibus, dicam impingeret, ſi extra Hiſpaniam degeret; vbi obganniens aduersùs vltorem Conceptionis, non ignorat timendum ſibi fore à ſputis ac ſandaliis mulierculârum, quæ S. Auguſtinus, abrogantibus Baptiſmum infantium intentabat. Sed quod nunc illud decretum planè conciderit, vel numquam legitimum fuiſſe conſtiterit, ac proinde non ſit metuenda deinceps eius contra Deiparæ amãtes exprobratio, tacitus abeo.

75. Volo in hac meta, repræſentare Hurtado, quæ nuper legi in Codice de immunitate Cyriacorum à cenſura; vt intelligat, quàm vanè Raynaudo obiiciat damnationem Romanam, & tot ſannis reſpergat, quod dixiſſet Theophilus, ſtaturum cum bono Deo librum ſuum, minimè emotum Monſtroſis boatibus. Ex iis enim quæ inde referam, intelligere poterit Hurtado, (niſi ei pro corde ſit pepo) non eſſe temerè inſultandum. Ibi ergo Auctor, ediſſerens quàm malè Cyriaci Romanarum cenſurarum incentores, pleroſque graues ſcriptores tractauerint, poſt multa in eam rem præmiſſa, ſic habet.

Secundùm Baptiſtam Pozam, vix fuit in quem Cyriaci vehementiùs exarſerint, quàm in Theophilum Raynaudum. Irarum cauſa ducta eſt ex Petro Paulo de Bellis, ordinis Prædicatorum Apoſtata. Is Geneuæ degens, rogatus eſt ſententiam de affinitate doctrinæ Bannis cum doctrina Caluini, quoad expeditionem humanæ libertatis; & gratiæ efficacis ineluctabilitatem: vt quando ipſe in Caluini tunc caſtris merebatur, priùs autem Bannis aſſecla fuerat, nitidè ac ſincerè eloqueretur; eſſétne Bannem inter ac Caluinum quoad ea doctrinæ capita germanitas; de quo inter Catholicum & Hæreticum, lis Lugduni mota fuerat, eius arbitratu ex compromiſſio decidenda. Reſpondit transfuga; belliſſimè Banneſio & Caluino in punctis propoſitis conuenire. Syngrapha adſcriptione eius firmata, ſupereſt apud doctum Theologum Auguſtinianum, qui Apoſtatam ſcripto repulit. Eius lucubratio Theophilo Raynaudo qui concertantibus affuerat, attributa eſt à quodam Pileo tenus doctore Cyriaco, cui nomen *Porterio*. Ipſe de re tota Nicolaum Rodulfium Lutetia tunc redeuntèm, cum Lugduno tranſiret, admonuit; libellum obtulit; ſuas de auctore eius Theophilo, imaginationes obtruſit. Reſpondit Rodulfius, carò conſtitutam Theophilo eam operam. Nec mora. Vix Romam regreſſus Rodulfius, omnes Theophili libros ad eam diem vulgatos, per totidem fratres hypercriticos excuti mandat in lucernis. Sed poſt ſcrutationem æquè diligentem ac malignam, nihil repertum eſt cui inædificari vindicta poſſet. Verùm non ita multò poſt, apparuit liber Theophili *de martyrio per peſtem*; In quem confeſtim Nicolài Richardij Monſtri feroces baubatus inſonuerunt, adeò altè, vt ex ipſa Gallia exaudirentur. Itaque tametſi vrgentiſſima Rudolfij & Richardij ſollicitudo, extorſit libri ſuffixionem, non tam ad doctrinæ fermentum in eo abditum remouendum, quàm ad leniendum. Ordinis (vt volebant,) in alio opere violati, dolorem: Tamen priuſquàm decretorium libri interdictum in publicum efferretur, publicatione retardatum eſt, interceſſionibus Sereniſſimorum Principum, & Cardinalis Ducis Richelæi, per Excellentiſſimum Ducem Crequium, Regium extra ordinem Oratorem, ad præſtandum Pontifici obedientiam ſubmiſſum. Ad fortia ergo Francici & Sabaudiani Oratoris poſtulata, Vrbanus VIII. librum accuratè recognoſci præcepit, ad id adhibitis, Eminentiſſimo Cardinali Oregio, & Reuerendiſſimo Franciſco Sanſeuerinitate Potentiæ Epiſcopo; necnon Illuſtriſſimo Boccabella S. Officij aſſeſſore. Ab his integerrimis & doctiſſimis Cenſoribus, liber recognitus eſt, & vſquequaque labis purus, pronunciatus; ita vt ſuo, & adiunctorum nomine, Eminentiſſimus Oregius, confirmarit Pontifici, *ex eo libro, ne ſyllabam quidem tolli poſſe.* Supereſt Romæ D. Vincentius Molinellus, qui id ex ipſius Cardinalis ore accepit. Nec res latet alios locupletes teſtes, ipſúmque nominatim Illuſtriſſimum Holſtenium. Succenſuit Pontifex prioribus Cenſoribus, quod librum innoxium vocaſſent in diſcrimen, & deinceps iuſſit

omnia pacata eſſe, nec ampliùs fieri mentionem ſtringendæ in eum librum cenſuræ; & decretum iam confectum obliterari, ac publicatione ſublata, euaneſcere mandauit.

76. At F. Ioannes Baptiſta de Marinis tunc Congregationis Indicis Secretarius, penes quem erat primum illud decretū, quod aiebam non fuiſſe euulgatū, imò ab Vrbano fuiſſe reſciſſum, & antiquatum; Siluit quidem ſecundum mandatum, dum ſuperſtites fuere, Vrbanus Pontifex, Cardinalis Oregius, Antiſtes Potentiæ, & Boccabella Aſſeſſor. Iis verò ad patres ſuos appoſitis, non deſtitit fodicare ignem, ac exſufflare carbones, donec flamma erumperet; Vulpino aſtu proferens decretum Antiquatum, tacita antiquatione, & antiquationis ratione. Itaque poſt fluſtrum annorum ſexdecim à primo turbine, recruduit tempeſtas, per ſubitam & prorſus inopinam euulgationem primi decreti, quod priùs publicè pependit, quàm de eo quicquam audiretur, vel quàm reniſturum dubitaretur. Reclamatum eſt apud eos quos frater Marinus implanauerat; obiectum Vrbani mandatum. Sed reſponſum datum eſt, mandatū illud eſſe Apocryphum, nec de eo ſatis conſtare; eo quod literæ atteſtantes, non eſſent niſi priuatæ, tametſi erat teſtimonium maius omni exceptione.

77. Delata eſt ad S. D. Innocentium X. querela, à quo dati ſunt Cenſores noui: Sed in quorum labiis gladius fuit; & cum Pontifex mandaſſet, librum recognoſci, & authorem doceri in quo deliquiſſet, iuſſi ſunt Cenſores, diuerticula quærere; iubente eo qui honoris ſui intereſſe contendebat, rem Iudicatam (etiam ſi per errorem ac obreptionem,) ſtare inconcuſſam. Et dixit quidem conceptis verbis, *ſi res non eſſet facta, non fieret: quandoquidem verò facta eſt, & agitur honor Indicum, habeat qui damnatus eſt, patientiam.* Quare extorqueri numquam potuit, vt Cenſores illi noui, ſenſum ſuum aperire ſinerentur; proindéque muti hæſere, vno dempto Reuerendiſſimo Hilarione Rancato, qui ſemper intrepidè profeſſus eſt, *in librum de martyrio per peſtem*; *nullam intorqueri poſſe Theologicam notam*; *Cùm doctrina eo contenta, eſſet ſaltem probabilis, atque adeò extra aleam damnationis.* Quod enim probabile eſt, damnari non poteſt. Inſtaurato rurſus Iudicio, Pontifex homini qui maximè libro & authori fauturus putabatur, (certè debuerat,) rem totam commiſit. Sed is rationibus ſuis ac ſpebus conſultum volens, veritatem cognitam, & ſæpè priuatim comprobatam, in iniuſtitia detinuit. Tanti fuit, non minuere vno calculo candido, ſubuectionis vlterioris executionem præconceptam.

78. Res in Vrbe, artificio fratrum ſic geſta eſt: Sed vniuerſæ Europæ aliter viſum. Nam Theologi inſignes, ſupra ducentos, ex *Luſitania, Hiſpania, Gallia, Belgio, Germania, Polonia, Italia*; *Antiſtites* eruditione præſtantes, *non pauci*; *Academia celebres* duodecim, aſtipulatione ſua firmauere veritatem; nec-quicquam emotis eam ob rem, feris fluctibus marinis, deſpumantibus confuſiones ſuas, & detritum primorum Iudicum honorem cauſantibus. Sed vera ratio, ducenda fuit ex genio Mariniano, quem vir grauiſſimus eius benè guarus ſic Italicè exprimebat. *Fa ſempre gli ſuoi paſticci; puoi non vuole che ſe gli contradica.* Hactenus ex eo quem dixi libro, de immunitate Cyriacorum à cenſura. Prætermitto reliqua quæ ibi de Raynaudo habentur, quod non ſint adeò neceſſaria ad defatuandum Hurtadum toties inſulsè regerentem Theophili ſuffixionem.

79. Notari tamen ab Hurtado velim anno 1634. quo Metamorphoſis latronis in Apoſtolum prodiit, iam tunc interpoſita primi decreti per Vrbanum facta reſciſſione, fas fuiſſe Theophilo, in eo opere ſcribere, *opus ſuum de martyrio*, *Dei gratia*, *ſtare* nec plus emotum eſſe, quàm Lunam ad Lyciſcæ latratus. Stabat enim tunc, & ſtat etiam nunc apud doctos, etiam in tua Hiſpania (*animaduerte ſermonem ô Hurtade.*) Idque ne te lateat, Iudicium Academiæ Valliſoletanæ, hîc tibi repræſentandum cenſeo. Et latum eſt ſub idem tempus, quo tu ad illud opus, conuitiis fortiùs quàm rationibus concerpendum te comparabas. Sic habet.

Libri de martyrio per peſtem à P. Theophilo Raynaudo conſcripti, approbatio Almæ Academiæ Valliſoletanæ.

80. Doctiſſimo huic operi, vt poſteritas faueat, materies ipſa, & ſcriptio exorant. Nūquam enim humana gens, tot ſatis, tot ſæuientis peſtilentiæ iniuriis vbique exercita, auerſabitur hæc ſolatia; nouámque orbitam quam ad martyrium oſtendit hic liber. Ad iſtam adoream, ardua quondam & vna via nobis videbatur, per irati ferri ludibria & armatam Tyrannorum ferociam. Crebro vulnere, multóque ſanguine ſatianda erat tortorum iracundia; & per non vnam ſæuiſſimámque mortem, quærendum vt liceret perire. Sed feliciſſimi huius calami beneficio, datum eſt noſſe, quî poſſimus exiguo labore maximam felicitatem emere; vt in publica calamitate non debeamus expectare ignauam mortem, ſed ſtrenuam audaci virtute laceſſere. Quis enim veriſſimo huius libri aſſerto, quod *ij videlicet, qui proximos peſte contactos, ex chriſtiana charitate ſubleuandis immoriuntur*; *non latè duntaxat, ſed verè ac preſsè Chriſti martyres ſint*, non vltrò erigatur ad ingenuis animi ſpecimen? Quis iam in media graſſantis peſtis ſæuitia, non ſpontè vitam communi bono & ſolatio impendat, quærátque per mitiſſimum moriendi genus, immortalitatis bonis certiſſimè donari? Aude, opus hoc intenta & diligenti cura perluſtrare, diſpiciéſque martyrij præmia, quàm certa eos maneant, qui ſeſe in media pericula, pro aliena ſecuritate accerſierint. Quàm altum parémque locum inter martyres, his publicæ ſalutis victimis fata diſponant. Miraberis quantum auctori debeat natura mortalium, quæ rationum vi ineluctabili, ad ſtrenuæ, nec ſæpè expertæ virtutis documenta formetur. Amabis ingenium pari amœnitate ac robuſtiore literatura mixtum: ambigua laude, veriùs ne doceat, an ornatiùs dicat. *Verborum dignitas, rerum maieſtati reſpondet; & ſibi inuicem quaſi concentu quodam, res & verba concurrunt.* Arn. in Conc. Turon. Nam & eruditio in eo mira. Voces à plebe ſemotæ; ſententiarum item & ratiocinationum momenta, vbique habentia maieſtatis ſuæ pondus, facilè conciliant ſcribenti fidem. Multa ſunt admiſta ex ſecretiori Philoſophia: pleraque ex penitioris Theologiæ ſacrario accuratè ſolertérque deducta. Sanè animus ingenti literarum flumine inundatus, per omnem priſcæ Patrum doctrinæ latè campum præcipitatur liber felici & opulento curſu. Nec de fama dubites, ad quam publico gentium fauore magnificè ſubnectus eſt.

Quamdiu

Quamdiu enim fuerit vllus honos literis; vigebit cum maximis viris; quorum ſe ingeniis, hoc opere vel contulerit, vel ſi hoc verecundia eius recuſat, applicuit. Veriùs de ſeſe dixerit, quàm priſcus vates.

Hoc opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.

Et quanquam in iſtum librum, à quibuſdam acri ſeueritate quæſitum ſit, euicit tamen inuidorum odia; nec tulit ſæuientem malignitatis nubem, nobiliſſimis Academiarum virorúmque doctrina eminentium ſuffragiis, vindicatus. Nimirum eximios viros, & ingenio immortalitatem meritos, haud ſanè diu, inuidia fatigat. Eum igitur, & præcipuè iam memoratum illius aſſertum, diuite doctrinæ vbertate munitum, argumento inclytum, authoris ingenio clarum, amœnitate opulens, dignum eſſe quod poſteritati ſuperſtes publicis commodis litet, Nos infra ſcripti Academiæ Valliſoletanæ S. Theologiæ Doctores ac Magiſtri, fidem facimus, & in eius teſtimonium manu noſtra ſubſcripſimus. Valliſoleti die 12. Iunij 1651.

F. Ioannes Epiſcopus Valliſoletanus.

M. F. Luyſius Fernandes de Tapia, Cathedratico de Prima.

M. F. Didacus Enriquez, Veſpertinæ Cathedræ proprius moderator, Ord. B. Mariæ de Mercede.

Doct. Franciſcus Aguado, ſacræ Scripturæ Cathedræ proprius moderator.

M. F. Placidus de Puga, Philoſophiæ naturalis primarius moderator Ord. S. Benedicti.

Subiungitur atteſtatio & fides publici Notarij, quod omnia prædicta, legitimè authoritate Epiſcopi & Cancellarij maioris Vniuerſitatis Valliſoletanæ, ſint confecta, atque exarata.

81. Non plura de iis quæ Hurtado aduersùs aſſertionem veri martyrij pugilum charitatis à Theophilo propugnatam propoſuit. Nunc ipſe Hurtado tantiſper conueniendus eſt, & quantæ trabes ſint in eius oculo qui feſtucam vidit in alieno, conſiderandum. Iuſtum enim eſt, vt qui prior infeſto calamo irruit in Theophilum, à Theophili partiariis, (quibus lubens accenſeri volo,) non prorſus intactus abeat. Impetiuit primùm Hurtado libellum Theophili *contra popularem errorem de communione, ex opere operato fructuoſa aliis quàm communicanti.* Et cum adeò potenter contritus fuiſſet, vt non habuerit quod redantruaret, videri poſſet captaſſe lenimentum doloris, illata recruciatione per impugnationem *Libri de martyrio per peſtem.* Sed non ita eſt. Nam ex literis ab ipſo Hurtado Hiſpali datis 8. Martij 1655. iam tunc prodiiſſe ex prælo Batauico *Reſolutiones Orthodoxas de vnico fidei martyrio*, compertum habetur: & iam confectas fuiſſe anno 1652. notat ipſe Hurtado ad calcem operis *pag.* 494. cum depilatio Hurtadij, non niſi anno 1653. prodierit. Itaque manifeſtè prouocauit Theophilum, laceſſiuitque quietum Thomas Hurtado. Qui proinde, cum prior dixerit quod non debet, iuſtè audiet quod non vult.

IN RESOLVTIONES ORTHODOXAS

THOMÆ HVRTADO BVCCAFERREI,

INDICES TRES.

I. *Vocum Barbararum.*
II. *Vocum Græcanicarum.*
III. *Rerum Notabilium.*

Quiſquilegium Hurtadianum, in quo THOMÆ HVRTADII, *Stribiligines Grammaticales, tela verborum, ſalſiloquia, leuitates, ineptitudines, furta, Thraſoniſmi, ignorantiæ, conuerruntur.*

COLLECTORE

Leodegario Quintino Heduo S. T. D.

MONITIVNCVLA AD LECTOREM.

82. GERMANITAS intercedit non exigua, inter Ioannem Barneſium Anglum, & Thomam Hurtado Buccaferreum. Id quod laudes Barneſio depactæ ab Hurtado *pag.* 433. 439. 457. apertè ferunt. Vterque, ad lacerandos Societatis IESV ſcriptores, manum calamo admouit. Vterque, eiuſdem in ſcriptione genij atque licentiæ. Quod autem Hurtado *pag.* 466. nonnullius aſperitatis inſimulat Barneſium, hoc eſt, leporem eſſe & pulpamentum quærere; (vt ipſe quoque Hurtadij exemplo Adagiographum ſublegam.) Nam minimus digitus Hurtadij, groſſior eſt dorſo Barneſij, plúſque acoris & fellis deprehendere eſt in vna aut altera Hurtadij pagina, quàm in toto Barneſij opere. Itaque non eſt quod ob hanc cauſam Hurtado de ſuo in Barneſium affectu quicquam remittat. Quamuis de eo ſublimi ſenſu Barneſij, & veluti patriciatu in re literaria, quem ei Hurtado arrogat, verendum eſt, ne eúm pœniteat, cum reſciuerit, (ſi fortè neſciebat;) Ioannem Barneſium Ieſuitis admodùm infenſum, ob nonnullas ſuſpiciones de comperta illis vita ſua; eo loco fuiſſe apud Paulum V. vt eum tanquam nouæ fidei fabrum, per Albertum Auſtrium è Gallia abductum, & è Belgio Romam auectum, iudicauerit carcere dignum; donec emoto cerebro inter fatuos, ponè S. Pauli Minoris ædem ſacram, fatuari deſiit cum aliorum periculo. Qua de Tragœdia, alibi pleniùs.

83. Nunc in Hurtadi Barneſio coniunctiſſimi opere quod ad manum eſt hæreamus. Quod ergo aliàs præſtitum eſt circa opus Barneſij, vt quia ipſe omiſerat operi ſuo indicem appingere, ſuppleta ſit eius indiligentia; idem hìc quoque præſtandum video. Nunc quidem Indices conficiendo, præſertim ex Tractatione Hurtadi de martyrio, per magnam partem *Orthodoxarum* eius *Reſolutionum* expaſſa. His verò quæ ad Tractatum de reſtrictione mentali, in Leſſij, primi (vt vult Hurtado,) reſtrictionum inuentoris ſugillationem, ab eo conſcripta ſunt in eodem opere, parciùs in his indicibus dabitur locus; Donec conſtet, an ex tot Leſſij in Belgio diſcipulis, quiſpiam vindex pro Leſſio exurgat. Quod ſi ij quos cauſa illa propiùs attingit, vt quondam Barneſium, ita nunc Hurtadum, ne confutatione quidem dignum cenſeant; non erit longa mora, diſcuſſionem illius tractationis Hurtadianæ inſtituendi; & plenum ad eam indicem; & verò pro materiæ vbertate multiplicem, conficiendi.

INDEX I.

Vocum Barbararum.

84 PEr *voces barbaras* intelligi poſſunt barbariſmi & ſolœciſmi, Grammaticæ lancinationes, & Priſciani colaphizationes. Poſſunt etiam per *voces barbaras* intelligi *voces Barbaro digne*; hoc eſt *aſperæ, & mordaces, ac iniurioſæ.* Vtrinſque verborum barbararum lolij, copioſa ſeges in Hurtadij agro occurrit. Pauca exempla ſubnotabo.

Barbaralexeon & Solœciſmorum tanta vbertas eſt in Hurtadij opere, vt ſi tenui diligentia adhibita, notare Grammaticas eius ſtribiligines liberet, totum propè eius volumen eſſet exſcribendum. Vix tres lineas exarat, quin ſolœciſmis adeò pinguibus eas contaminet, vt miſerationem moueat. Specimen aliquantulum ſubiicio.

85. In ipſo operis limine. *Cauſa expoſtulat* pro *exigit.*

Bellum adoritur paſſiuè, pro *ſuſcipitur.*
Profiteri clientelam, pro *profiteri patrocinium.*
Pater fœtus, numquam cauſari licebit, abortum ſibi accidiſſe ex defectu adiuuantis.
Animus fuit, me oſtendere aſſeclam D. Thome; non prout ab aliis ſcruta vendentibus, tergo verſatur. Quid his ſcrutis latinitatis abiectius? Excedamus è limine.
S. Toomas Toeologloſſat Ariſtotelem pag. 3.
Virtus heroica, habet verſare circa obiectum ſuum pag. 4.
Vt radices huius doctrinæ clariùs intueantur, id eſt *perſpiciantur* pag. 5.
Paſſiones moderantur virtute pag. 13.
Fuga eſt aliquando conſiliata pag. 18.
Prelatus ſi fugiat de communitate in qua perſequitur, id eſt, *perſecutionem patitur.* pag. 19.
Dum actu patitur perſecutio, id eſt *excipitur.* pag. 41.
Tali morte non minus profitetur fides quàm *circumciſione.* pag. 45.
Veneratur tanquàm martyr, pro *colitur.* pag. 46.
Stephanus eſt primitia martyrum. pag. 47.
Quecumque cauſant gratiam, illam obtingunt in virtute Chriſti. pag. 51.
Hoc eſt poſſibile exequi; pro *fieri.* pag. 57.
Nacta occaſione, pro *data.* ibidem.
Alloqui alicui. pag. 64.
Hec ibi, quo nihil illuſtrius. pag. 65.
Agonothenes meus Theophilus, pro *Agoniſtico* & *colluctatore*; paſſim.
Miror cum Patres locum Apoſtoli interpretaſſent. p. 102.
S. Iacobus excitauit ad vitam S. Petrum, poſt ſexcentos annos mortuum. pag. 135. *poſt* pro *ante.*
Mihi fecit ſubodorare. pag. 116.
Anacephalaoſim facere. pag. 146. pro *ſcribere nouum tractatum.*
Apoſtoli perſequebantur à Iudæis. pag 313.
Ratio ſtillata ex Patrum ſententiis. pag. 209.
Expiſcarunt ſubſcriptiones. pag. 265. pro *Expiſcati ſunt.*
Supra, euertens fundamentum Raynaudi, conſtitutum reliquimus. pag. 282.
Narrabo hoc, vt poſteritas conſoletur aut timeat. pag. 266.
Patrocinatur malam ſententiam. pag. 426.
Exulantur æquiuocationes. pag. 437
Raynaudus vt ſuæ opinioni authoritatem accreſcat; illam emendicat ab hæretica locutis. pag. 450.

86. Hi groſſi Latinitatis, in toto opere Hurtadi ſuppetunt. Eſtque reuera mirandum ſæculò adeò expolito, talem latinitatis lanium, qui vix periodum abſque latinæ linguæ luxatione, & eruditarum aurium mordaci perfuſione poſſit ſcribere, auſum os ſibi ſublinere, & ad ſcribendum accingi. Heus tu: hoc eſt probrum Nationis Hiſpanicæ, quæ priſcam ſcribendi illuuiem pertæſa, ſcriptores Theologos à non paucis annis dedit, ſin minùs pexos & calamiſtratos (quod maieſtatem Theologicam dedeceret,) at nitidos, & qui ſicut in die ambulare valeant, non indecores. Tu verò hanc maſtrucam latinitatis indutus, & ſermonis centonem detritum, ſilicernij in Noſocomio amictum condignum, fœdis pedum examinibus differtum præferens, non erubeſcis inter tot honeſtos ſcriptores in conſpectum te dare; Et laudas tu quidem, ſæpè ſæpiùs Theophilum à latinitate. Sed iam tibi repoſitum eſt, hanc laudem probro potiùs verti. Quod enim homo de latinitate adeò malè meritus, bonam Theophili latinitatem dicas, periculum eſt, ne aliqui ex tuo ſenſu illam æſtimantes, arbitrentur cancroſam, atque leproſam, qualis tua eſt. Itaque laudes tuas tibi habe; donec pro bardocucullo veſtem Vrbanam, ſin minùs comptæ ac elegantis, ac ſaltem honeſtæ nec ſordentis & pannoſæ dictionis, aſſumas.

Verùm quia auctore B. Hieronymo in Heluidij impugnatione, apud Chriſtianos, maior ſolœciſmus eſt turpe quid facere, quàm ſordidè loqui; & cum Grammaticæ violatione; Age dimiſſis barbaris vocibus Grammaticalibus, eas Hurtadi barbaras voces ſublegamus, quæ animi barbariem ac feritatem præferunt; parcitate tamen vtentes hac in parte, ne ſi accurationem ac diligentiam, ſublegendo probare velimus, vniuerſa propè eius lucubratio ſit exſcribenda. Nam ab initio ad finem operis, adeò Scythicè & truculenter ſe gerit, adeò ferocit in aduerſarium, mordétque & lacerat; vt recognoſcere liceat, rectè à ſapiente eſſe ſcriptum, reperiri qui pro dentibus habent gladios, & commandunt alios molaribus ſuis.

87. In ipſo operis titulo, Hurtadus impingit Καινολογίαν aduerſario. Qua voce de mente Hurtadi, deſignatur hæreſis. Nam Vincentius Lyrinéſis quem in eam rem adducit, per *neuiloquium* Apoſtolo improbatum, *hæreſim* intelligit. Et verò, (quæ nota eſt hæreſeos manifeſta,) Theophilum inducit Hurtado pag. 43. *Floccipendentem totius Eccleſiæ traditionem ac ſenſum*, quia dicit fortitudinem Ethicam; cerni poſſe extra pericula bellica. Eandem ob cauſam in operis aditu, *falſis fratribus* Theophilnm annumerat, & *ex inuidia in ſanctos martyres, ad ſic nouandum proceſſiſſe* confirmat *virus eius doctrinæ, & lernæam hydram. Admirabilis* (ait in fronte Tractatus quarti;) *fuit in nectendis machinis Raynaudus. Perplexat anguſtias, & ſyllogiſmorum quaſi inexplicabiles labyrinthos. Et vera falſis permiſcens, in verum & Catholicum martyrium permiſcet calumnias.* Hoc ſi de hæretico ſcriptore diceretur, ſonaret manifeſtè hæreſim. Itaque Hurtado, talibus coloribus Theophilum expingens, habet illum pro hæretico, quia *floccipendit totius Eccleſiæ traditionem ac vſum, negans fortitudinem Ethicam habere pro obiecto ſola pericula bellica.* At nullum eſt atrocius probrum, eo quo aliquis hæreticus denominatur: vt propterea S. Hieronymus, hominem ad cætera conuitia ſaxeum, velit ad illud commoueri; & vitio vertat ſi teneat patientiam.

Hinc æſtimare licet, quanta ſit Hurtadij in ſcriptorem (velit nolit,) Catholiciſſimum, lenitas; & præ hac Hurtadi muria, reliquas eius pultes poſſe fatuas videri, ac deſipientes, & prorſus inſulſas.

89. Eiuſmodi eſt, quod *pag.*282. vocat Raynaudum *meretriculam edentulam, cuius venuſtas iam ſit detrita: Tametſi inani ſtudio, fucum ſtibiúmque ſibi ſublinat.* Ita enim Raynaudus (iudice Hurtado,) marcidæ ſuæ, ac deformi, & rugoſæ doctrinæ, decus ementitum latinitatis inducit. Facit hunc ſenſum, quod ait Hurtado Raynaudum *ſynopiſſare.* Corruptè Batauus Typographus, poſuit *ſynapiſſat*, putans de Sinapi locutum Hurtadum. At is, (vt adiuncta manifeſtè ferunt,) non ſcripſit *ſynapiſſat*, ſed *ſynopiſſat*, expilans pro ſuo more adagiorum farraginem, quæ illi ſola eſt eruditionis fauilla. In ea autem farragine, *ſynopiſſare*, verbum eſt ductum à Scorto Attico, iam detritæ formæ, quod per fucos, turpitudini ſuæ lenocinabatur. Itaque Raynaudus, apud Hurtadum, eſt *meretricula edentula, tentans per ſtibium & fucos imponere amaſiis, ac ſuis procis ſiue porcis*; quia dicit martyrium eſſe quamcumque mortem ex ſupernaturali motiuo pro Deo exceptam. Cui aſſertioni ibidem hoc elogium appingit Hurtado. *Nihil ſapit, nihil ſentit. Tanti eſt, quanti fungus putidus.* O mel verborum! O religioſum Hurtadi Calamum & animum!

90. *Fungo putido* affinia ſunt *Azanea mala*, hoc eſt exſucca, fauillacea, ſemiputrida. Eiuſmodi eſſe fructus Theophili, eius inquam ſcripta atque ſententias, ait mitiſſimus Hurtado *pag.* 217. expilans pro more ſuo Adagiographum. Quorſum Hurtado ea Arcadica mala per tetrum probrum Theophilo ſuppoſuerit, hæc cauſa fuit. Dixerat Theophilus, *martyres non eſſe certitudine fidei, & omnimoda, certos, de ſua gratia ſanctificante*, vt Catharinus affirmabat. Eſto, habeant moralem certitudinem de ſua apud Deum gratia. Hurtado, qui gratis affirmat, Martyrem habere de ea gratia Iudicium certum, quod ſit inſtinctus propheticus, æquiualens reuelationi, cui non poſſit ſubeſſe falſum; ait, Theophilum non agnoſcentem eum commentitium propheticum inſtinctum, *proferre Azanea mala.* Id eſt, *rem dicere exſuccam, pomo arido ac ſemiputri, non æſtimandum.* Tu dixiſti.

Eiuſdem Hurtadianæ lenitatis eſt, quod poſt adducta diffusè omnia quæ ex Theophilo corradere potuit, ſubdit *pag.*280. expilans pro more ſuo penum Adagiographi. *Tunc tacebunt graculi, cum canent Cygni. Huc uſque locutus eſt Raynaudus ſatis prolixè; Et ego tanquam Mylus omnia patienter audiens & auſcultans, quantas potui addidi vires ſermoni & diſcurſui. Κάμπτος enim eſt, qui anfractibus & flexibus multis peragitur tanquam Creta Labyrinthus.*

Parietibus textum cæcis iter, ancipitémque
Mille viis habuiſſe dolum; qua ſigna ſequendi,
Falleret indeprehenſus & irremeabilis error.

91. Se *Cygnum* bonus Hurtado, Theophilum *graculum* appellat. Se *Mylum patienter audientem obſtrepentis Aduerſarij loquacitatem, & ad eiuſdem anfractuoſam & confuſam diſputationem, ordinato tanquam in labyrintho Dædalum*, exhibet. Et tamen is eſt Hurtado, vt loquaciſſimè ſemper & vbique verbetur, & delaſſare Fabium Horatianum valeat. Confirmare poſſum, ſi eius inutiles repetitiones, & dilatata verbis ſuperfluis phylacteria quis recidat, volumen eius ad exiguam molem fore redigendum, etiam infra *opicellam Theophili*, vt ipſe ſolita elegantia nominat *librum de martyrio.* Confuſionem autem, mirum eſt qua fronte impingere audeat aduerſario, confuſiſſimus ipſe, & in cuius opere, totum incipit, totum pendet ex altero, vt Iouiniano exprobrabat S. Hieronymus. Vniuerſa eius lucubratio, plena Mæandris eſt, anfractuoſiſque euagationibus, nullatenus connexis.

92. Noctuas Aquilis iungentem Theophilum, deſcribit *pag.*191. Item *pag.* 193. vt *barbum ac ſtupidum* pronunciat, niſi vt mus picem deguſtet; id eſt, niſi illico abiiciat martyrium charitatis. Quod ſoli Chamelæonti conceſſum dixit Tertullianus, vt de Corio ſuo ludat; hoc Hurtado conceſſum Raynaudo affirmat, *à ſuo ingenio*, quod *pag.*285. *Ludere ait de ſuo cerebro & corio, ſine duce & ſine luce diſcurrens, vt libet.* Addit verò. *Satis præceps loquitur Raynaudus, & dum latinitate omnia artificioſe diſponit, mirificè credebat ſe eſſe locutum, cum quantum poterat, dixerat Inſidias; dicebat Catulus de Arrio. Nam quid aliud dicit, niſi inſidias veræ doctrinæ, & laqueos ſanæ ſententiæ?* Raynaudus, ait Hurtado alio loco *pag.*456. *Virgultea ſcaphula Ægeum tranſmittere tentauit, contrariis omnium rectè ſentientium ventis: Et quamuis plurimum in euoluendis authoribus inſudaueris, tamen cæcus ad ſua, & dicax de aliorum placitis, Suffenus euaſit.* Id eſt, *arrogans & confidenter de ſe loquens*, vt habet Gloſſa Adagiographi qui eſt Hurtado, vnus & omnia. Et attexens Raynaudi dictum ex hoplotheca, exclamat. *Quis hoc æquo animo patiatur, quod id quod eſt contra omnes ferè Patres,* (ſcilicet) *dicat eſſe extra dubium. Hoc autem dicere nequit, niſi qui ita adhæret ſuis dictis, ſicut alij ſuis ſcientiis. Quare indiget Crambe recocta, ne inebriatus ſuo dictamine, erga falſitatem effuriat affectus. Melius enim illi eſſet, picem guſtare.* Remedium ebrietatis eſſe crambem ſiue braſſicam docet Hurtadi doctor, Adagiographus: Ac proinde *pro ebrio* eſt *Theophilus* ſobrio Hurtado. Cui item, *pro Diabolo* eſt. Nam *pag.* 444. vſurpat de eo illud Prudentij de Satana. *O tortuosè ſerpens, Qui malè per mæandros frondéſque flexuoſas, agitas quieta corda. Aranearum telas texit Raynaudus, ſolum ad capiendas muſcas & Ciniphes aptam.* Et *pag.*462. *Raynaudus delphinum ſyluis appingit, fluctibus aprum: rem totam inueniens, fugiens difficultatis nodum quem quærit in ſcirpo.* Paulo ante. *Dicat Raynaudus, quod ad ſe ſuóſque aſſeclas reducta eſt vniuerſi authoritas & poteſtas, vt poſſint nominum notiones immutare. Sed hoc delirium eſt. Raynaudus medicus pyxidulis vtens, dum remedium promittit, intus venenum, & mortiferum virus occultat, obtrudens palpum;* Purgauerat S. Marcellinum Raynaudus, inhærens Baronio & Bellarmino. His dimiſſis, Theophilum ſic excipit Hurtado. *Quod librum authoriſatum reiecit Raynaudus an ſine ingenti temeritate fieri poſſit, ſapientes & prudentes diiudicent. Ego quidem de Raynaudo dico cum Nazianzeno epiſt.*43. *ad Euſebium Epiſcopum Cæſarienſem, proinde ſe habere, quaſi quis eiuſdem viri, altera manu ſcabat caput, altera malam feriat.* De eodem, quia dixerat, latrones Chriſto confixos crurifragium paſſos eſſe, ſolum ob reuerentiam Sabathi, *Raynaudus* (ait Hurtado) *nebulas in pariete depictas, coloribus bonæ latinitatis plauſibiles facit, non cum paruo veritatis diſpendio.* Alibi, hoc eſt *pag.*285. *Raynaudus argumenti vi conuictus, haſtam abyciens ſuccumbit difficultati, & in caput præceps, dicit non requiri ad martyrium, externam violentiam in odium fidei.*

93. Cum adeò ſalitum ſit moretum quod Hurtadus Raynaudo intriuit; tamen lenitatem à ſe adhibitam confirmat, ſic ſcribens *pag.* 275. *Examinetur trutinetúrque noua ſententia Raynaudi de martyrio per peſtem.*

Peſtem. Putre enim ſalſamentum amat origanum aceto mixtum, ne putris odor à manducantibus ſentiatur. Falſa enim fucis ornantur & floribus componuntur, cum veritas per ſe placeat. Et dum ipſe de pulmone reuellit arrogantem opinionem, venit accelerata ſenectus, naufragante opinione; & dum vento proſpero currebat in foueam, repente ſuffocata interiit. Vt tamen, cum honore ſepeliatur, diſquirenda & examinanda eius fundamina, & quantum ponderis habeant, rigida ſtatera æſtimandum, vt eius repulſam, LENITER ac ſuauiter factam, & ipſe amicè ſuſcipiat. Papæ! quanta Hurtadi lenitas! Per vniuerſam diſputationem omnibus probris ac conuitiis Raynaudum proſcindit; & *leniter ac ſuauiter abs ſe fieri eius repulſam* affirmat? Quomodo ageret, ſi ferocire vellet; & mordere aut lacerare aduerſarium? Et (ô bone!) non te puduit, tam horridam támque hirſutam & hiſpidam ſcriptionem, aduersùs Catholicum & Religioſum virum, tranſmittere in Hollandiam, typis edendam? Nam quamuis frons operis, ſignet opus eſſe cuſum *Coloniæ Agrippinæ*, apud Cornelium Egmond, tamen per mentalem Hurtadi reſtrictionem, ibi, *Colonia Agrippina* ſignat Amſterodamum vrbem Hollandiæ hæreticam; vbi apud Ioannem Blaïdu Caluiniſtam opus Hurtadi de Martyrio cuſum eſt, non ſine tranſmiſſo ære Hiſpanico, eo quod Lugdunenſes pro Reſolutionibus Orthodoxis auctiorem pecuniam poſcerent, quàm accepiſſent pro *Reſolutionibus Moralibus*, quia *non fuit multitudo in commutationibus earum.* Amſtelodamum ergo ad libri ſui editionem delegit Hurtado, vt inſenſiſſimi Inimici Catholicæ Eccleſiæ, perſpicientes in ea lucubratione talem Catholici hominis defrictionem (imò lacerationem & conceptionem) librum inquam Hurtadi omnibus rhamnis & paliuris horrentem legendo dicerent, En qualis inter Papiſtas concordia, qualis charitas, quanta ad inuicem modeſtia! Vt mus picem (vtar enim iſto frequenti apud Hurtadum adagio) Scriptionem hanc ipſius, versùs acetum cum felle mixtum, cum tetigiſſet, móxque abieciſſet, & & guſtatum bibere noluiſſet, ſapiens Theologus, ſciſcitatus eſt, an qui ſic ſcripſerat, eſſet ex Religioſo aliquo ordine; & an in ea religione, fieret nouitiatus ad domandos affectus inconditos. Hæſit qui interrogabatur, veritus reponendum, B. Iacobi oraculum. *Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refrænans linguam*, & calammum qui eſt lingua muta, *ſed ſeducens cor ſuum, huius vana eſt religio.*

INDEX II.

Vocum Græcanicarum.

94. INſeram huic Indici primùm quidem nonnullas Græcas voces, iniurioſas & fellitas ab Hurtado vſurpatas; fortè earum atrocitatem, eo ſipario, paucis apud ſuos peruio, ſubdole operiente; ſimúlque quia magnam partem ex adagiorum collectione (quæ Hurtado eſt pro inſtructiſſimo eruditionis Gazophylacio,) depromptæ ſunt teſſellæ iſtæ Græcanicæ, laureolam ſibi de hoc reconditæ doctrinæ (ſcilicet,) muſtaceo, quæſiuit. Græcanicis hiſce vocibus, ſubiiciam voces reſipientes helleniſmum. Conſtat enim, Græcos & mendaces, & leuitatis & furti, ac expilationis alienorum ſcriptorum, & præſertim oſtentationis ac ſuperbiæ infamia flagraſſe. *Mendacitas* Græcorum debit locum prouerbo *Græca fides*; quod Hurtadum in Adagiographici operis peruolutatione ingem, non latet. *Leuitatem* Græcanicam, nec Iuuenalis mordaci aceto lauans Græcos reticuit; Nec Lucianus dialogo de mercede ſeruientibus. Et vt omnes de eo Græcorum probro ſiluiſſent, toties datæ manus, & redintegrata toties cum Latinis concordia, toties non ita multo poſt, diſrupta, redeundo ad vomitum; dubitare non ſinerent, quin Græci ſint meritiſſimò notati leuitatis. *Furta* Græcorum ſcriptorum, Clemens Alexandrinus diffusè collegit ſtromate 6. & Euſebius *lib.* 10. præparat. *cap.* 11 necnon Theodoretus *lib.* 2. contra Græcos. *Thraſoniſmos* denique ac *ſuperbiam*, & *oſtentationem* Græcanicam, Plinius in præfatione hiſtoriæ, & Lucianus dicto dialogo, aliique non occuluerunt. Quare haud abs re, conferemus in hunc ſyllabum, gemmas, ex Hurtadi lucubratione ſelectas, ad ea capita pertinẽtes.

95. Καινολογία. Iam dixi, quantum fellis ſubſit huic voci Monſtraui enim, ex mente Apoſtoli, & ex ſenſu Vincentij Lyrinenſis, apertè verò ex mente Hurtadi, ea voce deſignari *hæreſim.* Eſto, non ſit auſus Hurtado, in actu ſignato, hæreſim dicere, ſententiam Raynaudi, quod *fortitudo Ethica poſſit verſari circa alia pericula quàm bellica? Quod martyrium poſſit eſſe actus alterius virtutis quam fortitudinis Ethicæ. Quod detur aliud martyrium, quam ſanguine violenter per Tyrannum effuſo rubricatum.* Non inquam iſta, Hurtado in actu ſignato, hæreſes eſſe aſſeruerit: tamen cum hæc omnia à Raynaudo tradita, Hurtado dicat *eſſe contra apertum & conſtantem ſenſum Eccleſiæ, & vnanimen traditionem ac conſenſum Patrum*; Quæ ſunt characteriſticæ placiti aduerſantis Catholicæ fidei, atque adeò hæretici; per ſe liquet, Hurtadum *hæreſeos* notare ea Theophili placita. Quod tametſi iniuriosiſſimum, eſt tamen ludicrum, & eius quem Tertullianus diceret, peponem habere pro corde. Mirum verò eſt, Hurtadum non cogitaſſe, ſe ſic Græcando, ſuos pariter Hiſpanos, & S. Inquiſitionem ferire. *Nam* (vt alia taceam,) Franciſcus Aguado edidit *opus de perfectione, quo verum martyrium immorientium miniſterio charitatis, ex inſtituto aſtruitur. Id porrò opus*, emiſit Matriti, cum multiplici Theologorum Hiſpanorum approbatione, & aſſenſu S. Inquiſitionis, in quam proinde de iniurioſa illa nota, æquè ac in Theophilum caderet, ſi verè ei inureretur.

Animaduerte ſermonem Hurtado;

Margites.

96. Hoc bruto nomine, dehoneſtat Theophilum Hurtado, *pag.* 193 niſi vt mus picem deguſtet, abiiciens ſuam nouellam opinionem: Id enim ſonat apud Adagiographum, (quem Hurtado indefeſſo ſtudio verſat) ea paræmia. Margites (ait idem Adagiographus, homo *iners & nullius pretij, eximiè ſtolidus, ac ſenſu puer.* Poëta ſic de eo.

Margiten neque foſſorem voluerunt nomina Diuum
Eſſe, nec agricolam, nec in vlla, præterea re,
Scitum aut egregium; qui ſponſam attingere non eſt
Auſus: ne matri veritus rem proderet illa.

At Dio Pruſæus, ait, Margitem præ ſtupiditate, ducta vxore, neſciſſe ea vti oportere. Itaque perinde eſt. *Margiten* dicere, atque *ſtupidum & bardum* nominare: Qua florulenta nuncupatione, Raynaudum donat Hurtado niſi in eius placitum pedibus accedat, & fortitudinem Ethicam, in ſolis bellicis periculis verſari, illicò fateatur. Nam ſecus ſentire, Hurtado eſt, Margitem eſſe.

97. *Diphtera loquitur* Theophilus dicens martyres

ſuos

ſuos fictitios, illuſtriùs & expreſſiùs configurari Chriſto martyry principi, quàm martyres quos ſolùm nouit Eccleſia, & paſſi ſunt pro confeſſione fidei. Hoc enim audacter dictum eſt, vtpotè dignum graui cenſura, inuentúmque ex ſuo cerebro: abſque authore & doctore. Diphtera enim, loquitur, cum hoc nec hiſtoricorum & ſcriptorum literis extet, nec in hominum memoria aliquando eſt verſatum, quod ille qui erit inſeruiens contagio affectis, illuſtriùs & expreſſiùs configuretur Chriſti martyrio, quam qui pro confeſſione fidei occubuit. Hæc inquam neniæ ſunt: Et auctor iſte os ſibi ſublinit, & quidem ſatis peſſimè, cum in materia tam graui exhorbitet à Patrum & doctorum ſenſu. Expreſſit fideliter Hurtado Adagiographum Tit. *ingrata ob vetuſtatem:* tametſi minus appoſitè; cum *opinicula Raynaudi* (ſic appellat Hurtado) diſpliceat illi propter nouitatem. Sed quamuis Adagiographus, quia exponebat *Diphtera loqui* de nugacitate & fabulamentis, cuiuſmodi erat narratio de pelle capræ quæ Iouem lactarat, cui nomen *Diphtera*, non incongruè nugis annumeret, narrationes abſq; fide vllius hiſtorici, & memoria hominum; tamen in puncto Theologico, quale eſt id in quo verſamur, poterat Hurtado omittere eam Adagiographi Gloſſam, quæ hîc ad rem non pertinet, nec valet niſi ad monſtrandum, quod Hurtado legerit Adagiographum. Sicut etiam monſtrat ſe legiſſe Plautum in Captiuis ſc. 4. actu 3. dicentem, *Mihi ſtolido, os ſubleuere ſuis officiis.* Ex quo intelligitur, quomodò iuxta Hurtadum, *ſtolidus Theophilus os ſibi ſubleuerit & quidem peſſimè*; cum dixit dari martyres charitatis in peſte, & hos expreſſiùs & illuſtriùs configurari Chriſto martyri, quàm cæſos pro fide.

98. Hoc Fratri Ioanni Baptiſtæ de Marinis, viſum eſt *peccatum Clamans in Cœlum*; ita vt cum ad alia duo quæ obiecta Theophilo Romæ fuerunt, oppilatum ſibi os, eo audito, fateri cogeretur; tamen in hac inuidioſa comparatione, etiam ſi ſola eſſet, rectè ſubſiſtere damnationem libri, contenderet. Damnationis enim capita, hæc tria fuerant. Quod *liber nouam doctrinam inueheret, nouos martyres, alios à martyribus pro fide obtrudendo.* Hic nodus eo cuneo diſiectus eſt, quod neque hæc doctrina noua eſſet, cum ſit perantiqua, neque ſolo nouitatis titulo, abſque inuectione ſeruitutis ingeniorum, poſſet reprobari; cum & optima ratione nitatur, & ſenſui piorum, ac ſanctorum ſit conſentanea, nec cum vllo dogmate Catholico ſe collidat. Tunc enim, (hoc eſt ante Hurtadum,) non erat dogma Catholicum, quod actus fortitudinis Ethicæ, ſit circa ſola pericula bellica; & quod martyrium ſit indiſpenſabiliter actus fortitudinis Ethicæ. Alterum Romæ notatum in opere Theophili de martyrio, erat, *quod dixiſſet martyrium conferre gratiam vltra opus operantis, atque adeò ex opere operato.* Hoc in ſe notari, deriſit Theophilus; cum ſit ſententia maioris partis Theologorum, verum martyrium, eſſe ad eum modum gratiæ fertile. Ac proinde, poteſt aſſeri de martyrio Charitatis, ſi eſt martyrium verum, vt ex primæ tetræ notæ deterſione eſt ſuppoſitum. Ad hæc duo priora criminationis capita, reuictus F. Ioannes Baptiſta de Marinis, litis in Theophilum inſtaurator & mango, ſtetit intrepidus in tertia nota, penes quam librum Theophili inexpurgabiliter ſordere, confirmauit, cum ſit *intolerabile*, dicere, *martyres charitatis configurari Chriſto, illuſtriùs ac expreſſiùs quàm martyres fidei*, qui pro Chriſti nomine ſanguinem ſuum fuderunt, & ideò cum Chriſto regnant ſine fine. Hunc hauſtum propinaſſe videtur Hurtadio, F. Ioannes Baptiſta de Marinis.

99. Mihi verò ridiculum videtur, tantos boatus edere, in re nihili: præſertímque inſulſitatis magnæ inſimulandus hac in parte eſt *Diphtera loquens* Hurtado. Nam ipſemet Hurtado, decurrens campum eloquentiæ ſuæ, in deſcriptione Calamitatis Hiſpalenſis, quam prædeterminatus ad fugiendum perſpexit à longè, adhibito tubo Batauico, infœliciter æmulatus deſcriptionem Calamitatis Lugdunenſis, ſobriè ac piè, nec ineleganter à Raynaudo inſtitutam *part.* 3. operis de martyrio *cap.* 4. *à num.* 16. ſic ſcribit *pag.* 270. *col.* 1. *Eiuſmodi commemoratione, quaſi ſtimulis quibuſdam ad earum rerum ſtudium excitantur qui audiunt. Ita loquitur Nazianzenus de Machabæis orat.* 23. *qui paſſi ſunt pro patria lege & Deo. Sed ecce* (animaduerte ſermonem Hurtade) *plus quam Machabæi* (iſti Hiſpalenſium ægrotum curatores ac miniſtri:) *Ecce plus quam Alexandrini presbyteri & diaconi: Ecce plus quàm Carthaginenſes Chriſtiani. Ecce plus quam Lugdunenſes ſacerdotes. Etſi enim Deo omnes inſeruirent, & infirmos iuuarent, ſolarentur, & curarent; Sed dubito, an tanto feruore & charitatis igne ſuccenſi, an tanto animarum zelo.* Næ tu bellus homo es, ô Hurtade. Quare dubitas, & quare in ſuſpicionem remiſſioris charitatis ac zeli, quàm fuerit tuorum Hiſpalenſium, vocas, tot & tantos ſeruos Dei, qui Lugduni, Carthagine, Alexandriæ, animas pro fratribus poſuerunt? Et cum ſimpliciter aſſeras, *tuos Hiſpalenſes plus eſſe omnibus illis*; tamen dubitas an alij tuos æquauerint zelo & charitate. Heus tu; ſtandum erat in gradu, non vacillandum: Non debueras primùm tuos præferre, poſtea dubitare de zeli & charitatis in tuis præcellentia, in aliis adæquatione.

100. Sed quis ferat, cœlites vindicatos (cuiuſmodi ſunt Alexandrini in ſacras tabulas relati,) poſthaberi ab Hurtado, ſuis Hiſpalenſibus? Quis inquam ferat, obſcura adhuc nomina, cum iis quæ in cœlo ſunt deſcripta componi, imò præferri? At quis non contineat aures ſuas, ad peccatum grande Hurtadi, qui de ſuis miniſtris Hiſpalenſibus, ait; *Ecce plus quam Machabæi iſti.* Teneo te os infrunitum. Tu molaribus tuis commandis Theophilum, quia dixit; *ex vno aut altero capite, martyres charitatis illuſtriùs, ac expreſſiùs configurari Chriſto martyrum Principi, quàm martyres fidei*; & tu idipſum explicatiſſimè, & non ex vno, aut altero tantum capite, ſed abſolutè & ſimpliciter aſſeris. Planè aſſeris. An non enim Machabæi Martyres fuerunt, & quidem fidei? Si negas, Eccleſia tibi os oppilabit, quæ 1. Auguſti in Officio & ſuper ſacrum, eos agnoſcit martyres, & colit vt tales. Ad quam diem, Cardinalis Baronius in Rom. Martyrologium, ſignat benè multos Patres à quibus verum SS. Machabæorum martyrium aſtruitur, & collaudatur. Si ergo Machabæi ſunt martyres pro religione ac fide, & tui Hiſpalenſes miniſtri, quos ne martyres quidem aſſeris, ſunt plus quam Machabæi, in perpeſſione pro Deo; (nam de hoc agebas;) qua fronte audes in Theophilo criminari, (& quidem adeò clamosè,) quod affine quippiam, longè temperatiùs dixerit? Non times adagium.

Turpe eſt doctori, cum culpa redarguit ipſum?

Et illud aliud.

Clodius accuſat mœchos, Catilina Cethegum?

Non vereris Apoſtolicam obiurgationem? *Exiſtimas hoc ô homo qui iudic as eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?*

101. Hic certè dormitaſti bone Homere: Præſertim quia non ex vno aliquo capite minuto, anteferſ martyribus fidei, tuos miniſtros charitatis; ſed ex præcipuo, nempe ex charitate & zelo pro Deo.

At

At Theophilus non ſimpliciter, ſed ex eo tantùm capite, expreſſiorem cum Chriſto configurationem Martyrum Chriſti celebrauit, quàm Martyrum fidei, quod hi præcingantur ab alio, & ducantur quò non volunt. Martyres autem charitatis, æquè ac Chriſtus, ponant lubentes ac volentes, prorſúſque vltronei, & à nemine adacti, animas ſuas. Cæcus ſis, ſi non videas, ex eo capite plus Chriſto aſſimilari martyres charitatis; quia Chriſtus lubens ac volens poſuit animam ſuam, & nemo ab eo inuito ſuſtulit: quod ipſum in Martyribus charitatis cernitur, non in martyribus fidei. Quid ergo hac ex cauſa tingeris in Theophilum?

At addidit aliud quoque caput, configurationis expreſſioris Martyrum charitatis cum Chriſto, dicens; ſicut Chriſtus mortuus eſt in remiſſionem peccatorum noſtrorum, ita martyres charitatis mori in remiſſionem peccatorum ab ægris admiſſorum, iuuando vt redemptio pro eis à Chriſto appenſa, applicetur ipſis, ſi non excedant abſque Sacramentis, aut debita præparatione ad mortem: qua cooperatione ad ſalutem proximi, deſtituuntur martyres fidei, qui ad ſummum iuuant proximos exemplo bono. Quid hic immedicabile? Imo quid non verum & collaudandum?

102. At nullus eſt (ſubmurmurat Hurtado) adeò valens ſtomachus, qui tam crudam prælationem poſſit concoquere? Ain Hurtado! Næ tu admodùm frigidi ſtomachi es. Prælatio vilioris (demus ita) ſupra ſimpliciter dignius, poteſt penes aliquod caput admitti. Qui induxit S. Catharinam Senenſem, ſic affantem Chriſtum confixum cruci.

Parce hominum ſuperúmque Pater. Tibi turpia miles,
Nobiliora mihi vulnera fecit amor.

Num blaſphemus fuit, quia ſtigmata Beatæ illius Virginis, ſecundùm quid, Chriſti vulneribus antetulit? Card. B. Petrus Damiani, qua ſe noxa impiauit, cum dixit Aſſumptionem Sanctæ Dei Genitricis, ſuperaſſe magnificentia Aſcenſionem Chriſti; quod Chriſtus ipſe, matris cœlum ſubeuntis, triumphum honoraſſet? Reſurrectionem noſtram, S. Auguſtinus ſerm. 15. de verb. Apoſt. cap. 10. mirabiliorem eſſe ait, ipſa Chriſti reſurrectione: quia caro Chriſti ita reſurrexit, vt non viderit priùs corruptionem: noſtra autem de cinere reparabitur. Nùm ob eam noſtræ reſurrectionis prælationem ex illo capite, S. Auguſt. dicendus eſt, intolerabiliter & inexpurgabiliter locutus? S. Antoninus 4. p. tit. 15. c. 20. §. 10. tractans virginitatem B. Mariæ, & eam componens cum Chriſti virginitate, eo ex capite præfert virginitatem B. Mariæ, quod cum prima votum virginitatis emiſerit, primatem præiuit aliis ad virginitatis ſtudium, quod Chriſtus non præſtitit. Num S. Antoninus ob eam Deiparæ ſecundùm quid prælationem, reus eſt mortis? Nazianzenus verò piacularis blaſphemiæ inſimulandus pronuntiabitur, iuxta criminatores quibus cum agimus, quia orat. 18. n. 6. fructuoſiores nobis fuiſſe paſſiones dixit quoad exẽplum, quàm paſſiones Chriſti, quia non erat purus homo vt martyres, ac proinde quoad martyres non licet nobis excuſare figmentum noſtrum, ſicut licet quoad Chriſtum.

103. Et in his exemplis, non aliquid Sancti cum Sancto confertur & antefertur ſecundùm quid, ex aliquo dumtaxat capite, vt in configuratione expreſſiore martyrum charitatis, præ martyribus fidei contingit, ſed aliquid ad ipſummet Chriſtum attinens, (vulnera inquam eius, & Aſcenſio, & Reſurrectio) componitur cum puræ creaturæ ſtigmatibus, & Aſſumptione, & Reſurrectione: Nemo tamen his comparationibus obſtrepit, nemo tanquam ad fidei Catholicæ exitium, conclamauit. Si quis de miniſtris Hiſpalenſibus pro ægrorum miniſterio immortuis, diceret, eorum mortem feliciorem eſſe morte martyrum fidei; quatenus hæc cum immani peccato inferentium coniuncta fuit; cùm è contrario mors ſanctorum pro Deo cadentium contracta lue, nullo peccato inquinetur; non arbitror, eum ab Hurtado eſſe lapidandum. Imò ex illo ipſo capite, mors eorumdem miniſtrorum charitatis, poſſet videri beatior ipſius Chriſti morte, quæ vt creditus Cyprianus dixit, *per ſcelus ſcelerum, & peccatum peccatorum*, eſt patrata. Ludimur, an ludimus, quærentes in his ſcirpis nodum, & fingentes in plano ſalebras, cum in oratoria exornatione martyrij pugilum charitatis, audimus, eorum martyrium expreſſiùs configurari Chriſti martyrio, quàm martyrium fidei, ex illo dumtaxat capite, quod martyres fidei, abducantur & trahantur ad cruces & mortem; ad quam martyres charitatis accurrunt, nemine vrgente, niſi charitate Chriſti, pro quo vltronei ponunt animas?

104. Quid ſi verò dixiſſet Raynaudus, non ſecundùm quid & ex aliquo dumtaxat capite, (quod vnum dixit,) martyres charitatis expreſſiùs protomartyri Chriſto configurari, quàm martyres fidei; ſed ſimpliciter & abſolutè dixiſſet, martyrium charitatis ſpectato dumtaxat obiecto (quod eſt vbiuis præcipuum quid, & maximè attendendum,) præſtare martyrio fidei; quæ tanta eſſet iſta exerratio? Ne contineas aures tuas bone Hurtade, ad has voces. F. de Marinis ne infremas, tanquam ad manifeſtam impietatem. S. Dionyſius Alexandrinus, referente Euſeb. 6. Hiſtor. cap. 35. martyrium quod quis ſubeat pro conſeruatione charitatis, etiam ſi non agatur diſpendium fidei, præferendum affirmat ei martyrio, quod quis ſubit propter fidem Chriſti. Nùm S. Dionyſius, quia hoc dixit, blaſphemauit? Num item reus eſt mortis, S. Chryſoſtomus, quia homil. 29. in ad Rom. anteponit mille martyribus, eum qui patitur pro Charitate? Itaque vt rem hanc concludam, in qua Bapt. de Marinis, & Hurtado, è muſca fecerunt elephantum, & feſtucam amplificarunt in trabem, in hac exagitatione configurationis illuſtrioris & expreſſioris martyrum charitatis cum fidei martyribus, Hurtado *diphtera loquitur*, id eſt (vt Adagiographus eius perpetuus magiſter interpretatur;) nugatur, & anilia deliramenta, lamiæ turres ac pectines ſolis, nænias infantibus inter ſomni difficultates cantillandas, proponit. Marino autem faciliùs condonanda eſt ea exerratio. Eſt enim homo paucarum literarum, & ſicut aues oſcines, non emiſit, niſi quod ab aliquo vitiligatore ac nundinaticio cenſore audiuit.

105. Ad falſiloquia Hurtadi, eiúſque Græcam fidem progrediamur. Nec ea falſiloquia hîc vrgere volo, quæ ſunt potiùs ignorantiæ eius: Cuiuſmodi eſt, quod præfatus, ſe poſt externos, velle adducere Hiſpanos, adducit *tanquam Hiſpanos, Cardinalem Baronium & Thomam Boſium*: Adeò enim peritus eſt Geographiæ bonus Hurtado, vt *pag.* 108. cenſeat, Soram Baronij natale ſolum, eſſe in Caſtella; Eugubium verò Boſij patriam, eſſe in Cantabria, vel in Hiſpania Tarraconenſi. Eadem profunditate ſapientiæ, Hurtado Ioſephum à Coſta, quia de Indiis occiduis, (Peruuia inquam & Mexico, & confinibus prouinciis quas diu incoluit,) edidit commentarios; ait diu verſatum

verſatum eſſe apud Sinas. Atqui Doctor optimè, Ioſephus à Coſta, nunquam Sinas attigit, & in alio orbe verſatus eſt. Geminum illud quoque, Hurtadianæ peritiæ ſpecimen quod Iapponiam collocat in India Occidentali, in qua concionatum eſſe S. Franciſcum Xauerium tradit; admittens eum non celaſſe Ethnicos probroſam in cruce mortem Chriſti, ſicut faciunt concionatores Indiarum Orientalium, vt ipſe quidem fabulatur, imò atrociſſimè calumniatur, vt mox dicam. Falſiloquium item Hurtadi, ſed ex mera ignorantia eſt, quod cum legiſſet in præfatione ad Dorotheum, præfixa à Theophilo; S. Dorotheum ſcriptorem doctrinarum, alium eſſe à Dorotheo Acephalo, hoc Hurtado *pag.* 444. ſic luxauit, *diuerſum eſſe ab alio Dorotheo Anacephaleoſeos propugnatore.* Heus tu! Eſto apud te, neque adeò oſcitanter imple paginas, effutiens *Anacephaleoſim eſſe hereſim Acephalorum.* Quod *pag.* 46. Hurtado allegat S. Eucherium in homil. de S. Ignatio, venialis ei falſitas eſto, qui alienis oculis credidit, neſciens quibus de argumentis ſcripſerit S. Eucherius. Magis ſapit Hurtadij Græcam fidem, allegatio Gabrielis Biel, ac Ioannis Briaert, & Claudij Eſpencæi, contra Theophilum, tanquam impugnantes martyrium charitatis: cum tamen nullus eorum, tale quicquam habeat, etiam ſi Theophilus (quem Hurtado, in authorum illorum lectione hoſpes, ſublegit,) 3. part. cap. 1. num. 2. eos recenſet tanquam minùs fauentes martyrio charitatis, quia illius non meminerunt expreſsè. Quod longè aliud eſt, quàm impugnare martyrium charitatis, vt illis falsò Hurtadus adſcribit. Hæc vt minutiora dimittamus.

106. Ad Græcam verò Hurtadi fidem, & falſiloquium Calumnioſum nullatenus premendum pertinet quod *pagina* 425. Hieronymo Gueuaræ, & Theophilo affingit, quod dixerint. *Patres antiquos, eſſe vires veteres, frigore ignorantia contractos, & grauatos.* Et *miratur valdè, quod homines Zelo fidei, & lacte Romanæ Eccleſiæ nutriti, talia verba de Patribus proferant.* Æſtuat verò ad hæc Hurtado, & magno ardore concitatur; quod ſcribentes talia de Patribus, querantur ſi alij quid ſubamarum de eorum ſcriptionibus dicant. Conteſtatur pudendam eſſe audaciam, quod fulgentiſſima fidei Catholicæ lumina, omnem ſupernaturalem veritatem irradiantia, tam turpiter proſcindantur, vt vocentur. *Vires veteres contracti ignorantia frigore, & illius tenebris obruti, ac concluſi.* Enimuerò quid hoc eſt aliud, quàm armare Hæreticos Patrum contemptores, & ad eorum ſe partes adiungere? Obſignat Hurtado hanc Gueuaræ & Theophili Raynaudi, talia de Patribus effutientium caſtigationem, ea clauſula. *Quare iſti nouitatis amore capti, ſtultiores ſunt Chorebo, qui Caſſandræ amore ſollicitatus, cuius pater contrariis auxilium ferebat, vt cecinit Virgilius.*

——— Iuueniſque Chorœbus,
Venerat inſano Caſſandræ nouitatis *captus amore,*
Et gener auxilium Priamo, Phrygibúſque ferebat.

Ad hæc ex Adagiographo de more ab Hurtado expilata, reponi poſſet illud adagium, quod ibidem ab Adagiographo ſubiicitur. *Stultior Moricho*, quod in Hurtadum, (iuxta Gloſſam ibi appoſitam,) non incongruè cadit; æquè ac illud ibidem præmiſſum, *Porcum immola*, de eo dictum qui intemperiis agitur. Eiuſmodi eſt in hoc falſiloquio calumnioſo, Hurtadus. Theophilus certè ſi quid tale, quale ei affingit calumniator Hurtadus, ſcriptis commiſiſſet, nollet illud atramento, ſed limo, aut cæmento obducere. Itaque non eſt hæc in eum, calumnia Hurtadi, minuta.

107. At illa palmaris eſt, mendacióque coronato grauida, qua Societatis IESV Prædicatores onerat, dicens, *eos prædicare Chriſtum, ſed non cruſixum.* Et quod Theophilus hoc à Dominico Grauina Ieſuitis Euangelij præconibus affictum, repellit, in opere *de Calumnia*, conſcripto (vt ait,) à Theophilo, ad Calumnias nouitatum, quibus Societas IESV torquetur, confutandas, refellit Theophilum Hurtado, & probrum illud verè afficere Ieſuitas in Sinis concionantes inde probat demonſtratiuè, quia de hoc accuſati ſunt apud Regem Catholicum; & Cortyna Romana contra eos ſententiam tulit. Quid ais Hurtado? *Animaduerte ſermonem.* Alexander de Rhodes, quem Tumquinenſium & Cocinchinæ Apoſtolum fas ſit dicere, teſtis non (vt tu loqueris,) *ocularis*, ſed oculatus, & omni exceptione maior, cum bonam ætatis partem apud Sinas, & Iaponios contriuiſſet, nuper in Europam redux, audita Calumnia primùm per Grauinam diſſeminata, & nunc per Hurtadum inſtaurata, exclamauit: Proh malignitatem? Nos tale quippiam numquam commenti ſumus; neque arbitrati ſumus aliquid nos ſcire inter Ethnicos, quos ad fidem adducimus, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc Crucifixum. Non erubeſcimus Crucem Chriſti. Paſſum in carne Chriſtum, annunciamus. Qui aliud nobis affingunt, mendaces ſunt, calumniatores ſunt, ac ſycophantæ, ex Diabolo patre qui mendax eſt & pater eius, Dæmoniaca generatione procreati. Ita quidem prædicamus Chriſtum crucifixum, vt ſtatim ſubnectamus mentionem Reſurrectionis; ſed vt paſſionem ac mortem Crucis erubeſcentes, premamus, eámque celemus Ethnicos, abſit, abſit. Anathema Maranatha, erubeſcenti de Chriſti ignominia. Teſtimonium hoc verum eſt. Alexander de Rhodes, candidiſſimi vir pectoris & teſtatæ Romanis, ac Gallis ſynceritatis, illud perhibuit: Quid ais Hurtado?

108. Sed accuſarunt (inquis,) Ieſuitas huius culpæ nonnulli. Reſpondeo, imò reſpondeat homo Ethnicus, Ammianus Marcellinus. *Quis innocens eſſe poterit ſi accuſare ſufficiat?* Vrges. Sed Romana Cortyna pronunciauit contra eum abuſum. Repono. Næ Hurtado, bellus criminator es. Interrogarunt Romanos falſi fratres, implanatores tui, fáſne eſſet prædicare Euangelium, celando Ethnicos paſſionem Chriſti. Reſponderunt, eum prædicandi modum eſſe improbandum: & benè ac optimè, ita reſponderunt. Sed quod Concionatores Societatis IESV, concionando apud Sinas aut alibi, eum prædicandi modum reprobum vſurpauerint; Romani nec dixerunt, neque dicere cogitauerunt. Itaque habe tibi Hurtado, tuas Calumnioſas fabulas, contra viros optimos, ſe deuouentes Euangelio, & ſaluti proximorum. Nec diſſimiliter repellendus es, cum fingis Ieſuitas indulgere Sinis, vt adorent Idolum, modò ponè illud ſit pia quæpiam Imago: v. g. Chriſti, aut Beatæ Virginis. Hoc tam falſum eſt, quàm quod falſiſſimum. Sed tibi quicquid Ieſuitas maculare vel per ſomnium poteſt, arripiendum & ſine iudicio iactandum videtur, tanquam certum & manifeſtum. Mirari verò ſubiit, cum tam multas abs te calumnias in Ieſuitas corradi vndecumque vidi, & Tomum tuum ſaginari ſcriptis contra eos, nihil ad rem in qua verſabaris attinentibus; quomodo non etiam celebre illud opus *Theatri Ieſuitici*, immiſeris operi tuo, vt inſtructiſſimum conuiuium calumniarum vndecumque in Ieſuitas congeſtarum, comedonibus talium lautitiarum auidis, appatares. Sed de ea calumniarum cloaca, auſpiciis Marinianis corriuata vndique ſordium indigniſſimè Ieſuitis illitarum confluge,

confluge, ſpiritu Satanico adimpleta, alibi pluribus.

109. Nunc obiter attingo, quod circa opus Theophili *de Calumnia* commentatum Hurtadum retuli; nempe opus illud à Theophilo cuſum eſſe, vt criminationes de nouitate quibus Societas Iesv grauatur, colligeret, ac ſi poſſet abſtergeret. Circumfertur etiam exarata ipſius Hurtadij manu, epiſtola adhuc inedita, qua Hiſpali, 8. Martij 1655. librum illum nigro theta dehoneſtat, eo quod ſit *Hoplotheca calumniarum ſanctorum & ſanctarum Dei. Quæ calumniæ, melius in ſepulchro obliuionis, & ſilentij repoſitæ & occluſæ manerent, quàm apertis ſepulchris eas in publicum edere, vt hæretici earum fœtore ſatiarentur, nutrirentur, in ſua perfidia alerentur. Sed ſudauit ſanguinem præ angore hoplotheca.* Quem hîc ſudorem infert in ſermonem bonus Hurtado? An alludit ad ſanguinationem cadaueris præſente homicida; circa quam ipſe adeò ineptè philoſophatur *pag.* 186. vt videatur ſomnia ſomniare, vel rudere non philoſophari? Itaque ſignificat fortaſſis, ſe iuſto volumine opus illud trucidaſſe, ideóque librum ipſum per proſopopæiam inducit ſanguinantem. Sed cum ea ſanguinatio non contingat niſi ad occurſum cæſi innoxij & homicidæ, ſi eò alluſit Hurtado, ſe ſanguinarium & nequam; librum autem innoxium (vt ſanè eſt,) pronunciauit.

Vide quò tua te temeritas Hurtado, & ferocitas in Theophilum abripiat. Te Iudice, pudere debeat ſanctos Euangeliſtas, quod probra in Chriſtum calumnioſè intorta, non prætterint. Chriſtus enim per calumnias aërem inceſſantes, audiuit, *homo vorax, & potator vini, commouens populum à Galilæa vſque Hieruſalem, reus mortis, blaſphemus, ſeductor:* quem *tanquam humanæ ac diuinæ maieſtatis reum, letho dederunt figentes in ligno.* Quare tam tetra probra Chriſti, euulgarunt SS. Apoſtoli & Euangeliſtæ? Quomodò non extimuerunt ſcandalum Gentium & Hæreticorum; quod tenerrimi ſenſus Hurtado, ad recenſionem, ſimúlque reiectionem calumniarum ſanctis Dei irrogatarum, extimeſcit? Sunt probra per Hurtadum intorta, leuiora quàm vt refutatione egeant. Vana pericula intentat. Non eſt periculum, ne errones, alieni à fide Dei, obdureſcant in hæreſi ſi inhaletur eis teter ille odor, probri iniuſti SS. Athanaſio, & Chryſoſtomo, qui omnium maximè calumniis patuerunt. Athanaſius dictus eſt violaſſe hoſpitam ſuam, idque illa lupa præfractè ſancto viro obiecit. Æquè Chryſoſtomus dictus eſt cum muliere concubuiſſe, vt ipſemet refert epiſt. 125. prouocans ad inſpectionem carnis ſuæ emortuæ, & ad venerem prorſus inidoneæ. Timet ergo Hurtado, ne Caluiniſtæ & Lutherani, ſi hæc & ſimilia probra calumnioſè ſanctis irrogata referantur; (quamuis ſimul refellantur;) timet inquam, ne improuidi illi Eccleſiæ deſertores firmentur in hæreſi ſua de Euchariſtia vmbratica, vel de libertatis humanæ deuinctione. Et hoc nomine, criminatur Theophilum, quod veluti Chamus, propudia paterna retexerit.

111. Sed ille pro maledictione, ſpondet ſibi benedictionem: quod non ipſorum ſanctorum, ſed Calumniatorum probra retexerit, & à ſanctis longè abfuiſſe monſtrauerit. Quod calumnia quæcumque granatis, (qui vix vnquam deſunt, nec deerunt, donec voluentur lux & tenebræ,) forte ſolamen apparauerit à patientia & fide ſanctorum, qui denigrati à filiis Satanæ, tametſi ad horam æſtimata eſt afflictio exitus illorum, & quod à nobis eſt iter, exterminium; tamen perfectè nitent, & in æternum ſunt in pace, omni iniquitate oppilante os ſuum.

Itaque non eſt quod pigeat Theophilum illius laboris, quem quod Hurtado impenſum ait, detergendis calumniis de nouitatibus Societati Iesv impactis, luculentum mendacium eſt. Nam è quingentis circiter calumnioſis probris quibus ibi ſanctos eſſe dehoneſtatos refert Theophilus, vix vnum & alterum, attingunt Societatem; & perpauca ſunt de nouitate. Sed in proxima editione, opus nouis hiſce Hurtadij calumniis, nominatim *de nouitatibus doctrinæ Ieſuitarum* augeſcere poterit, tameſi parcè legendæ erunt; ne volumen, iis diligentiùs collectis excreſcat ad molem voluminis Hurtadiani, vix aliunde turgentis.

112. Reſumo falſiloquia Hurtadiana, reueniens à diuerticulo quod Hurtado intulit de *opere de calumnia.* Leſſium Hurtado *pag.* 439. facit primum fabrum mentalium reſtrictionum. Hoc eſt ſplendidiſſimum mendacium, ad conflandam præcellenti ſcriptori inuidiam apud rudes: cum ſole clarius ſit, ante Leſſium innumeros ei doctrinæ inhæſiſſe, non Patres tantùm, tractantes illud Chriſti, in quo crux fixa eſt Hurtado & Bannesio, *de die illa nemo ſcit, neque filius hominis*; ſed etiam Scholaſticos, & Theologos Morales; nominatim Nauarrum, Silueſtrum, Lopeſium ac Philiarcum.

Æquè Hurtado Ludouicum Molinam facit primum auctorem ſcientiæ futurorum conditionatorum; ipſo (vt ait,) Molina teſte: Quorum vtrumque abhorret à vero. Nam Molina, tantùm dixit, ſe primum inter Recentiores, nihil veritum traditiones nouorum Thomiſtarum de præfinitionibus mouentibus ineluctabilibus, pro quibus Caluiniſtæ, (& nunc Ianſeniani eorum collactanei, adeò ſunt ſolliciti; vt apud Gulielmum Ameſium Theologaſtrum Hollandum in *Bellarmino eneruato*, videre eſt;) explicaſſe dilucidè, modum tuendi certitudinem diuinæ prouidentiæ, & infallibilitatem conſenſus liberi ad ductum gratiæ, ſalua abiicibilitate eiuſdem ductus gratuiti, in Concilio Tridentino ſtabilita. Qui modus iſta præſtandi, à Molina primò inter Recentiores adeò dilucidè expoſitus, vt ſi antiquis proponeretur, eum eſſent amplexaturi, & à ſe quoque reipſa traditum agnituri, obitur interuentu ſcientiæ conditionatorum aliquatenus mediæ inter ſcientiam diuinam ſimplicis intelligentiæ, & ſcientiam viſionis: Nec poteſt eius ſcientiæ vſus, ad explicationem negotij ſalutis humanæ, declinari aut prætermitti; niſi ab eo qui ſe prædeterminatum diuinitùs ineluctabiliter aſſerere velit, vt de ſe falſus eſt Hurtado, excuſans ſeceſſum ſuum ab vrbe Hiſpalenſi in tempore calamitatis.) D. Auguſtinus, eam ſcientiam futurorum conditionatorum, adeò non ignorauit, vt inſaniſſimè errare dixerit, qui eam Deo abrogauerit. Vſus autem ea eſt, ad exponendam ſuauem & homini abiicibilem gratiæ efficacitatem; cum eam exponat per congruitatem, & contemperationem cum humana voluntate: Quæ congruitas, cum fatali & adamantino abripientis gratiæ impetu non cohæret. S. Item Chryſoſtomus, qui prædeterminantem gratiam ne noſtram temeret libertatem, repudiauit, loco vulgatiſſimo ex homil. 12. in epiſt. ad Hebr. ad exponendum ductum gratiæ in negotio ſalutis humanæ, adhibet ſcientiam futurorum ſub conditione, vt videre eſt homil. 65. in Matth. Itaque Molinæ primò inter Recentiores illius diuinæ ſcientiæ ad vſum curandæ ſalutis humanæ illuſtratori, non eſt tribuenda illius excogitatio, vt falsò pronunciauit Hurtado. Et quod fuit calumniæ ſuperpondium, affinxit Molinæ, quod ipſe hoc ſibi teſtimonium perhibuerit.

114. Leuitas Græcanica micat in Hurtadij inconſtantia doctrinæ; Impugnarat Theophilum Hurtado

tom. 1. Reſol. Moral. tractatu 4. cap. 8. reſol. 29. eo quod in opere *de monitoriis* parte 1. c. 3. quæſito 10. dixiſſet, teneri reum mandato iuridicè lato, preſſum, ſe prodere. Id verò aſſerere, Hurtadus cuiuſdam feritatis incuſauerat. Idem verò in ſeipſum diſertus, & euertens quæ ibi conſtituerat; quæ in Theophilo reprehenderat, admittit in his orthodoxis reſolutionibus, *pag.* 188. tanta aſſeueratione, vt dicat, *omnes* (*quotquot ſunt*) *Theologos*, *& Iuris vtriúſque Interpretes, id tueri atque defendere.* Eiuſdem circa doctrinam vertibilitatis Hurtadianæ, ſpecimen eſt, quod Hurtadus ex profeſſo contendit, pugiles charitatis, nequaquam exercere actum perfectæ fortitudinis, nec verè ac propriè habendos eſſe fortes; cum non certent in bello: quæ iuxta Hurtadum, eſt vnica & adæquata veræ fortitudinis materia. Et tamen in hoc eodem opere *pag.* 18. à ſumma fortitudine eos collaudat, agnoſcitque eſſe *fortiſſimos.* Martyrem ex conſcientia erronea ponentem animam, eſſe verè martyrem; nunc affirmat Hurtado, nunc diffitetur: *pag.* 60. Verum S. Latronis martyrium, affirmat, & negat *pag.* 50.

115. Paſſim apud Hurtadum, occurrunt eiuſmodi aſyſtaſiæ; eſtque apud eum, illaudabile, *eſt & non*; & tamen in alienis peruidendis lynceus, in ſuis cæcus, Theophilum inſimulat inconſtantiæ, & cantatæ non ſemel palinodiæ. Exemplum profert, quia cum dixiſſet, paruulum in matris vtero pro Deo cæſum, martyrem eſſe; poſtea ait, eius martyrium, non eſſe martyrium niſi obiectiuè. *In quo, aut Theophilus parum Theologicè loquitur, aut ignorat terminos, aut confundit martyrium verum & proprium cum baptiſmo ſanguinis.* Repono; nulla hic palinodia Raynaudi, nulla terminorum ignoratio, nulla confuſio, niſi in capite Hurtadij, pro more ſuo tricantis, & quærentis in plano ſalebras. Dixit ſane Theophilus, infantem in grauidæ matris aluo cæſum, eſſe verè martyrem obiectiuè; addiditque non eſſe formaliter martyrem defectu libertatis cædem acceptantis. Quid ea in re obſcurum aut confuſum? At ego nolo ſic loqui; (ait Hurtado,) & volo martyrium dici de ſola morte formaliter acceptata; alium verò loquendi modum, volo eliminatum. Tu vis. Sed quære qui tibi gratis auſcultet, fingenti nouas vocum notiones, vt habeas quod mordeas, & ignoranriæ vel confuſionis inſimules: non aduertens confuſionem in tuis ſolis dictis eſſe, & terminorum ignorantiam apud te eſſe non infrequentem.

116. Et hoc nominatim loco ridiculè *baptiſmum ſanguinis*, qui martyrium dici non debeat, à te aſſignari audimus: quam vocis notionem, in nullo Theologo (planè inquam nullo,) reperias. Et vide quid te futurum ſit, ſi hoc aduertant Romani illi Theologi, qui referente Eminentiſſimo Cardinali Spada, pro magno incommodo contra Martyrium charitatis obiecerunt, quod eo poſito, darentur quatuor baptiſmata; nempe *fluminis*, *flaminis*, *ſanguinis*, & *peſtis*. Tu autem (ô doctor optime,) æquè aſſignas quatuor baptiſmata; nempe *fluminis*, *flaminis*, *ſanguinis* quod non ſit martyrium in paruulo cæſo, tandémque *baptiſmum martyrij* quo ablueretur adultus ſi adhuc Catechumenus cæderetur. Neque enim eam cædem negabis eſſe tali adulto baptiſmum, quamuis ſit verum eius martyrium. Igitur Hurtado dum effundit cacochymiam in veram & ſolidam Raynaudi diſtinctionem, de martyrio paruuli non niſi obiectiuè verò, aut *parum Theologicè loquitur, aut ignorat terminos, aut confundit, quæ confundenda non fuerant.* Eadem fide, Hurtado impingit palinodiam Raynaudo circa martyrium S. Martini, quod negauerat part. 1. cap. 5. & part. 2. cap. 1. num. 7. Admittit autem part. 3. cap. 2. num. 6. vt quidem ſibi fingit Hurtado. Nam eſſe veram Hurtadi cauillationem, inſpectus codex reuincet.

117. Furta Græcanica, Hurtado æmulatur, naniter ac propè iugiter aliena expilans, ſed frequenter diuitias facit, non cum iudicio. Notas Albaſpinæi, intruſit in ſuum horreum, quaſi eſſet liber inuiſus, & recens ab Hurtado erutus è Bibliotheca Regia Scorialis, cum tamen vbiuis proſtet. Diſputationem longam Franciſci Horantij, ſcriptoris Nuperi, deſcribit ad longum, vt probet, Pontificem Romanum eſſe caput Eccleſiæ; Scilicet, ſic turgere oportuit veſicam Hurtadianam. Cæteroqui enim impertinens erat, in Tractatione de martyrio, ea diſputatio. Vel ſi attingenda fuit, quàm multi alij, & neruoſiùs, & ſplendidiùs in eo argumento ſupra Horantium ſunt verſati; quos tamen Hurtado prætermiſit, ac ne appellauit quidem. Antonij Gallonij iuſtum opus de Martyrum cruciatibus, & Thomæ Maluendæ librum nonum de Anti-Chriſto, expilauit Hurtadus, eo cum illis diſcrimine verſatus in diuite argumento; vt quæ in eorum lucubrationibus nitidè & cum iudicio tractantur; Hurtado ex eorum cellis malè ſuffarcinatus prodiens, attactu fœdet atque contaminet.

118. Ex Theophilo *ſe ſuffuratum*, ingenuè fatetur, *pagina* 86. Nec pauca ex eo verba vel aliquot lineas; ſed plenas columnas verbatim exſcribit, vt videre eſt *pagina* 86. *& pagina* 199. *& pagina* 200. nec ſemel alibi. Et mirum eſt, hominem cordatiſſimum, ſic ſublegere auſum, opus adeò maledictum; qui ſcire poterat, virum doctiſſimum (ad quem quid Hurtado;) ſuffixioni paruiſſe, vt iam ſupra monui, quod ex damnato Vermilij opere, aliqua exſcripſiſſet, non omiſſo antidoto cum res ferebat. Præter illa verò quæ apertè ex Theophili opere fatetur ſe ſuffuratum eſſe; confirmare poſſum, ſi quid eſt boni ſucci in tota Hurtadij de martyrio Tractatione, totum eſſe ex Theophili libro ab hoc nouo Manderſtono exportatum; iis tantùm quæ Theophilus in capite locarat, ab iſto in caudam reiectis; & è contrario: intertextis plerúmque ineptiis ex Adagiographica penu, quæ Hurtado eſt pro totius eruditionis reconditorio. Item alicubi additis craſſis laciniis, quibus aureum peplum ſtamine ad Sardoam maſtrucam, aut Lingonicum, Santonicumve bardocucullum accommodato viloſcat. Vno verbo, quæ apud Theophilum perpolita & optimè digeſta reperit, apud hunc expilatorem adeò ſordent, vt nauſeam cieant. Nec illud prætereundum fuit per aſtutam laudem, ſiue ex maledicendi habitu ab Hurtado patratum. Celebrat ipſe quidem, quandoque Theophilum, poſt eius expilationem, & ſe ex eo profeciſſe vltro dat, *vt pagina* 209. *&* 431. & alibi frequenter. Sed non procul abeſt probrum quo laudes denigret. Exemplo ſit, quod poſtremo illo loco, poſt latè expilatum & vtcumque collaudatum Theophilum, ſtatim velut laudes datas eraſurus ſubiungit, *Theophilum veritatem fucis occulendo, ſe gerere ſicut Diabolum.*

119. Thraſoniſmos Græcanicos prodit vbiuis Hurtado. In primis verò cum cenſoria virga (quod illi perpetuum eſt,) aliorum placita deturbat tanquam *falſa*, *improbabilia*, *temeraria*, *chimerica*, *erronea*. Et quid non? Sua verò extollit tanquam, *certa & nulli innocentiam debentia.* Omnes probationes quas adhibet, ipſius iudicio, ſunt *demonſtratiuæ*, *euidentes*, *ineluctabiles*, *apodicticæ*. Palmares ac triumphales ſunt probationes illæ, non aliter firmatæ, quam quia illis appingit, *per ſe patet.* Aut *ô bone Deus!*

Nec

Nec non illa. *Quis non videt.* Et tamen ſunt eiuſmodi, vt ne Antronius quidem Aſinus, (liceat mihi quoque, ex Adagiographo proficere,) eas ſcribendo adhiberet. Aduerſarij quibus cum agit, de eius ſententia cæcultant, vel etiam exoculati ſunt, perinde ac Tireſias. Eius oculi æquè ac Auguſti, de media nocte ſplendent, ac diſpellunt tenebras. Antiquas ſententias & longo Doctorum vſu probatas, nouitatis damnat. Et viceuerſa nouitias, ac veluti fungos ante trinoctium in ipſius Hurtadij cerebro natas, venditat pro vietis, ac præ ſenio marcidis. Denique Hurtado, in re literaria Dictatorem agit, atque Cenſorem ſupremum: Quos vult, loco mouet, aut abdicat, iubétque eſſe depontanos. Et ita ſanè congruere videtur ſtruici titulorum quibus ſe ornat in libri fronte. Niſi quod in priori volumine, cum ſe parum religiosè in vniuerſitate Hiſpalenſi, *primariæ Cathedræ proprietariorum moderatorem*, dixiſſet, expuncta *proprietarij*, pro Religioſo maledicta nuncupatione, tantiſper detnmuit eius vter. In Hurtadi Thraſoniſmis annotandis, inopem me copia facit. Quibus hæc parcè & neglectim ſublecta, ſat non fuerint, ad perſpiciendum Hurtadij genium grandicrepum, ac pectus vento diſtentum, facile erit ad quamlibet eius diſſertationem, vel perfunctoriè decurſam, abortiones ingenij mirè de ſe præſidentis aceruare; & Glorioſum militem Plautinum, vel Theophraſti Alazonem, ſua magnificentiſſimè oſtentantem, omnes verò alios deſpuentem, recognoſcere.

Index III.

Rerum Notabilium.

120. Hic parcitas adhibenda neceſſariò erit, ne opellæ moles excreſcat. Nam *Res* nigro Theta *notabiles*, apud Hurtadum occurrunt. Specimen itaque, *ineptitudinum & ignorantiarum*, eius per Satyram, & vt in calamum incurrerit prolatum; ſat erit pro reſidua maſſa vniuerſa.

Leuiculum eſt, ſed non leuiter ridiculum, quod Caietani gregalibus abblanditurus; citare Caietanum ſolet, eo præfixo titulo. *Eminentiſſimus Dominus meus Caietanus.* Vbi de retrotracto titulo, tanto poſt Caietanum dato Cardinalibus, non faceſſo negotium. Reſcire tamen velim, ecquod obſequium tali hero tanto ante pluribus annumerato, pendere valeat Hurtado. Aut quidni æquè alios Cardinales pridem vita functos, eodem modo alleget. *Eminentiſſimus Dominus meus Aureolus. Eminentiſſimus Dominus meus Petrus de Alliaco, Cameracenſis, Eminentiſſimus Dominus meus Baronius.* Sarſiſſet vtcumque Hurtado quoad Baronium, eam dehoneſtationem ſummi viri & omni encomio ſuperioris, quam illinit *pagina* 281. dicens, Baronium, *ſcripſiſſe Martyrologium Romanum Curetum calamo.* Legerat nimirum Hurtado Adagiographi Collectanea, quæ ad aliquid reconditæ doctrinæ in ſuas areolas corriuandum, aſſiduè peruolutat. Ibi cum legiſſet, *Curetum os*, pro fanaticorum ore, qui volebant videri afflati diuino ſpiritu; torquens eam locutionem ad Baronium, ait, eum *ſcripſiſſe Romanum Martyrologium Curetum calamo.* Apage laudem fanaticam ignorātiæ admixtam. Baronius neque conſcripſit Romanum Martyrologium (vt iſte ignoranter effutit; tametſi emaculauit ac recognouit,) neque quod circa illud præſtitit, fecit *Curetum calamo*, ſed ſapienti & cordato; quem in pyxide ſpiritus ac omnigenæ eruditionis tinxit, vt hoc Nazianzeni de Baſilio voces transferam.

121. Ineptum illud quoque, & nota dignum, quod Hurtado, vt oſtenret eruditionem ex ſublectis è promptuario adagiorum ſententiolis; poſt præmiſſum aliquid valdè ſerium, ludicrè ineptiens, ſubtexit Ariſtophanem, aut Æſchylum, vel Euripidem, gerras Græcanicas lectiſſimo pollini admiſcens. Specimen eſto quod *pag.* 479. prælocutus de reuerenti diſpoſitione ad Euchariſtiam, iuxta Magiſtros ſpirituales; mox quaſi tæderet diuturnioris temperationis à ludicris, ſubiūgit, *quam doctrinam ſi aduertiſſet Sanctius, non ita diffuſus opinaret*; (heu manes Priſciani!) *in ſuis ſelectis, circa ſumptionem Euchariſtiæ. Qua opinandi licentia, in materia grauiſſima, Oreſti parat & texit lanam.* Item *p.* 266. conteſtans Hurtado, ſe Eccleſiæ ſcitis inhæſurum, benè id faciendum; confirmat ex Ariſtophane. Paſſim in vniuerſo opere, eiuſmodi adulterinas gemmas ridiculè ad doctrinæ famam oſtentatas, legere eſt. Sed illud ex Adagiographo, quàm ineptè ſimul ac ignoranter detortum, ad aucupandam reconditæ doctrinæ gloriam: *Ex Petro Nauarro*, (ait *pag.* 459.) *plura deduco contra Raynaudum, qui ipſum oſcitanter legit: Et de calcaria ad carbonariam digrediens, ambulans per extentum funem, ad ſuam reſtrictionem, vel ſaltibus traducit: & ſic nos plumbeo gladio iugulat.* Quanta diſparatarum & nullatenus cohærentium paræmiarum, ſine iudicio ac ineptè conglobatarum vbertas? Sanè Hurtado, oſcitanter legit ſuum paræmiaſtem; vel vt eſt in omnigena Patrum doctrina verſatiſſimus, (ſe quidem teſte, in fronte operis;) in Tertulliano euoluendo hîc dormitauit. Nam apud eum l. de Carne Chriſti cap. 6. ibique Rhenanum & Pamelium, verum ſenſum adagij quod hîc ineptè obtrudit, perſpexiſſet, niſi legendo dormitaſſet. Calcaria itaque, ad Carbonariam tranſire, eſt à fumo ad flammam progredi; à malo inquam minore, ad maius, vel à loco nitente, ad ſordentem: Nullus eiuſmodi ſenſuum, Hurtadi inſtituto quadrat. Quare apertè ineptit, & pro erudito qualis videri geſtiebat, apparet inſulſus. Et pro ſalita ac ſaporata; ſuper fatuas betas, fatua monſtratur eius oratio.

122. At illud ineptè æquè ac malignè, ab Hurtado factum contra inſtitutum Societatis IESV à ſede Apoſtolica toties & tam grauiter confirmatum. In eo Inſtituto (vt patet in Conſtitutionibus à S. Ignatio fundatore editis, & ex diplomate Gregorij XIII. poſt agitatam in Iudicio contradictorio cauſam emiſſo;) tanquam ſanctum continetur, atque laudabile, Societatis alumnos renunciare iuri famæ; & contentos eſſe, vt non ſeruato ordine correctionis Euangelicæ (id eſt non præmonito reo,) delicta ad Superiorem tanquam Patrem deferantur, iis ſeruatis quæ Suarez tom. 4. de Relig. lib. 10. cap. 7. Sanchez 6. in Decalog. cap. 18. Valent. 2. 2. diſput. 3. quæſt. 10. & alij agentes de correctione fraterna, ſeruanda, & adhibenda monuerunt. Hurtado crambem toties recoctam regerens, aduersùs hoc punctum Inſtituti Societatis IESV, omnem arietem intenta *pagina* 174. & illud decretum Societatis IESV, euertere Ius naturale, ac Euangelium, profitetur. Vrget verò nominatim *non poſſe excogitari meliorem correctionis modum, quàm eum qui à Chriſto præſcriptus eſt in Euangelio: Nec homines poſſe eum correctionis ordinem immutare, qui in fauorem totius naturæ, & totius Eccleſiæ conceſſus eſt.*

123. Sic vibrato iaculo, quaſi retrahens brachium, ob communicationem laræ ſententiæ à Pontificibus ſæpè ſæpiùs intortam in obſtrepentes ei decreto

creto, ſubdit. *Cæterum quamuis hoc non ſit parui momenti, ſtatutum Societatis cum ſit approbatum à ſede Apoſtolica, veneror, & captiuum facio intellectum in obſequium Sedis Apoſtolicæ.* Hoc perinde eſt ac dicere, *Argumenta quidem quæ propoſui contra hoc ſtatutum, ſunt inexpedibilia, & apertiſſimè euicerunt decreti iniuſtitiam: Tamen quia nolo haberi pro excommunicato, retraho pedem ab angue preſſo. Viderint Pontifices qui illud decretum approbarunt. Viderint etiam Ieſuitæ qui apertam iniuſtitiam & Euangelij euerſionem eo Apoſtolico ſigillo fulciunt. Ego veneror Pontifices.* Sic ſanè venerabantur Chriſtum, qui genuflexo illudebant ei; & venerabundi colaphizabant eum. Hurtado haud diſſimiliter, contemptionem decretorum S. Sedis & conuulſionem inſtituti ſanctiſſimi omni niſu tentatam, ineptiſſima ſimulatione obducit, dicens. *Iniuſtum eſt decretum; vana eius confirmatio: Sed quandoquidem ita volunt qui Eccleſiæ præſunt, occludo mihi oculos, & repugnantem Chriſto confirmationem, ſilens, dimitto.* Sic mordet ſerpens, non in ſibilo; ſic manus in manu, non eſt innocens malus. Adagiographus aliter id exprimit, dicens; id eſſe *vti manu ſiniſtra.* Et allegat illud Catullianum, Hurtado ſapidiſſimum;

Marrucine Aſini, manu ſiniſtra
Non belle vteris. In ioco atque vino
Tollis lintea negligentiorum.

124. Accenſenda ſunt rebus in opere Hurtadi notabilibus, varia ab eo ignoranter effutita, dum nihil cogitat niſi conceptas iras effundere; & hinc, illinc, cæſim aut punctim, iure aut iniuria ferire. Pro meſſe integra, breue ſertum repræſento. *Pagina* 104. quodcumque martyrij meritum, etiamſi non niſi congruum abrogat; idque ex principio (vt ait,) indubitato; quod meritum de congruo, ſupponat amicitiam inter merentem & muneratorem. Sed hoc indubitatum Hurtadi principium gratis petitur, & ridiculè dicitur *indubitatum*, cum ſit contra maiorem partem Scholaſticorum in 2. diſtinct. 17. & 27. vel apud D. Thomam 1. 2. quæſtio. 114. artic. 6. Videndus Vaſquez 1. 2. d. 218. cap. 2. 3. & 4. Et 1. part. diſput. 91. à num. 24. & Bellarminus lib. 2. de pœnit. cap. 12. Diffiteri ergo aliquale martyrij meritum, contra varios Patres quos Theophilus ſignauit parte 2. cap. 3. num. 24. nulla adhibita in contrarium ratione valida, ſed tantùm per principij petitionem, dicendo, requiri ad meritum condignitatem, Inconſultũ eſt, & ex ignorãte æſtimata meriti congrui ratione profectum, vt Tomus grandeſcat, & pateat latior campus ad excurrendum in aduerſarium.

125. *Pagina* 300. agnoſcit Hurtado, *martyres verè ſacrificare*; & tamen *negat eſſe ſacerdotes.* At hoc eſt neſcire terminos. Nam ſacrificium, eſt actus proprius ſacerdotij, vt Apoſtolus ad Hebræos ſcribens, affirmat. Quomodo ergo qui elicit actum ſecundum correſpondentem alicui actui primo, deſtituitur eo actu primo? Nec valet quod Hurtado ait, hoc martyrum ſacrificium per ipſoſmet oblatum, non eſſe niſi ſacrificium priuatum. Hoc nego valere; quia ſicut ſacerdos eſt perſona publica, & munus publicum ſuſtinens; ita & ſacrificium propriè dictum, debet eſſe actus publicus; nec ſufficit priuatus: alioqui impoſſibile eſſet reddere rationem, quare crematio incenſi in honorem Dei, non eſſet ſacrificium verum; quale certum eſt non eſſe; cum in noua lege, vnicum ſit ſacrificium. Sed nimirum, eo ipſo quod illa incenſi deſtructio, non fit à perſona publicè ad id delegata, neque ea actio exercetur vt publica ob Dea de re interdictum; caret ratione veri ſacrificij. Ita-que quod ignoranter dixit Hurtado, implicat in adiecto.

126. De martyrio S. Ioannis Baptiſtæ, notabiliter philoſophatur Hurtado; nunc enim ſtatuens verè martyrem ſed non perfectè; nunc dicens fuiſſe impropriè martyrem. At fuiſſe S. Baptiſtam, & verè & propriè & perfectè martyrem, eſt ſenſus Eccleſiæ, eum abſolutè ac ſimpliciter vocantis martyrem, in ſacro officio 29. Auguſt. Scholaſtici quoque vnanimiter pro exemplo veri ac perfecti martyrij extra cauſam fidei, præeuntibus vnanimiter Patribus aſſignant S. Baptiſtam. At (inquit Hurtado,) S. Ioanni Baptiſtæ, nulla eſt repenſa gratia vltra opus operantis; ſicut eam accipiunt veri martyres. Hoc fingit Hurtado *pag.* 48. quia ante mortuum Chriſtum, Sacramenta non erant gratiæ feracia ex opere operato. Igitur neque martyrium. Ain Hurtado? Num martyrium apud te eſt ſacramentum? Hoc contra torrentem diceretur: atque adeò tibi homini cordato, & à temeritatibus alieno, non exciderit. Cur ergo huc aduocas Sacramenta? Quid quod etiam ſi verum eſt, Antiqua Sacramenta fuiſſe egena & vacua elementa; dabatur tamen aliqua gratia iam tunc, abſque opere operantis, contra quam Hurtado arbitrari videtur? Nam nullam gratiam vltra opus operantis fuiſſe cuiquam collatam ante Chriſtum, (etiamſi non ex opere propriè operato & vi Sacramenti;) inconſideratè ac ignoranter diceretur. Quid enim factum fuiſſet omnibus pueris ante adultam ætatem vita functis, ſi admoto eis remedio legis naturæ, vel circumciſione, non fuiſſent expiati & ſanctificati? Vnde verò conſtat, omnes ſanctos Innocentes fuiſſe circumciſos? Et tamen eo ipſo quod martyres agnoſcuntur, omnes fuerunt purgati, & gratia ſanctificante colluſtrati. Improuidè igitur Hurtado, non expendens quæ in calamum veniebant, negauit, ante Chriſtum paſſum, gratiam collatam eſſe martyribus vltra opus operantis; argumento inde ducto, quod antequàm Chriſtus patiendo appendiſſet actu pretium, non poterat gratia contineri in vllo veluti vaſe. Hoc nihil ad martyrium. Ac proinde martyres Chriſtum prægreſſi, menſuram gratiæ martyribus Chriſtum ſubſecutis collatam, accipiebant, vltra opus operantis, vi meritorum Chriſti paſſuri.

127. *Pagina* 210. Hurtado, gratiam (vt barbarè vocat,) *martyrialem*, aſſerit neque eſſe actuale quid, neque habituale. Quid ergo eſt? Nam omne donum hactenus Theologis cognitum, vel eſt aliquid fixum ac permanens, ſpectánſque ad actum primum; (Idque eſt quod habitum dicimus:) Vel eſt aliquid tranſiens, & ſe habens vt exercitium actus primi, aut vt excitans ad illud exercitium, & ſic eſt gratia actualis. Vt quid ergo Hurtado, nullius anterioris exemplo, ex ſolo ſuo cerebro, comminiſcitur per Κατὰ-λογίαν; ſicut nouam hactenus inauditámque gratiam Sacramentalem, quæ neque ſit actus neque habitus; ita & gratiam eiuſdem furfuris, *martyrialem* ab eo denominatam? D. Thomas & paſſim Theologi, gratiam Sacramentalem quoad id quod ſpecialiter dicit ſupra gratiam ſanctificantem, conſtituunt in auxilio intuitu Sacramenti collato, in tempore opportuno; atque adeò ſtatuunt eam in auxilio inſtabili, nec diuturno, vt excitet ad operandum vel viuendum conſentaneè ad ſtatum. Sed hæc impertinenter componuntur cum gratia quæ vltra opus operantis confertur martyri, & ei in æternum immanebit. Quare gratiam martyrialem, barbarè ſic dictam, nihil eſſe præter habitum, debet eſſe extra dubium.

128.

128. *Pag.* 135. Ioannes Euangeliſta, & quotquot per miraculum euaſerunt mortem, omninò ſecuturam naturaliter ex tormentis illatis, niſi Dei manus obſtitiſſet; iuxta Hurtadum,ſunt verè ac propriè martyres, ſed martyrio imperfecto,& non conſummato: Non ſecus ac coniuges, ſolo matrimonio rato deuincti, abſque copula. Hæc Hurtadi comparatio, eſt admodum inepta. Nam martyrium talium Dei ſeruorum, attendendo ad gratiam ſupra opus operantis debitam, itémque ad ius obtinendi aureolam; perinde perfectum eſt, ac martyrium eorum quorum mors non impeditur. Quia Deus in conferendis illis præmiis, attendit ad voluntatem martyris, non ad incurſum mortis per eum diuina largitate declinatum; atque adeò planè extra martyrij ſubſtantiam conſtitutum. Imò incurſus ille, ne per modum quidem vſus ac exercitij poteſtatis anteriùs collatæ, ſe habet reſpectu martyrij. Ineptit ergo,& extra ſcamna procurrit Hurtado,comparans eum incurſum mortis, cum conſummatione matrimonij, quæ eſt verus vſus poteſtatis per matrimonium ratum & ſubſtantialiter perfectum collatæ; nec pertinet ad eius quaſi ſubſtantialem perfectionem; quamuis ex voluntate Chriſti, inuehat coniugi indiſpenſabilitatem, per quamcumque humanam poteſtatem, etiam ipſius Chriſti Vicarij. Itaque ea ſubtilitas, quam ex comparatione matrimonij conſummati inducit Hurtado, circa martyrium quaſi ratum, ſed non conſummatum, friuola eſt ac inepta.

129. *Pag.* 220. Cum ageretur de remiſſione macularum venialium, hinc à martyre exportatarum, dixiſſétque Theophilus, interueniente in mortis inſtanti charitatis actu flagrantiſſimo, omnem eam rubiginem detergi per extrinſecam Dei condonationem. Reponit Hurtado, ſe non videre, ad quid in eo negotio extrinſeca Dei condonatio proferatur; cum deterſio maculæ poſſit ac debeat tribui flagrantiſſimo illi actui charitatis; quem ſuaptè natura conſequitur remiſſio cuiuſuis culpæ, etiam illius cuius quis haberet actualiter virtualem complacentiam; Nam actualem complacentiam ob intenſiſſimum illum charitatis ignem quo anima flagrat, implicat tunc haberi. Hic Hurtado negans ſe videre, quo pertineat in hoc negotio condonatio extrinſeca, non aduertit ſe confundere cauſam remiſſionis, ſiue deterſionis maculæ, effectiuam moralem, cum formali. Actus enim charitatis quantumuis præcellens, etiam ſi moraliter depoſcat deterſionem maculæ peccati venialis reſidui; non tamen eſt formaliter cum ea incompoſſibilis. Vnde in iuſto viatore, ſimul cohærent. Quod ergo formaliter extergit maculam venialem, ad modum formæ cum ea incompoſſibilis,eſt extrinſeca Dei condonatio, veluti euocata per actum charitatis ab homine elicitum. Exponet verò per otium Hurtado, quæ ſit illa actualis virtualis complacentia in peccato leui, cuius actualis complacentia implicat. Hæc enim ſunt aſyſtata.

130. *Pag.* 203. Refellit Hurtado Theophilum, quod malè Aureolo impegiſſet hallucinationem, ob inductum characterem vi martyrij impreſſum. Id enim aiebat Theophilus, neque doctrinæ Patrum conſentaneum eſt, neque ex vllo principio Theologico infertur. Eſt igitur repudiandum, & in hoc hallucinatus eſt Aureolus. At non eſſe hallucinatum Aureolum, probat Hurtado, quia quamuis ſolus baptiſmus aquæ imprimat characterem, non item baptiſmus ſanguinis,aut flaminis; tamen non debuit dici Aureolum eſſe hallucinatum, cum ratiocinatio qua Aureolus ſuum illum characterem martyrialem ſtabilit, non ſit incongrua. Vnde Martyri & Catechumeno cum contritione morienti, imprimitur character dum accipiunt gratiam conſummatam, cui character eſt conſentaneus. Hic eſt totus ſuccus longæ verboſationis Hurtadi, circa characterem. Qua in re, videre eſt, Hurtadi titubationem in doctrina, dum characterem Martyri & Catechumeno in gratiâ morienti, adimit, & intra paucas lineas concedit. Deinde perſpicere eſt in hoc negotio, pruriginem Hurtadi in ſugillando Raynaudo. Nam Raynaudus ſi reiecit Aureolum,admittentem martyrij characterem quem ipſe quoque Hurtado primùm reiicit, quare non licuit Raynaudo, dicere Aureolum characteris martyrij inuectorem, hallucinari? Quid enim verò cenſet Hurtado, eſſe, *hallucinari*? Hallucinatur qui falſum dicit, & idcirco iure refellitur. Benè ergo dictus eſt Aureolus *hallucinari*, cum ſententiam docuit quam ipſe quoque Hurtado reiicit; non ſanè vt veram;(quis enim reiicit aliquid quod verum cenſeat?) Ergo reiicit eam vt falſam. Ac proinde agnoſcit Hurtado, Aureolum eſſe *hallucinatum*, quia falſum dixit, & iure reiiciendum. Vt quid ergo Hurtado alios idipſum dicentes, lapidat de ſtercore boum?

Opella clauſula.

131. Non ſum Hercules, vt plenam ſtabuli Augiæ repurgationem recipiam. Itaque modica finiſ extercione ex Hurtadij opere citra diligentiam pertentato contentus,receptui cano, ſi priùs amicè monuero in hac clauſula lectores; diſcant non commoueri, neque circumferri omni vento doctrinæ, nec illicò arbitrari verum, quod adducitur cum exaggerato verborum & conuitiorum in aliquod placitum profluuio, ſi cæteroqui placitum illud benè conſtitutum ſit, & ab authoritate, & à ratione. Cuiuſmodi ſanè eſt quod de martyrio pugilum charitatis tutatur Raynaudus; Impugnat autem ingenti cum fremitu Hurtado. At ex hoc libello quem oppoſui ſpiſſo volumini Hurtadij altè clangentis,& ſupra Ennianum Taratantata, immanem cœlo clamorem tollentis, liquere poteſt; quàm inanis fuerit Hurtadij ſtentorea conclamatio. Exterruiſſet ſanè incautum quempiam, ea perterricrepa iam ex ipſo fronte operis denunciatio Hurtadij, arguentis, de crimine peſſimo aduerſarium. Vrgentis Καινολογίαν *eius, nouitates abſurdas, & inſanias falſas; à ſenſu Eccleſiæ, ac Patrum abhorrentes; atque adeò erroneas, vel etiam hæreticas.* Et tamen admoto lapide Lydio ſolidi examinis, conſtitit pro legitima & ſyncera moneta,adulterinam fuiſſe ab Hurtado obtruſam: vitreum pro vero margarito: Veſicam vento turgentem, pro ſolido corpore veritatis. Vno verbo dico, pro Theologia probata, ampullas ac ſpumas verborum, & puras putáſque logomachias. Eiuſmodi enim reuera eſt, Hurtadij concertatio contra martyrium charitatis. Idnè ex meo ſenſu dictum quis putet, & palpatum à me Theophilum exiſtimet; volo, Hurtado homini Hiſpano, ob oculos ponere iudicium non vnius alicuius ſapientis, ſed integræ Academiæ Hiſpanæ, pronunciantis merum eſſe de vocabulis certamen, ſitnè *martyrium charitatis*, quod Theophilus aſtruit, cenſendum *verè martyrium*, nec ne. Non puto adeò attritæ frontis fore Hurtadium, vt deſpuat cœtus ſapientiſſimi Iudicium. Sic habet.

Alma

Alma Vniuerſitas Imperialis Granatenſis.

In Dei nomine ; Amen.

132. PEr hoc præſens publicum inſtrumentum, conctis pateat, & ſit notum, quod anno à Natiuitate Domini 1653. die 20. menſis Maij, in hac Inclyta & Imperiali Vniuerſitate Granatenſi, ac mei Secretarij infra ſcripti præſentia, in clauſtro hac ipſa die celebrato, conuocatione ante diem ad id ſpecialiter facta, iuſſu Domini Doctoris D. Ioannis Pinelo S.Granatenſis Eccleſiæ Canonici & Scholaſtici, nec non prædictæ Vniuerſitatis Rectoris, ſequens propoſitio fuit diſcutienda propoſita.

Sintne verè & abſque improprietate martyres coram Deo, qui ex puro motiuo charitatis ſupernaturalis, in moribundorum peſte infectorum miniſterium vitam impendunt: licet coram hominibus non ſint colendi vt martyres, donec accedat approbatio Eccleſiæ.

Ipſius propoſitionis approbatio, ex ipſa vniuerſitate eſt enixè petita: quæ lecta & intellecta DD. Doctoribus, D. Ioſepho Vaſquez de la Puerra S. Metropolitanæ Eccleſiæ Granatenſis Canonico, Primatiæque Theologiæ Cathedræ in hac dicta vniuerſitate moderatori; D. Gregorio de Arroio Sarmiento, Collegiatæ Eccleſiæ S. Saluatoris huius dictæ ciuitatis Canonico, Cathedræque Scoticæ in hac vniuerſitate Regenti; Patri Magiſtro Fratri Ioanni de Hinojoſa Tertij ordinis S. Franciſci, S. Theologiæ emerito lectori. Et Patri Magiſtro fratri Baltazari Aluarez, eiuſdem ordinis, & Cathedræ Primariæ Theologiæ in Granatenſi conuentu D. Antonij Abbatis Lectori; trutinanda & expendenda, communi calculo & plauſu fuit commiſſa. Qui omnes re attentè exactéque diſcuſſa, hanc protulere ſententiam.

133. *Cum de vera*, ac eſſentiali Martyrij ratione, ſit à nobis proferenda ſententia, ſuper illis Chriſti fidelibus, qui ex perfectiſſimo charitatis amore, mortem oppetiuerunt, miniſtrantes laborantibus peſte, dum ea maximè graſſaretur; oportet in quo vera & eſſentialis martyrij natura conſtituatur, prælibare. Si namque omninò neceſſariò ad martyrij eſſentiam requiratur, quod ſit *expreſſa & formalis teſtificatio in fidei vel alicuius virtutis defenſionem*, vt communiter Theologorum ſententia cum Angelico Doctore ad 2.2.quæſt. 124. *per totam* defendit; certum erit, tales Chriſti fideles ſic mortem oppetentes, verè & propriè martyres non debere vocari, nec eſſe. Ad hoc communiter ducitur ſententia hæc, tum ex D.Chryſoſtomo Tomo 2. ſerm. de Adam & Eua, dicente de verè & propriè martyribus; *Tolle perſecutores, & non erunt martyres*: Tum etiam, quia præiacta martyrij definitio nullatenus cum proprietate adaptatur illis. Tales enim, Teſtes non ſunt in fidei, vel alicuius alterius virtutis defenſionem: cum nec adſit impugnatio, nec apud quem Teſtificatio aut defenſio fiat. Vnde verè & propriè Martyres dici, & eſſe non poſſunt. Tum denique & principaliter, quia tales licet actu feruentiſſimo charitatis ducti, mortem aggrediantur, miniſteriis ægrorum peſte infectorum inſeruiendo, tam circa ſpiritualia quàm circa corporalia; & præmium eſſentiale fortè maius aliquibus martyribus mereantur: tamen accidentale præmium ex laureola martyrij deſumptum, non merentur. Aliàs martyrij laureolam qua veri & proprij martyres inſigniuntur, ipſi conſequerentur: Quod nequit affirmari, cum iuxta ſanctorum doctrinam, & Theologorum communiorem ſententiam, laureola ſit præmium iis reſeruatum, qui cum fidei hoſte certauerunt vſque ad mortem, fidem teſtificando & defendendo.

134. Cæterùm ſi cum aliis Theologis non inferioris notæ, definiatur martyrium, quod eſt *expenſio propriæ vitæ pro fidei cauſa, vel alterius alicuius virtutis, opere exequendo.* ſic verè & propriè Martyres dici poterunt, ac eſſe coram Deo; licet non ſint in Eccleſia vt tales venerandi, donec ipſius adſit approbatio. Sic docent expreſsè plures primarij Theologi atque Magiſtri, ex florentiſſimis Europæ Vniuerſitatibus. Huius ſententiæ probabilitas firmari poteſt, tum ex SS.Patribus mentionem non facientibus cum de vero martyrio loquuntur, Tyranni mortem infligentis; nec ad illud expreſſam fidei teſtificationem requirentibus; ſed virtualem tantùm, in aliquo virtutis opere contentam. Sit vnus pro mille D. Auguſtinus ſerm. 15. de verbis Apoſtoli, illis verbis; *A charitate martyrium ortum habet, & ſine ipſa, nec vmbram nominis meretur. Si enim in te fuerit charitas Dei, communicabis Chriſti paſſionibus, & verus eris martyr. In quo charitas coronatur, ipſe erit verus martyr.* Accedit Chryſoſtomus in Epiſtolam ad Philippenſes cap. 2. *Etenim martyrij corona, non ſolùm pro eo eſt, quod idolis non immoletur, ſed & tales occaſiones martyrium faciunt.* Tum etiam ex Tabulis Eccleſiæ 28. Februar. vbi ſic habetur. *Alexandriæ commemoratio Sanctorum Presbyterorum, Diaconorum, & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum peſtis ſæuiſſima graſſaretur, morbo laborantibus miniſtrantes, libentiſſimè mortem oppetiere; quos velut Martyres, religioſa piorum fides venerari conſueuit.* Si ergo laudatur colentium pia fides; ergo dignè vt martyres colebantur: aliàs non piè, ſed impiè, vt martyres venerarentur.

135. Tum denique quia expenſio propriæ vitæ in munere inſeruiendi fidelibus peſte contactis, ortum ducit ex feruentiſſima charitate, quæ maius aliquid eſt martyrio, ſic atteſtante Chryſoſtomo ſuper 1. Cor. 13. *Oſtendit Apoſtolus, martyrio maius quid eſſe charitatem.* Suppoſito ergo quod martyrium ex charitate ortum ducit, vt Auguſtinus ait; Si charitas maius aliquid martyrio eſt; tanquam minus in maiori, continetur martyrium in charitate. Vnde de tam feruenti quæ vitam ponit pro amicis, qua nemo maiorem habet, docente Chriſto Domino, verè & propriè verificari poterit ſupra iacta definitio martyrij de talibus Chriſti fidelibus. Omittimus plures alias rationes & teſtimonia, quibus poſſet hæc ſententia comprobari. Hæc prælibaſſe ſufficiat, vt cenſeamus partem affirmatiuam propoſitionis in fronte poſitæ, *Non opponi teſtimoniis Euangelicis; imò ipſis eſſe valdè conformem, conſonámque dictis Sanctorum Patrum; Non eſſe periculoſam in fide, non erroneam, nec piarum aurium offenſiuam:* Sed maximè ex illa iuuari aliorum charitatem, vt tantorum facto & exemplo, animam ſuam ponant pro amicis ſuis.

136. Sic ſentimus. Quod ſubſcripſimus in hac noſtra Imperiali Vniuerſitate Granatenſi, Sexto Idus Iulij, anno à Natiuitate Domini 1653. Doctor D. Ioſeph Vaſquez Canonicus Magiſtralis Almæ Eccleſiæ Granatenſis, & primariæ Cathedræ moderator. Doctor D. Gregorius Arrojo, & Sarmiento S. Saluatoris Canonicus, & Scoticæ Cathedræ in Academia Granatenſi moderator. Magiſter F. Ioannes de Hinoioſa

noioſa S. Theologiæ Lector Iubilatus. Magiſter Baltazar Aluarez in S. Theologia primariæ Cathedræ Moderator.

Quam quidem ſententiam coram dicta vniuerſitate patefactam & expoſitam, ab ipſáque approbatam, prædicti Domini Doctores & Magiſtri, propriis manibus & characteribus, me præſente ſubſcripſere. Cuius originarium inſtrumentum, in armario librorum prædictæ Vniuerſitatis, extat aſſeruatum: vt conſtat ex libro, in quo clauſtri in hac vniuerſitate habiti, literis exarantur. *Folio* 315. De quibus vt omnibus conſtet, & ego Licentiatus D. Ioannes Chryſoſtomus Altamirano de Naua, Beneficiatus Eccleſiæ Parochialis SS. Martyrum Iuſti & Paſtoris, huius ciuitatis, clauſtri, & ſtudij Generalis dictæ Vniuerſitatis Secretarius, præſens publicum inſtrumentum, dictæ Vniuerſitatis ſigillo munitum, meiſque ſigno, & nomine, ac propria manu ſubſcriptum, in præmiſſorum omnium fidem expediendum cenſui. Granatæ die 29. menſis Octobris, prædicti anni Domini 1653.

In teſtimonium ✠ veritatis.

D. IOANNES CHRYSOSTOMVS, Altamirano de Naua S.

Locus † ſigilli.

Subiicitur Notariorum publicorum Syngraphus Vernaculus, teſtis actorum legitimorum.

Deo gratias.

137. CRiminatio *de Nouiloquio hæretico, de errore non ferendo, de temeritate, de audacia in conuellendis terminis quos poſuerunt Patres noſtri*, Theophilo Raynaudo impacta per Thomam Hurtado Buccaferreum.

De ſententia Sapientiſſimæ Academiæ.

REducitur ad quæſtionem de vocabulo; cui prodigioſus criminator, & nauus circa aliena placita cauillator, HVRTADVS, vnicam iuſto anguſtiorem ſubiecit notionem; Cum id vocabuli adæquatè ſpectatum, ad plura ſignanda fundatur, quàm Hurtado ad pauca attendens exiſtimauit. Idem fuit in Gallia Iudicium Illuſtriſſimi Antiſtitis Matiſconenſis, IOANNIS DE LINGENDES Theologi præcellentiſſimi, qui ſcripto luculento egregiè monſtrauit, diſtinctionem quam poſtea conſtitit, ab Academia quoque Granatenſi eſſe adhibitam, reducere totam controuerſiam de Martyrio per peſtem, ad litem de vocibus, atque adeò omnem illam controuerſiam, quæ de mente Thomæ Hurtadi, fundamenta montium ſuſdéque euerſura erat, ad

Puerilem Logomachiam reuolui.

Iterum atque Iterum *Deo gratias.*

THEOPHILI RAYNAVDI
EX
SOCIETATE IESV
DISSERTATIO
PRO
FRANCISCO SVARE

De Gratia ægro oppreſſo collata per abſolutionem à Sacerdote præſente impenſam, præuiâ peccatorum expoſitione Epiſtolari.

Exceptio contra Exceptionem.

INDEX CAPITVM.

Cauſa Scribendi.

CAP. I. *QVID & quotuplex ſit Confeſſio Epiſtolaris.*

II. *Quod Confeſſio ſumpta pro integro Pœnitentiæ Sacramento, epiſtolaris eſſe non poſſit, certa ſententia.*

III. *Pœnitentiæ Sacramentum, ne ex parte quidem expreſſionis peccatorum, poſſe eſſe Epiſtolare, qui cenſuerint.*

IV. *Expreſſionem Sacramentalem peccatorum, in ſumma neceſſitate poſſe eſſe Epiſtolarem, Suaris ſententia variis Doctoribus probata.*

V. *Concilia, & Pontifices pro ſententia propoſita.*

VI. *Rituale Romanum, pro eadem ſententia.*

VII. *Ratio congrua in eiuſdem ſententia confirmationem.*

VIII. *Ad argumenta in contrarium poſita.*

IX. *Sigillatim ad argumentum ex decreto Clementis Octaui contra Confeſſionem per literas, vel internuncium.*

X. *De aliis modis ſubminiſtrandi partem materialem Sacramenti Pœnitentiæ per internuncium, aut literas.*

OCCASIO SCRIPTIONIS.

QVIS, & quantus vir fuerit FRANCISCVS SVAREZ nihil attinet exponere in tanta luce nominis eius apud vniuerſi orbis Doctores, ipſóſque Eccleſiæ apices. Illum Paulus V *Doctorem eximium, & diuina gratia plurimum in Eccleſia eminentem*, indigetauit. Inferiores verò Antiſtites, eximiæ ſapientiæ viri, illum habuere pro oraculo; ita vt fuerint ex eo Ordine nonnulli, qui Suarem *communem ætatis ſuæ Magiſtrum, & alterum Auguſtinum* perhonorifica appellatione donarent. Huius tanti viri eximia decora, præſertimque exquiſitum iudicium in ſoliditate doctrinæ & ſententiarum delectu, omnes æquè celebrant. Et quia metrum doctrinæ probabilis, iuxta ipſummet Ariſtotelem eſt, quod doctrina ratione idonea minimè deſtituta, à graui quopiam autore tradatur; receptum paſſim video inter recentiores Theologos, ſententias à Suare traditas; eo ipſo quod illum habent autorem, videri poſſe probabiles: quia autoris ſunt valdè accurati, nec præcipitis, ſed maturi, ac ſolidi. Nec deſideratur vnquam idonea ratio, qua ſententiam, cui inhæſerit, commode ſtabiliat, atque communiat.

Fuit tamen iuuenis quidam ſcriptor, ſenes qui ipſius ſubtilitates ariſta acutiores non probant, naſo ſuſpendens adunco, eóſque hebetudinis & craſſitiei mentis incuſans; qui cum in cæteris omnibus Suaris ſententiis id verum eſſe lubens agnóſceret, vnam duntaxat eius aſſertionem de Confeſſione Epiſtolari excipiendam cenſuerit: quaſi huic vni doctrinæ à Suare traditæ; nec quantacunque Autoris grauitas, nec rationes quibus eam ſtabilit, conciliare quiuerint probabilitatem. Quanto iure hæc ſcripta ſint, placet excutere, ne per huiuſmodi iudicium iuuenile, tanti viri exiſtimatio apud imperitos deteratur, & nomen in ſcholis omnibus venerandum, vel ex hoc vno capite obſoleſcat. Debeo hoc ſingulari Societatis IESV ornamento; debeo meritis tanti viri erga Eccleſiam, Pontificio præconio non vno, eximiè celebratis: debeo fluentis doctrinæ, quibus Scholas Theologicas & Philoſophicas copioſè irrigauit; debeo (vt de me ipſo nominatim agam,) fructui quem ex peruolutatione ſcriptorum tanti viri, per annos omnino multos à me perceptum, diffiteri non poſſum: debeo moribus candidiſſimis, ac demiſſioni cum ſapientia certanti. In quo penè dixerim, (ſi extimo verborum cortici quis inhæreat,) viſum iri aberraſſe qui dixit, *ſcientia inflat*. Hic è contrario, in tanta ſcientiæ redūdantia, virtutum omnium, ſed humilitatis maximè, viuum ac ſpirans delubrum fuit; quod rarum ſanè ſcientiæ ornamentum, quale manus addunt ebori decus, aut vbi fuluo, argentum Pariuſue lapis circumdatur auro, notatum in eo, & ab omnibus celebratum recolo, ante annos quinque ſupra 40. cum Roma reueniens, in Luſitaniam regrederetur. His, aliiſque de cauſis iuſtiſſimum mihi eſt, ne obſoleſcat tanti viri gloria, omni ſtudio conniti, & pro virili ſatagere.

Quid quod innoxio, & tamen calumniis grauato, qui ſe tutari ac indemnem præſtare nequeat, auxiliarem manum porrigere, ſi facultas ſuppetat, aſtringimur omnes, obligatione charitatis: iuxta illud parentis optimæ ad dilectum Lamuelem, *Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum qui pertranſeunt*. Mutum poſuit, pro eo qui pro ſe loqui non poteſt: *pertranſeuntes* autem nominat, aduenas qui ferè imbelles ſunt, & facilius patent iniuriæ: vt hæc ſint veluti ſymbola, innoxiorum ſimul ac non valentium ſibi ipſis proſpicere, & cauſam ſuam agere, quos tutari pro facultate, próque eis loqui, nexu charitatis obſtringamur. At de Suareſio, occaſione Confeſſionis Epiſtolaris, poſt eius obitum, cum iam pro ſe ſtare non poſſet, ea gratis ſparſa ſunt falſa, & calumnioſa, quæ niſi abſtergerentur, famam tanti Doctoris haud tenuiter inquinarent. Et quamuis illitæ ab Aluare, Nugno, Candido, Cocquetio, Auila, aliiſque ſordes, videri poſſent non vna ſcopula deterſæ: tamen recens exceptio, aduerſus probabilitatem doctrinæ à Suare hac in parte traditæ, omnes illas maculas manifeſtè regerit. Aduerſus hanc ergo exceptionem excipere, eámque non modò abſque iure vllo, ſed etiam abſurdè & inconſideratè adhibitam, demonſtrando, certare conſilium eſt, quantū arbitror, minimè improbandum.

Nec quod ſenex ad concertationem cum iuuene accingor, deſperandus eſt euentus ſecundus. Narrat quod Cæſar-auguſtæ in Hiſpania accidit, Ludouicus Richeomus in Valedictione animæ, diſſertat. 12. ſub annum Chriſti 1562. Erat viro nobili, caballus alias generoſus & optimus, ſed tunc præ ſenio emeritus, & vacationem laborum nactus, cum pabuli gratuiti beneficio. Aducti ſunt ex Africa, ad illum nobilem leones aliquot. Fuerunt qui vrgerent, committi cum vno è leonibus qui admodùm generoſus videbatur, equum annoſum, ægrè huiuſmodi poſtulatis annuente viro nobili: quod tametſi nihil vltra operis ab equo expectabat, antiquam tamen eius generoſitatem non dedidiciſſet: & certo equi exitio congreſſum eius cum impare, poſtulari arbitraretur. Dedit tamen denique, voluntati & autoritati poſcentium quod volebant, importunitate victus. Dies dicitur, & numeroſus magnatum cœtus aduocatur. Prior in arenam productus eſt equus, móxque in idem ſeptum quatuor muris concluſum, immiſſus eſt leo; quem conſpicatus equus, inhorruit, de inſtante ſibi fine non dubius. Concedens verò in angulum, vt aduentantem magno faſtu leonem imminere ſuis ceruicibus vidit, obuerſis in hoſtem calcibus, ſoleam ferream adeò validè fronti eius inliſit atque infixit, vt non ita multo poſt inter immanes rugitus efflarit animam. Apodoſis eſt obuia. Veriſſimum eſt, ſeni non eandem eſſe ætatem, non mentem, & prudenter anteoccupandam eſſe quietem, ſiue ex Flacci monito maturè ſoluendum eſſe equum ſeneſcentem, ne ilia ducat; idque ipſum in re literaria valere, adnotabat Gregorius Nyſſenus initio Orationis de Infantibus; cum iam deuexa ætate, ab Ierio ad

ad literariam exercitationem reuocaretur. Tamen poſſunt etiam, qui iam præ ſenio laborum immunes fuerint, nonnihil de priſtina alacritate reſumere, nec ludibrium debere iuuenibus, ſi quando præfidẽter exultent ac improuidè efferantur, vt leo ille docuit.

Ne tamen beſtialis faſtus deiectio, ad inuidiam trahatur, certamen paris imparis inter homines, ſubiicio legi, regnante in Gallia Henrico IV. cum inſania duellandi nobilitatem Gallicanam fœdè occuparet, nobilem Aruernum, multis monomachiis in ætate vegeta clarum, cum à iuuene præfidente prouocatus eſſet ad equeſtrem duellationem, iam annoſum & podagra neruos depaſta præpeditum; ita defectum viribus, vt ne equum quidem ſubire niſi inferentibus famulis poſſet; admiſiſſe duellum conditum: Et cum filij, quos habebat ſtrenuos bellatores, ad certamen pro patre ſe offerrent, reſpuiſſe ſuccedaneos illos accenſos; cauſatum, nolle ſe gloriam in robuſtiore ætate partam, detrectata in eo annorum ſedimento duellatione, profligare. In campum itaque prodiit, miſerantibus omnibus, & iuuenis truculentiam deteſtantibus, quod eum non puduiſſet, pridem emeritum ſenem, annis & morbis attritum, ad certam cædem prouocare. Sed falſi ſunt expectatione; cum inita pugna, frigidus ante in ſenilibus præcordiis ſanguis recaluit: & iuuene tremula ſenis manu confoſſo, ferociens vehementia repreſſa eſt, altique ſpiritus proſtrati. Rex Henricus IV. à ſene victore vltrò ſe ſiſtente, interpellatus de venia, elogium adiecit. Cuiuſmodi hæc ſenis glòria fuerit, & quàm ritè captata, nunc non inquiro; qui meminerim eius enaniditatem à Hieronymo Oſorio expolitiſſimi ingenij ſcriptore, diffusè demonſtratam: & breuiter, ſed validè ab Auguſtino l. 3. de Ciuit. c. 14. cuius illa verba ſunt. [Nemo mihi dicat, magnus ille atque ille, quia cum illo & illo pugnauit, & vicit: Pugnant etiam gladiatores, vincunt & ipſi, habet præmia laudis & illa crudelitas. Sed puto eſſe ſatius, cuiuſlibet inertiæ pœnas luere, quam talem gloriam quærere.] Factum itaque ſenis non approbo: ſed illud in hanc cauſam aduoco vt iuuenes quibus S. Hieronymus epiſt. 91. & 92. non perſuaſerit erga ſenes modeſtiam; & qui Daretem, ac Entellum dedidicerint; ex infælici ſtolidè turbidi iuuenis proſtratione, diſcant non deſpuere canitudinem, quaſi effœtam, & rubris crinibus Ibero Poëtæ notatis ludibrium debentem; quod quantam prodat cordis inopiam, alibi proſequor.

Caput I.

Quid, & quotuplex ſit Confeſſio Epiſtolaris.

Vt huic quæſito ſatisfiat, duo termini ſunt enucleandi, prior eſt *Confeſſio*, poſterior *Epiſtolaris.* His enim vocibus ritè intellectis, perſpicuum erit, de quo agitetur controuerſia.

Confeſſionis vox quid ſignificet. *Confeſſionis* ergo vox, (quæ hoc loco arctatur ad vſum ſacramentalem, dimiſſis aliis extraneis eius notionibus, de quibus Pamelius ad epiſtolam 9. S. Cypriani, & Baron. in Notis ad Martyrol. 2. Ianuarij *littera H.* aliquando ſonat integrum Sacramentum pœnitentiæ, aliquando autem ſolam eius partem materialem externam, pœnitenti cum primis grauem, qua cor circumciditur; id eſt, quod in eo turpe eſt ac pudendum, retegitur homini Dei vice iudicanti, vt propterea Lactantius l. 4. inſtit. c. 17. circumciſionem ſymbolum fuiſſe Sacramentalis Chriſtianæ pœnitentiæ obſeruet. Synecdochicè itaque nomen *Confeſſionis*, totum Sacramentum pœnitentiæ deſignat: Nec aliquid eſt Catholicis frequentius, quam dicere, ſe accedere ad Confeſſionem, vel obire velle Sacramentum Confeſſionis. Eſtque id adeo receptum in Eccleſia iam olim, vt S. Auguſtin. ſerm. 48. de tempore, adactus fuerit dedocere Afros ſuos, ne exiſtimarent, quoties ſcriptura meminit Confeſſionis, & ad eam hortatur, agi de Sacramento pœnitentiæ, vt rudes illi arbitrabantur; qui cum S. Pater inter concionandum protuliſſet *confitendi*, aut *confeſſionis* vocabulum, illico tutuderant pectora, rati ſermonem eſſe de Sacramento Pœnitentiæ. Propria ſanè huius Sacramenti appellatio eſt *Sacramentum Confeſſionis* eamque appellationem præfert Durandus in 4. d. 14. quæſt. 1. n. 5. nolens dici *Sacramentum pœnitentiæ*, ſed *Sacramentum Confeſſionis*, quod tamen non probauit Andreas à Vega l. 13. in Conc. cap. 14. qui mauult hoc Sacramentum vocari *Sacramentum pœnitentiæ*, quia nomen *pœnitentiæ* funditur ad omnia ex parte pœnitentis interueniẽtia ad hoc Sacramentum, non item confeſſio. Sed ad rem præſentem ſufficit, quod ab hoc vno pœnitentis actu, plerunque totum Sacramentum denominetur *Confeſſio*, vel *Confeſſionis Sacramentum.*

Confeſſionis vox arctatur aliquando ad ſolam Sacr. expreſſionem peccatorũ. Quod autem aliquando, vox *Confeſſionis* arctetur ad ſolam ſacramentalem expreſſionem peccatorum, eſt extra dubium. Imo hic eſt maximè proprius vocis vſus, qui per ſynecdochem laxatur, cum ea vox ad totius Sacramenti ſignificationem extenditur. Nec diſſimiliter apud Græcos, nomen *exomologeſeos*, quod aliquando pro integro Sacramento vſurpatur, ſolam quãdoque peccatorum retectionem Sacerdoti factam deſignat, & quidem maximè propriè, vt apud Suidam videre eſt V. ὁμολογία. Quod autem vox *exomologeſeos*, vniuerſum pœnitentiæ Sacramentalis miniſterium, ſæpè complectatur, manifeſtum eſt ex Tertulliano l. de pœnitentia c. 9. At quod aliàs nomen illud cadat tantùm in externam peccatorum expoſitionem apud Sacerdotem, liquet ex illis verbis Tertulliani l. de orat cap. 6. [Exomologeſis, eſt petitio veniæ, qua qui petit veniam, delictum confitetur.] Sanctus item Cyprianus qui Tertullianum ſolet exprimere, l. de lapſis num. 98. eodem modo vſurpat exomologeſim, cum ait; [Apud Sacerdotes Dei, dolenter, & ſimpliciter confitentes, exomologeſim conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt.] Idem habetur ex Diadocho l. de perfectione cap. 100. Liquet de duplici notione vocis confeſſio, quam priore loco enucleandam ſuſceperam. *Exomologeſis quid.*

Duplex notio huius vocis Epiſtolaris. Vox poſterior, nempe *Epiſtolaris*, duplici item notione fœta eſt. Nam inhærendo extimo cortici vocabuli, ſonat expoſitionem factam abſenti, interuentu literarum, ſiue *epiſtola*, qua homines, qui ſemper ſibi adeſſe non poſſunt, artificio planè mirabili, loquuntur manibus, vt ait Gregorius Nyſſenus l. de homil. opif. cap. 8. Exaratam enim manu chartam tranſmittentes, ſenſa animi ſui aperiunt procul diſſitis: quod S. Baſilius epiſt. 55. quæ eſt ad S. Ambroſ. præclare ſuſpicit & ipſe S. Ambroſ. ſcribens ad Sabinum epiſt. 41. & 45. ac S. Hier. epiſt. 42. quæ eſt ad Niceam Aquileienſem nec non Iulianus Apoſtata ſcribẽs ad Eugenium philoſophum. Quod ergo charta, ſenſis mentalibus ſcribentis grauida, ad alium tranſmittatur; inde eiuſmodi charta, à verbo Græco ἐπιστέλλω quod *mittere* ſignificat, dicitur *epiſtola*, id eſt, *Miſſa*, vt interpretatur S. Iſidorus l. 6. Orig. c. 8. vel *miſſiua*, vt loquitur Caſſiodor. Et ita cum Errico Puteano obſeruauit Hermannus Hugo l. de prima ſcrib. Orig. c. 13. Vnde γραμματηφόροι, vt Græci appellabant, (hoc eſt qui ex officio literas gerebant,) dicti *Miſſi*, aut vt eſt apud Feſtum,

Gerones, vel *mittendarij*, vt loquitur Theodoricus apud Caſſiodorum lib. 4. Quanquam poſtea vox *Miſſi*, extenſa eſt ad quemcumque à Principe ablegatum, etiamſi non eſſet merus Gero literarum; vt ſæpè habetur in capitularibus, & Pithæus inibi in Onomaſtico annotauit. Idem eſt de voce *Miſſatici*, quæ ſæpè occurrit in Flodoardo, nominatimque lib. 2. hiſtor. Rom. Eccl. cap. 18. & 19. & l. 3. cap. 26. ac 28. Sicut etiam vox *mittendarij*, ad milites Palatinos eſt aptata: vt videre eſt l. 3. 7. & 8. Cod. de palat. ſacr. largir. notátque Cõnanus l. 4. cap. 15. num. 4. Iuxta hanc ergo *Epiſtolæ* notionem, *confeſſio epiſtolaris*, ea dicetur, quæ eſt tranſmiſſa ad ſacerdotem abſentem, datis ad eum literis, continentibus exarata pœnitentis peccata.

Verùm quia Epiſtola chartacea, aut cuicunque alteri inanimæ materiæ commiſſa, patet curioſitati eorum, in quorum manus poteſt incidere, & reſignari ac perlegi: variæ excogitatæ ſunt rationes, occultæ aut etiam inuiſibilis ſcriptionis: ſiue ratione materiæ occultæ cui includuntur, vel inſcribuntur Epiſtolæ, ſiue occultatione tabellariorum aut itineris quo tranſmittuntur, ſiue ratione materiæ qua efformantur characteres, ſiue artificioſa tranſpoſitione literarum, ſiue adhibitione notarum, atque zifrarum pro literis; de quibus omnibus occultandæ ſcripturæ modis ad aduertendos curioſos oculos excogitatis, luculenter Hermannus Hugo laudati operis de ſcribendi origine cap. 15. 16. 17. 18. Neque tamen adeò ſufficienter his viis proſpectum eſt ſecuritati occultationis arcanorum, quorum conſcij faciendi ſint abſentes, quin curioſi ſæpè peruadant ad latebras tam affabrè occultatæ tranſmiſſionis. Nam ſagacitas humana non rarò per omnia illa rudibus inacceſſa ſe infert, & quæuis materiæ aut rationis ſcribendi adyta penetrat. Itaque in rebus grauiſſimis, quas planè imperuias eſſe & inexploratas oporteat, adhibentur literæ viuæ. Sic voco internuncium fidum, non cuius corpori inſcribantur characteres, vt factum eſt in inſcripto mancipij capite ſub capillis primùm raſis, ab Hiſtiæo, apud Polyænum lib. 1. & Gellium lib. 17. cap. 9. Et faciendum etiam, autor erat Naſo, cum diceret.

Variæ rationes occultæ inuiſibilis ſcriptionis.

Hoc caueat cuſtos; pro charta conſcia tergum
Præbeat, inque ſuo corpore verba ferat.

Non igitur hæ ſunt quas voco *literas viuas*, vſquequaque curioſis inexploratas; ſed quibus arcanum ore tenus, committitur fido internuncio ac ſecreti tenaci, quem nulla ars, vel vis humana ac ſecretum pandendum poſſit adigere. Quis enim, fide hominis cui arcanum tuum credideris, pectus aperiat, ſi is reſerare renuat. Nulla humana curioſitas quibuſuis inſtructa clauibus, aut armata minis, vel ſecuribus, eò penetrat. Teſtis [Attica meretrix, quæ, (iuxtà Tertull. cap. 50. Apol.) carnifice iam fatigato, poſtremò linguam ſuam comeſtam, in faciem Tyranni ſæuientis expuit, vt expueret & vocem, ne coniuratos confiteri poſſet, ſi etiam victa voluiſſet.] Quod item à Zenone Eleate factum, ne fides arcani commiſſi inter tormenta vacillaret, ſcribit Laërtius. Itaque quantum libertas humana eſt inſuperabilis cuicunque creatæ virtuti, (vt propterea libertatem Antoninus l. 8. de vita ſua num. 41. *arcem munitiſſimam* nominet, *cuius* vt l. 11. num. 30. ex Epicteto ait, *nemo eſſe latro poteſt*;) tantùm ſecuritatis eſt in arcano literis hiſce viuis commiſſo, ſi internuncius ipſe non ſe reſignet atque recludat.

Hinc habetur, præter ſecundi generis confeſſionem epiſtolarem veluti emortuam, quæ fit per apices chartis commiſſos, dari aliam viua Epiſtola comprehenſam, quæ ſcilicet fit per internuncium, cui viuà voce relaturo pœnitentis peccata, & voluntatem conſequendi de eis ſuo tempore abſolutionem, committatur abſque ſcripto, miniſterium prædictum. Hæc tamen confeſſio per Epiſtolam viuam, non niſi materialiter differt à confeſſione ſiue expreſſione peccatorum, epiſtolæ inanimæ commiſſa: Et planè eodem modo de vtraque hac epiſtolari confeſſione eſt pronunciandum, quoad validitatem, aut honeſtatem.

Caput II.

Quod confeſſio ſumpta pro integro Pœnitentiæ Sacramento, Epiſtolaris eſſe non poſſit, certa ſententia.

Ferendvm eſt iudicium de duplici confeſſione Epiſtolari ſuperiùs propoſita. Nempè & de ea qua integrum Sacramentum fieret per literas; & de ea qua expreſſio ſola peccatorũ literis fieret; quamuis abſolutio, & conſummatio Sacramenti, non fieret per literas, ſed viua voce obiretur inter ſacerdotem, & pœnitentem, præſentes. Priorem confeſſionem nunc expediam.

Integrum ergò pœnitentiæ Sacramentum, confici poſſe inter abſentes, per Epiſtolam viuam aut mortuam, mortuorũ veterũ fuit ſententia. Ita enim viſum eſſe referunt Alexandro Alenſi part. 4. q. 77. membro 4. art. 5. §. 9. ſed ibi inuenio. Idem ſenſit Richardus in 4. d. 17. art. 2. q. 5. quamuis enim talem confeſſionem neget eſſe neceſſariam, ſupponit tamen eſſe vtilem. Subſcripſit Adrianus in 4. tr. de Confeſſione §. *Sed igitur*, & alij apud Scorciam, in Conſtitutionem Pontificum, Theoremate 404. Sed & plerieſque Theologis in Concilio Baſilienſi non diſplicuiſſe eam doctrinam, teſtatur S. Antoninus 3. p. tit. 5. cap. 12. & 21. ac Syluest. V. *Confeſſor* 3. & alij.

Referuntur Auctores, qui integrũ pœnitentiæ ſacramentũ confici poſſe per Epiſtolam conſuerunt.

Prætermiſſis autem multis obſcuris nominibus, quæ pro hac ſententia adduci poſſent; fuere in ea plerique magni nominis Thomiſtæ, vt Paludanus in 4. d. 17. quæſt. 2. art. 1. Petrus de Tarentaſia (poſtea Innocentius. Quintus) in ſumma de Confeſſione, quem adducit, & ſequitur Raynerius in Pantheologia parte prima tractatu de Confeſſione capite 9. Sanctus Antonius 3. p. tit. 14. cap. 19. §. 9. & titulo decimo ſeptimo, cap. 12. & 21. Auctor Margaritæ Confeſſorum, cum agit de modo quo debet fieri confeſſio; Turrecremata in c. *quem pœnitet*, de pœnitent. diſtinct. 1. artic. 2. Syluester V. *Confeſſio* 1. quæſt. 15. & V. eodem 3. & V. *Confeſſor* 4. §. 6. Fumus V. *Confeſſio* numero 23. Tabiena, eodem verbo num. 34. Petrus Soto lect. 11. de Confeſſione. M. Penna apud Henriquem lib. 2. cap. 2. §. 7. in euentu abſolutionis collatæ præſenti, abſque iuriſdictione, poſtea comparata cum iam procul abeſt pœnitens, qui putetur benè diſpoſitus. Omnes hi Auctores fuerunt ex S. Dominici familia: in qua hanc ſententiam primùm ortam eſſe, & ibidem adoleuiſſe, ac denique in eiuſdem familiæ ſinu extinctam atque ſepultam eſſe, dixit Fagundez lib. 2. in 2. Eccleſ. præcept. cap. 10. num. 4. quibus verbis bilem concinit Petro Fay Ordin. Prædicat. in addit. ad 3. part. diſput. 3. & ex multo lenio-

 ribus

ribus quæ leguntur apud Ægidium Coninc. 3. part. diſp. 4. dub. 10. efferbuit quoque Hyacinthus Coquetius diſſert. de hoc argumento cap. 3. contendens vix vllum è Thomiſtis in hac ſententia fuiſſe: Id quod etiam ſollicitè præſtant Franciſcus Auila diſſert. de abſolutione per literas c. 19. 20. & 21. & Didacus Aluarez 1. 2. diſp. 80. in difficultate appendice (ſic enim grammaticatur) num. 47. & 48. ac 51. & 52 ſed quantumcunque nitantur, Auctores adductos, (dempto Petro Soto, pro quo alij dant manus, ſolus Dauila c. 23. abrogato ei opere, ſaluum facit;) alio flectere, & contrariæ ſententiæ adiungere, fruſtra laborant: quia Codices omnes non ſunt aboliti, & inſpectis locis quæ ex eis allegauimus, perſpicuè habetur, eos ſenſiſſe quod diximus. Damnantur verò magnæ exoculationis omninò multi, etiam è Thomiſtis, qui eos aliquando allegarunt pro ſententia, de qua agimus.

Ex Schola D. Thomæ qui in eadem fuerint ſententia.

Extra Scholam D. Thomæ, fuerunt in eadem ſententia Nauar. in Manuali c. 21. n. 26. & c. 26. num. 14. (quanquam poſtea cap. *Fratres* de pœnit. diſt. 5. num. 94. id retractauit;) Michaël de Palacio in 4. diſt. 17. diſput. vltima *ſub finem*, Viualdus in Candelabro aureo Tract. de Confeſſ. n. 6. Manuël Sà in editionibus integris, anterioribus Romana anni 1600. V. *abſolutio* num. 9. & V. *Confeſſio* num. 14. Præiuit his omnibus ſcriptor grauiſſimus, Hincmarus Remenſis, Opuſc. 40. abſoluens Hildeboldus Sueſſionenſem Epiſcopum, qui ei per literas confeſſus fuerat, & per alias literas eſt abſolutus. Et probabilem quoque eam ſententiam ſunt arbitrati, Ioannes Medina C. de Confeſſione Tractat. 2. quæſt. 15. *Dicto quarto* Rutilius Benzonius lib. 1. ſpeculi Epiſc. diſp. 1. concluſ. 3. Ante Clementem item Octauum, eam doctrinam probabilem potuiſſe videri, Suarez notauit t. 4. 3. part. d. 19. lect. 3. Erant enim pro ea doctrina multi Theologi nec deerant rationis præſidia, quæ mox attingam. Quidni igitur, tunc dici potuerit probabilis, quantumcunque reclamet Nugnus 3. p. quæſt. 9. art. 3. diff. 2.

Ratio non incongrua, videtur eidem ſententiæ ſuffragari. Nam Sacramentum pœnitentiæ eſt eſſentialiter iudicium, in quo peccator reus, contra quam in iudiciis humanis accidit, accuſans ſeipſum, benignè à Deo offenſo habetur; & per ſuos vicarios, quos in hoc tribunali iudices conſtituit, nempè per Sacerdotes, abſoluitur à peccatis admiſſis dolore perfuſis ac ritè expoſitis. At iudicium poteſt exerceri inter Abſentes: videmus enim in foro humano, plerunque ferri ſententiam in abſentem, & damnationem iuridicam intorqueri; ſiue quia poſt noxæ confeſſionem aufugit; ſiue quia legitimè conuictus eſt. Quidni ergò ſimiliter in foro conſcientiæ peccator quantumuis abſens, poterit confeſſus eſſe ſuum peccatum, & iuridicè de eo abſolui? Nec tantùm in foro humano profano, ſed etiam in Eccleſiaſtico, locum habet iudicium de abſente. Nam ſententia excommunicationis, eſt vera ſententia iudicialis: quæ tamen intorquetur plerunque in abſentem. Et quod præſenti negotio admodum commodat, plerunque hæc ſententia relaxatur abſenti, ita vt reus per legitimum iudicem, exhibita debita ſatisfactione abſoluatur, etiamſi procul diſſitus. Multò igitur magis congruum videtur cogitare, iudicium Sacramentale de peccatis, cuius defectu homo plerunque extremo exitio inuolueretur, ita à Chriſto inſtitutum eſſe ſalua eſſentiali forma iudicij, vt poſſit abſentibus ab inuicem, peccatore reo, & Sacerdote Iudice, exerceri. Et verò hoc iudicium, ſi exerceatur per epiſtolam, videri poſſe factum inter præſentes, monſtrant illa Sancti Hieronymi Epiſtola 42. [Turpilius Comicus? tractans de viciſſitudine literarum, ſola (inquit) res eſt, quæ homines abſentes, præſentes facit. Nec falſam dedit quanquam in re non vera (*hoc eſt comædia.*) ſententiam. Quid enim eſt, vt ita dicam, tam præſens inter abſentes, quam per Epiſtolas, & alloqui & audire quos diligas?] Etiam Caſcos ante chartarum vſum adinuentum, ſic ſe ſibi præſentes feciſſe, & mutuò alloquia miſcuiſſe, ait, adhibitis in ligno dedolatis codicillis, aut corticibus arborum: vnde *tabellarij* dicti, qui tabellas illas gerebant, & *librarij* qui ſcribebant in libris ſiue corticibus arborum.

Hæc ſententia exploditur.

Quamuis autem hæc ſententia olim fuerit probabilis, tamen poſt Clementem Octauum, neque probabilis eſt, neque toleranda. Exploſit enim illam Clemens in decreto quod emiſit anno 1602. Iunij 19. de quo inferiùs. Aliqui volunt, idem eſſe conſtitutum c. *quem pœnitet* de pœnit. diſt. 1. quod caput depromptum eſt ex credito Auguſtino l. de vera & falſa pœnitentia c. 10. Ibi enim dicitur, Confeſſionem debere fieri ore, & voce. Idque ex Doctoribus ac Conciliis multipliciter firmat Comitolus l. 1. reſpond. q. 16. Hæc tamen probatio, non eſt reuera efficax. Poſſet enim Confeſſio fieri ore ac voce, pœnitente per ſeipſum exponente ſua peccata Confeſſario præſenti; dilata tamen abſolutione ad tempus implendæ per pœnitentem cuiuſpiam conditionis; qua poſita, confeſſarius per literas abſolutionem eſſet miſſurus. Ex eo igitur quod Confeſſio debeat fieri ore, non ſequitur, formam quoque Sacramenti, debere voce ac ore peragi: atque adeò non ſequitur Sacramentum integrum excludere literas, & ſecundùm omnem ſui partem ore ac voce eſſe obeundum. Non eſt efficacior alia probatio ab autoritate, quam adhibet Scortia in Epitome Selectarum Conſtitutionum, Theorem. 404. Conſtit. 163. Profert hic Autor teſtimonium Concilij Tridentini ſeſſione decima quarta capite ſecundo docentis, vnumquemque lapſum teneri ſe ſiſtere coram tribunali Sacramenti pœnitentiæ. Hoc tamen nego vrgere; quia facilè dici poſſet, omnem qui Sacramentum pœnitentiæ ſuſcipit, ſiſtere ſe coram tribunali huius Sacramenti, quamuis non præſens, ſed abſens illud ſuſcipiat. Sicut, qui in abſentia per literas expetiit exolui ab excommunicatione, & reipſa exoluitur per literas, dici poteſt ſtitiſſe ſe coram ſacro tribunali, vt abſolueretur nexibus excommunicationis. Eſto in rigoroſa vocis notione, Vlpianus libro ſecundo digeſtis, *ſi quis caution.* dicat abſentem non ſe ſiſtere. Itaque ſi auctoritate agendum eſt aduersùs Confeſſionem Epiſtolarem, de qua agimus, ſat eſt vrgere auctoritatem decreti Clementis Octaui, quod non eſt dubium quin Confeſſionem Epiſtolarem, qualem hìc excutimus, profligarit.

Iam ſi aduersùs eam Confeſſionem ratione agendum ſit, ſeponendæ ſunt variæ rationes imbecillæ, quales addenſat Comitolus l. 1. reſponſ. q. 16. quas ibi legendas dimitto, ne abſque fructu chartas impleam. Vnica ſed potentiſſima ratio ducenda eſt ex Chriſti inſtitutione quæ fert, vt Sacramentum pœnitentiæ inter ſolos præſentes conſummetur. Ita enim colligitur ex veritate formæ huius Sacramenti comprehenſa verbis illis, *Ego te abſoluo.* Hæc quippè verba, non poſſunt humano modo dirigi ad abſentem. Quis enim compellat abſentem, adhibito pronomine illo *Te?* Itaque vt huius Sacramenti forma ſubſiſtat, exigitur Sacerdotis & pœnitentis præſentia, atque vtriuſque propinquitas, ſufficiens ad humanam collocutionem Sacerdotis

cum

Vſus Eccleſiæ perpetuus numquam abſoluendi Sacramentaliter niſi præſentem.

cum pœnitente, & huius deſignationem ſenſibilem, quæ inter abſentes locum non habet. Roborat optimè hanc rationem vſus Eccleſiæ perpetuus, numquam abſoluendi Sacramentaliter, niſi præſentem. Nam alias quidem abſolutiones, conferri plerumque ſolitas abſenti, multis demonſtrat Ioan. Bagotius Diſſert. 2. de pœnit. cap. 11. ſ. 1. At Sacramentalis, ſoli præſenti ſemper eſt collata antiquis temporibus. Intellexit enim Eccleſia, abſolutionem aliter impenſam, non poſſe cum veritate formæ cohærere: neque illud *Te abſoluo*, habere poſſe locum inter abſentes. Quod enim aliquando in literis ad abſentem directis, dicatur, *te ſaluto*, vel *te ſalutat talis amicus*; idcircò fit, quod fictione quadam, ſcribendo alteri, cenſeamur cum præſenti agere, quamuis reipſa non agamus cum præſente, vt fit quoties adhibendo vocem, alloquimur alterum. Et ita rectè Præpoſitus tertia parte quæſt. 6. dub. 3. num. 16. Itaque abſolutio prolata voce, per *Te*, ſoli præſenti addicitur.

Scribendo alteri cenſemur cum præſente agere, ſed fictione quadam.

Hallucinantur autem qui pro praxi antiqua abſoluendi Sacramentaliter abſentem, allegant factum S. Thom. Cantuarienſis, quem Scotus in 4. d. 17. *ad finem*, & S. Antonius 2. p. ſummæ hiſtor. tit. 17. cap. 3. §. 1. referunt miſiſſe Romam, vt exoraret abſolutionem. Id accipiendum eſt de abſolutione à cenſura, quæ abſolutio poteſt in abſentem cadere: vel certè accipiendum eſt de petita facultate abſolutionis à peccato reſeruato, conferendæ per Sacerdotem delegatum, pœnitenti præſenti. Æquè alienum eſt à præſenti negotio, quod aliqui adducunt ex c. *qualis* 30. q. 5. vbi dicitur, recipiendam eſſe cuiuſdam adulteræ pœnitentiam, per ſcripturam. Hoc dico perperam in hanc cauſam adduci. Non enim ſenſus illius capitis eſt, talem adulteram mundandam eſſe à labe peccati per abſolutionem ſcripto tranſmiſſam: ſed vt habent Codices correcti, mandatur tradendam eſſe illi adulteræ ſcripto comprehenſam mulctam iudicialem, ad quam ob ſcelus illud erat adigenda. De abſolutione autem Sacramentali à peccatis, nihil eo loco habetur. Itaque non eſt legendum *pœnitentia illius ſcripto recipienda*: ſed pœnitentia *illi per ſcripturam recipienda*, vt habent capitularia l. 7. cap. 127. Rectè igitur affirmabam, antiquum Eccleſiæ vſum numquam tuliſſe, vt abſolutio per literas conferretur à Sacerdote abſente, quia (vt dicebam) Eccleſia probè perſpexit, directionem illam formæ ad pœnitentem, ſenſibiliter deſignatum pronomine *te*, eſſentialiter contento in forma Sacramenti; non poſſe cohærere cum abſentia pœnitentis.

In forma Sacramenti pœnitentiæ inuoluitur eſſentialiter Pronomen. Te.

Aio, in forma huius Sacramenti, inuolui eſſentialiter pronomen *Te*, notans præſentem. Perperam enim Henriq. l. 4. cap. 11. num. 1. & 3. ac ſi qui alij, iure reiecti à Bonacina diſp. 5. de Sacram. q. 4. p. 2. num. 10. & à Filliucio tract. 6. num. 66. arbitrati ſunt pronomen *Te*, poſſe expungi è forma abſolutionis, ſicut expungi poteſt pronomẽ *Ego*, ſalua formæ ſubſtantia & validitate. Hoc perperam aſſeri, dico. Eſt enim latum diſcrimen inter illa duo pronomina. Nam promen *Ego*, ſatis inuoluitur, imò exprimitur; per verbum primæ perſonæ *abſoluo*; quod non poteſt dici de pronomine *Te*. Atque adeò eſſentialiter ad veritatem & validitatem formæ, exigitur expreſſio particulæ *Te*: præſertim ſi omittantur illa conſequentia verba, *à peccatis tuis*, quæ non eſſe de ſubſtantia formæ, aſſerunt Caiet. V. *abſolutio* Sylueſt. V. *abſolutio* 6. q. 4. Nauar. cap. 26. Manual. num. 2. Valent. diſp. de Sacram. pœnit. q. 1. punct. 3. Suar. tom. 4. 3. p. d. 19. ſeſſ. 1. num. 21. ſed ſiue illud *Te*, omnino ſit adhibendum; ſiue ſufficiant verba illa *à peccatis tuis* quæ reciſo illo *Te*, dicantur eſſentialia formæ; ſemper verum manet, quod directio formæ Sacramenti pœnitentiæ, fieri eſſentialiter debeat ad præſentem, qualis deſignatur pronomine *Te*, in forma paſſim recepta. Nec licet tricari, de forma Græcanica his verbis concepta, *abſoluitur ſeruus Chriſti*: Certum enim eſt, hæc verba non facere ſenſum deprecatiuum, qui formam irritam redderet, vt rectè ſtatuit S. Thom. Opuſc. 22. cap. 1. & 2. ſubſcribentibus Petro Soto lect. 4. de Confeſſione, Valentia diſp. de pœnit. q. 1. p. 3. Suar. tom. 4. 3. p. d. 19. ſeſſ. 1. num. 25. & ex Græcis ipſis Petro Arcadio l. 4. de Sacram. cap. 3. paſſimque Theologis; qui norunt de fide eſſe, formam huius Sacramenti eſſe iudicialem, vt definitum eſt in Trident. ſeſſ. 14. can. 9. Vnde quia vnius Sacramenti eſt vnica forma, & illam vulgò receptam tam diuturno Eccleſiæ vſu probatam, certum eſt non eſſe falſam; neceſſariò fatendum eſt, non diſcrepare ſenſu ab ea, ſiue formam illam Græcanicam, ſiue illas quas validas eſſe poſſe admittit Suarez ſup. num. 24. *Abſoluo Petrum à peccatis*. Et *Abſoluitur Petrus à peccatis*. Atque ita ſemper excluditur directio formæ ad abſentem.

Verum eſt, exeunte ſuperiore ſæculo, paucos aliquos, ex tam multorum Scholaſticorum, & Moralium Theologorum ſenſu, preſſos grauiſſima perſecutione quæ Sacerdotes à pœnitentibus elongabat, adductos eſſe, vt doctrinam illhuc vſque ſpeculatiuè duntaxat probabilem, reuocarent ad praxim: ita vt Confeſſionis Sacramentum, etiam collata abſolutione, conſummarent per literas; quod illuſtris inter Chriſti Confeſſores Gulielmus Critonus factitatum à Catholicis carcere concluſis in Anglia, & Scotia, me audiente referebat. Hoc admitto factum eſſe eo tempore; & factum eſſe abſque peccato, quia fiebat bonâ fide, ex ſenſu grauium Doctorum, & aliqua rationum veriſimilitudine. Factum tamen eſt inualidè, quia fiebat contra Chriſti inſtitutionum, aduersùs quam non potuit præſcribere neceſſitas iniecta ab hoſtium fidei perſecutione, intercludente pœnitentium & ſacerdotum præſentiam. Eſto, ſi duntaxat lex Canonica aut Pontificia eo vſu interdixiſſet, fas fuiſſet; ratione vrgentis neceſſitatis, aliter facere, & quidem validè. At contra Chriſti inſtitutionem, perpetua Eccleſiæ praxi, vel inſinuatam, vel compertam, nihil tale allegari poteſt.

Qui conſentiant in Epiſtolari confeſſione reijcienda.

Conſentiunt in hac Epiſtolari confeſſione reijcienda, Scotus, Gabriel, Baſſolis, & alij omninò multi in 4. diſt. 17. Caiet. V. *Confeſſio* conditione XI. Victoria in ſumma n. 171. Autores Catechiſmi Romani cap. *de Confeſſione*. Toletus l. 3. ſummæ cap. 6. Valent. 3. p. d. 7. q. 11. p. 1. Fagund. in 2. Eccleſ. præcept. l. 2. cap. 10. Ægid. Coninch. diſp. 4. de pœnit. dub. 10. Henriq. l. 5. c. 2. n. 7. Comitolus l. 1. reſponſ. q. 16. Vaſquez 3. p. q. 91. art. 3. dub. 2. Scortia adducens pleroſque alios in Conſtit. Pontificum theorem. 404. Suar. tom. 4. 3. p. q. 19. ſeſſ. 3. num. 7. Ex quo liquet, quod iſti recens impingitur circa doctrinam de confeſſione Epiſtolari ab eo improbabiliter traditam, non pertinere ad hanc confeſſionem, quam ipſe tam diſertè ac explicatè refellit.

Reſpondetur argumentis pro confeſſione epiſtolari propoſitis.

Argumentis pro hac Confeſſione Epiſtolari ſupra propoſitis, non eſt difficile reſpondere. Et in primis, perperam æquiparatur iudicium humanum ſæculare, cum iudicio de peccatis, in foro conſcientiæ inter pœnitentem reum, & ſacerdotem iudicem, obeundo. Chriſtus enim inſtitutor huius iudicij, & ſummus in hoc foro præſes, potuit velle vt hoc iudicium non niſi inter præſentes conſummaretur; cum alias ob cauſas; tum vt iudex huius fori, qui patrem quoque & Medicum debet agere, commodiùs has partes obiret;

obiret; vel audito coram pœnitente, vel ſaltem non priùs abſoluto, quam ſe humiliter ſiſteret iudicandus. Id quod ex parte hominis rei, ad ſalubrem pudorem, quo ſuffuſus pœnitens faciliùs reſipiſcat, conferre non parum poteſt. Multò enim verecundius eſt reo, per ſeipſum coram iudice aperire peccata ſua, quam de iis ex ſcripto, vel per internuncium agere. Has igitur, aliaſque ſimiles ob cauſas, voluiſſe Chriſtum, vt hoc Sacramentum inter abſentes non conſummaretur, vt fert conſtans traditio & vſus Eccleſiæ, colligimus manifeſtè ex verbis formæ Sacramẽti hui⁹; quæ non ſonant moralem dumtaxat præſentiam pœnitentis, & ſacerdotis, ſed etiam phyſicam, qualis eſt inter duos colloquentes, quamuis iudicium hûmanum ſæculare, quod non ordinatur ad bonum pœnitentis, ſed ad eius caſtigationem, aliter ſe habeat. Alia item ratio eſt iudicij Eccleſiaſtici in foro contentioſo, cuiuſmodi eſt iudicium per irrogationem cenſuræ, & exſolutionem ab ea: quia cùm hoc iudicium præcipuè ſpectet vindictam in reum, & aliorum terrorem; non eſt mirum, quod aliam habeat formam, quàm iudicium Sacramentale pœnitentiæ. Vnde cenſura ſicut poteſt in reum compertum, tametſi abſentem vibrari, ita & relaxari poteſt eidem quantumuis diſſito, ac etiam (quod plus eſt,) inuito, vel etiam defuncto. Quæ omnia monſtrant, latum eſſe diſcrimen inter hoc iudiciũ, & Sacramentale de quo agimus. Quod denique dicitur, per Epiſtolam fieri quis præſens, tranſlatitium eſt: nec S. Hieron. aliud habet, quàm hanc eſſe *præſentiam inter abſentes:* quod additum, infringit argumentum in hanc rem ex eo loco petitum.

Capvt III.

Pœnitentiæ Sacramentum, ne ex parte quidem expreſſionis peccatorum, poſſe eſſe Epiſtolare, qui cenſuerint.

QVOD totum & integrum Sacramentum pœnitentiæ quoad vtramque eius partem eſſentialem, non poſſit per Epiſtolam confici, monſtratum eſt. Et ex dictis de toto ac integro Sacramento, patet quid ſtatuendum ſit de Sacramento pœnitentiæ, ſumpto quoad eius partem primariam; hoc eſt, quoad formam. Nam eo ipſo quod forma actu adhibetur, manet ſaltem moraliter materia proxima, ex qua compingendum eſt Sacramentum; nempè actus pœnitentis circa peccata, de quibus fertur abſolutio. Atque ita per applicationem huius formæ, Sacramentum conſummatur; eſtque planè perfectum & integrum, quale iam diximus non poſſe per Epiſtolã fieri.

Conclamant in huiuſmodi Epiſtolarem Confeſſionem recentiores Thomiſtæ, præſertim Aluar. 1. 2.q.19.n. 6. diſp.80.*in difficultate addititia*, Nugnus 3. p.q.9.art.3. difficult. 2. Petr. Fay in addit. ad 3. p. q. 9.art.3.diſp.3. Vincent. Candidus in diſquiſitionibus mor. diſp.3. art. 15. dub. 1. Franciſc. Hyacinth. Cocquetius Diſſertatione de Confeſſione facta abſenti à cap. 5. Franciſc. Dauila tract. de Confeſſione per literas, vel per internuncium cap. 2. qui alios pleroſque ſimiliter opinatos adducunt. Extra ſcholam D. Th. idem tradunt Angelus V. *Confeſſio* 1. §. 32. Angles in 4. quæſt. de confeſſione difficul. 8. Carthuſ. in 4. diſt. 17. q. 4. Gabriel. q. 1. Scotus quæſt. vnica. Nauar.

Confeſſioni Epiſtolari aduerſantur recentiores Thomiſt.

cap. *Fratres*, de pœnit. diſt. 5. num. 94. Alphonſus de Leone tract. de poteſt. & officio Confeſſarij recollect. 6. num. 123. Citantur etiam ad id Fagundez l. 2. in 2. Eccleſ. præcept. cap. 10. num. 5. Turria. quæſt. 9. de pœnit. art. 2. diſp. 32. dub. 4. & Toletus l. 3. c. 6. Sed quod Thomiſtæ prædicti, in huius doctrinæ inſectatione præ cæteris efferbuerint, relegam eorum veſtigia; & quæ contra expreſſionem peccatorum, abſenti in quacumque neceſſitate factam protulerunt, cum fide referam.

Expoſitionem ergò peccatorum Sacerdoti abſenti factam, niſi ſaltem aliquatenùs renouetur in præſentia Sacerdotis, non eſſe Sacramentalem, nec ex ea poſſe compingi validum Sacramentum, contendunt Thomiſtæ prædicti. Dixi *niſi ſaltem aliquatenus renouetur in præſentia Sacerdotis*, quia Nugnus diſertè monet, validam fore Sacramenti confectionẽ, ſi pœnitens qui per Epiſtolam expoſuerit peccata ſua Confeſſario, poſtea in eius præſentia conſtitutus, dicat, *accuſo me apud te de peccatis in Epiſtola ad te tranſmiſſa exaratis:* quæ eſt renouatio expreſſionis peccatorum factæ per literas, qualem facit qui Sacerdoti alia via antecedenter conſcio peccatorum quæ diſtinctè exprimenda eſſent, dicit, *Confiteor apud te de illis, & illis geſtis meis, quibus interfuiſti.* Huiuſmodi itaque expreſſionem peccati, factam per literas, ſed poſtea renouatam in præſentia, poſſe ad validum Sacramentum ſufficere, agnoſcit Nugnus. Id verò pernegat de expoſitione peccatorum, facta Sacerdoti abſenti, neque renouata in præſentia. Et aſſertionem, qua quis talem expoſitinem peccatorum, formari poſſe per abſolutionem affirmaret, ait eſſe *temerariam, ſcandaloſam, & errori proximam.* Quòd ſi quis diceret, talem peccatorum expreſſionem, non ſolùm eſſe validam, ſed etiam communiter & regulariter eſſe conuenientẽ, eum Nugnus contendit inſimulandum erroris, & per ſe ſecundò violaturum fidem.

Niſi ſaltem aliquatenus renouetur in præſentia Sacerdotis.

Aduerſariorum argumenta.

Argumentatur in hanc rem Nugnus 1. ex Conciliis. Nam Concil. Florent. in tract de Confeſſione, (appendo fideliter Nugni verba,) & Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 3. docent, formam Sacramenti pœnitentiæ contineri verbis Miniſtri; id quod de fide eſſe affirmat Soto in 4. d. 4. q. vnica art. 4. Et idem de omnibus Sacramentis eſſe aſſerendum, excepto Matrimonio, docent Concilia, apertè firmantia legem, per eam exceptionem. Quod ſi forma continetur verbis Miniſtri, neceſſe eſt vt materia externa ſiuè confeſſio, verbis quoq; contineatur prolatis à pœnitente, vt forma & materia ſeruent proportionem. Sicut ergò Sacerdos non poteſt abſoluere ſcripto; alioqui ſacerdos mutus poſſet excipere confeſſiones, contra perpetuum vſum Eccleſiæ, qui fert adhiberi verba à ſacerdote conferente formam huius Sacramenti: ita neceſſe eſt, vt pœnitens qui materia Sacramenti ſubminiſtrat, verba adhibeat. Confirmatur, quia materia & forma Sacramenti pœnitentiæ, debent habere propinquitatem & coniunctionem, quæ in omnibus æquè Sacramentis, (dempto matrimonio,) eſt adhibenda; alioqui liceret hodie abluere puerum, & cras proferre formam, quod vel cogitare, ridiculum foret; Atqui ſi expreſſio Sacramentalis peccatorum poſſet fieri antecedenter per literas, vel internuncium; forma & materia huius Sacramenti eſſent inconiunctæ. Concludit itaque Nugnus, propinquitatem phyſicam confitentis & abſoluentis, tanquam exhibentium formam, & materiam Sacramenti, eſſe eſſentialiter neceſſariam; nec poſſe fieri Sacramentum validum; quin Sacerdos & pœnitens, ſimul ſint: quod non contingit, cum expreſſio peccatorum fit per literas; aut ſi adhibeatur internuncius, relaturus

pœnitentis voluntatem. Totum hoc (ait Nugnus,) traditur in decreto Clem. Octaui edito anno 1602. 19. Iunij (imò 20.) & poſteà per eundem Pontificem viua voce explicato, *vt ſcit vniuerſalis Eccleſia*, inquit Nugnus. Sed de hoc decreto, poſtea.

Allud argumentum.

Argumentum aliud, in quo magnam vim faciunt Aduerſarij, præſertim Nugnus, & Aluarez, ducitur ex perpetuo, & per omnia Chriſtiana ſæcula ſemper retento vſu Eccleſiæ, confitendi ore proprio peccata ſua, præſenti ſacerdoti; ſeclusis intermediis perſonis. Hoc argumentum, ſi quod aſſumitur veritate nitatur, debet cenſeri omninò efficax. Nam Eccleſia eſt diues illud depoſitorium, in quod Apoſtolorum principes totam doctrinam cum ſanguine ſuo profuderunt, vt eſt apud Tertull. l. de præſcript. cap. 36. Et reipſa idem habet S. Irenæus l. 3. cap. item 3. agnoſcens in Eccleſia conditas eſſe à Chriſto, gazas ſcientiæ myſteriorum, vt omnes fideles ſecurè inde petant intelligentiam omniū de quibus circa ſacra emergere poſſet dubitatio. Et quia in practicis, cuiuſmodi eſt confectio Sacramentorum, ſcientia proditur per operationem, (nec enim alium quis vſum habere poteſt, quàm quem ſentit eſſe adhibendum, vt operatio rectè fiat;) idcircò in rem præſentem, ex vſu atque adeò ex ſenſu perpetuo Eccleſiæ Magiſtræ infallibilis, argumentatur Aluar. quia S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 12. & 1. Cor. 2. lect. 3. pronunciat, plurimum deferendum eſſe vſui Eccleſiæ; quod præſertim valere debet vſu antiquo & conſtanti, hoc eſt ſemper retento in alicuius Sacramenti confectione; in qua maximi faciendum eſſe Eccleſiæ vſum, ac ſenſum, optime notauit S. Fulgentius l. de baptiſmo Æthiop. cap. 10. antiquus autem & conſtans ſemper reuera fuit, vſus confitendi ſoli ſacerdoti; & quidem ſecretò; quæ deſiderantur in Confectione per nuncium, aut per literas. Nam non modò nuncius poteſt expreſſionem peccatorum ipſi commiſſam detegere Sacrilegè; ſed etiam literæ ſunt aliquid ex ſe vulgabile, cum poſſint reſignari, & ad curioſorum notitiam ſacrilegè deuenire. Igitur intercludendæ viæ ad ea ſacrilegia, viſum eſt Chriſto inſtitutori huius Sacramenti, ſolam ei confeſſionem ſiue expreſſionem peccatorum ſacerdoti præſenti à præſente pœnitente factam, pro materia aſſignare. Et hanc eſſe traditionem Apoſtolicam, imò legem diuinam, cernit Nugnus non modo ex perpetuo Eccleſiæ vſu, de quo hactenus, ſed etiam ex eo quod Rex Caſtellæ Illephonſus Sapiens 1. p. tit. 4. lege 30. edixit, ne quis confiteatur per nuncium, vel ſcripturam. Cum enim Rex Laïcus non poſſit ferre legem de Sacramentis, ſed tantùm poſſit imponere pœnam non ſeruantibus legem diuinam de eis latam; ſequitur ſapientiſſimum illum Regem, agnouiſſe, mandatum interdicens expreſſione Sacramentali peccatorum per nuncium, aut literas, eſſe mandatum diuinum, inſtitutioni Chriſti attextum. Idem probat Aluar. ex Trident. ſeſſ. 14. can. 9. decernente, confeſſionem Sacramentalem eſſe de iure diuino. Ea autem expreſſio peccatorum ſola eſt Sacramentalis, quæ fit ore, enarrando diſtinctè Confeſſario præſenti, aliquod ſaltem peccatum. Nulla quippè alia peccatorum expoſitio, eſt idonea, vt feratur iudicium de conſcientia peccatoris, diſcernendo inter lepram, & lepram; quod tamen eſt de ratione expoſitionis Sacramentalis peccatorum. Adhæc, Concil. Trid. illa ſeſſ. 14. cap. 2. definit, pœnitentem debere ſe ſiſtere Confeſſario. At qui abeſt, non ſe ſiſtit: cum ſiſti, ſit præſentem adeſſe, ex l. 2. ff. *ſi cautio.* Debet ergò pœnitens, ipſimet Confeſſario præſenti, diſtinctè, exprimere ore ſuo, peccata quæ fecit: alioqui expoſitio peccatorum, non poterit ſubſterni abſolutioni, vt Sa-

Eccleſia eſt diues depoſitorium.

Suaris Tract. de Auxiliis.

cramentalis; iuxta Chriſti inſtitutionem; ab Auguſt. l. de vera & falſa pœn. c. 10. deductam ex illis Chriſti verbis ad leproſos pœnitentium Chriſtianorum typos; *Oſtendite vos ſacerdotibus:* [Docens, (ait Autor, ille,) corporali præſentia, confitenda eſſe peccata, nõn per nuncium, non per ſcriptum manifeſtanda Dixit enim ore monſtrate. Non alium, ſtatuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus à Moyſe ſtatutum: ſed qui per vos peccaſtis, per vos erubeſcite.]

Debet pœnitens confeſſario præſenti diſtinctè exprimere ore ſuo peccata, vt qui per ſe peccauit, per ſe quoque erubeſcat.

Hoc eſt argumentum aduerſus expoſitionem Sacramentalem peccatorum factam per alium, quod ſupra iam ex eodem Aluare & Nugno, eſt inſinuatum; cum dicerent, confeſſionem, & expoſitionem Sacramentalem peccatorum, à ſolo pœnitente ſoli ſacerdoti eſſe faciendam. Quod clariùs expreſſere, Dauila 3. p. tr. 3. reſol. 7. & alij apud Aluarem ſupra n. 53. dicentes confeſſionem eſſe actum perſonalem, æquè ac abſolutionem: quam certum eſt non poſſe conferri, niſi pœnitens ſit Sacerdoti præſens. Non poteſt autem opponi Sacramentum Matrimonij, quod poteſt ab abſente perfici per tertium; cui tanquam procuratori, committantur vices partis ineuntis coniugium. Hoc perperam eſſe opponendum, ait Aluarez n. 33. quia iuxta ſententiam, cui ipſe inhæret, matrimonium ſic contractum, non eſt verum Sacramentum, ſed eſt merus contractus ciuilis, tunc tantùm ſuſtollendus in Sacramentum, cum partes præſentes mutuo ſibi exhibuerint ſuos conſenſus, ratum habentes quod à Procuratore in ipſorum abſentia geſtum fuerat. Pro qua doctrina, adducit Aluarez Ioann. Gropperum Concilij Colonienſis antorem; itémque Durandum, Victoriam, Caiet. Vignerium, Ledeſmam, & Gulielmum Pariſienſem iuniorem Ord. Prædic. & neruosè de more aliis demorſis, id tradentem Canum 8. de locis cap. 5.

Ex tot igitur argumentis quæ apud Nugnum, & Aluarem cum faſtidio inculcantur ac regeruntur, perſpicuè effici volunt: expoſitionem Sacramentalem peccatorum quæ eſt pars materialis Sacramenti pœnitentiæ, faciendam neceſſariò eſſe ab ipſomet pœnitente, ipſimet Sacerdoti præſenti; ita vt nulla alia expoſitio peccatorum Sacerdoti abſenti facta, poſſit eſſe idonea ad compactionem Sacramenti pœnitentiæ per acceſſum abſolutionis. Et hanc eſſe S. Th. certam ſententiam ab omnibus Thomiſtis traditam, Aluares & Nugnus affirmant. Id verò iidem Thomiſtæ nuperi, euictum diſertè putant, ex decreto Clem. VIII. lato 20. Iunij 1602. quo Confeſſionem per literas aut internuncium, planè proſcribit, intentata eius aſſertoribus excommunicatione latæ ſententiæ; ipſo facto incurrenda, & extra, mortis articulum Pontifici reſeruata: aliiſque pœnis pro arbitrio infligendis. Quod decretum multipliciter poſtea roboratum eſſe; ſuis, & eius ferendi, & roborandi autoribus; iidem Aluares, Nugnus, Coquetius, & Dauila, gloriantur.

CAPVT IV.

Expreſſionem Sacramentalem peccatorum, in ſumma neceſſitate, poſſe eſſe Epiſtolarem, Suaris ſententia, varijs Doctoribus probata.

NON eſt quod quis, fragoribus qui de Aluaris, ac Nugni, & aſſeclarum nube detonuerunt, abſterreatur; quominus in oppoſitam ipſis ſententiam, à Suare traditam, eat. Eſt enim ſecura, & planè nitens, ac exquiſitè probabilis.

Suaris ſententia de Confeſſione Epiſtolari in ſumma neceſſitate.

De Suaris ergo ſententia, in extrema neceſſitate, expoſitio ſacramentalis peccatorum, formalis, aut virtualis, poteſt fieri Sacerdoti abſenti, interuentu literarum, aut internuncij. Voco *formalem expoſitionem peccatorum* eam, quæ obitur enumerando ſigillatim ac diſtinctè peccata admiſſa. *Virtualem* verò *expoſitionem* appello, eam, quæ fit editis ſignis externis doloris peccatorum, addita aduocatione confeſſarij, vt præſens abſolutionem impendat. Illa enim exhibitio ſignorum doloris de peccatis admiſſis, iuncta ſignificatione voluntatis præſentis & abſolutæ confitendi illa peccata; & addita inſuper expetitione confeſſarij, quem pœnitens ad finem conficiendi Sacramentum aduocari curat; eſt expoſitio peccatorum, qualem facere poteſt pœnitens, prorſus impeditus ad confeſſarium accedere. Et quamuis nullum peccatum diſtinctè & explicitè ſit expreſſum, eſt tamen aliquid apud Deum æquiualens formali expoſitioni peccatorum: quod ſufficit vt pœnitens abſolui poſſit à Sacerdote, adducto ad pœnitentem iam ſui impotem; vel ob idoneam cauſam non obligatum, cum Sacerdos aduenerit, exponere aliquid diſtinctè, & ſigillatim, ne eius confeſſio euadat publica, eive grauiter damnoſa: in quo euentu, ratum eſt apud Doctores, omitti poſſe confeſſionem diſtinctam peccatorum. Hic igitur eſt ſtatus controuerſiæ inter Suarem, & nuperos Thomiſtas. Alio autem pertinet, & ab hac controuerſia extraneum eſt, quod præterea quæri poſſet de eo qui abſente Sacerdote elicuit quidem externa ſigna doloris, quæ per relationem fidelium teſtium, comperta fiant aduenienti Sacerdoti: omiſit tamen explicitam ſignorum illorum directionem ad claues: quia ita doluit exterius de peccatis, vt tamen non expetierit Confeſſarium, nec iuſſerit eum aduocari; imo neque dixerit, cupere ſe de peccatis ſacramentaliter confiteri. Hoc dubium, aio eſſe iſti controuerſiæ extraneum, ac proinde ſeorſim eſſe excutiendum; quia non eſt de hac re contentio inter Suarem, & nuperos Thomiſtas. Quinimo Suarez, negat talem pœnitentem abſolui poſſe à Sacerdote cum aduenerit: in quo Thomiſtæ non reclamant. An verò reclamari poſſit, ſeorſim attingã.

Suaris ſententia non modo ſecura, ſed perperam ab inimico damnata.

Siſtendo itaque in negotio circa quod Suarez & nuperi Thomiſtæ diſſentiunt, ſiue in expreſſione peccatorum facta Sacerdoti abſenti, cum ſumma neceſſitas obſtat aditioni Sacerdotis, & præſentiæ eius cum pœnitente; contendo, ſententiam Suaris, non modo ſecuram eſſe, contra Thomiſtas prædictos; ſed etiam perperam ab inimico & vltore damnatam eſſe improbabilitatis. Reſtringenda tamen eſt aſſertio, ad expoſitionem peccatorum: nec eſt huic loco admiſcenda confeſſio ſumpta pro Sacramento integro, formato per abſolutionem Sacerdotis. In quo Nugnus, & Aluarez parum fideliter egiſſe videntur, vel certè magna confuſione laboraſſe. Confeſſio enim pro ſola expreſſione Sacramentali peccatorum, & cõfeſſio ſumpta pro integro Sacramento pœnitentiæ, comprehenſa ſub Confeſſionis nomine abſolutione Sacerdotis; toto cœlo differunt. Vnde miſcere argumenta quibus impetitur abſolutio collata ab abſente, & argumenta quibus impugnatur ſacramentalis expoſitio peccatorum facta abſenti; eſt ſuſdéque confundere omnia. Nugnus autem, & Aluarez illa duo miſcuerunt: & quaſi vnum & idem eſſent, argumentantur eodem tenore, nunc contra vnum, & nunc continenter contra aliud: tum regrediuntur ad primum, continuata diſputatione diſputatione quaſi non ſeiungerentur. Sic Nugnus orſus ab impugnatione abſolutionis peccatorum, ſcripto tranſmiſſæ, non interciſo diſputationis filo, perinde ac ſi pergeret in eadem impugnatione, argumentatur contra expoſitionem peccatorum factam abſenti. Tum eodem ductu diſputationis, impugnat abſolutionem abſenti impenſam: Et omnis reliqua eius diſputatio, eadem confuſione laborat. At par fuerat, tantum Magiſtrum non cæcutire in re tam perſpicua. Duo namque illa, *Abſolui ab abſente, & edoceri de peccatis abſentis*, admodum abiuncta ſunt, nec vllus eſt inter vtrumque nexus. Quod ſi affirmandum Nugno videbatur, quemadmodum reprobum eſt atque damnatum abſolui à Sacerdote abſente; ita eandem eſſe rationem expoſitionis peccatorum factæ abſenti: hoc ipſum erat quod probare ſeorſim oportebat, non autem permiſtim duo illa exagitare atque inuoluere, perinde ac ſi non diſcreparent.

Hærendo igitur in ſola ſacramentali expreſſione peccatorum, ſpectata ſeorſim ab ſacramentali abſolutione, vt conſtet num poſſit eſſe idonea ad compactionem Sacramenti, diſtinctio adhibenda eſt. Extra grauiſſimam namque & vrgentiſſimam neceſſitatem, talis expreſſio peccatorum, per literas vel internuncium Sacerdoti abſenti facta, non modò eſt illicita, ſed etiam inualida. Continet enim grauem in re ſacramentaria mutationem, & elongationem à praxi Eccleſiæ & vſu receptiſſimo fidelium: atq; adeo ſordet graui peccato, cum quo non poteſt cohærere validitas Sacramenti ex parte pœnitentis. Quod vſus inter fideles hac in parte receptiſſimus, ferat expreſſionem ſiue confeſſionem peccatorum fieri verbo, nullum eſt dubium. In euentu quidem admodum infrequenti magnæ verecundiæ, præſertim in ſexu infirmiore, fuerunt qui admitterent indulgeri poſſe, vt perſona præ verecundia prope inſuperabili non valens à ſe impetrare vt aliquid probroſum ore enunciet, illud ſcripto comprehenſum exhibeat Sacerdoti præſenti; dicens hæc eſſe ſua peccata de quibus doleat, & abſolui petat. Ita Canus relect. de pœnit. parte 5. Valentia diſp. de pœnit. q. 11. p. 1. in fine, & Suarez t. 4. 3. p. d. 21. ſect. 6. num. 6. idque S. Ioannem eleemoſynarium, autorem fuiſſe inſigni peccatrici vt faceret, ſcribit in ſancti viri actis Leontius. Sane niſi expreſſio culparum, poſſet aliquando abſque verbis propriè dictis peragi; malè ageretur cum mutis: quia fraudarentur abſolutione peccatorum quæ ſcripto exhibent Sacerdoti præſenti, aut nutibus digitorum exponunt, adhibita (vt Caſſiodorus l. 1. Epiſt. 20. & l. 4. Epiſt. 51. loquitur) oratione muta quâ plura & plerunque meliùs exprimunt, quàm alij quibus eſt lingua expedita. Inde ergo manifeſtum eſt, expoſitionem peccatorum, non eſſe eſſentialiter verbis preſsè dictis faciendam; quamuis abſolutio neceſſariò & ſubſtantialiter depoſcat veras voces: propterea que mutus nequeat ſacramentaliter à peccatis abſoluere. Inualuit tamen conſuetudo, à qua extra grauem cauſam non eſt recedendum, vt peccatorum expoſitio, voce propriè dicta peragatur.

In euentu magnæ verecundiæ quid nonnulli ſenſerint de Confeſſione Epiſtolari.

At multo magis inualuit vſus, vt extra cauſam omnino grauem, nemo exponat ſacramentaliter ſua peccata, niſi præſens præſenti Sacerdoti: cui vſui, quamuis nihil contineat ſubſtantiale ſacramentali expreſſioni culparum, ſtandum eſt cum per neceſſitatem ſummam licet: quamuis cum ea neceſſitas vrget, fas ſit aliter facere. v.g. cum æger deſtitutus copia Sacerdotis, timet ne is, quantumuis ſollicitè euocatus, ſeriùs adueniat, & iam mentis impotem deprehendat. Aut cum pœnitens arcto carcere concluſus, non ſperat longam Sacerdotis ad ſe venturi collocutionem, ſed prænidet fore, vt raptim duntaxat, & propè ad momentũ, cum Sacerdote poſſit agere: Tũc enim expreſſio peccatorũ, præmiſſa ſcripto, aut nũcio ſubmiſſo

Quid de pœnitente incarcerato nec ſperante longam Sacerdotis collocutionem.

ſubmiſſo ad Sacerdotem, rogatum vt adueniat, & expoſitionem illam peccatorum dolore debito perfuſam, abſolutione data præſens formet; fuit vera expreſſio ſacramentalis peccatorum; etiamſi cum Sacerdos aduenerit, pœnitens ob circumſtantes, fortè fidei hoſtes, quod par ſit non aduertere quod peragitur, nullum nouum externum ſignum præbeat ſuæ voluntatis non retractatæ. Et idem eſſet, ſi expreſſio peccatorum non poſſet fieri, quin eſſet publica: eo quod non poſſent ſummoueri aſtantes. Ad publicam enim peccatorum expreſſionem nemo tenetur, dummodò poſſit ſibi proſpicere per contritionem, qua de re alio loco. Neceſſitas porrò declarata ex parte pœnitentis, quomodolibet præpediti, æquè declarari poteſt ex parte Sacerdotis. Si is concluſus carcere inter hoſtes fidei, non niſi raptim. & valdè obiter, agere poſſet cum pœnitente alterius confeſſarij copiam non habente, & tamen grauato culpis, quarum exoneratione per Sacerdotis abſolutionem indigeat.

Quidam euétus ſummæ neceſſitatis pro eiuſmodi peccatorum Confeſſione.

Quamuis autem euentus ſummæ neceſſitatis, in quibus expoſitio ſacramentalis peccatorum poteſt fieri Sacerdoti abſenti antecedenter ad abſolutionem ab eodem præſente impendendam; poſſint proferri multiplices, vt monſtrabo cap. vlt. tamen hoc loco inſiſtam ei expoſitioni peccatorum factæ abſenti, quæ poteſt omnium difficillima & impeditiſſima videri: Nempe qua pœnitens priuſquàm ſui impios fieret, expoſuit peccata ſua admodùm confusè, per expreſſionem voluntatis confitendi; quamuis fortaſſis, nec vllum externum ſignum dederit doloris de peccatis, nec vllum peccatum diſtinctè ac ſigillatim expreſſerit. Qui enim conceſſerit valere abſolutionem ſic in abſentia confitenti à præſente Sacerdote datam; multo magis admittet, valituram in ſumma neceſſitate diſtinctam & explicatam culparum expreſſionem præuiam, aut præſentem; exhibitam per indicia generalia; vt tunſionem pectoris, brachij aſtrictionem, abſolutione vocali à præſente Sacerdote formandam. De hoc euentu, lapidè Cocquetus c. 7. diſſertationis num. 20. fingit litem eſſe planè nouam, & à nullo antiquo tactam; cum ante tempora Clementis Octaui diſputatum duntaxat eſſet, an moribundus abſolui poſſet, qui coram præſente Sacerdote per ſeipſum exhibuiſſet ſigna doloris de peccatis; etiamſi ob oppreſſionem nullum peccatum in ſpecie expreſſiſſet. Fingit ſibi hæc ſomnia Cocquetius. Nam ante Clementem, quotquot decreta S. Leonis, & Concilij Arauſicani, ac duorum Carthaginenſium, diſcuſſerunt; (quod fecere omnino multi,) euentum quem iſte primùm ſub Clemente agitatum eſſe comminiſcitur, expenderunt, & an eſſet in eo danda vel neganda abſolutio, examinarunt.

De hoc euentu quid ſingat Cocquetius.

Exceptio peccatorum per litteras quàndo ſit legitima abſolutionis materia.

Eam ergo expoſitionem peccatorum, ab homine adhuc ſui compote factam, & Sacerdoti abſenti renunciatam per literas vel internuncium pœnitentis; aut eidem Sacerdoti per teſtes idoneos qui affuerunt cum pœnitens ſuam voluntatem confitendi exprimerer, manifeſtatam; & multo magis ſi voluntati confitendi exteriùs patefactæ, adiunxerit externa ſigna doloris; eſſe validam expoſitionem ſacramentalem peccatorum, & legitimæ abſolutionis materiam; affirmat Suarez t. 4. 3. p. d. 21. ſect. 4. *editionis Lugdunenſis*, & diſp. 23. ſect. 1. num. 5. allegans Paludanum, Antoninum, Syluestrum, Ioannem Medinam, Angelum, Cordubam, Ruardum; quibus alij omnino multi poſſunt addi, vt Toletus l. 3. inſtruct. Sacerd. c. 8. (dicens *hanc eſſe apertam ſententiam Canonum*:) Valent. 3. p. diſp. 7. q. 11. p. 1. aſſertione 2. de Confeſſione ſecreta. Ægidius Coninck 3. p. diſp. 7. dub. 10. & tract. contra Cocquetium de abſolutione moribundi, Ioannes Angelus Boſſius p. 1. variorum tractat. moral. tit. 1. §. 25. à num. 363. Bellarmin. l. 1. de Matrim. c. 8. §. *ad ea quà* Cordub. q. 30. de Indulg. Layman de pœn. c. 3. num. 9. *in fine*. Villalobos tom. 1. tract. 9. difficult. 37. Fernandus de Moure in Exa. cap. 7. §. 6. num. 30. M. diſput. 5: de Sacram. q. 7. p. 5. §. 3. num. 10. & tom. 3. diſp. 2. q. 3. p. 33. num. 4. Filliuc. tract. 7. c. 1. num. 18. & c. 5. num. 122. Card. de Lugo diſp. 17. de pœn. ſect. 4. num. 45. Zambranus c. 4. dub. 2. ſect. 3. Syluius ad q. 9. ſupplem. ar. 2. q. 4. Alexi Peſantius ibid. q. 10. diſp. 11. & alij plerique à Diana p. 3. tract. 3. reſol. 4. addenſati. Nam ad duos ſupra triginta auctores pro hac doctrina appendit. Verum eſt Aluarem 1. 2. diſp. 80. in difficul. additiția n. 51. verſare ſe in omnem partem, vt autores quos dixi à Suare allegatos, huic ſententiæ eripiat è cui inhæſerunt toto conatu eandem agitantes molam, Cocquetius, & Dauila; ſed tam infæliciter id præſtant, vt nihil ſit opus cum eis altercari: quandoquidem Codices non interciderunt, & vel perfunctoriâ auctorum illorum lectione, liquido patebit, eos à doctrina propoſita ſtare.

Vnicum in præſentia, Aluari, eiuſque partiariis autorem nulla tergiuerſatione declinabilem, obtrudo; S. Thomam; ſi ipſe, (vt fert multorum Thomiſtarum ſententia,) eſt Auctor Opuſculi 65. quod eſt de officio Sacerdotis. Sic enim in eo opuſculo legitur de Extrema-vnctione. [Si infirmus qui petit vnctionem, amiſit notitiam vel loquelam, antequam Sacerdos veniret ad eum; nihilominus vnget eum Sacerdos: quia in tali caſu, debet etiam baptizari, & à peccatis abſolui, vt cap. *maiores* extra, de Baptiſmo, & eius effectu.] En disertè admittit, hominem nondum Bapriſmo initiatum, ſi priùs Baptiſmum petierit, adueniente autem miniſtro factus fuerit ſui impos, debere Baptiſmo luſtrari. Et ſimiliter concedit, alium iam Baptiſmi participem, ſi ad ſtatum illum impotentiæ mentis deueniat poſt expetitam abſolutionem peccatorum, debere à peccatis abſolui. Apertè ergo hic auctor, adſcribitur ſententiæ pro qua ſatagimus. Fateor ambigi merito poſſe, an autor illius Opuſculi ſit D. Thom. vt præfert inſcriptio. In Romana certè editione iuſſu Pij V. concinnata, illud Opuſculum inter gerras collocatum eſt, & à legitimis S. Doctoris fœtibus ſepoſitum. A Thomiſtis tamen, vel eo dumtaxat nomine quod S. Thomæ titulum iam diu prætulit, non cenſebitur contemnendum. Et cuiuſcunque demum autoris ſit, explicatiſſimè tradit doctrinam; cui firmandæ operam damus: cui item, innumeri & antiqui recentiores aſtipulantur. Non eſſe tamen doctrinam illam, extendendam ad eum qui ante oppreſſionem dixiſſet, *vellem confiteri ſi Sacerdos adeſſet*, & ſubitò obmuteſceret, admonet Ægidius Coninck l. de abſolut. morib. num. 14. rationem reddens, quia talis nec habet nec exprimit hîc & nunc abſolutam voluntatem confitendi, ſed tantùm exprimit voluntatem ſub conditione futuram, ſi Sacerdos adeſſet: cuiuſmodi voluntas præcisè conditionata, non ſufficit ad validam Sacramenti confectionem. Hoc quanquam verum eſt, agendo præcisè de voluntate merè conditionata; tamen an poſſit præſumi adeſſe ſimul voluntatem abſolutam, ex qua Sacramentum confici poſſit, attingam infra.

Caput V.

Concilia & Pontifices pro ſententia propoſita.

Autoritas tot Doctorum, quos ſententiæ, pro qua ſatagimus, aſtipulatos diximus non poteſt

exigua videri. Prior tamen, ac fortior cenſeri merito debebit, autoritas variorum Conciliorum, atque Pontificum, quam productum venio.

Concilium Arauſicanũ. Concilium Arauſicanum 1.c.12.(& refertur c.*qui recedunt* 26.q.6.)ſic ſtatuit.[Subitò obmuteſcens,baptizari,aut pœnitentiam accipere poteſt; ſi voluntatis præteritæ teſtimonium, ex aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.] En, ſicut voluntas,& diſpoſitio præſens, per nutum ægri non prorſus oppreſſi prodita, ſufficit ex mente Concilij,ad impendendam tali ægro abſolutionem:ita cum æger planè oppreſſus nullum edit ſignum ſuæ præſentis voluntatis,ex quo innoteſcat Sacerdoti actualis diſpoſitio ægri: ſufficit teſtimonium idoneum, ex quo Sacerdoti conſtet de diſpoſitione præterita: quæ ſi nihil in contrarium vrgeat, præſumetur perſeuerans, & non retractata: & ratione eius impendetur abſolutio pœnitenti ægro, nullum externum ſignum præſentis ſuæ voluntatis dare valenti.

Concilium Carthagin. Concilium Carthaginenſe 3. cap.34. (& refertur cap. *Ægrotantes*,de conſecr.diſt.4.ſic habet.[Ægrotantes ſi pro ſe reſpondere non poſſunt, cum voluntatis eorum teſtimonium, ſui dixerint, baptizentur: ſimiliter & de pœnitentibus agendum eſt.] Ita hunc Canonem refert contextus Concilij Carthaginenſis, ac Concilij Africani; & Iuonis citantis Iſidorum, vt notant emendatores editionis Gratiani: apud quem pro verbis illis, *cum voluntatis eorum teſtimonium,ſui dixerint*,corruptò habebatur, *cum voluntas eorum,teſtimonium ſui dixerit.* Sed omnes vetuſti Codices Gratiani, legunt eo modo quo retuli priùs. Et eſſe legitimam lectionem, patet ex Græco contextu Canonis huius Carthaginenſis, qui ſic habet, *ὅτε τῇ αὐτῶν προμιρέσει, τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν ἰδίῳ ἴπωσιν.* Eodem recidit lectio quæ habetur in aliis Codicibus Canonum Africanorum, & apud Burchardum;[Cum voluntatis eorum teſtimonium, hi qui ſuis periculo propria affuere dixerint.]

Conſilium Carthaginenſe 4. cap.67. (& refertur cap. *Is qui*,cauſa illa 26.q.6.) ſic mandat.[Is qui pœnitentiam in infirmitate petit;ſi caſu dum ad eum Sacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit,vel in phreneſim verſus fuerit: dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et ſi continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia.Si ſuperuixerit, admoneatur à ſupradictis teſtibus, petitioni ſuæ ſatisfactum, & ſubdatur ſtatutis pœnitentiæ legibus.]Quid clarius in rem propoſitam.

Synodus Viſenſis. Synodus Viſenſis in Luſitania ann. 1617. celebrata, ſub Ioann.Emmanuele l.1.tit.5.conſt.2. n.10. præcipit, vt is ad quem iam planè ſopitum Sacerdos peruenit, abſoluatur; ſi qui affuerunt cum is ſui compos eſſet, teſtentur,quod petierit Confeſſionem.

Venio ad ſcita Pontificum, quos inter Burchardus l.18.cap.11. & Iuo parte 15.pannomiæ cap.35. adducunt Euſebium primum. Sed is alium euentum ſpectauit, vt dicam cap. vlt. Explicatè ergo in rem noſtram agit S. Leo Epiſt. 89. alias 91. quæ eſt ad Theodorum, verbis illis. [Si aliqui ægritudine ita fuerint aggrauati, vt quod paulò antè poſcebant, ſub præſentia Sacerdotis ſignificare non valeant; teſtimonia eis fidelium & circunſtantium prodeſſe debebunt; vt ſimul & pœnitentiam & reconciliationis beneficium conſequantur: ſeruata tamen regula Canonum paternorum, circa eorum pœnitentiam qui in Deum, à fide diſcedendo peccarunt.] Hos S. Leo non vult abiici: ſed iuxta ſuperius dicta ex cap. *Is qui*, mandat abſolui, cum eo tamen onere,vt ſi conualeſcant, ſubeant multam quæ fuiſſet illis impoſita, ſi ſanitatis tempore ad pœnitentiam veniſſent: Id quod etiam habet Concilium Toletanum 12. cap.2.

Laborant aduerſarij in eludendis Pontificum decretis. Hæc decreta, ſed præſertim quod proximè ex S. Leone adductum eſt, torquent admodum aduerſarios:ideóque in eis eludendis variè laborarunt.Aliqui ergo dixerunt, in his decretis, non agi de abſolutione à peccatis, ſed de ſola abſolutione à cenſura, quam certum eſt poſſe conferri ab abſente. Et fauere videtur; quod S. Cyprian. Epiſt. 13. teſtatur ſe commiſiſſe Diacono, abſolutionem ægroti, quæ non poterat eſſe abſolutio à peccatis;cum hæc ſit actus ſoli Sacerdoti proprius. Erat ergo abſolutio à cenſura, quæ & committi Diacono poterat, & impendi abſenti: & tamen ſimpliciter vocatur *abſolutio ægroti.* Idem ergo intendunt decreta illa quæ mandant ægrotum oppreſſum abſolui. Adhibet hanc gloſſam S. Leoni & omnibus prædictis Canonibus, Dominicus Soto in 4. d.18. q.2. art.5. qui id colligit ex eo quod in decretis illis nulla fiat mentio ſignorum contritionis, quæ infirmus elicere debet in præſentia Sacerdotis: vnde ne vmbra quidem Sacramentalis confeſſionis, in decretis illis occurrit; cum infirmus de quo agunt, neque in genere, in ſpecie,neque nutibus, Sacerdoti confeſſus inſinuetur; ſed tantum referatur, ante oppreſſionem edidiſſe ſigna voluntatis confitendi, eáque Confeſſario venienti pandantur ab aliis:cum tamen Confeſſio Sacramentalis,debeat eſſe actio ipſiuſmet pœnitentis propria & perſonalis: alioqui concedendum eſſet, quod qui in carcere occluſus, nullatenus poteſt præſentia Sacerdotis potiri,confiteri ſacramentaliter poſſet, narrando ſeruo ſua peccata, quæ is in aurem Sacerdoti ingereret; quod nemo ſanæ fidei dicere audebit, (inquit Soto.) Itaque concludit, omnia decreta adducta, pertinere ad abſolutionem eorum qui publicè agebant pœnitentiam, vt poſſent communicare cum fidelibus in exequiis,ſi morerentur;& ad eam abſolutionem ac reconciliationem Eccleſiaſticam conſequendam, ait poſſe ægro prodeſſe teſtimonium eorum qui affuerunt, priuſquam æger de ſtatu mentis decederet:nihil tamen prodeſſe poſſe ad ſacramentalem abſolutionem in tali ſtatu conſequendam. Quis enim dicere audeat (inquit Sotus,) teſtimonium teſtium valere pro Confeſſione infirmi, nihil potentis ſignificare, vt ſacramentaliter abſoluatur. [Meridie ergo fulgentius eſt, canones iſtos, neque ſuperficie tenus, de Confeſſione aut abſolutione ſacramentali loqui. Quare neque vllo ficto colore adduci poſſunt, ad probandum generalia ſigna contritionis, pro Confeſſione valere; vt poſſit infirmo ſacramentalis abſolutio exhiberi. Opinione ergo quæ ex Canonibus negligenter inſpectis gigni poſſet, excluſa.] Ita Sotus.

Eorum reſponſio laborat manifeſta petitione principij. Verùm vniuerſa eius reſponſio, laborat manifeſta petitione principij: nec leuiter ſordet acerbitate in contrariam aſſertionem; quam vult profectam ex negligenti inſpectione Canonum: cum tamen hæc labes, in ipſum potiùs Sotum cadat. Et verò, num auſit Sotus aſſerere, S. Thomam negligenter Canones inſpexiſſe? At S.D.3.p.q.84.art.3.ad 2. cognoſcit S. Leonem in decreto propoſito, agere de abſolutione à peccatis. Et ita omnino fatendum eſt, non modò de reſcripto S.Leonis, ſed etiam de aliis decretis allegatis. Nam in illis decretis, agitur vniuersè & abſque reſtrictione, de quouis obmuteſcente poſt data ſigna doloris de peccatis, ſaltémque poſt expoſitam abſolutionis conſequendæ voluntatem. At quàm multi ſunt è ſubito obmuteſcentibus fidelibus, qui nulla ſunt irretiti cenſura: Et tamen iuxta decreta prædicta,abſoluendi ſunt?

Deinde

Deinde S. Leo negat quod æger ſubitò obmuteſcens, ſi abſque abſolutione obierit poſſit abſolutionem illam adipiſci poſt mortem. Hoc autem non rectè diceretur de abſolutione à cenſura; quam conſtat obtineri poſſe poſt mortem, vt traditur cap. *à nobis*, & cap. *ſacris*, de ſent. excomm. & conſtat ex variis alibi prolatis in eam rem Sanctorum praxibus. Quid quod in decretis propoſitis, agitur de abſolutione ad ſalutem neceſſaria; & à ſolo Sacerdote impendenda vi poteſtatis à Chriſto collatæ, vtique Ioann. 20. Quæ omnia cadunt in ſolam abſolutionem à peccatis. Quinimo Concilium Arauſicanum c. 3. expreſsè ſecernit abſolutionem ſacramentalem, ab alia non ſacramentali. Itaque periculum eſt, ne Sotus inſimuletur negligentiæ in Canonum inſpectione; & ne in caput eius regeratur acerbitas quam in contra ſentientes exprompſit. Quod autem in tota ratiocinatione quam adhibuit, petat principium; manifeſtè liquet. Probat enim in decretis propoſitis non agi de abſolutione ſacramentali; quia alioqui concluſus in carcere poſſet exprimere confeſſario abſenti ſua peccata per literas, recepturus ab eo cum aduenerit abſolutionem: at hoc ipſum eſt quod contendimus; nec à Soto impugnatur; ſed gratis aſſumitur vt abſurdum. Item aſſumit Soto, expreſſionem peccatorum per literas, non fore actum pœnitentis, ſed fore confeſſionem tabellarij vel internuncij. At hoc probandum erat, non gratis aſſumendum, cum de hoc ipſo ſit controuerſia. Perperam autem eſſe à Soto affirmatum, patet; quia nuncius & tabellarius agit vt inſtrumentum alterius, & eius nomine: at delegari operatio, non tribuitur delegato, ſed deleganti, cuius nomine operatur. Itaque Soti euaſio, vndecunque rimas agit.

Præcluditur aliorum perfugium.

Nec tutius perfugium captarunt alij, qui dixerunt decreta propoſita non agere de Confeſſione ſacramentali; & ſubiuncta ei abſolutione; ſed agere de abſolutione ceremoniali, qua pœnitens reconciliatus admittebatur ad ſtatum pœnitentium. Ita latè Aluarez 1. 2. diſp. 80. in diffic. addititia n. 26. 27. & 28. argumentans in primis ex regula Iuriſperitorum, quæ fert, Decretum Principis ſi ſit ambiguum, eſſe interpretandum per ſummam capitis; id eſt, per caput decreti, quo Princeps exponit quid intendant ſtatuere, & quò collimet. At S. Leo in capite decreti, ſtatuit agere de pœnitentium ſtatu. Igitur quod poſtea ait, ægris ſi obmutuerint poſt petitionem Confeſſarij, teſtimonia aſtantium prodeſſe debere; vt ſimul & pœnitentiæ & reconciliationis beneficium conſequantur; intelligi debet de admiſſione ad ſtatum pœnitentium; de qua propoſitum erat dubium, ſuper quo Pontifex conſulebatur.

Quomodo fiebat admiſſio ad ſtatum pœnitentium.

Fiebat autem ea admiſſio, per ceremonialem & publicam peccatoris publici abſolutionem in facie Eccleſiæ; conſtituendo illum in ordine & ſtatu pœnitentium; ac eum ſubiiciendo quibuſdam pœnitentiæ legibus, de quibus mentio eſt in Concilio Toletano 12. c. 2. quod attingens euentum illum à S. Leone propoſitum, mulctat eos qui fidem datam in ægritudine, infringunt, vbi conualuerunt: nec vult vt ea admiſſio fiat niſi præſente Sacerdote. Multo itaque minùs annueret, aliter conferri ſacramentalem abſolutionem. Quid quod (iuxta Aluarem.) S. Leo agit de pœnitentia quæ antecedere debet reconciliationem cum Eccleſia, & abſolutionem à cenſuris. At Sacramentalis abſolutio, non debet antecedere reconciliationem cum Eccleſia, vel abſolutionem à cenſuris; ſed è contrario vtramque ſubſequitur. Igitur S. Leo non agit de abſolutione ſacramentali. Et verò addit ibidem S. Pontifex, ex poteſtate à Chriſto collata, præpoſitos Eccleſiæ, confitentibus actionem pœnitentiæ dare, & eoſdem ſalubri ſatiſfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per ianuam reconciliationis admittere. Vbi euidenter præmittitur collatio pœnitentiæ, (vtique per admiſſionem ad ſtatum pœnitentium,) tum ſubditur participatio Sacramentorum: nimirum Confeſſionis, abſolutione ſacramentali formatæ, participationis & communionis cum fidelibus in rebus ſacris. Quod ſi reconciliatio de qua S. Leo agit, eſſet abſolutio ſacramentalis, ridiculè fatendum eſſet, eam eſſe ianuam ad ſeipſam; quippè conſtituentem vnum Sacramentum. Vetat denique S. Leo, ne hæretici, etiam in euentu illo extremæ neceſſitatis, ad pœnitentiam admittantur, niſi priùs eiurauerint publicè hæreſim; cum tamen hæreticus, in articulo mortis abſque publica infidelitatis eiuratione, poſſit ſacramentaliter abſolui, ſi verè eum pœniteat: Igitur pœnitentia de qua agit in ſuo decreto S. Leo, non eſt abſolutio ſacramentalis, ſed ceremonialis per admiſſionem ad ſtatum publicorum pœnitentium.

Perſtrinxi compendio, quæ Aluarez verboſiùs diffundit, omnem mouens lapidem, vt Soli offundat caliginem & S. Leonem de ſacramentali ægri abſolutione non egiſſe perſuadeat. Hoc verò eſt (de quo S. Hilarius expoſtulabat l. 1. de Trinit.) non in eo quod legitur, quid autor ſenſerit ſcrutari, ſed illum ad legentis mentem obtorquere, quantumuis renitentem. Sanè S. Leo tam aperte agit de abſolutione ſacramentali, vt gratis ſe exoculet, qui hoc in eo renuit videre. Idque (vt contra Sotum præmiſi,) agnouit S. Thomas, quia S. Leonem abſque anteoccupatione legerat. Deinde (vt etiam contra Sotum vrgebam,) non omnes ſubitò obmuteſcentes, & pœnitentiæ beneficio iuuari, Deóque reconciliari depoſcentes, ſunt peccatores publici, quos par ſit in ordinem pœnitentium publicorum redigi: quod non niſi ob valdè atrocia delicta fiebat, vt latè proſequitur Ioannes Bagotius diſſert. 1. de pœnitentia c. 8. & 9. & diſſertat. 2. c. 10. ſect. 3. & Arnoldus Mermannius tract. de pœnit. publica & ſolemni. Et tamen S. Leo, abſque reſtrictione, omnibus qui poſt ſigna doloris, ſaltémque poſt aduocationem Sacerdotis obmutuerint, vult impendi beneficium pœnitentiæ; id eſt abſolutionis, qua reconcilientur cum Deo. Quàm friuola verò eſt illa interpretatio? S. Leo proponit agere de ſtatu pœnitentium: Ergo non agit niſi de publicis peccatoribus, egentibus reconciliatione ceremoniali; Quaſi vero ſtatus pœnitentium, non poſſit ſonare ſtatum eorum qui captant beneficium pœnitentiæ ſacramentalis, per abſolutionem Sacerdotis. De his quippè conſultus erat S. Leo, cum ob ſubitam oppreſſionem non poſſunt per ſeipſos aperire præſenti Sacerdoti noxas ſuas. Quin etiam quoties apud PP. & Concilia agitur de danda pœnitentia ſermonem eſſe de abſolutione ſacramentali fusè tradit Io. Bagotius diſ. 2. de pœn. c. 12.

Admiſſio ad ſtatum pœnitentium publicorum non fiebat niſi ob valdè atrocia delicta.

Ad eam non erat præmittenda reconciliatio aliqua.

Minùs vero ſe peritum antiquorum Eccleſiæ rituum prodit Aluarez, cum aſſumit præmittendam fuiſſe reconciliationem aliquam, vt peccator publicus in ordinem pœnitentium publicorum allegeretur. Id enim neceſſarium non erat; niſi peccatum eiuſmodi eſſet, vt haberet annexam cenſuram ipſo facto; qualia non erant omnia publica peccata. Imo ſeries pœnitentiæ iſta erat, vt cum Heſſolio in Opuſculo de facto Nectarij, & Mariano Victorio tract. de Confeſſione, tradit Pamelius ad S. Cypriani librum de lapſis n. 11. præmiſſis à reo actibus externis doloris, & expreſſione volũtatis confitendi, obibatur primũ priuata Confeſſio apud Sacerdotem hanc ſequebatur pœnitentia, ſiue abſolutio ſacramentalis: Poſt hãc exomologeſis, referta

omni imbonitate, & demiſſione pœnitentis, vt Tertullianus late deſcribit l. de pœnit. cap. 9. & 10. Poſt hæc, adhibebatur manus impoſitio, & exſolutio publica ceremonialis. Túmque patebat acceſſus ad Euchariſtiam. Itaque ſi æger obmuteſcens fuiſſet admittendus ad pœnitentiam publicam, & aggregandus ſtatui eorum facinoroſorum qui ſolemni pœnitentia defungebantur; abſolutione ſacramentali priùs fuiſſet donandus. Atque ita aduerſarius in ſuamet reſponſione incidit in ſalebras.

Sed illa non tenuis eſt eius æquiuocatio, qua reconciliationem à D. Leone memoratam, vult accipi de reconciliatione cum Eccleſia: cum tamen S. Leo, quandoquidem indiſtinctè & ſine reſtitutione loquitur de omnibus ſubitò oppreſſis, cenſendus ſit agere de reconciliatione cum Deo per abſolutionem, poſt actus pœnitentiæ ſiue doloris de peccatis, & expreſſionis eorum, à Sacerdote collatam: alioqui per eam reconciliationem cum Eccleſia; oppreſſi, de quibus agit, non potuiſſent admitti ad vſum Euchariſtiæ. Coguntur ergo Aduerſarij, iuxta ſuam doctrinam, & Canonum obtorſionem, admittere, Euchariſtiam fuiſſe collatam ægris, quos conſtaret fuiſſe peccatores, nulla præmiſſa abſolutione Sacramentali. At quamuis Cocquetius c. 7. diſſertationis n. 35. dicat, nullam vnquam fuiſſe in Eccleſia rationem dubitandi, quin danda eſſet Euchariſtia ægris oppreſſis qui confiteri & abſolui nequirent: tamen ex Concilio Trid. ſeſſ. 14. cap. 7. certum eſt, ante Euchariſtiæ ſumptionem, ſemper fuiſſe neceſſariam ſui probationem: id eſt, confeſſionem, & abſolutionem Sacramentalem, ſi haberi quoquomodo poſſet: præſertim ſi de perfecta contritione præuia, non conſtaret. Neque vnquam fuiſſe in praxi Eccleſiæ, vt homo Sacramentaliter non abſolutus, diuinæ Euchariſtiæ participaret, (niſi perfecta contritio in euentu neceſſitatis, ſub onere, ſuo tempore abſolutionem conſequendi, ſuppleret eius defectum;) demonſtrat accuratè in diſputationibus de pœnitentia veteri, Ioannes Bagotus. Impingit ergò Aluarez, admittens inexpiatos ad vſum Euchariſtiæ. Quanquam quia nomen *reconciliationis*, aliquandò ſumitur pro reconciliatione cum Eccleſia, (vt nominatim videre eſt apud S. Innocentium 1. Epiſt. 3. quæ eſt ad Exuperium c. 2.) addo, etiam ſi *reconciliatio*, apud S. Leonem ita ſumeretur, tamen ad rem noſtram ſatis eſſe, quod S. Leo, *pœnitentiæ* quoque meminerit. Nam *pœnitentiam* apud Patres & Concilia, ſonare Sacramentum pœnitentiæ, & inauditum eſſe, in iure pœnitentiam ſumi pro abſolutione excommunicati, rectè confirmat Zambranus c. 4. dub. 2. ſ. 3. reconciliationem verò, (vti nunc quoque aſſolet,) de leuium culparum emundatione Sacramentali in decretis illis accipiens.

Quod item Aluarez, per *communionem Sacramentorum* apud S. Leonem, aliud intelligit, quàm ſumptionem diuini cibi, & participationem menſæ Euchariſticæ, hoſpitem illum in lectione Patrum videtur oſtendere. Nam vt per *Sacramenta* numero multitudinis, deſignetur Euchariſtia, adeò frequens eſt, & ex operibus SS. Ambroſij atque Greg. de Sacramentis, adeò perſpicuum, vt pigeat tantum Magiſtrum ablegare ad notata ab Alexandro, Aluaro, Bellarmino & aliis, vocem illam enucleantibus. Tandem cautio S. Leonis, & Concilij Toletani, circa conciliatos in ægritudine, & poſtea conualeſcentes; non ſpectat hæreticos, qui niſi eiurauerint publicè hæreſim, non ſint ad pœnitentiam publicam admittendi. Nihil iſtâ ad ſcopum S. Leonis & illius Concilij: ſed ſpectat quoſcunque in ægritudine abſolutos, qui ſi in ſanitate fuiſſent abſoluti, ſubiacuiſſent certæ cuipiam multæ, iuxta Canones. Quamuis enim ob periculum mortis, indultum eis eſſet vt abſoluerentur ſacramentaliter; tamen poſito quod conualeſcerent, ne eorum conciliatio fraudi eſſet Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & ſubneruaretur ſalubris rigor infrænans peccatores; meritò cauendum fuit, vt ſi qui tali cuipiam multæ ob peccata erant obnoxij, quam præ ægritudine non potuiſſent tunc exoluere; eam ſubirent valetudine inſtaurata. De toto hoc negotio, accuratè Ioannes Bagotius diſſert. 2. de pœnitentia.

Nedum exhauſtæ ſunt omnes aduerſariorum tricæ circa decreta propoſita. Canus enim relect. de pœnit. parte 5. *pag. mihi* 87. aliud effugium captauit, dicens, agi quidem in decretis propoſitis de abſolutione à peccatis; ſed quoad eos duntaxat pœnitentes, qui priùs explicitè peccata ſua omnia confeſſi fuiſſent Sacerdoti, initio Quadrageſimæ; non tamen adhuc accepiſſent abſolutionem Sacramentalem, differri ſolitam vſque ad tempus ſub Paſcha; hoc eſt ad feriam quintam in cœna Domini. Eum quippè vſum olim in Eccleſia viguiſſe, tradit explicatiſſimè Concilium Agathenſe can. 9. breuiúſque idem habetur in Capitularibus l. 7. c. 143. Et duraſſe eum morem tempore S. Thom. conſtat ex eius æquali, Gulielmo Aruernd, Epiſcopo Pariſienſi: qui vſum illum in ſua Diœceſi non omitti, mandat numero 9. ſtatutorum ſynodalium. Videndi qui de eo ritu diſſerunt Marianus Victorius Tract. de Confeſſ. lib. 1. cap. 16. & Fileſacus Opuſc. de Quadrageſima Chriſtiana capite 15. In hoc ergò ritu, foueam reperit Ericius. Hinc, inquam, Canus, declinanda abs ſe cenſuit decreta allegata, ſi diceret, abſolutionem Sacramentalem, de qua apertiſſimè in decretis illis agitur, non mandari conferendam niſi iis qui in capite ieiunij diſtinctè & ſigillatim de peccatis apud Sacerdotem confeſſi eſſent; necdum tamen accepiſſent abſolutionis beneficium; ſed tantùm accepturi eam eſſent in cœna Domini.

Hæc Cani euaſio iam præcluſa eſt. Nam decretum Concilij Agathenſis, & quod habetur in capitularibus, atque in ſtatutis Synodalibus Pariſienſibus: ſpectant tantùm peccatores obeuntes publicam pœnitentiam. Atqui iam oſtenſum eſt, decreta allegata agere abſolutè de quibuſuis peccatoribus, ſi ſubitò obmuteſcerent poſt expreſſa doloris ſigna; ſaltémque expetitam externo ſigno abſolutionem per ſacerdotem. Igitur Canus voluntariè diuinat, decreta adeò vniuerſalia, & nullatenùs reſtricta, pertinere ad eos duntaxat, qui priùs confeſſi fuiſſent initio Quadrageſimæ: cum manifeſtè complectantur omnes peccatores, quamuis priùs non confeſſos initio Quadrageſimæ: ſicut etiam D. Auguſt. hom. 41. ex 50. & l. 1. de adulter. coniug. cap. vlt. in hoc negotium incidens, comprehendit omnes peccatores, qui ſigna pœnitentiæ præmiſerint, & voluntatem confitendi expreſſerint. Oporteret præterea, eundem eſſe Sacerdotem abſoluentem in cœna Domini, qui ineunte Quadrageſima excepiſſet confeſſiones. At canones allegati, non reſtringunt hanc abſolutionem ad eundem Sacerdotem, vt Canus gratis facit. Quid quod hæc Cani reſponſio, ſupponit euentum ægri obmuteſcentis ante aduentum Sacerdotis, non contingere niſi in Quadrageſima? cum tamen idem poſſit accidere per reliquum annum: de quo tempore fingi non poteſt, quod præceſſerit explicita & plena peccatorum confeſſio apud Sacerdotem. Atque ita non poſſunt defugere aduerſarij, (ſi ſalua volunt decreta Conciliaria, & Pontificia allegata,) quin fateantur, in euentu ægri ſubitò obmuteſcentis, perhibentibus pœnitentiæ eius teſtimonium viris fide dignis qui

affuerint,

affuerint, Sacramentalem expoſitionem peccatorum; poſſe fieri apud Sacerdotem abſentem; directo ad eum nuncio vel literis, vt habet ſententia, pro qua ſatagimus. Decreta ergò Conciliorum atque Pontificum, quibus ſententiam illam muniuimus, non patent effugiis nouorum Thomiſtarum, quæ validiſſimè præcluſimus.

Qnandoquidem verò hactenùs ex Pontificum oraculis argumentati ſumus; in hac meta non eſt prætereundum teſtimonium Clementis VIII. cui Pontifici Thomiſtas auctores ac incentores fuiſſe decreti contra confeſſionem per literas, Aluarez, Nugnus, Coquetius, Fay, & paſſim cæteri aſſeclæ, triumphantes profitentur. At Clemens VIII. interrogatus de moribundo, qui poſt præmiſſa pœnitentiæ ſigna, ſaltémque poſtquàm iuſſit aduocari ſacerdotem, ſubitò obmutuit, eſſétne abſoluendus; reſpondiſſe fertur, ſe hunc euentum à S. Leone propoſitum, non intendiſſe in decreto ſuo comprehendere: Et talem moribundum omnino debere abſolui à Sacerdote, cum venerit; ſéque, ſi occaſio ſe daret, abſolutionem impenſurum. Ita reſpondiſſe Clementem, teſtati ſunt Cardin. Bellarm. & Archiepiſcopus Armacanus, Petrus Lombardus: quorum vterque, id teſtatus eſt Franciſc. Flerontino & Leonardo Leſſio Societatis Ieſu, cum Romæ eſſent, & ſcripto etiam, manu ſua obſignato id firmauit. Poſteáque Armacanus Antiſtes ſimile ſcriptum quo de reſponſo illo Clementis teſtabatur, miſit Louanium ad aliquos illius Academiæ Doctores. Exhibet illud ſcriptum verbatim Ægid. Coninc. l. de abſol. morib. *ſub finem*.

Hunc clauum, impacto alio clauo, trudit Franciſcus Hyacinth. Coquet. diſſert. de Confeſſione per literas c. 7. num. 36. Reſpondens enim ad argumentum 3. propoſitum cap. 2. quod ex hoc Clementis reſponſo ducebatur, ait quàm modeſtiſſimè; *optare ſe, vel probabilem coniecturam, quod huiuſmodi reſponſum à Clemente prodiiſſet.* Et quamuis nolit quicquam detractum fidei Cardin. Bellarmin. & Archiepiſcopi Armacani; tamen cum de eorum teſtificatione non conſtet, non putare ſe, plenam fidem adhibendam Flerontino, ac Leſſio, atque adeò Ieſuitis, qui facilè ſimilia obiiciunt ac ſcribunt. Nec contentus hunc colaphum impingere vitis bonis, ſubdit; fortè Clementem, interrogatum eſſe de eo ægro non prorsùs oppreſſo, qui quamuis non poſſit diſtinctè omnia ſua peccata exponere, vel etiam vllius peccati ſpeciem in particulari aſſignare; tamen coram Sacerdote oſtendit ſigna contritionis, quibus ſe peccatorem communi ſaltem ratione profitetur, ſéque abſolui velle, præſens præſenti Sacerdoti ſignificat. Quamuis enim id quoque eſſe à Pontifice reſponſum, non admittit; & talem doctrinam veritate niti non arbitratur; tamen tolerabilior Coquetio viſa eſt, quàm ea, quam excutimus: quod ſcilicet expreſſio peccatorum abſenti facta, per manifeſtatam confitendi voluntatem, ſit confeſſio Sacramentalis. Quicquid verò demùm reſponderit Clemens, ait Coquetius, eum non reſpondiſſe ex cathedra, ſed eſſe reſponſionem priuatam, ab eo tanquam particulari Doctore traditam quæſtioni non ſatis explicatæ.

Quantus hic micet ſplendor religioſæ modeſtiæ; mitto quærere, vel vrgere. Nam quamuis vtcunque hic ſcriptor declinare videatur voluiſſe, inuidiam impactæ Bellarmino, & Antiſtiti Armacano mentitionis; tamen non obſcurè eorum fidem laceſſit; cùm nixam eorum teſtimoniis narrationem, & ab Armacano pluribus Chirographis firmatam, ne probabili quidem coniectura niti affirmat. Deinde Flerontinus ac Leſſius, eiuſmodi homines fuerunt, vt vel in iuratis & vadimonio defectis, credi poſſit, aut etiam debeat. Flerontinum, & religioſiſſima vitæ per annos plurimos conformatione, & obitis grauiſſimis muneribus clarum, mendacitatis iure eſſe notatum; præſertim in re nota, & quam facillimum erat reuincere, nulla vel probabilis coniectura ſuadet admittere. Leſſius, ſcriptor toto orbe terrarum, iudicio, pelluciditate, & accuratione celeberrimus; iis autem moribus homo, quorum candorem nulla dehoneſtarit inuidia, vt mentiri voluerit; (quantumcumque ſuadere id nitatur F. Coquetius,) non perſuadeor, non credo. Ieſuitas verò indiſcriminatim, cum Cretenſes non ſint, & pigris ventribus; mendaces eſſe, & in ſuam cauſam fabulas & mendacia verbo ac ſcripto ſpargere, quod innuit, vel potiùs diſertè ait Coquetius, vt craſſum, ac pingue mendacium auerſor, & nulla fide dignum pronuncio. Veriſimilius hæc labes iis affricaretur, quos ſæpè ſæpiùs, mendacitatis reuictos conſtat, tam perſpicuè, vt aliqui eam viuicomburiis expiauerint, vti Bernenſes apud Surium in hiſtoria anni 1509. Alij proſcriptionibus librorum iuſſu Pontificum factis mulctati ſint, vt hic ipſe cum quo ago Hyacinthus Coquetius; qui adhibito in falſi teſtem Vrbano VIII. vulgauit Fratris de Lemos miracula; id eſt conficta ioculariter (vt poſtea reſcitum eſt,) de Lemoſio, & ſuperſtite & demortuo fabulamenta craſſa, alibi procul ablegata. Aliqui pridem occæpta canonizationis cauſa, nitentes iamque cælo illatas animas, ad mulctæ figmentis meritiſſimò irrogatæ, participium traxerint: Teſtis Pius V. vitæ ſanctiſſimæ Pontifex; cuius canonizationem, confictæ de eo fabulæ, per iudices cognitores deprehenſæ, iam aliquandiu ſunt remoratæ; quamuis abſque vllis figmentis, ſatis per ſe niteret Pius, poſsitque haberi canonizatione digniſſimus. Talibus propolis fabularum, veriſimiliùs ac iuſtiùs affricaretur mendacitas, quàm Ieſuitis fingendi rudibus, & morum antiquorum hominibus. Sed leue ſit, Ieſuitis, & quidem omnibus, tale probrum inuſſiſſe. Extrema ex Coquetio adducta clauſula, velut Scorpij cauda, ipſum quoque Pontificem ferit; non quod dicat Coquetius, Clementem erraſſe vt priuatam perſonam ſic reſpondendo; ſed quod ad quæſtionem non ſatis explicatam, reſpondiſſe dicat. At hoc ſtolidi hominis eſt & inconſiderati, ſententiam de re non ſatis explicata præcipitare. Fuerit enim, (ſi ita lubet,) nulla interrogantium culpa, quod ſibi conſulentes, & reſponſum quale volebant captantes, quæſtionem haud ſatis explicatè propoſuerint: Fuerat tamen reſpondentis, dum lux liquida affulgeret, hærere; nec præceps & inconſideratum reſponſum edere. Itaque iudice Fratre Coquetio, Clemens VIII. aliter reſpondendo quàm ipſi Coquetio videatur; ſtolidè, præcipitanter, & inconſideratè reſpondit. Deo gratias.

CAPVT VI.

Rituale Romanum pro eadem ſententia.

SEORSIM profero decretum Pontificium Rituali Romano inſertum, quia eſt de eo peculiaris ratio: & aduerſarij circa illud ſententiis ſciſſi ſunt, belláque ac lites circa hoc efferbuerunt.

Rituale

Rituale ergò Romanum, quo præſcribitur formula adminiſtrandi Sacramenta, & alios præcipuos Eccleſiæ ritus exercendi, Tit. de Sacram. pœnitentiæ, §. *Ordo miniſtrandi Sacramentum pœnitentiæ.* verſic. *Quod ſi inter*, agens de abſolutione ægro impendenda, ſic præſcribit. [Quod ſi inter confitendum, vel etiam antequàm incipiat confiteri, vox & loquela ægrum deficiat; nutibus, & ſignis conetur quoad eius fieri poterit, peccata pœnitentis cognoſcere: quibus vtcunque, vel in genere, vel in ſpecie cognitis; vel etiam, ſi confitendi deſiderium, ſiue per ſe, ſiue per alios oſtenderit, abſoluendus eſt.] Habentur iſta non modò in anterioribus Ritualibus, ſiue Romanæ, ſiue aliarum Eccleſiarum puta in Paſtorali Leon. X. & in ſimili opere Cardin. Ludouiſij, (poſtea Gregor. XV.) quod confecit pro Eccleſia Bononienſi cui tum præerat; ſed etiam in Romano Rituali per Paul. V. recognito & approbato 17. Iunij 1614. Quod enim varia variis locis ritualia haberentur, conteſtatur Pontifex, viſum ſibi eſſe è re Eccleſiæ, *Vt volumen vnum de ritibus, cum in aliis Eccleſiaſticis functionibus, tum præſertim in Sacramentorum adminiſtratione ſeruandis, ab iis qui curam animarum gerunt, Apoſtolica auctoritate prodiret: ad cuius voluminis præſcriptum, in tanta ritualium multitudine, ſua illi miniſteria tanquam ad publicam & obſignatam normam peragerent, vnóque ac fideli ductu, inoffenſo pede ambularent, cum conſenſu.* Exſcripſi verba Pontificij Diplomatis, quo Paulus teſtatur, *re maturè conſiderata, Ritus receptos & approbatos Catholicæ Eccleſiæ, in illud volumen eſſe digeſtos:* hortatúrque ad extremum omnes Antiſtites, ad curandum, *vt in poſterum tanquam Eccleſiæ Romanæ filij, eiuſdem Eccleſiæ omnium matris & Magiſtræ, auctoritate conſtituto rituali, in ſacris functionibus vtantur: & in re tanti momenti, quæ Catholica Eccleſia, & ab ea probatus vſus antiquitatis ſtatuit, inuiolatè obſeruent.* Non potuit Pontifex grauioribus verbis commendare rituale, quod omnibus Eccleſiis proponebat, vt ad illius præſcriptum inoffenſo pede Sacramenta adminiſtrarent, & alios ritus ſacros obirent; certi ſe Catholicæ Eccleſiæ inhærere, & probatis ab ea antiquis vſibus inſiſtere, ſi ex præſcripto huius ritualis ſe gererent. Cum ergò in Rituali iſto Romano, tam conceptis verbis tradatur, ægrum, ſi ante inchoatam ſacerdoti confeſſionem obmuteſcat, quamuis nullum ipſe peccatum Sacerdoti aduenienti diſtinctè exponat; vel etiam nulla actualia indicia præſentis contritionis exhibeat, tamen abſoluendum eſſe, ſi ſaltem per alios oſtenderit ſigna voluntatis confitendi; magnum argumentum inde petitur, pro ſententia, cui confirmandæ inſiſtimus.

Vrgebat hoc argumentum doctus Theologus Carmelitanus, Compluti ſub annum 1621. cum aduersùs concluſionem contrariam à Theologo Ordinis Prædicatorum propoſitam, ageret. Reſpondens, cum alia elabendi via non ſuppeteret, contempſit Ritualis Romani auctoritatem. Lis inde mota, Romam vſque peruenit. Qui cauſam reſpondentis Romæ ſuſceperant, non auſi in oculis Pontificis deſpuere Rituale, vt factum in Hiſpania fuerat: aliam viam inierunt, ad prætendendum telo, quod vibratur, vmbonem idoneum. Et primùm quidem inficiati ſunt, diploma Pontificium, rituali iuſſu Pauli V. recognito præfixum, eſſe genuinum; cauſantes ſubreptionem. Sed cum ſuperſtes eſſet Scipio Cobellutius Card. S. Suſannæ, qui diploma ipſemet confecerat, íſque diploma omninò eſſe genuinum confirmaret, & fruſtra obrendi ſubreptionem teſtaretur; alia declinandi via captanda fuit. Dixerunt itaque, in Rituale typis cuſum irrepſiſſe mendum Typographicum; & vbi legitur, *abſoluendus eſt*, legendum fuiſſe, *abſoluendus non eſt*. Verùm hæc reſponſio, vilis eſt hominum cauſam ſuam deſperantium, nec curantium quomodò aduerſarium repellant, dummodò repellant. Sanè ſi ſit locus his additamentis Leuiathan, nihil deinceps ſincerum ac tutum habebimus. Huiuſmodi pluſquam Poëtica licentia, Coſmas Morelles Ordin. Prædicatorum, anno 1613. cum editioni operum S. Thomæ præeſſet, locum ex 1. ſ. d. 42. quo S. Thomas diſertis verbis affirmat *B. Virginem eſſe conceptam ſine peccato originali*, infarta particula negante, deprauauit; ita vt iuxta eum, diceret S. Thomas, *B. Virginem non eſſe conceptam ſine peccato originali:* Quæ quanta ſit ſinceritas, nihil attinet dicere. Contextus certè, & filum diſputationis S. Doctoris, clamat aduersùs eam malignantis naturæ interpolationem. Euertitur enim vniuerſa D. Thomæ ratiocinatio, niſi expungatur particula illa negatiua, & textus perſtet azimus cum ſua affirmatione, expreſſa in omnibus ad vnam anterioribus editionibus, etiam Romana Pij V. & innumeris Manuſcriptis Codicibus. Quid verò aliud in Sacris Scripturis ac Patrum libris, ſæpe ſæpiùs ab hæreticis, nouis, æquè ac veteribus, factum eſt, non abſque Tertulliani ſtomacho, & iuſta Catholicorum concitatione? Ago in hanc corruptelam fuſtuario potiùs quàm correctione dignam, alio loco. Cùm ergo Cardinalis S. Suſannæ, ad hoc additamentum rituali immiſſum inhorreſceret, & filum præſcripti, ferat affirmationem, non negationem; (alioqui is quoque, cuius peccata Sacerdos in ſpecie per nutus cognoſceret, abſoluendus non eſſet; quandoquidem vnica periodus, eodem tenore, & iſtum, & eum qui planè oppreſſus iacet, comprehendit, & ſimiliter de vtroque pronunciat:) nec vlli Codices, ſiue typis editi, ſiue Manuſcripti, & è quibus editio Romana ſub Paulo V. adornata eſt, aliud habeant, quam abſoluendum eſſe; Harpocrati denique litatum eſt ab Aduerſariis. Nam 2. Dec. 1621. coram Pontifice decretum fuit, in euentu illo de obmuteſcente, ſeruari rituale incontaminatum, abſoluendo ægrum: addita declaratione, quæ ferebat, verum non eſſe quod præſcripta in Rituali, aduerſentur decreto Clementis VIII. Audiant aduerſarij decretorum Romanorum, à ſuis, (vt aiunt,) curatorum, oſtentatores.

Aliter argumentum ex Ritualis Romani auctoritate infringere conati ſunt in Belgio, F. Franciſcus Hyacinthus Coquetius, & Petrus de Fay, reuenientes ad reſponſum primum, quod in Hiſpania datum diximus; ſed via tantiſper alia, & additis quibuſdam quæ intereſt non prætereire. Coquetius ergò cap. 7. diſſertationis de hoc negotio, num. 42. cum præmiſiſſet, Synodos, & Concilia prouincialia in rem noſtram adducta, non plus habere auctoritatis, quàm eos à quibus dicta eſt in illis ſententia; & huiuſmodi cœtus, ſæpè impegiſſe cum non acceſſit Pontificia approbatio, ſubdit deueniens ad auctoritatem Ritualis: [*Ad confirmationem eodem modo dicitur, Manuale, ſeu Rituale illud, vt & alia; alicuius priuati Doctoris opera confectum eſſe, & illius auctoritatem non excedere. Neque conſenſus Pontificis, aut iuſſio, vt conſcriptum fuerit, & euulgatum, confert aliquod pondus rebus quæ in eo præſcribuntur; tum quia non præceſſit ſerium ac ſufficiens Theologorum examen; tum quia Pontifex non intendit communibus ac receptis ſententiis Scholarum vllo pacto præiudicare, propter illius opinionem cui Manualis ſeu Ritualis editionem commiſit. Sexcenta ſunt exempla quæ afferri poſſent: ſed breuitati conſulimus. Meminerint*

aduerſa

aduerſary, ſe neque conſentaneè ſemper docere, manifeſta doctrina Catechiſmi Tridentini: Neque verò Manuali, ſeu Rituali, iuſſu Pauli V. edito, quod nunc obiiciunt; quod meridiana luce eſt clarius; & eorum quibuſdam, in publicis diſputationibus aliquando à me obiectum atque oſtenſum fuit. Monemus deinde, præfati Manualis correctorem, non ſatis aduertiſſe, quid ipſemet Pontifex Paulus V. cum Illuſtriſſimis Cardinalibus cenſuerit de doctrina illa tradita à Suare, vt ſupra diximus.] Nimirum cap. 5. n. 16

Ex hoc Coquetij reſponſo, meſſem plenam abſurditatum licet colligere. In primis verò hallucinatur grauiter, dum Rituale vult eſſe opus Doctoris priuati; cum ſit opus publicum, auctoritate ipſiuſmet Pontificis communitum, & ex cathedra propoſitum omnibus vt ſecurè eam doctrinam amplexentur in Sacramentorum adminiſtratione. Et nominatim quoad præſcriptum, de quo hîc agitur, nihil recens eſt appoſitum in Rituali: ſed exhibitum præciſè eſt quod in antiquiſſimis Ritualibus præſcribebatur, vſúſque Eccleſiæ receptus firmabat. Itaque perperam dicitur, Rituale eſſe opus Doctoris priuati. Quod autem addit Coquetius, Pontificem iubendo vt Rituale euulgetur, nihil addere ponderis iis, quæ in Rituali præſcribuntur, non video quomodò in homine Catholico ferri poſſit, cum certum ſit, Pontificem in publica & ſolemni propoſitione doctrinæ de conficiendis Sacramentis, qualis fit in Rituali, docere, ex cathedra, neque eſſe errori obnoxium. Intolerabile item eſt, quod Coquetius addit, vt probet diploma Pontificis nullum robur addere rituali; *quia* (inquit,) *non præceſſit ſerium ac ſufficiens Theologorum examen.* At Pontifex conteſtatur in diplomate, ſe ad id adhibuiſſe præſtantes doctrina & prudentia Cardinales; & longum ſtudium præcellentis doctrinæ viri, Iulij Antonij Sanctorij Cardinalis S. Seuerinæ, in hanc rem pridem collatum, non eſſe prætermiſſum; nec non eruditos viros in eam curam incubuiſſe, & omnia maturè fuiſſe conſiderata. Audin' Coqueti? Omnia ſunt maturè conſiderata. Theologi, ac ſcientes rerum ſacrarum ſunt adhibiti, teſte Pontifice. Quid igitur tibi in mentem venit, vt è contrario aſſereres, rem non fuiſſe ſatis conſideratam, nec præceſſiſſe ſerium ac ſufficiens Theologorum examen? Latet verò te, tantùm Magiſtrum, Pontificem in tradenda doctrina fidei & Sanctorum morum (cuiuſmodi eſt doctrina de valida confectione Sacramentorum in Rituali propoſita,) etiam ſi peccare poſſet aliquid ſtatuendo non conſultis Doctoribus, tamen non poſſe errare, tradendo publicè, & toti Eccleſiæ proponendo talem doctrinam? E contrario autem, quamuis omnes Doctores à Pontifice adhibiti circa aliquam talem doctrinam errarent, Pontificem tamen proponendo aliquid vniuerſæ Eccleſiæ non erraturum, mihi eſt planè certum; quam meam doctrinam cum Reuerendiſſimus Pater Vincentius Candidus Ordinis Prædicatorum, M. S. Palatij, renueret euulgari, réſque in Palatio Apoſtolico, inter ipſum, ac me, coram Eminentiſſimo Cardinali Pancirolio diſſidij noſtri arbitro, agitata aliquandiu eſſet, euici denique vt euulgaretur, ducto argumento ex promiſſa ſoli Pontifici infallibilitate in tradenda doctrina publica: quam prærogatiuam non dedit Chriſtus, Doctoribus quos Pontifex poteſt conſulere, quantumuis multi, ac vel ſi omnes orbis vniuerſi Doctores, contra ſentirent. Et ita Suarez diſp. 5. de fide ſect. 8. & Valentia 2. 2. diſp. 1. q. 1. p. 7. §. 40. ac Gilius 1. part. lib. 1. tract. 7. capite 13. numero 6. & 7.

Nimiæ ergo licentiæ fuit, aduersùs propoſitionem doctrinæ de conficiendis ritè Sacramentis, toti Eccleſiæ à Pontifice publico diplomate factam, excipere quod defuerit ſerium, & ſufficiens examen Theologorum.

At Pontifex *non intendit præiudicare communibus ac receptis ſententiis Scholarum, propter opinionem Doctoris priuati, qui Rituale concinnauit.* Seponamus hunc priuatum Doctorem, quem iam excluſimus. Quod Pontifex præſcribit in rituali, non eſſe contra communes & receptas Scholarum ſententias, monſtratum eſt cap. 4. Nec ſi nonnulli vnius alicuius Scholæ, obfirmantur in contrario ſenſu, arbitrandum eſt, Pontificem tradentem diſertè quod illi improbant, non agere ſeriò; & non intendere illis præiudicare. Alioqui Pontifices, qui ſæpè ſæpiùs tradiderunt, ſanctum & pium eſſe; affirmare Conceptionem paſſiuam Deiparæ fuiſſe immaculatam, non egiſſent ſeriò, nec intendiſſent, paucis ex vna quadam Schola contranitentibus, præiudicare, quoad propoſitionem modalem de probabili veritate & pietate illius aſſertionis; tametſi quoad propoſitionem de ineſſe, ei modali ſubſtratam, conteſtentur Pontifices, ſe paucis illis minùs in Deiparam piis, non inferre præiudicium. Poſſemus nos quoque, (vt Coquetij veſtigia relegam,) ſexcenta exempla addenſare, placitorum apud quoſdam in Scholis ſuis receptorum, & tamen abiectorum à Pontificibus, nihil moratis ſenſum vnius alicuius Scholæ, Arietem ſuum aſſectantis. Poſſemus, inquam nos quoque, talia aceruare; ſed breuitati nos item conſulimus. Quod verò Coquetius opponit, Doctores Societatis contra Rituale Romanum à Paulo V. propoſitum ſentire, calumnia eſt, quam aduerſarius nullo adducto exemplo firmauit; quia reuera nullum ſuppetebat. Catechiſmum Tridentinum, quem alij vocant *Romanum*, quia Romæ Paulo Manutio ſolam latinitatem ſuppeditante, à quodam Ordinis Prædicatorum confectum eſt, vt ſatisfieret menti Concilij Tridentini, quod tale aliquod opus conſcribi commendabat; verum eſt non eſſe vlli Catholico pro certa fidei amuſſi; imò eius auctorem non excedere auctoritatem Doctoris priuati, & non ſemel eſſe hallucinatum; quia Auctor ille dum nimiùm indulget priuatis ſuorum ſententiis, non pauca in illud opus intruſit, quæ meritò non probantur omnibus. Vt quod negat, diſtinctionem conſecrationis ac benedictionis panis & vini, vt Vaſquez notat tertia parte diſputat. 196. capite 1. & Gaſpar Hurtado diſp. 3. de Euchariſtia difficul. 6. Et quod de concurſu Dei, imo præcurſu ac præoperatione tradit, exponens primum Symboli articulum num. 20. Nec ex eo quod hic catechiſmus dicatur *Romanus*, ſequitur omnia quæ in eo traduntur, eſſe doctrinam Romanæ Eccleſiæ, nec poſſe à Catholicis abiici. Eodem quippè iure dici poſſet, *Onomaſticum Romanum*, eſſe doctrinam Romanæ Eccleſiæ, nec poſſe de ea dubitari. Itaque hîc poteſt vſurpari reſponſio data à Bernardo Gregorij Septimi Apologiſte, cum vrgeretur aduersùs eum locus ex Romano Pontificali, non illo libro Rituali, ſed alio hiſtorico de Geſtis Pontificum; in quo opere aliquid legebatur pro nullitate Sacramentorum à Simoniacis, & Hæreticis, vel excommunicatis miniſtratorum: cuius doctrinæ contrariam propugnabat Bernardus. Telum ergo ex eo libro petitum, quod amentatum putabatur, quia ex libro titulum Romani Pontificalis præferente ducebatur, ſic repellit Bernardus. [Ipſe etiam Romanus Pontificalis, vnde illa exempla protuliſtis, ſæpenumero non ita facienda, quàm facta, hiſtorica ſimplicitate præſcribit, nec ſolùm legitimas inſtitutiones, ſed & nonnullorum inconſideratas vſurpationes referre conſueuit.

Vnde non omnia, quæ in eo ſcripta leguntur, pro Eccleſiaſticis Sanctionibus recipere debemus, præſertim illa minimè, quæ à conſideratiſſimis antiquorum Patrum ſententiis, deuiare videmus.]

Extremus Coquetij excreatus, inſinuat reuocationem præſcripti in Rituali quod vrgemus; quam reuocationem apertè expreſſit, in ſua reſponſione alter Belga, Petrus de Fay, ad quem propterea veniendum eſt. Petrus ergò de Fay, in additiones ad 3. p. q.9 art.3. diſp.3. cum ſibi obieciſſet Rituale Romanum loco allegato, hæc verba habet. Iuuat enim, ne fides compendio referentis vacillet, ipſa eius verba exſcribere. [*Ad Rituale Romanum dico, quod ſtantibus reprobatione expoſitionis Suareſianæ, data decreto citato, aliiſque duobus decretis allegatis, nequaquam admitti debeat, aut poſſit. Imò planè hac in parte reuocatum & reprobatum cenſendum ſit. Quod verò non corrigatur, exiſtimo eorum, quorum intereſt, incuria, & negligentia, aut inaduertentia fieri.*] Decreta quorum meminit, ſunt ea quæ retulerat in fine corporis, ex Paulo V. 14. Iulij 1605. & Congregationis Inquiſitionis 20. Iulij 1605. ac 18. Auguſti eiuſdem anni: quibus interpretatio decreti Clementis Octaui à Suare aſſignata, dicitur non *ſubſiſtere*; & idcircò amouendam eſſe. Ex his ergo decretis colligit hic autor, præſcriptum ritualis de abſoluendo ægro qui obmutuit, ſi ſint qui de eius præuia diſpoſitione non retractata teſtentur, eſſe reuocatum ac reprobatum: quamuis negligentia, aut oſcitantia eorum ad quos attinet, præſcriptum illud non ſit mutatum, & rituale maneat incorrectum.

Hæc eſt frontis attritio, non ferenda in ſcriptore Catholico, nedum in Religioſo. Nam præterquam quod reſpuitur & conculcatur doctrina publicè à Pontifice propoſita omnibus ſacramentorum adminiſtris, tanquam ſana, & antiquo Eccleſiæ vſu probata, vt ipſe Pontifex diſertè & in actu ſignato conteſtatur; præter hanc inquam effuſionem contemptionis ſuper talem doctrinam de qua noxa ſatis actum eſt cum Coquetio; adiungitur noua petulantia in Pontificem, omneſque eius adminiſtros, cum dicitur, Rituale ex Cathedra à Pontifice Paulo propoſitum, eſſe poſtea reuocatum & reprobatum per decreta memorata, & incorrectionem perſeuerare ob negligentiam, aut incogitantiam eorum, ad quos attinet. At corrigere Rituale quoad doctrinam, de qua agitur, eſt ſolius Pontificis; ſicut eius ſolius eſt, proponere doctrinam fidei ac Sanctorum morum. Arguitur ergo Pontifex, oſcitantiæ aut incogitantiæ in re tanti momenti: ita vt non modò doctrinam tradiderit iter pandentem innumeris ſacrilegiis toto orbe ex vſu illius doctrinæ admittendis; ſed etiam ſinat per negligentiam, illud doctrinæ lolium perſeuerare in libro publico; atque adeò in praxi Eccleſiæ. Quod ſi ipſe Pontifex præ negotiorum mole (an etiam iuxta aduerſarium præ neſcientia,) cæcutiuit in re tam graui, & totam Eccleſiam ſpectante, adeóne alte ſterterunt à tot annis, tot ex officio vigiles ac excubitores: tot inquam Prælati doctrina præſtantes, tot Theologi ſacrarum Congregationum adminiſtri, vt nemo tantam labem deprehenderit; nemo ſi aduertit, de curanda correctione cogitauerit? Quis credat talia Religioſo viro & Catholico ſcriptori, excidere potuiſſe? Reuocatio porro Ritualis quam factam dicit, eſt omnino commentitia, & ſine conſideratione perperam iactata. Nam Rituale Romanum nouum, Pauli iuſſu editum primò eſt anno 1614. die 17. Iunij, quæ eſt dies adſcripta diplomati, primæ huic editioni præfixo. Decreta autem reuocatoria, quæ bonus iſte Dormitantius adducit, edita ſunt anno 1605. die 14. & 20. Iulij, nec non 18. Auguſti. Quomodo ergo decreta tot annis anteriora, potuerunt reuocare Rituale tanto poſt emiſſum? Recuſum poſtea eſt idem Rituale nullatenus mutatum, Romæ 1636. cum priuilegio Vrbani Octaui, quem mirum eſſet, reuocationem Ritualis latuiſſe. Itaque ad populum phaleras. Quomodo autem decreta illa quæ iſte contra Ritualis præſcriptum obiicit, probè cum rituali cohæreant; nec illud aut reuocauerint, aut quoquomodo infirmauerint, infra excutiam. Nunc ſat eſto, firmitatem argumenti ducti ab autoritate Ritualis Romani demonſtraſſe; eiúſque firmitatem, ſartam, & poſt prætenſas reuocationes conſtantem, aſſeruiſſe.

Capvt VII.

Ratio congrua in eiuſdem ſententiæ confirmationem.

IN re pendente à Chriſti voluntate, (cuiuſmodi nominatim ſunt Sacramenta,) vt conſtet quid ad ea validè conficienda exigatur, non ſunt quærendæ demonſtrationes; ſed duntaxat quærendum eſt quid tulerit Chriſti voluntas, & quæ fuerit eius inſtitutio; quod eruendum præſertim eſt ex ſenſu Eccleſiæ & vſu iam olim in ea recepto; attendendo item ad ſenſum Doctorum. Mirum ergo videri non debet, quod hoc loco, non recipiam proferre niſi rationem congruam; pro materiæ tamen ſubiectæ conditione idoneam: quales rationes in rebus moralibus debere ſufficere, Ariſtoteles quoque admonuit, initio Ethicorum.

Suppoſito igitur tam multiplici ſuffragio autoritatis, adducto in ſuperioribus, rationem congruam doctrinæ pro qua hic ſatagitur, eruo ex ſenſu Eccleſiæ atque Doctorum; qui ferre videtur, vt ex parte pœnitentis, ad Sacramenti adeò neceſſarij confectionem, aliud non exigatur, quàm vt concepto dolore de peccatis quæ admiſit, exponat ea, aperiátque conſcientiam quo meliori modo poteſt. Idcirco enim in variis euentibus admittitur confeſſio materialiter diminuta, nec niſi formaliter integra: quia ſupponitur, pœnitentem non poſſe plus præſtare; ſiue impotentia illa ſit phyſica, ſiue tantùm moralis. Ob impotentiam phyſicam, Nauarrus in ſumma c.21.n.36. Victoria in ſumma n.137. Valent. 3.p. d.7.q.11. punct.1. *in fine*, liberant obligatione confitendi, eos pœnitentes qui grauantur peccatis mortalibus non explicabilibus niſi per ſcripturam. Sed quia aliqui circa hoc tricantur, commodius eſt exemplum eius qui meminit in genere, ſe admiſiſſe peccatum mortale & hoc ita confitetur. Talis quippe debet abſolui, ex D.Th. in 4. d.21. q.2. art. 1. & 2. quia confitetur, vt poteſt. Simile exemplum eſt eius cui planè excidit peccatum quod admiſit, ita vt ne recolat quidem ſe aliquid graue & confeſſione expiandum admiſiſſe. Nihilominus eius confeſſio cum dolore extenſo ad omnes culpas, etiam latentes ſi quæ ſubeſſent, valida eſt ad abſolutionem illius latentis peccati comparandam. Cum enim principium moraliter operandi ſit cognitio præuia; ſi ſupponatur, prorſus deeſſe peccati abditi notitiam, impoſſibile eſt ſatisfacere legi mandanti expreſſionem peccati omnimoda obliuione contriti. Atque ita cum nulla lex obliget ad impoſſibile, ceſſat per accidens obligatio exponendi confeſſario tale peccatum; nec Deus, cuius omnes voluntates ſunt

ſunt rectiſſimæ, vitio vertet homini, quod eam culpam Sacerdoti non aperuerit, abſque cuius expreſſione, facit quicquid poteſt, ſi exponat omnia peccata quæ habet in conſcientia, vt loquitur Tridentinum ſeſſ. 14. c. 5. & Canone 7. id eſt, quorum habet memoriam. Fauet D.Tho. quodl. 1. art. 10. docens, hominem iuxta vſum receptum, teneri peccata ſua Sacerdoti ore aperire cum poteſt. Nota *cum poteſt*. Igitur non poteſt, ſatis eſt vt faciat quod poteſt. Exemplum impotentiæ moralis exoluentis peccatorum obligatione aperiendi diſtinctè aliquod peccatum, cernitur in euentu in quo homo iure timeat graue incommodum aut proprium, aut alterius quàm complicis, conſecuturum diſtinctam retectionem alicuius peccati in Confeſſione apud Sacerdotem. Præcepta enim poſitiua iuſta, & humanæ fragilitati acommodata, (cuiuſmodi ſemper ſunt quæ à Deo imponuntur,) non obligant, ſi ingruat magnum diſcrimen ex eorum adimpletione. Atque ita in talibus adiunctis, homo non vrgetur præcepto confeſſionis; quia poſitis illis adiunctis, cenſetur impotens ad confitendum; & quamuis prætermittat peccatorum expoſitionem adeò ſibi damnoſam, tamen cenſetur facere quod poteſt; quod vnum ab eo exigit Deus. Non immoror in his ſtabiliendis, quia rata ſunt apud omnes Theologos, exponentes Confeſſionis ſacramentalis integritatem, nullo prorſus refragante.

Quia ergo in negotio de quo agimus, pœnitens ſe gerens ſicut diximus, facit quod poteſt; & quod vnum potuit, non omiſit, nempe vrgere Confeſſarium vt aduentu ſuo opituletur, collaturus abſolutionem; merito coniectamus, Chriſtum, quia benignus ac miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia, ita inſtituiſſe hoc Sacramentum, vt ſalua præſentia Sacerdotis ad conferendam formam, cuius veritas eam præſentiam exigit; materia iudicij poſſit ab homine abſente ſubminiſtrari: quia plerunque infirmitas humana non patitur plus fieri. Et alioqui ſæpè contingeret, pœnitentem ex parte ſua rectè diſpoſitum, excidere æterna ſalute; Si nimirum attritus duntaxat de peccatis, ob quæ Sacerdotem euocari curauit, fraudaretur beneficio abſolutionis, per Sacerdotem iam præſentem impenſæ.

Neclenit iſtum dolorem, ex ſecutura, vel ſaltem iure timenda tot animarum clade meritò conceptum, malagma quod adhibet Aluarez 1. 2. d. 80. in difficultate attexta n. 49. dicens, ſi in tali euentu æger defectu abſolutionis damnetur, hoc eſſe per accidens, & iudicia Dei eſſe abyſſum multam: indéque exiſtere majorem vniuerſi pulchritudinem. Et eodem recidit, quod ait Franciſcus Dauila capit. 18. Sic cantari Deo miſericordiam, & iudicium: nec Sacramenta inſtituta eſſe, vt in quocunque euentu hominibus medeantur: ſed vt prædeſtinationi præſcientiæque diuinæ deſeruiant. Hæc nego ſatisfacere, & animum ſedare. Nam eadem planè ratione, abiici poſſet cura omnium planè exlegum, atque à Deo abalienatorum. Quod enim pereant, eſt per accidens; & inſcrutabili Dei iudicio, permittuntur verè in ſempiternum exitium, vnde efflorescit ſplendor diuinæ iuſtitiæ, & major mundi pulchritudo, iuſtis contra peccatores poſitis. Sicut igitur nihil horum obſtat, quo minùs omni ſtudio ſatagamus pro pereuntibus, admouentes eis remedia diuinitus prouiſa; ita neque aliquid obſtare debet, quominùs ex præſcripto tot canonum, opitulemur ægris oppreſſis, qui quod facere poterant præſtiterunt; & quod Chriſtus ad confectionem Sacramenti popoſcit, quantum in ipſis fuit, adhibuerunt. Inconſultò verò facimus, multiplicantes occaſiones ſuſcipiendi iudicia Dei tanquam abyſſum multam, & cantandi Deo miſericordiam, & iudicium. Id enim rectè habet, cum agitur de beneficio ſingulari, quod Deus non tenetur omnibus præbere: & aliquibus negat, ſiue in pœnam aliorum peccatorum, ſiue vt oſtendat diuitias gratiæ ſuæ in vaſa gloriæ. Quoad eá verò beneficia aliquibus deneganda, quæ Deus voluit omnibus eſſe in promptu; quale eſt beneficium expiationis per ſacramenta; immeritò recurritur ad Dei iudicia inſcrutabilia; ſed omnino ſunt admouenda facientibus quod in ſe eſt. Subolet autem fermentum illaudatum, quod dicebatur, *Sacramenta eſſe inſtituta, non vt in omnibus medeantur, homini; ſed vt prædeſtinationi præſcientiæque diuinæ deſeruiant*. Hoc, ſumptum vt ab aduerſatio ſumitur; nempe inſtituta eſſe Sacramenta, vt aliquando negatione ſacramentorum homo pereat, ferri non poteſt. Sed omninò dicendum eſt, Sacramenta eſſe inſtituta, quantum eſt ex Dei & Chriſti mente, vt medeantur nobis; & eatenus ſeruiant diuinæ de nobis prouidentiæ, quæ tam vtilia & diuina media prouidit, vt ij quibus applicarentur, ſalui fierent. Optat autem Deus, & intendit quantum eſt ex ſe, vt omnibus planè egentibus applicentur, dummodo præſtent quod ex parte ipſorum exigitur, vt ſanè fecerunt ij de quibus agimus. Nam ante oppreſſionem, adhibuerunt quod ab iis erat ſuppeditandum ad ſuſceptionem huius Sacramenti: nempe dolorem exteriùs inſinuatum, ſaltem in voluntate confitendi, patefacta ante deiectionem de ſtatū mentis, quæ patefactio fuit etiam accuſatio ſui, ſiue expreſſio peccatorum, qualis in eo ſtatu fieri potuit.

Non aſſero, ſolam voluntatem confitendi præciſè ſumptam, eſſe dolorem de peccatis, ſufficientem ad compactionem Sacramenti pœnitentiæ: Hoc enim falſum eſt, & iure negatur à Suare t. 4. 3. p. d. 20. ſ. 3. n. 8. Tamen ex ea voluntate confitendi exteriùs expreſſa, rectè præſumitur adiunctus ei voluntati dolor, ſaltem imperfectus, ſiue attritio: quia nihil procliuius eſt, quàm vt is qui vult confiteri, ſimul excudat dolorem de peccatis quæ deſiderat exponere. Sicut quamuis dolore quod quis de peccato ſuo non doleat, non eſt actus per ſe ſufficiens ad formandam ex parte pœnitentis confeſſionem, & conſequendam à Sacerdote abſolutionem; tamen ſanctus Bernardus, perſonam ſic ſe habentem voluit abſolui: quia præſumpſit, quamuis præ ſcrupulo & turbatione mentis talis perſona non putaret ſe dolere de ſuis peccatis, teneꝛa tamen de iis dolere: quia nihil facilius, quàm vt is qui dolet quod de peccatis non doleat, imponat ſibi; & imperceptibiliter de eis doleat. Idipſum ergo præſumitur in peccatore, qui priuſquam obmuteſceret, expreſſit confitendi voluntatem. Et idcirco in decretis cap. 5. adductis, expreſſio ſolius voluntatis confitendi, dicitur ſufficere ad impertiendam abſolutionem, ei à quo præ ægritudine, aliud extorqueri non poteſt.

Caput VIII.

Ad argumenta in contrarium propoſita capite 3.

MVLTO æſtu magnaque concitatione efferbuit Nugnus, in doctrinam de abſolutione præſentis, anteriùs confeſſi Sacerdoti abſenti, eo modo quo potuit in extrema neceſſitate: vocās eam doctrinā, *temerariā, ſcādaloſam, pernicioſam, & errori proximā*. Quam verborū illuuiē, haud iniuria quis in caput eius refuderit;

dicens doctrinam pro qua Nugnus tam feruidè certat, omnibus illis ſordibus dehoneſtari: cum manifeſtis Conciliorum atque Pontificum ſcitis ſupra adductis repugnet, & poſſit cedere in magnam animarum perniciem, quandoquidem negata abſolutione, quæ ex ſententia tam benè fundata liberè conferri poterat, miſeri ægri ſubito oppreſſi, æterni exitij periculo exponuntur, ſi fortè contritio perfecta deeſſet & graues noxæ præiacerent: quo periculo eos eximeret impenſa abſolutio, ſuppoſito quod ſint eius capaces, vt Concilia & Pontifices ſuperiùs adducti ſupponunt. Itaque Nugnus, hac ſua præcipitatione in grauanda tetris notis aliena doctrina, monſtrauit, quam dedeceat virum prudentem, præproperum de aliis iudicium; præſertim ſi debilibus nitatur argumentis, qualia planè ſunt, quæ ipſe, & gregales eius, intorquent in hac cauſa.

Argumentatur ergo in primis Nugnus, allegando Concilium Florentinum in *Tractatu de Confeſſione*, Attendat Lector ad opus nouum, nullibi, & nunquam hactenus viſum, ex Nugni officina nunc primum cuſum. Hac ſanè in re, oſtendit Nugnus, ſe eſſe autem oſcinem; & quæ ab aliis cantata audiuit, iterato canere, reipſa ſe non vidiſſe niſi alienis oculis Concilium Florentinum. Nullus enim eſt in eo Concilio Tractatus de Confeſſione. Sed bonus hic Homerus, paucas lineas de Confeſſione, inſtructioni Armenorum inſertas ab Eugenio Concilij præſide, vocat *Tractatum de Confeſſione*. Hoc nemo niſi in eo Concilio planè hoſpes dixiſſet; alioqui enim admittendum æquè foret, Concilium Florentinum edidiſſe Tractatus ſingulos de ſingulis Sacramentis itémque de Purgatorio vnum, & de primatu Romani Pontificis alium, ac denique de pleriſque aliis fidei capitibus de quibus informantur Armeni, totidem Tractatus emiſſi eſſent à Concilio Florentino, quot ſunt ea capita. Sed hanc leuiculam ceſpitationem, homini ſpinas metaphyſicas in rebus Theologicis, potiùs quàm Concilia conquirere ſolito, condonemus: intenti duntaxat, in argumentum quod ex Concilio Florentino eruit; quia aſtipulante Tridentino, tradit formam Sacramenti pœnitentiæ contineri verbis; vtique propriè dictis, ſiue ore prolatis. Hoc vltrò damus. Sed quid ad rem præſentem inde habetur? Nam forma Sacramenti pœnitentiæ, continetur abſolutione, quam verbis ore fuſis conferendam eſſe per Sacerdotem pœnitenti aſtantem, lubentes admittimus. Et idcirco mutus, (vt in altero argumento aſſumit Nugnus,) eſt incapax miniſterij excipiendarum Confeſſionum; nec vnquam in Eccleſia, ad hoc munus gerendum, eſt adhibitus. Hoc rectè ſtatuit Nugnus. Sed de hoc non eſt controuerſia hoc loco, cum tantùm agatur de expoſitione peccatorum, habente rationem materiæ reſpectu iudicij à Sacerdote proferendi; quam materiam ſufficit exhiberi per ſigna, ſiue doloris de peccatis, ſiue voluntatis confitendi, abſque verbis ore fuſis, vt patet ex muto; qui ſi conſcientiam mortalis peccati habeat, poteſt ac debet confiteri, vel per nutus, ſi ſatis ſint ad peccatorum expoſitionem, vel per ſcripturam, etiamſi ſola lex Eccleſiaſtica ad Confeſſionem vrgeret, vt aſſerunt Suarez t.4. 3. p. d.36.ſ.6. n.7. & Ægid. diſp.5. de pœnit. n.78. Itaque propoſita Nugni argumentatio, eſt planè extra rem. Id quod de pleriſque aliis argumentationibus ab eo aduerſatis, eſt ſtatuendum, vt legenti patebit. Abſurdè igitur, & extra chorum ſaltando, ex eo quod Confeſſio, ſumpta pro toto Sacramento pœnitentiæ, dicatur non poſſe perfici niſi verbis ad pœnitentem præſentem directis, (quod valet ratione formæ ſiue abſolutionis;) inferendum putauit Nugnus, confeſſionem ſumptam pro parte eiuſdem Sacramenti, ſe tenente ex parte pœnitentis; hoc eſt, pro ſola expoſitione peccatorum adhibenda à pœnitente; non poſſe quoque aliter confici, quam verbis ore fuſis, ad Sacerdotem præſentem directis. At magna eſt differentia, inter illa duo, vt ſæpè ſupra eſt demonſtratum.

Alia Nugni argumentatio, ducitur ex neceſſaria materiæ & formæ coniunctione atque præſentia, ſiue indiſtantia. Sed hoc argumentum, nimiùm quantum eneruе eſt. Non enim ſi in phyſicis materia & forma debent eſſe indiſtantes, & ſe contingere; neceſſe ſimiliter eſt, materiam & formam Sacramenti pœnitentiæ, ſimul & ſemel, & loco & tempore coëxiſtere, cum fieri poſſit, vt peccator antea & alibi confeſſus de peccatis, nunc hic abſoluatur à præſente Sacerdote, qui ſit pœnitenti vicinus, aut indiſtans: etiamſi materia proxima, de qua ferendum eſt iudicium per abſolutionem, hoc eſt expoſitio peccatorum dolore formata, ſaltémque in voluntate confitendi comprehenſa, anteceſſerit, nec phyſicè coëxiſtat Sacerdoti; Sacramentum enim eſt artefactum morale, non compoſitum phyſicum. Vnde ſufficit, vt inter proximam materiam eius & formam, ſit præſentia moralis: dummodò ſit vera & phyſica præſentia inter ſubiectum remotum formæ, & ipſam formam, eiúſque autorem: hoc eſt, inter pœnitentem, ad quem forma iudicialis à Sacerdote prolata verbis phyſicam præſentiam exigentibus dirigenda eſt; & inter Sacerdotem abſoluentem. Eſto enim ſententia iudiciaria in foro humano, poſſit aliter quàm voce ad præſentem reum directa, à Iudice eidem præſente aut indiſtante proferri: Tamen perpetuus Eccleſiæ vſus, & conſtans traditio docet, Chriſtum Sacramenti pœnitentiæ inſtitutorem in forma iudicij, noluiſſe hac in re iudicium ſacramentale aſſimilari humano iudicio. Quare argumentum Nugni, de neceſſaria materiæ & formæ indiſtantia, euaneſcit. Quod ſi materia Sacramenti pœnitentiæ, ſtatueretur homo pœnitens; ſic quidem verum eſſet, formam & materiam huius Sacramenti debere eſſe indiſtantes; non quidem ita vt interueniat contactus phyſicus, ſed ita vt verba abſoluentis ita dirigantur ad pœnitentem, vt ſolet fieri in collocutione amici cum amico, quæ eſt præſentia aliquatenus phyſica, ſed citra contactum; atque adeò aliquatenus etiam moralis. Ea tamen vſurpatio materiæ Sacramenti pœnitentiæ, pro ſubiecto abſolutionem recipiente, eſt planè inſolita Conciliis, atque Doctoribus; à quibus materia Sacramenti ex parte pœnitentis, aſſignatur in eius actibus internis, & externis circa peccata, de quibus fertur à Sacerdote iudicium. Quid quod, ſi ea notio materiæ Sacramenti pœnitentiæ pro ſubiecto abſolutionem recipiente admittatur, neque ſic vrgeremur argumento, fundato in neceſſaria formæ & materiæ propinquitate, quia admittimus ſolam abſentiam confitentis, ſiue aperientis peccata, in euentu ſummæ neceſſitatis: non autem abſentiam eiuſdem recipientis abſolutionem, quæ non niſi præſenti impendi poteſt. Quod autem ſuam hanc confitentis & abſoluentis indiſtantiam, à Clemente Octano eſſe definitam tanquam neceſſariam contendit Nugnus, poſtea excutiam.

Argumentabatur inſuper Nugnus, aſtipulante Aluarez, ex perpetuo vſu Eccleſiæ qui ſemper tulit, vt confeſſio, id eſt, expoſitio ſacramentalis peccatorum, fiat ſoli Sacerdoti, & quidem ſecretò: quorum nihil cadit in peccatorum expoſitionem per literas, vel per internuncium: quibus commiſſæ

confeſſiones noxarum, paterent ſacrilegæ euulgationi, cui Christus non eſt cenſendus voluiſſe præbere aditum; ſic inſtitura ſacramentali peccatorum expoſitione, vt poſſet in abſentia perfici. Itaque de expoſitione illa ſoli præſenti Sacerdoti facienda, habetur mandatum diuinum; inde à Nugno confirmatum, quod Rex Caſtellæ Ildephonſus cognomento, *Sapiens*, vetuerit, confeſſionem per literas aut internuncium fieri. Miror hanc Nugni argumentationem. *Interdixit Rex Caſtella, confeſſione per literas, aut internuncium: Ergo eſt ea de re mandatum diuinum.* At neque Reges Caſtellæ Dij ſunt, nec leges eorum mandata diuina. Imò mirum eſt, à tanto Magiſtro allegari legem ciuilem, in negotio de Sacramenti confectione; cum nihil Regibus feratur aut metatur in rebus ſacris, cuiuſmodi maximè ſunt Sacramenta. Indubitatum igitur eſto, Regem illum, quia ſapiens fuit, noluiſſe in res ſacras falcem immittere: quod Facundus cum Iuſtiniano agens validè improbat; & meritò, vt monſtratum eſt alio loco. Quod autem reuera voluit Rex Ildephonſus, nihil incommodat cauſæ noſtræ. Tantùm quippè voluit firmare lege ſua, Eccleſiaſticam conſtitutionẽ interdicentem confeſſione, id eſt integro pœnitentiæ Sacramento, per internuncium literaſve confecto. At nos tantùm agimus de parte Sacramenti, ſe tenente ex parte pœnitentis; hoc eſt expoſitione duntaxat peccatorum, facta Sacerdoti abſenti, cum vrget grauiſſima neceſſitas; reiecta totius Sacramenti celebratione inter abſentes: quia Sacramentum ſic ſumptum, comprehendit abſolutionem, quæ dirigenda neceſſariò eſt ad ſolum præſentem, ſeque ſiſtentem iudicio confeſſarij, iuxta phraſim Concilij Tridentini: ex qua item argumentabatur aduerſarius, confundens ſæpenumero confeſſionem ſumptam pro toto Sacramento, quod inter abſentes perfici non poteſt, cum confeſſione ſumpta pro ſola peccatorum expoſitione, quæ in neceſſitate poteſt abſenti fieri. Et ex hac confuſione, naſcitur alia, ab aduerſario item inducta: nempe quod Autores pleroſque tanquam nobis aduerſantes allegat, qui tamen non aduerſantur, cum negant confeſſionem per litteras, ſumptam pro toto Sacramento: aut cum improbant confeſſionem ſumptam pro expoſitione peccatorum, ſi abſenti fiat extra neceſſitatem grauiſſimam. Damus enim, & Sacramentum totum pœnitentiæ non poſſe inter abſentes perfici; & ſolam neceſſitatem ſummam ſuffragari expoſitioni peccatorum factæ abſenti per internuncium aut literas.

Aliud argumentum à Nugno & Aluare inſinuatum, diſtinctè autem expreſſum à Diana, poſt alios ab Aluare adductos, erat; Confeſſionem ſumptam pro expoſitione ſacramentali peccatorum, eſſe actum perſonalem, æquè ac abſolutionem: ac proinde non poſſe per alium obiri, ſed tantùm poſſe præſenti à præſente fieri. Ita tamen hoc intelligunt autores prædicti, vt ſufficiat expreſſionem doloris concepti de peccatis, & voluntatis ea confitendi, quæ eſt virtualis eorumdem expoſitio, fieri Sacerdoti in ægri præſentia, ab iis qui affuerunt, cum æger voluntatem ſuam aperuit. Huiuſmodi enim teſtes, referentes quid æger præſtiterit & voluerit, ſupplent ipſius perſonam, & partes eius obeunt; quod ſufficit vt expoſitio peccatorum dicatur fieri præſenti. Hæc tamen argumentatio, videtur eſſe hominum difficultate impeditorum, & meritò ab Aluare num. 53. repudiatur. Imprimis verò qui ſic differunt, non loquuntur cohærenter. Nam ſi verum eſt, (vt ipſi contendunt,) Confeſſionem ſiue expoſitionem ſacramentalem peccatorum, eſſe actum eſſentialiter perſonalem, nec poſſe committi alteri, quomodo admittunt, Confeſſionem fieri à teſtibus, qui Sacerdotem præſentẽ, docent quę fuerit pœnitentis voluntas atq; diſpoſitio? Abſurdè præterea aſſumitur, depoſitionem teſtium eſſe partem Sacramenti pœnitentiæ: Sic enim Sacramentum, per vitium ac indiſpoſitionem teſtium, vitiaretur. Incongrue item exigitur, vt teſtimonium de ægri diſpoſitione, perhibeatur Sacerdoti præſentia ægri; ita vt ſi in anteriore cubiculo, vel in via, priuſquàm Sacerdos domum ſubeat, teſtes edoceant Sacerdotem quæ fuerit ægri diſpoſitio, priuſquam ſtatu mentis excideret, nulla ſit futura abſolutio. At hoc parum appoſitè depoſcitur. Quid enim refert, quod Sacerdos ſtatum ægri addiſcat coram ipſo ægro extra ſe conſtituto, vel procul ab eo, perinde ſe habente in præſentia & in abſentia Sacerdotis? Ratio enim ob quam exigitur teſtimonium, eſt vt Sacerdos non agat cæco modo; ſed conſtet ipſi, interfuiſſe ex parte pœnitentis, quod neceſſarium eſt ad Sacramentum conſummandum, quando ægro præſens fuerit. Ad hoc autem eſt planè impertinens, quòd æger aſtet, vel procul abſit deponẽtibus teſtib9, dummodò ſupponatur remanere ſemper in eodem ſtatu, vt ſanè ſupponimus eum manere. Præterea in decretis ſupra adductis, limitatio illa teſtificationis in ægri præſentia, prætermittitur: ſed abſolutè dicitur, ſi Sacerdos euocatus ad abſoluendum ægrum, deprehenderit eum planè iam impotentem ſui, debere illum abſoluere, intuitu præuiæ voluntatis confitendi, de qua conſtat teſtificatione eorum qui affuerant. Neque vel in decretis prædictis, vel apud vllum Doctorem antiquum, qui hoc punctum verſauerit, mentio eſt teſtificationis ferendæ in ægri præſentia: ſed hæc conditio, appoſita duntaxat eſt, cum viſa eſt intercludi omnis alia via conciliandi ſcita illa Conciliorum, & Pontificum, cum nupero Clementis decreto, de quo poſtea. Itaque veriſſimum eſt, eatenus ſacramentalem expoſitionem peccatorum eſſe actum pœnitentis perſonalem, quatenus ipſe eſt qui confitetur, non autem nuncius, aut tabellarius, vel qui teſtantur de eius anteriore voluntate. Sicut interpres qui interdum adhibetur, vt ſtatus pœnitentis innoteſcat confeſſario, reuera non confitetur: ſed is, qui quod lingua exotica confeſſario ignota vtatur, ipſum adhibuit. Et ſimiliter procurator qui adhibetur ad contrahendum matrimonium cum abſente, non contrahit ipſe matrimonium; neque enim tradit poteſtatem in corpus ſuum, aut eam à muliere accipit: ſed omnem operam nauat alteri, cui eſt ſuffectus, vt per ipſum contrahat matrimonium. Idem ergo contingit in euentu propoſito, quoad Sacramentum pœnitentiæ, interpoſito nuncio, aut teſte præteritæ voluntatis. Et quod Aluarez, ſubueritus hanc matrimonij inter abſentes celebrati, & pœnitentiæ paritatem, negat Sacramentum verè contrahi inter abſentes per procuratorem; non eſt quod nos remoretur: cum veritas & indiſſolubilitas matrimonij, per procuratorem vel internuncium celebrati, agnoſcatur capit. finali de procurator. in 6. & multipliciter aſtruatur à Sanchez l. 2. de Matrim: diſp. 11. n. 27. Baſilio Poncio l. 2. de Matrim. cap. 10. Ægidio 3. p. diſp. 24. dub. 2. & Hurtado diſp. 3. de Matrim. diffic. 15. qui idem addunt de matrimonio per Epiſtolam contracto. Quin etiam, negare quod Matrimonium per procuratorem ſit Sacramentum, temeritatis damnat Soto in 4. diſtinctione 27. quæſt. 1. art. 3. & reprobare tale matrimonium, eſſe nouum ac inauditum, ait Catharinus l. 5. contra Caietanum.

Caput IX.

Sigillatim ad argumentum ex decreto Clementis Octaui contra confeſſionem per literas, vel internuncium.

Præcipuvs aries quem Nugnus ore grandicrepo admouet aduersùs expreſſionem Sacramentalem peccatorum abſenti factam, & quem Aluarez, Coquetius, Dauila, & alij nuperi contra doctrinam, pro qua hîc ſatagimus, ſollicitè intentant; eſt decretum Clementis Octaui latum 20. Iunij 1602. ex quo Nugnus infert, non modo excluſionem, & profligationem cuiuſvis alterius confeſſionis per literas, & internuncium; ſed etiam nominatim eius quam examinandam præſertim ſuſcepimus, de ſubito obmuteſcente, qui priùs Confeſſarium euocaſſet. Ait igitur Nugnus, Clementem & expreſsè & formaliter determinaſſe, temerarium eſſe ac falſum, & ſcandaloſum, aſſerere, quod poſſit abſolui infirmus iam priuatus ſenſibus, etiamſi priùs, dum eſſet ſui compos, vocari curaſſet Sacerdotem, & ſignis externis ſuum de peccatis dolorem, & ſuam de eis confeſſario exponendis voluntatem expreſſiſſet; deque hac eius voluntate teſtimonium perhibeant qui affuerant. Hanc enim fore confeſſionem per internuncium à Clemente damnatam, affirmat Nugnus, non abſque ſtomacho in Suarem t. 4. 3. part. diſp. 21. ſ.4. auſum dicere, eam eſſe ſententiam communem, cui ipſe quoque Suarez adhæret.

Vt huic argumento ſatisfiat, referendum in primis eſt, ipſum Clementis decretum, latum in Congregatione Inquiſitionis in monte Quirinali habita, coram ipſo Pontifice, anno illo 1602. Iunij 20. Verba decreti ſunt. *Propoſita quæſtione, vtrum liceat per literas ſeu internuncium, Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere: Sanctiſſimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis & Reuerendiſſimis DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus maturè ac diligenter conſiderata: Hanc propoſitionem; ſcilicet, licere per literas ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus vti falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnauit ac prohibuit: præcepitque ne deinceps iſta propoſitio in publicis, priuatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur; néve vnquam, tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur.* Subdit multam excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ, & ſoli ipſi Pontifici extra mortis articulum reſeruatæ; aliarúmque pœnarum pro arbitrio infligendarum, in eos qui ſecùs fecerint. Obſeruat porrò Nugnus circa hoc decretum, ex eo haberi, quod quanquam Pontifex doctrinam illam quam damnat, vocauerit duntaxat *falſam, temerariam, ſcandaloſam, & in nullo euentu probabilem*, poſſit tamen adhuc terrioribus notis inuri; cum in decreto dicatur, eam doctrinam *ad minus* notari vt talem. Nam eo ipſo quod eſſe *ad minus* talis, affirmatur; inſinuatur plus tali ſub eo vlcere premi, quod alia ſeueriore cenſura educi queat. Addit item Nugnus, ex hoc decreto haberi, doctrinam in eo damnatam, nunquam fuiſſe probabilem, & ſemper habitam eſſe in Dei Eccleſia temerariam; perſtringítque Suarem, eo quod t.4.3. p.d.19.ſ.3. ſcripſerit, ſententiam à Pontifice damnatam, ante damnationem fuiſſe probabilem. Et quanquam Suarez, aliquos autores Clemente anteriores pro ea ſententia adducat, & aliquas rationes, quas putat potuiſſe illi tunc temporis probabilitatem conciliare; nihilominùs contendit Nugnus, defuiſſe ſemper probabilitatem illi ſententiæ; quia neque auctores qui pro ea adducuntur, loquuntur apertè: neque rationes, quibus eadem ſententia fulcitur, ſunt reuera idoneæ, imò ne probabiles quidem ſunt, & nullo prorsùs veritatis colore obducuntur. Sic ſtatuit Nugnus, de omni planè Confeſſione per literas vel internuncium; comprehenſo euentu, de quo S. Leo, in quo Sacerdos euocatus ad audiendum moribundum iam de nullo peccato confitentem, nec exteriùs per ſigna coram ipſo Sacerdote dolentem, ob præcluſum loquelæ vel etiam rationis vſum, impendat tali ægro abſolutionem.

Liquet, magnam eſſe Nugni concitationem in ſententiam propoſitam: quandoquidem eam quoad omnes modos, quibus proponi poteſt, etiam quoad eum qui à S. Leone, & à Conciliis ſupra adductis deciſus eſt, negat vnquam fuiſſe probabilem. Cæcutiuerunt ergò tam multi DD. qui ei ſententiæ quoad varios modos, in quibus poteſt habere locum, adhæſerunt ante Clementem, ac etiam poſt eum, in ſenſu quem infra exponam. Et nominatim in modo deducendi eam ſententiam ad praxim, circa quem eſt reſponſum S. Leonis, cœcutiuit ipſe S. Leo tradens ex cathedra; (nam ex calce Epiſtolæ conſtat non fuiſſe reſponſum priuatum;) doctrinam circa ægros ſubitò obmuteſcentes ſeruandam, quæ ne probabilis quidem vnquam fuerit, & nullo prorsùs veriſimilitudinis colore obducatur. Nam Conciliorum Carthaginenſis & Arauſicani, idem quod S. Leo tradidit ſtatuentium, minor erit cura Nugno; qui perſpectum habeat, Concilia Prouincialia, (cuiuſmodi illa fuerunt,) errare poſſe. Vt tamen non vrgeam, an illa Concilia fuerint à Pontifice confirmata, in quo euẽtu facerent certam fidem; incredibile videtur, pleroſque ſapientiſſimos Epiſcopos, qui illis Conciliis interfuerunt, adeò exoculatos fuiſſe, vt ſententiæ alicui inhæſerint, eamque in publica praxi Eccleſiæ eſſe voluerunt, nulla, ac ne probabili quidem ratione permoti. Ac ne S. Hilarij Arelatenſis, qui Concilio 1. Arauſicano præfuit, ſapientiam inſignem vrgeam, qua fronte Nugnus de duobus Concil. Carthaginenſibus, quibus S. Auguſt. ſubſcripſit, aſſerere audebit, ea ne probabilem quidem habuiſſe rationem, ſtatuendi quod ex illis retulimus, de abſoluendo Sacramentaliter, eo qui ſubitò obmutuiſſet, ſi qui aderant de eius præuia voluntate confitendi, teſtimonium, ferant? Itaque nullo modo probabile, ſed planè reprobum habendum eſt, quod effutiuit Nugnus, de nulla vnquam probabilitate doctrinæ, quàm vult à Clemente Octauo damnatam, comprehenſo euentu illo de obmuteſcentibus ſubitò, poſt expreſſam confitendi voluntatem. Et quamuis daremus, eam doctrinam quoad omnes modos, quibus proponi poteſt, fuiſſe à Clemente damnatam: nihil tamen vetaret, potuiſſe modos illos dicendi, omnes, aut aliquos, ante damnationem, aſſeri cum probabilitate. Multa enim, affuſa maiori luce improbantur ſequentibus temporibus, quæ priùs poterant videri probabilia: eo quod viris doctis probarentur, nec deeſſet rationis veriſimilis tectorium, & tamen reipſa ſordetent falſitate. Variis exemplis hoc illuſtrat Gillius lib. 1. cap. 13. num. 2. v. g. olim erat ſub opinione, an habitus gratiæ infunderetur paruulis in baptiſmo: nec

nec Concilium Viennenſe, vt habetur cap. *maiores* de baptiſmo, ſententiam id affirmantem, approbauit, niſi vt probabiliorem. Nunc autem poſt Tridentinum ſeſſ. 6. can. 11. contraria ſententia, quæ priùs erat probabilis, ſpoliata eſt omni probabilitate, quia in hæreſim tranſiit. Similiter graues quidam Doctores, confirmationem, & vnctionem extremam, per Apoſtolos inſtitutas dixerunt, non abſque probabilitate, qua ea ſententia nunc caret, quia Concilium Tridentinum, contrarium definiuit. Potuit ergò doctrina à Clemente damnata, eſſe probabilis ante eam damnationem. Quod autem Nugnus, in eadem doctrina quam prætendit à Clemente damnatam, plus veneni latere vult, quàm notæ à Pontifice inuſtæ ferant, ex abundantia concitationis dictum eſt. Nam illa verba decreti, *ad minus*, non ſonant plus vitij introrſum latere: ſed quod iſtud expreſsè ſignatum ſubſit, negari non poſſe; ſiue plus mali reipſa lateat, ſiue non lateat.

Hac proluſione ad argumenti propoſiti enodationem præmiſſa, ſubiiciendum eſt, quid Suarez reſpondeat ad argumentum propoſitum, ductum ex decreto Clementis. Ait ergò Suarez, decretum Clementis ferire duntaxat copulatum ex duplici membro; quod copulatum complectitur abſolutionem abſentis; ita vt non damnetur diuiſim vtrumque membrum propoſitionis ibi reiectæ, ſed duntaxat totum complexum, quod ratione vnius ſui membri poteſt ſordere falſitate; quantumuis ſeorſim, alterum illorum membrorum poſſit nitere, & labe vacare. Nam cum Marci X. dicitur, *qui dimiſerit vxorem ſuam, & alteram duxerit, adulterium committit ſuper eam*, certum eſt, dimiſſionem vxoris iuſta de cauſa, non damnari adulterij; ſed tantùm quod altera ducatur, ſuper quam verum eſt committi adulterium. Similiter hæc propoſitio, *homo eſt animal rationale, & habet ſibi connaturalem diuinam gratiam*; quoad primum membrum, vera eſt, & labis pura; quamuis ratione ſecundi membri ſordeat hæreſi. Pontifex ergò in re noſtra, damnans propoſitionem ex duplici membro contextam, non intendit vtrumque eius membrum ſeorſim ſumptum ſubiacere cenſuræ, à ſe intortæ: quia iuxta Sanctum Thomam in 1. diſt. 14. quæſt. 1. artic. 1. ad 5. ſufficit ſi copulatum ex vtroque membro coaleſcens, ratione ſaltem vnius membri ſordeat falſitate, ſitque damnabile. Porrò Clementem ſpectaſſe totum copulatum, complexiuè non diuiſiuè, inde colligit Suarez, quod Clemens ſemper loquitur de aſſertione à ſe improbata, tanquam de vna propoſitione. *Hanc* (inquit,) *propoſitionem; ſcilicet, licere per literas, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata Sacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem percipere, damnauit, ac prohibuit.* Toto reliquo decreto, agitur de vna propoſitione: ac proinde illud *&*, quo duo membra improbatæ doctrinæ vinciuntur, non ſumitur diuiſiuè, ſed complexiuè: potéſtque verum manere, quod nemo poſſit confiteri per literas aut internuncium Sacerdoti abſenti, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere; quamuis verum ſit, poſſe quempiam in aliquo euentu, exponere peccata ſua Sacerdoti abſenti; conſecuturus poſtea abſolutionem ab eodem iam præſente. Ita quidem ad argumentum propoſitum, Suarez.

Reponit Nugnus, *hanc explicationem eſſe Summulaſticam, & puerilem, & firmari argumentis prorſus impertinentibus; & magis impertinens eſſe, ad illa reſpondere; cum ſummus Pontifex, viuæ vocis oraculo mentem ſuam explicuerit, vt conſtat vniuerſali Eccleſiæ.* Et agens de neganda abſolutione ægro qui ſubitò obmutuerit, contendénſque expoſitionem peccatorum; & abſolutionem; tanquam materiam; & formam eiuſdem artefacti Sacramentalis, poſcere eſſentialiter coëxiſtentiam, & temporis ac loci ſimultatem; *Totum hoc* (inquit,) *continetur expreſsè in citato decreto, & explicuit poſtea ſummus Pontifex viua voce; vt ſcit vniuerſalis Eccleſia.* Ioannes item de Chappeauille Tract. de adminiſt. Sacramen. temp. peſtis cap. de Sacramento pœnitent. quæſt. 30. refert ſe accepiſſe à DD. Louanienſibus Ioanne Clario, & Fabricio, Cardinalem Bellarminum dixiſſe, mentem Clementis fuiſſe, damnare diuiſiuè vtrumque membrum propoſitionis in decreto ſuo expreſſæ. Aluarez quoque, in reſponſionem ex Suare adductam, valdè efferueſcit diffic. ſæpè citata n. 34. & 35. eo quod (vt ait,) Clemens apertè damnet vtramque partem diuiſim. Et verò iuxta Aluarem, in rigore ſermonis, particula *&*, non ſumitur complexiuè, niſi ponatur à parte ſubiecti, & illi correſpondeat verbum pluralis numeri; vt in hac propoſitione, *quatuor & tria, ſunt ſeptem.* quæ verè eſt de ſubiecto copulato, cui reſpondet verbum pluralis numeri. At in propoſitione damnata; quia eſt copulatiua, & improbata eſt vt copulatiua, damnatio cadit diuiſim in vtrumque membrum: alioqui ſicut Suarez poſterius duntaxat membrum admittit eſſe diuiſim damnatum, non item primum: ita alius poterit contendere, ſolum primum membrum eſſe damnatum, non autem ſecundum. Addit denique Aluarez, Clementem præcipuè damnare voluiſſe primum membrum; quia de eo potiſſimùm fuerat interrogatus: quippè de quo ſolo mota erat controuerſia. Coquetius capite quinto inſuper addit, Pontificem per decretum ſic explicatum, fieri ridiculum; quia neſciretur quod voluiſſet definire; ac proinde concludit; fatendum eſſe, *&*, in decreto Clementis, ſumi prò *vel*, vt ſæpè aliàs iuxta Albericum in Lexico, & Caluinum in eadem voce: conſtátque ex l. *cum quidam* C. de verbor. ſignific. & ex l. *ſæpè* ff. eodem.

Manifeſtiſſimum eſt, reſponſionem à Suare propoſitam, valdè anxios habere aduerſarios, cum tantoperè aduersùs eam commoueantur. Et Nugnus quidem qui ſolis contumeliis agit, leniendus eſt ea Origenis allocutione ad Celſum, contumelioſum Epicuræum l. 1. *in ipſo fine.* [Maledicta conuitiáque iaculari, non eſt diſputatoris, ſed plebeium & indignum Philoſopho vitium, ac furoris indicium; cum deberet rem propoſitam examinare candidè, & quantum fieri poteſt, nihil alienum ab ea dicere.] Deſpuenda ſunt iſta, non imitatione exprimenda ſapientibus. Conſilium eſt Iuliani Imperatoris Orat. 6. admonentis, à præſtantibus Philoſophis, (quales ipſe exhibet Cynicos,) illuuiem verborum probroſorum qua perfundebantur ab inſipientibus, non ſecus fuiſſe floccifactam, quàm catulorum ad iudicialium baſilicarum, vel Scholarum fores, fœdum profluuium. D. verò Auguſtinus, cur à reponendis Petiliano pecori maledicentiſſimo, conuitiis abſtineret, & quæ hæreticus ille profuderat, nihil ducere ſatius exiſtimaret illud ſapienter retulit; *Si vellem maledictus maledicta rependere, quid aliud quàm duo maledici eſſemus!* Itaque Nugnum dimittamus in ſuo verborum cœno. Quod autem ſemel & iterum ingerit Pontificem poſtea viuæ vocis oraculo mentem ſuam aperuiſſe, & iuſſiſſe folium quo reſponſum huiuſmodi continetur, amoueri, vt ſcit vniuerſalis Eccleſia; diluendum eſt, reſpondendo, ſi is Pontifex, de quo agit Nugnus, fuit Clemens (vt ſanè fuit, iuxta Nugnum, aſſe-

rent.

rentem cum poſtea explicaſſe ſuum decretum,) conſtat totam Eccleſiam ignorare hoc eius oraculum. Imò teſte Archiepiſcopo Armachano, Pontifex Clemens explicuit poſtea ſuum decretum; ita vt non non comprehenderit euentum, de quo egerat S. Leo, atque adeò de quo Suarez præſertim agebat, & à Nugno abſurdè reiicitur, fingendo Pontificia oracula, quæ ipſe ſolus ſcit, & nullus prætere a. Nec ſingulare eſt in hac materia, vt ab iis quorum intereſt, multa referantur prodita viuæ vocis oraculo à Pontificibus, de quibus ipſi ne cogitarunt quidem. Exempla complura ſignant Franciſcus Annatus in quæſtione hiſtorica de auxiliis, ſubtexta operi de ſcientia media, & Ioannes Martinez de Ripalda tomo 2. de ente ſupernaturali diſput. 113. ſect. 8. 11. & 13. Et addendum eſt, luculentum viuæ vocis oraculum Vrbani VIII. à Hyacintho Coquetio, cum quo agimus, ex ioculari relatione nobis comperta, proximis hiſce annis vulgatum, in opere *de viſceribus maternis B. Mariæ erga Ordinem Prædicatorum*. Refert enim bonus hic Coquetius, teſtatum eſſe Vrbanum, viuæ vocis oraculo, faciem Thomæ de Lemos, abs ſe viſam radiis promicantibus præfulgentem, quoties ille de auxiliis diſputaret; conteſtante Deo, doctrinam, pro qua ipſe Lemos certabat, de gratiæ motionibus humanæ voluntati ineluctabilibus, cæleſtem eſſe: quæ narratio ab ipſo Vrbano mendacij reuicta eſt, & liber ille Coquetij fabulini, iuſſus proſcribi. Itaque de viuæ vocis oraculo, quod à Clemente emiſſum refert Nugnus, fideiuſſorem poſtulamus, pace eius ſalua; quia huiuſcemodi Clementis oraculum, ſolus Nugnus ſcit, & tota Eccleſia ignorat. Atque ita vniuerſus Nugni fragor, in reſponſionem à Suare aſſignatam ad Clementis decretum, euaneſcit. De teſtimonio item Bellarmini, quod nullus refert niſi hoſtis, vel ſuſpectus, facilè dicitur, Ioannem Chappeauille nudè & ſimpliciter retuliſſe quod acceperat, quamuis relatio eſſet abſque fundamento. Certè in contrarium eſt, quod Bellarminus liquidò teſtatus eſt, mentem Clementis fuiſſe, non diſcrepare à S. Leone, idque diſertè aſſeruiſſe Clementem; qui tamen cum S. Leone collideretur, ſi vtrumque illud membrum propoſitionis damnatæ, voluiſſet diuiſim improbare. Quare reſponſio data à Suare, ad argumentum ductum ex decreto Clementis, non eſt euerſa à Nugno.

Nec fortiùs aduersùs eam egit Aluarez; aſſumit enim quod probandum eſt, & aliqua aſſuit à vero aliena. Quod enim aſſumit, Clementem apertè damnare vtramque partem diuiſim, idipſum eſt, quod probare oportuerat, non autem vt per ſe euidens aſſumere. Clementem verò fuiſſe præcipuè interrogatum de expoſitione peccatorum facta per literas, Clemens ipſe negat; aſſerens in decreto, fuiſſe propoſitam quæſtionem, de confectione integri Sacramenti pœnitentiæ per abſentes. Magna item ſcandala & pericula expoſitioni illi peccatorum adiuncta, quæ præcludere voluiſſe Clementem, ait Aluarez; nunquam verè ſunt oborta; (nunquam enim auditum eſt, talem peccatorum expoſitionem, fraudi aliquibus fuiſſe:) & dato quod verè oborta eſſent, non plus eſſent adſcribenda illi modo exponendi peccata, quàm tribuantur expoſitioni vocali, ea ſcandala quæ oriuntur, cum Sacerdos nequam immani ſacrilegio retegit pœnitentis confeſſionem. Itaque gratis fingitur, Clementem præcipuè intendiſſe, euertere incommoda vulgationis, cui ea expoſitio peccatorum ſuaptè natura eſt obnoxia; cum reuera tantùm intenderit, proſpicere inualiditati totius Sacramenti pœnitentiæ, inter abſentes celebrati, cum clade animarum, ex falſa ſuppoſitione quod Sacramentum poſſet eo modo peragi, vt ferebat multorum Thomiſtarum & aliorum quorumdam Doctorum ſententia.

Iam quod addebat Aluarez, particulam *&* in rigore ſermonis ſumi complexiuè, niſi ponatur ex parte ſubiecti, eique correſpondeat verbum pluralis numeri; hoc inquam, ſi verba Nugni vſurpanda eſſent, diceretur *ſummuliſticum, & puerile*. Sed abſtinendo ea verborum illuuie, dicendum eſt, falſitatem huius impugnationis, patere ex illo Chriſti effato apud Marcum, *ſi quis dimiſerit vxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium facit ſuper eam*. Vbi propoſitio *&*, non ponitur ex parte ſubiecti, aliter quàm in propoſitione damnata in decreto Clementis: nec ei coniunctioni à Marco adhibitæ, correſpondet verbum pluralis numeri: & tamen *&*, ſumitur complexiuè, non diuiſiuè. Idem cernitur in hac propoſitione damnabili, *licet dare mutuum infideli, & aliquid ab eo vltra ſortem accipere*, vbi coniunctio *&*, ſumitur complexiuè; ita vt ſecunda tantùm pars propoſitionis, ſi diuiſim ſumatur, damnari debeat. Et tamen coniunctioni *&*, non correſpondet verbum pluralis numeri; nec ponitur ex parte ſubiecti, ſed vinculat vtramque enunciationem partialem, reſpectu totalis, copulatæ, ex duabus integratæ. Idem ergò cernitur in propoſitione à Clemente damnata. Nec valet quod addit Aluarez; ſi *&*, in ea damnatione ſumatur complexiuè, fas fore vtrumque propoſitionis membrum ſeorſim ſumptum admittere: ita vt quemadmodum expoſitio peccatorum poteſt iuxta Suarem fieri per literas, non obſtante decreto; ita poſſit quoque abſolutio, de qua eſt alterum membrum, conferri per literas. Hoc dico non valere: quia per collationem abſolutionis, conſummatur totum Sacramentum ex peccatorum expoſitione moraliter perſeuerante, & iudiciali forma contextum. At confectio totius huius Sacramenti per literas, eſt damnata: quia non cohæret cum veritate formæ: quod incommodum non vrget Sacramentalem peccatorum expoſitionem abſenti factam per literas.

Quare vniuerſa Aluaris argumentatio contra reſponſionem à Suare aſſignatam, rimas agit. Et optimè habet, quod ipſe Aluarez numero quinquageſimo, vltrò dat, Clementem VIII. non intendiſſe decretum ſuum extendere ad euentum, de quo Sanctus Leo agebat; nempè de ſubitò obtumeſcente, præmiſſa expreſſione voluntatis confitendi. Hoc enim dato, (quod vnum, nunc vſque verſauimus,) decretum Clementis eas tantùm peccatorum expoſitiones abſenti factas reprobaret, quæ multò minùs habent difficultatis, vt infra videbimus. Conſideratione item dignum eſt, quod idem Aluarez, qui adeò ægrè fert decretum Clementis exponi ſumpta præpoſitione *&*, diuiſiuè, non complexiuè; Numero quadrageſimo ſexto eodem modo interpretatus eſt decretum Concilij Carthaginenſis tertij, quod ipſe ex Concilio Arauſicano allegarat numero 18. Ait enim verba illa decreti, quibus iubebatur baptizari oppreſſos, & ſimiliter abſolui, cum voluntatis eorum teſtimonium ſui dixerint, ſic accipienda eſſe diuiſiuè, vt ſenſus ſit, *baptizentur, ſi teſtimonium habeant à ſuis: abſoluantur autem, ſi ipſi per nutus ſacerdoti præſenti culpas ſuas patefecerint*. Quam interpretationem illius Concilij, argumentis nullius momenti impetitam eſſe, affirmat Aluarez, eámque habet pro idonea. Et tamen eodem modo procedit, quo explicatio decreti Clementis à Suare aſſigna[ta]. Aliunde tamen, eſt planè inepta: quia quod Aluarez addit de nutibus, non additur à Concilio: alioqui æquè eſſent depoſcendi nutus pro baptiſmo. Eſt ergo fictitia Concilij

cilij peruerſio, longè minùs Concilij decreto quadrans, quàm Suaris interpretatio quadret decreto Clementis: quod vno tenore vtrumque membrum in quæſtione propoſitum complectitur.

Itaque reſponſio à Suare aſſignata argumento ducto ex decreto Clementis, perſtat inconcuſſa. Tantùm enodanda eſt difficultas, ducta ex poſterioribus decretis, contra eam reſponſionem latis ſub Paulo V. anno 1605. Iulij 14. nec non 20. ac 18. Auguſti, vt latè refert Petrus de Fay in ſupplementum 3. p. q. 9. art. 3. diſp. 3. In illis enim decretis dicitur, *interpretationem decreti Clementis* à Suare propoſitam, *non ſubſiſtere*, & ideò amouendam eſſe ab eius libris. Ita vt à ſectione 1. diſputationis 23. num. 12. amoueantur omnia; ab illis verbis, *atque ex hac reſolutione*, vſque ad, *in abſentia Confeſſoris*. Tota verò ſectio 4. diſputationis 21. reſecetur, nec ſubſtituatur alia, eius loco. Exultat hîc, Frater de Fay, & tota Fratrum corona; nec pauci pro doctrina Suaris ſtantes, ſepoſita mentione & interpretatione Clementis, abiiciunt haſtam, vt Card. de Lugo diſput. 17. de pœnit. ſect. 4. numero 65. & Auerſa quæſtio 10. de pœnit. ſect. 17. §. *huic autem*, nec non Chappeauille l. de Sacr. tempor. peſtis c. de pœnit. quæſt. 30. qui ob hæc poſteriora decreta cenſent aliter eſſe interpretandum decretum Clementis, quàm Suarez ſit interpretatus. Sed an reuera aliud dicant, quàm Suarez, videndum ſupereſt.

Cardinalis ergò, ait, Clementem egiſſe de confeſſione ſtrictè ſumpta, quæ eſt iudicialis expoſitio culparum, facta per reum apud ſuum Iudicem, qui in hac cauſa eſt Sacerdos. Rituale autem & Doctores ſuprà adductos, affirmat, non diſſentiente Clemente, agere de Confeſſione extraiudiciali, ſita in voluntate confirendi ſua peccata: qualem extraiudicialem confeſſionem, cenſeretur facere noxius, eo ipſo quod Notarium aduocaret ea mente, vt ſcripto comprehenderet confeſſionem animo deſtinatam. Ita Cardinalis. Auerſa verò ait, Clementem damnaſſe tantùm pro omni euentu, abſolutionem abſentis: confeſſionem autem abſentis, tantùm damnaſſe cum ſit extra grauiſſimam neceſſitatem: non reieciſſe autem talem confeſſionem, cum pœnitens ſumma neceſſitate laborat, vt fit in euentu hominis ſubitò obmuteſcentis. Aliter decretum Clementis, & poſteriora ei inædificata, declinare ſatagunt alij. Nam factam ab oppreſſo peccatorum expoſitionem, aiunt non fieri in abſentia, ſed in præſentia: quod probat Chappeauille l. de Sacr. temp. peſtis c. de pœnit. Sacr. quæſt. 30. eo quod ponendum ſit, confeſſarium ſtatim superuenire, qui ex teſtimonio circumſtantium, morientis diſpoſitionem examinet. Itaque ſaluum manet decretum Clementis, abſque recurſu ad ſenſum diuiſiuum; nec incommodatur decretis Conciliorum, & S. Leonis, quia in euentu de quo agunt, expoſitio peccatorum fit Sacerdoti præſenti, non autem abſenti; quod vnum, Clementis decreto per poſteriora decreta firmato, eſt conſtitutum. Subſcribit huic interpretationi Syluius ad quæſt. 9. ſupplementi, tertia parte, art. 2. quæſt. 4. Ait enim, cum is qui obmutuit, abſoluitur, non eſſe cenſendum, confeſſionem fieri abſenti; quia Sacerdos examinat pœnitentis præſentis diſpoſitionem, quam ex teſtium præſentium depoſitione cognoſcit. Denique alij dicunt, Confeſſionem in euentu propoſito, fieri præſenti, ſed per interpretem; hoc eſt, per teſtes præſentes. Ita Vaſquez tertia parte q. 91. art. 4. n. 32. & Tannerus q. 9. de pœnit. dub. 1. n. 15

Hæc ſunt, quæ vt decretis illis poſterioribus ſatisfieret, excluſa Suaris reſponſione ad Clementis decretum, à variis ſunt prolata. Reuera tamen nihil eorum ſatisfacit, niſi recidat in ſententiam & reſponſionem à Suare traditam. Nam primum, vt verba ſonant, nullo pacto poteſt admitti. Clemens enim reprobat omnem Confeſſionem peccatorum Sacramentalem. Vel ergò illa confeſſio latè dicta, eſt tota confeſſio Sacramentalis, atque adeò etiam iudicialis, quippè integrans Sacramentum pœnitentiæ, quod eſſentialiter eſt iudicium, vt definiuit Tridentinum; & ſic improbatur à Clemente damnante confeſſionem idoneam ad integrandum propriè dictum iudicium Sacramentale. Vel non eſt vera confeſſio Sacramentalis; Et ſic S. Leo, & Concilia prolata, approbauerint Sacrilegium; quale eſt abſoluere Sacramentaliter abſque præuia confeſſione, verè Sacramentali. Quod ergò hæc interpretatio aſſerit, voluntatem confitendi, (vel potiùs confeſſionem, quæ ex tali voluntate præſumitur,) haberi pro confeſſione quaſi extraiudiciali, quia eſt minùs explicita, nec tam expreſſè formalis, quàm illa quæ eſt accuſatio diſtincta, & tamen ex Chriſti inſtitutione, de ſenſu S. Leonis, & Conciliorum, ſufficit ad compactionem Sacramenti pœnitentiæ: hoc inquam reiectis verborum inuolucris, quibus placuit vti, vt nouum aliquid dici videretur, id ipſum eſt quod Suares ait, expoſitionem peccatorum abſenti Sacerdoti virtualiter ſiuè implicitè, tametſi actu factam, & moraliter perſeuerantem, ſumptam ſeorſim, & diuiſiuè ab abſolutione, per abſentem Sacerdotem collata, non damnari à Clemente: ac proinde hæc interpretatio decreti Clementis, quæ tanquam noua obtruditur, & diſcrepare ab ea quam Suares dedit, affirmatur: vt ſit ad rem, nec aliquid contineat contra rationem huius Sacramenti, eſt reipſa eadem cum interpretatione data à Suare: à quo tamen Cardinalis, adhibitis vmbroſis verborum pampinis, videri voluit diſſidere, qualia apud aliquos occurrunt non ſemel.

Atque in eam Suaris interpretationem recidit, quod aiebat Auerſa; quatenus ait, Clementem damnaſſe pro omni euentu abſolutionem abſentis: confeſſionem autem abſentis, tantum damnaſſe, ſi adhibeatur extra neceſſitatem extremam; quamuis in ea neceſſitate, poſſit adhiberi: At hoc ipſum eſt, quod Suarez ait, & nihil propterea. Suarez enim, cum ait Clementem ſumpſiſſe diuiſiuè membra propoſitionis damnatæ, & non damnaſſe membrum quod ſpectat expoſitionem peccatorum abſenti factam, ſi ſumatur ſeorſim à poſteriore membro, vt ſumi poteſt; non intendit, de mente Pontificis, illud primum membrum propoſitionis poſſe ad praxim reuocari extra grauiſſimam neceſſitatem; ſed ea neceſſitate vrgente, fatetur decretum Clementis, quoad primum illud membrum accipi debere diuiſiuè. Et hoc ipſum dicit Auerſa, cum quo nunc agimus. Ergo ſecunda hæc interpretatio decreti Clementis, eſt illa ipſa quæ eſt à Suare data, à qua hic autor in ſpeciem videri volebat diſcedere.

Addebatur interpretatio tertia, dicendo Clementem excluſiſſe ſolam expoſitionem peccatorum factam abſenti ſacerdoti; in euentu autem, de quo S. Leo egit, & ob quod Suarez explicationem decreti Clementis ſuperiùs recitatam adornauit, expoſitionem culparum fieri præſenti; eo quod Confeſſarius ſtatim ſuperuenire ſupponatur; nec inter ægri petitionem exterius ſignificatam, & aduentum Sacerdotis ad abſoluendum, interiiciatur mora, Confeſſario confeſtim aduolante. Hæc

tamen interpretatio decreti Clementis, eſt paries inclinatus, & materia depulſa. Quid ſi enim Confeſſarius non ita citò ſuperueniat? Poteſt enim ſetiùs accepiſſe nuncium, poteſt item magna capedo intercedere, quam non potuerit adeò feſtinato decurrere, vt ſtatim poſt ægri petitionem ſuperueniret. Aliqui etiam non ſunt volucris, ingenij, ſed lenti ac plumbei. Debebitne igitur lentitudo & moroſitas Confeſſarij, miſero ægro fraudi eſſe? Quid ſi etiam cum Confeſſarius ægro adeſt, dilapſi ſint omnes teſtes, ex quorum præſertim relatione examinet ægri conſcientiam, vt poſſit dici, peccatorum expoſitionem, præſenti à præſente, in ſuis adminiſtris factam eſſe? Nemo non videt, huiuſmodi interpretatione; præſentiam ægri priùs confeſſi allegante, captari latebras: nec ſyncerè agendo, negari poſſe, quin illa peccatorum expoſitio facta ſit Sacerdoti abſenti, per ægrum tunc ab eo abiunctum. Vnde ſi decretum Clementis non accipiatur diuiſiuè quoad primum membrum copulati in eo damnati, neganda eſſet abſolutio ægro ſubitò oppreſſo; contra decreta antiqua S. Leonis, & Conciliorum ſuperiùs adductorum.

Denique quod Vaſquez, & Tannerus, referebant potiùs quàm aſſerebant, vt ſubſiſtat, debet in reſponſionem à Suarez aſſignatam recidere. Nam teſtimonium eorum qui præſentes fuerunt, poteſt exhiberi Sacerdoti abſenti, ita vt ipſe Sacerdos ad ægrum adueniens nullum reperiat qui atteſtetur voluntati præteritæ ægri iam oppreſſi. Et tamen tunc Sacerdos, ex notitia cum abeſſet comparata, poteſt ac debet abſoluere ægrum præſentem. Ergo expoſitio peccatorum facta eſt abſenti. Neque verò cum adſunt teſtes, in ægri præſentia teſtantes de eius præterita diſpoſitione, confeſſio quæ eſt pars Sacramenti, eſt actus teſtium, ſed ipſius pœnitentis, cum ſui compos eſſet à quo tunc aberat Sacerdos. Igitur confeſſio, id eſt, peccatorum expoſitio, facta eſt in abſentia Sacerdotis; quod vnum aſſerit Suarez: ac proinde damnatio confeſſionis in abſentia per Clementem facta, non eſt ſumenda diuiſiuè, ſed complexiuè, quæ erat Suaris interpretatio, à qua volebant videri diffidere, qui iſtam protulerunt, tanquam diuerſam ab interpretatione Suaris. Teſtium porrò cum interprete comparatio, quæ adhibetur in hac interpretatione decreti Clementis, non ſubſiſtit ex omni parte; ſed tantùm quoad hoc, quod & interpres, & teſtes, enuncient voluntatem pœnitentis; iſti ob eius corpoream indiſpoſitionem; ille ob idiomatis confeſſario comperti ignorationem in pœnitente. Cæterùm interpres, qui eſt merus interpres, excipit præſens expoſitionem peccatorum factam à pœnitente, & abſque mora eam renunciat confeſſario præſenti, quæ in teſte poſſunt deeſſe. Itaque expoſitio peccatorum facta per teſtes, non facit vt confeſſio quatenus expoſitio peccatorum, fiat præſenti à præſente per interpretem; ſed poteſt fieri ab ægro abſenre, vt Suarez loquebatur; in quem proinde recidunt iſti; vt verborum officiis ingeſtis, videri velint ab eo diſcedere.

Quare fatendum eſt, reſponſionem aſſignatam à Suare, ad argumentum petitum ex Decreto Clementis, eſſe idoneam, (ſi res ipſa attendatur;) nec tantum non eſſe improbabilem, ſed etiam planè eſſe probabilem, & ſimpliciter veram, ac tutò in praxi vſurpandam; nec contradicere vlla ratione decreto primo Clementis, aut illis poſterioribus; quæ quamuis ſint longè inferioris notæ, quàm decretum Clementis, ſunt tamen ipſa quoque, in ſuo gradu & ordine venerabilia. Aio eſſe inferioris notæ, quàm decretum primum Clementis: quia decretum illud Clementis, prolatum eſt ex Cathedra: Pontifice proponente doctrinam vniuerſaliter amplectendam ab omnibus fidelibus, in materia ſpectante doctrinam fidei: cuiuſmodi decreta, faciunt rem planè certam, nec vllo modo ſunt obnoxia errori. Et quamuis alia fortaſſis eſſet mens eorum qui Clementem ad illud decretum pertulerunt; (fuiſſe ſuos, ait Nugnus diſputatione ſuperiùs notata, & Coquetius capit. 3. diſſertationis;) cui ſuggeſtioni ſi ad eorum mentem inhæſiſſet Pontifex, periculum erat, ne eius decretum, cum doctrina S. Leonis & antiquorum Conciliorum cum magna implexitate fidelium collideretur; tamen prouidit Deus, vt verba quibus decretum conceptum eſt, talia eſſent, vt decretum omnino rectè haberet, & probè cum antiqua doctrina cohæreret: ſicut decretum Caïphæ contra Chriſtum, ex mente Caiphæ erat teterrimum: ſpectatis autem verbis, quibus expreſſum eſt, fuit oraculum Spiritus ſancti. In huiuſcemodi ergo decretis, non attenditur quid intenderint qui ea confici curarunt; ac ne illud quidem attenditur, quod in animo ſuo habuit Pontifex decernens; ſed tantum attenditur, quid verba ferant, quibus decretum eſt conceptum. Nam illa ſunt quæ continent doctrinam publicam, omnes fideles obligantem.

At poſteriora illa inferioris notæ decreta, non ſpectant materiam fidei; nec proponuntur ex Cathedra, ſed tantùm iudicialiter à Pontifice per ſe, vel ſuos adminiſtros feruntur, præfixo Pontificis nomine; ſicut Laïci Senatus decreta, emittuntur nomine Regis, vt plurimum de eis planè neſcij. Itaque meritò dico, hæc poſteriora decreta non eſſe tantæ firmitatis & dignitatis, quantæ priora. Et in illis poſterioribus interuenire poſſe aliquid humanum, ac etiam errorem, omnes æquè conſentiunt, vno dempto F. Grauina Ordin. Prædicator. qui per adulationem putentiſſimam, effutiuit, omnia quæ in quibuſuis Romanis Congregationibus, Pontificia autoritate conſtitutis, decernuntur, certa eſſe, & nulli errori obnoxia, ob ſpecialiſſimam Dei prouidentiam, qua Iudices donantur infallibilitate in decernendo. Vix oculis meis credo, cum aſſeueranter ab eo traditum lego, Tomo 4. præſcrip. controu. 5. art. 5. dub. 2. pag. 115. nullum decretum Romanæ alicuius Congregationis, ex iis quas Sixtus V. erexit, poſſe eſſe fallibile, propter aſſiſtentiam ſummi Pontificis in ea curia; & quia nunquam poteſt eſſe deceptio aut error in Clero Romano. Vides quam iure, Antonius Santa tract. de primis inſtantiis, & aliis recurſibus, in propoſitione ſtatus controuerſiæ, §. 1. pagin. 56. dixerit. *Nullus à condita Eccleſia*, *dixit de Pontifice*, *quod Grauina ſcripſit de Romanis Congregationibus. Scilicet Congregationes Sacras de Ritibus*, *de Regularibus*, *de Indice*, *de S. Officio*, *errare non poſſe*, *etiam in quæſtionibus de facto*, *neque poſſe decipi per ſubreptionem*, *vel fraudem informantium*, *neque etiam inaudita parte*, *iudicium illarum eſſe fallibile*; Notat ibidem Grauina vt ſuſpectum de fide, quemdam aliter decernentem. Hoc verò eſt dilatare abſque modo phylacteria auctoritatis à Chriſto tributæ S. Petro, ac eius ſucceſſoribus, in tradendis fidei dogmatibus, ac declarationibus Sanctorum morum. Quam infallibiliter dicendi auctoritatem, ne Conciliis quidem generalibus præciſè à Pontifice ſumptis competentem, palpo iſte ad tot Congregationes diffundit. Non ita Laurentius de Peyrinis, cui omnia huiuſmodi Congregationum

Romanarum ſcita, extra ea quæ Pontifex è Cathedra docens in eis emittit, quæ non ſunt Congregationum, ſed ipſius Pontificis Magiſtri fidei decreta; (quale fuit nuperum Innocentij X. decretum de Eccleſia bicipiti in Congregatione Inquiſitionis emiſſum;) ait, non plus habere ponderis, quam ſententias Doctoris priuati. Ita ille adducens pleróſque Doctores Tomo Primo de Subdito quæſtion. 1. capit. 15. ſub finem. Decreta ergo illa poſteriora, ſiue ipſius Clementis, ſiue Pauli cum ſint huius ſecundi generis, non pollent tanta auctoritate quanta decretum primum Clementis, quia non ſunt lata à Pontifice ex Cathedra; nec rarò huiuſmodi decreta; (quod de Pariſienſis Academiæ decretis aiebat ex Ægidio & aliis Capreolus in 2. diſtin. 2. quæſt. 1. §. 1. Gregor.) emittuntur *ad requeſtam aliquorum capitulorum.* Et circa ea poteſt imponi Pontificibus doli neſciis, & præ mole negotiorum multa permittentibus diſcuſſioni aliquorum, interdum ſuis affectibus velificantium, alioqui, vt alia multa exempla quæ ad manum ſunt, prætermittam; illa decreta nomine ſanctiſſimi edita, eſſent cenſenda prolata ex Cathedra, *B. Virgo, incurrit debitum peccati originalis. B. Virginis conceptio paſſiua,* (id eſt prima animatio,) *non eſt dicenda immaculata; quamuis dici poſſit, eam fuiſſe expertem peccati originalis. Communio alij quam ſumenti prodeſt ex opere operato.* Quæ & alia præfixo nomine *ſanctiſſimi* prodierunt: & tamen eſt extra dubium, nihil tale deciſum eſſe ex Cathedra.

Ad hanc amuſſim exigenda ſunt poſteriora illa decreta: in quibus quod dicitur, interpretationem à Suare datam circa Clementis decretum non ſubſiſtere, accipiendum eſt ex ſuppoſitione decreti, primùm à Clemente, tum à Paulo V. emiſſi, de excludenda quauis interpretatione decreti Clementis; ſed eo vt iacet, referendo; quod quæuis gloſſa appoſita, præſertim ſuperſtite ipſo Clemente, videretur famam eius deterere, quaſi emiſiſſet decretum, cui opus eſſet Doctorum declarationibus, ne collidi videatur cum anterioribus Eccleſiæ decretis. Hoc enim eſt, quod Clementi dum ſuperſtes eſſet, ſuggeſſere æmuli Suareſij, muſſantes dedecuiſſe prorſus, legis autore in viuis perſtante, aliunde quàm ex eius ore petitam interpretationem, appingere decreto per eum lato. Et id quoque reſpexit Paulus V. qui quamuis dum Cardinalem ageret, cauſam Suareſij egerat, & fouerat; tamen quod ſe obnoxium Clementi agnoſceret, ob acceptam ab eo purpuram, ita voluit doctrinam Suareſij ſeruari in Eccleſia, prout in rituali eam ſeruauit: vt tamen omnis memoria decreti Clementis, & interpretationis ad illud appoſitæ à Suare, expungeretur. Itaque quod dictum poſtea eſt coram Paulo, Suareſij expoſitionem *non poſſe ſubſiſtere*, non quatit ſoliditatem doctrinæ à Suare propoſitæ, neque doctrinam illam ſecundum ſe ſumptam reprobat; ſed prout adiunctam decreto Clementis. Nam ſi de Suaris doctrina ſecundùm ſe ſpectata, diceretur quod non poſſit ſubſiſtere, contradiceretur primum ipſimet Clementi, quem teſtes omni exceptione majores, profeſſi ſunt aſſeruiſſe, nunquam ſibi in mentem veniſſe comprehendere in ſuo decreto euentum de quo agebat Sanctus Leo; quin potiùs ſe, dato eo euentu, abſolutionem impenſurum ægro. Contradiceretur item Rituali, confirmato à Paulo V. ac denique contradiceretur aliis antiquis decretis ſupra adductis, quibus certum eſt, nullum Pontificem poſteriorem, contradicere voluiſſe. Atque ita ſubſiſtit, & manet verum, quicquid Suarez dixit; quamuis propter honorem Clementis; non placuerit dici, & iuſſum ſit expungi è volumine, quicquid Clementem attingebat. Et tamen, hoc totum, quia doctrinam non ſpectat, intactum perſtat, non modo extra terras obedientiæ, ſed etiam in indice expurgatorio iuſſu Inquiſitionis Hiſpaniæ edito, contra quam falsò refert Coquetius diſſert. de hac re cap 5. *in fine.*

Non incommodè porro, ad declinandam inuidiam incurſus in poſteriora decreta, ſiue Clementis, ſiue Pauli, dimiſſis terminis illis *diuiſiuè & complexiuè*, qui quod viuente Clemente adhibiri ſint, diſplicuerunt; Diceret quiſpiam, primum Clementis decretum quod cætera firmandum ſuſceperunt, excludere Sacramentum integrum confeſſionis, factum per literas vel internuncium; quia in Sacramento integro, comprehenditur abſolutio, quam certum eſt non poſſe niſi præſenti à præſente veris verbis conferri: non tamen excludere partem materialem Sacramenti, abſenti, interpoſitis nunciis aut literis patefactam. Ita diſertè, etiam poſt decretum Clementis, & Pauli, Fernandus de Moure in exam, capit 7. §. 6. numer. 30. Zambranus capit. 4. dub. 2. ſection. 5. & Keliſſonus in ſupplemento quæſtion. 9. articul. 3 dub. 3. Perinde porrò erit, ſi quis dicat, in aliquo euentu admodùm vrgente, eo quod agatur animæ ſalus, inchoationem Sacramenti quæ ſola peccatorum expoſitione continetur; poſſe abſente Sacerdote peragi: quamuis conſummatio, quæ fit cùm præuiæ illi & moraliter perſeueranti expoſitioni peccatorum, accedit Sacerdotis præſentis iudicium; peragi nequeat inter abſentes. Quæ omnia apud Suarem ſunt rata, etiamſi modus loquendi tantillum variet. Neque Suarez ab huiuſmodi mutatione ſolius modi loquendi, ſalua prioris doctrinæ ſubſtantia, abhorruit. Quod enim ex eius literis refert Tannetus quæſtione nona de pœnitent. dub. 1. numero decimoſexto teſtatus eſt, ſe Clementis ac Pauli mentem ex ore vtriúſque percepiſſe; & ſibi certò conſtare nunquam veniſſe illis in mentem, vt vellent obſtare abſolutioni ægri, qui abſente Sacerdote, ante oppreſſionem expetiiſſet Confeſſarium, & ſigna doloris Sacerdoti per aliorum teſtimonium ſignificata, edidiſſet: addidítque iiſdem literis Suarez, de eiuſmodi abſolutione nunquam fuiſſe excitatam controuerſiam: Tantum itaque Pontificios miniſtros poſteriorum illorum decretorum autores, vel ſi lubet, Pontifices ipſos, noluiſſe vt diceretur, confeſſionem in eo euentu fieri abſenti. Clarum quidem eſt, nec ipſi id diffitentur, Sacerdotem cum ei expoſita ſunt peccata, procul ab ægro fuiſſe; atque adeò expoſitio peccatorum quæ plerunque dicitur *confeſſio*, facta eſt abſenti. Placuit tamen proſcribere eum modum loquendi; quia timor haud vanus fuit, ſi diceretur in euentu de quo agimus, Confeſſionem fieri abſenti, ne aliquis id peruersè intelligeret, de toto Sacramento, (quod plerunque *Confeſſio* quoque denominatur,) validè inter abſentes conſummato, abſolutione quoque abſenti impenſa: quod certum eſt admitti non poſſe. Itaque ad cauendum hoc præcipitium, ſatius viſum eſt majoribus, prorſus excludere eum modum loquendi, *Confeſſio fit abſenti in aliquo euentu*; etiamſi non intenderint negare, peccata in ordine ad validam abſolutionem, expoſita fuiſſe Sacerdoti, quando non aderat ægroto, quod eſt eſſe abſentem ab eo, & ipſum Sacerdotem eſſe abſentem à pœnitente, exponente peccata ſua.

Adhibita hac interpretatione mentis majorum, quæ non rudibus vſus Romani, videbitur maximè

genuina, nihil erit neceſſe, vlteriùs ſollicitum eſſe, de explicanda vera præſentia Sacerdotis & pœnitentis ſubitò oppreſſi, cum Sacerdoti procul diſſito exponitur voluntas pœnitentis. Hoc addo, quia Suarez, vt eam præſentiam quomodocunque tueatur, addit ad prædicta, videri ſibi dici poſſe, quod tunc eatenus confeſſio fiat præſenti, quatenus teſtes, in ægri oppreſſi, & Sacerdotis præſentia, perhibent teſtimonium diſpoſitionis anterioris, quæ in ægro ſui adhuc compote fuit: Et maximè, quia confeſſarius iam præſens ægro, examinat, vt poteſt, ſtatum conſcientiæ ægri oppreſſi, agnoſcens eum viuere, & pro eo articulo non poſſe plus præſtare. Hæc Suarez probans ſuum flexilem animum, dum dat aliquid temporis quoad modum loquendi, ſalua tota doctrinæ ſubſtantia. Quàm tamen modus ille loquendi ſit fundatus, inde liquet; quod (vt ſupra vidimus,) poteſt contingere, vt nulli ſint teſtes, ægro, & confeſſario ſimul poſitis præſentes; ſed teſtificatio facta ſit anteriùs. Confeſſarius verò præſens, ex eo quod agnoſcat ægrum viuere, nec plus tunc præſtare poſſe vt abſoluatur, quàm quod præſtitit ante oppreſſionem, ipſo Sacerdote abſente; quomodò dicendus ſit, præſentis confeſſionem id eſt expoſitionem peccatorum à pœnitente cum ipſe Sacerdos procul abeſſet, anteà factam præſens excipere, niſi reficto Dictionario, & mutatis vocum notionibus ænigma eſt quod ne Oedipus quidem exponeret. Itaque præſtat vt habeat hic locum crebra illa apud Caietanum monitio ad Nouitium; Inhære veritati, ſed cohibe linguam. Tene inquam, expoſitionem peccatorum poſſe fieri Sacerdote procul poſito. Sed caue dicas, confeſſionem poſſe fieri abſenti: quia hanc locutionem, Roma non probat.

Nec hanc circa verba Romanam ſcrupuloſitatem mirabitur, qui pleráſque huiuſmodi circa verba & voces, in eadem reapſe ſententia, accurationes, in aliis materiis vigere apud Romanos recoluerit. Sic Romæ ad frænandam aliquotum circa ſuos feſtinationem, cùm non liceat denominare *Martyrem*, eum qui non ante multos annos pro Chriſto occubuerit. v.g. Ioannem Fiſcherum Roffenſem, Edmundum Campianum, Thomam Morum, ac ſimiles; licet tamen dicere, *eos in odium Catholicæ fidei caſos eſſe:* Quamuis aliud reipſa non ſit, eſſe *caſum in odium veræ fidei, & eſſe martyrem.* Ibidem, à modico tempore, quia timor erat, ne aliqui putarent, veritatem non niſi piam & probabilem, iam eſſe definitam, non licet dicere, *Conceptionem paſſiuam B. Mariæ eſſe immaculatam*; aut *B. Virginem eſſe immaculatè conceptam*; permittitur tamen dicere, (quod reipſa idem eſt,) *B. Virginem non incurriſſe peccatum originis in ſua conceptione.* Similis accuratio in verbis, ad vitandum errorem fortè ab aliquo improuido incurrendum, ea eſt in qua hoc loco verſamur; qua vetamur dicere, expoſitionem ſacramentalem peccatorum quæ facta eſt Sacerdoti quando aberat, factam eſſe abſenti: & iubemur dicere factam eſſe præſenti; cum tamen diſſidium non ſit de reipſa, ſed de ſolis vocibus; & iuxta antiqua Dictionaria obſcurum ſit, quomodò dicatur fuiſſe præſens, qui procul aberat; aut non fuiſſe abſens, qui loco diſtabat. Tantùm ex his omnibus concludo, tantùm abeſſe vt doctrina Suaris propter decreta ſub Clemente & Paulo emiſſa, exciderit gradu probabilitatis, quod aliquis iuuenis Theologus ſomniauit, vt potius per ea decreta quoad rem ipſam valdè ſit firmata & ſtabilita.

Aliter difficultatem in qua verſamur, extricauit F. Ludouicus Caſpenſis Ordinis Capucinorum Tract. de pœnitentia diſp.4. ſect.12. vbi poſt approbatam per omnia Suaris de hoc puncto doctrinam, contra Sotum & Thomiſtas, opponens ſibi quod ea doctrina fuerit à Clemente Octauo damnata, & expungi iuſſa; reſpondet, doctrinam Suarij de abſolutione moribundi ſenſibus deſtituti, per Sacerdotem præſentem, cui per internuncium voluntas conſequendæ abſolutionis ſit intimata, nequaquam eſſe damnatam à Clemente VIII. quia alioqui tot ſapientes Doctores poſt Clementem, ei doctrinæ non adhæſiſſent: Et ipſe Clemens, non dixiſſet (vt certò poſteà dixit,) ſe nihil tale vnquam vetuiſſe: Imo in eo euentu, ſe omnino impenſurum ægro abſolutionem, & puniturum Parochum, qui abſolutionem negaret. Denique quia Paulus V. Clementis ſucceſſor, non propoſuiſſet Suaris doctrinam toti Eccleſiæ ſequendam, vt patet ex Rituali per Paulum reſtituto. Ratio autem cur Clemens, ex libro Suaris cuius totam doctrinam veram eſſe agnoſcebat, & quam Paulus in Eccleſia reuocari ad praxim poſtea iuſſit, aliqua ad ipſum Clementem ſpectantia voluerit expungi, non fuit quod Suaris doctrinam, falſitatis aut improbabilitatis damnarit; ſed quod ægrè tulerit, Suarem, Clemente ipſo ſuperſtite, mentem eius circa decretum de quo agimus, eſſe interpretatum. Qui enim autores Clementi fuerant edendi decreti vt ſuas ſententias ſtabilirent, cum aduerterunt ſuppoſita interpretatione à Suare adhibita, euanuiſſe conſilia ſua, non ceſſarunt ignem fodicare, & haud leuis noxæ inſimulare, quod priuatus Doctor auſus eſſet expoſitionem decreti edere inconſultò decreti conditore adhuc ſuperſtite, in cuius aliquam dehoneſtationem cedere dicebant, eam interpretationem viuentis ac ſuperſtitis decreto appoſitam, tametſi bonam, & in qua nihil iure poſſet reprehendi. Vnde cenſet Caſpenſis, quicquid in hoc negotio circa librum Suaris, præſcriptum Romæ eſt, neque ad reiectionem doctrinæ à Suare propoſitæ, quam Paulus V. inſerens Rituali quaſi canonizauit, neque ad improbationem explicationis ab eo ad Clementis verba appoſitæ pertinere; cum reipſa neutrobique ſit à Suare peccatum, & tam doctrina ipſius inſerta poſtmodùm Rituali, quàm explicatio Clementino decreto ab eo adhibita, veritatem contineant: Cenſet ergo quod poſtea circa librum Suaris Romæ geſtum eſt, aliud non fuiſſe quàm mortificationem autori interpretationis prædictæ impactam, eo quod videretur non debuiſſe exponere decretum, etiamſi publicè iam propoſitum nec vacans ambiguitate, ante conſultum decreti conditorem. Quæ ſi fuit aliqua in Clementem irreuerentia, vt obtendebant Suaris æmuli, non erunt ſanè expertes labis plerique, Iuriſconſulti qui edicta Principum ſuperſtitum, ſic vel ſic accipienda docent, & commodè interpretantur. Sed irreuerentiſſimum fuiſſe in S. D. N. Innocentium X. fatendum erit Fratrem Nolanum Ordin. Prædicatorum ad ſanctam Mariam ſupra Minerum Theologiæ profeſſorem, qui Romæ in ipſis Pontificis ſuperſtitis oculis, eius decretum contra hæreſes Ianſenianas ſolemniter damnatas, calente adhuc (vt ſic dicam) decreto interpretatus eſt adeò peruersè, vt ſi admiſſa fuiſſet eius interpretatio, hæreſes illæ fuiſſent ſaluæ & immunes à damnatione; Pontifex autem, deluſus, & de collata fruſtra opera notandus fuiſſet. Eaſdem indignas decreti Innocentij gloſſas F. Antonius Reginaldus æque Ordin. Præd. phyſicæ prædeterminationi conſultum volens, inuexit; atque adeò vterque ſummum Pontificem dehoneſtauit, & multa dignus eſt, cum ob peruerſam interpretationem, cum ob eam ſuperſtite Pontifice adhibitam; de quo ſecundo, ſocij iſtorum, inſimulauere Suarem.

Capvt X.

De aliis modis ſubminiſtrandi partem materialem Sacramenti pœnitentiæ per internuncium, aut literas.

Consvlto hactenus diſcuſſi præcipuam & magis operoſam difficultatem quæ cerni poteſt in ſacramentali expoſitione peccatorum, facta Sacerdori abſenti, à pœnitente, omnimodis impedito ad Sacerdotem accedere. Nempe in euentu, quo æger præmiſſa ſignificatione ſuæ voluntatis de aperienda Sacerdoti, cum aduenerit, conſcientia; nihil tamen diſtinctè aperuit; ac ne vlla quidem externa doloris ſigna dedit; ſed ſubitò obmutuit; adeóque oppreſſus eſt, vt ne minimo quidem ſigno aut nutu, poſſit, vel voluntatem confitendi, quam præhabuit, nec retractauit, præſenti Sacerdoti patefacere; vel dolorem de peccatis prodere. Monſtratúmque eſt, iuxta S. Leonem & Concilia antiqua, ac vſum in Eccleſia receptum, talem ægrum, qui ſuam confitendi voluntatem priùs manifeſtauerit; & multo magis, ſi expreſſioni voluntatis confitendi, adiunxerit explicitè expreſſionem ſui doloris de peccatis, poſſe ſacramentaliter abſolui. Nunc videndum ſupereſt, quid ſtatuendum ſit de expoſitione ſacramentali peccatorum, paulò minùs confuſa: puta ſi præter confitendi voluntatem exteriùs expreſſam, & idoneorum teſtium aſſertione firmatam, patefactámque Sacerdoti, qui abfuit cum ea voluntas eſt ab ægro elicita, præmiſſa ſint ſigna externa doloris peccatorum, de quibus ſignis Sacerdos præſens doceatur per idoneos teſtes. Quæritur enim, poſſitne impendi ægro abſolutio à Sacerdote cum aderit, etiamſi tunc neque voluntas confitendi, neque ſignum aliquod doloris de peccatis, ab ipſomet ægro prodatur. Qui euentus non parum differt à priore, in quo ſola voluntas confitendi abſque vllo extremo doloris ſigno fuiſſet manifeſtata. In priore enim euentu, tantum præſumitur materia proxima abſolutionis; in iſto autem, explicitè prolata eſt in ſignis doloris exhibitis, & ſaltem moraliter perſeuerat. Quid ſi verò vltra ſigna contritionis, quæ habent ſe vt confeſſio generalis, accedat ſpecialis confeſſio, per expreſſionem quomodolibet exhibitam alicuius ſpecialis peccati, factam Sacerdoti præſenti ab ipſo ægro, vel abſenti per internuncium, aut literas? Tandem quid ſi expreſſio, etiam diſtincta, omnium peccatorum, quæ ſunt in pœnitentis conſcientia, ſiat abſque directione ad claues, non expreſſo diſtinctè deſiderio conſequendi abſolutionem de peccatis, quæ pœnitens abs ſe admiſſa agnoſcit, & dolet.

Quid in primo euentu ſit ſtatuendum fere conſtat ex dictis circa euentum præmiſſæ voluntatis confitendi. Ferè enim ei diſputationi adiunximus euentum quo præmiſſa item ſint ſigna externa doloris: quia nihil procliuius, quàm vt qui ſignificat ſe velle confiteri, prodat etiam aliquatenus dolorem ſuum de peccatis. Quia tamen præcisè loquendo, de expreſſione voluntatis confitendi, diximus, & euicimus, eam ſeorſim à ſignis doloris explicitè propoſitis poſſe ſufficere ad conſequendam abſolutionem: agè dicamus nunc de primo horum euentuum, quo ſigna doloris explicitè quidem exhibita ſunt, ſed ita anteceſſerunt, vt præſente Sacerdote nullum ſignum doloris voce, geſtu, aut nutu, à pœnitente proferatur. Fuerunt ergo qui aſſererent, in eo euentu negandam eſſe abſolutionem. Quam ſententiam probabilem eſſe ac tutam, & eſſe multorum recentiorum, affirmat Petrus de Ledeſma Tract. de pœnit. cap. 2. dub. 3. Referuntur in eandem ſententiam Abul. Matth. 16. q. 49. & 79. Maior in 4. d. 14. Canus relect. de pœnit. parte 5. verſic. *At inhærendo.* Soto in 4. d. 18. q. 2. art. 5. Martinus Ledeſma 2. p. quarti q. 8. art. 4. Curiel. in tractat. de pœnit. inedito, quæſt. 13. ad 3. Baptiſta Corrad. ad q. 10. caſuum, Petrus Ledeſma ſupra dub. 2. in fine, Aluarez diffic. ſæpè citata n. 23. Adeò verò conſtanter in ea doctrina hæſit Coquetius cap. 7. diſſertationis numer. 20. vt de contraria dicat, *ſe non poſſe eam in animum inducere; neque ſanè videre, quam ſpeciem probabilitatis habere poſſit.*

Induxerunt tamen eam in animum ſuum, & probabilitatem illius contrariæ aſſertionis perſpexerunt, omnino multi, & quidem primæ notæ ſcriptores; Vaſquez 3. p. q. 91. art. 2. dub. 1. Toletus lib. 3. inſtructionis Sacerdotum c. 8. Medina C. de confeſſ. tract. 2. q. de abſolutione ab oblitis. Ruardus art. 3. § *complectitur.* Driedo de captiu. & redempr. tract. 4. c. 2. p. 8. n. 1. Corduba q. 39. de indulg. Zambranus cap. 4. dub. 2. ſect. 5. Suarez tom. 4. 3. p. d. 21. ſect. 4. Manuel Sà V. *Confeſſio,* Nugnus q. 9. ſupplem. art. 2. dub. 1. § *ſed quid.* Syluius ibidem q. 4. Et quod caput eſt, S. Leo, & Concilium Arauſicanum, ac duo Carthaginenſia eandem doctrinam tradiderunt, vt ſatis ſupra expenſum eſt. Ratio autem cur huiuſmodi æger ſit abſoluendus, eſt manifeſta, nimirum quia nihil deſideratur ad confectionem veri Sacramenti, & abſolutionis collationem neceſſarium; ſiue ex parte Sacerdotis qui ſupponitur præſens cum eſt conferenda abſolutio, ſiue ex parte ægri, qui ſubminiſtrauit ex parte ſua materiam idoneam, externis ſignis quæ adhibuit, dum ſui compos eſſet comprehenſam; vt ſatis ſuperiùs eſt declaratum. Quidni ergò poſſit abſolui cum præſtiterit quod poteſt? Id enim Deo ſufficit. Recolenda ſunt, & huc accommodanda quæ dicta ſunt cap. 7.

Opponit in contrarium nonnulla Coquetius c. 7. diſſertationis, ſed admodùm leuia. In primis vrget, in eo euentu ægrum nullam facere confeſſionem, tametſi exhibuit externa ſigna doloris de peccatis, & voluntatem ſuam de obeunda confeſſione. Hoc leue eſt. Nam illa voluntas, præſertim conueſtita externis ſignis doloris, qualem nunc ſpectamus, in eo euentu excludente poſſibilitatem diſtinctioris confeſſionis, eſt ſufficiens confeſſio. Addit aduerſarius, neminem hactenus fuiſſe, qui dixerit eum haberi pro confeſſo, & idoneo ad recipiendam abſolutionem, qui poſtquam dixit confeſſario, ſe velle poſt horam confiteri de peccatis, quæ à ſe admiſſa dolet, mox apoplexia correptus, non poteſt Sacerdoti illicò aduenienti, vllum ſignum exhibere. Hæc eſt manifeſta petitio principij; quia hoc ipſum eſt, quod nunc agitamus. Nec aliter ineptit aduerſarius, cum mox obiicit tanquam abſurdum; quod iuxta nos abſoluendus eſſet, qui poſtquam accidiſſet ad genua Sacerdotis inchoaturus confeſſionem, & pectus tutudiſſet, prorſus obmuteſceret, correptus apoplexia. Hoc valdè inſulsè obiicitur, cum ſit ipſa ſententia, quæ ſuſcipiebatur impugnanda, nec aliquid contra eam proferatur, niſi ipſamet ſententia impugnanda; quod reuera eſt ineptire, & principium ridiculè petere. Et idem dico de alia aduerſarij obiectione; quia ſcilicet ſequeretur, expoſitionem peccatorum fieri abſenti. Nec non de alia, qua opponit, præſentiam talem ægri,

eſſe præſentiam mutam, & merè corporalem, non moralem; qualis ad negotia conficienda requiritur. At quod ea ipſa præſentia muta ſufficiat ad gerendum hoc negotium, eſt concluſio noſtra, quam opponere pro obiectione, eſt hominis ineptientis, nec habentis quod opponat.

Cum tam debilis & malè materiata ſit vniuerſa Coquetij aduersùs doctrinam propoſitam diſputatio; mirabile tamen eſt quanta audacia c. illo 7. num. 38. aduersùs eam bacchetur: negans eſſe probabilem, vel extrinſeca, vel intrinſeca probabilitate. Probabilitas intrinſeca, ducitur ex rationibus rem aliquatenus, & ſaltem apparenter ſuadentibus. Extrinſeca autem, ducitur ex autoritate eorum qui ita ſenſerunt, iuxta doctrinam Ariſtotelis 1. Topic. c. 1. & 2. Eth. c. 4. Ex neutro ergo capite, ait Coquetius, opinionem propoſitam habere aliquid probabilitatis; *quia rationes, ſi quæ pro ea ſunt, ſumuntur ex decretis in alium ſenſum contortis, & prauè explicatis. At verò Doctorum aſſerentium autoritas, adeò exigua eſt, vt probabilitatem nullam conferre poſſit. Vnus enim ex alio, ex affectu, & re non ſatis librata, ita docent; quod ad conciliandam alicui opinioni probabilitatem; non ſufficit.* Iſta tam licenter effutienti Coquetio, reponendum eſt, quod Auguſtinus Petiliano l. 2. contra eius epiſt. c. 4. Multa enim in aduerſarium iactanti, & nihil ſolidè adſtruenti, reponit S. D. [Hæc ſi dicam de talibus eſſe dicta quales vos eſtis, reſpondebis, proba: Quid enim tu probaſti? Aut ſi eo putas probari, quia dicuntur; non opus eſt eadem repetere. Recita illa ipſa tibi; & à vobis in vos. Ecce & ego probaui, ſi hoc eſt probare.] Dimiſſa autem & condonata, profuſa ineptiſſimè verborum acerbitate; huic ſcriptori, tum in hac, tum in aliis eius ſcriptionibus perfamiliari; affirmo, doctrinam propoſitam, & ſpectatis rationibus, quibus aſtruitur, & ſpectata Doctorum, à quibus traditur, autoritate; eſſe omnino probabilem: nec ſpeculatiuè tantùm, ſed etiam practicè; contra ineptam notionem opinionis practicè probabilis, poſitam à Coquetio ibidem n. 39. ſtatuentis, non eſſe practicè probabilem eam ſententiam, quam illi quoque à quibus falſa cenſetur, non putant poſſe executioni mandari abſque peccato. Vnde quia ipſe, & aliqui ex nuperis Thomiſtis, non putant ſententiam pro qua ſatagimus, poſſe reipſa vſurpari abſque peccato quamuis alij omnino multi, nec infimæ notæ ſecus ſtatuant; infert, eam doctrinam non eſſe practicè probabilem. Quo pacto, vix vlla opinio, diſſidentium ſacrarum familiarum contentionibus agitata, eſſet practicè probabilis: cum facillimum ſit & familiare, vt qui ex vna parte aduerſus aliam ſtant, de ſententia partis oppoſitæ, peſſimè ſtatuant, nec poſſe abſque peccato exerceri contendant. Notio ergo opinionis practicè probabilis, reſtringenda erat ad ſenſum Doctorum, non iurantium in aliena verba, nec ductorum affectu erga ſuos immoderato: cuiuſmodi ſunt qui cum Coquetio, de propoſita ſententia, tam ſeuerè ſtatuunt.

In altero euentu ex proximè propoſitis, quo pœnitens præſente Sacerdote, quamuis nullum in ſpecie peccatum exprimat, exhibet tamen ſigna doloris qualiacúnque, admittendum eſt eum eſſe abſoluendum. Et ita disertè habent Euſebius Papa apud Burchardum l. 8. c. 11. perperam paſſim adductus, pro abſolutione eius qui prorſus obmutuit ante aduentum Sacerdotis, & eo adueniente nulla poteſt ſigna doloris & voluntatis confitendi exhibere. At Euſebius, disertè agit de ægro, qui in præſentia Sacerdotis exhibet ſigna prædicta. Verba eius ſunt. [Si quis pœnitentiam petens; dum Sacerdos venerit, fuerit officio linguæ priuatus, conſtitutum eſt, vt ſi idonea teſtimonia habuerit, quod ipſe pœnitentiam petiſſet, & ipſe per nutum ſuæ voluntatis aliquod ſignum facere poteſt, Sacerdos impleat omnia, ſicut ſupra ægrotantem pœnitentem ſcriptum eſt; id eſt orationem dicat, & vngat eum oleo ſancto, & Euchariſtiam donet.] *Dicere orationem*, idem eſt quod abſoluere. Nam omnia verba ſacra, dicuntur *ſupplicationes*. Et ita expreſsè S. Leo epiſt. 91. Et eodem ſenſu, aliquando verba conſecrationis dicuntur *preces*, apud D. Auguſtinum, & alios. Itaque autoritas Euſebij, cadit propriè in euentum de quo agimus: pro quo etiam facit S. Leo. Nam quamuis plus aliquid addit, & eum quoque, qui prorſus iacet oppreſſus, ſi ſint qui teſtentur de eius anteriore diſpoſitione, abſolui velit tamen præmittit, abſoluendum eſſe eum qui abſque expreſſione ſpeciali vllius peccati, exhibet præſenti Sacerdoti ſigna doloris de peccatis, & voluntatis conſequendi de eis abſolutionem per Sacerdotem. Idipſum in Rituali Romano præſcribitur tit. de pœnitentia. Et ſanè ſi abſolui poteſt qui nulla præſentia ſigna doloris de peccatis ſuis Sacerdoti exhibet, cum aliqui teſtantur quod ea præhabuerit; multo magis abſolui poterit, qui actu & explicitè, per indicia aliqua ipſemet Sacerdoti præſenti, ſuum dolorem teſtatur, ſuúmque conſequendæ abſolutionis deſiderium per ſe patefacit. Multus in hoc elucidando eſt Zambranus cap. 4. dub. 2. ſect. 4. Sed res, ex ante diſputatis, videtur ſufficienter expoſita.

Vnica eſt difficultas, quam & aduersùs hanc reſolutionem, & aduerſus proximè datam, aliquando intortam audire memini; nempe quod Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. cap. 5. requirat talem expreſſionem peccatorum, vt ex ea cognoſci poſſit à Confeſſario, ſtatus pœnitentis. Atqui per huiuſmodi expreſſiones peccatorum in ſignis generalibus doloris comprehenſas, confeſſario nihil innoteſcit quod non æquè ſciret prius; nempe quod pœnitens ſit peccator. Atque ita confeſſarius non poterit ferre iudicium de huiuſmodi pœnitente, nec poterit conficere verum Sacramentum, quod depoſcit materiam aliquam determinatam, quæ hîc non ſuppetit, ſed tantùm exhibetur aliquid generale, atque adeò indeterminatum, de quo non poteſt directè ferri iudicium. Actus enim doloris externus, eſt aliquid generale, & aptum cadere in planè multa & varia: atque adeò iudicium quod de eo feretur, non poterit eſſe ſingulare & determinatum.

Hæc difficultas non difficile expeditur. Falsò enim aſſumitur, in his euentibus non innoteſcere confeſſario ſtatum pœnitentis. Reuera enim innoteſcit, quantum hîc & nunc fieri poteſt. At hoc eſt totum quod à pœnitente depoſcit Deus. Simile eſt de eo qui tantum generatim recordatur ſe admiſiſſe aliquod peccatum, cuius ſpecies illi exciderit. Talis enim, ad eum modum exponens ſuum illud peccatum, abſoluendus eſt, iuxta S. Thomam in 4. d. 21. q. 2. art. 1. & 2. & Paludanum eadem diſtinctione q. 2. art. 2. concluſ. 2. atque adeò patefacit ſtatum animæ ſuæ, & materiam determinatam, ſacramentali iudicio directè ſubiicibilem exhibet: ille enim actus externus, eſt aliquid ſingulare ac determinatum. Falsò item aſſumitur, ſtatum pœnitentis non innoteſcere aliter quàm priùs. Nam neſciebatur in hoc foro, eum eſſe peccatorem, & dolere de diuina offenſa quam contraxit, quod nunc Sacerdos cognoſcit in hoc foro.

Alius euentus ex proximè propoſitis, is erat, quo peccatum aliquod ſpecialiter ſit expreſſum per aliquod ſignum præſens aut præuium, vel per nuncium, aut ſcripturam tranſmiſſam ad abſentem. Hic euentus

euentus eodem modo eſt expediendus, quo priore; nempe dicendo, abſolutionem in eo euentu eſſe impendendam. Nam ſi is qui nullum planè peccatum ſpecialiter expreſſit, ſed tantùm voluntatis confitendi, vel inſuper doloris de peccatis externa ſigna prodidit, Confeſſario tunc abſenti ſignificata, capax eſt abſolutionis, quia facit quod poteſt; & veriſimile eſt Chriſtum inſtitutionem Sacramenti pœnitentiæ conformaſſe ad humanam neceſſitatem: multò magis qui peccata ad Confeſſarium ſcripto tranſmiſerit, vel per internuncium renunciari iuſſerit: aut qui præſenti Sacerdoti, nutibus ac ſignis aliquibus ea ſpeciatim aperuerit, cenſendus eſt diſpoſitus ad abſolutionem à Sacerdote conſequendam; etiamſi præ defectu vitium aut ſignorum idoneorum, non exponeret omnia ſua peccata de quibus dolet; ſed aliqua tantùm, vel etiam vnum duntaxat. Verum eſt, neminem teneri ad ſignificanda abſenti Sacerdoti peccata ſua, plura, vel vnicum, per literas, vel per internuncium, vt fert communis ſententia Doctorum: eo quod modi illi aperiendi peccata, ſint obnoxij euulgationi, per quam pœnitens fama ſua excideret: Deus autem qui benignus & miſericors eſt, noluit tam auſtero præcepto, quo fama profligaretur, grauare pœnitentes. Si tamen quis vltrò eligat ei periculo ſe exponere, nemo id illi iuri negare poteſt, cum ſit Dominus famæ: poſſitque eam diſcrimini obiicere iuſta de cauſa, qualis eſt aperiendi confeſſario, diſtinctiùs atque adeò ſecuriùs, ſua peccata. Si autem contingeret euentus periculi æternæ mortis, in quo pœnitens non poſſet aliter aperire Sacerdoti ſua peccata; obligaretur ea ſignificare ſcripto, niſi contritio perfecta exolueret eum hac obligatione: quia charitas propria, in diſcrimine æternæ ſalutis, quod ingruere ſupponimus, obligat ad eam in tuto locandam, per medium quod vnicum ſuppetit, poſthabita famæ cura.

Ad propoſitos euentus, Suarez reſpondens quod nos reſpondimus, nihil dixit improbabile, vel meritò repudiandum. Quoad poſteriorem verò euentum ſupra propoſitum, non eſt ei lis cum nuperis Thomiſtis. Cenſet enim in eo vltimo euentu negandam eſſe abſolutionem: quia is qui dolet exteriùs de peccatis, ſiue generaliter tantùm, ſiue in ſpecie, neque cum dolorem externum dirigit ad claues per expoſitionem externam voluntatis confitendi peccata, de quibus dolet, vel per confeſſarij euocationem, non exhibet materiam abſolutionis in iudicio ſacramentali. Ita Suarez tom. 4. 3. part. d. 23. ſect. 1. num. 13. ac Ægidius 3. p. q. 64. num. 103. Ratio eorum eſt, quia dolor internus, & eius manifeſtatio, vt ſit idonea diſpoſitio ad abſolutionem ex parte pœnitentis, debet afficere & quaſi informare aliquam accuſationem Sacerdoti factam. Ea quippè eſt, quæ compingit Sacramentum pœnitentiæ, non autem accuſatio facta ſoli Deo. Oportet igitur vt pœnitens, ſi ad abſolutionem ritè diſponi velit, confiteatur ſua peccata, homini à Deo conſtituto ad exercendum ſacramentale iudicium: ita vt pœnitens, illi confiteatur ſaltem generaliter: nimirum exprimendo voluntatem conſequendæ abſolutionis, aut confeſſarium in eum finem euocando.

Contrarium ſenſêre alij, quibus ſubſcribo, & nominatim Manuel Sà in prima editione V. *abſolutio* num. 11. & Martinus Eiſingrem. cap. 3. Confeſſarij q. 46. Viſus eſt, non nemini, eſſe in eadem ſententia D. Auguſtinus l. 1. de adulter. coniug. *in ipſo fine.* Admitti enim eandem eſſe rationem Sacramenti Pœnitentiæ in homine fidei per ægritudinem oppreſſo, ac Baptiſmi in Catechumeno, æquè iacente & oppreſſo per morbum; ita vt neque iam renatus poſſit petere abſolutionem, neque Catechumenus Baptiſmum. Qua paritate ſuppoſita, cum D. Auguſtinus concedat, talem Catechumenum eſſe baptizandum, conſequenter concedit, renatum in eodem ſtatu conſtitutum, eſſe abſoluendum, etiamſi nihil patet, ac ne Confeſſionem quidem, vel confeſſarium. [Quis enim nouit, (inquit S. Pater de talibus Catechumenis, & idem dici poteſt de renatis; (vtrum fortaſſis adulterinæ carnis illecebra, vſque ad Baptiſmum ſtatuerant detineri;] Quaſi diceret, præſumi piè poteſt de tali Catechumeno ſic iacente, quod dolorem conceperit de peccato adulterini coniugij, quo ſe inquinauit; atque adeò in tanta neceſſitate, poteſt baptizari, etiamſi Baptiſmum non petierit. Similiter ergò in iiſdem circumſtantiis, qui iam renatus eſt, poſſet abſolui, ob præſumptam in eo conſequendæ abſolutionis voluntatem, quæ continet directionem peccatorum & expoſitionis eorum, ad claues.

Vereor tamen ne hic locus D. Auguſtini plus ferat quàm hic intendamus; ita vt de eius ſententia, etiam is poſſit abſolui, qui nullum externum ſignum dedit, ſiue doloris, ſiue voluntatis confitendi, quod D. Auguſtinus inſinuat; Paſſim tamen repudiatur, & nominatim ab Ægidio 3. part. diſp. 5. num. 28. Nec immeritò, quia cum in tali euentu deficiat materia iudicij, adhibenda ex parte pœnitentis; nec dici poſſit præſumi in voluntate aliqua exteriùs expreſſa, ſiue obtinendæ abſolutionis, ſiue vocandi Sacerdotem; temerè videretur conferenda abſolutio, & cum aperto ſacrilegij diſcrimine, quod meritò eſt declinandum. Iacobus quidem Baius in Inſtit. relig. Chriſt. lib. 2. cap. 91. putat ſe omnem difficultatem elidere, dicendo; tunc abſolutionem dandam eſſe per modum ſuffragij, non autem per modum iudicij; ſed hoc eſt valdè extra rem: quia hîc non quæritur, an Sacerdos poſſit precari pro tali ægro, quod nemo in dubium reuocat; ſed quæritur, an Sacerdos poſſit illum abſoluere ſacramentaliter. At hoc fieri non poteſt abſque ſententia iudiciali, ſupponente materiam à pœnitente ſe accuſante expoſitam cum dolore: quod in hoc euentu planè deeſt: vnde abſtinendum eſt abſolutione ſacramentali, reſque Dei iudicio committenda.

Siſtendo igitur in eo oppreſſo de quo ſermo erat, aio, eum quia externa ſigna doloris edidit, abſolui poſſe, etiamſi Confeſſarium non petierit, neque expreſſerit ſe velle confiteri. Nihilominus enim adhibuit quod ex parte ſua neceſſarium eſt ad Sacramenti confeſſionem; quia exercuit dolorem externum de peccatis, & aliquam eorum expreſſionem adhibuit, ſaltem vniuerſalem & confuſam, qualem vidimus ex parte materiæ huius Sacramenti ſufficere. Si quid ergò ex parte pœnitentis deeſſet, non poſſet eſſe aliud quàm intentio ſuſcipiendi Sacramentum, quæ adulto eſt neceſſaria; & in ea intentione inuoluitur directio actuum pœnitentis ad claues, vt per ſe patet. At huiuſmodi intentionem, in euẽtu de quo agimus, non deeſſe, facilè probari poteſt. Nam non minùs exigitur, voluntas ſuſcipiendi Extremam-Vnctionem vt Sacramentum in adulto ſit validum, quã exigatur voluntas ſuſcipiendi Sacramentum pœnitentiæ, in adulto. Conſtat verò Extremam-Vnctionem conferri iacentibus, etiamſi eam non petierint, nec iuſſerint euocari Sacerdotem ad illam conferendam. Præſumuntur enim nihilominùs, voluiſſe Sacramento Extremæ-Vnctionis muniri: quia ea voluntas (vt notat Leſſius l. 3. de virtutibus num. 25.) contineri videtur in generali actu volendi

volendi ſuſcipere Sacramenta in vitæ fine; quem actum ſæpè elicit quilibet Chriſtianus; & cum de contrario non conſtat, præſumi poteſt hominem non retractaſſe illum actum: qui proinde moraliter in homine perſeuerat, Suar. t.4. 3.p.d.41.ſ.1.n.6. ait, eam intentionem ſuſcipiendi Extremam-vnctionem, contineri in actu volendi media vel neceſſaria, vel valdè vtilia ad ſalutem: quem actum quiuis fidelis frequenter exerit, ſi ſapiat, nec ſit planè prodigus ſuæ ſalutis. Cum ergò non conſtet, ægrum reuocaſſe talem actum aliquando abs ſe elicitum, & aliunde non conſtet quod ſit oppreſſus in peccato mortali, de quo ne attritus quidem fuerit priuſquàm ſui impos fieret; præſumitur perſeuerare in eo intentio ſuſcipiendi hoc medium ſalutis: quod ſi præiuerit ſaltem attritio, poterit aptare ægrum ad iuſtificationem acceſſu Sacramenti comparandam. Non diſſimilis igitur intentio ſuſcipiendi Sacramentum pœnitentiæ, & ſubiiciendi peccata ſua clauibus, præſumi poteſt in ægro, qui præ oppreſſione non poteſt Confeſſionem aut confeſſarium petere; vel anteriùs cum exeruit ſigna doloris de peccatis, non popoſcit Confeſſarium ob incogitantiam; etiamſi elicuit & exteriùs prompſit ſigna doloris. Itaque talis æger, capax eſt abſolutionis ſacramentalis, conferendæ à Sacerdote, cui dolor eius externus innotuerit: cum & materiam iudicij ſacramentalis ex parte ſua neceſſariam ſuppeditauerit, & debita intentione piè præſumpta, non deſtituatur.

Non eſt autem difficile, retundere quod opponebatur, deeſſe ſcilicet in eo euentu accuſationem pœnitentis apud Sacerdotem; adeſſe autem ſolam eius accuſationem apud Deum. Ea enim accuſatio apud Sacerdotem, non deeſt in hoc euentu: quia præſuppoſito dolore peccatorum, continetur in voluntate ſuſcipiendi hoc Sacramentum, quam ritè præſumi diximus. Eo ipſo namque quod habetur voluntas ſuſcipiendi Sacramentum, neceſſe eſt vt adſit voluntas ſuſcipiendi illud per Miniſtrum, qui vnicus eſt ad illud conferendum, nempe per Sacerdotem. Atque ita expreſſio doloris peccatorum, & latens in eo expoſitio peccatorum; adiunctam habet accuſationem ſui apud hominem, Dei loco iudicantem; nec deſideratur aliquid ex parte paſſi, quominùs abſolutione donetur, ſuppoſito quod Chriſtianè vixerit, nec fuerit oppreſſus in æſtu ac æſtro peccati, ſiue in flagranti delicto: vt ſanè ſupponitur, eo ipſo quod conſtat præmiſſa eſſe ab eo, dum ſui compos eſſet, ſigna doloris, quem retractatum eſſe ante mentis impotentiam, nihil ſit quod ſuadeat. Rebus igitur ſic ſe habentibus, Confeſſarius præſens, poteſt abſque ſcrupulo talem ægrum abſoluere: quia innoxius eſt, eo ipſo quod adminiſtrat Sacramentum ex ſententia probabili, (cuiuſmodi ſanè eſt iſta, & ſacro miniſterio fungitur quàm optimo modo poteſt. Quin etiam tametſi reipſa Sacramentum eſſet irritum, vacaret labe Confeſſarius, ob probabilitatem ſententiæ ex qua operatur. Aliunde autem ſi Sacramentum reipſa non ſit irritum, poterit æger ſuſceptione eius iuuari, & acquirere gratiam ſanctificantem, ſine qua periret, ob non deterſum fortè per contritionem perfectam mortale peccatum quo ſordebat, quamuis ſupponendus ſit habuiſſe ſaltem attritionem; ex qua veluti materia proxima, requiſita ex parte paſſi, compingi queat Sacramentum, cuius acceſſu æger gratiam ſanctificantem poſſit acquirere, nudæ attritionis interuentu nequaquam parabilem.

Ex tanta verò ægri, de quo agimus, neceſſitate, & ſummo periculo cui fortè obiiceretur, niſi per acceſſum Sacramenti locaretur in tuto, efficitur rectè Syluium q. 9. ſupplementi a. 2. q. 4. ac Peſantium ad ſupplem. q. 10. diſp. 11. aſſerere, Confeſſarium in proximè diſcuſſis euentibus, non tantùm poſſe licitè abſoluere pœnitentem de quo agitur, ſed etiam ad hoc teneri. Confeſſarius enim, vel ex charitate, vel etiam ex iuſtitia, ſi vi muneris ad Sacramenta conferenda adigitur, tenetur medium ſalutis, proximo fortè neceſſarium adminiſtrare, vt conſtat ex doctrina generali de obligationibus Miniſtri in Sacramentorum collatione. Friuolum vero eſt, quod in contrarium opponit Coquetius cap. 7. diſſertationis num. 41. dicens, non eſſe verum, quod liceat ſequi opinionem quæ ſaltem ſit probabilis, quamuis oppoſita ſit probabilior, ac planè tuta, & nullum inuoluens ſacrilegij periculum; ex quo ſequeretur, etiam amplectendam eſſe ex obligatione eam ſententiam, vt extremum ægri periculum auertatur. Hoc Coquetius (tametſi de alio euentu agens.) ait *tolerari non poſſe, cum neque lex charitatis, neque alia liget, niſi ordinatiſſimè, & per media opportuna, non vero periculoſa.* Hoc dico friuolum eſſe, & vt verborum eius illuuiem in caput eius regeram; aio hoc tolerari non poſſe. Nam ad euitandum æternum proximi exitium, poſſe adhiberi opinionem minus probabilem, fusè traditur agendo de conſcientia & vſu opinionum; & nonnullis exemplis illuſtratur à Sanch. l.2. de Matr. diſp. 36. n.9. Quod ſi talis opinio poteſt adhiberi ratione periculi imminentis, ergo adhibenda eſt ex obligatione. Nam Deus mandauit vnicuique de proximo ſuo; & nemo eſt qui non vrgeatur ſaltem lege charitatis, ad ſubueniendum proximo, vt effugiat æternam damnationem, tentatis omnibus mediis quæ aliquatenus probabile ſit poſſe perficere. Et hæc charitas, eſt ordinatiſſima, adhibétque media opportuna, (ſaltem probabiliter,) & nullatenus periculoſa. Totum enim periculum quod imminere poſſet, eſſet irritandi Sacramenti, atque adeò ſacrilegij in eius confectione admittendi. Ad hoc periculum, eſt inane. Siquidem exulat prorſus ſacrilegium ab eo modo operandi, propter probabilitatem ſententiæ ex qua operatio elicitur. Et cum homo non ſit propter Sacramenta, ſed è contrario Sacramenta ſint propter hominem, iuxta D. Auguſtini effatum; præſtat Sacramentum exponere periculo inualiditatis, ſi fortè reipſa opinio ex qua Sacramentum conficitur, eſſet falſa: quàm exponere hominem irreparabilis damni periculo, ſi fortè reipſa, opinio ex qua Sacramentum admouetur, vera eſſet. Saluaretur enim homo, adhibito tali remedio; eo autem non adhibito, rueret in exitium ſempiternum. Itaque obligatio abſoluendi, in euentu, de quo agimus, aliiſque ſimilibus, rata eſto; non tantùm quoad eos qui ſententiæ noſtræ inhærent, ſed etiam quoad aduerſarios, qui ſpeculatiuè cenſent eam eſſe falſam. Nihilominus enim ob ſummum proximi periculum, obligantur noſtram practicè ſequi, & propriam deponere etiamſi eſſet probabilior; iuxta principia generalia in tractat. de Conſcientia, & de opinionibus. Et ita in hoc ipſo negotio, Vaſquez 3. part. quæſt. 91. arr. 4. dub. 2. & 1. 2. d. 63. cap. 2. Tannerus tom. 4. diſp. 6. quæſtio. 9. dub. 1. num. 14. Zambranus cap. 4. dub. 2. ſect. 6. Sanchez lib. 1. in decal. cap. 9. num. 33. Becanus 1. 2. cap. 4. q. 9. num. 10. & alij adducti in tractatione de conſcientia.

APOLOGIA

APOLOGIA PRO VERO, ET PROPRIO MARTYRIO PER PESTEM;

ET PRO PROPOSITIONE AFFIRMANTE eos, qui purè ex Chriſtiana charitate immoriuntur miniſterio lue contactorum (vt fuêre Sancti Alexandrini, de quibus tabulæ Eccleſiaſticæ 28. Februarij) eſſe abſque improprietate Martyres, veram eſſe, ſaltémque probabilem, & extra omnem cenſuræ aleam.

Authore Fratre Ioanne de Andrada Septenſi, Ordinis Sanctiſſimæ Trinitatis, Redemptionis captiuorum, Prouinciæ Portugalliæ alumno, & in Sacra Theologia Profeſſore emerito ac eiuſdem Prouinciæ moderno Prouinciali.

AD R.P. THEOPHILVM RAYNAVDVM S.I. THEOLOGVM.

1. CVm propoſitionis veritas non ex veritate formali, in adæquatione, & conformitate eiuſdem propoſitionis ad ſignificatum conſiſtente; ſed ex materiali, & obiectiua ſignificati, prout datur à parte rei, deſumatur, iuxta communem ſententiam per Conimbricenſes propugnatam in Log. p. 2. q. 3. cap. 4. de oratione art. 2. §. *propter hæc*; Telles in Philoſ. diſp. 12. n. 4. Haud facile erit decernere, vtrum hæc propoſitio proprij Martyrij per peſtem, aut vera, vel ſaltem probabilis, & cuiuſuis notæ indigna ſit, quin primùm conſtet, an id, quod à parte rei ſignificat, veritatem omnino, aut ſaltem irreprehenſibilem probabilitatem habeat: Tunc enim ex veritate, vel falſitate enuntiati, veritas, vel falſitas enuntiantis propoſitionis colligetur. Ad reſolutionem ergo difficultatis, explorare oportet, nonnulli, qui Chriſtiana omnino charitate affecti, peſtilentiâ tactos, tum leuaturi, tum eorundem confeſſiones audituri, aut vt morientibus adſint, penè certum vitæ diſcrimen præuidentes, ſponte ſua valetudinariis deuouentur, ſi fortè accidat in tam laudabili pietatis miniſterio occumbere, verè, & ſimpliciter, propriéque Martyres appellandi ſint?

Reſolutio pro proprietate Martyrij.

2. Affirmatiua ſententia pro proprietate huiuſmodi martyrij, mihi moraliter certa, ſin minùs admodùm probabilis & irreprehenſibilis iudicatur: vltróque audeo affirmare fore neminem, qui aliter ſentiat, ſi per otium illius fundamenta contempletur. Eam (quidquid in contrarium videatur ſentire Gabriel Vaſq. tom. 2. in 3. part. diſp. 153.) primus typis mandauit anno 1650. P. Theophil. Raynaudus in ſatis erudita diſquiſitione de Martyrio per peſtem p. 3. cap. 2. n. 1. Poſtea eandem in lucem edidit Marchinus de bello Diuino p. 1. cap. 7. n. 3. Bordonus tom. 2. variar. reſolutionum reſolut. 77. n. 32. Arriaga de fide diſp. 51. ſect. 4. ſubſect. 2. à n. 47. Realib. de fundat. Andalu. cap. de ciuitate Granat. & Torre Blanca lib. 1. de tur. ſpirit. cap. 4. ex n. 16. quatenus aſſerunt P. Petrum de Molina emortuum Granatæ in ſeruitio lue contactorum, apparuiſſe ſui conuentus Religioſis, aureola Martyrij inſignitum, & adornatum. Et hac viſione exiſtimant à Deo qualificatam fuiſſe hanc ſpeciem Martyrij proprij per peſtem ex motiuo charitatis. His acceſſit nouiſſimè Magiſter Telles mihi in amicitiis conjunctus, in celeberrima ab eodem

compoſita hiſtoria Societatis Ieſu Prouinciæ Portugalliæ lib. 2. cap. 43. n. 10. Denique pro eadem ſtare videtur Iacobus Lobetius de fortitud. Chriſtian. lib. 1. cap. 2. §. 7. Qui licet non audeat in principio quæſtionem diffinire, ſed illius deciſionem Eccleſiæ Catholicæ remittat; dum tamen in fine aſſerit, ipſam Eccleſiam Martyres Alexandrinos (de quibus infrà in 3. fundamento,) probaſſe, & ab omnibus Chriſti fidelibus probari voluiſſe, in eandem ſententiam de proprietate huius Martyrij tacitè videtur inclinare.

I. Fundamentum.

3. Primum fundamentum eſt, quia non ille ſolùm verè, & propriè Martyr dicitur, qui pro orthodoxa fide immediatè moritur, ſed is quoque qui pro alia; quauis ſupernaturali virtute Chriſtum, vel Deum reſpiciente, vitam deuouet. Ita communiter Theologi agentes de cauſa Martyrij: & ex D. Thoma 2. 2. q. 124. art. 5. deducunt Valentia tom. 3. diſp. 8. q. 2. punct. 1. Bonacina tom. 1. diſput. 2. de ſacramento Baptiſmi, q. 1. punct. 1. n. 1. Ægidius Bellan. de ſacrament. q. 66. art. 12. dub. 2. Concl. 2. & 3. Henriq. p. 1. lib. 2. cap. 87. n. 5. Leſſius de iuſtit. lib. 3. cap. 1. dub. 3. n. 22. Suarius tom. 2. in 3. part. diſp. 24. ſect. 6. §. *poſtremo* Ioan. Trullench. in praxi ſacrament. lib. 2. cap. 2. dub. 10. n. 2. Paul. Layman in Theol. moral. lib. 3. ſect. 3. num. 5 Ægid. Luſitan. tract. de immaculata Virginis Conceptione lib. 3. q. 10. art. vnico §. 4. n. 26. Arriaga tom. 2. in primam part. diſp. 55. ſect. 2. n. 19. Curſus Carmelit. in 1. 2. tom. 3. tract. 9. diſp. 3. §. 1. n. 14. Ieſualdus de ſacram. p. 1. tit. 3. cap. 12. n. 8. & 17. Barrad. tom. 2. concord. lib. 7. cap. 5. n. 21. Sanch. in cap. 3. Danielis n. 135. Et ante omnes Nider in Decalogum præcept. 10. cap. 8. à §. *dubitatur* 5. Plures alij Theologi videri poſſunt ad 4. ſententiarum diſt. 47. & ad 2. 2. q. 124. vbi cum Magiſtro, & Angelico Doctore reſoluunt non ſolum fore Martyrem illum, qui mortem ob fidei confeſſionem ſubiit, verùm etiam eum qui ob bonum alicuius virtutis, dummodo ipſam in Chriſtum referat.

4. Ex qua reſolutione tam certa, quàm inter Theologos communi, palam ſequitur, vitam immediatè pro fidei veritate tradentes, *Martyrum* nomen non majori iure mereri, iis qui propter aliquam ſupernaturalem virtutem exercendam, morti etiam offeruntur. Cum autem hi, de quibus agimus, non pro aliqua virtute quomodolibet ſupernaturali, ſed pro charitate omnium excellentiſſima, qua *maiorem nemo habet, vt animam ſuam* (ſc. licet vitam ſuam, vt omnes explicant ex Hebraico idiomate ad cap. 15. Ioan. n. 13.) *ponat pro amicis ſuis* profectò verè, propriè, ac ſimpliciter Martyres cenſeri debent.

5. Obijci poteſt contra hoc fundamentum 1. quia eſto, vtrique Martyres ſint, & qui pro fide, & qui pro aliqua ſupernaturali virtute mortem obeunt, priores tamen duntaxat verè, & propriè, reliquos verò in laxiori tantum ſignificatione Martyres eſſe: & ex conſequente ſi quando hi, de quibus agimus, Martyribus adſcribendi ſint, non iis adſcribi debere; qui verè Martyres, ſed qui in laxiori ſolùm ſignificatione tales dicuntur. Confirmari hoc valet, ex doctrina Henriquez cit. cap. 37. num. 3. qui Martyres variis diſponens ordinibus, ſolùm eos, qui immediatè pro fide emoriuntur, Martyres, vlteriúſque præſtantiſſimos appellat. Ex quo clam videtur ſupponere cæteros, qui pro aliis virtutibus ſpecialibus, & non immediatè pro Chriſto mortem quoque patiuntur, haud verè, & ſimpliciter, ſed impropriè laxiorique ſignificatu Martyres appellatum iri.

6. Multipliciter tamen ſolui poteſt hæc obiectio (oportet vt argumenta ad ſanctitatem diſſoluantur propter materiæ authoritatem) 1. ſi dicamus Theologos quando in citatis locis de Martyrij cauſis egerunt, proprias ſolummodò pro ea tempeſtate expoſuiſſe, vt facile apud ipſos intueri poteſt qua propter ſi mortes pro Chriſti fide, aut quauis alia ſupernaturali virtute toleratæ iiſdem tum temporis proponerentur, citra dubium eſſe debet, erga proximos charitatem vtpotè ſupernaturalem in reliquarum numerum Martyrij cauſatum fuiſſe etiam relaturos: vnde ſi fides potis eſt veros, ac proprios Martyres efficere, profectò charitatis exercitium veros, & profeſſos Martyres efficere valebit.

7. Secundò reſponderi poteſt, Theologos harum itidem duarum Martyrij cauſarum meminiſſe: vnde cum nequaquam ſit credibile, quod de Martyrio, & illius cauſis agentes, ex quibus omnino pendet ipſum Martyrium, iuxta illud Auguſtini concione 2. in Pſal. 34. *Martyrium non pœna, ſed cauſa facit; pœna enim communis eſt latroni, & Martyri, heretico, & Catholico, ſed cauſa diſpar:* intendentéſque ipſi Theologi, proprij Martyrij eſſentiam explorare, propriiſſimam illius cauſam cum impropria obuoluerint. Quam ob rem neceſſariò dici debet, ſi verè Martyres appellantur, qui pro Chriſti confeſſione cadunt, verè Martyres etiam appellandos, qui pro aliqua ſupernaturalium virtutum, ſeſe vltima paſſuros obtulerunt.

8. Tertiò reſponderi optimè valet, particulam (*vel*) qua plerumque vtuntur Theologi, Martyrij cauſas definientes, non equidem poni, niſi inter diuerſa idem omninò importantia. Ita Rub. ff. de acquiren. vel amittend. hæreditate. Igneus in authent. *ex cauſa* n. 7. C. de liber. præterit. Barthol. in l. *ſuper* §. *officium* in fine ff. *de aqua pluuiæ arcenda.* Alex. in rub. n. 4. ff. *de vulgar.* Cæpol. conſ. 71. n. 7. Bald. conſ. 378. n. 9. vol. 5. & in l. *filia* in 1. oppoſit. C. de collat. Rebuff. in l. 130. verſ. *accedit* ff. *de verb. ſignificat.* & in l. vnica in gloſſa l. n. 3. & in gloſſa verbo *proponuntur* n. 3. C. *de ſent. quæ pro eo.* Mandoſ. in reg. 1. Cancellat. q. 10. num. 10. & 28. & in gloſ. facult. Flamin. de confident. q. 28. num. 211. Moneta de commut. vltim. volunt. cap. 5. num. 215. Ferrer. in conſtit. Cathalon. gloſ. 4. num. 122. & alij communiter. Iuxta quorum normam inter omnes receptiſſimam, ſi idem eſt, quo ad proprietatem Martyrij dicere Theologos pro fide, quam dicere, vel pro virtute, non eſt cur affirmemus, fidem, & non alias ſupernaturales virtutes ex vi illius particulæ (*vel*) veros ac proprios Martyres efficere.

9. Confirmatur 1. harum reſolutionum veritas. Etenim nemo ſanæ mentis negabit, Ioannem Baptiſtam locum inter veros Martyres obtinere; Tum quia Sancta Mater Eccleſia in Miſſæ canone commemorans SS. Martyres (vt notat Azor. p. 1. lib. 10. cap. 35. quæſit. 7.) magnum præcurſorem, illorum albo adſcribit; imo ei primarium concedit locum, Stephanóque & Matthiæ quos veros Martyres eſſe, nullus abnuet, excellentiorem ponit. Tum etiam, quia antiquorum Patrum quam plurimi, eundem Martyrem ſalutarunt. Primus Sanctus Ioannes Chryſoſt. orat. 5. aduersùs Iudæos, his verbis. *Propterea in carcerem coniectus, & decollatus, Martyr, & Martyrum primus eſt.*

Petrus.

Petrus item Damiani ſerm. 3. de Ioan. Baptiſt. eum in cathedra ſimulans, cæterorum Martyrum inſtituit præceptorem. *Inter* (inquit) *purpuratos etiam Martyrum choros, Beatus Ioannes in Magiſterij cathedra præſidet, quia pro teſtimonio veritatis ſtrenuus bellator occubuit; omniúmque pro Chriſto certantium Dux Sanctus, vexillum triumphale Martyrij cœlo primus inuexerit.* At antiquius Tertul. lib. 3. aduersùs Marcionem, Martyrum Baptiſtæ principatum tribuit; Illius verba hæc ſunt. *Pro via vera, prior ipſe cælos obiuit.* Nec medius fidius in animum mihi induci fas indico, tam grande priuilegium à tantis Patribus Ioanni concedi, ſi aliter quàm de vero Martyre, de eo ſentirent. Imo Suar. cum communi Theologorum tomo 2. in 3. part. diſp. 24. ſect. 6. §. *poſtremo*, aſſerit, Martyrij laureola, quæ non niſi veris, propriiſque Martyribus conceditur, Ioannem in cælo decorari. Quæ omnia cum ita ſint, certum attamen eſt, non pro Chriſto immediatè Baptiſtam fuiſſe capite damnatum, ſed quia Herodem de ſtupro cum vxore fratris admiſſo increpabat: quod quidem iis coloribus depinxit D. Eulog. Cordub. lib. 1. vt aſſeueret non diſſimilem fuiſſe cauſam Baptiſtæ mortis, cauſæ fidei. *Cum regem iniquum* (inquit) *de ſtupro Herodiadis commoneret, in ergaſtulo propter veritatis confeſſionem detruditur; ibique abſque vlla fidei perſecutione truncatur: nec tali recuſauit ſuccumbere diſpendio, quia ſine dubio nouerat, Diuino reuelante ſpiritu, tantumdem eſſe propter iuſtitiam mori, quàm pro fidei profeſſione proſterni.* Quali ergo iure, proprij Martyrij titulus illis, qui pro aliqua ſupernaturali virtute, (quanquam non immediatè pro fide,) vitam relinquere non recuſant, negari poteſt; ſi Ioannes Baptiſta non immediatè pro fide obtruncatus Martyrum Dux, eorundémque triumphale vexillum proferre dicitur?

10. Confirmantur 2. hæ reſolutiones, quia nondum de fide ſtatutum eſt, Beatiſſimam Virginem Mariam fuiſſe ſine originali næuo conceptam; & quamuis affirmatiua ſententia vera ſit, indeciſa tamen quæſtio ſub opinione verſatur; cum aliqui viri docti affirment non ita Beatiſſimam Virginem ab omni macula fuiſſe liberam, vt aliquandiù originalem non contraxerit. Quo poſito, ſi quæratur verè ne, & propriè Martyr ſit, qui pro hac puriſſimæ conceptionis ſententia vitam conſtanter obtulerit; cum affirmantibus reſpondebitur, vt defendit Granado de conceptione. Auguſtin. Bor. tract. de eadem concept. §. 3. Reinoſ. ſerm. 3. de concept. diſcurſ. 7. fol. 82. colum. 1. Aluar. Piſan. de Palacios in ſuis diſcurſ. pro immaculata Conceptione diſcurſ. 2. punct. 2. quem refert, & indubitanter ſequitur Ægid. Luſitan. tract. de Concep. immacul. Virgin. lib. 3. q. 9. art. vnico §. 4. n. 16. Vbi ex doctrina Magiſtri in 4. diſt. 47. & Angelici Doctoris 2. 2. q. 124. art. 5. aſſerit, quòd veram obtineret Martyrij palmam quiſquis pro hac immaculatæ Conceptionis piiſſima ſententia, vitam poſuerit. In fine deinde eiuſdem numeri, addit; *ſubinde ſatis, ſupérque eſt, vt verè ſit, & dicatur Martyr.* Si ergo qui pro hac ſententia vitam poſuerit verè, & propriè Martyr cenſebitur, à fortiori, qui pro charitate virtutum ſupernaturalium præſtantiſſima, ac Theologalium maiori, (teſte Apoſtolo 1. Corinth. 13. *Maior autem horum eſt charitas,*) mortem ſubierit, ſatis admodùm veri Martyris nomine dignus inuenietur.

11. Confirmatur 3. Etenim licet formaliter, & expreſsè qui pro ſpeciali virtute morti traditur, pro fide tradi non videatur, virtualiter tamen, prò Chriſto, & pro eiuſdem fidei confeſſione, etiam cenſetur tradi, vt euidentiſſimè affirmat. Leſſius lib. 3. de Iuſt. cap. 1. dub. 3. num. 28. Vbi habet ſequentia verba. *Aduertendum eſt, hoc ipſo quod quis patitur propter opera virtutis cum reſpectu ad Chriſtum, vel religionem Chriſtianam, pati etiam pro veritate fidei, quæ tale opus approbat, vt Deo gratum; & contrarium improbat, vt ei diſplicens. Itaque Martyr ſemper dat teſtimonium doctrinæ fidei, & patitur pro illa, nimirum ſpectata in ſeipſa nudè, vel in opere virtutis, cuius ipſa eſt regula.*

12. Idem legitur in curſu Carmelitano tom. 3. in 1. 2. tract. 9. dub. 2. §. 1. ibi; *Eſt autem aduertendum, ad fidei veritatem non modò pertinere credulitatem cordis, & exteriorem confeſſionem, quæ fit per verba; ſed etiam aliarum virtutum opera, quoties in ordine ad Deum Authorem fidei, & legem eius, vel conſilia adimplenda exercentur. Quodlibet enim huiuſmodi opus, eſt quædam fidei proteſtatio; Nec aliter meliùs oſtendit Chriſtianus, ſe habere fidem quàm operibus ipſis, quæ docet fides, iuxta illud Iacobi Apoſtoli cap. 2. Oſtendam tibi ex operibus fidem meam.*

13. Paul. Layman lib. 3. Theologiæ moral. ſect. 5. num. 5. & lib. 3. tract. 3. p. 3. cap. 1. num. 6. Bellan. de ſacramen. q. 66. art. 12. dub. 2. num. 255. & alij ab hac doctrina ſtantes, eam deduxerunt ex D. Thoma, qui illud Apoſtoli ad Titum. 1. *confitentur verbis ſe noſſe Deum, factis autem negant*, exponens, ſic ait. *Et ideo omnium virtutum opera ſecundùm quod referuntur in Deum, ſunt quædam proteſtationes fidei, per quæ nobis innoteſcit, quod Deus huiuſmodi opera à nobis requirit, & nos pro eis remunerat: & ſecundum hoc poſſunt eſſe Martyrij cauſa.* Ita D. Thomas, qui idem repetit in 3. ſententiarum diſt. 3. art. 3. q. 2. ad 9. in hunc modum. *Dicendum quòd cauſa ſufficiens ad Martyrium, non ſolùm eſt confeſſio fidei, ſed quæcunque alia virtus non politica, ſed infuſa, quæ finem habet Chriſtum. Quolibet enim actu virtutis aliquis teſtis Chriſti efficitur, in quantum opera, quæ nobis Chriſtus perfecit, teſtimonium bonitatis eius ſunt.* Cæterum teſtimonium habeo Sancti Petri Chryſol. ſerm. 2. de Baptiſta, quem abſolutè prædicat pro Chriſto fuiſſe occiſum; ſcribitque. *Iuſtus tunc inchoat viuere, cum pro Chriſto meretur occidi.*

14. At iam à priori concludam, omnem, qui propter iuſtitiam, vel virtutem aliquam ſupernaturalem patitur, propter Chriſtum pati. Chriſtus enim, ſiuè Deus omnis iuſtitiæ, & virtutis fons eſt, ceditque in eius honorem omnis iuſtitiæ, ac virtutis defenſio, præſertim à iuſto facta: quemadmodùm eiuſdem iuſtitiæ, ac virtutis oppugnatio, & defectio, cedit in Dei iniuriam: Ergo ſicut ſanguinea fidei propugnatio, Martyrium eſt, ita etiam erit Martyrium ſupernaturalis virtutis exercitium, ſi morti coniungatur.

15. Ex quibus omnibus conſtat, eodem iure Martyrum titulo decorandos eſſe eos, qui pro charitatis exercitio, tempore graſſantis peſtis, contagione tactos Leuando mortem ſuſtinent, quo dicuntur Martyres, qui immediatè pro Chriſto, & eius fidei profeſſione decedunt. In quo enim euidentiùs potens eſt Chriſtianis oſtendere fidem ſuam, quàm ad ea opera incumbens, quæ ab ipſa fide nauare docetur? Tunc verè ex operibus oſtendit fidem ſuam. Nec Ædepol. diſſimilis euadit illi, qui immediatè propoſita morte fidem teſtatur.

16. Ad illud verò Henriq. 5. n. 5. præſtantiſſimos Martyres

Martyres appellantis, ſolos eos, qui pro Chriſto immediatè obeunt; reſpondetur, ſi demus eſſe bonis auibus præſtantiſſimos Martyres, qui immediatè pro Chriſto occidunt; non exinde tamen negatum iri veros, & proprios etiam fore Martyres, licet eſſent aliquantulum minùs prioribus excellentes, qui pro charitate, ſeu qualibet alia virtute ſupernaturali moriuntur.

17. Aliquibus exemplis tam in vniuocis, quàm in analogis hoc amplius declarare fas ſit. Nam inter animalis ſpecies, humana profectò eſt præſtantiſſima: Nec tamen inde ſequitur, equinam; vel bouinam ſpeciem verè, propriè & eſſentialiter animalis rationem non ſortiri. Gradus ſubſtantiæ, abſolutè, & ſimpliciter eſt ens, accidens verò ſolùm tale eſt ſecundùm quid, eſt enim entis ens, vt dixit Philoſophi ens inhærens ſubſtantiæ, quæ ſola per ſe exiſtit: Hanc tamen prædicationem, accidens eſt ens, eſſe veram, propriam, & eſſentialem, quanquam non abſolutam, nemo ibit inficias.

18. Denique infinitas in diuinis, vt optimè oſtendit Suar. tom. 1. in 1. p. lib. 3. de Trinitate cap. 12. n. 7. alia eſt ſimpliciter in genere entis, quæ ſcilicet tribus diuinis perſonis communicatur: alia verò ſecundùm quid, ſeu infinitas in proprio genere, quam videlicet Theologi virtualiter in attributis diuinis diſſecant; dicúntque multas eſſe infinitates ratione diſtinctas v.g. infinitatem ſcientiæ, voluntatis, &c. Idémque Suar. cit. n. 7. tres infinitates relatiuas, & ſecundùm quid in tribus diuinis perſonis eadem Perſonarum diſtinctione ſeparatas admittit. Nec verò hæc infinitatum inæqualitas, impedimento eſt, quominus omnes hæ infinitates verè, propriè, & eſſentialiter tales dicantur. Similiter ergo dicemus, Martyres pro fide quanquam præſtantiores cæteris, non tamen eos adeò longe à ſe auertere, vt vtriſque Martyrij ratio, verè, & propriè non ſit communis.

19. Efficacius deducto exemplo ex ſubiecta materia præſentis ſolutionis veritas ſuadebitur. Idem enim Theologi cum de martyribus agunt, qui vltimus diebus Anti-chriſti tempore futuri ſunt, eos omnibus, vel iis, qui hactenus immediatè pro Chriſto ſubière martyrium, longiſſimè anteponunt, ac omnium vocant illuſtriſſimos. Ita Bellarmin. tom. 1. controuerſ. lib. 3. de Romano Pontifice cap. 7. §. *de quo loco*, Barrad. tom. 3. concord. lib. 9. lib. 9. cap. 6. §. *adigentur*. Cornel. à lapide in cap. 7. Apocalypſis ad illud. *Et palme in manibus eorum*. §. *palma ergo*. Viegas in cap. 3. Apocalypſ. comment. 2. ſect. 11. n. 2. Maluenda de Anti-chriſto lib. 8. cap. 12. §. *Sic igitur*. Et alij communiter. Rei cauſam appoſuit D. Auguſtin. lib. 20. de Ciuitat. Dei cap. 8. dum ait. *In eorum, qui tunc futuri ſunt ſanctorum, atque fidelium comparatione, quid ſumus? quandoquidem ad illos probandos, tantus ſoluetur inimicus, cum quo nos ligato dimicamus*. Deinde ſanctus Hippolytus orat. de conſummatione ſeculi hos laudibus venturos Martyres extollendo, inquit. *ô Beati, qui tunc tyrannum illum deuicerint? Quippè prioribus Martyribus illuſtriores, & ſublimiores declarandi ſunt; propterea quod ſuperiores Martyres Diaboli ſatellites ſuperarunt; hi verò ipſum filium perditionis expugnarint, ac victoriam reportarint*. Aliam horum Martyrum præſtantiæ Sanctus Iſidorus lib. 1. de ſummo Bono cap. 28. rationem reddidit (inquiens.) *Olim faciebant miracula Martyres, tunc verò videbuntur facere ipſi perſecutores.*

20. Ex qua receptiſſima doctrina duo colligenda propono 1. quod licet Martyres Anti-chriſti tempore futuri in hoc Martyrij genere, quod immediatè pro Chriſto ſuſtinetur, omnium præſtantiſſimi iudicentur, non eo Martyres non appellantur, qui præteritis perſecutionibus vitam etiam immediatè pro Chriſto poſuerunt. Secundum, quòd ſi venturorum Martyrum præſtantia præteritorum veritati nequaquam officit, cur fidei Martyrum excellentia iis obſtabit, ne tales ſint, & appellentur, qui purè propter aliquam virtutem, & ob charitatem Chriſtianam circa homines epidemia contactos exercendam, neceſſitati vltimæ ſuccubuêre? Abſit vt talem rem affirmemus.

21. Obijci poteſt. 2. aduersùs hoc primum fundamentum, quod licet ſatis ſit ad verum, & proprium Martyrium vel immediatè pro fide, vel pro alia quauis ſupernaturali virtute mori; hoc vnum tamen videtur deſiderari, vt ſcilicet mors à tyranno in odium fidei, vel illius virtutis, pro qua moritur, inferatur. Ita Trullench. cit. dub. 10. n. 6. Bonac. dicto punct. 1. n. 13. Bellan. cit. concl. 3. Layman. in Theolog. moral. lib. 3. ſect. 3. n. 3. dum verum & proprium Martyrium definientes, id *paſſionem*, ſiue *cruciatum lethalem* appellarunt; quod quidem lethale vulnus per tyrannum in odium fidei, vel alicuius virtutis infligendum eſt: cum autem qui ex ſola præciſè charitate Chriſtiana lue infectis medicaturi conſecrantur, in odium talis exercitij non occidant, nec ob illud à tyranno aliquo trucidentur, ſolum in laxiori ſignificatu, & non rigoroſè, Martyres vocari debent.

22. Reſpondeo tamen negando aſſumptum, nempe requiri ad verum, & proprium Martyrium mortem inferri à tyranno. Adhæreo in hoc, Soto ſapientiſſimo in 4. ſententiarum diſt. 49. q. 5. art. 2. §. *Poſtremo*. Vbi ventilans vtrum Martyres dicendi ſint, qui violandæ pudicitiæ metu, vt legitur de Beata Apollonia ſe ſe ipſos interemerunt, Abſolutè affirmat: ſed hic mors non infertur à tyranno: ergo non eſt conditio logicè requiſita ad veram, & propriam rationem Martyrij, vt mors ab alio inferatur.

23. Apertiùs in hac re Valentia vt potè qui eam ex profeſſo tractauerit tom. 3. in 2. 2. diſp. 8. q. 2. punct. 1. §. *his quinque conditionibus*. Vbi ſequentia leguntur. *Neque eſt ſemper de ratione iſtiuſmodi Martyrij, vt mors ſit illata ab alio. Nam quadam etiam ſancta, fuerunt verè Martyres, quæ ex peculiari Dei inſtinctu ſibi ipſis mortem, concurrentibus illis quinque conditionibus conſciuerunt, vt patet ex ſancto Auguſtin. lib. 2.* de ciuitat. Dei, vbi ait, *earum ſanctarum Martyria in Catholica Eccleſia veneratione celeberrima frequentari. Ordinariè autem ſicut non licet ſe occidere vtra eiuſmodi inſtinctu Dei, iuxta dicta diſp. 5. q. 8. ita ad Martyrium requiritur, vt mors ab alio inferatur*. Hactenus Valentia celeberrimus Theologus.

24. Dicetur 1. in his caſibus, Dei peculiarem afflatum interueniſſe. Fateor ſponte. Quis tamen negare audebit, fore vt aliter quàm Diuino Numine afflatus, poſſit quis, ſæuiſſima graſſante peſte, lue tactis auxiliari; cum, tam propè euidenti vitæ diſcrimine, & ſe in valetudinaria introducere; loca profectò ita cæteris horribilia, vt ea, quàm longo poſſunt interuallo, fugere conentur.

25. Cæterùm, ſic Autori huic, ad veram Martyrij rationem, mortem illatam à tyranno requiri, viſum fuit ſuperfluum, vt cum cit. punct. 1. quinque neceſſarias ad Martyrium conditiones apponeret; (quarum prima eſt, vt mors toleretur pro Deo ad teſtificandam fidei veritatem, vel in ſe, vel in aliquo pio virtutis opere relucentem: ſecunda vt eiuſmodi mors

mors non ſit contra patientis voluntatem. 3. vt mors non obeatur quaſi ex conſequente 4. vt mors obeatur propter iuſtam cauſam. 5. vt in eo, qui mortem paritur non vigeat affectus ad peccatum mortale:) nequaquam huius meminerit; opus nempe fore, vt mors à tyranno infligeretur: imo poſtquàm ſupradictas conditiones explicauit, mox addidit. *His quinque conditionibus concurrentibus, mors pro cauſa pia, obita Martyrium eſt, illo primo modo, quo iam de Martyrio loquimur: neque eſt ſemper de ratione iſtius Martyrij, vt mors ſit illata ab alio.* Vnde ſatis conſtat, nullo modo requiri ad verum, & proprium Martyrem, quòd in odium fidei, vel virtutis, pro qua, quis moritur, Tyranni ſæuitia concurrat.

26. Hoc deinde à priori colligi poteſt ex Soto in 4. ſententiarum diſt. 49. q. 5. art. 1. §. ex iis, vbi ſic habet. *Ratio, & meritum Martyrij, non conſiſtit in paſſione mortis, quatenus ab alio infertur; ſed quatenus à martyre per vltraneam virtutis patientiam ſuſcipitur.* Ex cuius Doctoris mente clarè conſtat, mortem inferri ab alio, non pertinere ad formalem rationem Martyrij, in qua ratione formali conſiſtit eius eſſentia; Atque adeò poſſe hanc abſolutè reperiri abſque illatione mortis ab altero. Imò nec phyſicè ad Martyrium, Tyranni ſæuitiam requiri vlteriùs aſtruo; vt in diua Apollonia, & aliis Martyribus compertum eſt. Si verò Theologi cit. Tyranni odij meminerunt, ex eo meminiſſe videntur, quòd illud in majori Martyrum parte inuentum fuerit; non quod ad omnigenum Martyrium foret neceſſarium.

27. Nec quiquam vrgent verba *paſſio, & cruciatus* ab iiſdem Theologis n. 21. cit. in Martyrij diffinitione poſita. Nec enim Martyrium abſolutè definiêre, (vt fecit Valentia in diffinitione infrà adducenda:) ſed Martyrium in Eccleſia ordinarium, quo mors infligitur à Tyranno, ſtatuerunt.

28. Reſponderi poteſt. 3. dicta verba *paſſio, & cruciatus*, in hoc Martyrio per peſtem etiam verificari. Acerbiſſimis enim doloribus, plerumque homini imparibus, & qui facta celerrimè maturent, contracta lue afficiuntur, vt optimè intelligi poteſt ex Fabio Paulin. in comment. peſtilent. Thucydidis pag. 66. Valerio Martin. Veneto lib. de peſte. Hipocrate 3. Epidemiæ ſect. 3. Cornel. Celſo lib. 3. cap. 7. Raſi toto lib. de peſte. Fracaſtorio tract. de morb. contag. Mercato lib. 7. de Febrib. cap. 1. & 2. Deniq. Ambroſ. Nun. lib. de peſte, quæ in hac populoſiſſima, & potentiſſima Vlyſiponis ciuitate graſſata olim fuit. Non aliter profectò Authores hi dolores ex contagio prouenientes paratragediare viſi ſunt, quàm ſi Martyres præ iis vitam exhalantes, præ grauiſſima etiam paſſione, & cruciatu vitam exhalare in animum nobis inducere conarentur.

29. Audiatur oro Galen. lib. 1. de theriaca ad Piſonem, præcipuè cap. 16. vbi venenoſæ, ac voraciſſimæ belluæ nemini obtemperanti, imo nec ipſis fœtibus in vtero clauſis, quibus olim non parcere, vel Tyrannis ſupra nefas viſum, peſtem comparat. *Omnia* (inquit) *deſtruit, non quocumque modo, ſed tremendis cruciatibus, & horribilibus accidentibus, qualia ſunt vehementiſſimi capitis dolores, ferociſſima deliria, putridiſſimi carbunculi, & antraces horrendi, corruptiones faucium, crurium, & aliarum partium, quibus carnes mortificatæ deſidebant, nudata oſſa relinquentes; itaut ipſa crura, & brachia ſeparentur à à corpore. Præterea anxietates, inquietudines, & fortiſſimi æſtus circa præcordia, febres ardentes, & ſitis incenſiſſima, cuius cauſa miſeri ægrotantes ſe in puteos conijciebant.* Hæc & alia Athenis etiam eueniſſe, aſſeuerat Hippocrates lib. 3. Epidemiæ ſect. 3. Ex quibus iam luce clarius patet, illa verba, *paſſio, & cruciatus* verè, propriéque de Martyribus per peſtem poſſe aſtrui.

30. Vlteriùs ex abundanti dabimus, etiam in huiuſmodi Martyrio Tyrannum, non quidem exteriorem, ſed interiorem, tribunálque inueniri, quo ab his per peſtem Martyribus auferri vitam decernitur. Audiatur D. Chryſoſt. in Pſal. 95. vbi ad rem hanc peroppotrunè, dum, quoad me agebat de peſte illa Alexandriæ, qua anno 263. ſub Valeriano, teſte Baronio, tom. 2. *fol. mihi* 594. Sacerdotes quidam in piiſſimo ægrotorum curandorum miniſterio recubuerant, in quorum laudem panegyrim nuper ſcripſerat D. Dionyſius ipſius vrbis Præſul. ſcribit itaque Chryſoſt. *Exercitatio pietatis, quoddam eſt ſine ſanguine Martyrium, hoc eſt, teſtimonium euidens, ac profeſſum; & quomodo? Audi, & conſidera. In omni tribunali quid aliud Martyri proponitur, quàm vt abneget Deum. At dum aduerſus hanc propoſitionem decertat, manifeſtam accipit coronam Martyrij. Super hoc vero ſanctis, qui ſine ſanguine paſſi ſunt, & vtique pro iudice, ac tribunali fit ipſa conſcientia, in qua iuſtitiam tueri, & à Deo nunquam deficere, Martyres fecit.* Ecce locus Magni Chryſoſt. quo iudicem, & tribunal apponit, vbi in huiuſmodi Martyrum vitam grauiſſimè conſulitur. Nec aliquid inclinatur, vnde loqui Chryſoſtomum de ſimilitudine, & non de Martyrij proprietate, inferri debeat. Verùm hoc ex abundanti; patet enim ex ſuperioribus, non requiri ad rationem formalem Martyrij, quòd mors Martyri inferatur à Tyranno.

31. Dicetur 1. Si mors illata à Tyranno non eſt de ratione formali Martyrij, ſaltem logicè poſtulari, quod Martyr ad locum Martyrij adducatur, & ibi metus mortis incutiatur à Tyranno, vt accidit diuæ Apolloniæ, quæ ad locum Martyrij deducta eſt, vbi ignis præparatus erat, vt viua combureretur, ſi diis non ſacrificaret, & in propoſito adorandi, Chriſtum perſiſteret: atqui in Martyrio per peſtem neutrum ex his inuenitur, nec adductio, nec incurſus metus: ergo verum, ac proprium Martyrium nequaquam cenſendum eſt. Occurritur tamen, licet duo prædicta, verum, & proprium Martyrium ordinariè comitentur, nullum tamen ex illis ad idem verum Martyrium eſſe logicè requiſitum. Non primum, quia ſanctiſſima Irena Virgo Luſitana in albo Martyrum die 20. Octobris ab Eccleſia recenſetur, etiamſi ad locum Martyrij deducta non fuerit imo quaſi proditoriè occiſa à milite quodam, à Britaldo miſſo; qui cum eam ad ripam fluminis nocte orantem inueniſſet, guttur eius gladio tranſuerberauit, vt conſtat ex eius vita. Plures deinde Martyres, occultè in propriis domibus fuiſſe occiſos abſque eo quod ad locum Martyrij adducerentur, patet ex variis tabularum Eccleſiaſticarum locis. Ergo logicè non expoſcitur ad propriam rationem Martyrij, quod Martyres ad locum publicum adducerentur, vbi mors ſolebat ipſis infligi.

32. Non etiam exigitur 2. nempe quòd Tyrannus metum, vt hoſtis, Martyri inferat. 1. quia hic metus incutitur in ordine ad Martyrem morte plectendum, ſi Tyranno non conſentiat in Idololatria amplectenda: ſed ad proprium Martyrium neceſſarium non eſt, Martyrem à Tyranno morte plecti: vt oſtendi à n. 22. ergo nec erit neceſſarium quòd metus eidem Martyri à Tyranno inferatur. 2. (& in idem recidit,) quia mors illata à Tyranno, proximius accedit ad rationem formalem Martyrij, quàm metus ab ipſo incuſſus: atqui mors, (vt dixi,)

quamuis frequenter inueniatur coniuncta cum proprio Martyrio illato à Tyranno, ipſum Martyrium inſeparabiliter non comitatur: ergo nec metus illatus. 3. quia poteſt accidere, vt quis verè Martyr ſit, ſine metu à Tyranno incuſſo; nam ſi Idololatria pro ſuo errore debacchans, occurrat pluribus Chriſtianis turmatim deambulantibus, & vni eorum dicat, vt fidem abneget; eidémque exprobranti impietatem globo igneo, vel gladio repentinam mortem inferat: quis inficias ibit, hunc fore propriè, & eſſentialiter Martyrem, in Martyrúmque catalogo recenſendum? & tamen hic Idolorum culter nullum Martyri, vt hoſtis, incuſſit metum; imo nec incutere poſſet ob conſortes Chriſtianos ipſum Martyrem aſſociantes, qui ſi vellent, Idololatram vita priuarent: Ergo metus à Tyranno, vt hoſte, incuſſus Martyri, Martyrium logicè non comitatur. 4. Quia Sanctiſſimæ Irenæ nullus metus incuſſus legitur à Britaldo, vel à milite ipſam, (vt dixi,) proditoriè occidente. Tandem quia ſi metus Tyrannicè incuſſus exigeretur logicè ad formalem rationem Martyrij, ſufficeret profectò ille, quem epidemia incutit ſeruientibus in Xenodochiis, & anguor ab ipſa cauſatus de quo ſupra n. 28. & 29

33. Inſtabitur, ſi his metus epidemiæ ad proprium Martyrium ſufficit, ſatis etiam ad illud eſſet, quòd quis metu inferni perterritus, perſuaderet alicui vt ſibi violenter necem inferret: hoc autem non eſt affirmandum: ergo ille metus inſufficiens cenſebitur ad veram rationem Martyrij. R. negando ſequelam. Diuerſa ratio aſſignari poteſt, quia licet metus inferni quid bonum ſit, tamen propter illum tantum abeſt, vt mors poſſit inferri, vt nec etiam appeti queat. Iam verò mors illata ob ſeruitium lue infectorum, adeò longè diſtat à ratione mali, vt ab Eccleſia decoretur Martyrij nomenclatura, quam contendimus eſſe veram. Deinde in morte ob metum inferni illata nulla cernitur contradictio; ſiquidem qui illam infert inſtigatur à moriente, qui rogat, vt ipſum enecet, quòd occiſor motus ipſius morientis precibus exſequitur: in exercitio vero peſte infectis ſeruientium, contradictio reperitur explicanda n. 42. logicè expoſtulata ad rationem Martyrij; & ideò mors inde ſecuta proprium Martyrium eſt.

34. Ex hoc fundamento huiuſque impugnato, & propugnato, ſequi volo non ſolùm verum, & proprium eſſe Martyrem, qui animam immediatè pro Chriſto exhalat; verùm etiam eum qui pro aliqua ſupernaturali virtute, vitam prodigus effundit, quanquam ibi Tyranni odium; quod ad Martyrij rationem haud requiri ſatis oſtenſum fuit, non inueniatur.

II. Fundamentum.

35. II. Fundamentum deſumitur ex definitione Martyrij, quam tradit Valent. in 2. 2. diſp. 8. q. 2. punct. 1. vſui in Eccleſia recepto conſentaneam, in hunc modum. *Martyrium eſt teſtimonium quo morte ipſâ pro Deo obitâ, teſtificatur quis aliquam fidei veritatem vel in ſe ipſâ, vel in aliquo virtutis opere relucentem.* Quam definitionem, tacitè etiam inculcat Leſſius de iuſt. lib. 3. cap. 1. dub. 2. num. 12. vbi Martyrium genericè appellat teſtimonium: additque Martyrium fermè apud ſcriptores Eccleſiaſticos pro teſtimonio veritatis fidei, vel cuiuſuis ſupernaturalis virtutis per mortis tolerantiam accipit: atqui noſtri Martyres pro excellenti opere charitatis, conſequenterque pro ipſa fide vt probaui à num. 11. dant excellens teſtimonium, & pro eodem charitatis exercitio mortem ſubeunt: ergo cum illis Martyrij definitio ſecundùm loquendi vſum in Eccleſia receptum aptiſſimè conueniat, verè ac propriè Martyres habendi ſunt.

36. Néque huius definitionis veritati obſtat tradi per particulam (*vel,*) quæ inter diuerſa poni ſolet iuxta Barthol. in l. *ſuper* §. *offic.* in fin. ff. *de aqua pluuia arcenda*, & Menoch. conſ. 426. inſuper, & alternatiua ſit; in ſe habens implicationem, vt Doctores in cap. *inter cæteras* de reſcript. Et in l. *hæc verba, ille, aut ille* ff. de verb. ſignificat. Pariſ. conſ. 91. n. 29. lib. 2. affirmant: denique diſiunctiua quoque ſit, tam quoad verba, quàm quoad effectum l. *cum* ff. *quando dies legat.* l. *ſi illud.* Vbi Bald. ff. *de legat.* 2. Optiméque hinc inferri ſuprà datam diffinitionem non eſſe eſſentialem.

37. At enim neque aſſumptum. Quippè non nouum eſt teſte Arriaga in curſu Philoſoph. diſp. 1. de anima ſect. 4. ſubſect. 6. num. 105. poſſe per particulam diſiunctiuam, alicuius eſſentiam diffiniri. Nam corpus v. g. diffinitur *Subſtantia, quæ per ſe eſt impenetrabilis cum altera eiuſdem ſpeciei; vel commenſuratur cum re, hoc modo impenetrabili.* Aduertitque idem Arriaga corporis definitionem ita aptari, vt in illa, materialia etiam accidentia comprehendantur. At cum hæc ita ſint, nemo tamen ibit inficias corpus ita diſiunctiuè definitum, verè, & propriè definiri. Ergo etiam quamuis Martyrium diſiunctiuè definitur, vera, & propria illius definitio iudicabitur.

38. Deinde: ſit bonis auibus alternatiua, aut diſiunctiua particula (*vel*) vt tradunt leges, ac Doctores n. 36. citati; aliquandóque inter diuerſa ponatur. Sed concedendum quoque eſt, ſæpè in dicta particula copulandi vim inueniri: vt videre eſt apud Barthol. in l. *ſi is, qui ducenta* §. *vtrum* in 7. oppoſitione n. 7. ff. *de reb. dubiis.* Bald. conſ. 378. n. 9. vol. 5. Sebaſtian. Medic. de definit. p. 2. cap. 1. n. 2. Menoch. conſ. 54. n. 15. & conſ. 187. n. 28. Ric. in deciſ. Archiepiſcopalib. Neapol. deciſ. 72. n. 6. Cenedo poſt lib. pract. & Canonic. quæſt. ſingul. 29. n. 2. Nec ſolum copulatiuè, verùm etiam in ſenſu declaratiuo multoties dicta particula ſuſcipitur. Rubric. (*ſi ager vectigal. vel emphyt. pet.* l. *ſciend.* §. *quis ſatiſd. cogantur.* Et l. 1. iuncta gloſ. *C. de repud.* Barthol. per text. in l. *vbi pactum* n. 1. *C. de tranſact.* Bald. cap. *paſtoral.* poſt. num. 3. *de cauſa poſſeſſionis.* It ue in hac Martyrij definitione copulatiuè accipi particulam (*vel,*) aut in ſenſu declaratiuo, ideſt Martyrium pro fide, & pro qualibet ſupernaturali virtute morientibus concedentem, autumare poſſumus.

39. At contrà redarguendum videbitur in hunc modum. In dicta definitione, Martyrium vocatur teſtimonium; deſumitúrque appellatio ex Græco, vbi *Martyrium*, & *teſtimonium*, *Martyr*, & *teſtis* ſolo differunt nomine, vt aduertit idem Valent. cit. q. 2. de Martyrio punct. 1. *in princip.* Viegas in Apocal. 1. comment. 1. ſect. 3. n. 4. & ſect. 7. n. 4. Trullench. in praxi reſolut. ſacrament. lib. 2. cap. 1. dub. 10. §. 1. Quapropter de Beato Stephano legitur, *cum funderetur ſanguis Stephani, teſtis tui.* Enoch item, & Eliam vocat Chriſtus ſuos teſtes Apocal. 12. *Dabo duobus teſtibus meis, & prophetabunt*; eo quod Stephano ſimiles, in conſummatione ſeculi, proprium Martyrium in Chriſti fidei teſtimonium appoſituri ſunt. In eos verò, qui peſtis tempore ſtrenuè pro ſalute proximorum oppetunt, non tam aptè verba illa Chriſti act. 1. *Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vſque ad vltimum terræ,* incidere dicemus, quàm in illos quorum ſanguine Chriſti fidei teſtimonium ad Tyrannorum aſpectum confirmatur: a proind

proinde hos, non verò illos, iri Martyres appellatum videri debet.

40. Reſpondemus, admittendo ſignificationum identitatem inter verba, *Martyrium*, & *teſtimonium*, *Martyrem*, & *teſtem* intercedentem: vlteriúſque Martyrium non qualecunque fore teſtimonium, ſed illud, quod amiſſione vitæ firmatur; verumtamen totum hoc in Martyrio per peſtem reperiri, intrepidè propugnamus. Ratio eſt, quia ex mente Sancti Ioan. Chryſoſt. vt ſuprà dixi n.30. Martyrium per peſtem eſt Martyrium ſine ſanguine; hoc eſt, teſtimonium euidens, ac profeſſum ſcilicet, in quo (ſecundùm receptam apud Latinos intelligentiam huius verbi, *profeſſum.*) Nihil ampliùs ad rerum teſtimonium deſideratur: ergo teſtimonium, quod in Martyrio per peſtem de Chriſtiana charitate præbetur, non alienum ab eo eſt, quod ad Martyrium requiritur. Aliàs mihi magnus profectò Apollo eſſet, quiſquis apta diſcriminis ratione ſe ab hac ſolueret quæſtione, cur verè & propriè teſtis Chriſtianæ fidei vitam pro ea deuouens, & non ita verè, propriéque teſtis Chriſtianæ charitatis dicetur qui ab ipſa præcisè ſtimulatus, graſſante epidemia, procuraturus iacentes, ſe ſe in Xenochia introducendo morti offert?

41. Dices, ex curſu Carmelitan. tom.3. in 1.2. tract.9. diſp.3.dub.2.n.13. teſtimonium non vtcunque datum ſufficere, ſed coram hominibus præbendum, qui ipſam fidem impugnent iuxta illud Lucæ 12. *Quicunque confeſſus fuerit me coram hominibus*, &c. *quia vbi veritas* (inquit curſus) *ſine contradictione recipitur, teſtium depoſitione non eget.* Cum autem in Martyrio per peſtem nulla aduerſariorum contradictio reperiatur, ad ſummum improprij, ac non neceſſarij teſtes dicendi videbuntur ij, qui ſic inducta morte per peſtem, teſtimonium de charitate Chriſtiana perhibent.

42. R. non deeſſe in exercenda charitate contradictionem, proindéque illius teſtimonium prout ſic, neceſſarium quoque eſſe appellandum. Neque temerè in hanc abire reſponſionem dicar, ſi oculis proponatur, quàm magna ſolitudine premantur omnique penitus ſolatio deſtituti, eos non tantum cæteris mortalibus, ſed ciuibus etiam cum, quibus habitant, deſerentibus, lue tacti moriantur. Vnde quis piæ, ne dicam, ſanæ mentis, negabit, fore, vt tantis miſeriis conſulentes, haud neceſſarium Chriſtianæ charitatis ferant teſtimonium? Sanctum Cyprianum audiamus libello de mortalit. *circa medium*, vbi aureis verbis de epidemia, quæ ſuo tempore graſſabatur, loquens, quàm neceſſarium ſit hoc charitatis teſtimonium, in hæc verba ſcribit. *Peſtis iſta explorat iuſtitiam ſingulorum, & mentes humani generis examinat; an infirmis ſeruiant ſani; an propinquos cognati piè diligant; an miſereantur ſeruorum languentium domini; an deprecantes ægros non deſerant medici; an pereuntibus charis; vel ſic aliquid dimites largiantur, & donent ſine hærede morituri, vt nihil aliud mortalitas iſta contulerit.* Quæ quidem omnia cum in peſtis tempore deſiderari videantur, aliquem non deeſſe oportet, qui ſua præſentia charitatem Chriſtianam teſtificetur, vt veri noſtri Martyres teſtificantur, dum Xenodochia fugientibus, ægros in eis curaturi, opponuntur. Vnde ſicut fidei Martyres, dum Idololatris obijciebantur, de ea neceſſarium ferebant teſtimonium; ita ſimiliter noſtri Martyres peſtem fugientibus occurrentes, neceſſarium pro exaltatione charitatis, eiúſque ſanctiſſimo in tam pio opere exercitio, teſtimonium fermè à cunctis per id temporis refutatum, audacter præſtant; rationéque huius neceſſarij teſtimonij, verè, & propriè teſtes, conſequentérque Martyres habendi ſunt.

43. Replicabis adhuc; Tyrannorum contradictio circa fidei veritatem verſabatur: In noſtro caſu nemo dicit contra charitatis veritatem; licet exercitium illius præ mortis metu deponatur; ſed è contrà ab omnibus approbatur, eximiiſque laudibus ipſius propugnatores efferuntur: ergo defectu huius contradictionis nequit verum Martyrium per peſtem fieri. hanc contradictionem circa veritatem, & excellentiam virtutis, non fuiſſe ſemper neceſſariam in omni vero, & proprio Martyrio, conſtat manifeſtè ex Magno Ioanne Baptiſta, qui verus Martyr cum ſit, iuxta dicta n.9. non ſe circa excellentiam virtutis, pro qua mortuus fuit, Herodi oppoſuit, ſed circa illius exercitium; de cuius tantùm executione, moriens reddidit teſtimonium, vt patet ex illis verbis Marci ſexto; *Non licet tibi habere vxorem fratris tui:* nec enim ignorabat Rex, grande ſibi nefas admitti in Herodiade retinenda. Ad verum igitur, & proprium Martyrium non neceſſario requiritur quod feratur teſtimonium pro veritate, & excellentia virtutis; ſed ſufficit quod feratur pro illius exercitio: proindéque quamuis noſtri Martyres teſtimonium contra fugientes non pro veritate, & excellentia charitatis, ſed pro illius exercitio Baptiſtæ ſimiles ferant, ſatis habent, vt verè, propriéque Martyres, ſicut Baptiſta dicitur, illi dicantur.

44. Dicetur tale charitatis exercitium etiam à fugientibus approbari. Sed contra; Nam ſimiliter Herodi vxorem fratris non abripere, ſanctum videbatur; cæcus tamen libidine, & contrariæ mentis ſententiæ non attendens verum Martyrem Baptiſtam effecit; eo quod pro caſtitatis exercitio ab eodem Herode depoſito, teſtimonium perhiberet.

45. Inſtabis. Herodes peccatum in habenda Herodiade admittebat; Qui verò peſtem fugientes deuitant, ſi aliàs non teneantur ex aliqua obligatione iuſtitiæ, vel charitatis ſuccurrere infirmis, vt latè probat Rutilius Benſonius in ſpeculo Epiſcopor. & curator. lib.1. de fuga in peſte diſp.1. præcipuè concluſ.8. cuiuſuis noxæ expertes, omnino ſunt. Ergo non ita ex aduerſo, noſtri Martyres fugientibus, vt Herodi Baptiſta, opponuntur. R. Herodi ex eo quòd iniuſtitiam in vxore à fratre auferenda feciſſet, reprehenſionem fuiſſe debitam; & ex conſequenti, Martyrium Baptiſtæ fuiſſe ſub præcepto; tenebatur enim ex officio præcurſoris de cælo niſi, *vt pararet Domino plebem perfectam*, iuxta quæ Zachariæ illius parenti Angelus Gabriel Lucæ primò prædixerat, Herodem de nefando inceſtus ſcelere increpare, Martyriúmque, ſi opus foret pro eadem cauſa perpeti. At verò noſtris Martyribus, cum peſtem ſine peccato, & vitare poſſent, & nollent; Martyrium ſub conſilio eſt: quæ duo Martyrij genera ſub præcepto, & ſub conſilio, tradunt ex D. Thoma 2. 2. q. 124. art.3. ad I. Syluester in ſumma cap.11. n.40. Aragon. 2.2. tom.2. de iuſt. q.64 art.5. in explicatione articuli §. *ad 3. reſpondeamus.* Suar. contra Regem Angliæ lib.6. cap.11. n.14. Sanchez in decalog. tom.1. lib.2. cap.34. n.15. vbi ait tunc eſſe Martyrium ſub præcepto, quando ita eſt neceſſarium ad fidem, vel multorum ſpiritualem ſalutem conſeruandam vel ad blaſphemas euitandas: Túncque eſſe Martyrium ſub conſilio, cum ſola Dei gloria, & fidei exaltatio ex eo ſequitur: quod quidem in noſtro caſu maximè perſpicitur; quippè, cum neque medici, neque Parochi ſint; qui vtpotè mercede conducti, ex iuſtitia tenentur peſte laborantibus auxiliari; neque deinde votorum, quæ fecerint, ratione, cogantur, vt Religioſorum aliquibus accidit (ij enim de Rutilij ſententia diſp.

diſp.1. de fuga in peſte, ex vi ſui voti non ſolùm ex debito charitatis, ſed ex iuſtitia legali, ad contagio infectis ſeruiendum tenentur,) ad charitatis, & fidei, gloriæque Dei exaltationem, illud ineunt periculum, quo liberaliſſima vitæ profuſione functi, inſignem Martyrij palmam adipiſcuntur.

III. Fundamentum.

46. III. Fundamentum ex communi Eccleſiæ conſenſu, & aſſenſu colligitur; nam vltima Februarij illos Martyribus adſcribit, qui in Alexandriæ peſte, pro ſalute proximorum curanda, ad ſuperos abierunt. Hæc ſunt Sacri Catalogi verba. *Ibidem* (Alexandriæ, ſcilicet de qua immediatè antea loquebatur) *commemoratio Sanctorum Presbyterorum, Diaconorum, & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum peſtis ſæuiſſima graſſaretur, morbo laborantibus miniſtrantes, libentiſſimè mortem oppetiuêre; quos veluti Martyres Religioſa piorum fides venerari conſueuit.* Si enim hi præclariſſimi viri inter veros Martyres recenſentur ab Eccleſia, qua cauſa, & ratione noſtri Martyres per peſtem, cum ipſis non recenſebuntur.

47. Dices hos ſanctos non in verorum Martyrum numero ab Eccleſia referri, ſed in illorum, qui laxiori tantùm ſignificatu tales ſunt: quod maximè confirmari poteſt. Primò, quia non aliter in Martyres ab Eccleſia coluntur, quam Religioſa piorum fide venerari conſueuerunt. Religioſa autem piorum fide, non pro veris Martyribus, ſed ipſorum ſimilibus, coluntur, vt patet excitata particula, *velut*, in Latini idiomatis rigore non proprietatem, ſed ſimilitudinem, iuxta Calepinum, ſignificante.

48. Secundò Nam D. Dionyſius illa tempeſtate viuens, (teſte Baron. tom. 2. anno 263. hoſce ſanctos ingenti laudum cumulo afficiens in epiſt. ad Hieracem Epiſcop. ab Euſebio Cæſarienſi relata lib. 7. hiſtoriæ cap. 16. & 17. & ex qua deſumptum eſt, quod in Kalendario legitur teſte eodem Baronio in Martyrologio ad hanc diem;) non eos proprio Martyrio, ſed aliqua Martyrij ſpecie fulgere dicit. *Ex Patribus* (inquit) *qui virtute erant præſtantiſſimi in hunc modum mortem oppetiuerunt: quorum nonnulli erant Presbyteri, alij Diaconi, quidam è populo; virtutis ergo multum laudati; adeò, vt iſtud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem, & robuſtam fidem ſuſcipiebatur, nihil à Martyrij ſplendore abeſſe videretur.*

49. Reſpondemus (quidquid ſit de teſtimonio D. Dionyſij, de quo poſtea,) certum eſſe, Eccleſiam ſanctam hos, de quibus agimus inter veros Martyres numeraſſe; quod profectò nequaquam faceret, niſi verè propriéque Martyres eſſent; Quod ex ipſius Eccleſiæ conſuetudine conſpicuum eſt, nunquam Martyribus, alios, præter veros Martyres adſcribentis. Cæterum efficacius probatur; Nam ad verum Martyrium requiritur, quòd mors ſequatur de facto, vel ab ipsâ Martyr mirabiliter eripiatur. Ita communiter Theologi Leſſius lib. 3. de iuſt. cap. 1. dub. 3. n. 22. Bonac. tom. 1. diſp. 2. punct. 1. n. 1. & plures alij. Fideles enim, qui non lethalibus vulneribus, vt incarceratione, & ſimilibus affligebantur, quamuis propriè dicerentur *confeſſores*, Martyres etiam, impropriè, laxiorique ſignificatu dicebantur. Sic eos communiter nominabit D. Cyprianus epiſt. 9. Martyribus, ac confeſſoribus inſcripta; Et epiſt. 10. vbi habentur hæc verba. *Honorem Martyrum, & confeſſorum pudorem turbare conatur.* Idem loquendi modus colligitur ex pluribus aliis eiuſdem Cypriani epiſt. 25. 30. 37. & 41. Eadem Martyrum nomenclatura Chriſtianos in carceribus detentos honorabat Tertullian. lib. ad ipſos ſcripto, vbi eos etiam Martyres deſignatos appellat; infráque Martyres abſolutè dicit. *Quam pacem* (inquit) *quidam in Eccleſia non habentes, à Martyribus in carcere exorare conſueuerunt.* Vnde lib. aduerſus Praxeam, ipſum carpit, eo quòd de iactatione Martyrij fuiſſet inflatus ob breue carceris tædium. Fauet præterea Pamelius in ſcholiis ad cit. epiſt. 9. Cypriani. Garcias de Loarza in notis ad conc. 4. Toletan. nota vlt. ante cap. vlt. verbo *Confeſſoris*, vbi de hac Martyrum appellatione agit. Cornel. à lapide in Apocal. ad illud cap. 7. *Et palmæ in manibus eorum* §. *palma ergo*; Et in 1. Petri 3. ad illud, *ſed ſi qui patimini propter iuſtitiam Beati.* §. *nota 2.* Paulus Layman in Theolog. moral. lib. 3. de iuſt. ſect. 3. n. 3. Leſſius de iuſt. lib. 3. cap. 1. dub. 3. n. 23. Deinde in pluribus antiquis Patribus, hic idemmet loquendi modus reperitur; ſanctos ſcilicet, ærumnis, ac laboribus pro Chriſto laborantes, quando aliquod lethale vulnus de ſe naturaliter allatiuum mortis, non accipiebant, impropriè, laxiorique ſignificatu *Martyres*, propriè verò *Confeſſores* appellari.

50. Nihilominus, cum hic loquendi modus citra dubium ſit certus, nullo modo eſt exiſtimandum, Eccleſiam Sanctam, hos Martyres ſi per catachreſim & improprietatem eſſent Martyres, fore veris Martyribus adnumeraturam, manifeſtéque ad epitomam 2. Februarij diei perſpicitur in Sancto Iſidoro Epiſcopo Martyris nomine in laxiori ſignificatu digniſſimo, quòd pro fidei confeſſione grauiſſimos ſuſtinuerit labores, teſte D. Hieron. per Baron. in comment. ad dictum Martyrologium eadem die *littera H.* deinde in D. Regoberto pridiè Idus Ianuarij, qui laxiori etiam ſignificatu Martyr poterat nominari cum aduerſa multa, exiliumque pro ſuæ Eccleſiæ defenſione ſuſtinuerit, vt refert Surius in ipſius vita tom. 1. die 4. Ianuarij, nihilominus neque Iſidorus, neque Regobertus in propriorum Eccleſiæ Martyrum, ſed ſola confeſſorum claſſe apud eandem epitomam collocantur. Nullum verò exemplum erit, vt in verorum Martyrum Calendario improprij Martyres ab Eccleſia ſimul connumerentur. Quam ob rem ſi concedimus Eccleſiam inter veros Martyres illorum meminiſſe, qui Alexandriæ ſæuiſſima peſte laborantis, ſibi infectorum curam demandando, funere ſupra omnem inuidiam claro ceciderunt, ſumus etiam haud temerè dicturi, fuiſſe ipſos propriiſſimè Martyres, & nequaquam fidei Martyribus in Martyrij ratione inferiores.

51. Inſtabis, Eccleſia non inter veros Martyres, Martyres per Alexandriæ peſtem, ſed aliquantulum infra apponit, nec alios poſt numerat; in quo videtur ſupponere Martyres per peſtem non verè tales eſſe, at ſolum aliquo modo ad illos accedere. R. tamen nihil ex dictis contra nos concludi; aliter cur ſanctum Iſidorum, & ſanctum Regobertum impropriè, vt ſupra diximus, Martyres, immediatè veris Martyribus non adiunxit? Imò in Epiſcoporum claſſe, vt ex ipſa epitome ad 2. & 4. Ianuarij diem patet, aliquos illis præpoſuit, nempe Iſidoro Tharciſinum, Regoberto Gregorium; vnde ſi verorum Martyrum ordini Martyres per peſtem immediatè coniunxit, ſignum eſt vtróſque veros ac proprios Martyres eſſe, licet aliqua præſtantiæ inæqualitas intercederet, ob quam Cerealem, Pupillum, Caium, & Serapionem immediatè pro fide occiſos, (vt potè in Martyrio præſtantiſſimos,) Martyribus per peſtem vlla in numerando excellentia præponat.

52. Neque officit illa particula (*velut*) qua vt in

n.47. obiectum eſt, Eccleſia in Martyrologio vſa fuit. Nam & ſi talis particula (idem eſt in his, *vt, ſicut, tanquam*) ſæpè ſimilitudinem, & non proprietatem ſignificet; paſſim tamen in ſacra Pagina proprietatis rigorem indicat. Nemini non notus locus ille Ioan. Euangeliſtæ de verbo Æterno humanato loquentis: *Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre.* Ecce hìc particula *quaſi*, quæ idem valet, ac iſta (*velut*,) & non analogam ſimilitudinem, ſed identitatem ſignificat, eſſe, ſcilicet Filium Dei verè, & propriè vnigenitum Patris, ac ipſi coæqualem, vt ex fide Catholica conſtat. Audi Chryſoſt. ibi, *Verbum (quaſi) hoc in loco non ſimilitudinis eſt neque parabolæ, ſed confirmationis, & definitionis certiſſimæ; quaſi dicat, vidimus gloriam, qualem deceat, & credibile ſit habere vnigenitum, & dilectiſſimi omnium Dei Filium.* Euthymius, & Theophilact. eodemmodo explicant locum iſtum.

53. Deinde Apoſtolus quando Epheſiis, vt filiorum lucis opera nauarent, perſuadere conabatur, ſic ſcripſit: *vt filij lucis ambulate.* Ad Epheſios ſcilicet n.8. vbi in illa particula *vt* non ſimilitudinem, ſed proprietatem vt omnes interpretantur, ſignificauit; omninóque vult, vt veri filij lucis ſint, ambuléntque velut lucis filios decet. Alia exempla prætermitto, quibus hoc ad amuſſim probari poterat. Vnde cum non appareat qua de cauſa particula, *velut*, in Martyrologio Martyres Alexandrinos per peſtem numerantre in ſimilitudinis rigore accipi debeat; & alioquin in ſacra Pagina pro proprietate ſumatur, dicendum eſt, hos Alexandrinos Martyres, non obſtante particula, *velut*, pro veris Martyribus Eccleſiæ fuiſſe reputatos.

54. Secundo Quia licet particula, *velut*, in iure ciuili aliquando ſit excluſiua veritatis, & proprietatis l.3. ad l. *habeo* 2. ff. de verb. ſignificat. *inter publica* ff. eod. tit. l. *qui reſtituere* C. de rei vindicat. l. *velut* C. de edendo; Aliis præterea in locis, ſimilitudinem importet. l.2. cum ibi notatis ff. de legat. 2. & in §.2. inſtit. qui ſatis dare cogantur; tamen eadem particula, *velut*, ſæpè veritatis expreſſiua eſt l. *quoties* C. de iure dotium. Alberic. in dictionar. verbo, *velut*; Cardinalis Tuſc. pract. concluſ. tom.2. *littera D.* concluſ. 375. num.1. vbi num. 2. poſt Francum in caput 1. de contumacia in 2. notabili de hæret. lib. 6. declarat dictionem (*velut*) eſſe quoque veritatis expreſſiuam. Et quando in communi loquendi modo de aliquo dicimus genere ſe veluti hominem prorſus ſapientem, intelligimus eſſe verè, & propriè ſapientem hominem, & vt talem oportere ſe gerere. Igitur cum in ſacris litteris, ciuili iure, & communi loquendi modo, particulæ, *velut, tanquam, quaſi, vt*, &c. proprietatem ſæpè indicent: nihil concludi valet, Martyres Alexandrinos ex vi illius particulæ, *velut*, non veri Martyrij titulo ab Eccleſia fuiſſe donatos.

55. Segniùs vrget citatus locus D.Dionyſij Epiſcopi Alexandrini ſecundùm verba illa, *nihil à Martyrij ſplendore abeſſe videretur*: ſi enim verbum illud, *videretur*, noſtrorum Martyrum titulo officit, non immerito affirmare poſſem, iis etiam, qui immediatè pro Chriſto animam exhalarunt, verorum Martyrum nomen iri negatum, quod quidem pluſquàm abſurdum fugiendum eſt. Probo hanc abſurdi ſequentiam ex illis verbis Hieron. in Epitaphio Paulæ ad Euſtochium propè finem. *Mater tua* (inquit) *longo Martyrio coronata eſt; Non ſolùm enim effuſio ſanguinis Martyrium reputatur, ſed deuotæ quoque mentis ſeruitus immaculata, quotidianum Martyrium eſt.* Aduertatur verbum illud, *reputatur*, ſimile verbo, *videretur*, D. Dionyſij, quo in effuſione, ſanguinis, quam verum eſſe martyrium nemo audebit negare, vſus fuit Hieron. cum tamen voluntatis ſubiectionem, Martyrium abſolutè; imo quotidianum vocet: quæ profectò non aliter niſi lato modo Martyrium eſt. Si ergo hoc loquendi genus in D. Hieron. effuſioni ſanguinis non obſtat; quominùs Martyrium non ſit; nec etiam eiuſmodi locutio in D.Dionyſio de Martyribus per peſtem agente, non erit impedimento quominùs verè, & ſimpliciter, propriéque Martyres tum ſint, tum tales vocari debeant.

56. Cæterum, eſto hæc particula, *videretur*, aliquando in iure improprietatis nota accipiatur. l.1. §. *deieciſſe videtur* ff. de vi, & vi armata Pichard. ad §. nominatum n.6.inſtit.de exhibend.libert. Accacius Anton. in comment. ad l.5. ff. de conditionib. & demonſt.n.105. Ferrer. in conſiſt. Cathaloniæ gloſ.4. n.108. aliquando etiam ſignificet præſumptionem; Menoch. de præſumpt. lib.4. præſumpt.89 n.12. & conſ.37.n.10. Accacius Anton.in comment.ad l.*Cum annus* 102.n.16. ff. de condit. & demonſt. aliquando præterea fictionem indicet dict.l.1. §.*deieciſſe.* l.*naturaliter* in princip. ff. de acqu. poſſeſ. Roman. conſ. 224. in fine. Cardinal. Tuſchus tom. 2. *littera D.* concl.394.n.1.Tyraquel.de iure conſt.p.2.ampliat.1. n.7.Menoch.cit.l.4.præſumpt.35.n.9. & præſumpt. 86. n.12. Berthezol. repetit. *ſi quis maior* C.de tranſact. Benedict. Ægid. in repetit. legis *ex hoc iure* ff. de iuſt.& iure p.1. cap. 8.n.78.Thom. de Thomaſet. in floribus leg.reg.303.Aliquando denique importet arbitrium boni viri. Roman.conſ.228.n.11. verſ. *cæterum*, Valaſc. conſult.133.n.13. idem Tuſchus dicta concluſ.394.n.8.Multoties tamen verbum, *videretur*, certitudinem ſignificat, vt in l.*quid tamen* §.*arbiter* ff. de arbitris. Labarel.conſ.60.n.5.verſ.*tamen*, Tuſchus cit.concluſ.394.n.3.Rebuffus in compend.alienation. n.71.Aliàs importat neceſſitatem.Rota apud Zacher. poſt tract de obligat.Camerot. doct.3.n.2.

57. Imo vel in humanis litteris, ac idiomatis Latini proprietate verbum, *videretur*, certitudinem iuxta Terentij in Andr. phraſim ſignificat. Ait enim Terentius. *Atque iſtud ipſum nihil pericli eſt, vt videtur.* Quamobrem cum nihil afferatur, concludens verbum, *videretur*, pro improprietatis nota debere accipi; imo plura in contrarium adduxerimus; abſolutè dicendum iudicamus, eos qui in peſte charitatem Chriſtianam ad mortem vſque profeſſi ſunt, verorum Martyrum nomine eſſe fruituros. His præcipuè fundamentis, huiuſmodi Martyrij veritatem niti volumus.

Adduntur alia eiuſdem aſſumpti plauſibilia fundamenta.

58. Alia nunc proponimus fundamenta, quibus vndique noſtri aſſumpti veritas conſtare poterit. Aliquod illorum eſt. Martyr, vt tradit Suar. tom.1. de Religion. lib.1. de Diuino cultu neceſſario ex præcepto cap.3. n 2. (loquitur de veris Martyribus, vt facile videri poterit;) vitam ſuam per Martyrium Deo offert; Qua de cauſa Martyrium inter actus ad Diuinum cultum ſpectantes multi ponunt, Vualdenſ. tom.3. de ſacrament. cap.117. n.4. Aragam 2.2. quæſt.84.art.2. in fine, Corduba lib.1. q.5.dub. 6. quod loco cit. Vualdenſ. confirmat ex Auguſtin. lib.10.de Ciuitat. Dei c.4.At Soto tom.1. in 4. ſent. diſt.3. q. vnica art.11. §.*ac demum*; addit ad Martyrium

Martyrium in adulto, qui poteſt internum habere actum charitatis, exigi affectionem, qua velit pro Chriſto mortem oppetere; rationémque ibi apponit: nam Martyrium per ſe eſt actus charitatis iuxta illud Ioan. 18. *Maiorem charitatem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Et prima Corinth. 13. *ſi tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.* Diffuſiùs de hoc diſſerit idem Vualdenſ. tom. 2. de ſacrament. cap. 105.

59. Imò omnes communiter docent, actum Martyrij, quanquam elicitiuè ſit à virtute fortitudinis, imperatiuè tamen eſſe à charitate, quæ præſuppoſita fide circa eundem actum Martyrij, ſuum officium exercet, per modum imperij. Ita Aragon. tom. 2. in 2. 2. q. 23. art. 6. §. 4. concluſio, vbi ſoluit argumenta quæ ipſum Martyrij actum à ſola fidei virtute eſſe oſtendere videntur, Vaſquez tom. 1. in 3. part. diſp. 93. cap. 4. n. 44. & 45. Aluers de auxil. Diuin. gratiæ lib. 6. diſp. 51. n. 10. Cardinal. Bellarmin. in controuerſ. tom. 3. lib. 2. de iuſtificat. cap. 7. §. denique. Bonac. tom. 1. diſp. 2. de Baptiſmo q. 1. punct. 1. n. 3. Cornel. à lapide qui ad cap. 13. 1. ad Corinth. verſ. 3. §. 2. ſcribit, quod licet Martyrium ſit actus elicitus à virtute fortitudinis, & ordinariè imperetur à charitate, poſſe tamen dari Martyrium, quod non à charitate, ſed ab alia virtute imperetur; v. g. à Religione, vel obedientia, ſi quis ſe offerat Martyrio, vt eum honoret, vel ipſi obediat, addit ſemper huiuſmodi Martyria à quadam Dei dilectione principium ducere, à qua imperantur; adeò Martyrij eſt à charitate prouenire.

60. Cum ergo veri Martyris ſit vitam Deo ex charitate offerre, hoc itidem iis contingente, qui ſola charitate moti lue affectos ſtudioſiſſimè procurando, verba omnimodo Chriſti explendo, *majorem charitatem nemo habet*, &c. morte propria Deo faciunt, quo iure ipſos honorifico verorum Martyrum titulo fraudare poterimus?

61. Ego quidem in hoc conſtantiſſimè ab illorum Martyrio ſtabo; nam ſi D. Bernard. ſerm. 30. in Cantic. genus eſſe Martyrij ſcribit facta carnis ſpiritu mortificare; illo nimirum, quo membra cæduntur ferro: eſto horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius; cur diuturnum in curandis ægris, ac horribilem inter mortis anguſtias laborem, veram eſſe Martyrij ſpeciem negabitur? Si ita idem Bernard. ſerm. 1. in feſt. omnium Sanct. inquirens cur ſpiritu pauperibus, & Martyribus commune præmium, nempe cælum, polliceatur Chriſtus? Sic ait; *Quid ſibi vult, quòd eadem promiſſio facta eſt pauperibus, & Martyribus, niſi quia verè Martyrij genus paupertas voluntaria eſt*; Quare, ſi ſpontanea paupertas Martyriũ eſt, mors per peſtem Martyrium etiam non erit?

62. Dices verbum, *verè*, à D. Bernardo per hyperbolem tantum poni. Fateor ita eſſe, ſed ex eo eſſe dico, quòd in ſpontanea paupertate conditiones ad Martyrium requiſitæ non inueniantur, vt re vera inueniuntur in Martyrio per peſtem ſecundum ea, quæ ſupra oſtendimus.

63. Aliud huius aſſumpti fundamentum ex opportuniſſimo Sancti Laurentij Iuſtiniani loco deſumo, quatenus ſermone quodam, de D. Martino loquens, ſic ait. *Sanctorum collega extitit, & Martyrum conſors; cuius animam, & ſi gladius perſecutoris non abſtulit, palmam tamen Martyrij non amiſit.* Additque *Magnum eſt hoc Martyrij genus, vltro ſe pro Chriſti honore dare periculis* Et inferius. *Erat planè hoc ſingulare Martyrium, vt cum infirmantibus pariter infirmaretur. Audi ſine ferro Martyrem ex ſola charitate morientem.* Ecce ex hoc Laurentij loco ſine ſanguinis effuſione, ex ſola charitate non modò Martyrem, ſed magno Martyrij genere coronatum, D. Martyrem aſpicimus. Quare ergo charitatem illorum attendendo, qui ſolo eius impulſu, peſtis adeunt pericula, ipſos pro veris Martyribus non habebimus?

64. Iterum dicent, etiam hîc in D. Laurentio non aliter, quàm in D. Bernardo hyperbolem inueniri. Verum eſſe annuo; ſed diſcrimen affero; nam Sanctus Martinus etſi cum ſuis Diſcipulis, ſi ita ad Dei honorem oporteret, manere non recuſabat, re vera tamen nec manſit, nec pro iis vitam poſuit, vt verè noſtri Martyres in peſte pro ſalute proximorum ponunt.

65. Vltimum ſuppeditat fundamentum doctrina Soti in 4. ſentent. diſt. 49. q. 5. art. 2. vbi ſic. Ad perfectam Martyrij rationem, vt mors ſine voluntate non ſufficit, ita neque ſine morte voluntas. Vnde quamuis aliqui Sancti ardentiſſimo Martyrij deſiderio flagraſſent, vt D. Franciſcus ob id adipiſcendum in Syriam, D. Antonius in Mauritaniam profecti, non exinde veri Martyres reputãtur: imò neque Sanctum Ioannem Euangeliſtam quòd in feruentis olei dolio vitam non finierit, inter veros Martyres Sotus numerat; Adhærétque in hoc D. Thomæ, qui 2. 2. q. 124. ad perfectum Martyrium mortem propter Chriſtum toleratam requirat. D. Thomam ſequitur Siluius in 3. part. q. 96. art. 6. §. 4. *ſi tales cruciatus*. Curſus Carmelitan. tom. 3. in 1. 2. tract. 9. diſp. 3. §. 1. n. 13.

66. Aliqui verò in hoc ad D. Ioannem Euangeliſtam pertinente à Soto diſſentiunt; in eóque nituntur quòd ad verum Martyrium in tormentis occumbere non ſit opus, ſatíſque habeatur, ſi cruciatus ex ſe naturaliter ſpectatus mortem afferat; eſto ſupernaturaliter impediatur, vt Sancto Ioanni, & Sanctæ Teclæ quibus donat Eccleſia Martyrum titulum, impedita fuit. Ita in terminis Bonac. tom. 1. diſp. 2. de Baptiſmo puncto 1. n. 1. Trullench. in prax. ſacrament. lib. 2. cap. 1. dub. 10. Ægid. Bellan. de ſacrament. q. 66. art. 12. dub. 2. Leſſius lib. 3. de iuſt. cap. 1. dub. 3. n. 22. Qui & ſi quatuor ordinibus Martyres diſtinguat, & in 3. Sanctum Ioannem Euangeliſtam ponat, manifeſtè conſtat, (vt apud ipſum videri poteſt,) tres primos ordines veris Martyribus impleri. Imò aduertit, quòd quando cruciatus, ſeu paſſio, de ſe eſt allatiua mortis, & diuinitùs impeditur, tunc vim teſtimonij augeri; cum per hoc ſit manifeſtum, Deum cauſam Martyris comprobare. Atque hæc maior teſtimonij vis cum in D. Ioanne reperiatur, per eam cæteris Martyribus præſtare videtur.

67. Sed ad Soti doctrinam reuertamur. Ad perfectum Martyrium, nec mors ſine voluntate nec voluntas ſine morte ſufficit, ſed vtrúmque requiritur: atqui in Martyribus per peſtem, tam mortis voluntas quàm ipſa mors concurrunt; cum ſpontè, deuoti charitatis exercitio occumbant: ergo neceſſariò dicendum eſt talem mortem fore Martyrium.

68. Audiui velle aliquos ad Martyrij rationem, quòd mors in illo ſit certa, & Martyr certificetur de executione Martyrij, quòd quidem in peſte non inuenitur; imo incolumes euadere præſumunt, qui illius ineunt pericula. Vlteriúſque ſi fortè contagio inficiantur, medicinæ opem ad vitam ſeruandam adhibere tenentur. Qua obligatione planè veri Martyres non adſtringuntur, vt colligitur ex doctrina Caietani 2. 2. q. 97. art. 1. & Nauarri cap. 12. num. 41. Ameſcua tract. de poteſtate in ſe ipſum lib. 2. cap. 7. num. 4. poſſe nempe vulnera à Tyranno ſibi infixa non curare ob gloriam Dei, & fidei teſtimonium, ne viderentur, illa minùs ſponte

ſuſcepiſſe

ſuſcepiſſe. Martyres vero per peſtem ob medicinæ quærendæ obligationem, nullo modo de ventura morte certificari poſſunt.

69. Reſpondeo tamen huic parui, vel nullius momenti obiectioni; negando fore vero Martyri opus, mortis venturæ certitudinem; quod probatur 1. Nam licet D. Ioanni Baptiſtæ ex diuina reuelatione conſtaret, ſe propter increpationes, quas in Herodem, ob raptam fratris vxorem ingerebat, capite eſſe damnandum, vt indicaſſe videtur, quando de Chriſto, & ſe loquens dixit; *illum oportet creſcere, me autem minui.* Ioan. 3. Quæ verba quamuis ſecundùm Chryſoſtomum, Theophilact. & Euthym. de vtriúſque honore, & ſui, & Chriſti ad literam intelligantur; aut de ſola inter homines, qua vtérque colebatur, opinione, vt placet Sancto Cyrillo Alexand. ad eundem locum. Vel cum Sancto Auguſtino, & Beda per Maldonatum citatis ad dictum cap. 3. Ioan. in ſenſu Allegorico dicamus, voluiſſe Baptiſtam ad illud mortis genus, quo ipſe, & Chriſtus morituri erant, alludere; ſe videlicet capite minuendum; Chriſtum verò fore vt in cruce ad mundi ſalutem exaltatus creſceret. Quamuis etiam dici poſſit Sanctum Polycarpum fuiſſe multo antea de ſuo Martyrio certiorem, vt pote cui, dum iaceret, in accenſo puluinario Deus ignem Martyrij ſignificare voluerit, vt refert Leſſius lib. 2. de iuſt. cap. 43. dub. 8. num. 50. nihilominus plurimis alus Martyribus talis præſciencia mortis denegata fuit; quod patet in iis, qui tyrannos ad ſuam mortem laceſſebant; & in D. Franciſco in Syriam ad Sultanum Regem profecto, à quo, licet ſe Chriſtianum profiteretur, vrbane fuit exceptus; & denegato Martyrio, quod ardebat, in Italiam reuerſus eſt. Vnde ſatis apparet nec D. Franciſcum, nec alios Martyres, optatam ſibi Martyrij palmam præuidiſſe.

70. Imo nec ſancti, qui ad eminentem gladium pro fidei confeſſione conſtantiſſimi ſtabant, vicini Martyrij certitudinem habebant, ſæpè enim à morte, iam in eius limine hærentes, reducebantur. Memorabile eſt, quod ſcribit Victor Vticenſis lib. 1. perſecutionis Vuandalicæ de Chriſtiano quodam dicto Maſchulan, dum Geiſerico Regi & Arianorum ſecta, opponeretur. *Qui Maſchulan* (inquit Victor) *cum fortis, atque inuictus maneret, iubet eum Rex ſubire ſententiam capitalem; ita tamen callidus occulte præcipiens, vt ſi in illa hora vibrantis gladij pertimeſceret ictum, magis eum occideret, ne Martyrem glorioſum feciſſet: ſi autem fortem in confeſſione conſpiceret, à gladio temperaret. Sed ille, vt columna immobilis Chriſto ſolidante fortis effectus, confeſſor reuertitur glorioſus; & ſi Martyrem inuidus hoſtis noluit facere* (id eſt vt ex ipſo Authore colligitur, ne ab Eccleſia Romana, quam Rex oderat, vt talis coleretur) *Confeſſorem tamen noſtrum non potuit violare.* Si ergo hic inſignis Confeſſor, iam ceruice gladio ſuppoſita, nondum erat Martyrij certus, (ſiquidem illud re vera non ſubiit,) cur ad verum Martyrem talis certudo requiretur? eadem ideò facilitate, qua requiri aſſeritur, negandum eſt.

71. Nec etiam quidquam refert, quòd de adhibenda medicina affertur; quia præterquàm quòd mortis certitudo ad Martyrium non requiritur vt diximus; non ſemper medicinæ locus eſt; præcipuè quando contagium ita ſæuè graſſatur, vt quaſi ſubitò occidat. At demus per peſtem lentè mortem aduocari; medicinæque tempus eſſe; ac Martyres Medicis ſubijci teneri; ſi verò illorum ope ſanitatem non recuperant, ſed morti cedunt; quis tum temporis dubitet, eos Martyrij palma donari? Ponatur pro exemplo Sanctus Sebaſtianus domi Sanctæ Matronæ Irenæ, vulneribus per ſagittas ſibi illatis ad ſanitatem leuatus. Si fortè ea vulnera mortem illa afferrent, vt re vera attulerunt, quibus tandem cecidit, non futurum Martyrem, quis negaret? eſto ſe medicinæ permiſiſſet.

72. Non item officit Ameſcuæ doctrina poſſe ſcilicet Martyres, ob gloriam Dei, & fidei teſtimonium ſuis vulneribus non conſulere, & ſi per tempus liceat. Contrarium enim ſic probatur. 1. quia vnicuique data eſt vitæ ſuæ cuſtodia, vt inquit Egeſippus lib. 3. de excidio Hieroſolymitano cap. 17. 2. quia eadem lex naturæ, quæ nos ad vitam conſeruandam inclinat, inclinat etiam ad ipſam omni medio poſſibili tuendam, vt habetur in l. 4. §. *ſcientiam* & §. *qui non aliter.* ff. ad legem Aquileam. Vnde is, qui ſe occidit, peccatum contra legem naturæ admittit, vt concludit D. Thomas 2. 2. q. 64. art. 1. Iam verò quod de Dei glória, & fidei teſtimonio dictus Ameſcua addit, nequaquam nos conuincit, qui exiſtimamus maiorem Dei gloriam, & fidei teſtimonium ex Martyris curatione naſci poſſe, ſi ipſe conualeſcens iterum ſe Martyrio offerat, vt denuò ſe obtulit D. Sebaſtianus.

73. Velle alios non ignoro; ad verum Martyrium, quod mors ſtatim poſt factam fidei, vel virtutis confeſſionem ſequatur; Itáque in peſte, ob charitatem exercendam morientes, cum fermè aliquandiù poſt ſeruitium exhibitum durent, non ſunt pro veris Martyribus reputandi. Sed ex allato D. Sebaſtiani exemplo contrarium concluditur. Nam D. Sebaſtianus vt verus Martyr colitur, & tamen aliquot dies poſt adhibitam Irenæ domi medicinam, in ſuperos euolauit; aliíque Martyres in carceribus diutiùs poſt accepta vulnera expirarunt, vt D. Vincentio accidit, qui in ergaſtulo ſuper floridum lectulum imponi iuſſus, poſt exhauſtum in eius corpus Daciani odium fatis tandem conceſſit.

74. At longè clariùs, dubitandi rationem conſumit Baptiſtæ Martyrium. Multis quippè ante Mortem diebus, vincla patiebatur ob reprehenſionem in Herodem de capta Herodiade ingeſtam; quando ſine alia increpatione, qua denuo Regem vexaret, dum Rex in natalis ſui memoriam cum Magnatibus conuiuaretur, Herodiadis filiæ iuſſit ad gratiæ ſaltationis præmium Baptiſtæ caput donari; ſatiſque fuit Baptiſtæ ad verum Martyrium, pro bono opere in tempore præterito factum, truncari, iuxta ſententiam Leſſij lib. 3. de iuſt. cap. 1. dub. 3. num. 28. qui ſic ait; *Quid, ſi mors inferatur propter opus bonum iam factum, ſicut Sancto Ioanni Baptiſtæ accidit? Reſp. tunc eam ita acceptari debere, vt malis eam ſubire, quàm factum tuum improbare. Improbare enim opus bonum, eſt contra doctrinam fidei, quæ habet tale opus eſſe laudabile, & Deo gratum: vnde nolendo improbare, pro fide pateris; eique teſtimonium tua morte præbes.* Imò addit ipſe Leſſius, non eſſe contra Martyrij rationem, ſi doleas te id feciſſe, (ſi ex præcepto non tenebaris, vt non teneris ad hoc Martyrium per peſtem;) ob incommoda, quæ ex tali cauſa perfers (quamuis id gloriam operis non nihil obſcuret:) Dummodo tamen perſtes in ſuſcepto opere & malis mortem oppetere, quàm ab eo reſilire Martyr eris moriendo, quoniam in hoc teſtimonium veritatis eſt poſitum.

75. Aptiùs contra noſtram doctrinam obijci poterant, pro his in peſte morientibus miſſæ ſacrificium offerri debere, quod pro veris Martyribus offerri nequit, iuxta D. Auguſtinum ſerm. 17. de verbis Apoſtoli. *Iniuria eſt* (inquit) *orare pro Martyre, cuius nos debemus potius orationibus commendari.* Ex quo inferri videtur Martyres per peſtem non verè tales fore dicendos.

76. Vt obiectio iſta ſoluatur, aduertendum eſt Martyrum plures, vel tales eſſe, fuiſſe ab Eccleſia declaratum, vel ſub dubio manere num veri Martyres ſint. Pro declaratis, quamuis nequeat offerri miſſæ ſacrificium, quatenus propitiatorium eſt, eo quòd ipſis, ſicut & aliis Beatis ſacrificia prodeſſe non poſſint ad culpæ, vel pœnæ remiſſionem, cum pleniſſimam veniam ſint conſecuti; nec etiam ad gloriæ, & gratiæ eſſentialis augmentum, vt certum eſt apud Catholicos, & teſtantur Bellarminus tom. 3. controuerſ. lib. 1. de miſſa cap. 8. §. *quod ad primum attinet.* Suar. tom. 3. in 3. partem diſp. 78. ſect. 3. §. *ſecundo loco.* Vaſquez tom. etiam 3. in 3. part. diſp. 227. cap. 5. n. 41. Stephanus Gregorius de diuinis pietatis vinculis lib. 3. cap. 30. à n. 1. aliique Theologi communiter: offertur tamen Deo miſſæ ſacrificium aliquo modo pro Martyribus, & aliis Beatis, quatenus ſacrificium laudis eſt, & gratiarum actionis; pro Martyrum, ſcilicet memoria, & accidentali gloria, in qua ipſi, ſicut & alij Beati creſcere poſſunt, ſicut ipſi Theologi teſtantur. Pro illis verò Martyribus, qui nondum ab Eccleſia venerantur, primo modo miſſæ ſacrificium valet optimè offerri; cum enim de eorum gloria, ac pœnæ pro peccatis debitæ remiſſione certi non ſimus, rectè pro ipſis, ſicut pro aliis defunctis fidelibus, quorum gloriam ignoramus, ipſum miſſæ ſacrificium, etiam vt propitiatorium offerimus.

77. Imò addo, hoc miſſæ ſacrificium poſſe eſſe Martyri propitiatorium ratione alicuius pœnæ debitæ alicui peccato veniali; ſi v. g. accidat, Martyrem in eodem temporis inſtanti quo vita priuatur, de ſui conſtantia gloriari: Poſſe enim in ipſo Martyrio interuenire ex parte Martyris peccatum aliquod veniale, admittunt plures, & patet ex doctrina Leſſij n. 56. citati; cum verò Martyrium non habeat majorem vim, & peccatum, pœnam pro ipſo debitam delendi, quàm baptiſmus, certum eſt non poſſe delere peccatum à Martyre in ipſo Martyrio commiſſum, nec conſequenter pœnam pro eo debitam, quandiù inuenit voluntatem ipſi peccato inhærentem, vt docet Leſſius lib. 3. de iuſt. cap. 1. dub. 5. n. 56. vnde ſi cum tali veniali decedat, obtinebit remiſſionem illius in primo inſtanti ſeparationis animæ à corpore per feruentem dilectionis Dei actum, aut perfectam præcedentium culparum contritionem, iuxta ſententiam Angelici Doctoris, pluriúmque Theologorum quos citat, ac ſequitur Suar. tom. 4. in 3. p. diſp. 11. ſect. 4. num. 11. & 13. atqui in illo ſeparationis animæ inſtanti, quo ipſum veniale deletur, nulla Purgatorij pœna pro ipſo debita remittitur, vt ex eodem Angelico Doctore docet citatus Suar. dicta ſect. 4. n. 18. probatúrque à priori, ex eo, quod Deus præſentis vitæ tempus ad ſatisfaciendum per noſtros actus, vel huius vitæ pœnas ſtatuerit; tempus verò futuræ vitæ, ſolùm ad condignam ignis pœnam in Purgatorio ſuſtinendam reliquerit: Ergo pro remiſſione huius pœnæ, ſacrificium miſſæ offerri poterit, eſſéque Martyri propitiatorium.

78. His poſitis, ampliſſimus campus ſupereſt, qui propoſitæ obiectionis nouus diuoluatur; nam aſſerimus poſſe iis per peſtem Martyribus, ipſum ſacrificium miſſæ applicari, dum eos pro veris Martyribus Eccleſia non declarat; ſed ſolummodò tales habentur iuxta hanc probabilem noſtram ſententiam.

Defenſio propoſitionis.

79. Ex omnibus hucuſque latè diſcuſſis, manifeſtè propoſitionis illius veritas colligitur, quæ affirmat, veros eſſe habendos Martyres, quos miſerorum proximorum pietas, ad eiuſdem peſtis, qua ipſi laborant, contagium deducendo, vltimo tandem diſcrimini coegit cedere.

80. Veram eſſe dictam propoſitionem ſatis patet ex dictis n. 1. vbi oſtendimus, propoſitionis veritatem ex obiecto prout à parte rei eſt, deſumi: atqui à parte rei eſt verum huius propoſitionis obiectum, eſſe ſcilicet, veros Martyres, qui hac tactos leuando, moriuntur: Ergo & propoſitio hoc ipſum affirmans, vera eſt. Longè ſaltem eſſe probabilem lippis, ac tonſoribus patet, cæcúmque dicerem quiſquis aliter ſentiret.

81. Vt rem enucleatiùs oſtendam, ſuppono opinionis probabilitatem, vel à ratione, qua nititur, vel à Doctoribus eam tuentibus prouenire. Primo modo ille dicitur probabilis opinio, quæ alicuius momenti rationi innititur, ita tamen, vt nihil pro oppoſita parte conuincens ſit. Sic in terminis Sanchez tom. 1. in Decalog. lib. 1. cap. 9. n. 5. Filliuc. tom. 2. tract. 21. cap. 4. n. 133. & Bonac. tom. 2. de peccatis q. 4. punct. 9. n. 1. qui laxioribus profectò terminis, quàm duo primi, videtur loqui; ſolum enim ad probabilem opinionem deſiderat, quod non leue habeat fundamentum; Nec de ſoluendis aduerſariorum argumentis memini.

82. Secundò modo, vt opinio ſit probabilis, aſſerit idem Sanchez cit. cap. 9. n. 7. (vbi pro ſe adducit Nauarrum, Valentiam, & Emmanuëlem Sa,) authoritatem vnius omnino Doctoris, modo probus, & peritus ſit, ſufficere. Idem affirmat Azor. 1. p. inſtitut. moral. lib. 2. cap. 14. *in princip.* Vaſq. tom. 1. in 1. 2. diſp. 62. cap. 4. n. 13. Turrianus de fide diſp. 55. §. *mihi ſanè.* Bonac. loco citato, aſſeuerans poſſe Diſcipulis probabilem haberi opinionem, quam à Docto præceptore, dummodò errorem non habeat, ſcribendam accepere. Rationem reddit Sanchez cit. cap. 9. n. 8. nam præceptoris authoritas, ſæpè eſt majoris ponderis, etiam apud virum doctum, quàm aliqua veriſimilis ratio, quæ alicui opinioni ad probabilitatem ſufficeret. Imò poteſt dari caſus, (vt aduertit Turrian. ſuprà citatus) poſſe vnius ſolummodò Doctoris opinionem, quæ tali rationum pondere firmatur, vt probabilior euadat opinione multorum, eiuſmodi rationum pondere carente.

83. Veritati huic adhærens, tot famigeratis Doctoribus plauſibili, exiſtimo nemini, niſi multum temerè audaci, reprobandam eſſe propoſitionem, *veros eſſe Martyres* affirmantem, *qui tempore graſſantis peſtis pro ſalute proximorum eadem peſte infectorum curanda, ſtrenuiſſimam mortem oppetunt.* Nam & ſi talis propoſitio ex parte obiecti non eſſet vera, qualem re verà eſſe hucuſque oſtendimus, ſaltem habet quidquid ad cuiuſdam propoſitionis probabilitatem requiri nuper diximus. In primis rationes, nec ſolum alicuius momenti aliquam ad probabilitatem ſufficientem, ſecundùm Sanchez ſententiam, ſed grandem illarum numerum habet, quas hactenus appoſuimus. Deinde adeſt authoritas, non modò grauiſſimi Theologi Magiſtri Theophili Raynaudi verè pij, & docti hominis, vt teſtantur volumina ab ipſo edita, ideóque digniſſimi qui ſua authoritate opinio

opinionem quamlibet probabilitate inducat; verum etiam aliorum Doctorum authoritas, (quos num. 2. citaui) P. Raynaudi veſtigiis inſiſtentium.

84. Vnde cum hæc propoſitio proprij Martyrij per peſtem ſit aut certa, aut ſaltem, probabilis; nullo modo damnari, alicuiuſve aleæ cenſuræ ſubijci poteſt, vt manifeſtum eſt, & teſtatur Suar. de fide diſp. 19. ſect. 2. num. 1. Quomodò enim damnari poteſt, quod certum, & ad minus probabile eſt, cum ſolum falſum damnetur? Quamuis igitur dicta propoſitio certitudinem non habeat, cum ſit probabilis, condemnari nequit.

85. Vt res manifeſtiùs pateat per omnes damnabilium propoſitionum gradus diſcurrendum eſt, nullam enim ex cenſuris huic competere, mox conſtabit. Numerum propoſitionum damnabilium tradunt D. Antonin. 2. p. ſum. Theolog. titul. 12. cap. 1. Turrecremata in ſumma de Eccleſia lib. 4. p. 2 cap. 8. Cano lib. 12. de locis cap. 11. Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticor. punit. à cap. 3. Penna in directorio 2. p. comment. 26. & 27. poſt quæſt. 2. & 3. Suar. citata ſect. 2. n. 1. Ægid. Bellanus de fide diſp. 18. dub. 8. n. 125. Turrianus de fide diſp. 55. dub. 3. *in princip.* Petrus Hurtadus de Mendozâ de fide diſp. 81. ſect. 1. Lugo diſp. 20. ſect. 3. n. 72. & aliqui ex recentioribus expoſitoribus D. Thomæ 2. 2. q. 11. art. 1. & 2. qui hos damnabilium propoſitionum gradus, ex Concilio Conſtantienſi ſumpſiſſe videntur ſeſſione 8. qua Vuiclephi propoſitiones dijudicatæ fuerunt; & ſeſſion. 15. qua Ioannis Hus dogmata damnata ſunt: Item ex diplomatibus Pij Quinti, & Gregorij 13. contra Michaëlem Baium expeditis. Sunt ergo damnabiles propoſitiones, hæ: *hæretica*, *erronea*, *ſapiens hæreſim*, *malè ſonans*, *temeraria*, *ſcandaloſa*, *piarum aurium offenſiua*, *injurioſa*, *blaſphema*, ac ſi quæ aliæ ſunt ſimiles.

86. In primis, abſit quòd hæc propoſitio de vero Martyrio per peſtem, vocari poſſit hæretica. 1. quia ſi ad conſtituendam propoſitionem hæreticam, requiritur pertinacia ex parte proferentis, vt opinatus eſt Caietanus 2. 2. q. 11. art. 1. Cano cit. cap. 8. quos impugnant Suar. cit. ſect. 2. n. 5. Bellanus dict. dub. 8. n. 128. Lugo diſp. 20. de fide, ſect. 3. à n. 74. ex optimo quidem fundamento; quia ſcilicet pertinacia ad ſolam hæreſim poſtulatur; quæ rigoroſè diſtinguitur à propoſitione hæretica: ſi igitur talis pertinacia requiritur, nullam profecto hîc eſſe volumus; ſed quidquid diſſerimus, Catholicæ Eccleſiæ, atque aliis, ſi qui fuerint in re meliùs diſcurrentes, ſubijcimus.

87. Secundò quia cum hæretica propoſitio ab animi pertinacia non dependeat, ſolúmque tropicè ſit hæreſis, quemadmodum obiectum fidei aliquando *fides* dicitur iuxta illud ſymboli, *hæc eſt fides Catholica*, id eſt *obiectum fidei Catholicæ*; ſed in eo conſiſtat, quod manifeſtè alicui veritati fidei contradicat, vt ex Adriano, Ochamo, Couarruuia, Turrecremata, & ferè omnibus aliis Theologis tradunt idem Suar. cit. ſect. 2. num. 3. Turrianus citato dub. 3. §. *hæretica*, patétque experientia; primò enim examinatur propoſitio an ſit hæretica, nec ne? poſtea verò proferentis animus attenditur. Vnde ſublato omni reſpectu ad proferentem, propoſitio hæretica, aut non hæretica dicitur; animus autem ad illud tantùm requiritur, quòd conſtet eſſe, aut non eſſe apoſtatam, qui talem propoſitionem profert; apertè videtur, propoſitionem hanc de vero Martyrio per peſtem, nulli fidei veritati apponi immediatè, & formaliter, expreſsè, vel confusè; quod ad propoſitionem hæreticam exigi optimè explicat Suar. de fide citat. ſect. 2. n. 1. & Leſſius diſp. 3. ſect. 11. num. 5. nihil enim quoad veritatem & formalitatem Martyrij ab Eccleſia definitum, vel in ſacra Pagina contentum aſſeretur, quod noſtra propoſitio deſtruat: vnde impoſſibile eſt, quòd hæretica iudicetur, aut ſimili cenſuræ ſubjaceat.

88. Non item dicta propoſitio erronea dici poterit. Fundamentum eſt, quia vt talis diceretur, opponenda eſſet alicui veritati Theologicè certæ (quæ Theologica certitudo fidei certitudinis gradum non attingit, ex eo, quod nec diſtinctè, nec confusè ſit immediatè, & formaliter reuelata, ſed euidenter ex vna de fide, aliáque lumine naturali euidenti inferatur,) Diſtinctionem quæ inter propoſitionem hæreticam, & erroneam intercedit tradunt (contra Dictum Antoninum, Simancam, Lorcam, & alios de his propoſitionibus diuerſimodè ſentientes,) & optimè explicant Suar. de fide citat. ſect. 2. n. 14. Malderus 2. 2. q. 11. art. 2. memb. 5. ad 3. Baunes ad eundem art. Turrianus de fide diſp. 55. dub. 3. §. *item* Cano. Bellan. cit. dub. 8. n. 130. Caſtro Palao tom. 1. tract. 4. diſp. 3. punct. 1. n. 4. Hurtado de fide diſp. 81. §. 10. Lugo citat. ſect. 3. n. 78. Exemplúmque fermè ponunt in hac propoſitione (*Chriſtus eſt riſibilis*) quam ſi quis neget, in hæretici ſolum ſuſpicionem veniet; formaliter tamen talis non erit, ſi interiùs credat Chriſtum eſſe hominem, non tamen credat eſſe riſibilem; aut quia inſanè neget vniuerſale principium, omnem videlicet hominem eſſe riſibilem; aut temerè fingat Deum ſeparaſſe in Chriſto illam proprietatem ab eſſentia vnde erroneus ſolummodò dicetur in fide, qui talem propoſitionem negauerit, donec ipſa propoſitio (*Chriſtus eſt riſibilis*) ab Eccleſia, immediatè, & formaliter definiatur, vt optimè probat Suar. citat. num. 14. & 15. Itáque propoſitio hæretica, immediatè fidei; erronea verò ſolùm mediatè, opponitur; immediatéque contradicit certitudini Theologicæ. Ex qua doctrina euidenter ſequitur, noſtram propoſitionem de vero Martyrio per peſtem, cum immediatè, & formaliter alicui veritati Theologicæ non opponatur, nec item fidei, aut traditioni alicui Apoſtolicæ contradicat, nullo iure hæreticam, vel erroneam dici poſſe.

89. Obijcitur iuxta doctrinam Suaris cit. ſect. 2. n. 17. Illa propoſitio vocari poteſt erronea, quæ in proprio ſenſu eſt contra fidem; & in ſolo metaphorico eſt vera, vt v. g. hæc (*Chriſtus quotidiè peccat*) quæ vt erronea damnata fuit in Concilio Baſilienſi ex eo, ſcilicet fundamento, quod in proprio ſenſu eſſet falſa, & contraria fidei docenti Chriſtum eſſe impeccabilem; & in ſolo metaphorico ab errore liberari poterat; ſi videlicet intelligeretur, Chriſtum non in ſe, ſed in ſuis membris, id eſt hominibus quotidie peccare: atqui propoſitio de vero Martyrio per peſtem, ſolum impropriè & metaphoricè vera eſt, nempè ſi de Martyrio in laxiori ſignificatu accipiatur; de proprio autem Martyrio eſt falſa: ergo erit propoſitio erronea. R. (dato quòd dicta propoſitio pertineat potiùs ad hunc ſecundum gradum propoſitionum damnabilium, de quo modo non diſputamus;) futurum fuiſſe de fide definitum, Martyres per peſtem non eſſe verè tales, vt propoſitio contrarium affirmans in proprio ſenſu, & ſolum vera in improprio ſignificatu, eſſet erronea; aliter non benè procedit comparatio, quæ in argumento fit, illius propoſitionis *Chriſtus quotidie peccat*: nam huius propoſitionis oppoſitum, nempè (*Chriſtus eſt impeccabilis*) definitum de fide eſt; ac proinde noſtra propoſitio, cum illius oppoſitum in proprio ſenſu non ſit de fide, erronea dici nequit.

 90. Vlteriùs

90. Vlteriùs non poteſt dici *ſapiens hæreſim*: quòd huiuſmodi propoſitionum genus, (eſto Simancas & alij, quos refert Suar. citat. ſect. 2. n. 16. cum erroneis confundant) ab erroneis diſtingui aduertit idem Suar. *ibi*, & Lugo citat. ſect. 3. n. 87. Patétque ex Concilio Conſtantienſi, & diplomatibus Pij V. & Gregorij XIII. contra propoſitiones Baij conſtituentium propoſitionem ſapientem hæreſim in alio gradu inferiori poſt propoſitionem erroneam. Dicitur ergo ſapiens hæreſim, quia ex illa coaſſumptis aliis principiis, hæreſis ſequitur, quando principia coaſſumpta, certa omnino non ſunt, licet in Eccleſia ſint valdè recepta, & vt verè certa habeantur; vel etiam, quando illatio non eſt euidens, cum tamen probabiliſſima ſit, & communiter recipiatur. Ex hac ſapientis hæreſim propoſitionis explicatione ſequitur nequaquam huiuſmodi cenſuram propoſitioni de vero Martyrio per peſtem imponi poſſe. Nam quot velis addas principia, nunquam adducetur hæreſis, quæ ex illa conſequi poſſit.

91. Præterea nec *propoſitio malè ſonans* appellari debet; ſufficerétque ad hoc ſecundùm aliquos, quòd non ſit erronea, nec hæretica, aut ſapiens hæreſim. Quomodò enim malè ſonare dicetur propoſitio, quæ nullam ex ſupra dictis cenſuram admittit? Sed prætermiſſa hac communi ratione ex differentia inter malè ſonantem propoſitionem, & alias damnabiles, aptiùs res noſtra oſtendenda eſt.

92 Aliqui quorum meminêre Suar. cit. ſect. 2. n. 18. & Hurtado dicta diſp. 82. n. 33. propoſitionem male ſonantem non diſtinguunt ab illa, quæ ſapit hæreſim. Alij quos refert Lorca de fide diſp. 40. n. 4. eandem non diuerſificant ab ſcandaloſa. Illas tamen inter ſe diſtingui, patet ex Concilio Conſtantienſi citato, & ex Bullis Pij Gregoriíque ſupra allegatis: potéſtque eius malitia explicari cum Suar. citat. n. 18. exemplo propoſitionis æquiuocæ, quæ cum in proprio aliquo ſenſu ſit hæretica, in alio autem etiam proprio ſit Catholica; abſolutè tamen, & ſine declaratione prolata, propoſitionis malè ſonantis, meritò cenſuram incurret. Cum igitur noſtra propoſitio de vero Martyrio per peſtem nequeat in vno ſenſu eſſe hæretica, & in alio Catholica, vt luce clarius conſtat nec generaliter, nec ſpecialiter ratione propriæ malitiæ, malè ſonans cenſeri poteſt.

93. Confirmatur, quia propoſitio malè ſonans, vel ab intrinſeco talis eſt, quando abſolutè prolata malè ſonat; vel ab extrinſeco; cum ſcilicet ipſe malus ſonus oritur non ex propoſitione nudè ſumpta, ſed ex aliquibus circunſtantiis v.g. ex perſona proferente; ex loco, ac tempore, quo profertur. Accommodatum reperies exemplum in hac propoſitione (*fides iuſtificat*) quæ cum antiquitùs abſolutè prolata non malè ſonaret; nunc propter hæreſes exortas eſt abſona; peiúſque ſonabit, ſi à perſona ſuſpecta, ac in loco, vbi hæreſes exortæ vigent, & nouæ quotidiè pullulant, pronuntietur: ſed in noſtra propoſitione de vero Martyrio per peſtem, quæ de malè ſonante diximus, habere locum non poſſunt, vt diſcurrenti patebit. Nec enim ab intrinſeco, dum abſolutè profertur, malè ſonat; nec ab extrinſeco; cum circa Martyrium per peſtem, aliqua exorta hæreſis non inuenitur. Ergo nec ab intrinſeco, nec ab extrinſeco, malè ſonans dici debet.

94. Deinde, *Piarum aurium offenſiua* appellari nequaquam poteſt. Aliqui, quos refert, & ſequitur Lorca vlt. diſp. 41. n. 14. piarum aurium offenſiuam à malè ſonante non diſtingunt: alij verò aſſerunt ab ea parum differre, vt Suar. dicta ſect. 2. n. 19. Vbi ait, non poſſe non offendere aures, quod malè ſonat. Nihilominus Lugo dicta ſect. 3. n. 94. opinatur, huiuſmodi propoſitiones à malè ſonantibus in rigore ſeparari. Idem tuetur Suar. aſſerens per *pietatem* intelligi veram fidei doctrinam; cum verò pietas ad Religionem ſpectet, ſemper aliquid peculiare addi in hoc gradu per reſpectum ad eandem religionem; ſpecialiter enim piæ offenduntur aures, quando in materia religionis aliquid ſentitur indecens, vt Cano cit. & alij explicant.

95. Hac ſuppoſita propoſitionis piarum aurium offenſiuæ explicatione, conſtat, non eſſe piarum aurium offenſiuam noſtram propoſitionem de vero Martyrio per peſtem: Si enim authoritatem Martyrium fidei & aliarum virtutum in quarum odium mors à Tyranno infertur, non imminuit, imo ingenuè fatet illorum præſtantiam, quam ex Theologis affert Henriquez tom. 1. Theologia moral. 2. de Baptiſmo cap. 57. n. 3. ſolúmque aſſerit, veram etiam Martyrij rationem in Martyribus per peſtem inueniri, omnéſque propoſita Martyrij palma ad laudabile charitatis exercitium inuitat, quo iure piarum aurium offenſiua vocari valet?

96. Deinde appellari nequit *ſcandaloſa*; ſiquidem nullam præbet occaſionem ruinæ, quæ occaſio propriè pertinet ad ſcandalum, vt docet Suar. citat. ſect. 2. n. 19. Lugo cit. ſect. 3. n. 99. Turrianus dicto dub. 3. §. *vlterius*, & alij communiter: imò iuuat ad virtutis augmentum dum grande præmium (ſcilicet Martyrium,) iis ponit, qui in peſte ob exercendam charitatem moriuntur. Præterea illa dicitur propoſitio ſcandaloſa, quæ in materia doctrinæ ad fidem pertinentis, præbet fidelibus occaſionem errandi, ac malè ſentiendi, vel iudicandi de re aliqua, quæ vt bona communiter reputatur v.g. ſi aliquis populum ſacram Euchariſtiam adorare videns, diceret *quis ſcit, an hæc hoſtia ſit conſecrata?* vel illud exemplum à Suar. allatum diſp 19. videlicet hominis profitentis *imagines non eſſe adorandas*: Quo poſito non dabitur ratio, quare propoſitio de vero Martyrio per peſtem ſcandaloſa dicatur, non enim cæterorum Martyrum præſtantiæ officit; ſolúmque aſſerit, Martyres per peſtem, etſi aliquantulum in excellentia reliquis Martyribus cederent, preſſe tamen, & verè, Martyres appellandos eſſe.

97. Denique non eſt *temeraria*. Ad cuius rei probationem, ſuppono illam dici propoſitionem temerariam, quæ imprudenter opponitur ſenſui omnium Doctorum in materia fidei, vel Theologiæ. Ita communiter Theologi. Turrian. cit. dub. 3. §. *rurſus dicitur*. Bellan. cit. dub. 8. n. 133. Lugo dicta ſect. 3. n. 97. Suar. dicta ſect. 2. n. 20. vbi optimè aduertit, propoſitionem temerariam poſſe dici talem, vno modo poſitiuè, quando ſcilicet contra communem ſententiam vel Patrum, vel Theologorum pugnat, in qua omnes, vel ferè omnes conueniunt. Vix enim (inquit) fieri poteſt, vt ſecundùm rectam rationis regulam poſſit aliquis tantæ authoritati opponi; cum incredibile ſit, quòd tot Patres, vel Theologi, ſine cogente ratione, aut ſacro teſtimonio in eam ſententiam conſpiraſſent; eo maximè, quòd contraria propoſitio nequeat efficaci ratione niti; & cum aliàs deſtituatur authoritate, tótque Doctoribus opponatur, meritò poſitiuè temeraria cenſetur. Alio modo dicitur propoſitio temeraria priuatiuè: quæ videlicet ſine ſufficiente authoritate, vel cogente ratione, excogitata eſt; deficit enim à recta rationis regula, & aliquid præſumptionis habet. Vnde in materia ſupernaturali de temeritate notatur, quamuis minore, quàm inueniatur in temeritate poſitiua; præcipuè quando

quando talis propoſitio eſt contra regulariter receptas per exceptionem voluntariam, v. g. ſi aſſeratur aliquis vltra Beatiſſimam Virginem, ſine originali peccato conceptus.

98. In nullum ex his modis poteſt propoſitio de vero Martyrio per peſtem incurrere. In primis non eſt poſitiuè temeraria. Non enim opponitur alicui ſententiæ, in qua omnes, vel ferè omnes Theologi conueniant. Nam antiqui (neque recentiores ante annos 1630.) nihil huius rei meminerunt. Theophilus Raynaudus, primus hanc quæſtionem ventilauit, quem poſtea 1633. ſecutus fuit Marchinus, mox Bordonius, & alij citati n.2.

99. Imo, etiamſi dicta propoſitio contra omnium Theologorum mentem proferretur, vt poſitiuè temeraria dici poſſet, examinandum priùs eſſet vtrum fundamentum, quo innititur, efficax, & magni momenti; prioribúſque Theologis incognitum fuerit: (in hoc enim, nec pauci, nec indocti errare ſolent, qui non ſatis perpenſis rationibus alicuius opinionis, eam facillimè damnant, vt temerariam, quòd ad cenſuras inducendas procliuiores ſint:) ſitque ſufficiens prioribúſque non inuentum iudicetur, eſto ab illis diſſentiat; tunc certè poſitiuè temeraria vocari non debet. Ita Vaſq. 2.2.q.62.cap.3.n.15.quem refert & ſequitur Turrianus cit.dub.3. §.rurſus dicitur.

100. Confirmo hanc doctrinam exemplo deducto ex opinione, quam nouiter excogitauit illuſtriſſimus,ac ſapientiſſimus Magiſter meus Dominus Andreas de Almada, emeritus primarius in celeberrima Conimbricenſi Academia tract. de prædeſtinatione; quam opinionem, & præcipuum eius fundamentum referam,eo quòd tractatus hucuſque lucem non vidit, nec typis eſt demandatus. Agens ergo hic inſignis Doctor de voluntate illa generali, antecedenti, & inefficaci, quam in Deo ferè omnes Theologi ponunt, (teſte Suar. tom.1. in 1. lib.4. de prædeſtinat. cap.1. & 2. item Vaſq. tom.etiam 1. in 1. p.diſp.82. cap.2. n.6. & diſp. 89. cap.13.n.129.) circa omnes homines tam prædeſtinatos, quàm reprobos in particulari ſumptos, ne in Diuina voluntate admittantur actus confuſi, terminati ad totam naturam intellectualem in communi; (qui quidem actus neceſſariò à Diuina voluntate eliminandi ſunt,ſicut & à Diuino intellectu; quia, vt hic omnia diſtinctiſſimè cognoſcit, ita illa, omnia diſtinctiſſimè vult:) conſiderânſque ipſe Author, in Deo non eſſe actus multiplicandos ſine vrgente neceſſitate; aduertènſque quòd licet illa inefficax voluntas antecedens, & conditionata, quam, vt dixi, admittunt in Deo Theologi, ſit in ipſo Deo ex neceſſitate conſtituenda ſecundum ſententiam, quæ defendit electionem efficacem, & abſolutam ad gloriam, fuiſſe factam poſt præuiſa merita; media enim, quæ reprobis confert ex intentione alicuius finis, ſaltem inefficaciter voliti, debent à Deo præparari: tamen in contraria, & probabiliori D. Thomæ, ac Scoti, pluriúmque Theologorum ſententia aſſerente electionem efficacem prædeſtinatorum ad gloriam, factam fuiſſe ante merita ipſorum abſolutè præuiſa; excludit ipſe Doctor a Diuina voluntate illum actum inefficacem antecedentem, & conditionatum circa eoſdem prædeſtinatos, quo, iuxta communem ſententiam, ipſos, quantum eſt ex ſe voluit ſaluos fieri, quemadmodum voluit reprobos. Ea ductus ratione, quòd ſcilicet nulla ratio appareat nos cogens affirmare eſſe in Deo duas voluntates ratione diſtinctas, quibus gloriam prædeſtinato ante præuiſa eius merita donare velit; vnam voluntatem inefficacem, & conditionatam, quam Theologi aſſerunt eſſe communem reprobis; & ſtatim in ſequenti ſigno;aliam efficacem qua ante præuiſa eiuſdem prædeſtinati merita, ei gloriam conferre velit: quidquid enim (inquit ipſe) miſericordiæ, & pietatis poteſt Deus oſtendere circa D.Petrum v. g. prædeſtinandum per illam voluntatem inefficacem, & conditionatam perfectiùs oſtendere poteſt, imo de facto oſtendit per ſecundam voluntatem efficacem, etiam antecedentem; qua in ſequenti ſigno ante præuiſa eiuſdem D.Petri merita, ipſum eligit efficaciter ad gloriam. Vnde illam voluntatem generalem, per quam Deus vult omnes homines ſaluos fieri, aſſerit ipſe, coaleſcere, noſtro concipiendi modo ex omnibus voluntatibus efficacibus, & antecedentibus, diſtinctis ratione circa omnes prædeſtinatos; & ex voluntatibus inefficacibus, ac antecedentibus, diſtinctis etiam ratione, circa omnes reprobos. Itaque (vt ipſe acutè dixit.) vult Deus omnes homines ſaluos fieri, ſed non eodem modo. Nec exiſtimat inconueniens, eandem voluntatem coaleſcentem ex diſtinctis ratione actibus, eſſe efficacem, & inefficacem, circa diuerſos homines prædeſtinatos, & reprobos; quando circa eundem reprobum;Iudam v.g. eaſdem denominationes de facto habuit;inefficacis ſcilicet voluntatis circa gloriam eiuſdem Iudæ, quam de facto non obtinuit, & efficacis circa eius exiſtentiam in rerum natura, quam ex vi talis voluntatis habuit, vt ſuppono ex probabiliori ſententia cum Suar. tom.1. in 1. p.lib.1. de prædeſtinat. cap.18. n.3. & lib.3. cap. 7. n.5. Vaſq. tom.1.in 1. part. diſp.82. cap.5 n.16.

101. Denique exiſtimat ſapientiſſimus hic Doctor, eandem voluntatem inefficacem, circa prædeſtinatos, neceſſariam non fuiſſe, vt ad ipſam reuocarentur auxilia inefficacia, quæ non habent effectum, & ipſis prædeſtinatis conferuntur; cum hæc omnia ad eandem voluntatem efficacem reducantur, ad quam efficacia reducuntur; omnia enim, quæ fiunt à Deo non ſolum in Mundo, ſed etiam circa ipſos prædeſtinatos,ipſorum prædeſtinationis effectus ſunt, iuxta illud Pauli I. ad Corinth.5. *Omnia veſtra ſunt: vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei*, ideſt omnia creata ſunt à Deo, propter veſtram gloriam; vos verò propter gloriam Chriſti; Chriſtus autem propter gloriam Dei. Quæ ſententia ſapientiſſimi præceptoris licet nouiter excogitata, ſitque contra omnium penè Theologorum antiquorum opinionem, tantum abfuit à poſitiuæ temeritatis cenſura, vt ab omnibus ferè Theologis noſtræ Luſitaniæ communi calculo approbata fuerit, ob eius fundamentum, ante à Doctoribus non animaduerſum; rationéſque,quibus omnia,quæ in contrarium adduci poterant, ſoluit.

102. Ex allato exemplo conſtat,non eſſe ſufficiens ad propoſitionem poſitiuè temerariam, quod a communi Theologorum ſenſu ſeparetur; ſed vlteriùs requiri examen fundamenti quo nititur;facillimè enim poterit aliquid antiquioribus elabi, quod attentiori conſilio à recentioribus conſideratum, eos in nouam ire ſententiam cogeret. Præterquàm quòd cum ex antiquis nullus quæreret, *vtrum Martyres per peſtem, verè tales eſſent.* Theophilus Raynaudus primus hanc quæſtionem excitauerit, dici nequit propoſitionem de vero Martyrio per peſtem, à communi Theologorum ſenſu diſſentire.

103. Ex quo ſequitur neque priuatiuè item temerariam eſſe dicendam; non enim ſolo proprio iudicio, ſine ſufficiente authoritate, & cogente ratione (quod ad propoſitionem priuatiuè temerariam requiri diximus n.97.) eſt excogitata, cum magna cenſeri debeat authoritas Patrum Theophili Raynaudi hanc primò propoſitionem inducentis, Marchiníque & Bordonij, & Arriagæ cum poſtea ſubſequentium, qui

qui validiſſimas appoſuêre rationes, & grauiſſimorum Patrum teſtimoniis, huiuſmodi per peſtem Martyrij proprietatem comprobarunt.

104. Inſtabis D. Optatus Epiſcopus Mileuitanus tom. 4. Bibliothecæ lib. 3. contra Parmenianum §. *& ita* fol. mihi 282. ipſum, ac alios Donatiſtas reprehendens, quòd intra Martyrum album, Marculum, & Donatum hæreticos à Machario duce occiſos retuliſſent, ipſum Parmenianum, & ſocios allocutus, dixit; *Quare debetis attendere, ne temerarium ſit, eos Martyres appellare, qui Chriſtianorum nullum ſenſerunt bellum.* Ita ille. Atqui nullum etiam Chriſtianorum bellum ſenſerunt, qui in peſte ob charitatiuum miniſterium mortui ſunt: ergo temeraria erit propoſitio, qua illos eſſe Martyres affirmatur. Reſpondetur, Optatum Mileuitanum non fuiſſe locutum de Martyrio in omni ſua amplitudine, ſed de illo tantùm, quod in Chriſtiano bello reperitur, cui ſolùm contulit mortem Marculi, & Donati; aſſerens temerarium eſſe ipſam reputari Martyrium, vtpotè illatam his criminoſis hominibus à copiis per Imperatorem Conſtantem, non in odium fidei, ſed ad debitam criminum punitionem immiſſis, ad quod ſatis conſtat fuiſſe. hanc mortem conferre cum vulgari, ac frequentiſſimo Martyrio, quod Chriſtianis per Tyrannos in bello confertur; nec fuiſſe neceſſarium, ſanctum Epiſcopum alterius veri Martyrij, (ſi quod eſſet,) mentionem facere ab inſtituto illius planè alienum.

105. Appellauit verò Optatus Martyrium illatum à Tyranno, *bellum Chriſtianorum*, non propriè, & rigorosè. In hoc enim, quamuis milites Chriſtiani pro Catholica fide decertent, & plurimum apud Deum mereantur, quando in bello occumbunt, Martyres propriè non ſunt, vt tradit Leſſius de iuſt. lib. 3. cap. 1. dub. 3. n. 36. Valentia tom. 3. in 1. 2. diſp. 8. de Martyrio q. 2 punct. 1. §. *tertia conditio.* Bellanus de ſacrament. q. 66. art. 12. dub. 2. n. 134. Trullench. in praxi ſacrament. & plures alij; tum quia Martyr, patiendo, Chriſtum Martyrum exemplar tenetur imitari, qui non repugnando, ſed patiendo dedit pro veritate teſtimonium; & *dum pateretur* (vt inquit S. Paulus) *non comminabatur*, ſed tanquam ouis coram tondente ſe ſine voce obmutuit: Tum etiam, quia qui pugnans moritur, non eligit pro fide mortem perpeti, ſed inferre; vnde mortem non acceptat, niſi conſequenter, vel indirectè, quatenus ſe exponit periculo moriendi: Tum denique quia non vt Chriſtianus moritur, ſed vt miles victus abſolutè. Sumit ergo Optatus, hîc, bellum Chriſtianum pro fidei, vel alterius virtutis ſupernaturalis defenſione ſuſcepta à Chriſtiano contra infidelem non vi, ac manu armata, ſed rationibus ipſam defendente, & pro eadem vitam libentiſſimè tradente. Igitur cum hoc ſolo frequentiſſimo Chriſtianorum bello, comparauit Optatus mortem Marculi, ac Donati, hâncque dixit, eſſe temerarium, *Martyrium* appellare.

106. Cùm ex dictis pateat, noſtram propoſitionem nullo modo eſſe temerariam, ſic ex conſequenti, *ſeditioſa, iniurioſa, impia*, aut *blaſphema* vocari non poteſt. Nam, vt benè aduertit Suar. cit. ſect. 2. n. 21. ad ſupradictas cenſuras hæ quatuor proximè poſitæ reducuntur: ergo cum illas noſtra propoſitio non incurrat, vt hactenus probatum eſt, nec has etiam incurrere valet. Et in primis non eſſe *ſeditioſam*, patet ex iis, quæ affert Lugo cit. ſect. 3. n. 99. vult enim ad propoſitionem ſeditioſam, quod contra Principes ſit, vel ad tumultus in Republica excitandos conducat. Et addit optimè, quod ſi dicta propoſitio aliunde non ſit contraria doctrinæ fidei, vel communiter apud Doctores receptæ, nota ſeditioſæ cenſura, quam incurrit non erit Theologica. Videas an aliquid ex his in noſtra propoſitione inueniatur. Sanè eam nec contra Principes eſſe, nec ad tumultus conducere, nec doctrinæ fidei, vel Theologorum opponi, ſi rectè iudices, reperies.

107. Deinde non eſt *iniurioſa*; ad hoc enim opus erat, iuxta Lugum cit. ſect. 3. n. 102. quod iniuriam in Deum, Sanctos, aut res ſacras ferret: (atque in hoc ſenſu iniurioſa propoſitio, & blaſphema non differunt:) quod medius fidius propoſitioni noſtræ non conuenit; neque enim eius Martyrij præſtantiam minuit, quod à Tyranno infertur, ſed ingenuè fatetur illius excellentiam; ſolúmque aſſerit veros etiam Martyres haberi, qui in peſte ob exercendam charitatem moriuntur: Ergo nec blaſphema, nec iniurioſa eſt.

108. In alio ſenſu vocatur etiam à Lugo cit. num. 102. propoſitio *iniurioſa*; quando ſcilicet, alicui Religioni, præſulibus, aut perſonis in dignitate conſtitutis, eſt contumelioſa. Luce tamen clarius eſt nemini ex his, (vt hactenus examinauimus) noſtram propoſitionem officere. Denique quis ſanæ mentis, *impietatis* cenſura propoſitionem inuret, quæ pietatis opus excellentiſſimum adeò euehit, vt conſtanter affirmet, in morte propter illius exercitium obita, proprium Martyrium inueniri, huiuſque operis effectorem, ſi in ipſo vitam perdat, eſſe in cælo in Martyrum album recenſendum, veráque Martyrij laurea decorandum;

109. Dices, hanc propoſitionem, & ſi nullam ex dictis cenſuris contrahat, multum ſaltem curioſitatis habere; in nimia verò curioſitate peccatum reperiri poſſe, optimè probat Suar. cit. diſp. 19. de fide ſect. 6. n. 5. quod peccatum ad curioſitatis vitium in materia ſupernaturali pertinet, & temperantiæ ſpirituali opponitur. Vt tradit D. Thom. 2. 2. q. 166. quod ex illo D. Pauli ad Romanos 12. colligitur: *non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*: Sobrietas enim, (vt inquit Suar.) quædam temperantia eſt, imo magnum temperantiæ genus, iuxta illud Auguſtini lib. 1. de moribus Eccleſiæ cap. 21. *Rectè curioſi eſſe prohibemur, quod magnum temperantiæ genus eſt.* Adeóque hoc verum exiſtimatur, vt vel in vera materia, ſi nimiæ exaggerationis, aut firmitatis opinando, (vt dixit Caſtro lib. 1. de iuſta hæreticorum punitione cap. 8. dub. vlt.) exceſſum habuerimus, peccatum inueniatur: ergo à fortiori in materia, de cuius veritate non conſtat; in qua, (licet propter rationes, quibus nititur, ſit probabilis,) verificari poterit Ariſtotelis cenſura; *interdum falſa, ſunt probabiliora veris*, nimiæ curioſitatis nota poni valet; præſertim, quando dicta propoſitio de vero Martyrio per peſtem ita ſuum enuntiabile proponat; vt potiùs certum, quàm probabile haberi conetur.

110. Reſpondetur, dictam propoſitionem nequaquam in nimiæ curioſitatis cenſuram illabi; nam & ſi materia, quam verſat, curioſa ſit; neceſſaria tamen, atque vtilis eſt, propter rationem n. 121. aſſignandam; nec præterea cum exceſſu aliquo illam tractam? patétque ex modo affirmandi; nec enim vtimur nimia exaggeratione, vel firmitate opinandi; imo ſi vera non iudicetur, ſola probabilitate erimus contenti. Et profectò ſi tantæ moderationi, nimiæ curioſitatis nota eſt tribuenda, ex omni planè aditu literatis hominibus aliquid nouum proferendi, facultate interdicitur.

111. Inſtabis, nouitatis ad minùs cenſuram nullo modo poſſe noſtræ propoſitioni deuitari. Reſpondeo, quod, ſi eiuſmodi nota inuri debet, eadem quoque plures imbui opiniones neceſſe eſt, quas

ſapientiſſimi

ſapientiſſimi Philoſophi, ac Theologi variis temporibus induxerunt. Cæteras prætermittam, aliquarum meminero, quæ primum in Luſitania viderunt lucem. Dicatur noua opinio de concurſu Dei in genere cauſæ materialis, & formalis, ſemotis harum cauſarum imperfectionibus; quam primus ingenuosè inuexit ſapientiſſimus Philoſophus, ac Theologus Luſitanus, omni ſeculo pro meritis nunquam laudatus Petrus à Fonſeca lib. 5. Met. cap. 2. q. 12. ſect. 2. Et lib. 7. cap. 7. q. 3. ſect. 4. quem cum vt poſtea ſubſecuti ſint illuſtres aliqui Neoterici in manuſcriptis, vt aſſerit Pater Tell. in Philoſoph. diſp. 27. ſect. 2. num. 5. & Ægid. Luſitan. tom. 2. de Beatitud. lib. 8. 2. p. q. 4. art. 2. §. 4. num. 13. vbi dixit, optimè defendi poſſe. Eadem præterea nouitatis cenſura eiuſdem Fonſecæ opinioni accommodetur, quam capite vltimo ſuæ Iſagoges, & lib. 5. Met. cap. 8. q. 7. ſect. 6. à §. *quæras Deum aliquis*, nouiter de prædicabilibus aſſumptiuis dictauit, applauſúque beneuolentiæ pleniſſimo à ſapientiſſimis Recentioribus excepta fuit.

112. Deturpetur item vt noua, ſententia conſtituens in Deo ſcientiam conditionatam, per quam ipſe futura ſub aliqua conditione attingit. Et illa alia ſententia quæ vt detur gratia efficax; non expoſcit Phyſicam præmotionem, ſed docet conſiſtere ipſam gratiam efficacem in congrua vocatione, qua homo à Deo vocatur in occaſione, in qua ipſe ſcit per ſcientiam conditionatam hominem eſſe vocationi conſenſurum: quas duas opiniones idem Fonſeca primus inuexit lib. 6. Metaph. cap. 2. q. 4. ſect. 8. 9. & 10. & cap. 2. eiuſd. 6. lib. tota q. 5. præcipuè ſect. 14. eaſdem verò à Magiſtro in ſubſelliis acceptas priùs prælo commiſit Molina 1. p. q. 14. art. 13. diſp. 18. memb. 3. à §. *illud poſtremo obſerua*; & toto memb. 4. ac in concordia liberi arbitrij cum Diuina gratia; plurimúmque illuſtrarunt omnes Societatis Magiſtri; quam profectò opinionem, (excepta Thomiſtica Schola,) omnes ferè Recentiores Theologi amplexati ſunt.

113. Detur ſimilis nouitatis cenſura, opinioni indiuiſibilia in ſubſtantia conſtituenti, quibus eius partes entitatiuæ inter ſe vniantur, & in quibus quantitatis indiuiſibilia immediatè ſubiectentur; quam opinionem primus inuexit Præceptor meus Pater Franciſcus Suar. Mundi communis Magiſter, ac Conimbricenſis Academiæ gloria incomparabilis tomo 2. Metaph. diſp. 40. ſect. 5. à num. 50. Item opinioni effectiuam vnionem inter Chriſti corpus, & quantitatem ſacramentalem admittenti, quam idem communis Magiſter cum nouitate defendit tom. 3. in 3. p. diſp. 47. ſect. 3. §. dico 2.

114. Adhibeatur præterea eadem cenſura opinioni recenter inuentæ, quæ aſſerit nullum dari elementum ſummè leue, ſed omne, etiam aëreum, & igneum, ſuam vendicare grauitatem, quam doctiſſimus Magiſter Telles in ſua nunquam à doctioribus ſatis laudata Philoſophia primus tuetur diſ. 46. ſect. 4. à n. 9. cui ſcio Neotericos Philoſophiæ præceptores communiter adhærere.

115. Damnetur idem Magiſter ſapientiſſimus, quod in Conimbricenſi Academia auſus fuerit defendere, ac prælo excudere in Philoſophia diſp. 44. ſect. 4. num. 1. Aſtra non ab Intelligentiis extrinſecè, ſed ab intrinſeco per virtutem propriam à ſua forma egredientem moueri; quam quidem opinionem, licet vt temerariam condemnent Hurtado in Philoſoph. diſp. 2. de cælorum proprietatib. ſect. 4. n. 33. Conimbricenſes lib. 2. de cælo cap. 5. q. 5. art. 3 & Arriaga in curſu Philoſophico diſp. vnica de cælo cap. 5. §. *propter authoritatem*, nouiores tamen Philoſophiæ Magiſtri in tota amplexantur Luſitania.

116. Similem euentum ſortita eſt inter Conimbricenſes opinio aſſerens humanitatem Chriſti Domini, pati aliquam violentiam in verbo; quam, plerique vt cenſuris dignam habuerunt, quouſque eam typis mandauit idem Pater Telles in Philoſophia diſp. 57. ſect. 1. à n. 15. ac exinde in poſterum, ipſa ſanctiſſimæ Humanitatis optabilis violentia, non violenter, ſed liberè à ſapientioribus totius vniuerſitatis, imo Luſitaniæ Magiſtris communiter approbatur: verum tamen eſt hanc violentiæ opinionem, priùs amæniſſimo ſtylo ab eruditiſſimo Patre Theophilo Raynaudo in ſua morali diſciplina diſtinct. 2. q. 1. art. 1. num. 15. prælo fuiſſe commiſſam.

117. Tandem nouitatis increpatione laboret opinio de cæli corruptibilitate, quæ cum apud Conimbricenſem Academiam magnum piaculum, ac nefas contineret; poſtquàm eiuſdem ſapientiſſimi Magiſtri Telles, tutelæ data eſt, dum eam in ſua Philoſophia diſp. 44. ſect. 3. num. 10. & latius diſp. 40. ſect. 1. ineuitabili nouarum obſeruationum experientia, firmiſſimóque rationum pondere ſtabiliuit, iam oppoſita in tota communiter Luſitania veluti antiquata exploditur; & à pluribus Philoſophiæ præceptoribus riſu, ac dicteriis exſibilatur, quaſi toto cælo aberrent, qui cælos non faciunt corruptibiles.

118. Si verò hucuſque relati, aliíque grauiſſimi Doctores, huiuſmodi nouitatis cenſura propter opiniones, quas primi inuexerè, caſtigandi ſunt; qua ſatis digna pœna ego defungar, qui in Theologorum agmine nec infimum locum teneo, nec cum ipſis mereor recenſeri, quique in aula Regia Conimbricenſis Academiæ defendens teneri ſacerdotes modiciſſimam in Calice aquam vino admiſcere, vt priùs ipſa in vinum, quam in ſanguinem vinum conuertatur, cum aliqua tamen nouitate propugnaui; aquam, ſi tempore conſecrationis nondum ſit in vinum conuerſa, ſimul cum eodem vino immediatè in Chriſti ſanguinem conuerti: quam ſententiam à me iam antea auditoribus traditam Vlyſſipone, poſtea typis mandauit Ægid. Bellanus de ſacrament. q. 74. art. 8. dub. vnico à num. 144.

119. Quam iterum obiurgationem ipſe incurram, qui defendens cum communi D. Thomæ ſententia 3. p. q. 76. art. 6. cui adhærent Recentiores Bellarminus lib. 3. de Euchariſtia cap. 18. Suar. tom. 3. in 3. p. diſp. 47. ſect. 1. & 2. Vaſq. & plures alij, præſentiam corporis Chriſti ad ſpecies ſacramentales eſſe modum quendam accidentalem exiſtentem in eodem Chriſti corpore; & exiſtimans cum eodem D. Thoma in 4. diſtinct. 11. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 1. ad 1. quem ſequuntur Caietan. Aureol. Capreol. Paludan. Alan. Richard. & Bellarmin. cit. cap. 18. neceſſariò ponendam eſſe vnionem formalem, & intrinſecam inter ipſum Chriſti corpus, & quantitatem panis; aſſerens item quantitatem indigere modo, ſubſiſtentiæ analogicæ, quo per ſe exiſtat, & fiat ſubiectum (*quod*) aliorum accidentium, vt docuerunt Caietan. Ferrarienſis, Richard. Suar. Vaſq. Valentia, Bellarminus, Conimbricenſes, Rubius, & Lugo quos omnes citat, & ſequitur Telles in Philoſophia diſp. 53. ſect. 3. num. 2. nouiter tamen addidi, eandem entitatem modalem exiſtentem in Chriſti corpore, ſub diuerſis conſiderationibus acceptam,

acceptam, eſſe præſentiam, vnionem, & ſubſiſtentiam; eundémque modum ſufficienter præſtare hos omnes effectus, ne entitates abſque neceſſitate multiplicarentur; quam ſententiam per me inuentam, ita medius fidius à validiſſimis impugnatoribus defendi, vt Magiſtri ſapientiſſimi in aula aſſiſtentes, benigno plauſu illi annuerint. Qua igitur cenſura inurar propter hæc, & alia, quæ nouiter in manuſcriptis dictaui, & publicè propugnaui.

120. Verum enim verò, nullo iure harum opinionum aliquam debere nouitatis cenſura fœdari, certum eſt; vt neque etiam deturpari debet hæc, quæ verum Martyrium in peſte ponit; atque aliæ à Recenrioribus perſpicaciſſimo ingenij acumine inuentæ; in quos nonnulli ad damnandas propoſitiones procliues, ſucclamant, & quibus nulla eſt acrimonia (vt verbis vtar Petri Hurtadi de Mendoça diſp. 81. de fide ſect. 7. §. 82.) niſi conuiciis, quibus totum euomunt ſtomachum: ideò tamen id ipſum faciunt, quia poſtquam multùm deſudarunt, vt ſaltem vetera dogmata nouis defenderent rationibus, dum nihil noui inuenerunt, ad robuſta verborum arma deflectunt.

121. Ego verò, vt rem concludam, in tantum his cenſoribus, quibus nihil eſt gratum ſum diſſimilis, vt facultati oratoriæ iam me totum à pueritia commiſiſſe optarem; fortè quæ animo concipio de hac eruditiſſima preſſi Martyrij per peſtem opinione, ac ſui primi inuentoris ſapientia, gratulabundus pro tota Chriſtianitate proferrem: in hoc vnum tamen protumpo licet omni alio fundamento hæc opinio de Martyrio per peſtem deſtitueretur, ſatis foret, vt illam benigne exciperemus, quòd ipſa in tam ſterili Martyrij tempore ob communem pacem Eccleſiæ (quam ob rem ait. D. Greg. Pap. homil. 29. in Euangelia plurima antiquorum miraculorum deeſſe;) peſtem Chriſtianis tamquam tyrannum ad Martyrium inuitantem ponat; eóſque afferat, qui in piiſſimo charitatis miniſterio occubuerint, fore vt vera Martyrij aureola in cælo niteant: hoc ſanè pietatis incitamentum ſufficeret, vt hanc opinionem communi plauſu Doctores proſequerentur. Vlyſſipone in conuentu ſanctiſſimæ Trinitatis, Redemptionis Captiuorum 14. Kalendas Februarij anno Domini 1650.

Sub cenſura.

Magiſter Frater Ioannes de Andrada.

Sequuntur approbationes ſapientiſſimorum Doctorum, qui tum in hac curia, tum in Conimbricenſi, & Eborenſi Academia, huic Apologiæ ſubſcripsêre.

I. PErlegi ſumma cum voluptate animi, Apologiam, quam compoſuit ſapientiſſimus & eruditiſſimus Doctor P. M. Frater Ioannes de Andrada, circa defenſionem opinionis, quæ tuetur; verè, & propriè eſſe Martyres, eos, qui ex Chriſtianæ charitatis impulſu, immoriuntur miniſteriis peſte contactorum. Et quamuis hanc ſententiam mihi iam dudum probabilem reddiderit peritiſſimus P. M. Theophilus Raynaudus Societatis noſtræ, in aureo libello, quem Lugduni prælo dedit anno 1630. nunc certè (cum rationum momenta ad examen perpendo, quibus denuò à tanto, ac tam inclyto Doctore Luſitano ſtabilitur) iudico prædictam opinionem non ſolum probabilem, ſed probabiliſſimam, & mihi quidem omnino certam, & à quouis cenſuræ næuo prorſus alienam. Vlyſſipone in Collegio D. Antonij Societatis IESV ſeptimo Kalendas Februarij anno Domini 1650.

Sub cenſura.

BALTHAZAR TELLES primarius Theologiæ quondam Magiſter.

II. OPtaui (fateor) aliqua addere ex meo marte aureo huic tractatui; ſed ſapientiſſimus Doctor, ac Magiſter ita exhauſit quæſtionem, tam eruditè tractauit, vt nihil, quod ſuperaddi poſſit, reliquerit. Et tantorum Authorum teſtimonio ſuam ſententiam ſtabiliuit, tot rationibus probauit, vt illam euidenter probabilem, & omni cenſura indignam reddiderit. Imo licet deeſſent alia teſtimonia, licet aliæ rationes non ſuffragarentur mihi ad aſſerendam illius ſententiæ probabilitatem, authoritas tanti Doctoris, ac Magiſtri valdè famigerati latè ſufficeret; cui proinde aſſentior, & peritiſſimo Patri Magiſtro Theophilo Raynaudo. Vlyſſipone in Collegio D. Antonij Societatis IESV, 24. Februarij anni 1650.

Sub cenſura.

MARTINVS LEITAO Theologiæ Magiſter.

III. PRopoſitio hæc (*Martyres verè ſunt, qui ex Chriſtiana charitatis impulſu, peſte laborantibus inſeruientes, moriuntur,*) tantum abeſt vt cenſura aliqua digna ſit, vt omnium calculis probabiliſſima ſit iudicanda quod ſapientiſſimus Doctor P. M. Frater Ioannes de Andrada, feliciter perſuadet in hac eruditiſſima Apologia, quam ſumma animi voluptate perlegi. Vlyſſipone in Collegio D. Antonij Societatis IESV vigeſima quarta die Februarij anno Domini 1650.

Sub cenſura.

MATTHÆVS DE FIGVEIREDO primarius Theologiæ Magiſter.

IV. DIligenti attentione, ſumma cum voluptate, multa cum admiratione hanc legi Apologiam à ſapientiſſimo Doctore, & Doctiſſimo P. M. F. Ioanne de Andrada compoſitam, qua propugnat ſententiam aſſerentium, verè Martyres cenſendos, qui in iuuandis peſte contactis occumbunt. Attentè, inquam, legi, quia ſubtiliſſimam iudico: ſumma cum voluptate, quia mira in diſſerendo claritas, qua tam clarus Author vtitur, mirificè mentem recreat: multa cum admiratione, quia non vulgaris, potiùs ſingularis eruditio in ea viſitur. Quare iudico non ſolùm à quolibet cenſuræ

cenſuræ næuo alienam eſſe, ſedetiam omnium approbatione digniſſimam. Vlyſſipone in Collegio D. Antonij Societatis IESV. Vltimo Ianuarij, anno Domini 1650.

Sub cenſura.

IGNATIVS MASCARENHAS, quondam Speculatiuæ, modò Moralis Theologiæ Doctor.

V. TAnti Autoris nomen, tantúmque venerabilium rationum pondus, & efficacia, libenter perſuadent eiuſdem in prædicta de Martyrij propoſitione reſolutionem, non ſolùm à cenſura extraneam iudicare; Imo laude, præconio, & comprobatione valdè dignam. Vlyſſipone in hoc Regali conuentu ſanctiſſimæ Trinitatis. Vltimo Ianuarij, anno Domini 1650.

Sub cenſura.

DOCTOR CONIMBRICENSIS F. SIMON DE MENDOÇA, quondam Theologiæ lector.

VI. SEntentiam affirmantem, eos qui ex Chriſtianæ charitatis impulſu pium miniſterium infirmorum peſte laborantium ſuſcipiunt, & in eo moriuntur, Martyres verè, ac propriè eſſe reputandos (quam P.M Theophilus Raynaudus Societatis IESV prælo mandauit Lugduni anno 1630. in ſuo libello de Martyrio per peſtem p.3.cap.2. cum ſeqq.) doctiſſimè, & ingenioſſimè defendit tanquam probabilem, & ab omni prorſus cenſura immunem, ſapientiſſimus in ſacra Theologia Magiſter huius noſtræ Prouinciæ Portugalliæ, Frater Ioannes de Andrada, in ſua Apologia; adeò, vt nihil ei addi poſſe videatur. In hoc Monaſterio ſanctiſſimæ Trinitatis, Redemptionis captiuorum Vlyſſiponenſi die 14. Februarij anni 1650.

F. MARTINVS PEREYRA, in ſacra Theologia Conimbricenſis Doctor, Magiſtérque emeritus.

VII. ATtentiſſimè, & multa animi alacritate, legi Apologiam in defenſionem veri Martyrij per peſtem, quam R. P. M. Frater Ioannes de Andrada ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis compoſuit; quam ſententiam non ſolùm probabilem iudico, ſed probabiliſſimam; imo verò certam; ideóque ab omni cenſura immunem aſſero; tum propter validiſſima fundamenta, tum etiam propter tanti Magiſtri, tantorúmque Doctorum authoritatem, quam negare temerarium iudico. Vlyſſipone in conuentu ſanctiſſimæ Trinitatis die 17. Februarij anno 1650.

Sub cenſura.

F. ADRIANVS PETRVS, Doctor Conimbricenſis, in ſacra Theologia Magiſter emeritus & Sanctæ Inquiſitionis Qualificator.

VIII. APologiam, qua admodùm Reuerendus Pater Frater Ioannes de Andrada, noſtræ ſacræ Religionis ſanctiſſimæ Trinitatis Magiſter emeritus, examinat, ac tuetur, propriè eſſe Martyres, eos, qui ex Chriſtianæ charitatis impulſu immoriuntur miniſteriis peſte contactorum, totius animi attentione non ſolùm perlegi, ſed repetitis vicibus perlectam conſideraui: breuiſſimum equidem opus, in illius tamen breuitate tanti Doctoris maximas, & ſtudij, & ſcientiæ diuitias admiror; non aliter, quàm orbis admiratus eſt Magni Archimedis ſcientiam, dum in paruo vitro exactiſſimam formauit ſphæram, aliquando magnitudinis detrimento, nullo diſpendio veritatis: adeò exactè veritatem enucleat, vt quidquid ſuperadditur, inane cenſeatur; vt enim in Cryſtallo, tota ſolis facies relucet, ita in hac Apologia, tota propoſitionis difficultas abundantiſſimè exponitur.

1. Propoſitionem rationibus firmat, authoritate fulcit, neceſſitate comprobat: ratio tot, tantiſque confirmationibus roboratur, vt videatur pro hoc Martyrio per peſtem, factam fuiſſe Martyrij definitionem; nec video quid ab ſcrupuloſis deſiderari poſſit; authoritas Doctorum ſufficiens, in qua, & Doctiſſimus Theophilus, & Marchinus eminent, qui ex profeſſo propoſitionem præ reliquis tutati ſunt: modò authoritas, quæ additur, tanta eſt, vt ab ore ſapientiſſimi Magiſtri in Luſitania vltima quæſtionum dependeat reſolutio. Conuenientia, vt à Doctoribus veritas, & examen prædictæ propoſitionis admittatur, maxima eſt, vtpotè, quæ animum addit, amorem excitat, vires ſuſcitat ad ſuccurrendum miſeris tanta lue graſſante. Fortè hæc doctrina pro latebris, & pro roſtris expoſita, non deerunt, qui tanto occurrant malo laborantibus. Propter quod tantum abeſt, vt hæc propoſitio aliqua cenſura digna ſit, vt eam ratio ſatis probabilem, authoritas probabiliſſimam, materia conuenientem, & neceſſariam reddat. Sic ſentio, ſaluo meliori iudicio. In conuentu ſanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis captiuorum, 17. Februarij anni 1650.

Sub cenſura.

F. ISIDORVS DALVZ, Doctor Conimbricenſis, ſacræ Theologiæ Magiſter emeritus, & in curia Romana olim procurator Generalis.

IX. PEruidi, & conſideraui, qua potui cura, Apologiam, quam admodùm R. P. F. Ioannes de Andrada in noſtra ſacra Religione ſanctiſſimæ Trinitatis Magiſter emeritus, compoſuit pro tuenda opinione de vero Martyrio, circa eos, qui ex Chriſtianæ charitatis impulſu ſeſe offerentes ad curandos, & ſubleuandos peſte laborantes, immoriuntur; non minùs animo propter materiam, quàm attentione propter tanti Doctoris ſubtilitatem. Et cum non ſolùm ab omni cenſura aliena, ſed omnium approbatione Doctorum, qui eam legerunt, digniſſima appareat, probabiliſſimam hanc ſententiam, imo, & veram iudico. In conuentu ſanctiſſimæ Trinitatis, Redemptionis captiuorum die 17. Februarij, anni 1650.

Sub cenſura.

F. ANTONIVS TEIXEIRA Magiſter emeritus.

Theoph. Raynaudi Apopompaeu.

X. PErpenſis fundamentis huius Apologiæ, quæ à noſtro admodum R. Patre, & ſapientiſſimo Magiſtro Fratre Ioanne de Andrada peracta eſt, pro defenſione propoſitionis, quæ tuetur, propriè, & verè eſſe Martyres eos, qui ex Chriſtianæ charitatis impulſu immoriuntur miniſteriis peſte contactorum, ſentio prædictam propoſitionem eſſe valdè probabilem, nullâque reprehenſionis nota dignam: Imo exiſtimo illam vtilem ad hoc, vt multi accipiant charitatis palmam. Maximè cum contineat doctrinam, ſacræ ſcripturæ ſatis conſonam, Sanctorum Patrum dictis, & ſententiis concordem, acutiſſimis Theologicis rationibus innixam: nec non aduerſariorum argumenta clara, & inſigni reſolutione, inefficacia eſſe oſtendat: Quod tanta dexteritate ſapientiſſimus Magiſter præſtitit, vt nihil validum addi, nec opponi poſſe videatur. Qua propter iudico opus ſcitu digniſſimum, omniúmque ſcholaſticorum ſolertiis peruulgandum. Vlyſſipone in Regali conuentu ſanctiſſimæ Trinitatis die 18. Februarij 1650.

Sub cenſura.

PRÆSENTATVS F. LEONARDVS DE SANCTIS, ſacræ Theologiæ lector primarius.

XI. TRactatus iſte Apologeticus de Martyrio per peſtem, pietatem in omnibus pariter, ac eruditionem ſui Authoris ſatis commendat; & dum rationes, ac fundamenta ab ipſo Authore hîc iacta, adeò ſolida patefiunt, eiúſque eminentem literarum ſcientiam docti omnes noſtræ Luſitaniæ venerantur, ſoliditas, & ſecuritas ex omni parte in omnibus hîc ab eo aſſertis eo ipſo emerſit, vt ex regulis Doctorum, & Theologiæ ab eo eruditè (vt ſemper,) hîc etiam inculcatis, non obſcurè clareſcit. Eo amplius, quo authoritas, & ſapientia eruditiſſimorum virorum Raynaudi, & Marchini, pro hoc etiam Martyrio non vulgari lance decertant. Quapropter, vt tutiſſimam, & omni laude, ac veneratione dignam, accipio reſolutionem; *quòd occumbentes in voluntaria maceratione ex Chriſtianæ charitatis impulſu per exercitium circa ægrotos, ac curandos in peſte, & dicendi, & habendi ſint veri Martyres:* atque ſimul doctrinam, qua vndequaque Author non minùs piè, quàm luculenter ipſam aſtruit in hoc opere, vt prorſus mihi quaſi regula videatur ad hunc locum figenda proloquium illud; *aliquid addere deſcripſiſſe eſt*. Et ideò in omnibus hîc iactis à tanto Magiſtro, firmus, ac lubens ſubſcribo. Vlyſſipone ad valuas ſanctiſſimæ Trinitatis die mihi admodum feſtiuo, & conſolatorio ſancti Patris mei Theotonij primi Sanctæ Crucis Prioris, 18. Februarij 1650

Sub cenſura.

DOMINVS GEORGIVS A SANCTO AVGVSTINO, Canonicus Regularis, & Doctor Conimbricenſis, olímque Procurator Generalis in Romana curia Canonicorum Regularium Regni Portugalliæ.

XII. PRobabiliſſimam, & conſequenter erroris, temeritatis, aut ſimili alia nota alienam iudico propoſitionem, quæ aſſerit verè eſſe Martyres, qui vt peſte infectis inſeruiant, mortis ſe periculo euidentiſſimo obijciunt; tandémque in illo charitatis munere obeundo, vitam finiunt. Idque ſatis oſtendunt rationes ingenioſè, ac eruditè allatæ. Vlyſſipone in domu Diui Rochi 4. Martij 1650.

Sub cenſura.

DOCTOR LVDOVICVS RODRIGIVS veſpertatius olim in Eborenſi Academia.

XIII. APologia, quam admodùm Reuerendus P. Frater Ioannes de Andrada ſapientiſſimus in ſacra Theologia Magiſter proponit, eruditè, & luculenter compoſitam, non modo ab omni cenſuræ nota vendicauit, ſed maximè probabilem oſtendit opinionem, quæ proprios vtróſque Martyres vocati poſſe contendit, qui ex interiori Spiritus Sancti motione, & puro charitatis affectu, in ſubueniendo infirmis peſte infectis animosè vitam offerunt, & in tyrannico contagio vitam feliciter amittunt. Vlyſſipone in Domu Diui Rochi Societatis IESV 8. Martij anno 1650.

Sub cenſura.

P. FRANCISCVS VALENS, quondam in Eborenſi Academia ſacræ Theologiæ Magiſter, & poſtea Generalis Reuiſor Romæ librorum Societatis IESV.

XIV. IN eadem quoque ſum ſententia, quæ ſcilicet prædictam Apologiam ab omni ſiniſtra nota procul habet, & ſapientiſſimi Authoris ſtudium, iudicium, eruditionémque commendat; ac proinde approbantibus ſubſcribo. Vlyſſipone in Diui Rochi Domo profeſſorum Societatis IESV 7. Martij 1650.

PAVLVS GOMEZIVS.

XV. DOctrina huius Apologiæ, ſatis pia, & probabilis eſt: cuius Author ſapientiſſimus Magiſter Frater Ioannes de Andrada tum in illa, tum in multis aliis ſcriptis ſuis ſuam ſemper oſtendit eruditionem, pietatem, & ſubtilitatem. Vlyſſipone in hac Sancti Rochi domo Societatis IESV 16. Martij 1650.

CORNELIVS DE S. PATRICIO.

XVI. SEntentia, quæ docet verum per peſtem ſubiri poſſe Martyrium, vt admodùm pia, ita & probabilis eſt. Eam optimis rationum momentis, ac ponderibus firmat, authoritate & teſtimoniis Sanctorum Patrum illuſtrat, ac diuite (vt ſolet) eruditionis vena locupletat Doctiſſimus Magiſter Frater Ioannes de Andrada: cuius fundamentis ſubſcribo, iudicio hac in re, & animo adhæreo. Vlyſſipone in Domo profeſſa Societatis IESV 16. Martij anno 1650

EMMANVEL MASCAREGNAS.

XVII. PRo Martyrio illorum, qui peſte laborantibus inſeruientes glorioſi obeunt, ſtrenuè pugnat ſapientiſſimus Andrada. Authoris eruditionem incredibilem quis non obſtupeſcet? Ingenij fœcunditatem nullus non venerabitur. Ego qua poſſum, ſi non qua debeo commendatione, iudicium in hac grauiſſima difficultate ventilanda ſuſpi-

cio tot ſcripturæ, & Patrum oraculis quæſtionem verſat, tam ſolidis Theologorum, & Iuriſtarum fundamentis ſententiam altè probat, tot, támque præclaris rationum momentis controuerſiam illuſtrat, vt mentem conuincere, & rem conficere videatur. Cum igitur opinio hæc pietatem ſpiret, charitatis erga proximos ardorem foueat, & in ſcopum nudæ veritatis ita collimet, vt legentium animos, ſtudia in contraria ſcindi nullatenus patiatur Apologiam, vt laude, & luce, ita cedro, & cœlo dignam iudico. Conimbricæ in Collegio Societatis IESV 10. Maij 1650.

Sub cenſura.

PAVLINVS RIBEYRO, vtriuſque Theologiæ Magiſter.

XVIII. PRobabilem æquè, ac piam, ab omníque cenſuræ næuo alienam propoſitionem iudico, quæ aſſerit, eos verè, ac propriè Martyres eſſe, qui Chriſtiana charitate ſuccenſi, in miniſteriis peſte laborantium emoriuntur. Quam opinionem Reuerendus admodum Pater, ac ſapientiſſimus Magiſter Fr. Ioannes de Andrada in ſua Apologia, ita eruditè, clarè, ac luculenter defendit; ita ſolidis fundamentis, tum ex ſcriptura, & Patribus, tum à ratione petitis corroborat, vt ſatis iam apud omnes conſtare poterit, dignißimam eſſe, vt non tantum in ſapientum linguis, ac Doctorum ſcriptis, verùm etiam in omnium fidelium animis excudatur. Conimbricæ in collegio Societatis IESV 26. Maij 1650.

Sub cenſura.

ANTONIVS PINHEIRO, ſacræ Theologiæ Magiſter.

XIX. LEgi diligenter, & quanta potui animi attentione, Apologiam ſupra pro defenſione opinionis, aſſerentis, verè, & propriè Martyres eſſe, qui in curandis peſte infectis emoriuntur. Et tum ex rationibus in eadem Apologia, Patrúmque teſtimoniis ibidem eruditè allatis; tum ex Authoritate Doctorum, & Magiſtrorum, qui eidem Apologiæ & opinioni ſubſcribunt; dictam opinionem probabilem, & ab omni cenſura immunem iudico. Conimbricæ in Collegio Societatis IESV die 28. Maij 1650.

Sub cenſura.

DOCTOR IOANNES CABRAL, ſacræ Theologiæ olim veſperarius Magiſter in Eborenſi Academia.

XX. EAndem teneo ſententiam. Conimbricæ in Collegio Societatis IESV die 30. Maij 1650.

DOCTOR AIREZ FERREIRA.

XXI. PEſtilentis caret doctrinæ afflatu, ſalubris de Martyrio per peſtem Apologia, penna deargentata concinnè diſtributa. Conimbricæ in Auguſto Societatis Collegio 8. Iunij 1650.

Sub cenſura.

ANTONIVS LEITE, ſacræ Theologiæ Magiſter

XXII. REſolutio ſapientiſſimi Magiſtri conſulentis, eſt mihi longè probabilior, quàm oppoſita, propter rationes, quibus eam doctè, & accuratè confirmat; maximè propter authoritatem Eccleſiæ, iudicantis religioſam eſſe fidem eorum, qui velut Martyres venerabantur eos, qui in peſte illa Alexandrina mortui fuerant pro miniſterio infirmantium, vt habetur n. 46. Conimbricæ in Collegio Deiparæ Gratiarum 6. Nouembris 1650.

Sub cenſura.

F. RICARDVS DE SANCTO VICTORE, Doctor Conimbricenſis, & in alma vniuerſitate ſacræ Theologiæ veſperarius profeſſor.

XXIII. REſolutio affirmatiua ſapientiſſimi Magiſtri, mihi videtur admodùm pia, & probabilis. In Collegio Deiparæ Gratiarum die 19. Nouembris 1650.

Sub cenſura.

F. PHILIPPVS DE ABREV, Doctor Conimbricenſis & primariæ ſacræ ſcripturæ cathedræ, publicus Profeſſor.

XXIV. TOta doctrina iſtius Apologiæ, nititur in ſententia Angelici Doctoris 2.2. q. 124. art. 5. cuius titulus eſt. *Vtrum ſola fides ſit cauſa Martyrij?* ibique reſoluit, quòd non tantùm fides, ſed omnium virtutum opera, vt in Deum referuntur, Martyrij cauſa eſſe poſſunt. Qua propter libenter teneo, quod ſi viri illi, de quibus fit mentio in peſte illa Alexandrina mortem tolerarunt ob nimiam charitatem infirmorum; in Deúmque tale opus referendo, eos in oculis Dei retribuentis, verè laureatos Martyres extitiſſe. Sic ſentio ſaluo meliori indicio. In Regali Collegio Patris Bernardi die 22. Nouembris anno Domini 1650.

Sub cenſura.

F. LVDOVICVS DE SA, Doctor Conimbricenſis Domnus Abbas, & Rector, & Scoti Cathedræ publicus Moderator.

XXV. REſolutio ſapientiſſimi Magiſtri maximè probabilis mihi videtur. In Collegio Regali Patris Bernardi die 23. Nouembris anno 1650.

F. GABRIEL DE ALMEIDA, Doctor Conimbricenſis, in eodem Collegio primarius, ac regens.

XXVI. REſolutio ſapientiſſimi Magiſtri mihi videtur pia, & valdè probabilis. In Regali Collegio Patris Bernardi die 23. Nouembris 1650.

Sub cenſura.

F. IOSEPHVS VIEIRA, Doctor Conimbricenſis.

XXVII. EXiſtimo admodùm probabilem reſolutionem ſapientiſſimi Magiſtri. In Collegio

egio D. Patris Bernardi die 23. Nouembris 1650.

Sub cenſura.

F. Ioannes de Sexas, Doctor Conimbricenſis.

XXVIII. EGregiam ſanè operam, & Chriſtianæ reipublicæ vtiliſſimam, qua productis in medium triumphalibus Martyrij Coronis magnopere innitantur, fidelium animi ad intrepidè obeunda munia charitatis erga miſerrimos mortales peſtilentia laborantes, nauaſſe ſingulari hoc labore, & ſtudio Reuerendum admodùm P. Magiſtrum, mihi eſt indubium, eritque (opinor,) omnibus, qui ſedulò percurrerint rationes ſuperiùs propoſitas. Quare illas amplector quàm lubentiſſimè. Conimbricæ in hoc Collegio ſanctiſſimæ Trinitatis 24. Nouembris 1650

Sub cenſura.

F. Lvdovicvs Poinsot, Doctor Conimbricenſis, & cathedræ Durandi in Academia publicus Profeſſor.

XXIX. EAndem ſententiam, & reſolutionem ſapientiſſimi Magiſtri conſulentis, vt mihi magis piam, & probabilem, & tantorum etiam Doctorum authoritate roboratam, libenter amplector. In hoc Collegio D. Parentis Benedicti, 27. die Nouembris 1650.

Sub cenſura.

F. Cyprianvs de Mendoça, Doctor Conimbricenſis, & in ſacra Theologia Magiſter emeritus, & Domnus Abbas, eiuſdem Collegij Conimbricenſis Diui Parentis Benedicti.

XXX. PRopoſitam reſolutionem mihi Vlyſſipone exiſtenti ſapientiſſimus Magiſter in priuatis colloquiis aliquoties indicauit: vnde non ſolùm propter rationes, quas tunc ab illius ore audiui, ſed etiam propter ſolidiſſima fundamenta authoritate tot Doctorum roborata, quæ in huiuſmodi tractatu attentè perlegi, eius ſententiæ, vtpotè magis piæ, appoſitáque probabiliori, non inuitus ſubſcribo. Conimbricæ in Collegio Sancti Patris Benedicti die 27. Nouembris 1650.

Sub cenſura.

F. Emmanvel ab Ascensione, Doctor Conimbricenſis, Lector emeritus, & veſpertinæ ſacræ ſcripturæ cathedræ publicus Profeſſor.

XXXI. SApientiſſimus Magiſter conſulens quæſtionem propoſitam, ita eruditè (vt ſolet,) latéque pertractat, vt aliquid reſolutioni illius addere, ſuperuacaneum omnino duxerim. Vnde propter eadem, quibus vtitur, fundamenta, opinioni ipſius libenter ſubſcribo. Quam probabiliſſimam, & pietati, ac charitatis merito valdè conſentaneam iudico. Conimbricæ apud Collegium D. Patris Benedicti die 27. Nouembris anno 1650.

Sub cenſura.

F. Leo a Sancto Thoma, Doctor Conimbricenſis, & in Regali Academia primarius ſacræ Theologiæ Profeſſor.

XXXII. HAnc pro vero Martyrio per peſtem, Apologiam, inoffenſa fide, procedere, imo firmis, & inconcuſſis niti fundamentis, ſolus negabit, qui attentè non legerit. Quare ſeriò cenſeo valdè probabilem, & pietati conſonam ſententiam, quam ſapientiſſimus Author ingenio, & eruditione incredibili inculcat, & confirmat: Conimbricæ in Collegio Regali Societatis Iesv 28. Nouembris anno Domini 1650.

Sub cenſura.

Iosephvs de Seixas, Theologiæ moralis Magiſter.

XXXIII. ETſi iam dudum, & tenui, vt longè probabilem, & colui, vt multò piam, ſententiam, quæ laureatos facit Martyres eos, qui Dei Optimi Maximi incenſi amore, peſtis contagio laborantibus opitulandi cauſa deceſſere; fateor me inſpecta ſeriò ſapientiſſimi, & Reuerendiſſimi Patris Magiſtri Fratris Ioannis de Andrada hac de re Apologia, denuo eidem ſententiæ libentius adhæſiſſe. Eo vel maximè, ducente facem Sancta Matre Eccleſia, quæ Magnum Baptiſtam, & Thomam Cantuarienſem Martyres dicit, cum alter pro caſtitate, pro Eccleſiæ immunitate alter, animam fuderit: quo ſatis ſupérque annuit, pro qualibet tuenda, ſeruandáque virtute verum poſſe ſubiri Martyrium, iuxta doctrinam Angelici Doctoris 2. 2. q. 124. art. 5. Hæc eadem ſemper mihi mens, hoc iudicium, niſi aliud definiat Eccleſia. Conimbricæ, 28. Nouembris 1650.

Sub cenſura.

Petrvs Peixoto, ſacrarum literarum interpres, & ſanctæ Inquiſitionis Qualificator.

XXXIV. SAna mihi doctrina videtur de Martyrio per peſtem ſuſcepto; vtpotè quæ ſuis nititur, certiſque rationum momentis. Nec ſolutum doctè non eſt quidquid obſtare poteſt. Proindéque placet Apologia peracta à Reuerendo admodùm Patre Magiſtro Fratre Ioanne de Andrada. In Collegio Conimbricenſi Societatis, 28. Nouembris anno Domini 1650

Sub cenſura.

Pater Lvcas Veloto Magister, ſacrarum literarum emeritus.

XXXV. LEgi hunc eruditiſſimum tractatum, quem accuratè compoſuit Religioſiſſimus, ac ſapientiſſimus Doctor, & Magiſter P. Frater Ioannes de Andrada; in eóque reſoluit, illos, qui Chriſtianæ charitatis impulſu dum peſtilentia laborantibus

rantibus inſeruiunt, moriuntur, verè eſſe Martyres; & doctis tum rationibus, quas affert, tum ſanctorum, & Doctorum authoritatibus, quas allegat, iudico hanc ſententiam ſatis piam, & multo probabiliorem, quàm contrariam. Vlyſſipone in Collegio ſancti Patricij Societatis IESV, 28. die Februarij 1651.

Sub cenſura.

D. MICHAEL TINTCO, primarius olim Theologiæ Profeſſor in Eborenſi Academia, poſtea eiuſdem Academiæ Cancellarius.

XXXVI. TRactatus iſte Apologeticus pro vero Martyrio per peſtem à Religioſiſſimo Patre, & ſapientiſſimo Magiſtro Fratre Ioanne de Andrada mira eruditione, ſubtili ingenio, & indefeſſo labore compoſitus, tam præclaris rationum momentis, tam ſolidis Doctorum fundamentis, & teſtimoniis, & tam manifeſta ad ſuum intentum Eccleſiæ authoritate munitur, vt ad corroborandum id, quod proponitur, nihil addendum deſideretur. Quamobrem opus hoc tanta induſtria, tanto ingenio, tanto denique Doctore, ac Magiſtro dignum exiſtimo. Et inſuper iudico, propoſitionem illam, ſcilicet *eos, qui ex Chriſtiana charitate peſtilentia infectis inſeruiendo moriuntur, verè, & propriè Martyres eſſe*, non ſolùm catholicam, piam, & ab omni cenſura alienam, verùm etiam multò probabiliorem, quàm oppoſitam. Vlyſſipone in Collegio Hybernorum die 4. Martij 1651.

Sub cenſura.

ETMVNDVS QVELLI, ſacræ Theologiæ Profeſſor.

XXXVII. PRopoſitionem à Religioſiſſimo pariter, ac ſapientiſſimo Patre Magiſtro Fratre Ioanne de Andrada luculenter, & qua ſolet eruditione in hoc Apologetico tractatu propugnatam, & illuſtratam; ſcilicet, verè, & propriè Martyres eſſe, qui ex Chriſtiana charitate peſtilentia infectis inſeruiendo mortem obeunt, non modò notari, aut reprobari non debere, verùm tanquam piam, & probabilem, ac minimè à propria, & rigoroſa Martyrij definitione alienam, recipiendam eſſe; mihi iam diu exploratum eſt; ac pro ea non ita pridem ſententiam dixi, quam ſatis firmis, ac ſolidis fundamentis ſubnixam, ad Reuerendum Patrem Theophilum Raynaudum præcipuum illius aſſertorem Romam tranſmiſi. Cæterum, quamuis hactenus circa illam hæſiſſem dubius, certè rationum momenta, & locupletiſſima ſanctorum, ac Doctorum teſtimonia, quibus in hoc aureo tractatu munitur, atque ipſa in primis ſapientiſſimi Magiſtri authoritas, quæ mihi ſemper erit maxima, omnem prorſus amouerunt dubitationem. Quam obrem libentiſſimè, & toto animi aſſenſu, hoc meum præſto ſuffragium. Eboræ, 19. Ianuarij anni 1651

Sub cenſura.

D. FRANCISCVS PINHEIRO, in Eborenſi Academia primarius ſacræ Theologiæ Profeſſor.

XXXVIII. MIhi erat animus, priuſquàm doctiſſimam hanc legerem Apologiam Religioſiſſimi, ac ſapientiſſimi P. Magiſtri Fratris Ioannis de Andrada, meum addere ſuffragium, quod non ſolùm proprio nomine ſignatum, ſed etiam aliquibus fundamentis munitum antea Romam tranſmiſeram, in eiuſdem propoſitionis defenſionem, circa verum, & proprium Martyrium, ex Chriſtiana charitate iuuantium homines peſtilentia infectos; in huiuſmodique glorioſo certamine vitam ſuam ponentium: attamen cum fundamenta ipſa in hoc Apologetico tractatu ſanè luculentiſſimo, inuenerim; animum prudens mutaui; & ne videar voluiſſe guttula augere eruditionis Oceanum: in quo, vt arbitror tota dubietas ſaltem de probabilitate, ac pietate ſupradictæ propoſitionis immergetur omnino, ideóque iterum libenter ſubſcribo. Eboræ, 19. Ianuarij anno 1651.

Sub cenſura.

D. ANTONIVS GONÇALVEZ, in Eborenſi Academia veſperarius ſacræ Theologiæ Profeſſor.

XXXIX. SVm in eadem ſententia cum ſapientiſſimis Doctoribus, qui luculentiſſimo, & eruditiſſimo tractatui ſubſcripſerunt, & eorum inſiſtens veſtigiis, ad roborandum id, quod proponitur, & aſſeritur de vero, ac proprio Martyrio eorum, qui ex charitate ſuccurrunt peſte infectis, in eóque miniſterio feliciter occumbunt, nec verbum quidem addam. Princeps enim reſolutio religioſiſſimi æquè atque ſapientiſſimi Magiſtri Fratris Ioannis de Andrada, in eo præſertim, quòd nititur conciliare probabilitatem ſententiæ Religioſiſſimi, ac ſapientiſſimi Patris Theophili Raynaudi, eámque ab omni cenſuræ labe eximere, adeò perſpicua, iiſque authoritatis, & rationum momentis firmata eſt, vt nihil roboris eis ſuperaddendum excogitari poſſit. Eboræ, 20. Ianuarij 1651.

Sub cenſura.

D. BENEDICTVS PEREIRA, in Eborenſi Academia ſacræ Theologiæ nonarius Profeſſor.

XL. VEræ fidei non in fidam, imo veritati valdè conſonam cenſeo propoſitionem ſupra poſitam, quam vltimis ſui Authoris curis iam limatam Luſitanæ Athenæ in hoc tractatu verè aureo à ſapientiſſimo Fratre Ioanne de Andrada edito, ſuo ſuffragio firmarunt, in fauorem pietatis eorum, qui graſſantibus peſtilentiæ incendiis, ſemetipſos pro aliena ſalute deuouerunt victimas pariter, & ſacerdotes pietatis: vt ſic per vitæ periculum, animi pietatem ponerent extra omne periculum ſuſpicionis. Debemus hanc reuerentiam huic pietati, quam vt videmus his actionibus conſecrari, non poſſumus nobis perſuadere non fuiſſe tam ſingulari priuilegio à ſuperis honoratam. Eboræ, 20. Ianuarij anno 1651.

Sub cenſura.

D. ANTONIVS FERNANDEZ, in Eborenſi Academia ſacræ Paginæ Profeſſor.

XLI. **E**Sſe verè, ac propriè Martyres eos, qui ex Chriſtiana charitate immoriuntur miniſterio lue contactorum, mihi iam diu perſuaſerat eximius Doctor P. Theophilus Raynaudus Societatis noſtræ eruditiſſima diſquiſitione Theologica, quam hac de re compoſuerat, & prælo dediderat anno Domini 1630. Et in fauorem prædictæ propoſitionis, vtpotè probabilis, ac piæ, & ab omni cenſura immunis ſuffragium tuleram, & Romam tranſmiſeram. Quod adeo firmiter meo animo adhæſit, vt prima data occaſione eandem propoſitionem in hac alma Academia pridem dictauerim agendo de peccato originali, & eius remediis, paratus eam à tanto Doctore acceptam in concluſionibus, aliiſque ſcholaſticis actibus publicè ſuſtinere, & pro viribus propugnare. Cæterum cum nunc viderim, & attentè perlegerim Apologiam doctiſſimam, ac eruditiſſimam, firmiſſimiſque fundamentis ſubnixam, qua Reuerendus admodum P. M. Fr. Ioannis de Andrada pro eadem decertat, nec non tot, támque præclaras approbationes Doctiſſimorum virorum, & Academiarum huius regni vnanimi conſenſu idem ſentientium, tantum probabilitatis iudicio illi acceſſiſſe, vt intra gradus opinionis probabilis nihil ſuprà cogitari poſſit.

Et quidem aſperitatem à propoſitione omnino tollit illa clauſula adhibita (*ex Chriſtiana charitate:*) nam licet controuerſia ſit vtrum actus virtutum infuſarum (qualis eſt fortitudo ſupernaturalis, in qua iuxta D. Thomam 2. 2. q. 124. art. 2. conſiſtit actus internus Martyrij) referri debeant in Deum per charitatem vt meritorij ſint præmij ſupernaturalis, an ſufficiat intrinſeca relatio ipſarum virtutum, quæ per ſe ipſas in Deum referuntur? in qua quæſtione aliqui affirmant, & alij negant, inter quos eſt Suar. cap. 9. de merito à n. 4. Malder. 1. 2. q. 114. art. 2. dub. 8. Vaſq. ibidem in explicatione articuli 4. tamen ſi relatio fiat per actum charitatis, nullus ſupereſt dubitandi locus circa meritum præmij proportionati; quod in noſtro caſu eſſe gratiam, & priuilegia Martyrij ex infra dicendis mihi manifeſtum eſt. Enim verò frui priuilegiis, & aureola Martyrij qui ex amore ſupernaturali mortem acceptat pro aliqua fidei veritate in aliquo pio virtutis opere relucente, adeò pro comperto habetur, vt Ripald. lib. 3. de ente ſupernaturali diſp. 50. ſect. 7. n. 43. addat, hunc eſſe Martyrem, quamuis intentio aliqua vanæ gloriæ, vel alterius finis venialiter peccaminoſi, ibi intercedat.

Hoc poſito, valdè me mouet ad prædictam propoſitionem approbandam tamquam veram, illa ratio, quod tota definitio Martyrij deſumpta ex D. Thoma cit. art. 5. in corpore, & ex Valentia ibidem diſp. 8. q. 2. punct. 1. paſſioni prædicto modo immorientium quadrat. Definitio enim ita habet. *Martyrium eſt teſtimonium, quo morte ipſa pro Deo obita, teſtificatur quis aliquam fidei veritatem vel in ſeipſa, vel in aliquo pio virtutis opere relucentem.* In qua definitione nulla ſit mentio tyranni, aut alicuius conditionis, quæ in noſtro caſu deſideratur, vt optimè explicat Reuerendus admodum Pater Magiſter Fr. Ioannes de Andrada in ſua Apologia à n. 35.

Neque obſtat, quod Valentia eo loci hanc conditionem ſubiungat. *Tertia conditio eſt, vt mors non obeatur quaſi ex conſequenti; vt ſit, quando quis intendit aliquid aliud, & præter eius intentionem mors ſequitur. Nam ob defectum huius conditionis, mors militum in bello, etiamſi propter fidei defenſionem occumbant, minimè eſt Martyrium.* Non (inquam) obſtat, nam quando mors in re ipſa acceptatur ex motiuo ſupernaturali, licet ſequatur ſecundariò ex actione, quæ morti cauſam dedit, non tollit rationem Martyrij, vt re vera ſecundariò, & præter intentionem prædicantis fidem, poteſt ſequi paſſio pro illa, & tamen qui propter talem finem mortem voluntariè acceptat, verè Martyr eſt ex omnium ſententia. Valentia igitur explicari debet de eo, qui prioritate intentionis, & finis, ita intendit aliquod bonum temporale, v.g. ſtipendium pro decertatione in prælio, vt nulla ratione referat opus in finem ſupernaturalem: hic enim, ſi in prælio occumbat, & mortem ſecundariò ſecutam patiatur, nequaquam corona Martyrij donabitur: at ſi bonum defendendi rempublicam, in finem ſupernaturalem referat, à quo tale opus dignificetur, procul dubio erit Martyr, vt apertè indicat D. Thomas ſupra in reſponſione ad 3. vbi ſic. *Ad 3. dicendum, quod bonum reipublicæ, eſt præcipuum inter bona humana; ſed bonum Diuinum, quod eſt propria cauſa Martyrij, eſt potiùs, quàm humanum; tamen quia bonum humanum poteſt effici Diuinum; vt ſi referatur in Deum, ideò poteſt eſſe quodcunque bonum humanum, Martyrij cauſa; ſecundùm quod in Deum refertur.* Hinc verò argumentari licet à fortiori; quia ſi illi, qui in bello iuſto ex fine ſupernaturali intento occumbunt, verè Martyres ſunt, (quamuis vt tales communiter non honorentur, quia non conſtat de eorum intentione, quæ vt plurimum eſt boni temporalis, & talis eſſe præſumitur:) cur priuilegio, fructu, & aureola Martyrij priuabuntur, qui ex Chriſtianæ charitatis impulſu, immoriuntur miniſtrando lue contactis; præſertim cum eorum opus ſit per ſe honeſtiſſimum, vtiliſſimum, ac difficillimum, & intentio ſupernaturalis.

Mouet me etiam alia ratio non minùs efficax, & ſimiliter à priori; quia priuilegia Martyrij (quod ſcilicet ſuppleat vicem Baptiſmi, faciat de attrito contritum, iuxta meliorem opinionem, & alia de quibus paſſim Theologi;) fundantur tum in congruitate operis, ratione difficultatis, & indicatione maximæ charitatis, iuxta illud Ioannis 15. *Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis!* & ratione configurationis cum Chriſto credito per fidem, vel implicitè, vel explicitè: tum in promiſſione, ſeu ordinatione Diuina iuxta illud Matth. 10. *Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo:* Quæ omnia multis citatis Patribus, & ſcripturæ teſtimoniis eruditiſſimè proſequitur Suar. tom. 3. in 3. p. q. 69. art. 10. diſp. 29. ſect. 2. à § *dico tamen* 1. atqui in opere morientium in prædicto miniſterio, datur maxima congruitas ad præmium, vt manifeſtum; idque ratione indicationis maximæ charitatis, & configurationis cum Chriſto fide credito; quam configurationem etiam in Martyribus veteris teſtamenti admittit idem Suar. ſect. 3. §. *vnde ad* 3. ſaltem ſecundum repræſentationem in mente Diuina, cui omnia ſunt præſentia: datur etiam promiſſio, ſeu ordinatio Diuina ad præmium, vt conſtat non ſolùm ex citato loco Matth. 10. ſed etiam ex illo Lucæ 9. *Qui perdiderit animam ſuam propter me, ſaluam faciet illam:* aliiſque non paucis: ergo in tali paſſione datur adæquatum fundamentum priuilegiorum Martyrij: ac proinde nihil illi deeſt quominus veram, ac proprij Martyrij rationem habere cenſeatur.

Imo quamuis de promiſſione, aut ordinatione Diuina ad coronam Martyrij nobis non conſtaret; in terminis noſtri inſtituti, ea præſumenda eſſet. Quod vt probem, ſuppono quæſtionem eſſe inter Theologos

Theologos vtrum ad meritum apud Deum, præter congruitatem operis, requiratur ex parte Dei promiſſio præmij, vel ordinatio ad illud? In qua difficultate probabilius quidem eſt, requiri diuinam ordinationem, vt opus euadat in actu ſecundo meritorium vt tradit Bellarmin.lib.de iuſtificat.cap.17. Suar.de merito cap.17.à n.6. Tannerus 1.2.diſp.6.de gratia q.6. dub.3. Malderus ibidem q.114. art.2. dub.9. & alij. At verò Diuina promiſſio, iuxta meliorem ſententiam, non requiritur, niſi fortè, vt Deus reddatur debitor præmij ex iuſtitia, vt aliqui volunt, vel ſolùm ex fidelitate, vt alij contendunt: & abſolutè non eſt neceſſaria ad meritum, neque ad conſequendum in re ipſa præmium proportionatum, vt præter alios docet Vaſq.1.2.diſp.214.cap.4. Zumel ibidem art.5.diſp.4. Luiſius Turrianus tract.de gratia opuſc.8.dub.1.& 3.

Quidquid tamen ſit de hac quæſtione, certè quæcunque voluntas requiratur ex parte Dei, ea præſumenda eſt in noſtro caſu interuenire, vt immorientes ex Chriſtiana charitate miniſterio lue contactorum de facto obtineant priuilegia, & aureolam Martyrij. Aſſumptum probatur exemplo Martyrij Sanctorum Machabæorum: hoc enim non minùs laudatur, & exaggeratur à PP. quàm quodlibet aliud legis gratiæ, vt videre eſt in Cypriano lib.de exhortatione Martyrij c.11. Gregor.Nazian.oration.22. & Tertulliano in Scorpiaco c.8. vbi ſic. *Habes hic & prædicationem, & remunerationem Martyrij.* Et tamen licet talis paſſio anteceſſerit quamlibet Chriſti promiſſionem, nec legamus fuiſſe aliquam in veteri teſtamento à Deo factam immorientibus pro obſeruatione legis, præſumitur fuiſſe ex parte Dei, voluntatem ordinatiuam talis mortis ad coronam Martyrij, propter magnam congruitatem ipſius operis, & configurationem cum Chriſto, vel fide credito, vel ſaltem in mente Diuina repræſentato: Ergo ſimilis voluntas in noſtro caſu præſumenda eſt: cum congruitas operis ad præmium, non ſit minor, ſed fortaſſe maior, tum ratione configurationis cum Chriſto credito fide explicita, & de præterito iam emortuo: tum ratione excellentiſſimæ virtutis charitatis, eiúſque non ex præcepto, ſed ex ſupererogatione exercitæ.

Præterea idem confirmatur, & ſuadetur argumento, quo Suar. eo loco 5. partis ſect.2. §.*denique P°.* vtitur ad probandum quod ſi aliqui infantes hic, & nunc moriantur pro Chriſto inſtar Sanctorum Innocentium, erunt verè Martyres quemadmodum illi fuêre: ſiquidem eadem ratio, eadémque cauſa erit in aliis infantibus, quæ fuit in illis. *Vel enim in facto illorum infantium* (inquit Suarius) interceſſit priuilegium ſpecialiter factum illis pueris, vel non interceſſit ſi non; ergo non eſt cur alij cenſeantur magis incapaces Martyrij, cum omnes æquè careant vſu rationis. Si verò interceſſit ſpeciale priuilegium, hoc certè non fuit factum perſonis, ſed cauſæ: quid enim in illis pueris cogitari poteſt pertinens ad perſonalem dignitatem, vel conditionem eorum propter quod huiuſmodi priuilegium illis ſpecialiter conceſſum ſit? cauſa autem æqualiter in aliis infantibus reperiri poteſt: ergo etiam Martyrium.

Ex qua argumentandi forma illud in primis infero, quod in hac materia, multum valet argumentum diſſumptum à paritate, ſeu potiùs identitate rationis, & cauſæ: quod quidem argumentum tranſcendit per materias omnium ſcientiarum, admittitúrque non ſolùm à Theologis, ſed etiam à iuriſtis, qui communi conſenſu docent, illud habere locum præſertim ad extenſionem legis, & diſpoſitionis fauorabilis, & ad ſalutem animæ pertinentis, qualis procul dubio eſt diſpoſitio, & ordinatio Diuina circa aureolam, & priuilegia Martyrij conferenda: pro qua extenſione videri poteſt Panormi in cap. *ex tenore*, qui filij ſint legitimi, & ibi Ioannes Andreas, Hortien & alij Item Felinus in cap. *tranſlato* de conſtit. & in cap. vlt. de præſcript. Bart. Flam. & cæteri communiter, quibus accedit Suar.de legibus lib.6. cap.4.n.1.

Et hinc tandem inſtitutum confici videtur: ponamus enim quod Petrus ex Chriſtiana charitate moritur peſte pro miniſteriis lue contactorum, & Paulus ſimiliter ex Chriſtiana charitate occiditur gladio pro prædicatione talium miniſteriorum: Quis dubitabit, in his duobus dari eandem rationem in congruitate operis, paſſionis, & configurationis cum Chriſto fide credito, item identitatem cauſæ; Ne dicam præſtantiorem eſſe cauſam illius, qui miniſtrat, quàm huius, qui ad miniſtrandum alios excitat: Cur ergo vterque non donabitur æquè corona Martyrij, & ad hanc cenſebitur à Deo ordinatus! Dicet aliquis, diſcrimen eſſe, quia non 1. ſed 2. occiditur à tyranno in odium virtutis, & conſequenter fidei Chriſtianæ in illo pro virtutis opere relucente. Sed contra, quia vt 2. dat teſtimonium de virtute Chriſtiana, verbo, ita 1. tale teſtimonium dat facto ipſo exercitio charitatis, & vtrúque morte: diſcrimen verò aſſignatum eſt valdè materiale, & per accidens ad rationem Martyrij: nam priuilegia, gratia, & aureola Martyrij, non conceduntur à Deo intuitu paſſionis, prout egreditur ab hac, vel illa cauſa efficiente, neceſſaria, vel libera, & multo minus prout egreditur à tyranno, (ſiquidem prout ſic, eſt praua, & præter Diuinam intentionem, & ſolùm ſecundùm eius permiſſionem,) ſed intuitu paſſionis, prout liberè acceptatur, & ſuſtinetur à Martyre ex motiuo ſupernaturali, item intuitu configurationis cum Chriſto fide credito, & cauſæ, addita Diuina ordinatione, vt diximus ſupra ex Suario, & per ſe eſt manifeſtum: hæc autem omnia æqualiter inueniuntur in vtróque caſu: ergo.

Iam verò prædictam opinionem nullam mereri cenſuram egregiè demonſtrat Reuerendus admodùm P.M.Fr.Ioannes de Andrada in ſua mirabili hac de re Apologia, à n.præſertim 77. cui in omnibus, & per omnia ſubſcribo. Nec quidquam addere, neceſſarium fuit: ſed conceptum ſermonem tenere quis poterit? Eboræ 25.Ianuarij, anno Domini 1651.

Sub cenſura.

D. IOSEPHVS A BRITTO, in Eborenſi Academia ſacræ Theologiæ profeſſor.

XLII. APologiæ ſententiæ, de vero, & proprio Martyrio illorum, qui pro ardenti zelo charitatis graſſante peſte ægroris eadem peſte infectis inſeruiunt, ibique religiosè occumbunt, lubentiſſimè ſubſcribo; quia & ſolidis fundamentis, & eruditione, & authoritate Doctorum ſatis piè, & probabiliter nititur, vt videre eſt in hoc tractatu à Religioſiſſimo, ſapientiſſimo, & erudiriſſimo P. M. F. Ioanne de Andrada luculenter edito. Eboræ 26. Ianuarij, anno 1651.

Sub cenſura.

IACOBVS FERNANDEZ, Theologiæ moralis Magiſter in Eborenſi Academia.

XLIII. REſolutio contenta in hac Apologia ſapientiſſimi Magiſtri Fratris Ioannis de Andrada, mihi videtur vera, alienáque ab omni

cenſura; nititur optimo fundamento de ſumpto ex definitione Martyrij, ac potiſſimum auctoritate Eccleſiæ, quæ velut Martyres veneratur eos, qui in peſte Alexandriæ pro miniſterio infirmorum oppetiuerunt; Tandem prædicta ſententia teſtimonio multorum Doctorum corroboratur, quibus ipſa maximè corroborata, ac firma perſiſtit. In Carmelo Vlyſſiponenſi, 17. Martij 1651.

Sub cenſura.

D. Frater Ioannes, da Sylueira.

XLIV. Cvm ſemper, & valdè pium, & probabile admodùm iudicauerim, eos, qui ex motiuo charitatis ſæuiente peſtilentia, infectis inſeruirent, verè Martyres habendos; tum demum lecta hac Apologia, priſtinum illud meum hac de re iudicium ſerio confirmaui. Fundamenta enim tum à validiſſimis rationum momentis, tum à multiplici ſacrarum literarum authoritate, tum ab Eccleſiæ traditionibus, tum à Sanctorum Patrum, ac Doctorum teſtimoniis acutè, copiosè, ac erudite petita in hoc luculentiſſimo tractatu id omnino perſuadent. Quare ſententiam hanc non ſolum nulli cenſuræ obnoxiam, ſed etiam Theologicè amplectendam iudico, illique ex animo adhæreo. Maximè cum in hac noſtra Metropolitana canonicum officium publicè recitemus de Sanctiſſima Irena Virgine, & Martyre; quæ Martyrium ſubijt, neque in odium fidei neque ab vllo exercitium alicuius virtutis impugnante tyranno occiſa, ſed ob Zelotypiam Britaldi, eam grauido eſſe vtero falsò exiſtimantis, perempta, qui Virginem iuſſit occidi non propter ſeruatam, ſed propter violatam (vt. ipſe putabat) pudicitiam. Quod patet ex actis Sanctæ Irenæ in offic.prop.Vlyſſipon. Eccl. die Octobris, 20. Satis Irenæ fuit Virginitatem antea coluiſſe, ac proinde in infamiam incidiſſe, vt mors poſtea aliunde ſecuta illius Martyrium conſecraret. Talis etiam eſt tempore peſtis morti ſe ex charitate deuouere, vt mors inde proueniens verum, ac proprium Martyrium cenſeatur. Vlyſſipone, 15. Martij anno 1651.

Sub cenſura.

Andreas Hvrtado de Mendonça, Doctor Conimbricenſis, & Eccleſiæ Vlyſſiponenſis Decanus.

XLV. APologiam Reuerendiſſimi Patris noſtri Fr. Ioannis de Andrada Magiſtri in ſacra Theologia emeriti pro defenſione propoſitionis affirmantis verè, & propriè eſſe Martyres, qui tempore peſtis, affectu charitatis ducti, in obſequio infirmis præſtito, vitam exhalant, attentè perlegens: nihil probabiliſſimæ opinioni diſſonum, multa opus charitatis ſuadentia, cunctáque mira eruditione referta indicaui. Rationes ex intimis Theologiæ, viſceribus erutæ, ex vtriúſque iuris diſpoſitione deductæ, ex mente Sanctorum Patrum roboratæ, ex face Philoſophiæ naturalis diſpoſitæ, adeò in propoſitionis ſuffragium adunantur, & coniurant amicè, vt quidquid adderem ſuperadditum, quidquid agerem ſuperactum fruſtrà videretur. Quapropter libenter ſubſcribo. In conuentu Vlyſſiponenſi ſanctiſſimæ Trinitatis 4. Kalendas Maij anno Dominico 1651.

Sub cenſura.

Fr. Antonivs de Moraes, lector Theologiæ in collegio Conimbricenſi.

XLVI. PRæſentem allegationem, ſeu Apologiam, quam noſter admodum Reuerendus Pater Magiſter Frater Ioannes de Andrada compoſuit pro illis, qui mortem obeunt ægrotis peſte correptis inſeruientes ex charitatis motiuo, non ſine animi iucunditate, & vtilitate magna percurri: longe à cenſura abeſt illius reſolutio vtpotè ſatis probabilis, pia, & ſumma cum maturitate aſſumpta. Sic iudico, ſic cenſeo. In collegio Conimbricenſi Sanctiſſimæ Trinitatis pridie Kalendas Maij anno ſalutis 1651.

Sub cenſura.

F. Ioſephvs de Sancta Maria, Doctor Conimbricenſis, & ſacræ Theologiæ lector.

XLVII. ATtentè vidi, & conſideratè perlegi doctiſſimam hanc Apologiam, quam validiſſimis contexuit rationibus, & firmiſſimis ſtabiliuit fundamentis Reuerendus admodum Pater Magiſter Frater Ioannes de Andrada, oſtendens illos, qui laborantibus peſte ex charitate miniſtrant, & eodem malo correpti decedunt, iure optimo inter veros Martyres eſſe cenſendos. Reſolutionem valde piam, probabilem, & ab omni cenſuræ næuo immunem iudicò, imo & moraliter certam, tum ob vrgentiſſimas, quibus nititur, rationes; tum ob authoritatem Doctoris valde famigerati, cuius doctrina adeo innoteſcit, vt apud grauiſſimos Luſitaniæ Theologos communi concordia ſancitum ſit ipſius reſolutionibus, vel non inſpectis ſubſcribere. Quare ego ſubſcribo libentiſſime. In collegio Sanctiſſimæ Trinitatis Conimbricenſi. Idib. Maij anni 1651.

Sub cenſura.

F. Ioſephvs da Gama, licentiatus in ſacra Theologia Conimbricenſi.

EGo infraſubſcriptus notarius Apoſtolicus fidem facio & atteſtor omnes ſuprapoſitas ſubſcriptiones, quibus Apologica compoſita à patre Magiſtro fratre Ioanne de Andrada Prouinciali actuali ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis captiuorum Prouinciæ Luſitaniæ circa verum & proprium Martyrium per peſtem, approbatur, fuiſſe comprobatas, & iuſtificatas per veros notarios Apoſtolicos Conimbricæ, & Eboræ, ac in hac curia exiſtentes, quorum publicas ſubſcriptiones recognoſco in quorum fidem hanc ſubſcripſi mea publica & peculiari ſubſcriptione, & nomine. Vlyſſipone die ſeptima menſis Iulij anni Domini 1651. Ego Pantaleon Feo eas ſubſcripſiſſe & ſcribere feci.

Pater Pantaleon Feo.

PARÆNESIS

PARÆNESIS AD RELIGIOSVM Amicum Relegatum.

LECTORI.

EN ἐρωτοῖ clauatum non eum de quo Ignatius Theophorus, celebrante magno Dionyſio dixit, Amor meus Crucifixus eſt; *Nec illum Auſonij penicillo expreſſum, tametſi hic quoque, reus eſt ſine crimine, iudice nullo, accuſatus Amor: Sed vtrique ἀλληλοῦχον, facili metonymia enucleandum. Confixit eum A M A N non ille Agagites, ſed alius ex ſtirpe multo magis regia. Clauos exhibuit Rhetor Saxeus Auſoniano cognominis, nec aliter quàm ille ſine corde & cerebro,* Qui reminiſco putet ſe dicere poſſe latinè. *Homo bucca atque maxilla; vel ſi præ Clemente Epictetus ſapit, homo venter atque pudendum; ſupra quæuis Arcadiæ pecuaria aſiniſſimus, nec plus vltra veſtem* Religionis *habens, quàm ille apud Olaum, in caute, imo ex caute & rupe, Monachus rupex, ſannis deriſus Scaligerianis. Sed ita noſtratia habent. Tu lector tantulam moram his decurrendis ne faſtidito, vel vt ſortem antiquam bonorum, in nouo exemplo recognoſcas.* En miſſam ad Amicum Religioſum Paræneſin.

GRatulor tibi nunc maxime (Optimè) configurationem cum Chriſto cruci confixo. Acceperam ego ſanè, magnam eſſe Religioſi viri cum Chriſto cruci confixo ſimilitudinem. In quam rem, memineram, luculenter à Paphnutio Abbate diſputatum apud Caſſianum,[a] ac plenè etiam à Ruperto [b] ac Petro Bleſenſi & Ioanne Nider.[c] Commune id piis Religioſis quibuſcunque. Sed illud in te peculiare occurrit ac proprium, quod quemadmodùm primariis quinque vulneribus confoſſum Chriſtum veneramur, ita quendam in te veluti plagarum quinarium animaduerto; Primùm quod loco motus, deinde quod per calumniam; Tertio quod non per qualemcúnque calumniam, ſed quaſi prætenta cauſa politica obductam, neque enim reuera prætenta eſt; ſed vt interueniſſe cauſa talis putaretur, quod ſecuturum ex modo agẽdi præuidebant omnino voluerunt.) Quartò quod per ſtropham à domeſticis fidei concinnatam; ad extremum quod non in ſibilo, ſed in altiſſimo ſilentio demorſus ac confixus ſis, iis ad quos attinebat, non modò non tutantibus indignè appetitum, ſed pertinaciſſimè renuentibus aperire quid id eſſet cui ea vexatio reponeretur. Tametſi tibi ex animo & Chriſtiana charitate condoleo, tamen non debere ab his plagis exiſtere dolorem tantùm, vt medicam manum refugiat, facilè peruincam, ſi tantulam audientiam, dicenti & plagas ſingulas decurrenti, accommodatam velis.

a *Lib. 4. de Inſtitutis c. 34.*
b *Lib. 4. in Reg. S. Bened. à cap. 9. ſerm. 9.*
c *Lib. 3. de reform. Rel. c. 8.*

Principio, loci mutationem tametſi indictam & exilio geminam, non video quàm grauem ducere meritò poſſit, qui ſe meminerit vniuerſi ciuem eſſe, nulli aſtrictum loco. *Exilium haud cognoſco*, aiebat apud Nazianzenum [d] Magnus Baſilius, *qui nullo loco circunſcriptus ſum, ac neque terram hanc quam nunc incolo, meam habeo; & eam omnem in quam proiectus fuero, pro mea duco: imo vt rectiùs loquar, vniuerſam terram Dei eſſe ſcio, cuius aduena ego ſum & peregrinus.* Sic ille Modeſti Præfecti tela retundens Chriſtianæ fortitudinis vmbone, quem omnem terram quaſi commune humanæ naturæ exilium ſpectaſſe ſcitè dixit in Monodia Nyſſenus. Eundem vmbonem prætentum à Iuſtino [e] memini, affirmante de probatis quibuſuis Chriſtianis: *Patrias proprias habitant, ſed tanquam inquilini. Omnia cum aliis communia habent, tanquam ciues, & omnia patiuntur tanquam peregrini. Omnis peregrina regio, patria eſt eorum; & omnis patria, eſt peregrina.* Fortiſſimè item Cyprianus referente Pontio.[f] *Chriſtianus exilio multari nequit; quia ei vbique patria eſt.* Item De S. Cypriano S. Auguſtinus [g] referens irrogatam ei pœnam exilij, negat ei eſſe illatum damnum. [Quo enim ipſe mitterem, vbi ille non eſſet, propter cuius teſtimonium mittebatur; Chriſtus ergo qui ait: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi, in omni loco membrum ſuum excipiebat; quocunque furor inimici pellebat. O ſtulta infidelitas perſequentis; ſi quæris exilium quo Chriſtianus iubeatur ire, priùs ſi potes inueni, vnde Chriſtus cogatur exire. De patria ſua in alienam te arbitraris excludere hominem Dei; in Chriſto nuſquam exulem, in carne vbique peregrinum.] Breuiſſimè & optimè S. Chryſoſtomus. [Neque alienigenam eum quis facere poterit, qui omnem ſub ſe terram habuerit.]

d *Orat. 20.*

e *Epiſt. ad Diognet.*
f *In vita S. Cypriani.*
g *Hom. 7. de pœnit.*

Pudet agentem tecum, de profanis, (Seneca [h] præſertim ac Iuliano,) [i] gemmas dictorum, luculentas licet & inſignes ſublegere. *Mihi* (inquit ex Pericle Iulianus) *patria eſt mundus vniuerſus; amici, Diiue, dæmones, & omnes quotcunque & vbicunque ſunt boni.* Quin etiam inſtas de hoc argumento Tractationes Plutarchi,[k] Anonymi ad Virginem exulantem,[l] Petri Alcyonij,[m] intactas prorſus ac illibatas volo; illud poſuiſſe contentus, non poſſe virum probum

h *Ad Helu. cap 6.*
i *Orat. 8.*
k *Lib. de Exil.*
l *Tom. 9. Het.*
m *Lib. de Exil.*

exulare. Sicut è contrario, improbus ne in ea quidem quam vocat patriam, habendus eſt ciuis, cum ſit exul virtutis veræ bonorum patriæ, vt optimè Philo [f] [f Lib. de nobil. initio.] pronunciauit, ac Nyſſenus de Thaumaturgo & Baſilio Philoſophatus eſt. Exul item Dei quem patriam omnium communem, ſcitè æquè ac verè dixit S. Paulinus [g]. [g Homil. 34. in Geneſ.]

Verùm hæc omnibus extorribus æquè communia, dimittantur ſanè in præſentia. Illud potiùs apud Religioſum hominem cum quo mihi ſermo eſt, proprio iure vrgendum video; Religioſi hominis, irrequietam & nullo loco fixam ſtationem eſſe oportere, non ſecùs ac cœlorum & ſyderum; vt planè contra ſtatûs ſui naturam, aliqui Rel giosam vitam profeſſi, certis locis, non ſecùs ac polypi pinnæve ſaxatiles adhæreſcant, non niſi cum labore ac doloris morſu inde auellendi. De quo meritò expoſtulare memini S. Chryſoſtomum, cum illud *motu tabernaculis venit*, de Abrahamo à Moſe dictum celebraret. *Vide* (inquit) *mentem optimis moribus præditam, vide ſpiritus ſublimitatem, quomodò facilè inde migrat, nec grauatur de locis in loca tranſire. Inuenies enim eum nulla familiaritate prauentum & alligatum: id quod multis euenit, etiam iis qui ſe philoſophos & è mediis liberatos tumultibus iactant: & ſi quando tempus vocet ſpiritualis negotij gratia, vt in alium locum concedant, ſæpenumero moroſi ſunt, triſtes, & migrationem ægrè ferentes, eo quòd conſuetudine præoccupati ſint. Verùm non ita iuſtus: ſed iam tum, nondum fulgente Euangelij luce, philoſophum agebat; & quaſi peregrinus & hoſpes, hinc illhinc, & nunc illhinc huc transmigrabat, & per omnia, religioſam ſuam mentem, operibus ipſis declarare ſtudebat.* Gaudendum itaque potiùs quàm mærendum, quod data ſit occaſio exercitationi tantæ perfectionis, cui auulſio à rebus caducis & amore ſenſibilium comitatur. Nec facilè dixerim, qua potiùs ex cauſa Deus, cuius gloriæ commodatura interdum videretur Sanctorum certo quopiam loco inſiſtentia, maluerit tamen eos huc illuc ferri, vt de ſe prodidit Apoſtolus: ponens in vexationum ſuarum ſerie, illud quoque, [h] [h 1. Cor. 4.] *& inſtabiles ſumus*: ideſt vix vllo loco diù conſiſtimus, pellimur vndecúnque. Eadem ſorte fuiſſe cæteros Apoſtolos, cum ex Lucæ hiſtoria Apoſtolica, tum ex probatis de eorum vita ſcriptis, compertum eſt. Nec viris Apoſtolicis parcitum. S. Athanaſius Treueros relegatus, & ſæpè aliàs è ſede ſua ac penatibus, per fidei hoſtes dimotus eſt. S. Hilarius in Phrygia exulauit per quadriennium. S. Baſilio exilium decretum eſt, tametſi diuino prodigio impedita decreti executio. Gregorius Theologus dirè agitatus, exilium vltrò præuenit. S. Chryſoſtomus ſemel & iterum ablegatus, in exilio vitam finiuit. S. Arcadium exulem, Antoninus Conſtantinæ Epiſcopus, literis fortiſſimis ſolatus eſt. SS. Fulgentius & alij plerique Antiſtites, columina Eccleſiæ Africanæ, pro Chriſto extorres abierunt. S. Anſelmum aliquot annis exulem, deſcribit Edinerus. S. Thomas Cantuarienſis, exilio proluſit ad Martyrium. Quid paucos appendo, cum denſa exulum Sanctorum nomina, tabulæ Eccleſiaſticæ exhibeant? Horum tu ſorte audita, vel inſolitum vel graue ducas, quod loco motus, ac ſi lubet, exulare iuſſus, migraueris?

Plaga ſecunda, nihilo erit curatu difficilior, quantum aduerto. Doles quippe, quòd vndecunque innoxius, & labis planè purus, circumuentum te ac vexatum per calumniam dicas, perinde ac ſi illud Arnobij [i] [i Lib. 4.] vſurpares. *Maioris contumeliæ res eſt, falſis quemquam notare atque inſignire criminibus, quam vera ingerere atque obiectare delicta. Quod enim ſis, dici; & quod eſſe te ſentias, morſum habet minorem, teſtimonio tacitæ recognitionis infractum. Illud verò acerbiſſimè vulnerat, quod inurit innoxios, & quod decus nominis atque exiſtimationis infamat.* Hîc ſi per te liceat, iudicium tuum deſidero. Quid enim? Malles, (vt de ſe ad vxorem ſimilia expoſtulantem Phocion;) malles non per calumniam, atque adeò noxius, iſta ſuſtinere? Non eſt hæc conueniens ſapienti querela, multo minùs Chriſtiano ac religioſo, quem par eſt cum S. Cypriano [k] [k Epiſt. 55. num. 79.] agnoſcere, miſerum non eſſe qui iniuriam vel calumniam patitur, ſed qui infert. *Qui falſò malè audit*, ait S. Chryſoſtomus, [l] [l In pſal. 49.] *non modò nulla iniuria affectus eſt, ſed maximam etiam habet mercedem. Non enim qui patitur, ſed qui malè agit, eſt dignus ſupplicio. Ita etiam qui dicit, non qui audit, modò ne ille præbeat iuſtam maledicendi occaſionem. Non hoc ergo contendamus, ne malè audiamus; (hoc enim fieri non poteſt, & eſt Chriſti ſententia qua dicit; væ vobis quando benedixerint vobis omnes homines;) ſed ne nos præbeamus occaſiones. Qui enim vult benè audire ab omnibus, ſuam animam ſæpè perdit.* Idem alio loco, [m] [m Hom. 22. in ad Rom.] in Chriſti certaminibus contrarium euenire ait, quàm in Olympicis, in quibus percutiens ſolus coronabatur. Hîc è contrario, *non eum qui percutit, ſed eum qui percutitur, coronari decretum eſt.*

Quanta ſanè hæc ſit erga calumniatorem commiſerationis materia, liquet ex tanta calumniæ malignitate ac virulentia, quam pictorum Rex Apelles, penicillo ſuo exprimere fruſtra tentauit. Inde tamen decus auctius, & maior materia gloriæ, homini per calumniam violato. [n] [n Apud Lucianum dialog. de nō temerè credendo calum.] Iubet quippe Deus de illis tenebris lucem ſplendeſcere, præſertim ex ſocietate cum ſanctis omnibus. Quem enim filiorum lucis non appetiit calumnia? *Habet hoc proprium*, iuxta S. Gregorium, [o] [o Lib. 2. epiſt. 23.] *antiqui hoſtis inuidia, vt quos in prauorum operum perpetratione, Deo ſibi reſiſtente decipere non valet, opiniones eorum*, (eas inquam opiniones quas alij de eo efformant,) *falſa ad præſens ſimulando dilaceret.* Nec aliter S. Cyprian. [p] [p Epiſt. 52.] *Scias hoc eſſe opus ſemper Diaboli, vt ſeruos Dei, mendacio laceret, & opinionibus falſis glorioſum nomen infamet; vt qui conſcientiæ ſuæ luce clareſcunt, alienis rumoribus ſordidentur.* Procliue eſſet, myriades ſanctorum proferre, queis calumniæ theoninus infixus eſt, præter eos quorum longos in eam rem indices contexuere Conradus Brunus, [q] [q Lib. 2. de hæret. c. 6.] & Claudius Eſpencæus! [r] [r Lib. 6 de contin. c. 9. & 10.] Sed vlteriùs hoc virus diffudit, qui omnes planes ſanctos, ne ipſo quidem ſancto ſanctorum ſubducto, huic malignitati ſubiacuiſſe dixit Hieronymus. [s] [s In epitaph. Paulæ.] *Semper quidem* (inquit,) *virtutes ſequitur inuidia, feriúntque ſummos fulgura montes. Nec mirum ſi hoc de hominibus loquar, cum etiam Dominus noſter Phariſæorum Zelo ſit crucifixus, & omnes ſancti æmulos habuerint, in paradiſo quoque ſerpens fuerit.* Et tamen, vt vt circa Sanctos exaggerandis figmentis laboratum ſit, in Chriſto omni calumniarum atrocitate proſciſſo, non patebat vulneri locus. Id enim eſt, gratis fuiſſe odio habitum, vt Pſaltes de eo ex S. Ambroſij interpretatione pronunciauit. [t] [t In pſal. 37. ſub finem.] Homo Ethnicus, de claris per eas tenebras laude iuſtitiæ hominibus, idem citra ambages tradidit. Sic enim Dio Proſæus. [u] [u Orat. 37.] *Quos non calumniis agitarunt illi qui omnia calumniantur. Nonne Socratem? Nonne Pythagoram? Nonne Platonem? Nonne ipſum Iouem, & Neptunum, & Apollinem, alióſque Deos? Attingunt autem & fæminas, quas magis par erat quàm mares venerari. Non audiſtis enim quæ dicant de Cerere, de Venere, & de Aurora? Neque à Minerua abſtinent, neque à Diana: ſed hanc quidem denudant coram Actæone, & coniungunt Vulcano,*

cano, & ex Virgine propemodùm matrem faciunt. Hac cum ſciatis, admiramini, ſi quod iuxta hoc vituperium proditum eſt, quod effugere nemini prorſus licuit, eorum qui cum gloria vixerunt.

Itaque de ſuſtinentia calumniæ, cuius nemo dentes euaſit, niſi quem virtus planè deficit, non eſt tanquam de re inſolita expoſtulandum; imò cum ſit nota quæ introrſum non peruadit, deſpicienda ac deſpuenda eſt, nec veris maculis annumeranda. Scitè Petrus Bleſenſis,[x] cum dixiſſet, Chriſtum ab Iſaia leproſi ſpecie exhibitum, eam verò lepram in ſanctos Domini ſe diffundere, nec aliud eſſe quàm calumniam; ſubdit. *De hac lepra in Leuitico memini me legiſſe ſi effloruerit lepra diſcurrens in cute, ſacerdos lepram mundiſſimam iudicabit. Cum omnis lepra, immunda ſit, lepra infamia quæ Sanctorum afficit innocentiam, munda eſt. Nam cum exteriùs excurrat ſiniſtra opinio, cum exteriùs mentiatur iniquitas ſibi, ſanctorum animæ in manu Dei ſunt, iuſtique verba exterioris contumeliæ contemnentes, de theſauro conſcientiæ ſunt ſecuti. Nota in Chriſto huius lepræ veſtigia, quæ à capite in membra, à Patre in filios deriuatur,* &c. *Ideò deſcribit* Chriſtum *Zacharias ſordidis veſtibus indutum, quod ei & imitatoribus eius conuenit, vt in veſte ſordida, ſit decor mentis, vt in cute leproſa, ſit munditia cordis; & inter contumelias detractorum, pura & munda conſcientia ſit in Sanctis. Proptereà ſponſa in Canticis dicit; Nigra ſum, ſed formoſa.*

x Epiſt. 45.

His non modò plagam ſecundam propoſitam, ſed & etiam quæ calumniæ genus ſpectabat, ſi qualis plerique viſa eſt, & qualem videri voluerunt qui intulerunt, reuera eſſet, obductam cenſerem. Non fuit quidem deiectionis tuæ cauſa qualem aliquorum tulit ſuſpicio, tametſi enim ſuſpicionem ingenerari, lubentes fuerunt, qui ſtropham concinnarunt. Sed fuiſſet ſanè ea cauſa, prætenta calumniæ. Aio obduci ex dictis debuiſſe inde enatam plagam. Perinde quippè eſſe videtur, quo calumniæ genere oneretur quis, dum conſtet calumnia onerari. Et tamen illa Sanctorum & quorumvis Iuſtitiæ laude clarorum ſocietas, quam proximè adducebam, ad leuamen ex acerbitate calumniæ; multo magis commodare poteſt, ad tertium hunc dolorem leniendum. Vix quippè eſt vllus inſignium iam olim ſanctorum, cui hoſtilis malignitas hanc labem non affricuerit. Omitamus anteriores Chriſto Iudæos, ab Amane,[y] & Iudæos Hieroſolymitas apud Artaxerxem,[z] & Ieremiam[a] ab impiis ea infamia aſperſos. Nam à nefanda Iezabele, Nabuthem ea calumnia obtritum, quod Regi benedixiſſet, neminem latet. Sed hos dimittamus. Nitentiſſimum totius innocentiæ exemplar Chriſtus Dominus, inde calumniam ſuſtinuit, quod commouiſſet populum, & prohibuiſſet tributa dari Cæſari:[b] nec alia de cauſa impius Præſes, adiudicauit fieri petitionem Iudæorum Chriſtum ad crucem poſtulantium, quàm quod in Cæſaris offenſionem incurſurus eſſet Pilatus, dimiſſo homine maieſtatis læſæ notato. Apoſtolis hinc ſtructas calumnias, & idcirco adactos eſſe reuerentiam & ſubiectionem Principibus debitam commendare, obſeruauit S. Chryſoſtomus,[c] expendens illud, *itaque quiſquis poteſtati reſiſtit.* Idem alibi[d] ſubſcribente Hieronymo,[e] notauit, Apoſtolum hanc ipſam ob cauſam, cautiſſimè nec niſi per ambages & ænigmaticè egiſſe de Anti-chriſto Romanum imperium exciſuro, quòd vereretur ne ex aperta doctrinæ illius vulgatione, incederetur in Chriſtianam fidem flammæ odiorum, per Satanam à Chriſtianiſmi exordio excitatæ; perinde ac ſi Chriſtiana fides, terreno imperio ominoſa & exitialis exiſteret. Nec cum primis illis Religionis noſtræ fontibus exaruerunt calumniæ, ſed ad poſteriora quoque tempora ſunt propagatæ. Scatent his in Chriſtianos calumniis, ſcripta veterum qui Apologeticos pro Chriſtiana religione edidere, præſertim Iuſtini, Tertulliani, Minutij, Athenagoræ, Arnobij, Theophili Antiocheni. Quòd enim Satan, per hanc machinam tanquam potentiſſimam, diù niſus ſit ſubruere fidem Chriſtianam, laborandum diù fuit priſcis illis Chriſtianorum patronis, in euertenda ac diſiicienda ea mole calumniæ. Nec tantum ob apertam vel clanculariam ab Imperio defectionem maieſtatis læſæ inſimulatos Chriſtianos; ſed etiam ob non ſatis flagrans ſtudium erga Imperatores, nec ſatis illuſtria officiorum argumenta exhibita, hoſtes imperij habitos, teſtatur Tertullianus.[f] Poſterioribus deinde ætatibus, religione Chriſtiana iam adulta, Antiſtites, & quæcunque ſacræ perſonæ, violatæ maieſtatis; ac ſeditionum aduersùs imperium concitatarum infamiam ſuſtinuerunt à Iuliano Apoſtata.[g] Per eandem calumniam, Victor Vticenſis prodit[h] oppreſſos à Gerſerico Vandalo pleróſque Antiſtitum & aliorum è ſacro ordine; tantiſque eum ſuſpicionibus laboraſſe ſcribit, vt ſi Catholicus quiſpiam, pro concione Pharaonem, aut Holophernem nominaſſet, illico ad ſupplicia raperetur, eo quod ſe ſugillatum, & violatam maieſtatem ſuam, nuda Tyrannicorum illorum nominum recitatione, interpretaretur. Vnde verò Ariani S. Athanaſio ſtruxêre pedicas, vnde Baſilio? Qua ex parte periculoſiùs Flauianum Dioſcorus, Eutychiani Simplicium Romanum Pontificem, SS. Martinum Papam & Maximum Monachum Monothelitæ, S. Ioannem Damaſcenum & S. Theodorum Studitam Iconoclaſtæ, Photius eiuratorum nequiſſimus S. Ignatium Conſtantinopolitanum, denique S. Thomam Cantuarienſem impij quorum gladiis occubuit, appetiuere, quàm criminatione, vel mota ſuſpicione, violatæ maieſtatis? Noſtra ætate, Sectarij quos maximè infeſtos circa ſuos errores ſunt paſſi, hoc præſertim ex capite tanquam ſuſpicionibus patentiſſimo, ſunt adorſi. Vides non illis duntaxat primis temporibus Chriſtianis, ſed deinceps quoque, locum habuiſſe illud Tertulliani,[i] *circa maieſtatem Imperatoris infamamur.*

y Eſther. 3.
z 1. Eſdr. 4.
a Cap. 38.
b Lucæ 23.
c Hom. 23 in ad Rom.
d Hom. 4. in 2. ad Theſſalon.
e q. 11. ad Al.
f cap. 35 Apolog.
g Epiſt. 32 ad Boſtrenos.
h Lib. 1. de perſ. Vand.
i Ad Scapul. c. 2.

Quis credat, etiam inter Ethnicos, calumnia iſta vexatos, qui inter eos probi & Philoſophi, hoc eſt vitæ ad omnem ſanctimoniam conformatæ nomine celebres erant? Scilicet Satan, qui eam ſanctimoniam tametſi oblæſam, telis cæterorum apertè impiorum obijciebat, non eam alibi à ſe periculoſiùs certiúſve poſſe exponi diſcrimini, probè perſpexit. Eſt verò id teſtatiſſimum ex Seneca, & Arriano Epicteti diſſertationes exſcribente, & ex Themiſtio,[k] qui poſt adultam[l] Euangelij lucem adhuc Ethniciſmo indormiebat; cuius illa ſunt in hanc rem ſanè luculenta. *Si quis amore doctrinæ captus, nihilque aliud quod agas inſuper habens, in cubiculo ſe tantiſper lectuloque ſuo, Ariſtotelis ac Theophraſti lectione paſcat, celerrimè iſtud ſentiunt, omniqne in eum ciuitate commota, Regios Præfectos interpellant. Sic etiamnum ſicarius iſte ſolem intuetur, & parricida, ac veneficus? Atque hoc eſt accuſationis caput, quod Categorias aggreſſus eſt, & de eo quod in ſubiecto eſt, cum hoſpite diſſeruit. Quòd ſi ſyllogiſmum etiam attigerit, aut de natura aliquid ſcripſerit, hoc ſeditionem appellant, & ex arce eijciendam tyrannidem clamant.*

k Epiſt. 73. & Lib. de clem. c. 5.
l Lib. 4. c. 7. orat. 1.

Per me nunc licet, vt ſi videtur, in hoc feruore peregrineris, quod tamen vetabat Princeps Apoſtolorum.[m] Vt inquam graue & inſolitum ducas, per

m 1. Pet. 4.

calumniam audire, ſuſpectus vel etiam compertus violatæ publicæ rei; & accenſeri albo tot ſanctorum antiquæ & nouæ legis, (vt de ſeculi ſapientibus taceam,) qui ea ipſa ex cauſa, à malignantibus diuexati ſunt, vel etiam oppreſſi. Non eſt dignus ſorte ſanctorum quiſquis eorum ſubire aleam, onus cenſet minimè ferendum. Vide quàm efficax cenſeam malagma admotum, quo eo curandum velim, (ſi inflictum fuiſſet,) vulnus acerbiſſimum; etiamſi eius te ne ſuſpicio quidem tetigerit, quantumvis laboratum ſit vt tetigiſſe videretur, eáque doloſè & malignè captata ſint adiuncta, ex quibus improuidi in eam de te ſuſpicionem induci poſſent.

Plagam quartam inferebat conditio autorum calumniæ, quod ſcilicet à domeſticis fidei ſit impacta. Hoc cum profers in doloris argumentum, videris illud pſalm. 54. ex Chriſti perſona dictum vſurpare. *Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique: Et ſi is qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum conſenſu.* Hiat oratio, quia non videtur occurriſſe Prophetæ, vnde ſatis ſe expectoraret, & truculentiam ac malignitatem domeſtici proditoris aperiret. Rurſus pſalm. 40. *Homo pacis meæ in quo ſperaui, qui edebat panes meos,* (id eſt familiaris atque domeſticus,) *magnificauit ſuper me ſu. plantationem.* Hebræa habent, *leuabit contra me calcaneum ſuum*, quod pertinet ad impactos incogitanti calces, vt muli faciunt, etiam aduersùs eos quorum ſtabulum occupant. Rectè S. Gregorius [n] acriorem inde exiſtere doloris ſenſum agnoſcit. *Minorem* (inquit) *dolorem mala ingerunt, quæ ab extraneis inferuntur. Plus verò in nobis ea tormenta ſæuiunt, quæ ab illis patimur, de quorum membris præſumebamus, quia cum damna corporis, mala nos cruciant amiſſæ charitatis.* Inferebat S. Baſilio [o] grande cordolium, quod frater fratri, Chriſtianus Chriſtiano calumnias ſtrueret, *Facti ſumus* (aiebat,) *vnuſquiſque apud ſeipſum vera arena, non coniuncti inter nos, ſed ſinguli per ſe diuiſi:* & ſcilicet vt poſtea ſubdit, alter alteri nectentes calumnias. Quantum verò id ſit luctus argumentum, his ibidem flebilibus modis effert, aurea illa (vt Nyſſenus appellauit) [p] doctrinæ laſcinia. *Impedit orationem meam memoria illa rerum triſtium ad cor decurrens; & lachrymæ procidentes vocem intercipiunt cum cogito, quod charitate & pace nobis à Domino relicta, non quærimus id quod relictum eſt. Inconſpicuum eſt donum, quod in nullo reperitur. Charitas relicta eſt, & pugna inter nos verſatur. Vnio data eſt, & odium accerſum eſt. Magnum odij rogum inter nos mutuo accendimus, &c. Quis dabit mihi theatrum, vniuerſum orbem terrarum, & vocem tubæ validiorem, & lamentationes Hieremiæ, & lachrymas largas ad dirumpendum cor doloribus contritum, vt diffundamus puluerem nunc ex ignominia nobis aſperſum, vt deploremus communem calamitatem, quia defecit charitas, radix ipſa mandatorum?* Iſta in homines ſolo Chriſtianæ neceſſitudinis vinculo nexos, calumniam ſibi ſtruentes, tam flebiliter, támque tragicè à S. Baſilio intorta, iudice S. Bernardo [q] in illas querelas ſponſæ recidunt, *filij matris meæ pugnauerunt contra me.* Miratur Bernardus ſponſam tanta ab exteris paſſam, ſæpè à iuuentute expugnatam, ab aliis atque aliis nationibus, ſolius pugnæ à filiis matris ſuæ excitatæ meminiſſe. Demum admirationem ita depellit. *Ita ex nomine, ac ſola exprimitur perſecutio à domeſticis, & tacentur tot & tam grauia quæ vbique terrarum nihilominùs ex omni natione quæ ſub cœlo eſt, ab infidelibus, ab hæreticis, & ſchiſmaticis pertuliſſe cognoſcitur. Noui ſponſæ prudentiam, nec putauerim, caſu hæc illam, aut quaſi immemorem præteriſſe. Sed profectò id expreſſiùs plangit, quod & ſentit differentiùs, quódque vigilantiùs nobis cauendum exiſtimat. Quidnam hoc? Malum vtique inteſtinum atque domeſticum. Hoc tibi manifeſtè in Euangelio, ore ipſius Saluatoris exprimitur, cum dicit, & inimici hominis, domeſtici eius.* Hæc de Chriſtiani Chriſtiano calumniam nectentis, iniquitate, Baſilius atque Bernardus.

[n] Hom. 35. in Euang.

[o] Homil. 29

[p] Orat. in calumn. quod tres Deos colamus.

[q] Serm. 29. in Cant.

Sed vrgebunt iſta profectò longè vehementiùs, ſi par malignitas inter religioſos homines, tametſi diuerſi inſtituti, nec niſi veluti generica religionis copulatione vinculatos, intercedat. Et intercedere, ac etiam iam à tempore B. Bernardi interceſſiſſe aliquando, negare non licet: vt propterea Philippus Abbas S. Bernardi [r] æqualis, neget mirandum eſſe, *ſi Ægyptios aduersùs Ægyptios videmus concurrere, quod per Iſaiam Dominus comminatur; Vel ſi impius iuſtiorem ſe deuorat, quod Propheta Abacuc admiratur: cum in populo Iſrael vnuſquiſque deuoret carnem brachij ſui, iuxta prædictum Eſaiam; Manaſſes Effraim, Effraim Manaſſen, & ſimul ipſi contra Iudam. Quod quid eſt aliud, quam Monachus Monachum, & ſimul ipſi contra clericum?* Vtique *regularem*; De eo quippe agit Philippus. Nec alia Origeni [s] cauſa, grauiſſimè & admirandi & expoſtulandi, quod filij Orientis, filij lucis, & de regione tenebrarum tranſlati, dicantur admiſti Madianitis & Amalecitis ad expugnandum Iſraëlem. *Eſto* (inquit Origenes,) *conuenerint aduersùm Iſraël Madianitæ, qui interpretantur, extra iudicium. Eſto iſti conuenerint aduersùm Iſraël, qui extra iudicium Dei ſunt, & qui extra legem peccauerunt & extra legem peribunt. Eſto conuenerit & Amalec, qui & ipſe interpretatur populus ablingens. Eſto & hæc natio terrena, & ventri ac gulæ dedita, impugnare venerit Iſraël. Quid eſt hoc, quod etiam filij Orientis, his admiſcentur, & cum ipſis ad impugnandum Iſraël venire dicuntur?* Quàm iſtæ Religioſorum per Religioſos inſectationes atque calumniæ, ſecularium offenſionem moueant, qui in Religioſis, tametſi inſtituto & habitu variantibus, cor vnum & animam vnam, tanquam vnius ſummi Patris filiis operiebantur, notauit S. Bonauentura. [t] Hæc igitur ſi tetra ſunt, & horrenda, cum inter perſonas diuerſorum ſacrorum inſtitutorum intercedunt, quanto horribiliora & tetriora haberi meritò debebunt, ſi inter eiuſdem inſtituti Religioſos audiantur; vt inquam vnus alteri per calumniam creet periculum? Quid iſta inſinuent, non eſt obſcurum. Sed dicat Richardus: [u] *Heu in quos fines, imò fæces ſeculorum, homines deuenerunt; Cum vt de ſeculi hominibus taceamus quos excæcauit ambitio, ipſa Religionis electio, noſtro miſerabili tempore tanta diuiſione ſpargatur, vt vix vnus alteri conueniat in vnum, niſi fortè aduersùs Dominum, & aduersùs Chriſtum eius. Vbique apparent ſciſſuræ ciuitatis Dauid, & in tantum iam hiant, vt vicinam ruinam omnino minentur. Seruatur ſub tunica vna, & veſte ſimili, cor varium & omnino diſſimile, ita vt de Religione antiqua vix ſigna ſeruentur, & venientibus ad ſepulchrum Domini quod clauſtrum eſt, & Chriſtum quærentibus, ſola linteamina pateant, id eſt habitus forma.* Optabat medulliùs fratribus ſuis, Richardo coniunctiſſimus S. Bernardus, [x] alium planè ſpiritum, quo imbuti præcluderent cuiuis occaſionem expoſtulandi atque dicendi, *Amici mei aduersùm me appropinquauerunt & ſteterunt.* Et addit. *Longè quæſo à vobis facite ſemper hoc tam abominabile & deteſtabile malum, vos qui experti eſtis, & quotidie experimini, quàm bonum ſit*

[r] Epiſt. 10. ſub finem.

[s] Homil. 8. in Iud.

[t] q. 20. ad reg. 3. Franc.

[u] Lib. de gradibus char. c. 4.

[x] Serm. 29. in Cant.

ſit & quàm iucundum, habitare fratres in vnum, ſi tamen in vnum & non in ſcandalum. Alioqui nec iucundum planè nec bonum, ſed peſſimum ac moleſtiſſimum. Væ autem homini illi per quem vnitatis vinculum iucundum turbatur. Iudicium profectò portabit quicunque eſt ille. Ante mihi contingat mori, quàm audire in vobis quempiam iuſtè clamitantem, Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Nonne præſentis Congregationis, tanquam vnius matris filij omnes vos eſtis, ſinguli alterutrum fratres? Quid ergo à foris vos conturbare aut contriſtare poſſit, ſi intus benè eſtis & fraterna pace gaudetis? Præiuerant qui nihil eſſe ab extrinſecis impugnationibus metuendum ſi inteſtina deſit, inſigniter tradunt, Cyprianus, [y] Nazianzenus, [z] atque Chryſoſtomus [a] qui hunc ipſum fuiſſe SS. Apoſtolorum [b] ſenſum affirmat. Idem alibi, librans illud, *ſedens aduerſus fratrem tuum loquebaris*; quod atrocior & acerbior ſit à fratre quàm ab externo vexatio, (vt affirmabam,) multo magis circa ſpiritualem fratrem, quàm circa genitum ex eodem vtero, valere conteſtatur.

y *Lib. de vnitate Eccl. initio.* z *Orat. 1.* a *Orat. de S. Ignatio.* b *In pſal. 49.*

Videri poſſum exacerbaſſe vulnus cui medendum receperam. Monſtraui enim longe aſperiùs ægreſcere calumniam perpeſſi pectus, ex eo quod à domeſticis fidei ac religionis ſit impacta: quod tantum abeſt vt ad ſubleuationem mœrentis facere videatur, vt potiùs, exacerbare magis exulceratum animum poſſit. Nec tamen Sanctos defecere lenimenta, cum iſtud calumniæ ſuperpondium ſæpè ſæpiùs ſuſtinuerunt, poſt Chriſtum ipſum, quem à domeſtico proditum præmiſi: & anteceſſerant calumniæ à bipedum nequiſſimo in Magiſtrum optimum: Propheta enim S. Chryſoſtomus, [c] Iudæ accommodat illud Pſaltis, [d] *os peccatoris, & os doloſi, ſuper me apertum eſt!* Similiterque S. Thomas [e] locum Iſaiæ 52. quod calumniator graphicè exprimitur, Iudæ aptat, Chriſtum calumniis oneranti apud Pontifices, vt proditionis culpam eleuaret, minúſque de tam horrenda pactione erubeſceret. Communicantem ergo huic Chriſti paſſioni, gaudere par eſt. Reuera enim nihil Iudæ ſceleri propiùs atque germanius, fratris per fratrem, ſocij in Chriſto per ſocium, criminatione & proditione, quod S. Ambroſius bellè proſequitur. [f]

c *In demonſ. quod Chriſt. ſit Deus.* d *Pſal. 108.* e *Lect. 1. in c. 12. Ioan.* f *Lib. 3. de offic. c. 16.*

Secundùm Chriſtum, Sancti omnes, à ſtrumis eidem corpori adnatis, ſenſere periculum. Ioſeph, an non à fratribus venditus? Apoſtolus ſua à falſis fratribus pericula non diſſimulauit. Penè exciderant Moſes ac Dauid; ille à germana, vel vt Iſidorus Peluſiota [g] mauult, à cognata & fratris vxore, hic à filio vteri ſui paſſus acerbiſſima. Extra Scripturas, vix vlli extant de Sanctorum Actis commentarij, non inuſti his tetris notis. Siſtam intra Religioſos. S. Benedictus, quæ & quanta ab impiis domeſticis per calumniam & teterrimam malignitatem ſit paſſus, ſcriptis prodidit S. Gregorius. [h] De S. Romualdo, è Monaſterio primùm Claſſenſi, tum S. Michaëlis, exturbato à ſuis per calumnias, nec abſque plagis, hiſtoriam texit Petrus Damiani. [i] Qualis in S. Bernardum fuerit Nicolaüs S. Albani Monachus, qui viro Sancto Domeſticus & Amanuenſis fuerat, deſcribit ipſe S. Bernardus, poſt deprehenſam ſupplantationem; & latè quoque poſtea Petrus Cellenſis, confligens cum Nicolao. [k] Vt tractarint S. Gulielmum ex potentiſſimo Duce Monachum, exleges Monachi eius domeſtici, Theobaldus Epiſcopus in Sancti viri hiſtoria ſcriptum reliquit. [l] Superfluum videtur, plura exempla notare: quin etiam noxium videri poteſt atque damnoſum, cumulandis iis quæ impiè aliquando & malignè in eo genere admiſſa ſunt; inſinuare videri, poſſe minore cum ſcelere patrari, quæ toties ſint iterata iam olim. Pauca quæ retuli, ſatis ſupérque eſſe poterunt, ad perſuadendum, muniri oportere pectus aduersùs hæc humanæ infelicitatis argumenta, quæ nunquam defuerunt; deerúntve aliquando, quamdiu per abſentiam Domini, permiſtim cum bonis degunt improbi; quod eo vſque durabit, *donec Deorum Dominus loquatur, & vocet terram, habénſque ventilabrum in manu ſua; veniat vt diſcernat populum ſuum. Interim cum Hieroſolymitis habitat Iebuſæus. Interim in horto Patris familias, ſimul ſunt ſaliunca & abies; vrtica & myrtus. In grege Iacob, animalia alba & nigra, agni & hædi. In reti Petri, piſces boni & mali. In arca Noë, animalia munda & immunda. In agro Domini; lilia inter ſpinas, & Zizania inter ſpicas. In area Domini; granum cum palea. In cella Chriſti, vinum cum acinis, oleum cum amurca.* Iſta Petrus Bleſenſis. [m] Breuiùs ſed ſapientiſſimè in eandem ſententiam Gregorius Nazianzenus. [n] *In vinea quoque ſpinam naſci audiſtis; ac Iudas qui in diſcipulorum numero erat, proditor fuit.* Vrgentiſſimum planè exemplum, quod Sanctus quoque Gregorius [o] in eandem rem protulit, expendens illud *frater fui draconum*, monſtránſque diuino conſilio mixturas haſce tolerari ad auctius bonorum meritum. Sicut in fornace auro ſociatur palea, vt quo igne ardet palea, purgetur aurum. In eum finem, Ezechiel [p] cum ſubuerſoribus eſſe, & cum Scorpionibus habitare, permiſſus eſt. Et miraris in Ordine alioqui laudatiſſimo inuentos eſſe falſos fratres, à quibus calumniarum ſpicula & confictorum malignè probrorum iacula, exceperis? Num ſanctior eſt Ordo cui adſcriptus es, Eccleſiæ corpore; in quo tot ſtrumæ, & carcinomata? Gemendum potiùs ac timendum quàm mirandum; timendum inquam quod timebat Petrus Damiani. [q] *Cum nos in ſacro ordine conſtituti deberemus eſſe venatores Dei, ſicut per Hieremiam dicitur mittam venatores meos & venabuntur, nos relicta præda ſecularium, nudatis dentibus inuicem tingimus; & quaſi rabida canicula mutuis nos morſibus laceramus & Catulus itaque cuius erat officium extraneos pellere, nequaquam contemptis illis aggrediatur domeſticos lacerare, ne qui quietus poterat dormire ſub tecto, excluſus foribus, compellatur cubare ſub dio.*

g *Lib. 3. epiſt. 152.* h *Lib. 2. dialo. c. 3.* i *In Romual. de c. 3. & 18.* k *In epiſtolis.* l *Cap. 21.*

m *Epiſt. 45. in fine.* n *Orat. 11. n. 16.* o *20 Moral. cap. 29.* p *Cap. 2.* q *Opuſc. 30. in fine.*

Iam dixi, quod & denuò conteſtatum volo, proferri à me iſta, citra probrum vel Ordinis tui vniuerſi, quem Sanctiſſimum profiteor, vel probatorum in eo Religioſorum tibi familiarium, quorum magnus, imo maximus eſt numerus. Hoc qui inficiatus fuerit cœcus ſit profectò, qui tot ſplendentiſſimas virtutum omnium faces, non deprehendat. Vt ergo verba Petri Cluniacenſis [r] de alio ordine agentis vſurpem, Sodales tui, *Magni ſunt, amandi ſunt, amplectendi ſunt. Et quid dicam? Inuitus profiteor quod ſentio, ratione coactus dico quod nolo. Videor tangere arcam Dei, & eam manu præſumptuoſa vt quondam Oza bobus laſciuientibus ſubleuare. Sed non ſum præſumptor; non ſum, (quantum ad hunc caſum pertinet,) dignus morte vt ille, quia ſecurum me faciunt verba illius qui dixit.* Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit. *Dicam ergo, nec iam vltrà morabor. In cauſa de qua agitur, videtur mihi quod ſerenum diem inopinus turbo infecerit, & ſplendorem hactenus chryſtallinum, nubecula neſcio vnde exorta fuſcauerit. Diuiſa eſt inter ſe & quæ vſque ad hæc tempora ſpecialiùs aliis vnum in Chriſto fuerat, hac de cauſa, in inuicem, congregatio ſancta compugnat.* Quæ hæc cauſa? Rurſus hæreo. Sed audendum eſt.

r *Lib. 6. epiſt. 11.*

Nimirum homines ſemper & vbique tumultuoſi, exleges, in externos, etiam pro Chriſto profugos

fratres;

fratres, peſſimè animati; omnia ex ſeculi ac carnis ſpiritu ſuſcipientes atque tractantes, ſpiritu carnis ac ſeculi inualeſcente, effecerunt, vt tua Sodalitas, linguam quam non nouerat audiret. Ex carnis ſpiritu operaros dico, quibus aliqui in religioſo cœtu externi ſunt, diuini illius mandati, nec iudicialis nec ce-
s Leuit. 2. v.19. remonialis, atque adeò etiam num vigentis immemores; [s] *Si habitauerit aduena in terra veſtra, & moratus fuerit inter vos, non exprobretis ei, ſed ſit inter vos quaſi indigena, & diligetis eum quaſi voſmetipſos. Fuiſtis enim & vos aduenæ in terra Ægypti. Ego Dominus Deus veſter.* Ita quidem Deus. Sed ſpiritus carnis, Deus huius ſeculi, alias his carneis & ſecularibus, titulo tenus Religioſis, leges præſcribit. Iu-
t Orat. 25. num 32. dicium eſt [t] Gregorij Nazianzeni qui aliquando ipſe quoque externus & quidem ex mapali oriundus, audiuit; & quanta mentis exerratione id ſibi probro verteretur, ſic aperit. *At etiam peregrinum & exterum præconem habemus, dicet fortaſsè quiſpiam ex his qui nimis circumſcripti & carni dediti ſunt. Quid nónne Apoſtoli peregrini fuerunt? Nónne multarum nationum atque vrbium hoſpites in quas diuiſi ſunt, vt Euangelium quaquauerſum curreret, nec quicquam triplicis luminis expers eſſet, ac veritatis luce minimè perfuſum; adeò vt iis etiam qui in tenebris ac mortis vmbra ſedebant; ignorantiæ caligo diſcuteretur? Audi quid Paulus dicat. Vt nos (inquit,) ad gentes, illi autem ad circumciſionem. Sit ſanè Petri Iudæa: quid Paulo cum gentibus commune, Lucæ cum Achaia, Andreæ cum Epiro, Ioanni cum Epheſo, Thomæ cum India, Marco cum Italia! Quid cæteris omnibus, ne ſigillatim loquar, cum iis ad quos profecti ſunt? Quare aut illos etiam obiurga, aut mihi quoque ignoſce, aut attende, cum veræ doctrinæ potiſſimam curam geras, ex inſulſis tantùm nugis à te calumniam ſtrui. Quoniam autem de his rebus humiliter tecum hactenus & abiectè diſſerui, agè ſublimius iam ac magnificentius diſputato. Magnis omnibus & excelſis viris ò homo, patria vna eſt, ſuperna Hieruſalem in quam conuerſationem noſtram recondimus. Omnibus genus vnum; ſi inferiora hæc ſpectare velis, puluis; ſi ſuperiora, ſpiraculum illud cuius participes facti ſumus, quódque conſeruare iubemus, &c. Terrenæ autem hæ patriæ, atque hæc generum diſcrimina, breuis huius & caducæ vitæ noſtræ, ac ſcenæ, ludi ſunt. Quam enim quiſque terram, ſiue per tyrannidem, ſiue per calamitatem anteoccupauerit, ea patria dicitur, cuius omnes æquè hoſpites & advenæ ſumus, quantumlibet vocum appellatione ludamus.* Habes viri magni
u Hom. 9. in 2 Cor. iudicium de illis vt cum Chryſoſtomo [u] dicam Scarabæorum terræ affixorum verbis, quæ *circumſcriptis illis, & carni deditis* vt Nazianzenus verè nominauit, aſſiduæ ſunt. *Externus eſt ac gentis alterius:* quaſi *filius ſapientiæ, Eccleſia iuſtorum*, alia ſit *natio* quàm *obedientia & dilectio*, vt eſt apud Siracidem: Exquiſita inquam diuinarum legum & inſtitutorum Sancti fundatoris obſeruatio, ac Oecumenicus amor in omnes Dei filios, vndecunque eos Deus conuocauerit, & in familiam ſuam allegerit. Manauit tamen ab hac Gentilium pectorum arctitudine arctatio tua, quam propè pudet dilatare adhibito Ethnici hominis malleo; Philoſtratum dico cuius illa ſunt Epiſtola ad laconiſſantem coniugem, hoc eſt ex Lycurgi barbara & inhoſpitali lege peregrinos arcenteni. *Non Branchus Apollinem fugit vt peregrinum; neque Hylas Herculem, non Licymnius Radamanthum, neque Patroclus Achillem, neque Chryſippus Laium*, &c. *Peregrini ſunt etiam imbres in terra, & fluuij in mari, & Æſculapius apud Athenienſes, & Iupiter apud nos, Nilus apud Ægyptios, & ſol apud omnes. Hoſpes etiam eſt animus in corpore & luſcinia in aëre, & hirundo in domo, & Alcedo in petra, & Elephas apud Romanos, & ales Phenix apud Indos. Hic quidem peregrinus & tardus: Ciconiam verò cum primi conſpexerint, etiam adorant. Et peregrinæ ſunt literæ, venerunt enim è Phœnicia; Et ſyrenum Nympha, & Magorum Theologia quibus omnibus maiore cum delectatione vtimur quàm domeſticis*, &c. *Peregrinus æquus ac bonus eſſe poteſt; & ciuis prauus ac malitioſus, quo etiam à ſapientia propiùs abeſt. Indigena nihil diſcrepat à lapidibus & omni permanente, quorum ſtabilitas neceſſitate deuincta eſt. Peregrinus verò celerrimis Diis ſimilis eſt; Soli, ventis Aſtris & Amori*, &c. *Intellige piſcem fieri peregrinum non poſſe: Gaudet autem eiuſdem & vnius terræ mutationibus. Quid enim ſunt aliud patriæ, quàm formidoloſæ commenſiones ſordidorum & illiberalium legiſlatorum terminis ac portis ſua deſcribentium, vt beneuolentiis & amoribus in anguſtum cogamur; & metu, ne vltra tabellam localis amicitia fiat progreſſio, prohibeamur.* Hæc profanus ad profanos. Erubeſce Sidon, ait mare. Non eſſe tamen id recens malum, etiam inter eos qui veſte tenus ſeculum abiecere, monſtrat exemplum Antiochi Monachi qui quod aduena & externus eſſet, malè habitus eſt vt ex climaco recitat Raderus.

Reliqua eſt plaga quinta quæ preſſum tenaciſſimè vniuerſæ aduerſum te machinationis arcanum ſpectabat. Verum præter conformitatem cum Iobo qua hinc honeſtaris (nam Iobum planè ignoraſſe ſuæ oppreſſionis cauſam S. Chryſoſtomus [x] admonuit:) x Epiſt. 7. ad Olympiad.
Prærer hoc inquam decus tacita obfirmatè vexationis cauſa, reuera eos qui tacitam voluerunt, potiùs quàm te grauat. Nam illis quidem ſummæ iniuſtitiæ & tyrannicæ prorſus violentiæ probrum, ab eo agendi modo timendum eſt: qualem notam, ne Cains quidem Imperatorum truculentiſſimus ac veſaniſſimus, inuri ſibi paſſus eſt, cum de Flaui hominis nequiſſimi ſceleribus ſumpturus ſupplicium vt refert Philo
[y] *Sumpſit perſonam Iudicis, ne videretur eum prædamnare ante iudicium, ſi non expectata accuſatione defenſionéque, ferret ſententiam.* Bipedum crudeliſſimus, noluit Flaccum cui erat infenſiſſimus, inauditum, & iniudicatum, tacita ſupplicij cauſa, per potentiam opprimere. Idem ſeriò cauiſſe omnes Iudices Ethnicos quantumvis ignorantes Deum, ſcribit y Lib. in Flaccum.
Clemens Romanus. [z] Deus ipſe, Præpoſitorum exemplar, quod optimè perpendit Saluianus [a] blaſphemum, niſi auditum, pœnas dare noluit. *Numquid non* (ait Saluianus) *præſens Dei eſt manifeſtúmque iudicium, & prolata quaſi iuxta humani examinis formam, cœleſti diſceptatione ſententia. Primùm enim qui peccauerat, comprehenſus eſt: Secundò quaſi ad tribunal ductus: Tertiò accuſatus, deinde in carcerem miſſus: Poſtremò cœleſtis iudicij autoritate punitus. Porrò autem non punitus tantùm ſed punitus ſub teſtimonio, vt damnare ſcilicet videretur reum, iuſtitia non poteſtas.* Latronibus & patibulariis, cauſa ipſorum ſcripta proclamabatur, ac vncialibus literis exarata præferebatur, configebatúrque patibulo, vt compertum eſt ex Chriſti titulo in quo poſitam eſſe cauſam ipſius ſcriptam notauit Euangeliſta. Eodémque pertinet, quod reum flagellis triumuiralibus ad præconis cauſam proclamantis faſtidium fuiſſe conſciſſum, prodidit Poëta. Quo igitur immanitatis in ipſo pietatis Capitolio (vt cum Fulberto dicam) progreſſam dixerimus iniuſtitiam, ſi inauditus damnetur, imo quod tetrius eſt, ſi pœnæ addicatur, neſcius quid admiſerit, & nullis precibus, aut conteſtationibus extorquere valeat, quam ob cauſam plectatur, z 1. Conſt. cap. 56. a Lib. 1. de provid.

ſi

ſi fortè culpa retecta, pateat defenſioni & purgationi locus? Hæc manifeſtiſſima iniquitas, Patris orphanorum, & Iudicis oppreſſorum, Tutoris Chriſtianorum omnium, curam interpellat. Ad te autem quod attinet, omnis hæc iniuſtitia, & Caiana tempora prætergrediens truculentia, luculentum præbet tuæ innocentiæ teſtimonium. Neque enim erubeſceret Glaber, cauſam vexandi aperire, eamve tot ſeris prohibitionum occluderet, quin potiùs vltrò obtruderet, ſi quæ eſſet, quæ cum probro tuo & culpa coniungeretur. Itaque non exigua hinc conſolationis materia poteſt exiſtere, conſideranti eiuſmodi eſſe vexationis tuæ cauſam, vt vel ipſi hoſtes de ea conſtare nolint, ne apertæ malignitatis reuincantur, & quod ſunt, audiant. Quinetiam non fuit inter Criminatores quiſquam adeò duri ac ferrei oris, vt ſe autorem vexationis profiteri, aut inſinuare auderet. Ipſimet, improbare & auerſari iniquitatem, palam ſunt coacti, & ad cœteram turpitudinem mendacium adiunxerunt, ne omnium deteſtatione ferirentur.

Cæterum quod tuus perſecutor preſſum maximè voluit & qui ei velificati ſunt, ſcenæ ac tempori ſeruientes prodere noluerunt, ego pandere & retegere volo. Amici eſt, amicum non celare, etiam quæ pungere & vellicare poſſunt, vt vel remedium adhibeat ſi res ferat, vel teſtimonio conſcientiæ innocuum pectus ſoletur. Arrige itaque aures & animum. Ego tibi vexationis tuæ veras & genuinas cauſas ob oculos pono. Tu de Guerrici Abbatis conſilio, captationem gratiæ cuiuſcunque à diuina diuerſæ, damnaſti ſtultitiæ, auerſatus quam Ammianus ancillarem adulationem dixit, Tacitus turpe obſequium, quod mediaſtinorum & ſeruiliter ſeruilium ingeniorum eſt, non ingenuorum. Tu Iſidorum Peluſiotam non audiſti, ſæpè ſæpius admonentem, apud eos qui omnia pro libidine agunt, nihil eſſe criminoſius homine non mancipio, qui tenebras lucem, & malum bonum renuat dicere. Vnum illud (vt cœtera præteream,) eius monitum poterat te indemnem præſtare, quo Hermonium in re planè gemina dedocuit errorem, diſcuſſa admiratione per eum concepta, cur ingenuitas exoſa eſſet rerum potientibus. *Ne magnoperè admireris vir admirande, quod quanquam graue atque acerbum ſit nonnullos eorum quibus Magiſterij thronus commiſſus eſt, tales eſſe, tamen id minimè graue eſſe videatur: Illud verò longè grauiſſimum ac nulla venia dignum videatur, ſi quiſpiam liberam vllam vocem mittat. Quoniam enim virtutis veſtigia in paucis reperiuntur, improbitas autem apud multos inſulsè atque inconditè choreas agit; idcirco illi metuentes ne quis exiſtat qui ea quæ ab ipſis perpetrantur, reprehendat, cum alia omnia bona, tum maximè loquendi libertatem amoliri conantur, vt deinceps liberè ac ſine vllo metu peccent.* Reguſta hoc libum optimi ſucci refertiſſimum, nam ad rem tuam facit quam maximè. Sed pergo. Tu Theologiam accommodatitiam, & fermentationem ſanæ doctrinæ, impatienter tuliſti. Tu munera publica ambientes in religione accuſaſti, Tu ſollicitus non fuiſti mulcere hominem brutio quocunque brutiorem, arrogantem ſibi ſemper imperium vbi nihil iure poteſt, incarnatis verò neceſſitudinibus adeò obligatum, vt ad putorem ſemper inhalarit carnem & ſanguinem, nauum ædificatorem Hieruſalem in ſanguinibus. Alter Edom auerſatus es (quæ vox iuxta S. Hieronymum, ſonat latinè *cruentum & ſanguinarium*,) iudice Petro Damiani, viua imago eſt hominis infruniti qui religionem habitu præferat, reipſa autem profanus ſit & religionis eiurator, qualem Eſau depingit Apoſtolus. Ab huiuſmodi infrunito, exlege, pecuino, gaſtrimargo, ſupra quoſuis Arcadiæ rudentes aſiniſſimo, ſola impudentia, & chalybea frontoſitate claro, claui porrecti ſunt quibus configerere. In ſumma, inſtituti puritas adamata, animus nunquam inflexus ad ſeruilia à manu, lingua, & obſequiis munera, incoctum generoſo pectus honeſto, hæc in te deuocarunt.

Euge ſerue bone & fidelis. Huiuſmodi cauſas vexationum ſi ſapias nullis honoribus, nullis per quantauis munera emercabilibus titulis, redemptas velis. Quid enim coram incorrupto Iudice glorioſiùs, quàm parte Martyrij ad eum modum defungi? vexari ſiquidem & calumniam excipere pro ſpiritus primæui indemnitate in Religioſo inſtituto, pro tutela communis charitatis, pro curata regularum obſeruatione pro excludendo ambitu & acceſſu ad Simoniacum putorem, ad Martyrij partem aliquam neceſſariò pertinet, cum ſit vexatio ex odio, ob ſupernaturalem & reuelatam cauſam malè concepto. Quod ſi S. Chryſoſtomus,[a] aliquid paſſum inter curandam duorum quorumcunque diſſidentium, ſéque cædentium concordiam, Martyribus ex parte accenſet, eo quod ob Chriſtianæ charitatis conſeruationem ſubierit incommodum, per impactum v. g. pugnum aut palmam, quod Martyrij partem eſſe non dubitat; quanto iuſtius ad Martyrij decora referetur, pati calumnias & haberi peſſimè, ob curatam legitimis viis Religioſæ ſanctimoniæ indemnitatem & ſacri inſtituti puritatem ſtudioſè captatam abactione turpium mercimoniorum ac profani ambitus? Illud verò non iàm reductitiè, ſed directè & formaliter ad Martyrium pertinet, quod ob conſtantiam in doctrina ſana, & receſſum à placitis conſuentium puluillos ſub omni cubito manus Gueſerani impetus; & Amanis machinas tam vafrè quàm malignè interquendas deuocaueris. Quod enim de hac vexandi cauſa ſileatur, aut etiam quod aliæ falsò obtendantur cauſæ, Martyrij decus non deterit apud Deum, à quo non quid perſecutores obtendant, ſed quid reipſa cauſæ ſubſit attenditur, vt optimè aduertit Gregorius Nazianzenus[b] deridens Iuliani ſtuporem qui quæſitis falſis prætextibus opprimebat, quos reipſa ob conſtantem Chriſtianæ fidei aſſertionem obtruncabat. Et æque non ita pridem Britannica Iezabel quorum ſanguinem pro auita fide fundebat, confictis criminibus ſtultè onerabat, tanquam ea vafrities ſacris pugilibus Martyrij decus eriperet & infamiam ſuſi in Chriſti odium innoxij ſanguinis à perſequentis capite auerteret. Sed Deus non irridetur, & vt hominibus ad tempus imponatur, Deo tamen nunquam imponitur.

Quinque plagis quibus te ſaucium hoſtili malignitate deprehendi, admoui vt licuit, medicam manum. Plura parantem proferre, téque in longa tempora poſt dies ſeculi abductorum cogitatione, vbi incorruptus Iudex, retecto ſipario citra nationis aut humanæ gratiæ cuiuſcunque reſpectum, horrendum iudicium his qui præſunt faciet; progreſſione prohibuit ea Caſſiodori[c] monitio; *Hæc bona conſcientia dicta ſufficiant, quia dubitari de illo creditur, qui plurimis admonetur.* Tu vale, & illa tibi apud Petrum Cluniacenſem[d] decantata ſi lubet occine; *Nunquid ego Iudæus ſum? Chriſtianum me eſſe putabam & pro Ethnico reputor. Monachum me credebam, & vt Publicanus abijcior. Concinem me æſtimabam, & vt Samaritanus expellor. Verè nunc agnoui quia non coutuntur Iudei Samaritanis.*

a Hom. 14. ad pop.

b Orat. 3.

c Lib. 8. epiſt. 18.

d Lib. 6. epiſt. 4.

IVDICIVM ALIQVORVM

DE LIBRO CVI TITVLVS HETEROCLITA PIETATIS, Aduerſùs Dominum & aduerſùs Chriſtum eius.

GENERALI quadam cenſurâ Iudicamus librum eſſe multæ eruditionis, ſed ſtyli nimis aculeati, vt videatur continua quædam Satyra, modò hunc, modò illum inuadendi, Immo & aſperis ſæpè numero verbis pungendi aut irridendi ſtudio, quod & ipſa libri inſcriptio aliquantum præfert, elaborata. Cenſemus igitur eſſe librum à dicteriis eiuſmodi (quod quidem alicubi non facilè fiet) omnino purgandum, ne modeſtia religioſa Societatis violata videatur.

Ad particularia deſcendendo.

*Pag.*16. Feſtum Pentecoſtes (inquit) propriè non eſt feſtum Perſonæ tertiæ, ſed directè & primariè eſt feſtum fundatæ ea die Chriſtianæ Eccleſiæ per Euangelij primam ſolemnem euulgationem.

Cenſemus, Authorem ipſum, vt infringat argumentum illius quem arguere ſatagit Heteroclitis, fieri Heteroclitum; negando feſtum Pentecoſtes propriè eſſe feſtum Spiritus Sancti, contra id quod ſentiunt communiter fideles: Quod ipſum officium diuinum illius diei ab Eccleſia inſtitutum celebrat: Quod præfatio miſſæ ante Canonem aperte canit: Quod in ipſo Canone infra actionem, his verbis exprimitur. Communicantes & diem ſacratiſſimum Pentecoſtes celebrantes, in quo Spiritus Sanctus Apoſtolis innumeris linguis apparuit. Neque officit, quod facta tunc ſit ſolemnis Euangelij euulgatio, quod minùs propriè & primariò dicatur celebrari feſtum aduentus Spiritus Sancti: cum ipſa euulgatio celebretur, vt effectus Spiritus Sancti. Neque contrarium probant, authoritates Patrum, quos producit.

*Pag.*32. & 37. Suppreſſo nomine citat ſcriptorem de cognitione & amore Chriſti, ſignátque & librum operis & caput. Hoc aliàs ſæpiùs facit circa aliquos quos citat.

Cenſemus omittendas citationes per quas nullo negotio cognoſcitur autor, quem, ſupprimendo nomen, videtur ad ſpeciem velle tegere. Dicat potius ſine citatione aliquos dicere &c.

Pag.39. Agere gratias quod non ſimus pecora, vocat pinguem ignorantiam & *pag.* 40. ruditatem D. Auguſtino indignam.

Cenſemus ab ipſo male tractari inſignes ſcriptores, qui dicunt expreſſe eſſe donum Dei, quod non ſimus pecora. Quales ſunt vel Auguſtinus, vel Beda, vel vterque, nam Beda in cap. 13. primæ ad Corinthios hoc pronunciat. tanquam Auguſtini. Idem dicit ſcriptor ſoliloquiorum, qui ſi Auguſtinus non eſt; ſanè author grauis eſt. Idem clarè profert Bonauentura in opuſculo, quod inſcribitur Amatorium. Simile quid habet Hugo, quem etiam refert Bonauentura. Hi ſanè non poſſunt, ſaluâ modeſtiâ, dici laborare pingui ignorantiâ & ruditate.

Cenſemus etiam *pag.*40. locum quem Beda vt Auguſtini citat, & ita ſonat (Quod homines ſumus & pecora non ſumus, Dei donum eſt, ſed commune cum bonis & malis) Hunc (inquam) locum cenſemus ab illo manifeſtè torqueri, dum dicit dictos Patres velle, quod homo non ſit pecus moraliter, id eſt (inquit) quod non ſit bardus & ſtupidus. Ad hanc contorſionẽ Patrum & ad eorum qui id aſſerunt, quod ſonant Patrum verba, contemptum, videtur duci ex eo quod ſibi propoſuerit ſcriptores aliquos inſcitię notare.

Cenſemus abſtinendum ab illa contorſione, & contemptu, & benignè dictum Patrum, prout ſonat, eſſe interpretandum, cum non deſint Theologi, qui putent, abſolutè loquendo, veriſſimum eſſe quod ſit donum Dei, quod ſumus homines, & hoc ipſo differamus à pecoribus, ita vt vocari non debeat pinguis ignorantia, & ruditas Auguſtino indigna. Neque qui id aſſerunt, intendunt, quod ipſe putat; videlicet, Hominem manentem hominem, poſſe eſſe pecus aut habere pecoris eſſentiam: non exiſtimant hoc requiri, ad verificandam illam propoſitionem. Itaque mitius agendum iudicamus.

*Pag.*41. Vſque ad 67. Agens contra ſcriptorem quemdam, qui diſſidia inter Theologos diuerſarum familiarum circa ſcientiam futurorum liberorum, & infallibilitatem diuinæ prouidentiæ, dicit eſſe exorta ex admiſſo concurſu Dei immediato & identifico ad actus noſtros, multis dicteriis hominem exagitat, & in iis congerendis videtur oſtẽtare latinitatis peritiam.

Cenſemus impugnandam quidem validis argumentis ſcriptoris illius ſententiam, ſed abſtinendum à verbis mordacibus, exempli gratia.

*Pag.*43. De illo loquens, Tentauit, inquit, id exponere, diuinum concurſum immediatum diffitendo, quod magno bombo, & in eos qui abſtrepere ſunt auſi, grauiſſima conclamatione præſtitit, non veritus illud Gregorij Theologi in Carminibus varijs, carmen ad Monachos fictos.

Barba tibi ſit longa, tibi pro tegmine ſaccus
Ceruicémque terens, dogmata conde noua.
Quod ſi barbariem ſpires, omnéſque laceſſas
Angelus es, tantum barba, pilúſque pereſt.

Pergit. Hoc ego illi, quanquam magno ſtrepitu hanc nouitatem confirmanti méque nominatim appetenti, quia ex aduerſo ſteti, nequaquam occinam. Iſtis verbis, & iſtâ verſuum citatione, non ſolum pungit, ſed & perſonæ conditionem indicat; & habitum religioſum riſui exponit, & nugari videtur, quando, poſtquam ad longum cantauit, dicit ſe nolle occinere;

&

& quod minus religioſum videtur, ſatis ſignificat, ſe per modum vindictæ ad hæc dicteria rapi.

*Pag.*44. Suſtinet, ſe rectè dixiſſe, cum dixit, ſcriptorem illum medium conciliationis proferre, quod non plus ad rem faciat, quam Boreas ad Meridiem pertineat.

Et addit. Reuinci ineptiarum, & impertinentiæ à ſcopo alienæ.

Et Paulo poſt, Dixi, inquit, proferre, quod ad rem non plus facit, quam Boreas ad Meridiem pertineat; id eſt, quod ſit impertinens, vtar enim pingui latinitate, ne homini Milichio, voces paulò latiniores acorem ſuboleant.

*Pag.*47. Ego tibi, inquit, ô bone, pro hac lutulenta aſpergine aliud non repono, quam vt ſannæ poſticæ occurras.

Pag. 51. Caſtigatum dedi locutuleium quemdam, noſtrorum ſermonum non candidum Iudicem, qui fungos quoſdam ingenij in ea materia venditarat, imò ex dictatis Romanis Reuerendi Patris Ioannis De Lugo malè intellectis tanquam partus ſuos ſibi ſuppoſuerat, minutis quibuſdam, planéque puerilibus argumentatiunculis aduersùs ſententiam noſtram inrorris quas ibi nullo negotio obtriuimus.

*Pag.*55. Nihil, inquit, hic proferri video præter putidas & rancidas dapes millies reiectas, nec niſi cum faſtidio & nauſea reguſtandas, præ inſulſitate. Totus denique ille Tractatus *à pag.*41. *vſque ad* 57. Satyricus eſt & mordax.

*Pag.*66.*num.*45. Ridet Syllogiſmum quemdam, retorquendo ſyllogiſmum vitioſum ruſtico à Logodædalo factum.

Non videmus quem ſyllogiſmum irrideat. Videtur aliquid in obiectione omiſſum, Quia reſpondet, quaſi fuerint duo ſyllogiſmi obiecti, cum tamen vnum ſolum reperiamus, cum ſubſumptione; cui non quadrat ſyllogiſmus à Logodædalo factus.

*Pag.*102.*num.*9. Non condit, inquit, has inſulſitates limitatio, quæ tandem adhibita eſt, affirmando ſanguinem cordis Deiparæ, id eſt, ſpiritus vitales in eius corde ſtabulantes.

Cenſemus nomen Inſulſitatis nimis ſalſum, verbum ſtabulantes in ea materia minus decens.

*Pag.*106. Citando opus cuiuſdam Theologi, vocat eum Theologum nouitium. Poteſt nomen nouitij etiam in malam partem capi; quaſi dicatur rudis in ſcientia Theologica, ne videatur hoc intendere, ſatius eſſet mutare.

*Pag.*112. Reprehendit vniuerſaliter eos qui offerunt Deo opera ſua in vnione operum Chriſti.

Cenſemus non eſſe vniuerſim reprehendendos, ſed potius benignè interpretandos, bono ſenſu, quem ipſe etiam non diſſimulat.

*Pag.*208. Et tribus ſequentibus, exagitat materiam noui cuiuſdam Teſtamenti.

Cenſemus, propter cauſam extrinſecam, omittendam totam refutationem illam in ea author ſibi ſimilis eſt, quoad ſtylum mordax. In particulari notandum cenſemus, quod opera bona in ſtatu peccati mortalis facta æſtimet, vt poma porcis relinquenda, cum tamen conſtet plurima talia opera eſſe ex gratia Dei excitante, & adiuuante.

Pag. 244. Ita loquitur S.Birgitta. Vt alia apud eum fidei dubiæ taceam.

Cenſemus hæc verba omittenda.

Pag. 246. His verbis ſcriptorem quemdam citat. Nuper quidam, filius cuiuſdam conſcriptum ab ſe opus. De arte amandi Deum, &c.

Cenſemus, hoc eſſe irridere ſcriptorem illum.

Ita de ea parte libri, quæ ad nos miſſa eſt cenſemus. Quod attinet ad alteram partem, cuius Titulus *Iuſta & In feria piis manibus*, Quia manu ſcripta eſt, charactere Gallico non optimo, qui ob continuas lituras, & marginales notas & Appendices, legi ab omnibus non potuit; ex relatione illius qui potuit, iudicamus.

Quod dicit *folio* 68. *Pag.* 2. Quidquid Suarez tricetur; molliori verbo mutandum cenſemus.

Quod *folio* 137. *pag.*1. Ad marginem de Sancta Sindone; Cenſemus omittendum.

In Appendice *ad folium* 172. Loquens de Bonifacij octaui corpore reperto integro, dicit: Deo mendaces oſtendente, qui maculauerunt illum.

Cenſemus hæc verba omittenda.

10. Aprilis 1644.

RESPONSIO
THEOPHILI RAYNAVDI.

CONFIXÆ ſunt in ſecunda parte Operis noſtri de Heteroclitis ſpiritualibus, propoſitiones viginti tres, in quibus tamen aliud ferè non notatur, quàm mordacitas, & ſtylus Satyricus. Vnica ſuffixio ſpectat doctrinam. Priuſquàm autem aperio quid in his ſuffixionibus diſpliceat, præmoneo, exemplar quo vſi ſunt Cenſores, à me non fuiſſe recognitum. Prima ſiquidem ex autographo deſcriptio, qua Cenſores in Prouincia vſi fuerant, cum Gratianopolim tranſmitteretur, fortuito in aquam delapſu, inutilis eſt reddita, ita vt denuò curanda fuerit alia ex autographo deſcriptio, quæ priuſquàm ab Autore recognoſceretur Zelo præpropero cuiuſdam ſuperioris, ſubducta eſt Autori, & Romam tranſmiſſa. Itaque mirum non eſt, hæſiſſe in exemplari Romam tranſmiſſo, nonnulla, quæ ſcio ab editione quæ recognita fuerat, obfuiſſe. De opere tamen quale exhibitum eſt, conteſtari poſſe videor, Cenſores contra ſapientis monitum fuiſſe iuſtos multùm; & ſi hæc ratio cenſendi adhibeatur nullum fore Autorem quantumuis moderatum, cuius opera non ſint molibus ſuffixionum grauanda. Nam Sanctus quidem Hieronymus, & alij fortioris ſtyli Patre adhibita hac ſcrutatione in lucernis, planè exterminarentur. Recipio, me ipſum S. Paulum, adhibita ea accuratione cenſendi, vellicandique, aut etiam obtorquendi voces ſingulas, longè pleniori Cenſuræ ſubiectum iri. Itaque ſpectetur argumentum in quo verſor, & corripiat me iuſtus, ſed in ſpiritu lenitatis.

Quod primo reprehenditur, eſt, quod ridiculè reiecerim S.Bernardum, quia dixit quoſdam Sanctos Eremitas celebraſſe poſt comeſtionem, idque feciſſe reuelante Spiritu Sancto Dixi *ſubuereri me in eo facto, paupertatem potiùs quàm afflatum ſpiritus.* Hæc vocatur ridicula reiectio S.Bernardi. At addere oportebat, *Placuit.* me ibidem monere, illud opus non eſſe S.Bernardi, quod omnes periti fatentur. Itaque non reieci ridiculè S.Bernardum. Deinde quomodò potui honeſtiùs dicere eam non fuiſſe veram reuelationem, cum ſit contra vſum totius Eccleſiæ perantiquum? Subſtituantur tamen (ſi lubet) hæc verba. *Exiſtimare tamen licet eam non fuiſſe veram reuelationem; ſed Sanctos illos de quibus in vitis Patrum, ſic ſe geſſiſſe, ex pia ſimplicitate, quam alios dedocere oporteat, ne fas putent imitatione illam exprimere.*

2. Notor, quia dixi Ioannem Sanchez referentem Alfonſum Rodriguez, dicere, ignorantiam eſſe non ſpiritualium peritorum, confiteri ſacramentaliter de imperfectionibus quæ non ſunt peccata. Quod iudicium Ioannis Sanchez approbaui, dicens, *affirmat*

Sanchez & rectè. Quid hac in parte peccatum à me ſit, equidem non video. Nam certum eſt, neminem peritum ſentire, quod imperfectiones quæ non ſunt peccata, poſſint ſubijci clauibus, cum ex definitione Eccleſiæ conſtet, ſola peccata eſſe materiam ſacramenti pœnitentiæ. Eſt igitur ignorantia, tradere contrarium, idque ego ex me non dixi, ſed adhæſi graui ſcriptori ſic iudicanti. Ad ſummum ergo videtur fuiſſe notatum, quod non celauerim Ioannem Sanchez id tribuere Alfonſo Roderico, qui cum ſit de Societate, non debuit nominari. Hæc mollitudo, an iure exigatur à Noſtris circa Noſtros, non vacat excurere. Eſto tamen, diſſimuletur nomen Alfonſi, & ponatur hoc modo. *Recentior quidam ait*, &c. ac ſi lubet, deleatur etiam illud, *& rectè.*

Placuit.

3. Notor quaſi ſugillauerim ſummum Pontificem, eo quod dicatur approbaſſe inſtitutum Monialium in quod Doctor quidam intruſit legem de ſemper repetendo in Confeſſione ſacramentali aliquo peccato, olim admiſſo in ſeculo, quæ lex mihi non probatur. At ego imprimis, non retuli quis illas leges confirmauerit. Imò addidi, eum qui confirmauit illud inſtitutum, ſic demum illud confirmaſſe, ſi omnia in eo rectè haberent. Itáque priuſquam vrgeatur confirmatio, dixi videndum eſſe an ea peccatorum antiquorum repetitio, rectè haberet. Quare ad ſummum quod ſic à me expeti poteſt, illud eſt, vt pro illis verbis quæ adhibui, *ignorantia ſupina noui Doctoris* ponantur illæ voces, *parum ſolida ſententia.* Et mox pro illis verbis, *huic ſupinitati & aliis non paucis in eaſdem Conſtitutiones obtruſis*, Conantur iſta. *Huic vſui reuera improbando, & aliis in eaſdem Conſtitutiones obtruſis.* Si ſcirent Cenſores quàm minutus ſit Doctor ille, (quanquam ne Doctor quidem eſt,) minùs fuiſſent commoti.

Placuit.

4. Carpor quia dixi, *Ludicrum verò eſt quod Suares ait*, &c.

Iſta probant exactiſſimam diligentiam Cenſorum.

5. Arguor, quia ſteti pro Emmanuele Sà contra Cenſuram priuatam Fratris Ioannis Maria Braſichellen. Neſciebam ego ſanè hunc fuiſſe Cardinalem. Itaque lubens annuo, vt omnis de eo mentio expungatur, dicatúrque hoc modo. Vnde factum eſt vt doctrinam Emmanuëlis Sà, graues Cenſores firmarint. Decreto námque, &c. Et mox deleantur illa verba *à Fratre illo Ioanne Braſichellen.*

Placuit.

6. Reprehendor, quia dixi quendam hypermyſticum Patrem induxiſſe in vſum, abſolutionem ad ſingula peccata, & deſignaui Monaſterium, vel potiùs vrbem è qua erat Monialis teſtata eum vſum fuiſſe ab illo Patre inductum. Tametſi non aduerto, quid hic iure carpatur, tamen ſi lubet, deleatur illud, *Trenorchienſem* & illud item epithetum *hypermyſticum*, quod ſuſpicionem fecit irriſionis.

Placuit.

7. De quadam fœmina, quæ in calce confeſſionis, poſt exceptam abſolutionem, iterabat denuo ſigillatim peccata dimiſſa, & pro ſingulis ſingulas abſolutiones expetebat, de hac inquam muliere dixi. *Reiictam ſatis puto inſulſitatis, nouam praxim Bertæ cuiuſdam, Theologorum Magiſtra quæ*, &c. Ad hæc mea verba ſic Cenſores. *Inſulſitas falsè dicitur, Berta ridiculè, Theologorum Magiſtra ironicè.* Reſpondeo quomodo molliùs ſtatui poſſit de ea noua praxi, quàm notando eam inſulſitatis, planè me latet. Cur mulier dicatur Berta ridiculè, viderint Cenſores, cum in toto iure Canonico, & Iuriſtis omnibus, ea denominatio mulierum, ſit protrita. Ironiam in Epitheto *Magiſtra Theologorum* non agnoſco: qui ſcio, citra Ironiam valere quod dixi. Et S. Hieronymus qui idem ſugillat in mulieribus ſui temporis, non fuit Ironicus.

Tantùm placuit amoueri illud Theologorum Magiſtra.

8. Contra Ioannem Sanchez diſputando, dixi rationem qua ille probat Confeſſarium poſſe obligare pœnitentem vt ad ipſum redeat, quia ille pudor eſt ſalubris, dixi inquam, eam non eſſe rationem idoneam, quia non quicquid ingerit pudorem pœnitentibus, poteſt eis mandari pro pœnitentia; alioqui iuberi poſſet vt nudi incederent ſicut inceſſit Eſaias. Hæc comparatio dicitur inepta, & inuerecunda. Sed cur hoc dicatur, non apparet. Neque verò Sanchez quem notaſſe dicor, eſt Thomas Sanchez noſter, ſed Ioannes Sanchez, quem ſi Cenſores ſuſcepiſſent configendum, placuiſſétque adeò morosè in eo ſugillare omnia ſalita, Cenſura ad iuſtum volumen excreuiſſet.

Nihil mutandum.

9. Dicor arguere Epiſcopos negligentiæ in danda confirmatione. Verùm eſt, me dixiſſe pleróſque Epiſcopos hac in parte muneri ſuo non ſatisfacere. Broducam (ſi res ferat,) vltra quinquaginta Epiſcopos, qui vix ſemel aut iterum, toto Epiſcopatus tempore, Sacramentum illud contulerunt. Et Epiſcopus cum quo agebam, & tamen contendebat Confirmationem eſſe neceſſariò ſuſcipiendam ſub pœna peccati mortalis, hærebat in ea negligentia, nec vnquam contulerat hoc Sacramentum. Argumentatus ergo ſum contra eum ad hominem, & dixi ſi hoc Sacramentum eſſet planè neceſſariò ſuſcipiendum, vt ille contendebat, forè vt Epiſcopi tenerentur ſub graui peccato illud miniſtrare: quod tamen plerique eorum non præſtabant. Hic dicor arguere Epiſcopos. Et quia addidi me eſſe vſum ea argumentatione ad hominem, *cum non liceret pro ſannis quibus duos Theologos noſtros malè habuerat, & pro deſpectione Scholaſticorum Theologorum quam adhibuerat, reponere ſannas & deſpectionem*, quia inquam hoc addidi, dicor vſus ſtylo mordaci. Sed profectò hæc eſt mordacitas iuſto auctior.

Tollatur nomen illud Ampliſſimus Antiſtes & ponatur eximius. Et res ponatur in tertia perſona.

10. Dicor tractaſſe de regia poteſtate circa Matrimonia contrahenda ab Hæreticis in Gallia. Addúntque Cenſores. Cenſemus omittendam hanc odioſam Tractationem. Vt appareat quod hic Cenſura ſuccidit, non debere dici odioſam Tractationem, nec quod dixi, recidendum videri, ſed apertè enunciandum, appendo verba mea fideliter. Poſtquàm ergo dixi, difficultatem quam expendebam, enaſci ex eo quod decretum Concilij Tridentini contra matrimonia clandeſtina, fuiſſet vbique ab Epiſcopis in Gallia promulgatum, ſubdidi hæc verba. *Quamuis enim ſecularis poteſtatis edictus ei malo proſpectum videri poterat, certo teſtium numero longè ampliore quàm qui per Concilium præſcribitur, inſupérque Notarij præſentia ad Matrimonij valorem requiſita: Tamen quod Præſules ſatis intelligerent, cauſas Matrimoniorum à pluribus iam ſeculis quoad contractus valorem, pertinere ad Eccleſiam, idque ſub anathemate à Concilio definitum eſſe, non ignorarent: faciendum ſibi omnino viderunt, vt remedium vnicum quod Spiritus Sanctus per Eccleſiam iis incommodis adhibitum volebat, promulgatione decreti in ſingulis parœciis admouerent. Et ita factum eſt, quantum exiſtimo, vbique per Gallias. Inde ergo orta eſt difficultas circa matrimonia Hæreticorum*, &c. Quid hic à me peccatum ſit, non intelligo D. Habert Theologus Eccleſiæ Metropolitanæ Pariſienſis, anno ſuperiore, hæc ipſa explicatiſſimè & apertiſſimè tradidit, & Pariſiis emiſit in lucem, obſtrepente nemine, imo omnibus Epiſcopis applaudentibus, qui etiam concitati ſunt in aliquos de Noſtris, qui velificantes humano fauori, contrarium tradiderant. Abſit ergo vt veritas adeò neceſſaria, hoc

Dicatur de Haberto.

hoc præſertim tempore, dicatur odioſa atque premenda.

Deleatur tamen mentio Theologorū Lugdunenſium. 11. Dixi quandam quæ conſummato matrimonio contra voluntatem mariti nonaſterium, malè eo conceſſiſſe, nec rectè aſtipulatos eſſe ei ſeceſſioni à coniugio, Theologos aliquos Lugdunenſes. Iubent Cenſores hæc reſcindi, quia putant rem contigiſſe Lugduni, cum tamen procul Lugduno contigerit, tametſi ſcriptum eſt Lugdunum, ab iis qui ſeparare volebant quod Deus coniunxerat, vt Monaſterium facultatibus mulieris potiretur, in quo ſpe ſua falſi ſunt. Dicunt etiam Cenſores, me arguere ſuperiores Monaſterij qui admiſerunt in Nouitiam, vxorem viri reclamantis, latet Cenſores, nullum fuiſſe eius Cœnobij ſuperiorem, quia Epiſcopus tunc abſens, onus eius reiecerat in ſuperiorîſſam.

Nihil mutandum. 12. Arguor, quia dixi fœminas in Eccleſia non potiri Iuriſdictione ſpirituali, allegans Sanchem & Thadæum à Lutetia. Hoc Cenſorees iubent tolli, ne offendantur Abbatiſſæ Gallicanæ, contendentes ſe potiri ea Iuriſdictione. Reſpondeo, idem ergo tur truncandum fuiſſet in Sanche, ne offenderentur illæ Abbatiſſæ. Quomodò verò eas non offendit nuperus ille ſcriptor Gallus, Thadæus? Quomodò non Suares, & alij in Gallia cuſi, qui idem vnanimiter tradunt? Proferatur ſanè aliquis Theologus, qui eam doctrinam de ſpirituali in fœminis Iuriſdictione prelo mandauerit. Et quamuis vnus aliquis in gratiam fœminei ſexus id traderet, paſſim tamen alij refragati ſunt, vt ſtat. Itaque cum ea mea doctrina, ſit communiſſima, non apparet cur decernatur eradenda, ſed præſtare videtur vt mulieres ſi quæ ſecus ſentiunt, dedoceantur.

Sufficit non quelli vſum receptum. 13. Damnant Cenſores, quod dixi, abſque graui peccato, poſſe abſolui, eum qui exhibita Confeſſario præſenti, charta, fateatur hæc eſſe ſua peccata, de quibus impenſè doleat. Et ita retuli vſurpatum eſſe à quodam, ſuaſu S. Ioannis Eleemoſynarij. Cur hoc damnetur, non equidem intelligo, mirot magis & libenter diſcam à Cenſoribus.

Deleatur nomen ſubſcriptum. 14. Deſcripſi diarium quoddam in Gallia vulgatum, adſcripto mittentis nomine, ſed adeò myſtico, vt nullus illud poſſit agnoſcere. Damnor, quia ſtylus eſt ſatyricus, & quia perſonæ illæ riſui exponuntur. Reſpondeo, S. Hieronymus ab iis quos iure reprehendebat dictus eſt *Satyricus in Proſa ſcriptor*, nec tamen idcirco eius ſcripta ſupprimuntur. Impoſſibile ſanè eſt, eos loquendi modos à quibus magna mala timenda eſſe Eccleſiæ obſeruauit P. Stephanus Binetus, falce ſcriptionis ſuccidere, commodiori & mitiori ratione, quàm hic ſit præſtitum. Si tamen nomen quod Diarij confectrix adhibuit, diſplicet, tollatur ſanè.

Nihil mutandum. 15. Dolet Cenſoribus, quod altiloquentiam myſticorum, non antiquorum, ſed noſtratium, Eccleſiæ & Societati infeſtiſſimorum, coarguerim. Præſtiti ego idipſum latiùs & fuſius in opere pridem edito contra nouam libertatem, nec fuit qui id moleſtè ferret, præter fortaſſis ſcabie illa contactos, quos varij de noſtris inſectati ſunt potentiſſimè, vt nominatim P. Binetus ac P. Anton. Sirmundus; à nullo Cenſore perſtricti. Dicor præterea frigidè exemiſſe S. Dionyſium. Præſtent calidiùs qui poſſunt.

Addatur, idem in aliis vrbibus timendum, vbi Concionatores floſculos vocant. 16. Retuli quædam verba Gulielmi Pariſienſis, prolato ad longum eius loco quo teſtatur quendam familiarem ſuum dixiſſe, ſe infrigidari Pariſiis audiendo conciones & prædicationes tepidorum. Dicor hic peccaſſe in Regiam, & contempſiſſe ac irritaſſe Concionatores Pariſienſes. At non ego id præſtiti, ſed hæc Cenſura ſi idonea eſt perſtringit eum cuius verba deſcripſi ſi locus, qualis apud me eſt, legatur apparebit planè illimis.

17. Nominati dicuntur ſatyricè, & irriſi duo de noſtris, quos dixi adhærere Ochamo, ſubducenti Pontificibus, & danti Imperatoribus, poteſtatem apponendi Impedimenta dirimentia Matrimonium. Deleantur ſanè illorum nomina, quamuis ſatyricè nominatos negem, tantùm quia dicti ſunt ſequi Ochamum, tunc rebellem Eccleſiæ, quod eſt veriſſimum. *Placuit.*

18. Sugillor quia dixi aliquos Ordines habere quaſdam ſententias quæ aliis non probantur, & protuli duo vel tria exempla, omnibus notiſſima. Quis anguis in ea herba deprehenſus ſit, planè me latet. *Deleantur nomina Ordinum.*

19. Dicor incurriſſe in quendam ſuperiorem; quia dixi ſcripturam vocare rectionem ferocem & truculentam, *ictum fluuij. Gallicè le fil de l'eau.* Hæc Cetera gratis diuinat quod ego eum ſcripturæ locum ab Interpretibus omnibus ſic expoſitum, *ne coneris contra ictum fluuij*, intorſerim contra illum de quo ſuſpicantur. Attamen deleantur ſanè illa verba, *Gallice le fil de l'eau.* *Placuit.*

20. Retuli Alfonſum à Caſtro atque Vadinghum, refellentes Concionatorem, qui dixerat, neminem qui ſemel geſtarit habitum Ordinis Prædicatorum, poſſe eſſe hæreticum. Addidi ego obiter, duo exempla idipſum reuincentia falſitatis. Et dixi peruersè id fore refundendum in ſacrum Ordinem. Dicor his paucis ad nihil vtilibus niſi ad prouocandum & irritandum Dominicatos, abſtinere debere. Vadingho & Alfonſo qui id fortiùs preſſerunt, quid diceretur ſi eorum cauſa ageretur? *Taceatur Ordo.*

21. Vocaui Veſtales Ethnicorum Nonnas & retuli dictas Amatas, à prima Veſtali. Hic Cenſores appingunt eas voces. *Satyricè dictum in Religioſas.* Reſpondeo adeò altè inſediſſe Cenſoribus nomen *Satyræ* & *Satyricorum dictorum*, vt iuſto frequentiùs ſic locuti videri poſſint. Obſeruatum porrò oportuerat, locum meum quem allegant, continere argumenta Aduerſariorum Eccleſiæ Catholicæ, quæ poſtea refello. Itaque ſi quid ſubeſt verbis illis amarulentiæ (quàm certè non deprehendo,) pertinet non ad me, ſed ad Hæreticos, quorum argumentatio à diligentiſſimis Cenſoribus, ſumpta eſt tanquam mea. *Nihil mutandum.*

22. Tutatus ſum Societatem contra latratus Melchioris Cani, de quo hiſtoria Societatis multo aſperiora tradit, quam ego retulerim. *Taceatur nomen Cani.*

23. Negant Cenſores, apparere cur dixerim timendum eſſe ne fortaſſis ad irreuerentiam pertineat, IESV nominis nudi ac nullo titulo veſtiti, tam frequens vſurpatio, apud quoſdam Myſtas. Interrogant ergo quos *Myſtas* intelligam. Sed reſpondeo prudenter tacitos eſſe, ne Satyricè dictum videretur. Cur autem timuerim ne ea IESV nominis nuda appellatio ſupra modum frequens atque perpetua, ad irreuerentiam pertineret, docebit Philo l. de decalo. *Conditi vt placuit.*

24. Decernuntur eradendæ tres inuectiuæ Satyricæ, (ſic enim nominantur,) quibus dicor offendere perſonas & Congregationes notas, circa nominum mutationem per Moniales; & nominatim ſugillor quia vtor vocibus *Bertarum* & *Nonnarum* ac *Bertariorum*, quæ dicuntur eſſe Religioſorum & Religioſarum compellationes ridiculæ, & contemptum ſonantes. Reſpondeo, quod notas Congregationes dicor impetere, (ſalua pace,) verum non eſt. Neque enim impetuntur quas ſibi fingunt Cenſores, vt exponemus cum res feret. Quod autem *Bertarum* nomen dicitur eſſe ridiculum & ſonare contemptum, appello omnes Canonum Doctores, quibus ea appellatio ſexus mollioris, eſt perpetua. A Bertabus

autem denominari Bettatios, qui ſtudioſiores ſunt fœminini generis, omnes leges Grammaticæ patiuntur. *Nonnas* autem, nec ridiculè, nec per contemptum dici, Menardus ad Regulam S. Benedicti docebit, & ex ipſo S. Benedicto liquet, eam vocem ad reuerentiam pertinere.

In extremo agmine, Cenſores repetitis generatim querelis de mordacitate ſtyli, clauſulam illam apponunt. *Dolendum eſt, tantam eruditionem tam malè perdi:* Quæ voces quanto ſint aceto perfuſæ, mitto dicere.

CORRECTIO

FACTA A CONGREGATIONE INDICIS LIBRI INSCRIPTI,

De Martyrio per Peſtem.

TITVLVS *mutetur in hunc.* [De Martyrio per Peſtem ad Martyrium improprium, & proprium Eccleſiaſticum comparato Diſquiſitio Theologica Theophili Raynaudi Societatis IESV Theologi.] *Cætera deleantur.*

Pag. 497. *Addantur hæc verba.* [Hæc ſunt, quæ pro commendanda charitate eorum, qui inter miniſtrandum Peſte contactis vitam amittunt, dicenda occurrunt: Cui charitati, quæ maior aduersùs proximum nulla eſt, cum propter Deum impenditur, eximiæ fortitudinis, & Martyrij nomen conuenit; non tamen in ea acceptione, qua Patres Doctores, & Eccleſia vocant illos, qui in pugna, & certamine cum Tyranno propter Deum vitam non reſiſtentes ponunt, ſúntque magis explicitè, & formaliter teſtes, & ideò per excellentiam, ſiuè Antonomaſticè Martyres appellantur, qui ſoli cultum Martyrum in Eccleſia obtinuerunt, & Martyrum nomine in acceptione apud Eccleſiam, hactenus vſitata cenſentur. Illi priuilegio hoc gaudent, vt gratiam ex opere operato conſequantur, & ab omnis pœnæ reatu abſoluantur, quod priuilegium ad iſtos non ea probabilitate extendi poteſt, quoad illos, quos neque certum eſt aut extra controuerſiam, ſed probabile tantùm hoc priuilegio gaudere.

Expungatur id, quod author ſcribit. [Eum futurum Martyrem, cui mors intentaretur, ſi piam ſententiam de conceptione B. Mariæ Virginis immaculata improbaret, iſque mallet mortem prius acceptare eam ob cauſam, & re ipſa eam exciperet.

CORRECTIO

LIBRI INSCRIPTI,

Error Popularis de Communione pro Mortuis.

IN *titulo deleantur verba.* [Error Popularis.] *Numero* 28. *deletis duobus ſequentibus* §. *quæ ſic habent.* [Quidni verò poſſet aliquis ſimiliter orare pro defunctis inter recipiendum aliud quodpiam Sacramentum? v. g. cum quis recipit Confirmationem, aut Sacramentum Ordinis, vel Matrimonij, nihil vetat eum interim orare pro mortuis. Cur igitur aduerſarij ſicut hortantur ad communicandum pro mortuis, id eſt, (iuxta ipſorum gloſſam,) ad orandum pro eis inter percipiendam Euchariſtiam, non ſimiliter hortantur ad ſuſcipiendam pro mortuis Confirmationem, vel Ordinem, aut Matrimonium? Vel ſi horum Sacramentorum perceptio infrequentior eſt, cur non excitant pœnitentes, vt accedant ad pœnitentiæ Sacramentum pro mortuis; cum nihil vetet, hominem præmiſſo actu pœnitentiæ, orare pro defunctis, interim dum Sacramentum conficitur adhibitione formæ per Sacerdotem impendentem abſolutionis beneficium? Liquere profectò videtur, quid ſit pronunciandum de adhortatione ad communicandum pro mortuis: id eſt ad orandum pro mortuis inter communicandum. Quod ſi obtenditur optimus tunc ſtatus hominis ad precandum, occurram facile eſſe, æquè benè ac feruenter orare alio tempore. Ac proinde præſtabit abſque his ambagibus, hortari ad feruentem & vndecunque dignam orationem pro mortuis.

Non nego, opus operatum alicuius Sacramenti, aſſumi poſſe ad dignificandum opus operantis quo quis velit ſuffragari defuncto, v. g. orationem. Id enim fieri poſſe, rectè concedit Soto in 4. d. 45. q. 2. artic. 3. concluſ. 1. §. *eadem eſt.* Tantum igitur dico, id non eſſe peculiare Sacramento Euchariſtiæ, vt proinde non ſit cur potiùs ſatagatur pro inducenda frequentia huius Sacramenti ad dignificandam orationem pro defunctis, quàm pro inducenda frequentia Sacramenti pœnitentiæ; de qua tamen in defunctorum bonum hoc ſaltem modo vſurpanda, altum eſt vbique ſilentium, æquè ac de vſu cæterorum Sacramentorum in eum finem, dempta Euchariſtia. Quoduis item bonum opus quod viro iuſto gratiam auctiorem conuehit, reddit illius precationem concomitantem fuſam, digniorem ac meliorem; ſicut ipſa perſona per talem actum, & bona quæ homini infert, manifeſtè fit dignior: Et tamen nemo eo ex capite vrget fideles ad pia opera, (v. g. ad actum charitatis in Deum, vel ad actum eximiæ religionis erga Deiparam, alióſve cœlites;) vt ipſorum oratio dignior fiat, & aptior ad ſubleuandas animas in Purgatorio laborãtes. Quare perfugium illud primumquod captabatur ad retinendum vſum inductum communicandi pro mortuis, videtur eſſe planè intutum & inidoneũ.] *Supponantur hæc aut ſimilia verba.* [Fateor quidẽ orationem tunc temporis fuſam, eſſe vtilem Defunctis, vt mox dicebam, quia fructuoſior eſt tunc quam regulariter ſit quouis alio tempore, cùm tunc homo ſit in optimo ſtatu ad precandum tùm ratione augumenti gratiæ ſuſceptæ vi ſacramenti, vi cuius eius opera digna euadunt, tùm quia feruentius quis tunc orare ſolet Deum ſuum ſpeciali modo ſibi præſentem alloquens, & quodammodo complectens. Tum quia maior tunc eſt ſpei locus, orationes noſtras exaudiendas eſſe. Cæterum communio ex opere operato & formaliter vi Sacramenti ſemper inutilis eſt Defunctis. Vnde reſponſio hæc prima licet ſufficiens ad retinendum vſum inductum communicandi pro mortuis, tanquam iis ſuffragantem ſimpliciter, eſt tamen inidonea ſi fructus ex opere operato, & vi Sacramenti intendatur.]

Deleto titulo numeri 36. *ponantur verba Authoris quæ ſunt hæc.* [In primis igitur nihil hîc feritur aut metitur aduerſariis, quos vidimus agere de opere operato Sacramenti Euchariſtiæ; quod autem hîc adducitur, eſt opus operantis. Saltat autem extra chorum, qui in cauſa operis operati, profert opus operantis, quæ ſunt diſtinctiſſima, & cauſis ac proprietatibus ſeiunctiſſima.]

Deinde ſiſtendo in eodem num. 36. *deleantur, quæ ſequuntur.* [Deinde ſiſtendo in opere operantis, quod notari

notari poteſt in vſu Sacramenti Euchariſtiæ, liquet ex antedictis, ſimile opus operantis deprehendi poſſe in ſubſtantia Sacramenti pœnitentiæ & Matrimonij. Æquè enim actus è quibus Sacramentorum illorum ſubſtantia compingitur, ſunt actus liberi, ac feraces gratiæ, & ſatisfactionis ac impetrationis, ſi conueſtiantur idoneis ad has dotes ornamentis. Æquè item vis eorum ſatisfactiua & impetratiua poteſt ad animas purgatorij transfundi, ſi ita ferat voluntas ſuſcipientium illa ſacramenta. Nihil igitur peculiare habet hac in parte Euchariſtia. Ac proinde quorſum aduerſarij nunquam inuitant ac ſtimulant fideles ad ineundum pro mortuis coniugium, vel adeundum Confeſſionis Sacramentum pro defunctis; tantoperè autem feruet eorum ſtudium circa ſolam communionem? Manifeſtè profectò deprehenduntur, ſategiſſe pro opere operato Sacramenti Euchariſtiæ fructuoſo defunctis; & cenſuiſſe, ſicut Miſſæ ſacrificium ex opere operato, & quæcunque ſit celebrantis ſacerdotis conditio & diſpoſitio, iuuat defunctos; ita Sacramenti Euchariſtiæ perceptionem abſque reſpectu ad conditiones & ſtatum ſuſcipientis, prodeſſe defunctis, ſi in eorum commodum referatur ſuſceptio. Fruſtra igitur, cum argumento vrgentur, obtendunt opus operantis.

Perexigua hic ſatisfactio.

Iam verò vis ſatisfactoria manducationis & ſuſceptionis cibi Euchariſtici prout homini actio eſt, adeò tenuis & exigua deprehendetur, ſi rectè perſpiciatur, vt ſollicitandus videatur aduerſariorum pudor, ſi ex hac parte premantur; oſtendatúrque vix fuiſſe cur pro tantula ſatisfactione in defunctos transfundenda, vrgerent ſuperſtites ad communionem, ſi verè pro vi ſatisfactiua operi operantis reſpondente, & non pro fructu ſatisfactorio ad opus operatum pertinente, ſategiſſent. Nam iuxta receptiſſimam Doctorum ſententiam, opus catenus eſt ſatisfactorium, quatenus eſt pœnale, & exercenti operoſum; & pro ratione pœnalitatis, augetur vis operis ſatisfactiua, vt rectè aſſerunt Suares t.4. 3. p. d.37. ſ.5. num.4. & ſect.6. num.7. Henriques l 2. de pœnit c.19. num.5. Torres t.1. in 2.2. diſp.70. dub.5. Granado Controuerſ. 7. de Pœnit. tract. 12. diſp.1. num. 4. Richardus, Durandus, Paludanus, Alenſis, Maior, Adrianus, Syluester, Viguerius, quos adducunt recentiorès prædicti. Idémque tradit D. Thomas in 4. d.15. q.1. artic.5. quæſtione 1. diſertè docens, ſatisfactionem non fieri per opus bonum, niſi ſit pœnale. Idem habet S. Bonau. 2. p. eiuſdem diſtinct. art.1. quæſt.3. ad 4. ſanè ſcriptura ipſa, quoties homines impellit ad ſatisfaciendum pro peccatis, proponit illis opera pœnalia, vt liquet de Ioëlis 2. Matth.11. & 2.Cor.7. Faciunt idipſum Patres, ac nominatim Ambroſius l.ad Virg.lapſum c.8. Auguſt. c.66. Enchir. & homil. vltima ex 50. c.3. Gregor. 9. moral. cap. 17. al.às 27. Chryſoſtomus ſæpè in homiliis de pœnitentia. Fauet Tridentinum ſeſſ. 14. cap.3. vocans opera ſatisfactoria, pœnas ſatisfactorias: & docens, nos ſatisfaciendo pati & peccata præterita vendicare ac caſtigare. Clariſſimè idem traditur in Catechiſmo Romano cum agitur de ſacram. pœnit. n.74. Ad eam traiectionem ſiue manducationem, reſtringenda eſt propoſitá difficultatis diſſolutio, quia manducatio illa, verè eſt communio. Itaque aberrat à ſcopo Martinus de Roa Tract. de Purgat. c.11. cum ait, communionem laïci poſſe defunctis prodeſſe, ob laborem qui ſubeundus eſt in præparganda per confeſſionem conſcientia; & in adeunda ad communicandum Eccleſia; & in præmittenda communioni oratione; nec non in expectando ſacerdotis aduentu, ac opportuno ad communicandum tempore; & denique in agendis deuotè gratiis poſt perceptum diuinum cibum; qui omnes ſunt pij actus & ſatisfactorij, poſsúntque pro defunctis exhiberi. Aio, hunc autorem aberrare à ſcopo, quia quamuis omnes actus propoſiti ſint ſatisfactorij, & poſſint cum fructu applicari defunctis, non ſunt tamen communio; de qua ſola eſt præſens controuerſia. Communio autem conſiſtit in ſola manducatione ac proinde ſi manducatio non ſit pœnalis, carebit fructu ſatisfactiuo, nec poterit alteri applicari. Adiuncta verò manducationis, ſiue antecedant, ſiue comitentur, ſiue conſequantur; eodem modo locum habere poſſunt in communione ſpirituali quæ in templo peragatur cum ſacerdos realiter communicat, vt fert conſilium Patrum ſpiritualium. Omnia quippè illa adiuncta, æquè concurrere poſſunt ad ſpiritualem communionem abſque reali ſuſceptione Sacramenti peractam. Nihil ergo profertur peculiare ratione cuius ſuſceptio Sacramenti ex opere operantis ſit fructuoſa defunctis, contra quàm ferre videbatur euaſio quam excutimus. Quæ item eo ex capite non placet, quod totum hoc negotium reuocet ad quæſtionem de nomine extendens nomen communionis ad antecedentia & comitantia ac ſubſequentia ſumptionem, vt poſſit inhærere ſenſui præconcepto de communione fructuoſa defunctis, ſaltem ex opere operantis: cum tamen ſi non tricarentur in nominis notione, voluntaria, ſed ſolam vocis notionem legitimam adhiberent, vix haberent quo ſe tuerentur. Quare dimiſſa hac euaſione, excutiamus reliqua effugia propoſita. Et ratio eſt perſpicua, quia ſatisfactio repenſa Deo ad expungendum debitum pœnæ temporalis, ſita eſt in vltione ob violatum ius diuinum, quæ vltio manifeſtè ſonat pœnalitatem eius in quo exercetur. Fateor tamen ſatisfactionem pro culpa vel iniuria Deo illata, (qualemcunque tandem exhibere Deo poſſumus,) aliter ſe habere; nec eam vim ſatisfactiuam, eſſe in actus noſtri vtcunque ſatisfacientis pœnalitate locandam, vel augendam pro ratione pœnalitatis inſitæ tali actui. Nam actus charitatis, qui eſt ad eam ſatisfactionem aptiſſimus, minùs pœnalis eſt, quàm alij plerique deſpicatiores actus. Idque voluerunt Scotus in 4. d.15. q.1. *litera F.* & ibid. Gabriel d. 16. q. 2. *initio*, necnon Soto d. 19. q. 2. art. 1. & Ægid. 3. p. d.10. num.29. aliíque, negantes, vim actus ſatisfactiuam, eſſe admetiendam ad eius pœnalitatem. Sed nos hoc loco agimus de vi ſatisfactiua pro debito pœnæ temporalis, quod expungendum reſtat poſt ablatam maculam, & iniuriam in Deum.

Huiuſmodi ergo vis ſatisfactiua, iuſtiùs celebraretur in actibus conſtituentibus Sacramentum Pœnitentiæ, eo quod ſint valdè pœnales, quàm in manducatione Euchariſtiæ. Quantus enim labor eſt, exponere peccata apud Confeſſarium, & de eis ex intimo animi ſenſu dolere, qui ſunt actus conſtituentes Sacramentum pœnitentiæ ex parte ſuſcipientis? E contrario manducatio, vix ac ne vix quidem, pœnalis eſt. Auſim etiam, præ ea, magnæ pœnalitatis notare conſenſus connubiales. Vox enim Apoſtoli eſt, qui coniugium ineunt tribulationem carnis habituros; id eſt, interprete S.Paulino epiſtola 29. *ſub finem*, & S. Gregorio 12. moral. cap. 13. ærumnarum molem, vndecunque obſepturam & oppreſſuram miſeros coniuges. Vt non abs re Iſidorus Peluſ. l.3. epiſt. 351. eam ab Apoſtolo propoſitam tribulationem carnis expendens, vocet *coniugium, arborem ramos proferentem, cum quibus & curæ & mœrores efflore ſcunt,*

efflorescunt, ſupra omnes rhamnos & paliuros ſpinoſam, & attrectatu moleſtam. Videſis quæ in eam ſententiam protuli in opere de Martyrio p. 1. cap. 6. à num. 5. agens de ſeculi martyribus. Qui igitur has tantas coniugij ſpinas perſpicit; (& vel luſcioſus abſque difficultate perſpicit;) onus ſuper ſe tollit, cum de ineundo coniugio agit. Onus tantùm, vt autore Clemente Alexandrino 2. Strom. *ferè in fine*, ac Theodoreto l. 12. contra Græcos, Democritus & Epicurus aliique ſectas molles & laboribus ac moleſtiis vacuas profeſſi, de auerſando coniugio dogma ſanxerint. Quanto ergo iuſtius celebraretur vis ſatisfactiua conſenſuum connubialium Matrimonij Sacramentum conſtituentium, quibus homo in tot ſe aculeos ac ſpinas induit, quàm manducationis exiguarum ſpecierum, quibus Chriſti corpus occulitur, in qua vix licet aliquid laboris & pœnalitatis deprehendere per ſe loquendo, imò potiùs voluptatem?

Igitur ſi tantùm habita eſſet ratio virtutis ſatisfactiuæ affectantis vſum Sacramenti Euchariſtiæ ex opere operantis, & non potiùs virtutis ſatisfactiuæ adiunctæ eidem vſui ex opere operato, vt aduerſarij à Chriſto factum cenſuerunt, vix auſi eſſent inuitare & vrgere fideles, ad communicandum in gratiam mortuorum: Longéque præſtitiſſet, eos inuitare ad confeſſionem & matrimonium in eundem finem. Vt taceam flagellationes, cilicia, chameunias, ieiunia, aliáſque vt cum Tertulliano dicam, imbonitates; quibus vtpote valde pœnalibus expeditiùs ſubleuarentur animæ Purgatorij, ſi earum per actus ſatisfactorios iuuandarum cupido inceſſat. Cum tamen aduerſarij de his ſubſidiis in gratiam afflictiſſimarum animarum adhibendis, vix vnquam audiantur agere; iuges verò ſint ac toti in obtrudenda & perſuadenda ad eum finem communione. Eſto igitur poſſit ſatisfactio aliqua communioni adiungi, vt plurimum tamen eſt adeò exigua vt haberi pro nulla poſſit. Quod ſpectaſſe videtur S. Thomas loco allegato ſuperiùs num. 8. ex lectione 6. in c. 6. Ioannis, vbi poſt excluſum fructum communionis erga alios ex opere operato, viſus agnoſcere communionem ex opere operantis communicari poſſe iis ad quos is qui communicat, dirigit ſuam intentionem, addidit continenter; *Ex quo patet, quod laici ſumentes Euchariſtiam, pro iis qui ſunt in Purgatorio, errant.* Non videtur hæc conſequentia ſatis fundata. Potius enim inferendum videbatur, laicos dirigendo ad animas Purgatorij communionem poſſe eas iuuare. At S. Thomas præciſè ac rotundè ait, errare laicos eum fructum ſuæ communionis captantes detentis in Purgatorio. Vel ergo tantùm voluit D. Thomas laicum poſſe tentare communicare animabus illis fructum ſuæ communionis dirigendo eam ad illas per actum reflexum quamuis ſic tentando, nihil efficiat, & nullatenus illis proſit ſi aliud non interueniat germinans amaritudinem, ſimúlque ſatisfactionem: Vel certè etiamſi aliqualem fructum in ea directione agnouit, vidit tamen eſſe adeò tenuem, vt eum habuerit pro nullo. Ideóque addidit patere ex dictis errare laicos qui ſumptionem Euchariſtiæ dirigunt ad animas Purgatorij, cenſentes non leue ſubſidium ac leuamen inde illis obtingere. In quo ſanè errant, agendo de ordinaria communione, quæ non eſt pœnalis: ſecus tamen eſſet ſi communio alicui eſſet pœnalis, vt ſi angina laborans communicaret, vel palato exardeſcente in ſiti, nihilominus non ſine reniſu diuinum cibum glutiret. Aut ſi communicaret cum ea nauſea qua Goderannus miniſtrans S. Hugoni Cluniacenſi, qui hoſtiam leproſo porrexerat, ab eodem mox cum multa purulentia per vomitum in ſuppoſitas Goderanni cauas manus eiectam, generosè exſorbuit cum fœdo vomitu, tanto S. Hugonis horrore, vt diceret, putare ſe, D. Laurentium in craticula non fuiſſe atrociùs cruciatum, quàm ſuum Goderannum ſic communicando. Eodem modo communicauit Epiſcopus quidam Saliſburgenſis apud Cæſarium l. 8. initio. c. 33. Talem communionem mortuis applicare magno cum eorum fructu potuiſſet Goderannus. Ordinarias tamen communiones, ferè deficit pœnalitas, atque adeò etiam ſatisfactio.

Impetratio, qualis.

Reliqua eſt vis impetratiua eiuſdem actus, prout actus noſter eſt. Nam ſumptionem Euchariſtiæ ex opere operato non eſſe impetratoriam, inde liquet, quòd Euchariſtia quà Sacramentum eſt, non ad impetrandum, ſed ad ſanctificandum addicitur. Eſto interponi à nobis poſſit ad exorandum Deum, & conſequenda varia beneficia obiectu Chriſti in eo Sacramento contenti, Deo fidenter oblati ad ſecuriùs impetrandum. Nihilominus enim ea vis impetrandi, germen eſt actus noſtri quo Chriſtum offerimus, non ipſius Chriſti quem ad id offerimus. Competétque actui noſtro eadem per Chriſtum impetrandi proprietas, ſi extra communionem homo ad ſacrum altare venerabundus Chriſtum ibi latentem Deo offerat; Vel ſi Chriſtum in propria ſpecie ſpectatum, exhibeat Deo ad impetrandum quod petit. Non eſt igitur hoc loco ſermo de morali facultate, ſiue proprietate impetrandi, conſerta ſumptioni Euchariſtiæ ex opere operato, ſed prout eſt germen ſumptionis, quatenus ipſa ſumptio eſt actus noſter bonus & ſupernaturalis, cuiuſmodi actus omnes, pollent impetrandi facultate, ex receptiſſima doctrina in tractatione de bonis operibus ac merito. Vbi tamen monſtratur, vim hanc impetrandi, non eſſe ſemper formalem & directam, qualis in oratione cernitur; ſed ſi deſit actus reflexus imperans aut dirigens actum bonum ab oratione diſtinctum ad impetrandum, vis impetratiua actus illius boni, non erit niſi obiectiua. Id eſt, actus ille afficiens hominem, tametſi nihil de impetrando eius intuitu cogitantem, mouere poterit Deum, vt intuitu boni operis quod elicuit, ſuppeditet illi homini beneficia quibus eget, eúmve nouis donis ac cœleſtibus opibus cumulet, prout diuinæ beneuolentiæ propenſio tulerit.

Hinc eruendum eſt, quàm tenue ſubſidium animabus Purgatorij exhibeatur in manducatione cibi Euchariſtici, prout eſt impetratoria in ratione actus noſtri. Nam fructus ille impetrationis pro his animabus, non adiungitur manducationi niſi interueniat ſpecialis relatio vel volitio communicantis, qua ſuam manducationem dirigat in eum finem. Nemo enim alteri ſpeciale quicquam impetrat per actum ſuum, niſi referat illum ad commodum extranei quem ſuapte natura non ſpectabat; quia hæc eſt impetratio formalis, non autem illa quam vocaui obiectiuam, quæ nihil determinatè alteri depoſcit, ſed tota determinatio boni ob eam conferendi, eſt penes Deum. Si igitur ineatur conſilium de exequendo bono aliquo opere noſtro, quod per extrinſecam ordinationem noſtram referatur ad impetrandam ſubleuationem animabus Purgatorij, optimè fiet, ſi ad id deligatur actus omnium præſtantiſſimus, nempe actus charitatis in Deum, defæcatiſſimus atque puriſſimus. Is enim actus, omnium maximè eſt Deo acceptus, & pollebit vberrima vi impetrandi refrigerium his animabus; ſi per voluntatem operantis eò referatur. Longè igitur ſatius eſſet, hortari fideles ad hanc

praxim

praxim ſubleuandi defunctos per amorem Dei ſuper omnia, quàm per communionem; quæ nec tam frequens eſſe poteſt quàm amor ſuper omnia; nec tam expedita, cum ad ſummum ſemel in die in Eccleſia peragi poſſit, nec niſi adhibito Sacerdote: ſemper autem, ac vbiuis, & abſque arbitro vel miniſtro, in promptu homini ſit amare Deum. Deinde oratio longè accommodatior eſt ad impetrandum, quàm quiuis alius actus noſter ad impetrandum directus: ita vt licet alia virtutum opera impetrationem promoueant, quod ſpectarunt Patres qui dixerunt ieiunium & eleemoſynam eſſe alas orationis, tamen propria impetratio in ſola oratione radicetur, ſitque eius propria & peculiaris proprietas, vt Suares rectè cenſuit l. 1. de orat. c. 23. num. 1. Vt quid ergo ſi animæ Purgatorij per impetrationem iuuandæ ſint, adhibeatur ſumptio Euchariſtiæ, interuentu orationis, ſine voluntatis orationem ad id imperantis (quo ipſo rationem habet orationis;) & non potiùs abſque tot ambagibus, rectâ aſſumatur oratio, & ad eam inuitentur fideles, non autem ad communionem?

Oratio prout præciſè impetratoria, tenue mortuorum ſubſidium.

Quanquam ne ſi ipſa quidem oratio ad hunc finem adhibeatur, tametſi eſt formaliſſimè & connaturaliſſimè impetratoria, multum præſidij in eo animarum Purgatorij ſubſidio ſtatuendum erit, præciſè prout oratio eſt impetratoria. Quod addo, quia oratio multum poteſt leuare defunctos, prout eſt ſatisfactoria. Siue enim orationem mentalem, ſiue vocalem attendamus, vtraque eſt pœnalis: quippe ſita in eleuatione mentis ad Deum, quam abſque ſenſuum aliò auertentium obſiſtentia, atque adeò abſque moleſtia, etiam corpus fatigante, exercere non licet. Itaque ſenſus Eccleſiæ, congruenter ad pleraſque Scripturas, orationem numerat inter ſatisfactoria, vt Suares notauit l. 1. de orat. cap. 22. num. 7. Eatenus ergo oratio adhiberi optimè poteſt ad ſubleuandos defunctos. At præciſè prout eſt impetratoria, non niſi per anfractus iuuare defunctos poteſt; nimirum interpellando diuinam bonitatem, vt prouideat viatores ad ſatisfaciendum idoneos, qui ſuis, vt ſic dicam, impenſis, diſſoluant debita defunctorum, cedendo eis fructu ſatisfactorio operum ſuorum: vel ſi qui ſunt alij tales modi, indirectè iuuandi defunctos. Vt autem directè oratio exoret defunctis gratuitam pœnæ remiſſionem, pugnat cum diuinæ iuſtitiæ legibus: ac proinde quicquid vulgus exiſtimet, oratio prout præciſè impetratoria, & nullam aliunde habens adiunctam vim ſatisfactiuam, inutilis eſt defunctis: Quia ſicut homo, obſiſtentibus diuinæ iuſtitiæ legibus, non poteſt ſibi impetrare gratuitam remiſſionem pœnæ temporalis quam pro peccatis admiſſis debet; ſed adhibenda neceſſariò eſt ſolutio, ſaltem per amicos; ita multo minùs poteſt alteri impetrare immediatè, gratuitam illam laxationem debiti: nec is eſt modus quo oratio fuſa à viatoribus iuuat defunctos, vt rectè Gabriel in 4. d. 16. q. 2. art. 3. dub. 8. Suares t. 4. 3. p. d. 48. ſ. 5. num 5. & Ioannes Sanches d. 16. ſelecta num. 12. & 13. adducens D. Thomam, D. Bonauenturam & Sotum.

Si igitur oratio, quæ formaliſſimè & directiſſimè eſt impetratoria, tam parum defunctis commodat præciſè prout eſt impetratoria; quàm exile erit leuamen quod defunctis præſtabitur interuentu manducationis, prout actus noſtri ad aliquid illis impetrandum directi per actum voluntatis quo quis eligit ex eo fine manducare? Ea quippe electio, non eſt propriè oratio: atque adeò vis impetrandi, eſt ei velut extranea, æquè ac manducationi. Ac proinde vtraque prout præciſè impetratoria, non multùm conferet ad defunctorum ſubleuationem.

In numero 42. deleantur ſequentia. [Quamuis autem verum eſſet, aliquam earum excuſationum obduci nonnullo colore veritatis; v. g. etiamſi verum eſt, communionem in ratione actus noſtri poſſe applicari defunctis, transfuſo in eos illo aliquali fructu ſatisfactorio quo pollet; Tamen ne impingamus in hallucinationem in quam alios prolapſos videmus, gliſcatque abuſio exiſtimantium communionem prodeſſe mortuis ex opere operato, quod eſt planè falſum; præſtare videtur, perexiguum illud leuamen quod ex communione ſecundùm opus operantis ſpectata obuenire defunctis poſſet, alio aliquo vtiliore & errori non patente ſubſidio commutare; & ſimpliciter negare communionem laicorum prodeſſe mortuis; vt vidimus factum à D. Thoma, negante communionem, ſiue Euchariſtiam vt Sacramentum, prodeſſe defunctis; & contrarium laicorum vſum aut ſenſum, vocantis errorem.]

In numero 56. deleantur hæc ſequentia verba. [Secunda nihilo fortior eſt, eóque liberaliùs repudiari debet quod eam pietatis laruam præfert, quam Heretici propè omnes ſuis blaſphemiis ſemper obduxerunt. Valentinus, Marcion, Manichæus, ſpecie honoris Chriſto exhibendi ne noſtris ſordibus inquinaretur, ſolam Chriſto humanæ carnis phantaſiam conceſſerunt, abrogata humanitatis veritate, vt S. Epiphanius hær. 77. & Tertullianus l. de carne Chriſti referunt & deteſtantur. Arriani ſpecie honoris exhibendi Æterno Patri, ac ne ei ſpurcitias humanæ generationis illinerent, Verbum Dei à Patre genitum negabant. *Ad impia profeſſionis ſuæ vſurpationem,* ait S. Hilarius l. 2. de Trinit. *magnificentiam Dei Patris, non religionis fide, ſed arte impietatis extollunt, vt dum incorruptibilia omnia eſſe naturæ eius edifferunt, degeneris infirmioriſque naturæ vnigenitum Deum per exceptionem comparationis affirment.* Idem libro in Conſtantium, hoc eſſe ait, *noctem illuminare lucem, & pietatem impiè mentiri.* Neſtorius, Chriſti in duas perſonas diuiſioni, obtendebat Dei gloriam, cui timebat, ſi Deum bimeſtrem aut trimeſtrem liceret dicere. Itaque diuino honori in ſpeciem velificabatur per blaſphemiam. Caluinum l. 4. inſtitut. cap. 17. §. 32. hanc in peccatis excuſationem excuſare, item Vermilium, Bezam, & reliquos haræ Caluinianæ ſubulcos, ſuo non niſi imaginario & figurali in Euchariſtia Chriſto, prætexere dedecora, quibus alioqui inquinanda eſſet Chriſti maieſtas, teſtantur Sanctesius repetit. 5. de Euchar. cap. 3. & Bellarminus l. 3. de Euchar. cap. 10. nec aliter grunnire Vbiquetarios, vt errorem ſuum ſtabiliant, ſcribit Gregorius de Valentia l. contra eoſdem 4. cap. 1. In ſumma, omnibus ſemper erronibus id proprium ac perpetuum fuiſſe, vt diuinum honorem nequitiæ ſuæ prætexerent, & irrationabile obſequium blaſphemantes exhiberent, idque præcauentem Apoſtolum monuiſſe fideles, vt rationabile obſequium offerent Deo, autor eſt Petrus Chryſologus ſerm. 109. *in fine,* Nec aliter de hæreticis S. Gregorius 12. mor. cap. 14. *Sæpè* (inquit) *hæretici dum quaſi venerantur Deum, eius myſteriis contradicunt, & humilitatem putant, ſi veritatem denegant. Sunt námque nonnulli qui Deo ſe iniuriam irrogare exiſtimant, ſi eum veram carnem aſſumpſiſſe fateantur, aut ſi hunc veraciter pro nobis in carne mori potuiſſe crediderint. Cúmque Deo quaſi plus honoris conantur tribuere, coguntur laudes veræ bonitatis illius negare. Quid enim ei eſt in charitatis ſuæ laude*

potentius, quam vt illa ſibi pro nobis digna ad ſuſceptionem aſſumptione faceret, quæ ei videntur indigna? Sancta autem Eccleſia veram carnem veram mortem illius confitetur. Sed hæc dicens, ab hæreticis irrogare Deo contumeliam creditur. Vnde nunc dicitur, & imitaris linguam blaſphemantium.

[Vides quam meritò dixerim, rationem admittendæ communionis ex opere operato fructuoſæ defunctis, ductam ex maiore Chriſti honore & huius Sacramenti venerabilitate, redolere genium hæreticorum, eóque fidentiùs repudiandam eſſe.]

In numero 57. *ſubſtitui poſſunt hæc vel ſimilia verba.* [Secunda nihilo fortior eſt, Deus enim, & venerabilitas ſacramenti ex veris eius fructibus, non ex fictitiis deſumenda eſt, non ſanè parum.]

Numero 58. *in fine addantur hæc, aut ſimilia verba.* [Demum explicetur, in quo ſenſu Defunctis fructuoſa eſſe poſſit ſacra communio.]

CORRECTIO
EROTEMATVM
De bonis & malis libris.

PAg.5. *Dele* [Admoniſſe Indici extremam manum viſus eſt Clemens VIII. quo Pontifice dilatatæ admodùm ſunt Indicis fimbriæ; tametſi arctè, & anguſtè id tunc factum videri debeat, præ poſterioribus temporibus.] *Hæc vel ſimilia verba addantur.* (Clemens VIII. eidem Indici extremam manum admouit.)

*Pag.*8. *Dele illa verba.* [Sed quia ita fert eorum fatum confixioni patentes.]

*Pag.*135.*in* §.[Eidem S.Cyrillo] *Deleantur illa verba impoſita S.Cyrillo.* [quoad diuinitatem.] *A n.*501. *vſque ad num.*509. *deleantur omnia, quæ pertinent ad damnationem libri Authore inaudito quæ ſunt.* [Damnari aliquem inauditum, ſumma iniuſtitia eſt, ſiquidem audiri poſſit, & noxa non ſit adeò explorata & euidens, vt neceſſitatem diſcuſſionis excludat, periculum verò ſit in mora. Cur has limitationes adhibeam, non eſt obſcurum. Si enim libri autor iam obierit, non eſt quòd eius ſenſus exquiratur & audiri debeat priuſquam feriatur. Si item errores, quibus liber apertè ſordet, iam ſint citra ambiguitatem damnati; ita vt autor, ob anteriorem damnationem eorundem errorum habeatur contumax, non eſt, quòd putetur neceſſaria damnando monitio, quæ tantùm pertinet ad vitandum iudicij errorem, ex non ſatis perſpecta autoris mente, vt ſatis apertè colligitur ex Gelaſio *in Commonitorio ad Fauſtum magiſtrum*; & disertè docet Durandus Leodienſis *epiſtola ad Henricum Regem Francorum contra Berengarium.* Idque præſertim valebit, ſi cùm non ſit ambiguus libri næuus confixione dignus, periculum tamen ſit, ne procraſtinatione creetur damnum, dum autor conſulitur. In alia materia S. Leo IX. in Synodo, Gregorium Vercellenſem tametſi abſentem & inauditum, ob grauiſſima crimina, de quibus compertus erat, excommunicauit, atque damnauit, vt ſcribit Hermannus, & ex eo Baronius *anno* 1051. *n.*1.

At his ſepoſitis, ſumma, (vt dixi,) iniuſtitia eſt, & omnibus iuribus repugnans, damnare aliquem inauditum. Quod hæc res magni omninò ſit momenti, illuſtranda eſſet prolato circa eam ſenſu, ac conſenſu gentium omnium, Ethnicorum, Hebræorum, Chriſtianorum: niſi id iam preſtitiſſem integra lucubratione, cui titulus, *Gemitus columbæ de iudiciis ſæculi*; quæ hîc iterare non videtur operæ pretium: ſed generatim ſufficit ſtatuere, damnationem inauditi extra infrequentiſſimos euentus, qui per accidens aliquando contrarium vſum admitti ſinunt, paſſim proſcribi à doctoribus quibuſcumque tanquam pugnantem cum lege diuina ſcripta, & naturali, aut cum iure gentium deriuato ex principiis iuris naturalis, & in illis fundato. Nicodemus certè *Ioan.*7. cùm Iudæi inconditè, & tumultuosè in Chriſtum furerent, & eius inauditi damnationem vrgerent, negauit legi Iudæorum conſentaneum eſſe, ſic iudicare. Varij Summi Pontifices, quos eâdem lucubratione ſigillatim appendo, damnationem inauditi inter iudiciorum ſummas & maximè auerſandas abuſiones recenſent. Idem tradunt varia Concilia eodem Opere annumerata. Quòd verò ad Patres attinet, res eſt explorata, conclamari paſſim ab eis in damnationem inauditorum. Videndi præſertim, qui cauſam Sancti Athanaſij aduersùs Conſtantium ſuſceperunt; quos inter, validiſſimè id proſequitur S.Lucifer Calaritanus. Sed & Theodoretus omninò multis epiſtolis, multus eſt in vrgenda iniuſtitia, quæ damnatione inauditi admittitur. Quod enim ſe grauatum iudicio Epheſino contra inauditum lato, (vt ipſe quidem contendebat,) expoſtularet; creber ac fortis eſt in exagitatione illius iniuſtitiæ; quam etiam D. Chryſoſtomus *epiſtola* 1. *ad Innocentium Romanum Pontificem*, vltrà Sauromatas, & glacialem Oceanum ablegat, conteſtans neminem vnquam Gentilium, quantumuis Barbarorum, de quopiam inaudito iudicaſſe. Denique Iuris vtriúſque Periti, citationem rei, & eius auditionem, ſubſtantialem eſſe iudicio agnoſcunt: ac proinde, per ſe loquendo, ſemper eſſe præmittendam decernunt pronuntiationi de reo, & impacta ei accuſatione. Cùm igitur reo hæc admonitio ſit ſubſtantialis & intrinſeca iudicio, non eſt cur à iudicio de libris exulare debeat; niſi (ſi, vt præmiſi,) errores citra omnem ambiguitatem iam damnatos contineant; nec ſit dubia; ſed explorata mens autoris; in quo euentu anterior damnatio poteſt monitionis, & citationis locum tenere. Sicut DD.Canonum tradunt, excommunicationem à iure, non egere monitione præuia, eo quòd legis violatæ mutus clamor, ſatis ſupérque interpellarit criminoſum. In re igitur noſtra extra euentum propoſitum, libri author priuſquàm ſuffigatur, audiendus eſt, & in quo eius doctrina diſpliceat, admonendus.

Neque tamen volo, quæ dixi, obſtare impeditioni malorum quæ ex libri reprobi libera per quoſcunque tractatione poſſent exiſtere, dum cauſa proſcribendi libri agitatur. Si enim inſit libro quod meritò reprehenſioni pateat, vel etiam iuſtæ nec planè leui ſuſpicioni, conſultum planè fuerit, vel etiam neceſſarium, obſtare principiis, & libri, (vt ita dicam,) curſum impedire, donec adhibita ſententia definitiua, planè liqueat vel de libri nitore, vel de inquinatione periculoſa. Simile eſt quòd circa noxiorum perſonas præſtari videmus in omni benè conſtituto tribunali. Ex quo enim reus, inſimulatus eſt ſceleris, priuſquàm compertus eius habeatur; & letho, alteríve graui ſupplicio adiudicetur, vel labis purus pronuncietur; perſona capitur & loco tuto conſtituitur, idque ſine eius iniuria, ne ad iudicij inſtituendi horrorem diffugiat, & poſtmodùm ſceleris ritè conuicta, pœnas commeritas malè declinet: Exoluenda & innocens vitæ declaranda, ſi cauſa diſcuſſa, talis appareat. Idem igitur de libro dico, proportione ſeruata, ac proinde quæ adducebam de non damnando opere priuſquàm audiantur quæ pro ſe allegare

poteſt

poteſt autor, ſpectant damnationem definitiuam.

Quia verò perinde eſt non admonere, ac generatim tantum denunciare, eſſe in libro aliquid, quod diſpliceat, nihil determinatè deſignando, propter quod liber improbetur, idcircò neceſſarium eſt ſignificare diſtinctè, & determinatè, quid ſit illud, quod reprehenſioni pateat. Rem à ſimili in negotio non admodùm abiuncto, ſubiicio ob oculos, nec eſt euentus confictus.

Non nemo certè cenſuit barbaram, & tyrannicæ affinem, illam agendi rationem, iis tantùm probandam, apud quos Heterarchia degenerauit in Heterarchiam; nimirum, vt quos falsò, & per calumniam vellent opprimere, dicerent, certis grauari accuſationibus, quæ tamen ipſis reis detegi nequeant, ne criminatores deprehendant. Qua calumniandi, (non enim regendi,) impotentia, nihil truculentius, vel iniuſtius fingere liceat. Meritóque eum de ea eſt auditum, viri ſapientiſſimi, & grauiſſimi, ita cohorruerunt: vt eum naturæ lumine pugnantem, belluinam, tyrannicam pronunciauerint. Nihil ſanè poſſit, vel calumniatoribus accidere opportunius, vel impotentis iræ præfecto commodiùs ad explendam perdendi eum quem exoſum habuerit, libidinem quàm ſi barbara illa agendi ratio teneatur, & generatim tantùm ſignificetur, eſſe grauia quædam, quorum quis ſit inſimulatus, & quorum cauſa vexationem ſuſtineat; non tamen poſſe aperiri quæ illa ſint, ne qui noxium detulere deprehendantur à crimino ſo. Cedo quàm optimum, quàm irreprehenſibilem, & ſanctum voles hominem; nego poſſe illum aduersùs hanc agendi rationem tegere innocentiam. Quis enim excuſet, aut purget, quod neſcit? Quos verò maledicentiæ ſuæ limites ponet calumniator, cui ſecuritatem præſtat ea indigniſſima agendi ratio?

Hæc obiter contra Heterarchiam propoſitam ſunt commemorata, vt appareat, quanto iure hic ipſe modus agendi, in ea quam agitamus cauſa, improbetur; & quàm meritò depoſcamus, vt autor cuius liber damnandus eſt, audiat quorſum damnetur. Et ita planè poſtulat præter iuſtitiam, charitas, quæ ſpectare debet fratris ab errore liberationem, & curationem. Quomodo autem admonebitur curatio, ſi morbus lateat? Vel quomodò dedocebitur quis errorem quem neſcit? Plus ſatis liquet, creſcere hinc poſſe licentiam feriendi innoxios, ſi aliqui inuenirentur cenſores minùs integri: & quantumuis labis puros ſtatuamus eſſe cenſores, hauddubiè obſtricti ad ſeruandum quod poſcimus, fient magis attenti ad pronunciandum de aliis. Nam quia conſtabit quas ob cauſas liber notatus, & autor damnatus ſit, viri docti, & æſtu inconditorum affectuum liberi, iudicarent de iudicibus, ſi quid præter ius fáſque admitti ab eis contingeret. Qui igitur exponere tenuerent quorſum librum damnarent, impunitatem cenſerentur captare, vt prærogatiua muneris, iure damnaſſe videantur: dum autem quorſum damnent non prodant, à iuſta peritorum reprehenſione immunes abeant; quo nihil dici poteſt incongruentius, remotiúſque ab æquitate.

Nec ſufficit, ipſos inter ſe cenſores, aut iudices; cauſam damnationis proponere, ſed ipſi quoque authori, cuius liber damnatur, patefacienda eſt; ſicut in iudicio iuſto, non ſolis iudicibus liquet, quam ob cauſam criminoſus patibulo addicatur, ſed ipſi etiam reo exponitur cauſa damnationis, & mortis irrogandæ. Quinimò vt punitionis illatæ fructus debitus extaret, videretque populus quid in aliis plecteretur, quid ipſe vitare deberet, palàm proſtare cauſam damnationis, etiam inter Ethnicos, receptum vſu fuit iam olim, ſic enim titulus damnandis adhibeatur, qui cauſam ſupplicij exprimeret. Dico in hanc rem omnino multa, citata tractatione de iudiciis ſæculi. Videſis etiam Baronium *ad martyrol. Rom. 20. Ianuarij* Gretſerum *lib. 1. de Cruce c. 27.* & Maloniam *ad c. 6. Palæoti de ſacra ſindone, num. 4.* qui conſiderant hoc vſu receptum eſſe, vt conſtaret, iudices non ſuopte nutu, ſed adactos à rei iniquitate, pœnam irrogaſſe. Eámque ipſam ob cauſam Deus in extremo iudicio non celabit damnatos damnationis ſuæ cauſam, ſed liber ſcriptus proferetur, in quo totum continetur, vnde mundus iudicetur. Idem ergo, vt notat Cardin. Tuſch. *litera D. concluſ. 803. num. 2.* & *litera M. concluſ. 403. num. 2.* æquum eſt ſeruari ab omnibus æquis iudicibus in quacumque demum damnatione; ac proinde etiam in libri ſuffixione, quæ ſimul eſt autoris damnatio. Alioqui quis fructus manabit ad alios ex libri damnatione? Quomodo diſcent, quam doctrinam probent, quam improbent iudices? Sanè non ita pridem, cùm libri Michaëlis Baij, damnati ſunt per Pium V. & Gregorium XIII. exhibitæ ſunt authori, propoſitiones nouem ſupra ſeptuaginta, quæ improbabantur. Idem quoad libros Lutheri ſeruarat Leo X. *in Extrauag. Exurge Domine*, excerpens 40. & vnum articulos, ex Lutheri libris. Item Conc. Conſtantienſe *ſeſſ. 8* recenſens articulos 45. ex libris Vvicleſi, & triginta ex libris Huſſi, & idem fecere alij plerique Pontifices.

Non poteſt in contrarium obtendi illud Senecæ *epiſt. 94.* [Non probo, quòd Platonis legibus adiecta principia ſunt; legem enim breuem eſſe oportet, quò faciliùs ab imperitis teneatur; velut emiſſa diuinitus vox ſit, iubeat, non diſputet. Nihil videtur mihi frigidius, nihil ineptius, quàm lex cum prologo. Mone, dic quamdiu me velis feciſſe. Non diſco, ſed pareo.] Et hac in parte diſſentire ſe à Poſſidonio, profitetur Seneca, quòd Poſſidonius leges non tantùm imperare vellet, ſed & docere.

Hoc nego poſſe contra ea obtendi, quæ de prodenda damnationis cauſa præmiſimus: quaſi quia legis non eſt diſputare, & cauſas cur feratur aſſignare, poſſit quoque damnationis cauſa prætermitti; eſt enim longe diſpar ratio, legis, & damnationis. Lex voluntatem principis edicit, & quid iuris deinceps ſit futurum proponit; qua in parte plerumque eſt pro ratione voluntas. Et vt ratio non deeſſet, ſæpè par eſt eam premi, tum quòd ita poſcat publicum bonum, tum quòd plerique eam non ſatis perſuaderent, aut idoneam agnoſcerent. At ſententia damnans, infert pœnam præter propenſionem, & voluntatem iudicis, ob patratum à reo crimen; ac proinde neceſſarium eſt, vt extortæ pœnæ cauſam contineat, eamque ipſimet reo patefaciat.

Haudquaquam porrò ſatis eſſe debet æquis cenſoribus, cauſam damnandi operis patefeciſſe ſed tempus, ac facultatem ad purgationem, (ſi fortè ſuppetat,) autori negare non debent. Perinde enim eſſet, indicta cauſa, & inauditum damnari, ac non data purgandi ſui facultate, notare. Sanè S. Damaſus *epiſt. 4.* quæ eſt ad Stephanum Mauritaniæ Archiepiſcopum, & Africana Concilia, tradens legitimam rationem inſtituendi Eccleſiaſtici iudicij inducias congruentes ad purgandum, vel defendendum, reo eſſe concedendas, decernit; & probat ex ſecularibus iudiciis, in quibus ex legum præſcripto, ea forma ſeruatur. Grauis S. Ambroſij ſententia, huc bellè cadit *epiſtola 19. in fine.* [Difficile quidem imburi animi infidelitatis venenis, abolere poſſunt impietatis ſuæ glutinum; ſi tamen in iis virus infauſtum inoleuerit. Nec facilè iis credendum putes. Nerui enim ſunt, &

quidam artus ſapientiæ, non temerè credere, maximè in cauſa fidei, quæ ratò perfecta eſt in hominibus. Tamen ſi quis eſt, qui licet ſuſpectæ ſit infirmitatis, & nutantis affectus, purgare habitam ſe opinionem velit, permitte, vt ſatisfeciſſe ſe putet: indulge aliquantulum. Cuius enim excluditur ſatisfactio, aueritur animus: nam etiam medendi periti, cùm vident notas ægritudines, vt ipſi appellant, medicinam quidem non adhibent, ſed tamen medicinæ tempus expectant, nec deſerunt inualidum, ſed lenioribus verbis, aut quibus poſſunt palpant delinimentis; ne aut intermiſſa ægritudo deſperatione animi graueſcat, aut crudior medicinam reſpuat, eo quòd ad maturitatem peruenire nequeat. ſi indigeſtè inſolens rerum huiuſmodi, medicas habeat manus; ſiquidem, & pomum cùm immaturum exagitatur, citò deperit.]

Optimè item huc faciunt illa Alphonſi Toſtati *in præfatione primæ partis defenſorij*, cùm aduerſarij defenſionis facultatem ei præcludi curarent. [Ecce, (inquit,) quanta iniquitas, en quanta diuini ac humani iuris confuſio; en ipſius naturæ iura violata, vt conſtituto iuſtitiæ Tribunali, ipſi reo defenſionum copia denegetur, quam tamen ſæpè clamoſis, & opportunis, atque importunis vocibus, teſte, (vt ita dicam,) tota Eccleſia, expopoſcerat. In quo etſi iniuſtiſſimè, aſtutè tamen ipſa iniquitas procedebat. Præteritorum namque ſibi conſcia, ipſa æmulorum prauitas ſperabat, indubiè omnes ſuas tendiculas deſtruendas: omniáque non ſibi compacta molimina leui conceſſione dirui, nec ad deſtinatam conceptionem eſſe poſſibile perueniri, ſi defenſionum copia publicè præſtaretur. Licèt ergo apertiſſima iniquitas, denegans, quod ipſa æquiſſima iura naturæ, etiam damnatiſſimis omnium hominum, etiam in notorio crimine benignè concedunt, inciteumfuſæ multitudinis conſpectu erubuit; tamen nihilominus denegauit.]

Et in fine numeri 508. ponantur hæc vel ſimilia verba. (Alia tamen eſt ratio librorum; qui cum duplici titulo vetari ſoleant, ſcilicet per modum medicinæ ad auertendum fidelibus malum, quod ex eorum lectione haurire poſſent & per modum pœnæ, vt author qui peccat in abuſu doctrinæ, in eodem genere puniatur, ſæpè Authores immeritò conqueruntur, dum minimè auditi condemnantur; hoc enim iis certè deberetur ſi ageretur cauſa contrà illos vt reos: Verùm vbi per librorum prohibitionem, bono fidelium conſulitur, etiamſi aliqua inde nota in ipſos deriuetur indirectè, monitio illa neceſſaria non eſt.)

Pag. 249. Dele ſequentia. [Tum vt occurreretur difficultati, quæ opus quoddam noſtrum aliquando grauabit, ob approbatum in eo opere illud *Martyrium*, quod Euſebius *miſericordia* appellauit. Concitatus eſt in id opus quiſpiam, cauſatus nouitatem ſententiæ.]

Pag. 293. Dele ſequentia. [Michaëlis Rabardæi opuſculum aduerſùs Optatum Gallum, damnatum eſt *propter multas & manifeſtas hæreſes*, vt erat in ſyngrapha criminatoria, inimici ſimul & vltoris, qui quamuis calamum contra Sedem Apoſtolicam ſtrinxiſſet, quod tamen contra Rabardæum ageret, à teſtimonio non eſt repulſus. Earum multarum & manifeſtarum hæreſum, quæ teterrima, & cenſoribus immedicabilis viſa eſt, ea fuit, quòd ſub libri finem dubitaſſet Rabardæus, an Salomon eſſet Scriptor Canonicus, vt collegere cenſores ex illis Rabardæi verbis, *Salomon opinor, Scriptor Canonicus*. Vir doctiſſimus, quod abſque ſtupore non refero, hoc cenſorum iudicium firmauit; & cùm inſtarem, eum modum loquendi, eſſe potiùs maximè aſſeuerantis, ſurdo cecini. Hac ſanè ratione S. Paulus cùm dixit, *Puto autem quòd & ego ſpiritum Dei habeam*, dicendus eſſet dubitaſſe, an Chriſtus in eo loqueretur. Nec diſſimiliter qui diceret, *Sole lucente, opinor dies eſt*, cenſendus eſſet dubitare an dies ſit lucente Sole, cùm tamen ea loquendi ratio, potiùs ferat firmitatem aſſertionis. Atque ſit hoc quoque exemplum tricationis in cenſendo. Nam quicquid ſit de aliis capitibus ob quælibet ille & accuſationi & damnationi patere potuerit, (qua de re meum non eſt agere,) ex eo tamen capite quod Autor opinari ſe dixiſſet, Salomonem eſſe ſcriptorem Canonicum, innoxius fuit; nec niſi tricando accuſari potuit.]

Pag. 294. Dele ſequentia. [Placet non omittere paradigma huiuſmodi ineptarum cenſurarum, in quo condendo ingenium his ipſis diebus exercuit vir eruditiſſimus, & Catholiciſſimus. Monſtrauit enim eadem configendi, & circa Catholicorum ſcripta tricandi licentia, fas fore Symbolum ipſum Apoſtolorum, fidei noſtræ regulam configere. Notauerat ille quidem, ad cuiuſuis articuli cenſuram, in margine, loca varia cenſurarum ſimilium aduerſùs libros ſcriptorum Catholicorum inflictarum, ad quarum ipſe ad amuſſim, Articuli Symboli cenſuram conformaſſet: ſed quod libri illi non ſint ad manum, & petierit memoria eorum cum ſonitu, non eſt, quod ἀ... illum adſcribamus. Cenſura Symboli ad inſtar prurigin oſarum illarum cenſurarum confecta, ſic habet.]

Et adde hæc vel ſimilia verba: (Plura poſſem afferre exempla huiuſmodi ineptarum Cenſurarum, ſed ea libens omitto.)

Ibidem à n. 516. Dele ſequentia verba.

Articvlvs I.

Credo in Deum Patrem omnipotentem, creatorem cæli, & terræ.

[Primus iſte articulus, ſi intelligatur quaſi ſolus Pater ſit Deus, & omnipotens, & creator; Filius autem, & Spiritus ſanctus ſolùm creaturæ ſint, ideóque nec Filius verè, ac ſubſtantialiter dici poſſit Deus, & omnipotens, & creator, ſimiliterque Spiritus ſanctus; propoſitio eſt impia, blaſphema, indiuiduæ Trinitatis deſtructiua, & pridem in Sacro & Oecumenico Nicæno Concilio trecentorum decem & octo Epiſcoporum, aduerſùs Arrij impietatem, damnata. Quatenus autem ſoli Patri creationem attribuit, noua eſt, temeraria, erronea, contra communem Eccleſiæ, Patrum, ac Theologorum omnium ſenſum probata; cùm hactenus receptum ſit tanquam inuiolabile decretum, omnes Trinitatis actiones ad extra, eſſe indiuiſibiliter toti Trinitati communes.

Articvlvs II.

Et in Ieſum Chriſtum, Filium eius vnicum, Dominum noſtrum.

Tota hæc propoſitio captioſa eſt, & fallax. Primò in quantum omittit, Ieſum Chriſtum, Filium eſſe naturalem, & conſubſtantialem Patri. Sic enim periculoſa eſt, & doctrinam inducit hæreticam, ſæpiùs ab Eccleſia in Conciliis Nicæno, Epheſino, & Francofordienſi, præſente Carolo Magno damnatam. Secundò ratione particulæ *vnicum*, omiſſa præſertim voce *conſubſtantialis*, aut *naturalis*. Sic enim quatenus propoſitio etiam extenditur ad filios adoptiuos, de quibus ipſe Dominus *Pſalm.* 81. ait. *Ego dixi, Dij eſtis*,

eſtis, & filij Excelſi omnes, & Apoſtolus ad Rom. 8. *Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei, Et ſi autem filij, & heredes; heredes quidem Dei, coheredes autem Chriſti*, falſa eſt, piarum aurium offenſiua, & iuſtis omnibus, ac Sanctis iniurioſa. Tertiò quatenus *eſſe Dominum*, quod indiuiſa proprietate tribus diuinis perſonis æqualiter conuenit, ſoli filio attribuit; obliquè inſinuans vnicam eſſe diuinam perſonam, quæ modò Patris, modò Filij, modò Spiritus ſancti appellatione ſignificetur. Hoc iam pridem aduersùs Sabellium, vniuerſa Eccleſia, tanquam impium, atque hæreticum damnauit.

ARTICVLVS III.

Qui conceptus eſt de Spiritu ſancto, natus ex MARIA virgine.

Tota hæc propoſitio æquiuocatione laborat, quæ inducere poteſt in hæreſim, propter ambiguas particulas *de*, & *ex*. Et quia ordinariè *de* habitudinem importat principij componentis; iuxta quam innuitur Dominum noſtrum de ſubſtantia Spiritus ſancti factum eſſe, & ita Spiritum ſanctum verè dici poſſe Patrem Chriſti; ideò propoſitio in hoc ſenſu falſa eſt, ſcandaloſa, hæretica, & diuinarum originum confuſionem, atque euerſionem, inducens. Similiter quoniam tam particula *de*, quàm particula *ex*, conſueto more loquendi, habitudinem prioris, & poſterioris includit, & eatenus inſinuare videtur, Chriſtum poſteriorem eſſe Spiritu ſancto, & ante Mariam non fuiſſe; quod pridem aduersùs Neſtorium, tanquam falſum, & hæreticum, damnatum eſt; ideò propoſitio hoc ſenſu intellecta, hæretica eſt. Denique ſi ita Chriſtus dicitur natus ex Maria virgine, vt quicquid in Chriſto eſt, ex ea natum ſtatuatur, quaſi Beata Virgo etiam verè dici poſſit *Mater diuinitatis*, in hoc ſenſu propoſitio falſa, atque hæretica eſt, & in conſequentia, valdè pericoloſa.

ARTICVLVS IV.

Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.

Hæc propoſitio ambigua eſt, & aliquo ſenſu hæretica. Nam cùm propriè in cæteris rebus, actiones, & paſſiones ſint ſuppoſitorum, vt etiam naturæ cuius propria eſt hypoſtaſis, attribuantur; & ob hanc cauſam mortua, vel abſciſſa manu, non rectè propterea homo mortuus dicatur, niſi ipſa natura humana diſſoluatur; ideò pericoloſa eſt propoſitio, & iuxta obuium illum ſenſum intellecta, quaſi diuinitas aliquid paſſa, aut mortua fuerit; non ſolùm hæretica eſt, ſed etiam impia, & blaſphema.

ARTICVLVS V.

Deſcendit ad Inferos, tertia die reſurrexit à mortuis.

In hac propoſitione, quatenus verbum *deſcendit* relatum ad perſonam Chriſti, inſinuare videtur ipſam quoque diuinitatem ad Inferos deſcendiſſe, cùm tamen diuinitas propter immenſitatem vbique exiſtens, moueri non poſſit à loco in locum, ac proinde non aſcendere in cælum, nec ad Inferos deſcendere; ideo pericoloſa eſt, & inducere poteſt in errorem. Intellecta verò de Anima Chriſti, ſi ſenſus etiam ſit, animam Chriſti ad pœnas Inferni deſcendiſſe, & eas reipſa ſuſtinuiſſe, propoſitio eſt hæretica, ſcandaloſa, piarum aurium offenſiua, & ex Caluini doctrina *lib. 2. Inſtit. cap. 16. §. 10.* deſumpta.

ARTICVLVS VI.

Aſcendit ad cælos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.

Iſta quoque propoſitio, intellecta de Aſcenſione Chriſti in cælum, ſecundùm diuinitatem perinde, ac ſuperior, falſa & erronea eſt. Quatenus autem aſſerit, Chriſtum ſedere, & indefinite, ac proinde etiam vniuerſaliter, id pro omni tempore ſtatuere videtur: ideò ſi ita intelligatur, Chriſtum ſemper ſedere, vt neque ſtet vnquam, neque etiam aliquando de loco in locum moueatur, cùm & *Actor. 7. 55.* Stephanus ſtantem eum in cælo viderit, & Ioannes *in Apocal. cap. 14. verſ. 4.* de virginibus dicat, eas Agnum perpetuò ſequi quocumque ipſe ierit; propoſitio ſic intellecta, temeraria eſt, & expreſſo Dei verbo contraria. Denique in quantum hæc eadem propoſitio, Deo Patri etiam dexteram attribuit, Anthropomorphitarum hæreſim redolet, & in eorum errorem inducit.

ARTICVLVS VII.

Inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos.

Iſta propoſitio, quatenus ita aſſerit Chriſtum iudicaturum eſſe viuos & mortuos, vt negare videatur Patrem, & Spiritum ſanctum eſſe iudicaturos, cùm hæc actio ſupremæ, atque adeò diuinæ autoritatis ſit, eáque externa, ac proinde toti Trinitati communis. Ideóque propoſitio, hac ratione ad ſolam perſonam Chriſti, multóque magis ad ſolam eius naturam humanam limitata, falſa, temeraria, & erronea eſt. Quatenus autem eadem quoque propoſitio aſſerit Chriſtum iudicaturum eſſe, non ſolùm mortuos, ſed etiam viuos, ambigua eſt, & fallax. Vnde ſi ſenſus eſt quoſdam homines non eſſe morituros, eóſque non priùs vita defunctos ad iudicium eſſe perducendos, propoſitio noua eſt, temeraria, falſa, & erronea, necnon verbo Dei, & communi Patrum, totiúſque Eccleſiæ ſenſui contraria.

ARTICVLVS VII.

Credo in Spiritum ſanctum.

Hæc propoſitio malignè propoſita eſt, & ex affectata breuitate, meritò ſuſpecta haberi poteſt. Subdolè enim Spiritus ſancti diuinitatem, eiúſque à Patre & Filio proceſſionem, tacet. Proinde Arrianam hæreſim redolet ſchiſmati Græcorum obliquè fauet, indiuidamque Trinitatem diſſoluit. Denique tota explicatio diuinæ atque indiuiduæ Trinitatis, octo iſtis articulis comprehenſa manca, & pericoloſa eſt, auertítque fidelem populum à cultu, & reuerentia tribus diuinis perſonis indiuiſè, atque inſeparabiliter debita. Et ſub prætextu breuitatis, & non neceſſariæ explicationis, ſubdolè totum Trinitatis myſterium euertit, cùm tamen perfecta eius, & explicita fides, medium ſit ad ſalutem neceſſarium, vixque tota hæc doctrina excuſari poteſt à dolo, quòd nullam de Filij,

Kk 3 &

& Spiritus ſancti diuinitate, aut etiam æternitate mentionem faciat, ſed contrarium de Filio in articulo 3. inſinuet.

Articvlvs IX.

Sanctam Eccleſiam Catholicam; Sanctorum communionem.

Propoſitio hæc, multiplici periculoſa æquiuocatione, & affectata obſcuritate, errorem tegit. Imprimis enim ambiguum, & obſcurum eſt, quid ſit credere *Sanctam Eccleſiam Catholicam.* Et ſi ſenſus eſt, adhibendam eſſe fidem definitionibus Eccleſiæ, cum excluſione definitionum quæ fieri poſſent à ſolo eius capite, quaſi Papa extra Concilium nihil definire poſſit, quod ſit de fide; propoſitio eſt temeraria, ſcandaloſa, & Summo Pontifici vehementer iniurioſa. Deinde dubium eſt, quo ſenſu Eccleſiam dicat eſſe *ſanctam.* Et ſi ſenſus ſit, in Eccleſia ſolos Sanctos, & non multos malos contineri, propoſitio falſa eſt, hæretica, & verbo Dei, communique Patrum ſenſui contraria. Eodémque modo reiiciendum eſt, quod de Sanctorum communione adiungitur, ſi inter ſolos Sanctos bonorum ſpiritualium communio admittatur; cùm fide certum ſit, omnes qui in Eccleſia ſunt, tam bonos, quàm malos, in bonorum ſpiritualium ſaltem aliquorum participatione vniri. Ac ſi per *communionem Sanctorum*, non tantùm bonorum ſpiritualium, ſed quorumcunque etiam aliorum communio intelligeretur, propoſitio eſſet abſurda, à fide, & recta ratione aliena, & Anabaptiſtarum confuſionem induceret.

Articvlvs X.

Remiſſionem peccatorum.

Iſta quoque propoſitio, ſub his generalibus terminis concepta, vel falſa, vel periculoſa eſt. Intellecta enim de perfecta, & abſoluta peccatorum omnium, etiam eorum, quæ quotidie committimus, remiſſione, iam à Chriſto facta, & nobis ſemel in Baptiſmo applicata, hoc ſenſu hæretica eſt, & Sacramenti Pœnitentiæ deſtructiua.

Articvlvs XI.

Carnis reſurrectionem.

Si intelligatur de reſurrectione quaſi iam facta, ita vt ampliùs non ſit futura, propoſitio hæretica eſt; iam olim ab Hymenæo, & Phileto aſſerta, & ab ipſo Apoſtolo Paulo 2. *ad Timoth.* 2. *v.* 18. damnata. Intellecta verò de reſurrectione futura, ſed de carne animali, hoc eſt, quæ iiſdem animalibus, deſideriis, operationibus, ac neceſſitatibus ſubiecta ſit, propoſitio falſa atque erronea eſt, & Mahometis impietatem ſapit, contra expreſſam Verbi diuini authoritatem 1. *Corinth.* 15. *verſ.* 42. *& ſequentibus.*

Articvlvs XII.

Vitam æternam.

Hæc propoſitio quatenus indefinitè proponitur, atque ita vniuerſaliter extenditur ad omnes, excludendo mortem, qua iniuſti puniuntur, falſa, ſcandaloſa, & hæretica eſt, ianuamque vitiis omnibus aperit, & Deiſtarum huius temporis impietatem, atque inſaniam ſapit.

Compellat in fine, cenſor ſymboli, lectorem ſuum in hæc verba. [Hoc debes cenſuræ,) Chriſtiane lector,) quod poſſis certiſſimos Symboli articulos diuinæ fidei regulas, in prauos, & hæreticos ſenſus facilè detorquere. Eâdem enim methodo, iiſdem ſententiis, imò etiam vt plurimum verbis, propoſitiones Apoſtolicas, temeritatis, erroris, & hæreſis damnauimus, quibus noui cenſores Catholicorum librorum pronunciata confixerunt. Quòd ſi in iſta Symboli cenſura, non probas, talium cenſorum ſenatui ne ſubſcribito. Vale. Hactenus ille.]

Pag. 304. *Dele ſequentia.* [Eiuſdem genij videtur fuiſſe vnus quiſpiam cenſor, qui ex priuata perſuaſione ante annos aliquot Emanuëlem Sà, pluſquam centum confoſſum plagis, Deiphobum, exhibuit in Aphoriſmis Confeſſarium. Henriquem verò Summæ Moralis authorem, planè proſcripſit; quamuis vtriuſque ſententiæ, à cenſore confixæ, eſſent multorum, & veterum, & recentiorum, haberentúrque planè probabiles. Itaque Hiſpanica, & Luſitanica Inquiſitio, Henriquem planè habuit pro nitente, ac puro. In Emanuële autem, duo expungi voluit: vnum de abſolutione per litteras, quod poſt eius obitum à Clemente VIII. fuerat definitum; alterum, quod ad Sacramentum Vnctionis pertinebat, cuius materiam omninò voluit eſſe ab Epiſcopo benedictam, contra quam ſenſerat Manuel. In omnibus aliis nihil fuiſſe, quod cenſuram mereretur, pronunciatum eſt ab vtraque illa generali Inquiſitione, de ſententia tot Academiarum.]

Pag. 315. *Dele quæ ſic habent.* [Necnon Bellarmini opus controuerſiarum, quod aliquando nonniſi, quia negauerat Pontifici dominium directum ſuper omnia regna Chriſtiana, Romæ eſt proſcriptum, & in Indicæ librorum infamiam repoſitum, vt habetur in eius vita *lib.* 2. *c.* 7. paulo altiùs ſcandendum eſt.]

Pag. 329. *Deleantur ſequentia.* [Sanè in nullius poteſtate eſt facere, vt doctrina ſpeculatiua ex ſe vera aut probabilis, amittat veritatem & probabilitatem ſuam, quacunque demum cenſura percellatur, & cuiuſcunque confixione proſcribatur. Itaque tametſi ad tempus opprimi poteſt veritas, & ſiue potentia configentis, ſiue malignitate & fraude planorum, videri poteſt indignè habita, & de gradu ſuo deiecta; tamen ſeriùs ocyùs emicabit; vt videmus factum circa inſignes illos ſcriptores, quos ludibrium debuiſſe calumniæ, ſuperiùs vidimus; ita vt etiam anathematum vibratione proſcriptæ fuerint eorum lucubrationes, quas poſteritas omni cum plauſu & approbatione excepit, mirata vel ignorantiam, ſtuporémque, vel malignitatem anteriorum, à quibus tam à recto abhorrens tractatio manarat. Quídni ergo quilibet ſimilia paſſus, ſimilia ſibi & ſcriptionibus ſuis malè confixis ſperare poſſit? In ſpem contra ſpem credere, Abrahamicum eſt, & magno dignum pectore.]

In Indice Deleantur illa verba. [Benedicti ſecundi retractatio iniquæ ſententiæ.] *Item illa.* [Doctores omnes etiam ſimul ſumpti fallibiles.] *Item illa.* [Henriquez malè notatus.] *Illa.* [Iulianus Toletanus exolutus iniqua damnatione.] *Illa.* [Sà non bene notatus.] *Illa tandem doctrina verè probabilis, manet talis, etiam damnata.*

Libros autem prædictos ita correctos atque emendatos ſacra Congregatio decernit ab omnibus obtineri, ac legi atque iterum ſeruatis aliàs ſeruandis imprimi poſſe in quorum fidem Doctor Romæ in Palatio Apoſtolico Quirinali die, & anno ſupradictis.

Fr. Hyacinthvs Libellvs Congreg. Secretarius.

Publicatum fuit hoc Decretum die 20. *Martij* 1664.

THEOPHILI

THEOPHILI RAYNAVDI MONITVM.

ALCVNI ESSEMPI DELLA DISVGVAGLIANZA CON CHE I MAEſtri del Sacro Palazzo trattano le coſe toccanti alle altre Religioni, riſpetto à quelle che fanno nelle ſue proprie.

PRIMIERAMENTE in generale ſi può dire con verità, che nelle materie *de auxiliis*, controuerſe tra la Religione ſua, e la Compagnia è molto ordinario laſciar ſtampare le concluſioni, che aiutano la ſua opinione, e prohibire le contrarie. E s'alcuna volta ſe monſtrano le ſue ſtampe, dicono, ch' è ſtato errore, & inauertenza, è ch' vna altra volta non la laſcieranno paſſare. Di cio ſi poſſono addurre molti eſſempi. Cinque anni ſono caſſarono tre concluſioni ad vno della Compagnia, che erano al contrario pigliate *de verbo ad verbum* da alcune altre, da loro ſteſſi ſtampate. L'anno paſſato caſſarono ad vno religioſo d'altra Religione vna concluſione, nella quale difendeua *la ſcientia media*, hauendola l'anno auanti paſſata ad vn Religioſo de S.Agoſtino che la negaua.

Nel capitolo proſſimo de Minimi perche vn lettor di eſſi difendeua la dottrina della Compagnia, caſſarono tutta la materia *de gratia*, non eſſendoui prohibitione alcuna. Ad vn altro di altra Religione gli leuarano tutta la materia *de prædeſtinatione*. Vna altra volta caſſarono la concluſione nella quale ſi difendeua *la Concettione Immaculata di Noſtra Signora*, allegando ch' in Roma non ſi ſoleua difendere. Onde fù neceſſario che il Card. Zappata moſtraſſe à Paulo V. le concluſioni ſtampate di molti anni, nelle quali ſi difendeua, con che il Papa conobbe la paſſione. Mà non ſi portarono coſi nel Capitulo degli Agoſtiniani con vno che difendeua la ſentenza loro *d'Auxiliis*, laſciandola ſtampare tutta, conqueſta inhentione, che la prima facciata delle concluſioni ch' erano in forma di libro, ſi ſtampaſſe in Roma, & il reſto fuora di Roma, con che pareua, che tutte le concluſioni erano ſtampate in Roma; e ſe foſſe ſtato neceſſario ſi poteuano ſcuſare con dire, che non erano ſtampate in Roma.

Il modo poi con che caſſano è prohibiſcono queſte coſe, è odioſiſſimo: alcuna volta non vogliono dare ragioni perche le caſſino, ma ſolo perche vogliono coſi; altre volte ſi fanno forti con dire, *ch' eglino ſanno la mente del Papa, che non la ſanno gli altri.* Vn altra volta richieſti; come caſſino vna concluſione, cauata dal Concilio Tridentino, riſpoſe vno di eſſi, *S'adeſſo ſi doueſſe ſtampare il Concilio vi ſarebbono delli faſtidij.*

Non ſono minori, ma maggiori i trauagli, che quei della Compagnia patiſcono per cauſa de libri che di fuora vengono nuouamente in Roma, Perſioche ſolendoſi à libri, che vengono à Roma ſcritti da autori Cattolici & approuati ſofficientemente, dar ſubito licenza (mentre non ſi ſa coſa alcuna in contrario) che corrano; quelli della Compagnia ſi ritengono meſi, & anni. Coſi han fatto con il libro del P. Morales, che dopo d'hauerlo trattenuto ſei anni, gli negarono la licenza, e volſero farlo prohibire, perche diceua. *Vbi eſſet ſcandalum dicere B. Virginem fuiſſe conceptam in peccato*, non era ben fatto inſegnarci quella opinione. Allo ſteſſo termine riduſſero vn altro libro del P. Suarez volendolo far prohibire per vna dottrina *circa Virginitatem B. Mariæ*, la quale eſſaminata dallo ſteſſo Paolo V. fù paſſata per buona; Del Card. Bellarmino ſi ſa da ogniuno come lo trattarono, perche diceua, *che vi era obligo di dare limoſina* [ex ſuperfluis] apponendogli, che diceua *eſſe obligationem ex iuſtitia*, perche vſaua la parola *erogare*: E con queſto preteſto gli negannó la licenza, in fin che il Papa de fatto la diede. Al preſente attualmente hanno ritenuto molti meſi vn libro del P. *Herize in p.partem*, & al fine hanno negata la licenza di venderſi in Roma con preteſto che trattaua *de Auxiliis*, ſi che è ſtato neceſſario che ſua Santità lo rimetta al Card. Mellini accioche ſi veda l'aggrauio.

Con queſte, è ſomiglianti attioni hanno almanco fattò, che quei della Compagnia non ardiſchino ſtampare in Roma libri, per non hauer da litigare con giudici tanto contrarij, maſſime vedendo quel che patiſcono quei, che s'arriſchino à farlo. Sono anni, che vn Padre Profeſſor di Mattematica volſe ſtampar vn problema delle Comete, ch'all'hora apparuero, ch' era vn mero diſcorſo mattematico, & hiſtoria dell' apparitione del luogo e della granderza di dette Comete. Non vi fù rimedio, che il Maeſtro del Sacro Palazzo deſſe licenza, mà fù biſogno che il Card. Vicario glie lo ordinaſſe. Mà non hebbe già tal difficoltà in far correre vn diſcorſo d'vn altro autore contra il detto problema, al quale volendo riſpondere il d.Padre non volſe mai darli licenza di ſtampare la riſpoſta obligandolo con queſto à farlo ſtampare in Perugia. A queſta riſpoſta ſi replicò contra il d. Padre, è non ſolo fugli data licenza di ſtampare in Roma, ma anche aggiunti à d.replica vna approuatione di vn Padre Dominicano con tanta gloria dell' autore, e tanto diſprezzo del Padre, al quale ſi riſpondeua come ogniuno potrà vedere nel d. Libro.

L'anni paſſati ſi ſtampò in Roma la vita del Card. Bellarmino con quella approbatione è frutto, che ſi ſà: tra le varie difficolta, che le fecero, vna fù, che non laſciarono ſtampare, che il Card. di S. Suſanna

l'haueua ſentito dire, che non volle entrare in vna religione, ma ſolamente in quella de Comp. perche ſapeua chei Religioſi di eſſa non accettauano dignita à alche pare che affettano ſempre di leuare quel che peco eſſere di honore alla Compagnia. Ad vno Autore di Roma Canonico Regolare, le leuarono alcune parole, dette in honore de S.Ignatio, *Quod ad emolumentum Orbis Chriſtiani miſſus à Deo eſſet.* In vna oratione di Gregorio XIII. leuarono, che ſe gli attribuiſſe la riforma del Calendario, con dire che queſta non ſi doueua à Gregorio ma à Mattematici e ch'erano finte le limoſine, che ſi raccontauano di lui, come anche erano fauoloſe le coſe de Giapponeſi. Peggiore e ſtato quel che fecero al P. Azor che dopo di hauer veduto il libro di lui e datagli licenza per ſtamparlo, alla fine l'aſſaltarono con dire ch'era neceſſario leuare non ſo che dottrina, come in effetto lo conſtrinſero à mutaria doppo d'eſſer ſtampata. Delle cauſe che queſto modo di trattare può hauere, vna par che ſia volerſi mantenere in poſſeſſo del officio loro con atti poſitiui, corregẽdo, & emendando doue non vi è che corregere. Donde naſce che molte volte le correttioni ſono ridicole & indegne di perſone dotte. Al Padre Andrea Eudemongioanni caſſarono vn luogo, doue diceua; che *Chriſtus nullo negotio poterat fugiſſe mortem*, perche penſauano, che voleſſe dire, *Nullo modo poterat*: eſſendo in buona grammatica tutto il contrario. Ad vn altra dedicatoria leuarono queſta parola *Gentilitia ſigna*, con la quale nominaua *l'arme* d'una Caſata, parendo loro ch'era alludere à coſe de Gentili. Ad vno Epigramma fatto in lode di vno Commentatore di Hippocrate, e nel quale diceua che in quell'opera ſi ſarebbono trouate le buone e male interpretationi, quelle per approuarle e queſte per riprouarle, *Probos & reprobos ſenſus* le leuarono dicendo, che applicaua la condennatione de dannati à quella materia.

Al Padre Rutilio caſſarono la parola *Numen* parlando di Dio perche diceuano ch'era coſa da Gentili. Gl'anni paſſati non voleuano giamai paſſare *Vaticano*, *Palatino*, *Romanus Iudex*, è ſi fatte parole; ſi come anche ad vn Veſcono, che ſcriuendo ſopra l'Apocalipſi per *Babilonia* intendeua *Roma* (eſplicatione tanto probabile quanto commune) non permiſero, che nominaſſe *Roma*: Dicono alcuni, che ſia ſtato per eſſer in quel tempo il compagno del P. Maeſtro, vn Romano. In Milano leuarono la parola *Victima & ſacerdos* in vna oratione di S. Stephano, perche non fù *Sacerdos* mà Leuita.

Mà queſto rigore non vſano altrimenti con i libri degli autori loro, ò in coſe che ſono d'honore loro è noto come in queſto ſteſſo tempo ſi vendono publicamente in Roma molti autori loro, ſtampati dopo del decreto di Paulo Quinto che non di paſſaggio, mà di propoſito, & ex profeſſo trattano la queſtione de Anxiliis, *F. Michele Zenando in p. p. Fr. Greg. Martinez in p. 1. F. Giouan Gonzales in P. P. Aluarez Arciueſcouo di Trani* in vn libro nouamente nel 1622. ſtampato, che non tratta altra materia, è s'intitula della ſtella, & altri ſimili. Si ſa anche che Franceſco Siluio di Duai, che doppo la prohibitione di Paulo V. hà ſtampato, che *B. Virgo habuerit peccatum originale*; non ſolo non è ſtato prohibito, mà ſommamente è con grandi encomij lodato dal P. Petronio Maeſtro del Sacro Palatio in vn ſuo libretto, ſcritto ad altro propoſito.

Si ſentono di queſta ſteſſa autorità in altro ancora perciocke eſſendoſi ſtampata prima la Bolla di Siſto 4. *Graue nimis* al fine del Concilio Tridentino come toccante à Decreti del Concilio; doppo l'anno del 1591. riſtampandoſi in Romá il Concilio, leuarongli la detta, perch'era loro contraria; è vi poſero quella di Pio V. parendo loro eſſere più fauorabile, ancorche poſteriore à d. Concilio.

Con queſta ſteſſa autorita nel martirologio Romano non mettendoui i Beati dell'altre Religioni hanno meſſo il *B. Luigi Beltrano* della loro à 19. d'Ottobre, è quel ch'è più mettendo ſoſſopra le Regole del Martirologio, hanno meſſi i S. Confeſſori nouamente canonizati dell'Ordine loro nel primo luogo auanti i Martiri, è con grandiſſimi encomijs come *San Raimondo* à 7. de Gennaro *S. Giacinto* à 15. d'Agoſto nel Martirologio ſtampato del 1621. E contra le ſteſſe regole hanno laſciato paſſare in vltimo luogo *S. Franceſco de Paula. S. Nicolo di Tolentino, è S. Ant. de Padua* douendo eſſer nel primo luogo poiche di eſſi ſi fa l'Officio. Finalmenſe nel ſommario delle Bolle hanno fatto ſtampare la licenza data loro da Gregorio 15. di poter parlar tra loro della Concettione; è purè non è bolla & era molto diſpiacinto à Gregorio che anche ſola l'haueſſero publicata e ſtampata.

Queſte è molte coſe ſomiglianti, laſciate per non attediare, ben chiaro dimoſtrano la diſuguaglianza grande, con la quale procedono queſti Religioſi, e la neceſſita, che vi è di rimedio. 1625.

DE IMMVNITATE AVTORVM CYRIACORVM ACENSVRA.

Diatribæ Petri à Valle Clauſa S. T. D.

LECTORI.

SACRA immunitas, argumentum eſt iam olim, ac etiam nuper & hodie, multorum calamis ſtudiiſque ſubactum, ſiue loca ſpectes, ſiue perſonas, ſiue quiduis Deo addictum. Iacobus Vvimphelingus, & Anaſtaſius Germonius, vniuerſè de ſacra immunitate egerunt. Hieronymus Albanus ſolam Eccleſiarum Immunitatem diſcutiendam ſuſcepit. Suares agens cum Iacobo Britanno, perſonarum potiùs immunitati inſtitit. Diana ſemel, iterum, tertiò, de immunitate diſputauit, nec abſterruit ab eiuſdem molæ verſatione, Symmiſten Thomam Delbenium. Verſant atque reuerſant, coquunt, ac nouis ſubinde ad ſingulos Tomos repetitionibus recoquunt, immunitatis diſcuſſionem, omnino multi. Vnam ſacram immunitatem omnibus hactenus ſcriptoribus intactam, ſuſcipio hac lucubratione excutiendam; Nempe immunitatem Cyriacorum. Quanquam neque ad eam in toto ſuo ambitu diffundam conſiderationem: ſunt enim multæ ac magnæ Cyriacorum immunitates ab hoc inſtituto alienæ; v. g. ante hoc trimeſtre, in vrbe populoſa, grauis inter Cyriacos Magiſter, cum furtiui amplexus viduæ iuniori vterum tumefeciſſent, & Parochi aſſiſtentia, conficiendo legitimè matrimonio, ſuſpecta partibus eſſet, per immunitatem Magiſtris Cyriacis conceſſam; non exorata, ac ne petita quidem ab vllo ex Ordinariis facultate; (aderant in vrbe, Parochus, Vicarius Generalis, & ipſe Archiepiſcopus;) Curionis partes obiuit, aſſiſtens Matrimonio, per immunitatem à communi lege de non attingendis functionibus Ordinariorum, abſque eorum bona venia, Cyriacis ex Oceano priuilegiorum ſuorum, propriam. Iidem cum iure Pontificio vitetur ingreſſus mulierum in ſacrarium, & interiora Cœnobij, (non ago de mulieribus viros maſculino habitu ementientibus;) per immunitatem tamen meritis ordinis attributam, ſecùs faciunt; & factis monſtrant, ſe ea communi lege non teneri. Quin etiam quod inſigne & rarum meritò videbitur, cùm Clericis ac Religioſis omnibus, nefarium habeatur, per tempus Bacchanalium prodire laruatos, Cyriacis tamen immunitas hac in parte conceditur, etiam in Vrbe; quam circumcurſant quaterni, aut etiam plures, abiecto Religioſo habitu, pia hilaria agitantes, illud veluti Minerual aſſecuturi, quòd ad ſacram quadragenam ex ſcitis ordinis ſeuerè decurrendam, erunt habiliores. Alias Cyriacorum immunitates, alteri tractationi reſeruo.

Nunc ad illam vnam eorum immunitatem accingor, quæ in omnium in-

currit oculos ; nimirum immunitatem librorum à cenſura. Quod dico, eſt huiuſmodi. Libri ſcriptorum Catholiciſſimorum, ac Religioſiſſimorum, frequentiſſimè proſtant in columna infami, cum flagrionibus & furciferis, ac patibulariis ; ſic enim abſque noxa denominari poſſunt, Hæreticorum, & Atheorum, ac ſpurciloquorum libri. Pendent cum ipſis probroſis, (vt Chriſtus cum latronibus,) ſcriptorum Catholicorum ac Religioſorum libri ; iure, an iniuria, dolo, an virtute, quis in hoſte requirat ? Etiam ſydera, in hoc genere, de cœlo detrahuntur. Indicta cauſa, (certè tacita, & quam educere Eleuſinium crimen ſit ;) notantur, proſcribuntur, ſupprimuntur, Fratrum præſertim Minorum, & Ieſuitarum libri: Hos quippè ſupra omnes gemere, ſub Cyriacorum Tyrannide, grauis ſcriptor ex Religioſo Archiepiſcopus, non extimuit dicere, ac chartis committere, c. v. vitæ Scoti. Soli Cyriaci habent ſuorum librorum plenam immunitatem, quantum attinet ad viam ordinariam. Nam extraordinaria, (cuius vix vnum aut alterum exemplum intra bina ſæcula proferre liceat,) prætermittenda meritò eſt, tanquam vnum de raro contingentibus, quæ ſub diſciplinam non cadunt. Quid cauſæ ſubſit tantæ Cyriacorum immunitati, veſtigare conſilium eſt. Et eſt ſanè res ſatis abdita. Nam proſcribuntur libri, vel quia continent doctrinam hæreticam, aut hæreſi conterminam ; vel quia authores in ſuis ſcriptis, ſunt erga Sedem Apoſtolicam irreuerentes ; vel quia de ſanctis non agunt ſatis ſobriè, & cum conuenienti obſeruantia ; vel quia doctrinam continent minùs ſolidam ; vel quia mendacia & impoſturas obtrudunt ; vel denique, quia in alienam famam iniuſtè graſſantur, & immodeſtia atque acerbitate violant charitatem. An ſoli Cyriaci, nunquam in aliquid iſtorum peccant, & ideò ſoli abeunt à librorum ſuorum cenſura immunes ? Hoc eſt quod noſſe cupio, & cui inueſtigando, hunc laborem addico.

DIATRIBA

DIATRIBA I.

An ſcriptores Cyriaci, ſint immunes ab hæreſi, atque adeò etiam, à cenſura propter eam.

Videtur hæc Immunitas admittenda, & referenda in ſpecialem prærogatiuam Cyriacis diuinitùs collatam, propter zelum aduersùs hæreticos, quo à ſua prima inſtitutione flagrarunt. Inde enim vnus quiſpiam Cyriacus, audiente Alphonſo de Caſtro, de ſacro ſuggeſto dixit, neminem qui veſtem Cyriacorum aliquando induerit, poſſe in hæreſim labi. Ita refert Caſtro l.1. contra hæreſ. cap.9. & Vadinghus anno 1371. num.27. Accedit quod Cyriaci per omnia inhærent S.Thomæ, cuius doctrina eſt infallibilis; & certò, ab hæreſi (etiam materiali,) immunis: vſque adeò vt Coſmas Philiarcus 2.p. ſummæ l.4.cap.22. referat, audiuiſſe ſe concionatorem Cyriacum, intrepidè de ſacro pulpito conteſtantem, paratum ſe eſſe ad profundendum ſanguinem, pro quocumque vel minimo ſancti Thomæ dicto. Non dubitauit alius doctor Cyriacus, aſſerere, doctrinam S.Thomæ eſſe regulam fidei. Nam & Apoſtolica Sedes, (inquit Hieronymus Vielmius, in opere pro S.Thoma;) ſolius Thomæ doctrinam, probauit publico edicto, & Eccleſiæ ſectandam tradidit. Eius nomen & authoritatem, poſteriora Concilia Oecumenica perpetuò venerata ſunt, & parem cuiuſvis veterum Patrum authoritati fecerunt. Quin imo S.Thomam quibuſvis Patribus ſuperiorem, & poſt Canonicos ſcriptores planè primum, quidam curtus leuibus typis delineatus, effinxit. Tantúmne? Audiantur maiora. Non dubitauit Nicolaus Ianſenius Ordinis Prædicatorum in Apologia pro Bzouio, chartis illinere, *hunc virum ſanctiſſimum, electum eſſe, cui tribueret cælum theſauros Sapientiæ Dei; cui Spiritus Sanctus ad aurem inſideret; Cuius* SCHOLAM INGREDERETVR PAVLVS, *quem ipſe Chriſtus, ſecurum eſſe ſuæ doctrinæ iuberet.* Nimirum cum ei Neapoli dixit, *Benè ſcripſiſti de me Thoma.* Vnde adhærens huic Chriſti oraculo Innoc.VI. pronuntiauit, *Eos qui ab Angelici Doctoris mente diſceſſerunt, fuiſſe ſemper de veritate ſuſpectos*, Imò refert Alfonſus de Caſtro, auditum ab ſe eſſe de ſacro pulpito; *ſuſpectus de hæreſi eſt, quiſquis à S.Thoma receſſerit.* Itaque Cyriaci, doctrinam S.Thomæ, ad eum authoritatis apicem prouectam volunt (teſte Dermiſio Thadeo in Bzouio expoſtulato *pag.* 36.) *vt agnoſcendum ſit, nihil hactenus ab Eccleſia contra eam decifum eſſe*, SED NEQVE DECIDI POSSE: *Omnes verò libros, eſſe ad eam normam exigendos, & caſtigandos; omnéque ad fidem aut mores attinens, eſſe ex S.Thomæ ſolius ſententia determinandum.*

Ex hoc fundamento apertè ſequitur, libros Cyriacorum à quauis hæreſi, etiam materiali, immunes eſſe, nec ipſos Cyriacos eſſe hæreſi cuicumque obnoxios; quia quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, Atqui Cyriaci ſunt tenaciſſimi doctrinæ S.Thomæ, prorſus infermentatæ; cum vt ſuprà notatum eſt, ſint parati pro minimo eius dicto ſanguinem fundere. Sunt igitur ipſi quoque, & libri eorum, prorſus à fermento hæreſis alieni: ac proinde etiam immunes à cenſura, ex hoc capite.

Hîc deſideratur ſobrietas Cyriacorum. Et in primis quod veſtis S. Dominici reddat immunem ab hæreſi eum qui ſemel illam induerit, eſt aperta delicatio. An enim eam veſtem non induerant Martinus Bucerus, Ioannes Palæologus Romæ ſub Gregorio 13. combuſtus, Petrus Paulus de Bellis, Agarnus, & alij in hæreſim prolapſi, ac hæreſi immortui; quorum nomina (de conſilio Bracharij ad Ianuarium,) præſtat premere? Quid ille trans Pyreneos Prouincialis, qui ſub horam mortis, aduocato cœtu Fratrum, iuſſit allatum ſilicem immergi vaſi aqua repleto; & eductum, extrinſecùs planè madentem, findi impacto malleo, addita ea ad Fratres adſtantes allocutione? *Silex iſte exteriùs aqua perfuſus, interiùs tamen, ſiccus & arens eſt. Æquè ego viſus ſum perfuſus aqua baptiſmatis; interius tamen manſi ſiccus, & nullo imbutus humore, ac in tali ſtatu apponor ad Patres meos Hebræos*; Sicque fœdum ſpiritum expuit, non hæreticus duntaxat, ſed etiam Apoſtata à fide. Et tamen veſtem Cyriaci prætulerat; quam item præferebat F. Matthæus Grabon. qui à Martino V. & Concilio Conſtantienſi, agentibus Petro Cardinali de Alliaco & Gerſone Academiæ Pariſienſis Cancellario, damnatus eſt de hæreſi, circa largitatem Eleemoſynæ ac paupertatem Euangelicam; & liber eius combuſtus. Euge Euge ad id quod ſubiicio.

Smolenchus vrbs eſt munitiſſima & ampliſſima, in extrema Lithuania, ad Moſchorum fines. Præerat ei lepus, & aduentantibus Moſchis, turpiter ſe ac vrbem dedidit, cum ab omni apparatu bellico eſſet inſtructiſſima. Vrbe capta Moſchus, pro more hoſtium fidei Romanæ, ablegat Ieſuitas, quorum ibi Collegium erat magnificentia viſendum. Rati Cyriaci eam ſedem cœnobio quod in vrbe habebant commodiorem, Collegium vacuum ſibi depoſcunt, & vt eſſent ſecuri commorationis, Sacramentum Moſcho dicunt, ac fidem Catholicam eiurant, non vnus aut alter, ſed cœnobium vniuerſum; Lubentéſque conſentiunt in Anabaptiſmum; eo quod Moſchi baptiſmum Romanum quia non peragitur cum trina immerſione, cenſeant irritum. Itaque iteratò ſunt baptizati, omnes illius cœnobij fratres. Sed non fuit eiurationis fidei, & inuaſæ domus alienæ, diuturna lætitia. Nam vix nefandum baptiſmum ſuſceperant, cum à Moſchis ex vrbe eiecti, & in extremas Moſcouiæ oras à Lithuania remotiſſimas ſunt ablegati. Hæc non ſunt geſta in vno aliquo angulo, ſed in facie orbis vniuerſi, & lamentabiliter deſcribuntur in literis datis Varſauia 14. Decembris anni 1654. quo contigerunt. Quid videtur Frater de Marinis? Fratres tui, ſúntne circa fidem infallibiles? Prædeterminantúrne ad non labendum in hæreſim?

Quid illi quos referebam, aſſerere, S.Thomam eſſe regulam fidei? Hoc elementum non erat accipi de regula viua; quia ea regula neceſſe eſt vt ſe voce explicet, de ſcitis fidei infallibiliter pronuntiando, quod ſolius Romani Pontificis eſt proprium. Debet ergo accipi de ſcriptura infallibili; quæ excitante, vel ſcriptoris mentem, & calamum ductante Spiritu ſancto, ſit pro oraculo diuino: Cuiuſmodi ſcripturam, certum ex fide eſt, eſſe ſolam ſcripturam canonicam, vel eam quæ Eccleſiaſticam de fide definitionem continet. Qui ergo dicit, doctrinam S.Thomæ eſſe regulam fidei; & qui à Diuo Thoma recedit, eſſe de hæreſi ſuſpectum; & determinationes Eccleſiæ arctari ad ſenſa S Thomæ; nec quidquam poſſe in contrarium ab Eccleſia decidi; (quæ omnia dicunt & ſcriptis committunt Cyriaci;) qui inquam talia effutit, quam

tum abeſt ab hæreſi, transferente prærogatiuam ſcripturæ canonicæ, aut definitionis Eccleſiaſticæ de fide, in doctrinam quæ neque eſt verbum Dei ſcriptum, neque traditum; neque ex alterutro illo Dei verbo ſubſumptum per euidentem conſecutionem!

At S.Thomæ doctrina, eſt approbata ab Eccleſia? Multos Pontifices approbatores enumerat Aquarius in Controuerſiis *pag.* 133. addens, idcirco Gregorium 13. Academiæ Thomiſticæ Romanæ, ſingulis primis menſis dominicis, conceſſiſſe indulgentiam plenariam. Audio. Sed hoc quomodò ſit condiendum, rectè exponitur in tractatu contra Fratrem Ioannem de Monteſono, qui habetur ad calcem Magiſtri ſententiarum; vbi ſtatuitur, doctrinam S.Thomæ, non poſſe iactari approbatam per omnia, tanquam omnimodis indubitatam, cum in ea (iuxta alios) multi næui reprehenſione digni occurrant, annotati ab aliis; quorum nonnulli, ſpeciales tractationes ediderunt aduersùs aliquos illorum næuorum; nec ſemper ſatis commodè defenſi ſunt, ſiue à Richardo Clangas Anglo apud Fitſæum, ſiue ab Ægidio Romano, ſiuè à Ioanne Pariſienſi, vt teſtantur Picus q.1. Apologiæ, & Leander l.4. de viris illuſtribus Ordinis Prædicatorum, qui libros ediderunt titulo *Correptorij*, *corruptorij doctrinæ S.Thomæ*. Nam præ multis doctrinæ S.Thomæ impugnatoribus, laborandum pleriſque, (etiam exteris,) fuit, in eius propugnatione. Autor quoque Tractatus prædicti, contra Fr. Ioannem de Monteſono in 3. puncto principali, diffuſiſſimè & ſubiectis pleriſque exemplis monſtrat, doctrinam S.Thomæ in pleriſque non poſſe dici protſus illimem & nitentem. Illa ergo approbatio Eccleſiaſtica quam iactant, aliud non fert, quàm teſtimonium doctrinæ vt plurimùm bonæ, nec vlla manifeſta hæreſi ſordentis; tametſi non ſemper immunis ab errore; ac etiam non habentis ſecuritatem ab hæreſi materiali: quibus næuis obnoxia eſſe ſcripta Doctorũ, etiam Canoniſmo Eccleſiaſtico illuſtriũ, docet Nicolaus, Monachus S.Albani apud Cellenſem l.9. Epiſtola item 9. Fatuitas ergo Cyriacorum, circa tantam eminentiam doctrinæ S.Thomæ quantam retuli ab eis ſtatui, degenerauit in hæreſim, ſaltem materialem; atque adeò perperam iactatur Immunitas Cyriacorum ab hæreſi.

Non minùs luculentum eſt exemplum quod ſubiicio. Cyriacorum plerique, (etiam poſt Sixtum IV. & Concilium Tridentinum,) dixerunt, prorſus falſum, & nullatenus probabile eſſe, Beatam Virginem fuiſſe conceptam ſine peccato originali. Imo Bartholomæus Spina qui Romæ tanto poſt Sixtum IV. fuit Magiſter S. Palatij, in opere de vniuerſali corruptione generis humani, parte 5. cap.9. intrepidè dixit, *Aſſertionem de B. Virgine concepta abſque peccato originali, eſſe inuentore diabolo ſatam, & Feſtum Conceptionis in ea aſſertione fundatum, eſſe deteſtandum.* At hoc dicere, eſt hæreticum. Quod vt intelligatur, ſecernenda ſunt duo in hac enuntiatione, *Pium ac probabile eſt, B Virginem eſſe conceptam abſque peccato originali*; Vnum eſt, propoſitio de ineſſe ſiue dictum illius propoſitionis, contentum illis verbis, *B.Virgo eſt concepta ſine peccato originali.* Alterum eſt, modus afficiens illud dictum, quod ſcilicet *pium eſt & probabile, conceptionem illam, peractam eſſe abſque labe originali.* Ex dicto illo & modo, ſimul iugatis, exurgit propoſitio modalis, qua aſſeritur, pium eſſe ac probabile, conceptionem Deiparæ, paſſiuam, fuiſſe expertem peccati originalis. Dictum ergo propoſitum, non eſt ex fide certum, vt Sixtus IV. & multi poſteriores Pontifices declararunt; firmauitque Concilium Tridentinum. At quod dictum illud ſit pium & probabile, de fide eſt; quia Eccleſia quæ eſt columna & firmamentum veritatis, docet fideles, illùd dictum eſſe expers erroris; & qui ita ſenſerit, piè ac probabiliter ſentire, nec poſſe notari vllius temeritatis, aut culpæ. Hoc Pontifices, firmante Concilio Oecumenico, tradiderunt loquentes ex cathedra: Hoc eſt obligantes vnumquemque fidelium, ita ſentire, & abſtinere omni cenſura, & improbatione illius propoſitionis modalis, enunciantis pietatem ac probabilitatem aſſertionis prædictæ; *B.Virginis conceptio paſſiua, fuit abſque peccato originali.* Habetur hæc doctrina Pontificia, in corpore iuris, & rata habetur in Oecumenica Synodo Tridentina; atque adeò aſſertio illa, eſt de fide; & qui dicit erraſſe Pontificem, docentem, neminem fidelium poſſe reprobare eam propoſitionem, habendus eſt hæreticus, quia abiicit viuam regulam fidei, quæ ex ſcripturis & traditione, affirmat talem propoſitionem eſſe erroris practici expertem; & omnes fideles obligari abſtinere eius reprehenſione.

Ex his infertur, multos Cyriacorum, fuiſſe, aut etiam nunc eſſe hæreticos. Nam multi eorum, (etiam poſt Sixtum IV.) inficiati ſunt eam propoſitionem modalem, *Pium eſt ac probabile B.Virginem eſſe conceptam abſque peccato originali*: quam tamen propoſitionem, Pontifices ex cathedra loquentes, (id eſt obligationem omnibus fidelibus inijcientes ſic ſentiendi, & nullatenus ſugillandi ſic ſentientes,) annuente Tridentino Concilio œcumenicò, tradiderunt. In quo docendi modo, Pontifices non ſunt obnoxij errori. Vbi ergo immunitas ab hæreſi, & errore circa fidem, in Cyriacis illis, quos dixi obſtrepere Eccleſiæ circa enunciationem illam modalem? Nec ſe eximunt à tetra nota quam inurimus, illi Cyriaci, qui inſidiantes Calcaneo Deiparæ tametſi fatentur dici poſſe, B.Virginem caruiſſe peccato originali, propter prædicta; tamen negant, pium, eſſe ac probabile, conceptionem paſſiuam Deiparæ fuiſſe immaculatam; & quoties audiunt *conceptionem dici immaculatam*, efferantur; nec patiuntur, hoc vel in libris qui eduntur extare; vel in concionibus doceri. Qui ita ſe gerunt, non ſe eximunt à nota quam eis inurebam. Manifeſtè enim Cyriaci iſti, refragantur Pontificibus, ex cathedra docentibus; atque adeò in hæreſis caſſes ſe induunt. Verum enim eſt, conceptionem fuiſſe immaculatam, & caruiſſe peccato originali. Ridiculè autem, & prorſus ignoranter, admiſſo nitore conceptionis à peccato, refugitur titulus *conceptionis immaculatæ.* Quis enim anguis latere poteſt in illa herba? aut quis ignis ſupponi poteſt illi cineri doloſo? Nam conceptionem fuiſſe abſque macula, nihil aliud eſt, quàm fuiſſe ſine peccato originali. Si ergo vnum dici & vulgari poteſt, quare non aliud? Cogor ineptire cum ineptientibus, vrgens rem per ſè claram, & dignam in qua non hæreatur. Sed ferant me ineptientem, qui nonniſi ineptientes inſequor. Igitur ſi errat in negotio fidei, qui dicit non eſſe pium ac probabile Beatam Virginem eſſe ſine originis peccato conceptam, quomodo non errat in negotio fidei; qui prohibet dici, pium eſſe ac probabile conceptionem illam fuiſſe immaculatam? Nam duæ illæ propoſitiones ſunt ſynonimæ, & eumdem prorſus ſenſum ſub duplici verborum cortice continent; ita vt ſi vna approbetur, altera quoque ſit approbanda; & poſito

quod

quod vna repudietur, vtraque ſit repudianda.

In eadem naui verſantur, & circa fidem æquè naufragant, qui contra expreſſa Pontificum decreta, toties iterata, & firmata vſu per centum ſaltem ac triginta annos recepto, in vniuerſa Eccleſia; negant nitorem conceptionis Deiparæ, piè ac probabiliter atque adeò prudenter aſſertum, eſſe obiectum idoneum religioſi cultus; qualem Pontifices vigere in Eccleſia agnouerunt, iam à tanto tempore: Et explicatiſſimè docuerunt feſtum quod Romana Eccleſia de conceptione Virginis celebrat, eſſe de prima animatione; (id enim ſonat vox *conceptionis*;) & repulerunt aſſerentes hoc feſtum non eſſe niſi de ſanctificatione ſubſecuta conceptionem. Illi ergo Cyriaci, qui poſt tam manifeſtam ſenſus Eccleſiæ expreſſionem, contrarium tradiderunt; nec de ea repulſa curarunt, ſed pertinaciter inſtiterunt ſuo ſenſui, & Eccleſiam in cultu Religioſo propoſito, irreligioſe egiſſe dixerunt, quomodò ſunt ab errore immunes?

Viderit verò F. Franciſcus Combefis, qui immaculatæ conceptionis feſtum non ſemel allatrauit, quomodò ſe pedicis in quas ſe induit extricet. In ſua enim Monothelitarum hiſtoria, quam rodendo Baronio quia Canum circa Honorium I. pexuerat, adornauit, c. 5. §. 2. *pag.* 174. contendit; indubitatos honores conceptionis Deiparæ, eſſe duntaxat, quod B. Virgo ſit concepta ex coniugio ſterili, & quod hic fuerit velut anteambulo gaudij noſtri ex Chriſti natiuitate de hac Virgine conſecuturi; quod ipſum ait, à Græcis celebrari in conceptione S. Ioannis præcurſoris, ac veluti Luciferi, aduentantis ſolis iuſtitiæ. Non plus habuiſſe conceptionem Deiparæ à tempore ſextæ ſynodi AC ETIAMNVM nihil plus habere religioſe feſtiuum, contendit Frater prædictus; & aliud colere, affirmat, aliud non eſſe, quàm contentioni ſtudere, ac ſibi viſa ſtabilire, præter publicam & vniuerſalem fidem. Rurſúmque in notis ad orationem Gregorij Nicomedienſis de conceptione Deiparæ; ait, feſtum hoc Deiparæ, inductum eſſe exemplo ſimilis feſti de S. Ioannis conceptione; præſertim cum acceſſit reuelatio, qua haud ſatis ſolide iactabatur, Beatam Virginem, Herluinum Abbatem ſancti Anſelmi ſucceſſorem, impuliſſe ad celebrandum huiuſmodi feſtum à S. Bernardo improbatum, nec à Græcis, præ Latinis hac in parte ſobriis, in alio ſenſu admiſſum, quàm quo celebrabant conceptionem S. Ioannis: inquinatam quidem peccato originali, ſed tamen aduentantium tot bonorum prænunciam, & eorum antecorſorem ſeu prodromum. *Sic ſeruire de conceptione Deiparæ,* (ait idem Autor in præfatione voluminis ſecundi inſcripti Cancellario Franciæ,) *eſt eam conceptionem ſolidè laudare, & vt ex conceptione nulla veris matris famulis, offenſio ſit.*

Peruelim ab hoc Fratre Cyriaco conſiderari, quàm hæc eius aſſertio vacet fermento doctrinæ reprobæ de quo proximè agebam. Et ſunt ſanè multa in eius dictis compendio nunc relatis, quæ reprehenſioni meritò pateant: vt quod per fœdum anachroniſmum, facit S. Anſelmum Herluini prædeceſſorem; Item quod ait, S. Bernardum improbaſſe feſtum de conceptione ſimile feſto natiuitatis; in quo aduerſarius, & ſibi contrarius eſt, cum ipſemet tale conceptionis feſtum admittat; & Bernardum malè intellexit, vt alibi traditur. Ad hæc quod feſtum conceptionis Deiparæ, in ſuo illo ſenſu diſtorto ſumptum, ait inductum eſſe exemplo feſti S. Ioannis. Quaſi verò non ſit par, ſentire, fideles erga Deiparam meliùs affectos eſſe, quàm vt dicantur ſolo exemplo feſti S. Ioannis, atque adeò nonniſi poſt hoc inductum, egiſſe feſtiuum diem conceptionis Deiparæ. Tandem quod ſobrios præ Latinis fuiſſe hac in parte Græcos, & ſapientiores ſtatuit. Hæc omnia reprehenſionem merentur, ſed ea diſſimulemus in præſentia, in illud vnum intenti quod idem Frater ait, nihil plus nunc habere cultum conceptionis, quàm eius, non quidem ſanctæ, ſed tamen ſanctitatem prænunciantis, memoriam: & quod detritæ ſobrietatis & ſapientiæ notat Eccleſiam Romanam, & ei adhærentes Latinos, admittentes Religioſum cultum conceptionis, piè ac probabiliter immaculatæ. Id verò eſt, ipſi Eccleſiæ illudere. Eccleſia enim conceptis verbis declarauit, ſuam mentem in huius feſti celebratione eſſe, colere conceptionem piè ac probabiliter immaculatam; mandátque eadem Eccleſia columna & firmamentum veritatis, vt omnes fideles de eo feſto ſic ſentiant; & illud Religioſè & abſque errore ad eum modum coli, ſibi perſuadeant. Sequuntur hūc Eccleſiæ ſenſum, præter paucos Cyriacos, fideles omnes. Quis ergo eſt Philiſteus iſte, exprobrans aciebus Dei viuentis, (capitibus inquā Eccleſiæ, & Fidelibus ei inhærentibus,) defectum ſobrietatis ac ſapientiæ in eo cultu? Illud verò quàm ſobrium, quod ait *talem ſenſum eſſe ſtudentium contentioni, & eſſe præter publicam & vniuerſalem fidem, & eam Deiparæ laudem non eſſe ſolidam, & veris Deiparæ famulis eſſe offenſioni*; Scilicet paucis Cyriacis; (Nec enim omnibus inter eos, vt Catharino & Coyffereo, aliiſque, cum primùm per inſulas ſegreges facti, potuerunt ſenſa ſua liberè promere.) Vt autem præter paucos illos, quibus timor malorum, vel peruicacia propter honorem ordinis fauces obſtringit, nulli ſint alij veri Deiparæ famuli; conuitium eſt infrunito ori congruentius, quàm Religioſo. Nec minuit hanc noxam, toties ab hoc Autore iactatum decretum Pij V. quo feſtum de conceptione voluit coli adhibito officio, quale adhibetur in Natiuitate, mutato tantum *Natiuitatis* nomine in nomen *conceptionis*. Hoc enim edixit Pius, quia in reuelatione facta Abbati Herluino, habebatur vſurpandum eſſe in conceptionis feſto, tale officium. Et in hoc ipſo officio per Pium V. probato, octauum reſponſorium conceptis verbis tradit, *ſanctam* Deiparæ *conceptionem*, æquè ac *Natiuitatem*. Sicut ergo certum eſt, Deiparam in natiuitate ſua fuiſſe ſanctam & gratia ſanctificante collucentem; ita certum eſſe debet, Eccleſiam non errare, cum celebrat conceptionem tanquam piè & probabiliter ſanctam. Et quidquid Pius V. è Cyriacis aſſumptus, ſecundùm ſuum priuatum ſenſum exiſtimarit, tamen prout Pontifex, & ratum habens officium prædictum quo *conceptio* ipſa *ſancta* dicitur, in ſenſu in quo Natiuitas dicitur ſancta; voluit quod affirmabam; Talémque fuiſſe & eſſe in huius feſti celebratione ſenſum Eccleſiæ, diſertiſſimè tradiderunt poſteriores Pontifices. Itaque viderit F. Combefis, quàm abſit ab hæreſi, talia proferendo contra Romanam cortynam, fidei Magiſtram, & Petram fidei vt Damaſcenus in Ioſaphati hiſtoria vocauit: Contra quam quiſquis arietat, ipſe confringitur, vt ait S. Auguſtinus. Neglectum ab iſto ſilentium, ab eadem Romana Eccleſia Cyriacis indictum, circa ſuam peculiarem de non ſancta & maculata conceptione aſſertionem, alij vrgeant.

Suſpectos præterea, vel etiam compertos nonnullos Cyriacos, aliorum contra fidem errorum poſſum oſtendere. Prætermitto quæ in Caietano

 obſeruauit

obſeruauit Catharinus hæreſi ſordentia: & quæ in Fratre Ioanne de Monteſono, Lutetiæ hæreſeos damnata referuntur ad calcem Magiſtri. Nec Bartholomæum Carranzam, apud Hiſpanos Quæſitores, & Romæ apud Gregorium XIII. de hæreſi iudicia ſubeuntem adduco. Æterno item ſilentio preſſam volo Palæologi miſeram ſortem, qua Romæ iubente Gregorio XIII. conſumptus eſt viuicomburio, ob violatam pertinaciter fidem Catholicam. Audiamus mitiora.

Contritionem perfectam, etiam ante Sacramenti realem ſuſceptionem, in eius voto, conferre gratiam, dogma Catholicum eſt, traditum à S.Bernardo epiſt.77. & à S.Ambroſio in cauſa Gratiani & Valentiniani fratrum baptiſmo præreptorum, & apertè à Tridentina Synodo ſeſſ.14. cap.4. de pœnitentia; éſtque certum Catholicis quibuſvis infermentatis. Attamen inquiſitor Parmenſis Ordinis Prædicatorum anno 1649. aſſertionem de contritione perfecta, ante ſuſceptum reipſa Sacramentum ſanctificante, tanquam reprobam & à fide ac ſana doctrina abhorrentem, obfirmatè reiecit; & vt vulgari pateretur, adduci nunquam potuit. An erat de partiariis Baianorum, ſiue vt vulgo loquimur *Ianſeniſtarum* quos ita ſentire compertum eſt? Vnde ſicut Frater Baptiſta Marinus exhibuit ſe Ianſeniſtarum protectorem, & per ſe Romæ apud Pontificem, & Lutetiæ per ſuos fortibus literis in eam datis; vtrobique infeliciter, & malis auibus: ita potuit hunc inquiſitorem Parmenſem partiarium ſuum, eodem infeciſſe fermento.

Panis & vini ſubſtantiam, & omnia ad eam attinentia, per conſecrationem deſtrui, vox *tranſubſtantiationis* demonſtrat; éſtque dogma fidei indubitatum. Inuentus nihilominus eſt apud Cyriacos, qui neſcio quid ſubſtantiale, (exiſtentiam ſcilicet ſubſtantiarum panis & vini,) ſupereſſe poſt conſecrationem, abſolutè doceret. Ita Bannez 1. p.quæſt.4. in prima editione; quod fidei Catholicæ prorſus diſſonare, tradunt Vaſquez 3.p.diſp.180. cap.11. Suarez Tom.3. diſp.49. ſect.4. & Ægidius de Coninc 3. p. q.75. n.63. fuiſſéque eam doctrinam, tanquam à fide alienam, ab Innocentio VIII. damnatam, obſeruat Albertinus coroll. de quantit. dub,5. num.11. Recognouit poſtea eam ſuam doctrinam Bannez; ſed ita correxit, vt tamen voluerit eam eſſe probabilem. Sed neque ferendum eſt, quia eſt perſpicuè contra doctrinam Eccleſiæ de tranſubſtantiatione panis & vini, traditam in Concilio Tridentino, & benè pridem expreſſam à Ganfrido Cardinali Vindocinenſi opuſc.1. & antiquis omnino multis, quos adducunt Coccius atque Garetius.

In eadem Euchariſtiæ materia, nuper quidam bardus effutiuit craſſam hæreſim, negans ſpecies ſacramentales obiectiuè ſumptas, eſſe reales. Quas autem paſſim cenſemus accidentarias panis & vini exuuias, dixit eſſe præſtigias & inanes ſpecies quales ſunt colores iridis. Hoc verò eſt apertè hæreticum, vt patet ex definitione Concilij Conſtantienſis, & ex vnanimi conſenſu Patrum, & omnium ad hanc diem doctorum Catholicorum, celebrantium Dei omnipotentiam in auulſione accidentium panis & vini, & conſeruatione eorum abſque omni materiali ſubiecto, vt eſſet fidei ac noſtro merito locus. Hanc hæreſim tradidiſſe primùm fertur Robertus Holcot Ord. Prædicatorum, qui tamen fortè paſſus eſt calumniam. Sed ei cum primùm à bardo quem dixi, vulgata eſt, inhæſit ex eodem Ordine F.Vincentius Candidus, qui inter eos qui ſuffragatione & adſcriptione ſua hæreſim illam firmarunt, inuentus eſt primus. Atque adeò non modò alienum errorem fecit ſuum, ſed etiam paucis quibuſdam improuidis, facti turpis Dux fuit. At docentibus Chryſoſtomo in magni Ignatij Encomio, & Aſterio orat. de S.Stephano, qui primus complanat iter ad malum, & cæteris viam munit, tetriùs exerrat. Sicut è contrario, qui dux eſt generoſi facti, auctius meritum aſſequitur.

Aſſertionem cuiuſdam Arnaudi, ſtrenui in Gallia veterum errorum mangonis, *de SS.Petro & Paulo duobus ſimul Eccleſiæ capitibus, indiuiduè in vnum coaleſcentibus*. Innocentius X. damnauit hæreſeos. Ei tamen aſſertioni inhæſit F. Franciſcus Combefis Ord. Prædicatorum in collatione actorum ſextæ ſynodi *pag.*244. *&* 245. nixus ſtramineo argumento, petito ex eo quod aliquando Pontifices dicant, ſe eſſe ſucceſſores SS. Apoſtolorum Petri & Pauli. Hoc extricarunt omnino multi qui egerunt de bicipiti Eccleſia, contra hæreſim. Arnaudianam, per cuniculos molientem exæquare Romano Pontifici omnes Epiſcopos. Et quanquam in ea collatione actorum, hic autor veluti ſepia, affuſo verborum ac phraſeon inuolutarum atramento, tentauerit videri aliud dicere, quàm dixerat Arnaudus; & vel ab aliquo admonitus, vel notam inurendam extimeſcens, in calce eiuſdem voluminis, poſt notas ad orat. Demetrij Cydonij; velit cenſeri inhærens definitioni Pontificiæ; tamen non retractat quæ priore illo loco dixerat, totidem verbis cum Arnaudo affirmans, *Paulum vnà cum Petro, indiuiduè, vna formali ac per ſe cathedra, cuius ſucceſſio ſit penes Pontifices, eſſe potitum*; Quam verborum illuuiem non abſterſit poſteriore illo loco.

Alia exempla ſtribiliginum circa catholica dogmata, inquinantium libros Cyriacorum, dabit in tempore, index vniuerſalis ad ſingulos eorum Doctores. Nunc hæc ſpecimina ſufficiant. Et quamuis F.Ioannes Baptiſta de Marinis, importuniſſimis precibus, (an etiam minis?) extorſit à Teutonibus, vt volumen vnius Celtiberi, de hæreſibus queis ſcatent libri Cyriacorum, lucem non videret; tamen pro vno illo abortiuo, naſcentur maturi fœtus complures, cum res feret. Quæ item diatriba ſequenti ſubiiciam, faciunt ad hoc inſtitutum.

Concluditur apodicticè ex antedictis, libros Cyriacorum non poſſe ſtatui immunes à cenſura, propter immunitatem à fermento doctrinæ reprobæ. Dices, S. Cyprianum aſſeruiſſe anabaptiſmum hæreticorum. Et S.Auguſtinum cum eſſet iunior, admiſiſſe, primam gratiam præuenientem dari ex merito; & tamen neutrum notatum eſſe hæreſeos, quia caruerunt obfirmatione in illis placitis hæreſi ſordentibus; quæ obfirmatio eſt de eſſentia Hæreſeos, & cuiuſvis completæ infidelitatis, vt docet Couarr. l.3. variar.c.1. & Suarez l.1. contra Iacob. c.23. & habetur ex c. *damnamus* de ſumma Trinit. & fide Catholica; vbi Ioachimus Abbas excuſatur, quia non laborauit pertinacia. Similiter ergo Cyriaci quos adduximus, non ſunt contumaciter obluctati definitionibus Eccleſiæ, atque adeò cum non fuerint formaliter hæretici, meritò libri eorum in quibus doctrina tantùm materialiter hæretica deliteſcit, non ſunt relati in album nigrum, hoc eſt in librorum prohibitorum indicem. Sed hæc excuſatio eſt planè friuola; Sic enim nullius planè Catholici opera, poſſent referri in indicem librorum vetitæ lectionis; quia nemo qui perſtet Catholicus, eſt contumax aduersùs Eccleſiam. Ad hoc ergo vt liber aliquis ſtatuatur cenſuræ obnoxius, ſufficit

in

in eo tradi hæreſim materialem, quam interſit fidelium, improbari interpoſita cenſura libri. Sicut ergo libri Cyriacorum (vt monſtratum eſt) non rarò ſordent hæreſibus; ita neque deberent eſſe immunes à cenſura, cui adeò frequenter ſubiacent libri cæterorum, æquè Catholicorum. Vnde iſta diſparitas?

DIATRIBA II.

An ſolis libris Cyriacorum, tam bellè per omnia conueniat cum ſenſis ſedis Apoſtolicæ, vt immunes à cenſura eſſe debeant, ex hoc capite.

QVæcunque doctrina, à ſenſu ſummorum Pontificum abiungitur, aut hæretica eſt, aut confinis hæreſi. Doctrina enim ſedis Pontificiæ, eſt lapis lydius Catholiciſmi puri ac probati terræ, purgati ſepulcrum. Diſquirendum ergo eſt, an Cyriaci nuſquam & nunquam à ſedis Apoſtolicæ ſenſis ac doctrina deflexerint, vt proinde ex hoc capite, iure libri eorum immunes abeant à cenſura. Et cum hac diſquiſitione nexum eſt, conſiderate quàm tenerenter Cyriaci, ſcripto & voce ſe gerant cum Romanis Pontificibus, eorum perſonas omni veneratione proſequendo. Et videntur ſanè Cyriaci, ſupra omnes adſtringi ad eam in ſenſis & doctrina conſenſionem, plenámque venerationem. Nam cœtus eorum, tametſi reſpectu cæterorum Iacobi filiorum, non fuerit principium paterni doloris, eſt tamen citra dubium, *prior in donis, maior in imperio.* Sunt Cyriaci præcipui adminiſtri Pontificum in pleriſque tribunalibus, non abſque pingui annuo cenſu, & ſpe infularum, aut purpuræ. Iidem omnino inſignibus prærogatiuis, ab iiſdem exornati ſunt, ſupra omnes Religioſos, ac etiam ſupra Clericos. Annales Cyriacorum, (non enim Eccleſiaſtici, vt mentitur titulus,) conſarcinati ab Abrahamo Bzouio, ſcatent fauoribus Pontificum erga eum ordinem. Beneficia autem adeò inſignia, deuinciunt animos. Quare videtur eſſe extra dubium, quod Cyriaci ſtare debuerint ſemper ſtrenuiſſimè pro ſede Apoſtolica; proindéque ex hoc capite non eſſe timendum à nota libris eorum inurenda. Hunc tamen vmbonem malè prætendi Cyriacorum immunitati, monſtrabunt ſpecimina quæ ſubijcio.

Montes pietatis, ex præſcripto Leonis X. & aliorum quorundam Pontificum adminiſtratos, labe vacare, certum eſt ac ratum apud omnes Theologos; quorum plerique adducuntur à Leſſio lib. 2. de Virtut. cap. 20, num. 192. & in appendice de eodem argumento. Videndi etiam Toletus l. 5. inſtruct. cap. 38. & Molina Tract. 2. de Iuſtit. diſp. 325. Sanè cum Leo 10. approbante Lateranenſi Concilio, eos montes licitos eſſe, & vſuræ labe vacare pronuntiauerit, idque pertineat ad vniuerſalem doctrinam morum; non poteſt mirum videri, quod nemo Theologorum refragetur, ponens in cœlum os ſuum, & lingua tranſeunte in terra garriat, quod Pontifex in generali Concilio, ſtatuit carere peccato, reuera ſordere culpa; & quod idem & alij varij Pontifices docent honeſtè fieri, tenera tamen non poſſe niſi cum culpa & inhoneſtè admitti. Nihilominus Dominicus Soto l. 6. de inſt. q. 1. art. 6. poſt Concilium Lateranenſe & Leonem X. Montes pietatis à Leone & Concilio approbatos, exploſit vt vſurarios; allegans pro excuſatione, quod ea Leonis & Concilij doctrina non ſit recepta. Hæc verò eſt manifeſta contemptio Pontificij illius decreti.

Aliud Pontificium decretum fuit, abſoluendum eſſe à Sacerdote præſente, ægrum qui Confeſſarium abſentem expetierit, & ſuam confitendi de peccatis voluntatem; conceptúmque de eis dolorem, per idoneos teſtes prodiderit; quamuis æger cum ad eum venit Confeſſarius, iam morbo oppreſſus, noua ſigna doloris de peccatis, & voluntatis recipiendi abſolutionem edere nequeat. Extabat ea de re antiquum decretum S. Leonis, & Concilij 4. Carthaginenſis. Sed Cyriaci, Soto ac Cano inhærentes nihil morabantur ea decreta. Cum autem nouo Pauli V. diplomate, vrgerentur ad abijciendam eam reprobam doctrinam, multiplicibus viis effugere ſunt conati. Et primùm confugerunt ad diplomatis tanquam ſuppoſititij vel adulterati, exploſionem. Sed cum Scipio Cobellutius Card. S. Suſannæ, qui diploma confecerat, magnos ob illud voluntarium & ipſi iniurioſum reſponſum cieret rumores, eo deuentum eſt, vt Fratres, Pontificem in eo diplomate, humani quippiam, paſſum eſſe faterentur. At ille ex cathedra loquebatur, & Epiſcopis ac Parochis, omnibúſque per orbem animarum curatoribus, modum validè ac legitimè adminiſtrandi Sacramenta præſcribebat, obligatione omnibus iniecta ad credendum, Sacramenta ſic adminiſtrata, validè ac legitimè adminiſtrari. Itaque de ſententia Cyriacorum, Paulus Pontifex tradendo eam doctrinam, S. Leoni & Concilio Carthaginenſi conſentaneam; à Soto autem & Cano reprobatam; pauit oues paſcuæ Chriſti, pabulo falſæ doctrinæ in re grauiſſima. Hæc quanta ſit in Pontificem irreuerentia, nihil attinet dicere, vt haud inaccuratè mõſtratum eſt à nupero confeſſionis epiſtolaris examinatore, agente cum Dauila, Coquetio, Candido, Nuguo, Aluare, Petro Fay Cyriacis, quos rituale Paulinum malè habuit.

Martyrologium Romanum comprobauit Gregorius XIII. præfixo diplomate ad perpetuam rei memoriam, quò omnium aliorum Martyrologiorum vſu in ſacris interdicit: propteteáque huiuſmodi Eccleſiaſticæ tabulæ, ſunt omnibus Catholicis in magna veneratione. At Frater Franciſcus Combefiſius, in notis ad acta Anonymi apud Nicæam, num. 6. occaſione S. Paphnucij, de quo tabulæ 11. ſept. admodùm licenter exagitat prædictum Romanum Martyrologium, *tanquam non Eccleſiæ, ſed Baronij Martyrologium; cuius noui compactores, hinc inde corraſerunt quæ ad aliquem Sanctum* pertinent, *& vtinam tantùm bona, vacillante ſatis fide. Quid ſi enim decepti ſunt conflatis in vnum multis quæ ſecernenda fuerant?* Et vt notare fidem Martyrologij Romani oſtendat, producit exempla hallucinationum quæ in illud obrepſerunt, vt noui Martyris S Xynoridis & S. Fœlicis, qui parum abfuit quin eijceretur; Luciferi Calaritani, & Fauſti Rhegienſis quos ſanctitatis titulos ægrè retinuiſſe, nec niſi dubiis ſatis fundamentis, ſanctorum Cælitum numero adſcriptos contendit; nulla (vt admonet) Eccleſiæ Romanæ vel Pontificum culpa, ſed eorum tantùm qui ad huiuſmodi libros componendos ab Eccleſia adhibiti, vel præ ſcientiæ tenuitate, vel præ humanæ induſtriæ inefficacitate, ceſpitarunt. Vnde nouæ ſubinde correctiones affulgente pleniori luce, aut maiori examine adhibito. Contraxi diffuſiorem Fratris Combefiſij diſputationem; quam obſignat mordendo quoſdam, imperitos, (vt ait) argutatores,

argutatores, qui contrarium ſcripturierint, res geſtas ex ratiunculis aſtruendo. Idem in notis ad orationem Aſterij de S.Phoca, prolatis verbis Martyrologij V. Martij referentis miraculum ingẽ ſanationis collatæ demorſis à ſerpente, vbi primùm pede preſſerint limen ædis huic ſancto dicatæ; addit, nihil eorum apud quenquam extare, niſi apud Baronium, diuinantem, ac Surium ex illo deſcribentem.

Non potuit Cyriacus iſte, effundere licentiùs contemptionem ſuper Principem Eccleſiam, approbantem quod ipſa ſuum appellat Martyrologium; quàm illud Eccleſiæ ſubductum, ſupponendo Baronio; qui apud iſtum Fratrem,vix vllo loco habetur, vt infra demonſtrabo. Bellè verò hîc accidit, quod tantus cenſor cæli ac terræ, ait Surium ex Baronio exſcripſiſſe, cum tamen priùs obiiſſet Surius, quàm Baronius aliquid vulgaret. Vt quid verò ad depreciandas Romanas tabulas, exempla congerit eorum (vt vult) dubiorum cælitum quos memorat? Nolo quoad S.Xinoridem, vrgere authoritatem S.Chryſoſtomi, qui initio homiliæ 4. de Lazaro, memorat B.Babylam, & Xinoridem, Lazarum mendicum ſecutos, ita enim habet vnus interpres; contra quam Eraſmus qui vertit *bigam*; vt monſtraret, *Xinoridem*, non eſſe vnam aliquam ſanctam, ſed ſignificari ea voce, coniugatas perſonas duas,vt apud Hieronymum cum Proba auia, & Iuliana Demetriadis Mater, dicuntur ſancta Xynoris, quæ nihil virginitatem profitenti Demetriadi, detraxiſſet, eorum quæ nuptiis fuerant præparata. Et eodem ſenſu Nazianzenus oratione in S. Baſilium, ſe & Baſilium vocat *Synorida*. Potuit ergo ſimiliter apud Chryſoſtomum *Xynoris* vſurpari pro binario Martyrum, qui cum S.Babyla paſſi non duo, ſed tres fuiſſe referuntur, vt videre eſt in ſacris tabulis 24. Ianuarij. Et paſſim apud Græcos vox *συνωρίς*, Atticè *ξυνωρὶς*, duorum equorum currum ſignificat. Igitur Xinoris in loco allegato ex S.Chryſoſtomo, non videtur ſignificare ſocios Martyrij S. Babylæ qui tres fuerant, non duo. Nihil ergo profertur, quod vetet, eam vocem ſignificare vnam aliquam ſanctam cœlitem. Sed conſultò nolo hoc vrgere, & gratis do, Xinoridem non eſſe cœlitis nomen. Quid hoc ad depreciationem Martyrologij Romani? vbi enim in Romanis quas aduerſarius Baronio tribuit, tabulis, *Sancta Synoris?* Item vbi in iiſdem tabulis, S.Fauſtus Rhegienſis, aut S.Lucifer Calaritanus? Quod hi in aliquibus aliis Martyrologiis, per indiligentiam collectorum talia nomina non ſatis compertæ ſanctitatis aliquando occurrerunt, quid hoc ad conſpurcandas Romanas tabulas nihil tale proponentes? Alioqui debuiſſet etiam opponere Romanis tabulis, quod in Martyrologio Fratrum Prædicatorum, Euſebius Cæſarienſis,homo tametſi doctiſſimus,tamen peſtilentiſſimus, & teſte S.Hieronymo, & Arrianiſmi ſignifer,vt eſt apud Canum l. de locis 11.cap.6. ad noſtram vſque ætatem tanquam inſignis ſanctus ſedem inuenerit. Nolo hærere in excutiendis tricis quas iſte argutator mouit, circa SS.Paphnutium & Phocam,ad eleuandam fidem Romanarum tabularum. Id enim eſſet præter inſtitutum præſens, quo duntaxat ſuſcipitur monſtrandum, quàm ingratè ac petulanter Cyriacus iſte, Pontificum, Martyrologij approbatorum authoritatem ſuffodere tentauerit; nihil certi aut ſolidi contra tabulas proferendo; ſed tantùm obtrudendo ſuſpiciones ſuas, & diuinationes, ac ratiunculas, tanta plerumque verborum & ſenſus implexitate, vt Oedipo interprete ſit opus; nec quid velit, aut quid loquatur ſatis intelligi poſſit. De colapho iiſdem Romanis tabulis impacto à Fratre Nicolao Richardio Monſtrol, repudiante quod in illis tabulis 28. Februarij traditur de Martyrio SS. Alexandrinorum, immortuorum miniſterio luce contactorum, dicendum infra.

Non debet leuis videri,ea authoritatis Pontificiæ violatio per Cyriacos, qui arctant illam ſæpe numero plus iuſto. V.g. cum dicunt Pontificem nihil poſſe definire, contra ea quæ S.Thomas tradidit. Et cum contendunt, Pontificem non poſſe definire veritatem conceptionis B. Mariæ. Item cum aſſerunt, Pontificem ſe ſolo nihil poſſe definire de fide. Nihil horum dici poteſt, ſine iniuria Pontificiæ authoritatis. Nam praxis & priſca, & recens, docet quod Pontifex, ſe ſolo, id eſt abſque Oecumenico Concilio, poſſit aliquid de fide ſtatuere, quidquid obganniant Ianſenij reliquiæ, captantes hoc miſerorum perfugium, contra fulmen aduersùs quinque Cardinales Ianſenij hæreſes ab Innocentio decimo vibratum. Quod enim Pontifex abſque Concilio Prouinciali poſſit aliquid de fide ſtatuere, omnino liquere debet, cum Concilij Prouincialis exigua ſit authoritas præ Concilio Generali; à quo tamen Pontifex nullo modo pendet, vt aliquid de fide definiat. Et contrarius ſenſus nonniſi poſt turbas ſchiſmatis per tempus Concilij Conſtantienſis inualuit, vt benè notauit grauis Theologus Ruardus Tappèrus orat.3. Theologica num.3. Sanè Pontifex ſub quo celebratum eſt 2. Concilium Prouinciale Arauſicanum, præſide S.Cæſario, non permiſit illi Concilio diſcuſſionem capitulorum de gratia quæ tranſmittebat; ſed tantùm mandauit Concilio, promulgationem eorum capitulorum. Iam ſi Pontifex neque ab Oecumenica, neque à prouinciali, (& idem eſt de diœceſana,) Synodo pendet in formanda definitione de fide, multo magis independens eſt à quocumque alio, etiam à Cardinalibus aut Prælatis Curiæ Romanæ. Poteſtas enim docendi aliquid eſſe de fide,nititur eo Chriſti promiſſo, *ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam*, & illo mandato *paſce oues meas*, vtique pabulo ſanæ doctrinæ; & illa rurſus ſponſione *Rogaui pro te Petre vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* At Chriſtus non fundauit Eccleſiam ſuper Petram Cardinalium aut Prælatorum; nec illis mandauit paſcere plebem Chriſtianam; nec pro eorum perpetua fide rogauit. Itaque tametſi Papa, poſſet peccare ſi abſque collatione cum ſuis conſiliariis,aliquid de fide ſtatueret ſe ſolo; tamen definitio eſſet valida, ſi fieret ex cathedra; hoc eſt ſi Papa veritatem à ſe ſolo diſcuſſam, proponeret fidelibus cum obligatione ſic credendi. Id enim eſt loqui ex cathedra; non autem quod fingit Combefiſius tract.pro actis 6. Synodi c.2.§.3. dicens, loqui ex Cathedra, eſſe loqui cum Fratrum conſilio, & ex communi Eccleſiæ ſenſu. Tandem dicere quod Pontifex non poſſit decidere controuerſiam de conceptione paſſiua Deiparæ, eſt eorum qui timent cauſæ ſuæ, & volunt abſterrere Pontificem ne ad eam definitionem accingatur; cum tamen plus ſatis fundamentorum ſuppetat, & in verbo ſcripto, & in verbo tradito per Patrum vnanimen conſenſum expreſſo, ad eam quæſtionem decidendam, & quidem in fauorem Virginis. Nam quod obtenditur, S.Thomam ſenſiſſe contrarium, & Eccleſiam nihil poſſe decidere contra id quod S.Thomas docuit, ridiculè & abſurdè obtenditur. Non ſanè ſenſit contrarium S.Thomas. Conſtat enim,S.Thomam variis locis tradidiſſe cõceptionem

B.Virginis

B.Virginis fuiſſe immaculatam : & nominatim ita docuit in 1. d.44.q. vnica art.3. ad .3 vt legitur in omnibus S. Thomæ editionibus, etiam Romana iuſſu Pij V. dornata ; nec vnquam aliud ibi dixit S.Doctor, niſi anno 1613. quo F.Coſmas Morelles Ord. Prædicatorum in editione Antuerpienſi, textum falſauit.

Æquè falsò obtenditur, Eccleſiam nihil poſſe decidere contrarium placitis S. Thomæ. Quis enim ſic arctauit Eccleſiam, aut vbi reuelatum eſt, S. Thomæ ſententias eſſe amuſſim ad quam ſint exigendæ definitiones ab Eccleſia latæ ? Imò verò Eccleſia non ſemel, definiuit contrarium ſententiis S.Thomæ. Nam Bonifacius VIII. cap.1.de voto & voti redempt. definiuit, ſolemnitatem voti Religioſorum, non eſſe iuris diuini, ſed Eccleſiaſtici, quod ipſum definit Gregorius XIII. in bulla *Aſcendente Domino.* Et tamen S.Thomas contrarium tradiderat. Similiter quod S.Thomas dixerat, Religioſum conſtitui per ſola vota ſolemnia, ab eodem Gregorio, & aliis Pontificibus contraria definitione reſciſſum eſt. Aſſeruerat item S.Thomas eum qui ad vitæ ſuæ defenſionem homicidium patraſſet, eſſe irregularem: quod tamen contraria definitione reijcitur in Clementina *ſi furioſus* de homicid. Igitur Pontificem non poſſe definire ex fide, quod conceptio B.Virginis fuerit immaculata, etiamſi S.Thomas contrarium dixiſſe ſupponeretur ; figmentum eſt iniurioſum Pontificibus; haud alio fine excogitatum, quàm vt Pontifices auocentur à ſuſcipienda cogitatione de ea definitione. Tam multi magnorum qui ſunt in terra, in opere quod inſcribitur *legatio*, à Luca Vvadingho allegati, perſuaſiſſimum habuerunt, veritatem immaculatæ conceptionis paſſiuæ, eſſe à Pontifice definibilem ; cum enixè expetierint, rogaſintque Pontificem, vt eam definire denique vellet ; & varij Theologi qui in eam rem Tractationes ediderunt, iure id facturos Pontifices cum libuerit, demonſtrarunt. Sed Cyriacorum interfuit, cum Pontificum iniuria, ad eum modum, honori ordinis velificari.

Pontifices ſummos in approbando Religioſo inſtituto errare non poſſe, indubitata eſt ſententia doctorum: qui contrariũ eſſe valdè iniurioſum Eccleſię pro cõperto habent, contra Vvicleffum & Huſſum, gemina Diabolicæ informationis oſtenta, (vt huc transferam verba antiqui Patris de alia biga iniquitatis.) Videndus Valdenſis tom.3.à c.83. Azor t.2. l.5. cap.7. q.2. Suarez tract.de fide diſp.5. ſect.8. n.9. & tom.3.de religione l.2.c.17.n.18. Valentia 22.diſp.1.q.1.p.7.§.41. Ipſe S.Thomas opuſc.19. cap.4. Sic habet in calce corporis. *Cum aliqua Religio per ſedem Apoſtolicam inſtituta eſt, manifeſtè ſe damnabilem oſtendit, qui talem religionem damnare conatur.* Audiat Canus qui l.5. de locis cap.5. non modò aſſeruit Pontificem errare poſſe approbando aliquod religioſum inſtitutum ; ſed etiam aſſeruit erraſſe de facto ; & qui id negare voluerit, impudentiæ, vel etiam ſtultitiæ nomine, iure optimo, ſummis rationibus arguendum eſſe. Ita Canus Cyriacus, œſtro percitus in Pontifices eo quod approbaſſent inſtitutum Societ. Iesv ; quod & varij ad eam diem Pontifices magnificè approbarant, ac collaudarunt ; & Synodus Oecumenica magnificè probarat ſeſſ.25.de regular.c.16.vocãs eius inſtitutum *piũ & laudabile, ac à ſede Apoſtolica approbatũ.* At Canus, inſtitutũ Societatis Iesv, ad mortem vſque habuit pro exitiali ; eiúſque profeſſores AntiChriſti Antecurſoribus accenſuit. Verum eſt, Cani ſodales de tanta Cani audacia erubeſcentes, expunxiſſe clam ex Cani codice recuſo, mentionem particularem Societatis Iesv. Tamen adhuc reperiuntur primarum editionum codices, in quibus legitur ea verborum illuuies, cum ſpeciali inſtituti Societatis Iesv mentione. Et nominatim Romæ in quadam inſigni Bibliotheca, extabat Cani codex abſque caſtratione poſtea clanculum adhibita: ſed bona anima Terentij Alciati, voluntate pacis ſtudioſa, fecit vt volumen illud periret, nullique deinceps poſſet eſſe offendiculo ; & qui viderunt, teſtimonium hodiéque perhibent, & verum eſt teſtimonium eorum. Scriptio item Azorij, qui integro illo Cani exemplari ad eius confutationem vſus fuerat, eodem non ſatis conſulto pacis ſtudio, vel vt intercideret vomitus illius canini memoria, hiat, per immiſſam, nec cum iudicio expletam lacunam. Quanquam autem ea truncatio cancromatis Pontificibus ac Concilio Oecumenico & Religioſo inſtituto iniurioſi optimè habuit ; tamen exectio facta eſt clanculum, nec ob adeò fœtens ſpurciloquium, Cani liber in Indicem librorum vetitæ lectionis eſt relatus ; Cyriacis quorum ea ęſt pars ſtudij maxima, pro fratre annitentibus. Qua etiam ex cauſa, Caietanus, è cuius ſcriptis multa cancroſa ſapienter reciſa ſunt, præteritus tamen eſt in Indice, ne Cyriaci famæ inureretur macula.

Ad conuicia eiuſdem Cani, & ſpumas rabientis veriùs quàm voces, in profeſſores eiuſdem inſtituti Ieſuitarum, reponant quorum intereſt. Obiter tantùm dico, hunc adeò efferatum moloſſum, non modò in perſonas ac inſtitutum, ſed etiam in ipſum nomen à Pontificibus delatum, & à Synodo Oecumenica confirmatum, ac tanto ante Ioachimo Abbati præcognitum, infixiſſe genuinum, vt etiamnum legitur l.4. de locis c.2. inter tractandum eum Apoſtoli locum 1. Cor.1. *Fidelis Deus per quem vocati eſtis in ſocietatem filij eius Ieſu Chriſti.* Gloſſa Canina in hunc locum, eſt iſta. *Quæ ſine dubio ſocietas, cum Chriſti Eccleſia ſit, qui titulũ illum ſibi arrogãt, hi videant, an hæreticorum more penes ſe Eccleſiam exiſtere, mentiantur.* O bone, imò verò, ô maligne, qui ſibi titulum illum arrogauerit, damnas eſto. Qui à Pontificibus delatum, & à Synodo Oecumenica comprobatum cum demiſſione prætulerit, ſatagens ne nomen vacuum portet, ſit ille benedictus, nequicquam contra latrante Cano ; & de orbis Cardinibus adeò indignè, vel etiam furioſè, ſtatuente in ea cauſa. Hic eſt ille ſapientiſſimus Magiſter Canus, pro cuius canitudine, & pilis ſapientibus, F. Franciſcus Combefis, adeò in Baronium concitatus eſt ; eo quod Baronius, Cano in S.Gregorium magnum infigenti genuinum, & Honorium primum fœdè deformanti, vna aut altera periodo pilum vulſiſſet, qua de re, poſtea.

Inſtitutum Franciſcanorum, & eorũ arctiſſimam paupertatem, varij Pontifices, comprobarunt verbis ampliſſimis. Ita Innoc.III. Honorius III. Gregorius IX. Innoc.IV. Alexander IV. Nicolaus III. Martinus IV. & V. Nicolaus IV. Bonifacius VIII. & cum Concilio Viennenſi Clemens V. necnon poſtea Eugenius IV. & alij abſque numero. Soli Cyriaci reclamarunt. Et nominatim Abrahamus Bzouius ad annum 1371. à num 8. multus eſt in notando erroris grauiſſimi, inſtituto ſic approbato. Nec exhorruit ſcribere, artificem omnis doli Satanam, perſuaſiſſe Minoritis, ſpectare ad perfectionem, nihil habere, & omni dominio carere, etiam in communi. Hanc Bzouij Cacochymiam eſſe ipſammet Vvicleſi delirationem, damnatam ſeſſ.8. Concilij Conſtantienſis, latè confirmat Dermitius

Thadæus in Bzouio expoſtulato, in ſpongia ad annum prænotatum. Mihi ſat eſt aduertere, quàm atroci in Pontifices iniuria dixerit iſte Cyriacus, inſtitutum ab eis toties comprobatum, ad Satanæ inuenta pertinere. Hoc dixit Bzouius, & dixit impune. Non enim idcirco liber eius in indicem librorum proſcriptorum relatus eſt, aut corrigi iuſſus. Quomodò autem Bzouius non incurrerit excommunicationem in eos latam, qui non dico perſonas, ſed inſtituta Minorum & Prædicatorum impugnant, conſiderent quorum intereſt.

Eiuſdem furfuris eſt, & huic negotio affine, quod ante paucos annos hauſi ipſe meis auribus apud Cauares. Exulabat ibi Magnus Antiſtes, apud quem controuerſia inferbuit de inſtitutis Mendicantium, quorum ille petacitatem pertæſus, in ipſam quoque mendicitatem concitabatur. Aderat Doctor Cyriacus, cui cognomen erat *Ioannis*, qui vt Antiſtitem palparet, & ad lautum conuiuium frequens adhiberetur, in mendicitatem quoque religioſam ſtrinxit linguæ machæram. Vrgebantur ab aduerſa parte, pro mendicitatis ſanctitate oracula Pontificum, à Bellarmino addenſata l. de Monach. c. 45. At Cyriacus nihil de ſua in mendicitatem concitatione remiſit; nec Romanis Pontificibus pro ſtatu mendicantium allegatis, aſſurrexit. Fuit qui reponeret; Eia Magiſter bone. *Memini legere, autorem inſtituti Prædicatorum S. Dominicum, in Teſtamento quod ſub montem condidit, intorſiſſe maledictionem ſuam, in eum qui annuos prouentus in ordinem à ſe conſtitutum induceret. Quis veſtrum primus eam in ſe maledictionem deuocauerit, mitto quærere. Tantùm peto; quo tempore timebatur in ordine ea maledictio, aberatque cenſus annuus qui nunc ſuppetit, vnde petebatur ſuſtentatio à Fratribus?* Hæſit miſellus ſupra piſcem mutus; & cum ſuo robore didicit, non eſſe Pontificibus aliquid ſtatuentibus, obſtrependum.

Nolo prætetire, quæ in S. Franciſci decora iactauit liuor aliquorum Cyriacorum, præter ea quæ aduerſùs eius inſtitutum, & mendicitatem ab eo inuectam, vibrata retuli. S. Franciſcum ſtigmata Domini IESV in corpore ſuo portaſſe, ſoli Hæretici diffitentur, vt Beza in cap. 6. ad Galat. Mornæus in myſterio iniquitatis *pag.* 345. Balæus in appendice catalogi ſcriptorum Anglic. artic. 37. At multi Pontifices, vt Gregorius IX. Alexander IV. & qui vno aut altero poſt S. Franciſci obitum anno ſcribebat Lucas Tudenſis l. 2. contra Albig. cap. 11. proponunt illud S. Franciſci decus vt rem certiſſimam, & innumeris oculatis teſtibus firmatam. Solus inter Catholicos Frater Euerardus Cyriacus, Opaniæ in Morauia, pro concione, hoc decus S. Franciſci eſſe commentitium effutiuit, & inter quæſtuariorum artificia recenſuit. Fuerunt qui in ſenſu accommodatitio apparent S. Franciſco, illud ex Apocalypſi *vidi Angelum aſcendentem ab ortu ſolis, habentem ſignum Dei viui.* Ita S. Bonauentura in prologo legendæ maioris, & alij longo agmine adducti à F. Saluatore Vitali, in florero Aluernino, Hyacintho IV. Et diſertè Leo X. in bulla quæ dicitur *vnionis.* Sed Frater Nicolaus Eymericus, ordinis Prædicator. 2. p. directorij Inquiſit. q. 11. in hanc accommodationem zelo amaro efferbuit, viſus eam hæreſeos damnare. Quod non damnaſſet contra Alfonſum Venerum, & alios apud Hyacinthum Coquetium l. de maternis Mariæ viſceribus in Ordinem Prædicat. cap. 18. qui S. Dominici ſtigmata commenti ſunt, ſi ad eum accommodaſſent prædictum locum Apocalypſis.

Inter inhonorationes Pontificum Romanorum, ea debet cenſeri palmaris, qua hæreſis labes eis affricatur; à qua extra dubium eſſe debet, illos prout Pontifices, ſemper abfuiſſe quàm longiſſimè. Imo aliqui DD. Catholici, ex ſpeciali Dei prouidentia factum eſſe aſſeruerunt, vt nullus vnquam Romanus Pontifex, etiam vt priuata perſona in fidem Catholicam peccaret. Ita Albertus Pighius l. 4. Eccleſ. Hierarch. cap. 8. Bellarm. l. 4. de Pontifice c. 6. Suarez tract. de fide diſp. 10. ſect. 6. num. 11. & eſt pia ſententia, ac propter ſtudium honoris Pontificum Chriſti vicariorum collaudanda. At F. Franciſcus Combefis in commentario pro actis 6. Synodi c. 2. §. 3. in hanc pietatem, ab Agathone Papa non obſcurè inſinuatam, latè concitatur; certus haud erraſſe cenſuram, quæ id inſimulauit erroris. Nititur verò præcipuè, exemplis Liberij quem ait à fide defeciſſe; & fratrum Conſtantis (imo Conſtantij) tyrannide, euaſiſſe Arianum: Necnon Marcellini, qui abiecta Chriſtianitate in Idolomaniam impiiſſimè eſt prolapſus. Pro Honorij autem primi damnatione ob hæreſim, ſudat & alget hic Frater tractatu integro, vlturus manes Caninos, à Baronio occaſione Honorij malè (vt vult) violatos.

Hæc tamen crambe recocta, toties iam à Doctiſſimis Catholicis reiecta eſt, vt mirum ſit eam iteratò reponi. Quamuis enim non ſit certum, Pontificem non modò vt publicam perſonam, (de quo nemo Catholicus ambigit) ſed etiam vt priuatam perſonam eſſe à fide indefectibilem, vt Hieronymus à Rua controu. 3. Schol. & Duuallius tract. de Pontifice p. 2. quæſt. 1. Aliique tradiderunt; tamen nihil eſt quod validè impugnet eam piam aſſertionem; eique inurere notam erroris, proiectæ eſt audaciæ; & exempla quæ proferuntur, non probant intentum. Nam Liberium à fide defeciſſe, & factum eſſe Arianum, pinguis calumnia eſt, quam benè depellunt Baron. anno 357. & rurſus anno 367. ac ex variis Coccius tom. 1. l. 7. art. 11. Marcellinum verò à Donatiſtis per calumniam, accuſatum lapſus in idololatriam, rectè coniecere Baron. anno 302. & Bellarm. in recognitione l. 4. de Pontif. c. 8. Honorius quem Combefiſius contendit pro hæretico damnatum, purgarunt iam olim, Ioannes IV. qui & altero ad paucos duntaxat menſes interpoſito ſucceſſit: itémque ſanctus Maximus Monachus & Martyr. E recentioribus autem Hoſius l. 2. contra Brentium, Bellarm. 4. de Pontifice cap. 11. Duual. Tract. de Ponrif. p. 2. quæſt. 4. Andr. Schorus ad Codicem 19. Rhotij, Baron. anno 633. & 681. & ex variis Coccius tom. 1. l. 7. art. 13. quibus (præſertim Ioanni Pontifice & S. Maximo,) plus credendum eſt, quàm Cano 6. de locis cap. vltimo implacabiliter infenſo Pontifici Honorio, ob contractam labem Monocheliſmi; & Combefiſio Cani accenſo. Excuſationes verò Ioannis Quarti & S. Maximi pro Honorio, tanquam leues, & ad depellendam ab Honorio labem inſufficientes, depellit Combefiſius in tractatione pro actis 6. Synodi cap. 2. §. 3. & rurſus cap. 3. §. 3. *ad finem.* Contendit enim illos Honorij excuſatores, locutos tantum eſſe ex fide hominis ſcribæ, qui Epiſtolam Honorij exararat, & verbis Epiſtolæ ſenſum Catholicum ex mente Honorij ſubijciebat. Hoc pro leuiculo habet Cyriacus Honorij criminator, malens Cani ſui imaginationibus inhærere, & Græcorum ſedis Apoſtolicæ hoſtium impoſturis, quàm honori huius Romani Pontificis perfidè ac calumnioſè grauati conſulere;

prout

prout retectis dolis & malis artibus Græcorum, validè fecerunt Bellarminus atque Baronius, de cuius laceratione per hunc Cani opinionem, poſtea.

Bonifacium VIII. multipliciter inhonoratū conſtat: ſed à nullo atrocius dehoneſtatus eſt, quàm à Ptolomeo Lucenſi Ordinis Prædicato, eidem affingente hæreſim. Ait enim, Bonifacium ſcripſiſſe litteras ad Regem Franciæ, quibus eſſe è Dominum omnium & temporalium & ſpiritualium affirmabat; & contrarium tenere iudicabat hæreticum. At aſſerere, negantes Dominium vniuerſale Pontificis in temporalia eſſe hæreticos, ſordet errore manifeſto; cui nec ipſi Pontifices adſcribuntur. Debuit ergo Cyriacus iſte, non adeò bibulas aures præbere vulgi rumoribus, apud quod is ſenſus de verè tranſmiſſis à Bonifacio literis illis quas tanquam Bonifacij retulit Ptolomeus, inualuit malignitate Petri de Flotte, Satoris zizaniorum inter Pontificem ac Regem; & ſcriptoris Epiſtolæ illius, quæ Regem ad extrema quæque adduxiſſe dicitur. Videndus Spondanus anno Chriſti 1301. num. 11.

Hæretici ad Pontificum ſubſannationem vix aliquid crebriùs ructant, quam narrationem de Ioanna Papiſſa; quæ cum eſſet ſexu fœmina, virum tamen mentiens, in Pontificem electa eſt, quaſi Eunuchus eſſet, vt glabra facies præferebat; ſed ex turpi commercio vterum gerens, cum e palatio Vaticano procederet ſolemniter ad Eccleſiam Lateranenſem, in via quadam per quam nullus deinceps Pontificum tranſit, omnibus horrore infauſti euentus perculſis, vterum exonerauit, magno cum dedecore Pontificatus; cui in poſterum præcauendo, conſtitutum eſt, vt nemo eligeretur Pontifex, quin priùs inſidentis ſellæ ſtercorariæ, ſexus exploraretur. Primus orbi has merces intulit Martinus Polonus Ord. Prædicatorum, vt benè ſtatuit Trithemius l. de ſcriptor. Sed eſt propudium fabulæ adeò malè materiatum, vt vix poſſit aliquid fingi abſurdius: quod validè euincunt Onuphrius in additionibus ad Platinam cum de Ioanne VIII. Florimundus Remondus iuſto opuſc. Turrianus lib. 3. de dogmat. charact. & lib. 2. de Eccleſ. & ordinat. Miniſtror. Bellarminus l. 3. de Pontif. c. vltimo, & accuratiſſimè Seranus l. 1. rerum Moguntiac. c. 41. & 42. ex multis Coccius Tom. 1. Theſauri l. 7. art. 14. Et quamquam hoc commentum ſit Pontificibus probroſum; proptereàque ante paucos annos, vix alia fabula crebriùs ab hæreticis inſonaret; tamen nuperrimè vnus inter ſectarios diuini verbi minimè diluti ſed puri, propala; euulgato de hac re commentario, dedocuit ſuos errorem; & vt deinceps, Romanos Pontifices aliis telis impeterent, & hoc vaniloquio abſtinerent, omni ope contendit: nanus extirpator Aconiti quod in horto Cyriacorum aduersùs honorem Pontificum ſuccreuit.

Apud ſolidè doctos, & pietatis infermentatæ ſtudioſos, pro comperto habetur, fabulas omnino multas pro actis ſanctorum obtruſas eſſe: non modò ab hoc Martino Polono, quem *bonum ſimplicianum* indigitare liceat, ſed etiam à Iacobo de Voragine, & Claudio à Rota Cyriacis, ſimilibúſque concinnatoribus *legendarum aurearum*, verè *plumbearum*, vt Ludouicus Viues l. 5. de tradend. diſcipl. non ſine ſtomacho pronunciauit, & annuit Melchior Canus Ord. Prædicat. non vno loco, ſed nominatim l. 11. de locis cap. 6. Verùm, hic ipſe ſuperciliosus cenſor nomine tenus Canus, (vt Baronius ad annum 681. num. 31. de eo dixit,) omnem culpam huius dehoneſtationis ſacrorum, in Pontifices refert, dicens; *eorum hac in parte prudentiam*

& diligentiam deſiderari. Itaque dormitant, vel etiam altè ſtertunt Pontifices, dum Canus ſolus vigilat; & inimico homine ſuperſeminante Zizania fabularum, pro ſacris hiſtoriis, ſocordes, (iudice quidem Cano) Pontifices, viam muniunt ad abrogationem fidei omnibus ſacris hiſtoriis per cordatos faciendam. Hic ſanè, modeſtia Cani in Pontifices ac prudentia deſideratur.

Nec ſapientior fuit idem Canus, in negotio ſtigmatū S. Catharinæ Senenſis, quæ à Sixto IV. Ordinis Minorū abrogata, & ſoli S. Franciſco adſcripta; affirmat admiſſa a Pio II. Senenſi, quippè B. Catharinæ ciue. Videndus l. 5. de locis cap. 5. *pag. mihi* 320. quaſi Pontifices collidere, & ex ſeculi ac carnis legibus moueri ad decernenda planè contraria, res ſit flocci facienda. Quod ſubijcio Cyriacæ in Pontifices petulantiæ ſpecimen, etiamnum calet.

Homo Germanus, ſimpliciter (vt mos gentis fert,) vulgarat concluſiones de virtute fidei, & iudice controuerſiarum. Inter eas concluſiones, vna fuit, non eſſe de fide, hunc ſingularem Pontificem nunc ſedentem, eſſe Chriſti Vicarium; quamuis de fide eſſe eum qui verè ſit Romanus Pontifex, gerere Vicariam Chriſti in terris præfecturam, ſit extra dubium. Conclamarunt illicò fratres Cyriaci, contra eam, (vt vocabant) inhonoram Pontifici, imò iniurioſam aſſertionem; qua ſtante, periclitetur fides; & ruat Conciliorum autoritas, (quibus accedat neceſſe eſt veri Pontificis confirmatio,) & omnium fidei definitionum quæ poſſunt Roma tranſmitti; vt latè confirmant Salmeron l. 1. in Paul. part. 2. diſp. de Eccleſ. *ante medium*, Albertinus 3. princ. compl. coroll. à num. 10. Azor. tom. 2. l. 5. cap. 5. quæſt. vncula 4. Comitolus 1. reſponſ. mor. quæſt. 99. & latè Iacobus de Brouüer toto opuſculo cui titulus eſt *Clauis Apoſtolica*. Vrgebant argumenta ab iſtis prolata vehementer Cyriaci, & Innocentium X. meritò retinentem Pontificiorum iurium, ac pacis Eccleſiæ, ablegatis doctrinis periculoſis ſtudioſum, in Miſelli Teuthonis caput inflammarunt: tranſmiſſis è Germania concluſionibus quas per procœtia Purpuratorum, opportunè importunè ſpargebant; vt cœtui cui Germanus ille conſerebatur, inuidiam crearent. Sed diſſimulabant, eam ipſam doctrinam, tam acerbè in Theutone notatam, tantæque in Pontificem iniuriæ ac periculi in fidei definitiones conuellendas inſimulatam; fuiſſe explicatiſſimè traditam à multis ſuorum: quos inter Turrecremata l. 4. ſummæ de Eccleſ. p. 2. cap. 9. *ad finem* Caietanus 2. 2. q. 1. art. 3. ad 4. Canus 6. de locis cap. 8. ad 10. & Bannez 2. 2. q. 1 art. 10. in Prioribus Commentariis dub. 2. ad 2. Quorum ſententia in libris ipſorum nitet, nec aliquid contra eam muſſant Cyriaci: At in volatica charta Theutonici non Cyriaci, iuxta Fratrem Baptiſtam de Marinis, & emiſſarios eius, Pontifici inhonora, & iniurioſa eſt, fideique euerſiua.

Recidit gladio Apoſtolico Innocentius X. hydram Ianſenianam è Batauicis paludibus in fidei Orthodoxæ cladem infeliciter enatam. Malè habuit Cyriacos ea Pontificis aduersùs Caluinum illum perſonatum ſollicitudo; præſertim quia prædeterminatio, vel concuti, vel quaſſari viſa eſt, ea decreti parte qua gratia ſufficiens tanquam ad fidem pertinens admittitur. Qui enim gratiam ſufficientem accipit, etiamſi reipſa non agit, tamen poteſt agere ſi lubeat; & tamen non accipit prædeterminationem, cùm qua liquet, exercitium actionis eſſe coniungendum. Inde ergo habetur, falsò iactari à Banneſianis, æquè ac à Ianſenianis,

prædeterminationem eſſe neceſſariam, vi ſubordinationis eſſentialis ad cauſam primam. Nam abſque iis quæ requiruntur vi ſubordinationis eſſentialis ad cauſam primam; nemo poteſt agere. Vt ſi quis non haberet paratum concurſum generalem, qui vi ſubordinationis eſſentialis requiritur, non diceretur potens ad agendum; quia deeſſet illi apparatus ex ratione creaturæ operantis neceſſarius. Idem ergo eſſet de prædeterminatione, ſi ſimiliter ex vi ſubordinationis eſſentialis exigeretur, vt fert prędeterminatorum ſententia: quæ proinde apertè collidirur cum aſſertione gratiæ ſufficientis, definita tanquam ad fidem pertinente. Inde tanta Cyriacorum, pro Ianſenio æquè prædeterminatore, & vt conſequenter loqueretur, gratiæ ſufficientis inficiatore, Cacozelia.

Itaque non modò F. Ioannes Baptiſta Marinus, omni conatu egit vt damnationem tam pinguium errorum impediret, exquiſitum capitilauium à Pontifice, eam ob cauſam lucratus: ſed etiam poſt latum decretum, inueſtus eſt inter Cyriacos, qui ad quinque puncta damnata tegenda accurreret. Nihil affingo: Frater Cyriacus, aſtipulatus eſt Iãſenio poſt latum decretum, quo quinque Cardinalia puncta, in quibus tota Ianſenij cauſa vertebatur, pro hæreſibus ſunt damnata, poſt maturum & longum examen, dictáque cauſa, & auditis qui pro Ianſenio è Belgio & Gallia Romam conuenerant. Cum omnia viderentur fore pacata, præſertim in terris Pontificiis; quis enim auderet mutire in lingua ſua, poſt tam grauem Pontificis definitionem? diceret S. Auguſtinus quod in ſimili dixit ſerm. 2. de verb. Apoſt. poſt acceptum ab Afris Romæ reſponſum; A SEDE APOSTOLICA RESCRIPTA VENERVNT: CAVSA FINITA EST. Adderet illud quoque ſuum, *cœlum tonat, ranæ taceant.* Attamen poſt tam ſolemnem à ſede Apoſtolica definitionem, vbiuis & omnibus Catholicis acceptiſſimam, Romæ F. Nolanus, quod ei conſtitutioni illuderet, à S. Maria ſupra Mineruam vbi Theologiam profitebatur, ad Turrim primùm Nonnanam, tum ad Tullianum, traducendus fuit. Quam ſortem nactus eſſet Auenione F. Antoninus Reginaldus, ſimili ludibrio bullam contra Ianſeniſtas latam, detorquens ad Ianſenij indemnitatem, niſi F. à Furno, ibidem de fide Quæſitor, Ianſenij & ipſe Partiarius; (Quippè qui Ianſeniſticam Harſani concionem præfixo Ianſenij cumulato elogio Romæ approbarat;) tutum feciſſet ſodalem; eadem erga Pontificem fide, qua bullam contra Ianſenij errores, vbiuis in Gallia vulgatam, ne Auenione & in tribus Comitatus Venayſſini Epiſcopatibus, Pontificiæ ditionis euulgaretur, effecit. Hoc ipſo menſe Iulio anni huius 1655. Lutetiæ in cœnobio Cyriacorum quod eſt in regione S. Honorati, Theſes ad diſputandum ſunt propoſitæ, quas Ianſeniana lepra contaminatas, Illuſtriſſimus à Balneis Nuncius Apoſtolicus, vbi reſciuit, ſupprimi mandauit. Sed cum Fratres proteruirent, & ſe de ſententia deduci non paterentur, Idem Nuncius querelam depoſuit apud Regni Cancellarium, cuius forribus iuſſis, Ianſenius inter Cyriacos obmutuit. E Theſibus ad defendendum propoſitis, hæc vna erat. [*Ad merendum & demerendum, non requiritur libertas à neceſſitate, ſed tantùm ab omni coactione. Neque contrarium definiuit Innocentius X.*] Atqui Innocentij X. in conſtitutione ad vniuerſos Chriſti fideles, hæc ſunt verba. *Tertiam* Ianſenij propoſitionem; *Ad merendum & demerendum, in ſtatu naturæ lapſæ, non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione;* HÆRETICAM *declaramus, & vt talem damnamus.* Manda excogitari gloſſas Frater de Marinis. Verba ſunt ſole ipſo clariora; & quod tui aſſerunt, damnatur vt hæreticum, & quod negant id eſſe damnatum, renincitur manifeſtæ malignitatis, & proteruiæ ad hæreſim ſufficientis; cum Pontifex conceptis verbis damnat propoſitionem à tuis Fratribus (bone Marine) aſſertam.

Sunt iſta de pluribus pauca, ſpecimina inhonorationum quibus ſedes Apoſtolica à Cyriacis eſt dehoneſtata. Argumentum autem quod huius Diatribæ principio adducebatur, ad perſuadendum libros Cyriacorum ex hoc capite non debere eſſe cenſuræ obnoxios; abit in fumum. Rectè quidem aſſumebatur, Cyriacos præ omnibus Catholicis, ac præſertim Religioſis, debere ſe agnoſcere Pontificibus obnoxios; id enim euincunt ſingulares fauores, quibus ſedes Apoſtolica eum ordinem præ aliis omnibus demeruit. Ipſos tamen tot fauoribus gratam ſemper vicem rependiſſe; & factis, & ſcripto vulgatis aſſertionibus, honori Pontificum ſeruiſſe, ſecurus inficior. In Concilio certè Baſileenſi, Eugenius IV. legitimus Pontifex, omnibus tetris notis deformatus eſt; ita vt hæreticus relapſus, & pertinax, ſit declaratus. Eius præſertim opera, ediſſerat Æneas Syluius qui aderat. [Octo (inquit,) inter ipſos Theologos concluſiunculis approbatis quas *veritates* appellitabant, earum copiam in orbem diuulgantes; quæ res circa medium menſis Aprilis initium ſuſcepit, induſtria quidem ac ſolertia *Nicolai* cuiuſdam *Burgundionis*, ex ordine Prædicatorum, viri acuti & longè maioris animi quàm corporis; qui nec diſputationum nec congregationum aures vnquam perſonare omiſit, donec res cœpta & conſummata eſt. Nec illud aſſerere dubitarem, rem hanc indictam remanſuram fuiſſe, niſi iſtius homuncionis diligentia Patres excitaſſet. Quem ſi quis videat, nunquam tanti exiſtimet.] Homulus iſte erat, ſed Cyriacus, tantorum in Eugenium motuum excitator.

Non nemo item aduertit, hæreſim Lutheranam, & ſtragem quam ea furia orbi intulit, infeliciter progerminaſſe, ex cupiditate nimia Cyriacorum omnia ad ſe trahentium, & gratia qua apud Pontifices valebant abutentium, ad improuidorum exacerbationem; vt in Luthero, Strambiſio, ac Symmiſtis, liquidò eſt deprehenſum. Sed quia in eo exemplo, nimius fauor Cyriacorum, vnde exacerbatio Æmulorum, non tam prodiit à Pontifice, quàm à Cardinali Moguntino, Pontificis Legato; aptius erit exemplum Ioannis XXI. qui veluti Iacob ſenex, in ſuum Ioſephum propenſior, inuidiæ atque odij fomitem cæteris monſtrauit. Tanta inquam Ioannis in Cyriacos inclinatio animi, ita vt ab eis ad nutum circumageretur, quanta mala in Eccleſiam per illud tempus induxerit, nemo ignorat. Nam non modò Minores per Ioannem à Cyriacis concitatum malè habiti, ſunt efferati; & Ludouico Bauaro adiuncti, multa mala Ioanni & Eccleſiæ inflammato per Michaëlem Cæſenatem & Ochamum ſchiſmate intulerunt; ſed etiam quoad doctrinam, (extra negotium tamen fidei,) ea ſtatui à Ioanne curarunt, Cyriaci, quæ quidam Pontifices poſteri reſciderunt, haud magno Ioannis honore; alia verò ſcholaſtici, à Ioanne nonniſi vt priuato Doctore ſtatuta, & idcirco citra noxam, repudianda aſſeruerunt. Sic Eccleſiæ, & Ioanni Pontifici, qui Cyriacos deperire videbatur, profecit tantus in eos amor.

Iidem Cyriaci concreditum quæſitorum de fide munus, tam dirè præter Pontificum ſæpe numero mentem obiernnt, vt populorum à Pontificibus abalienationem & Religionis à tam auſteris miniſtris defenſæ horrorem, planè multis ingenerarint. Pontifices enim (quemadmodùm alij quilibet ſuperiores,) mandata miniſtris ſuis præſcribere poſſunt, dare prudentiam non poſſunt. Itaque homines clauſtro & vepribus Scholaſticis aſſueti, rudes apicum iuris, & à ſale quo omnia negotia vt prudenter obeantur condienda ſunt, malè conſtituti, feralitate ſua, ſimplices facilè percellunt, non abſque graui Religionis detrimento. Quod in Hogoſtrato Cyriaco, ſeuerè notat Eleutherius Bizenus, & cum immani publici boni, & Eccleſiaſticæ hierarchiæ ſauciatione deprehenſum eſt, in inferiori Germania, cuius pleraſque prouincias ſola Quæſitorum mentio à Catholiciſmo extortes fecit. Cumulat exacerbationem, quod plerumque Cyriaci ſtillam Pontificiæ Authoritatis qua imbuuntur, vertunt in exterminium eorum quos habent exoſos; ita vt iactare ſoleant, eos qui in ipſos incurrunt, memores eſſe debuiſſe, prælongas eſſe S. Cyriacorum parenti manus; & (quod de SS. Mauritio & Antonio pridem auditum eſt,) neminem in eum impune peccare.

Nec prætereunda prorſus eſt plaga quam Cyriaci honori Pontificum inferunt, per iniuſtam perſæpè librorum damnationem Romæ per eos factam vel curatam, de qua tot querelæ verbo ac ſcripto pridem inſonuerunt ab hæreticis; nec rarò à Catholicis ſe iniuria oppreſſos videntibus. Nam cum omnes cenſuræ Romanæ quia fiunt per participatam Pontificis autoritatem, refundantur aliquatenus in Pontificem, probra à cenſuris malè irrogaris deriuata, honorem Pontificum ſauciant; nec rarò exteros, à Catholicæ Eccleſiæ, (cuius caput eſt Pontifex) communione abalienant. Omnem porrò hanc culpam in Cyriacos eſſe referendam, perſpicuum eſt: Nam vel ipſi ferunt cenſuram, vt facit pro poteſtate intra diſtrictum Vrbis Romæ, Magiſter S. Palatij; vel curant cenſuram: ſiue in tribunali S. Officij, Commiſſarius Cyriacus, & Collegæ item Cyriaci; ſiue in Congregatione Indicis Secretarius; qui item eſt Cyriacus, cuius eſt referre libros damnandos, & cenſores proponere. Et cum ipſe Secretarius ſæpè ſit rudis bonarum literarum; (cuiuſmodi fuit qui munus illud obiuit per annos plus quàm viginti F. Ioannes Baptiſta Marinus; de quo Prælatus doctus, aſſerebat, eum ſibi eſſe perſpectum iam ab annis octo ſupra viginti, & poſſe dubitare, an intelligeret linguam Latinam:) quid ſperari poteſt à iudicio per talem Arcadicum opilionem intentato, cui adſunt qualificatores palpones, ad eius nutum parati quiduis audere ac præſtare; velificantes ei per omnia, vt apud Pontificem quem ratione muneris ſecretarius frequenter adit, commendationem reportent, quæ illis via ſit ad infulas, aliámve pinguem ſortem? Inde plerumque indigna librorum optimorum proſcriptio; tantùm vt Frater Cyriacus exſaturet ſua vel ordinis erga autorem odia: Sapientibus & Pontificum amantibus, ad ſannas Allophylorum erubeſcentibus atque mœrentibus. Tange miſer venas, & pone in pectore ferrum F. Marine. In die iudicij, hæc in tuo capite faba cudetur.

DIATRIBA III.

An Cyriacorum erga ſanctos Cœlites obſeruantia, ſit eiuſmodi, vt ex eo capite libris eorum debeatur immunitas.

AVſpicabor ab ea quæ etiam in ſua imagine, (vt Damaſc. orat. 2. de imag. dixit,) ſancta ſanctorum eſt; ab ipſa inquam Deipara ordiar. Hæc marer Chriſtianorum, & mortales omnes ſibi obærauit, & quod Hyacinthus Coquetius integro volumine eſt executus, innumeris beneficiis Ordinem Prædicatorum ſibi oppignerauit. Quàm grati erga eam ſint Cyriaci, & quàm afficiantur erga eius venerationem, hac breui ratiocinatione demonſtro; quam fateor meam non eſſe, ſed præſtantis in paucis Theologi, Gregorij de Valentia 3. p. d. 2. quæſt. 1. p. 2.

Qui eſt pius erga B. Virginem, debet de ea ſentire & loqui quàm honorificè poteſt, & quantum per Eccleſiam licet. Atqui Cyriaci, nolunt ita ſe gerere. Sunt ergo parum pij erga Beatam Virginem. Forma argumenti eſt legitima. Major eſt per ſe euidens. Quis enim eum cenſuerit pium, ſiue beneuolum, & benè affectum erga aliquem, qui ſi poſſit de eo benè ſentire & loqui honorificè; idque abſque errore & culpa vlla præſtare poſſit, malit teram aliquam labem ei inurere, & de eo loqui ſpurca aut indigna? Non puto fore hominem ſanæ mentis; qui id inficiari poſſit, & maiorem illam propoſitionem reijcere. Minor non eſt minùs perſpicua. Nam cum ingens decus Beatæ Mariæ ſit, ſemper caruiſſe non modò minutalibus peccatorum, (quod eſt fide certum) ſed etiam multo magis mortali peccato; cui, niſi deleatur, æterna damnatio iuſtè ſit rependenda; quale eſt peccatum originis: cum item fas ſit omnibus fidelibus, ſentire, B. Virginem propter honorem Chriſti ex ea concipiendi, caruiſſe peccato illo mortali, quod omnes in primo ortu contraximus; docente Eccleſia, in eo iudicio de Beata Virgine, nullum eſſe periculum erroris practici; & eadem Eccleſia ad ſic ſentiendum inuitante fideles, ſtipe indulgentiarum de ſacro theſauro in eam rem erogata; & denique cum omnes vbique fideles, in eam exiſtimationem magno ſtudio ferantur: à ſolis tamen Cyriacis nunquam extorqueri potuit, vt vnanimem cæterorum de B. Virgine ſenſum, complecterentur. Et quanquam non ſemel, nec vno modo confuſi ſint ea de cauſa, populorúmque zelo non ſecundùm ſcientiam, fortunarum & corporum periculum, non infrequenter incurrerint, ferociæ multitudinis in Germania, Gallia, Hiſpania, Luſitania, & alibi ægrè ſubducti; nunquam tamen emolliti ſunt; ſed ſupra adamantem duri inflexique perſtiterunt. Inſuper Pontificum, ſcandalis proſpicientium fortibus lupatis atque linguariis, nunquam ita frænari valuerunt, vt ceſſarent plebem fidelem hac in parte perturbare; non verbo tantùm in concionibus & priuatis colloquiis, in quibus multatam perpetuo ſilentio opinationem ſuam de maculata conceptione ſerere verabantur; ſed etiam ſcriptis libris in lucem publicam datis. Exemplo eſto, Frater Antoninus Reginaldus, qui opus virulentum contra immaculatam Deiparæ conceptionem, fartum horrendis in Deiparam iniuriis, & à capite ad calcem refertum mendacibus allegationibus, aut peruerſè detortis

ſententiis SS.Patrum; auſus eſt Toloſæ nuper prælo ſubjicere; nihil veritus Romana interdicta toties iterata. Quod dixi eum librum horrendis in Deiparam iniuriis ſordere, non eſt quod cenſeatur dictum per amplificationem. Nam non modò peccatum originale B.Virgini tribuit, quæ ſanè magna labes eſt, ac ſi poteſt non tribui, (vt ſanè poteſt;) abſtinendum eius irrogatione fuit: ſed etiam: *Pag.* 15. tradit, *B. Virginem vſque ad momentum Incarnati in ea Verbi, fuiſſe contaminatam peccatis actualibus pag.*77. ait, *B.Virginem fuiſſe ſuccenſam fomite peccati.* Et *pag.* 33. dicit *æſtu flagrantis carnalis concupiſcentiæ arſiſſe & omni vitiorum ſorde fuiſſe maculatam. Pag.* denique 67.tradit, *B.Virginem in peccatorum puluere fuiſſe conculcatam.* Vah ſcelus! Et quæ tantum libri portentum inferna vomuerunt? Continentur ea propudia, in libro autoris Ordin. Prædicatorum; cui nomen ſiue verum, ſiue prætentum *F. Petrus à Vincentia.* Eum librum (vt dixi,) edidit F.Antoninus Reginaldus, qui priùs inter reformatos Ordinis ſui degens, poſtea abjecit reformationem, dedignans aliena viuere quadra. Et quanquam non prorſus inanis dubitatio pleroſque pulſauit, eſſétne id opus fabrefactum de nouo à F.Reginaldo, an verò eſſet compendium, ſiue Lacinia maledicti operis per Vincentium Bandellum olim contra Deiparam editi, & à Sixto IV. variiſque iam olim Pontificibus ſub anathematis pœna ſuppreſſi; tamen in eo vel edendo vel recudendo, operam F.Reginaldi interueniſſe, fuit exploratum: nec ipſe inficiari potuit. Et idcirco iudicio ſupremæ inquiſitionis Romanæ multatus eſt. Beneuolentia tamen & conniuentia F. Ioannis Baptiſtæ de Marinis, ad quem correctio tantæ temeritatis & audaciæ ſpectabat, fertur ſtetiſſe in ſuo gradu ad finem vſque temporis præfixi ab ordine, obeundo muneri quod gerebat, calcato ſacrorum Quæſitorum iudicio.

Attexenda eſt hoc loco inſignis exclamatio F. Vincentij Candidi Ord. Prædicat. S. Palatij Apoſtolici Magiſtri. Is cum ad ſe delatum eſſet, ad exorandam cudendi facultatem, opus R. P. Hippoliti Maraccij Ord. Clericorum regularium Matris Dei, cui titulus eſt *Bibliotheca Mariana*; vbi vidit tot in eo opere ſignari autores pugnantes pro nitore conceptionis B.Virginis, & eius immunitate à peccato, ſublato in altum clamore, *Eia* (inquit) *tot autores pro immaculata? At quid hoc? Et quorſum tantoperè extollere eum titulum? Etiam beſtiæ concipiuntur ſine peccato originali.* Quis loquitur? aut vbi tam beſtiales voces funduntur? Romæ, Magiſter S.Palatij, tale ſpurciloquium emiſerit? fuit qui his auditis reponeret, hinc grunnitum, geminum eſſe eius, qui auditus à Manicheis, teſte D.Auguſtino, cum vrgerentur à Catholicis, quod nullas haberent ſacras Virgines, ſicut habet Catholica Eccleſia. Repoſuerunt enim; *Quid hoc? Etiam mula, virgo eſt.* Indignè dictum; dignè repoſitum. Nec eſt opus Apodoſi; cum per ſe liqueat. Quis crederet, hominem effœtæ iam ætatis, primario munere literario in Pontificia aula fungentem, cum aureis mille quingentis annui cenſus; in ſpeciem verò adeò pium, vt cuicunque ad eum venienti, ſuopte nutu ad pedes oſculabundus accideret; de matre Dei, adeò inuerecundè loqui potuiſſe, vt cogantur tantæ matris amantes erubeſcere, & conteſtari; nolite annunciare in Geth, neque audiatur in compitis Aſcalonis? Doleo quod tantum turpiloquium, ſcriptor inſignis, ſuæ pro Deiparæ conceptione tractationi immiſerit. Quid enim apud hæreticos excuſabimus, ſi talia Romæ, à tali viro, de matre puriſſima, obijciant eſſe effutita? Continens eſt huic impietati, quod indubiis teſtibus compertum eſt, fuiſſe ibidem Romæ geſtum, per F. Gregorium Donatum Ord. Prædicatorum, Socium Magiſtri S. Palatij: qui iuſſit expungi ex opere aſcetico Ludouici à Ponte, titulum illum *puriſſimæ Matris*; qui in Litaniis Lauretanis Autoritate Pontificum probatis, & per vniuerſam Eccleſiam ſumma conſenſione vſurpatis, inſonat. Sic obſeruant, & colunt Cyriaci, matrem honorificatam.

De eadem B.Virgine, F.Franciſcus Combefis ad orationem S. Germani in mulieres vnguentiferas, *&c.* ſcripſit incongruè, cum refodit antiquatas & pridem ſepultam aliquorum opinationem de B.Mariæ infidelitate, tempore mortis Chriſti. Quam inſulſitatem ab ſe condiri ſufficienter putat, dicendo, B.Virginem laboraſſe *tantum infidelitate negatiua, quæ ſita erat in ſola inconſideratione, ab abſorbente dolore: ita Deo permittente, ad auctiorem cruciatum, ac meriti cumulum; ſic enim negatiua huiuſmodi infidelitas, videri poſſet nec Mariam dedecere, per quam illa Oeconomiam ſuam, ac Martyrium ſuum acerbiſſimum compleret.* O bone, neque hæc infidelitas congruit B. Mariæ; cuius viuam per illud tempus de filio breui reſurrecturo fidem, celebrant plerique Patres; & ad vnum omnes ſcholaſtici. Videſis quæ habet Suarez t.2.3.p.diſput.4.ſect.4.3. *ſub finem*, & Caniſius l.4. Marial.cap.28. Neque verò eguit Deipara nubilo illo, vel turbido ſtatu infidelitatis, non recogitantis præ doloris immanitate, quæ recogitari oportebat. Nam abſque eo turbido ſtatu, ſat ei angorum ad Analogicum martyrium fuit. Meritum verò decreuiſſet potiùs in ea, ſublato eo fidei exercitio, quod ad præcellens meritum ex fide & ſpe reſurrectionis filij, præluceret. Itaque potiora de Virgine cogitemus.

De S.Paulo Apoſtolo, ſic ſcribit F.Nicolaus Ianſenius, in Apologia pro Bzouio; *Licuiſſe S.Thomæ, vt à magiſtrorum ſententiis velut ad veritatis ſemitam declinaret, nulli videbitur mirum; qui expenderit, hunc virum ſanctiſſimum, electum eſſe, cui tribueret cœlum, theſauros ſapientiæ Dei; cui Spiritus ſanctus ad aurem inſideret; cuius ſcholam ingrederetur Paulus; quem ipſe Chriſtus ſecurum eſſe doctrina ſua iuberet.* Ambiguum videri poteſt, an hic Encomiaſtes, velit S.Paulum ingredi ſcholam S.Thomæ, vt diſcipulum & auditorem, an verò vt Magiſtrum in S.Thomæ ſchola docentem. Si hoc ſecundum dicat, fatendum erit, S.Thomam eſſe Doctorem Canonicum; cui eadem fides habenda ſit, quæ S.Paulo dicenti haberetur. At hoc non modò delirum eſt, ſed etiam hæreticum. Itaque reſtat, vt ſignificare voluerit, id quod potiùs ferunt verba eius; nimirum S.Thomam electum eſſe, vt ipſum quoque S.Paulum doceret. In quo hic Encomiaſtes æmulatus fortè eſt S.Chryſoſtomum in c.3. ad Epheſios, quum dixit, S. Paulum ipſos quoque Angelos docuiſſe. Sed hoc per hyperbolem à S.Chryſoſtomo de ſcriptore Canonico & Angelis prolatum, (nec ſine grano ſalis accipiendum, vt fusè diſſerit Benedictus Pererius in aditu Commentariorum in Ioan.diſp.8.) non fuit trahendum ad Theologum qui non ſit ſupra hominem; cuiuſmodi ſanè eſt S. Thomas; quidquid importunè abſonus iſte panegyriſtes coaxet, haud dubiè Sancto Thomæ in cœlo parum gratus; quandoquidem ibi nunc perſpectiſſimum habet, quale hic in his tenebris fuerit imperfectum ſuum. Itaque nullo modo probat, ſuas ſcriptiones

præponi,

præponi, vel etiam æquari ſcriptoris Canonicis. Secutus modeſtiam D.Auguſtini, qui demiſsè agnoſcebat epiſtola 18.& 1x1.& l. de dono perſeuer. cap.22. & 23. ac l.de natura & gratia c.6. ſuos libros longè inferioris notæ eſſe quàm Canonicos, & idcirco retractationi & erroribus fuiſſe obnoxios. Indignum eſt ac nimiùm abſurdum, in hac S.Pauli & S.Thomæ comparatione,hærere. Quis enim fuit S.Paulus quoad ſapientiam, vt cætera decora, eius nunc premam? Nempe ex Theodoreto dialo. *inconfuſus*; *Magiſter Magiſtrorum*. Ex Nyſſeno initio homiliæ de occurſu, *Cœleſtium rerum ſenſu, ſapientia atque intellectu ſublimis, ſolita diuinitùs rapi mens, à Chriſto moueri conſueta lingua pulcherrimus velociter atque celeriter exarantis ſcribæ calamus, qui eleganter Eccleſiæ conſcripſit, placita, atque decreta veritatis.* Ex Chryſoſtomo homil.4. de laud.Pauli. *Mare ſapientiæ puriſſimum ac profundiſſimum.* Homo vbique extollens profundiſſimam Pauli ſapientiam, fruſtra ex vno aut altero loco deflorаretur. Videnda Simonis Magiſtri ex Chryſoſtomo hinc inde contexta laudatio, inſerta Balthataris Ezelij florilegio, homil. 161. 30. Et quæ de Pauli rara ſapientia addenſar ſuis in Pauli Epiſtolas prolegomenis cap. 3. Cornelius à Lapide; Nominatim ex Euſebio l.3.Hiſtor.cap.24.Paulum aſſerente *Cæteris Apoſtolis eruditiorem, qui doctrinam Dei in ſchola paradiſi, diſcipulus hauſerat.* Hanc Chriſtianæ ſapientiæ Abyſſum, tubam Euangelij, tugitum Leonis noſtri, flumen Eloquentiæ Chriſtianæ, non verba ſed tonitrua fundere ſolitum Doctorem, iuxta Hieronymum epiſt.61. in ſua ſchola auditorem ac diſcipulum dici, illudens auribus audit nunc in cœlo, doctus à Domino, S. Thomas.

S. Stephanus plenus gratia,& cuius ſapientiæ ac ſpiritui qui loquebatur, reſiſtere nequiuerunt Sinagogæ Doctores, in ea ipſa diſputatione luculenta, ad cuius finem S.Leuita obuerſatus Iudæis eſt tanquam vultu Angeli ſtantis inter illos; hic inquam tantus Chriſti pugil, & dux acierum purpuratarum Eccleſiæ, à F.Melchiore Cano l.2.de locis cap.17. admodùm irreuerenter habitus eſt, & erroris inſimulatus, ob nonnulla quæ Fraterculus iſte eodem libro cap.6.*in fine* per modum argumentantis contra virum ſanctum retulerat: ex mente autem ſua excutit dicto cap.17. *ad finem.* Dimittamus verò, quod circa 75. animas cum Iacobo Ægyptum ingreſſas, poſt argumentum contra D.Stephani narrationem propoſitum, reliquit Canus inſolutum, quaſi inexpedibile & inextricabile; anceps an Stephanus eam narrationem ex Spiritu Dei pronuntiarit. Nihil hîc in S. Stephani narratione reprehendi iure potuiſſe, Delrio Geneſ.46.ad v.27. commodè demonſtrat. Illud item dimittamus, de tranſlatis in Sichem Iacobo & Patriarchis, iuxta Stephanum: quod Canus Ioſephi Hebræorum antiquarij ſumma (ſcilicet) authoritate à ſe lib.11.cap.vltimo ſolidiſſimè ſtabilita, conuellit. Saliano tamen de Ioſephi mendis notandis ſollicitiſſimo, nequaquam perſuaſit Canus, S. Stephani autoritatem cum Flauij Ioſephi fide, à prudente Theologo potuiſſe committi. Neque ſanè aliquid eſt in B. Stephani aſſertione, quod non poſſit ſolidè expediri cum Sancio Actor.7. ad verſ.16. Itaque hoc quoque dimittamus.

Sed quod Canus, S. Stephanum aperti erroris à ſe reuictum putat, cum dicit Abrahamum emiſſe ſepulchrum à filiis Emor filiis Sichem, quod à Iacobo non à Patre factum ex Geneſis 33. liquet; ac proinde quod Canus S.Stephanum in longa narratione eadémque ſubita, impegiſſe contendit; non tantùm confundendo nonnulla atque miſcendo, ſed etiam per lapſum memoriæ, ſecus quàm ſe haberent, referendo; hoc ſanè meritò Delrio in cap.23. Geneſ. ad verſ.20. cenſuit intolerabiliter ſcriptum à Cano; (Et quidem in D.Stephani cœnobio quod incolebat.) Sed D.Stephani verba optimum ac veriſſimum habere ſenſum demonſtrat idem Delrio, ſuffragantibus Salmerone tomo 1.proleg.9.can.49. & tract.23. in Acta Apoſtolorum, Benedicto Pererio ad idem cap.23. Gen. diſp.2. Ludouico à Tena l.3. Iſagoges difficult.9. ſect.6. Sancio Actor.7. ad dictum verſum 6. Lorino atque Cornelio ibidem. Prætitiſſet ſanè cum Mariana, ad eundem locum Actorum, demiſsè inſcitiam ſuam fateri; quàm adeò fœdè perſtringere hominem, in quo ſpiritus loquebatur. Nec refert quod idcirco ſcripturæ Canonicæ veritas, (vt Canus ait.) non periclitetur; quia Lucas qui ſolus in hiſtoria B.Stephani eſt ſcriptor canonicus, retulit ſimpliciter quæ dicta erant à Stephano; vnde verè ſcripſit Stephanum talia narraſſe; etiamſi quæ narrarat Stephanus, falſa eſſent: ſicut idem Lucas, verè ſcripſit, Iudæos dixiſſe de Chriſto, *Dæmonium habes*; quamuis hoc dictum Iudæorum, falſiſſimum eſſet atque blaſphemum. Similitérque Iephte Iudic.11. & Achior Iudith 5. verè referuntur dixiſſe quæ errantes dixerant; ille de poſſeſſa ab Hebræis per annos trecentos terra; hic de filiorum Iſraël commoratione in Ægypto per annos quadringentos. Quæ μνημ'ν κα ἁμαρτήματα, in externis tes Hebræas narrantibus diſſimulanda, impingi Stephano, homini Apoſtolico quo loco à ſapientia & loquente per eum diuino ſpiritu coram Chriſti hoſtibus commendatur; ferendum nullo pacto eſt, nec ab alio inter Catholicos, quam ab infrunito Cani calamo exarari potuit. Et quod verecundè ſe de tanto viro quantus Stephanus erat, talia ſcribere profitetur, rectè haberet, ſi pudor, in adeò pudendum de ſancto ſermonem prohibuiſſet erumpere. Sed ſit verecundè proſcinduntur ſancti, in libris Cyriacorum.

Aiebam ſuperiùs, S.Thomam non admiſſurum (ſi adeſſet,) fatuam ſui cum B.Paulo comparationem. Secutus item confirmo, S.Thomam reiecturum (ſi adeſſet,) eam aliam Hieronymi Vvielmij tract. proſcriptis S.Thomæ, iuſto auctiorem auxeſim; qua ait; *Concilia Oecumenica, S.Thomam, cuius veterum Patrum, parem authoritate feciſſe.* Cedo, quæ ſunt illa Oecumenica Concilia, S.Thomam Patribus æquantia. Nam Patres, quam autoritaris arcem in Catholica Eccleſia obtineant, dubitare non ſinunt Vincentius Lyrinenſis cap.40. Common. Anaſtaſius cap.7. ὁδηγῷ Cæſarius Nazianzeni Germanus dial.1. ac Campianus ratione 5. Aliquem ergo poſteriorum doctorum æquare SS.Patribus, temeritatem reſipit. At multo plus proceſſum eſt, à parum ſobriis S.Thomæ laudatoribus. Non mea, ſed Dermitij Thadæi verba ſubijcio, *pag.35. Bζouij expoſtulati.* [Audiui ego virum ſanè grauem inſtituti Dominicani, & alioqui Doctum, qui ita viſionem Ezechielis explicatit in laudem D.Thomæ, vt quatuor animalia, quatuor eſſe Eccleſiæ Doctores, Ambroſium, Auguſtinum, Hieronymum, Gregorium intellexerit: in ſimilitudine verò hominis quæ firmamento extatet, D.Thomam intelligi debere dixerit, tanquam altius in veritate inueſtiganda progreſſum, maioriſque autoritatis. Vidi & currum quemdam typis efformatum, in quo primum eum poſt Canonicos autores, locarunt inuentores, ſingulis prælatum Patribus. Non defuerunt

fuerunt qui Auguſtino præferendum, ſuis in theſibus proponerent.] Papæ? quanta eſt hæc in SS. Patres reuerentia. Mirabamur, D.Thomam æquatum Patribus; nunc prælatum audimus; nec qualibuſcumque Patribus, ſed primi ordinis, cuiuſmodi eſt S. Auguſtinus Doctorum aquila, cui hactenus omnes Theologi aſſuetexerunt, & faſces ſubmiſerunt.

S.Hieronymi Doctoris Maximi, diuinitus prouiſi, (vt Eccleſia ipſa ait,) tanta eſt apud omnes Catholicos, authoritas, vt Auguſtino teſte l.1. in Iulia. cap.7. *ab oriente vſque in occidentem, velut Lampas fulgentiſſima reſplenduerit.* Quod aliter dixit Caſſiodorus l. diuin. lect. cap.20. *ad inſtar ſolis ab oriente, eius nobis lampauit eloquium*, Nec aliter Caſſianus 7. de Incarn.cap.26. *Hieronymus Catholicorum Magiſter, cuius ſcripta per vniuerſum mundum velut lampades diuinæ rutilant*: *Doctorem Doctorum*, vocat Ioannes Sarisb.7. Polycr.c.10. Longum fuerit, flores elogiorum quibus S.Hieronymus ſemper ab omnibus Catholicis exornatus eſt, vel ſumma manu decerpere. Quid tamen Cano facias? ſolus inter Catholicos Canus l.11. de locis cap.5. *pag.mihi.*587. Hieronymum docuit ſapere; dicens, non debuiſſe Hieronymum, tantopere ridere, quæ ridenda non erant; & plerunque fuiſſe eum Capitoſum, & in fide adhibenda moroſum, ſubiecto hoc epiphonemate, *crudelitas etiam in optimi cuiuſque mentem, facillimè irrepit. At viri quidam excellentes, cum à vulgi facilitate & credulitate declinant, in aduerſum quandoque vitium incurrunt, ſúntque tum etiam increduli, cum in fide nihil eſt vitij, in credulitate vitij nonnihil eſt.* Itaque tantus vir, effugere non potuit molares Cani, ſatagentis mentitionem impingere S Auguſtino Epiſtol.30. aſſerenti, Hieronymum Catholicis omnibus perueneràbilem, à ſolis hæreticis lacerari. S.Ioannem Chryſoſtomum, poſteriores omnes non minùs ab vitæ Sanctimonia ſuſpexerunt, quàm Libanius ab eloquentia. Anaſtaſius.VII. hexaëm. *Chriſti fluuium* appellauit. Theodoretus dialog.1. *magnum orbis lumen admiratione digniſſimum Doctorem*: Iſidorus Peluſ. lib.2. epiſto.42. *Eccleſiarum omnium oculum*; Proclus, & Leo ſapiens, integris Encomiis eundem, Dei hominem exornarunt. Longè aliter de eo loquitur, per omnia Cani Æmulator ac buccinator, F.Franciſcus Combefis ord. Prædicat. in Hiſtoria hæreſis Monthelit. §.14.*in fine.* Agitat ibi quæſtionem, cur S.Chryſoſtomus non ſit honeſtatus titulo *Martyris*, cum ex Ærumnis obierit; quod ad Martyrium ſicca licet in ſpeciem morte ſufficere, docet S.Andoënus in actis S.Eligij: & conſtat ex S.Martino I. & Syluestro, quibus quod Ærumnis confecti pro cauſa Dei finiſſent vitam, delatus eſt Martyrum cultus. Ad hoc dubium reſpondet F.Combefis; idcirco Chryſoſtomum non eſſe pro Martyre habitum, quia vexatus eſt, *Nulla fidei mota quæſtione, ac pleriſque Eudociæ talibus, vt vel diſſimulari, vel leniùs haberi potuiſſent, quàm vt tantam viro Sancto conflarent inuidiam. Quo factum eſt, vt vix tandem ipſius nomen in Epiſcoporum ſaltem ordine potuerit recipi ac referri in Diptychis, tanquam eius qui fuiſſet Sacerdotio exactus ab Epiſcopis.*

Prima verba ſupercilioſi huius cenſoris ruditatem præferunt, qui ignorare videtur, ad iuſtum Martyris titulum, etiam in foro Eccleſiæ, ſufficiere mortem oppetitam ob aliquam veritatem reuelatam, etiam nulla fidei mota quæſtione; alioqui S.Thomas Cantuarienſis, & Engelbertus Colonienſis, & Staniſlaus Cracouienſis, ipſéque Chriſti Baptiſta, è Martyrum albo eſſent expungendi. Et ita diſertè S.Thomas 2.2. q.124.artic.5. Et optimè Lanfrancus apud Edinerum. in Anſelmo, diſſerens pro S.Elphegi Martyrio.

Quæ poſtea ab hoc Cyriaco addebantur, exhibent S.Chryſoſtomum, vt hominem inconſideratum ac admodùm imprudentem, & feri aſperíque ingenij; qui neſciuerit diſſimulare quæ diſſimulanda erant, aut aſperè egerit, vbi lenitas adhibenda fuiſſet. Hæc ſi vera eſſent, S.Chryſoſtomus, non modò titulo Martyris excideret; ſed etiam titulo viri probi, & benè compoſiti, de cuius ſalute æterna ambigi poſſet. Nam qui ſibi ſua temeritate & imprudentia, aſperáque ruſticitate tantam conflat inuidiam, vt idcirco vita priuetur; cum poſſet mortem, ſuauiter ac prudenter agendo declinare; profectò Biothanatus, & vltrò in mortem ruens, haberi debet. In quo vitæ ſtatu quiſquis moritur, indignus eſt qui cœlum ſubeat, vel viris iuſtis annumeretur. Oportet ergo comminiſci, S.Chryſoſtomum ante obitum, temeritatis illius ſuæ ac inconſiderationis & aſperitatis, ac profuſionis linguæ, dignos pœnitentiæ fructus feciſſe; quod eſt falſiſſimum, & voluntariè confictum.

Subijciebat denique idem S. Chryſoſtomi Ariſtarchus, eam linguæ intemperantiam, & in concionibus acerbitatem, atque Conſilij ac prudentiæ expertem ruſticitatem, in cauſa fuiſſe, tardæ relationis Sancti viri in ſacra dypticha; & diuturnæ excluſionis ex albo Epiſcoporum; eo quod ob eam linguæ ſolutionem, ſacerdotio ab Epiſcopis exautoratus eſſet. Hoc indigniſſimè contra virum Sanctum adducitur, & per craſſam ignorationem Eccleſiaſticæ hiſtoriæ. Nam qui tricati ſunt circa S. Chryſoſtomi relationem in Dypticha, non fuere niſi diſcoli & rebelles lumini, ac diem hominis deſiderantes; Romanus autẽ Pontifex Innocentius I. qui tunc ſedebat, longè aliter ſegeſſit: quandoquidem ſtatim atque ſancti viri mortem anno 407. fœliciter oppetitam audiuit, nomen eius in dipthycha referri mandauit. Nec communicare voluit cum S.Ioannis aduerſariis, niſi nomen eius in diptycha referrent, vt ſcribit in hiſtoria ſua Theodoretus l.9. cap.34. Verum eſt, vſque ad Theophili Alexandrini obitum, aliquos huius anteſignani hoſtium Chryſoſtomi partiarios, cunctatos eſſe nomen Chryſoſtomi in diptycha referre. Tamen ſtatim à morte Theophili; omnes remotæ circa illius relationem in album Epiſcoporum ſanctè defunctorum, ſublatæ ſunt, dante manus, etiam Cyrillo Alexandrino, Theophili nepote; per viſum deterrito, ne patrui veſtigiis ea in parte inſiſteret vt eſt apud Nicephorum l.14. à cap.26.& cap.53. Igitur cauſa non inſerti in dipthyca per aliquod tempus nominis S.Chryſoſtomi, non ea fuit quam aſſignat Combefiſius; Nempe *ſolutior S.Chryſoſtomi lingua, & intemperatus Zelus in Eudociam*, quibus maculis peſſimè grauatur ſanctiſſimus præco veritatis, & peruersè, tanquam meritò propterea exautoratus, traducitur. Sed vera cauſa fuit, Theophili ſuperbia, qui docente Georgio Alexandrino in Commentario de vita Chryſoſtomi, ferre non poterat, quemquam ſuæ arrogantiæ non ceſſurum, promoueri in Epiſcopum, ſed ſolos minùs habentes, ac remiſſi animi, nec magni ingenij, volebat creari Antiſtites. Vnde cum S. Chryſoſtomum conatus eſſet excludere ne eligeretur Epiſcopus Conſtantinopolitanus, & potenter repreſſus ad Eutropio præfecto, coactus eſſet dare manus, & admittere Ioannem electum in Epiſcopum Regiæ vrbis; agnoſcens hominem

hominem magni animi nequaquam paſſurum indecorè ſibi ſubijci; inſidias illico illi ſtruxit, nec ceſſauit qua pollebat ingenij vafritie, variiſque indecoris Epiſcopo artibus; donec S. Ioannem exturbaret; & retinens irarum in defunctum, per ſe ac ſuos egit, ne in ſacra diptycha referretur; adactus viro Sancto ſupplex accidere in extremo Agone, quovſque eum in oblata imagine veneraretur, in ſummis angoribus protracto. Et tunc ceſſante quoque peruicacia partiariorum Theophili Alexandrini, & malignitate in virum optimum diuini honoris retinentiſſimum, ab ijs concepta quorum Deus oſſa diſſipat, quia hominibus placent, vir Sanctus in diptycha, non in occidente ſolùm, ſed etiam in oriente eſt relarus. Cur autem Eccleſia S. Chryſoſtomum titulo Martyris non honeſtarit, inde peti ratio poteſt, quòd cum non planè liqueret de morte à ſancto viro per vexationes quas ſuſtinuerat oppetita; & aliunde honor Arcadij & Eudociæ parentum Theodoſij Iunioris, piiſſimi Imperatoris, tunc rerum potientis, non eſſet abſque euidentiſſima cauſa, per eum titulum S. Chryſoſtomo delatum laceſſendus, ſatius viſum eſt, nomenclatione ad beatitatem viri ſancti celebrandam non neceſſaria, abſtinere. En igitur quàm immeritò Cyriacus, naſo adunco Sanctiſſimum Antiſtitem nullo ſatis præconio extollendum, ſuſpendit.

Si quæratur cauſa tantæ concitationis in tam eximium Doctorem; Reſpondetur, quia S. Chryſoſtomus ſuſtulit prædeterminationem; negans homil. 12. in Epiſt. ad Hebræos, *Deum noſtras præuenire voluntates, ne noſtram temeret libertatem*: Et vt ait homilia 26. in Ioannem, *non adactione, ſed ſola ſuaſione, nobiſcum agere*: quod Cyriacis eſt effatum intolerabile, & pugnans cum Supremo Dei dominio. Item S. Chryſoſtomus, admittit ſcientiam futurorum ſub conditione, & ea vtitur in negotio ſalutis humanæ; quod Cyriacis eſt Pelagianum; quia facit Deum dependentem ab homine. Chryſoſtomum autem, eam ſcientiam Deo tribuiſſe, patet ex homil. 65. in Matth. vbi ait, Deum vocare alios ſeriùs, alios citiùs, quia videt, tunc tantùm obtemperaturos; addítque, [quod & Paulus apertè ſignificauit dicens, *quando autem viſum eſt Deo, me ſegregauit ex vtero matris meæ*. Quando autem viſum eſt? Quando certè obtemperaturus erat: Nam ipſe, (Deus,) à primis etiam incunabulis voluiſſet: ſed quia illum renixurum ſciebat, tunc voluit, cum animum ipſius, penetraturam vocationem non ignorabat. Sic & latronem, cum poſtea vocauit; potuiſſet antea ipſum vocaſſe; ſed vocatus ille non paruiſſet. Nam ſi Paulus ab initio non paruiſſet, multo minùs ipſe latro.] En duplex venenum Doctrinæ, in Chryſoſtomo iuxta Cyriacos. Nam & negat prædeterminationem diuinam; & agnoſcit, ſcientiam futurorum ſub conditione, eſſe Deo vſui in negotio ſalutis humanæ. Vtrumque Cyriacis eſt deteſtabile. Hinc illæ lachrymæ in Chryſoſtomum, & dura de eo Combefiſij iudicia.

Æquè, idem Frater §. 14. eiuſdem hiſtoriæ Monothelitarum, manus iniicit in S. Martinum. [Damnans eum nimiæ rigiditatis, & acciri ſibi eam ob cauſam, inreritus. Ediderat ſiquidem Conſtans Imperator edictum, cui nomen *Typo*; quo præſcribebat dimittendas voces vnius aut duarū in Chriſto operationum. Hoc iuſto rigidiùs accipiens S. Martinus, (ait F. Combefiſius,) Authorem typi Paulum Conſtantinopolitanum exautorauit; nihil veritus iram Imperatoris, qui Typum ad bonum pacis euulgandum edixerat, atquè comprobabat. Potuiſſet ergo S. Martinus, typum benignè interpretari, tanquam indicem vocum duntaxat ſilentium; non autem profeſſionem vnius aut geminæ in Chriſto operationis. *Qua* ratione SS. Baſilius & Gregorius Theologus (vt refert Ioannes Conſtantinopolitanus Epiſtol. ad Conſtantinum Papam (num. 4.) indulſerunt Macedonianis, vt Spiritum ſanctum non dicerent Deum in actu ſignato; dummodò reipſa non excluderent eum à Deitate. Nullam talem indulgentiam circa typum & typi defenſores, admittere volens S. Martinus; aduocauit in ſe eam molem ærumnarum, qua oppreſſus eſt; cum potuiſſet, vocibus ſolis abſtinens, & logomachiam, tunc vigentem diſſimulans, quietè degere; & non modò ſibi conſulere euadendo vitæ diſcrimen cui ſuccubuit; ſed etiam Eccleſiam non turbare; quod fecit, duriùs accipiendo quæ mitiùs accipi poterant; & verò debebant, ad tot malorum declinationem. Sic Combefiſius.

At hoc eſt ponere in cœlum os ſuum, & ſanctiſſimum Pontificem, cuius labores impij abſtulerunt, de quiete ſepulchri, imo & cœli, extractum, granare peruerſiſſimè ac indigniſſimè. Et in primis, ſi Cyriacus conſequenter loqui velit, tenebitur negare S. Martinum 1. fuiſſe verè Martyrem: quod tamen S. Audoënus in Eligio, & Eccleſia in ſuis tabulis ac Kalendario, agnoſcit. Imo recurrit hîc argumentatio facta pro S. Chryſoſtomo. Nimirum quod conſequeretur ad hanc ſuam aſſertionem, aduerſarius teneatur, S. Martinum cœlo exturbare: cum ſtatuat, eum grauiter peccaſſe turbando Eccleſiam; & per ſuam rigiditatem ac imperitiam, in ſe deuocando eas procellas quibus obtritus eſt. Nec pœnituit eū tam infœlicis modi agendi, atque rigiditatis, dum ſuperſtes eſſet. Vnde enim habetur, quod de tam inconſulta aſperitate tandem doluerit? vel quis eius ante obitum retractationem ſignauit? Itaque iuxta aduerſarium, S. Martinus periclitatur excidere, non modò Martyris, ſed etiam Iuſti ac cœlitis titulo. At hoc eſt ſupercilium, non in Religioſo tantùm, ſed etiam in Chriſtiano, intolerabile. Quis enim ferat aſſerentem, ſancto Pontifici obrepſiſſe hallucinationem in re tam graui; vt impietatis vnà cum Concilio ſecum adunato, damnarit Typum, cuius alia reuera eſſet intelligentia, ſceleris vacua? Eadem porrò falce improuidus iſte Tereſtes, ſuccidit Gallos Antiſtites; qui vt eſt in actis S. Audoëni, Typum eodem modo intellexere, quo S. Martinus. Quæ ergo audacia vel etiam impietas eſt, tanto poſt, nouum ſenſum Typi obtrudere, quem tot ſancti Antiſtites tunc Typum excutientes ignorarunt? Et S. Martinum cum Concilio Romano cui præſidebat, vnáque Gallos Epiſcopos Italis ſuffragatos, inſimulare barditatis & aſperitatis; qui pronunciauerunt Typum damnabilem eſſe, cum reuera non eſſet damnabilis? At non fuerunt ſuffigendi Cornicum oculi, nec S. Martinus, dijudicator legitimus ſenſuum propoſitionibus fidem ſpectantibus ſubiectorum, fuit adeò temerè de poſſeſſione arcis authoritatis ſuæ exturbantibus. Superioribus annis, pruriginoſus quiſpiā, induxit in animum, demonſtrare Caſſianum fuiſſe ab erroribus quos eis S. Proſper impegit, immunem; eo quod verba Caſſiani, poſſent in ſenſum Catholicum detorqueri. Ex quo ſequebatur, Gelaſium I. qui in Synodo Romana Proſpero ſuffragatus fuerat, & Caſſianum improbarat, cæcum à Cæco, actum eſſe in foueam, eo quod non perſpexiſſet

ſenſum bonum, qui adhibita machina nouæ interpretationis ex Caſſiani verbis erui poterat. Sed huius tam ſeri Interpretis verborum Caſſiani, machinatio diſiecta illico eſt à ſapientibus; illud præter cætera opponentibus; Caſſianum ipſum cum Proſperi in ſe ſcripta vidiſſet, (vt refert ipſemet Proſper initio Epiſtolæ ad Ruffinum:) indoluiſſe quidem, non tamen cauſatum eſſe irrogatam ſibi impoſturam, per ſenſus reprobi ſubiectionem, factam verbis ſuis, Catholici ſenſus capacibus. Haud aliter explodendus eſt, nouus hic, poſt tot ſæcula Typi interpres, Luſcioſitatis vel cæcitatis damnans S. Martinum, & tot in Italia & Gallia ei aſſenſos Antiſtites; vniuerſámque deinceps Eccleſiam S. Martino ſuffragatam in rejectione Typi tanquam peſtilente hæreſi, ſordentis; nec duntaxat indicentis ſilentium indifferens, de paucis vocibus, vt Cyriacus ſomniator comminiſcitur.

Quamquam & ipſum quoque ſilentium certarum vocum, meritò ſæpè improbatur; quia ore confeſſio fit ad ſalutem; nec Eccleſia quantumcumque annitentibus Imperatoribus Ario ſtudentibus, tulit abrogationem vocis *Homouſium*. Et tingentibus licet ſacramentariis, retentam voluit vocem *tranſubſtantiationis*: & voces Epicenas, hæretici ſimul ac Catholici ſenſus capaces, in ſuum vſum nunquam admiſit. Abſit verò vt cum Ioanne Conſtantinopolitano corruptæ fidei homine, admittamus; SS. Baſilium & Gregorium Theologum, indulſiſſe Macedonianis vt Spiritum ſanctum non dicerent Deum. Hanc peruerſam indulgentiam, Sanctiſſimi illi atque doctiſſimi Antiſtites numquam ſunt elargiti. In Cardinalibus enim myſteriis (quale eſt diuinitas Spiritus ſancti,) iubemur explicitam fidem adhibere, vt traditur in tractatione de fide. Tantum de Baſilio ait Gregorius orat. 20. num. 100. vocem hæreticis exoſam, ab eo ad tempus eſſe prætermiſſam: vſum tamen eſſe aliis æquiualentibus verbis, quibus & fidem retineret, & cladem Eccleſiæ ex tenaci ad extimam vocem adhæſione conſecuturam auerteret. Quam prudentiam, & (vt vocat,) diſpenſationem, in Athanaſio, quoad vocem *hypoſtaſis* laudat idem Greg. orat. 21. num. 47. Gregorius Magnus, in Latina & Græca Eccleſia, ob ſapientiam & inſignem ſanctitatem celebratiſſimus, Iſidoro, Hildefonſo, Iuliano, (& quibus non?) ab omnibus optimi Pontificis, & ſcriptoris eximij prærogatiuis exquiſitè laudatus; dentes tamen non effugit Melchioris Cani. l. 11. de locis cap. 6. Notat ibi Canus imprudentiæ, ſcriptores aliquos, omnia literis committentes; *Et veritatem rerum non inde petentes, vbi ea reſidere ſit ſolita; ſed ex iis in quibus rarò eſt eam inuenire: nempe ex diſſipatis peruagatiſque rumoribus; quæ res plerumque iis accidit, qui ſunt inconſtanti leuique natura: nam homines graues atque ſeueri, non ſolent inanem vulgi ſermonem aucupari. Quamquam negare non poſſumus, viros aliquando Grauiſſimos, in Diuorum præſertim, prodigiis deſcribendis, ſparſos rumores, & excepiſſe, & ſcriptis etiã ad poſteros retuliſſe. Qua in re (vt mihi quidem videtur,) aut nimiùm illi ſibi, aut fideliũ certè vulgo indulſerunt; quod vulgus ſentiebant, non ea tantùm facilè miracula credere ſed impenſe etiam flagitare. Itaque ſigna quoque nonnulla, & prodigia, ſancti quoque memoriæ prodiderunt; non quo ea libenter credidiſſent, ſed ne deeſſe fidelium votis viderentur.* Et mox. *Theologum admoneri operæ pretium eſt, ne id illi ſtatim perſuaſum ſit, omnia quæ Magni autores ſcripſerunt, vndique eſſe perfecta: nam & labuntur aliquando, vt ille ait; & oneri cedunt, & indulgent ingeniorum ſuorum voluptati, vulgóque (vt dixi,) interdum etiam indulgent; nec ſemper intendunt animum, & nonnunquam fatigantur; adeò vt Ciceroni Demoſthenes dormitare, Horatio verò Homerus quandoque ipſe videatur. Summi enim ſunt; homines tamen. Quæ ego eadem de Beda & Gregorio, iure fortaſſe ac verè dicere poſſum. Quorum ille in hiſtoria Anglorum; hic in dialogis, quædam miracula ſcribunt vulgo iactata, & credita quæ huius præſertim ſeculi Ariſtarchi, incerta eſſe cenſebunt. Equidem hiſtorias illas probarem magis, ſi earum autores, iuxta præfinitam formam, ſeueritati iudicij, curam in eligendo maiorem adiunxiſſent.* Volui tam multa exſcribere, vt intelligeretur, qui eſſent illi Sancti & grauiſſimi ſcriptores, quos Canus ait, ſparſos rumores ſcriptis commiſiſſe; ſibi nimiùm, aut certè vulgi fidelium votis indulgentes. Alij quippè non ſunt, quàm S. Gregorius Magnus, & Beda. Nam Sanctus Antoninus & Vincentius Bellouacenſis, quorum oſcitantiam & popularem trutinam poſtea exagitat, nec dum in eius calamum incurrerant; ſed ſeorſim inferiùs à Cano pectuntur.

De Sanctis itaque Gregorio ac Beda, talia ſcriptis committere auſum Melchiorem Canum, res eſt profectò digniſſima admiratione. Nec minùs ſtupendum eſt, talia ſcripſiſſe hominem Religioſum, & impune tuliſſe; ita vt nullus index publicus, de libro adeò petulans de Sanctis ſcriptoribus iudicium continente, præſcribat, aut ſupprimendum eſſe, aut corrigendum. Aliter certè de Sancto Gregorio ſtatuunt omnes antiqui, in laudes eius ſemper effuſi. Et nominatim dialogos, S. Iulianus in libris prognoſticon, allegat tanquam libros optimos, & omni fide atque accuratione conſcriptos. Quod item fecit Adrianus. 1. Epiſtola ad Carolum Magnum, & Zacharias Papa qui illud opus Græcè vertit, necnon Ionas Aurelianenſis, refellens Claudium Taurinenſem, & Concilium Tiburtenſe cap. 17. A Græcis tanquam ab opere eximio, autor denominatus eſt *Gregorius dialogus*. Et audet Canus, opus adeò celebre allatrare, & tantum Doctorem conſcerpere? Audet effutire, Zachariam Pontificem operis è Latino interpretem, tempus malè collocaſſe, gerris narrationum indiſcuſſarum, ad lenocinandum vulgo, & indulgendum plebeculæ, ſine maturo iudicio contextis, ad Græcos Græcè tranſmittendis?

At redantruat Canus, non in eo tantùm opere dormitaſſe S. Gregorium; ſed in regiſtro quoque l. 6. Epiſt. 31 Sozomenum per immemoriam vel oſcitantiam allegaſſe, laudantem Theodorum Mopſueſtenum, cum debuiſſet citare Theodoretum; apud quem l. 5. hiſtor. c. 39. habentur laudes illæ Theodori, non autem apud Sozomenum. Audio, & haberi talia apud Theodoretum vltrò admitto. Non fuiſſe autem talia à Sozomeno tradita; & S. Gregorium falsò eum allegaſſe; temerè & oſcitanter dicitur; cum oportuiſſet meminiſſet, complures Sozomeni libros intercidiſſe, quibus ſaltem duodeviginti annorum hiſtoriam complexus erat, vt docet eius ad Theodoricum præfatio, vniuerſo operi præfixa. Pari audacia Canus l. 2. cap. 14. ait, malè in Catena S. Thomæ, Lucæ 2. locum autoris Græci, ibi tributum Nazianzeno, eſſe reuera Nazianzeni, quaſi totum Nazianzenum, haberet in numerato. Et tamen Nazianzenus orat. 20. num. 65. diſertè habet quod ibi à S. Thoma allegatur de profectu Chriſti in gratia, quoad ſolas operationes illuſtriores. Quam Cani hallucinationem

præſidentem,

præſidentem, obiecit ei Iacobus Billius ad eum n. 65. Addito eo monito; *Quare periculoſum eſt, negare aliquid in autore quopiam eſſe, niſi totus ille autor memoria teneatur.* Audi Cane, & noli præceps eſſe, in notanda aliorum immemoria. Pro S. Gregorio non plura hoc loco.

Pro S. Bed. quem Canus ruditatis & aucupij fauorum vulgi, inſimulauit; ſufficit ſenſus contrarius omnium retrò ſapientium, qui eius accurationem, Doctrinam, & iudicium ſuſpexerunt: nec egenum ac triobolarem eſſe cenſuerunt; qualem eum vendicat F. Combefiſius, ſed *omnium monetarum numnoſum*, vt de eo loquitur Petrus Cellenſis Epiſtol. 131. id eſt prædiuitem in omni ſcientiarum genere; & iudicio, ac ingenio præcellentem.

S. Anaſtaſium Sinaïtam, Magnus Gregorius mirificè collaudauit, necnon VI. Synodus actione 10. & Euagrius l. 4. h. ſt. Attamen F. Franciſcus Combefiſius, in notis ad eius explanationem in pſalm. 6. nec iſti parcit; & indebitæ prolixitatis eum arguens, & violati per aſſumenta ſua decori in narratione quadam de S. Ioanne Euangeliſta, in reuocationem iuuenis ad bonam frugem intento. Sic placuit iſti Cyriaco perſtringere eximium ſcriptorem, non alio fundamento, quàm quia ita ſibi viſum; & quia Canus probatiſſima (ipſi quidem) iudicij ſeuerioris idea, nihil tale crederet, ſi ei fuiſſet propoſitum. Scilicet, Canus eſt amuſſis ad quam dirigenda ſunt ſcripta Patrum; & quod ille improbaret reijciendum; quod admitteret, probatu dignum videri debet. Longè truculentiùs, & in Anaſtaſium, & in alios grauiſſimos Patres, in Patrum Bibliotheca comprehenſos, egit, cum eſſet Combefiſij ſodalis F. Ioannes Maria Braſichelen. Qui S. Anaſtaſium ſupra Deiphobum ſauciauit, timens innumeris locis vbi non erat timor; illinénſque Margini eorum CAVTE LEGE; quæ cautela ſi locis omnibus appingenda eſſet, in quibus improuidi poſſent occaſionem lapſus inuenire, etiam plerìſque locis diuinæ ſcripturæ eſſet appingenda. Vt quid ergo, Anaſtaſius & alij Patres Catholiciſſimi, quorum ſanæ Doctrinæ adſtipulatur omnis retrò antiquitas; (pro aliis ad auertendam rudium prolapſionem in foueam, non ſit prorſus improbandum monitoris ſtudium;) onerentur eo additamento Leuiathan, quo vocantur in fermenti ſuſpicionem, loca verè azyma, & quæ ſugillentur indigna.

S. Bruno Ordinis Carthuſienſis inſtitutor, abſtinentiam à carnibus probauit; quæ vt in ſacro illo cœtu inuiolata perſeueraret, & artificijs molliculorum non pateret; legibus poſterorum in eo rigore decreta eſt, vt ne ad mortem quidem vitandam, fas eſſet carnes adhibere, ſuppetentibus aliis cibis, quibus depelli fames poſſet, ita vt non eſſet periculum mortis defectu cuiuſvis eſculenti incurrendæ. Ad indemnitatem enim Sanctiſſimi inſtituti, potuiſſe ea ſepta apponi quæ nullius meticuloſitas pro longiori vita perſtringeret, rectè ſtatuunt præter Bartholomæum Ruremundanum, Richelium, Sutorium, cauſam ſuam agentes; Gerſo, Vaſquez, Hallus, Leſſius, Suares, Azor, & alij propè omnes, & & inter Medicos Arnaldus Villanouanus, qui in ipſo titulo ſui operis, profitetur ſe pro Carthuſianis, illud ſcribere, *contra Iacobitas*. Non eſt autem quod quis trans Pyrenæos, vel trans Alpes, arbitretur; *Iacobitas* ab Arnaldo impugnatos, eſſe propaginem illam Euticheris, cui à Colono Iacobo Syro Monophyſita, *Iacobitarum* denominatio eſt indita: ſed Iacobitæ iſti, non ſunt alij quàm Cyriaci, à via Iacobæa quam Lutetiæ incolunt, denominati per vniuerſam Galliam, *Iacobita*, vel *Iacobei*. Vnde Poëta priſcus, Theodoricus vallis coloris in vita Vrbani IV. ad Anterum Cardinalem eiuſdem Vrbani nepotem, deſcribens Cardinales qui electioni dicti Pontificis interfuerant, ſic cecinit, apud Ferdinandum Vghellium, in additione ad Ciaconum, in fine Innocentij IV.

Tótque ſacerdotes; genuiſſe Sabaudia primum,
Dicitur, Hugonem, qui Iacobita fuit.

Sabaudum vocat, quia erat ex valle Barchinoneta, ditionis Sabaudicæ; vnde etiam Franciſcus de Mayronis oriundus erat; & alij inſignes viri prodierunt ex eadem valle: ac nominatim, Hugo, primus tam multorum qui ex ordine Iacobitarum (id eſt Cyriacorum,) aſſumpti poſtea ſunt ad purpuram: Hugonem, malè Mariana & alij plerique Hiſpani, deluſi vicinia vocum, cenſuerunt eſſe Barchinonenſem in Coſerania, cum fuerit Inalpinus ad Ebredunum, ibique hodie ſuperſunt reliquiæ cœnobij ab ipſo Hugone ſuis Fratribus conſtructi; nec niſi anno 1628. militari licentia vaſtati. Iacobitæ ergo qui ordinem Carthuſianorum impugnarunt, & ſoli ab Arnaldo Villanouano repellendi fuerunt, alij non ſunt, quàm Cyriaci, de quorum obſeruantia erga S. Brunonem, & tot Sanctos, ex eius Laïci defenſione liquet.

S. Brigitta Sueca, multis fuit reuelationibus clara; quas olim digeſſit in ſpiſſum volumen, probantibus Romanis pleriſque Pontificibus; nominatìmque Bonifacio IX. poſt accuratam per præſtantes doctrina Theologos & Antiſtites, diſcuſſionem. Inuenti tamen ſunt quidam Cyriaci, per quos reuelationes illæ ſunt exagitatæ. Mouit eos præſertim, reuelatio facta huic Sanctæ Viduæ, de B. Virginis præſeruatione à culpa Originali. Progreſſus verò vlteriùs Bartholomæus Sibyllanus, non modò S. Brigidæ, ſed etiam S. Catherinæ Senenſis reuelationes, ad purè humanas cogitationes reuocauit; iis ex ſuo Henrico Haſſo argumentis adhibitis, dec. 7. peregr. qq. cap. 3. ad 6. quibus omnium planè Sanctarum mulierum reuelationes, depreciandas eſſe, apertè habeatur. Inanitatem earum ratiunculatum, exſufflant Corduba l. 1. q. 44. Vaſq. 3. par. d. 117. cap. 6. & Martinus Delrio l. 4. Mag. c. 1. q. 3. ſec. 4. Ego non hæreo, contentus intendiſſe digitum in hanc Cyriacorum de Sanctis mulieribus obſlocutionem.

S. Franciſcus Xauerius, quia primus intulit lucem Euangelicam Iaponibus, & Apoſtolico Spiritu immenſas regiones Indiarum Orientalium peragrauit, Ieſum Chriſtum annuncians; in quodam libro, *Iaponiorum Apoſtolus* cognominatus erat. F. Monſtrum, veluti harpyja illicò inuolauit in illud cognomen, & eraſum voluit. Sed non potuit obfirmari in ſententia; quia affuit qui decretalem Vrbani VIII. de Xauerij Canoniſmo proferret; qua vir Dei *Indiarum & Iaponum Apoſtolus*, ab ipſo Pontifice denominabatur, in tam graui diplomate. Nam eiuſmodi diplomatum omnes apices, appendi in trutina quam exactiſſimè, nemo ignorat. Itaque aduertens F. Monſtrum, cui periculo, & munus ſuum, & pinguem cenſum quo potiebatur, obieciſſet; ſi reſciretur in aula, ipſum agere correctorem decretalium Pontificiarum, illicò veluti à preſſo angue, retulit pedem. Et erat ſanè in eo facto, vel ignorantia, vel malignitas non vulgaris. Poterat enim, vel etiam debebat, homo eum locum occupans, non ignorare, appellationem *Apoſtoli* in Dei Eccleſia, non arctari ad duodenarium prima-

Theoph. Rayn. Apopompæus. Nn 2 tiorum

ciorum Chriſti diſcipulorum, quos eſſe antonomaſticè ac ſupereminenter Apoſtolos, nemo eat inficias. Excellenti tamen participatione eiuſdem muneris ac ſimilium laborum, ad alios quandoque diffuſum conſtat, nomen *Apoſtoli*; puta ad eos qui primi alicubi Euangelium annunciarunt. Qua de cauſa S. Martialis *Lemouicenſium Apoſtolus*, renunciatus eſt, ex decreto quinque Conciliorum Gallicanorum, quibus ſuffragatus eſt Ioannes XX.

Quid mirum cœlites de quibus hactenus, adeò irreuerenter à Cyriacis habitos; cum ipſe S. Thomas Aquinas, qui pleriſque eorum eſt pro objecto fatui amoris, (quali improuidos erga nonnullos ſanctos corripi aiebat Origenes homil. 25. in Lucam;) adeò à multis Cyriacis tractetur illaudabiliter? Prætereo falſationes in eius operibus audaciſſimè factas à Coſma Morelles; Thoma Lemoſio, & aliis de quibus poſtea. Item dimitto ſuppoſitiones variarum lucubrationum quas conſtabat non eſſe S. Thomæ, à Fratribus tamen immiſſarum in S. Thomam, vel vt S. Thomæ volumina excreſcerent, & numerus Tomorum in quos eius opera digerebantur, eſſet auctior, ita vt Scoti volumina excederet; vel vt opera illa aliena, indigna ingenio S. Thomæ, tamen præfixo S. Thomæ nomine eſſent vendibiliora; quod de Commentario Petri Veronenſis in Matthæum, abs ſe primùm vulgato, & abſque veri autoris ignoratione, ſuppoſito S. Thomæ. falſus eſt Hieronymo Vvielmio, Bartholomæus Spina; per quam infidelitatem, multi furfures intruſi ſunt in B. Thomæ Siliginem, ac lectiſſimum pollinem contaminarunt. Nominatímque opera Thomæ Anglici, qui dignus non erat ſoluere corrigiam S. Thomæ, tanquam Thomæ Angelici ſunt venditata; deluſis quidem ſimplicibus, ſed S. Doctoris per ſpurios huiuſmodi fœtus in cuculum tranſmutati, non leui dehoneſtatione. Hæc à Cyriacis ipſis, in ipſum S. Thomam iniurioſè patrata, nunc dimitto; ſed alia attingo potiùs, quàm perſequor.

Illúdque in primis, pleróſque eorum non ſapere ad ſobrietatem, profundendo voce ac ſcriptis laudationes inſulſas, quibus S. Thomas putidè extollitur ſupra omne quod dicitur doctum, ſtatuitúrque regula fidei, & Doctor à quo Romani Pontifices, aliquid circa doctrinam definiendo, (niſi errare velint,) nequeant deſciſcere. Eas inquam & ſimiles auxêſes laudationum, conteſtor eſſe S. Thomæ iniurioſas, & in eius dehoneſtationem cedere. Sapienter enim admonebat Caſſianus lib. 1. de Incarnat. cap. 2. etiam eas laudationes putere, ac probro eſſe, quibus affingitur alicui decus indebitum.

Auſim dicere, hoc eſſe imitari linguam blaſphemantium; id eſt, interprete S. Gregorio l. 12. moral. cap. 14. ſpecie exhibendi honoris, contumeliam reuera irrogare. Quod fecere plerique hæretici, (ait ibi S. Gregorius,) ferentes blaſphema dogmata, vt diuino honori conſulerent. V.G. aſſerentes, Deum nonniſi apparenter eſſe factum hominem, quaſi vera humanitatis ſuſceptio ei probro eſſet futura. Æquè Petrus Chryſologus ſerm. 109. admonet, omnes hæreſes, blaſphemando & iniuriam Deo inferendo, velle videri Deum honorare ac obſequio demereri. Mira diſputatio. Deum deſtruit cum honorat, (aiebat autor Epiſtolæ de vera circumciſione Tomo 9. Hieronymi.) Manichæos & Arianos, adducens in exemplum dehoneſtationis & inhonorationis Dei, dum ſpeciem vanam eum honorantium præferunt. Haud ſecus ergo iſti ampulloſi & male conſulti veneratores S. Thomæ, non tam S. Thomam extollunt, quàm deprimunt; non tam colunt quàm infamant; vanos ei titulos quales attingebam deferentes, qui verè non ſunt honori ac laudi, ſed iniuriæ ac probro.

Ad hæc Dominicus Soto 3. phyſ. q. 1. articul. 2. concl. 5. ſtatuit, aliquos qui ſe Thomiſtas dicunt, & non ſunt, anxiè quæſitis quibuſdam locis S. Thomæ, contendere ex Sancti Doctoris mente, in potentia agente, eſſe aliquem actum primum diſtinctum à ſubſtantia & potentia operatiua innata. Hos Soto ait, eſſe iniurioſos, S. Thomæ, nec aliud ſatagere, quàm vt eum obſcurent, & reddant inuiſum. F. Antonius Reginaldus qui ſe *Compoſitorem* dixit, (& verè eſt *compoſitor*, quia fictores & figulos, compoſitores dicimus, vt S. Gregorius notauit;) mendacij damnauit hanc Soti allegationem; eo quod ne pilus quidem eius habeatur apud Sotum. Sed condonandum eſt homini luſcioſo, quem tunc deficiebant perſpicilia. Diſertè enim Soto, ſiue in agentibus neceſſariis, ſiue in liberis, (vt patet ex loco S. Thomæ de potentiis humanis quem in rem ſuam profert,) omnia illa agentium auctaria ad operandum tranſeunter immiſſa, qualia admittunt Cyriaci prædeterminatores, agnoſcit eſſe iniurioſa S. Doctori, & eum dehoneſtare, ac infamare apud alios.

Thomas item Valdenſis, ſcriptor grauiſſimus, Tomo 1. doctrin. à cap. 28. conclamat contra quoſdam, qui affingunt Sancto Thomæ ſua commenta, de libertate humana per reſpectiuam neceſſitatem impedita; hoc eſt per æternas prædefinitiones, & eis ſubjunctas præmotiones diuinas, humanæ voluntati ineluctabiles, ſpoliata ſua vertibilitate in vtramuis partem. Quæritur ergo Valdenſis, hos, (vt vocat,) *Magiſtros ſine omni neceſſitate neceſſarios*, abjecta *antiqua Eccleſia doctrina*, *& formoſiore & veriore*, luctari cum argumento, de concedenda voluntati omnimoda vertibilitate, ſi libera eſt; ſicut luctabatur Iacob cum Angelo: nec abſiſtere illa vana fatigatione in eludenda inexpedibili ipſis difficultate, quouſque emarcuerit neruus in femore, & ſua ipſorum reſponſione ſuccumbant. Et quia videbat, Cyriacos cum quibus (tacito licet nomine,) agebat, emendicare ſubobſcura quædam D. Thomæ loca, ad elidendam (quaſi ex eius ſenſu) vertibilitatem vtroque flexilem liberæ voluntatis, conteſtatur ipſe è contrario; S. Thomam clariſſimo ore dicere contrarium; & hanc (vt arbitratur,) prædeſtinatianæ hæreſi collactaneam doctrinam, non patitur affingi S. Thomæ, cenſens eam eſſe illi ignominioſam. Varia ſanè, pro ea voluntatis vertibilitate, per nihil à Deo admotum temerata, ex S. Thoma addenſauit Bellarminus, in recognitione libri quarti de gratia & libero arbitrio ad cap. 14. Ex quibus patet, prædeterminationes diuinas adamantinas, humanæ libertati ineluctabiles, à S. Thoma fuiſſe proſcriptas; nec illius honori conſulere, qui malè detortis D. Thomæ locis quæ pro talibus prædeterminationibus ferreis allegant, armant Caluinianos; inter quos Ameſius & Ferrius, verbi puri & non diluti pincernæ, apud Batauos & Gallos, haud obſcuri, conceptis verbis tradiderunt, quæ Aluares & Symmiſtæ tanquam D. Thomæ placita producunt, planè ſua, & Magiſtri ſui Caluini ſenſa eſſe. Id quod firmauit ſynagoga eorum pariter potantium, collecta Dordraci, approbans gratiam irreſiſtibilem, & bruto anathemate feriens eos qui dixerint, humanam libertatem poſſe abjicere tactum & excitationem Dei quæ effectum ſortitur. Quem eſſe S. Thomæ & Thomiſtarum nouorum ſenſum, ſibi

paſſim

paſſim gratulantur Batavi ac Geneuates Theologaſtri. Non ex alia pharetra, petiere tela Ianſeniani: quos propterea F. Ioannes Baptiſta de Marinis Magiſter ſummus Ordinis, ſuis Pariſienſibus impensè commendabat, tanquam veris S.Thomæ aſſeclis; ac ne damnarentur, egit quanta potuit ſollicitudine, cauſatus, damnandum cum eis fore S.Thomam, (ſcilicet.) Eum autem fructum diligentiæ ac laboris tulit, vt ſe, ac ſuos, fuliginis Ianſenianæ exortes non eſſe, demonſtraret. In aliis pleriſque materiis & Philoſophicis & Theologicis, iidem plus iuſto liberales Thomiſtæ, dum nimium adhæreſcunt aliquorum verborum cortici; & quod ſemel tanquam merum à D.Thoma propinatum combiberunt, tenaciſſimè retinent; non mediocriter ſancti Thomæ luminibus offecerunt. Exempla proximè ſignabo. Hæc igitur eſt ſcriptorum Cyriacorum erga ſanctos Cœlites obſeruantia; pro qua ſi libris eorum debetur immunitas, verendum eſt, ne Hagiomachi, id ad ſuam cauſam trahant, & ſe immunes quoque eſſe debere conteſtentur.

DIATRIBA IV.

Sitne Cyriacorum doctrina adeò ſolida, vt libri eorum, ex hoc capite, ſortiri immunitatem debeant.

QVæ euincant doctrinam Cyriacorum ſæpè numero deſtitui ſoliditate, proferri poſſent omnino multa. Nunc dabo duntaxat nonnulla ſpecimina, nec dilatabo philacteria, aut magnificabo fimbrias; ſed obiter pauca attingam quæ communiter apud omnes Cyriacos ſunt rata, vel ſingillatim à primariis eorum Magiſtris traduntur. Ordiar à prioribus, quæ continentur placitis quibuſdam ſiue Theologicis, ſiue Philoſophicis, quibus ipſi vt polypi ſaxis adhæreſcunt, quia putant eſſe tradita à D. Thoma, pro cuius vel minimo dicto, ſunt inter eos, (vt ſupra retuli,) qui parati eſſent ſubire martyrium. Extra eorum tamen ſcholam, propoſitiones nunc appendendæ, habentur inanes, & reijciuntur; quia D. D. nullius addicti iurare in verba Magiſtri; nec paſſi eum ſeruilem & (vt Seneca appellabat) pecuinum ſpiritum, quo aliqui velut muta pecora in ſentiendo feruntur, quæ cum manifeſta ratione pugnare vident, abijciunt; nec volunt ſicut aues oſcines recinere abſque intelligentia, quæ priùs cantata, nec penetrata inaudiuerint.

Specimen placitorum Theologicorum omnibus Cyriacis probatorum, quia putant ea eſſe S.Thomæ.

Res futura, iam nunc, non tantùm objectiuè, ſed etiam realiter, coëxiſtit Deo in æternitate. Ex 1.p.q.14.art.13.

Dari poteſt ens aliquod extra Deum, quod non poteſt non eſſe; & eſt planè neceſſarium. Ex 2.contra gentes c.30.

Pater & filius (ex S.Thoma in 1.d.11.a:t.4.) dici poſſunt duo ſpiratores. Contrarium definiuit Gregorius X. in Concilio Lugdunenſi.

Dici poteſt abſque hæreſi, *iſte homo cœpit eſſe Deus, & Deus cœpit eſſe iſte homo.* xe S.Thoma.in 3. diſt.6.q.2.

Deus in eadem ſpecie, non poteſt producere plura indiuidua Angelica: ſed quilibet Angelus conſtituit ſpeciem ſuam particularem. Ex S.Thoma 1. part.q.50.artic.4.

Non poteſt Deus, de potentia abſoluta, ſeparare albedinem à ſubiecto, & conſeruare in eodem ſubjecto.

Non poteſt Deus aſſumere inſtrumentum creationis.

Angelus in primo inſtanti, non potuit peccare.

Angelus eſt in loco non per ſuam ſubſtantiam, vel per ſuum vbi, ſed per ſuam oparationem. 1.p. quæſt.8. art.7. & q.52. & 53. & in 2. diſt.37. q.3. artic.1.

Plures Angeli non poſſunt eſſe in eodem loco. ex 1.p.q.52.art.3.

Habitus charitatis, non intenditur per actus æquales, multo minùs per remiſſiores.

Habitus charitatis elicit vltimam diſpoſitionem ad iuſtificationem.

Peccatum veniale, eſt in ſenſualitate.

Præciſè in primo diluculo vſus rationis, homo niſi conuertatur ad Deum, peccat mortaliter.

Primum adulti peccatum, non poteſt eſſe veniale.

Qui ſordet peccato mortali, etiamſi occulto, peccat mortaliter, ſi alij impendat correctionem.

Omnia verba vulgatæ formæ, ſecundæ conſecrationis, ſunt de eſſentia; ita vt non fiat conſecratio, ſi ea tantùm verba dicantur, *hic eſt calix ſanguinis mei.* Ex S.Thoma 3. p.q.78. art.3. Dicere contrarium, Barthol. Spina, damnat hæreſeos.

Benedictio panis & vini, non eſt actio peculiaris, præuia conſecrationi.

Corpus Chriſti viuum, eſt planè diuerſum à mortuo.

Chriſtus non exiſtit, niſi per exiſtentiam increatam.

Abſque profeſſione ſolemni, nemo poteſt eſſe verus Religioſus. Contrarium definiuit Gregor. XIII.

Dominium, eſt indiſpenſabiliter incompoſſibile cum vero ſtatu Religioſo. Et hoc quoque, à Gregorio XIII. reprobatum eſt.

Papa non poteſt diſpenſare in matrimonio rato. Contrarium habet vſus Eccleſiæ.

Papa non poteſt diſpenſare in voto ſolemni, quia ſolemnitas eſt de iure diuino, non ex conſtitutione Eccleſiæ. Contrarium definiuit Bonifacius VIII.

Eſt irregularis qui occidit alium, vitam ſuam tuendo cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Virtutes morales, (dempta prudentia & iuſtitia,) ſunt tantùm in appetitu ſenſitiuo.

Specimen placitorum Philoſophicorum Cyriacis probatorum, alibi exploſorum.

Materia priuſquam forma illi adueniat, non habet exiſtentiam. S.Thomas 1.p.q.4.art.1.

Implicat dari materiam abſque forma. F.Ioannes Butauant in theſibus, ex ſancto Thoma.

Implicat contradictionem, dari aliam terram. Ex 1.p.q.47.art.vltimo.

Zona torrida, eſt prorſus intolerabilis. Ex S. Thoma 1.p.q.102.art.2.ad 2.

Impoſſibile eſt duo accidentia eiuſdem rationis ineſſe ſimul eidem ſubjecto. Ex S.Thoma, 1.p.q. 94.art.3. & 1.2.q.63.art.4.

Impoſſibile eſt, dari plures albedines, à ſubſtantiis ſeparatas. Ex 1.p.q.47.art.vltimo.

Intenſio qualitatis non fit per additionem nouæ entitatis; ſed per maiorem radicationem præiacentis, ac veluti penitiorem infixionem tanquam claui malleo adacti in eodem ſubjecto. S.Thomas in 2. d.34.art.5. & d.42.q.1.art.1.

Quantitas recipitur in toto compoſito. An etiam in anima rationali cópoſitum humanũ conſtituente?

Brutorum animæ ſunt indiuiſibiles, æquè ac anima rationalis.

Abſque quantitate, ſubſtantia caret partibus entitatiuis, F. Ioannes Butauant in concluſionibus ex S.Thoma.

Principium indiuiduationis eſt materia, eique adiungitur multiplicabilitas indiuidualis.

Cœli non ſunt alij ad alios contigui; ſed inter eos datur ſpatium diuiſibile. S.Thomas in 2.diſt.2. q.2.art.2.ad 5.

Non ſunt pluſquam decem cœli. Idem in 2.diſt. 14.art.1.

Implicat, vnum corpus eſſe circumſcriptiuè in duobus locis. Ex S.Thoma in 1. diſt.37. q.3.art.2. & in 4.d.10.art.1.ad 5.

In generatione & corruptione, fit reſolutio vſque ad materiam primam.

Eſſentia & exiſtentia, diſtinguuntur realiter.

Motu cœlorum ceſſante, omnia ſublunaria ceſſarent.

Habitus ſcientiæ eſt ſimplex qualitas, & tamen intenditur.

Hæc ſat ſunto, pro ſpecimine doctrinæ malè materiatæ, cui omnes communiter Cyriaci adhærere debeant; cum ſint effata D.Thomæ, quem illi habent pro Deo doctrinæ Theologicæ ac Philoſophicæ, æquè ac Secundinus vocabat Auguſtinum, *Deum eloquentiæ.*

Venio ad aſſertiones quibuſdam Cyriacis ſingulares. Nec adducam Durandum, aut Catharinum, qui maluerunt ſegreges eſſe. Vnde apud alios Cyriacos non benè audiunt: ſed eis Cenotaphium ſtatuerunt, ritu Pythagoræorum in Magiſtri deſertores. Exiſtimo quod Cyriaci, æquè eiurabunt F.Thomam Campanellam, quia tametſi viſus ſit per aliquod tempus Cymbalum mundi, tamen re-uera eſt ignorantiſſimus; ita vt ne ipſos quidem terminos, ſiue Philoſophicos, ſiue Theologicos intelligat; ſententias autem inuehit non modò à S.Thoma, ſed etiam à ſenſu cuiuſvis ſani hominis adeò abhorrentes, vt deſipere potiùs videatur, quàm diſſerere. Hæreſes craſſæ, in eius libris tam multæ & tam inexcuſabiles occurrunt, vt mirum ſit, adeò pinguem ſcriptorem, ſuperioribus annis inuenire potuiſſe laudatores. Etiam poëſim attigit; ſed adeò infelicitet, vt Tyrones in prima Grammatices, proſodiam ligula dimetientes, non cantillent puerilius. Verùm ſcriptorem adeò ſtrumoſum, quem non dubito à ſuis Cyriacis eiurandum tanquam ſegregem, ne omnia eius opera cogar exſcribere, malo prorſus prætetitum. Cæterorum itaque nonnullorum, quos Cyriaci pro ſuis in doctrina Magnatibus habent, paucas è multis doctrinales gemmas ſublego.

Thomas de Vio Caietanus inter Thomiſtas Coryphæus, ſcatet doctrinis non modò parum ſolidis, ſed etiam aperta materiali hæreſi ſordentibus. Dico *materiali hæreſi*, quia aliquæ reprobæ propoſitiones à Caietano traditæ, nondum tunc erant damnatæ. In aliis bona fides, & perpetua cum Romana Eccleſia conjunctio, potuit eum à formali hæreſi excuſare, vt propterea non ſatis conſultò Gabriel Prateolus, ſecutus Alphonſum de Caſtro, locum Caietano dederit inter hæreticos. Fuiſſe tamen eius pleraque pronunciata, materialiter hæretica, nemo eat inficias. Videſis errorum Caietani plenam meſſem, apud Catharinum iuſto volumine in ſex libros diſtributo. Eam meſſem ſub vnum conſpectum objicit in calce operis. Echius quoque, ad calcem locorum ſuorum communium, vltra centum reprobæ doctrinæ tubera, ex Caietano eruta, propoſuit. Quàm verò peruersè ac periculosè ſcripturas expoſuerit Caietanus, latè & concinnè rethoricando monſtrat Canus lib.7.de locis cap.3. *pag. mihi* 446. Ne linum fumigans extinguere velle videar, nihil ſigillatim addoco.

Ioannes de Neapoli, ablegauit à Chriſto intellectionem creatam, cenſens eum res cognouiſſe, per ſolam cognitionem diuinam; qui eſt error exploratus, & iiſdem refutandus argumentis, quibus ab Eccleſia exciſus eſt error Monothelitarum. Videſis Valentiam 3.p.d.1.q.9.p.1. Suarem Tomo 1. 3.p. d.24. ſect.1. Leſſium l.2. de ſummo bono cap.2. Dolendum verò eſt, ſanctam Virginem Catharinam Senenſem, ab aliquo malè ſolido Cyriaco, hauſiſſe eam reprobam doctrinam, vt patet ex eius orat.17.

Ioannes Capreolus vocatur *anima D.Thomæ*, nec eſt inter proletarios, apud Cyriacos; ſed tenet gradum Senatorium. Is tamen in 4.diſt.49. q.4. ad 1. Scoti contra 2. concluſionem, & ad 3. Aureoli contra eandem, de viſione beatifica admodùm præpoſterè philoſophatur; diſtinguens in actu viſionis, ſubſtantiam actus prodeuntem ab intellectu; & formam additiciam, ratione cuius ſolius, eſt beatitudo, à Deo ſolo efficienter cauſatam. Quo abſurdo philoſophandi modo, viſio prout beans formaliter hominem, non eſſet quid vitale: & ſubſtantia intellectionis Deum attingentis, non eſſet quid ſupernaturale. Meſſem errorum in his paucis Capreoli dictis colligere liceret, ſi vacaret. Videſis Suarem tract.2. l.2. & Vaſquem 1. p.d.47. Alios Capreoli huius tranſultus, circa prædeſtinationem & gratiam, exhibebit index vniuerſalis ad libros Cyriacorum.

Franciſcus de Syluestris, cognomento *Ferrarienſis*, ad 4. contra gent. cap.66. tenet quando ex ſpeciebus ſacramentalibus putrefactis generantur vermes, manere quantitatem ſpecierum cum ſola ſubſtantiali forma vermis adueniente; nullam autem ibi materiam primam reperiri; atque adeò exiſtimat vermes illos differre ſpecie à cæteris vermibus: quod putat ſe habere ex D.Thoma ibi, & ex 3. p. q.77.art.5.& in 4.d.12.q.1.art.2.

Melchior Canus l.2. de locis c.18. *pag.*169. ait S.Stephanum in ea præclara diſſertatione quam Lucas deſcripſit Actor.7. confudiſſe & miſcuiſſe nonnulla; in quibuſdam item leuiculis erraſſe per lapſum memoriæ; nec plus in eo locutum eſſe Spiritum ſanctum, (quo plenus fuiſſe à Luca dicitur,) quàm in S.Ambroſio.

Idem Canus, matrimonia ſolis nutibus contracta, negat eſſe Sacramenta l.8. de loc. cap.5. *pag.* 479.

Verum Sacramenti Matrimonij miniſtrum, affirmat Canus eſſe Parochum; quem doctè id defendere, ait perpetuus eius adorator Combefiſius, ad orationem Damaſceni in Conſtantinum Caballinum num.8. Ex quo habetur; Matrimonia abſque parocho clandeſtinè contracta, in locis in quibus decretum Concilij Tridentini caſſans ea matrimonia non eſt promulgatum, inualida eſſe, cum deſit verus Matrimonij Miniſter; hoc tamen ab eodem Concilio, intorto anathemate, confoditur.

Chriſti voluntatem, idem Canus l.12. de locis cap.14. tempore paſſionis caruiſſe gaudio beatificam viſionem conſequente, aſſeruit; licenter de more; nec ſatis attendendo, eodem iure fingi poſſe, Chriſtum eo tempore caruiſſe viſione beata. Alia in hoc Caninum placitum vrgent Suarez Tom.1.3 p.d.38.

p.d.38.ſect.3. Vaſquez 3.p.d.73. Raguſa tom.1.3. p.diſt.84.& Iuſtinia.1. Petri 4.v.1.n.4.

Dominicus Soto, ex ſuo cerebro conſtituit terminum commorationis animarum in Purgatorio; negans vllam ibi hærere vltra decennium. Et nonnulla habet alia, (ait Antonius Senenſis in bibliotheca Dominicana,) quæ iure optimo poſſent & deberent limari, vel à libro tolli.

Idem, negauit Epiſcopatum eſſe ordinem, aut Sacramentum. Ita habet in 4. diſt.24. q.1. art.2. quod Michaël Medina l.1. de contin. cap.15. cenſet periculoſum. Imo Petrus Soto lect.4.de Sacram. Ordinis; affirmat,contrarium certa fide eſſe tenendum.

Iuxta eundem Dominicum Sotum l.10. de iuſt. q.5. art.3. chorus videtur eſſe de ſubſtantia religioſi inſtituti: cum iuxta dicenda non ſit religio, quæ non canit in choro.

Petrus Soto lect.11. de confeſſ. cenſuit, Sacramentum pœnitentiæ in neceſſitate, conſummari poſſe per literas: quæ ſententia fuit olim inter Cyriacos valdè recepta: ita enim Paludanus, Antoninus, Syluester, Ioannes de Friburgo, Fumus, Tabienna, Raynerius, & alij apud Fagundem in 2. Eccl. præceptum l.2.cap.10.

Dominicus Bannes, negat reuiuiſcentiam meritorum, valdè commodè ad injciendam lapſis deſperationem.

Meritum eſſentiale ſoli charitati tribuit.

De correctione fraterna, poſt ſedis Apoſtolicæ conſtitutionem, dixit quæ ſpongia indigeant.

Libertatem collocat in objectiua indifferentia. Videſis eum 1.p.q.19. artic.10. dub.1. in 3. documento ad Nouitios. Qua doctrina, nulla potuit Caluiniſtis accidere optatior, ad euertendam libertatem expeditam.

Cenſet,calumniatorem poſſe præueniri ab eo qui inde ſibi timet.Qua in parte,vrgente Fratre Baptiſta de Marinis, cõtigit Franciſco Amico,quod Cani qui Sacerdotem Catholicum propè lacerauerat, & impune tulerat. Cum autem allatraſſet Poppam Caluinianum, affixus patibulo pœnas dedit ſolius latratus, abſque damno dato; vnde illud vernaculi Poëtæ de Cane à Fratre de Marinis (quippe πολυγλώττω) ſatis percipiendum abſque lexico.

Voyez Meſſieurs mon piteux eſtre;
Pour auoir abbayé l'Huguenot.
Ie mordis n'agueres vn Preſtre,
Et perſonne ne me dit mot.

Hoc non incommodè ſic expreſſeris Latinè,Cane per proſopopejam dicente.

Aſpicite heu! Quò me ſententia iudicis egit,
Quia allatraui neſcius ſectarium,
Ante, Sacerdotem populo inſpectante momordi,
Nemo vel vna vocula increpuit ferum.

Dixerat Amicus, aliquos (& in his Bannem;) cenſuiſſe præueniri poſſe calumniatorem; ſe tamen nequaquam id aſſerere, & propterea agentibus Cyriacis, damnatus eſt. Bannez verò qui explicatè eam præuentionem eſſe licitam docuit, nihil moleſtiæ eſt perpeſſus.

Idem Bannez, prædefinitiones mouentes,ac prædeterminationes diuinas, voluntati creatæ ineluctabiles, quoties in actum prodit, pronunciauit eſſe ex fide credendas; vnde dicentes, ſe non intelligere quomodò motiones illæ adamantinæ, cùm expeditione libertatis cohæreant; eliſit illo ex ſuo tripode oraculo; *ſi non intelligunt, credant.* Ludouici autem Molinæ opus contra huiuſmodi pluſquàm aheneas voluntatis creatæ deuinctiones, habuit pro peſtilente, & primus ad macellum detulit, indito partiariis eodem zelo amato. Fructum verò delationis adeò luculentum retulit, quod ne apex quidem Molinæ, violatus eſt, quantumvis annitente Banne, & poſt eum Cyriacis vniuerſis, & Ianſeniſtis, qui ante damnationem ad vexillum prædeterminationis conuolarunt; cum omnibus qui Ieſuitis ſtomachum facere voluerunt. Talibus enim, prædeterminatio Cyriaca, eſt refugium miſerorum; aiebat grauis Doctor Auguſtinianus 3. cum audiuit ſuum Baſilium Poncium Legionem, ex quo cauſa cecidit, & Fagundes reuocationem decreti in librum ſuum ab Inquiſitione Hiſpanica, agente Baſilio lati, obtinuit; iniuiſſe fœdus cum prædeterminantibus Cyriacis, illúdque typis vulgaſſe. Et idem poterat dicere de Elianis & Elizeanis; qui dejecti opinatione illa ſua, quod eſſent primi Religioſorum, longè ante Chriſtum & Apoſtolos; & quod B.Virgo non vouiſſet prima virginitatem, ſed Elias; damnato ab Hiſpana Inquiſitione opere Franciſci Sanctamariani de hiſtoria prophetica, & damnatione Romæ confirmata; cum aliud non ſupereſſet perfugium, ad azylum prædeterminationis ineluctabilis ſe receperunt; odio Ioannis de Pineda Ieſuitæ,qui primus hiſtoriam Propheticam damnauerat, vt cenſor particularis à S.Officio Hiſpanico delectus.

Ioannes Vincentius relectione de gratia Chriſti *à medio proemij vſque ad finem*, adeò inebriatus eſt amore gratiæ nos ſanctificantis,vt dixerit,eſſe qualitatem creatam, ſed continentem participationem diuini eſſe, ſecundum eam rationem qua eſt ipſum eſſe per eſſentiam, imparticipatum, & independens, omnem præhabens eſſendi plenitudinem;vnde mirum non eſſe quod faciat hominem diuinæ conſortem naturæ. Quam malè fundata ſit hæc hyperbole, vix eſt opus exponere. Legeſis Suarem l.12. de grat.c.1. à n.24.

Nicolaus Richardus, à corporis conformatione Therſitica, (ni mauis ab ingenij præcellentia;) *monſtrum* appellatus; tàm monſtroſæ fuit in doctrina ſoliditatis, vt dixerit ac ſcripſerit, in formula Litanentica, idem eſſe dicere *Chriſte audi nos*, atque dicere *S. Maria audi nos.* Et loci illius Actorum; *Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*, ſenſum eſſe voluit; *Viſum eſt Mariæ Deiparæ,& nobis.* Item Beatiſſimam Virginem, vt aliquid monſtroſum diceret; vocauit *Deum creatum, Deum mediterraneum, Deum dimidiatum, quaſi quartam perſonam, quaſi diuinam ab Increata Triadem, non ſecus habitam quàm ſi diuina perſona eſſet.* Et vt huiuſmodi ſexcenta, prodigioſa & monſtroſa vix per hyperbolas quantumcumque exaggeratas excuſabilia prætercam; ait, non modò omnia Deiparæ merita ſimul ſumpta, qualia in fine ſanctiſſimæ eius vitæ fuerunt, æquaſſe, aut etiam ſupergreſſa eſſe ſanctorum omnium, hominum ſimul & Angelorum ſimul ſumptorum merita, in vnum faſcem aceruata; (quod aliquis non ita pridem trepidè dixerat;) ſed etiam ait operationem quamlibet Deiparæ, certo mortalis vitæ tempore, dignitate, ac conſequente, in virtutibus actualibus, merito, ſuperaſſe omnes actus comprehenſorum omnium & Angelorum. Nec ibi ſtetit monſtroſa auxeſis; Ait inſuper minimum quemlibet & quamuis minutum actum ſupernaturalem amoris à Deipara ante mortem elicitum, æquaſſe, aut etiam exceſſiſſe, dignitate ac merito, omnium hominum ſimul ſumptorum vniuerſas actiones meritorias, congeſtas in vnum cumulum; quaſi quæ de quocunque Chriſti actu veriſſimè dicuntur ob

infinitam

infinitum valorem à Verbi perſona refuſum ; ſine extendenda ad quemcumque actum Deiparæ,cuius perſona huic Theologaſtro monſtroſo, eſt quaſi diuina, & dimidia ex parte increata. Apage,Apage.

Dominicus Grauina, aſſeruit Robertum Bellarminum intolerabiliter erraſſe, cum ſcripſit, aliquas religiones laxatæ diſciplinæ, eſſe vnum fontem lachrymarum. E contrario Grauina, contendit nullam eſſe religionem quæ ſit laxatæ diſciplinæ. Sed de hoc infra, Idem Grauina omnem congregationem Romanam cui interſint delecti à Pontifice adminiſtri, ait potiri infallibilitate: atque adeò iuxta hunc palponem,Rota auditorum Sacri Palatij,Congregationes S.Inquiſitionis, Indicis, Abondantiæ, &c. omnes ſunt lapſus incapaces, & nullo modo errare poſſunt ; cum ſint ſtillicidia fontalis ac plenæ poteſtatis, Petro & eius ſucceſſori conceſſæ, quæ eſt infallibilis. *Selah.* Neque tamen tantus Aſſentator, ad purpureum decus euaſit.

Sixtus Senenſis adorator Origenis, variorum Conciliorum anathemata, quibus Origenes contritus eſt, ignorantiæ adſcribit, eorum, qui non aduertunt quæ in ſcriptis eius damnanda videbantur, fuiſſe ab hæreticis deprauatoribus infarta, ipſo Origene innoxio. Videſis l.4.bibl.V. *Origenes.* Idem Sixtus poſt Concilij Tridentini definitionem contrariam, negauit integrum librum Eſther, eſſe canonicum, truncans illum ſex capitulis. Ita ille lib.1. eiuſdem operis ſect.2. V. *Eſther.* Quod Euſebium Cæſarienſem Arrianorum ſigniferum, habet pro ſancto, error erat in ordine communis, cum inter cœlites haberetur adſcriptus, in Cyriacorum Martyrologio.

F. Ioannes Maria Braſickelem, tunc Magiſter Sacri Palatij, quinquaginta & duas Emmanuelis Saa propoſitiones ex Aphoriſmis eius decerptas, damnauit, tanquam vel intolerabiles, vel in praxi non ferendas. Sed adeò liberalis Cenſor, Cenſuræ ſuæ cenſuram paſſus eſt, reprobata eius damnatione tanquam inſcitiæ, vel malignitatis, vel vtriuſque referta. Nam duæ ſupremæ Inquiſitiones, Hiſpanica & Luſitanica, quinquaginta ex improbatis propoſitionibus reſtituerunt in integrum ; duabus aliis tantùm, expunctis. Nempe illa quæ poſt Manuelem à Clemente octauo fuerat damnata, de Abſolutione Sacramenti per literas, cui cum Manuele multi Cyriaci ante Clementem ſubſcripſerant; & altera qua idem Saa, benedictionem Epiſcopalem oleo infirmorum eſſe neceſſariam inficiatus erat. Quoad reliquas quinquaginta propoſitiones, refixum eſt decretum Braſickellenſe, quo doctrina probabilis & à grauibus ſcriptoribus tradita, in ſolo Manuele falſa ac non ferenda, fuerat à Cyriaco iudicata.

F. Ioannes Baptiſta Marinis, adeò profundè Theologizat, vt curauerit nigrum Theta appingi negantibus perceptionem Euchariſtiæ, aliis à ſumente prodeſſe ex opere operato. Quæ tanta ſupinitas eſt; vt nemini vnquam Theologo in mentem venerit, talem fatuitatem diſcutiendam proponere. Omnes enim vt per ſe euidens ſtatuerunt, ſicut manducatio cibi corporalis non prodeſt niſi comedenti; ita cibum Euchariſticum, ex opere operato Sacramenti, alteri non prodeſſe quàm communicanti. Quin etiam S.Thomas lect.6. in c.6. Ioan. *in ipſo fi.e,* (arrige aures Pamphile,qui negabas hoc in S.Thoma haberi,) in ipſo inquam extremo limbo illius lectionis, diſertè & conceptis verbis aſſerit; ERRARE eos qui putant communionem laïcorum prodeſſe vita functis; idque aſſerit abſque diſtinctione vlla ; atque adeò agnoſcit non modò ex opere operato, (quod ne Rudimentarij quidem Theologi ignorant,) ſed etiam ex opere operantis, perceptionem Euchariſtiæ non prodeſſe defunctis, aliiſque quibuſlibet; (Eſt enim par ratio,) ſed ſoli ſumenti prodeſſe, ſi habeatur ratio,communis modi communicandi,qui vacat pœnalitate, quæ eſt radix virtutis ſatisfactiuæ in aliqua operatione. Hæc eſt concors omnium Theologorũ ſententia. Solus Frater Ioannes Baptiſta DE MARINIS,in gratiam aliquarum Peregolarum, & Acharis vel palponis ſui Auguſtini de Bellis pro communione feriæ ſecundę apud S.Andream à Valle,ſolliciti; contendit,cõmunionem etiam ex opere operato,prodeſſe iis defunctis pro quorum ſubleuatione dictæ Peregolæ,aliàs *Beghinæ*,communicant. Proh doctrinæ profunditatem & ſoliditatem, nullis præconiis adæquandam! Audiuit ſe vbique terrarum, pro hac aſſertione ſua ludibrium doctis debere; & videtur in aliena vitula araturus, ad ſtabiliendum quod ipſe per ſe præſtare non poteſt, præ latinitatis inopia.

Ex his ſpeciminibus, liquere puto, Cyriacorum libros non eſſe adeò ſolidæ doctrinæ, quin poſſint cum ſiligine latere furfures, cui ſit opportunum incerniculum. Non debent ergo ſtatui immunes à cenſura, ex hoc capite.

DIATRIBA V.

Nullane in libris Cyriacorum, gerræ, ineptiæ, ignorantiæ; vt propterea quod ad has labes attinet, immunes eſſe à cenſura debeant.

HIc contrahendæ erunt habenæ, ne ſi omnia perſequi velim, excreſcat nimium voluminis moles, & faſtidium lectoribus creetur. Carpam igitur ex ampla meſſe, paucas ſpicas.

Alanus de Rupe, in roſario Chriſti & Mariæ, necnon Andreas Coppenſtenius, Cyriaci ambo, & ex eorum autoritate ſcriptor libri de corona Mariana Campirel'enſi *pag.*18. aſſeruerunt, B. Virginem recitaſſe roſarium, & quidem tanquam orationẽ. Cum autem difficile videatur,B.Virginem direxiſſe orationem ad ſeipſam; Reſpondent B.Virginem eam orationem direxiſſe ad ſeipſam, prout ſpectatur ſecundùm ſuum eſſe Ideale,ab æterno abditum in Deo. Sub qua ratione B.Virgo, eſt ipſa diuina eſſentia ; ad quam perſpicuum eſt, dirigi poſſe orationem. Et in hoc dicunt B.Virginem fuiſſe ſimilem Chriſto,qui ſecundùm humanitatem, orabat ſe, prout Dei filium. Verum hoc ipſo Theologicæ ſubtilitatis arcano, quauis ariſta acutiore, quilibet fidelis, poterit orare ſeipſum, prout eſt in diuinis ideis. De hac aſinitate,plura alibi.

F. Elizeus Maſini à Bononia, Inquiſitor Genuenſis Ordinis Prædicatorum, inſigne peritiæ exemplum præbuit, anno 1612. quo exhibitus eſt ei Catalogus librorum in ſcholis prælegendorum, vt poſſet de more prelo ſubjici, atque vulgari. At homo in cuius cognomine ſtoliditas Arcadici Pecuarij deliteſcit, vbi vidit pro ſchola Matheſeos proponi prælegendum librum, prænotatum hoc titulo, *Euclidis Geometria practica*, eradi iuſſit illam vocem *Geometria*; quippè (vt aiebat,) Magicam, cum terminetur in *ia*, ſicut aliæ pleræque voces caliginoſæ, ac furuæ, *Necromantia,*

Geomantia,

Geomantia, Gœtia, Chiromantia, Pharmateutria: Vrgentibus pro exoranda facultate cudendi eum titulum *Geometria practica*, librum eſſe adhibito eo titulo cuſum Romæ; reſpondit ſe velle librum videre. Allatus eſt liber ex editione Romana, munitus diplomate Pauli V. tunc ſedentis ad Eccleſiæ clauum. Vbi librum aperuit, ſcientiſſimus bonarum literarum Inquiſitor, incidit in figuras Mathematicas in pleriſque libri paginis expreſſas, cum multis lineis ſe interſecantibus. Exclamat illico Inquiſitor. En magicas delineationes, quas mihi vultis obtrudere. Non fiet, Non fiet quod petitis. Et quanquam ingeſto volenti nolenti Priuilegio Pontificio, quod ad libri principium extabat, & conceſſione M. S. palatij, & Vices gerentis; tamen ſtetit immotus, nec flecti potuit, vt vocem illam *Geometria*, mandari typis ſineret; ita vt oportuerit, reliquo catalogo typis vulgato eam lacunam calamo explere in ſingulis programmatis. Spectatum admiſſi, riſum teneatis amici?

Pari ſapientia alius, doctum Philoſophum cui nomen *Conſtantio*, morte poſtea apud Sinas in miniſterio Apoſtolico obita, claro; negauit Patmæ facultatem, quippiam edendi de Arithmologia; eo quod ſyllaba terminalis *ia* Magiam reſiperet. Euſdem Ord. & poteſtatis Dicaſta Romæ è ſcripto ad exorandam cudendi facultatem porrecto, iuſſit expungi illa verba, *Sic facta eſt*. Deleatur (inquit,) vox illa Antichriſtiana, ſapiens Ethniciſmum. Nam inter Chriſtianos, authore Auguſtino, qui fatum agnoſcit, fatuus eſt. Sanè; ſed tu non minùs fatuus, qui fatum cogitas, vbi nemo illud eſt fatus, & aſtrologiam fatariam ſubolfacis vbi de ſimplici locutione ſermo erat.

Fratribus Cyriacis, pleroſque ſuſpectos fuiſſe hæreſeos, tantùm quia Græcè ſciebant, demonſtrat Angeli Politiani Prologus in Plauti Menochmos; amaris & acribus ſalibus defricans eam ſupinitatem; de qua ſunt etiam expoſtulationes Eraſmi Chiliadi 4. Centur. V. Adagior. Budæi, in opere de ſtudio literarum rectè inſtituendo *ſub initium*, quos deflotauit & aliis additis locupletauit, vir Eruditus, Benignus Santey in opere de recta pronunciatione vocis *paracletus* c. 44. Nec parum his & aliis peritis ſcriptoribus laborandum fuit, in conuellendo fratrum effato; *Cauendum eſt à Græca lingua, ei qui nolit eſſe Hæreticus*; Quid mirum deſpuere Græcas litteras, homines miſerrimè Græcantes? Liquet ipſos tales eſſe, ex illis apud eos crebris grammaticalibus ineptiis, quod *Diabolus* dicatur à *dia* id eſt *duo*, & *bolus* quod *morſellum* ſonat; qu a Diabolus facit de homine duos bolos, vnum de corpore, & vnum de anima.

Imago lenibus typis celanda, calamo tantùm delineata, Fratri Serrono, Romæ pro Magiſtro S. Palatij Typographicis curis inuigilanti, oblata eſt, à viro cuius laus eſt in Euangelio per quaſcumque primarias Italiæ Eccleſias. In ea imagine, ſigna cœleſtia; & in his Virgo, inter Scorpium ac Leonem media, ſpectabatur; ſuppoſita cuiuis ſigno ſua nomenclatione, *Scorpio, Virgo, Leo*, Infremuit ad eius imaginis conſpectum. Serronus. Et quæ malùm (inquit) iſta vecordia, Virginem Deiparam, collocans inter beſtias, Scorpium, atque Leonem? Quantumcumque ingereret qui imaginem delinearam obtulerat; non Deiparam ea Virginis nomenclatione ſignari, ſed ſignum cæleſte; homo Aſtronomiæ ſcientiſſimus, contreſtans etiam Virginē Deiparam (iuxta S. Bernardum, (eſſe ſignum magnum in cœlo; perſtitit immotus in ſententia, nec potuit flecti, vt tantum, (ſic aiebat,) Beatæ Virginis inter beſtias collocatæ probrum, ſua adſcriptione firmaret.

Eiuſdem farinæ eſt, quod ibidem Romæ contigit. F. Hyacinthus Pandulphus, fatebitur nihil hîc affingi. Dicandarum cuidam Eminentiſſimo concluſionum, conſilium inierat in meta philoſophici curriculi, vnus quidam Marchio. Concluſionum Epigraphe hæc erat. *Eminentiſſimo & Reuerendiſſimo Domino, D. Ioanni Delugo &c. Marchio Petrus, &c.* Luſtrans oculis eam inſcriptionem F. Cyriacus, cuius erat concluſiones edendi facultatem concedere, iuſſit eradi illud *Marchio*, quod cenſebat eſſe in caſu dandi, & pertinere ad titulos Cardinalis. Contra morem eſt, (inquit,) S. R. E. Principem, *Marchionis* titulo donare, dicendo, *Ioanni Cardinali Marchio*. At ô bone Frater, *Marchio* eſt caſus nominandi; eſtque titulus clientis dedicantis, non patroni Cardinalis; quem tamen titulus *Marchionis* non plus dedeceret, quàm titulus Comitis, aut Ducis. Et reipſa inter titulos Cardinalis Franciſci Dietriſtenij, Olomucenſis Epiſcopi, hic quoque apponebatur, ſic eum compellando. *Eminentiſſimo Domino D. Franciſco S. R. E. Cardinali, Epiſcopo Olomucenſi, Marchioni Morauiæ*. Audin. *Marchioni*, non *Marchio!*

Non ita multò poſt, ibidem Romæ, laudatus proximè F. Hyacinthus Pandulphus, cum recognoſceret ſcriptionem aduersùs dogma Ianſenij, iuſſit eradi vocem *dogmatis*, quia vt magnus hic Doctor aiebat, ea vox non poteſt adhiberi niſi ad ſignificandam aſſertionem Catholicam; qualis non erat quæ in Ianſenio refellebatur. Hoc fecit Pandulphus, non quia de Ianſenio pertineret ad eum, quem Cyriaci habent pro collactaneo; ſed ne ſcriptum illud abiret intactum, & expers ſugillationis. At poterat ſcire, S. Cyrillum ſcripſiſſe librum hoc titulo *dogmata Neſtorij*. Num Neſtorius Sancto Cyrillo eſt Catholicus?

Actus eodem Spiritu, Cyriacorum Triſmegiſtus F. Nicolaus Ricardius, clarus præſertim in Eccleſiaſtica hiſtoriâ, emiſſo Tomo vno ſex circiter pagellarum, in quàm minima fieri poteſt forma. (24. appellant;) de Geſtis in Tridentina Synodo, cum aliquis in ſcriptione ad recognoſcendum oblata dixiſſet de Magno Conſtantino Auguſto, malè S. Athanaſium tractante; *Conſtantine fidem petis, cum Athanaſium inſequeris*; petitionem fidei interpretatus poſtulationem initiationis in Chriſtianum; iuſſit ea verba expungi, tanquam ſordentia Anachroniſmo; eo quod Conſtantinus quando S. Athanaſium inſequebatur, iam eſſet imbutus noſtris Myſteriis, & inter fideles cooptatus; ac proinde non expeteret fidei noſtræ doctrina imbui, ac fidelibus accenſeri. Hanc ſupinitatem, iſte & alij proximè adducti præſtitere Romæ in Theatro orbis ampliſſimo, in oculis Pontificis & purpuratorum Principum. En quos orbis habet doctrinæ arbitros, & librorum in Catholica Eccleſia recognitores atque cenſores, quorum iudiciis ſtent aut cadant Lucubrationes peritorum, ad eos Æacos, nulli innocentiam debentes, vndecunque delatæ; qui quidquid per ignorantiam aut ſubitum æſtum ſemel dixerint, irretractabiliter eſt exequendum. Nam maiores ſurdi ſunt ad omnes reclamationes, nec eſt qui de eorum iudiciis ad incudem reuocandis cura aliqua tangatur.

De alio inter Romanos ſcriptorum Maſtygas, non dixeris, hic niger eſt, hunc tu Romane caueto, cum ſit totus Candidus. Eius tanta eſt ſapientia, vt aliquando repulerit Baptiſtam Giattinum inſignem planè & Theologum & Philoſophum, ab omni-

gena literatura inſtructiſſimum. Repulit autem, quod nollet fateri. *Filium in diuinis, eſſe Patri ſimilem in natura.* Hoc perinde eſt,ac ſi diceretur; Romæ à primatio è Pontificiis circa ſacram doctrinam adminiſtris, repulſum eſſe inſignem Theologum, eo quod refugeret ſuſcribere hæreſi Semiarianorum,culæ à magno Diaboli emiſſario, Euſebio Nicomedienſi; qui vt excluderet ὁμοούσιον Catholicorum, (referente Niceta Choniate, lib.7. theſau. c.12.) ſubinduxit vocem admodùm affinem; vnico quidem, eóque minutiſſimo elemento literario grandiorem; ſed tamen deteſtabiliter impiam, & hæreſi nefaria ſordentem; ideóque Conſtantio Imperatori Catholicæ veritatis indefeſſo hoſti, probatam, nempe ὁμοιούσιον quæ vox Latinè ſonat *ſimilem in natura*; qualem dici Filium per comparationem ad æternum Patrem, volebat is quem dixi candidus Cyriacus; à quo Giatinus,quod eodem modo blaſphemare nollet, repulſus eſt. Adeóne albet & candicat primarij Cyriaci, alienorum ſcriptorum Iudicis Sapientia? Malitiam veriſimile eſt abfuiſſe,ſed ignorantia tegi non poteſt.

Quis verò ille fuit, qui Bellarminum adegerit ad lituram,quia dixerat diuites teneri *Eleemoſynam erogare*, ſiue *poſcere* Eleemoſynam; quod cenſebat ſignari voce *erogationis*? Idem furuus ac niger, nec albus niſi prout Æthiopes vocantur *argentei*, obſirmatè renuit admittere, Chriſtum de potentia abſoluta,potuiſſe in Eccleſia inſtituere duos,qui ſimul gererent Vicariam Chriſti præfecturam; vt erant Conſules. Qua obſirmatione,quid imperitius? Volebat etiam agnoſci, B. Virginem fuiſſe Præſidem in Concilio Hieroſolymitano, & autorem qui id negarat, voluit ad id è ſuo libro expungendum adigere: quæ eſt aſſertio periculoſa & ad muniendam viam primatui Elizabethæ Anglicanæ in Eccleſiam.

Criminatus acriter eſt Ioannem Sancium, Ioannes Baptiſta de Marinis, quod dixiſſet,fas eſſe communicare feria VI. in paraſceue. Quod Cenſor ille contendebat eſſe contra Canones, inter dicentes celebratione Sacramentorum ea die, vt videre eſt c. *Sabbatho* de conſecrat.diſt.3. & in Concilio Rothomagenſi apud Ordericum Vitalem l.4 hiſtor. Normannor. Verùm hic homo Marinus & alter piſcis *Colaus*, præ ſacræ latinitatis ruditate, non aduertit, per *celebrationem Sacramentorum*, in Canonibus, non ſignificari perceptionem. Euchariſtiæ ſed eius confectionem. Vnde opus S. Ambroſij de Chriſtiani ſacrificij confectione, inſcribitur *de Sacramentis*: Et opus de ritu miſſæ à S. Gregorio exaratum, inſcribitur *Sacramentarium*. Cæteroqui, qui negarit fas eſſe percipere Euchariſtiam feria VI. in paraſceue,ſuam inſcitiam prodet; quaſi non legerit S. Gregorium qui de ritu Officij feriæ VI. in paraſceue agens, ſic præſcripſit; *communicent omnes cum ſilentio. Et expleta ſunt vniuerſa.* Ioannes Lotinus, qui paulo meliùs quàm F. Ioannes Marinus euoluerat Canones, & ſcita Pontificum ac Conciliorum. ſemper dum vixit,paſtus cæleſti cibo eſt,ea ſexta feria. Item Robertus de Abruſcellis fundator cœtus Fontebraldenſis vir Sanctitatis eximiæ,nec ſacræ doctrinæ rudis,vt eius acta nuper edita produnt, imò Doctor Pariſienſis egregius, maximi ſuo tempore nominis, ſacram communionem ſuis edixit ea die obeundam. Et Cœnomanis, parœcia integra, dicta die ſatisfacit communionis Paſchalis præcepto, ex vſu antiquo. Contigit hoc Fratri Marino, ſecundùm conſuetudinem ignorantium, quia dedignatus erat conſulere Suarem tom. 3.3.p. d.80. ſect. 2. Vaſquem 3.p.d.212.nu.21.& Scortiam lib. 4. de miſſa c. 29.num.10. ſed eos authores, Fratres Marinus & Mineruij,non euoluunt, quippè alienos à prædeterminatione ineluctabili,& à Ianſenianis.

Goffridum Viterbienſem ſuis Cyriac s accenſet Bernardus de Luxemburgo, in opere de hæreticis non ſemel;quamuis Trithemius præsbyterum duntaxat fuiſſe aſſerat, & aulæ Imperialis Sacellanum, vt addit Poſſeuinus in apparatu. Sed Bernardo rem domeſticam ſcribenti, proclinius eſt aſſenſum præſtare. Godefridus, ergo ſcripſit opus cui titulus eſt *Pantheon* libris duodeviginti contentum, fartum ineptis commentis: quale illud de paruula Chriſti veſte è cælo ſubmiſſa,& creſcente ſemper cum ipſo. Sed modus ſcribendi aperrè ridiculus eſt; intexit enim verſus leoninos, orationi ſolutæ, quam mox reſumit;mox denuo abiicit; conficiens ſtroma multicolor,& quaſi veſtem ſpontæ variegatam.Ipſe operis titulus *Pantheon*, ridiculus eſt, & ignorantiam ſcriptoris præferens. Cum enim ea vox ſonet in vſu communi ac recepto, templum omnibus diis ſacrum.ipſe vocem *Panthei* vſurpat, ad deſignandum Chronicon vniuerſale. Totus liberſcater ineptiis, non minùs quam *Geſta Romanorum moraliZata*, opus in eadem incude fabrefactum.

F.Gabriel de Barlette Cyriacus, tractans quomodò Samaritana, potuerit cognoſcere quod Chriſtus eſſet Iudæus; (dixit enim, *quomodò tu Iudæus cum ſis*;) reſpondet, Samaritanam cognouiſſe Chriſtum eſſe Iudæum, videndo eum eſſe Circumciſum. At quomodò hoc videre poterat mulier? Non enim Chriſto per incogitantiam excidit,veſtem reducere, & monſtrare velanda corporis. Oportuit ergo iuxta Fratrem Barlettam, vt Chriſtus mediatò objecerit viſui Samaritanæ, &c. Proh effrontem Chamum; non minùs hac in parte ineptum, quàm impium, & impudoratum. Hic eſt inſignis ille Magiſter Noſter *De Barlette*,qui hoſtibus fidei Catholicæ, vberem ſannarum materiam ſuppeditauit. Henricus Stephanus qui Camarinam ludibriorum in Eccleſiam Catholicam emiſit ſub titulo *præparationis ad Apologiam Herodoti*, ad onerandos omnibus probris Clericos & Religioſos, vix habet ludionem quem crebriùs in ſcenam aduocet, ſempérque cum elogio *ſapientiſſimi magiſtri*, vel *Nobilis Eccleſiaſtæ*,cum maximè contendit eum ineptire.Quod vrget inexcuſabiliter ab eo factum cum tractat quare Spiritus Sanctus, Chriſto iam per decem dies in cælum ſubuecto, diſtulit deſcendere, & exoluere promiſſum Chriſti. Cauſam enim refert F.Barlette Cyriacus, in diſſenſionem ortam inter Patrem & Spiritum Sanctum, eo quod iſte procraſtinaret & differret deſcenſum, veritus tractari,ſicut Chriſtum conſpicabatur tractatum.Tametſi tandem (vt ait F.Barlette,) Spiritus Sanctus ſtatuit deſcendere, alia forma quàm humana; ne malè haberetur, ſicut Chriſto ſub humana forma contigerat. Itaque aſſumpſit formam Spiritus vehementis & ignis, vt indemnis ac tutus veniret. Vah Cyriaci iudicium!

F. Iacobus de Loſanna Cyriacus, qui denominatur in fronte operis *declamator peritiſſimus*, ſermone *de Paſſione Domini*,cum maximè ſeriò agendum eſt, ac ineptiis abſtinendum; ſtatum Chriſti in cruce,coquinaria comparatione adhibita,ſic expreſſit. [Nota hiſtoriam,& expone in Gallico.Vnde iſti peſſimi Iudæi fecerunt de Saluatore noſtro ſicut faciunt homines de Capone; primò depilant eum, poſtea ponunt in veru, & tandem perforant eum

de

de Cultello, vt probent ſi benè ſit coctus, annon. Sic fecerunt iſti peſſimi Iudæi, Saluatori noſtro. Expoliauerunt eum nudum; affixerunt eum Cruci clauis ferreis; Expoſuerunt eum feruori Solis; Et tandem, vt probarent eum, ſi benè coctus eſſet, lancea perforauerunt latus eius; & tunc exiuit pinguedo gratiæ, ſcilicet ſanguis & aqua de latere Saluatoris noſtri: Bene debemus ſuſtentari in vita ſpirituali. Et ideò Saluator noſter, dicitur verus Pelicanus, qui pro pullis ſuis fouendis, ſeipſum interfecit. Sic &c.] Vt comparatio quadret, oportet hunc *meritiſſimum declamatorem*, accipere *Pelicanum*, pro *Capone*: Eſt enim ſimilitudo non parua; quia in vtroque vocabulo, eſt ſyllaba *ca* & *P*, cum litera *N*. Vt ergo benè nutriremur in vita Spirituali, Chriſtus paſcit nos ſuo *pelicano*, id eſt *capone* Corporis ſui, toſto in veru Crucis; atque perforato per lanceam, vnde exiuit *pinguedo*, id eſt ſanguis & aqua. Euge bone Nabuzardan; cur prætermiſiſti citrium malum aureum, cuius ſucco per compreſſionem affuſo, Capo meliùs ſaperet? Poteras ſanè æque acetum in mali citrij ſuccum mutare, ac Pelicanum in Caponem.

Sancius à Porta Cyriacus, cum vbique altè ac latè ineptit, tum nominatim orationem latinam lingulis vernaculis, vt Capum ſectilis lardi rutundulis configens; cum magnificè ſerm. totius operis vltimo, qui eſt de Annunciatione, habito coram ſummo Pontifice, propter quem ſermonem, gloriatur ſe factum Magiſtrum S. Palatij. Eſt autem ſermo, ab initio ad finem, ineptiſſimis conceptibus factus. Nam vt monſtraret in verbo *AVE* contineri tres perſonas Auguſtiſſimæ Triadis; ait, ſecundam literam verbi illius, hoc eſt *V*, denotare ſecundam perſonam; cuius nomen *verbum*, ſimiliter inchoatur ab *V*, quæ litera, eſt etiam nota numeralis, ſignans quinarium. Quo ipſo, inſinuat quinque Chriſti plagas. *E* autem, quia eſt vltima litera verbi *AVE* ſignat Spiritum Sanctum, qui eſt poſtrema Trinitatis perſona. Pari ſubtilitate ac lepore, paulo poſt in voce *Dominus*, quam protulit Gabriel, dicens B. Virgini *Dominus tecum*, profundè ſcrutatus hic ſeminiuerbius, inuenit ſeptem Eccleſiæ Chriſtianæ Sacramenta, conſequenter ad titulum illum *gratia plena*, immediatè præmiſſum. Ad quod allegat ſuum ſodalem Holcothum, Ait ergo. [Iſta pars *Dominus tecum*, ſequitur ex patre immediatè præcedenti *gratia plena*. Vnde apud eum, (Gabrielem,) iſta eſt bona conſequentia, *gratia plena*; Ergo *Dominus tecum*, & è conuerſo. Probo conſequentiam, dicit ipſe (Gabriel.) Nam tota plenitudo fontis gratiarum, per ſeptem Sacramentorum flumina, in ſeptem literis, quæ continentur in hoc termino *Dominus*, clariſſimè adaptantur Prima litera *D* in quo dimiſſio peccatorum; Ecce pœnitentia. Secunda *O* in quo Ordo Clericorum; Ecce Sacramentum Ordinis. Tertia *M* in quo matrimonium coniugatorum; Ecce Matrimonium. Quarta *I* in quo initium Chriſtianorum; Ecce Baptiſmus. Quinta *A* nexus Confirmatorum; Ecce Sacramentum Confirmationis in quo ligantur. Sexta *V* Vnctio extremorum; Ecce Sacramentum Vnctionis. Septima *S* Sanctum Sanctorum; Ecce Euchariſtia.] Si quis mediatò vellet ineptum agere, non poſſet aptiùs quàm iſte fecit, ineptire; præſertim collato ſtudio cum ſodali Cyriaco, & abortiones cerebri vtriuſque ipſorum, attribuendo Gabrieli Archangelo. Et propter has gerras, ais te factum Magiſtrum S. Palatij! Non Credo, Fratrem caput cucurbitæ aſſenſorum. Niſi vererer rumpenda ilia Codro, adducerem ex ſermone 17. de Aſſumptione Miſſam Phariſæi, collatam cum Miſſa B. Virginis

Theoph. Rayn. Apopompæus.

Sacerdotiſſæ? dicentis *Confiteor*, coram B. Petro curato ſuo.

F. Bernardus de Luxemburgo Ord. Prædicat: confecit Catalogum Hæreticorum; ſed adeò ineptè, & cum tot hallucinationibus craſſis, vt ſæpiſſimè ludibrium debeat Alfonſo de Caſtro: qui frequentiſſimè in eius ſupinitates concitatur, & miſellum ſtimulat ad piè recitandam orationem pro ignorantiis, quæ apud Abacuchum legitur. Eſt verò præter cætera inſignis Etymologicus; vt cum in prologo libri, ait, *vulpes* dicitur à *volando*. Eſt peritiſſimus Chronologiæ, vt cum ait, Antropomorphitas cœpiſſe anno Domini 549. ſub Berengario Imperatore. Et tamen ſubdit, Theophilum Alexandrinum & & Caſſianum ſcripſiſſe contra eos. Arnaldiſtas quoque, fatetur ſe neſcire quinam fuerint: & tamen de Arnaldo multa ſubjicit. Nam quod *Gatanitas*, putat eſſe *Gabaonitas*, ſtultum eſt & nimis pingue.

F. Albertus Vacquerius, ignarus in quæſtione ſcholaſtica argumentationes pro parte contraria ab iis quibus poſtea ſcriptor inhæſurus eſt, primùm proponi, tum dilui, magnos conciuit rumores, contra ſcriptorem innoxium, qui in diſputatione de appulſu S. Mariæ Magdalenæ Maſſiliam, contra quendam Launoyum, à quo is appulſus tanquam fabula explodebatur; propoſuerat primò ratiunculas ipſius Launoyj pro parte negante; ſubiuncturus quas pro veritate appulſus, contra aduerſarium, excogitauerat. F. Albertus Vacquerius, paulo minùs verſatus in qq. ſcholaſticis quàm Albertus Magnus, pro ſuis Sanmaximitanis à Launoyo laceratis ſollicitus, adiudicauit eidem cum Launoyo furcæ, impugnatorem eius; tanquam ambo idem ſenſiſſent; quia hic, primo loco retulerat rationes partis negantis. Qua ſapientiæ in quæſtionibus pertractandis profunditate, S. Thomam Atheiſmi inſimularet: idcirco quod initio articuli, *an Deus ſit*, præmiſerit rationes apparentes, contra exiſtentiam Dei; contrarias mox adducturus, & priores reiecturus.

F. Paulus Gryſaldus, in compendioſa hæreticorum hiſtoria, præfixa operi de deciſionibus fidei, granatus eſt lapſu oſcitantis librarij; qui, cum non ſuppeteret charta pura in columna Doctorum ſacrorum, deſcripſit in columna hæreticorum, Methodium, Iſidorum Hiſpalenſem, Remigium Rhemenſem, Gregorium Turonenſem, Caſſiodorum, Eligium, Bedam, Antiochum, Victorem Vticenſem, Rabanum, Anaſtaſium Sinaitam, Proclum, Ferrandum, Andream Cretenſem, Paulum Diaconum Hac ignorantiſſima exertatione, quæ haud dubie cadere non potuit niſi in Aſinum bipedem, perperam videtur grauari Gryſaldus, ſed non potuit niſi per autoris ignorantiam contingere, illa alia adeò abſona conſignatio temporum, qua S. Methodius collocatus eſt poſt Anaſtaſium Sinaitam; & Paulum Diaconum ante Proclum & Theophilactum adſcripſit anno 538. Pueriles iſti anachroniſmi, non librarij oſcitantiam, ſed Griſeam Griſaldi peritiam in ratione temporum produnt.

Abrahamus Bzouius in opuſculo de Sanctis Medicis, S. Ioannem Manſur, transformauit in Ioannem Meſue, Sarracenum & Pharmacopolam, tantum ob nonnullam cognominum affinitatem, & nominis, ac patriæ Damaſci communitatem. Idem adeò conſcius fuit hiſtoriæ æui ſui, vt hiſtoriam Concilij Tridentini ab Impio Apoſtata Paulo Suaui, ex omni capite reprobam, vni Tomo ſuo immiſſam voluerit. Et iam recognitus erat Tomus, adeò

Oo 2 reproba

reproba merce fartus; iam publici commeatus iure à M.S. Palatij æquè Cyriaco, donatus fuerat; cum ſubiicit Abrahamum cupido, nouæ recognitionis quærendæ, quam aliquis nominatim à ſummo Pontifice delectus præſtaret. Interpellauit ea de re Vrbanum VIII. initio moroſum ad concedendam nouam recognitionem. D. Hilarion Rancatus Vicarius Generalis Ciſmontanus Ciſtercienſium, denique ad id delectus eſt à Pontifice. Is vix paucis foliis euolutis, putorem operis, & pro ſuaui odore, autoris ex ſcripti fœtorem illicò odoratus, de morte in olla Pontificem admonuit, à quo alij inſuper recognitores ſunt adhibiti, de tanta obeſitate ad veritatem pronunciaturi. De omnium ſententia, factum eſt Codici Bzouiano, Pauli Suauis peſtifera ſcriptione ſaginato, ita vt Paulus ſuauis ſub nomine Bzouij edendus eſſet, ſi codex Bzouij prodiiſſet; factum inquam eo eſt, quod à S. Ephremo olim eſſe præſtitum circa librum hæreticum, retulit Gregorius Nyſſenus. Mutuo namque per ſanctum ſumpto impio volumine, omnia folia interpoſito glutine ſimul ſunt compacta; ita vt deinceps explicari ac euolui paginas, vt ad legendum neceſſe fuiſſet, impoſſibile fuerit. Eia bone Cyriace, ſodales tui pro paucis Vermilij locis, ſubiuncto ſtatim antidoto exſcriptis, Rangolium Virum Doctum, proſcripſerunt; & tu puro ac puto veneno peſſimi ſeplaſiarij, ſe Suauem ementientis, abſque Alexipharmaco, lectoribus tanquam ex tuo narthecio ad certam perniciem propinando, tuorum facultate non contentus, etiam Pontificem per ſuum delegatum adciſcere in maleficij conſortium ſtatuebas. Deus peſſimum conſilium diſturbauit per virum optimum.

In quodam Cyriacorum Hiſpaniæ cœnobio, cuius nomen conſultò reticetur, obiit F. Cyriacus; abſque Sacramentis. Magna inde concitatio in Priorem Cyriacum in Prouincialibus Comitiis, & non leuis in omnibus Prioribus timor, ne quid tale domi ſuæ accideret. Aliquo poſt tempore, Frater quidam media æſtate peruenit ad aliud eiuſdem prouinciæ cœnobium; æſtuans & facie rubens præ vrente Syrio. Vix mulo exſcenderat, cum accurrit ad hoſpitem Prior, & pro hauſtu ad ſitim temperandam, præcipit hominem in valetudinarium deduci, ac incœnatum lecto componi. Et ne quicquam reclamantem, ſéque ſanum & valentem conteſtantem, viget & adigit minis ad ſumendam pro Viatico Euchariſtiam. Quod vbi factum eſt, ad extremam luctam, inungi oleo infirmorum, hominem mandat; & vix Sorbitiuncula ad ſuſtentationem impertitum, noctem ſub cura valetudinarij exigere præcipit. F. Hoſpes, eam tractationem, poſtridie tumulatione ac inferiis excipiendam veritus, nocte concubia euolans ad ſtabulum quo mulum ſuum adueniens incluſerat, tentato egreſſu, è cœnobio clam omnibus, ſe feſtinus proripuit; & fatuum Prioris zelum ſupra paratos ſuſcitare Leuiathan proſcidit. Euge exquiſitam, laborantium procurationem.

Ad ipſum ignorantiæ verticem, pertigerat Cyriacus ille qui Ioanni Pico, Mirandulæ Principi, ingeniorum æui ſui Phœnici, negotium præ cæteris faceſſiuit, emotus mente, præſertim ad nomen Cabala. Sic enim lego de eo in Apologia q.4. quæ erat de Cabala & Magia naturali. *Interrogatus quidam ex eis* (ex Cyriacis qui negotium Pico faceſſebant eo quod Cabalæ meminiſſet;) *quid eſſet ea Cabala; Reſpondit fuiſſe perfidum quemdam hominem, & diabolicum, qui dictus eſt*, Cabala, *& hunc multa contra Chriſtum ſcripſiſſe, inde ſequaces eius dictos eſſe Cabaliſtas.* Exclamat ad eam ſupinitatem Picus, & meritò. *Quis quæſo hîc riſum teneat!* Præmiſerat verò; *horrendum iſtis Patribus videtur hoc Cabalæ nomen, & ex ipſo penè ſono timendum, ita vt fortè ſint ex ipſis, qui Cabaliſtas, nō homines, ſed hircoceruos potius, vel Centaurorum, vel omnino monſtruoſum aliquid eſſe ſuſpicentur.* Videſis Bonfrerium, in proloquiis ad ſcripturam c.21. ſect.1.n.2. has offucias depellentem.

F. Thomas Valois, adiutore F. Nicolao Triuet, conſcripſit commentarium in opus D. Auguſtini de Ciuitate Dei, tam multis ignorantiis, ineptiis, gerris, anilitatibus, figmentis fartum, vt videatur vna perpetua ſomniantis exertatio. Ludouicus Viues in præludiis, ad ſuam eiuſdem operis Auguſtiniani illuſtrationem, aggreſſus ſertum ex hiſce ludicris carpere; abiecit haſtam, videns ſi quis ſuſcipiat ludicrorum illius Fratrum Commentarij colligendorum Prouinciam, totum opus fore exſcribendum. Itaque Viues ſpecimine nugarum parcè decerpto & exhibito, dimiſit earum plenitudinem. Ego pariter vna & altera, ex innumeris quibus integer Commentarius redundat, nugacitate & craſſa ignorantia repræſentata, cœteras præteribo.

Ad libri ergo ſecundi caput 4. de Berecinthia differentes commentatores Cyriaci, tradunt; Atyn fuiſſe ſpecioſum puerum, Berecinthiæ oblatum vt voueret caſtitatem, & ſeruiret ſibi in templo ſuo. Itaque factus eſt Sacerdos, ſed poſtmodùm votum ſuum fregit; propter quod Dea irata immiſit ei furorem quo penitus ſe exſecuit dicens. *Ah pereant partes quæ nocuere mihi.* In eius Deæ cultu, alter ex iiſdem Commentatoribus eiuſdem libri c.26. ait, *Symphoniacos* dictos eſſe, qui Deæ Imaginem Syphonibus in eam à poſteriori parte intortis venerebantur: *Syphon* enim vnde *Syphoniacus*, dicitur à Sybilo, *b.* in *f.* commutato. Vnde ſonitus quo oppedentes in Deam perſtrepebant, *Syphon* dicebatur, & ipſi Deæ Miniſtri *Syphoniaci*. Sic enim iuxta FF. Valois, atque Triuetum c. illo 4. habet lectio probatior; cum ea quæ protritior eſt, habeat *Symphoniaci*. Iidem dicebantur *Corybantes*, Et dicebantur etiam *Scenici* à Scena, quæ propriè eſt domuncula in medio Theatri, quales ſunt domunculæ tabernariorum, vel mercatorum in nundinis. In ea domuncula erat pulpitus, quem aſcendebant illi qui fabulas recitabant, & quot erant carmina, tot reputabant apponiſſe fercula. Ad hanc Deā quādo eius imago erat in Peſſinnio, Conſules, Prætores, ac ſimiles, victoriam aliquam conſecuti, adibant, vota ſua perſoluturi, & eidem Deæ, Domitianus templum *Panteon* conſtruxit. Hæc & alia de Berecinthia F. Valois, ſuffragante F. Triuet, collato ſtudio, Nam ad tantæ eruditionis fruges aceruandas in hoc commentationis horreum, non ſuffeciſſet eorum vnus. Sicut noſtra ætate, ad explanandam caliginoſiſſimam Ezechielis prophetiam, duo inſignes viri, collato ſtudio in conſcribenda eius interpretatione collaborarunt. Neque tamen (quamuis plus videant oculi quam oculus,) videre hîc fratres, ſi nugari vacabat, aptiùs ſyphonem, accipiendam fuiſſe de aqua pedum, quam in Deæ aram, allegato Iuuenale ſparſam à micturientibus, (imò à mingentibus,) volunt, ſic exponentes Poëtam; quàm de bombo poſtico, in Deæ faciem diſploſo. Cauendum eſt, ne rumpantur ilia Codro, ſi in talia legendo inciderit.

Dignum verò videtur, non præterire quæ de ſacris addunt, quibus nomen *phygialia*, vel *phrygalia*, ſiue *Bacchanalia*, in quibus viri & mulieres adunabantur, & *faciebant totum*: Et dicebantur *phrygalia*, à Phrygia in qua iſta Dea colebatur. Quia verò omnes

omnes Poëtæ; vocant Phryges timidos, propterea D. Auguſtinus vocauit ea ſacra *fugalia*, à fuga quam ineunt qui timent. Ludos illos ſcenicos, Berecinthiæ Deæ faciebant poëtæ: & illis ſeruientes, in dicto pulpito recitabant; ſub eis thymelici inſtrumentis Muſicis canebant. Mimi autem ac hiſtriones ea motibus corporis effigiabant, vt Commentatores aiunt ad c.8. eiuſdem libri, vbi ſubdunt, Poëtas alios fuiſſe Comicos, ſic dictos à *comis*, id eſt *pagus*, & *odos*, id eſt *cantus*; quaſi *cantus villanus*, quia circa pagos & villas conſueuerant cantari: vel certè dicti ſunt *Comici*, à *comeſtione*; quia poſt comeſtionem indulgebatur talibus. Poëtæ hi Comici non agebant niſi de factis hominum priuatorum: ſicut Tragici ſic dicti quia cantabant propter hircum.) erga perſonas publicas & ſtatutum reipublicæ verſabantur. Erant autem duo genera Poëtarum Comicorum; nempe aliqui erant veteres, qui toti erant in concitatione riſus, vnde canebant obſcœna; vt Plautus, qui fecit Aululariam, & Terentius: Alij verò (hoc eſt noui Comici,) mordebant vitia, & ea denudabant; & idcirco nudi incedebant, & vocabantur *Satyrici*, ſicut Perſius & Iuuenalis. Poëtarum item Tragicorum, aliqui erant puri Tragici, alij verò erant Elegiaci, quia tractabant de Elegia, hoc eſt de miſeria. Hactenus F.F. Cyriaci, eruditionem ſuam oſtentantes in Berecynthia: reuera autem profundam ignorantiam & craſſam barditatem, deridendam vel pueris, exhibentes.

De altera Dea (hoc eſt Mena,) ad lib.7. c.3. adeò craſsè philoſophantur iidem nugones, vt referre propè pigeat, quæ ibi tradunt. Vno tamen verbo me expedio. Quod ergo D. Auguſtinus dixiſſet, Deam Menam conferre fluores menſtruos, ad eius quod conceptum eſt incrementum; aiunt hi Cyriaci, fluorem menſtruum ſumi duobus modis; nempe & pro ſanguine qui quot menſibus excernitur; & pro ſanguine puro qui remanet in matris corpore ad fœtus alimentum. Prior ſanguis menſtruus, confert fœtui per ſui abſentiam, quia cum ipſe expellitur, ſanguis vnde fœtus augetur, efficitur mundior, & ad augendum melior: Et hoc eſt confert per accidens ad fœtus incrementum. Per ſe autem confert ad illud, alter fluor menſtruus; id eſt alter ille ſanguis qui per ejectionem alterius purgatur. Sic illi. Tot verba, (& hîc & ſuperiùs) tot errores; nec poſſent vlla Arcadiæ pecuaria rudere inconcinnius. Annon ipſi hominum *Apices*, & *Germanè* loquentes? Ita ſanè iuxta iſtorum Gloſſam. Nam ad lib.2. c.13. Cum D. Auguſtinus dixiſſet. *O animum germanè Romanum!* ipſi ſic Gloſſant; *Germanè id eſt altè, vel immaniter. Nam Germani habent alta & immania corpora*, Et eodem lib.c.15. cum D. Auguſt. dixiſſet de *lino* vel *lanula* capiti flaminum adhibita, *Flaminem apice teſte in Romanis ſacris excelluiſſe.* Gloſſa iſtorum habet. *Apex nomen eſt cuiuſdam hiſtoriographi Romanorum.* O miram metamorphoſim. Deus è limo hominem finxit; iſti ex lino aut lana (ea enim erat apſi materia,) hominem formant, qui teſtetur, hominem geſtatorem apſi, vel apſus, in Romanis ſacris excelluiſſe.

Ignorantiæ nota eſt, præproperè damnare, vt etiam Ariſtoteles obſeruauit. At hoc ſolemne eſt Cyriacis, fuitque iam olim. Cum primùm aliquid audiunt ab alio prolatum, quod apud ſuos non ſit proritum; illicò inlidunt anathema maranatha. Dixit vnus minorita, in Sanctonibus, in quodam ſuo cœnobio, haberi guttas aliquas ſanguinis Chriſti patientis, inſperſas alicui materiæ è terra ſancta aſportatæ. Confeſtim it Cyriacorum clamor cœlo, & confeſtim decernitur damnanda ſententia, admittens aliquem Chriſti ſanguinem eſſe in terris reſiduum. Turrecremata ad c. *Inuitat.* de conſecr. diſt. 2. ei ſententiæ inurit notam erroris in fide, ſuum faciens virulentum ſenſum Ioannis de Poliaco. Sed Eccleſia per Pium II. nigrum illud theta eraſit. Scripſit Suarez, probabiliter defendi poſſe, Chriſtum conceptum fuiſſe ex materno ſemine. Conuolant in eum tanquam in cadauer Hæreticum, Cyriaci. Scripſit Coſmas Philiarcus, in apparitionibus Sacramentalibus abſcedere Chriſtum, cum aliquid carneum aut cruentum, æquè omnibus objicitur ad longum tempus; id quod etiam anteriùs in Germania dixerat quidam Theologus. Hunc confeſtim, F. Henricus Inſtitor, Ord. Cyriacorum, fungens munere Inquiſitoris, hæreticum pronunciauit; & ſub excommunicationis interminatione eam aſſertionem retractare mandauit; præpropero & caſſo mandato, cum ſit contra torrentem Theologorum de quo alibi. Nec aliter Philiarco contigiſſet, niſi Florentia eſſet in Tuſcia, procul à Germania; & niſi Franciſcani eſſent in Tuſcia Quæſitores. Scripſit Ludouicus Molina, ſe non poſſe capere quomodò prædeterminatio voluntati ineluctabilis, cohæreat cum expedita libertate. Succlamatum ſtatim eſt à Fratribus Cyriacis; Tolle, Tolle, crucifige eum: Semipelagianus eſt, eradatur de terra viuentium, & cum iuſtis non ſcribatur. Ægidius de Coninc, contra receptum apud Cyriacos ſenſum, dixit aquam vino admiſtam immediatè verti in ſanguinem; & aquam non poſſe à vino ita ſubigi, vt vinum fiat. Confutatis hiſce ſcriptis, flammis actibus addictis, Petronius & Coquetius, Cyriaci, (vterque ſub nomine *Hyacinthi*, Paliurus,) de autore; ſtatuunt, quod de ſuſpecto hæreſeos eſſet decernendum. Hinc patet quod aſſumebam, Cyriacos attendentes ad pauca, facilè pronunciare, euidenti ignorantiæ ſuæ argumento.

Videat verò lector, Cyriacorum ignorantiam malignitate commiſtam. Paſſim cum ad eos defertur liber, aut Scriptum quodcumque, commendans Conceptionem paſſiuam Deiparæ à puritate; dicendo, *puriſſima conceptio*, vel *pura conceptio*, iubent has voces expungi, quia Eccleſia docet nihil eſſe definitum ex fide circa conceptionem. Hoc vltimum verum eſt; ſed iſta cauda ad quem vitulum pertinet? Quanta ignorantia eſt, exiſtimare, ſimplicem aſſertionem puritatis ſiue nitoris à labe peccati, eſſe affirmationem eiuſdem nitoris, tanquam ex fide definiti? Et tamen S. Thomas (qui Cyriacis eſt pro Deo ſcientiarum,) apertè cum S. Anſelmo lib. de conceptu Virginali cap.18. agnoſcit in 1.5. diſt. 44. q. vn. art.3. ad 3. puritatem Deiparæ; (audin? *puritatem*) fuiſſe huiuſmodi, vt maior non poſſit ſub Deo intelligi. Et ibidem conceptis verbis agnoſcit, conceptionem illam caruiſſe peccato originis. Neque tamen idcirco affirmat, hoc eſſe ex fide diuina credendum; alioqui Væ Cyriacis; nitorem illum inficiantibus: nam iudice S. Thoma, eſſent hæretici. Hæc tamen non tam eſt nuda ignorantia notionis vocum, quàm malignitas in obtrudenda priuata Ordinis doctrina, & excludenda piiſſima ſententia, prætextu non violandi decreta Eccleſiæ.

Similem ignorantiam notionis vocum, cum nonnulla mixtura pugnæ pro domo ſua, cernere eſt in decreto quod horum artificio extortum eſt circa auxilia diuinæ gratiæ. Cum enim initio cautum duntaxat eſſet, ne inter tractandum de auxiliis, quiſquam alterutram partem ſugillaret acerbiùs; ſed

quiſque partem quam amplexus eſſet, modeſte & ſalua charitate propugnaret; Cyriaci videntes magno cum cordolio, ſe in dies obrui molibus ſcriptionum; prætexentes pacem, extorſerunt ſecundum decretum, ne ea materia de diuinis auxiliis efficacibus eluctabilibus, vel ineluctabilibus, tractaretur libris editis; cuius decreti, ipſi ob munus quod apud S. Inquiſitiones gerunt, curam habent. Sed ita cum amicis ſuis, qui poſt decretum ſcripſere, ſe habent, vt gratiam edendi faciant, vel ſi ediderint ſe inconſultis, diſſimulant violationem decreti. Teſtes qui poſt decretum ſecundum, vulgarunt tractatus de eo negotio, & impune tulerunt, quia ſtabant pro prædeterminatione & auxiliis ineluctabilibus, *Gibieufius* in opere de libertate Dei & creaturæ; *Didacus Aluares* libris quatuor reſponſionum ad obiecta ſibi & ſuis. *Michael Zanardus* in 1. p. & ibidem *Nazarius* ad q. 23. *Theophilus Muntius* diſp. 6. Theolog. *Albelda* de diſcrimine auxiliorum. Gregorius Martinez 1. 2. q. 11. *Guilielmus Camerarius* in antiquitatis victoria. *Philippus à ſancta Trinitate* 1. 2. tract. 3. diſp. 3. & 4. aliique permulti, poſt interpoſitam prohibitionem vulgati; & tamen quia amici erant Cyriacis, irreprehenſi. Si autem pro contraria parte dicatur verbulum, vel ſi præcisè dicantur hæc verba, *gratia efficax non prædeterminat*: vel *gratia efficax poteſt abjici*, illicò ſpongia Cyriaca iſta inducit. Contendunt enim Cyriaci, hoc eſſe contra decretum de non tractando. At ô boni, *tractare* non eſt ſimpliciter aſſerere; ſed eſt diſputando agitare; & hinc & inde vltrò citróque diſcutere aliquam quæſtionem. Videſis D.D. ad leg. 1 1. §. vltimo *ff. ad l. Iuliam* vbi *tractare*, exponitur *diſcutere*. Diſcuſſio autem non poteſt fieri per ſimplicem aſſertionem. Eſt ergo maligna ignoratio terminorum, vt faſtidium creetur aduerſario cuius Cyriacus quæſitor pars ſimul & iudex eſt, vnicum verbum, vel ſimplicem propoſitionem, vocare *tractationem*, & idcirco eius vulgationem prohibere. Audaciùs verò fecerat, qui ſtrangulaturus ſententiam Ieſuitarum, voluit ea prohibitione tractationis de efficacia auxiliorum, comprehendi tractationem de libertate expedita; & tractationem de ſcientia futurorum ſub conditione; ſine qua ſcientia, excluſis prædeterminationibus, tolleretur infallibilitas diuinæ prouidentiæ circa electorum ſalutem; & tota doctrina Ieſuitarum rueret, magno Cyriacorum commodo. Iamque mollitudo vitellica manus dederat, contenta vt tractatione de ea ſcientia abſtineretur, ne Crabrones Cyriacos commoueret; ſed ſapientiorum curis, artificium illud Cyriacum diſiectum eſt; monſtratúmque, aliud eſſe tractare de auxiliis; aliud tractare de ſcientia illa.

Pro Coronide, ad abſtergendum amatorem ex tot Cyriacorum gerris, ineptiis, ignorantiis, ſubjicio facetum paradigma concinnæ ineptitudinis, quod ſubminiſtrat Dominicus Soto in ſenatu Cyriacorum haud quaquam pedarius, ſed de primoribus vnus. Is volumen ſcripſit *de Iuſtitia & Iure*, decem libris comprehenſum, Indicem librorum & quæſtionum adeò affabre tornauit Sotus, vt quod ad libros attinet, decies; quod ſpectat ad quæſtiones, ſeptuagies, eóque ampliùs, commutarit phraſim qua numerus articulorum vel quæſtionum eſt exprimendus: Et quaſi peccatum foret in confeſſione exprimendum, iterare verbum in hac oratione ſua, ad ſingulos libros, & ad ſingulas quæſtiones, fatigauit collectores phraſeon, vt haberet vnde declinaret Tautologiam, ſuamque locutionum eodem ſenſu fœtarum peritiam oſtentaret. De libris ſic habet. Liber primus, *in ſeptem quæſtiones ſecatur.* Liber ſecundus, *in quæſtiones finditur nouem.* Liber tertius, *quæſtiones ſibi ſumit ſeptem.* Liber quintus, *quæſtionibus locupletatur duodecim.* Liber ſextus, *in quæſtiones diſtrahitur ſexdecim.* Liber ſeptimus, *quæſtionibus adornatur ſex.* Liber octauus, *quæſtionibus tribus perficitur.* Liber nonus, *quæſtionibus ditatur octo.* Liber decimus, *quæſtionibus abſoluitur quinque.* Papæ, quanta multiplicium phraſeon de eadem re ſubiecta, feracitas!

At multò magis fœcunda Soti vena ſe prodidit circa quæſtiones, quibus contentorum articulorum numerum ſic exprimit, ſemper ad gloriam Deieuariando. Prima quæſtio *amplectitur articulos quatuor.* 2. *articulos ſortitur duos.* 3. *articulis abſoluitur quatuor.* 4. *articulos ſibi vindicat quinque.* 5. *articulos habet quatuor.* 6. *articulos comprehendit octo.* 7. *articulos continet tres.* 8. *articulos tenet quatuor.* 9. *articulis.* 12. *ſuperbit.* 11. *articulis conficitur ſix.* 12. *articulis eſt contenta quatuor.* 13. *articulos habet non plus duos.* 14. *articulis donatur quatuor.* 15. *articulis perſtringitur duobus.* 16. *articulis eſt prædita tribus.* 17. *articulos poſſidet quatuor.* 18. *articulos complectitur octo.* 19. *articulis tribus expeditur.* 20. *articulos ſibi vendicat ſex.* 21. *articulos vult quatuor.* 22. *articulos ſibi poſcit ſeptem.* 23. *articulis conſtat duobus.* 24. *articulis explicatur tribus.* 25. *Vnici eſt articuli.* 26. *duorum eſt articulorum.* 27. *articulis inſtruitur quatuor.* 28. *articulos continet quinque.* 29. *quatuor eſt articulorum.* 30. *articulis dotatur nouem.* 31. *trium eſt articulorum.* 32. *articulos continet ſex.* 33. *articulis peragitur quatuor.* 34. *articulos poſſidet quatuor.* 35. *articulis fulcitur quatuor.* 36. *articulis pertractatur quatuor.* 37. *articulos exigit quatuor.* 38. *articulis declaratur tribus.* 39. *articulos poſtulat quatuor.* 40. *articulorum tantum eſt duorum.* 41. *articulis adornatur tribus.* 42. *articulis exornatur ſex.* 43. *articulis enucleatur tribus.* 44. *articulorum eſt duorum.* 45. *articulos ſortitur duos.* 46. *articulis enodatur tribus.* 47. *articulis eſt contenta duobus.* 48. *articuli eſt vnius.* 49. *articulis perficitur duobus.* 50 *habet articulos duos.* 51. *gaudet articulo vnico.* 52. *articulis præfulget quinque* 53. *articulis finitur duobus.* 54. *articulis excolitur tribus.* 55. *articulos vult quinque.* 56. *duorum eſt articulorum.* 57. *articulos capit tres.* 58. *articulos occupat quatuor.* 59. *duobus dumtaxat articulis abſoluitur.* 59. *articulis decem ornatur.* 60. *articulos quatuor complectitur.* 61. *articulos retinet tres.* 62. *articulis fruitur quatuor.* 63. *vnum atque alterum habet articulum.* 64. *articulos obtinet quatuor.* 65. *articulis quatuor perficitur.* 66. *duorum tantùm eſt articulorum.* 67. *articulos eſt nacta duos.* 68. *articulos eſt adepta tres.* 63. *articulos eſt ſortita duos.* 70. *articulis eſt contenta quatuor.* 71. *articulos ſibi vſurpat quatuor.* 72. *articulos expoſcit quatuor.* 73. *articulorum quinario concluditur.* 74. *articulis concluditur feliciter plus minùs ſeptem.*

Quid ais lector? Quàm vberi vena Latinitatis, locupletatur, ſuperbit, ornatur, extollitur, Soti de eadem re locutio? Obſtupuere omnes ad vnicum illum verſum, *Tot tibi ſunt dotes Virgo, quot ſydera cælo*, milleſies ac vigeſies bíſque replicatum, ex iiſdem vocibus variè collocatis. Nec minor fuit admiratio, ob vnum illum verſum de S. Agatha, *Quis det me ſacros Virgo tibi fundere verſus?* ex iiſdem vocibus reuerſatis, multiplicatum in verſus vltra ter mille, à Petro Herrera in Catanenſium hiſtoria. Soto ſi huic verſuræ ſe addixiſſet, & reuerſandis hiſce ſubcinericiis panibus dediſſet operam,

ſupra

ſuprà omnes micuiſſet; vt ex hoc indice coniectatur; qui ſimul prodit cordis in hoc Cyriaco inopiam.

DIATVIBA VI.

Adeóne exulet à Cyriacorum libris fermentum imposturæ atque mendacij, vt iure ex hoc capite, ſortiantur à cenſurâ immunitatem.

HÆc cauſa immunitatis à relatione in indicem non poteſt veriſimiliter proferri: quia Cyriaci ſunt homines; atque adeò ſcripta & verba eorum, falſiloquiis ſunt obnoxia; præſertim cum agitur honor Ordinis, vt teſtatur verſatus diu inter eos Ambroſius Catharinus. Pauca commenta per Cyriacos obtruſa, ſignatum venio.

Revereri tamen placet Albertum Magnum, tametſi ſatis conſtat legi apud eum commenta multa, huic loco apta. Antonius Bernardus Epiſcopus Caſertanus l.29.euerſ.ſingular.certam.ſect.2.aliter cum Alberto egit, refellens Pomponacium, qui nixus Alberto l.3.de motu anim.aſſerenti ſe vidiſſe duos pueros, quorum vni, ſi deferretur iuxta oſtia clauſa, aperiebantur; ſi dextrorſum ſita eſſent; ſicut alteri contingebat quoad oſtia clauſa ſiniſtrorſum; inferebat cauſas naturales poſſe agere abſque contactu. Hoc ergo Pomponatij placitum refellens Bernardus, ait quoad pueros illos ex Alberto teſte oculato adductos. *Videret hæc Ariſtoteles, diceretque; Albertum narrare ſomnia, & qui dixerunt hæc ſe vidiſſe; eos quoque fuiſſe deceptos; & ita nihili faceret Alberti autoritatem, præſertim cum is ſit qui ſuo tempore viderit plura in rebus naturalibus miracula, quàm cæteri omnes, à principio mundi, vſque ad hoc tempus. Quæ quidem cum rationi conſentire non videantur, rationi conſentaneum eſt, vt opinemur, eum ſibi finxiſſe illa quæ narrat vidiſſe; præſertim cum ſint ſupra naturæ ordinem; ipſe verò non referat ad cauſas ſupra naturam; in quo ſanè eo magis videtur eſſe reprehendendus, cum eſſet ex iis qui Chriſti Sanctiſſimam Religionem ſectantur.* Revereor (vt iam præmiſi.) Albertum; proptereáque nolo adſcribi Antonio Bernardo, mendacitatis eum arguenti; malo autem quæ apud eum leguntur incredibilia atque fictitia, tribuere interpolatoribus operum Alberti; ſiue fuerint domeſtici, in hoc genere admodum naui; (vt mox patebit;) ſiue fuerint externi: Sicut quæ de capite æreo apud Albertum reſponſa dante, & per D.Thomam confracto iactantur; & quæ de vere, media hyeme in gratiam Imperatoris inducto, circumferuntur, commentata ſunt, non ipſius Alberti ſed otioſorum. Deinde hæc, nimis remota ſunt: propiora attingamus.

F. Ludouicus Vrette Cyriacus, ſatis ſpiſſum volumen vulgauit de rebus Abbaſſinorum, totum commentis refertum ab initio ad finem; ita vt hic autor ſit ſupra Cteſiam, fabuloſus, & mythologus ſupra Lucianum in vera hiſtoria. Cenſuit enim poſſe ſe de oris adeò diſſitis & rarò aditis per Europæos ſecurè mentiri; *De longas vias, luengas mentiras*, (vt habet Hiſpanicum adagium à Cano memoratum l. 11. de locis, c.6.) Inter alia ait F. Vrette, per Abbaſſiam vniuerſam, eſſe multa Ord. Prædicatorum cœnobia, ſed duo præ cæteris celebria; quæ, *de plurimanis* & *Alleluia* nominantur. In priore, ait degere nouem millia Religioſorum Ordinis Prædicatorum; In poſteriore, ſeptem millia. Addit eſſe ibidem in Abbaſſia, tertium eiuſdem ſui Ordinis Cœnobium cui nomen *Bedenagli*, in quo degunt fœminarum Deo addictarum quinque millia. Item addit, de cauſa fundationis illorum cœnobiorum; quæ iuuerit legere, cum quis fuliginem bilis atræ excutere, & in effuſum riſum ſolui amauerit. Legi autem poſſunt apud illum, vel quia liber Luſitanicè conſcriptus eſt, & infrequentius occurrit, legi poſſunt apud Nicolaum Godignum l.1. de rebus Abbaſſinorum c. 34. qui conuincit manifeſtis argumentis, & oculatorum teſtium relatione, omnia prædicta & ferè quæcunque in Fratris Vrette volumine continentur; ſordere continuo mendacio. Sed illud impium ac perniciosum, & cum graui peccato mortali coniunctum, vt benè ſtatuit Beſſerus l.6 de conſcientia c.21.n.284. quod cum multos Cœlites fictitios ex ora illa & ex ordine ſuo inferat cœlo, factum eſt, vt aliqui Improuidi; per eum acti in fraudem; non aliter quàm Iudæi illi in l.1. Machabæorum c.1. dicentes *homo de ſemine Aaron venit, non decipiet nos*; retulerint in indices ſanctorum, & aut colendos aut imitandos propoſuerint hos Cœlites Vretanos; hoc eſt, *Chimeras ſanctorum*, qui in rerum natura nunquam fuerunt. Fecit hoc Syluanus Razzius, fecit etiam Antonius Balinghen, & congeſtor exemplorum ad Sacras Catecheſes. Benigne faciat Deus benignitati nimiæ Nicolai Godigni, qui adeò noxium blateronem, ſpongia potiùs tentauit eluere, quam ſtrigili, (vt par fuerat) defricare; Et in cauſa fortaſſis eſt, cur Congregatio ſacrorum rituum, ad tantam impietatem hactenus ſiluerit.

Conterminaeſt fictioni cœlitum, fictio cœleſtium operum; puta miraculorum, ac reuelationum: Non fuere parci huiuſmodi mercium adulterinarum, Cyriaci; ſed ea maximè celebris in hoc genere mendacitas fuit, quam deſcripſere Trithemius Surius, Baſelius, Petrus Martyr Anglerius, ac Henricus Spondanus, aliique. Frater inter Cyriacos Laicus, Ioannes Ietzer, Zurzaco oriundus, profeſſione ſartor, implanatus eſt à quatuor primariis Bernenſis cœnobij Patribus, Ioanne Vetter Priore, Stephano Bolshoſt concionatore, Franciſco Vleti Superiore, Henrico Steinecker Procuratore, ad confingendum miraculum contra Immaculatam Deiparæ conceptionem. Sed veritate retecta, Bernates nondum tunc Zuingliano mero inebriati, egerunt apud Iulium Secundum Romanum Pontificem, vt Lauſanenſis Epiſcopus, in eos inquireret. Quod cum Epiſcopus, ritè ac ex iuris præſcripto feciſſet; quatuor primarij Dominicani, (vt ait Surius,) degradati ſunt, poſteáque flammis abſumpti, ob falſa miracula, ad falſitatem aſſerendam, conficta.

Tametſi nihil videtur neceſſe, poſt tam luculenta miraculorum ac reuelationum figmenta per Cyriacos obtruſa, alia eam in rem exempla quærere; tamen non ibi ſteriſſe artem *poëtandi* Cyriacorum (retineo Emphaticum *poëtandi* verbum, à Lucifero Calaritano l.2. pro S.Athanaſio adhibitum pro verbo *fingo*;) docet Eleutherius Byzenus in Apologia metrica pro Reuclino, quam inſcripſit *Triumphum Capnionis, ſiue Reuclini de Fratribus* quos Capnio, ſiue Reuclinus domuerat, ac ne ſi nocerent obſtiterat. Poſt adductam Strepham Bernenſem, addit, eam narrationem iam eſſe antiquam; ſed nouas ac recentiores ſupponere.

Iam Vetus hiſtoria eſt. Quod Galla Lutetia narrat:
Vnius eſt anni; Quoddam de plebe Cadauer
Reſtituiſſe animæ, veſtraſque, vt crederet artes.

Decepiſſe

Decepiſſe rudem populum, pœniſque dediſſe.
Veſtra hæc ſunt. Et adhuc alios depoſcitis igni?

Affatur Cyriacos, exprobrátque eis, (vt paulo poſt nominat) *Parrhiſium nefas.* Hoc quale fuerit Annales Gallicani pleniùs produnt; Tametſi Eleuterius ſatis expreſſit. Addamus alia.

Plenam miraculi, Caroli ſecundi Siciliæ Regis & Prouinciæ Comitis liberationem à captiuitate qua apud Arragonios detinebatur, factam interuentu B. M. Magdalenæ, narrant plerique Cyriaci, ex quibus Syluester Prierias, in Roſa aurea tract. 2. Sermone in feriam v. Octauæ Paſchatis. Res breuiter iuxta eos ſic habet. Carolus nauali pugna cum Rege Aragonum congreſſus ſub annum 1279. Vincente Aragonio, captiuus Barchinonem ductus eſt, & duro carceri mancipatus; cúmque indubitatam mortem operiretur, monitus eſt à F. Guilelmo de Ionnaij Ordinis Prædicatorum qui ei erat à confeſſionibus, vt B. Magdalenam quæ in Prouincia Salyum ipſi Carolo ſubdita prædicauerat, & in ſpecu ad S. Maximum, tricenariæ pœnitentiæ ſolitaria perfuncta labore obierat, in patronam aſſumeret, eíque cauſam ſuam & libertatem commendaret. Dictum factum: & ecce pridie feſti B. Magdalenæ apparens Carolo per noctem, beata; vt ſe ſequeretur admonuit; cúmque aliquantulum progreſſus Carolus ſibi videretur, audiuit de eo ſciſcitantem ductricem ſuam, vbinam ſe eſſe crederet: illo reſpondente, intra muros Barchinonenſes Falleris (inquit,) nam non niſi vna leuca abes Narbone; & ſupra triginta Leucas iam emenſus, calcas terram tibi ſubiectam. Reponente Carolo; & quid pro tanto beneficio poſſet referre; reſpondit ſancta, Latent in S. Maximini ora, reliquiæ meæ. Subſtituto enim alio cadauere deluſi ſunt, qui eas Vezeliacum aſportare quærebant; & vbi primùm condita fuerant, remanſerunt. Tu eas honorificè colloca; & fratribus meis Ordinis Prædicatorum Religioſis, aſſeruandas committe, aſſignato cenſu annuo pro centum fratribus, vt ſemper ibi vigeat ſtudium generale. Sic fata Magdalena, diſparuit. Et Carolus eo ipſo loco crucem figi iuſſit, cui hodieque nomen eſt *Crux de Leuca*: Móxque ſuper Gabellas Nicienſis ciuitatis, & alias, præſcriptum annuum cenſum fratribus Sammaximitanis conſtituit; & duodecim cœnobia Ordinis Prædicatorum, vel etiam plura in Neapolitano regno erexit. Sic Syluester, mox totam viſi cœleſtis narrationem retexens & aliter deſcribens. Hiſtorici autem Galli, totam de Carolo per Magdalenam liberato narrationem, & tranſlationem Caroli adeò ſubitam, & commendationem Fratrum, ac pinguis redditus præſcriptam à Magdalena aſſignationem, ablegant ad Deum Fabulinum. Carolum autem ad ſuos inita pace cum Aragonio, liberum remeaſſe abſque miraculo, vt exploratum ponunt. Neque ſanè in Chronicis vulgatis, & in actis S. Magdalenæ, extare aliquid eorum quæ retulit, fatetur Syluester.

F. Ioannes Vincentius Ordin. Prædicatorum, quomodò dementata per confictas reuelationes plebecula, in Ciuitatis Bononienſis dominatum ſe inſinuarit, & ſeptus armatis, ciues pro libito ex vrbe pepulerit; vel in ea retinuerit; Narrat Baptiſta Fulgoſius l. 1. tit. de Religioſo cultu c. 1. ex Guidone Bonato, res ſui temporis deſcribente. Et addit Fulgoſius, de Hieronymo Sauonarola, qui per triennium, Florentiæ ſparſis multis reuelationum figmentis, exercuit dominatum; & tandem iuſſu Alexandri VI. non ſine tumultu & ſanguine captus, ac poſt ſolemnem exautorationem, viuus flammis combuſtus eſt, faſſus ſua commenta. Qui hunc Æthiopem dealbare conati ſunt, operam luſerunt, vt monſtrat Delrio 4. magic. c. 5. q. 3. ſect. 6.

Confictam à Cyriacis reuelationem de maculata conceptione paſſiua Deiparæ, factam S. Catharinæ Senenſi, euincit Delrio ibidem ſect. 4. poſt Catharinum lib. 3. de immacul. concept. Quod enim fratres, vrgerentur reuelatione B. Brigittæ, de nitentiſſima & prorſus maculæ experte conceptione B. Virginis; vt clauum clauo truderent, reuelationi veræ, qualis fuit Birgittana, falſam ex ſua incude obiecerunt. Dolus an virtus, quis in hoſte requirat?

Binas reuelationes pro aſtruenda ſublimitate doctrinæ S. Thomæ, retulit Lucas Vvadinghus in additionibus ad Tom. 3. quas adiunxit tomo 7. pro anno 1308. Prior eſt, quam narrat Baltazar Atuis ſerm. de S. Thoma, de quodam Minorita, indefeſsè Scotum euoluente & abſque fructu; interpellato autem ea in re S. Franciſco; ait apparuiſſe illi S. Franciſcum, hærente lateri eius S. Thoma. Tunc S. Franciſcum ſupplici dixiſſe de S. Thoma, *hunc lege, hic enim dicet tibi quid te oporteat facere.* Poſterior reuelatio eſt ea quam narrat F. Ioannes de Mata ſerm. de eodem S. Thoma. Exhibeo breuiculum. Franciſcano in quadam Theologica difficultate implexo, apparuit B. Virgo media inter SS. Franciſcum & Thomam, dicens illi Minoritæ; monſtrato S. Thoma, *huic inhære; eius enim doctrina ſemper permanebit.* Vtramque hanc narrationem, eſſe meram fabulam, à Cyriacis concinnatam ad extollendam S. Thomæ doctrinam, quaſi extra eam non ſit alia, proſequitur idem Vvadinghus. Commenta iſta ſua obtrudentes in concione prædicti Fratres, non conſiderarunt quàm graue ſcelus ſit, reuelationes falſas aut miracula conficta inter prædicandum obtrudere: in quam rem agit efficaciter Ioannes de Anania in c. *Fraternitatis* de Hæreticis. Videſis item de ſcelere affingendi ſanctis miracula Petrum Damiani, initio vitæ S. Dominici Loricati.

Vrgebatur Canonizatio Pij V. ex Ordine Prædicat. Aſſumpti, & negotium belle procedebat, pro inſigni illius Pontificis ſanctitate, & multis operibus ſupra naturam quibus Deus mirificauit ſanctum illum ſuum. Neſcio tamen quis Cyriacus, cenſuit ſplendori illorum operum aliquid deeſſe. Itaque ſuppleuit pro coſta carnem. Sed Auditores Romanæ Rotæ, qui in negotio Canonizationum omnia penitiſſimè ad intimas vſque fibras diſcutiunt, aduerterunt ſutelam, vnde iniecta eſt negotio remora; ita vt cum perbreui conficiendum putaretur, dilatio ſit interpoſita; vt diſcant Commentores, in huiuſcemodi rebus, nec figmento, nec fermento, locum vllum eſſe debere. De veritate huius querelæ, locuples teſtis eſſe poteſt F. Baptiſta Marinus. Nam aderat. An etiam intererat.

Confictam à Cyriacis Iunioribus, in cœnobio S. Mariæ ſupra Mineruam degentibus, magnam copiam miraculorum Thomæ de Lemos, anima ſimplex Hyacinthi Coquæi libro ſuo de viſceribus maternis B. Virginis erga Ordinem Prædicatorum, immiſit. Implanatus enim eſt Coquæus, Literis ludionum illorum ſenili ſimplicitati illudentium, vt retulit, nec ſine deteſtatione, grauiſſimus Antiſtes ex Cyriacis aſſumptus. Librum Coquæi cuſum in Belgio, fartum commentis, legere

legere memini. In eo, Thomas de Lemos, aſſertor prædeterminationum ineluctabilium, & monſtrorum contra robuſtiſſimam & adactricem Dei gratiam bellantium, Hercules;depingitur iis notis,quæ in doctrinæ ab eo propoſitæ confirmationem redundant. Quoties Lemos cauſam ſibi concreditam pro auxiliis adamantinis acturus, adibat Pontificem (& adibat non infrequenter) facies eius veluti Moſis, cornuta & vndique radiis micans obuerſabatur; id quod Vrbanum VIII. de ſe faſſum eſſe, habet Coquæus: addit verò, Lemoſium integro ante mortem triennio, cæcitate plena fuiſſe occupatum; niſi quod ad altare Sacrificatum ritu Chriſtiano accedens, viſum recuperabat; quem rediens ab altari, admittebat denuò; ſicque factum eſt triennio integro,renouata quotidie miraculoſa oculatione & cæcatione, donec anno 1628. conceſſit fatis Lemos, eſt relatus in ædem B.Mariæ ſupra Mineruam, cum immenſa populi Romani multitudine: quæ cum ſeſe ad contingendum corollis precatoriis, & æneis iunculis corpus in feretro iacens, manúſque demortui piè fixo oſculo contingendas comprimeret; accedente cum Cæteris, Lemoſij quondam auditore Nicolao Richardio Monſtro, acceſſu autem ad oſculandam manum prohibito, non quia ſtatura puſillus erat; ſed quia præpinguis cum eſſet ac perobeſus, confertæ multitudinis ad pium officium conſtipatæ ſeptum perrumpere non poterat; Lemoſius charo alumno, è feretro Brachium procul exporrexit, & manum ei oſculandam miraculo præbuit. Omnia iſta & alia ad fabulæ ornatum à ſamnionibus ipſi imponentibus conficta, bonus Coquætius tanquam verè geſta vulgauit. Vrbanus VIII. mendacitatis notauit, quod diceretur vidiſſe radiantem Lemoſij faciem, in confirmationem doctrinæ de auxiliis ineluctabilibus in ſenſu compoſito, ab ipſo Lemoſio propugnatæ. Tota narratio, Romanis omnibus, conficta & digna plagis eſt habita.

Suppoſitiones fictitias, falſationes, & adulterationes alienarum ſcriptionum Cyriacis fuiſſe non infrequentes, multi notarunt. F.Nicolaum Eymericum 2. p.directorij q.26. confinxiſſe diploma ſub nomine Gregorij XI. contra Raymundum Lullum, ſuadent quæ proferunt Vaſques, 1. p.d.133. cap.4. Dermitius Thadei in Bzouio expoſtulato ad annum 1372. *pagina* 478. & Lucas Vadinghus ad annum 1315. Idem Eymericus conuincitur finxiſſe bullam Clementis V. circa ſanguinis Chriſti controuerſiam, definitam (ſcilicet,) in fauorem Ordinis prædicatorum contra Minoritas. At hanc eſſe apertam Eymerici impoſturam, inde liquet, quod Pius II. in diplomate Anconæ dato biduo ante mortem, teſtatur, neminem ſuorum prædeceſſorum quicquam in ea cauſa definiuiſſe. Diploma Pij eſt penes Lucam VVadinghum.

Libellus Athanaſij (forte iunioris,) de ſanguine qui manauit Beryti, ex imagine ſaluatoris transfixa; adulteratus recèns eſt per Cyriacos, appoſito in calce libelli, aſſumento, quod neque eſt in Græcis codicibus, neque in antiqua libelli verſione Latina, adornata ab Anaſtaſio Bibliothecario. Detexere hanc adulterationem; Baronius in Martyrologium Romanum ad 9. Nou. & in Annalibus ad annum 765. Bellarminus l. de ſcriptor. *in Athanaſio* ac Martinus Breſſerus l. 6. de conſcientia cap.12. *ad finem*. Ringitur contra eos Frater Combefiſius, in notis adorationem de imagine in puteum merſa. Eſto autem, demus gratis quod Combefiſius leuibus argumentis contendit; nempe eum libellum eſſe magni Athanaſij. Nos de hoc non ſumus ſolliciti; ſed tantùm dicimus, limbum libelli, habere aſſumentum appoſitum à Cyriacis quorum intererat. Contendimus inquam, eam fuiſſe infidelem & indignam libelli adulterationem pro domo ſua.

Magnus Albertus adducitur ex 3.ſent. per Cyriacos notatos à Catharino l.2. pro immacul. concept. *pag. mihi* 50.dicens. [Eſſe ſanctificatam Mariam ante animationem, concluſum fuit hæreſim eſſe, in Pariſienſi Gymnaſio; quia contraxit peccatum Originale.] Subdit his adductis Catharinus. [Sed certè apud Albertum, verba hæc, *quia contraxit peccatum Originale*, non leguntur, ſed addunt de ſuo.]

Scriptorum S.Thomæ variæ falſationes & adulterationes, ac affictorum eialienorum operum ſuppoſitiones à Cyriacis factæ, non latent. Intruſionem Commentarij Petri Veronenſis in Matthæum, inter S.Thomæ opera, factam malitioſè à Bartholomæo Spina ſuperiùs attigi, ex VVielmoſpinæ diſcipulo. Dixerat S.Thomas 1. 2.q.102. artic.4. ad 6.propitiatorium fuiſſe lapideum. Hoc Thomas de Lemos (Beatus ille Coquetianus, prædeterminatorum vexillifer, de quo paulò ſuperiùs;) in Romana editione ſummæ, abſque vlla veterum codicum fide, ex ſuo cerebro mutauit, facta *lapidis* mutatione in *lignum*: contra quam, Tibure & alibi, lignum lapideſcit. Videns ergo Lemos, eſſe contra ſcripturam, quod propitiatorium dicatur lapideum, falſauit textum, ne D.Thomas diceretur ignoraſſe veram propitiatorij materiam. In quo cõprobatur verum, quod dixit S.Auguſtinus, poſſe aliquem, etiam dicendo verum, mentiri. Nã quamvis quod Lemos eraſit, falſum eſſet, & quod ipſe ſubſtituit ſit veriſſimum; tamen mentitur, qui ait S.Thomam in re propoſita dixiſſe veritatem, vt ei Lemos falſarius attribuit. Denſæ aliæ falſationes circa paſſiuam Deiparæ conceptionem, à variis obſeruatæ ſunt, & nominatim à Baptiſta Poza in elucidario l.4. tract.4. & ſeqq. cui carò ſtetit tam accurata perſpicuarum falſationum annotatio; Nam emouit aduersùs ſe Crabrones, qua de re aliàs. Antiquiores S.Thomæ hac in parte falſationes, obſeruauit Pineda in c.7. Eccleſiaſtæ *ad verſum* 29. Sanè 3.p.quæſt.27.artic.2. textum eſſe corruptum, patet ex titulo articuli, & reſponſione ſubiecta; quibus S.Thomas tantùm inducitur quærens, *an B.Virgo fuerit ſanctificata ante animationem*, & nihil tradens, ſiue ibi, ſiue in reliqua quæſtione, de eo quod præcipuè quærendum erat, nempe de ſanctificatione in animatione prima. At D.Thomas non eſt adeò impertinens, vt tractans aliquam difficultatem, omittat quod eſt in ea præcipuum. Itaque textus ille fuit manu adulteratrice contactus. Et apud F. Ioannem Bromiardum, qui florebat anno 1260. (vt habet Chronicon Ordin. Prædicat.) locus ille legitur, vt par eſt. Videſis Bromiardum in ſumma Prædicantium V. *Maria* artic.2. adducit enim Bromiardus, S.Thomam eo loco dicentem; Beatam Virginem fuiſſe ſanctificatam non ante animationem, ſed in ipſa prima animatione. Ex quo ſequitur excluſio peccati originalis à Deipara. Fratres autem, ne ibi hoc S.Thomas eiceret, & ſibi contradiceret in 1. 2. adulterato textu effecerunt. Sed quid quærimus antiquas adulterationes textuum S.Thomæ, quoad conceptionem, cum in diebus noſtris F. Coſmas Morelles textum apertiſſimum S.Thomæ in 1.d.44.quæſt.vnica artic. 3. ad 3. impudoratè adulterauerit anno 1613. in editione

Antuerpienſi operum S.Thomæ, cui ipſe præerat emaculator: ſed perfidè munus ſuum geſſit, tantam maculam fœdiſſimè illinens textui, & affingens Sancto Thomæ, quod ibi tradiderit conceptionem maculatam, cum diſertiſſimè in omnibus retrò editionibus, etiam Romana Pij V. contrarium aſſerat; & diſcurſus S. Doctoris id neceſſariò ferat. Teneo te falſarie effrontiſſime, adulterator impudentiſſime. Sic S.Thomam dehoneſtas, vt puriſſimam Virginem violes?

Cyriacos in S.Thoma falſando adeò non parcos, quis miretur falſare ſcriptiones alienas, eáſque vel corrumpere vel truncare, vel ſuis aſſumētis grauare, vel ſubijcere alienis authoribus? Strenuitas F.Vincentij Bandelli à Caſtro Nouo, in falſandis, & vitiādis, vel contorquendis locis Patrum, vt viderentur ſtare contra immaculatam conceptionem, à tā multis eſt euicta, vt puduerit reliquos Cyriacos. Itaque cum Bandellus, ex deprauatis, truncatis, adauctis, & quomodolibet corruptis Patrum libris, plenos aggeres protuliſſet; Capreolus in 3.d.3. eam molem ad quadragenam reſtrinxit; Caietanus autem proprio hac de re opuſculo, videns eam quadragenam teſtimoniorum à Capreolo adductam, & multo magis Bandelli Chiliades, eſſe ſaltationes extra chorum, vel apertas detorſiones, vel corruptelas, arctauit allegationes Patrum conceptioni immaculatæ aduerſantium, ad quindecim. Ac ne iſtæ quidem ſunt rectipedes, vt egregiè conuicit vir in B.Virginem egregiè addictus, Hyppolitus Maraccius in quem idcirco F. Caput cucurbitæ conſiſcauit, de quo alibi. Itaque qui loca Sanctorum Patrum, ne honori Ordinis incommodarent, toties corruperunt, (honori enim ordinis præcipuè ſeruitum in tota hac mangonia, refert qui aderat, & domeſticus fidei erat Cathatinus;) cui alteri parcent, aut à quo continebunt manus interpolatrices & adulteratrices?

F. Ioannes Annius Ordinis Prædicatorum, confinxit libros quos nomine Beroſi, Metaſthenis, atque Philonis Biblici emiſit, ſcatentes erroribus contra ſcripturas & ſeculares hiſtorias; ideóque Annium quantumuis iuratum aſſertorem antiquitatis illorum Codicum è quibus ſuam editionem adornauit; ſuppoſitorum illis antiquis ſuorum commentorum, arguerunt, Volaterranus l. 14. Anthropol. Canus 11. de locis. c.6. Poſſeuinus in Bibliotheca ſelecta lib. 16. ſect.4.c.1. Antonius Auguſtinus Dialogo XI. antiq. Pineda l.7. de Salom. cap.25. à n.4. Cui vacauit integra volumina fingere, & pro laboribus antiquorum Autorum à ſe refoſſis, venditare, quàm liberaliter mendax fuit? An F.Petrus Iammi qui nuper præfuit editioni Turcicæ Alberti Magni, cum Codex M. S. antiquus hiabat, lacunas non exiguas de ſuo expleuerit, (quod à non nemine inſuſurratur,) nolo definire. Viderint qui referunt.

Damnauerat Academia Pariſienſis varios errores F. Ioannis de Monteſono Cyriaci. Is ea damnatione perculſus, appellauit Pontificem, porrecto libello ſupplici in quo ferè tot ſunt mendacia, quot verba, aiebat qui tunc nomine Academiæ Pariſienſis, iuſtam fuiſſe Monteſoni damnationem, comprobabat, libello qui extat ad calcem. Magiſtri ſententiarum.

Non exiguum argumentum mendacitatis multorum Cyriacorum, ducitur ex iactatis per annos circiter quadraginta, rumoribus de Molina, per Clemētem VIII. & Paulum V. damnato, confectis ea de re diplomatis, quæ tamen ex commiſeratione in Ieſuitas tunc Venetiis expulſos ob ſedis Apoſtolicæ obſequium, ſuppreſſa ad tempus fatentur, horum rumorum ſatores Cyriaci; & ex eorum informatione F.Ioannes à S.Thoma, in Chronologia quæſtionis de auxiliis hiſtoria concinnata ex fide, præſertim Franciſci Peñña Hiſpani, Romadæ Rotæ Decani. Sed omnes illos rumores eſſe fictitios & mendaces, neque vnquam à Sede Apoſtolica, aliquid ſiue paruum ſiue magnum, definitum eſſe contra doctrinam Molinæ, nuperrimè ſuprema Inquiſitio Romana coram Pontifice declarauit, obſtruens os loquentium iniqua. Franciſcus autem Peñña, hoſtis profeſſus Ieſuitarum, remouetur à teſtimonio ferendo in eorum cauſa, quia omnibus manifeſtum eſt, eum inimicitias erga ipſos continuaſſe per annos complures; nec conſtat, an eas in morte depoſuerit; cum etiam in morte, ſupremo teſtamento, diſcipulos Ieſuitarum voluerit eſſe extorres cuiuſdam benignitatis à ſe pauperibus Scholaribus in perpetuum conſtitutæ. Non ſanè Chriſtianè. Vnde etiam iudiciali ſententia, ea conditio reiecta eſt, & habita pro non appoſita. Itaque citare hoſtem in teſtem, cum ſit ridiculum, deprehenditur aperta mendacitas Cyriacorum circa diplomata adducta. F. Ioannes à Sancto Thoma qui Diaria Franciſci Peñæ habet ferè pro Euangelio, & inde conflat bullas damnationis Molinæ, videat cui crediderit: & poſt declarationem Authenticam quod bullæ iſtæ numquam fuerint in rerum natura, deſinant quos iſte implanauit, vocare ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt.

Frater Piſcator (cognomento *telæ ſubtilis*, quod primæ notæ linum apud mercatores ſæpè ſæpius quærere deprehenſus ſit;) in Molinam feruentiſſimus declamator, præſertim Concione apud Gynecœum *Montis floridi*, quod ei eſt pro theatro baccharionum in Molinam (non ſecus ac Arnaudo Ianſeniſtæ, Partheno portus Regij;) debuit non ſemel ludibrium verſificatoribus Gallicanis, quod adeò ſonanter in Molinam conclamaret, adeò vt eorum vnus acuto Epigrammate luſerit in Aſellum hunc bipedem, adeò auerſum à piſtrino; Gallicè *le Moulin*. Hic Cyriacus, cum effractis omnibus modeſtiæ repagulis in Molinam multa creparet, & eius tanquam Semipelagiani hæretici, damnationes Romanas, (ſcilicet,) paſſim effutiret; tandem pectoris cacochimiam emiſſo typis libro contra Molinam, copiosè profudit. Liber fuit adeò craſſis calumniis & pinguibus erroribus differtus, tantæ verò aduersùs decreta Romana petulcitatis, vt Præſul integerrimus ac excubitor in cauſa Dei vigilantiſſimus, Illuſtriſſimus, Epiſcopus Petrus de Scarron, adactus ſit, & librum proſcribere, & autorem ſuggeſto quod in Eccleſia Gratianopolitana tunc occupabat, exturbare; omnibúſque ad populum Sacris muniis excludere. Data fide quod deinceps ſaperet, & librum illum peſtiferum, planè addiceret libitinæ, omnibus exemplaribus Ampliſſimo Domino Roux, Regio Conſiliario fideliter depoſitis; in Epiſcopi gratiam adrepſit. Sed haud ita multo poſt, contra fidem datam, librum denuò typis ſubiecit, apud *Charuis* Typographum clam quidem vt tenebriones ſolent, tamen ita vt loquacitate famuli Typographici, deprehenderetur; Fratri Piſcatori, cum de lacerando Molina agitur, fidem datam ac iuratam, eſſe non iam ſetabicum carbaſum lineum, cuius eſt curioſiſſimus; ſed telam aranearum: Nec vllis interdictis Pontificiis; aut Epiſcoporum præſcriptis, ſperari poſſe frænationem deblaterationum & falſiloquiorum, ex ſe-

geſtri

geſtri linteo & tela craſſa, ab eo conſarcinatarum in Molinam.

Sed in hoc genere fingendi contra Molinam & eius ſocios, nullus fuit liberalior Cyriaco illo qui anno 1644. emiſit libellum hoc titulo. *Quæſtio hiſtorica & Theologica & Iuris Pontificij, quæ fuerit mens Concilij Tridentini circa gratiam efficacem, & ſcientiam mediam. Venetiis anno* 1607. Ridebat Hincmarus ſenior, iuniorem, quod ipſo in titulo ſcriptionis impegiſſet: coniectans ex ægro capite, qualénam futurum eſſet corpus reliquum. Idem huic bambalioni occini poteſt. Nam cum ea quæſtio edita primùm ſit Toloſæ, mentitur autor editam eſſe Venetiis: & cum primùm prodierit anno 1644. fingit prodiiſſe 1607. Totus contextus quæſtionis, eſt vna perpetua Gangræna mendacitatis. Conſtat ea quæſtio triginta punctis; In quolibet puncto, eſt aceruus mendaciorum, è quorum vel nuda relatione poſſet contexi plena & iuſta lucubratio. Sed præripuere hunc laborem ſibi, Gabriel Enao in Mantiſſa ad tractationem de ſcientia media, & Franciſcus Annatus qui ad calcem operis de ſcientia media, & ipſam quæſtionem Theologicam F. Antonini Regnaldi Cyriaci Toloſani exhibuit, & ſubiuncta breui diſpunctione, quantis falſiloquiis ea quæſtio ſcateret, demonſtrauit. Mihi cum primùm eam quæſtionem legi, (hoc eſt cum primùm prodiit; nam quaquaverſum illicò diſſeminata eſt à Fratribus;) viſum eſt, eam quæſtionem eſſe quale illud quod Athenienſes apud Pauſaniam vocabant *forum mendaciorum*, præ tanta vbertate falſiloquiorum circa geſta & perſonas, cum nihil planè autor quæſtionis attingat, quin illud luculento, imo lutulento aliquo mendacio, ſæpè etiam pluribus conſpurcet atque contaminet.

Non igitur debetur immunitas libris Cyriacorum, ex eo capite quod careant falſiloquiis, mendacibus, & deprauationibus, ac ſuppoſitionibus, & ſimilibus corruptelis; non per incogitantiam ſed mala fide factis. Vnde ergo eſt quod tanta cœnoſitas pleraſque eorum ſcriptiones inficiens, nullius foriarij detergentis curam eſt nacta?

DIATRIBA VII.

An nullus acor, nulláve mordacitas, occurrat in libris Cyriacorum; vt propterea eis ob nullatenus violatam mordendo, ſiue charitatem ſiue iuſtitiam, nulla ſit timenda grandinatio, ſicut libris cæterorum.

Adeò feruent Cyriaci in tuenda Charitate, vt cum Conſtantinus Caietanus, homo ſemi inſanus, (compertiſſima dico,) alios fœdè nec obiter, ſed ex inſtituto proſcinderet; Tamen F. Caput cucurbitæ, de eo cum moderamine inculpatæ tutelæ obiter repulſo, magnos conciuerit rumores. Ioannes autem Rho, hoc ſolo titulo Victima Belliani liuoris ceciderit (vt poſtea dicam:) Bella charitatis larua cum lubet. Nam Leo Allatius qui fatuum illum diſcerpſit, quia patrono nitebatur Eminentiſſimo; non eſt exiſtimatus violaſſe charitatem, & indemnis abiit. Ipſi verò Cyriaci, quia ſciunt ſecurè ſe poſſe mordere; quoſcunque libuerit conſcerpendo, non violant charitatem iudicio ſodalium; & idcirco lacerationes aliorum impune ferunt. Pauca de innumeris exempla annoto:

F. Bartholomæus Spina, homo fuit nominis ſui: Rhamnus inquam & paliurus, non ſcriptor. Opus ſpiſsū *de vniuerſali corruptione generis humani* emiſſum poſt Sixti IV. extrauagantem, eſt vna perpetua lepra maledicentiæ, aduerſùs agnoſcentes, cōceptionem paſſiuam Deiparæ, fuiſſe immaculatam; quam Spina contendit eſſe apertā hæreſim, à Satana excogitatam. Atque adeò manifeſtè incurrit excommunicationem à Sixto latam. Alibi vbique, ſemper crepat conuitia; opiniones probabiliſſimas, & aliquādo certas ſententias, ſi minùs arrideant, confodit illicò vt hæreticas. Ex eius ſentibus in Scotum, & Antonium Andream, atque Mauritium Hibernicum, ac reliquos Scoti aſſeclas, facilè confici poſſet faſcis magnæ molis, percurrendo perfunctoriè digreſſiones quas ſubtexuit lectionibus S. Thomæ in Metaphyſicam, Aureopeplo, craſſam telam & verè maſtrucam Sardoam ſubtexens. Si ſeriò & accuratè agendum eſſet, opus vniuerſum eſſet repræſentandum. Sertum tamen modicum ex carptis hinc inde ſentibus apponere, omnino decreueram. Sed auſpicatus aliqua legere ac decerpere, vidi eſſe abſiſtendum. Nam tanta ruſticitate & ſpinoſitate, per ſingulas digreſſiones agit cum Scoto & Scotiſtis, vt nihil ſit quod ſeligi poſſit. Vbique crepat delirationes Scotiſtarum, ingenij hebetudines, iudicij imbecillitates, chimæras, phantaſias, ſtultitias, mentem emotam; & quid non? Sunt ſemper, (ſi Spinæ creditur,) Scotiſta in tenebris & profunda caligine; & neſcientes quid dicant, quídve impugnent, aut defendant, palpant ſicut cæci in meridie. Solus Spina & qui cum eo ſunt, luce in tenebris fruuntur, ipſo quidem iudice. Diceres reueniſſe tempus, quo filiis Iſraël luce ſerena potientibus, miſeri Ægyptij tenebris attrectabilibus offundebātur. Quàm religioſa ſit hæc cum Religioſis agendi ratio, ſuperuacuum ſit exponere; cum luce Meridiana clarius ſit, Religioſi eſſe, temperatè ſemper ac verecundè cum talibus agere. Nam ſi Patres etiam cum hæreticis agentem, vetant efferari; & verbis amarulentis aut ex impetu vibratis, ferire aduerſarium, tametſi à fide alienum, prohibent; quanto magis neceſſariò eſt habenda agendi ratio temperata, cum Chriſtiani & Religioſi laceſſuntur? Concitatio eiuſdem Spinæ in Pontzibinium, & verborum aſperitas qua in eum fertur abſque vlla moderatione; tribui fortaſſis queat, iuſtitiæ cauſæ quam Spina tuebatur. Sit ſanè ita. Sed tamen hominis Religioſi eſt, cum perſona ſua loqui, & nihil vnquam indecorum gerere. Quid verò miramur horrere Spinam, nec niſi aculeos præferre, agentem in Religioſos, aliáſque priuatas perſonas? Spinæ aculei in Patres Tridentinos, extant in præfatione eius ad opus Turrecrematæ Magiſtri ſui, de conceptione, quod interpolauit & inſerſit pro libidine. Ibi leguntur hæ rabioſæ ſpumæ. *In Concilio Tridentino non fuerunt docti Theologi, ſed homines audaces & vani, qui popularem auram captantes, decretum in fauorem immaculatæ conceptionis Beatæ Virginis edendum curarunt.* Petulci pecoris beſtialitatem ſciens dimitto. Audaciorem & amariorem ſcriptorem non eſt reperire.

Acetuandis ſpiculis verborum quæ intorſit F. Melchior Cano, in quoſcumque agit, exigeretur Pharetra admodùm capax. Ex quo enim occupatus eſt œſtro in aliquem, non parcit, nec pœnitudine flectitur; ſed ſagittas ſuas ardentibus efficit.

F. Dominicus Grauina verba amarulenta fundit aſſiduè. Ex acidis eius vocibus, lexicon ſpiſſum confici

confici poſſet, tametſi plerunque mordet non in ſibilo, lentè in ſpeciem incedens, ne ſcandulas in ornithonem confringeret durior calcatio.

F. Abr. Bzouius Ordin. Cyriacorum perexigui judicij ſcriptor, nec tam autor quàm conſarcinator; emiſit multa volumina continuationis Eccleſiaſticæ hiſtoriæ poſt Baronium, cui ſuccedaneam in eo argumento operam nauauit; vt obiectu contrarij, magis eluceſceret Baronij accuratio, iuxta Philonis obſeruationem lib. *quis rer. diuinar. hæres.* Tomi Bzouiani ſunt potiùs annales Dominicanorum, quàm Annales Eccleſiaſtici: Eſt enim totus in rebus domeſticis efferendis, ac dilatandis; niſi cum aliquid ordini probroſum, quod conuellere non poſſet, malis auibus in hiſtoriæ ſeriem incidit. Tunc enim ſupra piſcem tacitus abit. At cum agitur de mordendis & riſui omnium exponendis Fratribus Minoribus, probat exquiſitè diligentiam. Arripit omnia, ſiue apertè falſa, vt quod de rabie Scoti morientis exarauit; ſiue è ſolis rumoribus inanibus hauſta, vt cum F. Berthodum infamat ob inuentas bombardas, & aliis ſexcentis locis conſimilibus. Fratricellos hæreticos, nullo iudicio confundit cum FF. Minoribus. Nihil prætermittit ſcurrile, quo FF. Minores poſſit ridiculos reddere. Hæc eſt modeſtia, & mordendi abſtinentia, notáque charitatis in Cyriacis.

F. Franciſcus Combefis, velut auſterus Orbilius ſic ſe hactenus geſſit, vt pauci eius ferulam effugerint. Quomodò SS. Chryſoſtomum, Martinum ac Maximum exceperit, dictum eſt ſuperius. Qui in viridi ligno hæc fecit, in arido quid præſtabit? Balthaſarem Corderium, & Petrum Lanſſelium, vocat *præſumptores*, qui multa *temeritate, erroribus non ferendis, S. Maximi Scholia contaminarunt.* Sic ille modeſtè tract. de cauſa Honorij cap. 3. §. 3. In notis ad Aſterium, vnguibus & roſtro Andream Schottum lacerat, & *deſipientiæ ac infantilitatis in Græcis* arguit; *cuius aſyſtaſia* id eſt, à Scopo aberrationes *inter vertendum Latinè Græcum opus, ſint perpetuæ.* Fronto Ducæus, Cobefiſij iudicio, tract. pro actis 6. Synodi cap. 1. §. 3. *Ridiculus eſt in recognitione Nicephori*; (ſi ipſe Auctor,) *& æquè feliciter operam recognoſcendo Nicephoro nauauit, ac Chryſoſtomi omnibus, in Pariſienſi editione.* Omnes ferè Belgæ, ſunt *oſcitantes & rudes Græcanici contextus Interpretes*, vt ait Combefiſius ad Anaſtaſium Sinaïtam oratione in Pſalmum 6. Vincentius Richardus Procli interpres, ſcaternæ enim iuxta eundem ſuperciliosum cenſorem. Albertus Pighius, (vt ait Combefiſius agens pro actis 6. Synodi cap. 1. §. 2.) *Cæcante affectu, ſic abſona locutus eſt, quæ nec vix ebrius, vel delirans poſſit*; ſubiungítque; *lenis ea cenſura, quidquid videatur habere duri.* Qui ſic mitis & lenis eſt, in virum bonum, & catholicum, & (velit nolit) non indoctum, qua lenitate agit, cum aliter ſe habentibus? Retexo quod dixi. Nam verè illa abſynthialis de Pighio pronunciatio, ſuauis & expers acoris atque amaroris videri poterit, præ tractatione alterius ſupra Pighium eminentiſſimi.

Baronius eſt, quem dico. Adagium eſt Italicum, perſecutionem omnium teterrimam, & virulentiſſimam, eam eſſe quam inferunt Adelphi. Combefiſius verè ſe fraterno Spiritu agi probauit, graſſatus atque baccharus petulantiſſimè, non vno loco, vel obiter, ſed vbiuis ferè, in hominem qui non Catholicis tantùm omnibus admirationi fuit præ doctrinæ vbertate, & iudicij emunctione, ac diligentiæ miraculo; ſed etiam pleriſque Allophylis, qui rei euidentia victi, luculenta elogia panxere Baronio; *ſtuporem mundi, patrem ſacræ hiſtoriæ* indigetantes. Sepono purpuram & gradum in Eccleſia eminentiſſimum; Nam vt benè aiebat S. Hieronymus l. 1. in Iouin. *commiſſa pugna, omittuntur nomina dignitatum, ſola fortitudo quæritur.* Eius tamen doctrina adeò redundat, vt non fuerit, cur à Religioſo homulo, ſcriptor tam benè de Eccleſia meritus, cuius nomen apud hæreticos non vileſcere per Catholicos, permagni prorſus intererat, tanta ferocitate protereretur, ad omnem datam vel acceptam occaſionem. Neque hoc dico, fuiſſe Baronium ſupra hominem, ita vt nuſpiam ceſpitauerit, nuſpiam impegerit. Hoc in nullum niſi Canonicum ſcriptorem cadere, S. Hieronymus Epiſtol. 67. & S. Auguſtinus epiſtol. 79. rectè monuerunt; ipſéque Baronius ea appendice quam ad emiſſos anteriùs Tomos, immiſit Tomo decimo, hominem ſe eſſe, & humani à ſe nihil alienum putare, tantorum Patrum exemplo, modeſtiſſimè eſt conteſtatus. Itaque in tot & tam vaſtis voluminibus tanta varietate differtis, alicubi hallucinatum eſſe Baronium, non debet mirum videri. Quod enim de Euſebio Cæſarienſi ait Canus XI. de locis? penultimo. *Nihil omni ex parte beatum. In opere (vt ita dicam) immenſo, raro peccaſſe, fœliciſſimum fuit*; de Baronio iuſtiùs dictum volo; à quo proinde, cum res fert, modeſtè diſcedere, (quod fieri poſſe, inſulsè & abſurdè negabat quidam Nicolaus Viſinghus;) innoxium cuiuis eſto. Vt tamen perpetua propè acerbitate, verbis adeò mordacibus ac vilibus imperatur, quibus vile quodpiam caput ferire, non haberetur moderatum; hoc verò eſt, quod in F. Combefiſio erga Baronium petulantiſſimè verſato, reprehendo, nec ferendum cenſeo ab vllo, vel docto, vel benè morato.

Sertum horridum ac putens carptum ex Combefiſij ſenticeto, abſque diligentia, ſubijcio lectorum oculis ac naribus. In hiſtoria Monothelitarium pag. 15. *Non ſibi conſtat Baronius, malè in Heraclio laudans, quod poſtea reprehendit, ac ne de Sergio agens, ſibi ipſi cohæret* pag. 16. *Equidem magnus mihi ſit qui ſibi ipſum Baronium in his & ſimilibus concordē inueneris, ac præſtantē quod eſt accurati ſcripptoris.* pag. 19. *Baronium res implicantem, ſibique multa contraria ſcribentem omnino inueneris.* pag. 26. *quod ipſum Baronius verbis initio relatis, nec videns quid loquatur, agnoſcit.* pag. 35. *Importunè excuſat, abſona congerit Baronius.* pag. 40. *falſam cauſam confingit Baronius.* pag. 58. *Calumniam ſtruit Baronius actis ſextæ Synodi.* pagina 1x1. *Baronianum commentum eſt, nullo teſte qui dicat, vel ex quo probabili ſaltem ratione colligat.* pag. 112. *Baronij mala correctio. Quot periodi, tot graues lapſus & mirabiles.* Obſtinato Baronius *errore, bonus illuſtrator falſi, tribuit Theodoro.* pag. 115. *Baronius ad libitum fidem decrabit, additque actis Synodicis.* pag. 118. *Grauis lapſus Baronij. Sunt omnia Baronio arbitraria. Haud ſcio, vbi hac ita Baronius, aut quibus oculis legerit.* pag. 127. *inconſona Baronij argutatio & inconſideratio; In eo ridiculus Baronius.* pag. 77. *Leui Baronius fundamento, Conſtantem calumniatur.* pag. 140. *fringit Baronius.* pag. 14. *alia omnino commentitia, Baronij deprauatio.* pag. 153. *leuis Baronij argumentatio.* pag. 159. *malè Baronius inuertit verba Patrum, magna planè licentia vt quis illa ſuo quæque propoſito, inuita accommodet.* pag. 188. *Baronius incautior Epiſtolæ Honorij primus laudator.* pag. 189. *Baronius procacior in Synodum. Quibus vt Baronius interminetur Paulinum anathema*, valdè *audax eſt, & cui illud ipſum anathema ſit timendum.* pag. 662. *Sanè*

miror

miror hiſtoria patrem, tam futilibus argumentis ſtabilire opinationes ſuas, ſic potius ridiculas facere, vt quis earum vim ad amuſſim exigat. 1031. *portentoſa Baronij hallucinatio, & inconſonantia.* Adhuc hæreo in volumine primo; Secundum volumen non minùs frequentem Baronij de ſtercore boum lapidationem præfert. Qualis enim eſt fimus ille ex pag. 740. poſt varias minutas Baronij vellicationes? *Hecobiter, ex ſufflandis, tot ſub vna ferè periodo contentis*, & pag. 991. *nimia Baronij oſcitantia, & craſſus error.* Abeo, malens indiligentiæ notari qui tam pauca ex tanta vbertate decerpſerim; tametſi confirmo ne ex primo quidem volumine, repræſentatam à me eſſe, partem centeſimam, probrorum, ſannarum, conuitiorum, proſciſſionum, quibus Fraterculus iſte, in ſcriptorem immortali memoria dignum bacchatus eſt.

Non poſſum diſſimulare ſenſum meum. Quis crediſiſſet, ſcriptorem à Deo prouiſum Eccleſiæ, vt phalangas centuriatorum profligaret, & Chriſtianæ hiſtoriæ plenam lucem affunderet, tanto ad hanc diem Doctorum omnium plauſu exceptum, etiam ex torribus ab Eccleſia, (ſi paucas muſcas morientes excipias,) laudatiſſimum; tam propudioſè ac petulanter ab homine Eccleſiæ, & Religioſi ordinis alumno, habendum? Scripſit in Baronium Caſaubonus, nundinatitius agnitæ veritatis impugnator; ſed præ Combefiſio ſcripſit temperatè, abſtinens lædoriis ac probris. Quanto iuſtiùs homo Religioſus, erga vnum ex Eccleſiæ Principibus idem metrum tenuiſſet? Nam ignorabat illud à Paulo quoque vſurpatum, *Principem populi tui non maledices.* Sunt verò Cardinales in Dei Eccleſia Principes: vnde veſtimentum eorum è purpura conficitur. Sed errauit & impegit Baronius. Eſto. Vt tamen in vnum ex Eccleſiæ Catholicæ cardinibus, tam ſæua & dira probrorum grando toties detonet, vt plurimum ob minutias, quas diſpellere ſi præſens inſtitutum ferret, haud magnæ eſſet operæ, hoc ſanè eſt quod me ſtupore defigit. Et auget admirationem, tantæ concitationis cauſa, quam ex fide profero. F. Melchior Canus eiuſdem Cyriaci inſtituti, & ingenij præfidentis, ac mordacis, cuiuſmodi eſt iſtè Vaſco, obfirmatè impegit Honorio notam hæreſeos Monothelitarum; & tanquam damnatum in pluribus Synodis, magna infamia onerauit. Verſans poſtmodùm idem argumentum Bellarminus, Honorium purgauit, nec niſi falſatione Græcanica adiunctum damnatis hæreticis, demonſtrauit. Abacto Cano, Bellarmini veſtigia relegens Baronius, pro Honorio item ſtetit; & Canum notauit temeritatis, ex præſagio Franciſci Victoriæ per ipſum Canum eius diſcipulum literis prodito. Occaſione item S. Gregorij Magni, malè à Cano demorſi, affectum ſuum pro Eccleſiæ Rectoribus expreſſit Baronius; dixitque, Canum *nonniſi nomine tenus Canum; reipſa immaturum ac præcipitem ſe præbuiſſe in his Pontificum lacerationibus.* Hinc illæ Combefiſij Lachrymæ: Hinc Baronius *Calumniator, falſarius, inconſtans interfector veritatis* audiuit. Legeſis beneuole lector, quæ Combefiſius Tract. pro actis ſextæ Synodi c. 2. §. 3. de Cano ſcripſit, donans eum Canoniſmo literario, & calces Baronio illidens; & illico penetrabis ad veritatis cubilia.

Fas ſodes ſit, exhaurire quod mihi reliquum eſt admirationis. Appetit Baronium Caſaubonus; appetit Goldaſtus, priùs quàm ſaperet reddens ſe Eccleſiæ Catholicæ; appetiuere pauci illi ſectarij, qui vt muſcæ morientes, quæſierunt exterminare ſuauitatem vnguenti. Accurrerunt illicò pro Baronio, Andreas Cydonius, Gretſerus, Roſuedius, Bullengerus, Spondanus, alij. Nunc vno Fraterculo tantum virum adeò infrunitè lacerante, nemo mouetur; Nemo purpuratorum detegendo collega cogitationem ſuſcipit. O mucro, mucro, vſquequo quieſces? Euagina te ad occidendum, lima te vt fulgeas. Gladius tam multos per longos ſyllabos quotannis cōfodiens, hærer in vagina. Stertunt Vallicellani, & quaſi emarcuiſſet neruus eorum, nemo de tanta luminis ſui obſcuratione, & contundendo obſcuratore, ſolicitudine tangitur. Pontificij Cenſores, & ſacrorum tribunalium in hiſce cauſis adminiſtri, muti omnes. Quid mirum? Secretarius Indicis, qui ſilentibus omnibus ex officio, ſummi ſcriptoris laniū deferre tenebatur, eiuſdem eſt cum eo inſtituti. Vterque Cyriacus eſt, æquè ac Magiſter S. Palatij, & S. Inquiſitionis Commiſſarius; neq moris eſt, in hara, pecudem congeneri pecudi infeſtam eſſe, niſi ſi de pabulo aut ſede meliore agatur, vel de lucello in ludo nocturno; qualis ille in quo Auenione ante annos quadraginta, cum F. Stephanus Dulcis eas infulas tenere, vnus improuidus & malè ſanus, in calore (veriùs œſtro) ludi Setotini, ſocium Cyriacum colluſorem, ludi legum contemptorem, adacto cultello longo quo erat præcinctus, pluribus annumeratum fecit. Heu heu! Premantur talia horrifica ac ne in ſeculo quidem toleranda. Sed quis diſſimulet aut premat, quod eſt Sole ipſo clarius? F. F. Cyriaci indemnitatem ſibi omnimodam in tribunalibus concreditis, & malè admiſſorum impunitatem debent. Hæc eſt cauſa germana cur F. Ioannes Baptiſta Marinus, cum extremis annis ageret Secretarium Indicis, monitus de hac ſodalis ſui in Baronium petulantia, egit Harpocratem & mucronem Apoſtolicum ſilere voluit. Euge Euge.

Theatrum Ieſuiticum, liber eſt ex felle & aceto commixtis concretus. Vix aliquid fœdum aut tetrum, ex Geneuenſi aut Batauа incude, in Patres illos fabrefactum malitioſè eſt, quod ibi non repræſentetur, etiam cum ſuperpondio atque auctario. Is liber Hiſpanicè eſt exaratus, Goliathi (vt volunt) ſpurij manu, ſed admiſtis denſis Italiciſmis, ac idiomate non prorſus exprimente Caſtellanam Maieſtatem; Cuſus verò eſt anno 1653. & 1654. per otium. Vbinam? Euge calame? Quid hæreo credere famulo ad prelum Typographicum collaboranti, qui retulit, cuſum in cœnobio Romano S. Mariæ ſupra Mineruam? Firmat referentis fidem, quod liber ille cuſus eſt, adhibita non Hiſpanica, ſed Italica charta, ſigno Florentino notata, Romæ familiari. Nihil abſconditum quod non ſciatur. Reperiuntur itaque etiamnum famuli domeſtici, delatores Apollonij, abſque crurifagio per Perennem irrogato. Itaque liber Ieſuitas luculenter conſcerpens ac lacerans, auſpiciis Reuerendiſſimi Patris Ioannis Baptiſtæ de Marinis, in prædicto cœnobio, Typis Fraternis, hoc eſt domeſtico prælo, ad vſum Sancti Officij conceſſo, vulgatus; in Hiſpaniam vix vno aut altero exemplari Romæ relicto, eſt tranſmiſſus. Nam tametſi aliis ægerrima eſt librorum Roma exportatio; tamen Fratribus, eo quod exportationi incubent ipſi, & Syngrapham liberi commeatus aliis largiantur, vacat difficultate exportatio. Vix in Hiſpania liber diſtrahi cœperat, cum ad tribunal ſacrorum Quæſitorum delatus eſt, & 24. Februarij anni 1655. *Tanquam impius, & hæreticus, ac innoxiorum malignus, virulentúſque lacerator*, proſcriptus eſt. Tapia verò Illuſtriſſimus Antiſtes qui ex Ordine Fratrum Prædicatorum in ſedem Hiſpalenſem aſſumptus eſt, tam acerbæ ma-

lignitatis perfecto odio motus, Hiſpali publicè per Carnificem, librum tam peſtilentem, ſubiecto igne conſumpſit. En quàm mites ſint, quámque acoris expertes, lucubrationes Cyriacorum.

Quod ſubijcio, eſt ignorantiæ ac ſupinitatis refertum; viſum tamen eſt huc referendum, quia in eo Virus maledicentiæ ſupra ignorantiam eminet. Ioannes Euſebius Nierembergius, vir doctrinæ nomine orbe vniuerſo clariſſimus, ex his vocibus *Sanctiſſimus Pater & Dominus, Alexander Papa Septimus, qui erat antea Fabius Chiſius*; hoc inſigne anagramma ediderat. *Quartus è Senis Papa, Dei matris chariſſimus, ipſi labem Adæ non fuiſſe ſtatuet. Tunc pax.* Hoc anagramma F. Carolus Ionius Cyriacus, vulgato ſcripto virulento impetiit, *pſeudopropheticum* appellans, notánſque autorem ignorantiæ, eo quod præter quatuor Pontifices Senenſes ab eo aſſignatos, (Alexandrum III. Pium II. & Pium III. Alexandrum VII.) fuerint alij duo, nempè Ioannes II. & Gregorius VII. Sed vana eſt criminatio. Nam Ioannes II. ex Anaſtaſio, fuit Romanus, de regione Cœlij montis. Gregorius verò 7. fuit *Soanenſis* non *Senenſis*. Subtexit Ionius ſua quædam *veriora* (vt ait,) anagrammata, ſed admodum inſulſa, & magnam partem luxata & manca, quorum duntaxat ſextum repræſento. *Ioannes Euſebius Nierembergius.* Anagramma. *Viuens æger ſibi, nobis amens.* En ſpecimen egregium, & ſupinitatis & maledicentiæ Ionij Cyriaci. Nam in tribus vocibus, quadruplicem licentiam adhibuit. Tres enim literas abundantes omiſit Quartam mutauit, in *A*, vt vocem *mens* quæ verè nomini inerat, in *amens* commutaret;& virum inſignem qui æquè ac Alipius Eunapio, totus *mens* videri debuerat, exhiberet *amentem*, quia agnoſcit Conceptionem paſſiuam B. Mariæ, fuiſſe immaculatam. Quo ipſo, *amentia* incuſantur Sixtus IV. ac cæteri deinceps Pontifices, qui eam aſſertionem labis puram pronunciarunt. *Amens* item erit Synodus Oecumenica Tridentina, quæ binas Sixti decretales firmauit. *Amens* Orbis Catholicus vniuerſus, qui cultu religioſo quotannis nitorem Conceptionis B. Mariæ veneratur. Si luberet huic aſſociari maledicendi, reponere *veriora anagrammata*, dicere liceret. *Pater Carolus Ionius*; Anagramma. *Tu orci lues; Par Aſino.* Vel certè, *vſtori Caluino, par es.* Aut *vſto Caluino, par eris.* Siquidem Caluinus Orbis buſtuarius, liliato ſtigmate inuſtus fuit. Liceret quoque ex his verbis, *Pater Carolus Ionius, Dominicanus*, conflare hoc anagramma. *Pol Aſinus cum caro Ianſenio rudit.* Hoc eſt ſanè amentem eſſe; contra Pontificum ſcita; Ianſenio, Caluino infulato, ad labantem prædeterminationem fulciendam inhærere. Non eſt autem *amentem* eſſe, honoribus Deiparæ, fauente Eccleſia, & ſuffragantibus miraculis, ac idoneis rationibus, aſtipulari, & ex eorum ſuprema per Pontificem ſtabilitione, pacem orbi conciliandam augurari. Vt ſanè non ſemel conciliata eſt, nouo aliquo honore B. Virgini delato.

Ex paucis hiſce ſpeciminibus maledicentiæ & acerbitatis Cyriacorum ſcriptorum, in autores omni laude ſuperiores; liquere puto, quàm non ſint eorum libri digni immunitate à cenſura, ex eo capite quod acore & felle careant. Plenum verò ſenticetum ac Rubicetum Cyriacum, Index vniuerſalis ad ſingula eorum opera, qui ſub incude eſt, exhibebit.

DIATRIBA VIII.

Sapientiâ præſtantibus, quàm non licuerit per Cyriacos, immunitate à ſuorum librorum cenſura gaudere.

CONſtat, zelum amarum viris bonis malorũ multorũ ſementem facere, ſi qui poteſtatem ei zelo adiunctã habent, vel genio ſint ad nocendum prono, ac ſcabie notandi pruriãt; vel quæ ſua ſunt quærant, non quæ Ieſu Chriſti; non iuſtitiæ, ſed cauſæ ſuæ velificantes. Iudaïcum id vitium eſſe, notatum eſt à Iuſtino in dialogo. Acti enim cacozelia Iudæi, naſcentem Chriſti Eccleſiam, ſpecie honoris Dei, & tuendorum Moſis inſtitutorum inſequebantur; peruersè ac malignè in Chriſtianis criminantes omnia, velut muſcæ ad vlceroſa (ſi alicubi occurrerent,) aduolantes; & feſtucas in trabes mendaciter amplificantes; cum ne vmbra quidem noxæ inerat, conclamantes in innoxios, labiſque puros.

Scabioſus hic genius, mentis corruptæ ac liuentis fœtus ad carpendum & alienum ſplendorem præſtinguendum factus, pleroſque Cyriacos pudem occupauit. Et acuit pruriginem dominatus longa poſſeſſio, & longo vſu protritata euectionis ac Primatus captatio. Narrabat Abbas Vallumbroſanus, ex ſui cuiuſdam domeſtici, diu inter Cyriacos verſati, teſtificatione, Cyriacorum à ſupremo ad imum, & à primo vſque ad vltimum, cogitationes, verba, & opera, promotionem ac primatum redolere. In eo Spiritu adoleſcunt minores, conſeneſcunt maiores; nemo huius curæ & ſollicitudinis exſors. Itaque Schola humilitatis, facta eſt Schola captandorum honorum, & ambitiosè expetendi ad celſiora. Inde contentiones cum reliquis omnibus ordinibus de præcedentia, Contiloriano ſcripto aſſertæ: & anteriùs quoque ab Archidiacono *in cap. de decimis* in 6. & à Felino *in rubr. de maiorit. & obedient.* & in *cap. cum dilecta* verſ. *Ordo ſcripturæ.* Præter nundinatitios calamos Bononienſium, Patauinorum, & Ferrarienſium, à Fratribus ad id conductos, & Baptiſtam Caccialupum, quem ad hoc cum cæteris adducit Barthol. Chaſſaneus in Catalogo p.4. conſider.73. Ex eodem fonte prodiit, Canonicorum Clericorúmque Regularium tentata depreſſio: & ſedes ante quoſcunque Generales in Concilio Tridentino; & in ſupplicationibus publicis prærogatiua in procedendo.

Ex eodem pariter fonte manauit, indictio ſilentij, omnibus qui quoquo modo velint obſtrepere receptis apud Cyriacos placitis, etiamſi inexplicabilibus; cuiuſmodi eſt, cohæſio prædeterminationis diuinæ homini ineluctabilis, & libertatis expeditæ. Quomodò enim liber eſt, qui non poteſt aliter facere, ob prædeterminationem ineluctabiliter adigentem ad vnam partem? Si quis dicat, hoc eſſe inconceptibile & inintelligibile. Reſpondent cum Banne & Cabezudo, *ſi non intelligunt, credant.* Contra hanc (vt vocat,) idololatriam, figmentis ſuis à Thomiſtis exhibitam, pugnant fortiſſimè Diego Alarcon Tract. de viſione Dei diſp.2. c.11. num.20. & Didacus Ruis diſp.59. de ſcientia Dei ſect.1. Et benè quoque Ægidius à Præſentatione, dicens non eſſe Theologi, niſi Caprioſi, fingere myſteria, & imperare vt præſtetur fides iis quæ Eccleſia non præſcribit eſſe credenda. Id tamen mandat admodùm præfidenter Bannes 1.p. q.23.

q.13. artic.5. *in examine tertiæ opinionis, quæ eſt Ianelli cum ſecundo eius principali.* Ita inquam pro poteſtate arrogata & arrogante mandat Bannes, per audaciam ex eo quem notabam fonte vitiato manantem: nec diſpar gregalium ſenſus in pleriſque. Exempla inſignium virorum, quos Cyriaci quia ſecum non erant, peſſimè habuerunt, ſubiicio ex innumeris nonnulla.

Raymundus Lullus, cuius memoria in benedictione eſt apud Baleares, domino cooperante & famam eius, (vt referunt) confirmante frequentibus ſignis, à pleriſque Cyriacis, nominatímque ab Eymerico & Bzouio, malignè traductus eſt, & multorum in fide errorum in libris eius abditorum infamatus; ac decretali Gregorij XI. in Lullum intorta grauatus. Sed eam decretalem, nunquam à Gregorio manaſſe; fuiſſe autem è F.Nicolao Eymerico nequiter confictam, multis argumentis euincunt, Dermitius Thadæus in Spongia Bzouiana ad annum 1375.num.15. Et Lucas Vadingus ad annum 1315. à n.10. Et vt aliquis obfirmatè tricari vellet, Gregorij diploma non fuiſſe confictum; de eius tamen ſubreptione non liceret ambigere; quia articuli eo diplomate damnati, & ab Eymerico recenſiti, non ſunt Raymundi Lulli ſed ab ipſo Eymerico, malignè deprauato textu, per additionem, detractionem, interruptionem, troncationem, ſenſus extranei ſubiectionem, diſtorti atque luxati, vt Dermitius loco allegato confirmat.

Franciſcus Petrarcha, rarum ſui æui lumen, per Cyriacos exagitatus eſt, tanquam hæreticus, eo quod Poëſim calleret. Ita refertur in vita, primo operum eius volumini præfixa. Excultiſſimi enim hi Cenſores, præ fidei tuendæ ardore, omnia tuta timentes, Poëtices notitiam inſimularunt hæreſeos. Sic igitur de Petrarcha, habet in vita ipſius Hieronymus Squarciaficus. *Fuit illa tempeſtate nomen Poëticum ita inuiſum, vt qui ea ſtudia ſequeretur, magum, ſortilegum, & hæreticum eſſe dicerent. Erat tunc hæreticæ prauitatis Inquiſitor, quidã Marcus Picenus de Solipodio oriundus,* Frater Rudis, *& omnium bonarum literarum omnino expers, qui temerario auſu in nonnullos inijcere manum tentauit; & ni prouiſũ fuiſſet, maxima hinc oriri videbantur ſcandala. Sed cognita illuſtriorum hominum ſcientia, & fratrum auaritia, quæ à falſo zelo veræ Religionis proueniebat; Solipodius tanquam ſtolidus & bonarum diſciplinarum ignarus, exploſus eſt: non tamen ſine labore ſe purgauit Petrarcha.* Hanc calumnioſam ruditatem, Fratres qui profundius deſipiebant, præ multiplici lectione viſi ſibi ſunt bellè fundare in decreto Gelaſij Papæ diſt. 15. his verbis concepto. *Venerabilis viri Sedulij Paſchale opus, quod hæreticis verſibus deſcripſit.* Ain? *Hæreticis verſibus?* Ita quidẽ vulgata illius Canonis per annos plurimos lectio, quæ Fratres Cyriacos implanauit. Sed genuina, pro *hæreticis*, legit *heroïcis.* Nam ſi verſus eſſent hæretici, minimè collaudaret eos Gelaſius; quod tamen ibidem facit, verbis ampliſſimis. Itaque cæcutiebat, qui primus pro *heroïcis* legit *hæreticis.* Quo pacto cæcultaſſe Adrianum VI. Pontificem, malignè nimiùm ſcripſit Ioannes Pierius Valerianus, in Apologia pro ſacerdotum barbis, agens de alia corruptela in Canonem quendam Carthaginenſem inducta circa barbas Clericorum. Sed Adrianus vir perquàm doctus & pius, tametſi Poëtaſtros parum caſtros ac pios, (quales plurimi tunc erant,) ditare noluit (& meritò;) tamen Poëtas (vniuersè loquendo,) neque pro impiis neque pro hæreticis habuit, vt Fratres fecerunt. Miſerrima profectò Poëtarum apud Rupices ac Barbaros conditio. Venit aliquando Apuleius in ſuſpicionem magiæ, argumento inde ducto quod Poëticam calleret. *Quid ad magica maleficia* (inquit Apologia.1.) *quod ego pueros Scribonij Locei, amici mei, carmine laudaui? An ideò Magus, quia Poëta? Quis vnquam fando audiuit, tam ſiniſtram ſuſpicionem? tam aptam coniecturam? tam proximum argumentum?* Idem ad criminationem Petrarchæ irrogatam, dixerim *Hæreticus eſt, quia Poëta.* Sunt enim criminationes affines; ſicut Germanæ ſunt (iudice Tertulliano lib. de præſcript. cap.48.) Magia & hæreſis. Profundo ignorantiæ nunc diſcuſſo, & æuo nunc excultiore, tetra viri peretuditi & ætate ſua celeberrimi, criminatio per Cyriacos offuſa euanuit.

Thomas Valdenſis, dictus à Martino V. *Eccleſiæ enſis,* Iudicio Andreæ à Vega, fons doctrinæ vberrimus, à quo puros Latices hauſerunt, quotquot deinceps hæreſes ſunt inſectati: à F. Melchiore Cano, & aliis Cyriacis, exagitatus eſt. Canus II. de locis cap.7. Valdenſem notat iniuriæ erga præſentem Eccleſiam; quaſi ei negauerit autoritatem definiendi ſuborientes de fide controuerſias, deferens eam autoritatem ſeriei Apoſtolorum ac poſterorum Apoſtolicorum, laïcis non excluſis. Ita quidem ex mente Valdenſis Canus. Et affinia in eo carpit F. Petrus Soto iis lectionibus; addens inſuper, Valdenſem locaſſe Pontificem ſubtus Concilium; & autoritatem Eccleſiæ; ſtatuiſſe minorem, autoritate ſcripturæ: cui proinde proniùs aſſentiendum ſit quàm Eccleſiæ, de Valdenſis ſententia. Denique F. Dominicus Soto Valdenſem tundit, eo quod negauerit, præſentem Eccleſiam poſſe nouos articulos fidei condere. Nihil horum à Triumuiratu hocce Cyriaco in Valdenſem intortum, tanti viri decora deterit, vt fusè ac validè euincit F. Ioannes Baptiſta Rubeus, ſubiunctis ad Valdenſem elucidationibus. Sed Valdenſis, quia inſigni ſua ætate vir fuit, Cyriacarum Harpiyarum vngues effugere non debuit.

S. Bernardinus Senenſis, vir & ſanctiſſimus & doctiſſimus; melleæ verò in dicendo facundiæ, delatus eſt à Cyriacis ad Martinum V. tanquam hæreticus; eo quod nomen *Ieſu* radiatum, in tabella proponeret adorandum; & ſuaderet populo ſanctiſſimum illud nomen ante oſtia domorum depingere, malorum auerruncum. Incurrere eum cultum in diuinæ Euchariſtiæ adorationem, cauſabantur Cyriaci; eo quod ea adoratio nominis depicti, eam imaginem cum diuina Euchariſtia æquaret, vt ipſi quidem criminabantur. Ita intelligitur ex Ænea Syluio l. de viris illuſtribus; qui ſubſcribente S. Antonino 3. p.hiſtor. titulo 14. cap.5.§ 2. addit Martinum V. vrgentibus Cyriacis & ſaltem alicuius ſuperſtitionis timorem incutientibus; principio prohibuiſſe vſum inductum à S.Bernardino. Eo tamen poſtea audito, Martinum V. probaſſe vſum illum, & reuocaſſe priorem ſuam prohibitionem, habetur in Actis S. Bernardini cap.30. Et rectè ſanè Martinus, priorem ſuam ſententiam retexuit. Nam nomen *Ieſu* eſſe adorabile, rectè probat Gabriel Vaſques 3.p.diſput.108.cap.21. Videſis etiam quæ pro S.Bernardino habent Molanus l.3. hiſtor.imag. cap.1. Henricus Sedulius in hiſtoria Seraphica ad Acta S.Bernardini cap.30. Et quos in Martyrologio F.Franciſcano ſignauit ad diem 20.Maij F. Arturus à Monaſterio.

Alfonſus Toſtatus Abulenſis Epiſcopus, ſtupor mundi, & cuiuſvis ſcibilis ſcientiſſimus diſcuſſor; quia præ multitudine doctiſſimorũ voluminum

vt

vt ſol fulgebat in templo Dei, Eclypſim nonnullam viſus eſt ſubire, interponentibus opacitatem ſuam Cyriacis, Duce F. Ioanne de Turrecremata tunc in minoribus conſtituto. Inſimulatus eſt Toſtatus variorum errorum. Sed ille; qua erat doctrinæ vbertate & ingenij vi *defenſorium* emiſit, quo aduerſariorum conatus infregit, & honorem ſuum ſartum tectum ſeruauit apud poſteros; quamuis tunc temporis, (vt ipſe Abulenſis in defenſorij præfatione teſtatur,) viſus eſt cauſa cadere, ob negatam defenſionis copiam; quod ipſe ad iniquitatem planè ſummam, & iuri naturæ aduerſantem refert; quamuis ſit praxis perpetua Cyriacorum. Sanè in prima nominatim concluſione, quæ Cyriacis videbatur corruptiſſima, vix erat cur tanto aſtu feruerent, cum ex libello ſupplici Toſtati ad Eugenium IV. ſubiecto poſt clauſulam primæ partis defenſorij, manifeſtiſſimum ſit, Cyriacos tricatos eſſe circa voces; & ſalebras in plano quæſiſſe, vt eſſet viro doctiſſimo notando, & denigrando locus.

Ioannes Picus Comes Mirandulanus, ingenij ac doctrinæ æuo ſuo Miraculum, quod ſupra ætatem, & præter morem gradus illius hominum, laude reconditæ doctrinæ, etiam Theologicæ, ſupra quoſcunque Fratres micaret; & Romæ inprimis, Cyriacorum regnum literarium ſibi arrogantium, luminibus officeret, variis eorum artibus & criminationibus patuit, apud Innocentium VIII. Eóque proceſſit criminationis acritudo, vt homo ea conditione, iiſque natalibus, ſolum vertere & apud Gallos & Allobrogas liberius cœlum captare ſit adactus, vt teſtatur Reuclinus l.1. de arte Cabaliſtica *pag. mihi* 758. ſic de Pico ſcribens. *Noui ipſum olim, domo exulantem apud Gallos & Allobrogas pulſúmque patria, & fugatum acerrimè ab Inuidis, quadã deteſtabili perſecutione, propter eximia Philoſophica ſtudia ſua, & nobile ingeniũ. Eſt adeò genus hominum (ait Terentius) qui eſſe primos ſe omnium rerum volunt, nec tamen ſunt. Ex coruo fortè nati, quæ auis vſque ad Coronei annos, (vt eſt in fabulis,) veſtita prius albis plumis, poſterius nigris, colorem induenti eis præbet; candidi & atri, vnde Fratres* atrati *dicuntur; quippe volucris ea ob impiam delationem ſemper odioſa Phœbo. Hi tunc fuerunt obſtrum, hi Maſtyges, hi Canes tam generoſi, & tam eruditi Chriſtiani noſtro ſæculo.* Diſſeminati ex huius turbinis impetu rumores, effecere, vt inſignis nebulo Foxus, Ioannem Picum in ſuum Calendarium, cum illius æui hæreticis impudentiſſimè retulerit, atrocis calumniæ reuictus à credito Alano Copo, dialo.6.c.27. Benè item pro Pico Bonfrerius in proloquiis ad ſcripturam, Pentateucho præfixis cap.21.ſect.2.

Ioannes Capnio aliàs *Reuclinus*, primus Hebraïcæ Linguæ (quam Luteriæ à Ioanne Lapidano Illuſtri Theologo didicerat,) apud Germanos Profeſſor, Trithemio in Catalogo ſcriptorum Laudatiſſimus, à Cyriacis duce Fratre *Iacobo de Hocſtraten*, Siue *Hogoſtrato*, variè primùm diuexatus eſt, concitatis in eum Fratribus per Ioannem Pfeſferrhori, Apellam Neophytum, pro librorum omnium Thalmudicorum abolitione ſatagentem. Ei obſiſtens Reuclinus, & eſſe in illo ſtercore gemmas ob quas libri illi cum cautela retineri poſſent, demonſtrans; incurrit in odium Cyriacorum, qui barbarie, ignorantia & inuidia ſtimulantibus, (ait Eleutherius Bizenus;) multiplicatis intra & extra Germaniam calumniis, & ſcriptis Reuclini, non ſecus ac perditiſſimi ſycophantæ, omni fœda nota inuſtis, miſerrimè hominem. diuexarunt; donec Cæſare & variis Magnatibus excitatis, tantum lumen literarum, extinctione eſt prohibitum. Quod longo carmine Epico, cui titulus *Triumphus Capnionis*, deſcripſit Eleutherius Bizenus, de artibus & malignitate Cyriacorum in doctos, addenſans pleraque in charta ſeparata. Additio ſecunda ad librum Trithemij de ſcriptoribus, habet, Petrum Galarinum Ordinis Minorum, opus ſuum *de Arcanis* idcirco emiſiſſe, vt conſtaret, quàm inanis eſſet excitata in Reuclinum tempeſtas; nec dubitaretur, poſſe cum Hebraïcarum literarum cognitione, & prudenti Talmadicorum librorum verſatione, profeſſionem fidei Catholicæ cohærere, quod negabat Hogoſtratus Cyriacus.

S. Ignatius Loyola in primo pietatis tyrocinio, rudis in ſpeciem rerum Theologicarum, exarauerat aureolum libellum *Spiritualium exercitiorum*. Sed Vnctio eum docuerat de omnibus. Itaque vt eſt apud Maffilium, c.17. vitæ Sancti viri, in Salmanticenſe S.Stephani cœnobium, adhuc ſæcularis, pro Chriſto pauper, per ſpeciem prandij allectus; poſt prandium à Priore variis circa eum librum percunctationibus agitatus; quamuis nihil niſi pium & ſanum reſpondiſſet, arrogata autoritate, tentus per triduum eſt; nec dimiſſus niſi vt publicum carcerem, implanato per Fratres, Epiſcopi Vicario abduceretur. A Vicario, adhibiti ad eum libellum recognoſcendum plures docti & graues Cenſores, nihil in illo niſi ſanctum ac nitens deprehenderunt. Neque tamen Fratrum in eum librum intemperiæ iræ ſunt ſedatæ, vt non recruduerint: vnde poſtulatione Franciſci Borgiæ, tunc Gandiæ Ducis, Paulus 3. auditis Cenſoribus librum exercitiorum ab Ignatio conſcriptum, tanquam omni ex parte ſanum & pium, autoritate Apoſtolica approbauit. De eo libello, per ipſam Deiparam commendato, ſummáque eius inter Aſceticas ſcriptiones præcellentia, videndi Philippus Alegambe in fronte Bibliothecæ Societatis I. Nicolaus Orlandinus l.13. hiſtor. ſociet. à num.33. & Daniel Bartoli *in Ignatio.* Inuentus tamen eſt, qui eum librum autoritate Apoſtolica approbatum, & tot doctiſſimorum hominum ſuffragiis communitum, non allatraret tantum, ſed etiam Canino ictu morderet, *tanquam continentem multa, temerariè effutita*; *non pauca quæ piæ ac Catholicæ aures reſpuerent*; *quædam etiam perſpicuè hæretica.* Cenſura hæc fuit F.Melchioris Cani, qui multis ſugillationibus margini illitis, librum dehoneſtauit. Eas ſugillationes cum Mancius Profeſſor Complutenſis, vrgente Ioanne Siliceo in Ignatium & ſuos malè affecto legiſſet; quærenti eidem Siliceo, ecquid de libro videretur; reſpondit, omnia in eo eſſe ſancta & pura, præter Cani ſugillationes; quas ſolas ſordere, & expungendas eſſe, pronunciauit.

Ioannes Ludouicus Viues, Philippi ſecundi Hiſpaniarũ Regis quondam præceptor, magno vir ingenio, eóque amœno; notatus eſt vrgentibus Cyriacis, quia de Fratre Thoma Valois, & Nicolao Triuet, & F. Iacobo de Paſſauant minùs honorificè locutus fuerat, in præfatione ad ſuos Commentarios in libros Diui Auguſtini de Ciuitate Dei. Scripſerant enim tres hi Cyriaci in eoſdem Diui Auguſtini libros Commentarium, ſupra quàm dici poteſt inſulſum; atque præ Ignorantiis quibus ſcatet ridiculoſiſſimum. Et cum contigiſſet, Ludouicum Viuem ad idem opus illuſtrandum ſe accingere, reſciuere hoc nonnulli Cyriacorum; & deridentes Ludouici laborem, tanquam qui actum ageret, eo quod tres illi fratres ad miraculum eruditè, dextrè, exactè, feliciter, & ita vt nihil ſupra, in illud

opus

opus ſcripſiſſent, infeliciter ceſſuram nouam in illud opus operam ſunt hariolati; idque vt Viues reſciret, curarunt. Accepto Viues eo nuncio trium illorum Fratrum ineptias, ignorantias ac (ſi ſimpliciter dicendum eſt,) aſinitates, ingenuè ac nitidè aperuit; non quidem colligens accuratè omnia; ſed tamen attingens quædam illius generis notabilia. Hoc illi reputatum eſt, non ad iuſtitiam (vt verè erat imputandum,) ſed ad grande piaculum. Itaque tota præfatio cuius titulus erat, *de veteribus interpretibus huius operis*, reciſa eſt libitinæ addicta.

Reliquum verò opus, iuſſum caſtrari. Scio alia quædam in ea præfatione reprehendi, & ob quæ præterea admotum eſſe cultrum cauſati ſunt Fratres; Nempè quod Eraſmi ſe amicum profeſſus ibi, ſit Viues; & quod eidem laudes nonnullos panxerit. Hoc tamen ad reciſionem præfationis non potuit ſufficiens videri: Nam S. Leo, ſe profeſſus eſt Eutycheti beneuolum; eúmq; collaudauit. Videſis Facundum l. 7. c. 3. Zozimus Papa fouit aliquando ac collaudauit Pelagium ac Cæleſtium, nondum tunc compertos hæreticos. S. Paulinus Epiſtola 1. & alia ad S. Hieronymum exarata, collaudauit Vigilantium. Ipſe S. Hieronymus, tantus poſtea Vigilantij aduerſarius, eum valdè celebrauit Epiſtola 13. extrema. S. Maximus apud Photium Cod. 194. Pyrrhum poſtea detectum Hæreticum, laudibus extulit. Quid igitur mirum, Viuem laudaſſe Eraſmum, qui nunquam ſe geſſit pro apertè hæretico, & in ea barbarie morum ac doctrinæ quæ tunc orbem occupabat, habebatur celeberrimus? Ipſi Romani Pontifices, Leo X. & Paulus III. datis ad Eraſmum literis, gratias agentes pro dicata ipſis Paraphraſi in Nouum teſtamentum, quæ multo morboſior videri poterat quàm Commentarius Viuis in Auguſtinum; adeò effuſi ſunt in Eraſmi laudes, vt præ his Pontificibus, Viues ſiluiſſe de Eraſmo videri poſſit. Quid ad hæc efferati in Viuem Cyriaci, prætextu laudati Eraſmi? Cætera ob quæ Viues in hoc Commentario notatus eſt, proſtantque apud Poſſeuinum in Sacro apparatu V. *Aurelius Auguſtinus*, non fuiſſent expeditu aut expolitu difficilia, niſi Fratres, commemoratione inſulſitatum & ignorantiarum in ſociis à Viue obſeruatarum, cenſuiſſent eum vſquequaque inexcuſabilem. Quæ verò iſta agendi ratio eſt? Vt Fratrum ſupinitates lateant, diſpareat Viues? Vnum aut alterum illarum inſulſitatum ſpecimen multiceps, retuli ſupra diatriba V. Sunt autem adeò inſipidæ, vt nullo quantumuis accumulato pipere adhibito, defatuari queant. Mihi facile eſſet, è Commentario illo Trium Fratrum, nunc quidem infelicitate ſua, vel Fratrum de tot ſtultilogiis erubeſcentium ſtudio, ægerrimè in manus peritorum veniente, decerpere iuſtum volumen ineptiarum atque gerrarum omnis generis, intactis iis paucis, quas attigiſſe, carò ſterit Ludouico Viuesjo. Nam humanitate viri doctiſſimi in eum Commentarium incidi; & eundem per otium percurrens, hæſi non ſemel, & obſtupui ad tantas ſupinitates quibus ſipario obducendis, Viues Eunuchizandus fuit. Sed quod tam malè collatæ operæ in euoluenda tam miſera Fratrum lucubratione pigeat ac tædeat, abſiſto pluribus;

Leonardus Leſſius rarum æui ſui Sydus, Doctor ſoliditate & Chriſtallina pelluciditate celeberrimus; in Vniuerſali per Europam applauſu, non euaſit Cyriacorum, dentes. Quod enim adamantinas prædefinitiones æternas actuum omnium humanorum, ex mera Dei voluntate, inconſulto quomodocunque homine, cuſas, non probaret; & ferreas prædeterminationes, tactæ diuinitus hominis voluntati ineluctabiles, non admitteret; Pelagianiſmi notatus eſt; & vrgentibus Cyriacis, peregrinitatis Doctrinæ, ac periculoſæ nouitatis damnatus. Adeò enim inoleuerat apud Cyriacos prædeterminatio Phyſica voluntatis, vt quisquis aduersùs eam mutire auderet, competens fuliginis Pelagianæ pronunciaretur. Igitur quod Leſſius, traditiones Cyriacorum de Deo ad quæuis opêra, (etiam ſcelera,) prædeterminante reiiceret, & gratiæ efficacis tactum, ſi homo vellet, abiici poſſe doceret; graui cenſura, agentibus Cyriacis, pro Humanæ libertatis deuinctione ſollicitiſſimis perculſus eſt; etiam priuſquàm Molinæ diſcors concordia proditet, & tot Decumanis, turbinibúſque Banneſianis, in Hiſpania impeteretur. Præludia ad Leſſij librum de gratia, poſtea cuſum, malè reciſa ex editione Pariſienſi, anni 1626. exortum & ſedationem motuum illorum in Leſſum, explicatè proponunt. Et videri item poteſt libellus de eiuſdem Leſſij vita & moribus c. 5. vnde liquet, non alia ex cauſa inferbuiſſe tot motus in Leſſium, quàm quia Cyriacam fatalitatem reſpuebat; nec allatrgebat Banni, & gregalibus, libertatem humanam inextricabiliter implicantibus immiſſione nexuum voluntati inexpedibilium, & (vt Synodus Batauica Dordracena barbarè dixit) *irreſiſtibilium*; ita vt homo quamuis independenter à ſua voluntate contactus; tamen ex quo contactus eſt, non poſſit non præſtare quod fert tactus ille; ſed conſenſum elicere adigatur. Quod eſt ἄῤῥητον Myſterium Cortinæ Banneſianæ; pro quo retinendo ac tutando Cyriaca Phalanſ. vniuerſa, vel ſi libertatis expeditæ periculum adeundum ſit, ad extremum vſque ſpiritum certare fixum habet. Neganti autem Leſſio ac ſimilibus, ſe id poſſe intelligere; inconciliabile enim humano intellectui videri; exſolutum manere, & ad vtramque partem vertibile, ſi aſtrictio ad vnam partem facta diuinitus, nec ab homine impedibilis aut amouibilis inferatur; Repoſuit alto cum ſupercilio Bannes, *ſi non intelligunt, credant*. Hac de cauſa, agentibus & implacabiliter frementibus Banneſij partiariis, Leſſius damnatus eſt: & illa item eius doctrina in capite libri nigro Theta deformata, qua dixerat, *Deum omnibus hominibus ſufficientia ad ſalutem media prouidiſſe*, Conclamatum eſt à Cyriacis in eam Leſſij Doctrinam. Sed Sixtus V. tunc ad Eccleſiæ clauum ſedens, ſanam pronunciauit: & vt à ſe quondam docendo probatam amplexus eſt, vetuitque improbari. Hinc ille Cyriacorum in Leſſium ſtomachus; quem quia in ipſum effundere non potuerunt, iteratis Romanis iudiciis repreſſi, in eius demortui imaginem denique profuderunt. Nam Leſſij imaginem lenibus Typis expreſſam, libello de Leſſij vita præfixam, quod circum appicti eſſent, de more vbiuis recepto, Angeli, tanquam Apotheoſim Leſſij præferentem; abolere omni ſtudio ſategerunt. Sic panthera ferociſſimum animal, implacabili hominis odio æſtuans, cum in perſonam effundere iras prohibetur, oblatam eius imaginem lacerat: antitypa Diaboli (ait S. Baſilius homilia in Lacizis) qui quod in Deum furere nequeat, hominem eius imaginem, rabiendo perſequitur, ac ſi queat, diſcerpit.

Ioannes Ferus Ord. Minorum, ſcriptor & Concionator in Germania Nobilis; à Dominico Soto Cyriaco, tanquam multiplici ſcabie turpis, eſt dehoneſtatus. Sed eum Michaël Medina Ordin. Minorum accuratè purgauit; demonſtransque in eo morboſa

morboſa videbantur, potuiſſe non incommodè ab errore liberari; nec fuiſſe cur viro optimo, & nauo diuini pabuli chironomo, dedecus à quo maximè aberat, per Cyriacos affricaretur.

Ludouicus Molina, Theologus in paucis excellens, apud F. Dominicum Bannem, & reliquos Cyriacos, grauiter offendit, quod nihil moratus Cyriacas traditiones Seniorum, de auxiliis ineluctabiliter mouentibus, (quæ quomodo cum vertibilitate humanæ voluntatis conciliari poſſint, arduum eſt intelligere;) viam excogitaſſet, & expeditam & ſolidam efficacitatis auxiliorum cum iuribus libertatis concordandæ, illuſtrata & ad illud negotium adhibita, diuina ſcientia futurorum ſub conditione; cuius ſcientiæ interuentu, & diuinæ prouidentiæ erga electos infallibilitas ac certitudo; & humanæ libertatis diuinis auxiliis tactæ exſolutio, percommodè aperitur. Itaque Bannes, impar congreſſus Achilli, pro domeſticarum traditionum conſeruatione Molinam adorſus, & tanquam primum conſtanter eatenus receptæ doctrinæ eradicatorem, incuſans; egit omnibus ſtudiis, vt damnaretur. Similiter & omnes trans Pyreneos & Alpes, Cyriaci fecerunt; & omnibus artibus ac dolis annisi ſunt, vt ſcripta Molinæ (aliqua ſaltem ex parte;) notarentur, ſed ſemper fruſtra. Vt enim rectè dixit Syluester Maurolicus l. 5. Oceani Religionum *Ludouici Molinæ eruditus de auxilijs partus, poſitus in fornace examinis Pontificij, & ſæpius igne probatus, deprehenſum eſt aurum omnibus numeris purgatiſſimum.* Iactatæ quidem ſunt Bullæ Clementis VIII. & Pauli V. in Molinæ doctrinam, ex quibuſdam Franciſci Peñnæ Schediis. Sed recens decretum Romanæ Inquiſitionis, approbante Pontifice nuper vulgatum, declarauit nihil vnquam à Pontificibus contra Molinæ doctrinam eſſe conſtitutum, & Bullas quæ prodiiſſe iactabantur, partus fuiſſe malignitatis æmulorũ. Quod verò Molinæ aſſertio de repudiabilitate gratiæ efficacis, inſimulata ab iiſdem æmulis fuerat Semipelagianæ Hæreſeos, deinceps non iactabitur. Nam Innocentius X. ex Sedis Apoſtolicæ Specula, notauit hæreſeos, dicere Semipelagianorum errorem in ea gratiæ efficacis repudiabilitate ſitum fuiſſe: cum potiùs aſſertio eluctabilitatis auxiliorum efficacium, ſit dogma Catholicum, traditum in Concilio Trid. ſeſſ. 6. can. 4. quod Concilium, nemo niſi inſanus, dixerit approbaſſe Semipelagianam doctrinam. Et quamuis excogitatis voluntatiè ſenſibus compoſitis, tentata ſit eluſio illius Canonis, à Cyriacis; æquè ac F. Nolanus per ſenſus ſubuentaneos in ſuo cerebro natos, tentauit illudere Innocentio X. tamẽ Canon Concilij adeò clarus eſt ac planus, vt fruſtra captentur ad eum declinandum offuciæ & ſalebræ. Quod item ſecurus dico de Innocentij decreto, vt benè agnouit Mater Academiarum, damnans ſenſus Chymæricos affictos conſtitutioni Innocentij. Quare vt in Molina ſiſtam, deinceps præcluditur perfugium miſerorum, ſalatium ſibi quærentium à iactata clancularia Molinæ per Pontifices damnatione. Hoc audiant Ianſeniani, & Cyriaci eorum Collactanei, F. Nolanus, F. Reginaldus; & Dux Gregis ipſe caper, F. Ioannes Baptiſta *de Marinis*, qui & ſuos Lutetiæ ad ſtandum pro Ianſenio fortibus literis impulit, & Romæ aggreſſus, Pontificem à damnando Ianſenio auertere, capitulauium ex Palatino lixiuio, retulit, nihilque præterea. Omnes iſtos tangit ea depulſio probri, Ludouico Molinæ hactenus impacti, quia communis eorum crocitatus hucuſque fuit, Molinam eſſe Semipelagianum, quia efficacis gratiæ repudiabilitatem admittit.

Robertus Bellarminus, viuum ſapientiæ ac virtutis ſimulachrum, abſens in Gallia Legati Pontificij Henrici Caëtani aſſecla, per Cyriacos inſimulatus eſt erroris, ob negatam temporalem Pontificis poteſtatem directam ſuper Orbem vniuerſum; & idcirco eius Tomus. 1. relatus eſt in Indicem librorum vetitæ lectionis, vt narrat in eius vita Iacobus Fuligatius. Quanquam mox; defuncto Sixto V. cui Cyriaci impoſuerant, ſacrum Collegium, latum aduersùs Bellarmini lucubrationem decretum abrogauit; & dehoneſtatio hominis erga Eccleſiam beneficientiſſimi, in caput criminatorum retorta eſt. Eidem Bellarmino, F. Dominicus Grauina, negotium faceſſere adorſus, eo quod in opere de gemitu columbæ, ſcripſiſſet fontem vnum lachrymarum, eſſe aliquorum Religioſorum cœtuum laxatam diſciplinam; eo rem deduxit, vt perparum abfuerit, quin vir tantæ in Dei Eccleſia Eminentiæ, tótque eximiis pro fide Catholica lucubrationibus illuſtriſſimus; agente vno Fraterculo, ipſomet Romæ in purpura pridem fulgente annis ac meritis graui, in columna infami, cum impiis, hæreticis, obſcœnis, Atheis, ſcriptoribus proſtraret. Sed Deus innocentiæ tutor ac vindex, ſuſcitauit ſpiritum Franciſci Sfortiæ, Cardinalis *Capiferrei*, qui de tanta indignitate queſtus, nec leuia illi Fraterculo comminatus, ſi libri adeò innoxij proſcriptio euinceretur, effecit, vt abſiſterent timore pœnæ, quos non refrænabat reuerentia iuſtitiæ. Et ſanè Ludouicus Bloſius, qui ſe *Dacrianum* dixit, ſiue *lacrymantem*, ob ſalem ſuæ Religionis infatuatum libello integro, & in præfatione ad Sacellum animæ, conteſtatus eſt, hanc eſſe dignam ſanguineis lachrymis materiam; eodem iure quo Bellarminus (id eſt nullo) fuiſſet dehoneſtandus: vt etiam Trithemius pro libro Penthico, & Ioannes à Boſco pro Threnis ſui Benedictini cœtus, variis locis conuulſi.

Franciſcus Suares, Theologiæ iubar eximium, quo clariùs micabat, vehementiùs Cyriacorum Inuidia flagrauit. Aggreſſi ſunt aliquando eius Tomum ſecundum in tertiam partem, vbi admittit, (ſaltem vt probabile,) Beatam Virginem ſuppeditaſſe omnem concurſum & actiuum & paſſiuum, quem vera mater ad fœtus generationem ſubminiſtrat. Hoc iuxta Cyriacos, in Suareſio reprobum; diſſimularunt in Caietano 3. p qu. 31. artic. 2. & nuper idem diſertè docuit Paulus Zacchia, Medicus Romanus egregiè doctus. Feliciùs ceſſit Cyriacis, tricatio circa abſolutionem moribũdi, qui ſacerdotem ad confitendum expetiit; & doloris peccatorum ſigna externa dedit; ſed ſacerdote ſeriùs adueniente, amittit ſenſuum vſum, ante iudicij abſolutionem. Hunc (vt ſupra attigi;) S. Leo, & Concil. 4. Carthaginenſe, decernunt abſoluendum eſſe à ſacerdote, vbi aduenerit, & ſtatum ægri ab idoneis teſtibus didicerit. Fratres, Pontificem ferè impegerant in foueã, vt contrariam Soti & Cani abſurditatẽ autoritate Sedis Apoſtolicæ firmarent. Sed Deus qui Eccleſiæ ſuæ ſemper adeſt, prouidit, vt Pontificiũ decretũ verbis conciperetur, quibus ſenſus legitimus ſubeſſet, cum perpetua Eccleſiæ praxi probè cohærens. Quem ſenſum Pontificij decreti, Suares per ea tempora Tomum quartum in 3. partem quo de pœnitentia diſputatur, prelo ſubiiciens, egregiè aperuit, dignus ob ſtudium Ciuica corona. At Cyriaci, magnos apud Clementem tunc ſuperſtitem conciuere rumores, aduersùs Suareſium; quod auſus eſſet Pontificis decreto alium ſubiicere ſenſum, quàm erroneum illum quem ipſi ſubiecerant, fulciendæ ſuorum exercitationi; quam poſtmodum Paulus V. Clementi ſuffectus,

ſuffectus, ab Eccleſia exulare voluit, & edito & ex cathedra probato, Rituali Romano, quo doctrina Suareſij iuxta antiquum Eccleſiæ morem eſt comprobata. Vt m rum ſit, poſt Paulum V. non modò Petrum Fay atque Coquetium Cyriacos, doctrinæ illius impugnationi inſtitiſſe, ſed etiam quendam, cauſam Societatis Ieſu, agentem, admiſiſſe, eam Suareſij doctrinam, à Societate Ieſu reiici, nec poſſe admitti: Cum tamen certum ſit, aliud dici non poſſe, quàm quod Suares dixit. Eſto, (quod F. Ludouicus Caſpenſis è Capucinorum familia benè notauit;) Paulus V. ſaluam voluerit totam Suareſij doctrinam, eraſa duntaxat Clementis mentione, vt periculum labendi, in quod Clementem inducere Fratres tentarant, poſteros lateret; tametſi prouidente Deo, & ſuum Vicarium infallibili aſſiſtentia dirigente, verbis quibus Clemens decretum concepit, ſenſus idoneus ſubſtratus eſt, quem Suares aperuit; à Fratrum quidem Intento alienum, veritati tamen, & S. Leonis, ac Veterum Conciliorum ſenſui exquiſitè conformem. Sategiſſe Fratres liquet, vt per Clementem, antiqua decreta ad ſtabilienda domeſtica placita conuellerentur. Hoc premi voluit Paulus V. & è Suareſij libro expungi incolumi eius vniuerſa doctrina; Quod in Clementis potius ac Fratrum dehoneſtamentum ceſſit, vt per ſe liquet. Eidem Suareſio, F. Franciſcus Combefis, inſultat, tanquam oſcitanter, aut etiam mendaciter dixerit, iuxta D. Thomam, & omnes Theologos, veritatem coniugij B. Mariæ cum Ioſepho, ad fidem pertinere. At hoc non ſatis conſultò; (vt alia pleraque,) à Combefiſio factum, affirmare licet; cum Theologi omnes (ipſo conſentire Combefiſio,) agnoſcant, ita ex ſcripturis liquidò haberi. Vbi ergo, pudendum, (vt garrit Combefiſius, Suareſij μορμολυκεῖον? Num quod liquidò ex ſcripturis habetur, dici nequit eſſe de fide?

Ferdinandus Maſcarenhas, vir natalibus, ſapientia, & ſupremi in Luſitania de fide Quæſitoris munere clariſſimus, à Fratribus tanquam reus Maieſtatis Cyriacæ, traductus eſt; ob notatam Cabezudi petulcitatem, & reiectas admantinas præ leterminationes Banneſianas. Itaque non cretà, ſed carbone notatus eſt, eiúſque aureæ de auxiliis diſputationes, vnicum poſt naufragium eruditiſſimarum in 1. 2. lucubrationum tanti ingenij ſpecimen, vbi potentia Fratrum viguit, ſuppreſſum eſt; non tamen cis Alpes, & trans Pyreneos, vbi ranæ Cyriacorum non coaxant.

Martinus Delrio, autor fuit diſquiſitionum magicarũ, operis omnigena literatura refertiſſimi, quod Ioan. Iordanus l. de proba ſtigmatica c. 2. & Petrus Oſtreman l. de ſtigmatiſmo effusè laudant; Dæmones verò in ſagarum conuenticulis (eodem Iordano referente,) proſcindunt. Huic autori, honoris periculum creare ſtuduit F. Thomas Maluenda, in additione *ad cap.* 3 19. editionis primæ, operis de Antichriſto; ſuggerens, Delrium magica impugnare quidem, ea referre tamen; atque adeò docere; proindéque opus illud ſopprimendum eſſe. Sed Delrius in depulſione Apologetica poſterihus pleriſque editionibus præfixa, conteſtatus eſt, ſe abſque noxa retuliſſe, quæcunque magica retulit; iis truncatis quæ eſſe poſſent pro veneno Itaque repulſo Maluenda, Delrius manſit intactus; & vt in ſimili dixit S Hieronymus Epiſtola 8. *liber manſit, homines præterierunt.* Imo ipſa Maluendæ calumnioſa ſuggeſtio è poſtrema editione, cultro Sodalium de ea erubeſcentium, reſecta eſt, incolumi ac integro perſeuerante Delrij opere; aduersùs quod eodem artificioſo prætextu acturum ſe putabat F. Maluenda, quo Inconſulti quidam Hoplothecam Bellarminianam appetiuere; dicentes adduci quidem à Bellarmino argumenta hæreticorum vt refellantur; ſed tamen adduci, & improuidos poſſe eorum lectione, irretiri. Qua ſecuti, æquè exſcinderentur ſcriptiones S. Auguſtini contra Fauſtum, Creſconium, Petilianum, ac Iulianum; itémque ſcriptio S. Cyrilli contra Apoſtatam; quia omnibus his ſcriptionibus, lucubratio hæretica vel pagana inſeritur, ſubiecta confutatione.

Philibertus Marchinus, ſcripſit opus luculentum cui titulum fecit *bellum diuinum*, in quo omnes quæſtiones quæ circa peſtem à Theologo agitari poſſunt, & quicquid ad praxes curationis, illius diuinæ in homines plagæ, adhibendas pertinent, excutitur valdè accuratè & ſolidè. Idem ſcripſit de Sacramento Ordinis, pleniùs quàm vllus antè ipſum. Verùm Cyriacos irritauit Marchinus, quia voluit approbare doctrinam Theophili Raynaudi (de quo poſtea,) de martyrio eorum qui ex charitate inſeruiunt ægris, & in eo miniſterio mortem obeunt; quam doctrinam Cyriaci propter Raynaudum, qui eam (vt ipſi volunt,) innexit, exoſam cum ipſo habent. Non potuit Marchinus vllis per Cyriacos admotis machinis ab eo ſenſu diuelli. Itaque primùm liber ille *de bello diuino*, curantibus Cyriacis proſcriptus eſt, & carbone notatus; cum tamen omnium Doctorum Iudicio, ſit liber bonus, & in ſuo genere optimus, grata doctrinæ varietate paſcens lectorem, & in tempore neceſſitatis peropportunus. Sed hanc neceſſitatem non multum attendunt Cyriaci; nec volunt librum ſibi eſſe vſui in illo tempore. Nam proximè ſuperior bu annis, graſſante in tot Prouinciis peſtilentia, multi paſſim audiri ſunt FF. Minores, Capucini præſertim ac Recollecti, in eo pio officio defuncti; multi item Ieſuitæ, & aliquorum aliorum Ordinum: Cyriacorum vix vlli. Itaque non eſt mirum ſi librum tempore peſtis neceſſarium nauis Dei adminiſtris, non curarunt retineri. Deinde ad cumulum vindictæ, librum quoque Marchini *de ordine*, voluerunt proſcribi; tantùm quia autor ſecutus eſt vnam ſententiam circa extremam Vnctionem, cuius praxis approbatur in publico Rituali Archiepiſcopatus Merchlinienſis; & in rituali Epiſcopatus Ruremundenſis, ac in Geneuenſi per hominem Dei Franciſcum de Sales, concinnato; & à duabus Belgij vniuerſitatibus, Louanienſi ac Duacenſi, admittitur vt legitima. Sed illæ Academiæ quamuis refertæ viris Doctiſſimis, neſcierunt, Cyriacos eam ſententiam in Marchino reprobaturos, propter quadrigas Aminadab. Iacobus Marchantius in Candelabro myſtico tract. 5. lect. 3. refert Nuncium Apoſtolicum ſcripto publico idem approbaſſe. Et ipſe cum Heſſelio & Molano, eidem aſſertioni ſubſcribit. Ei autem nemo obſtrepit, quia non intereſt Cyriacorum.

Aloyſius Nouarinus Clericus Regularis, à Fratribus appetitus eſt pro vno verbulo, cui optimus ſenſus ſubiici poterat. Sed F Baptiſta Marinus incentor rumoris, ad omnia obſurduit. Itaque vir bonus, & Eccleſiaſticæ Bibliothecæ nauus locupletator, cum impiis, & ſceleratis ſcriptoribus reputatus eſt, nec aliquid ad eum turbini marino ſubducendum valuere, tam multæ ſcriptiones ab eo emiſſæ, Catholicè ſemper ac piè. Nimirum qui in *Vmbra* ſua *Virginea*, Conceptionem Deiparæ immaculatam, & à peccato originis, ac etiam à peccati debito immunem aſtruxerat ſtudioſiſſimè, non poterat aliud à Fratribus expectare, quàm eam reactionem, quæ ſola

ad manum eſt Fratribus Cyriacis, cum aliqua ex parte vrgentur. Quia enim non valent argumentis in ſe intortis obſiſtere, & legitimè reſpondere; in illudmet, vel in aliquod aliud infeſti autoris opus, vertunt iras; & proſcriptionem operis, autori pro excruciatione reponunt. At tu optime Nouarine, (nam quaſi viuentem alloquor,) Matri ſanctiſſimæ in Conceptionis cauſa fauerasʼ;ſeriùs itaque aut ocyùs, ſentire debuiſti auerſos ictus Cyriacorum, quales Ioabi in Amaſan. Quare occino tibi illud Poëticum.

Sus dederat pœnas; exemplo territus huius,
Palmite debueras, abſtinuiſſe caper.

Vincentio Carrafæ, idem meritò occinuerim; quem ſub perſona *Ludouici Syderei* latentem, propugnatra ſtrenuè Conceptio immaculata, F. Baptiſtæ Marini furori obiecit, propter nugas obiectionum; verè nugas, ſed malignitatis refertas atque veneni. Nempè manebat alta mente repoſtum, fœdus Vincentij, cum Ioanne de Neapoli initum, pro tuenda Conceptione immaculata, contra clancularias piæ ſententiæ ſuffoſſiones, per illum crine rubrum. Qui etiam dolorem ſuum de damnato Ianſenio, & alis prædeterminationis reciſis, lenire voluit, ea apicis Ieſuitarum (vt ille vocabat,) deiectione. Sed quas dixi nugas, viri optimi criminationi prætextas? Audiant Cenſores Marino lenocinati, & erubeſcant. Audiant quos hæc malignitas non attigit, & de ea ſuccenſeant. Nugas ergo dixi, damnare Ludouicum Sydereum, quia dixit, B. Virginem in templo cibatam eſſe cæleſti nectare per Angelos. II. quia gratiam Deiparæ, iam à primo vitæ eius momento, dixit fuiſſe ſuperiorem gratia purarum quarumuis creaturarum. 3. quia citauit S. Bernardinum Virgini tribuentem nomen *Dea*. Non dicam, O Cenſorum ſupinitas! ô Cauillationes argutatorum? Sed dicam, ô cæca malitia Cyriacorum, talia vocantium in inuidiam in viro optimo, quæ alibi innoxia habent, neque ſugillant, imo adſcriptione ſua firmant.

Igitur quod primum culpatur, ridiculè in hoc tantùm ſcriptore culpatur. An enim adeò ignorantes ſunt Romani Cyriaci, & quos ſubornant Cenſores, vt neſciant, eam aſſertionem eſſe grauiſſimorum Patrum, & ſcriptorum recentiorum plurimorum, queis nemo idcirco obſtrepuit? Ita ſanè S. Germanus orat. de Virg. præſent. Andreas Creten. orat. de dormit. Deiparæ. Georgius Nicom. orat. de oblat. Virg. (ad quam orationem Combefiſius Dominicanus ait omnes alios conſentire.) Cedrenus in compendio hiſtor. Iſidorus Theſſalon. orat. de præſent. S. Bonauentura in Meditationibus vitæ Chriſti cap. 3. Ex nuperis, idem habent Ioannes Matia Zamorus l. 3. de eminentiſſi. Deiparæ perfect. c. 6. à num. 5. Caſtro in hiſtor. Deiparæ c. 3. Lancilotus in viticula Mariana Pampino 6. Nouatus de eminentia B. M. Virginis tomo 1. c. 5. Colueneriùs in Kalendario B. Virginis ad 21. Nouemb. num. 9. Benzonius in Pſalm. 86. c. 22. & c. 40. tradit. 9. Caniſius l. 1. de Deipara cap. 13. Hippolytus Maraccius ad orat. 1. & 2. S. Germani de præſent. Georgius Schrotelius ad eum titulum Litaniarum, *Ianua Cæli* Morales l. 1. in Matth. tract. 19. num. 20. Et videtur annuere Suares Tomo 2. 3. p. d. 7. *initio*. Pictedi poſſe, ait Vaſques 3. p. d. 121. num. 126. Si damnandus propterea fuit Lud. Sydereus quia hoc dixit, æquè damnandi erant omnes iſti. Vel ergo F. Caput cucurbitæ, eiúſque incentor F. Ioannes Baptiſta de Marinis, autores damnationis Syderei, ſciebant tot & tantos viros eadem dixiſſe, vel neſciebant. Si neſciebant, valdè ignorantes ſunt. Si ſciebant, qua fronte potuerunt illud damnare in hoc vno, quod in tot aliis diſſimulant?

Quod ſecundò culpabatur, purum revera eſt, & traditum ab omnino multis, qui ita acceperunt illud Pſal. 86. ad Deiparam aptatum *fundamenta eius in montibus ſanctis*. Sic Benzonius Epiſcopus Lauretanus in opere Romæ cuſo & approbato, exponens illum Pſalmum; Iacobus Marchantius lib. 2. Horti Paſtorum. 4. lect. 3. Spinellus in opere de Throno Dei c. 4. à num. 3. adducens alios. Nec non Suares t. 2. 3. p. d. 4. ſect. 1. & ferè recentiores. Et quamuis nemo id explicatè dixiſſet, quis tamen niſi hoſtis conceptionis immaculatæ, poteſt inficiari, eam aſſertionem eſſe piam atque probabilem, cum abyſſus gratiæ & immenſitas, quam Patres & DD. abſque temporis limitatione, atque adeò ab initio, agnoſcunt in Deipara, (nominarimque Damaſcenus orat. 2. de aſſumpr. & orat. 1 de natiuit. Anſelmus de excellentia B. V. c. 8. Epiphanius orat. de Deipara, Bonauentura in ſpeculo Virginis lect. 5.) eam aſſertionem ſatis inſinuent? Denique quiſquis hoc decus B. Virginis reprobare volet, monſtret, hoc decus excedere dignitatem Matris Dei. At hoc nunquam monſtrabit. Igitur damnatio vana fuit atque malignè curata.

Culpabatur 3. quod Sydereus allegaſſet S. Bernardinum, dantem Deiparæ nomen *Dea*. At ſi is qui allegauit in eam rem S. Bernardinum, noxius eſt, multo magis noxius fuerit ipſe S. Bernardinus; qui proinde damnari primo loco debuit. Deinde Romæ, approbante P. Vincentio Candido M. S. P. cuſus eſt eodem tempore, P. Hyppoliti Maraccij ex Congregatione Matris Dei, commentarius ad orationes Iſidori Theſſalonicenſis, in quo circa eam quæ eſt de Præſentat. B. V. num. 8. per decem integras paginas, refellitur Theophilus Raymandus, quia in nomenclatore Mariano dixerat, B. Virginem non eſſe vocandam *Deam*, & pro appellatione *Dea* tributa B. Virgini allegantur à commentatore illo Albertus Magnus, & S. Antoninus, ac Nicolaus Richardius, omnes Ordinis Prædicat. Prætereaque Nazianzenus (veriùs Appollinaris) in Tragædia *Chriſtus patiens*. S. Bonauentura, S. Bernardinus, Ioannes Mauburnus, Ludouicus Bloſius, Petrus Caniſius. Ioannes Carthagena, Ioannes Baptiſta Nouatus, & præter alios multos Iuſtinus Michouienſis, qui non obiter, ſed plenè id confirmat. Nemini iſtorum mota eſt lis ob hanc cauſam. In ſolo Ludouico Sydereo, hoc fuit damnandum. An quia Generalis fuit, Ordinis in quem linet gens Cyriaca? An quia Sydereus, fœdus iniit pro conceptione immaculata, cum Ioanne de Neapoli? Explicet ſe F. Caput Cucurbitæ, & eius in Sydereum flaturarius F. Baptiſta de Marinis.

Ioannes Rho, Chriſtianæ facundiæ & omnigenæ literaturæ vbertate laudatiſſimus, Societatem Ieſu Matrem ſuam, & parentem Ignatium, à Conſtantini Caëtani Semineſani Scriptoris, & ab ipſo ſuo Ordine eo in opere, decreto publico exaurorati; necnon à Caſtaldi morſibus duplici lucubratione vindicarat. F. Ioannes Baptiſta de Marinis, qui tunc Marinus erat, & totam Congregationis Indicis agebat, qui erat in ære Auguſtini de Bellis, bipedum omnium artificioſiſſimi, & Caſtaldo coniunctiſſimi, vt Ioannes Rho de Caſtaldo impugnato pœnas daret, opus contra Caſtaldum dimiſit intactum; opus autem eiuſdem Rho, contra Caëtanum curauit damnandum, vt ſaltem eo indirecto modo, Caſtaldus dolorem ſuum leniret, aduerſario dehoneſtato. Micat ſanè

hac

hac in re artificium Fratrum. Nam libet Ioannis Rho contra Caëtanum, & ſimul cum libro Caëtani per Ioannem impugnato, ſuppreſſus eſt, agente Marino per Bellum ſtimulato. Quanquam vt Caëtani famæ vtcumque conſuli videretur, actum cum eo eſt perinde atque cum Morione. Programma enim damnationis, præferebat, Caëtanum illud opus non agnoſcere ſuum; quod tamen ipſe tunc ſuperſtes conſtanter aſſerebat. Ioannes verò Rho qui directè impetebatur in Caſtaldi & Belli gratiam, non eſt ea laruata galea munitus. De opere autem Ioannis Rho contra Caſtaldum altum ſilentium fuit. (En hîc Marinianæ & Bellianæ artis inſignem Stropham:) quia ſi libet Ioannis Rho aduersùs Caſtaldum fuiſſet proſcriptus, cum non alia prætexi poſſet damnandi cauſa, quàm boni pacis, & retinendæ charitatis, oportuiſſet & Caſtaldi & Ioannis Rho libros cadere atque proſcribi, ſicque Caſtaldus non abiiſſet indemnis, nec Rho ſolus excepiſſet recruciationem, vt ferebant Marini ac Belli pacta conuenta. Quare plectendo aliqua ratione Ioanni Rho, ſine Caſtaldi dehoneſtatione, laruа charitatis inter Rho & Caëtanum retinendæ prætenta eſt; de Caſtaldi autem & Ioannis Rho conflictu, quaſi nihil ab eo incommodaretur charitati, altum ſilentium fuit; iuxta veteratorias Marini & Belli agitationes. *Nihil occultum quod non reueletur, neque abſconditum quod non ſciatur.*

Ioannes Euſebius Nerembergius, vir eſt doctiſſimus, & ingenij amœniſſimi, ac copioſa literaria ſœtura prænobilis. Itaque non potuit vngues harpyiarum effugere, pro ſorte omnium qui extra ordinem Cyriacorum micant in literis. Inter multa & inſignia volumina quæ eximius hic autor emiſit, numeratur opus Hiſpanicum *de vita S. Ignatij de Loyola.* In eo opere, narratur inſigne miraculum, patratum in ſacerdote, qui Manreſæ, dum viueret, ſenſui Cyriacorum de maculata Deiparæ conceptione inhæſerat. Vitâ verò functus, cum in templo per tempus ſacrorum mortualium iaceret in feretro, ſubitò exſurrexit, affirmans iuſſum ſe eſſe ad vitam regredi, vt falſam ſuam ſententiam de maculata Deiparæ conceptione retractaret. Id quod fecit ſignificantiſſimè, & magno in illud myſterium affectu. Ea narratio, quo tempore S. Ignatius Manreſam appulit, viuebat in omnium memoria, & in parietibus templi Manreſani picta proſtabat, hodieque proſtat. Et quamuis Fratres Cyriaci, omni cura in obliterationem illius picturæ incubuerunt; tamen profecerunt hilum; quia Inquiſitio Barchinonenſis ſemel atque iterum re accuratè diſcuſſa, ſtetit pro miraculi & narrationis veritate. Quod hæc in eo quem dixi Euſebij libro referrentur, incurrit in odium Fratrum, apud quos nihil inultum remanebit; ſiue ordo ipſe in ſuis ſententiis, ſiue quæpiam ordinis perſona violata videantur. Videntes ergo fruſtra à ſe quæſitam miraculi obliterationem, librum Euſebij, aliunde quæſito colore, proſcribendum curarunt; præſtantes in Euſebij libro, quod in parietibus Manreſanis præſtare fruſtra tentarant. Sic obeuntur à Cyriacis munia publica; ſic iuſtitiæ ac Eccleſiæ ſeruiunt.

Baptiſtam Pozam, (velint nolint Cyriaci,) virum ingenio ac doctrina præcellentem, Fratres ſupra Lutherum & Caluinum, & ſi quod eſt aliud ominoſum nomen, infamarunt, ac proſciderunt. Ad eius vel ſimplicem appellationem cohorreſcunt, nec aliter de eo quàm de aliquo impietatis carcinomate, loquuntur; ſi quando adiguntur memores eſſe nominis eius per labia ſua. Sententias aiunt, ex eius ineunde prodiiſſe, *intolerabiles, erroneas, hæreticas, impias, ſacrilego ſordibus, propè athéiſmis infames.* Ipſe quidem Poza, triplici forti Apologia, doctrinam ſuam ſtabiliuit, monſtrauitque nihil abs ſe dictum, quod non dixiſſet ante ipſum Cyriacus quiſpiam; & ſigna cum fide, libros & capita. At Fratres velut aſpides ſurdæ obturant & continent aures ſuas. Et ſodalibus quidem ſimilia prælocutis parcunt; nec ob eaſdem ſententias, negotium faceſſunt: Miſelli autem Archemori, Elucidarium adeo altè infoſſum volunt, vt emergat nunquam, nec niſi per antiphraſim luceat. Quærenti tantarum irarum cauſas, illa monſtrata eſt primaria & valentiſſima; quod poſtremi tractatus Elucidarij, toti ſint in detegendis ac publico exhibendis, ſcriptorum Diui Thomæ adulterationibus atque falſationibus per Cyriacos. Hoc eſt POZÆ peccatum, ſcriptum in vngue adamantino: peccatum in Spiritum ſanctum, quod à Fratribus non remittetur in hoc ſæculo, neſcio an in futuro. Vſque adeò flagrant in illum odiis, vt Frater Nicolaus Rodulfius, in cuius ſenile caput, quæ iunior negotiatus, erat, retorta diuinitus ſunt, ne librum quidem Balthazaris Villelæ, de bona ad mortem comparatione, ferri voluerit; Tantum quia qua pollebat odora vi, ſibi viſus eſt ex libelli eruditione, ac pietate deprehendere, eum ex Pozæ officina prodiiſſe. Itaque nomen Pozæ, Fratribus, per omnia ſæcula conſequentia erit abominationi, & ipſis vrgentibus apud vulgus computreſcet, quia dixit, Cyriacos falſaſſe, adulteraſſe, interpolaſſe, libros Sancti Thomæ; præſertim quoad immaculatam Deiparæ conceptionem, vocando quæ non erant, tanquam ea quæ erant. Sed Deus iudex iuſta omnia in tempore reteget, cùm iuſtitias iudicabit; & quidquid latet, apparebit.

Secundùm Baptiſtam Pozam, vix fuit in quem Cyriaci vehementiùs exarſerint, quam in Theophilum Raynaudum. Irarum cauſa, ducta eſt ex Petro Paulo de Bellis, Ordinis Prædicatorum Apoſtata. Is Geneuæ degens, rogatus eſt ſententiam, de affinitate doctrinæ Bannis cum doctrina Caluini, quoad libertatem, & efficacitatem gratiæ; vt quando ipſe in Caluini tunc Caſtris merebat, priùs autem Banneſij Aſſecla fuerat, nitidè ac ſyncerè renunciaret; eſſétne inter Bannem & Caluinum quoad ea capita, doctrinæ Germanitas: de quo inter Catholicum & hæreticum, lis Lugduni mota fuerat, eius arbitratu ex compromiſſo decidenda. Reſpondit transfuga, belliſſimè Banneſio & Caluino in punctis propoſitis conuenire. Syngrapha adſcriptione eius firmata, ſupereſt apud doctum Theologum Auguſtinianum, qui Apoſtatam ſcripto repulit. Eius lucubratio, Theophilo Raynaudo qui affuerat concertantibus, attributa eſt, à quodam pileo tenus Doctore Cyriaco, cui nomen *Portier.* Is de re tota, Nicolaum Rodulfium, Lutetia tunc redeuntem, cum Lugduno tranſiter, admonuit; libellum obtulit, & ſuas de autore eius Theophilo, imaginationes obtruſit. Reſpondit Rodulfus, carò conſtitutam Theophilo eam operam. Nec mora. Vix Romam redierat Rodulfus, cum omnes Theophili libros ad eam diem vulgatos, per totidem Fratres Hypercriticos excuti diligentiſſimè mandat. Sed poſt ſcrutationem in lucernis; nihil repertum eſt cui inædificari vindicta poſſet. Verùm non ita multo poſt, apparuit liber Theophili *de martyrio per peſtem*, in quem confeſtim Nicolai Richardij Monſtri, feroces baubatus; inſonuerunt adeò altè, vt ex ipſa Gallia exaudirentur. Itaque decretorium

libri interdictum, priuſquàm in publicum efferretur, potentibus intercessionibus Sereniſſimorum Principum, & Cardinalis Ducis Richelæi, per Excellentiſſimum Ducem Crequium oratorem Regium extra ordinem ad præſtandam Pontifici obedientiam ſubmiſſum, publicatione eſt retardatum. Et ad fortia Oratoris Regij, ac Sabaudiani, poſtulata; Vrbanus VIII. librum accuratè recognoſci præcepit; ad id adhibitis, Eminentiſſimo Cardinali Oregio, & Reuerendiſſimo Franciſco à Potentia, necnon Illuſtriſſimo Boccabella Sancti Officij Aſſeſſore. Ab his integerrimis & doctiſſimis Cenſoribus liber recognitus eſt, & vſquequaque labis purus pronunciatus; ita vt ſuo & adiunctorum nomine, Eminentiſſimus Oregius confirmarit Pontifici, *ex eo libro, ne ſyllabam quidem tolli poſſe.* Superſunt Romæ, qui id ex ipſius Cardinalis ore acceperunt. Succenſuit Pontifex prioribus Cenſoribus, quod librum innoxium vocaſſent in diſcrimen; & deinceps omnia pacata eſſe, nec vllam ampliùs mentionem ſtringendæ in eum librum cenſuræ fieri, mandauit; de quo teſtis omni exceptione maior, teſtimonium locuples tulit. At F. Baptiſta Marinus, penes quem erat primum illud decretum, quod aiebam non fuiſſe euulgatum; ſiluit quidem ſecundùm mandatum, dum ſuperſtites fuere, Vrbanus Pontifex, Card. Oregius, Apotentia Antiſtes, & Boccabella Aſſeſſor. Iis verò ad patres ſuos appoſitis, non deſtitit exſufflare carbones, donec flamma erumperet; Vulpino aſtu proferens decretum antiquatum; tacita antiquatione, & antiquarionis ratione. Itaque poſt fluxum annorum ſexdecim à primo turbine, recruduit tempeſtas, per ſubitam & prorſus inopinam euulgationem primi decreti; quod priùs publice pependit, quàm de eo quicquam audiretur. Reclamatum eſt apud eos quos F. Marinus implanauerat. Obiectum Vrbani mandatum; & teſtimonium de eo lato prolatum. Sed reſponſum datum eſt, eſſe Apocryphum, & de quo minùs conſtaret. Cum verò non ita multo poſt, aduenïſſent literæ Eminentiſſimi Franciſci Card. Barberini atteſtantes veritati, vnde mens indubia Vrbani, conſtare poterat, reſponſum eſt, eſſe literas priuatas, quæ non ſufficerent ad faciendam certam fidem. Nihil affingo. Illuſtriſſimus Holſtenius compertiſſimam habet omnium quæ refero veritatem. Delata ad Sanctiſſimum Innocentium X. querela, dati ſunt Cenſores noui; ſed in quorum labiis gladius fuit; ita vt cum Pontifex mandaſſet librum recognoſci, iuſſi ſint diuerticula quærere, iubente eo qui honoris ſui intereſſe contendebat, rem iudicatam (etiamſi per errorem ac obreptionem) ſtare inconcuſſam. Et dixit quidem, ſi res non eſſet facta, non fieret; quando quidem verò facta eſt, & agitur honor Iudicum priorum, habeat libri Autor patientiam. Quare extorqueri nunquam potuit, vt Cenſores ſenſum ſuum aperite ſinerentur, vno dempto Reuerendiſſimo Hilarione Rancato; qui intrepidè ſemper profeſſus eſt, in librum *de martyrio per peſtem*, nullam poſſe intorqueri cenſuram; cum doctina in eo contenta, eſſet ſaltem probabilis, atque adeò extra aleam damnationis. Inſtaurato rurſus iudicio, Pontifex, homini qui maximè libro & autori fauturus putabatur, (certè debuerat;) rem totam commiſit. Sed is rationibus ſuis ac ſpebus conſultum volens, veritatem cognitam, & ſæpè priuatim comprobatam, in iniuſtitia detinuit; ne incurreret in eum qui ſua iudicia irretracta volebat; ſicque vno calculo candido, ſuæ ſubuectionis vlterioris executionem minueret. Res artificio Fratrum, ſic geſta eſt in vrbe. Sed vniuerſæ Europæ aliter viſum. Nam Theologi inſignes vltra ducentos, ex Luſitania, Hiſpania, Gallia, Belgio, Germania, Polonia, Lithuania, Italia; Antiſtites item lectiſſimi non pauci; & Academiæ celebres duodecim, aſt palatione ſua firmauere veritatem; nequicquam emotis eam ob rem feris fluctibus Marinis, deſpumantibus confuſiones ſuas; & detritum priorum Iudicum honorem cauſantibus. Sed vera ratio ducenda fuit ex genio Mariniano, quem vir grauiſſimus eius benè gnarus, ſic Italicè exprimebat. *Fa ſempre gli ſui paſſichi: puoi non vole, che ſe gli contradica.*

A quo tempore libellus de Bannis & Caluini conſenſione, Theophilo Raynaudo a Cyriacis adſcriptus, lucem vidit, Fratres in eum tantis exarſere odiis, vt ſcriptiones eius nullibi in Italia nanciſci ſecurum portum potuerint. Sufficit ad prædamnationem, nomen *Theophili* fronte præferre. Nicolaus Richardius, Monſtrum, ore triſauci, immani rictu quidquid Romam appellabat, vaſtis molaribus manſum glutiebat; nec remonebat vnquam; ſpecie probandi aliquídne fermenti libris inſperſum lateret. Omnia exemplaria harpagabat, nec vnquam poſtea comparebant. (Quod nuperrimè renouauit inquiſitor Bononienſis Cyriacus, cum Bononiam appuliſſent, ſex exemplaria Opellæ Theophili *de non abroganda Religioſis Sacerdotibus Patrum appellatione.* Quæ omnia clepſit Cyriacus, nec vnquam reddere voluit; quaſi Summus Pontifex det adminiſtris ſuis, facultatem furandi.) Vigente ea Monſtroſa harpagatione librorum, Bibliopolæ à Theophili libris, eam ob rem auertebantur. Dixiſſes Agrippam eſſe, futuræ Theurgiæ propolam; aut ſi quod aliud horridius & abominabilius Erebi excrementum proferri poteſt. Ad omnem occurſum libri ab eo exarati (& ſunt planè multi:) illud inſonabat, *Crucifigatur, Crucifigatur.* Opponentibus autem, *quid enim mali fecit?* Reponebatur *reus eſt mortis; ſi non eſſet hic male factor non tradidiſſemus eum.* Fruſtra allegatum eſt, ſcriptorem eſſe vniuerſa Europa clarum, & ab ipſo Summo Pontifice non vulgari elogio ornatum, qui benè cauſam Pontificum egiſſet, ſentes Theologicos amœnaſſet, pietatem cum eruditione nexuiſſet; fruſtra omnis huiuſmodi Vmbo pro eo. In Sanctum Dominicum, cui manus ſunt prælongæ, (aiebat vnus eorum, in conuiuio Diui Petri Martyris pariter potantium;) veniendum ſibi fore, recogitare debuit, cum loca Banneſij, & Caluini committebat, tanta accuratione, vt de vtriuſque conſenſione liquidò conſtaret, vt aliud prætendere videretur, & aduersùs eam conſenſionem poſtea diſputaret. Tam probroſæ conſenſionis, vel meminiſſe piaculare eſt. Nec id nouum, eius furfuris hominibus; Nam etiam Leo Sanctius cum Albertum Magnum magiæ inſimulatum propugnaret, reiectus inexorabiliter eſt; quia retulerat, quæ in illum intorta erant, mox depulſurus. Quo calumnioſo agendi modo, in diſcrimen veniet S. Thomas: qui confirmaturus Dei exiſtentiam, primùm propoſuit Atheorum argumenta, illicò ea diſiecturus.

Ne ſit graue S. Eccleſiæ Principibus, ſuggeſtionem poſtremiſſimi hominum, audite. Nam etiam Moyſes populi Dei Princeps, Iethro hominem infidelem ſalubria monentem, non eſt, aſpernatus. Fodicat mihi pectus, & lancinat animum, agendi ratio quæ in propoſitis exemplis micat. *Homines magni virtute, & prudentia ſua præditi, nunciantes in Prophetis dignitatem Prophetarum, & imperantes*

in

in præſenti populo, & virtute prudentiæ populis ſanctiſſima verba, (Periphraſis eſt à Siracide adhibita, exprimendis magnis viris, optimè de Republica meritis, qui Dei negotia ſtrenuè geſſerint,) non rarò per ſubreptionem, plerunque per calumniam traducti, in programmate infami pependere, & cum ſceleratis reputati ſunt, admiſti interdum Atheis, Magis, Hæreticis. Alios verbulum auceps, & cui bona ſubjici notio haud ægrè potuiſſet, inuidia liuoréue æmulorum apud fratres potentium, inauditos dehoneſtauit. Nam ipſos quidem fratres, qui vel linea, & quantumuis obiter tetigerit, ſine remiſſione conteretur, & infamis tota cantabitur vrbe, imo toto Orbe, quàm latè patet. Quoſdam, (ita demus,) leuicula calami exercitatio, cui mederi nullo negotio fas fuiſſet, autoribus paternè monitis, ſummum ius quod ſumma iniuria eſt, inhonoros fecit. Vbi charitas? vbi æquitas? vbi laborum pro Eccleſia exantlatorum condigna penſatio? Quid Cyriacorum negotia, & priuatæ offenſiones, ad Eccleſiam, vt vltio de eis ſumenda ſit, per concreditam ab Eccleſia authoritatem? Ex vltimo exemplo adducto, Iudicium feratur. Indicata, vel tacta, (non enim aſſerta,) à prætenſo libelli autore Theophilo Raynaudo, Caluini & Bannis, quoad libertatem expeditam, & gratiam conſenſio, tota origo fuit procellarum, quæ in eum ſcriptorem detonuerunt. Ea tamen indicatio, adeò non fuit damnabilis, vt conſenſionem illam poſtmodùm à Ianſenio explicatè traditam, amplexati lubentiſſimè ſint Cyriacorum plerique; & pro remoranda, vel etiam prorſus impedienda, Caluini illius infulati, (ſic nominant Galli ac Belgæ Catholici,) iuſtiſſima per ſedem Apoſtolicam damnatione, omnem lapidem mouerint, conſtante F. Thoma Turco, tuendum ſtrenuè eſſe ſuburbium, ne vrbs ad deditionem cogatur; id eſt ſtandum Cyriacis eſſe pro Ianſenio, ne prædeterminatio peſſum eat, aliáque Banneſiana placita concidant. Quin etiam poſt damnatum hæreſeos propoſitionum Ianſenianarum quinarium, non defuerunt in ipſa vrbe Roma, & alibi cis ac trans Alpes, Cyriaci; qui eidem maledicto quinario accurrerint patroni, & per ſenſus epicoënos, ridicule, (ne inſanè dicam,) affictos, Pontificiæ definitioni illuſerint. Et nominatim illud Caluino-Ianſenianum effatum, de libertate incolumi cum neceſſitate, ſola coactione excluſa; Cyriaci Pariſienſes, propoſitis publicè concluſionibus, illæſum eſſe dixerunt, neque vnquam ab Innocentio X. damnatum. Et tamen indicaſſe anterius, eam aſſertionem Banni & Caluino fuiſſe communem, capitale fuit; & prætenſi autoris, de Eccleſia bene meriti, iugulatione piandum. Obſecro, tantine ſunt apud Eccleſiam, domeſticæ Cyriacis opiniones, vt quiſquis eas vel extremo digito attigerit, ludibrium ventis ac Marinis fluctibus, ex neceſſitate debeat? Hoc S. Eccleſiæ Principibus humillimè ſuggeſtum, volui, in clauſula recenſionis illuſtrium ſcriptorum, atribus Cyriacis, peſſimè habitorum; quod ſi benignè audiatur, adſcribere licebit *Bonum factum.* Sin ſecus, Deus Iudicum Iudex, cum acceperit tempus, Iuſtitias iudicabit.

DIATRIBA IX.

Cur ſpecialiter ſcriptores Societatis Ieſu, à cenſura immunes eſſe per Cyriacos prohibeantur.

NIhil à Ieſuitis expecto; vt tamen iuſtitiæ ac veritati ſit locus, iuuat vnum aliquid in hac cauſa ad eos attinens non præterire. Eſt enim huiuſmodi, vt pleroſque nec abs re, admiratione defigat. Hugo Cauellus Armacanus Archiepiſcopus cap. 5. vitæ Ioannis Dunſij, denominati *Scoti*, ingenuè ſcripſit, Romæ Minores & Ieſuitas, ſub Tyrannide Cyriacorum gemere. Videmus tamen iam à multis annis, vix Minores Indicem librorum vetitæ lectionis augere; ſed tyrannis illa Minorum, ferè tricis Cyriacorum circa facultatem edendi, exhibendam ad prelo ſubjicienda opera continetur. Sæpè enim eum idcirco adeuntur, pilum in ouo, & in ſtupa nodum quærunt. Nec tamen tricæ illæ ſunt adeò frequentes circa *Minores*; quia pridem cautum eſt à Pontificibus, vt cum aliquod punctum controuerſum, Scoti Autoritate fulciretur, Cyriaci eo indiſcuſſo, Minoribus ſuam doctrinam permitterent. At Ieſuitarum (quia nullum huiuſmodi frænum eſt, quod Fratres coërceat;) pleraſque editiones, truncant, elidunt, impoſiti ſuper capita eorum Cyriaci: nec tantùm ad edenda opera, ſed etiam quoad edita volumina, liberè graſſatur in Ieſuitas licentia Cyriacorum; quorum velint, nolint, iugum ſubibunt, aiebat de Ieſuitis Gregorius Donatus. Obſeruatum ergo iampridem eſt, quoties aliquando, aut etiam ſæpiùs in anno, proſtant in programmate infami ſcriptores reprobi, Athei, Magici, Hæretici, obſcœni, ſemper inter eos pendere aliquem è ſcriptoribus Societatis Ieſu. Ex aliorum ordinum ſcriptoribus, non niſi infrequentiſſimè aliqui proſcribuntur: Dominicani nunquam. Niſi verò aliquis è Ieſuitis comœdiam compleret, non videretur drama omni ex parte perfectum, aiebat grauis I. C. Romanus, cum in programmata recens affixum incidiſſet, & inſcriptum in eo Ieſuitam deprehendiſſet. Quæritur vnde hæc ſollicitudo Cyriacorum, tanta cura ſatagentium, vt ſemper aliquis ſcriptor Societatis Ieſu, in eum Catalogum intrudatur. Nam hoc moretum Cyriaci Ieſuitis interunt, vel ſoli, vel præcipui, vt eſt compertiſſimum. Ratio vel ſe tenet ex parte Ieſuitarum, vel ex parte Cyriacorum.

Excutiendo primum caput, videtur manifeſtum, cauſam talis tractationis, non poſſe referri in demerita corporis Ieſuitarum, in Eccleſiam Catholicam. Nam orbis vniuerſus clamat, nec Pontifices ipſi diffitentur, magna extare illius ordinis merita, in Eccleſiam, & Catholicam fidem. Et vt mundus vniuerſus ſileret, nec Pontifices id agnoſcerent; ſtarent pro Societate Ieſu exornanda, meritiſque cumulanda, euentus ſecundi in plantanda fide, & excolendis noualibus apud Indos Eoos, atque Occiduos, apud Braſilos, apud Æthiopas, apud Afros, apud Canadenſes, apud Huronos, vlterioréſque eis Iloquenſes immanitatis propè ferinæ, & apud alias plagas ab orbe noſtro ſemotiſſimas. Nec minùs laborat idem ordo in Catholiciſmo fulciendo ac inſtaurando, apud Anglos, Scotos, Hyhernos, Hollandos, Germanos, Danos, Dacos, Polonos, Gallos, Græcos, alióſque; apud quos, vel lolium

ſolum,

ſolum, vel immixtum tritico infœliciter ſobòleſcit. In fidei autem calore inter Catholicos fouendo, & promouenda pietate, quàm impigrè, & infatigabiliter laborent Ieſuitæ, etiam qui quærentes quæ ſua ſunt, illos ſæpè numero exteriùs mordent, taciti agnoſcunt. Melanchon expuens fuluam animam, hoc cum ſingultu fateri adactus legitur. Non ergo adeò aſperè tractantur, ac quotannis traducuntur ſcriptores Societatis Ieſu, ob demerita corporis ipſorum in Eccleſiam: cum potiùs extet immenſus meritorum cumulus, ab iiſdem in omne genus humanum, ac nominatim in ſacrum ordinem, & eius verticem Romanum Pontificem, cuius aſſerendæ in vniuerſam Eccleſiam ſupremæ poteſtati, nullos defugiunt labores, nullis vigiliis, ſudoribus, algoribus, parcunt: Et eo nomine ſæpè numero, non ab hæreticis duntaxat atque Schiſmaticis, ſed etiam à perſonatis Catholicis, deuorent magnas haud vno loco moleſtias.

Sed neque ignorantia Ieſuitarum, poteſt adeò frequenti infamiæ locum præbere; cum conſtet, eos vbiuis terrarum, laudem referre à præſtantia doctrinæ, & doctorum virorum copia. Siquidèm non eſt inter eos rara auis, homo à literis optimè conſtitutus, vt in quibuſdam aliis ordinibus vſu venit; ſed multi & præcellentes inter eos in omni ſtudiorum genere, & ſacra ac profana literatura reperiuntur. Opera quæ illi faciunt, teſtimonium perhibent de eis. Conſulatur Petrus Ribadeneyra in opere de ſcriptoribus Societatis Ieſu: ac longè plenior illuſtriorque de eodem argumento lucubratio Philippi Alegambe; tametſi valde mutila, quam Chiliade librorum augere fas ſit. Si labor conſulendi & euoluendi eas ſcriptiones faſtiditur, adeantur Bibliopolæ, & exquiratur ab eis, ecqui ſint in vnaquaque facultate ſcriptores maiore in pretio: & conſtabit, vel omnes in orbe hallucinati, captando ſcriptiones Ieſuitarum adeò auidè; vel aberrare à vero qui illis impegerit ignorantiam. Nec ex hoc igitur capite, toties traduci cenſendi ſunt Ieſuitæ. Nulla eſſet in hac parte difficultas, ſi conſtaret quid damnarent Cenſores in libris Ieſuitarum quibus notam inurunt. Appareret enim non eſſe, (vt plurimum,) autorum inſcitiam, cui Cenſura rependitur; ſed cenſorum auerſum animum, vel non ſatis illuſtratum, intellectum. Nunc autem quia in Regno Fratrum, cenſura librorum eſt negotium perambulans in tenebris; ita vt damnetur quidem liber, ſed quid in eo improbetur, arcanum ſit, & ſupra Eleuſinia myſteria prematur; (timentibus ſibi Cenſoribus, à iuſta Cenſura, ac ſollicitè præcauentibus, ne impegiſſe damnando deprehendantur;) non eſt ita facile, ignorantiæ notam amoliri ab eo cuius liber proſcribitur, vt fieret Lutetiæ, Salmanticæ, & vbiuis alibi, vbi apertè exponitur quid in libro improbetur: ídque conſentaneè ad ius naturæ ac gentium, ne à Pilato quidem violatum, qui Chriſtum patibulo addicens, cauſam addicendi non tacuit, ſic ſcribens; *Ieſus Nazarenus, Rex Iudæorum.* Tamen cum denique erumpit preſſa veritas, ſeriùs ociùs, quid Cenſores morboſum duxerint innoteſcit; & non ſcriptoris ſed cenſoris ignorantia fit plerumque manifeſta: in quam rem, abundamus exemplis, quæ proferrentur ſi liceret per honorem eorum qui à Cyriacis implanati, honoris ſcriptorum leuiſſima cura tanguntur. Igitur tot Cenſurarum in Ieſuitarum libros, cauſa non videtur referri poſſe, in Ieſuitatarum ignorantiam.

Non denique licet obtendere damnati crebriùs libros Ieſuitarum quod ſint libri incocti & muſtei, vt Sidonius loquitur; quod ſcilicet ſint libri præcoces, & fuſi præcipiti editione. Nihil horum in libris Ieſuitarum iure notari poteſt. Nam neque cuiuis inter eos ſcribendi otium datur; neque quibus ea facultas obtingit, ſoli ſunt ſcriptionum ſuarum arbitri: ſed multi præterea, (tres ad minimum,) ingenio & doctrina valentes, à maioribus extra vrbem, clam autoribus delecti, lento examine excutientes omnia, pronunciant denique, an liber alia quam flammarum luce ſit dignus; nec niſi ſuperante ſuffragiorum numero, ſit edendi libri poteſtas. Quid ad eam accuſationem iure quis deſideret? Igitur non penes recognitionis inaccurationem & iuſto feſtinatiorem eductionem in publicum, clades de qua agimus, libros Ieſuitarum inuoluit. Ac proinde neceſſe eſt, tam frequentis infamiæ cauſas, aliunde repetere quàm ex parte Ieſuitarum.

An ergo cauſæ tam frequentes tundendi grandine infeſta, libros Ieſuitarum, ad Cyriacos à quibus ea moleſtia infertur, aut curatur, ſunt referendæ? Hoc ſi verè dicatur, exquirendum eſt, an apud Cyriacos odium Ieſuitarum, aut liuor, aut incommodum à Ieſuitis creatum, cauſam det vexationi; ita vt quod doctus & grauis Iudex, (quippè murice tinctus,) qui omnia cominus perſpexerat, de libro quodam damnato aſſerebat, de aliis quoque Ieſuitarum libris exagitatis ſic dicendum; *Perſecutionem illam non fuiſſe libri, ſed autoris.* Attingamus obiter ſingula.

Odiorum inter Cyriacos & Ieſuitas ſementem, primus, aut è primis vnus, fecit Alpha penulatorum F. Melchior Canus; qui etiamnum hærens in cœnobio Salmanticenſi, horrendam procellam in Ieſuitas excitauit, vt latè deſcribit Nicol. Orlandinus l. 8. hiſtor. Societ. à num. 44. poſtea verò idem Canus, vt narratur lib. 13. eiuſdem hiſtor. num. 33. quod apud principem offendiſſet, deiectus Canarienſi Epiſcopatu ad quem aſſumptus fuerat, exarſit vehementer in Araozium Ieſuitam, quem ſibi in aula offeciſſe ſuſpicabatur; & paruum ac ſuis animis indignum ratus in vno ſiſtere, ad omnes eiuſdem inſtituti perſonas, diffudit vires; eo acriores, quo hominis præfractum ingenium prætenſa nec niſi accepta occaſione prorritatum, efferbuit violentiùs. Itaque ad veteres querelas, & antiqua in Ieſuitas probra, quod *Ignygbiani* (ſic ab eo appellantur Ieſuitæ,) eſſent antecurſores Antichriſti, & illuſores nouiſſimorum temporum ab Apoſtolo prænunciati; quæ omnia idem Canus de cœnoſis ſcrobibus Guilelmi à S. Amore petita, & in ſuum ordinem iactata, S. Thomas opuſc. 19. cap. 24. & 25. retulit, tanto poſt in Ieſuitas torſit. Ad ea inquam exoleta probra, irritatus ſubſecuta deiectione ſua Canus, addidit nouas nænias; nimirum de herba pudica, qua aſſidui inter fœminas puritatem in tuto locarent; de maiore peccandi licentia ex non aſſumpto cucullo captata; de aliis denique geſtis, notas, (vt ipſi quidem videbatur,) emiſſariorùm Antichriſti præferentibus. Inde odiorum in Ieſuitas ſemina, inter ſuos copioſa iecit, quæ aliquorum eiuſdem inſtituti virorum proborum, & ſapientia illuſtrium, vt Bartholomæi Torrenſis, Bartholomæi de Manriibus, Ludouici Granatenſis, flagrantibus ſtudiis prohiberi propagatione nequiuerunt. Franciſcus ipſe Romæus, furente Cano Magiſter ordinis, fortibus literis Roma datis, lenire & ad officium reuocare hominem conatus, luſit operam. Nam ſemper Canus, &

qui

qui ei inhæſerant, in concepto ſemel iudicio & eius Iudicij frutice, auerſione à Ieſuitis, obdurauerunt, & dubitari de Cano potuit, an in morte quoque, animum mutarit.

Rebus Societatis Ieſu, inter multa aduerſa, (vt fert ſtylus diuinus,) ſemper florentioribus, odium per Canum ſodaléſque conceptum, accreuit per inuidiam; quam proſperitas aliena facilè conciliat, & odio annectit. Vnde Philoſophus, inuidiam eſſe *odij particulam*, dixit. Inuidia autem tabificum malis venenum, quos ſemel corripuerit, efficiat (vt Sanctus Baſilius diſſerit,) & præoccupato affectu propè exoculat; ita vt liuido motu aliena facta ſuo colore tingente (iuxta præclaram Petri Cellenſis obſeruationem epiſto. 158.) obuerſentur inuido, longè aliâ, quàm reuera ſint facie; & deteſtatione, ac incenſiore ſemper odio, digna appareant. Itaque Cyriaci non pauci, in tanto licet rerum ſuarum ſplendore, ad promicantem Ignighicorum lucem in dies acfulgiorem cœcutierunt. Et fuiſſe de eis aliorum ſimilem querelam, quod inuidia tangerentur, & honore in viros fama claros vrerentur, Eleutherius Bizenus in triumpho Capnionis, his verbis cecinit, poſt tres Cyriacorum Eumenides in Renchlinum ſiue Capnionem furentes, deſcriptas; annectens hanc quartam.

Quarta loco, miſera inuidia eſt, turpiſſima rerum.
Non deſpecta tamen, ſed culta frequentibus aris,
Dominici primo dignantur honore ſodales,
Ipſa aſcendenti ſimilis ſummúmque petenti,
Torua, minax, truculenta, furens, niſi pelle tegatur,
Oſſea, macra genas, neglecto pallida ſomno,
Triſtis, inops, ſine vi ſemper, mæſtiſſima ſemper,
Prompta nocere bonis, alieno læta dolore,
Læta malo; cúmque haud poſſet, quos perdere vellet,
Quaſſatos acuit tacito ſub murmure dentes.
Sanguinis huic nihil eſt, nihil intra viſcera ſucci:
Felle viget ſolo, piceique alimenta veneni,
Eſuriem vincunt. Sed cum ſine tegmine tres ſint,
Hæc ferrugineo ſola eſt velamine cincta.

Tres ſine tegmine Cyriacorum furiæ, quas priùs deſcripſerat, ſunt *ſuperſtitio, barbaries, ignorantia.* Quarta quæ ſola cupit latere, zeli ſpecie, ipſa eſt inuidia, quâ maximè flagrare Cyriacos, ait hic Poëta, deſcribens F. Hogoſtrati Cyriaci furores in Reuclinum. Sed idem de omnino multis Cyriacis, (planè omnes quis auſit dicere, quum contrarium liqueat de Franciſco Romæo, Ludouico Granatenſi, Bartholomæo Torres, Bartholomæo de Martyribus, & aliis quibuſdam;) de omnino itaque multis Cyriacis ſimiliter in Ieſuitas animatis, ac in Reuclinum Hogoſtratus, idem dicere candide liceat, laborane nigro liuore in Ieſuitas. Inflammauit verò liuentia pectora aliunde quoque exacerbata, creſcens in dies doctrinæ fama, quam ad alios diffundi, malè habebat Cyriacos, de eius regno illuc vſque gloriatos. Conſperſere denique ignibus adipem Ieſuitæ, cum auetaſſe Cyriacorum placita ſunt viſi: præſertim verò cum excuſſo iugo, nec vltra morati traditiones Cyriacorum, ſententiam de prædeterminationibus libertati humanæ ineluctabilibus, conuulſerunt: in quo ſuæ ſapientiæ arcem tentari, moleſtiſſimum Cyriacis accidit. Sed & nitentiſſimam Magnæ Matris Conceptionem, quam à ſuis cunabulis Societas Ieſu ſtatuente Ignatio parente; omni ſtudio tuendam & illuſtrandam ſuſcepit, Cyriacorum ſtomachum vehementer in Ieſuitas emouiſſe, in confeſſo eſt.

Acceſſit poſtremò ad atrociora odiorum incentiua, timoris quem timebant haud ſerus euentus: nimirum quod per Iuuenes, depontani facti ſunt ſenes. Noui inquam iſti recentéſque, antiquorum luminibus offecerunt. Regnabant ſcilicet antea Cyriaci, in Scholis atque ſuggeſtis: Si quod dubium exoriretur, ad eos referebatur vndecumque. Per exortum verò Ieſuitarum, nonnulla fieri cœpta eſt tanti Principatus deceſſio; non omnibus deinceps conſultoribus, ſola Cyriacorum oſtia pulſantibus. Et accreuit acoris materia, quia aliis pleriſque ſacris familiis, Ieſuitarum exemplo excitatis ad ſacræ literaturæ ſtudia diligentiùs excolenda, corriuarunt ipſe quoque in ſuas areolas, doctrinæ latices; vnde Cyriaca Diorix, quæ ante videbatur tramcs aquæ immenſæ defluuio, parciùs fluxit; & diuiſus in multos ad ſapientiæ aquas concurſus, minor factus eſt apud Cyriacos. Hinc illæ lachrymæ, & à primis detritionis priſtinæ gloriæ autoribus, auerſiſſimus animus, nigerrimis effectibus, (quoties dare ſe viſa eſt qualiſcunque occaſio,) teſtatiſſimus. Et tentarunt quidem aliquoties ſummi Ordinis præfati, poſt Romæum, (de quo ſuperiùs,) odia extinguere, charitatem redaccendere; Vnum excipio Baptiſtam de Marinis, de quo pluribus autor hiſtoriæ Marinianæ, ſiue Commentarij in nouum titulum Iuris Canonici de Monacho per ſaltum promoto. Hic enim homuius, poſt annos vnum ſupra viginti extra Cœnobium, pleno ſui arbitrio, abſque vlla regulari diſciplina exactos, omne ſubprioris quidem munere, in Religioſo ſtatu functus eſſet, ſubitò per ſcandulas ſæcularis potentiæ, ad ſummum Ordinis verticem, ſaltu inſolentiſſimo euaſit. Si hunc ergo vnum excipias, qui nullam vnquam prætermiſit nocendi & incendium Odiorum amplificandi occaſionem; Cœteri alias ſæpe numero cogitationes cogitauerunt; ſed caſſa ferè opera: Nec ita pridem, cum Nicolaus Rodulfius, priuſquàm illideretur, & Mutius Vitelleſius ad ineundas ſolidæ concordiæ rationes conueniſſent, (vt Paulus V. commendauerat;) ingerente Mutio mentionem literarum pacificatum, in eam rem ad ſuos ab vtroque exarandarum; *Faciam* (inquit Rodulfius,) *ſed eam eo abs te diſcrimine; quod ſcribes tu & dicto audientes habebis tuos; ſcribam ego, & audiar ſicut qui ſurdis canit.*

DIATRIBA X.

Media quibus proſpici poſſet, ne Cyriati, quos vellent autores immunitate donarent, eſséntque ipſi quoque, ſorte communi cæterorum.

QVæ hactenus ſunt propoſita, euincunt manifeſtè, iuſtum eſſe, per eos ad quos attinet, iniici frænos licentiæ, & occaſiones malorum quæ ex abuſu Pontificiæ autoritatis, Cyriacis circa libros concreditæ, timeri meritò poſſunt, ſollicitè præcludi. Id qua via præſtari poſſit, non eſt obſcurum.

In primis curandum videretur, vt tractarent fabrilia fabri, & negotium inuidioſum; ac cum ſtatu Religioſo ob violandæ charitatis ac iuſtitiæ frequens periculum, minùs conſentiens, curandum ſæcularibus traderetur; quod in magnorū

& Religioſi inſtituti bonum, ac puritatem in exercitio muneris integriùs obeundi adaugendam, & aliorum tranquillitatem verteret. Ato id ceſſurum magno ordinis bono; quia exercitium munerum illorum, ferè infert cladem humilitati, ac paupertati per cenſum vberem adiunctum, & obedientiæ ob emancipationem à iugo Religioſo, talibus Pontificiis adminiſtris collatam. Poteſtas enim in quoſcunque alios, exſoluta planè, qualem in hac parte ſortiuntur Cyriaci, eſt nouerca humilitatis, præ typho quem ingenerat, velut lignum teredinem, iuxta Bernardi comparationem. Fruitioni verò pinguis ſtipendij annui, prorſus liberè à Religioſo impendendi, etiam ſi abſit dominium; facilè adiungi poteſt paupertatis oblæſio. Aureorum mille quingentorum cenſu annuo, potitur M. S. Palatij. Nec parciùs obſonatur Commiſſarius S. Officij, ambo Cyriaci: & vterque eſt planè ſui iuris in eorum prouentuum vſu. Cæteris Cyriacis ad munera cum his nexa adhibitis, ſunt ſua emolumenta & commoda. Quis non videt, Religioſæ paupertatis obſeruationem periculo non exiguo objici, per eam exſolutam tanti cenſus fruitionem? Aut quomodò vir Religioſus, non firmaretur ſtabiliùs per ſaburram ſanctæ demiſſionis, ac expoliationis rerum caducarum, ſi abeſſet ea impotenter effrenandæ mentis illecebra, quam *opes ſuperbæ* (ſic nominantur ab ipſo Spiritu ſancto Prouerb. 8.) improuidis inferunt? Commodaret ergo apprimè Religioſo ſtatui, ea in ſæculares munerum periculoſorum tranſlatio. Et poteſt etiam ex alio capite, fructus in ordinem inde deriuandus, agnoſci. Nam etiamſi daremus, munera de quibus agimus, omnium incommodorum propoſitorum expertia eſſe, & ſanctè vndecunque ac incontaminatè obiri; tamen non poteſt eorum exercitium, non coniungi cum offenſa eorum qui feriuntur; etiamſi iniuſtè & abſque idoneo fundamento concepta. Declinare autem illud diſcrimen, cladis, irrogandæ communi cum aliis charitati, optabiliſſimum eſt ſacro cœtui.

Iam muneris exercitium, quàm purius eſſet, ac minùs vitiationi obnoxium? Religioſus enim qui ab ineunte ætate combibit ſenſa particularia Ordinis; niſi domeſticam ſecum pacem velit excisam, vrgetur eis inhæreſcere, quamuis plerunque ſint eiuſmodi, vt extra ſepta cœnobij non probentur. In ſæculari autem qui alterius quadra viuere non tenetur, ceſſant omnia illa incommoda ob quæ procliuiſſimum eſt. Iudicij rectitudinem diſtorqueri. Quantum poſſit inolita præconceptio, iugi experimento eſt compertiſſimum. Itaque Cyriacus Cenſor cui à Religioſæ vitæ cunabulis inſonat aliqua in principiis literariis cantilena, facillimè adducetur vt à recto exorbitet, cum numeris quod obit, diſpendio. Similiter pacis domeſticæ ſtudium, inflectendo iudicio valet plurimùm. Adam protoplaſtus, ne ei quam vnam habebat ſociam atque domeſticam, diſpliceret; turbauit omnes ſuos poſteros, & cladem orbi intulit, diſplicens Deo. Quàm ergo periculoſius eſt, ne rimore diſplicendi cœtui pleno Domeſticorum quibus cum tota vita exigenda eſt, homo nutet in recti tenore, & deflectat ad dexteram vel ſiniſtram; veritus ne domeſtici, ſi à ſenſis ipſorum tantiſper auertatur, circumdent eum ſicut apes, & exardeſcant ſicut ignis in ſpinis; quem eſſe vſum nimiùm quantum frequentem, vtinam diffiteri ad veritatem liceret.

Ego hoc non niſi obiter, vno aut altero exemplo quod occurrit illuſtro. F. Thomas Turcus nuper Summus Cyriacorum Magiſter, non erat, (cuiuſmodi nunc eſt F. Ioannes Baptiſta de Marinis,) rudis in Theologicis: ſed qui valebat ingenij, vi & Theologicæ facultatis vſu diuturno, optimè perſpiciebat, ecquid de ſuorum ſententia circa maculoſum Virginis conceptum, eſſet ſtatuendum. Agnoſcebat inquam, piam ſententiam quæ conceptus illius maculam adſtruit, eſſe longè probabiliſſimam; & (vt cuidam amico externo aliquando in aurem inſuſurrauit,) longè veriſſimam. Rogatus, cur ergo tanto ardore, apud ſupremos de fide Quæſitores vigeret, vt decretum clancularium, & vndecunque nullum, de titulo *immaculatæ*, non appingendo conceptioni, ſtaret; neque euerteretur, ad quod totius propè orbis ſtudia connitebantur; Reſpondit, *niſi ſic me gererem, Fratres tales erga me eſſent, quales erga Benedictum & Romualdum turbantes inolitos ſenſus Monachorum, ſe præſtiterunt aliqui inueterati dierum malorum.* Erubeſco explicatè referre, quod illæ eam in rem, ſecurè in amici aures dimiſit: ſed intelligentibus pauca. Conſtat, ex eodem Cyriacorum cœtu benè multos in eadem controuerſia peripateticos agere; id eſt quod de Ariſtotele ab Origene eſt proditum, metu Socraticæ cicutæ, vnum agitare animo, aliud verbis exprimere. Vnde cum primùm per inſulas liberantur metu domeſticæ vexationis, renunciant ſententiæ in cœnobio propugnatæ. De prædeterminatione Phyſica, ineluctabili humanæ libertati, compertiſſimum eſt per ſeptentrionem, vbi Caluiniſtæ attollunt Cornua, & vmbonem ſuo errori de fato, prætendunt à Bañnis & prædeterminatorum ſententia; pleroſque Cyriacos in omnia alia abire, cum non timent iras ſuorum: & vel Pampinis verborum, & quaſi foliis ficulneæ velare pudenda Bañnis, vel apertè prædeterminationem rejicere. Quod volebat Frater Ioannes Alemandet Ordinis Minimorum diſput. 4. Phyſica partit. 4. Clypeo 2. cum dixit, *non obſtantibus injultibus Bannis & ſuorum partiariorum, Moliniſtica opinio abrogans ferreos illos libertatis humanæ nexus, altiores ſemper radices agit; Thomiſtica verò,* (Imo Banneſiana.) *Prædeterminatio, iam dormitat, etiam in eorum Scholis.* Vtique vbi fratres poſſunt & audent, nec extimeſcunt feros fluctus Marinos, qui in deſpicientes inolitos ſenſus ordinis, emouentur. Hæc obiter tacta, ſufficiunt vt intelligatur, ſemper metuendum eſſe, ne qui in cœtum aliquem ſunt cooptati, abripiantur ſenſu ſuorum communi, contra priuatum ſenſum ſuum; & ſibi timentes, ac offenſionem domeſticorum declinantes, aliter pronuncient quàm mente concipiunt.

Externorum denique paci, opportuniſſima eſſet ea mutatio. Nihil enim facilius, quàm vt per rectum muneris exercitium, qui plectitur, externa cauſetur; & cum deberet iudicij iuſtitiam agnoſcere, referat violationem ſuam, in ſimultatem quæ ipſi aut corpori cui conſeritur, cum corpore Cyriacorum, vel aliqua ſingulari inter eos perſona interceſſerit. Næuus enim eſt cœtuum ſactorum, vt violatio vnius ad omnes pertinere cenſeatur; & qui peccat in vnum, fiat eo ipſo omnium reus. Itaque ſi quæ corporis in corpus, aut ſingularis perſonæ in idem corpus, vel eius corporis aliquem, abalienatio præceſſerit; repoſitam ſibi

ſibi innoxio vicem, ex non cauſa vt cauſa expoſtulabit, qui iudicio aduersùm ſe lato percelletur. Quæ incommoda præcluderentur, ſi pro Religioſo numeroſi cœtus membro, ſæcularis quiſpiam qui ſingulariter eſſet, conſtitueretur. Saltem verò ſi Iudex eſſet ſæcularis, & nulli corpori Religioſo conſertus, leniretur externorum plaga, ex ſpe mutandæ aliquando faciei (vt ſic dicam;) negotiorum. Nam ſicut ſunt quædam in prædiis peremptæ caduciratis iura, pro quibus deſperanda eſt tranſlatio ad externos, (*manum mortuam* idcirco nominant;) ſed ius perpetuum poſſidentium ad poſteros pari poteſtate transferendum, præcludit aliis ad illud corpus non pertinentibus, ſpem omnem in ius illud ſubeundi; quia obſeruatur omnino immutabilis ac perpetuus poſſidendi titulus, quo gaudent qui eo potiuntur: Ita idipſum cernitur in muneribus, ſi præcluſa prorſus ſpes tranſlationis eorum, ad alios qui non ſunt de eodem corpore lenimentum illud ſecludat, quod exiſtit ex ſecutura quandoque mutatione, & translatione eiuſdem poteſtatis, in alios melius affectos, nec communibus ſtudiis aut odiis tangendos.

Modus ergo omnibus propoſitis incommodis vacuus, ad arcendam iniuſtitiam immunitatis à cenſura, is eſſe videtur optimus, quem iampridem ſuggeſſit Gerſo, in calce Tractatus de Origine iuris ac legum, qui ſubtexitur Tractatui de poteſtate Eccleſiaſtica. Depoſcit enim inſtitui in Curia Romana, Rotam peritiſſimorum Theologorum, ſano ſenſu incorrupto affectu hominum; à quibus de ſacra doctrina pronunciari ſolido poſſet; atque adeò etiam qui de libris correctione vel ſuppreſſione dignis, cenſerent ad veritatem; non affectu ducti, vel partium ſtudiis acti in tranſuerſum, vt iis facile eſt accidere, qui vni alicui ſacro corpori conſeruntur: ſed vitæ integri, & nullis domeſticis opinionibus antioccupati; quales potius ſunt qui ſunt ſui iuris, nec alienis ſenſibus oppignerati. Quidni verò (vt innuit Gerſo,) eadem ſollicitudo habeatur pro ſana doctrina, quæ habetur pro cauſis temporalibus, & bonis humanis! Quandoquidem ergo ad deciſionem litium forenſium de rebus temporalibus, conſtituta eſt Romæ Rota duodenarij lectiſſimorum auditorum: Ita ex voto Gerſonis, par eſſet, ſubalterna iudicia de doctrina ſana & libris reprobis, (nam ſuprema ſolius Pontificiæ perſonæ ſunt propria,) exerceri non per vnos aliquos Religioſos, ſed per Rotam duodenarij ſelectorum prælatorum, quos iudicij bonitas, & doctrinæ ſoliditas commendaret. Idem ſibi eſſe deſiderium, nuperrimè expreſſit Hieronymus Columbus Peruſinus, ſub finem repetitionis de Euchariſtia *pag.* 158. Neuter tamen depoſcit aſciſci in eam Rotam Prælatos tantùm, vt à me factum eſt, & foret haud dubiè ad ſcopum propoſitum longè opportunius. Depoſcunt ergo tantùm ad hoc munus, delectum variorum Theologorum. Et ſunt qui velint, eos Theologos è Religioſis familiis, & aliquibus ſecularibus adunari. Qui modus componendæ Rotæ prædictæ, propter varia adiuncta quæ nihil attinet exprimere, poſſet videri expeditior, & ad exequendum facilior: Itaque ſi is magis arrideat, diligantur non ex eadem Religioſa familia plures, quorum numerus poſſit conſpirationi ſuffragari: ſed ex quibuſque ſacris familiis lectiſſimis, Theologi probati, ſinguli ex ſingulis aſſumantur, qui admixti ſæcularibus Theologis minorum gentium quoad conditionem qua viuunt, compleant duodenarium ex quo conflettur Rota propoſita. Euocentur autem, ſiue ſæculares ſint, ſiue Regulares, è variis Chriſtiani Orbis Prouinciis, vt fit in Rota de temporalibus iudicante, nec ſint doctores titulo tenus, quæ larua frequentiſſimè imponit, ſed ſint probatæ doctrinæ, pluribus publicis experimentis teſtatæ; & quos in pectore literaria ſupellectile copioſa inſtrui, non ſit ambiguum.

Apage verò modum illum cooptandi in Cenſorum numerum aliquos, quia ſunt in domeſtico obſequio alicuius è Patribus purpuratis; aut quia ſunt è familia Illuſtriſſimi Prælati, qui eam ſpeciem honoris ſuo domeſtico optauerit, etiamſi ſit pauper ſpiritu; nec (quod de Beda dixit Petrus Cellenſis,) ſit benè numeroſus quoad rem literariam. Hic modus aſſumendi Cenſores qui de libris & doctrina ſtatuant, ridiculus eſt, ac prorſus abſurdus; tametſi eius vſus ſit ſatis frequens. E Vicenario namque, aut tricenario Doctorum qui numerantur inter addictos Congregationi Indicis, conſtat pleroſque ad modum illum præpoſterum delectos, Theologica adyta nunquam penetraſſe. Quid adyta? Sunt qui vix à limine ſalutarint. Quantus enim Theologus erat, qui ex eo numero, cum incidiſſet controuerſia de ſenſu Petrum aſſerentium Beatam Virginem concepiſſe per aurem; (periphraſis eſt ad excludendum à Chriſti generatione coniugale commercium;) adeò impeditus eſt ea difficultate, vt libro typis Romæ edito, & approbatione M. S. Palatij communito, profeſſus ſit, inexplicabile eſſe, per quam externam partem virginei corporis, Verbum diuinum illapſum ſit vtero B. Mariæ, vt humaneretur? Proh doctrinæ profunditatem? Ad eam ignorantiam, atque ſcribendi ſupinitatem, quid poſſit accedere, equidem non video; cum vel Rudimentarij Theologi ſciant, Verbum diuinum pro immenſitate ſua qua omnibus ſpatiis circumfunditur, non potuiſſe ſubire Virginis vterum per aliquam externam partem virginei corporis; quia ea ſubitio, ſupponeret, Verbum à Virginis vtero abfuiſſe, atque adeo caruiſſe immenſitate. Eam illuuiem doctrinæ, chartis ſuis publicè probatis & vulgatis illiuit Romæ, vnus cenſor ſiue *Qualificator* Congregationis Indicis, eo reprobo modo quem attingebam aſſumptus. Crimine ab vno, diſce, ſin minus omnes, at complures qui fauore patronorum in illud munus introduntur. Nec magis idonei, minúſve obligandi, plerique alij in idem album relati, quia tantiſper deguſtarunt Græcas, aut Hæbraïcas, aliáſve exoticas literas: vel quia non ſunt prorſus rudes Sacræ Chronologiæ; aut quia mitiorum literarum ac Philologicæ peritiæ, ſunt compotes; aut in Poëſi Latina, vel etiam vernacula cum laude ſunt verſati. Non ſunt tales, habendi quoad hoc negotium inter doctos, quibus ſcrutatio doctrinarum, & librorum introſpectio, ſecurè committatur.

Abſurdis ergo delectibus Cenſorum ſecluſis, deligantur qui Rotam propoſitam integrent viri doctrina integri, & in Theologicis ſtudiis ſolidè periti; quos immixtos ſæcularibus, è ſingulis potioribus Religioſis familiis, ſingulos deligi poſſe, præmittebam. Nec opponendum eſt, diſcrimen quod ſuperiùs vrgebam, ex anticipatis ſententiis, & domeſtico fermento doctrinæ. Hoc ob adunationem multorum, minùs eſt timendum. Nam quamuis ſinguli, poſſint aliquibus priuatis

ſententiis diſtineri, (vt Dominicani ſententiis S. Thomæ, & Minores ſententiis Scoti;) tamen quia ſingulares ſunt, non poſſunt ſenſa domeſtica adeò vrgere, vt alios ad ſibi conſentiendum adripiant. Et quia ex variis nationibus eligendi proponebantur, exiſtet inde illud commodum, quod benè conſcij rerum patriarum, auertent mala quæ non rarò timenda ſunt, ex tractatione certorum argumentorum quæ alicubi ſunt odioſa, nec niſi cum damno Eccleſiæ agitari poſſunt. Item aberit error circa multa adiuncta, de quibus ſoli periti regionum ſtatuere poſſunt ad veritatem. Quam ob cauſam, plerunque ſcriptores externa tractantes, turpiter hallucinantur, & riſum cient indigenis.

Hæc ſi ad praxim reuocaremur, (quod optare poſſum, an ſperare debeam ignoro :) nemo eſſet immunis à cenſura, ſi Cenſuram eſſet promeritus, nec ſemper in aliquos graſſaretur tempeſtas, quibuſdam quomodocunque ſcribant, ſemper ſecuris & immunibus. Sic ferè certò declinarentur ſannæ iudiciorum, de libris prout libido tulerit, damnatis impune, vbi Cyriaci regnant; quaſi penes ipſos ius vitæ ac necis eſſet, adeò pro voluntate immittunt alieno iugulo cultrum. Nec adeò frequentes eſſent, ſi id fieret, oblocutiones de Romanis Cenſuris, quas ſæpè legimus, ſæpiſſimè auribus noſtris audiuimus, non abſque cordis ſingultu, ob multorum præſertim ſectariorum abalienationem à Sede Apoſtolica; per cuius autoritatem veluti ſtillicidio participatam, proſcriptiones librorum, & infamationes autorum, malignè non rarò, ex abvſu participantium eam authoritatem, decernuntur. Neque enim omnes extra Romam cæci ſunt, vt non videant quid actum, quídve quæſitum ſit. Nec omnes item, (præſertim qui violati ſunt,) tantæ ſunt virtutis, vt obedientiæ cæco ſtudio, occludant oculos ad iudicium perperam latum; ſed ſæpè ſæpiùs, acuente lumina iuſto dolore, cenſuram de Cenſoribus inſtituunt, & pro inflammatione librorum autoribus irrogata, effundunt contemptionem in infamatores, & criminatores. Quanquam quid autorum ex cenſura malè lata infamationem allego? Certum eſt, à quo tempore cenſuræ ad nutum F. Marini prodierunt, non duci probro proſcriptiónes librorum Romanas; nec inde infamiam autoribus ſic damnatis creari, aut libros eorum impediri diſtractione. Imo quia mortalibus ſolemne eſt, in vetitum niti, excitat prohibitio videndi libri ſtudium; vnde & liber cariùs venit ob numerum emptorum, & celeriùs ac latiùs diſtrahitur; vt videatur libro ſic maledicto, accidere, quod cumino, adhibitis maledictionibus ſeminato; fœliciùs enim creſcit ac multiplicatur : vt eſt apud Plinium. Quare optanda potiùs quàm auerſanda autoribus videri poſſit ea proſcriptio.

Si in omnibus prædictis aërem tutudimus, concedatur ſaltem vnum & alterum; quo ſi minùs tarefieri, at minui ſaltem torrens iniquitatis poſſit; & eſt vtrumque rationi naturali (nedum Chriſtianis principiis,) conſentaneum, vt vix videatur iuſtè poſſe negari. Primùm eſt, vt detur facilior aditus expoſtulationibus, nec ſint maiorum aures prorſus occluſæ oppreſſis; vnde tanta ſecuritas & metus vacuitas oppreſſoribus. Deligantur qui de cenſoribus cenſuram inſtituant, & timentur qui ab iis per ipſoſmet, vel per eis ſuffectos geratur. An odium, an inconditus alius affectus per non dubia indicia eruperit, clancularia & arcana, & tamen diligenti ac fideli veſtigatione perquirant. Intelligant de Bibliopolis, num libri proſcripti, aut ſuſpecti de ſubeunda proſcriptione, & idcirco ab vno Bibliopola alióve poſſeſſore abducti, clam per occultos proxenetas vendantur, vt fiat lucrum, adminiſtris Pontificiæ hac in parte poteſtatis. Nam monſtroſam hanc praxim non ita multo ante viguiſſe, in confeſſo eſt. Has & alias ſordes, quæ non latent, præſtat non emouere cum turbatione pacis earum, & euerſione ædificationis publicæ, tametſi non fugiunt odoram vim multorum ſupra vulgus ſagacium. Veſtigetur, num quo perpetuo experimento, & Romæ & per Italiam, quocunque Cyriacorum poteſtas funditur, deprehenſum iampridem dicitur; nimirum vt quiſquis aliqua in re Fratribus non detulerit, vel in eos iure aut iniuria incurrerit, captato prætextu quopiam, tametſi tali vt manifeſtè ſit prætextus; vel ſolum vertere cogatur, vel trudatur in neruum, aut aliter malè ac peſſimè habeatur. Aut vt de aliis iniuriis ſileam, & in libris ſiſtam, inquiratur an liber nullo iure vetitus, ſi non ſit ad guſtum Cyriacorum, certò ſit prehendendus, & poſſeſſori ſubducendus in perpetuum? Nominatimque, ſi appellat Romam, vel ad aliquem Italiæ portum liber aliquis, qui probet Conceptionem Deiparæ fuiſſe immaculatam; vel qui dicat, Cyriacos falſaſſe aliquid circa eam, idque euidenter monſtret, quæratur an liber ille harpagetur à Fratribus, quamuis per maiores hoc non habeant in mandatis.

Poſtulatum alterum, eſt æquiſſimum, & quod omni iuri, diuino, naturali, humano, Canonico, & Ciuili congruit, proindéque pati repulſam non debet; ſoluatur lex aut praxis iuratiſſima, de tenendo ſilentio circa cauſam damnationis libri. Refugitur enim quam diligentiſſimè euulgatio cauſæ damnationis libri. Quod perinde eſt, atque ſi miſero homini in carcerem contruſo, denuncietur. *Es agendus in furcam abſque mora, & tamen obfirmatè celetur eum cauſa ſuſpendij.* At cum benè conſtituitur ordo iudicij, non tantùm reo indicitur mulcta ſed etiam exponitur mulctandi cauſa. Dicitur enim noxio, *agendus es in crucem quia innocentem occidiſti*; *aut quia tale ſacrilegium perpetraſti.* Iudicum omnium ſceleratiſſimus Piatos, cauſam damnationis in ipſa Chriſti cruce proponi voluit. Ethnici alij paſſim, in tabella prælata Cruciariis, cum ad ſupplicium adducerentur, oſtentabant cauſam pœnæ irrogatæ. Sic *titulus Chriſtianitatis* vt habet epiſtola ad Aſianos, prælatus eſt Attalo, Lugdunenſi Martyri. Aliàs Præconis voce inclamari iubebant coram reo dum plecteretur, quorſum ei pœnæ ſubiaceret, iuxta illud Flacci.

Sectus flagellis hic Triumviralibus,
Præconis ad faſtidium.

Itaque nemo non videt, quod pertineat tantis ſeptum repagulis arcanum cauſæ damnationis libri, iuri naturæ & vſui omnium gentium aduerſans. Nimirum ſpectat ſolùm quietem damnantium, quorum ignorantia vel malignitas pateret, ſi damnandi cauſa proderetur. Vnde Pariſienſes, & Hiſpani, ac quotquot habent quomodò tueantur libri proſcriptionem, ſi quando eam faciunt, apertè produnt proſcriptionis cauſam, eámque ſcripto publico exhibent. A ſolis Cyriacis, Romæ Pontificum adminiſtris, contra ius quodcunque, damnandi cauſa occultatur. At enim (inquiunt,) Sedes Apoſtolica, vt ſcitè dixit

Ennodius

Ennodius in Apologetico, ſoli Deo debet innocentiam ; atque adeò non tenetur reddere factæ à ſe damnationis rationem. Sicut Deo, cuius Pontifex Vicarius eſt : nemo poteſt dicere quare ita facis ? Audio, & annuo. Sed in primis, Cyriaci, & quotquot alij ſub Pontifice iudicant de doctrina, non ſunt Sedes Apoſtolica ; neque ſoli Deo debent innocentiam ; ſed hoc verum eſt de ſola Pontificis perſona ; à qua rationem repoſcere, cur aliquid ad doctrinam pertinens probet aut improbet, non eſt Chriſtiani, cuius eſt Chriſti Vicario exoculatam obedientiam præſtare, non autem rationem facti repoſcere. At ſiſtendo in delectis à Pontifice iudicibus doctrinæ, (vt nunc ſiſtimus,) vt certum ſtatuimus, Pontificem non poſſe illis communicare prærogatiuam infallibilis iudicij, qua ſolus ipſe ex ſingulariſſimo Chriſti priuilegio potitur. Vnde non eſſet adeò abſurdum, exquirere ab eis, quare ita facitis ? Verùm neque hoc exquirimus, ſed quod valdè diuerſum eſt, quærimus duntaxat, vt aperiant, non quare damnent, ſed quid damnent. Non inquam petimus, vt doceant & euulgent, quam ob cauſam aliquid in libro damnent ; ſed tantùm petimus vt aperiant, quid ſit quod damnant, vt fructuoſa ſit damnatio ; Et damnatus ſi ſuperſtes ſit, mentem mutet ; aliique qui fortè librum legerint, non perſeuerent in errore inde hauſto. Cum enim certum ſit, nullum eſſe librum adeò morboſum, qui ſit in eo aliquid ſanum ; intereſt omnium ſcire, quid in eo libro damnetur, etiamſi taceatur quare illud damnetur, vt dediſcant errorem quem fortè improuidè combiberint ex libri lectione, priuſquam interdicto ſubiaceret. Nunc autem Cyriaci, abſolutè & ſimpliciter librum damnant, & quid in eo damnent, ignoratur ; & autor ſi adhuc ſupereſt, ſæpè ne diuinando quidem, ſcire poteſt, quid in libro damnatum ſit, & quid deinceps debeat refugere : vnde exiſtit perpetuarum expoſtulationum iuſtum argumentum ; quod euaneſceret, ſi maculæ quibus doctrina libri reſperſa, panderentur : ſic enim patefacto libri demerito, oppilaretur os querulum, de damnatione tanquam iniuſta lites miſcentium. Ablegetur itaque ignorantiæ vel malignitatis Azylum ; pateat latebra & tenebroſa caligo dieſcat. Solus qui malè agit, odit lucem. Id ſi negetur, mundus vniuerſus non obbrutuit ; totus inquam mundus non eſt beſtia. Sunt extra Romam quoque, & Italiam, Doctores ; qui diſcuſſo accuratè libro damnato, de præcipitibus, aut ex affectu incondito latis ſententiis, ferant ſententiam. Et etiam inuenientur, qui non extimeſcant dicere, quid liceat facere, cum Cyriaci abutuntur concredita poteſtate. Ad conſolationem quoque Cyriacorum dico, quò plus efferantur in libros innoxios, eò gratioſiores haberi, iuxta illud ex lib. 5. Epigr. 70.

Nitimur in vetitum ſemper, cupimúſque negata,
Vxor amatori ſordet, amica placet.
Deformis dum ſeruatur, formoſa videtur,
Sic vetitus, pulcher creditur eſſe liber.

Guſtum nunc parcè exhibeo. Cras, in Indice Vniuerſali ad ſingulos quoſque Cyriacorum libros, plenas cuppas huius vappæ propinabo.

HIPPARCHVS, DE RELIGIOSO Negotiatore Diſceptatio.

MEDIASTINVM INTER AC TIMOTHEVM:

Quæ Negotiatio à Religioſo ſtatu abhorreat.

Lucubratio RENATI A VALLE *Magiſtri in Theologia.*

Non erit mercator vltra in domo Domini exercituum in die illo. *Zachar.* 14.

VRBANO VIII.

[a] SANCTISSIMO AC BEATISSIMO [b] PATRI Patrum, [c] Epiſcopo Epiſcoporum, [f] vnicè ſummo & ſingulariter Generali. [g] Inſpectori omnium, [h] Conſiliario neceſſario Chriſtianorum, [i] Petro Temporis Noſtri, [k] Apici Supremo Eccleſiarum Dei; [l] Cingulo Comprehendenti vniuerſos Chriſtianos, F.

STrumam fœdè dehoneſtantem lectiſſima membra myſtici corporis in quo ſecundùm Chriſtum caput emines, PATER BEATISSIME; quam nuperrimè culter Apoſtolicæ animaduerſionis recidit, Sanctè ac iure quàm optimo deſectam; demonſtrandum ſuſcipio. Non adhibeo ſuffragium hominis mortalium poſtremiſſimi, firmando ſenſui capitis, cuius iudicium præiudicata autoritas fit in cœlo; Non adiungo Soli cicindelam; Neque Oceanum corriuatis peranguſtis tenuium ſtillicidiorum colliciis locupleto. Conſilium duntaxat eſt, quod ſuprema SANCTITATIS tuæ autoritate cautum, pij quique gratulantur, BONVM FACTVM adſcribendo, pro tenuitate mea celebrare. Enimuerò vt Inſtitores, Religioſa nomina ementientes, qui domum orationis facerent domum negotiationis, Chriſti flagellum tibi concreditum perſentirent, iuſtum & æquum omnia iura pronunciant. Ne in ipſa propè ſancta inferrentur ſordes, & ſacra penetralia contaminaret auaritiæ putor, ſeriò cautum; nemo niſi Giezitarum quiſpiam tetra nundinatoris illius ſcabie correptus, expoſtulandum putet. Nitorem denique, per ſecretionem à cœno ſecularium negotiorum, & inde afflatam fragrantiam; Deo acceptam, ſacris Inſtitutoribus probatam; nidore turpium mercimoniorum inquinari; ferendum non fuit. Hoc igitur puritatis inſtitutorum ſacrorum per adminiſtros tuos ſtudium, PATER SANCTISSIME; Apoſtolicæ doctrinæ quam diuitis depoſitorij fidui cuſtos aſſeruas, Conciliorum ſcitis, Patrum oraculis, belliſſimè congruere, hoc qualicunque labore monſtratum venio. *Sed licet membranas inciderim*, (dico ex [a] Anaſtaſio ad Nicolaum I.) *ſchedulas præparauerim, non tamen hunc Codicem conficere auſus ſum, antequàm à Dominatione Veſtra, ô millies beate, licentiam adipiſci promerui. Neque enim fas eſt, vt abſque Vicario Dei, abſque Clauigero cæli, abſque curru & auriga ſpiritualis Iſraëlis, abſque Vniuerſitatis Pontifice, abſque vnico Papa, abſque ſingulari Paſtore, abſque ſpeciali Patre, abſque te omnium arbitro, aliquid conſummetur, aut diuulgetur. Tu enim tenes claues Dauid, tu accepiſti claues ſcientiæ. In arca quippè pectoris tui, tabulæ Teſtamenti, & manna cæleſtis ſaporis requieſcunt. Tu enim quod ligas, nemo ſoluit; quod ſoluis, nemo ligat:* *qui*

a Lotharius ad Nicol. I.
b Iuo epiſt. 12.
c Arnob. pſal. 138.
f Petrus Bleſ. Epiſt. 27.
g Pamphilus Abydorum ad Petrum Fullonem.
h Chryſoſt. hom. in SS. Petrum & Paulum.
i Orientales in Profeſſ. fidei verſa à Maſio.
k Theodorus Stud. ad Mich.
l Patriarcha Orientalis in Profeſſ. fidei.

a Præfat. ad vitam S. Ioannis Eleemoſ.

qui aperis & nemo claudit ; claudis & nemo aperit. Viceem ndmque in terris poſſides Dei. Quod agentem cum Romano Pontifice molibus negotiorum vniuerſi orbis grauato, breuitatis commoneat [b] Ioannes Carnotenſium Antiſtes, ſapientis moniti memor, [c] capitis omnium beatiſſimis pedibus aduolutus, SANCTITATI TVÆ in hoc [d] mundi cacumine, cumulum exaggeratum bonorum omnium, déque ſuis annis adiectionem apprecatur,

b Ioannes Sariſber. Epiſt. 14. c Paſchaſinus actio. 1. Conc. Chalced. d Fulg. l. de Incar. c. 11.

Deditiſſimus

RENATVS A VALLE.

SYNOPSIS OPERIS.

Aditus ad diſceptationem. *fol.* 1.

§.1. *Negotiatio emercantium pro munera, Religioſas dignitates ſeponitur.* *fol.* 2.

§.2. *Negotiationem populariter dictam, à Religioſo ſtatu non abhorrere, quæ ſuadere videantur, Mediaſtini diſputatio* *fol.* 23

§.3. *Quibus confirmari videatur, negotiationem prorſus à Religioſo ſtatu diſſentire, contraria Timothei Concertatoris diſputatio* *fol.* 41

§.4. *Supponenda ad Controuerſiæ dijudicationem* *fol.* 74

§.5. *Extremarum ſententiarum in binis ſuperioribus diſputationibus propoſitas, Anacriſis vniuersè* *fol.* 97

§.6. *Sigillatim de negotiatione per venditionem opificiorum, quæ religioſi labore ſuo & manibus operando confecerint* *fol.* 128

§.7. *Sigillatim de religioſorum Conuictoribus* *fol.* 142

§.8. *Diſcuſſa ſigillatim cauſa Pharmacopolarum Religioſorum negotiantium* *fol.* 164

§.9. *Sigillatim de Monialium quæſtubus, ac multiplici negotiatione* *fol.* 185

§.10. *Concluſio. De pia & prorſus irreprehenſa Regularium negotiatione* *fol.* 207

APPROBATIO.

Liber cui titulus eſt, *Hipparchus de Religioſo negotiatore*, tantum abeſt vt aliquid contineat à doctrina S.R. Eccleſiæ & fide Catholica diſſentaneum, vt potiùs vniuerſa quæ eo libro continentur, magnum Autoris deſiderium ſpirent, præſeruationis Religioſarum domuum à ſordibus; quas Satanas variis prætextibus in eas inferre tentat, contaminata ſacrorum inſtitutorum puritate. Quare liber eſt, non luce tantùm, ſed etiam commendatione digniſſimus, noſtro qualicunque iudicio. E Muſæo noſtro, 1642.

IOANNES A QVERCV
S.Theologiæ Doctor.

PHILIBERTVS TATIVS
S.Theol. Doctor.

ADITVS

ADITVS
AD
DISCEPTATIONEM.

1. EST apud Platonem Dialogus, cui nomen *Hipparcho*, quòd in eo Socrates de lucri cupiditate, & honeſto, aut inhoneſto quæſtu cũ Hipparcho diſſerat. Eum titulum, congruè apraturus videor, diſceptationi de argumento non diſſimili; Num quæſtus ex negotiatione, à Religioſo ſtatu abhorreat. *Mediaſtinus*, (id negotiatorum Religioſorum Patrono nomen,) lucri vndecunque bonum odorem, ducens, etiam ex mercatura & negotiatione, augeri poſſe citra labem ac probrum, religioſæ domus cenſum, contendit. Is cui cauſæ à Saluiano in Prologo librorum ad Eccleſiam aſſignatæ, *Timothei* nomen detulere; è contrario, illiberalitatem & ſordes religioſa nobilitate indignas in negotioſo quæſtu putere, nec in benè conſtituta religioſa domo admitti ritè poſſe, confirmat. Argumentum id eſt, huius lucubrationis, quam viri pij & religioſæ perfectionis ſtudioſi, cenſuerunt huic opportunam tempori, vel etiam neceſſariam eſſe; vt quæ mollitudo, veriùs profanitas nonnullorum Præfectorum in ſacros cœtus inducit, cum certa Religioſi ſpiritus labefactione, & clade piorum inſtitutorum, procul amoueantur, & Apoſtoli oraculum factis comprobetur; *Eſt quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia.*

2. Negare ſanè non poſſumus, eſſe qui præbeant hoc tempore, occaſionem iuſtam renouandi querelas illas Petri Bleſenſis Tractatu in Iobum, *ſub initium* ad illud, *Nati ſunt ei ſeptem filij, &c, & fuit poſſeſſio eius ac familia multa nimis.* [Monachi & Canonici regulares, qui viam vitæ arctioris & ſanctum otium elegerunt, ſimplices quidẽ ſunt vt Columbæ; ſed vultu, non actu; habitu, ſed non affectu. *Venient* (inquit Dominus) *ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Non eſt hodie aliquod forum iudiciale aut venale, cui ſe viri Religioſi non immiſceant, & cui ſe importuniſſimè non importent. Mundum enim quadam ſimulatoria Religione fallentes, falluntur peſſimè, & mundo mortui negotiantur, & venantur quæ mundi ſunt.] Addit alia in eandem ſententiam, admodum flebilibus modis. Hanc igitur Scabiem de Eccleſiæ corpore extergere operæ pretium eſt.

3. Neque verò eſt quod quis expoſtulet aduerſus huiuſmodi diſputationem, vel ex ea ſcandalum infirmis ingenerandum, vel hanc fore ſacrorum quorundam ordinum impetitionem, ex impudentia potiùs quàm ex dicendi libertate ſancta & religioſa profectam. Hoc inquam iniuria expoſtularetur: Nam ſcandalum quidem, timendum hac ex parte eſſe domeſticis, negat Caſſianus l.7.c.13. haud parcè referens ſordes Monachorum varias, ex cæca argenti cupiditate & phylargyria. Externorum verò ſcandalum, cui ibidem timebat Caſſianus, idcirco vetans communicari cum eis librum ſuum, nequaquam hîc extimeſcendum eſt; cum nihil hîc ſimus producturi, quod non vltrò in externorum incurrat oculos. Itaque profari intrepidè poſſum illud Bernardi Epiſt.78. ad Suggerinm Abbatem S.Dionyſij, cum vulgaturus eſſet quædam ſacrorum hominum probra, offenſionem mouentia. [Neſcio quid proſit, ſi quod mundus clamat, ego taceuero; omniúmque paſſim naribus iniecto fœtore, ſolus diſſimulo peſtem, nec audeo naſum contra peſſimum putorem, propria munire manu.] Quare perperam inijcitur metus, ſcandali infimis ex hac diſceptatione ingenerandi. Nec minùs falsò obtenditur laceratio, vel ſugillatio alicuius Religioſi ordinis. Quæ enim hîc indecora Religioſo ſtatui monſtraturi ſumus.] Etſi fieri videntur in ordine, abſit tamen vt ſint de ordine. Nullus quippe ordo quippiam recipit inordinatum. Quod verò inordinatum eſt, ordo non eſt. Vnde non aduerſùs Ordinem, ſed pro ordine diſputare dicendus ero, non ordinem in hominibus, ſed hominum vitia reprehendens. Et quidem diligentibus Ordinem, in hac re moleſtum me fore non timeo; quinimo gratum procul dubio accepturi ſunt, ſi perſequimur quod & ipſi oderunt. Si quibus verò diſplicuerit, ipſi ſe manifeſtant, quia Ordinem non diligunt, cuius vtique corruptionem, id eſt vitia damnari nolunt. Ipſis itaque illud Gregorianum reſpondeo; *Melius eſt vt ſcandalum oriatur, quàm vt veritas relinquatur.*] Verba ſunt Sancti Bernardi in Apologia ad Gulielmum Abbatem, cum in quaſdam abuſiones ſtringeret ſtylum, quæ non ſunt minùs huic loco & negotio accommodata. Imò eo ipſo quòd defectus Ordinum non diſſimulantur, honorificè agitur ergá ſacros Ordines; quia viuere agnoſcuntur ſub defectuum cineribus prunæ virtutum; alioqui abſtineretur caſſo conatu cineres per flatum excitandi, proue Petrus Dam. Opuſc.13.c.1. reprehenſionem ad quam aggrediebatur, defectum ſui Ordinis excuſauit.

4. Imponitur denique ſincero ſtudio extirpationis corruptelarum, nomen *impudentiæ*, ſed à Gnatonibus, & Guelfis, ac Cryſanthiis; (ſic enim Eunapius, hominem natum ad annuendum, & omnia quantumvis abſurda probantem, vt placeat eis quorum potentiæ lenocinatur, non ſine ſpe ad clauum ſemper ſedendi, nomine Cryſanthij repræſentat:) Apud eos item peſſimè audit dicendi libertas & ingenuitas, apud quos improbitas inſulsè & incónditè choreas agit, iuxta Iſidorum Peluſiotam l.2. epiſt.237. qui obſeruat, nonnullos eorum quibus Magiſterij thronus commiſſus eſt, cæterorum inquam Moderatores atque Præfectos, tametſi tales ſint, vt eorum vita longè abhorreat à perſona quam ſuſtinent, tamen id vnum nulla venia dignum ducere, ſi quiſpiam liberam vllam vocem emittat. [Metuentes enim, (inquit,) ne quis exiſtat, qui ea quæ ab ipſis perpetrantur, reprehendat, cum alia omnia bona, tum maximè loquẽdi libertatem amoliri conantur, vt deinceps liberè ac ſine vllo metu peccent.] Ab iſtis loquendi libertas quantumuis ſancta, & prudentiæ ſale condita, ad impudentiam & procacitatem refertur, ſed malignè atque peruerſe. Nam, vt idemmet Iſidorus hac macula dehoneſtatus, ob increpitos impios præfectos, Zozimum, Maronem, ac gregales rectè reſpondit l.5.epiſt.421. [Neque loquendi libertas eſt impudentia, neque viciſſim impudentia loquendi, eſt libertas appellanda. Sed lapſos pulchrè reprehendens, libertas eſt dicendi. Qui verò rectè agentes conuiciantur, eorum impudentia eſt nominanda. Illa quidem medicinæ eſt inſtar; hæc verò peſtilentiæ lui comparatur. Illa ægrotos ſanos reddit, hæc verò valentes conturbat.] Quare euaneſcit poſtrema illa criminatio, qua diſcuſſio abuſionum, petulantiæ & impudentiæ inſimulabatur; ſiue per eos quorum intereſt, & veritatis expreſſionem, ignominiam ſuam interpretantur: ſiue per eos qui gnari mutire duntaxat non eloqui, turpe

turpe ſilentium & ignauam abblanditionem, imis ſubſelliis præeligunt, pecuinum planè ac mediaſtinum, verèque ſeruile cum ſeruilitate, bipedum genus Ioannes Sariſber. l. 6. Polycr. c. 28. ab huiuſmodi Gnathonicis veri profeſſionem coæquari crimini maieſtatis profeſſus, addit l. 7. c. 24. omnes benè compoſitos, illam ſanctam libertatem approbare; Tyrannicam duntaxat rabiem eam perhorreſcere, & impedire: Et Tyrannidem appellat, peruerſionem ſacræ præfecturæ, vt etiam cenſuit Iſido. Peluſ. l. 2. epiſto. 125. & 234. addens nominatim, expelli ab eis, qui liberè loquuntur, idque Tyrannidis patens indicium eſſe conteſtans.

5. Sic remotis Diſceptationis obicibus, aduerſùs negotium perambulans in tenebris deſcendamus in arenam, dextro cornu Crucis armati: ſic enim faciendum admonet Sanctus Bernardus ſerm. 2. de S. Andræa. Larua quippe honeſtatis, mercimoniis Religioſorum obducitur, vt hamus mortiferi quæſtus ſeueriùs glutiatur. [Verùm, (inquit ibi Bernardus,) Si quis iniquum aliquid tanquam iuſtum perſuadere tentat, à dextris eſt mihi iſte; Sed Iudas eſt; Oſculo me prodit; & dextro cornu crucis, negotium perambulans, in tenebris, neceſſe eſt propulſari.] Hoc cornu armatus, nihil eſt quod extimeſcat in oppugnatione abuſionum & propugnatione Iuſtitiæ, per negotium iſtud in tenebris perambulans, diuexatæ. Thomas quidem Cantipratanus l. 2. Apum c. 12. n. 2. poſt abuſus quoſdā in Cœnobia inuectos, liberi iudicij falce ſucciſos, poſt interpellatam Rectorum Eccleſiæ ſollicitudinem illis vocibus; [O quis veniet? O quando venturus eſt ſummus Pontifex, cuius æquitate liberata, miſeria iſta & inſania corrigatur!] Subdit. [Sed diceretur forſitan mihi, nec dubito quin dicatur. Quis eſt iſte qui poſuit os in cœlum, & ad arcam fœderis, etiam inclinatam, manum indignus extendit? Iraſcentur fortè mihi, ſed non Dominus, cuius vices ſemper dolui & dolebo; pro cuius veritate & Iuſtitia, vtinam dignus eſſem membris omnibus diſſipari. Scio tamen, quicunque, quantuſcunque ex his ſcriptis indignabitur, ſe debitæ reprehenſioni obnoxium iudicabit.]

§. I. *Negotiatio, emercantium per munera, Religioſas dignitates, ſeponitur.*

6. NOn inſtituitur diſceptatio de quocunque negotiationis modo, ſed de ſola communiter & populariter dicta negotiatione, cuius honeſtas quoad Religioſas perſonas videri poteſt ambigua. Itaque ſeponenda eſt illa apertè fœda, & multiplici ex capite perſpicuè peruerſa negotiatio, qua aliqui intra Religioſum ordinem exercent mercaturam præfecturarum ac dignitatum, dantes & accipientes eo intuitu munera.

Non debeo videri incredibilia proferre, cùm certa profero. Eſſe enim Religioſos, qui fœdum huiuſmodi mercimonium exerceant, & apud Sanctum Anſelmum legimus, l. 3. epiſt. 120. itémque apud creditum Cyprianum ſub finem Prologi de Oper. Cardin. & vtinam nullis eſſet recentibus exemplis teſtatum. Nec ago de minutiis munerum, qualia S. Antonius ſuis benefactoribus tranſmittebat, ex S. Athanaſio in vita c. 26. aut qualia Euſtochius mittebat Sancto Hieronymo epiſt. 19. armillas, columbas, caniſtrum ceraſis plenum: Aut qualia eidem tranſmittebat Marcella, cereos, ſellam, ſaccum, calices, de quibus gratias agit Epiſt. 20. Eiuſdem generis ſunt, pyxis exigua cereis agnis puris aut conueſtitis refecta, theca vna aut altera cum ſuo inſtructu, pileolus, calyptra lecticaria, ſacerdotale Breuiarium, pius quiſpiam libellus, & alia eiuſdem rationis, vel minutiora. Quæ vel amicitiæ vel obſeruantiæ pignora, ab iis qui date ſine labe poſſunt delata, nemo intercluſerit; præſertim ſi purus ſit dantis animus, nec hamatum munus porrigat, aliis ſimilibus, vel in eodem genere potioribus inuncandis intentus: quod qui faciunt, illiberalitatis & auaritiæ à Philone damnantur l. de Plantat. Noë, conferuntúrque cum piſcatoribus, qui eſcam paruam piſci glutiendam apponunt, vt totum piſcem prehendant. Has munerum minutias volo dimiſſas, ſicut etiam non damnari propter eas Ordinatorem, ſi abſit pactum, dixit Alex. III. parte 50. Conc. Later. c. 3. Ago igitur de muneribus magni momenti; cuiuſmodi aliquando exhibita noui mus. V. G. de centum duplionibus aureis Hiſpanicis, de quinquaginta Breuiariis Sacerdotalibus exquiſitioris formæ, & continuè compactis, quorum pretium aureos centum excedat. Hæc enim non ſunt munerum minutalia, nec ad merum teſtimonium religioſæ charitatis aut obſeruantiæ referri poſſunt; cum vni cuipiam è magnatibus dantur, penes quos eſt ſumma rerum. Dantur igitur vt mollitus accipientis animus, refundat quod habet ad manum, & tam beneuolo muneratori gratus, nolit eſſe ſub odio, quem affectus xeniis delinitus, intellectui lenocinatus, bonum & amabilem, atque adeò promotione dignum exhibet. Ignem ſpinis ſuppoſui. Sed tanti eſt, veritatem Dei in iniuſtitia non detinere, quod Apoſtolus cenſuit probroſiſſimum.

7. Quamuis autem hæc dignitarum nundinatio, nomine mercaturæ & negotiationis venire queat, planéque poſſit integrari ex vera emptione & venditione, vt negotiationes aliæ propriè dictæ; tamen vix eſt quod in tali negotiatione exagitanda ponamus operam: quandoquidem quatenus verè eſt ſacrarum dignitatum emptio ac venditio, non diſcrepat à pura & pura ſimonia, de cuius monſtroſitate fusè alio loco diſputatur. Deinde adeò ſpurca & fœda eſt huiuſmodi negotiatio, vt nemo ſe ea diſtentum profiteri velit; ſed qui illam obeunt, attentiſſimè inuigilent, vt lateat negotium, vel alio quopiam extraneo titulo quaſi tectorio obducatur; putà erogandæ egenis eiuſdem nationis eleemoſynæ, aut tuendæ dignitatis primario cuipiam muneri gentem ſpectanti conſentaneæ. Qui tamen colores & prætextus, nequaquam purgant ſimoniam, cum munus pecuniarium aut aliquid pecuniæ æquiualens, confertur aut accipitur tanquam pretium mente intentum, exhibitum aut captatum ad parandam vel compenſandam religioſam præfecturam; tametſi ſecluſa formali & ſenſibili pactione de conferendo eo pretio. Nihilominus enim penſitationem muneris, eiúſve acceptionem, aut vtramque, ſi vtereque eum quem dixi animum induerit, eſſe ſimoniacam, clarum eſt ex notione ſimoniæ mentalis. Quod tamen ij, quos attigi, prætextus quærantur, & nemo adeò effrons ſit, vt palam & publicè profiteri auſit tale mercimonium; argumento euidenti eſt, eius fœditatem non egere eductione, vel diſcuſſione. Quare mercaturam illam hoc loco ſeponamus, tanquam apertè auerſandam, nec ancipitis malitiæ; præſertim ſi venalitate propriè dicta ſordeat. Duplex quippe in hac re ſecerni poteſt venalitas: vna propriè dicta per veram emptionem & venditionem, ſaltem mente exercitam; alia ſimilitudinaria, quæ ſecluſa rigoroſa ratione mercis ac pretij, in præfecturarum collatione aut acceptione, æque tamen

men intuitu dignitatum ſacrarum exhibet aut admittit munera. Neutram exagitare iuſta tractatione eſt animus, ob cauſam propoſitam.

8. Tantum, quia alterutra in rectè alioqui conſtitutas Religiones variis prætextibus obrepit, admoneamus obiter; priorem non modo illiberalem & ſordidam, ſed apertè ſacrilegam & impiam eſſe; cum contineat emptionem ac venditionem ſpiritualis iuriſdictionis, quæ nullo humano pretio æſtimari poteſt, cum ſit perfuſa Chriſti ſanguine, & à Chriſti inſtitutione trahat originem. Argumentari præterea contra eam iniquitatem licet ex crebra inhoneſtate, & indignitate venalitatis præfecturarum ſecularium, quæ purè humanæ ſunt, & citra omnem comparationem deſpicatiores. Verùm eſt agitari inter politicæ doctrinæ Tractatores, an officia humana & præfecturæ ſeculares, poſſint abſque labe venales exponi, & diuendi accurrentibus, vt variis locis fert vſus. Idque per ſe loquendo, graui, aut etiam quacunque culpa liberant non pauci Theologi; damnant autem alij, per ſe rem ſpectando, inter quos Adrianus in 4.q.de vſura §. *ex his ſuboritur*, Ioannes Medina q 4.de vſuris, & q. 26.de reſtit.& Torres 4.2.in 22.diſput.23.dub.2.

Rem videtur attigiſſe Caietanus in ſumma V. *Officiorum ſecularium venalitas*; docens, ſpeculatiuè loquendo, negotiationem circa illas præfecturas exigente neceſſitate publica, innoxiam eſſe; quia venalitas in ea officia & præfecturas intrudi poteſt ratione variorum annexorum; putà ratione eminentiæ ſupra cæteros, quæ eſt aliquid pretio æſtimabile; Item ratione exceſſus iuſti ſtipendij. Stipendia enim officiorum, præſertim ſublimiorum, ſolent eſſe auctiora, quàm præcisè ex iuſtitia deberentur, quia ita ſpectat ad Principum dignitatem, & præfecturæ amplitudinem; vnde ratione illius exceſſus ſtipendij, præfectura venalitati ſubeſſe haud immeritò poteſt. Denique ſuppetit titulus alius eiuſdem venalitatis, ex opportunitatibus licitè augendi rem domeſticam, & ſuos promouendi, ac multos extraneorum ſibi viis honeſtis obſtringendi. Hæc ſunt, quæ per ſe rem ſpectando, officia ſecularia negotiationi obnoxia faciunt, & ſubiecta venalitati, ſi publica neceſſitas ad eam venalitatem adigat. Per accidens tamen, & penès varia extrinſeca capita, venalitatem publicorum Officiorum cum publico bono pugnare poſſe, atque adeò frequenter eſſe mortaliter grauem, optimè proſequitur ſupra Caietanus, & præiuerat Sanctus Thomas Opuſc.21. *ad quintum quæſitum*; ſubſcribúntque Soto l.3.de Iuſt. q.6.art.4. Azor Tomo 3.l.8.c.7.de venditione. Rebellus 2.p.l.9.q.18.ſect.2. Leſſ.l.de Iuſt.c.32.n.28. Auerſantur quoque eam venalitatem Petrus Gregorius l.47. Syntag.cap.1.& Adamus Gontzen l.7. polit. cap.32.n.16.ac.18. poſt Nouellam 8. Coll.2. tit.2.in præfat.

9. Ratio eſt, quia per huiuſmodi venalitatem, viri alioqui digni, vel coguntur annumerato pretio emere quod propter virtutem debebant gratis accipere; vel (quod frequentiſſimum eſt,) coguntur carere publicis officiis ſeu dignitatibus, non abſque aliquo dedecore, & magno publici boni detrimento. E contrario autem indigni, quia vt plurimum abundant opibus, facilè ad publica officia prouehuntur, quæ grauis eſt deceptio Reip.contra iuſtitiam commutatiuam, ac proinde obligans ad reſtitutionem, vt Leſſius rectè notauit, lib.de Iuſt. c.12.n.129. Ad hæc per eam venalitatem obtunditur ingeniorum acies, hebeſcitque vigor mentium, quæ ad ſtudia & dotes publicis officiis conſentaneas conniterentur, ſi illac aditus ad honores pateret. Denique qui priùs emit officium (vt Baſilius Imperator in commonit. ad Leonem filium c.43. probè monuit,) cùm non emerit niſi vt lucretur; eo ferè venit, vt ſigillatim vendat, quod vniuersè comparauit pretio, capitéque cum Iuſtitiæ diſpendio, iteratum vacuati marſupij tumorem: quod tametſi ſimoniacum revera non eſt, vt Petrus Bleſenſis epiſt. 95.malè exiſtimauit, eſt tamen fœdum & iniquum. Hæc omnia frequentiſſimè, (tametſi per accidens,) præfecturarum ſecularium venalitatem commaculant, cùm non honeſtatur per publicam neceſſitatem. Quod ergo ferè vſu venit in officiorum ſecularium venditione & emptione, valet multo magis circa religioſam præfecturam, etiamſi eius emptio ac venditio non eſſet ſemper per ſe ſacrilega, qualem revera eſſe præmiſimus.

10. Poſterior venalitas, quam appellabam Similitudinariam, & cuius vſus periculoſior eſt hoc tempore, etiam in familiis alioqui benè conſtitutis, ſordet multipliciter. Ac primùm omnes maculæ, quibus venalitas præfecturarum ſecularium plerumque dehoneſtatur, vt vidimus, habent hîc quoque locum. Nam & indigni quique hac ratione erepunt ad dignitates, & digni arcentur ab iiſdem. Item vigor mentium ſopitur, & acies ingeniorum hebeſcit. Ac vt munera ſuppetant, vnde perpetuatio dignitatum, vel promotio ad altiores gradus obtingat, laxandum ſæpe numerò eſt, vbi fuiſſet contendendum: & iis indulgendum eſt, quibuſcum ſeuerè agi, diſciplinæ ratio ferebat. Nimirum munus non tantùm excæcat oculos, vt habetur Exod. 23.ſed etiam vt addit Siracides c.20. *quaſi mutus in ore, auertit correptiones*. Senſus eſt, munera eſſe in ore Munuſculatij, (verbum eſt Ioannis Sariſberienſis, l.1.Polycr.c.11.) veluti frænum, aut linguarium, quod elocutione prohibeat, & hominem efficiat mutum, ne corripiat in exhibente munera, quod alioqui clamoſa & ſtrepera obiurgatione inſectaretur. Bellè (ſi tamen ſolidè) Dionyſius & Lyranus, per *mutum in ore*, intelligunt ranæ ſpeciem, quam Græci καλάμιτα appellant, cuius iniectione in os canis latrantis, prohibetur latratus. Additque Albertus l.26. De Animal. Si huiuſmodi ranæ oſſiculus, lebeti in quo aqua ferueat, iniiciatur, fore vt illico ebullitio reſideat, & aqua detumeſcat atque deferueat. Similiter enim quantumcunque feruens Præfectus, & paratus zelo Iuſtitiæ inſurgere in aliquem noxium, ſi minus ab eo admittat, ponet illico iras; nec vltra allatrabit reum, erga quem eſt emollitus acceptione muneris. Et volo Præfectum munera admittentem, ſapientem alioqui & iuſtum eſſe: nam talem quoque Præfectum, prudentem inquam & iuſtum, ſubuertendum & excæcandum eſſe per munera, diſertè monuit Spiritus ſanctus, Exod.23. [Quod ſi munera, Sapientum excæcant lumina, inſipientum quid non faciunt?] Argumentum eſt Iſidori Peluſiotæ l.5.epiſt.182. Quid inquam Ordini commodum in munerum delatione, atque adeò in tota vniuerſi cœtus rectione expectandum erit, ſi præterea ij, penes quos eſt dignitatum diſtributio, ſecundùm prudentiam carnis, quæ mors eſt, & mera apud Deum inſipientia, diſtribuant dignitates religioſas; fixum habentes eos duntaxat honeſtare, qui minùs ingenio valeant, aut ſint meticuloſiores, ac obſiſtere inepti, quicquid tandem audeat & machinetur is cui ſubſunt? Sunt enim quidam Politici ſpirituales in Eccleſia, nec deſunt in religioſis cœtibus, qui imitatione exprimunt Theophilum Alexandrinum, vafrum Antiſtitem, & ex carnis ſpiritu

ac mundi legibus, illud præter cætera indignè ſeruantem, vt nunquam ſacras inſulas vlli committeret, quem videret ingenio & prudentia exquiſita pollere: ſed ferè hebetes tantùm, inter quos, ac ſupra quos, ſecurè regnaret, promouebat, aut promouendos curabat, quà patebat ambitus Orientalis Eccleſiæ vniuerſæ. Hancque fuiſſe germanam cauſam, cur electioni S. Ioannis Chryſoſtomi in Antiſtitem Conſtantinopolitanum, ad rabiem vſque obſtiterit; quod de viro ſapientiſſimo, & robuſtiſſimi pectoris, circum agendo pro nutu, aut frangendo deſperaret, ſcribit in S. Chryſoſtomi hiſtoria Georgius Alexandrinus. Si igitur munuſcularij diſtributores dignitatum religioſarum, non modò munerum viſco capiantur, ſed etiam hoc Politiciſmi cancro exedantur, actum planè videri debet de diſtributione dignitatum, vniuerſáque rectione: Nam hinc hebetes, vt criſtis, politici Præfecti ſit locus; inde à virtute malè conſtituti, exoculatis & mollitis per xenia & dona diribitoribus, occupabunt ſoli prima ſubſellia, iudicio diribitorum munuſculariorum: quæ quanta ſit corruptela atque peruerſio, nedum labefactatio & ſuccuſſio religioſi ſpiritus, nemo ſatis explicet. Túncque comprobari ait Cantipr. l. 1. Apum. c. 2. n. 1. quod ait Sapiens: *Vidi ſeruos in equis, & Principes quaſi ſeruos ambulantes in terra*, Eccl. 10. Itaque penes hæc incommoda, æquè ſimilitudinaria iſta venalitas Religioſarum dignitatum improbanda eſt, ac propriè dicta venalitas officiorum ſecularium, vt præmiſi.

11. Conſiderandi verò præterea ſunt ſpurci natales, ſimilitudinariæ huius venalitatis in religioſa familia, tum ex parte munuſculariorum, tum ex parte præbentium munera. Quoad munuſcularios, liquet interuenire auaritiam, ſiue captent munera, ſiue admittant non captata. Nam viri ſanctiſſimi quos auaritia non contaminabat, æquè puri deprehenſi ſunt in excutiẽdis manibus ſuis ab omni munere, ac in donis non aucupandis; indéque celebrati ſunt tanquam illimes ab auaritia, quod munera reſpuerent vltrò delata. Videndus de Eugenio S. Bernardus l. 3. de Conſid. cap. 3. & Ioan. Sarisber l. 5. Polycrat. cap 15. Rurſúſque de Martino Presbytero Cardinale Sãctus Bernardus l. 4. de Conſid. c. 5. Qui igitur munera vel acceptant, vel, (quod turpius eſt,) aucupantur, ſordent ab auaritia, & turpi cupiditate. At hæc quàm terra ſit nota in homine religioſo; quàm, inquam, indignum & fœdum ſit, hominem qui calces ſæculo illiſit, regredi ad fimum rerum terrenarum, quem abiecit, circùm ſe denuò aggregandum, res ipſa loquitur. Spiritus Sanctus, nihil eſſe auaro ſceleſtius, diſertè pronunciauit, Quod ſi de quocunque auaro verum eſt, (vt eſt ſanè veriſſimum) deficiunt verba, quibus deprehendatur virulentia & malignitas auaritiæ, in homine elongationem ab auaritia ſanctè profeſſo, & eius exciſionem ritè pacto cum Deo. Nolo hoc vlcus fortiùs premere, quod & per ſe exundet eius ſanies, & inferiùs §. 3. recurſurus ſit de ea virulentia ſermo.

12. Iam verò Religioſos munerarios, exhibitione donorum ſuperbiam ferè, & ambitionem ſuam prodere, cum ſummus Pontifex Clemens VIII. ſua de muneribus conſtitutione, (quam euiguiſſe dolendum eſt,) annotauit num. 8. hàncque fuiſſe ferè vnicam illius conſtitutionis edendæ cauſam monuit Diana Tract. de Paupertate religioſa, Reſol. 12. Tum iam olim ceditus Cyprianus in Prologo libri de Oper. Chriſti Cardinalibus *ſub finem*. Nam cùm expoſtulaſſet Religioſum ad munera porrectas manus non claudere, ſubdit paulo poſt, quo hæc munerum exhibitio pertineat; nempe vt *qui munera præbent, per fas aut nefas ad loca ſuperiora ſe ingerant*. Hæc verò eſt cæcitas deteſtãda. An enim tanta eſt ſarcinæ cupiditas, tantúmque dominandi in cleris deſiderium, vt etiam in domo humilitatis, aditus ad perſonatos honores, malis hiſce artibus, aperiendus videatur? [*O curas hominum* (exclamat in hanc rẽ Petrus Bleſenſis epiſt. 28.) *ô quantum eſt in rebus inane!* ô inanis gloria! ô ambitio cæca! ô terreni honoris inexplicabilis fames! ô tinea cordium, animarum ſubuerſio, cupiditas dignitatum! Vnde obrepſit hæc peſtis? vnde eualuit hæc execranda præſumptio?] Legeſis cætera, quibus homo diſertus æquè ac pius, concitatur, in hos (vt vocat) beſtiis omnibus beſtialiores, quærentes ducatum honoris, & currentes ad cathedras peſtilentiæ, vt ſe & alios ſuper quorum capita impoſiti ſunt, extremo exitio inuoluant. Potenter item ac validè in huiuſmodi veſaniam conclamat Sanctus Chryſoſtomus hom. 29. in Epiſt. ad Rom. *ſub finem*. Auerſanda igitur eſt munerum exhibitio atque captatio, tam fœdæ cupiditati obſtetricans.

13. Virulentiam rei munerariæ per effectus ſuos & cauſas hactenus ſatis expreſſam, fruſtrà viderer, aduocatis in huiuſmodi corruptelam teſtimoniis Scripturarum, & Sanctorum Patrum exagitaturus. Scripturas bene multas in hanc rem accumulat Meliſſa l. 2. ſerm. 7. & 8. & Antiochus homil. 9. ac Petrus Damiani Opuſc. 35. Sanè Iob. c. 15. conteſtatur, ignem deuoraturum tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt. Quem locum aduerſùs ſuos adminiſtros munera accipientes, allegauit Sanctus Ioannes Eleemoſynarius, vt ſcribit Leontius vitæ eius author c. 4. Et Dauid eos in quorum manibus iniquitates ſunt, à quibus longè auerti cupit, dexteram ait repletam muneribus, Pſal. 25. Illud verò, vnde acceperint Meliſſa & Antiochus, non inuenio. *Perdit ſeipſum, qui accipit munera. Qui autem odit acceptiones munerum, viuet.* Nimirum, vt ait Antiochus, [Quiſquis captat munera; aut plus quàm par ſit quærit poſſidere; item pecuniæ auidus & fœnerator; quatuor hi, vnum eundémque trahunt currum, ſed eo præduce qui ſuperbiæ auriga eſt & princeps, &c. Non igitur æquum fuerit, vt qui ſanæ ſunt mentis, tam cruenti hoſtis fræna patiantur, ne illius aurigatione cum ſuo auriga in puteum abripiantur ſupplicij.] En quomodò perdat ſeipſum qui accipit munera, iuxta Scripturam allegatam. Aperiunt pleniùs captationis vel acceptionis munerum malignitatem, qui de ea vitanda diſſerunt: Philo de Iudicis officio Iſidor. Peluſ. l. 5. epiſt. 182. S. Auguſt. c. 15. Regulæ. Bleſenſis epiſt. 10. *in fine*. Petr. Damian. dicto opuſc. 31. Raymundus Iordanus, ſolo nomine Idiota, in opere de oculo myſtico c. 6. à num. 6. Ioannes Sarisber. l. 5. Polycr. c. 15. Bernardus de modo benè viuendi, ſerm. 61. Baſilius in c. 1. Eſaię ad illud *diligũt munera*. Optimè ceditus Ambroſius, renera Hilar. Diaco. 1. Cor. 6. ad illud, *ſed ego ſub nullius redigar poteſtate*, notat, Apoſtolum noluiſſe munera accipere, ne authoritatẽ magiſterij conceſſam ſibi à Domino, inclinaret. Non enim poteſt conſtanter argui à quo accipitur, maximè cum ideo promptus ad dandum ſit, vt ſibi humiliet præpoſitum. Vnde & dicit, *ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.*] Et 2. Cor. 7. ad illud *Dederunt Deo, deinde nobis*, admonet eſſe qui datis muneribus [Redimunt præpoſitos ſuos, vt vitia eorum patiantur, nec arguant; quia munera excæcant oculos, & vim authoritatis inclinant.] Redolet quoque in ſuperiore ea agendi ratio alium animum à paterno, iuxta il-

lud Sariſberienſis cum Adriano Papa agentis l.6. Polycr.cap.14. [Si pater es, quare à filiis munera & retributiones expectas?]

14. Iure igitur Cluniacenſes in Conſtitutionibus ſub Hugone 5. editis tit. de muneribus, excommunicatione mulctarunt inuehentes hanc munerum peſtem in religioſum cœtum, cum de electionibus agitur. Quod fulmen in eos maximè vibrandum eſſet, quorum partes ſunt Ordinum puritati & conſeruationi conſulere, ſi piceatis manibus deprehenderentur. Quo in genere, breuis ſed vehemens ac fortis de more eſt, increpatio qua Iſidorus Peluſiota Lucium Archidiaconum fecit, ex electionibus quæſtum facientem. Cum enim pro Archidiaconi munere, Præſuli aſſiſteret, iſque ſiue præ ſenio, ſiue præ mollitudine omnia Archidiacono permittere, homo philargyria corruptus, totus erat in marſupiis eorum qui prehenſabant dignitates Eccleſiaſticas vacuandis acceptione munerum. Et, quod Andræas Sottus ad l.5. epiſtolarum Iſidori benè annotauit, erat Lucius ille de cœtu Religioſorum, æquè ac Maro & Zozimus. Vnde & dignitates, quæ prehenſabantur, æquè erant religioſæ, cuiuſmodi in Occidentali Eccleſia iam olim fuerunt Canonicorum Regularium. Itaque Iſidori epiſtola hoc belliſſimè cadit. [Oculi (inquit,) ſunt Epiſcopi, venerandi altaris Diaconi. Tu verò cum horum ſis permiſſione diuina princeps, totus oculeus eſſe debes, perinde vt illa multis oculis prædita animalia, (quæ propinquo ad Deum acceſſu imitaris; non vita, vt audio, ſed ſola ſacri muneris functione;) neque per improbas actiones offundere tenebras, & venerabili illi ſodalitio, ac cœtui, & Epiſcopo, qui tali abſque iudicio obſequitur. Neque diuinum altare, auaritiæ iniquitate contaminare, neque electiones quæſtui habere, vt ex illarum pretio opes ac reditus tibi compares. Nam eos qui columbas vendebant, Chriſtus flagellatos è templo proturbauit. Quare ne tu quoque vnâ cum illis expellare, deſine tales diuitias colligere, & materiam ac pabulum futuro igni ſempiterno præparare.]

15. Non exiſtimo operæ pretium, aduocare in hanc cauſam, quæ profani, aduerſus Præfectorum, & quorumcunque Magiſtratuum piceatas manus, prouincias per accepta munera exhaurientes, iam olim in Ethniciſmo ſanxerunt. Neminem ſanè latet, quanta olim vigeret profuſio in muneribus præſertim natalitiis ac ſaturnalitiis. Omnino multa ex variis in eam rem congeſſit Martinus à Roa lib. de die Natali ſacro & profano cap. 12. & 13. Bellè nominatim Hiſpanus Poëta lib.8. irridet Clytum qui ſæpius in anno natale ſuum celebrabat, vt munera ab amicis eo colore emungeret.

Vt poſcas Clyte minus, exigáſque
Vno naſceris octies in anno;
Et ſolas puto, tréſue, quatuórue
Non natalitias habes Calendas, &c.
Quòd ſi ludis adhuc, ſemélque naſci
Vno iam tibi non ſat eſt in anno,
Natum te, Clyte, non ſemel putabo.

Quamuis autem res ita haberet quoad priuatos, cõſtat tamen Magiſtratibus vetitum, etiam natali ſuo aut Saturnalibus accipere munera. Id quod Plinius docet l.4. epiſt. ad Vrſum, agens de Iulio Baſſo, quem Bœbius Macer Conſul deſignatus, ob accepta diebus illis munera, reum egit repetundarum. Nam cum Baſſus, quæ alij furta ac rapinas appellabant, ipſe munera vocaret, ſubdit Plinius; [Sed lex, munera quoque accipi vetat.] Vtique lex Cincia de donis ac muneribus, quam denique extorſit improbitas maiorum, quibus inferiores ſtipendiarij ac vectigales, bello hoc prætextu eſſe cœperant, vt Liuius narrat. Iuliam item legem de muneribus, exhibet ſyllabus legum Romanarum. Quod apud Græcos, Præfecti & Iudices ferrent ſententias adhibitis fabis, idcirco Pythagoras eſitatione fabarum interdixit, ſignificans neceſſariam eſſe Præfectis abſtinentiam à muneribus, vt eſt apud Nicetam lib. 1. Theſau. c.4. Quid Thebani Plutarcho autore? Annon Iudicum & Præfectorum ſimulachra, vt abſque oculis ne hominum perſonas reſpicerent, ſic abſque manibus efformabant; vt munerum abſtinentes ſignificarentur? Vbi verò ad Magiſtratum vt ad auream meſſem aſcenditur, ſicut ille iocabatur, Magiſtratus oculatas manus habent, quod habet Plautina Comœdia: Iudicia quippe, proſtant in manibus. Sed hæc vt externa miſſa facio, noſtrorum Iuriſperitorum SS. inquam Patrum, quos Leontius Byzantinus, admirabiles S. Spiritus conſiliarios egregiè vocauit, ſuffragio contentus, quibus ſubſcribens Petrus Bleſenſis epiſt. 10. illud ſcripſit memorandum. [Peremptorium eſt in Principe (& æquè in quouis Superiore) auram adorare munerum. Teſte ſiquidem Propheta, in quorum manibus iniquitates ſunt, dextera eorum repleta eſt muneribus. Tranſibunt verò iniquitates in pœnam, & munera in dolorem, quia teſtimonio Iob, *ignis deuorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.*

16. Cæterum fruſtra Scripturas, fruſtra Patrum increpationes, in hanc abuſionem producimus. Nam qui talia peccant, obſurdeſcunt ad huiuſmodi tonitrua. Itaque digniſſima res eſt, in quam ſupremi Eccleſiæ excubitores, ipſéque Vigilum Princeps, animaduerſionem ſuam non neget. Nobis homulis, ne tutum quidem eſt talia aduertere; enunciare verò & vituperatione proſequi, ad exploratum crimen pertinet, nec qualecunque. Quod enim Geneuæ, Caluino tyrannidem exercente, ſeruatum ſcribit Hieronymus Bolſec, non minùs hic locum habet: Nimirum vt ſi quis vocem paulò liberiorem emitteret, illico proſcriberetur vt Libertinus, vel Atheus, aut reus violatæ maieſtatis, eóque nomine confeſtim extruderetur. Vir zelo diuini honoris motus, cùm in ſuorum cœtu plenario, auſus eſſet perpaucis hanc in ſacro ordine luem damnare, non modò muneribus omnibus quantumcunque minutis excluſus eſt, (quod illi leuiſſimum fuit,) ac locum perdidit; ſed etiam factione eius qui ſe notatum putabat, apud viros Principes ſuſpectus factus, feſtucis inanium imò falſarum ſuſpicionum in trabes amplificatis, experimento didicit etiam in vinea rubos naſci, vt habet Nazianzeni paroëmia.

17. Porrò non diffiteor, inferiores, ſuperioribus quibus in religioſo ordine concredita eſt præfecturarum diſtributio, debere munera; ſed qualia præſcripſit Sanctus Gregorius l.4. in 1. Reg. cap. 10. ferè in fine libri circa illud, *& non attulerunt ei munera.* [Spiritualia, (inquit,) munera Rectoribus noſtris tribuimus, quando debitam eis honoris reuerentiam deferimus, & ea quæ præcipiunt magna deuotione ſeruamus. Magna enim munera ſunt reuerentia honoris, & humilitas ſubiectionis. Quia dum rectoribus noſtris, & intus per humilitatem ſubdimur, & per exteriora obſequia foris honoris reuerentiam exhibemus, munus ei vnum præbemus à corpore, aliud à corde. Vt ergo ſuperborum typum inſinuet Propheta, non dicit, *Non attulere ei munus;* ſed *non attulere ei munera*, quia dum electos prædicatores deſpiciunt, eis vtique honorem à corpore offerre dedignantur, & humilitatem à corde.] Horum

rum munerum ſuperioribus deferendorum obligationem humilibus ſubditis meritò iniungit Gregorius. Et abſit vt ea velimus negata, cùm iſta munera excludi volumus, quorum delatio ex Præfectorum auaritia, vel inferiorum ſuperbia proficiſcitur. Per huiuſmodi munera (vt eſt apud Ioannem Sarisberienſem l.7. Polycrat. c.17.) bonus & probatus religioſus, [ad Petrum ſuum formidet accedere, ac ne clanculo quidem, per impluuium auri, ac ſi per tegulas Iupiter elabatur in gremium Danaës, ſic in ſinum Eccleſiæ (*regularis*) procus deſcendat incertus.] Vel ſi talis eſt inferior malè ſanus, ſit alterius genij eo nomine dignus Præfectus. [Decérne Paſtorem, (ait Sanctus Bernardus epiſt.42. incuruam ouem, vultúmque gerentem deorſum, quantumvis ſurſum aſpiciat cum per terrena affectat primatum, componens cum Paſtore eiuſdem genij;) Decérne inquam Paſtorem, more pecorum ſenſibus incubare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis, (quæ omnia facit captator munerum,) & non potiùs erectum ſtare vt hominem, cœlum mente ſuſpicere, quæ ſurſum ſunt & quærere & ſapere, non quæ ſuper terram?] Video belliſſimè & veriſſimè in me hæc proloquentem caſura, quæ de ſe continenter ſubdit S.Bernardus; [Cæterum mihi indignatur ſi vel nutum facere audeam, iubétque manum ori apponere, dicens me Monachum, qui non habeam iudicare de Prælatis.] Repono quod ad iſta S.Bernardus, vna duntaxat aut altera vocula immutata. [Vtinam & oculos mihi claudas, vt nec cernere poſſem quæ contradicere prohibes. Magna verò præſumptio, ſi ouis cum ſim, in ipſum Paſtorem meum lupus ſæuiſſimus vanitatem & curioſitatem (imò cupiditatem & conterminam Gieziticæ lepram) irruere cernens, infremuero, quo ad meum fortè balatum, cruentis beſtiis à quopiam occurratur, & ſuccurratur perituro? Quid facient de me qui ouicula ſum, quæ & in ipſum paſtorem tanta feritate inſiliunt? Et quidem ſi non vult vt clamem pro ſe, nunquid non & pro me balare licebit? Sed & ſi ego ſileo, ne ponere videar in cœlum os meũ; clamatur tamen in Eccleſia, *Dextera eorum repleta eſt muneribus, in quorum manibus iniquitates ſunt.*

§.2. *Negotiationem populariter dictam, à religioſo ſtatu non abhorrere, quæ ſuadere videantur. Mediaſtini diſputatio.*

18. SEpoſita eſt negotiatio dignitatum religioſi Ordinis, quam vel Simoniæ, vel ſuperbiæ & auaritiæ abortionem eſſe, diffiteri non licet. Et dimittenda item eſt illa vt S.Auguſtinus concio.5. in Pſalm.70. nominat *deteſtanda negotiatio* Pelagianorum, opera ſua & negotia iactantium, excluſo diuino in ipſis negotio. Nam hæc quoque negotiatio, planè aliò pertinet. Quare hærendum nobis hoc loco eſt, in negotiatione circa merces populariter dictas diſtenta; quæ quomodo ad mercaturam ſe habeat, paucis attigit Gabriel, in 4.diſt.15.q.10.art.1. notab.1. aduertens mercaturam, omnem planè mercis emptionem complecti, atque adeò eſſe quid vniuerſalius negotiatione, quæ ſtrictior eſt, & ſola diſtractione mercium ad lucrum ex reuenditione coëmptarum, interpoſita mutatione continetur. Hic tamen vocum rigor paſſim negligitur, nec erit cur à nobis exquiſitè teneatur. Aliter mercatorem à negotiatore ſecernit Gutierres cum aliis Iuriſperitis Tract.de Gabellis q.93.n.42.43.& 45. nempe quod negotiator vel ex vno ſolo adiudicatur, mercator autem ex ſola actuum frequentatione. Quod permagni refert ad pronunciandum de ſenſu Canonum interdicentium ſacris hominibus negotiatione, non tamen diſcriminat quaſi ſubſtantialiter, mercaturam & negotiationem, neque negotiationis notionem extrahit à mercibus vulgaribus. Itaque populariter dictarum mercium negotiationem, à ſtatu religioſo non abhorrere; ſed per Religioſos ſaluis & intemeratis ſacrorum inſtitutorum legibus obiri poſſe, ſuaderi videtur, his pro Mediaſtini placito argumentis.

19. Primò, mercatura non eſt aliquid ex obiecto, vllíſve neceſſariò adiunctis malum; Imò res eſt generi humano commoda & neceſſaria ad exigendam vitam, ac quorundam penuriam ex aliorum vbertate ſarciendã. Ita Scholaſtici in 4.d.15. vel 22. q.77.art.4. aut tractantes contractum emptionis ac venditionis, vt Mol.tract.2.d.339.& Abul.q.223. in c.25. Matth. & ſummiſtæ. V. *Negotiatio*, vel V. *Emptio*. Fateor eſſe quaſdam negotiationes & mercaturas, ex objecto, quaſdam ex adiunctis illicitas; V.G. Negotiatio qua aliqui impij (vt Victoria Relectione 5.ſect.2. & Molina tract.2.diſp.35. concl. 4. expoſtulant,) liberos homines abſque vllo idoneo titulo vendunt, nequiſſima eſt. Similiter negotiationem Idololatriæ ſeruientem, tanquam ex obiecto prauam, inſectatur Tertullianus l. de Idolol. c.11. [Negotiatio (inquit) ſeruo Dei apta eſt? Cæterum ſi cupiditas abſcedat quæ eſt cauſa acquirendi? Ceſſante cauſa acquirendi, non erit neceſſitas negotiandi. Sit nunc aliqua Iuſtitia quæſtus ſecura de cupiditatis & mendacij obſeruatione; in crimen offendere Idololatriæ eã opinor, quæ ad ipſam Idolorum animam & ſpiritum pertinet, quæ omne dæmonium ſaginat, an non illa principalis idololatria; viderint, ſi eædem merces; thura dico, & cætera peregrinitatis ſacrificium Idolorum. Etiam hominibus ad pigmenta medicinalia, nobis quoque inſuper ad ſolatia ſepulturæ vſui ſunt. Certè cum pompæ, cum ſacerdotia, cum ſacrificia Idolorum, de periculis, de damnis, de incommodis, de cogitationibus, de diſcurſibus, negotiationibúſve inſtruuntur, quid aliud quàm procurator Idolorum demonſtratur?] Agere Tertullianum de ea tantùm negotiatione quam dixi, liquet ex his quæ ſubiungit. [Nemo contendat poſſe hoc modo omnibus negotiationibus controuerſiam fieri.] Et paulò poſt. [Nulla igitur ars, nulla profeſſio, nulla negotiatio, quæ quid aut inſtruendis, aut formandis idolis adminiſtrat, carere poterit titulo Idololatriæ, niſi ſi aliud omnino interpretemur Idololatriam, quàm famulatum idolorum colendorum.] Damnat igitur Tertullianus, eam duntaxat negotiationem, quæ Idololatriæ eſt adminiſtra, ac proinde mala eſt ex obiecto: quod quamuis non ſemper contingat, etiam circa ea quibus Idololatra ad falſi numinis cultum abutitur, vt habetur ex iis quæ Sanches l.1.in Decalo.c.7. diſputat, contingit tamen aliquando. Plerumque item negotiationem, per accidens, vitio negotiantium inquinari, eſt extra controuerſiam. Idque vnum voluerunt nonnulli Patres, mercaturæ in ſpeciem infenſi, præſertim Clemens Alex.l.3. Pædag c.11. Author imperfecti in Matth.homil.38. S.Aug. in Pſal. 70. ad illud, *quoniam non cognoui litteraturam*. S.Leo Epiſto.92. cap 9. & habetur cap. *qualitas* de pœnit. Diſt.5. Verùm abuſio per accidens adiuncta, non inquinat actum cui adiungitur: alioqui nihil erit purum & labis expers, cùm nihil ſit adeò ſanctum, in quod vitio noſtro & voluntaria abuſione non

poſſit contaminatio cadere, vt benè monuit Nazianz. orat. 20. num. 19. & Auguſt. l. de vera Religione c. 20.

20. Cum igitur mercatura, & negotiatio de mercibus indifferentibus, pura ſit ex obiecto, & per accidens poſſit eſſe illimis ac nitens, quid eſt quod prohibeat eius exercitio Religioſos? Imò expedire videtur vt per eos potiùs exerceatur, quippe qui ſincerè & abſque aſcititiis maculis illam exercebunt. Nec eſt verum, quod idcirco Religioſi deijciendi ſint de gradu, & exuendi nobilitate. Quin potiùs ſi ineundo Religionem retinent nobilitatem priſtinam, de quo certatur ſententiis inter Iuriſperitos, (rectè tamen affirmante Ludouico Romano ſingulari 37. vbi Pignolatus alios adducit, itē que Gulielmo Benedicto in c. Raynutius de Teſtam. V. *& Vxorem* deciſ. 1. n. 212. ac etiā Tiraqnell. c. 27. de Nobil. præ ueriātque Saluianus lib. 4. de prouid.) poterunt abſque iactura in eo ſtatu nobilitatis detrimento exercere mercaturam, vt faciunt ſeculares; quorum nobilitati nihil officere mercaturæ exercitium, varij docent. Videndus Tortota l. 1. De vita Hieronymi Æmiliani c. 2. Pogius l. de Nobil. Stracchа l. de Mercat. part. 2. n. 17. & 18. Adamus Gontzen l. 1. Politic. c. 9. Cepola & alij adducti à Tiraquello l. De Nobil. c. 33. *ſub finem*. Ab his tam multa mercaturæ decora congeruntur, vt non ſit timendum ignobilitati & deiectioni Religioſorum, ſi eam ſanctè & purè exerceant.

21. Secundò viri ſanctiſſimi fecere mercaturam; non modò antequam ſæculo valedicerent, vt S. Frāciſcus, ſed etiam cùm iam ad aratrum manum miſiſſent, ſeque mancipaſſent Dei obſequio. Sic Sanctus Abraham ex Monacho Epiſcopus, referente Theodoreto in *Θεοφ.* c. 17. ad proximos iuuandos negotiationi ſe dedit. S. item Franciſcus Xauerius, vt ſcribit in eius rebus geſtis Lucena l. 10. c. 26. mercatori famulum ſe addixit in mercaturæ exercitio, vt ea ratione penetrare poſſet ad Sinas. Quotidianum quoque eſt, vt in iis oris in quibus nomen Chriſtianum aut Catholicum eſt exoſum, naui ac ſtrenui rei diuinos curatores, quantumvis religioſum ſtatum profeſſi, mercaturam faciant. Quod tametſi ab eis ex fine rei Chriſtianæ promouendæ fiat, potiùs quàm ex ſtudio augendi rem domeſticam, tamen inde certum argumentum ducitur, mercaturam neque inhoneſtè fieri, neque diſſentaneè à religioſo ſtatu: alioqui viri mundo perfectè mortui, & vt Caſſianus Collat. 18. c. 7. loquitur, *Viui Martyres* negotiatorum perſonam non induiſſent, etiam ob finem extrinſecum optimum. Sicut nemo ob finem quantumvis ſanctum, velit agere lenonem, aut proſtibularium.

22. Tertiò olim Monachi ſanctiſſimi, tametſi mercatores non appellabantur, tamen reipſa quaſdam merces ſuas promercales exponendo, faciebant mercaturam, & negotiationem obibant. Nam etiā in Iuſtiniani conſtitutione l. 12. C. *negotiatores ne militent*, qui præſunt ergaſteriis, ſiue opificinis, negotiatorum nomine veniunt. At innumeros pios Religioſos opificia ſua diſtraxiſſe pretio, teſtatiſſimum eſt. Sic enim Monachos Abbatis Aphtonij exercuiſſe omnes artes, & ex opificiis diuenditis victum paraſſe; quod verò ſupererat, per mulierum monaſteria & carceres diſtribuiſſe, ſcribit Palladius in Aphronio c. 39. lauſ. Eandem fuiſſe praxim piorum Monachorum, habetur ex Caſſiano Collat. 18. cap. 7. De Palamōne Monacho. Idem legitur in ſancti Pachonij rebus geſtis. Archebium triplicato ſibi penſo operis manuum, per annum diſſoluiſſe debitum centum ſolidorum, quod mater contraxerat, ſcribit Caſſianus lib. 5. de Inſtit. c. 38. S. Vitalis Abbas ingreſſus Alexandriam, confecto omnium meretricum catalogo, cœpit laborare opuſcula, & accipere per ſingulos dies ſiliquam vnam; vnde ſingulatim nunc hanc, nunc aliam meretricem, à nefario opere auocabat per noctem vnam. Sanctum Arſenium Abbatem, catenas è palmarum ramis à ſe cōtextas vendentem, deſcribunt eius acta. Eiuſdem generis eſt, quod non paucos Monachos legimus rei librariæ dediſſe operam, & ex deſcriptione codicum pretio facta, victum paraſſe. Præſtitiſſe id Lucianum Monachum habetur in vita S. Epiphanij. Idem de quodam Simeone ſcribit Caſſianus l. 5. De Iuſtit. c. 29. Eſt qui referat Theodoſium iuniorem æmulatum Monachos, ſcribendo victum paraſſe. Sed Nicephorus quem allegat ex l. 14. c. 3. id non habet: ſed duntaxat tam concinnè & expeditè ſacros Codices deſcripſiſſe Theodoſium, vt potuiſſet inde parare victum, ſi libuiſſet, vt faciebant plerique ſancti Monachi. S. Hilarion, vt in eius rebus geſtis ſcribit Sanctus Hieronymus, cùm Siliciam eſſet ingreſſus, in quodam deſerto agello lignorum quotidie faſcem alligans, imponebat dorſo diſcipuli, quo in proxima villa venundato, & ſibi alimoniam, & iis qui fortè ad eos veniebant, pauxillulum panis emebant. Nihil denique frequentius in hiſtoriis veterum aſcetarum, quàm quod labore manuum, ac opificiis ſuis diuenditis, victum pararent, & ad pleraque ſancta opera ſubſidium acquirerent, quæ eſt vera negotiatio. Ac ne per ſimplicitatem, peccarum hac in parte à piis illis, ſed illiteratis Monachis quis arbitretur, habemus ſuffragatores eiuſdem vſus, Doctores Eccleſiæ eminentiſſimos. Nam Sanctus Baſilius Reg. fuſior. 37. & 42. laborem in artificiis vendibilibus poſitum, vt ſupperat Monacho, vnde tribuat neceſſitatem patienti, mitè commendat. Item S. Auguſtinus l. De opere Monacho. c. 22. & 25. valdè probat, vt qui aliquando in ſæculo opifices fuerunt, admittantur in monaſterium, ad ea lucroſa opera exercenda. S. quidem Baſilius Reg. 285. breu. ambigit an inter fratres, (id eſt an inter duo Monaſteria,) fas ſit exercere hanc negotiationem venditionis opificiorum: Tandem tamen, præſertim ſi aliqua neceſſitas vrgeat, annuit vt inter fratres quoque, ita fiat. Honeſtatem verò eiuſdem mercimonij inter monaſterium & ſeculares, ſupponit vt exploratam. Et apertè idem agnoſcit S. Benedictus in Reg. c. 48. Improbatur ſanè à P. Damiani l. 6. Epiſto. 32. quod interdum fratribus ex artificio vtilibus, quodlibet, impune licet, vt de Mauro quodam in aliquo monaſterio opifice, ait. Sed hæc ſunt vitia moderatorum, non opificij ex ſe honeſti. Nonnulli item improuidi Monachi, laborem in cōficiendis opificiis quæ diuenderent, vertebant in cladem pietatis, opprimentes ſe labore, vt memorat Caſſianus l. 7. c. 10. tamen ea ſpiritus ſuffocatio per nonnullos improuidos, nihil derogat pio ſtudio cæterorum, qui ea ratione præter lucellum ad vitam ſuſtentandam neceſſarium, declinabāt otium, qua nulla eſt Religioſo exitialior peſtis, vt præter cæteros egregiè proſequitur S. Hier. Epiſt. ad Ruſticum de Monachi Inſtitutione. Denique nonnullis viſum eſt, opus manuum, quā victus parandi, quā otij declinandi gratia, tantoperè Monachis eſſe neceſſarium, naturali ac diuino iure, vt neceſſariò dare illi debeant operam. In quam rem pleraque habet Caſſian. l. 10. c. 8. & Iſidor. Peluſ. l. 1. epiſt. 49. Quod tametſi reijciunt Rupertus l. 3. in Regul. S. Benedicti à c. 4. & S. Bonauent. l. de Paupertate Chriſti contra

Guillel. de S. Amore q. 1. *ſub finem* & q. 2. nec reuera vt præcisè neceſſarium, aut in præcepto poſitum aſſignatur à Patribus opus manuum in Monacho commendantibus, vt à Hieronymo ſuprà, & à S. Auguſtino l. de Opere Man. tamen certum eſt, opus Monachorum in finem parandi inde victus, & ſubſidia piorum actuum, eſſe laude dignum & meritorium, tametſi Religioſorum negotiationem contineat. Videtur enim hîc quoque locum habere illud Athalanei apud Caſſiodorum l. 9. epiſt. 4. [Sint ſedula operatione continui quæſtus, inuidiam non paueſcant. Quod ais dicitur, à crimine liberatur.]

23. Quartò eſt alia antiqua praxis Sanctorum, apertè inuoluens negotiationem. Plerique olim ſancti Religioſi, habuere pueros ſeculares conuictores, quos intra cœnobia & virtute & literis, etiam mitioribus imbuebant, ipſimet victum illis ſuppeditabant, & educabant corpore & animo. Ita habet S. Baſilius non modò in Reg. Breuior. Interro. 292. vbi approbatur Magiſterium puerorum, quod poſſet accipi de externis pueris non conuictoribus; ſed etiam Regula 15. fuſarum, vbi latè præſcribitur forma pueros conuictores educandi, donec adoleſcant, & vel adulti facti, adſcribantur Monachis, vel ſi voluerint, dimittantur. Quod imitatum S. Benedictum, conſtat ex c. 59. Reg. & ex S. Gregorio, qui l. 2. Dialo. c. 3. *in fine*, nominatim inter nobilium Romanorum filios in cõuictum S. Benedicti adſcriptos, memorat SS. Maurum & Placidum. Idque multis poſt ſæculis æque ſeruatum Caſſini, liquet ex Actis S. Thomæ Aquinatis, quem puerulum in eo cœnobio conuictorem Monachorum fuiſſe, ac cum primis litteris lac ſinceræ pietatis ſuxiſſe, diſertè produnt. Commendat plurimùm eam S. Benedicti de puerorum conuictorum educatione ſollicitudinem, Turrecrematæ Tract. 133. in Reg. S. Bened. Scribit quoque Ioannes Diaconus l. 2. Vitæ S. Gregorij, c. 46. ſanctiſſimum illum Pontificem, puerulos Anglos in conuictum Monachorum tradidiſſe, vt à prima ætatula, ad rectam fidem & bonos mores informarentur, adhibitis in eam curam inſignibus viris: Quales inter Anglos Beda, eiúſque deinde ſucceſſor Albinus, præceptor Caroli magni, & qui Albinum in eo item múnere ſecutus eſt Rabanus Maurus. Videndus de hac antiqua Benedictinorum praxi Trithemius in Chron. Hirſaug. anno 854. & 890. ac 952. nec ſemel alib. Itémque Acta S. Gildæ c. 3. & 12. & Aymonius libro de Vita S. Abbonis Floriac. c. 3. Multa vniuersè de ſcholis puerorum in Monaſteriis ſignauit Sauaro ad epiſtolam 11. libri quarti Sidonij. V. Monachus. Similiter ad Moniales, tranſmitti quoque ſolitas, etiam à remotis oris, puellas conuictrices, ſcribit Beda, in actis S. Eartongotæ, *initio*. Exploratum igitur eſt, viguiſſe olim vſum informandi in cœnobiis ſeculares pueros conuictores, quos non eſt veriſimile impenſis cœnobiorum vixiſſe: præſertim cum multi erant, & nobilium ac diuitum filij, quales B. Benedicto traditos, teſtatur S. Gregorius. Ne ergo cœnobia planè exhaurirentur, parentes copioſi & locupletes, refundebant cœnobiis ſumptus factos in puerorum alimoniam; ita vt quamuis inſtitutio eſſet gratuita, iuxta decretum ſextæ Synodi can. 5. tamen cibatio perſoluto pretio compenſaretur. At hoc quid aliud eſt, quàm mercimonium; ex fine quidem ſancto initum; materialiter tamen planè idem cum eo quod obeunt caupones qui paſcendis hoſpitibus quæſtū faciunt? Vel quale obeunt plerique ſeculares, in vrbibus ad quas Scholaſtici confluunt diſciplinæ gratia, quorum quantum poſſunt numerum domi alunt, conſtituto certo pretio? Hanc enim eſſe liquidiſſimam negotiationem, diffiteri non licet. Et tamen eam, ex diuerſo licèt fine quam ſeculares, obeuntes iam olim plerique SS. Religioſi, hodiéque approbante S. Ignatio obit Societas IESV, quæ paſſim habet puerorum ſeminaria ſuæ curæ concredita, & domos Conuictorum.

24. Quintò, quis neget pleraque apud Religioſos ſuperflua & malè peritura, vendi poſſe? V.G. olera & fructus hortorum, ac agrorum; fœnum, vina, lanitium, lac, & caſeum ex ouibus, ipſaſque oues & armenta, quibus religioſæ familiæ carere non poſſunt, niſi paſcua ſua velint inutilia & infructuoſa relinquere. Hæc omnia, certum eſt a Religioſis vendi poſſe. Vnde enim ſuppeterent expenſæ ad neceſſitates cœnobiorum quæ mendicato non viuant, niſi liceret prædictas merces, quibus abundant, pretio diſtrahere? Eſt tamen in ea diſtractione, negotiatio & mercatura; æquè ac in eo vſu pleriſque locis vigente, quo docti Religioſi libros quos fortè conſcripſerint, aliter mandare typis non poſſunt, niſi ſumptus ad editionem ſuppeditent. Ne autem libros immanibus expenſis cuſos dare ſine pretio cogantur, cum certa [illegible] Cœnobiorum, libros ſuis ſumptibus prelo ſubiectos, diſtrahunt certo pretio, vt faciunt ſeculares Bibliopolæ, quos nemo exemerit mercatorum numero. Sunt ergo Religioſi, ea quoque in parte, veri mercatores & negotiatores citra noxam.

25. Sextò mederi ægrotis, & in eam rem parare ac conficere pharmaca, eſt opus ſanctum, nec Religioſos dedecens. Imò Palladius ſ. 14. lauſ. & Heraclides in Parad. c. 3. ſummoperè celebrant Apollonium Monachum, qui à principio diei ad nonam vſque horam, vniuerſa montis Nitriæ virorum & mulierum Monaſteria, in quibus ad quinque millia degebant, ſedulus circumibat, non ſine pharmacis & edulijs ad ægrorum vſum Alexandriæ comparatis. Quam erga ægros Monachos & Moniales charitatem, velut Teſtamento reliquit obeundam alteri cuipiam rei medicæ perito, omni eiuſdem Miniſterij ſupellectile eidem legata. Hoc verò Charitatis exercitium negotiationem inuoluiſſe, ſignificat nomen eidem Apollonio inditum: dictus quippe eſt ἀπὸ πραγματευτῶν, id eſt *ex negotiatoribus*, quod idem eſt ac *negotiator*. Non igitur abſque antiquo exemplo, Religioſi periti rei medicæ, poſſunt pharmaca conficere, etiam in gratiam ſexus molioris ac Parthenonum. At hoc peragi non poteſt abſque refuſione expenſarum, & lucro moderato, quo Pharmacopolium, & ſeplaſiæ ſupellex ſuſtineatur. Non igitur hac quoque ex parte abhorret à religioſo ſtatu negotiatio. Et videmus in Religionibus optimè conſtitutis, cernentibus atque adeò annuentibus Antiſtitibus, etiam Romæ, Pontifice non ignorante, eſſe in Religioſorum domibus Pharmacopolia, vnde pharmaca ſuppeditantur, & variis ſecularibus, & puellarum monaſteriis non abſque pretij annumeratione, quæ eſt vera negotiatio; etiamſi cura, & vt Scripturæ loquuntur, ſuſceptio ægrarum Monialium, qualem ſecularis Medicus obiret (nam eam quoque obeunt Religioſi) ad negotiationem non ſpectet.

26. Septimò, paſſim Moniales, Epiſcopis conſciis, & Directoribus Generalibus, doctis æquè ac piis iuris annuentibus, negotiationem non vnam exercent. Et nonnullæ quidem cereis agni conſecrati plagulis, ex arte concinnandis, quæſtum non exiguum faciunt. Sericis enim vel argenteis aut aureis filamentis artificioſè in globum obductas con-

ſecratæ

ſecratæ ceræ particulas, diſtrahunt certo pretio, quod valorem materiæ non conſecratæ aliquantò excedit. Nam ſub ea ratione vendi poſſe cereos agnos, extra dubium eſt, vt rectè ſtatuit Suares l. De Simonia c. 14. n. 10. & Sanches l. 2. in Decalog. c. 43. n. 29. malè refragante Valentia 22. d. 6. q. 16. p. 2. dub. 5. Aliæ verò Moniales, linteis cuiuſcunque generis opificiis locant operam: Et audio in Emporio Lugdunenſi, variorum inſtitutorum Moniales hanc negotiationem benè multis mulieribus & puellis ſecularibus præreptam, ad ſe deuoluiſſe, non tantum vitandi otij gratia, ſed etiam ad comparandum honeſtum lucellum, quo numeroſum cœnobium ſuſtentetur. Nihil affingo. Locupletes teſtes referunt; mercatores quia vel paulo minore pretio rem conficiunt, vel mercibus ſuis & materiæ ſupppeditatæ minùs timent, libentiùs cum Monialibus, quàm cum ſecularibus obire hoc negotium. Adit ergo vnus mercator Antiſtitam, & ex pacto pretio, conficienda aſſignat ſimul & ſemel, mille indusia, octingentas ad lectum ſternendum ſindones calceos linteos mille, calanticas ſexcentas. Antiſtita ritè diſſectam materiam, variis ſororum turmis diſtribuit notato die; earúmque turmarum cuilibet v.g. Decuriæ, præficit vnam aliquam è ſororibus, cuius induſtriam & diligentiam habeat compertam. Illa cæteras ad penſum quotidianum vrget, & eò ſollicitiùs aliarum diligentiam acuit, quò charius ei eſt Monaſterij bonum; & ſcilicet apud Antiſtitam gratia, vnde gradus ad munera potiora procedente tempore pateat. Vident iſta Generales & Particulares Parthenonum Directores, & nequicquam grunnientibus ſæcularibus puellis, (quarum pleraſque, ſubtracto è quo victum petebant opificio, adigi ad quæſtum corpore faciendum, indubius rumor eſt,) honeſtum lucrum ex ea negotiatione factum, ſororibus concedunt. Non igitur abhorret à religioſo ſtatu negotiatio, qualem ſæculares puellæ ante factitabant, & pergunt facere cum per Moniales licet. Quid alia, maximè quæſtuoſa, Monialium ex candidatarum dote; & oblationum ſuperpondiis negotiatio?

27. Octauò, Quotidianum eſt, vt ſexus vtriuſque Cœnobitæ pecunias ſuas per contractum ſocietatis collocent apud Campſores vel Mercatores totam operam impenſuros, & ex pacto certam ſummam annumeraturos, ſorte & fructibus in tuto locatis. Quamuis enim aliqui DD. circa eam lucrandi rationem & negotiationem Religioſis concedendam, tricati ſint: tamen praxis vniuerſalis, eſt in contrarium, & graues Theologi annuunt vt Ioannes Medina, q. 30. de Reſtit. *in ſecunda cauſa illicita negotiationis*, verſic. *facit.* Tabienna V. *Emptio* n. 16. Armilla eodem n. 28. Leſſius l. De Iuſtit. c. 21. n. 6. & Rebellus 2. parte l. 9. q. vlt. num. 8. Nec qui id ſimpliciter improbant Molina, Tract. 2. d. 342. & Gutiertes Tract. de Gabellis, quæſt. 93. num. 30. & ſeqq. Audet graui nota id damnare, & pluſquàm leuem culpam in ea Religioſorum negotiatione agnoſcere. Negotiationem voco, quia Campſor aut Mercator; qui operam aut etiam partem pecuniæ collaturus, à Religioſis accipit pecunias, verè negotiatur. Igitur Religioſi qui hac in parte mercatoris ſocij ſunt & dicuntur, (vt patet ex nomine *contractus ſocietatis*,) citra dubium negotiantur. Quamuis autem in contractu ſocietatis, ſolus Campſor aut Mercator ponat totam operam, tamen cum cooperatores habeat Religioſos; & ita quidem, vt iis ſe ſubducentibus, collapſura eſſet Campſoris opera; perſpicuum eſt non minori iure dici negotiatores, quia negotiationis neruos conferunt, quàm mercatorem, qui ferè tantùm confert, quod minùs præcipuum eſt, operam ſcilicet & induſtriam. Sunt igitur Religioſi, hac in parte negotiatores. Quidni igitur aliis quoque modis ex obiecto honeſtis, negotiari ritè poſſint, ſi ſibi commodum ducant?

28. Nonò habemus ipſiuſmet Dei ac Chriſti exemplum, qui & ſe negotiatores ſunt profeſſi, & negotiationem demandauere mortalibus. Deum quidem agere negotiatorem, egregiè tradit Hildebertus Epiſt. 5. Quid verò aliud Verbi cum humanitate coniunctio, quàm negotiatio & admirabile commercium? Inſigniter id proſequitur S. Auguſtinus ſ. 34. & 40. nouiſ. & in Pſal. 30. conc. 1. *initio.* Breuiter S. Leo ſ. 3. De Paſſio. c. 4. Diuitem hunc & miſericordem cœli & terræ negotiatorem, commutatione mirabili ineuntem ſalutis noſtræ commercium, repræſentat. Totam Chriſti vitam fuiſſe negotiationem, indéque injici nobis negotiandi obligationem, pulchrè tradit Petrus Damiani ſ. 59. Conſilium item Dei eſſe, vt hîc omnes negotientur, idcóque quod fundamentum commerciorum eſt, pauperes & diuites coniunxiſſe, pulchrè docet S. paulinus Epiſt. 12. Concludi ergo ex his videtur negotiationem per ſe, & cum adiunctis ſuis inſeparabilibus ſpectatam, nihil continere à piorum ſtatu abhorrens, alioqui enim Deus ad eam non inuitaret, aut etiam pœnis propoſitis compelleret mortales. Et quamuis materia negotiationis ad quam Dei & Chriſti exemplo vrgemur, alia ſit quam eius negotiationis, de qua hîc diſceptatio inſtituitur; formale tamen non diſcrepat. Ac vel eo ipſo quòd Deus & Chriſtus, ſimilitudinem, & proportionem negotiationum noſtratium non refugerunt, videri poſſunt ſufficienter eas purgaſſe, & dedecentibus religioſum ſtatum ſordibus exemiſſe.

29. Vnum eſt, quod aduersùs tot & tantas pro Religioſorum negotiatione argumentationes adduci poſſe cum aliquo colore videtur; effuſio ſcilicet ſpiritus & euagatio mentis conſecutura negotiationem. Verùm timetur hac in parte, vbi non eſt timor. Nam S. Chryſoſtomus hom. 35. in Geneſ. Monachos hortatur ad collectionem animi in quantauis multitudine negotiorum: & vt monſtret id non modò eſſe poſſibile, ſed etiam haud adeò operoſum, adducit exemplum Eunuchi, qui erat ſuper omnes gazas Reginæ Æthiopum; & tamen etiam in itinere, ſacris ſtudiis, & diuinæ lectioni vacabat. Frequens item eſt apud ſpiritualis vitæ magiſtros ac patres, agnoſcere; poſſe aliquem in medio foro denſis negotiorum agminibus circumſeptum, degere velut in ſolitudine, ſi in Deum dirigat animi oculos, & in eum ſemper collineët. [Qui corporaliter popularibus turmis premitur, & tamen nullos curarum ſæcularium tumultus in corde non patitur, in vrbe non eſt;] ait Hugo de Folieto l. 4. De clauſtro animæ c. 36. Pulchrè Sanctus Bernardus ſ. 40. in cant. *ad finem.* [Sola (inquit) indicitur tibi mentis & ſpiritus ſolitudo, ſolus es, ſi non communia cogites, ſi non affectes præſentia, ſi deſpicias quod multi ſuſcipiunt, ſi faſtidias quod omnes deſiderant, ſi iurgia deuites, ſi damna non ſentias, ſi non recorderis iniuriarum; alioquin nec ſi ſolus corpore es, ſolus es. Vidéſne poſſe eſſe te, & ſolum, cum inter multos: & inter multos, cum ſolus es? Solus es in quantacunque hominum verſetis frequentia.] Præmiſerat, myſticæ turturi, animæ piæ, quærendam ſeceſſionem ac ſolitudinem, ſed mente non corpore, eo quod Chriſtus Spiritus ante faciem noſtram, ſolam Spiritus ſolitudinem exigat. Præclarè vt omnia Nazianzenus

zenus Orat. 21. agens de Magno Athanaſio, Ægypti monaſteria viſente, ſepoſitis Eremitis, ſubdit de Cœnobitis. [Charitatis legem per communionem & ſocietatem colentes, ſolitarij ſimul & cœnobitæ ſunt, à cæteris quidem hominibus, negotiiſque iis omnibus, quæ in medio voluuntur, vertántque ſimul & verſantur, ac nobis per repentinas & crebras mutationes impoſturam faciunt, mortui & extinćti; ſibi ipſis autem inuicem mundi loco ſunt, ac per comparationem mutuò inter ſe virtutem acuunt & extimulant. Cum his conſuetudinem habens magnus ille vir, vt omnium aliarum rerum ſequeſter, & conciliator erat, nimirum illius exemplum ſequens, qui per ſanguinem ſuum ea, quæ inter ſe diſſidebant, pacificauit. Ita ſolitariam quoque vitam cum cœnobitica in gratiam reducit, illud nimirum oſtendens & Epiſcopatum philoſophiæ minimè expertem eſſe, & philoſophiam ſacri Antiſtitis inſtitutione opus habere. Sic enim hæc duo, hoc eſt tranquillam actionem, & actuoſam tranquillitatem conſociauit, & copulauit, vt perſuaſum omnibus redderet, monaſticæ vitæ profeſſionem morum potiùs grauitate & conſtantia, quàm corporis receſſione exprimi, atque inſigniri. In quam etiam ſententiam Dauid, ſimul & rerum gerendarum facultate præſtabat, & maximè ſolus erat. Si cui tamen illud, *ſingulariter, ſum ego, donec tranſeam*, ad huius dicti comprobationem, confirmationémque pondus magnum habere videtur.] Baſilium fratrem indè præter cetera exornat Gregorius Nyſſenus in Monodia, quòd in vrbibus quaſi in ſolitudine verſaretur, eo quòd hominum congreſſus illius virtutem nihil læderet. Et inſigniter ipſe ſanctus Baſilius in Conſt. Monaſt. c. 6. agens de Monachis opificibus, quo modo Religioſi probati poſſint in medio foro degere vt in Monaſterio, his verbis tradit. [Si tempus aliquod inciderit, vt neceſſariò ſub dio aliquid adminiſtrandum ſit, haud quaquam hoc philoſophiam tamen impediet. Qui enim verè philoſophus eſt, is cum corpus ſuum curarum ſuarum domicilium, & animi ſedem firmiſſimam habeat, licèt caſus illum in forum attulerit, licèt in maxima conuentus alicuius celebritate verſetur, licèt in monte aliquo, licèt in agro, licèt in media multitudinis frequentia ſit, ſtabilis tamen in naturali ſuo monaſterio manet: quippe qui mentem ſuam introrſum ad ſeipſum recollectam habeat, & de rebus ad officium ſuum pertinentibus philoſophetur: ſiquidem fieri facilè poteſt, vt & qui ſe inter priuatos parietes contineat, is ſi negligenter ſe gerat, mentis agitatione circumuagetur foras: & viciſſim qui in foro medio verſetur, is ſi animo excubet, perinde ſit ac ſi in magna eſſet ſolitudine conſtitutus; qui videlicet cogitationem ſuam ad ſeipſum tantummodò, ac ad Deum conuerſam habeat, ſenſibúſque ſuis perturbationes omnino nullas admittat, quæ à rebus ortæ ſenſibilibus, in animos ſolent nobis incidere.] S. Chryſoſtomus in Catecheſi ad illuminandos, (eſt hom. 21. ad pop.) confirmat ex Apoſtolo, officinam poſſe opifici, atque adeò etiam negotiatori, eſſe pro Monaſterio. Idem S. Chryſoſtomus in Pſal. 140. ad illud *ſingulariter ſum ego, donec tranſeam*, ait, hominem mediis in vrbibus non ſecus ac in Monaſterio poſſe eſſe *ſingulariter*, & vt ait, compactum, & non effuſum animo. Euaneſcit ergo difficultas aduerſùs Religioſorum negotiationes mota, ex conſecutura in Religioſis per negotiationem diſſipatione animi.

§. 3. *Quibus confirmari videatur, Negotiationem prorſus a Religioſo ſtatu diſſentire; contraria Timothei Concertatoris diſputatio.*

30. OMninò multa aduerſùs Mediaſtinum pro extirpanda è religioſis domibus negotiatione, producit Timotheus; demonſtrans quod ſupinitate quorundam Præfectorum, in nonnullis inſtitutis, *clauſtra verſa ſunt in forma*, vt de ſuo tempore expoſtulabat Petrus Bleſenſis Epiſt. 27. non minùs fœdum, vel etiam perniciofum & totius ſpiritus deſtructiuum eſſe, quàm quod ibidem addit Bleſenſis, *Clauſtra verſa eſſe in Caſtra*, dum Religioſi, æquè aut etiam acriùs quàm ſeculares, de bellis ſolliciti ſunt, & aſſiduè de iis inquirunt & tractant; interſunt animo prœliis, confligunt voluntate cum ſuis, nec rarò cum Hæreticis aduerſùs Catholicos, & quod Gulielmus Pariſienſis horrendum meritò cenſuit l. De Moribus cap. 8. cogitatione ac voluntate machæras agitant, & trucidant in quos incurrunt. Quæ monſtroſitas vtinam tempora Gulielmi non eſſet tranſgreſſa. Sed de Clauſtrorum conuerſione in Caſtra, per gentiliſſimum eorum ad quos obſtare attinebat, ſpiritum, alio loco agendum eſt, cum de truculentia bellicrepi *Edom*, quod eſt interpretatum *Ruffus*, iuxta S. Hieronymum, id eſt, ſanguinarius, atque cruentus, & terrenus. Nunc expendenda eſt Clauſtrorum commutatio in fora; non per lites; (quanquam ea quoque in parte, ſtrenui nunc ſunt Religioſi; vſque adeò, vt nuper hic vnus aliquis è Mendicantium cœtu, redemptam abs ſe litem ſecularis hominis aduerſùs ſecularem, ſuſceperit vrgendam in Curia Rationalium, à qua cum indignatione repulſus eſt, reſciſſa Superioris facultate ſcripto tradita;) ſed per negotiationem; quam dehoneſtare religioſum ſtatum, ideóque diuino & humano iure è cœnobiis eſſe repellendam, ſuaderi iſtis videtur.

31. In primis, Scripturæ, negotiationis per pios homines exercitium improbant. In quam rem vulgatiſſimus eſt locus ex Pſal. 70. vbi Dauid de ſe profitetur, *Quoniam non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini.* Ita eum locum legunt, Vetus Pſalterium Romanum, Hieronymus, Auguſtinus, Arnobius, Caſſiodorus, ibi; necnon Gelaſius Epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ, & S. Ambroſ. 3. Offic. c. 6. Neque diſcrepat noſtra lectio quæ habet, *quoniam non cognoui litteraturā.* Neque item lectio Pagnini, & Hebraizantium, qui legunt, *quoniam non cognoui numerationes*, ſeu *numeros.* Eodem enim recidit omnium illarum lectionum ſenſus. Et quoad vocem quidem *litteraturæ*, videri poſſet interueniſſe mendum, ob affinitatem Græcæ vocis πραγματεία quam habent pleraque Græca Biblia, cū voce γραμματεία, quæ in aliis quibuſdam Græcis codicibus exhibetur. Tamen admiſſa & retenta (vt par eſt,) ea lectione quam exhibet, vulgata editio, Tridentinæ Synodi ſuffragio probata, ſaluus manet ſenſus, ſubiectus voci *negotiationis.* Optimè quippè *litteratura*, & *numerationes* cadunt in ſcripturas, quarum vſus eſt inter negotiandum. Dati enim & accepti tabulæ, ſiue libri rationum, literis conſtant. Item vniuerſa negotiatio in rationibus ſubducendis & numeris conſcribendis verſatur, vt rectè ad hunc Pſaltis locum notarunt Titelmannus, & Genebrardus, ac Buſæus ad Epiſtolam 17. Bleſenſis. Bellè igitur Spiritus Sanctus per Pſaltem iuxta omnes illas le-

ctiones loci propoſiti, aperit lubricitatem negotiationis, & immania pericula quibus ſalus æterna negotiantium patet: ac proinde eo ipſo ſatis docet, talem occupationem cum ſtatu religioſo non cohærere.

32. Idem traditur Eccleſiaſtici 26. & 27. verbis illis. *Duæ ſpecies difficiles & periculoſæ mihi apparuerunt. Difficilè exuitur negotians à negligẽtia, & nõ iuſtificabitur caupo à peccatis labiorum. Propter inopiã multi deliquerunt, & qui quærit locupletari, auertit oculum ſuum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur, ſic & inter medium* (venditionis & emptionis) *anguſtiabitur peccatis*. Senſus eſt, binas officiorum ſpecies plenas periculi ad ſalutem conſequendam videri. Nimirum eorum qui ex negotiatione, & eorum qui ex caupona quæſtum faciunt. Negotiator enim vix exuitur à *negligentia*, id eſt à culpa quæ per negligentiam veterum bonorum, & æternæ ſalutis admittitur. Vel certè *negligentiæ* nomine eo loco, ſignatur incuria officiorum pietatis: quia animus negotiorum multitudine obrutus, facillimè negligit functiones pietatis erga Deum. Vnde videmus raros eſſe negotiatores, qui frequentem ſacramentorum vſurpationem, & ſtudium orationis non negligant. Item multi negotiatores præ immoderata quæſtus cupiditate, fidem datam, & alieni iuris indemnitatẽ cum pietatis clade negligũt. Ab his aliiſque huiuſmodi negligẽtiis difficillimè exuitur, qui negotiator ſtrictè appellatur. Caupo autem (qui etiam negotiator eſt, & vina ſua ac cibos & vtenſilium locationem pretio tradit, habet tamen peculiare *cauponis* nomen quo à negotiatore per genericum nomen expreſſo ſecernitur;) laborat peculiariter morbo peccatorum quæ per linguam admittit, vt mendacio ac periurio. Quæ cùm ſint officiorum ad quæſtum faciendum frequentia admodum genera, benè ſubnectit Sapiens, multos (vtique ex prædictis & negotiatoribus & cauponibus,) propter vitandam inopiam, & rem familiarem augendam, ruiſſe in peccata, & in exitium æternum. Qui enim vult diteſcere, non erit innocens, quia frequenter auertet oculos ſuos ne videat cœlum, & iuſtorum iudiciorum recordetur. Sunt ergo paxillus in lapidum compagine firmiter infixus, ab iis hinc inde artè conſtringitur, ita vt ægrè refigatur: ita difficilè & operosè è medio negotiantium (vendentis inquam & ementis,) auelluntur peccata.

33. Conſideratione porrò dignum eſt, Spiritum Sanctum in locis propoſitis non ferire negotiationem, quaſi intrinſecè cum peccatis complicetur, nec poſſit abſque Dei offenſa exerceri: ſed tantùm docere, negotiationem eſſe rem periculis pleniſſimam, & cui magna cum difficultate deſit peccatum. Hinc verò ſuppeditatur potentiſſima ratio, ad perſuadendum negotiationem à religioſo ſtatu abhorrere. Eſto enim vtile ſit, vel etiam neceſſarium, inueniri in Republica negotiatores: propter lubricum tamen peccandi, quod negotiationi annectitur, par eſt, eos qui perfectionem Chriſtianam ex inſtituto capeſſunt, & maximè à peccatis auerti profitentur, alia ſuſcipere ſtudia, & aliis exercitationibus parandæ vel augendæ rei familiaris addicere operam, quod eſt noſtrum hoc loco conſilium. Nimirum non ſi opus aliquod per ſe & natura ſua peccato vacat, habet tamen adiunctã magnam ad peccatum procliuitatem; conſentaneum eſt eos qui à peccato elongatiſſimi eſſe profitentur, in illud incumbere. Sic enim non abhorreret à Religioſo, eſſe aleatorem, quòd per ſe loquendo, alea peccato vacet: tametſi tantam ad peccatum illecebroſitatem habet annexam, quantam aperit S. Cyprianus, aut alius apud eum author libri De Aleatoribus, ac Ioannes Satiſber, l. 1. Polycrat. c. 5. & ex variis Comitolus 3. Reſponſ. q. 7.

34. Ex nouo Teſtamẽto, proferri in primis in hãc rem poteſt, illud Chriſti oraculum, Lucæ 9. *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei*. Nam quamuis varij eum locum variè exponant, vt latè refert Suares l. 1. De voto c. 2. à n. 18. tamen germana expoſitio eſſe videtur ea, quam inſinuat S. Baſilius in Conſt. Monaſt. c. 21. itidemque Deſiderius Caduricenſis epiſt. 14. Nimirum eos eſſe ineptos ad regnum Dei, & indignos, qui perfectionis Chriſtianæ regiam obtineant, qui ita volunt ſuſcepto perfectionis inſtituto inſiſtere, vt ſimul velint curam collocare in negotiis ſecularibus, & huius vitæ ſtudiis implicari, vt faciunt negotiatores. Id enim verè eſt, manu ad aratrum miſſa, retrò reſpicere. Sicut enim arator, ſi ſtiua prehenſa retrorsùm auertatur, non poterit ſulcos rectè ducere, ſed vel delirabit, vel prorſus arare non poterit, quia aratio maximè attentum, & oculis in opus arandi intentum aratorem depoſcit; Ita qui animum adiecit ad perfectionem conſequendam, ineptus eſt ad inſiſtendum ei ſtudio, ſi ſimul temporalibus curis ſe implicet. Fuiſſe hanc Chriſti Domini mentem, colligere licet ex adiunctis. Nam Chriſtus protulit ſententiam propoſitam, occaſione eius qui ita ſe obtulit ad eum ſequendum, vt ſimul vellet curam gerere rerum temporalium, & ad ſtudia domeſtica applicare animum; quod Chriſtus fieri poſſe inficiatur. Æquè igitur retrò reſpiciunt, & æquè regno Dei ſunt inepti, qui negotiationem, quæ negotiis ſeculi, & curis temporalibus diſtendit animum, & oculos auertit ab inito excolendi animi inſtituto, ſociare volunt cum vita religioſa.

35. Addi poteſt correptio Chriſti vetantis facere domum Patris ſui, domum negotiationis. At, quæ veriùs domus Dei, quàm Religio? Suffragatur huic expoſitioni Beda homil. 7. in Quadrag. Eodem refertur illud Chriſti, *nemo poteſt duobus dominis ſeruire*. Eum quippe locum Synodus Conſtantinopolitana quæ dicta eſt prima & ſecunda, c. 11. allegat aduersùs ſacros homines ſecularia tractantes quos idcirco iubet è ſacro cœtu exturbari, Æquè S. Paulinus Epiſt. 1. eo loco vtitur ad monſtrandum fugienda eſſe perſonis ſacris ſecularium negotiorum implicamenta. Benè quoque Petrus Bleſenſis Tract. de Inſtitut. Epiſcopi, ſic ſcribit. [Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire, Deo & Mammonæ. Non excidat à te quomodò in tonſura capitis, quando electus es in ſortem Domini renunciaſti ignominiæ Laïcali. In die autem conſecrationis tuæ, ſuper abrenunciatione ſecularium, emiſiſti vota quæ diſtrixerunt labia tua. Alligatus es verbis oris tui, vbi ad conſecrantis interrogationem, ſine exceptione aliqua promiſiſti, quod de cætero à terrenis negotiis, & à turpibus lucris te alienatos, tuámque ſollicitudinem diuinis ſemper negotiis mancipares.] Dicuntur iſta Epiſcopo, ſed æquè aut etiam fortiùs ſtringunt Religioſum qui mercimonia cum religione nectere cogitat. Denique S. Paulinus epiſtola 2. eodem modo accipit illud Chriſti dictum, in quo verſamur.

36. Apoſtol. 2. Timot. 2. æquè confodit ineptam hanc conſociationem. Sic enim affatur diſcipulum amantiſſimũ. *Labora ſicut bonus miles Chriſti IESV. Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat cui ſe probauit*. Sanctus Cyprianus Epiſt. 66. paulò aliter, eodem tamen ſenſu legit, *Nemo*

mo militans Deo, obligat ſe moleſtiis ſecularibus. Hunc locum Gelaſius Epiſt. ad Epiſcopos Lucaniæ, S. Auguſtinus ſerm. 19. de Verb. Dom. Conc. Carthag. 3. cap. 15. & Conc. Forouil. ſub Adriano 1. c. 5. intorquent in Clericos negotiatores. Nec minori iure intorqueri poteſt aduersùs Religioſos negotiatores, cum Religioſi, non minùs militent Deo, quàm Clerici. Religioſos ſanè ſpecie militum Dei, pulchrè exhibent S. Baſilius ad filium Spirit. Chryſoſtomus hom. 57. ad pop. Regula Carmelitanorum cap. 12. Delrio parte 3. Marialis lect. 3. Vt ergo liqueat, qua ratione Apoſtolus feriat Religioſos negotiatores, expendendũ eſt quo modo diſcipulum alloquatur: nempe iubés vt meminerit ſe eſſe Chriſti militem, ac vt militi eſſe ſtrenuè laborandum, & nauiter incumbendum in victoriam. Porrò nemo ex iis qui ſe militiæ addixerunt, ſollicitus eſt de negotiationibus & mercimoniis, quibus comparet quæ ad vitam pertinent: nec anxiè attendit quid manducaturus vel bibiturus ſit, aut vnde eſcolenta & poculenta ſit paraturus; (id enim Imperatoris eſt proſpicere;) ſed tantùm cogitat quomodò ei cui ſe ſacramento militari interpoſito addixit, στρατολογήσαντι, gratam operam nauet. Similiter igitur iuxta Apoſtolum, neceſſe eſt, militem Dei omnibus mundanis ſollicitudinibus abiectis totum verſari in ea cura, quomodò placeat Deo, cuius militiæ ſe adſcripſit. Hunc Apoſtoli ſenſum ferunt apertè Græca verba τ͂ βίου πραγματείαις, id eſt *vita ſeu victus negotiis*, atq; adeò mercimoniis, quibus quæ ad vitam pertinent, ſuppeditantur, vt benè attigit Bellarminus l. 5. De Rom. Pont. c. 10. ad 5. Negat Apoſtolus militem vllum talibus dare operam, & his fidei ſpinis horreſcere (ſic enim S. Hieronymus Epiſt. ad Euſtoch. De cuſtod. virginit. cogitationes de victu nominat.) Quamuis autem Latinus interpres, eam militiam reſtrinxerit ad militiam quæ ſub Deo duce obitur, tamen Græci codices omittunt illud *Deo*, & ſimpliciter dicunt, *nemo militans*. Sed hoc perinde eſt. Nam additamentum à Latino interprete appoſitum eo pertinet, vt intelligatur, mentem Apoſtoli collimare ad ſpiritualem militiam quæ exercetur ſub ſummo Imperatore Deo; ac proinde velle, vt quemadmodùm ſeculi milites Imperatori ſuo permittunt curam proſpiciendi victui ipſorum, ſic milites Dei, abiecto negotiandi, & per negotiationem neceſſaria ad victum parandi faſtidio, prorſus à Deo pendeant, procul à ſe ablegatis prædictis vitæ negotiis & curis huius vitæ, quas noſter interpres, vertit *negotia ſecularia*. Egregiè omnino hanc loci Apoſtolici interpretationem & ad Religioſos accommodationem proſequitur S. Baſilius in procemio Aſceticorum. Et æquè eò quadrant, quæ de illo Apoſtoli loco habet S. Chryſoſtomus ſer. de militia ſpirituali. Eodem ſenſu S. Epiphanius hær. 59. num. 4. ait, ex vſu Eccleſiæ Catholicæ, ζῶντα non admitti ad ſacros ordines; quia nemo coniugio implicatus, niſi vxori maritus eſſe deſinat, admittitur ad ſacros ordines. Vbi *viuere*, idem eſt quod matrimonio implicitum ſecularia tractare, & obite negotia familiaria mundanis hominibus, vt vxori ac liberis proſpiciant, & rem domeſticam augeant. Sic enim Epiphanij locum à Caſaubono & Salmaſio Sectariis malè detortum ad extraneum ſenſum rectè reſtituit Petauius c. 5. Miſcellan. Exercit. Eſt igitur negotiatio quippiam dedecens Religioſos, quippe Deo militantes, & Imperatori prouidentiſſimo auctoratos, nec vltra viuentes ſed mortuos, ac proinde viuorum ſollicitudinibus ac ſpinoſitatibus minimè implicandos. [Et nos milites ſumus, eò maioris diſciplinæ, quò & tanti Imperatoris,] aiebat Tertullianus l. De Exhort. ad Caſt. c. 12. & latè idem confirmat Chryſoſto. ſerm. 22. in ad Epheſ. *in Morali*. Id ſi de omnibus promiſcuè Chriſtianis verè ab illis aſſeritur, quantò magis de Religioſis?

37. Quadrat item in hanc rem, locus Apoſtoli vetantis Antiſtitem, & ſcilicet quemcumque præterea addictum diuinæ militiæ, eſſe turpis lucri cupidum; ad Titum 1. Quanquam enim turpe lucrum, poteſt accipi pro lucro iniuſto, quale eſſet ſi Antiſtes circumueniret ſubditos, eóſque litibus inuolueret, vt haberet quomodò eos exſugeret, quod Paulo Samoſateno exprobratum eſt à patribus Concilij Antiocheni apud Euſebium l. 7. hiſtor. c. 26. Tamen propriè, lucrum turpe à lucro iniuſto eſt ſecernendum, vt benè notauit Abul. in c. 25. Matth. q. 223. & 225. exiſtimans lucrum illud dici iniuſtũ, quo læditur iùs alienum; V. G. quia res venditur vltra iuſtum pretium: illud verò lucrum dici turpe, quod quamuis non pugnet cum Iuſtitia, quia caret immoderatione, tamen caret honeſtate: non quòd propterea ſit malum in ſe & abſolutè, ita vt reſpectu cuiuſcunque ſit inhoneſtum, ſed quod ex ſe ſit quid indifferens, & vacuum honeſtatis ac laudis. Hæc tamen *turpis lucri* interpretatio non placet, quia tale lucrum, iuxta Abulenſem, non eſt malum, ſed eſt indifferens; quorſum ergo dicitur turpe? Non enim quòd pulchritudine & deformitate æquè caret, dici poteſt deforme ac turpe, præcisè quia non eſt pulchrum. Quare dicendum eſt, idcirco lucrum aliquod denominari *turpe* reſpectu certi cuiuſdam ſtatus, aut certæ perſonæ, quia eſt ei diſſentaneum: etiamſi in alio aliquo à cuius ſtatu non abhorreat, minimè dicatur *turpe*; & ex bono fine captatum, poſſit iuſtũ & honeſtum eſſe. Tale ergo eſt reſpectu perſonarum ſacratum, lucrum quod ex negotiatione paratur; cum negotiatio lucri cauſa initur, vt faciunt vulgares negotiatores. Id quippè lucrum, reſpectu ſacratum perſonarum, dicitur lucrum turpe, quia quamuis ſupponatur non eſſe lucrum iniuſtum, tamen dedecet nobilem ſtatum Clericorum & Religioſorum; ſicut etiam paſſim (ſaltem in pleriſque oris,) cenſetur dedecere ſtatum nobilium, quà de re inferiùs plura.

38. Secundùm Scripturas, vrgenda ſunt Pontificum & Conciliorum oracula, non modò quibus Religioſos à negotiatione arceat, ſed etiam quibus interdicunt Clericis ea occupatione. Nam vt notauit Diuus Thomas 2. 2. q. 187. art. 2. quoad hoc, eadem vel etiam potior ratio eſt Religioſorum, etiamſi Laïcorum, quàm Clericorum, cum omnes eidem ſacræ militiæ ſint adſcripti; & Religioſorum ſcopus multò magis eos auertat à ſtrepitu negotiationis, quàm ſeculares Clericos.

39. Inter Pontifices adducere imprimis poſſumus S. Syluestrum, de quo in hunc modum Metaphraſtes. [Curam geſſit boni in Eccleſia ordinis; & cum inueniſſet Clericos mundanis & ſecularibus vacantes adminiſtrationibus, intentóſque mercaturis, emptionibúſque & venditionibus, ille primus legem tulit, vt qui ſacrati erant ab iis abſtinerent, vacarent autem precibus, dictitans id quod dictum fuerat à vaſe electionis, *Nemo militans, implicatur negotiis quæ ad victum pertinent, vt Duci placeat exercitus.* Et quod dixit Dauid, *Vacate & cognoſcite.*] Gelaſius 1. Epiſt. 9. quæ eſt ad Epiſcopos Lucaniæ c. 17. Deſcriptus in Concilio Aquiſgran. ſub Ludo. c. 93. &c. *conſequens* diſt, 88. ſic dixit. [Ad nos miſſa relatio, nuntiauit plurimos Clericorum negotiationibus inhoneſtis & lucris turpibus imminere, nullo pu-

dore cernentes Euangelicam lectionem, qua ipſe Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis aſſeritur expuliſſe, nec Apoſtoli verba recolentes, quibus ait, *Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus*. Pſalmiſtam quoquè Dauid ſurda diſſimulantes aure, cantantem: *quoniam non cognoui negotiationes, introibo in potentias Domini*: Proinde huiuſmodi, aut ab indignis poſt hæc quæſtibus nouerint abſtinendum, & ab omni cuiuſlibet negotiationis ingenio vel cupiditate ceſſandum: aut in quocunque gradu ſint poſiti, mox à Clericalibus officiis abſtinere cogantur: quoniam Domus Dei, domus orationis & eſſe debet, & dici, ne officina negotiationis, & ſpelunca potiùs ſit latronum.] Quas Gelaſius *inhoneſtas negotiationes*, & *turpia lucra*, ac *indignos quæſtus* nominat, perperam quis de negotiationibus ex obiecto ſuo illicitis accipiat: has quippè negotiationes non eſſet neceſſe verbis Pſaltis & Apoſtoli, & allato facto Chriſti negotiatores expellentis coarguere, quandoquidem ex obiecto ſordent. Id ipſum ergo intelligit Gelaſius per inhoneſtas negotiationes & quæſtus indignos, quod Apoſtolus per turpe lucrum, cùm negat Epiſcopum debere eſſe turpis lucri cupidum; id eſt quod patetur ex opere Epiſcopum dedecente: cuiuſmodi ſanè eſt negotiatio reſpectu Clericorum & Religioſorum, de mente Gelaſij. Ex Pontificibus, ſatis. Pergo ad Concilia.

40. Concilium Chalcedonenſe cap. 3. interdicit Clericis & Monachis, ne ſe negotiis ſecularibus immiſceant; quod ad mercaturam & negotiationem pertinere, notat Gloſſa ad diſtinct. 88. *initio*.

Appendix ad Concilium Oecumenicum Lateranenſe 3. ſub Alexandro III. celebratum parte 27. cap. 3. ex reſcripto eiuſdem Alexandri III. ad Londonienſem Antiſtitem, ſic habet. [Secundùm inſtituta Prædeceſſorum noſtrorum, ſub interminatione Anathematis prohibemus, ne Monachi vel Clerici cauſa lucri negotientur. Et ne Monachi à Clericis vel à Laïcis firmas habeant.] Id eſt, ne ſub annuo cenſu prædia ruſticana, vel fodinas, aut ſalinas, aliquídve ſimiliter frugiferum conducant. Ea quippè redemptio rei frugiferæ Gallis hodiéque *firma* dicitur. Vnde *fermier* pro mancipe vel redemptore. Meminit Religioſorum redemptorum Theodorus Studita Catech. 9. vt videas, Concilium non verberaſſe aërem, cùm redemptores Monachos eſſe vetuit.

Concilium Colonienſe tertium, celebratum ſub Hermanno poſtea lapſo p. 2. c. 31. [*Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus, vt ei placeat cui ſe probauit.* Quare multa prouidentia olim veritum eſt, ne Clerici vel Monachi, mercatores, (taceamus fœneratores) ſint lucri cauſa.] Reſpicit decretum Lateranenſe, proximè adductum.

Concilium Treuerenſe anno 1549. ſub Ioanne Archiepiſcopo, tit. De Religioſis *ſub finem*. [Statuimus, imò antiquorum Patrum Canones renouando mandamus, quod nullus Monachorum, pro lucro terreno de monaſterio ſuo exire, nefandiſſimo auſu, aut ſecularibus negotiis ſeſe immiſcere præſumat. Itaque Religioſos à curtibus Monaſteriorum ſuorum, ad Monaſteria reuocari, & Curtes per fideles Laïcos ſeu præbendarios adminiſtrari, iubemus.]

41. Suffragantur SS. Patres, quorum paucos appendere operæpretium videtur. S. Dionyſius c. 6. Eccles. Hierar. ait multa quæ ſecularibus permittuntur, vetari Religioſis ſeu Monachis, quæ iuxta Georgiũ Pachimerem in Paraphraſi ſunt γάμ☧ ϗ τὰ ϛρατείας, ϗ ἐμπορίαν ὁμιλεῖν: ϗ ἕτερα ἐν οἷς ὁ λαϊκὸς οὐ κατακρίνεται. *Nuptiæ, in bello aut negotiatione verſari, & in aliis eſſe, ob quæ Laicus non condemnatur.*

Hilarius Diaconus Autor qq. Veteris ac Noui Teſtam. c. 127. *ſub finem*. [Quis neſciat vnumquodque ſuam legem habere? Eſt enim quod omnino generaliter omnibus non liceat: eſt item quod aliis licet; & aliis non licet: & eſt quod aliquando licet, & aliquando non licet: fornicari omnibus non licet: negotiari verò aliquando licet, aliquando non licet: Antequam enim Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari: facto iam, non licet.]

S. Ambroſ. 2. offic. c. 21. *in fine* informans Sacerdotem, id eſt Antiſtitem, admonet eum. [Impenſas miſericordiæ conuenientes frequentare, quantum oporteat, largiri peregrinis non ſuperflua, ſed competentia: non redundantia ſed congrua humanitati; ne ſumptu pauperum alienam quærat ſibi gratiam, nec reſtrictiorem erga Clericos, aut indulgentiorem ſe præbeat. Alterum enim inhumanum, alterum prodigum: ſi aut ſumptus deſit neceſſitati eorum quos à ſordidis negotiationis aucupiis retrahere debeas, aut voluptati ſuperfluat.] Vult Antiſtitem parcè in externos effundere bona Eccleſiaſtica: ne Clerici, quorum prima illi habenda fuerat cura, in ſordida negotiationis aucupia, à quibus retrahendi per Antiſtitem eſſent, adijcere animum adigantur. Idem l. 3. de Virgin. ad illud *Per vicos & Plateas quæram*, multa habet in nequitias fori rerum venalium & negotiationis; quo ipſo id genus occupationis, à Clericis & perſonis quibuſvis ſacris longè ablegat.

42. S. Chryſoſtomus hom. 20. ex variis in Matth. ſic loquitur de negotiatoribus. [Iuſtorum operationi laborum exemptione & venditione iniquitatem immiſcent, & iuramenta frequenter, & periuria ſimul, atque mendacia Auaritiæ coniungunt: ſola curant ſecularia, & terræ permanent affixi, & modò lucrentur, omnia faciunt: vt autem pauperibus communicent, nullam gerunt curam, ſua ſemper volentes augere. Quis referat ſuper his conuitia, contumelias, fœnora, vſuras, contractus multæ falſitatis plenos, turpia commercia? Vide an huiuſmodi opus Clerico aut Religioſo concederet S. Chryſoſtomus. Autor imperfecti operis in Matth. hom. 38. [*Chriſtus de templo eiecit negotiatores*, ſignificans, quia homo mercator vix aut nunquam poteſt Deo placere; & ideò nullus Chriſtianus debet eſſe mercator: aut ſi voluerit eſſe, proijciatur de Eccleſia Dei, dicente Propheta, *Quia non cognoui negotiationes, introibo in potentias Domini*. Quemadmodùm enim qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens & ſe condemnare, ſine maliloquio non poteſt eſſe: (neceſſe eſt enim vt & iſti malè loquatur de illo, & iſti malè loquatur de iſto:) ſic qui emit & vendit, ſine mendacio & periurio eſſe non poteſt. Neceſſe eſt enim vt negotiatoribus hic iuret, quia non tantum valet res quantum comparat eam; & ille iuret quia plus valet res quàm vendit. Sed nec eſt ſtabilis ſubſtantia eorum. Talium enim ſubſtantia, aut ipſis viuentibus peritura eſt, aut à malis hæredibus diſſipanda eſt, aut ad extraneos & inimicos hæreditas eorum ventura eſt. Non poteſt ad bonum proficere, quod congregatur de malo. Quemadmodùm ſi triticum, aut aliquam bladi ſpeciem cernas in cribro, dum huc illúcque iactas eam, grana omnia paulatim deorſum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, niſi ſtercus ſolum. Sic & ſubſtantia negotiatorum, dum vadunt & veniunt inter emptionem & venditionem, minuitur,

nuitur, & in nouiſſimo nihil illis remanet, niſi ſolum peccatum.]

S. Epiphanius hær. vltima, deſcribens mores Eccleſiæ Catholicæ, ſic habet de Negotiatoribus. [Negotiatores (Eccleſia) non recipit, ſed inferiores omnibus ducit. Non eſt ſenſus, Eccleſiam interdicere omnibus Chriſtianis negotiatione, ſed quod eam tantùm concedat contemptibilibus qui ſunt in ea, vt Apoſtolus de Iudicibus dixit. Cùm ergo Eccleſiaſtici teneant in Eccleſia primum locum, liquet ex mente S. Epiphanij, eos à negotiatione arceri.

43. S. Hieronymus Epiſt. ad Nepotianum, Clericum negotiatorem tanquam peſtem quandam fugiendum decernit. Idem Epiſt. ad Ruſticum de Monachi inſtit. [Vidi ego quoſdam, qui poſtquàm renunciauere ſæculo, veſtimentis duntaxat, & vocis profeſſione non rebus, nihil de priſtina conuerſatione mutarunt: res familiaris magis aucta, quàm imminuta.] Et mox [Plerique artibus & negotiationibus priſtinis carere non poſſunt, mutatiſque nominibus inſtitutorum, eadem exercent commercia, non victum & veſtitum, quod Apoſtolus præcipit, ſed maiora quàm ſæculi homines emolumenta ſectantes. Et prius quidem ab ædilibus, quos ἀγορανόμους Græci appellant, vendentium coërcebatur rabies, nec erat impune peccatum. Nunc autem ſub religionis titulo exercentur iniuſta compendia: & honor nominis Chriſtiani fraudem magis facit, quàm patitur: quódque pudet dicere, (ſed neceſſe eſt, vt ſaltem ſic ad noſtrum erubeſcamus dedecus,) publicè extendentes manus, pannis aurum tegimus, & contra omnium opinionem plenis ſacculis morimur diuites, qui quaſi pauperes viximus.]

S. Auguſtinus in Pſal. 70. ad illud, *quoniam non cognoui negotiationes.* [Ideò (inquit) tota die laudem tuam, quoniam non cognoui negotiationes. Quæ ſunt iſtæ negotiationes? Audiant negotiatores & ducant vitam, & ſi fuerunt non ſint, non cognoſcant quod fuerunt, obliuiſcantur: poſtremò non approbent, non laudent, improbent, damnent, mutentur, ſi peccatum eſt negotiatio. Hinc enim auiditate neſcio qua acquirendi, ô negotiator, quando damnum paſſus fueris, blaſphemas, & non erit in te quod dictum eſt, *tota die laudem tuam.* Quando autem pro pretiis rerum quas vendis, non ſolùm mentiris, verùm etiam falſum iuras, quomodò in ore tuo tota die laus Dei? vel quando, ſi Chriſtianus es, etiam ex ore tuo blaſphematur nomen Dei, vt dicatur, Ecce quales ſunt Chriſtiani? Ergo ſi propterea iſte tota die Dei laudem dicit, quia non cognouit negotiationes, corrigant ſe Chriſtiani, non negotientur.] Quamuis autem poſtea S. Auguſtinus approbat iudicium eius qui opponit hæc eſſe vitia negotiatoris non negotiationis, ideóque non negat Chriſtianum ſæcularem poſſe licitè dare operam negotiationi, tamen ex tanta multipliciter peccandi facilitate, quæ indiuidua comes eſt negotiationis, perſpicuum eſt, quàm S. Auguſtinus auerſus eſſet à negotiatione Clericis & Religioſis concedenda. Qua ratione huc quoque trahi poteſt Saluianus ſub finem libri tertij de Prouid. cùm ait, [Quid aliud eſt cunctorum negotiantium vita, quàm fraus atque periurium?]

44. S. Gregorius Religioſorum, & quarumuis ſacrarum perſonarum effuſionem ad ſæculi negotia, (atque adeò maximè ad negotiationem, quia maximè diffundit & diſſipat animum) tragicis modis deplorat, aduocatis etiam in eam rem Hieremiæ lachrymis. Et imitatus Apoſtolum, transfigurans in ſe hæc omnia, vt informis aptiùs mederetur, ait; [Dei cauſam relinquimus ad terrena negotia vacamus, locum ſanctitatis accepimus, & terrenis actibus implicamur. Impletum eſt in nobis profectò quod ſcriptum eſt; *& erit ſi ut populus, ſic Sacerdos.* Sacerdos enim non diſtat à populo, quando nullo merito vitæ ſuæ, vulgi tranſcendit actionem. Imploremus Hieremiæ lachrymas, conſideret mortem noſtram & deplorans dicat; *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum?* Aurum quippe obſcuratum eſt: quia Sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas oſtenditur reproba. Color optimus eſt mutatus: Quia ille ſanctitatis habitus, per terrena & abiecta opera ad ignominiam deſpectionis venit. Lapides vero Sanctuarij intrinſecùs habebantur nec ſumebantur in ſummi Sacerdotis corpore, niſi cum ſancta ſanctorum ingrediens in ſecreto ſui conditoris apparebat. Nos ergo fratres chariſſimi, nos ſumus lapides Sanctuarij, qui apparere ſemper debemus in ſecreto Dei, quos nunquam neceſſe eſt foris conſpici, id eſt nunquam in extraneis, operibus videri. Sed diſperſi ſunt lapides Sanctuarij in capite omnium platearum: quia hi qui per vitam religioſam, & orationem ſemper intus eſſe debuerant, per vitam reprobam foris vacant: Ecce iam penè nulla eſt ſæculi actio, quam non Sacerdotes adminiſtrent; dum ergo in ſancto habitu conſtituti, exteriora ſunt quæ exhibent, quaſi Sanctuarij lapides foris iacent; quia enim Græca voce, *Platea* à latitudine vocatur; Sanctuarij lapides in Plateis ſunt, cum Religioſi quique lata mundi itinera ſectantur. Non ſolùm in Plateis, ſed & in capite Platearum diſperſi ſunt, quia & per deſiderium huius mundi opera peragunt, & tamen de Religioſo habitu culmen honoris quærunt. In capite ergo Platearum diſperſi ſunt, quia & iacent per miniſterium operis, & honorari volunt de imagine Sanctitatis.] Sic S. Pontifex hom. 17. in Euang. Et expreſſit dum locum Philippus Abbas l. de dign. Clerico c. 14. aduocans ipſe quoque, Ieremiæ luctum ad deplorandam diſperſionem Religioſorum in latitudinem ſæcularium actionum, ſiue negotiationum.

45. Petrus Bleſenſis Epiſt. 17. in Clericum negotiatorem validiſſimè conclamat: Adſcribo partem. [Si tuæ profeſſionis ordinem, & gratiam diuinæ vocationis attenderes, te potiùs lectione, quàm negotiatione, artibus quàm mercibus occupares. Periculoſum ſiquidem eſt in Laico, ſed pernicioſum in Clerico negotiationibus augere peculium, atque rerum ambitioſa venalitate ſeipſum Diabolo venalem exponere; Clericus qui leniore comparat pretio. vt vendat cariùs, filius eſt auaritiæ, idololatra pecuniæ, ſeruus mammonæ, & venundatus ſub peccato. Cùm enim ſpecies vſuræ ſit, minus proximo dare, & plus ab eo accipere, non video Clericum ab vſurarum crimine & à nomine criminoſo immunem, qui ſibi cum alieno diſpendio lucrum quærit. Sanè fœnerator, dum proximum manifeſtè ſpoliat, fure deterior eſt & prædone, dans pro frumento vinum, & pro vino equum. Et ſic ſub colore permutationis, aut dilationis obtentu, recipis incrementum in burſa, detrimentum in anima, longè deterior Iudæis, dum illi tantùm alieno, tu verò alieno & proximo fœneraris. Congregabis diuitias, & in nouiſſimo non gaudebis, & eueniet tibi quod Dominus per Hieremiam figuraliter dicit: *Perdix fouit quæ non peperit; fecit diuitias, & non in iudicio, in medio dierum derelinquent eum, & in nouiſſimis ſuis reperietur inſipiens.* Fœnerator enim triſtiſſimos ha-

bebit huius vitæ exitus, cuius finis interitus, cuius mors deteſtabilis, cuius damnatio ſine fine. Porrò negotiationis crimen attenuas, & ad excuſandas excuſationes in peccatis proponis tui laboris & prouidentiæ fructum eſſe, quod plus recipis, qui rem dum vilius vendabatur, emiſti: Dicis, omnino non eſſe abſurdum, ſi laborem in quæſtum, ſi in lucrum, periculum conuertiſti. Quicquid proponas, vnum denuncio tibi, quia negotiationem in tuæ ſalutis periculum conuertiſti. Negotiatorem Clericum ſacri Canones execrantur. Cùm enim beatus ſit homo, qui miſeretur & commodat, & qui pecuniam ſuam non dedit ad vſuram, eum poſſumus iudicare ab æterna beatitudine alienum, qui quod accipit ſicut accepit, non præſtat, qui iuxta ſacræ Scripturæ conſilium dati & accepti gratiam, non porrò tibi adſcribis ad gloriam, quod ad cumulum tuæ damnationis accedit, quia in negotiationibus publicè iactitas te circumſpectum, qui vtinam damnabile tibi non nouiſſes officium. Propheta dicit, *Quia non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini.* Sciebat in negotiatione quantum eſſet periculum. Nam & Iob qui in potentias Domini certum expectabat introitum, dicebat; *Duæ ſpecies difficiles, & perieuloſæ mihi apparuerunt: Difficilè eruitur negotians à negligentia Dei, & caupo non iuſtificabitur à peccato labij.* μη κ·ννκὸν ἁμάρτημα Bleſenſi obrepſit, alleganti Iobum pro Siracide. Apud iſtum quippe habetur is locus c. 26. Eccleſ. ſed facilè deprecabitur Bleſenſis, lapſum, quem S. Auguſtinus & alij quidam, non verentur S. Matthæo adſcribere, vnum Prophetam ab eo allegatum pro alio concedentes.

46. Petrus Cluniacenſis l. 1. Epiſt. 20. ad Giſelbartum, deſcribens religioſum irreligioſum, improbat in eo præter cætera negotiationem. [De cura Pauperum (inquit) ad culmina transfertur ædificiorum. Inde ſubiecta omnia curioſè perluſtrat: fundamenta iacit, perpendiculum extendit, ſtructuræ ſuæ longitudinem, altitudinem & latitudinem ſtudioſus Geometer dimetitur: Eccleſias ædificat, vrbes mœnibus ambit, flumina pontibus obnubit, & ſe ſolum deſtruens, vniuerſa conſtruit. Ita ſolitudinis profeſſor in medio ſæculi conuerſatur, cellula clauſus inter frequentias populorum diſcurrit: nundinas & angiportus ſollicitus mercator oberrat, fit ei requies tormentum, ſeſſio labor, ſilentium pœna, clauſura infernus. Sic ſic cæcatus lumine mentis, clauſúſque tenebroſo carcere, rurſus ad molam inquietudininis redit: vtque Samſon Allophilis, fit quondam fortis dæmonibus Eremita ludibrium.]

Theodorus Studita ſerm. 9. Catech. negotiationes Religioſorum, emptiones ſeruorum, venditiones ac redemptiones, & agitatum per eos cauponarium quæſtum, grauiſſiuè exagitat. Et ſerm. 13. in eandem abuſionem, tanquam certum apoſtaſiæ adiunctum, grauiſſimè conclamat.

Ex his Patrum teſtimoniis, præter innumera quæ corrogare aliunde liceret, ſi res ferret, quis non videt, quàm illi indecoram, imò pernicioſam Religioſis, & ſacris quibuſuis perſonis negotiationem duxerint? Omnia ſanè ſæculi negotia ab eis reciſa volunt. Eſſe autem negotiationem, negotium ſæculi, & pertinens ad curas huius vitæ grauantes corda, nemo negare poſſit. Monſtrant præterea quantam ad peccata procliuitatem inuehat negotiatio; ac proinde eo ipſo conteſtantur, negotiationem eſſe Religioſis auerſandam, cum idcirco valedixerint ſæculo, vt à peccati illicibus & occaſionibus longiùs remouerentur.

47. Veniendum conſequenter eſt ad rationes, quarum quæ fortiſſima videtur, inde ducenda eſt, quod ſacræ perſonæ & maximè Religioſi, vi ſui ſtatus obſtringantur ad conuerſationem cum Deo, & cultum ei ſtudioſè ac perfectè deferendum. Quæ vitæ ratio, vix ac ne vix quidem cohærere poteſt cum negotiatione, qua miſer animus in partes infinitas diſtrahitur, & mergitur in deſideriorum inutilium & curarum profundum. Idcirco enim vt rectè notauit Sotus l. 6. De Iuſt. q. 2. art. 2. negotiatio, generale nomen ſibi fecit proprium, dictáque eſt à negatione otij omnibus artibus communi, quia antonomaſticè & eminenti quodam modo otium negat; vſque eò, vt ni caueatur, ſuffocet & opprimat animum. Qua animi oppreſſione, nihil Religioſo calamitoſius poteſt accidere, cùm inde præcludatur conuerſatio cum Deo, qui eſt præcipuus ſcopus inſtituti Religioſi, & ſeceſſionis à ſtrepitu ſæculi, & vitæ communis. Proptereàque S. Baſilius in Pſal. 45. obſeruat dictum eſſe à Deo per Pſaltem, *Vacate & videte quoniam ego ſum Deus.* [Quatenus enim iis rebus vacamus quæ alienæ ſunt à Deo, Dei notitiam recipere nequaquam valemus. Quis enim eorum quæ mundi ſunt ſollicitus, ſéque immergens multimodæ diſtractioni carnis, attendere poſſit verbis Dei, ſatíſue facere tot tantarúmque contemplationum exactæ comprehenſioni? Nónne vides quod in ſpinas delapſum verbum, à ſpinis ſuffocatur? Spinæ namque carnis voluptates & diuitiæ, & curæ ſunt huius ſæculi. Extra hæc omnia conſtitutum eſſe opus ſit eum qui cognitionem Dei deſiderat, debétque ab omnibus perturbationibus, atque affectibus vitioſis vacare, ſic demum Dei ſcientiam apprehendere. Quo modo enim animam tot adeò quæ ipſam præoccuparint diſtractionibus cogitationum oppreſſam, Dei cognitio, cogitatióque penetrabit?] Benè ſpinis ſuffocantibus ſementem Patris familias negotiationem compoſuit S. Baſilius. Pia verò anima, ſupra has negotiorum ac ſollicitudinum ſpinas, ſicut lilium quod non laborat neque net, exurgit candens & ſpecioſa coram Deo: Comparatio eſt Theotini apud Damaſcenum l. 3. Parall. c. 74. Alia egregia comparatione, effectum illum ſuffocati per ſæcularia negotia ſpiritus, expreſſit Petrus Damiani l. 6. Epiſt. 5. quæ eſt ad Cluniacenſes, monſtrans Religioſum per tractationem negotiorum ſæcularium, exoculari quoad ea quæ Dei ſunt, ita vt impleatur in eo quod truculentus Ammonitarum Princeps Naas, popoſcit ab habitatoribus Iabes Galaad; nempe vt dextrum eis oculum erueret. Neque enim vtrumque oculum impius hoſtis, ſed alterum duntaxat voluit eruere, quia Satan contentus internam ſanctitatem effodiſſe, externam homini permittit: nec obſtat quo minus benè oculatus ſit circa terrena, quem erga diuina lumine orbat. Alterius inquam oculi effoſſione contentus eſt, quia externam Sanctitatem, laruam & imaginem Religioſæ virtutis ſaluam eſſe homini ſinit, dummodò per negotiorum ſæcularium ſudes eruat dextrum oculum, ſiue internam ſanctitatem & religionem, quæ illi potior, & longè charior eſſe debuerat. Libro item 2. Epiſto. 5. in huius veritatis adumbrationem, obſeruat idem Autor, Sedechiam exoculatum eſſe in *Reblatha*, quod Latinè ſonat, *multa hæc.* Agnoſcat ergo Religioſus negotioſus, vbi ſit internis luminibus priuatus. Huiuſmodi Religioſos negotioſos, & ſæcularibus curis implicitos, ſicque ad diuina cæcos idem Petrus Damiani lib. 5. Epiſt. 8. ſcitè vocat *Vrbicos Eremitas, forenſes ſolitarios, Monachos vniuerſales.*

48. Igitur

48. Igitur cùm negotiatio indiſſociabiliter nexa ſit cum effuſione ad externa, & animi diſtractione à primario Religioſi negotio, quod eſt intendere Deo, manifeſtum eſſe debet, negotiationem inconciliabiliter à ſtatu religioſo diſſidere. Idque ſignificaſſe Iobum c.39.verbis illis, *Quis dimiſit onagrum liberum in ſolitudinem?* Benè tradit S.Gregorius l.30. Moral.c.23. qui onagri libertatem, & commorationem in ſolitudine, interpretatur quietem Religioſi à negotiis ſæcularibus: concinitque Olympiodorus Monachus in catena Comitoli, eodem aptans quod mox additur de Onagro, eum non audire clamorem exactoris; quod dictum putat de negotiatoribus quibus pendenda ſunt vectigalia, & ſubiacendum clamoribus Publicanorum. Hoc autem eſt grande impedimentum quietis, qua adeundus eſt Deus ab iis qui ſectantur Euangelicam perfectionem, vt propterea S. Gregorius homil. 38. in Euang. obſeruet, vnum ex obijcibus nuptarum Chriſti, eſſe, ire ad negotiationes ſuas. Abhorret igitur à religioſo ſtatu negotiatio, quia (vt dixi,) per ſolam communem gratiam negotiator non poteſt declinare diſtractionem animi cum ſpiritu Religioſo incompoſſibilem. Dico, *per ſolam communem gratiam*, quia inuentus quandoque eſt in decurſu multorum ſæculorum, vnus aut alter negotiator Deo vnitiſſimus. Vt is cum quo Paphnutius per reuelationem compoſitus eſt apud Palladium ſ. 58. lauſ. Sed hæc rara auis fuit, quæ cum ſit vna, non facit ver. Auxiliis quippè extraordinariis, quæ rariſſimè conceduntur, ad tantam cum Deo vnionem qua Paphnutium ſanctiſſimum Monachum æquaret, ſubuectus eſt ille negotiator. Quod ſi quis ex ea negotiatoris cum Paphnutio comparatione velit colligere, benè negotiationi & religioſo ſtatui conuenire; fatendum quoque & colligendum eidem erit, functiones à Religioſis admodùm extraneas, rectè iiſdem congruere. Ibidem quippè Palladius, memorat diuinitùs eſſe reuelatum, cuiuſdam Oppidi Protocomitem cum Paphnutio eſſe conferendum. Id quod æquè de Coriario Alexandrino collato cum S. Antonio, & de Cornelio Mimo, collato cum S. Theodulo refert Radetus in Virid.3.Decemb. Nemo tamen Protocomitis, aut Coriarii, vel Mimi negotium, Religioſo ſtatui velit appingere. Sed nimirum, etiamſi quandoque pij terrena & Babylonica tractant, vt D. Auguſtinus in Pſal.5. *initio* fusè perſequitur: tamen quod vni cuipiam ex ſingulari priuilegio interdum conceditur, non eſt ad omnes promiſcuè extendendum. Ac proinde ſi rariſſimi quidam per extraordinaria auxilia ad vim cœleſtis gratiæ demonſtrandam, coniunxere cum negotiatione collectionem animi, & vnionem cum Deo, inferendum non eſt idem quibusvis negotiationem exercentibus contingere, etiamſi religioſa profeſſione ſe efferant.

49. Reſumo illuſtrationem argumenti aduersùs Religioſorum negotiationes petitam ex ſancti otij & tranquillitatis animi exterminatione per mercimonia & negotiationes. Nilus, vt ex eo habetur in Catena ad c.1. Iobi, ſtatuens Iobum vt exemplar hominis qui ſæculo nuncium remiſit; Iobum rurſus confert cum Athleta. Nam etiam idcirco nudatum Iobum in fimero ſetiſſe obſeruat, vt Athletas exprimeret qui nudantur ad colluctationem. Siquidem qui nudus eſt, vix, ac ne vix quidem comprehendi poteſt. Ideóque Ioſephus pallio nudatus aufugit, & deuicit in certamine caſtitatis. Et Adam quamdiu generoſum Athletam egit, nudus fuit; Ex quo autem ab Aduerſariis ad diuinæ legis violationem adducere laborantibus, ſuperatus eſt, atque à certamine repulſus, meritò indutus eſt, nuditate cum certandi virtute, reiecta. Hæc præfatus Nilus, ſubdit. [Nudum vel potiùs vnctum, certamen inire oportet. Nam nudatum eſſe hoc certanti præſtat, vt ab aduerſario comprehendi non poſſit; oleum verò vt ſi fortè comprehenſus fuerit aliquando, è manibus facilè elabatur. Quamobrem qui luctantur, luctantes aduerſarios puluere perſpergere nituntur, vt olei leuitate à pulueris aſperitate ſuperata, eoſdem comprehendere faciliùs poſſint. Quod igitur illic eſt puluis, hoc item in noſtro certamine res ſunt terrenæ; & quod illic eſt oleum, hoc eſt in noſtra lucta, anxiarum curarum varietas. Et ſicut illic, qui eſt delibutus, vincla, & qui ab iis vocantur nexus, perfacilè diſſoluit; quod ſi puluerem admiſerit, aduerſarij manus niſi ægrè euadere non poſſit: ſic in noſtra contentione qui eſt animo à curis vacuo, is haud facilè à Diabolo capitur. Qui verò curis & ſollicitudinibus angitur, mentis ſuauitate & tranquillitate, quaſi olei lænitate ob pulueris aſperitatem amiſſa, ægrè Diaboli vitat manus. Iobus autem qui rebus humanis nuncium remiſerat, ipſam etiam veſtem conſcindit.] Non ponit tantùm & abjicit ad tempus, ſed ne deinceps vſui eſſe poſſet, conſcindit, vt faciebant, teſte in Iobum Origene, qui pretioſas veſtes quibus obuoluta ſuorum cadauera inferebant ſepulchro, conſcindebant, vt inutiles redditæ, minùs paterent furum cupiditati. Liquet igitur quanto diſcrimini, Religioſum in arena certantem, exponat puluis curarum, negotiationi inſeparabiliter adiunctarum; exterminans & exſugens oleum gratiæ, quibus myſticus Athleta, aduersùs concertatores, eſt delibutus diuinitùs.

Alia ſimilitudine idipſum illuſtrat Philippus Abbas l.de Obed. Clerico.c.4. monſtrans, Clauſtralem luteis mundanorum & ſæcularium operum ſtudiis implicitum, ſicut auem auolare, vt dicitur Oſee 9. Et multa quidem ſuſcipere ac agitare animo, & præ quietis impatientia exequi; Apud Deum tamen cauſa cadere, & Satanæ ſubjici, quia abit poſt ſordes; nec cellam vinariam, ſed nidum luteum ſibi fabricat operationibus illis lutoſis, cum clauſtri nitore ac quiete non cohærentibus, in quam rem fusè omnino ac pulchrè diſſerit idem Philippus. Et videndus quoque eius æqualis Petrus Cluniac. l.1. Epiſt. 20. vbi agens cum Giſelberto, dolet, pleriſque in ſpeciem mundo mortuis, quod debuerat eſſe quietiſſimum otium, fieri turbulentiſſimum negotium, cerníque mundum in ſolitudine, ac Religioſo iam mercatori, requiem fieri tormentum, ſeſſionem laborem, ſilentium pœnam, clauſuram infernum, nec aliter cæcatum & lumine Orbum Samſonem ad molam inquietudinis & mundi vertiginis reuenire.

50. Volo argumenti hactenus propoſiti robur, ex proportionali materia demonſtrare. Eccleſia enim ob hanc ipſam cauſam ſeruandæ illibatæ vnitatis ſpiritus Religioſorum perſonarum, vetuit eas addici tutelis. Quod S.Cyprianus Epiſt.66. conuenientiſſimè factum docet, prolata hac ipſa ratione, æquè contra munus negotiatoris, ac contra munus Tutoris vrgente, vt proinde iuuet, potentiſſimam S.Cypriani diſputationem adſcribere, mutatis nonnullis vocibus, æquè in hac materia, ac in tutela negotio valituram. [Grauiter (inquit S.Cyprianus,) commoti ſumus ego & collegæ mei, qui præſentes aderant, & compreſbyteri noſtri, qui nobis aſſidebant, fratres chariſſimi, cum cognouiſſemus quod Geminius Victor, frater noſter de ſæculo excedens,

Geminium Fauſtinum Preſbyterum tutorem teſtamento ſuo nominauerit, cùm iampridem in concilio Epiſcoporum ſtatutum ſit, ne quis de Clericis & Dei miniſtris, tutorem & curatorem teſtamento ſuo conſtituat, quando ſinguli diuino ſacerdotio honorati, & in Clerico miniſterio conſtituti, non niſi altari & ſacrificiis deſeruire, & precibus atque orationibus vacare debeant. Scriptum eſt enim, *Nemo militans Deo, obligat ſe moleſtiis ſæcularibus, vt poſſit placere ei cui ſe probauit.* Quod cùm de omnibus dictum ſit; quantò magis moleſtiis, & laqueis ſæcularibus obligari non debent, qui diuinis rebus & ſpiritalibus occupari, ab Eccleſia recedere, & ad terrenos & ſæculares actus vacare non poſſunt? Cuius ordinationis & Religionis formam Leuitæ priùs in Lege tenuerunt, vt cùm terram diuiderent, & poſſeſſiones partirentur vndecim tribus, Leuitica tribus, quæ templo & altari, & miniſteriis diuinis vacabat, nihil de illa diuiſionis portione perciperet; ſed aliis terram colentibus, illa tantùm Deum coleret, & ad victum atque alimentum ſuum ab vndecim tribubus de fructibus qui naſcebantur, decimas reciperet. Quod totum fiebat de authoritate, & diſpoſitione diuina; vt qui operationibus diuinis inſiſtebant, in nulla re auocarentur, nec cogitare, nec agere ſæcularia cogerentur. Quæ nunc ratio & forma in Clero tenetur, vt qui in Eccleſia Domini, ordinatione Clerica promouentur, in nullo ab adminiſtratione diuina auocentur, nec moleſtiis & negotiis ſæcularibus alligentur, ſed in honore ſportulantium fratrum tanquam Decimas ex fructibus accipientes, ab altari & ſacrificiis non recedant, ſed die ac nocte cœleſtibus rebus & ſpiritalibus ſeruiant. Quod Epiſcopi anteceſſores noſtri religioſè conſiderantes, & ſalubriter prouidentes, cenſuerunt, ne quis frater excedens, ad tutelam vel curam Clericum nominaret; ac ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari ſacerdotes & miniſtros voluit auocare.]

51. Quare vt hanc primam aduersùs Religioſorum negotiationes rationem obſignemus, qui ita mundo valedixit, vt ſimul per negotiationem ad illud regrediatur, alloquendus eſt iiſdem verbis quibus Iſid. Peluſ. l.9. Epiſt. 25. Cyrillum quendam pſeudomonachum affatus eſt. [Quid tibi vtilitatis affert Ioannis in locum deſertum ſeceſſio, quã olim ſtudioſè imitatus es, cum nunc eum minimè imiteris; verùm ad priuatas curas te referas, atque in ſolitudine tumultueris, & ab hominum cœtu remotus perturberis? Etenim externo habitu ac ſpecie quieſcere, mentis autem mutationibus & perturbationibus inquinari, tum ſenſum caligine perfundit, tum ſuſceptos iam labores extinguit, atque perturbationibus animi pronam ac facilem victoriam reddit, efficitque vt miles abiecto ſcuto fugiat. Porrò nemo militans implicat ſe negotiis ſæcularibus, vt ei placeat, à quo in militiam aſcitus eſt: Verùm arma omni ex parte geſtat: ad id certamen, quod tribuno militari placuerit, ſe comparans.]

52. Ratio alia qua Religioſorum negotiationes conuelluntur, ex eo ducitur, quòd auaritia ſummoperè dedeceat Religioſos, qui paupertatem profitentur. Atqui negotiatio acuit Auaritiæ famem, & incendit fortiùs eam flammam miſerè depaſcentem auari pectus. Eſt igitur à Religioſis aliena negotiatio. Quod dico, auaritiam dedecere perſonas ſacras, maximè religioſas, eſt principium per ſe notum, ſi perſpecta habeatur notio ſtatus Eccleſiaſticorum, nominatimque Religioſorum. Sanè Iſido. Peluſ. l.9. Epiſt.17. Phariſmauium aulicum in Scripturis euoluendis aſſiduum, demiratur quod auaritiæ ſtudere diceretur: quod abſurdiſſimum putet, eum qui in ſacris libris aſſiduus eſſet, inhiare caducis opibus, quarum effuſio & abiectio, paſſim in Scripturis celebrantur. At quantò abſurdius eſt, quamque manifeſtiùs præpoſterum, vt qui profeſſi ſunt nuditatem externorum bonorum, congregent circum ſe denſum lutum? Egregiè in abſurdam hanc monſtroſitatem, auaritiæ ſeruorum Chriſti, ſub duce paupere & paupertatis labaro militantium, Hildebertus Epiſt.47. ſic concludens poſt plurima. [Quanta ergo ſit peſtis cupiditas, quæ virtutis abiuratio, quam præceps ad infernum deſcenſus; nec etiam tardiores credimus ignorare. Turpe nimis, Chriſtum Dei hoc inquinari atramento quo prophetia in generationem degenerat, exinaneſcit interior ſpiritus vnctio, myſticus legis obſcuratur intellectus, aufertur Euangelicæ ſapor doctrinæ, & qui ſe iactitant regnum Chriſti, regnum fiunt Antichriſti. Turpe inquam nimis, animam Domino ſimilem, huic Idolo ſubſterni, curuare genua ante Baal: his hominem amittere maleficiis, quibus etiam ſapientum oculi faſcinantur, vt non videant cœlum, neque recordentur iudiciorum iuſtorum.]

Itaque quod auaritia, (vt aſſumebam,) perſonas ſacras dedeceat, extra dubium ponitur. Iam quod negotiatio, (vt addebam,) auaritiam acuat, & eius acrimoniam efficiat in dies vegetiorem, rectè attigit Soto l.6. De Iuſtitia quæſt.2. art.2. ſignificatúmque eſt ab Anacharſide, qui apud Laërtium aiebat, forum mercatui & negotiationi ſeruiens, eſſe locum mendaciorum & auaritiæ. Optimè verò ſuffragatur experientia & ratio. Ea quippè eſt omnis quidem prauæ cupiditatis, vt diſſerit S.Chryſoſtomus homil.43. ad pop. ſed nominatim auaritiæ natura, iuxta Caſſianum lib.7. cap. item 7. vt cum pabuli incremento, auctior fiat appetentia eius & fames: Et vt idem addit c.10. hæc flamma quò plura abſumit, eò euadit inexplebilior, quod Iudæ proditoris exemplo confirmat ibidem Caſſianus c.24. Propreteáque conſtans Patrum doctrina fert, longè faciliùs eſſe, prorſus abjicere à ſe augendæ rei cupiditatem, omnibus ſibi interdicendo, quàm illam temperare, dando operam vt res domeſtica mediocriter augeſcat. Igitur quàm turpe eſt, & ab eius ſtatu diſſentaneum, perſonam ſacram auaritiæ morbo laborare; tam turpe & ab eius ſtatu diſſentaneum eſt, negotiari: Præſertim cùm cupiditas, cuius ignitabulum eſt negotiatio, radix ſit omnium malorum. Omnia enim mala in negotiationem concurrunt, ita vt vacauerit Maiori in 4. d. 40. concl. 4. vagari per omnia prædicamenta, & monſtrare, peccata negotiantium diffundi per omnes categorias. Radix ergo malorum adeò ramoſa, maximè abhorret à perſonis virtutum ſtudia, & malorum verorum declinationem profeſſis, quales ſunt Religioſi.

53. Ad extremum, mercaturam ſordidum quid eſſe & illiberale; ſin minùs abſolutè, at per comparationem ad Religioſum, multi demonſtrarunt, non modò ſi agatur de mercatura tenui, quam Tullius l.1. officiorum, vltrò dat ſordere, & illiberalem eſſe, ſed etiam agendo de quantacunque & qualicunque mercatura. Ita latiſſimè Tiraquellus l.De Nobilit. c.33. Breuiter Stracha l.De Mercatura p.2. n.17. & habetur diſertè l. *Nobiliores* c. De commer. & mercat. & l.*Ne quis*, c.de dignit. & l.*ſi color talis*, c.*de cohort.* Quæ iura à nobilibus ſeiungunt, & de gradu impetratæ nobilitatis dejiciunt mercatores,

&

& negotiatores, tanquam ſordidos, ſi poſt exoratam nobilitatem reueniant ad mercimonium. Eo igitur nobilitas contaminatur & inficitur. Suffragatus perſpicuè eſt Ariſtoteles 7. Polit. c. 9. ſtatuens vt manifeſtum, in ciuitate rectè conſtituta, mercatores & negotiatores arcendos eſſe à dignitatibus. [Propterea quod, (inquit,) ignobilis & abiecta, ac virtuti contraria eſt huiuſmodi vita.] Nempe propter denſas peccandi illecebras, & continua labendi pericula, etiamſi per ſe, poſſit non aduerſari virtuti. Apollonius quoque Tyanæus, referente Philoſtrato, l. 4. c. 9. negauit gentem vllam deiectiorem & miſeriorem eſſe, quam negotiatorum: & Spartiatam quendam qui ſe negotiationi addixerat, tanquam generis ſui dehoneſtatorem, valdè increpauit, & ad abjiciendam eam vitæ rationem potenter eſt adhortatus. Denique l. 8 c. 3. agens de quodam Euphrate, ſecurè pronunciat, mercaturam & negotiationem eſſe Philoſopho & nobili quocumque pectore indignam. Intellexit hoc Theophilus Imperator, qui vxorem mercaturæ addictam, tanquam nobilitate ſe exuentem, acriter corripuit, & nauem cum mercibus iuſſit flammis tradi, vt memorat Conſtantinus Manaſſes in Annalibus n. 1 · 8. Nec ſatis appoſitè Adamus Gontzen l. 8. Polit. c. 9. Theophilum ſugillans, vxori patrocinatur. Nimirum, [dignitatis homini (inquit creditus Auguſtinus q. 102. ex vtroque mixtim,) negotiari deforme eſt.] Functionem ergo cum ſæculari & mundana nobilitate non cohærentem, quis velit conſociare cum Religioſo ſtatu, quem ſupra Regum quoque & Imperatorum conditionem, extulit iuſta lucubratione S. Chryſoſtomus?

54. Concluditur ergo ex prædictis, nulla ratione ferendum videri, vt Religioſi fiant negotiatores: Et ſanè vt alia occaſione, ſed tamen æquè appoſitè ad hanc rem dixit Petrus Clunc. Epiſt. ad Sanctum Bernardum apologetica pro 20. articulis. [An non videtur indecens, imò indecentiſſimum, vt fratres qui aſſiduè in clauſtro morari, ſilentio, orationi, lectioni ac meditationi, ac cæteris Regulæ præceptis, & Eccleſiaſticis miniſteriis ſ. continuiſſimè operam dare præcipiuntur, his omnibus dimiſſis, vulgaribus operibus intendant; & qui, vt Byſſus, tabernaculi interiora ſua pretioſitate & ſubtilitate, hoc eſt cœleſtium ſubtili contemplatione ornare debuerant, vt cilicium extrinſecus poſitum, ventorum impulſiones, imbrium inundationes, & vniuerſas aëris perturbationes, hoc eſt mundanorum operum, nimias occupationes, eos ab intimis extrahentes, ſuſtineant.]

§. 4. *Supponenda ad Controuerſiæ Diiudicationem.*

HActenus in vtramque partem agitata per Concertatores controuerſia, iis vniuerſè adductis, quæ & negotiationem cum Religioſo ſtatu fœderari poſſe videntur aſtruere, iuxta Mediaſtini ſaporem; & quæ inconcillabile eorum diſſidium confirmant, iuxta Timotheum. Nunc vt ſolidam controuerſiæ dijudicationem ſubjiciamus, præmittenda ſunt aliqua in eam rem vel neceſſaria, vel opportuna.

55. Verùm priuſquàm manum tabulæ admoueo, anteoccupandam video Religioſi Lectoris prudentiam, ne deſiderium tollendi næuos Sanctorum corporum vitio vertatur, arguàtque maleuolentiæ in ſanctos Ordines, qui eorum, imò nonnullorum in eis præter ordinem viuentium probra retegam. Hanc ego criminationem non aliter amoliar, quàm fecerit Philippus Abbas l. De contin. cler. c. 89. [ſi quis (inquit) proteruum me dixerit, quòd audeam vel mutire de moribus Monachorum, (videtur enim præſumptio vitam arguere meliorum,) viros ſanctos ducam ad medium, qui non liuoris toxico, ſed zelo Iuſtitiæ ferbuerunt, feruentéſque ſpiritu, nequaquam Monachos reprehendere timuerunt Gregorius & Hieronymus, quos conſtat vitâ & ſcientia floruiſſe, & quos tam re quàm nomine ſcimus Monachos extitiſſe; & ordinem Monachicum prout decuit dilexerunt, & Monachorum vitia, nec timorè nimis, nec amore noxio tacuerunt.] Subdit Philippus, varia ſanctorum illorum Patrum loca, quibus quàm illi Religioſorum vlceribus non ſunt immiſericorditer abblanditi; ſed eis ſcalpellum & cauterium in tempore adhibuerint, teſtatum facit. Mihi non tam expreſſi imitatione, SS. Patres, quam repræſentati & exſcripti, præſidio erunt. Ferè enim illa duntaxat Religioſorum probra referam, quæ apud Patres deprehendi: Et referam ipſorummet Patrum verbis, vt nemo me, abſque Patrum violatione, velle notatum poſſit. Quamquam eſt & illa ad manum parma ex Cantipratano l. 1. Apum, c. 20, n. 9. [Si quis culpabilis de duritia verborum dictorum conqueritur, corrigat ſe, & contra ſe prolata non audiet. Si quis verò legentium, ſe à reprehenſis mordaciter vitiis, inuenerit innocentem, non iraſcatur, nec indignetur mihi; Sed gaudeat vitia, de quibus conſcius non eſt, in conſciis reprehendi. Si quis verò indignè dicta verba tulerit, notabilem ſe reddet in dictis, & veritatis planiſſimæ detractorem.] Sic præfatus, ad rem aggredior.

56. Illud itaque in primis ſtatuendum eſt, Religioſos tametſi auaritiam bello indefeſſo exagitare, vi voti Paupertatis ac ſtatus ſui profitentur, tamen præſtigiis communis boni à Satana faſcinatos, auaritiæ ſcabie interdum corripi, & in paranda vel augenda re domeſtica, vrgente auaritia, conſectari interdum lucrandi ratione indecoras, & à ſtatu ſuo diſſentaneas, ne exceptis quidem Anachoretis, quos neſciuiſſe quid eſſet auaritia, ſcribit Iſido. Peluſ. l. 3. Epiſt. 234. Pudet dicere, & videri poſſem Paradoxum incredibile proferre, niſi & experientia quotidiana, & Patrum increpationes atteſtarentur, ac etiam externorum ſibili; Ethnicorum dico.

Sanè Iulianus Apoſtata Orat. 7. in Cynicorum exagitatione, notam auaritiæ Religioſis Chriſtianis inuſſit. [Equidem (inquit,) iamdudum hoc nomen vobis impoſui, quod nunc mihi videor eſſe ſcripturus. Genus eſt quoddam hominum, quos infœlices Galilæi, *Renunciatores* vulgò nominant. Horum plerique, poſtquàm exiguis ſeſe bonis abdicauerint, admodùm multa, vel omnia potiùs vndique corradunt. Adeò vt ingenti aliorum honore, ſtipatu, atque officio celebrentur. Eiuſmodi ferè eſt quod à vobis geritur, præter pecuniarum quæſtum, qui quod minùs vobis ſuppetat; non vobis, ſed nobis ipſis tribuendum eſt, qui fatuis illis paulò plus ſapimus; ac fortaſsè pro eo quòd nullus corrogandæ pecuniæ, quem illi habent vobis eſt color, quam neſcio quomodò, eleemoſynam appellant. Cætera vobis & illis ſunt ſimillima. Patriam, vt illi, reliquiſtis, vagi vbique diſcurritis, & comitatui Principis magis quàm illi, & procaciùs importuni eſtis. Illi enim vocati; vos etiam repulſi, moleſtiam exhibetis.]

57. Patrum dicta, tanquam elongatiora à calumnia, validiùs rem conficient. Caſſianus, inſignis planè rei Aſceticæ magiſter; totum librum 7. huic vi-

tio in Monachis extirpando addixit, ſupponens vt indubitatum, eos eſſe huic morbo obnoxios. Et collat. 4. c. 20. refert prætextus Monachorum auaritiæ corruptorum, nempe ædificationem noui Monaſterij cui præficiantur, fratrum aut famulorum nutum, & his ſimilia charitatis ſpeciem præferentia.

S. Hieronymus, creber ac multus eſt in ſugillanda Monachorum auaritia, & fœdis planéque indignis rationibus faciendi diuitias, non in iudicio. Locum ex Epiſtola ad Ruſticum, de Inſtitut. Monachi, ſupra protuli. Idem S. P. Epiſt. ad Nepotianum, tribuit auaritiæ Monachorum, & Clericorum, leges ciuiles quibus excludebantur additione hæreditatum. [Pudet dicere, (inquit,) Sacerdotes Idolorum, mimi, & aurigæ, & ſcorta, hæreditates capiunt: ſolis Clericis & Monachis hoc lege prohibetur, & prohibetur non à perſecutoribus, ſed à Principibus Chriſtianis, nec de lege conqueror, ſed doleo, cur meruimus hanc legem. Cauterium bonum eſt, ſed quò mihi vulnus, vt indigeam cauterio! Prouida ſeueráque legis cautio, & tamen nec ſic refrænatur auaritia. Per fideicommiſſa legibus illudimus, & quaſi maiora ſint Imperatorum ſcita, quàm Chriſti, leges timemus, Euangelica contemnimus.]

58. Autor libri de Operibus Chriſti Cardin. in Prologo *ſub finem*, præfatus, etiam in iis qui ſanctimoniam profitentur, Religionem manum non claudere porrectis muneribus, ſolitudinem aures non obſerare oblatis fauoribus, gulam communibus non eſſe contentam ſaporibus, humilitatem infeſtante ſuperbia quaſi canem applicari contumeliis à mente deſiderij ſui veneno ebria; hæc inquam præfatus Autor ille, ſubiungit in his omnibus, ſerò pœnitentiam adducere confuſionem; [Sed auaritiæ ſolius & quæſtus ardor, nec ſatiat cupidum, nec pœnitet eum cumulaſſe quod creſcere optat non minui; & diſcola obſtinatus, ſemper quid Idolo ſuo immolet, ſedulus coaceruat. Vnde hæc ſitis diuitiarum miſeris pectoribus aſſidet, & ambitionis Salſugo bibulam animam occupat, vt per fas & nefas ad loca ſuperiora, etiam de latebris eremi nonnulli ſe ingerant: & de omni gradu vbi aliquis aditus patet, anheli prodeant, diſcurrant ad Iudices, blandiantur mediatoribus, conducant auxiliarios, & modis omnibus elaborent, vt ſedeant cum Principibus; eo quæſtu, vt maledicat Deus, quod ipſi benedixerint, & benedicat quod maledixerint.]

Ioannes Sariſber 7. Polycrat. c. 17. præclarè idipſum proſequitur, his præter cætera. [Declinare nituntur aliqui, & ſi non maculam, odibilem tamen auaritiæ notam; Nam & ab alienis videntur abſtinere, & ſuis, cùm res expoſcit, liberè vti parati ſunt. Eis tamen de fonte malorum oritur alicuius vitij vena, quæ ſemitas eorum à tramite veræ fœlicitatis deflectat. Sicut enim in horto deliciarum, de vno fonte oriuntur flumina, quæ fœcundant ſuauiſſimi odoris agrum, cui Dominus benedixit: Sic in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis in terra ſcilicet obliuionis, quam illi inhabitant, qui ſui obliuiſcuntur in mundo, velut ſtupidus ludorum vanitate captus in theatro, quaſi de fonte vno, omnium capita pullulant vitiorum. Hic autem puteus iniquitatis eſt.]

59. Inſigniter in hanc rem diſſerit, & optimam rationem ſummæ pronitatis Religioſorum vtriuſque ſexus ad auaritiam ſubminiſtrat S. Auguſtinus l. De Bono Viduit. c. 21. qui liber ad viduas continentiam profeſſas dirigitur, vt ex libri fronte liquet. Ait ergo ibi S. Auguſtinus. [Abſit à vobis: vt Diuitiarum cupiditate capiamini pro cupiditate nuptiarum, & in cordibus veſtris nummus pro viri amore ſuccedat: Intuentes enim hominum conuerſationem, ſæpè experti ſumus, in quibuſdam laſciuia compreſſa, creuiſſe auaritiam. Nam ſicut in ipſis ſenſibus corporis, acutiùs audiunt qui non vident, & tangendo multa diſcernunt, nec tanta viuacitate tangunt qui oculis vtuntur; Vbi intelligitur ex vno aditu, id eſt luminum, repreſſa intentione, ſentiendi vim in alios ſenſus promptiorem dignoſcendi acumine exercere, tanquam ex altero conetur implere quod negatur in altero. Ita etiam ſæpè carnalis cupiditas à concumbendi voluptate cohibita, maioribus viribus in pecuniæ ſe porrigit appetitum, & illinc auerſa, huc ſe impetu ardentiore conuertit.]

Creditus item Auguſtinus, re vera S. Anſelmus l. De vita Eremit. ad ſororem c. 5. ſcabiem auaritiæ Nonnarum, ſiue Monialium, ſiue Incluſarum, ſic exponit. [Aliæ non multùm iſta curantes (quod ferè virium per omnes huius temporis ſerpit Incluſas,) pecuniæ congregandæ, vel multiplicandis pecoribus inhiant: tantáque cum hac ſollicitudine in his extenduntur, vt eas matres vel Dominas familiarum exiſtimes, non anachoretas. Quærunt aliquibus paſcua paſtores, qui procurent, qui cuſtodiant greges; fructus, vel pretium, vel pondus, vel numerum à cuſtodibus expetunt. Sequitur emptio & venditio, vt nummus nummo cumulum exigat, & auaritiæ ſitim accendat. Fallit enim tales, ſpiritus nequam pro impertiendis eleemoſynis aut orphanis alendis; pro aduenientium parentum vel amicorum charitate, & religioſarum fœminarum ſuſceptione, hoc vtile eſſe ac neceſſarium ſuadentes.]

60. Singularia huius morbi Religioſorum exempla, ſignari poſſent innumera; niſi vbiuis obuia proſtarent. Illuſtre eſt illud, quod S. Hieronymus in S. Hilarionis actis recitat de Monacho auaro, cuius primitiarum putorem, ne boues quidem ferre potuerunt. Idem S. Hieronymus Epiſt. ad Ruſticum de Monachi Inſtitut. auaritiæ cum ſacrilega inhumanitate in Monacho coniunctæ, exemplum his verbis refert. [Vidimus nuper & planximus, Crœſi opes vnius morte deprehenſas, vrbiſque ſtipes, quaſi in vſus pauperum congregatas, ſtirpi & poſteris derelictas. Tunc ferrum, quod latebat in profundo, ſupernatauit aquæ: & inter palmarum arbores, myrrhæ amaritudo monſtrata eſt, nec mirum. Talem & ſocium & magiſtrum habuit, qui egentium famem ſuas fecit eſſe diuitias, & miſeris derelicta, in ſuam reſeruauit miſeriam: quorum clamor tandem peruenit ad cœlum, & patientiſſimas Dei vicit aures, & miſſus Angelus peſſimus Nabal Carmelo diceret: Stulte, hac nocte auferent animam tuam à te, quæ autem præparaſti, cuius erunt?]

Itaque non modò inuita paupertas malum eſt inſatiabile, vt diſſerit S. Chryſoſtomus l. 3. De Sacerd. *ſub finem*, ſed paupertas quoque voluntaria, niſi proſpiciatur, eadem inexplebilitate corripitur, variis prætextibus, quos partim S. Anſelmus paulò antè adductus attigit, partim Caſſianus ſuperius item allegatus ex Collat. 4. c. 20. Videndus item l. 7. c. 7. & 16. Et quamuis ſæpè auaritia Regularium videatur non impetere paupertatem, quia perſona non ſibi, ſed cœnobio & communitati quærit diuitias; (qui morbus improuidis præſertim præfectis, & adminiſtris cænobiorum infeſtus eſſe poteſt;) tamen per eam prætenſam charitatem, non excluditur auaritiæ turpitudo, quia ſalua eſt cupiditas opes opibus accumulandi, & inſatiabilis ingluuies terrenorum bonorum,

norum, quæ eſt flos auaritiæ, qua, quò quis ditior eſt, eò reuera eſt pauperior, tam non habens quæ tenet, quàm quæ procul ſunt, vt diuinè diſſerit Barlaam apud Damaſcenum in Hiſt. c.18. Pulchrè in eam Eccleſiaſticorum, & Regularium maximè labem, cum congruo illis otio ſancto pugnantem, diſſerit creditus Proſper l.2. De Vita contempl. c.13. & 15.

61. Iam quando liquet, Religioſos etiamſi paupertatem profitentes, poſſe de auaritia periclitari, & ferri deſiderio augendi modis dedecentibus ac indebitis rem domeſticam, præmittendum ſecundo eſt, eas indebitas ac dedecentes vias, poſſe eſſe diuerſorum generum. Nam aliquæ quidem ſunt apertè reprobæ & impiæ, aliæ verò minus tetræ ſunt, & aliqua boni ſpecie obductæ. Ad priorem ordinem pertinet, primò furtum ſacrilegum, quale eſt eorum qui per auaritiam, Iudæ imitatione expilant Chriſti loculos ſibi concreditos. Abiit in æternum exitium hac ratione, Euprepianus ille Monachus ſub Theodoro Studita, cuius vir ſanctus his verbis meminit ſerm.9. Catechetico; poſt celebratam verbis ampliſſimis primam eius ſanctitatem & fidei cõfeſſionem. [Tum quid autem? Habens, vt œconomus, marſupium monaſterij, & quæ injiciebantur; auro illectus, atque auaritia confixus, heu! Chriſtum Iudæ inſtar prodidit, & virginitatis depoſito voto, & Giezicè agris, vineis, bobus, ouibus coëmptis. Quare non eius lepram modò contraxit, ſed vti reor, & triſtius quiddam. En quid perficit auaritia fratres. Fugiamus hoc vitium quæſo, vt proditionis officinam.]

62. Sacrilegi item furti, notatos à Patribus alia ratione reperio pleroſque Religioſos, in quorum piceatis manibus adhæreſcere contigit eleemoſynas illis concreditas, vt erogarentur in pauperes. Hoc fœtidiſſimo auaritiæ cancro exeſum Ioannem, Monachum S.Macharij Ægyptij, ſcribit Palladius ſect. 19. lauſ. [Obediens enim ei qui Iudæ alligauit laqueum, cum bona pauperum ſibi vſurpaſſet, ita laborauit elephantia, vt non inueniretur integer locus in eius corpore, in quo quis poſſet figere digitum; Hæc eſt Prophetia S. Macarij.] Prædixerat enim ei vir ſanctus, ſi ſpiritui auaritiæ ſuccumberet, fore vt veniret in eum lepra Giezi. Tales fuiſſe ſuo tempore nonnullos, gemit creditus Proſper l.2. De vita contempl. c 4. poſt multa reprehenſa in conuerſis, hoc eſt Religioſis, [mutatis (vt ait) veſte non mente, habitu, non actu, qui ſermone tantùm non opere ſæculo renunciaſſe contenti, ſæculariter viuunt, & vitia ſua inani profeſſione vitæ melioris abſcondunt, ac religionis imaginariæ nomine palliati, opinionem virtutis pro virtute ſuſcipiunt.] Inter hos aliquos eſſe ſubdit, fures ſacrilegos, ob ſubductas ſacras ſtipes. [Illos quis ferat. qui adumbratæ prætendentes honeſtatis imaginem, ad hoc pupillorum, ac viduarum cauſas velut tuendas ſimulata pietate ſuſcipiunt, vt earum facultates ſuis adjiciant, & diuites ex pauperibus facti, vel ex diuitibus ditiores, tenuem cenſum per nefas accumulent, vt cùm fuerint, exundante patrimonio ſumptuoſiores effecti, nunquam materia voluptatis gulæ ſuæ deficiat.]

Iſidorus Peluſ.l.3. Epiſt.277. ſic de iiſdem ſacrilegis ſcribit. [Eos qui cùm à virtute incipiant, tandem in vitium deſinunt, omni zelo vacuos, ac miſeros exiſtimare oportet. Huiuſmodi autem ſunt, qui à pauperum præſidio ac patrocinio inchoantes, in priuatum quæſtum poſtremò recidunt: quos quidem diuinum oraculum reprimens, *iuſtè* (inquit) *quod iuſtum eſt perſequeris.* Neque enim conuenit, vt qui pauperum iuſta inſtructi ſint cura, eámque præ ſe ferant, & eos quorum cauſa inaniti ſunt, fraudent ac ſpolient, atque ea quæ ad ipſos attinent, ad ſe auertant.] Sæpè idem reprehendit l 5 Epiſt. 183. & vehementiſſimè, ipſúmque (vt aiunt) atramentum lachrymis diluens Epiſt. 210. ad Zozimum Presbyterum, quem huius ſacrilegij coarguit, cuius etiam Euſebium quendam notat Epiſt.301. Spectat huc illud Hieronymi monitum ad Paulinum de Inſtit. Monachi [Pauperibus & fratribus, refrigeria ſumptuum manu propria diſtribue. Rara eſt in hominibus fides. Non credis verum eſſe quod dico? cogita Iudæ loculos.] In aliis id grauiter damnat Ioannes Saiſber. l.7. Polycrat. c.17. Videſis etiam apud S.Auguſtinum Epiſto.199 exemplum duorum ambiguorum Monachorum, de quibus Ecdiciæ maritus expoſtulabat ob hanc cauſam.

63. Hæc præter cæteras ratio fuit, cur ſancti & prudentes Religioſi, veriti ne ſubrepente auaritia minuerent quæ Deo offerebantur, reſpuerint prouinciam diſtribuendi in pauperes, quæ diuites in eorum commodum propter Deum eroganda deſtinabant; idque ne in ſe ſuſciperent, à Patribus ſæpè ſunt diſſuaſi. Cauiſſe hoc S. Hilarionem ſcribit S. Hieronymus, idem commendans Nepotiano. De S.Stephano iuniore, idipſum habent eius Acta S. Baſilius, Chilonem ſic informabat. [Aurum maximoperè, vt animæ tuæ blandiſſimum inſidiatorem, vt parentem peccati, vt denique Diaboli miniſtrum, modis omnibus fugito. Prætextu ſubleuandæ pauperum inopiæ prouideto, ne quâ ſis ſtudio inexplebili cogendæ pecuniæ obnoxius: adeò vt ſi quis pecunias adferat in inopum vſum adrogandas, ipſe item certò cognoris aliquot fulciendæ vitæ præſidiis deſtitutos, atque indigos, is in cuius ære ſunt pecuniæ, fac conſilio tuo ſecum eas, vt auferat egenis fratribus erogaturus, ne quâ contingat, vt cùm diſpertiendas ipſe acceperis, earum aſtrictu, conſcientiæ tuæ nitor ſitum ducat auaritiæ, & inquinetur.] Gilberto Monacho, idipſum grauiter commendat Petrus Cluniac. l.1. Epiſto. 20. & ita quidem, vt neget, vel adigente Superioris præcepto, neceſſitatem fore parendi.

Ad eundem primum ordinem apertè reprobatorum viarum faciendi quæſtum, pertinet impietas quorundam Monachorum, qui eam ob cauſam finxere miracula. Vtinam fingerentur, quæcunque produntur in hoc genere. Certum tamen eſt, ſtrophas pleraſque interueniſſe hac in parte, per homines Religionis nomen ementientes, ac æſtimantes quæſtum eſſe pietatem. Illachrymans in templis ebur (vt eſt apud Poëtam 1. Georg. & apud D. Auguſtinum 3. de Ciuit.c.11.) æmulatos quoſdam ex eo hominum genere, ad ſtatuæ cuiuſdam oculos per ſtipitem inciſum diſtillantem melliginem exhibuiſſe, vnde ſtatua lachrymari credita, ſcribit Nancelius ad finem libri De riu; & exemplo ſui temporis prolato, idem confirmat Polydorus Virgilius l.3. De Prodigiis *ſub finem.* Nolo hoc vlcus fortiùs premere, tametſi non me latet, præter varia quæ peruerſè & ad inuidiam conflandam excogitata flagitioſè ſunt ab Hæreticis & ſemi-Chriſtianis, nominatimque ab Henrico Stephano in Camarina mendaciorum aduersùs ſacros homines, cui titulum fecit, *Præparatio ad Apologiam pro Herodoto*; alia nonnulla proferri verè poſſe digna plagis & fuſtuario, imò patibulo, aut viuicomburio, quæ præſtat ſilentio damnare. Non puduit tamen Proſperum in dimidio temp.c.6. duo in hanc rem exempla, alterum Carthagine, alterum in Aſia attentatum à Pſeudomonachis, ſcripto committere.

64. Sunt in eodem ordine venditores ſacrarum reliquiarum, quales quoſdam Græcos Monachos exhibet S.Gregorius,l.3.Epiſt.30. vt habet epiſtolæ præfixus breuiculus. Circelliones, impium ac deteſtabile genus Monachorum, idem feciſſe; hoc eſt pro Martyrum reliquiis, oſſa vulgarium cadauerum vendidiſſe, ſcribit S. Iſidorus l.2. de Offic. Eccleſ. c.15.qui profecit ex S.Auguſtino. l.de Opere Monach. cap.28. ſatis inſinuante, has & alias auaritiæ abortiones, non fuiſſe Monachorum, ſed vagorum quorundam, ementientium nomen Monachorum. Sic enim ſcribit, [O Serui Dei, milites Chriſti, itáne diſſimulatis callidiſſimi hoſtis inſidias,qui bonam famam veſtram, tam bonum Chriſti odorem, ne dicant animæ bonæ, poſt odorem vnguentorum tuorum curremus, & ſic laqueos eius euadant, omnimodo cupiens obſcurare; putoribus ſuis tam multos hypocritas ſub habitu Monachorum vſquequaque diſperſit, circumeuntes prouincias, nuſquam miſſos, nuſquam fixos,nuſquam ſtantes,nuſquam ſedentes. Alij membra martyrum, ſi tamen martyrum, venditant: alij fimbrias & phylacteria ſua magnificant: alij parentes vel conſanguineos ſuos in illa vel in illa regione ſe audiſſe viuere,& ad eos pergere mentiuntur,& omnes petunt, & omnes exigunt, aut ſumptus lucroſæ egeſtatis, aut ſimulatæ pretium ſanctitatis, cùm interea vbicunque in factis ſuis malis deprehenſi fuerint, vel quoquo modo innotuerint,ſub generali nomine Monachorum veſtrum propoſitum blaſphematur.] Hæc à Diuo Auguſtino de ementitis Monachos graſſatoribus recitata, commodare æquè poſſunt, ad ſubducendos calumniæ multiplici variis occaſionibus veros religioſos: tametſi non eo inficias, auaritiam in quibuſdam religionem profeſſis hucúſque eſſe progreſſam, præter exempla aliorum, quæ collegit Stephanus Durantius l.1. De Ritibus c.25. num.9. Vnde decretum Concilij Lateran. ſub Innocentio III. c.6. De comprobandis Romani Pontificis authoritate nouis reliquiis, quod Epiſcoporum acri diſquiſitioni permiſit Tridentina Synodus ſeſſ.25.

65. Fuerunt etiam Religioſi,qui pecunia numerata venderent admiſſionem in vitam Monaſticam, contra quos conclamat Conc. Nicænum 2. can.19. Vbi idem à Monialibus factum refertur. Idem ſeuerè vetat Alex.3.in Conc.Later.parte 2 cap.10.& Concilium Oxon. ſub Innoc.3.c.32. & Concilium Treuerenſe 2.c.12. Nominatimque quod attinet ad Moniales, tantoperè inualuerat ſacrilega iſta profanitas tempore Innocentij 3. vt in Concilio Later. c.64.habeat hæc verba. [Simoniaca labes adeò pleráſque Moniales infecit, vt vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes huiuſmodi vitium palliare.] Habemus igitur hîc quoque,ſacrilegum auaritiæ genimen, in vtriuſque ſexus cœnobiis peruerſè enatum.

Excedamus è tanto auaritiæ pſeudoreligioſorum fœtore. Minùs tetri, ſed qui tamen illiberales quoque, & ſordidi ſint modi quæſtum faciendi ex pietate per Monachos,ſugillantur non rarò à Patribus. Sic S.Hieronymus Epiſt.ad Nepotianum, Hæredipetas quoſdam Monachos, ſordidiſſimè ſe habentes, his verbis deſcribit. [Audio præterea in ſenes & anus abſque liberis,quorundam turpe ſeruitium: ipſi apponunt matulam, obſident lectum, purulentiam ſtomachi, & phlegmata pulmonis, manu propria ſuſcipiunt: pauent ad introitum Medici: frementibúſque labiis, an commodiùs habeant, ſciſcitantur: & ſi paululum ſenex vegetior fuerit, periclitantur; ſimulatáque lætitia, mens intrinſecùs auara torquetur. Timent enim ne perdant miniſterium, & viuacem ſenem, Mathuſalem annis comparant. O quanta apud Deum merces,ſi in præſenti, pretium non ſperarent! Quantis ſudoribus hæreditas caſſa expetitur? minori labore margaritam Chriſti emi poterat.]Videndus circa hoc idem Hieronymus, Epiſt.22.vbi duos nominatim Monachos refert, qui hac infamia flagrarunt, Anthymum & Sophronium. Et tantoperè excreuit fœtor auaritiæ iſtorum pecuniæ diſcolarum, vt coactus ſit Damaſus Papa, interuentu Valentiniani Imperatoris, frænare hos hæredipetas lata lege, quæ non Eccleſias, vel cœtus quiſpiam ſacer, ſed priuatæ perſonæ Eccleſiaſticæ, & nominatim Monachi, excluderentur aditione hæreditatum vi Teſtamenti confecti à mulieribus, quæ præ iudicij imbecillitate facilius patebant ineſcationi. Malè autem Valentiniani legem & eius ſcopum perſpexerunt, qui cenſuerunt, eam fuiſſe latam ex odio in ſacros homines.móxque abrogatam. Ita viſum Molano l.de piis Teſtam.c.34. Veram autem quam dixi legis cauſam,frænationem ſcilicet auaritiæ ſacrorum hominum hæredipetarum, nominatim Monachorum, optimè vidit Baronius anno 370. num.120. & nuperrimè Nicolaus le Maiſtre lib.2.de bonis Eccleſ.c.1.

66. Aliam Monachorum quorundam in hoc genere corruptelam,ex eodem S.Hieronymo deſcribit Sariſber l.7. Polycrat.c.23. notans hanc ob cauſam S. Hieronymum apud Monachos nonnullos fuiſſe exoſum tanquam mordacem & amarulentum, id quod æquè de eo propterea iactatum, meminit Seuerus Dialo,1. Hieronymum ergo referens Sariſberienſis, ait, irregularem quandam ſui temporis regulam, tantò ante ab eo fuiſſe notatam, cùm diceret. [Ridiculum & plenum dedecoris eſt, referto marſupio, quod ſudarium & orarium non habeas gloriari. Sunt qui pauperibus parum tribuunt, vt amplius accipiant, & ſub prætextu eleemoſynæ quærunt diuitias; quæ magis venatio appellanda eſt, quàm eleemoſyna. Sic beſtiæ, ſic aues, ſic capiuntur & piſces. Modica eſca in hamo ponitur vt in eo matronarum ſacculi protrahantur. Et vtique melius non habere quod tribuas, quàm vt tribuas petere impudenter.]

Eſt hic fœtus auaritiæ genuinus, iuxta eundem Sariſberienſem l.8.c.13. [Nam fœnerator,(inquit,) vt plus recipiat, aliquid prælargitur.] Vnde Coquus:

Munera quòd ſenibus viduiſque ingentia mittis,
Vis te munificum, Gargiliane vocem?
Sordidius nihil eſt,nihil eſt te ſpurcius vno,
Qui potes inſidias, dona vocare, tuas.
Sic auidis fallax indulget piſcibus hamus,
Callida ſic ſtultas decipit eſca feras.
Quid ſit largiri,quid ſit donare,docebo,
Si neſcis; dona Gargiliane, mihi.

Nolo plus turpitudinis agnoſcere in illis verbis Petri Cluniacenſis l.1. Epiſt.20.ad Gilbertum. Tametſi enim aliqua quæ habet, ſonare videntur furtum ſacrilegum, de quo ſuprà, tamen haud grauatè feram, eius orationem reſtringi ad ſordes minores; tribuentium ſcilicet aliqua pauperibus, vt ad ſe corriuent alienæ liberalitatis fluenta. [Per ſuperbiam, (inquit de religioſo malè morato,) quæ initium eſt omnis peccati ad auaritiæ idololatriam doloſè inducitur.Nam qui penuriam profeſſus fuerat, paulatim opes congregat: Nec priùs deſiſtit, quàm alienis æribus proprium penu farciat. Simulat ea colligens, indigentiæ ſupplementum; vel ſi quid

ſuæ

ſuæ neceſſitati ſuperfuerit, indigentium adiumentum. Vult diſpenſator fieri alienorum bonorum, qui poſſeſſionem abiurauerat propriorum. Hac occaſione Dei ſeruus, mammonæ efficitur famulus; vt cum ſe fingit egenorum vtilitati proſpicere, cupiditati ſuæ valeat inſeruire. Ea de cauſa, omnes ad ſubueniendum pauperibus exhortatur, vt dum Paulus miniſtrans ſanctis eſſe creditur, Ananias fraudator nullatenus æſtimetur. Hoc aſtu, tugurium pauperis fit Regum gazophylacium; ſolitarij inopia, Salomonis opibus anteferatur; & de ſpelunca egeſtatis, Indorum theſauri largiſſimè profunduntur.]

67. Et aliud ad hunc ordinem pertinens ſordium genus, quo Religioſi, candidatos ordinum ſuorum iuſto acriùs exſugunt, contra quam faciebant Monachi Ægyptij apud Caſſianum l.4.c.4.& 5. qui ne veſtes quidem candidati, cedere in cœnobij bonum ſinebant, & nihil planè ab eo inferri permittebant. Aliter tamen Serapion in Regula §.1. Nec ego item nego, quin iuſtum ſit ac conueniens Religionum candidatos inter pauperes, in quos de Chriſti conſilio ſua erogant cùm ingrediuntur; numerare cœnobium in quod coaptantur: idque facient ex vſu antiquo Eccleſiæ, de quo Bellarm. l. De Monach. c.43. Sub diſiunctione S.Bened. c.65. Reg. Nouitium, bona ſua, aut pauperibus, aut ſolenni donatione Monaſterio dare, mandat; Id igitur innoxium eſt. Nec ferēdi ſunt ſeculares, qui ſuos petentes cœnobium, non ſecus ac extraneos, vel nothos, nulla hæreditatis portione in bonum cœnobij vertenda, frui volunt; quos acerrimè & pleniſſimè in Opere ad Catholicam Eccleſiam exagitat Saluianus, vbi Machærentinus l.3. à c.1. nihil cognatis relinquendum latè confirmat. Quod igitur dico, illud duntaxat eſt, dedecere religioſos nimium ſtudium exſugendi Candidatos; ſed ita debere quod commodè, & vltrò conferunt, ab ingredientibus accipere, vt non (quod improuidi ſponſi faciunt,) cenſum potiùs, quàm perſonam quærere videantur. Benè S.Bernardus Epiſt. 107. alloquens Thomā de Beuerla Ciſtercienſis cœtus candidatum. [Nos te, non tua diligimus.] Et Epiſt. 1. agens de adſcripto (vt ferebatur) à pueritia Cluniacenſibus, Roberto. [Oſtenditur terra, quæ cum illo, & pro illo, dicitur data fuiſſe; Sed ſi cum terra eum receperunt, cur non & cum terra eum retinuerunt? An fortè requirebant magis datum, quàm fructum, & pluris æſtimata eſt terra, quàm anima?] Conati tamen ſunt hanc maculam à ſe remouere Cluniacenſes inſigni ſtatuto, quod edidere ſub Henrico Abbate. Habetur in Bibliotheca Cluniacenſi *pag.* 1570. vbi excommunicatio decernitur in quoſcunque Cluniacenſes, ſordibus auaritiæ inquinatos in receptione ad Ordinem. Itaque ſicut ſeculares decet in liberos humanitas, quam in Sancta Iulianæ ac Probæ, auiæ matriſque Synoride, (id eſt pari & concorde binario,) laudat S.Hieronymus Epiſt. ad Demetr. teſtatus eas quicquid fuerat nuptiis præparatum, ad Virginitatem recedenti Demetriadi, reliquiſſe, ita Religioſi moderationem ſuam teſtari debent.

68. Ab his ſordidis & illiberalibus, tametſi aliquo colore obductis augendæ rei domeſticæ rationibus, longè abfuit Abbas ille Villarienſis, quem Cantiprat. l.2. Apum. c.16. n.5. refert noluiſſe vlla ratione admittere magnas opes, ſuo Monaſterio per vſurarium legatas, etiamſi non referatur defuiſſe vſurario vnde ſarciret damna per vſuras illata. Quanquam enim rebus ita conſtitutis poſſe admitti vſurarij legatum, rectè agnoſcit S.Bonau. in determinat. circa Regulam S.Franciſci, q.26. tamen S. Abbas eam fœneratoris largitatem obfirmatè repudiauit, nolens contaminari per ſordidum hominem, tametſi de ſuo, non de rapina, præbentem diuitias. Nec Deus pium ac generoſum Abbatis pectus dimiſit irremuneratum, vt ibidem recitat Cantipratanus.

69. Quia inter has ſordidas diteſcendi, & quæſtum faciendi rationes, tametſi iniuſtitiæ vacuas, numeratur negotiatio, præmittendum tertiò eſt, quid ea ſit, & quotuplex. Quid ſit negotiatio, inquirit Author Imperfecti operis in Matth. Homil. 38. ad illud, *ejiciebat ementes & vendentes è templo.* Cùm enim multis verborum telis aperuiſſet negotiatores, inducit ſic interrogantes auditores. [Ergo oſtende nobis quis eſt negotiator? Omnes enim homines videntur negotiatores. Ecce qui arat, comparat boues, vt ſpicas vendat; Et qui operatur lignum, comparat lignum, vt vtenſilia vendat: & linteonarius comparat lenteamina, vt vendat & oſtendat, & fœnerator mutuat pecuniam, vt tollat vſuras. Et quo modo antiqui Iudæi & Apoſtoli artificia laudauerunt: quia magis ſunt ſine peccato. Sicut & Paulus fuit ſutor tabernaculorum, & ipſe mandat dicens: Curent & noſtris bonis operibus præeſſe. Et Apoſtoli quidem ſicut legimus piſcatores.] Ad hanc difficultatem ſic reſpondet autor ille. [Ego oſtendam qui non eſt negotiator, vt qui ſecundùm iſtam regulam non fuerint, intelligas omnes negotiatores eſſe: id eſt, quicunque rem comparat, non vt ipſam rem integram, & immutatam vendat, ſed vt opus faciat ex ea, ille non eſt negotiator; quia qui materiam operandi ſi comparat, vnde faciat opus, ille nō rem ipſam vendit, ſed magis artificium ſuum, id eſt qui rem vendit, cuius æſtimatio non eſt in ea ipſa re, ſed in artificio operis, illa non eſt mercatio. Vt puta Faber comparat ferrum, & facit ferramentum: ſed ferramentum illud, non tantùm habet ferri quantum valet, ſed ſecundùm opus ferramenti appretiatur. Qui autem comparat rem, vt illam ipſam integram, & immutatam dando lucretur, ille eſt mercator, qui de templo Dei eijcitur.]

Hæc eſt ſtrictiſſimè dicta negotiatio, qua merx emitur, vt eadem nullatenus immutata reuendatur ad lucrum faciendum. Eſt autem alia negotiatio, qua res coëmpta & mutata, venditur alteri. Vt cùm ferrum formatur in ſecurim, vel cum è ligno conficitur ſcamnum, idque poſtea venditur. Idem eſt de pullo equino, qui emitur vt nutriatur donec creſcat, & pro equo vendi poſſit. Vtraque hæc emptio & venditio dicitur negotiatio lucratiua, quia fit vt res poſtea cariùs vendatur: poteſtque vel immediatè ac per ſeipſum, vel mediatè ac per alium exerceri.

70. Addit Ioannes Medina Cod. de Reſtit. q.31. duas alias negotiationis formas, quas vocat negotiationem œconomicam, & politicam. Priorem dicit eſſe negotiationem quæ exercetur ad ſuſtentandum ſe, ac domum ſuam, prout neceſſitas exegerit. Exemplum aſſignat, eius qui comparat pretio, quæ domui ſuæ ſunt neceſſaria: vel eius qui de reditibus bonis ac ſuperfluis, vendit quantum neceſſe eſt, vt comparet magis neceſſaria. Politicam verò negotiationem, aliter ſumit Medina, quam alij, apud quos ea vox deſignat negotiationem naturalem, qua emuntur quæ ad vitam ſunt neceſſaria, aut res mutata reuenditur. Refert eam vocis prædictæ notionem Rebellus 2.p.l.9.q.18.ſ.1.n.2. At apud Medinam, Negotiatio politica ea eſt, qua publicis populi neceſſitatibus ſuccurritur. Cæterùm hæc negotiationis membra, ſunt merè materialia, nec pertinent

ad formalem negotiationis diuiſionem. Quòd enim hic aut ille exerceat negotiationem in familiæ aut ciuitatis commodum, eſt diſcrimen merè materiale, nec pertinens ad diuerſam formam negotiationis, ſicut pertinebant alia anteriora membra, quæ propoſuimus. Præterquàm quòd, ſi hæc membra conuenienter aſſignarentur, æquè addendum eſſet aliud membrum, nempe negotiationis monaſticæ, quo quilibet mercatur ſibi neceſſaria. Inde tamen colligi poteſt tertia negotiationis ſpecies vtrique illi membro communis iuxta Medinam, nempe ementium ſibi ac ſuis neceſſaria, vel vendentium quæ ſibi ac ſuis ſunt ſuperflua.

71. Atque ita habemus triplicem poſſe ſtatui negotiationem. Nempe primò ſimplicem, qua emuntur neceſſaria, aut venduntur ſuperflua, quæ dici poteſt latiſſimè ſumpta negotiatio, contradiſtincta lucratiuæ, vt notat Maior. in 4. d. 15. q. 40. *initio.* Secundò lucratiuam ſtrictè acceptam, qua res non mutata, nec in aliam formam redacta venditur, ſiue per ſeipſum, ſiue per tertium ad id adhibitum, vt adhibenti lucrum fiat, quæ eſt propriiſſimè & ſtrictiſſimè dicta negotiatio. Tertiò lucratiuam, qua res empta in eum finem, mutatur in aliam formam, vel ſtatum meliorem, & per ſe aut per alium venditur cariùs ad quæſtum faciendum, quæ eſt medio quodam modo vſurpata negotiatio, preſſior quàm prima, & laxior quàm ſecunda. Ad has negotiandi rationes, aptanda eſt reſolutio controuerſiæ propoſitæ, definiendo quænam earum abſque auaritiæ labe, & ſtatus Religioſi dedecore poſſit à Religioſis exerceri. Qua in re eſt difficultas non modica; ita vt Maior. in 4. d. 15. q. 41. *in dubio annexo*, fateatur, non poſſe aſſignari hac in parte vnam certam regulam, penes quàm ſtatuatur qua negotiatione ſit ſacris hominibus interdictum, qua ſecùs. Conſentiunt quidem omnes, vetari Clericis & Religioſis negotia ſecularia, & turpe lucrum, ac ſordidos quæſtus. Sed qui ſint ij ſordidi quæſtus, & quæ ſint turpia lucra; non eſt definitu adeò facile. Similitérque non eſt adeò facile exponere, quæ ſint *negotia ſecularia* dedecentia ſacras perſonas. Conciliũ quidem 1. Moguntinum ſub Leone 3. Tempore Caroli Magni, c. 14. Id tentauit exponere; non videtur tamen eius reſolutio explere animum. Ait enim; Miniſtri altaris Domini vel Monachi, nobis placuit vt à negotiis ſecularibus omnino abſtineant. Multa ſunt ergo negotia ſecularia; de his tamen pauca perſtringimus; ad quæ pertinet omnis libido, non ſolùm in immunditia carnis, ſed etiam in omni concupiſcentia carnali, quicquid plus iuſto appetit homo; turpe lucrum, munera iniuſta accipere, vel etiam dare, pro aliquo ſeculari quæſtu pretio aliquem conducere, contentiones & lites; rixas amare, in placitis ſecularibus diſputare, excepta defenſione orphanorum, aut viduarum. Conductores aut procuratores eſſe ſecularium rerum, turpis verbi vel facti ioculatorem eſſe, vel iocum ſecularem diligere, aleas amare, ornamentum inconueniens propoſito ſuo quærere, in deliciis viuere velle, gulam & ebrietatem ſequi, pondera iniuſta vel menſuras habere, negotium iniuſtum exercere.] Interijcitur parentheſis de iuſto negotio, tum ſubditur. [Canes & aues ſequi ad venandum, in omnibus quibuſlibet ſit cauſis, ſuperfluum eſſe. Ecce talia, & his ſimilia miniſtris altaris Domini, necnon & Monachis omninò interdicimus, de quibus dicit Apoſtolus, *nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus.*]

72. Hæc notio *negotiorum ſecularium*, non videtur ſatisfacere quoad rem præſentem. Quia quamvis quæ à Concilio recenſentur inter negotia ſecularia, verè ſint deuitanda ſacris hominibus, tamen non iis duntaxat, ſed omnibus etiam piis Chriſtianis declinanda ſunt, maxima ſaltem ex parte. Maxima item pars eorũ quæ recenſita ſunt, procul abeſt à negotiatione, qua ſacris hominibus interdicitur, etiamſi non ſit iniuſta, nec ſecularibus vetetur. Nec aliter ſtatuerim de ea negotiorum ſecularium notione quæ traditur in adſcripta Melchiadi Papæ Epiſtola, cùm tamen alleget Nicænam Synodum quæ poſt Melchiadem ſub Syluestro eſt habita. Baronius anno 312. num. 80. tribuit eam Iſidoro Mercatori. Sic porrò in ea epiſtola habetur. [Quæ ſint negotia ſecularia, Sancti Canones manifeſtant, & inhibent, dum perſpicuè docent, quod quidam qui in Clero videntur electi, propter lucra turpia, conductores alienarum poſſeſſionum fiant, & ſecularia negotia ſub cura ſua accipiant, Domini quidem miniſterium paruipendentes; per ſecularium verò domos, diſcurrentes, & propter auaritiam, patrimoniorum ſollicitudinem ſumentes. Decreuit namque ſupradicta S. Synodus, nullum deinceps Clericum aut poſſeſſiones conducere, aut negotiis ſecularibus ſe miſcere, niſi propter curam pupillorum, & orphanorum, ac viduarum.] Hæc notio negotiorum ſecularium de quibus per Eccleſiaſticos abijciendis, agebat hic Pſeudo-Melchiades, admodùm imperfecta eſt. Quare aliquid in eam rem aptius, reſtat inquirendum.

§. 5. *Extremarum ſententiarum in binis ſuperioribus diſputationibus propoſitarum, Anacriſis vniuersè.*

73. IN vtraque diſceptatione ſuperiùs adducta, eſt quod approbari, & quod reijci debeat. Quare excerpemus ex vtraque primùm vniuersè hoc loco, tum in particulari quoad aliquas materias, quod circa proximè aſſignatas negotiationis formas, ſtatuendum videtur.

Prima Propoſitio. Negotiatio non vetatur Religioſis, tanquam per ſe, & ex obiecto, vel etiam ratione adiunctorum neceſſariorum, inexpurgabiliter mala.

Hoc ſufficienter monſtratum eſt §. 2. ratione 1. Nec eſt cur in eam ſententiam, vel Patrum, vel Scholaſticorum ſuffragia conquirantur, quæ ibi quantum neceſſe eſt, tacta fuerunt. Vnicus S. Auguſtini locus, ex concio. 1. in Pſalmum 70. erit inſtar omnium. Ibi tractans illud iuxta 70. *Quoniam non cognoui negotiationem*, inducit mercatorem Chriſtianum pro negotiatione diſſerentem, & ſuboffenſum; eo quod negaſſe videretur S. Auguſtinus, poſſe negotiatores ſaluos eſſe: Ex eius igitur perſona, ſic retundit S. Auguſtinus omnia, quæ poſſunt obijci aduersùs negotiationis honeſtatem, vndecunque aſpergere quis velit dedecore negotiationem: [Sed, ait mihi negotiator; Ecce ego affero quidem ex longinquo merces, ad ea loca in quibus non ſunt ea quæ attulero; vnde viuam, tanquam mercedem laboris mei, pero, vt cariùs vendam quàm emerim. Vnde enim viuam, cùm ſcriptum ſit, *dignus eſt operarius mercede ſua?* Sed agitur de mendacio, de periurio. Hoc vitium meum eſt, non negotiationis: Neque enim, non ſi vellem, poſſem agere ſine iſto vitio. Non ergo culpam auctor ad negotium transfero, ſed ſi mentior, ego mentior, non negotium. Poſſem enim dicere; tantò emi, tantò vendam, ſi placet, eme? Non enim iſtam veritatem audiens emptor repelleretur,

pelleretur, vt omnes potius accurrerent, quia plus fidem quàm mercedē diligerent. Hoc ergo, (inquit) me mone ne mentiar, ne periurem, non vt abijciam negotium vnde me transigo. Quo enim vocas, quando hinc reuocas? Fortè ad artem aliquam? ſi ſutor, calceamenta faciam hominibus, mendaces enim & ipſi non ſunt? periuri & ipſi non ſunt? nónne locatis ab alio calceamentis, cum acceperint ab alio pretium, dimittunt quod faciebant, & ſuſcipiunt alteri facere, & fallunt eum cui promiſerant citò ſe facturos? Nónne ſæpè dicunt hodiè facio, hodie impleo? deinde iam ipſa ſutura, tantas fraudes non faciunt? Faciunt iſta, & dicunt iſta: ſed ipſi mali ſunt, non ars quam profitentur. Omnes ergo artifices mali Deum non timentes, vel pro lucro, vel pro timore damni, aut egeſtatis mentiuntur, periurant, non eſt continua Dei laus in eis. Quomodò ergò me reuocas à negotiatione? An vt agricola ſim, & aduersùs tonantem murmurem vt grandinem timens, ſortilegum conſulam, & quæram quid faciam contra cœlum? vt optem pauperibus famem, quo poſſim vendere quæ ſeruaui? ad hoc me adducis? ſed non ea faciunt, (inquis,) agricolæ boni: nec illa, negotiatores boni. Quid enim & filios etiam habere malum eſt, quia quando eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas ſacrilegas quærunt. Iſta hominum peccata ſunt; poteſt hoc mihi dicere negotiator. Quære ergo Epiſcope quemadmodùm intelligas negotiationes quas legiſti in Pſalterio, ne fortè tu non intelligas, & me à negotiatione prohibeas. Mone ergo quemadmodùm viuam. Si benè, benè mihi erit: Vnum tamen ſcio, quia ſi malus fuero, non negotiatio mihi facit, ſed iniquitas mea.] Subiungit his ex mercatore auditis, S. Auguſtinus. [Quando verum dicitur, non eſt quod contradicatur.] Hoc eſt, rectè negotiator egit cauſam ſuam, negans illicitam per ſe eſſe negotiationem: quod ſi aliquæ abuſiones ei adiungantur, dimittendas & abijciendas eſſe, ſalua negotiatione cui extrinſecùs, & ſolo negotiatoris vitio comitantur. Nec aliter de omni ferè arte & ſcientia eſt ſtatuendum: Nulla enim eſt tam illimis, & pura ex ſuo obiecto, & intrinſecis circumſtantiis, quin poſſit vitio artificis aut ſcientis dehoneſtari. Nemo tamen idcirco vitium perſonarum abutentium transfert ad improbationem ſcientiæ vel artis. Sicut Apoſtolus, negauit legem eſſe culpandam tanquam malam, tametſi homo pro ſua fragilitate & malitia abutatur legis notitia in ſuam perniciem. Generatim ergo indubitatum eſto, negotiationem non vetari ſacris hominibus, vt ex obiecto aut per ſe malam.

II. Propoſitio. Negotiatio ſimplex ſeu latiſſimè dicta, quæ in trimembri negotiationis diuiſione primum locum occupabat, non vetatur ſacris hominibus; hoc eſt Religioſis, aut Clericis.

74. Hoc eſt extra dubium: quia mercari pro ſe, aut vendere ſua ſuperflua, non vetatur ſacris perſonis: At hæc eſt notio ſimplicis illius ac latiſſimè dictæ negotiationis, qualiſcunque tandem ſit negotiatio. Pleraque in hanc rem prolata ſunt §. 2. ratione 3. & 5. & manifeſta ratio ſuffragatur. Quomodò enim exigere vitam poſſent ſacræ perſonæ, niſi emerent quæ ſunt ad vitam neceſſaria? Aut quomodò plerumque ſuppeteret vnde neceſſaria emerent, niſi venderentur aliqua vel ſuperflua, vel minùs neceſſaria, quàm quæ iis diuenditis comparanda proponuntur? Inconſultè item ſinenda eſſent penè aliqua, aliis vtiliter ceſſura: vel certè eroganda eſſent planè liberaliter, non ſine cœnobij damno, ſi vendi & huic qualicunque negotiationi ſubijci per Religioſos non poſſent; quod ſtatim apparet abſurdum; niſi ſicubi ſpecialia ſtatuta vel indecentia obſtent tali venditioni.

75. Primum addo, quia nonnulla inſtituta Religioſa, amore arctioris paupertatis, etiamſi concedunt ſuis habere prædiola, vel hortos ad fouendam valetudinem, ſaltem ſit Religioſis inde ſibi quæ ad ſuſtentationem commodant ſublegere, iubent tamen vt quicquid ex fundis illis vltra immediatum vſum colligitur, abſque venditione diſtrahatur. Sic Suares Tom. 4. de Relig. Tract. vlt. l. 4. cap. 9. n. 12. & Sanches l. 7. in Decalogum, cap. 27. num. 4. Monſtrant, domibus profeſſis Societatis Ieſu, ex peculiari inſtituti illius iure, vetari venditionem fructuum collectorum è poſſeſſiunculis quas habere ſinuntur. Interdici enim ea venditione neceſſe fuit, vt excluderentur certi reditus. Qui verò Religioſi, nullo ſuo priuato iure vetantur fructus fundorum ſuorum vendere, non tenentur illos liberaliter erogare, ſed poſſunt tanquam ſibi ſuperfluos, aut minùs neceſſarios, accepto conuenienti pretio diſtrahere, ſicut alia quæcunque ſuperflua.

Addebam ſecundò, indecentiam quandoque obſtare venditioni ſuperfluorum. Exemplum ſuccurrit nuperrimè ſuggeſtum, cœnobij cuiuſdam Monialium, è quarum domeſtico horto, lecti per Moniales, & in ſerta contexti flores, venduntur ad ædificandum ſtuporem ſecularium Domicellarum. Videtur hæc venditio dedecere perſonas Religioſas. Hæc enim ſuperflua, quorum quantitas vſui altarium, & valetudinarij admetienda fuiſſet, ſi præterea abundent, nullum cœnobium me autore ad vſum ſecularis vanitatis diuendet. Et ſuffragabitur, quiſquis Patrum in huiuſmodi florea ſerta conclamationes recoluerit. Videſis Tertullianum de Coro. Mil. c. 15. & Clementem Alexandrinum 2. Pædag. c. 8. & quæ de viro Apoſtolico F. Ioanne Ord. Præd. ſcribit Cantipr. l. 2. Apum. c. 1. num. 8. Tametſi enim omnia quę apud iſtos leguntur, ſpectant ad coronas è floribus mortuis, quas negant capitibus membrorum capitis ſpinis coronati congruere; tamen propè omnia accommodari poſſunt ad quæuis florea ſerta, quæ proinde ad fœmineæ vanitatis vſum ſuppeditari pretio à Parthenonibus, indecentiſſimum videtur. Cùm igitur nec ius ſpeciale inſtituti, nec vlla extrinſeca dedecentia vetat, fas eſt Religioſis ſuperflua vendere.

76. Nec tantū fas eſt Religioſis vendere ſua ſuperflua, aut minùs neceſſaria è fundis ſuis lecta, ſed etiam quæ iam in vſum ſuum abſque animo reuendendi comparauerint, poſſunt vendere, ſi contingat agnoſci eorum inutilitatem, vel alia vendendi cauſa interueniat. Talia quippè eo ipſo ſunt ſuperflua; vnde ſine noxa vendi à Religioſis poſſunt, & quidem non modò eodem pretio quo fuerant coëmpta, ſed etiam cariùs, & cum aliqua lucri acceſſione, etiamſi res ſint planè eædem, nec vllatenus artificio vendentium ſint immutatæ. Ita Abul. in c. 25. Matth. q. 224. Sa V. *Clericus* num. 20. Rebellus 2. p. lib. 9. quæſt. vlt. n. 2. & Molina Tract. 2. de Iuſtit. d. 342. concl. 2. conſequenter inferens, aſtipulante Gutierre Tract. de Gabellis q. 93. n. 16. & 17. cū Sylueſtro, Nauarro & Laſſarte, ex ea venditione nullum deberi tributum, vbi venditiones tributo grauantur. Cùm enim hæc non ſit negotiatio Religioſis vetita, ſalua manet, eam exercentibus ſacris perſonis, ſua immunitas. Poterit autem in hoc euentu, abeſſe iniuſtitia ab augmento pretij, ob mutationem aliquam circumſtantiarū, de qua rectè Abul. in c. 25. Matth. q. 223. ad 2. Eſtque ea etiā cauſa germana, cur Mercatores

catores

catores poſſint cariùs vendere. Quod enim rectè monſtrat Soto l.6.De Iuſt.q.2.art.2.concl.4. Iuſtus titulus vendendi cariùs, non eſt fundandus in perſona vendente præcise ſpectata; quaſi mercator, quia mercaturam agit, poſſit cariùs vendere, quàm alij qui mercatores non ſunt, ſi contingat eaſdem vendant: ſed titulus vendendi cariùs, quicunque demum ſit venditor, fundandus eſt in mutatione circumſtantiarum, penes quas iuſtum pretium variari & creſcere poteſt.

77. Sed quid ſi Religioſi, aliqua ipſis non ſuperflua, & quæ alioqui retinerent, ſtatuant vendere, quia offertur lucrum, ſéque dat occaſio merces vili pretio abſque reuendendi animo comparatas, iterùm vendendi longe cariùs, ob circumſtantiarum mutationem? Admitto cum Syluestro V. *excommunicatio 9.n.46.* & Ioãne Gutierres Tract.de Gabellis q.93.n.23. hanc quoque negotiationem poſſe per Religioſos exerceri, abſque noxa, quia cùm merces ſunt coëmptæ, aberat animus eas iteratò vendendi, qui animus eſt veluti forma negotiationis ſacris perſonis illicitæ; eo quòd ſit illi indiſſociabiliter annexa cupiditatis irritatio, & effuſio in res externas, adueháturque varia incommoda, ob quæ talis negotiatio dedecet ſtatum huiuſmodi perſonarum. At venditio, quæ fit occaſione lucri animo non præconcepti, cum facta eſt emptio, vel vacat iis incommodis, vel ſaltem multò minus illis grauatur. Nec cenſeo abhorrere ab hac doctrina, benè multos recentiores, quos adducit & ſequitur Diana parte 1. Tract.1. reſol.27. affirmantes negotiationem illam vetari ſacris perſonis, & habere annexum tributi debitum (ſi a ſecularibus ea ex cauſa pendatur,) in qua lucrum intenditur ex emptione priùs facta. Id enim, vt verum ſit, accipiendum eſt de emptione priùs facta animo reuendendi, quem animum à Religioſis excluſimus. Quo eodem ſenſu accipiendus eſt Canon 2. Concilij Tarraconenſis ſub Hormiſda anno 517. celebrati, qui ſic habet. [Sicut Canonum ſtatutis firmatum eſt, quicunque in Clero eſſe voluerit, emendi vilius, vel vendendi cariùs ſtudio non vtatur. Certè ſi voluerit hæc exercere, cohibeatur à Clero.]

III. Propoſitio. Negotiatio preſsè dicta, cui in trimembri negotiationis diuiſione, ſecunda ſedes eſt data, (qua ſcilicet, merces coëmptæ animo eas reuendendi, eædem & nullatenus mutatæ reuenduntur lucri cauſa) abhorret à ſtatu Religioſo, eſtque Religioſis planè illicita, niſi ſi aliquando, ob grauem neceſſitatem, vel certè per alium, vt principalem cauſam exerceatur.

78. Notionem preſsè dictæ negotiationis ſacris perſonis vetitæ, quam propoſui, ex pleriſque Iuriſperitis confirmat Stracha in opere de mercat. parte 1.n.23. Vetari autem Religioſis hanc negotiationẽ, agnoſcunt ſine controuerſia DD. omnes. Ita enim ex Theologis S.Thomas 2.2.q.77.art.4. Molina Tract.2. de Iuſt. diſp 339. Rebellus 2. p.q. vltima, ſect.1. Toletus l. de Peccat. mort.c.53. Salas Tract. De empt. & vend.dub.2. Roder. Tomo 3.qq. Regul.quæſt.74.art.8. Conſentiunt Iuriſperiti ad diſt. 88. cap. *fornicari*, & Panormit. ac Imola ad cap. vlt. de vita & honeſt. Cler. Proſper ab Auguſtino. V. *Vectigal §. tertiò quatenus*. Comitolus l.1.Reſp. q.53. numer.1. Gutierres Tract. de Gabellis q.93. n.16.& 47.

Huc pertinent propè omnia §. 3. ex Patribus & ex ratione multiplici ſunt adducta contra negotiationes. In nullam enim negotiationem cadere aptiùs poſſunt, quàm in iſtam quæ eſt preſſiſſimè dicta negotiatio. Expreſſiſſimè verò hanc negotiationem fecit Autor Imperfecti, in Matth.hom.38. Eſtque eius diſputatio admittenda, ſi ad ſacras perſonas reſtringatur, nec extendatur ad omnes Chriſtianos, vt videri poſſet extenſa ab illo Autore; qui eatenus non eſſet audiendus, cùm negotiatio nullo iure ſecularibus vetetur, vt monſtratum eſt §.2. ratione 1. At reſtringendo eius orationem ad perſonas ſacras, veriſſime dicit, eijciendum eſſe ex Eccleſia, id eſt ex Eccleſiaſtico gradu ac cœtu, qui negotiationem, de qua agimus, exercere in animum induxerit, cum planè abhorreat ab inſtituto vitæ, cui propter Deum ſe illigauit. Demonſtrare id poſſumus, cum ratione, è ſignis ac teſſeris huius ſtatus petita, tum ratione fundata in eius natura. Signa & teſſeras Religioſi ſtatus appello, raſuram capitis & habitum religioſum, quibus à ſecularibus diſcriminantur Religioſi.

79. Et raſuræ quidem ritus, antiquiſſimus eſt, vt Bellarminus l.De Monach.c.40 oſtendit: niſi quod olim tam Clerici quàm Monachi radebant capita in coronam, per totum ferè caput protenſam, qualis nunc eſt puerorum vocalium ſymphoniacorum, vt notat Valdenſis Tomo De ſacram. Tit.9.c.89. & Sirmondus ad l.6.Sidonij. Epiſt.3. Ex quinque porrò illius Raſuræ cauſis, quas Renatus la Barre ad calcem libri Tertulliani de corona militis, & Proſper Stellartius, in opere de coronis & raſuris, ex variis colligunt; (nonnulli enim ad memoriam ſpineæ Chriſti coronæ, vt Ceolfredus Abbas apud Bedam, l.5.hiſt.Anglo c.22. alij ad Beati Petri Apoſtolorum principis, quem ea ratione ab Ethnicis in odium fidei dehoneſtatum dicunt, imitationem; alij ad regiam dignitatem Deo dicatorum hominum; alij ad circularem figuram, quæ eſt ſymbolum perfectionis hunc ritum referunt:) quinta, & optima eſt, quæ huc pertinet; Nimirum eam raſuram, vt habetur ex D.Hieronymo c.*duo ſunt* 12.q.1. docere perſonas ſacras, ſed maximè Religioſos, omnem negotiorum ſecularium curam deponere, vt ſoli Deo animum applicent. Poteſtque huc facilè reuocari alia elegans ratio huius raſuræ tradita à Petro Nannio, in notis ad epiſtolam 35. S Ambroſij; nempe quòd, Monachi raſa habeant capita, vt ſe agnoſcant libertos Chriſti; Nam olim manumiſſorum capita radebantur, vnde illud Plauti. [Quid ſupereſt niſi vt raſo capite accipiam pileum?] Et apud eundem in Amphitr.act.1.ſce.1. [Quod ille faciat Iupiter, vt ego hodie raſus capite, caluus capiam pileum?] Ex Plutarcho in Flaminio, & Agellio l.7.c.4. Id illuſtrat Bisciola Tomo ſub ſeciu.l.5.c.6. Multa in eam rem Eraſmus Chil.2.Centur.1.n.27. Et è contrario qui ſeruile quiddam in moribus habent, dicebantur à Romanis, ſeruiles pilos retinere. Apud Iudæos quoque Deuter.21. captiua exuta veſtimentis captiuitatis, radebatur vt libera fieret. Ex hoc ergo more factum cenſet Nannius, vt homines Deo conſecrati radant capita, quòd ſe à Deo manumiſſos in libertatem filiorum Dei, nec vltra deſtinendos ſeruilibus ſeculi occupationibus agnoſcerent. Sic vides, rationem quintam huius raſuræ ex S.Hieronymo propoſitam, recidere in iſtam, & commendare ſacris perſonis, vt abiectis ſeculi curis vacent ſoli Deo, idque ſit ſolum & vnicum eorum negotium: quod de negotiatione dici non poteſt.

80. Præclarè hanc raſuræ ſacræ cauſam aperuit his verbis Iuo ſermone De ſacrorum Ordinum Excellentia, poſtquam præmiſit ſactos homines [huius vitæ neceſſaria accipere debere, de oblationibus, vel de opere manuũ, vel de aliis innocentibus arti-

bus,

bus,non autem de vſuris, vel de turpibus lucris, vel de negotiationibus, aut aliis illicitis artibus;]nempe non abſolutè illicitis, ſed reſpectu talium perſonarum, pro quibus æquiparat illas alias artes & negotiationem, vt monſtrat vox illa *aliis*. Sic igitur ibi Iuo de raſura. [Si paupertatem & humilitatem, quam præfert habitus corporis & figura capitis, in corde non habetis, timeo ne cum hypocritis ſit pars veſtra, & ſpes veſtra ab æterna mercede ſit vacua; qui non vt Clerici, ſed vt Acephali, in clericali militia, ſola quæritis lucra temporalia. Ad hoc enim capillos in modum coronæ in ſummitate capitis raditis, vt & regnum ſpirituale, quo cæteris præminetis, tali figura oſtendatis, & curæ mortalis illecebras frequenter redeuntes, ſic amputetis de corde, ſicut crines frequenter reſurgentes abraditis de capite. Reſiduos autem capillos eo ordine præcidere debetis, vt aures, oculos, & alios ſenſus capitis liberos reddant, & curam exteriorum non in ſuperfluis deſideriis carnis, ſed in neceſſariis tantùm exercendam agnoſcant] Atque adeò non in negotiationibus, quas non pertinere ad neceſſaria ſacris hominibus conceſſa præmiſerat. Quo facilè accommodari poteſt illa huius raſuræ ratio, quæ ex refectione capillorum, olim in mari per tempus procellæ fieri ſolita, peti poteſt. Videſis de eo priſco vſu, Fernandium à Corduba in multiplici Didaſcalia c.22. Similiter enim Religioſi, fugientes à Puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate, elongarunt fugientes, & in ſolitudinem tanquam in portum ſe receperunt, dimiſſis in ſeculi mari procellis negotiorum, turbinibus curarum ſecularium. Videbor tranſiiſſe à raſura, de qua agere cœperam ad tonſuram, qualis re vera erat hæc capillorum refectio in procella. Sed hoc ad rem præſentem perinde eſt, paſſimque veteres, Monachos *tonſos* nominant. Quod enim ex Clemente Alexandrino 3.Pædag.c.11.& ex Optato l.2. contra Parmenianū monſtrat Bellarminus lib.6. De Monach.cap.40. Clerici & Monachi olim, tametſi radi dicebātur, quia demiſsè tondebātur, tamē re vera tondebantur tantùm: vndè *detonſus* ἀποριζαυτος, pro Monacho, crebrum eſt apud Veteres, vt notauit Alemannius ad hiſtoriam arcanam Procopij: benéque confirmatur, ex eo quod S.Auguſtinus, Monachos comatos atque crinitos, non attonſos cæterorum more, habet pro monſtris, quales illi Apuſtatæ apud S.Nicephorum Conſtantinopolitanum in hiſtoria De Monachis naufragis, quos gemit Religioſo cultu depoſito, ex attonſis in comatos fuiſſe mutatos, & ad Laïcorum ſpeciem traductos.

81. Quod ſi placeat, illam huius ſiue raſuræ, ſiue tonſuræ cauſam probare, quæ petitur ex more antiquo aſciſcendi aliquem in ſeruum aut filium, æquè habebimus intentum. Nam filium ſpecialem Dei, in iis quæ tanti Patris ſunt, non in extraneis negotiis par eſt eſſe. Seruum item Dei, ſeruire Deo, non curis ſeculi addici, & negotiationibus implicari, eſt omnino conſentaneum. Capillorum porrò diſſectione, fieri aliquem alterius filium, monſtrat Pithoeus l.1.Aduerſ.c.1.ex Paulo Diacono l.6 De geſtis Longobard.c.53.qui teſtatur, Carolum Frācum miſiſſe filium ſuum ad Regem Longobardorum, vt ei pater fieret inciſione comæ, quod & præſtitit. Sed & Anaſtaſius in Benedicto.2. ſcribit eum accepiſſe mallones, ſiue cirros capillorum Iuſtiniani & Heraclij filiorum Conſtantini Pogonati Imperatoris, qui vt à ſe geniti, Romani Pontificis peculiares filios facerent, eorum capillitium, ſiue quod nomen *mallonum* propriè ſonat, *vellus* capitis, obtulit Chriſti Vicario, ſucceſſori B.Petri. Ex qua item fide, Rex Bulgarorum, vt ſcribit Anaſtaſius in præfatione ad octauam Synodum, vt ſuum erga Romanum Pontificem ſeruitium teſtaretur, coram omnibus capillos ſuos apprehendens, abſciſſos tradidit legatis Romanis, hæc verba præfatus. [Omnes Primates, & cuncti populi terræ Bulgarorum, cognoſcant, ab hodierno die me ſeruum fore poſt Deum B.Petri, & eius Vicarij.] Ex tam multis tonſuræ ſiue raſuræ Monaſticæ cauſis hactenus expenſis, conſtat mercaturam & negotiationem procul eſſe debere à Monachis, & quibuſvis Religioſis, qui hæc ſuperflua à ſe propter Deum amouerunt.

82. Occurrit porrò eiuſdem ſacri ritus alia ratio minùs vulgaris quam nolo prætermiſſam, quia & ipſa optimè enuncit debitam Religioſi abiunctionem à negotiatione de qua agimus. Nimirum olim à morituris, non modò omnia ornamenta & honoris inſignia remouebantur; ne illo habitu excederent, ſed etiam honor capitis ſiue capillitium tollebatur. Sic enim apud Statium l.7. Amphiaraus mox abſorbendus, capitis comam, coronamque & alia ornamenta deponit, dicens,

Accipe commiſſum capiti decus, accipe laurus,
Quas Erebo deferre nefas.

Phœdra item, iam iam occubitura ſuamet manu apud Senecam act.5. Hyppoliti

Placemus vmbras, capitis exuuias cape,
Laceræque frontis accipe abſciſſam comam.

Plura in eam rem Pineda in c.1. Iobi verſ.20.n.14. Poſſit ergo quis haud immeritò reſectum Religioſis capillum, ad eorum mortem referre, præſertim vbi tonſura fiebat σταυροειδῶς, id eſt in crucis modum, quam fuiſſe Græcorum tondendi rationem habetur ex eorum Euchologio cum proponitur ratio veſtiendi Monachum. Quanquam apud S.Dionyſium c.6. Eccleſ. Hierar. tantùm habetur, Monachum forma crucis ſignatum, tonderi, quæ verba inſinuant præmiſſa impreſſione ſigni crucis, ſubſecutam fuiſſe capillitij remotionem ſiue tonſuram. Vt vt ſit, ſi tonſura vel raſura Monachi ad eius mortem referatur, facile eſt in rem noſtram argumentari ex eo ritu: Neque enim mortui eſt negotiari, aut agitare vlla ſecularia negotia vel mercimonia; ſed eius omnia ſtudia & cogitationes conſecrari Deo debent. Quo haud inuitus retulerim alium affinem ritum antiquum, quo capilli Monacho reſecti, conſecrabantur. Ita habetur ex Regula S.Aureliani c.4. verbis illis. [Si quis Laïcus tonſurandus eſt, de capillis illius in confeſſione mittatur, vt ei in teſtimonium ſit.] Hoc eſt, vt id ſit monumentum ac ſymbolum conſecrationis qua ſe Deo addixit. Confeſſionem porrò in eo textu S.Aureliani, accipere neceſſe eſt pro loco in quo conditum iacebat alicuius Martyris corpus, quod intelligo non tantùm de communi loco ſiue ſacello in quo ſancti corpus iacet, ſed etiam de loco proprio, putà capſella qua reliquiæ concludebantur; Nam eam quoque aliquando *Confeſſionis* nomine donatam legimus, vt apud Anaſtaſium in Hilaro, cùm ait eum Pontificem conſtruxiſſe ex argento Confeſſionem S.Ioannis Baptiſtæ, penſantem libras centum; quod nemo de templo vel de ſacello accipiat, ſed de capſella tantùm ſeu tabernaculo. In tali ergo Confeſſione, includebatur coma & barba reſecta. Quod præter contextum ex S.Aureliano prolatum, confirmatur ex Actis S.Gulielmi Gellonenſis, vbi de eo ſacra veſte religioſa amicto, dicitur, comam nobilem & barbam venerabilem depoſitam eſſe, & Deo conſecratam ad modum prædictum. Itaque curas in Dei gratiam

depoſitas, & quaſi ſanctificatas illatione in tabernaculum, profanare, & in mercimonia ac quæſtus ſeculares educere, probroſum ac indignum videri debet.

83. Simile, nec minùs efficax in rem noſtram argumentum, duci poteſt ex habitu antiquo Religioſorum, qui præter cætera colobio continebatur. Eſt autem colobium, tunica abſque manicis. Nam quamuis poſtea colobium tranſierit in Dalmaticam iubente S. Syluestro, vt Onuphius libello de Explicatione vocum Eccleſiaſticarum annotauit: Tamen initio colobium illis quoque manicarum inchoamentis carebat, vt liquet ex multis veterum Scriptorum locis quæ addenſat Bulengerus l. de Veſte ſacra c. 22. ſic enim Ammianus l. 14. colobiũ vocat, tunicam pectoralem ſine manicis. Photius tunicam mutilã *μιλτινόχειρον* appellauit, *pag.* 561. Noſtri quoque eiuſmodi tunicarum non manuleatarum deſcriptioni aſtipulantur, nominatim Dorotheus ac Caſſianus mox adducendi. Itémque Honorius in Gemma animæ l. 1. cap. 211. Eam itaque Monachorum veſtem truncam, & abſque manicis, haud abſurdè quis retulerit ad ſimilitudinarium Religioſæ vitæ martyrium. Nam etiam ex vſu antiquiſſimo, firmato per Eutychianũ Papam apud Anaſtaſium *in Eutychiano*, grauiter cautum erat, ne quis martyrem abſque colobio purpura prætexto ſepeliret. Cùm ergo Religioſorum vita, ſit iuge martyrium, de quo ſcitè Damaſc. 4. fid. c. 16. Pet. Bleſ. ſerm. de S. Lucia, & ſerm. de S. Vincentio, & Photius apud Anonymum Cluniaci Scholiaſten gradu 4. ſcholio 1. meritò Religioſi *viui Martyres*, vt loquitur Abbas Piamon Collat. 18. c. 7. etiam in vita, veſte martyrum defunctorum propria induuntur nec abſque prætexta purpura, vt S. Dorotheus Doctrina 1. obſeruat: id tamen referens, ad deſignandum quod Religioſi ſint Domeſtici Imperatoris, ad quem per ſe primò ſpectat purpura. Non refugio ego quidem has colobij Religioſorum interpretationes; adiungendam tamen cenſeo aliam, (ſi tamen aliam,) quæ eſt Caſſiani l. 1. c. 5. affirmantis abſciſſionem illam manicarum, referri ad ſignificandum amputari debere à Religioſo omnem operum ac negotiorum ſeculi ſollicitudinem, cùm Religioſus ſit ſeculo mortuus ac Chriſto confixus vi inſtituti ſui: proindéque non debeat cogitare niſi quæ ſunt Domini, cuius domeſticus eſt effectus, & cui ſe per crucem voluntariam mancipauit. Hoc, negotiatorem ſeculi curis immerſum præſtare non poſſe, nemo non videt. Alieniſſima eſt igitur à Religioſo inſtituto negotiatio, vt monſtrat tonſura & habitus Religioſi; quibus inſpectis non minùs poſſit rubore ſuffundi Religioſus negotians, quàm olim Tertullianus, Chriſtianum pallij conuitu commoueri, & ad officium reuocari muta adhortatione cenſuerit. Subijcienda, vel potiùs euoluenda & diſtinctiùs exprimenda ſequitur, iam tacta in prædictis ratio eiuſdem veritatis, petita ex natura ſtatus religioſi, qui totus eò collimat, vt hominem à peccati occaſionibus auerſum, aptet ad vnionem familiaritatémque cum Deo, per remotionem turbarum ac tumultuum animi à quibus Deus refugit, quia non in commotione Dominus. Cum vtroque autem illo religioſi ſtatus officio pugnat apertè negotiatio. Nam euidentiſſimum eſt, benéque §. 3. monſtratum, Negotiatorem facillimè declinare in obligationes, & pedicis peccatorum irretiri. Vix enim plus poteſt ſe à peccatis nitentem præſtare, quàm is qui reptans manibus ac pedibus, cœnoſam viam premit, vt ait Theotimus apud Damaſcenum 3. Parall. c. 74. Et vt eſt apud S. Auguſtinum homil. 50. c. 6. ſecularibus diſtenti negotiis, [tam multa peccant, vt non tam de iſtius mundi puluere aſpergi, quàm luto oblinirí videantur.] Et præmiſerat, id contingere, propter ipſum puluerem mundi huius, qui per itinera conſulendi, conſulentium pedibus adhæreſcit, & propter damna quæ in ipſa negotioſiſſima diſpenſationis actione contingunt.] De fœdatione per negotia ſecularia, videndus Petr. Damiani l. 1. epiſt. 15.

84. Quod verò attinet ad tumultum, quem dicebam inferri animo per hanc negotiationem, res eſt perſpicua; ſi agatur de illatione tumultus, & mentis diſtractione ac exterminio ſancti illius otij, quod magnum habet negotium, vt dixit S. Auguſt. Epiſt. 110. Id eſt, quo vacatur Deo. Pro qualitate enim occupationum, ſimus idonei vt cum Deo agamus, vel inepti ad ſanctam cum eo familiaritatem: ita vt cum otium omnimodum, in tam irrequieta animi noſtri mobilitate, ſit prorſus impoſſibile, ſempérque aliquid ex neceſſitate ſit animo reuoluendum, tamen à noſtro ſtudio per Dei gratiam adiuto, & à noſtris occupationibus pendet, vt cum ad orandum & agẽdum cum Deo accingimur. Eas vel illas cogitationes habeamus. Diuinè id expreſſit his verbis Abbas Iſaaco Collat. 9. c. 3. [Vt qualitas animæ, non ineptè ſubtiliſſimæ plumæ ſeu pennæ leuiſſimæ comparatur, quæ ſi humoris cuiuſpiam accidentis extrinſecùs corruptione viciata non fuerit, vel infuſa, mobilitate ſubſtantiæ ſuæ tenuiſſimi ſpiritus adjumento, velut naturaliter ad ſublimia cœleſtiáque ſuſtollitur; ſin verò humoris cuiuſpiam aſpergine, vel infuſione fuerit prægrauata, non modò in nullos aëreos volatus naturali mobilitate captabitur, ſed etiam ad ima terræ concepti humoris pondere deprimetur: ita mens quoque noſtra, ſi accedentibus vitiis curiſque mundanis aggrauata non fuerit, noxiæve libidinis humore corrupta, vel naturali puritatis ſuæ beneficio ſubleuata, leuiſſimo ſpiritalis meditationis afflatu ſublimabitur ad ſuperna, & humilia deſerens, atque terrena, ad cœleſtia & inuiſibilia transferetur. Vnde propriè ſatis præceptis dominicis admonemur; *videte ne quando grauentur corda veſtra in crapula & ebrietate, & curis ſecularibus.*]

Abbas itẽ Moſes Collat. 1. c. 18. ſic habet. [Exercitium cordis non incongruè molarum ſimilitudini comparatur, quas meatus aquarum præceps, impetu rotante prouoluit. Quæ nullatenus quidem ceſſare poſſunt ab opere ſuo aquarum impulſibus circumactæ; in eius verò qui præeſt ſitum eſt poteſtate, vtrum an triticum malit, an hordeum, loliúmve comminui. Illud quippè eſt procul dubio commolendum, quod ingeſtum ab illo fuerit, cui operis illius cura commiſſa eſt. Ita igitur etiam mens, per vitæ præſentis incurſus, vndique ingruentibus tentationum torrentibus circumacta, vacua quidem cogitationum æſtibus eſſe non poterit; quales verò vel admittere, vel parare ſibi debeat ſtudij ac diligentiæ ſuæ prouidebit induſtria. Si enim (vt diximus) ad ſanctarum ſcripturarum meditationem iugiter recurramus, ac memoriam noſtram ad recordationem ſpiritualium rerum, & deſiderium perfectionis, ſpémque futuræ beatitudinis erigamus, neceſſe eſt, vt ortæ cogitationes exinde ſpiritales in his quæ meditati ſumus mentẽ faciant immorari: ſin verò deſidia ſeu negligentia ſuperati, vitiis & otioſis confabulationibus occupemur, ſeu curis mundanis, & ſuperfluis ſollicitudinibus implicemur, conſequenter exinde quædam zizaniorum ſpecies generata, operationem quoque noſtro cordi

cordi noxiam miniſtrabit: & ſecundùm ſententiam Domini Saluatoris, *vbi fuerit theſaurus* operum ſeu contentionis noſtræ, *ibi & cor noſtrum* neceſſariò *permanebit.*] Affinia ſunt quæ ex S. Anſelmo adducit Edinerus l. 2. §. *Venit.*

85. Otium ergo ſanctum & adipale, quod diſcuſſo furfure terrenorum negotiorum, animam ſanctis cogitationibus tanquam probata farina infarciat, adamandum eſt ſacris perſonis, tanquam illis congruentiſſimum, & planè neceſſarium ad functiones ſtatus ipſorum. Quod vel nomen, quo ritu Eccleſiaſtico dies denominantur, ſatis docet. Denominantur enim *feriæ*; quem vſum apud ſeculares quoque, atque adeò vniuerſaliter induci, optabat S. Auguſtinus ad titulum Pſalmi 93. abolito nefario vſu (ſi radicem ſpectemus,) quo luces nominibus tenebrarum appellantur, vt ſcite dixit Eucher homil. 11. de Paſch. notans inuectum vſum à falſis nominibus denominandi dies, vt nunquam falſorum Deorum nomina, ab ore mortalium exularent. Et olim quidem ſimpliciter denominabantur *dies primus, ſecundus, tertius*, & ita conſequenter, vt ſignificat S. Chryſoſtomus l. 2. De Compunct. cordis *ſub medium*; poſtea tamen ſubiit corruptela, quam Eccleſia quoad vſum ſuum abolitam voluit, denominans *ferias*, vt ſignificaret ſacris hominibus, eſſe quotidie feriandum, & indulgendum ſancto otio, dummodò non marceat. In quam rem eſt elegans S. Auguſtini Epiſtola ad Eudoxium Abbatem & Monachos Inſulæ Caprariæ. Eſt 81. Nec raro eſt obſcura. Nullis autem ſacris hominibus pretioſius eſſe debet hoc otiū, quàm Religioſis. [Eſt enim, (inquit Syneſius Epiſt. 99.) maximum bonum quod opimi inſtar & vberis ſoli, omnia bonorum genera in Philoſophi animo producere, dici non immeritò poteſt.] Syneſio alibi, & paſſim Nazianzeno, atque Chryſoſtomo, *Philoſophus*, idem eſt ac *Religioſus*, quod Ioannes Sariſberienſis l. 7. Polycrat. c. 21. *ſub finem*, pulchrè confirmat. Chriſtiani ergo Philoſophi ſeu Religioſi, ſanctum otium, quod Guillelmus Abbas ad fratres de Monte Dei vocat *negotium negotiorum*, exterminant ut per curas ſeculares Chriſto ipſo Iudice, Lucæ 21. Vnde Caſſianus Collat 9. c. 4. veluti monſtroſum ducit, quod aliqui Religioſi, curis illis velut innoxiis nec ſe dedecentibus, implicari ſuſtineant.

86. Non ita boni & pij Religioſi, quorum aliqui à negotiis ſecularibus ob ſancti otij per ea profligationem, adeò abhorruiſſe leguntur, vt etiam graui imperio adigendi eſſent ad curam bonorum temporalium cœnobij: eò quod ei curæ adiungantur plerumque lites & alia, quibuſcum pax animi, & ſancta tranquillitas Religioſæ vitæ optabiliſſima ægrè cohæret. Vnum quendam in ſeculari vita talibus olim diſtentum curis pro bonis ſuis, poſtea verò in Monaſterio iuſſu Abbatis eiſdem implicitum, admodùm ea ex cauſa anxium ne in portu naufragaret, ſolatus eſt S. Anſelmus longa & egregia allocutione, quā deſcripſit Edinerus l. 2. Vitæ S. Antiſtitis §. *venit ad eum.* Summa eſt, nihil ea ex cauſa timendum fuiſſe homini ad eas Eccleſiaſticas curas adacto, & propter Deum & cœnobij bonum, diſpoſitione & tuitione villarum monaſterij implicito. Deus enim, quod videtur ſancto otio decedere per eas curas non vltrò ſuſceptas, nec clam ſuppoſitis, & per munera ad ſuffragandum ineſcatis adiutoribus extortas; (vt facere aliquos Monachorum propoſito, & finibus excedentes ibidem dicitur,) compenſabit internis afflatibus, quibus boni Religioſi animum, tranquillabit, facto ſiluſtro in media agitatione, & otio mentis in quantauis agitatione externa ſeruato. Vel ipſa tamen trepidatio proborum Religioſorum, ne prorſus neceſſaria in Dei res Cœnobio adſcriptas cura, animos eorum à ſancto otio auerteret; monſtrat quāti apud illos eſſet ſanctum hoc otium; & quàm refugerent ſuperuacaneis, ac alienis ab inſtituto negotiis implicari cum ſancti illius otij diſpendio. Idem multò magis monſtrant, qui etiam quotidianam cum fratribus conuerſationem, & communem vitam cœnobij cum aliqua ſpiritus diſſipatione ſemper coniunctam, ſtatis temporibus refugiunt, [ſe per multos dies (inquit S. Auguſtinus l. De opere Monacho. c. 23.) à conſpectu hominum ſeparatos; & nulli ad ſe præbentes acceſſum includunt, viuentes in magna intentione orationum, qui facillima atque viliſſima ſecum alimenta includere conſueuerunt, quæ in illos dies, quibus à nullo videri ſtatuerunt, ſufficiant.] De horum conſilio, & incenſo amore reparandæ indiuiſionis ſpiritus, ſi quo modo per conuerſationem cum aliis, tametſi piis ac religioſis, (tamen hominibus,) immutata eſſet, ſic ſenſum ſuum ſubijcit S. Auguſtinus. [Horum exercitationem in tam mortali continentia, quandoquidem habent otium quo hæc agant, ſéque incitandos non ſuperba elatione, ſed miſericordi ſanctitate proponunt; non ſolùm non reprehendo, ſed quantum dignum eſt, laudare non poſſum.] Hi igitur & alij, qui à domeſtica ſub Abbate præpoſitura ſiue œconomata Monaſterij, metu effuſionis animi abhorrere, vt Rodolphus ille apud S. Anſelmum l. 1. Epiſt. 2. Exemplo ſuo abundè firmant, quantum ſit dum in hoc corpore ſumus, diſſipationis & effuſionis animi periculum, quámque pro ea euitanda ſit ſatagendum; nec ſapere eos qui à Satana implanati, extraneas & ſecularium proprias negotiationes capeſſunt. Nam quantum per eas negotiationes effunduntur ad externa, tantum à Deo elonganiur, quod perpulchrè monſtrari poteſt exemplo S. Dorothe. doct. 6. n. 16. Vult enim ſtatui circulum quem mundo vniuerſo confert, eius verò centrum componi cum Deo, ſicut ergo quo intimius peruaditur à circulo ad centrum relictis externis, eò propinquiùs ad centrum acceditur; quò autem magis ab interioribus receditur, & ad externa fit diffuſio, eò magis fit elongatio à centro: Ita quò magis viri Religioſi ab externis negotiis, & curis ſecularibus ſecedunt, eò magis accedunt ad Deum: recedunt autem tantò magis à Deo, quantò magis diffunduntur ad externa, quod maximè faciunt, qui negotiationibus ſe implicant.

87. Et miramur, tantum Religioſæ vitæ impedimentum, ſacris Canonibus grauiter feriri? Gelaſius ſanè capite *conſequens*, diſt. 88. ſuſpenſione mulctat Clericos negotiationibus implicitis. At caput *ſecundùm inſtituta* 2. Extra de Cler. vel Mon. intorquet anathema in Clericos & Monachos lucri cauſa negotiantes. Idem Clement. 1. De vita & hon. Cleric. c. fin. ſpoliantur priuilegio clericali, ſi præmiſſa triplici monitione per dies aliquot interpolatè adhibita, (vna enim pro tribus non ſufficeret, vt cum aliis ait Diana 3. p. tract. 1. reſol. 4.) non abſtinuerint à negotiatione. Multos & Summiſtas & Iuriſperitos in eam rem laudat Comitolus . reſponſ. q. 53. n. 3. & Suares t. 5 3. p. d. 22. ſect. 1. num. 16. addens n. 17. contra Nauarrum in ſumma c. 17. n. 80. & multos Iuriſperitos apud Stracchan in opere De Mercat. p. 3. n. 8 & 9. eam priuilegij clericalis remotionem non eſſe priuilegij Canonis aut fori, ſed ſolius immunitatis à tributis & exactionibus, quia non plus fert textus allegatus, nec plus à Pontifice

poſtulatum fuerat. Subſcribunt Mol. Tract.2. De Iuſt.diſp.342.Rebel.2.p.l.9.quæſt.vlt.ſect.2.Comitol.l.1.reſp.quæſt.53.n.4. & Salas Tract. De Empt. & vend.dub.3.num.4. Ad amiſſionem tamen illius immunitatis per Clericum negotiatorem, nullam requiri monitionem. latè cum multis aſſerit Gutierres, Tract.de Gabellis, q.93.à n.7. Religioſos porrò negotiantes, adhuc grauiùs quàm Clericos eſſe puniendos. (cōprehenſis inter Religioſos,etiam iis qui *conuerſi* dicuntur, vt notat Syluester V. *Clericus* 3.q.3.& Reginal.l.25.n.325.) habetur cap.*ſed nec.* Extra, *Ne Cler.vel Monach.* Hæ pœnæ quod longo ſitu quaſi emarcuiſſe,& euiguiſſe viderentur, innouatæ ſunt in Tridentino ſeſſ.22.cap 1. De Reform.

88. Et non ſunt quidem ſententiæ latæ,ſed tantùm ferendæ, niſi poſt monitiones deſiſtatur. Item non feriunt quidem Clericos in minoribus conſtitutos,ſi careant beneficio; neque conſtitutos in ſacris vel beneficiarios, ſi ſemel aut iterum ſic impingant; quæ omnia habentur ex textibus allegatis, ſuntque ferè recepta apud DD. Tamen in omnes Religioſos cadunt, & tam quoad illos quàm quoad alios quoſcunque, in quos vibrantur ſuppeditant manifeſtum argumentum peccati mortalis incurrendi per frequentem violationem poſt præmiſſam monitionem. Negat tam grauem obligationem Caietanus in ſumma, V. *Clericus*. Sed eam meritò agnoſcunt,Molina Tractatu ſecundo de Iuſt.d.342. Leſſ.libro De Iuſt.c.21.numero 4.Gutierres Tract. de Gabellis, quæſtione 93. numero 29. Fumus V. *Clericus* n.16. Layman l.3.Tract.4.c.17.§.17 n.39. Comitolus l.5.q.53.& multi quos recenſet & ſequitur Diana Tract. de Contract. Reſol.72. & videtur liquere ex grauitate pœnæ conſtitutæ in delinquentes. Idque eſt anathema illud quocunque penè humano anterius & fortius,quod Origenes obſeruauit homil.13. in Exod. expendens illud: *Cuſtodite vos ab anathemate,ne fortè cōcupiſcatis,& tollatis ab anathemate,& faciatis caſtra filiorum Iſraël anathema,& conteratis vos, & omnem ſynagogam Domini.* [Tale eſt, (inquit,) quod indicatur in his verbis: Videte ne quid in vobis ſeculare habeatis, ne ſeculares mores, ne vitia, ne tergiuerſationem de ſeculo vobiſcum ad Eccleſiam defeҫratis: ſed anathema vobis ſit omnis conuerſatio ſecularis. Nolite diuinis mundana miſcere: nolite negotia ſeculi, Eccleſiæ ſecretis inſerere. Hoc eſt quod & Ioannes epiſtolæ ſuæ perſonat tuba, dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt.* Et Paulus ſimiliter: *Nolite,* (inquit,) *conformari huic mundo.* Qui enim hæc faciunt, accipiunt de anathemate:] Et vt mox addit Origenes, polluunt caſtra Domini, & vinci faciunt populum Dei; quæ eſt nota grauis culpæ, grauibus pœnis meritò obnoxiæ.

89. Subduxi tamen, & ab hac culpa, & à pœnis quibus eſt obnoxia,primùm eos qui ex graui neceſſitate negotiarentur. Quo nomine intelligendi in primis ſunt, pij illi Patrisfamilias adminiſtri, qui vt cum terrenis mercibus cœleſtes ingerant, omnibus omnia facti, perſonam induunt Mercatorum, quia alioqui excludentur aditu orarum illarum, in quibus per eam ſpeciem admiſſi, collaborant Euangelio, & fidem ac pietatem promouent; ſumma digni laude,quam illis meritò quis panxerit verbis S Bernardi Epiſt.42. ſtatuentis [illegible] ſumma laude dignum, quod ad lucrifaciendas animas, poſt benè conſtitutam conſcientiam propriam, vir pius [ſeipſum deſerat,& quodammodò perdat,vt aliquos lucrifaciat. Cum infirmantibus infirmetur, vtatur cum ſcandalizatis, fiat etiam (ſi oportet,) Iudæis Iudæus, nihilque formidet, cum tali conſcientia, exemplo Hieremiæ, & Ezechielis,in Ægyptum vel in Chaldæam cum tranſgreſſoribus captiuari, & cum ſancto Iob frater fieri Draconum, & ſocius Struthionum; cum Moyſe quoque (quod grauius eſt) deleri de libro Dei,& cum Paulo anathema eſſe à Chriſto pro fratribus. Ipſam denique, ſi neceſſe eſt, intrare gehennam, ſecurus medias penetrans flammas læta decantet conſcientia; *Etſi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*] Qui igitur ex neceſſitate perennium animarum fiunt negotiatores, & ſocij Struthionum,fratréſque Draconum,& quodammodò in ipſam ſeculi gehennam propter Deum amantem animas, ex charitate regrediuntur, laude digniſſimi ſunt;tantùm abeſt vt culpæ eam ob cauſam,vel cenſuris ſint obnoxij.

90 Cenſerentur præterea ex graui neceſſitate, negotiationem à culpa & cenſuris liberam præſtante negotiari; quibus aliunde non ſuppeteret, nec ſuppetitura decētiùs ſperaretur ſuſtentatio;& quotquot pij & prudentis viri iudicio,ad negotiationem adigerentur ex vrgenti, & planè graui cauſa. Vbi cauendi ſunt prætextus,quos cupiditas ſæpè in hoc genere.nomine neceſſitatis obducit,vt monuit Concilium Pariſienſe ſub Ludouico l.1.c.12.Si tamen re vera interueniat prædicta neceſſitas, labis pura & cenſuris libera erit ſacrorum hominum negotiatio, vt habetur ex Concilio Eliberti. c.19. rectéque ſtatuunt Nauar. in ſumma c.25.n.110. Mol. tract.2.de Iuſt.d.342. Zerola in Praxi Epiſc.V. *Clericus* §.15. Salas Tract.De Empt.& venditione,d.2.n.7. Ex Iuriſperitis Straccha p.3.De Mercat.n.6.adducens Salicetum, Trotius De perfecto Clerico c.52. & 53. adducens Panormitanū ad c.*ſecundum Inſtituta*,Tit. *Ne Cler. vel Mon.* In prædicto igitur euentu, neceſſitate graui excuſante, negotiatio non eſt ſacris hominibus illicita. Vnde rectè infert Molina, ſupra §.*tertiò obſeruandum*, & Gutierres Tract. de Gabellis,quæſt.93.n.6.ex tali negotiatione nō deberi vectigal aut tributum, ſi quod pendatur à ſecularibus; ſed etiam immunitatem ſacro homini ſaluam eſſe, quod non rectè in hoc euentu negat Salas ſupra dub.3.n.6.

91. Subducebam præterea culpæ & pœnis ſacrorum hominum negotiantium, eos qui non per ſe, ſed per tertium negotiarentur, ſi modò tertius ille haberet ſe vt cauſa principalis, non autem vt merus adminiſter. Quæ videtur legitima ratio conciliandi diſſidentes in hoc puncto ſententias. Nam negotiationem per tertium, non eſſe ſacris perſonis illicitam, etiam extra neceſſitatem, de qua proximè,cenſent Sa. V. *Clericus*, n.2.Medina q.30.de reſt.in 2. cauſa illicitæ negotiationis, verſic.*hac tamen.* Valentia 2.2.d.5.q.10.puncto 5.Leſſius,Molina, Rebellus, Aragon, Salon, & alij quos profert Salas, Tract.De Empt.& Vend.dub.2.n.8 & Diana Tract. de contract. reſolut.72. qui pro contrario placito Religioſis interdicente, negotiatione per alium, adducit Megalam,Genuenſem, Ricium, Hugolinum, Salcedum, & Proſperum ab Auguſtino. Idem habet Gutierres tract.de Gabellis, q.93.à num.30.adducens alios.

Mihi diſtinctio adhibenda videtur. Nam ſi ille alius, per quem negotiatio exercetur, non ſit niſi adminiſter, nec habeat rationem concauſæ principalis,puto negotiationem illam per alium, eſſe Clericis & Religioſis illicitam; quia is qui ita negotiatur per tertium, eſt verè & propriè negotiator; & ſic accipio quæ habet Straccha parte 1. Operis De Merc.

Merc. n.26. monſtrans, negotiationem per alium, conſtituere verum negotiatorem. Ad hæc, talis negotiator, etiamſi tertium adhibeat, ferè tamen obnoxius eſt omnibus illis inquietudinibus & fluctibus curarum, ob quas negotiatio per ſeipſos, vetatur ſacris hominibus. Videmus ſanè maximos quoſque negotiatores, etiamſi pluribus adminiſtris non deſtituantur, agitari animo, & irrequietos ſemper eſſe, ac procul ab illo ſancto otio, quod in ſacris hominibus, Eccleſia, & ipſum eorum vitæ inſtitutum depoſcit. Itaque talem negotiationem per alium, illicitam eſſe ſacris hominibus, pono extra dubium. Sicque accipio Rodericum t.3.qq.Regul.q.74.art.8. At ſi agatur de negotiatione per alium qui ſit concauſa principalis, & curas omnes ac ſollicitudines negotiationis exſorbeat, admitto negotiationem per tertium, poſſe per ſacras perſonas, & Deo dicatas exerceri. Sic enim ſupra §.2. ratione 8. rectè poſitum eſt, fas eſſe Religioſis inire contractum Societatis cum Campſore, aut Mercatore conferente totam operam: Religioſis ex parte ſua, non niſi neruos negotiationis ſiue pecuniam conferentibus: in quo ne venialiter quidem peccant, quidquid dicant Mol. Tract.2. diſp.342. verſic. *virum autem* & Gutierres Tract. de Gabellis q.93.n.30. ſanè huiuſmodi negotiatio caret admiſtione defectuum illorum, ob quos negotiatio malè audire ſolet; nimirum obnoxietate mentiendi, vel etiam peierandi & rixandi; nec habet adiunctam eam mentis diſſipationem, quæ auertit negotiationem ab otio miniſteriis Eccleſiaſticis, & vitæ Religioſæ conſentaneo. Fateor iuxta receptum pronunciatum, quæ per amicum facimus, videri per nos ipſos facta. Verùm qui per alium facit, purus manet, cùm ille alius ſolus contrahit ſordes, ſi quæ contrahendæ ſunt ex opere quod exequendum ſuſcipitur: Et ita contingit in hoc negotio.

IV. Propoſitio. Negotiatio aliqua lucratiua ex mercibus immutatis per negotiatorem, ſacris perſonis illicita eſt, aliqua verò non eſt illicita.

92. Hæc eſt negotiatio quæ in trimembri diuiſione ſuperiùs poſita, locum tertium tenuit, continetúrque venditione mercium per negotiantem immutatarum. Aio igitur, quaſdam huius generis negotiationes dedecere Religioſos, ob adiuncta cum eorum ſtatu pugnantia. Atque adeò nego fas eſſe Religioſis, lucri cauſa vendere quaſcunque materias ab ipſis immutatas. Latè hoc proſequitur Molina Tract.2. De Iuſt.d.342.concl.1.§.*ſecundum eſt*. Ratio breuiter eſt, quia aliquæ huiuſmodi negotiationes, inferunt negotiantibus nimiam in externa effuſionem. Aliquæ verò ſunt obnoxiæ variis peccatis, quæ faciliùs adiunguntur negotiationi ex certis mercibus. Denique aliæ ſecundùm prudentem æſtimationem, reſpectu ſacrorum hominum ſunt ſordidæ, & lucrum ex eis captatum, etiamſi in ſe & abſolutè ſit honeſtum, tamen attento ſtatu hominum Deo dicatorum, exiſtimatur turpe lucrum, & qui ei ſe addicerent Religioſi, valde vileſcerent. Huiuſmodi eſt negotium tabernarij, & macellarij ſeu lanij, vt benè notauit Speculator lib.4. tit. de Cleric. coniug. nu.6. Vnde quamuis Religioſi haberent ex ſuis fundis vnde exciperent accedentes ad tabernam, appoſitis cibis ſua opera mutatis, tamen indecentiſſimum eſſet Clericos aut Religioſos fieri caupones aut tabernarios: Idque illis expreſsè vetatur Clementina De Vita & honeſt. Cleric. c.1. & Can.9. Trullano. Rectéque mortalis culpæ id damnat Robellus 2. p.l.9. q.vlt.n.9. Quem tamen non audio; ſi (vt ſubindicat) *taberna* nomine intelligat etiam locum in quo Clericus minutatim vinum ſuum vendat per matrem, aut ſororem, aut famulum quempiam, ſubſcribit Layman l.3. Tract.4. cap.17. n.40. Sed perperam ſic ſtatuunt. Id enim longè aliud eſt, quàm taberna in qua vina per cauponem coëmpta bibantur, & cibi apparentur hoſpitibus; nec prudentum iudicio ſordet aut venditorem Clericum depreciat, ſicut faceret tabernarius. Et ita Gutierres Tract. de Gabellis, q.93.n.37 & Gironda de Gabellis 7. parte, in princ. n.15. Adiunxi tabernario macellarium ſeu lanium, ob eandem rationem vilis miniſterij. Itaque tale negotium dedeceret homines ſacros, etiamſi carnes vendendæ eſſent ex animalibus Religioſorum, vel per eos in hunc finem Saginatis, vt poſtea auctiùs venderentur, iugulata. Eſto enim emptio iumentorum, vt vel adulta, vel facta meliora, aut ſaginata cariùs vendantur, non ſit Religioſis illicita, præcipuè ſi abundent paſcuis, aut pabulum eis de ſuo ſuppetat; rectéque eam negotiationem Religioſis concedant Med.q.30. de *Reſt. in cauſa ſecunda illicitæ negotiationis*. Salas Tract. de Empt. & venditione d.2.n.9. Ac Rodericus t.3. qq. Regul.q.74.art.8. Mol. tract.2. de Iuſt diſp.342. Gutierres Tract. de Gabellis. q.93. n.51. malè n.52. id limitans ad animalia opere Religioſorum condocefacta, excluſis ſuibus qui tantum pingueſcunt, nec vllo artificio adhibito expoliuntur. Sint inquam iſta probabilia. Tamen venditio carnium ex illis animalibus iugulatis adeò ſordet, vt planè abhorreat à ſtatu ſacrorum hominum. Idem iudicium fert Molina Tract.2. De Iuſt. diſp.342. concl.4. de officio Coriarij, & eorum qui aleas, taxillos, folia luſoria, & arma bellica conficiunt, aut diuendunt. His quippe & ſi vilibus negotiationibus, Religioſi valdè vileſcerent apud homines, ſecundùm prudentem æſtimationem. Vnde ſuppoſito tali ſtatu, ius naturæ eos obligat ad abſtinendum talibus negotiationibus. Nec Eccleſia hac in parte ſiluit; nam præter decreta iam allegata, conſtat vetari iure poſitiuo humano, ne homines Deo dicati implicentur tutelis, ac prædiorum locatione. Quanto ergo magis cenſendum eſt, velle Eccleſiam, ne ſacri homines prædictis ſordidioribus negotiationibus diſtineantur, per quas Religio vilipenderetur? Quod autem Gratianus cap. *Eiciens*, diſt.88. ex credito Chryſoſtomo, ſolius negotiationis præcisè dictæ meminiſſe videatur, parum refert: quandoquidem Gratiani auctoritas non plus viget, quam eius ex quo profecit. Videſis opus de Æquiu. uoc. cap 21. n.8. & Sanchem l.9. de Matrim. d.12. n.5. Auctor autem ille Operis Imperfecti, quem Gratianus ibi deſcripſit, non eſt apud Catholicos magni momenti; nec re vera ſolam negotiationem preſſe dictam ablegat ab Eccleſiaſticis perſonis; ſic enim eum ſuprà limitauimus;) quamuis eius ſolius negotiationis mentionem fecerit. Ex his abundè confirmatum & illuſtratum manet, quod primò dixi, aliquas ex negotiationibus tertij generis, dedecere Religioſos.

93. Quod verò aliquæ ex eiuſdem generis negotiationibus ſint Religioſis licitæ, generatim & indiſtinctè loquendo, eſt extra dubium, agnoſcitúrque à multis Iuriſperitis, quos refert & ſequitur Straccha Operis de Merc. parte 3. num.5. Et Rodericus Tomo 3.qq.Regul.q.74.art 8.concl.1. Et ratio eſt, quia hoc genus negotiationis, poteſt plerumque abſque diſſipatione ſpiritus, & vlla indecentia à Religioſis obiri. Quare generatim loquendo, non poteſt cenſeri prohibitum; ſiue iure naturali; (Cur enim?) ſiue iure poſitiuo. Imò pleraque iura humana, ratam habent huiuſmodi Religioſorum nego-

tiationem in ſingularibus quibuſdam materiis: ac nominatim Concilium Moguntinum 1. c. 14. De quo mox in diſcuſſione particularium materiarum, circa quas hæc negotiatio poteſt eſſe vel non eſſe illicita; Quò deſcendendum eſt, quia ibi eſt ſeges copioſa difficultatum huius negotij.

§.6. *Sigillatim de negotiatione per venditionem opificiorum, quæ Religioſi labore ſuo & manibus operando confecerint.*

Labor ſiue opus manuum, cui Religioſi dare poſſunt operam, poteſt duobus modis ſpectari. Nempe primò per ſe & abſque nexu cum negotiatione. Secundò cum eo nexu, ob venditionem opificiorum ex materia murata.

94. Priore modo ſpectatus labor manuum, extraneus eſt huic diſputationi, quæ ad negotiationem arctatur: Dubitare verò non licet, quin opus manuum poſſit à negotiatione ſeiungi, quia pleraque opera manuum ſibi ſolis ſuſcipiuntur à Religioſis non quærentibus ea vendere, vel ex ſuo labore quæſtum facere: ſed vel ſibi proſpicere, quoad corporis neceſſitates, vel animæ conſulere, per otij deuitationem. Habemus exemplum luculentum in Ciſtercienſibus, qui agros ſuos ac fundos ſua manu operabantur: non ad fruges, quas ipſi quoque metebant ſua manu, exponendas in mercatum, ſed vt victus inde ſuppeteret, & pauperibus de ſua tenuitate non deeſſent. Quod Stephanus Tornacenſis Epiſt. 1. his verbis collaudat. [Beata paupertas eorum (*Ciſtercienſium.*) quæ licèt eos fame premat aut frigore, non tamen aut mendicare compellit, aut diuitibus adulari, ſuis ac ſuorum manibus victum exquirunt & veſtitum, non veriti ſequi Paulum, qui cùm licitè poſſet de Euangelio viuere, ac ſpiritualia ſeminans, carnalia metere, maluit tamen manibus operari, ne quod offendiculum daret Euangelio Chriſti. Honorant Dominum de ſua, non de aliena ſubſtantia; & de primitiis frugum, non alterius, ſed ſuarum, dant Pauperibus. Quanquam rectiùs non ſua, ſed omnium dixerim, quæ vniuerſis ſecundùm gradus ordinatæ charitatis, quaſi in commune deſeruiunt. Nec enim buccellam ſuam comedunt ſoli, & non comedit cum eis pupillus ex ea, *&c.* In ſudore vultus ſui, veſcuntur pane ſuo, nec eos laſciuire & rixari faciunt, otium, & alienus cibus. Tanta in cibo parſimonia, vt duobus tantùm pulmentis vtantur, quæ aut ager ex leguminibus, aut ex oleribus hortus affert. Ipſis tantò rariùs vtuntur, quantum frequentiùs apud eos audiri ſolet, quàm videri. Terram diſrumpunt voluntarij, & violenti diripiunt cœlum.] Inuenio quidem Petrum Cluniacenſem, Epiſtola Apologetica ad S. Bernardum (eſt 28. libri primi) tanquam impoſſibile, & damnoſum, ſugillantem hoc opus agriculturæ in Ciſtercienſibus; Tamen iudicium S. Bernardi, quoad meſſem diuinis quandoque ſuffragiis vt eius acta referunt, communitum, & à ſancto Benedicto approbatum c. 55. Reg. anteferendum eſt. Quanquam neque S. Bernardus approbauit vnquam nimium laborem in eo opere externo qui ſpiritum ſuffocaret, & corpus plus iuſto maceraret: quod vnum reprehendit Petrus Cluniacenſis, & S. Baſilius ad q. 38. fuſæ(?)tum, qui reciſis turbis & ſuffocatione ſpiritus per corporis laborem; maxime hanc agri colendi diſciplinam approbat in Monachis, non ita multo poſt. Nec video cur id eſſe opus Monachi, inficiatur ſit Abbas Paſtor l. 5. De Vitis Patrum libello 10. n. 46. niſi ſi excluſionem culturæ externæ hominis, per eam externam culturam nimium adamatam improbauit. Vt & S. Iſidorus c. 5. Reg. qui id dixit eſſe opus ſeruorum; ſola horti olerum cultura, Monachis aſſignata. Habemus ergo ex eo Ciſtercienſium labore, exemplum operis manuum, ad negotiationem non ſpectantis.

95. Teſtatur præterea S. Hieronymus Epiſtola ad Ruſticum De Monachi Inſtitut. veteres Monachos, præcipuè ob otij deuitationem, & animæ ſalutem laboraſſe manibus, atque adeò non ad negotiationem. Quare ſic Ruſticum commonet. [Ne vacet mens tua variis perturbationibus quæ ſi pectori inſiderint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, vt te ſemper Diabolus inueniat occupatum. Si Apoſtoli habentes poteſtatem de Euangelio viuere, laborabant manibus ſuis, ne quem grauarent, & aliis tribuebant refrigeria, quorum pro ſpiritualibus debebant metere carnalia: cur tu in vſus tuos ceſſura non preperes? Vel fiſcellam texe iunco, vel caniſtrum lentis plecte viminibus, ſarciatur humus, areolæ æquo limite diuidantur, in quibus cum olerum iacta fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, ducantur aquæ per ordinem irriguæ, vt pulcherrimorum verſuum ſpectator aſſiſtas.

Ecce ſupercilio cliuoſi tramitis vndam,
Elicit; illa cadens raucum per læuia murmur
Laxa ciet, ſcatebriſque arentia temperet arua.

Et Monaſteriorum ordinem, ac regiam diſciplinam, in paruis diſce corporibus. Texantur & lina capiendis piſcibus, ſcribantur libri, vt & manus operetur cibum, & animus lectione ſaturetur. In deſideriis eſt omnis otioſus. Ægyptiorum monaſteria hunc morem tenent, vt nullum abſque operis labore ſuſcipiant, non tam propter victus neceſſitatem, quàm propter animæ ſalutem, ne vagetur pernicioſis cogitationibus mens, & inſtar fornicantis Hieruſalem, omni tranſeunti diuaricet pedes ſuos.]

Quid Paulus Monachus, referente Caſſiano l. 10. c. 24. [Cùm in eremo vaſtiore conſiſtens, quæ Porphyrio nuncupant, palmarum fructibus & modico horto ſecurus haberet ſufficientem alimoniæ ſuæ victúſque ſubſtantiam, nec poſſet aliquid aliud vnde ſuſtentaretur, operis exercere, eo quod ab oppidis & habitabili terra ſeptem manſionibus, vel eo ampliùs deſerti illius ſepararetur habitatio, plúſque expeteretur pro mercede vecturæ, quàm valere poſſet pretium operis deſudati: collectis palmarum foliis, quotidianum penſum velut exinde ſuſtentandus à ſemetipſo iugiter exigebat. Cúmque opere totius anni antrum eius fuiſſet impletum, id quod ſolicita cura laborauerat ſingulis annis igne ſuppoſito concremabat, in tantum probans ſine opere manuum, nec in loco poſſe Monachum perdurare, nec ad perfectionis culmen aliquando conſcendere, vt cum hoc fieri nequaquam neceſſitas victus exigeret, pro ſola purgatione cordis, & cogitationum ſoliditate ac perſeuerantia cellæ, vel Acediæ ipſius victoria & expurgatione perficeret.]

96. Ex his ergo exemplis teſtatiſſimum efficitur, laborem manuum priſcorum Monachorum non ſemper ſpectaſſe negotiationem, ſed interdum ad victum citra negotiationem parandum; aliàs (& quidem frequentiſſimè,) ad ſolam otij declinationem fuiſſe ordinatum. Eſt enim otium omnibus mortalibus exitiale, Religioſis verò peſtilentiſſimum. Conclamant paſſim in otij nocumenta Patres, S. Chryſoſtomus hom. 7. in 2. Cor. *ſub finem* ita loquitur

quitur de otioſo. [Qui talis eſt, inſtar erronis cuiuſpiam quouis malo transfigitur: atque huiuſmodi animam, non ſecus ac puerum licenter vagantem, quiſquis vult in ſeruitutem trahit. Quoniam enim ipſa hoc in more poſitum habet, vt aliquid operetur, ſiquidem ipſius in rebus honeſtis actionem comprimas, quandoquidem nihil agere non poteſt, alia pariat neceſſe eſt. Quemadmodùm enim terra, cùm nec ſeritur, nec plantatur, herbam duntaxat profert: eodem quoque modo anima, cum neceſſariarum rerum nihil habet quod agat, atque animo aliquid agere cupiat, prauis ſe rebus tradit. Et quemadmodùm oculus, quando cernere non ceſſat, praua cernat neceſſe eſt, cùm bonis obiectis caret, ſic etiam animus, cùm ſe à neceſſariis abduxerit, iam circa inutilia verſatur.] Idem pulchrè homil. 35. in acta *in fine*. [Quid fœdius homine qui non habet quod operetur, quid laborioſius, quid miſerius? Nónne hoc plurimis vinculis deterius, toto die in foro quotidiè oſcitare, & ſpectare homines prætereuntes? Animæ enim natura eſt, vt ſemper moueatur, & quieſcere nequeat. Deus hoc animal condidit operationibus deditum, & ex natura eius eſt, operari, & præter naturam eius, eſſe otioſum. Ne ab ægrotantibus cauſam probemus, ſed à re ipſa experimentum capiamus; nihil vacatione moleſtius, nihil otio. Ideò neceſſitatem operãdi indidit nobis Deus: Omnia enim ab otio damnum accipiunt. Etenim oculus, & os, & venter, & vnumquodque membrorum niſi quod ſuum eſt operetur, in extremum incidit morbum. Hoc autem maximè in anima eſt.] Hæc Chryſoſtomus prædictis locis, in quoſcunque otioſitati deditos: quæ multò magis in Religioſos valent; ac proinde qui eum Religioſis agunt Patres ac DD. ſummoperè eis commendant, vt ab otio caueant. Præſtat hoc omnino præclarè S. Baſilius Reg. 37. fuſiarum, commendans inde opus manuum, quòd otium arceat. Idem traditur à S. Benedicto c. 59. aliàs 48. Regulæ vbi pleniſſimè Turrecrem. Tract. 113. Videnda item Regula Carmelit. 13. & creditus Auguſt. ſerm. 17. ad fratres in eremo, & Caſſianus l. 10. c. 14. Conſtat ergo opus manuum quod Religioſi ſuſcipiunt, non ſemper eſſe nexum cum negotiatione; ſed plerumque ad otij fugam, vel ad vſum operantis, citra commercium cum aliis, poſſe referri.

97. Eatenus tamen labor externus Religioſorum, & opus manuum, quo diſtinentur, nectitur cum negotiatione, quatenus opificia plerumque exponuntur ab eis venalia: & hac ratione, honeſtatem huius negotiationis & venditionis opificiorum per Religioſos nunc inueſtigamus. Debet verò vt certum ſtatui, hanc negotiandi formam, poſſe eſſe ſanctam, & Religioſos minimè dedecentem, quod ſuperiùs §. 2. ratione 3. ex doctrina & exemplis ſanctorum monſtratum eſt. Valde enim à Patribus celebratum reperitur opus manuum ad vendenda opificia, vt inde victus operantibus, & conueniens ſubuentio pauperibus ſuppetat. Præclarè in hanc rem præter cæteros S. Baſilius ad Reg. 37. fuſarum. & Caſſianus l. 10. c. 22. Facit ad hunc locum caput 14. Concilij primi Moguntini ſub Leone 3. tempore Caroli Magni. Ibi enim poſt mandatam Clericis & Monachis abſtinentiam à negotiis ſæcularibus; itémque poſt declaratam variis exemplis notionem ſæcularium negotiorum à quibus cauendum ſit dictis perſonis; ſubditur poſtremo loco prohibitio exercendi iniuſti negotij. Addit verò Concilium. [Non tamen iuſtum negotium, eſt contradicendum, propter neceſſitates diuerſas: quia legimus Sanctos Apoſtolos negotiaſſe: & in Regula S. Benedicti, præcipitur prævidere per quorum manus negotium Monaſterij tranſeat.] Locus eſt ex cap. 57. aliàs 64. vbi poſt conſtitutam fratrum opificum diſciplinam, additur. [Si quid verò ex operibus artificum venundandum eſt, videant ipſi per quorum manus tranſigenda ſunt, ne aliquam fraudem præſumant inferre.] Quæ verba (vt rectè perſpexit Concilium) apertè ſupponunt, negotiationem illam, qua res per artificium mutatæ reuenduntur, licitam eſſe Religioſis, exemplo Apoſtolorum, qui exercentes opificium aliquod (v.g. Scenofactoriæ artis, vt ex Actorum 18. habetur) vendebant artefacta ſua, vt eſſet vnde ſine grauamine cuiuſpiam, vitam ducerent, & egenis de ſua tenuitate benefacerent. Confirmatur ex variis iuribus. Nam cap. *Clerici* 14. q. 4. & cap. *Clericus* diſt. 91. & cap. nunquam de Conſecr. diſt. 5. Conceditur ſacris hominibus, vt de honeſto artificio ſibi ſuiſque pauperibus victum & neceſſaria comparent. Poteſt ergo hæc negotiatio per propriorum opificiorum venditionem ſancta eſſe, nec dedecens Religioſos. Et ita latè præter cæteros Gutierres Tract. de Gabellis. q. 93. à n. 47. adducens quam plurimos. Et eſſe ſententiam communem, affirmat Nauarr. in Man. c. 27. num. 128.

98. Sed nunquid omnis huiuſmodi negotiatio per opificiorum venditionem, honeſta cenſenda eſt reſpectu Religioſorum, eóſque non dedecens? Conradus Summenhart attendi vult, an materia artificio ſubiecta vilior ſit pretio, quàm artificium à Religioſo adhibitum. Nam ſi materia ſubiecta, ſit pretioſior, cenſet tale opificium venale, dedecere Religioſum; ſin minus, ei congruere. Sed meritò hoc refellit Medina q. 30. De Reſtitut. in 2. Cauſa illicitæ negotiationis. Qualiſcunque enim ſit materia ſubiecta, tamen ſemper verum eſt, interuenire artificium. Vnde ſi aliud inquinans negotiationem non interueniat, poterit à Religioſo artificij autore diſtrahi, ſaluis legibus Eccleſiaſticis, & honeſtate ſtatus ſui. Quare recurrendum eſt ad optimam, & pietatis & prudentiæ refertiſſimam diſtinctionem, quam circa hoc adhibet S. Baſilius c. 6. Conſtit. Monaſt. verbis illis. [Cæterùm in his ſe operibus exercere Monachus debet, quæ ordinis ipſius decori conueniant, cuiuſmodi videlicet ea ſunt omnia, à quibus cauponariæ artis, & impoſturæ omnis abſit ſuſpicio, quæque nullæ longiores animi diſtractiones, aut improbi quæſtus ſequantur, ſintque eiuſmodi, vt manentibus intra tectum nobis magna ex parte confici poſſint, ne operum laboribus contentiùs quàm par ſit conſectandis, animi in virtutis commentatione, neruos, induſtriámque elidamus: in quo illud ſpectandum, vt & opus abſoluatur, & à quiete tamen non diſcedatur.]

Pleniùs etiam ac diſtinctiùs ad Reg. 38. fuſarum. [Omninò, (inquit,) etſi artes quaſdam præcisè ſtatuere, in quibus nos verſari conueniat, haud facilè eſt, quod aliæ aliis magis ſunt opportunæ: quemadmodùm videlicet cùm locorum, tum negotiationum, quæ in ſingulis regionibus tractantur, & natura & commoditas deſiderat: In vniuerſum tamen horum deſcribi, & conſignari delectus quidam poteſt. Ac nimirum eæ videntur eſſe quæcunque vitæ noſtræ, & quietem & tranquillitatem conſeruent, quorum ſcilicet neque materia magno labore quæratur, neque opera magna ſollicitudine diuidantur: ſimiliterque illæ omnes, quæ neque virorum, neque mulierum indecoros congreſſus nobis concilient. Siquidem omnibus in rebus illud peculiariter debemus ſpectare, vt ſimplicitatem & frugalitatem teneamus,

neamus, & illud ſummopere fugiamus, ne inſeruiamus ſtultis, ac plane noxiis hominum cupiditatibus, iis efficiendis, quæ in ſtudio apud ipſos eſſe animaduerterimus. Quocirca & in telis texendis, in ea modo opera. noſtra à nobis opera conferetur, quæ in quotidiano communíque vitæ vſu apud omnes ſint: iis penitus reiectis quæ à libidinoſis mulierculis inuenta ſunt, ad captandos, ac laqueis irretiendos miſeros adoleſcentulos. Similis quoque in conſuendorum calceamentorum artificio tenenda ratio à nobis erit, vt videlicet earum rerum in illa arte miniſtri ſimus, quæ ad neceſſarium modò hominum vitæ vſum requiruntur. Cæterùm & ædificandi ars, item fabrilis lignaria, & æris cudendi, & agri colendi diſciplina, etſi ſuapte natura ad vitam neceſſaria ſunt, & magnam vtilitatem afferunt, ac ne ſuopte quidem genio ſunt à nobis repudiandæ: tamen quandocunque aut quietem noſtram perturbare, aut fratrum vitæ coniunctionem videbuntur diſtrahere, non neceſſariò à nobis ſemper declinari debent. Maioréque in pretio habendæ ſunt illæ artes, quarum exercitatio eiuſmodi ſit, quæ non diſtrahat, neque impedimento ſit, quo minùs Deo aſſiduè cohæreamus, & quæ neque à temporibus pſalmodiæ, orationíſve, aut reliquæ diſciplinæ conſtantia eos auocent, qui ſtudio pietatis operam dant. Si quando autem eiuſmodi in iis nihil ineſſe animaduerſum ſit, quod præcipuum vitæ noſtræ propoſitum impedire videatur, aut hinc nihil noxæ contrahere, multis ſine dubio hæc aliis anteponi debent, & maximè agricultura, quando ex ea facillimè res ad vitæ vſum neceſſariæ haberi poſſunt; & qui in ea verſantur, nullas hinc ſurſum ac deorſum curſitationes coguntur ſubire, modò (vt diximus,) ea nobis, neque à vicinis, neque ab accolis tumultus afferat, aut turbas.]

99. Vides S. Baſilium agnoſcere, quaſdam huius generis negotiationes dedecere Religioſos, non item alias. Et in eas ipſas, quæ per ſe ſpectatæ non dedecerent, agnoſcere poſſe vitium obrepere à conſuetudine cum ſæcularibus, præſertim mulieribus, ſi ad emendum Religioſorum opificia admittantur. Monſtratum id perſpicuè eſt in caſu S. Honophrij, prout apud Metaphraſtem refertur initio Iunij, ex ea S. viri vita, quam Paphnutius Anachoreta conſcripſit, habetúrque etiam in vitis Patrum lib. 1. ſed mutila hoc inſigni exemplo. Interrogatus ergo per Paphnutium Honophrius, de cauſa ſeceſſionis ſuæ in eremum, his verbis reſpondit. [Ego fui nuper Monachus, degens in cœnobio Thebaidis, magnóque & fidenti animo operans. Statui autem egredi ex illo cœnobio, & ſolus quietè habitare in monaſterio, ſtudens maiorem inuenire mercedem. Hanc cogitationem cum lubenter ſuſcepiſſem, ædificaui paruam cellulam, & ſolus in ea habitaui, artem exercens meis manibus. Quo factum eſt, vt multi quoque ad me accederent, iubentes mihi opus, quod meis facerem manibus. Neque verò mihi parui fructus ex iis redibant, ex quibus pauperibus & egentibus, & hoſpitibus ſuppeditabam. Inimicus autem, qui eſt omnino bonis infeſtus, illo mihi tempore inuidens, & meum erga Deum vehementem ſcopum, & inſtitutum impedire cupiens, cùm ſubiiſſet mentem cuiuſdam Monachæ, quæ apud me faciat, iubens paruum aliquod opus; effecit vt ea ad me rediret; quo factum eſt, vt liberè inter nos loquuti, ſimul quoque habitauerimus, & poſtremò (quod eſt grauiſſimum,) iniquitatem peperimus, & ſex menſes in peccato manſerimus.]

100. Liquet, non immeritò S. Baſilium timuiſſe Monachis, in hac negotiatione à conuerſatione cum mulieribus, per occaſionem venditionis mercium. S. Benedictus inſuper timuit Auaritiæ, quæ incenditur per lucrum ex venditionibus. Ideóque c. 57. Regulæ voluit artefactum, ex quo ſuis permiſit negotiationem, vendi aliquanto viliùs, quàm venderetur à ſæcularibus; Id quod etiam habet alius Magiſter Monachorum apud Rabanum ad idem caput; & his verbis ex eius Regula c. 85. refertur in concordia Regul. S. Benedicti Anian. c. 64. [Cùm vnaquæque ars aliquid perfectum ſuperuacaneum vſibus Monaſterij habuerit, vel mittendarum Eulogiarum abundauerit: Interrogata qualitate pretij quantum à ſæcularibus diſtrahi poteſt, tantùm infra nummorum minori ſemper diſtrahatur pretio, vt agnoſcantur in hac parte ſpiritales à ſæcularibus actorum diſtantia ſeparari; cùm non negotij cauſa, quæ eſt inimica animæ, lucrum ſupra iuſtitiam quærant; ſed etiam ab ipſa Iuſtitia minùs accipiendi pretij humanitate conſentiant; vt non propter cupiditatem & auaritiam artes operari credantur; ſed ne otio poſſit paſcenda dignis ſumptibus manus vacare, & horas operoſi diei gratis tranſire. Pretium verò acceptum, Abbati ab ipſis artificibus debet conſtitui: vt ſciant item quanta ementibus ſumma reſpondeat, & accepti pretij fraudem non poſſint facere, de ipſa quantitate iam ſcienti Abbati.] Vides ergo hos Sanctos timuiſſe inflammationi auaritiæ, & violationi paupertatis per huiuſmodi venditiones. Auaritiam autem amolientes ſtatuiſſe, vt artefacta aliquanto viliùs quàm à ſæcularibus venderentur; contra quam faciebant Remuitæ Pſeudomachum, ex S. Hieronymo apud Iſidorum l. 2. de offic. Eccleſ. c. 15. Sic enim de eis S. Hieronymus. [Quaſi ars ſit ſancta, non vita, quicquid vendiderint, carioris eſt pretij]

S. Martinus, vt auaritiam & pericula ex ementium conſuetudine, & ſi quæ alia incommoda venalitati adiunguntur, declinaret: omni huiuſmodi negotiatione interdixit ſuis Monachis, quod his verbis prodidit Seuerus Sulpitius in S. Martini vita c. 7. agens de eius Monaſterio. [Non emere aut vendere, vt pleriſque Monachis mos eſt, quicquam licebat: Ars ibi, exceptis ſcriptoribus, nulla habebatur; cui tamen operi, minor ætas deputabatur; maiores orationi vacabant.] Non negat Sulpitius aliquid emptum fuiſſe ac venditum in Monaſterio S. Martini: pleraque enim ſaltem empta fuiſſe, dubitare non licet, vt vita poſſet à Monachis exigi. Senſus ergo eſt, nihil fuiſſe emptum à ſæcularibus, ſiue externis, quod per Monachos interpoſita mutatione venderetur, vt pleriſque tunc Monachis ſua artefacta vendentibus ex vſu erat. Hanc verò venalitatem, S. Martinus ad maiorem perfectionem, & ad præcludendas pleraſque abuſiones, à ſuo monaſterio arcuit, ſolo artis ſcriptorum van relicto, non ad venalitatem, ſed ad vſum Monaſterij. Tametſi neque ſcriptionis, neque artificiorum Monachis congruentium venalitatem improbarit, vt inhoneſtam & malam, ſimpliciter loquendo.

101. Hinc verò inferre licet, ex duplici genere operis manuum, quorum vnum à negotiatione abiunctum, alterum cum ea nexum eſt; tametſi neutrum vel malum eſt, vel in præcepto, ſed vtrumque eſt liberum; tamen prius eſſe ſecurius, quia magis recedit à peccandi periculis. Hoc ſecundum patet ex proximè diſputatis ex mente Sanctorum, variis incommodis timentium ex venalitate artefactorum & opificiorum. Quod verò neuter operandi modus ſit vitioſus, eſt extra dubium. Inſaniebant enim

Meſſaliani

Meſſaliani ſiue Euchitæ apud Epiphanium hær. 80. & vnus quidam apud S. Auguſtinum 5. Retract. c. 21. qui negabant fas eſſe Monachis laborare manibus, contendentes, Monachorum opus perpetuum & nunquam dimittendum, orationem eſſe. Quod ex Apoſtolo refellit S. Auguſtinus. l. De opere Monacho. Nec magis ſobriè è Diametro Vvicleffus apud Vvaldenſem l. 4. doctr. art. 2. c. 21. & Caluinus 4. Inſtitut. c. 13. §. 20. ac quoad non habentes bona immobilia, è quibus cenſus ad victum ſuppetat, Gulel. De S. Amore, Giraldus De Abbatis Villa, Deſiderius Longobardus, Richardus Armachanus, hoſtes antiqui mendicantium, (quibus Lutherus ac Brentius; ille art. vltim. iſte in confeſſ. Vitemb. cap. De Votis Monaſt. adſcripti ſunt;) effutiuerunt opus manuum eſſe Religioſis in præcepto. Sed hoc tanquam erroneum, & mendicitati ab Eccleſia approbatæ aduerſans, meritò conuellunt S. Thomas Opuſc. 17. cap. vltim. & Opuſc. 19. cap. 5. & quodl. 7. art. 17. & 18. necnon 2. 2 q. 187. artic. 3. & 4. & S. Bonauentura in Apol. Pauper. q. 1. *ſub finem*, & in Expoſitione Regulæ S. Franciſci cap. 5. Cantipratanus l. 2. Apum. cap. 10. num. 7. Caſtro. V. *Liber* hær. 2. Sixtus lib. 6. Biblioth. annot. 317. ac Bellarmin. l. De Monach. cap. 45. Qui benè oſtendunt, fas eſſe Religioſis viuere mendicato, nec teneri ad opus manuum, vt victum parent. Quin etiam neque ex iſto capite, neque ex alio vitandi otij pro quo opus manuum Monachis ex neceſſitate ſuſcipiendum eſſe, ſignificant Caſſianus lib. 10. à cap. 8. & Iſidor. Peluſ. lib. 1. Epiſtol. 49. & varij aſceticæ vitæ Magiſtri, qui adunantur in Concordia Regul. S. Benedicti. Anian. cap. 55. Ex nullo inquam prædictorum capitum, alterutrum modum operandi manibus eſſe Religioſis in præcepto, benè proſequuntur Rupertus lib. 3. in Regul. S. Benedictus à cap 4. & Sanches libro 7. in Decalog. cap. 24. quandoquidem victus, ſiue ex mendicatione religioſa, ſiue ex nidificatione paſſerum ſuper Cedros Libani, (vt S. Auguſt. in Pſal. 103. & Rupertus in vita S. Heriberti c. 12. piè expoſuerunt locum Pſalmi 103.) id eſt ex fundationibus per diuites ſæculi factis, poteſt ſuppetere. Occupatio autem, amantibus ſtudia ſacra nunquam deerit, quantumuis ab externo opere, & labore manuum ferientur.

§. 7. *Sigillatim de Religioſorum Conuictoribus.*

102. HOc eſt aliud ſingulare exemplum, inuoluens, (ſaltem ex parte,) negotiationem tertiam, cuius honeſtatem, atque decentiam quoad Religioſos, excutimus. Conuictoribus enim quos quis excipit, cibos coëmptos & artificio ſuo ac opera mutatos exhibet, & inde quæſtum facit, quod eſt tertio illo modo negotiari. Fuiſſe autem veterum Religioſorum praxim, certo pretio excipere & alere conuictores, monſtratum eſt §. 2. Ratione 4. Quis verò aduersùs probatum Sanctis vſum, mutire audeat?

Ex alio tamen capite, non deſunt quæ ei negotiationi faceſſant negotium. Eſt enim formaliter eadem negotiatio cum ea quam exercent caupones & tabernarij, nec minorem animi diſſipationem infert, ob neceſſarium ad innumeras minutias deſcenſum, & ob operoſitatem nutricationis & educationis puerilis intra domeſticos parietes. Exempla verò Sanctorum, quæ adducebantur, non videntur ad rem facere. Nam pueri, quos S. Baſilius & S. Benedictus domi ſuæ excipi volebant, ij duntaxat fuiſſe videntur, quos parentes addicebant cœnobiis: itaque in eum finem excipiebantur, vt à pueritia combiberent monaſticam diſciplinam, & aſſueſcerent portare iugum Domini à prima ætatula, vltrò eidem colla ſubmiſſuri, cum per tempus ſui potentes forent. Apud S. Anſelmum cap. 78. ſimil. vocantur *Monachi nutriti*. Cæteros autem pueros non fuiſſe intra Monaſteria admiſſos, vel ſi id aliquando tentatum eſt, correctum poſtea fuiſſe tanquam abuſum, conſtat ex Concilio Aquiſgran. in cauſa Regulæ S. Benedicti cap. 45. habeturque etiam in Appendice ad l. 7. Capital. Franco. Ibi enim decernitur [vt ſchola in Monaſterio non habeatur, niſi eorum qui oblati ſunt.] Similitérque in Regula S. Cæſarij c. 5. conceditur admiſſio infantulorum ſeptennium, qui imbui literis, & ad obedientiam fingi maturè poſſint; vnde ſignificatur agi de infantulis Deo oblatis per parentes. Subditur verò de aliis. [Nobilium filij ſiue ignobilium, ad nutriendum, aut ad docendum, penitus non accipiantur.] Concinitque quod Petrus Damiani Opuſc. 36. cap. 16. gratulatur, quod Caſſini, ſcholas puerorum non reperiſſet. Quod verò attinet ad eos qui à parentibus oblati admittebantur, cùm eſſent veluti plantationes cœnobij, & in ſpem poſteritatis Monaſterij exciperentur, non alebantur conſtituto certo pretio, aut penſione. Id quod etiam perſpicuum eſt de pueris illis Anglis quos Sanctus Gregorius, multo ſtudio conquiſitos in ſuis cœnobiis ali, & erudiri mandabat. Eſto, nobiles quorum filij ad S. Benedictum deſtinabantur, antidoro fortaſſis aliquo, citra omnem pactionem, compenſarent expenſas factas in liberorum ſuorum nutritione: Idque S. Benedictus, non vt pretium, ſed vt antidorum ac eleemoſynam bono conferentium ceſſuram admittendum decreuerit, vt ferunt illa verba Regulæ c. 59. [Si parentes aliquid offerre voluerint in eleemoſynam monaſterio pro mercede ſua &c.] Quomodò *in eleemoſyna*, ſi *pro mercede?* Itaque illud *pro mercede*, iuxta Turrecrematam ibi Tract. 133. idem eſt quod *pro Redemptione animarum ſuarum*, vel *pro remedio animarum ſuarum*. Quare nulli fuerunt in S. Benedicti cœnobiis conuictores, ex conſtituto menſurno pretio.

103. Minùs vrgent exempla puerorum per Bedam & alios Monachos inſtitutorum, de quibus §. illo 2. ratione 4. Vltrò quidem do, præter oblatos Monaſterio paruulos, ſcholas aliis patuiſſe, in quibus Monachi minutam ætatem docerent; Tametſi enim id S. Cæſario, & Abbatibus ordinem S. Benedicti reformantibus, vt ex Capitularibus retuli, tollendum viſum eſt. Tamen in S. Galli Monaſterio id fuiſſe in vſu, conſtat ex Actis 5. Notkeri. De eadem Monaſterij Fuldenſis antiqua praxi, teſtatur Brovverus l. 1. Antiq. Fuldenſ. c. 9. Preſbyterorum ſuorum Nepotes & conſanguineos, ad ſcholam mitti intra monaſteria ſibi ſubiecta, indulſit Theodulphus Epiſcopus Aurelianenſis in Synodica Epiſtola n. 19. Hoc igitur vltrò concedo. Dato tamen quod Scholæ queis Monachi præerant, non ſolis pueris Monaſterio oblatis, ſed indiſcriminatim aliis quoque pueris paterent; non ſequitur, pueros ſæculares, qui Magiſtris illis dabant operam, fuiſſe conuictores cœnobiorum in quibus erant ſcholæ, aut quas Magiſtri inhabitabant. An enim hodiè Adoleſcentes, qui ad Religioſorum ſcholas doctrinæ gratia confluunt, omnes eorundem ſunt conuictores? Similitérque nihil eſt neceſſe, puellas quas in Monalium diſciplinam datas ex Beda narratum eſt §. illo 2. ratione 4. fuiſſe Monalium contubernales. Nam hodiéque cernimus, Parthenones in quibus

puellæ ſæculares erudiuntur, pleraſque ad diſciplinam admittere citra conuictum. Et in actis S.Eupraxiæ c.7. diſertè habetur, nullam puellam niſi ſe Chriſto deuouiſſet, admiſſam eſſe, vt in Monaſterio maneret. Quanquam quod de docendis pueris non oblatis Deo circa Monachos à S.Cæſario, & Abbatibus Germanis improbatum vidimus, æquè circa Moniales improbat S.Anſelmus l.De Vita Eremit. ad Soror.c.6. *in fine* verbis illis: [Pueris & Puellis, nullum ad te concedas acceſſum. Sunt quædam incluſæ quæ in docendis puellis occupantur, & cellam ſuam vertunt in ſcholam. Illa ſedet ad feneſtram. iſtæ in porticu reſident. Illa intuetur ſingulas, & inter puellares motus nunc iraſcitur, nunc ridet, nunc minatur, nunc percutit, nunc blanditur, nunc oſculatur, nunc flentem vocat pro verbere propiùs, palpat faciem, ſtringit collum; & in amplexum ruens, nunc filiam vocat, nunc amicam. Qualiter inter hæc memoria Dei? Sæcularia & carnalia, & ſi non perficiantur, mouentur tamen, & quaſi ſub oculis depingnntur.]

Vt vt verò ſtatuendum ſit de vſu illo, puellas præſertim non contubernales, cum tam frequenti ſeptorum clauſtralium reſeratione intrò admittendi ad diſciplinam, tamen ex vſu hodierno, liquere poteſt de antiquo; & efficaciter colligi inde videtur, non ſi quæ puellæ iam olim ad Moniales mittebantur doctrinæ gratia, oportuiſſe eas admitti in Monialium conuictum, vt de pueris quoad Monachos dictum eſt. Atque ita antiquus vſus non ſuffragatur nouo vſui puetos ex certo pretio in conuictum Religioſorum aut Monialium admittendi; quæ ratio conuictores habendi, ſola pertinet ad negotiationem tertiam, de qua inquirimus an Religioſos dedeceat.

104. Videtur poſſe maior vis fieri in poſtremo exemplo, nempe conuictorum Societatis IESV, approbante S.Ignatio. Nam 4. parte Conſtit.cap.3. *lit. B.* permittitur, vt cùm in Collegiis non eſt iuſtus numerus Scholaſticorum Deo per Vota illigatorum, vel habentium propoſitum ſeruiendi Deo in Societate, admittantur alij Pauperes Scholaſtici ex licentia Præpoſiti Generalis, & ad tempus, quoad eidem Præpoſito videbitur. Mandatur tamen vt hi aſcititij Scholaſtici ſeorſim degant, nec commiſceantur cum iis qui inſtitutum Societatis ſequuntur, ſed tantùm cum eis verſentur, quatenus maius Dei obſequium iuxta ſuperioris arbitrium tulerit. Subditúrque. [Et aliquando honeſtas ob cauſas, quamuis illi diuitum ac nobilium hominum filij ſint, modò ſuis viuant ſumptibus, nihil eſſe videtur, cur admitti non poſſint. Ætas conueniens fore à 14. ad 23. annum videtur, ſi in litteris progreſſum aliquem non feciſſent.] Declaratur quoque ibidem, cum pacta fundationis id ferunt, non repugnare inſtituto, tales conuictores ac commenſales in Collegio admittere, ſeorſim habitaturos; nec verſaturos niſi cum perſonis à Superiore deſignatis. Id verò inſtitutum eſſe occaſione Collegij Conimbricēſis, quod Rex Luſitaniæ de Societate benè meritiſſimus onere aliquorum conuictorum grauauerat, intelligitur ex prima Congregatione Generali, can.122. En igitur praxim conuictorum, ſuis ſumptibus cum Religioſis degentium, S.Ignatio probatam, atque adeò piam & ſanctam.

105. Verùm S.Ignatius, vel potiùs autor Declarationis Conſtitutionibus appoſitæ, Iacobus Laynes; (ex Declaratione enim, non ex Conſtitutionum contextu, petita ſunt quæ retulimus;) aliud de Conuictoribus tradit, quàm ferat multorum ſenſus, & praxis hodierna. Vult enim Conuictores, ferè non eſſe niſi pauperes Scholaſticos, ad quos alendos, vel ex charitate de ſuperfluis Collegij non ſatis numeroſi, vel ex conuentis cum Fundatore, aſtringantur Collegia: pérque horum pauperum Scholaſticorum occaſionem, permittit, vt aliquando alij ætate ſimiles, qui ſcilicet annum. 14. attigerint, nec 23. excedant, cum eis educentur ſuis victuri ſumptibus, cùm honeſtæ cauſæ id tulerint. Nam non niſi *aliquando, & honeſtas ob cauſas, & ætatis annorum 14. & 23. & admixti pauperibus titulo miſericordiæ, & fundationis alendis*; non autem paſſim, & ex cauſa quæſtuoſa, & pueri decennes, & quicunque acceſſerint, aut ad id induci potuerint, admittendi ſunt conuictores, ſuis ſumptibus viuentes, de ſententia authoris propoſitæ declarationis. qui addit, magnum eſſe habendum hac in parte delectum. [Animaduertatur, (inquit,) vt cùm huiuſmodi, reſtrictiores quàm largiores ſimus, habeatúrque diligenter delectus eorum qui ſunt admittendi, examine aliquo particulari, cum iiſdem antequàm recipiantur, vtendo.] Hæc quam conſentiant cum hodierna praxi permitto conſiderandum. Sed quod ab eadem praxi abhorret quàm longiſſimè, ex mente antiquæ Societatis, quæ nondum ad ſæculum, (quod nunc tanta exultatione recolitur,) propinquauerat, res nummaria quoad Conuictores ſuis ſumptibus viuentes, nullo modo à Societatis Religioſis attingebatur. Ita perſpicuè habetur ex Decretis quartæ generalis Congregationis c.10. vbi ſic legitur. [Propter ingentem fructum, & penuriam fidelium Pædagogorum, & alias vtilitates quæ ex hac occupatione videntur ſequi, flagitatum eſt, vt in partibus Septentrionalibus, noſtri habeant Conuictores, & eorum curam gerant; Ea tamen lege, vt res nummaria œconomo tradatur, & non ſollicitentur Adoleſcentes ad Inſtitutum noſtrum, nec admittantur inuitis parentibus. Et iudicatum à congregatione fuit, valdè optandum eſſe, vt Societas quoad fieri poterit, eiuſmodi oneribus liberaretur. Atque ideò Patris Generalis prudentiæ commiſit, vt pro ratione regionum ac perſonarum, expendat quid in hac re ad maius Dei obſequium, & commune Societatis bonum maximè expediat.] Ingens fructus ex quo Patres Septentrionales moti ſunt vt à Congregatione poſcerent facultatem habendi Conuictores, quorum vſum priùs ignorauerant, (habita eſt autem quarta Congregatio poſt annum 1572.) ille inquam ingens fructus ſperatus, non compertus adhuc experimento, non fuit fructus marſupij amplificandi, ſed fructus ſpiritualis, qui tunc plurimus ſperari poterat, præſertim in humili ætate rectæ fidei inſtitutionibus imbuenda, cui alioqui ob corruptam plerumque Pædagogorum fidem, timendum erat in oris illis. Nunc Pædagogorum ſinceriſſimè Catholicorum vbertas eſt vbique maxima; & de ſpirituali fructu ſperato reſponderítne optatis, variantes ſunt ſententiæ. Societas certè anterior, quæ ſæpè poſteà profeſſa eſt ſe ſub eo onere gemere, tantos illos quæſtus ſpirituales non videtur agnouiſſe. Et Congregatio Generalis 3. quæ decreto ſuo 14. admiſtionem nonnullorum conuictorum ſuis ſumptibus viuentium cum Alumnis Germanicis, prouidentiæ Præpoſiti Generalis permiſit, ne vſus iam inductus, cum multorum Magnatum offenſione aboleretur; ſatis ſignificauit ſibi multò magis cordi fore, ſi vſus ille non retineretur Romæ: & ne alibi ſerperet, vetuit decretum illud ſuæ quoad Romanos indulgentiæ, tranſmitti aliò, nec niſi Romæ in actis Congregationis habendum edixit. Tandem conditio ſub qua propoſitum

eſt

eſt & conceſſum, vt in oris Septentrionalibus fas eſſet habere Conuictores, ſi Generalis Præpoſitus id iudicaret expedire, nunc exolenit. Neque enim in vllis Conuictorum Collegiis Gallicanis res nummaria per ſæculares curatores adminiſtratur, nullatenus in ea ſe immiſcentibus Societatis Patribus, tametſi ita aliàs ſeruatum memini Auenione, Patre Ambroſio Morello cœtum Conuictorum quoad litteras & ſpiritualia regente, nec vllo modo attingente rem nummariam; quæ per Congregationis (ſic enim vocabant) temporales adminiſtros, & curatores colligebatur; quæſtu ſi quis erat, ipſis cedente. Hæc conditio nunc exoleuit; nec ſi vigeret, celebrarentur tantoperè à quibuſdam fructus ſpirituales cœtuum illorum: vt ſanè non celebrabantur, cùm ea conditio locum habebat.

106. Effici ex his liquidò videtur, praxim Sanctorum nec veterum, nec poſteriorum, ſuffragari negotiationi illi ad Cauponariam & tabernariam accedenti, qua adoleſcentes certo menſurno pretio domi aluntur. Cernitur enim in hac agendi ratione duplex negotiatio: Vna propriè ac preſsè dicta, ſacris perſonis vetita per Canones, qua pleræque merces emptæ in eum finem vt vendantur, reuenduntur, nullatenus mutatæ, nec abſque quæſtu; puta varij cibi, vina, charta, atramentum, goſſipium, & alia pleraque minutalia. Altera quam mediam diximus, pertinétque ad tertium negotiationis membrum ſuprà propoſitum, qua pleræque aliæ merces eſculentæ, coëmptæ vt reuenderentur, præuia mutatione reuenduntur, ſicut faciunt ſæcularium plerique, victum ſibi ac familiæ, parantes ex tali negotiatione & nutricatione Conuictorum ex certo pretio. Hoc ipſum etiam faciunt Caupones, & qui è meritoria taberna lucrum faciunt. Cibos enim ac vina vendunt hoſpitibus, & pro vtenſilium locatione accipiunt certum pretium. Diſcrimen duntaxat inter Caupones & eos, de quibus agimus Conuictorum Curatores interuenit, quod Caupones & tabernarij ferè ſuam hanc negotiationem exercent cum prætereuntibus, & dietim aduenientibus, móxque abſcedentibus: quod hi de quibus agimus, faciunt ad longiorem moram. Nemo tamen non videt, diſcrimen illud penes longiorem & breuiorem moram eſſe merè materiale, nec inducere formalem negotiationis diuerſitatem. Cùm igitur Cauponum & Tabernariorum negotium, Clement. De Vita & honeſt. Cleric. cap. 1. à ſacris hominibus remoueatur, æquè ac munus carnificum, eo quod vtrumque ſit Religioſis indecentiſſimum, conſiderandum eſt iis qui Religioſos homines ac negotiatione implicitos volunt, quò demittant ſublimiſſimum ſtatum ſuum; & annon hoc ſit de ſanctis egredi, (quod vetatur ſacris hominibus Leuit. 21.) ne polluant Sanctuarium Dei, id eſt cor ſuum, vt Caſſianus exponit Collat. 14. capite decimo.

107. Sed præterquàm quod negotiatio de qua agimus Sanctorum vſui conſentanea non eſt, vt hactenus euicimus ſupperunt graues rationes ob quas ea negotiatione abſtinendum Religioſis videatur. In primis nimium quantum vulgantur res Ordinis Religioſi, quibus obſcuritas & remotio ab oculis ſecularium magnam conciliat dignitatem; vulgatio autem deſpectionem inuehit ac depretiationem. Sanè inſignis moderator Religioſi Ordinis S. Bonauentura, ne acceſſum quidem ad interiora Religioſæ domus facilem eſſe ſæcularibus voluit, quod ea ratione plurimùm decedat de maieſtate cœnobij apud nimium facilè admiſſos. Quæ ipſa ratio erat, cur Ethnici ſuorum delubrorum penetralia ſolis epoptis reſerarent, ſtuporem occultatione & abſtruſione ædificantes, vt habet Tertullianus initio libri ad Valentinianos. Dixerit quiſpiam: Domum in quam Conuictores admittuntur, non eſſe domum Religioſam, ſed ſæcularem, quandoquidem a maiori parte ſit denominatio; ac proinde incommodum propoſitum, quod ſolas Religioſas domos ſpectat, huc non pertinere. Id ſi quis dicat, inde in primis impugnabitur, quod domus illæ potiantur immunitate Eccleſiaſtica, qua tamen alio titulo non gaudent, quàm quod domus Religioſæ cenſeantur. Deinde vt argumentum retorqueam, à potiori parte facienda eſt denominatio. Cùm ergo qui præſunt, ſint Religioſi, neceſſe eſt domum cenſeri Religioſam, præſertim cùm non exiguus eſt in ea numerus Religioſorum moderatorum. Nam licèt vt plurimùm, multitudo moderatorum non excedat denarium, alicubi tamen numerantur viceni & triceni, quem Religioſorum numerum, quis neget ſufficere ad hoc vt domus quam inhabitant, Religioſa dicatur? Tametſi autem numerus Conuictorum eſt longè auctior, tamen neque domus, in qua tota, ſolus plerumque herus eſt nobilis, denominatur ignobilis à conditione famulorum & ancillarum ingenti numero herum ſtipantium. Igitur domus quam Religioſi aliquot ſtabiliter hærentes incolunt, eſt domus Religioſa; & talis eſt domus Conuictorum, etiamſi ſeptis primariæ domus Religioſæ non contineatur, ſiue continens non ſit, ſed ab ea abiungatur. Ac proinde cum Conuictores ſæculares, & turba famulorum item ſæcularium, ad intimos receſſus domus illius admittatur, incurritur in propoſitum incommodum vulgatæ, & vilipendio expoſitæ Religioſæ domus per hanc negotiationem. Non debet hoc incommodum videri tenue aut leue, quod Primariis Religionum moderatoribus viſum ſemper eſt magnum. Sicut è contrario S. Bernardus Epiſt. 78. inter inſignia commoda reformationem cœnobij Sambyoniſiani conſecuta, de quibus ſuggerio Abbati gratulatur, numerat, quod ſæculares non eſſent deinceps admittendi in domus illius penetralia, & eius aditum ægrè eſſent exoraturi.

108. Qualiſcunque porrò ſit Conuictorum domus, ac vel ſi ſæcularis & laica, ob conuictores numeroſiores moderatoribus ſtatuatur, idem ſemper incommodum conſequitur. Nam vilitas & depreciatio, quam ex adoleſcentum ſæcularium conuictu inferri Religioni contendimus, non conſequitur aditionem intimæ domus materialiter ſumptæ, ſiue parietum, & quocumque ædis receſſuum, ſed conſequitur domum ſumptam formaliter, hoc eſt habitantes in ea, quibuſcum, familiariter cōuerſari ſeculares neceſſe eſt, ſi ſint cōtubernales; ita vt à conſpiciendis ac luſtrandis omnibus quæ ad Religioſos attinēt prohiberi vix ac ne vix quidem poſſint, cùm ſimul viuant, ſimul comedant, ſimul bibant; quod ipſum ad minuendam Religioſam dignitatem non parum facit. Admitto deſpuendam & exſibilandam eſſe illam planè deliram ſæcularium exſtimationem, qui Religioſos vellent Angelorum more abſque cibo & potu vitam exigere. Vetus eſt ea de re S. Baſilij querela in Conſt. Monaſt. c. 7. ſic expoſtulantis aduersùs eam inſulſitatem. [Atque aliud etiam prætetea animaduerto, quod iis ſolitum eſt non venire, qui communem ac vulgarem vitam ſequuntur, quandocumque in pietatis cultorum vitam inquirunt. Simul ac enim pietatis cultor cum animo ſuo ſecum ſtatuerit, rectum eſſe, poſt longinquam eſuriem eſca corpus fulcire ſuum, ne tanquam velut ſi omnino corporis ac materiæ expers eſſet, aut nullum

protſus, aut quàm minimum cibum aſſumere illum volunt. Et ſi ex huiuſmodi diſciplina quempiam animaduerterint, qui non vſquequáque inclementer corpus tractet, ac vel tantillum illius neceſſitati ſubueniat, hunc conuitiis calumniiſque proſcindunt, detinatáque ab vno in cunctos proteruia petulantiáque, vniuerſos pariter lurcones quoſdam, & helluones appellauit: neque illud reputant, ſe cùm bis & ex ipſis nonnulli ter etiam quotidie epulentur, craſſiſſimis, pinguiſſimiſque ſuffarcinati veſcantur cibis, & infinitam carnium molem deuorent, ingentémque ſupra modum vini ingurgitent vim, menſis tamen nihilominus ſe ita inhiare, vt exemptis è vinculis poſt diuturnam eſuriem catulis aſſimiles videantur. Porrò qui veræ pietatis ſectatores ſunt, ij quàm fieri poteſt, aridiſſimo vtuntur cibatu, & in quo præter imbecillitatem tenues admodùm ad alendum vires ſint: idque in totum diem ſemel, quibus modò perpetuæ diſciplinæ ordinem ſeruare in animo eſt, & hunc ipſum quod modicè, & vt ratio iubet, aſſumunt, cùm cibi eius ſumendi tempus aduenit, fidenter nulla impediti religione, neceſſarium corpori auxilium tribuunt. Quo fit vt nequaquam conuenire iudicandum ſit, libertatem noſtram ab alia conſcientia iudicari. Si enim nos cum gratia participamus, quid blaſphemamur pro iis, de quibus gratias agimus? Cùm exiguam admodùm & viliſſimi pretij ciborum portionem, tanta nos cum voluptate ampſectamur, cum quanta ne ipſi quidem, ſplendidiſſimos & copioſiſſimos cuiuſque modi ferculis inſtructiſſimos menſarum apparatus.]

109. Laborauit aliquando eadem fatua imaginatione Abbas Ioannes, cognomento *Paruus*, vt eſt apud Ruffinũ l. 3. Vit. Pat. n. 56. & quod Religioſus eſſet, viuendum ſibi & Religioſis aliis abſque cibo & potu, non ſecùs ac Angelis exiſtimabat: quem denique fames potentiùs quàm frater natu maior errorem dedocuit, & conditionis ſuæ admonuit, vt hoc rythmo bellè expreſſit Fulbertus Carnotenſis.

In vitis Patrum veterum, quiddam legi iucundum
Exemplo tamen habile, quod vobis dico rythmicè:
Ioannes Abba, paruulus ſtatura, non virtutibus
Ita maiori ſocio, qui cùm erat in eremo,
Volo, dicebat, *viuere ſecure, ſicut Angelus,*
Nec veſte, nec cibo frui, qui laboretur manibus:
Reſpondit frater, Moneo, ne ſis incœpti properus,
Quod tibi poſtmodùm ſit non cœpiſſe ſatius;
At ille: qui non dimicat, non cadit, neque ſuperat.
Et nudus eremum interiorem penetrat
Septem dies gramineo vix vbi durat pabulo
Octauâ fames imperat, vt ad ſodalem redeat:
Qui ferro clauſa ianua, tutus ſedet in cellula:
Cum Minor voce debili appellat, frater aperi:
Ioannes opis indigus notis aſſiſtis foribus
Ne ſpernat tua pietas, quem redigit neceſſitas.
Reſpondet ille deintus: Ioannes factus eſt Angelus,
Miratur cœli cardines, vltra non curat homines.
Foris Ioannes excubat, malámque noctem tolerat,
Et præter voluntariam, hanc agit pœnitentiam.
Facto mane recipitur, ſatiſque verbis vritur,
Sic intentus ad cruſtula, fert patienter omnia.
Refocillatus, Domino grates agit ac ſocio:
Dehinc raſtellum brachiis tentat mouere languidis.
Caſtigatus anguſtiâ de leuitate nimia,
Cum Angelus non potuit, vir bonus eſſe didicit.

110. Hæc meritiſſimò intorqueri in propoſitam inſulſitatem, nemo non videt. Nihilominus diffiteri nõ licet, quin Religioſi ex eadẽ cum ſecularibus menſa, præſertim aſſidua & diuturna obſoleſcãt apud rudes æſtimatores. Vt propterea S. Baſil. c. illo 6. Conſtit. Monaſt. ad communẽ cũ Monachis menſam, non niſi probatæ pietatis ſæculares, & quidẽ perrarò admitti velit, ne ſcilicet ea in animali vita, & beatis quoque communi, paſtus ſocietate, deteratur religioſæ vitæ dignitas, apud improuidos & parũ æquos æſtimatores. Hanc ob cauſam S. Martinus, nunquã ſe exorari paſſus eſt, vt Præfecto Galliarum prandiũ præberet in ſuo cœnobio, vt ſcribit Sulpit. Dial. 1. c. 17. Affine eſt quod in Conc. Aquiſgran. in cauſa Benedictinorum cap. 25. (habetur in Appendice ad Capitularia,) ſtatuitur, [vt Laicus, cauſa manducandi & bibendi, in refectorium non ducatur.] Eadem ratio præter cæteras permouit S. Benedictum, vt c. 51. *aliàs* 58. ſub excommunicationis interminatione vetaret, ne Monachus eadem die rediturus, quantumlibet à quocumque rogatus, cibum ſumeret extra cœnobium, niſi fortè Abbas contrarium mandaſſet. Et quanquam ſunt aliæ quoque illius interdicti cauſæ idoneæ, quas ibi profert Turrecremata Tract. 117. tamen hæc in qua verſamur, S. Benedictum non latuit, nec à Cardinali interprete prætermiſſa eſt. Et æquè cadit in ſimile præceptum, quod extat apud S. Auguſtinum c. 3. Regulæ, & in Regula Tarnatenſium c. 9.

111. Aliam Religioſæ domus detritionem ex conuictu cum ſæcularibus, annotauit S. Bonauentura q. 21. in Regulam S. Franciſci; quam præſtat proponere verbis S. Baſilij in Conſtit. Monaſt. c. 7. vbi agit de parcitate congreſſionis cum extraneis hominibus. [Siquidem (inquit) homini in eo, quod ex Deo eſt, vitæ genere verſanti, multi parati eſſe inſidiatores ſolent, atque ipſi adeò coniunctiſſimi quique, in eum ſtudioſè quid agat, inquirunt. Quocirca danda omnino nobis opera eſt, vt non niſi magna adhibita diligentia, circunſpectionéque in congreſſum extraneis hominibus veniamus.] Confirmat hoc, exemplo Chriſti, qui cùm eſſet ſanctus, innocens, impollutus, tamen non credebat ſemetipſum Iudæis, vt habetur Ioan. 2. hoc eſt perparcè & magna cum attentione verſabatur cum Iudæis familiariter. Tum ſubdit S. Baſilius: [Sed qui hoc poterit impetrari vt ſi curioſis hominibus vitam noſtram inſpiciendam expoſuerimus, non & prauas in nos calumnias conflemus, & ipſi nobiſmetipſis ſcandala ſtatuamus? Siquidem plerumque etiam quæ rectè fiunt, ea maleuoli in crimen vocare non dubitant, neque vel leuiſſimas quidem præterire offenſiunculas ſinunt, quas non maledictis inſectentur: quamobrem in admittendis extrariorum hominum congreſſionibus magna adhiberi à nobis cautio debet. Etenim præterea quæ diximus, temeritatis vitio, aliud etiam peccatum incurrunt; cùm ſcilicet cogitant eos, qui à communi cum cæteris viuendi ritu receſſerunt, eo quod viuendi inſtitutum mutarunt, non conſilium mutaſſe, ſed diuerſam planè ab humana induiſſe naturam; neque de pietatis cultoribus iudicant tanquam de iis qui cum iiſdem affectionibus verſentur; eas tamen animi virtute, & à voluptatibus à ſe ſegregandis, rationis imperio ſubijciant; ſed illud exiſtimant, naturales ex illorum corporibus omnes funditùs affectus ſublatos eſſe. Quò fit vt ſi vel tranſuerſum vnguem ſpiritalis vir ab recto declinarit, confeſtim vniuerſi, vel ij ipſi, qui vehementiſſimè ipſum antea laudibus efferebant, admirabantúrque, eius accuſatores exiſtant acerbiſſimi; palámque ſeipſos reprehendant, vt qui ne priores quidem illi laudes veras tribuerint. Vt enim cùm in certamine pugil aliquis concidit, illico in eum aduerſarius inſurgit, ipſúmque ferit, & humo magis etiam affligit: Ita hi quoque, ſimul

atque

atque aliquem de iis qui aſſidui in virtutis cultura ſunt, paululum aliquid de virtutis curriculo defle-xiſſe animaduerterint, extemplò in eum inuadunt, maledictiſqu & criminationibus, perinde vt ia-culis petunt; neque ſecum reputant ipſi ſexcentis ſe quotidie vitioſarum affectionum telis transfigi: Cùm pietatis propugnatores, quamuis ſimilibus ipſi quoque affectibus ſint circumſeſſi, aut leuiſſi-mum inde, aut nullum plerumque incommodum accipiant; & quod magis eos mouere deberet, qui acriorem quàm illi aduerſarium excipiant, quando hi apertiſſimè,ei ſe aduerſarios profeſſi ſunt,& ma-gnum quid adeptum ſe ille arbitratur, ſi de his vi-ctoriam reporter.]

112. Non eſt quod S.Baſilij orationem minutiùs concidam, vel ſubiecta non neceſſaria declaratione illuſtrandam ſuſcipiam, cùm nihil contineat non perſpicuum, & quotidiano experimento teſtatiſſi-mum. Feſtucas enim & atomos imperfectionum, quibus neceſſe eſt quandiu hîc viuimus,etiam reli-gioſa corda ſordeſcere, amplificari à ſecularibus in trabes, & iam olim queſti ſæpè ſunt aſceticæ vitæ Magiſtri, & nos ipſi conſpicamur. Ruperti diſputa-tio l.3. In Reg. S.Bened. c.14. huc perbellè cadit. Profert Rupertus eo loco,tentationē qua pulſantur iuuenes recèns è ſeculo in Monaſterium appulſi. Air verò: [Per noſtram conuerſationem, ſæpè ali-qui ſcandaliſati ſunt puſilli. Quinam puſilli? Nimi-rum inexperti, illi maximè qui nouiter de conuer-ſatione ſeculari venientes ad profeſſionem Mona-chicam, putare videntur de Monachis quod homi-nes nō ſint,qui hoc potiùs ſcirē deberent, quia nul-la profeſſio ſiue conuerſatio magis,quàm iſta,cami-nus ille eſt, de quo ſapientia dicit, *Vaſa figula pro-bat fornax, & homines receptibiles caminus tentationis.* Item, *fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in Iuſtitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem.* Cùm ergo viderint vaſa quælibet crepitaſſe in for-nace huiuſmodi; ſiue illud quod aurum putabatur, vel argentum, cecidiſſe in maturam vel vitium plumbi, contendentibus interdum Monachis, quis eorum maior ſit; ſiue quod peius eſt, aliquo Iuda detecto inter illos fuere loculorū Domini.Cùm in-quam viderint eos vbicunque pro re leuiſſima ri-xari, alterúmque aduersùs alterum inflari, ſcanda-lizantur,tanquam crepitus omnis non teſtæ ſed for-nacis culpa ſit, vel caminus de argento plumbum fecerit, & non potiùs quid fuiſſet, quod argentum putabatur, oſtenderit; & volunt illic viuere,vbi ſo-li ſint boni, (quod nuſquam eſt niſi in cœlo; ſicut reuera nuſquam ſoli ſunt mali,niſi in inferno.] Hoc ſi ſentiunt qui pedem è mundo iam extulerunt,quid ſentire in ſimilibus adiunctis cenſendum eſt, illos qui etiamnum ſeculo adhæreſcunt? Itaque non po-teſt apud ſeculares, (tametſi per improuidum eo-rum iudicium,)non vileſcere Religio,cuius Alum-ni viuunt,& degunt aſſiduè cum ſecularibus.

113. Nec paruum etiam vulnus infertur Religio-ſæ dignitati apud ſeculares,ex hac negotiatione ad-modùm quæſtuoſa; vt ipſi quidem arbitrantur, ad-metientes eam vſui quorundam ſecularium, qui fa-miliam vniuerſam ſuſtentant è quæſtu, quem illis ſubminiſtrat Conuictorum tantillus numerus. Ex longè ergo numeroſiore Conuictorum multitudi-ne, quæ Religioſis eam contubernales admittunt, facilè ſuppetit, imaginantur corradi aureos montes. Vnde præter inuidiam, exiſtit depretiatio; quia ſi-cut pauperies in perſonis Deo dicatis glorioſa eſt, vt de Sacerdotibus dixit Concilium Aquilejēſe E-piſtola ad Auguſtos apud S.Ambroſium;ita diuitiæ amplæ, etiamſi tantùm exiſtimatæ, præſertim verò captatæ ex ratione agendi communi cum ſeculari-bus, effundunt contemptionem ſuper Religioſos, earum vel captatores;vel poſſeſſores,tametſi dunta-xat exiſtimatos. Auaritiæ acuendæ periculum in iis qui curant rem nummariam, diſſimulatum in præ-ſentia volo, ne agere ſeueriùs videar.

114. Eſt & aliud longè grauiſſimum incommo-dum, ex eo Religioſorum cum Adoleſcentibus ſe-cularibus conuictu, etiamſi nihil de Religioſorum dignitate inde decederet per cuiuſquam improui-dentiam. Certum quippe eſt, Religioſos iuniores qui iis muneribus ſolent addici, ex quotidiano cum ſecularibus conuictu, mores ſeculares faciliùs com-bibere, quàm ſeculares cum eis degentes, hauriant mores religioſos. Et quia pro munere Præfecturæ quam obeunt, excubare debent in mores adoleſcen-tum plerumque deprauatos, non rarò ex conſpectu & auditu talium, refricatur in eis recordatio mul-torum, quæ ſatius fuerat dedidiciſſe, & contriuiſſe æterna obliuione. Affectus verò needum rectè ſub-acti, luculenter ſe exerunt ad momenta ſingula, & cùm potuiſſent deſuetudine atteri, & exoleſcere, quotidiano vſu firmantur & conualeſcunt: quod propè attrectatur manibus circa quoſdam affectus, iræ præſertim ac ſuperbiæ, quæ muneri Pædagogi-co (quale re vera iſtud eſt,) planè concarnatæ, & conuiſceratæ ſemper fuerunt. Interim ſubducuntur oculis primarij ſuperioris, cuius vigilantia atque prudentia conferre plurimùm potuiſſet continendis in omni Religioſo officio, & promouendis ad pie-tatem hypodidaſcalis hiſce tenerioribus; quos pro-inde mirum non eſt, lædi velut in flore botros, vt Iob dixit, iuxta S. Gregorij interpretationem 12. Moral. c.25. Abjunctio item à conuictu ſeniorum, & plenæ Congregationis quam multitudo piorum exemplorum ſemper aſſectatur ad omnem virtutem inflammans, facit vt de priſtino calore remittant plurimùm. Quo pertinet laxatio diſciplinæ, in cel-lis, id eſt domunculis, in quibus V.G. ſeni habita-rent Monachi, (pauciores enim ſenis ibi degere, vetuit Additio 1.ad Capitularia Tit.44.) Experien-tia inquam docuit, ex paucitate Cellitarum conſe-quentam eſſe diſciplinæ laxationē in Monachis,de qua expoſtulat Hugo de Follieto l.2. De Clauſ. Animæ c.2.aliáſque in Synodo Abbatum coacta Aquiſgra-ni ad reformationem tit.44.cautum legimus,vt cel-læ illæ, & quotquot domus habere duodecim Mo-nachos non poterant; desererentur, ne diſciplina Monaſtica in minore ſimul degentium Monacho-rum numero diſſiparetur. Eam ob cauſam, S.Ber-nardus, epiſtol.253. huiuſmodi cellas in quibus pauci ſimul degebant Monachi, nominat *Synagogas Satanæ*, quia videbat in eis euerti diſciplinam. Idem ergo in hac re valet, proportione ſeruata. Imò eò fortiùs hîc vrget iſtud incommodum, quod non modò pauci ſimul, ferè iuniores, degunt Religioſi, ſed etiam permiſtim cum adoleſcentibus ſeculari-bus. At in medio populi polluta labia habentis ha-bitare, quàm ſit damnoſum, attigit Gloſſa Iſa.6. & ex variis Ioannes Nider l.2. De Ref. Relig.c.17. §. *ſeptima radix.* Nam vt cætera mala deeſſent, [ip-ſum ſolum commercium alienæ inquietudinis, per-turbatio eſt noſtræ quietis.] Verba ſunt Saluiani l.2. ad Eccleſ.

115. Hæc eſt alia optima ratio aduersùs huiuſ-modi Religioſorum conuictum; obiter quidem ta-cta ſuperiùs, nunc autem roboranda & illuſtranda ex ſenſu SS. Baſilij & Anſelmi Inſignium planè Re-ligioſæ vitæ magiſtrorum. Baſilius ergo ad q.6. fu-

ſarum,diuinè in hanc rem diſſerit,his præter cætera.[Ad continendam in officio mentis agitationem, ne ad futiles videlicet ac minime neceſſarias cogitationes aberret, illud adiuuat, ſi quis ſeorſum à cæteris communem vitam ſectantibus viuat: quandoquidem promiſcuè vitam agere,cum iis qui ſecuri perfectam illam Domini præceptorum obſeruationem contemnunt, perniciosum eſſe, etiam Salomon ipſe dicit. Sic enim eſt apud ipſum, *Noli amicus eſſe homini iracundo, neque habitaueris cum viro furioſo, ne forte diſcas vias eius,& ſumas laqueos animo tuo.*Et item illud: *Exite de medio illorum, & ſeparamini*; nimirum eodem pertinet. Quocirca ad illud euitandum, ne oculis auribúſve inſtigationes ad peccatum admittamus, eíque imprudentes aſſueſcamus, néve earum rerum,quas vel viderimus,vel audierimus, impreſſæ peſtilentes capitaléſque in animis noſtris formæ, ac veluti notæ quædam inſideant: contráque vt animum in officio ſuo attentum tenere poſſimus, principio quod ad habitationem attinet, ſeparata ea à cæteris nobis quærenda eſt. Ita enim & ſuperioris temporis conſuetudinem poterimus euincere, in qua alienam à Chriſti præceptis vitam egerimus, (non mediocri autem hoc eget contentione, vt conſuetudinem ſuam aliquis peruincat. Conſuetudo enim vetuſtate firmata, naturæ vim ſolet nanciſci,) & contractas ex ſuperioribus peccatis labes, oratione aſſidua, & perpetua Dei decretorum obſeruatione abſtergere poterimus. Eam autem in nullo licebit euincere, ſi multa hinc inde habeamus, quibus temerè huc illúcque animus noſter diſtrahatur, & vitæ huius negotiis amplificetur.]

Sancti Anſelmi de hac re iudicium repræſentatur c.187. Similitud. vbi ſic legitur: [Sicut Bubo, dum in cauerna cum pullis ſuis eſt, lætatur, & ſuo modo benè ſibi eſt;dum verò inter coruos & corniculas,ſeu alias aues eſt, incurſatur ac dilaniatur, & omnino ſibi malè eſt, vtpote quem hic roſtro percutit, ille alis in eum irruit, alter verò vnguibus diſcindit;ita & mihi.Quando enim cum Monachis, meis ſcilicet filiis conuerſari queo, mihi bene eſt, & grata hæc ſingularis vitæ meæ conſolatio. Quando verò remotus ab illis inter ſeculares conuerſor, hinc inde me variarum cauſarum incurſus dilacerant,& quæ non amo,ſecularia negotia vexant. Malè itaque mihi eſt, quando ſic ſum, ac tremens pertimeſco animæ meæ diſpendium.]

116. Has alíáſque ob cauſas,amantes Religioſæ accurationis moderatores, cùm per circumſtantias licuit, huiuſmodi domos conuictorum ſtudiosè aboleuerunt,háſque habere onus graue[lucrum verò quod putatur, maximum damnum ac noxam,] vt rectè in ſimili dixit Iſid.Pelul.l.5.Epiſt.142.ſemper cenſuerunt. Nunquam ſanè res in diſceptationem adducta eſt, quia paucis demptis, apud quos lucri bonus odor vndecunque, pars longè maxima prouidendum omni ſtudio exiſtimauerit, vt illud religioſæ vitæ impedimentum excuteretur.Et quod in quibuſdam actis anni 1619. ſcriptum eſt, cùm mota eſſet dubitatio, an domus quædam Conuictorum, præ penuria grauans non exonerans domum primariam cui adiungebatur, abijcienda eſſet, omnes vno excepto, cenſuiſſe, retinendam non abijciendam videri, per licentiam poëticam ſcriptum eſt, cum ſtrangulatione veritatis.

§.8. *Diſcuſſa ſigillatim cauſa Pharmacopolarum Religioſorum negotiantium.*

HOc eſt aliud exemplum tertiæ negotiationis; cuius per Religioſos exercitæ decentiam & honeſtatem excutimus. Adductum pro ea eſt §.1. ratione 6. Exemplum Apollonij, qui dictus eſt *ex negotiatoribus*. Contra eam verò, ſunt qui decretum quoddam Pontificium nuper editum allegent. Sed quod id decretum, trans Alpes hæſerit, nec nobis de eo conſtet, aliter in hanc negotiationem agendum erit, ſepoſito nouo illo iure nobis inexplorato.

117. Sanè ſi alij non eſſent hoc tempore Religioſi pharmacopolæ,quàm fuerit olim ille Apollonius, non eſſet ambigendum de honeſtate, imò ſanctitate huius negotij: habéntque in eo homine, Religioſi Pharmacopolæ, luculentum exemplum Chriſtianæ perfectionis, quod piè æmulentur, & imitatione exprimant. Fateor Apollonium non fuiſſe Monachum. Quippè qui bonorum ſuorum dominium liberum retinebat, vt patet ex coëmptione pharmacorum, & aliorum ad releuandos ægros conuenientium, de ſuo facta. At cum libero rerum ſuarum dominio, ne ſummum quidem Chriſti Vicarium poſſe Religioſum ſtatum conciliare, dixit Innoc.3. c. *Cum ad Monaſterium* De ſtatu Monacho. Dictus ergo eſt Apollonius ſeculo renunciaſſe, quia non ſollicitus de augendo cenſu domeſtico, omnia quæ habebat, effundebat in ſanctos vſus. Statuo itaque eum veluti exemplar Phamacopolarum religioſorum, quia pharmacorum & dulciariorum emptionem, aut ex coëmpta materia confectionem, non referebat ad lucrum; (nam gratis ſuppeditabat omnia,) nec apparabat aliis quàm Religioſis vtriuſque ſexus, quos ſupra ter mille in loco deſerto, & ab omnium Pharmacopolarum ſubſidiis procul poſito, tolerare varias corporis ægritudines, nec rarò in vitæ diſcrimen venire neceſſe fuiſſet, niſi ipſe ex charitate accurriſſet opitulator, quod omni commendatione dignum fuit. Poſſunt quidem Religioſi ægri cum laude reſpuere vſum pharmacorum, vt factum eſſe à priſcis Monachis ſcribit S.Chryſoſtomus hom l.14. in 1 ad Timoth. ſeruatúmque eſſe in quodam Monialium cœnobio, habetur in Actis S.Euphraxiæ c 6. Idem narrat de S.Fulgentio vitæ Autor c 30. & de S.Macrina ſorore ſua, Gregorius Nyſſenus orat.de ea, cum de ſancto eius cadauere. Approbant eam praxim S.Macarius homil.48. Diadoch.l.De Perfect.ſpirit.cap.53. S.Bernardus Epiſt. 321. S.Ephrem.Tom.1.tract. De fide, vbi Voſſius multa accumulat. Hoc quamuis nunc abſque alio examine placeat admittere, tamen certum eſt, Religioſos ægros, ſi neceſſitas ferat, poſſe laudabiliter vti pharmacis, vt optimè diſputat S.Baſilius ad q. vltimam fuſiùs explicatarum. Vnde qui ea ægris Religioſis ſuppeditant, præſertim gratis, & ex mera charitate, vt faciebat Apollonius, omni commendatione ſunt digni.

118. Pharmacopolarum negotiatorum ſub religioſa veſte, quorum cauſam excutimus, alia ferè eſt ratio. *Ferè* dico, quia quatenus domeſticis ſubſidio ſunt, probandus eſt eorum labor, præſertim ſi magna cum charitate obeatur, & cum omni diligentia. Sic enim agi vult cum Religioſis ægrotis eruditus Auguſt. ſerm.1. ad fratres in Eremo. Idémque fert quod S.Baſilius Reg.160. breu. vult eis miniſtrari ſicut Domino. Quod ex illis Chriſti verbis Matth.25. *Infirmus eram,&c.* Confirmat S.Benedictus

ctus Reg.c.36. aliàs 45. inde referens, ante omnia & ſuper omnia, habendam eſſe infirmorum Monachorum curam Ad eum locum Turrecremata tract. 29.pulchrè proſequitur,cur ante omnia ſubueniendum ſit infirmis, & rationem præcipuè petit, ex multo maiore miſeria ægrorum, quàm valentium, cum aliquo incommodo conflictantium. Ad hæc Religioſi infirmi; minore facultate pollent ad opitulandum ſibi, ob abdicatam cum omnibus facultatibus,ſui ipſorum poteſtatem. Omnium ſanctorum Fundatorum ſumma ſemper fuit ſollicitudo hac in parte, tum ad Charitatis exercitationem, & debitum paternæ prouidentiæ explendum, tum ad præcludendam paupertatis cladem, per proprietatem, quæ hoc maximè ex fonte ſolet profluere, vt Caſſianus notauit l.7. c.7. Inſignia in hanc rem de S. Ignatio ſcribit Ribad. l.5. cap.8. Itaque infirmitas non modò eſt ægro officina virtutis,vt dixit S.Ambroſius in Pſalm.36. ſed etiam iis qui ſubſidio, & opera adſunt ægrotátibus, cuiuſmodi præſertim ſunt Pharmacopolæ; qui ſi Charitatem,quantam per inſtitutum licet, erga omnes debent expromere, maximè tamen erga domeſticos fidei. Húncque fuiſſe primum ſcopum eorum qui Pharmacopolas Religioſos intulerunt in cœnobia, eſt extra dubium: Nam ſic Religioſi ægri, faciliùs; & citra magnas impenſas, habent ad manum vnde in ea neceſſitate ſubleuentur; præſertim ſi Pharmacopola Religioſus magna Charitate in tam ſanctum, támque laudabile ſubleuandorum ſeruorum Dei opus feratur, quod Apollonium feciſſe vidimus. Quoad iſta igitur,par eſſe poteſt ratio Apollonij,& eorum de quibus nunc eſt ſermo.

119. Quatenus tamen Religioſi Pharmacopolæ, præter primarium illum ſcopum, ex quo cœnobiis illati ſunt, effunduntur ad alia, eatenus dicebam, aliam eſſe eorum quàm Apollonij rationem. Nam & ad externos transferunt operam, & quibuſcunque poſſunt eam impendunt, vnde ingens vis Pharmacorum eſt eis neceſſaria; quorum confectio & apparitio animum in varia diſtrahit, non ſine ſpiritualis profectus, & ſacrarum exercitationum interturbatione atque diſpendio; nominatim, quia vt materia ſuppetat ad copiam illam pharmacorum, adeunt emporia, etiam admodùm remota, v.g. ad leucas quinquaginta, cum expenſis non modicis, quæ auctiore pharmacorum pretio ſunt poſteà refundendæ. Per illas autem diſcurſationes multa incurri, tùm in via, tum in hoſpitiis, à quibus tutius fuiſſet procul fieri, admonuit Gregorius Nyſſenus, improbans Religioſorum peregrinationes Epiſt. De Peregrinat. Hieroſol. Hoc incommodum non vrgebat Apollonium, qui ſecularis erat, nec niſi Religioſis dabat operam;& quidem in deſertis locis,vbi deerat ab aliis Pharmacopolis, ſubſidium. E contrario, hodierni Pharmacopolæ Religioſi, in populoſis vrbibus, quæ ſeplaſiis & pharmacopolis abundant, & in quibus ſuppetunt operarij ad ægrorum quemcunque nutum paratiſſimi negotiationem hanc ſuam obeunt. Extra omnem quoque neceſſitatem, non viros modò,ſed etiam fœminas curandas ſuſcipiunt, à quibus multa ſexui illi ſecundùm conſuetudinem euenientia, inquirere coguntur, niſi inutiliter, vel etiam cum damno ægrarum, ponere operam velint;quæ inquirere Religioſum dedeceat,nec fœminæ abſque rubore, Religioſo homini aperiant. Contrectatio verò fœmineorum corporum neceſſaria medicinam facientibus, ſiue ad explorandum pulſum, ſiue ad pertentandam vlceris non ſatis maturi qualitatem, ſiue ad incidendam venam; (nam & hoc quoque paſſim moliuntur,hi ſupra pharmaceuticam,veriùs quàm pharmariam,Chirurgiæ fere peritiùs;quàm conſentanee ad canones Eccleſiaſticos, inciſione inter medicandum interd centes Religioſis, nunc non moror:) Omnis inquam huiuſmodi contrectatio fœmineorum corporum per Religioſos, quàm ſit illecebroſa & periculi plena, norunt qui inde flammam in ſubiecto fomite concepiſſe dicuntur. Continuò in volutabrum fœtidiſſimum lapſantem calamum, & malo preſſa quàm expreſſa, quæ vtinam contigerint nunquam. Multò minùs fas erit Pharmacopolæ;de ſuo capite pleraque ægris mulieribus præſcribenti, oculos auertere à facie mulieris, quod tamen Scriptura faciendum monet, extra neceſſitatem, in quam iſte ſe inducit, tantùm quia placet. Quin potiùs ad pronunciandum de interno corporis habitu, ſatiandus erit oculus viſu; cuius tactum S.Baſilius l. De S.Virginit. *ferè initio*, pronubum eſſe tactus manuum ſcitè dixit. Grauiſſimè item ab eo muliebris corporis contuitu, auocat Iſid.Pelus.l.2.epiſt.278.& 284.

120. Hæc qui vel perfunctoriè perſpexerit, ridebit nobiſcum prouidentiam vnius alicuius de gente Marſorum atque Phillorum, qui venenata omnia impunè tractant. Is audita proborum & puritatis inſtituti ſtudioſiſſimorum expoſtulatione. de hac Religioſi Pharmacopolæ ad externos(etiam fœminas,) effuſione; edixit, vt domeſticus Pharmacopola nullis deinceps externi ſubſidio eſſet, aut pharmaca venderet, niſi Monialibus, etiamſi Parthenones intra vrbem eſſent, multique ſuppeterent idonei Pharmacopolæ ſeculares, qui eis medicari poſſent,& maximè vellent. Riſimus planè hãc prouidentiam,quæ omnibus antedictis,poſteáque profetendis incommodis æquè ſcatet; & cum Monialibus quas extra grauem neceſſitatem neceſſarium maximè fuerat vitate, commerciorum poteſtatem facit. Sanè præſtantiſſimi rei aſceticæ Magiſtri,nullarum magis fœminarum alloquia Religioſo deuitanda eſſe docuerunt, quàm Monialium. Videſis præter cæteros S Macarium Epiſt.ad Monachos, S. Baſilium in Conſtit. Monaſt.c.4. Nilum in Opere de octo vitioſis cogitationibus cap. De fornicatione, & rurſus cap. De Superbia in fine opuſculi, Iſaacum Presbyterum l.De mundi contemptu c 46. Bern.ſ.68.De modo benè viuendi. S Bonauenturam De Inſtit. Nouitior.p.1.cap.39. & Cantipratanum l.2. Apum. cap.30. num.46. Cæterùm Apollonius Monialibus ægris medicinam faciens, non tegit Pharmacopolas Religioſos, de quibus egimus, quia & ſecularis erat, (vt dixi,) non Monachus; & ibi ægris Monialibus aderat, vt deerant qui poſſent illis medicinam facere, cùm eſſent in receſſu remotiſſimo, & longè à quouis alio medicantium ſubſidio.

121. Iam Apollonij, gratis pharmaca & operam ſuppeditantis, charitas non quærens quæ ſua ſunt, hîc non comparet. Nam quamuis aliquantò minoris Pharmacopolæ de quibus agimus,interdum vendant, quàm faciant Pharmacopolæ ſeculares, vendunt tamen. Sæpè item,aut etiam quoties poſſunt, factis monſtrant, ſe non aſtringi ea S.Benedicti Regula, quæ vilius vendendorum artefactorum pretium, quàm à ſecularibus ſtatueretur,indicit; Sæpè inquam iſti, notati ſunt cariùs vendere. Eſtque il non infirmum indicium inualeſcentis auaritiæ;præter illud aliud, quod domeſticis, quia gratuita eſt pharmacorum erogatio, & operæ exhibitio. lentiùs plerumque ac moroſiùs nauatur opera, quàm ſecularibus aut externis, quibus in manu eſt quod refundant.

fundant. Hoc eſt bibulæ ſalſuginis præcordia Pharmacopolæ occupantis, apertum ſignum. Neque hoc dico, Pharmacopolam religioſum ſatagere de infarcienda ſibi crumena, cum clade voti paupertatis. Quamuis enim paupertatem in tuto eſſe velim; tamen per huiuſmodi occaſionem, datur Religioſo occaſio induendi ſeſe in auaritiæ pedicas, dum ſtudet apparere multùm vtilis cœnobio, indéque ad ſtrenuè laborandum & multa vendenda ſe vrget. Incidit item ea ratione in abruptum ſuperbiæ, & inanis gloriæ, quæ inde facillimè exurgit, cum certo periculo Religioſi operarij. Vt propterea S. Benedictus c.57. Regulæ, aliàs 64. fratres artifices, ſi ob vtilitatem quam Monaſterio aduehunt, turgeant vento inanis gloriæ, auocari voluerit ab opere: pluris faciens fratris ſalutem ſeruata humilitate, quàm commodum temporale, ex eius opere accedens Monaſterio. Longè ergo à S. Benedicti ſpiritu, & religioſa prouidentia abſunt, qui ob lucellum, fratri improuido, vel ſuperbiæ vel auaritiæ occaſiones ſubminiſtrant, vel aliunde ingeſtas non remouent. Non video ſanè, quid indignius magiſve præpoſterum poſſit accidere, quàm Religioſo homini, in Religione quæ auulſionem à ſeculo profitetur, ſuppeditari auaritiæ incentiua, vel ſuperbiæ ſtimulos, quibus ad ſupergrediendum Religionis vallum, (elegans comparatio eſt Gulielmi Pariſienſis l. De Moribus c.9.) ſublicas extendant, & pontem ſternant. De diſſipatione ſpiritus, & negotioſæ mentis Pharmacopolæ, diuulſione in multa, fruſtrà dicerem, cùm omnis negotiatio hoc habeat, & facillimum perſpectu ſit, ſollicitudinem illam conquirendi tam varia, è quibus conficiuntur diuerſiſſima pharmaca, complendæ & inſtruendæ ſeplaſiæ neceſſaria, ipſum deinde confectionis omnino multiplicis laborem; & in diſtrahendis confectis Pharmacis curam; non cohærere cum ea indiuiſi ſpiritus vnitate, quæ Religioſum decet, nec eum aptare ad expeditè agendum cum Deo, quod eſt *vnum* illud, ex Chriſti oraculo neceſſarium.

122. Vrget ferè in hanc rem hæc argumenta S. Bernar. Epiſt.67. agens de quodam Monacho, qui à Flauiacenſibus receſſerat. Nam rogatus cur receſſiſſet, [Abbas, (inquit,) meus habebat me non Monachum, ſed Medicum. Cogebat ſeruire, imò ipſe ſeruiebat per me, non Deo ſed ſeculo; quando ne ſecularium maleuolentiam incurreret Principum, mederi me compellabat, etiam Tyrannis, raptoribus, excommunicatis, quod animæ meæ periculum, cùm ei nunc priuatim, nunc palam ſuggeſſiſſem, nec profeciſſem; quorundam tandem ſapientium virorum conſilio fretus, fugio meam damnationem, non congregationem; perditionem, non Religionem. Conſulite ſalutem quærenti, aperite pulſanti.] Addit S. Bernardus. Cuius nos videntes conſtantiam, audientes cauſam, & nullam contra eum calumniam, annuimus introitum, probauimus ſuſceptum, aſtrinximus probatum, tenemus profeſſum.] Rurſus idem S. Bernardus Epiſtol. 68. [Negatis deinde quod de vobis audieramus, veſtro ſcilicet iuſſu vel aſſenſu fratrem quandiu fuit apud vos, in medicinali arte, ſecularibus deſeruiſſe, iſúmque qui hoc dixit, falſitatis arguitis. Si mentitus ſit, neſcimus, ipſe viderit. Sed hæc ſcimus, quia ſiue per ſe, vt vos fatemini, ſiue per vos, vt ipſe teſtatur, hæc fecerit, in magno interim periculo fuit. Quis verò tam inhumanus qui ſic periclitanti non ſuccurreret ſi poſſet, non conſuleret ſi noſſet?] En quid cenſeat S. Bernardus de Religioſis medicinæ operam dantibus; & agit præcisè de ipſa Negotiatione medica: quamuis alia poſteà ſubdat ſpectantia finem extrinſecum, ex quo Monachus ille, operatus dicebatur à Flauiacenſibus.

123. Suppetit aliud in hanc rem argumentum, quod ita proponam, vt de eius vi pronunciare nolim, ſed dimiſſam velim conſiderationi aduerſariorum. Argumentari ergo præterea licet, ex ſcandalo Pharmacopolarum ſecularium, qui hunc introitum in labores ſuos, ferunt ægerrimè, & aliquando mota apud Iudices lite, indemnitati ſuæ proſpexere pro viribus. Mirantes verò interdum, nec ſine ſtomacho audire contigit, quorſum intactis tot aliis negotiationibus quæ non minùs ſunt Religioſis ad manum, hæc vna apud eos ferè ferueat, conficiendorum & diuendendorum Pharmacorum. Non enim pannos aut telas conficiunt ad negotiandum, tametſi ſunt apud eos qui textrinæ poſſent incumbere. Habent fabros ferrarios, habent lignarios; nec tamen ferri fabrefacti propolas agunt, aut circa arcas vel menſas, aliámve ligneam ſupellectilem negotiantur. Num Pharmacopœa delecta eſt præ cæteris, tanquam multæ mortificationis ob amarulentiam pharmacorum, & chyſmatum oliditatem? Num quia magè neceſſaria? An quia quæſtuoſiſſima?

Ad hoc argumentum, video à quæſtuoſis & negotioſis occurrendum, dicendo; id eſſe ſcandalum acceptum atque paſſiuum, proindéque minimè curandum, iuxta doctrinam D. Thomæ 2.2.q.43 art.7. Nam Religioſus Pharmacopola, vel cœnobium vtitur iure ſuo, quod Pharmacopolæ ſeculares præter ius tentant præcludere. Vnde tametſi docendi ſunt, quàm nulla eorum iniuria Religioſus Pharmacopola rationibus cœnobij conſulens, negotietur: tamen cùm primum obfirmantur in voluntate intercludendi iura cœnobij, indéque ſcandalum patiuntur quod eis non abſiſtatur, ſcandalum eſt Phariſaïcum, & ex malitia prodiens, ideoque negligendum, exemplo Chriſti, qui ſcandalum Phariſæorum nihili faciendum pronunciauit.

Audio ego quidem quod dicitur. Sed peruelim ſcire num ij quos Apoſtolus Rom.14. refert carnes communes comediſſe, nullo diuino præcepto vetante, atque adeò ſuppetente comedendi idoneo iure, docti ſint ab Apoſtolo dedocere puſillos ſiue infirmos, qui ſcandalum inde patiebantur: iiſque patientem aurem doctrinæ non commodantibus, vel præ ingenij hebetudine non ſatis perſuadentibus quæ audiebant de iure comedendi omnes cibos, quippe per Chriſtum emundatos & ſanctificatos, monuerit illos, negligere ſcandalum à puſillis iniuria & ſine fundamento acceptum. Non ita ſanè. Quin potius eo loco Apoſtolus, potenti oratione vrget Chriſtianum è Gentiliſmo conuerſum, vt compatiens infirmitati fratris ex Hebraiſmo conuerſi, cui ea comeſtio communium carnium ſcandalo erat, abſtineat carnibus, ſi velit ſecundùm charitatem ambulare; hoc eſt niſi velit charitatem excindere. Senſit ergo Apoſtolus, carnem communem pro vice cuius competente, manducare, eſſe contra charitatem; cum occaſione illius manducationis perdendus eſt frater, pro quo Chriſtus mortuus eſt. Vnde vlteriùs conſequi docuit blaſphemationem libertatis Chriſtianæ, eam certorum ciborum contra legales ceremonias abſtinentiam negligentis: cùm tamen æquum non eſſet, propter rem tantulam, quæ ad regni cœlorum adeptionem non refert, (cibationem inquam ex carnibus communibus,) abijcere fratris ſalutem, & ſollicitudinem boni nominis Chriſtianæ Eccleſiæ, ac declina-

tionem

tionem offenſionis per puſillos inde conceptæ. Cõcludit Apoſtolus. Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur, & quæ ædificationis ſunt, inuicem cuſtodiamus. *Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. Omnia quidem ſunt munda, ſed malum eſt homini, qui per offendiculum manducat*; hoc eſt qui cibo optimo & nullatenus prohibito veſcitur cum offenſione proximi imbecillis, & profligatione boni nominis Chriſtiani.

124. Hoc Apoſtoli argumentum, videtur æque vrgere in re noſtra. Nam quamuis velimus ſuppetere Pharmacopolæ Religioſo, ius omni Eccleſiaſtico & naturali interdicto ſolutum, negotiandi circa pharmaca extra domeſticos: tamen negare non licet, quin Pharmacopolæ ſeculares, æquè idonei ſint ad penetrandum ius Religioſi Pharmacopolæ, quàm eſſent imbecilles illi ex Hebraïſmo Neophiti, ad penetrandum ius Neophitorum è Gentiliſmo, comedentium carnes communes. Vt enim illos obcæcabat amor molitorum vinum, & affectus in legem Moyſi, cui à pueris aſſueuerant; Ita externos Pharmacopolas, exoculat ſui & familiæ amor, cui vident ea Pharmacopolæ. Religioſi negotiatione ſubduci lucrum, & ſperatos laborum fructus intercipi. Iuuátque eorum obcæcationem, legum Eccleſiaſticarum Religioſis negotiatione indicentium, (ſi ita placet,) non ſatis perſpecta ratio. Item inde illis incraſſantur corda, quod Religioſi alus pleriſque opificiis ad alios negotiatores pertinentibus abſtinent, in quæ æquè inuolare poſſent, ac in illud medicamentorum conficiendorum, ac diuendendorum. Tandem illud quoque oculos eorum offundit, quod videant paucos admodùm Religioſos huic mercimonio dare operam. Cæterorum namque tam multorum abſtinentiam, interpretantur indicium de culpa aut indecentia talis negotiationis per Religioſos obitæ. Itaque in paucos illos quos vident huic ſuo mercimonio addictos, vſurpant illa Senecæ l.3. De Benef.c.17. [Indixiſtis pecuniæ odium, hoc profeſſi eſtis, hanc perſonam induiſtis; Agenda eſt. Iniquiſſimum enim eſt, vos pecuniam ſub gloria egeſtatis acquirere.] Hæc ſunt quæ externis Pharmacopolis, ſpiritu infirmis ac puſillis, offenſioni ſunt & ſcandalo; quæ an videri debeant minoris momenti, quàm ea ob quæ Apoſtolus aduerſùs ſcandalum imbecillibus ex Hebraïſmo Neophitis propter carnes datum, tantoperè concitatur, nolim certò definire. Videntur tamen non diſparia aut inæqualia. Et vix proferetur euentus, aptiùs reſpondens ei pro quo declinando tantoperè laborauit Apoſtolus, & æquè ex charitate declinandus. Quod ſi ita eſt, concluditur manifeſtè & validè, Pharmacopolæ Religioſi negotiationem, eſſe contra proximi charitatem, & eo nomine eſſe auerſandam. Nam id Apoſtolus, de carnium comeſtione ad auertendum infirmi fratris offendiculum, planè concludit. Adhibuit hanc argumentationem contra negotiationes Ciſtercienſium, Iuſtus Abbas ſerm. ad Abbates de ſui Ordinis Ciſtercienſis collapſione, cum per alia, tum nominatim per negotiationes, quarum diſertè meminit, ſemel, iterùm, ac tertiò.

125. Ea item proportione admiſſa, vrgebit argumentum alterum de laceratione Religioſi nominis per hos quæſtus, & ſpiritui diſpendioſa compendia, cui bona nomini ſuper omnia fuerat conſulendum. Eius tamen neglectus, non eſt contra Charitatem, cuius violationem hactenus preſſimus, ſed eſt contra Iuſtitiam; quia imperit famam Religioſi Ordinis; cuius iuri non poteſt renunciari à Religioſo, vel etiam à toto cœnobio, aut à toto ordine, quia ius illud non eſt vnius particularis aut Religioſi, aut cœnobij, aut Ordinis, ſed nectitur cum iure omnium aliarum Religionum. Sicut ius quod per adulterium alterutrius coniugum violatur, eiuſmodi eſt, vt nequeat ei renunciari à coniuge læſo v.g. à viro, quantumuis vellet vxori lenocinari; quia complicatur cum iure omnium maritorum, quorum ſtatus, & ius in eo ſtatu fundatum, violatur inabdicabiliter per adulterium. Porrò ius illud aliorum Religioſorum Ordinum, nexum cum iure particularis Religioſi, vel Ordinis cui adſcribitur, violari per negotiationem Pharmacopolæ Religioſi; inde videtur monſtrari, quod murmurantes, ferè extendere ſolent lacerationem famæ, de qua agimus, ad vniuerſum corpus Religioſorum Ordinum. Sicut S. Auguſtinus conc.2. in Pſal.30. *ad v.*14. notat, hoſtes Chriſtianorum, cùm ex eis quempiam lapſum vidiſſent, ſolitos linguarum tela vibrare non in vnum illum lapſum, vel in homines profeſſionis, cui addictus erat inter Chriſtianos, ſed in vniuerſum planè Chriſtianum nomen. [Quanta mala (inquit,) dicunt in malos Chriſtianos, quæ maledicta perueniunt ad omnes Chriſtianos? Numquid enim dicit, qui maledicit, aut qui reprehendit Chriſtianos, *Ecce quid faciunt nō boni Chriſtiani*; Sed, *Ecce quæ faciunt Chriſtiani*; non ſeparat, non diſcernit.] Similiter S. Chryſoſtomus hom.7. in Geneſ. *ferè initio.* [Nihil ita offendit & nocet Religioni noſtræ, vt ſcandali anſam præbere infidelibus. Nam quando vident aliquos è noſtris virtute cōſpicuos huius vitæ negotia & curas è ſublimi contemnere; multos ex ipſis malè habet, plerique admirantur, & obſtupeſcunt, quòd cùm eiuſdem naturæ nobiſcum ſint, non concedantur ipſis eadem. Denique quando vident paruum aliquod delictum noſtrorum, ſtatim linguam exacuunt ſimul contra nos omnes, & ex vnius delicto, totam Chriſtianorum gentem iudicant. Neque hoc contenti ſunt, ſed ſtatim aduersùs caput ſuum loquentes, ob ſeruorum delicta, etiam communem Dominum blaſphemare audent, & putant velamenta errorum ſuorum, eſſe aliorum deſidiam.] Non diſſimiliter hom.3. ad pop. & hom.3. in 1. Corinth. *in Morali*, ac pulchrè Nyſſenus orat.3. in Orat. Domin. ad petitionem primam. Eadem ex cauſa Sanctus Gregorius homil.17. in Euangel. Clericum malè ſe gerentem admonitum voluit, ex eius vitio ipſam Religionis Chriſtianæ æſtimationem grauari, quod meritò ducit longè grauiſſimum.

126. Adhibuit quoque in rem præſentem hoc argumentum Iuſtus Abbas ſer. de Collapſione Ordinis ſui Ciſtercienſis ad Abbates, cum per alia, tum nominatim per negotiationes, quas tertiùm diſertè carpit in ſuis Monachis. Sic igitur habet ſub ſermonis initium. [Quamuis gloria noſtra hæc ſit, teſtimonium conſcientiæ noſtræ, tamen lucere debet hominibus lux noſtra, vt ipſi videant opera noſtra bona, & glorificent Patrem ſuum qui in cœlis eſt: ipſa verò opera noſtra, tam mera, & ſine fuco vanitatis eſſe debent, vt etiam is qui ex aduerſo eſt, obmuteſcat, nihil habens mali dicere de nobis. Conuerſatio noſtra, quantum ad conſcientiam, ita ponenda eſt in cœlis, vt etiam in terris quantum ad opera obmuteſcere faciamus impiorum hominum ignorantiam. Nam propter ipſas exteriores noſtras actiones, quas vident & boni & mali, aliis ſumus odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem.] Rurſus ad ſermonis finem. [Prouideamus famæ noſtræ propter nimiam libertatem noſtram, iam valdè periclitanti.

peri clitanti. Caueamus ne nomen Dei per nos blaſphemetur inter gentes. Diuitias aggregare, dignitates ambire, negotiationes exercere, vrbana fora frequentare, ſine prævaricatione noſtri ordinis non poſſumus.] Et mox. [Ponamus de bona conſcientia nihil minui per talia & talia, quod tamen impoſſibile eſt. Quid de fama dicemus? Nónne cauſa ſolius famæ, illa omnia aut omittere, aut intermittere debemus, vt noſter ordo per nos non blaſphemetur inter gentes: Nam toti mundo patemus nos, apud Chriſtianos, Iudæos, Ethnicos, Agarenos, nominati ſumus. Quid igitur decet nos facere vt ſcandalum tollamus, vt de bona fama bonum præbeamus exemplum? Habemus exemplum de Paulo Apoſtolo, & de ipſo Domino Ieſu Chriſto; non faciendum aliquando, quod non licet fieri, & faciendum aliquando, quod non licet fieri, & hoc totum propter ſcandalum vitandum. Paulus habebat poteſtatem ſororem mulierem circumducendi, quemadmodum alij Apoſtoli, & fratres Domini, & Cephas; ſed noluit, ne quem ſcandalizaret. Habebat poteſtatem, vt Euangelium annuncians de Euangelio viueret: ſed noluit, ne quem grauaret. Dominus autem interrogauit *Petrum dicens: Simon, Reges terræ à quibus accipiunt tributum, à filiis ſuis, an ab alienis? Reſpondit Petrus, ab alienis. Dixit ei Ieſus, Ergo liberi ſunt filij; Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & eum piſcem, qui primus aſcenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies ſtateram, illum ſumens, da eis pro me & te.* Sed his auctoritatibus, exemplis, rationibus facilè reſiſtunt, qui ex leui occaſione largiores vias aperiunt. Quapropter moneo & rogo fratres chariſſimi, vt mundum quem reliquimus, ſub prætextu quarumlibet vtilitatum non reſumamus. Non poſſumus diſſimulare, quia nihil opertum quod non reueletur, & iuxta vulgare prouerbium; *ſi eſt qui faciat, eſt & qui dicat. Aures ſaltus habet, planities oculos.* Itaque arctum & glorioſum iter, quod ſingulari præ cæteris voto, & habitu ingreſſi ſumus, ſingulari præ cæteris ſtudio teneamus, non redeuntes retrò, nec declinantes ad dexteram, vel ad ſiniſtram.]

127. Hæc duo argumenta in ſcandalo proximi fundata, etiamſi Metaphyſicè loquendo poſſent infirmari, tamen non poſſunt aut debent leuia videri iis Religioſis, qui ex ſui inſtituti peculiari ratione, ad nihil frequentiùs & fortiùs impelluntur à Sanctis fundatoribus, quàm vt ædificationi ſeruiant & cum proximorum ædificatione omnia præſtent. Illa quippe ædificatio, non tantùm ſita eſt in executione ſanctorum operum, ſed etiam in remotione offendiculorum, in quæ alieni non incurrant ex mera malitia, quæ nulla tergiuerſatione celari poſſit, cuiuſmodi nō videtur eſſe cauſa ex qua Pharmacopolæ ſeculares impingunt in re de qua agimus, præſertim ſi admiratio quæ ex eis ſuperiùs referebatur, cur ſcilicet delecta potiùs ſit à Religioſis ad negotiandum Pharmacopœa, cauſam habeat quæ præter cæteras prætexebatur, copioſiorem videlicet quæſtus materiam: Tunc enim locus eſſet illis gemitibus Nili Abbatis in Aſcetico, cùm præmiſiſſet genium non negotioſum, veterum ſui inſtituti Religioſorum. [Ad eiuſmodi cupiditates erant velut mortui, atque omni ſenſu carentes, adeò vt ne in ſomnis quidem eas viderent. Cùm enim ab initio memoriam eorum abieciſſent, ex quotidiana exercitatione propoſitique conſtantia, talem animi habitum ſibi comparauerunt. Lucernæ profectò erant in tenebris fulgentes, & ſtellæ minimè errantes quę vitæ ſplendore noctem illuſtrabant, ac veluti portus quidam tuti, qui perfugium facile omnibus à cupiditatum tempeſtatibus oſtendebant. Verum accurata ac cœleſtis illa viuendi ratio, non aliter quam imago præ deſcribentium negligentia, paulatim in dies deterior effecta ad ſummam diſſimilitudinem peruenit, & omnino defecit ab exemplari. Etenim qui mundo erant crucifixi, quique huic vitæ renunciauerant, atque homines eſſe deſierant, & deuictis cupiditatibus ad cœleſtium illarum mentium naturam aſpirare contendebant, rurſum ad terrena negotia reuerſi, turpibus occupationibus, rectè viuentium diligentiam inquinarunt; & qui virtute celebres eſſe poterant, propria ſegnitie infames euaſerunt; & qui atattiſtiuæ manum admouerant, habitum grauem ſeruantes, propterea quod retrò conuerſi ſunt, & ſtudioſè complexi quæ obliuiſci debuerant, apti regno Dei non extiterunt. Neque enim ampliùs apud nos frugalitas ac vitæ ſimplicitas colitur, neque ſilentium & quies quæ vtilis eſt, vt ab antiquis inquinamentis abſtrahamur, ſed negotiorum multitudo quæ ſollicitudinem à recto viuendi propoſito alienam affert. in pretio eſt, & honoris retúmque terrenarum cupiditati, ſalutaria ceſſerunt inſtituta. Cùm enim omni ratione nos Dominus à terrena ſollicitudine dehortetur, iubeátque vt ſolum cœlorum regnum inquiramus, nos quaſi dedita opera per contrariam viam incedentes, Domini præcepta neglesimus, & reiecta illa cura, ſpem in manibus noſtris collocauimus. Nam cùm ipſe dicat, *Reſpicite volatilia cæli, quæ non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea, & Pater veſter cæleſtis paſcit illa*; Et rurſum, *reſpicite lilia cāpi quæ non laborant, neque nent*; Præterea cùm iubeat, vt neque ſacculum, neque peram ſumamus, ſed ſolo iubentis minimè mendacis promiſſo confidamus, quod Diſcipulis fecit, cùm eos ad benè merendum de reliquis hominibus mitteret, *dignus eſt* (inquiens) *operarius cibo ſuo*, quod quidem ad ea quæ neceſſaria ſunt, ſubminiſtranda firmius eſt omni noſtra ſollicitudine; Nos autem nobis minimè temperauimus, quominùs, quàm maxima potuimus, agrorum ſpatia poſſideremus, ouiúmque greges, & boues aratores, tum pulchritudine tum magnitudine inſignes, & pingues aſinos coëmeremus: vt agri quidem nobis abundè fruges ſufficerent, boues autem tum agriculturæ labores ſuſtinerent, tum cibum nobis ac pabulum ſibi ipſis ac reliquis animalibus ſubminiſtrarent; iumenta verò, vt quæ regioni noſtræ aliena conueherent, & victui non ſolùm neceſſaria, verùm etiam iucunda comportarent. Quid quod, ex artibus eas delegimus quæ lucri plus allaturæ; quæque cùm omne temporis ſpatium in ſe conſumerent, ad cogitandum de Deo, otij nihil omnino relinquerent?] Hæc pij quique Religioſi, transfigurantes in ſe B. Nili ſenſum & affectum, de inductis in Religioſum ſtatum terrenis negotiis ac mercimoniis ex artefactis lucroſioribus, gementes iterarint, conſideratis ſecularium querelis, & concepto per eos ſcandalo, de quo ibi non ſilet B. Nilus.

128. Vtut verò habeant hæ binæ & aliæ anteriores rationes, Deus iuſto iudicio comprobare viſus eſt, quàm non gratum haberet, domum ſuam fieri domum negotiationis. Vnus quidam qui primus lucri eſca illectus, conniuentibus iis quorum erat prohibere, in religioſum cœtum has negotiationes Pharmaceuticas induxit, per hos quæſtus & ægrarum viſitationes, ac tactus pulſuum, prolapſit ad alia; & comprobatum in eo eſt quod à Petro Damiani Opuſculo 12. c. 23. De Religioſis negotiātibus

tibus dicitur, dum ex Propheta exhibet, quo tandem dedocantur abijciente Deo. Locus eſt longiuſculus, ſed prolixitatis damnum penſabit vtilitas. [Menti reprobatæ (inquit,) negotiiſque ſecularibus inhianti, ſub Babylonis ſpecie per Prophetam dicitur: *Deſcende, ſede in puluere Virgo filia Babylonis, ſede in terra; non eſt ſoliū filiæ Chaldæorum.* Hoc enim loco humana mens, *virgo*, non corrupta, vt arbitror, dicitur, ſed infœcunda. Et quia *Babylon* confuſio interpretatur, rectè infœcunda mens, Babylonis filia vocatur, quæ in eo quod nequaquam bona opera germinat; dum nullo ordine rectæ vitæ componitur, quaſi confuſione matre generatur. Sin autem virgo non infœcunda dicitur, ſed incorrupta, poſt quàm ſtatum ſalutis perdidit, ad confuſionis ſuæ cumulum appellatur quod fuit: Cui aptè per increpationem dicitur diuina voce: *Deſcende*; in alto quippè animus ſtat, quando ſupernis retributionibus inhiat. Sed ab hoc ſtatu deſcendit cum turpiter victus, ſeſe defluentibus mundi deſiderijs ſubijcit. Cui benè mox additur. *Sede in puluere.* Deſcendens enim in puluere reſidet, quia cœleſtia deſerens, terrenis cogitationibus aſperſus in infimis vileſcit. Vbi adhuc ingeminando ſubiungitur; *ſede in terra*; ac ſi apertè exprobrans dicat: quia cœleſti conuerſatione noluiſti te tegere, ſub temetipſo proſtratus in terrenis actibus humiliare. Vnde & neceſſariò protinùs additur, *Non eſt ſolium filiæ Chaldæorum.* Chaldæi namque feroces interpretantur. Valdè autem feroces ſunt, quia voluntates proprias ſequentes, nec ſuis parcere moribus ſciunt. Ferocia ſunt terrena deſideria, quæ non ſolum contra præcepta Conditoris, ſed ſæpe etiam contra percuſſionum verbera, duram atque inſenſibilem mentem reddunt. Sed filia ferocium, ſolium non habet, quia mens quæ ad amorem mundi ex prauis deſideriis naſcitur, atque eiſdem deſiderijs obduratur, in eo quòd ſe terrenis concupiſcentiis ſubijcit, ſedem iudicij amittit, nulliſque apud ſe ſolio præſidet, quia examine diſcretionis caret; quaſi à iudicij ſui ſeſſione repellitur, quia per exterioris deſiderij concupiſcentiam vagatur. Liquet enim quod mens, quæ intus conſilij ſedem perdiderit, foras ſe per deſideria innumerabiliter ſpargit, & quia agere intellecta diſſimulat, cæcatur etiam, vt neſciat quid agat. Et ſæpè iuſto Dei Iudicio, in ſua voluntate relinquitur, & ſub ea quæ anxiè appetit laborioſa mundi miniſteria relaxatur. Vnde & aptè illic ſubditur: *Quia vltra non vocaberis mollis & tenera, tolle molam, & mole farinam.* Conſtat nimirum, quod terrenæ ſuæ filiæ parentes parcunt, nec duris atque ſeruilibus hanc operibus affligunt. Omnipotens ergo Deus, teneram filiam vocat, quando dilectam vniuſcuinſque animam à laborioſis huius mundi ſeruitiis auocat, ne dum exterioribus actibus afficitur ab internis deſideriis induretur. Sed Chaldæorum filia mollis & tenera non vocatur, quia mens prauis deſideriis dedita, in eo quem anxiè appetit huius ſeculi labore relinquitur, vt foris mundo velut ancilla ſeruiat, quæ intus Deum, vt filia nequaquam amat. Vndè & molam tollere, & farinam molere iubetur. Mola in gyro ducitur, & farina profertur. Vnaquæque autem mundi huius actio mola eſt, quæ dum multas curas congerit, humanas mentes quaſi per gyrum vertit, atque ex ſe quaſi farinas proijcit, quia ſeducto cordi ſemper minutiſſimas cogitationes gignit.

129. Habet itaque hîc locum illud à S. Gregorio 7. Moral. c. 17. in hanc rem expoſitum: *Conſiderate ſemitas Theman, itinera Saba, & expectate pauliſper.* Negotiatores Theman, apud Baruch, negotiatores verò Saba, apud Iſaïam c. 45. & alibi celebrantur. Itaque conſiderandi ſunt negotiatores illi, de quibus agimus, & expectandum pauliſper, donec in rete ſe induant, vt S. Gregorius admonet, pérque terrenas ſollicitudines, quibus improuidè ſe implicant, Dei à ſe memoriam expellant; ita vt non tantùm ſub Religioſa veſte ſint aliquandiu ſeculares, ſed denique excuſſo iugo reuertantur ad propria; quod illi contigit quem primùm in quadam Religioſa domo huius generis inſtitorem fuiſſe referebam, [Ignauus nimis eſt, qui poſt exemplum inuenitur incautus.] Sapiens monitum eſt Petri Chryſologi ſerm. 79.

§. 9. *Sigillatim De Monialium quæſtubus, ac multiplici negotiatione.*

DVplex Monialium negotiatio tacta eſt § 2. *in fine.* Vna quæ exercetur interuentu operis manuum, cui incumbunt: Altera quæ perficitur in admiſſione ſeu ingreſſu in Cœnobium. Prior communis eſt cum pleriſque ſecularibus fœminis, quæ item certo pretio diuendunt varia opificia ſua, & ex eis negotiantur. Poſterior diuerſimodè initur. Nam præter numerationem dotis, ſine qua vix vſpiam puellis patent Monaſteria, præmiſſa vel ante ingreſſum, vel ante profeſſionem, (quod eodem recidit,) pactione de certa ſumma, quæ quod doti connubiali reſpondeat, & cum ea affinitatem habeat, *dos* appellatur; præter hanc inquam ferè vbiuis adhibitam pactionem, varijs locis adiungitur pactio de ſacro quopiam corollario pro ſacrario, puta de candelabris argenteis tanti pretij; quale corollarium in profanis venditionibus, vltra mercis pretium, concedi ex pacto ſolet, *ſtrenarum*, nomine. Nec rariò adiungitur etiam pactio de annua penſitatione, pro totius negotiationis coronide, exhibenda ad vitam Monialis.

130. Prioris ordinis exempla quædam, ad mediam negotiationem in qua verſamur, alia ad locationem operæ pertinent. Mediæ quippè negotiationis actus eſt, ex materia in eum finem coëmpta, per artificioſam tranſmutationem conficere inuolucra agnorum cereorum quæ deinde diuendantur, non ratione ceræ conſecratæ inibi inuolutæ, ſed ratione artificij & materiæ attextæ. Et in hoc negotiationis genere quandiu in artefactis ad Dei cultum immediatè ſpectantibus ſiſtitur, nihil per ſe loquendo occurrit, quod reprehenſioni meritò pateat, v. g. Nihil apparet incommodi, ſi Moniales corporalia, aut veſtes lineas, quarum vſus eſt ad ſacrum miniſterium, coëmpta ad id neceſſaria materia, conficiant, & conuenienti pretio diſtrahant. Et idem erit ſi opere plumario aut phrygio, ad altarium ornatum, vel ſacrificij miniſterium conficiant & vendant aliqua. Item ſi periſtromata ad Eccleſiam ſternendam ſacris effigiebus (vti aſſolet,) variegata, aliterve concinnata, ad templi decorem contexant atque diuendant. In his enim ac ſimilibus conficiendis, vitatur otium, & cùm referantur ad cultum diuinum, non auertunt operantium animum extra orbitam, ſed quaſi figunt in Deo, cum cuius cultu nectuntur hæc opera. Eorum item venditio, nulli rationabili oblocutioni patet, cùm valdè deceat quæ ad Dei cultum pertinent à perſonis diuino cultui mancipatis confici atque diuendi, ne grauentur expenſis, & irremunerata operæ collocatione, niſi refunderetur pretium. Hæc igitur rata ſunto.

131. At quoad ſimilem negotiationem è profanis mercibus Monialium opera transmutatis, idem dicendum eſt, quod de ſimili Religioſorum negotiatione cum S. Baſilio ſupra eſt conſtitutum: (Eſſe enim militiam ſacram à negotiis ſecularibus ſeiunctam, Monialibus & Monachis communem, rectè ſtatuit idem S. Baſilius in Prologo Aſceticorum:) Nempe quod aliquæ tales negotiationes, citra indecentiam, & iuſtam externorum offenſionem, ſaluáque ſpiritus indiuiſione, exerceri à Monialibus poſſint, aliæ non item. Cùm ergo negotiatio talis eſt, vt neque iure communi, neque ſpeciali & inſtituti proprio vetetur, éſtque etiam talis, vt abſque vicinia ad peccati periculum obiri queat, nec animus per eam magna cura & ſollicitudine rerum externarum implicetur; nihil vetat, talem negotiationem à Monialibus ſuſcipi. Cùm verò aliquid prædictorum negotiationem contaminat, abhorrebit ea negotiatio, vt à Religioſis ita & à Monialibus; imò ab iſtis multò magis, quia ob mollitiem ſexus, & maiorem iudicij imbecillitatem, multò magis præcidendæ eis ſunt occaſiones & cauſæ diſſipationis ſpiritus, & auulſionis à Deo. Qua in re locum habere debet prudens arbitrium, & directio prouidi Antiſtitis, & cautio immediati Præpoſiti; quorum præcipuè erit penſare, quid communis proborum ac rectè ſentientium æſtimatio ferat circa negotij decentiam vel indecentiam. Magna item ratio habenda erit ædificationis, cui Religioſi vtriuſque ſexus ſeruire per omnia debent, vt ſint Chriſti bonus odor in omni loco, præcludatúrque nominis Domini blaſphematio & laceratio Religioſi ſtatus per ſeculares.

132. In eodem priore ordine negotiationum per Moniales ſuſceptarum, aiebam eſſe aliqua exempla, quæ non ad negotiationem, (ſicut ea de quibus egimus,) ſed ad operæ locationem pertineant. Et eiuſmodi planè eſt quod §. 2. Ratione 7. adducebatur de conſutis per Moniales linteaminibus multiplicis formæ. Qua in re cùm Moniales non ſuppeditent materiam, & ſectio quoque artificioſa materiæ, ab eo fiat aut curetur qui materiam ſubminiſtrat, clarum eſt ex parte Monialium nihil interuenire, niſi nudam operæ locationem ad conſuendum. Quoties ergo locatio operæ, neque Eccleſiaſticis communibus neque peculiaribus inſtituti legibus vetabitur, aberítque à periculo peccandi vel diſſipandi ſpiritum, innoxia erit, etiamſi captetur ex ea lucellum conueniens. Sic enim & otium euitari, & conſuli cœnobij rationibus poterit. Illicita verò & indecora erit Monialibus operæ locatio, ſi labes aliqua interueniat ex prædictis capitibus, vel eorum quopiam. Sanè pleraque Concilia interdixere Religioſis locatione prædiorum, & nominatim Lateran. ſub Alexandro 3 parte 27. c. 1. & 3. & vt loquuntur *firmis*, ſiue *redemptionibus*, extra grauem neceſſitatem, vt notant Molina Tract. 2. de Iuſt. Diſp. 341. concl. 5. & Reginaldus l. 25. n. 325. tantùm quia huiuſmodi locationes non benè cohærent cum indiuiſione ſpiritus Religioſis congruente. Igitur omnis ſimilis locatio operæ, æquè debet vetari Religioſis, & multò magis Monialibus, quarum præcipuè eſt Deo ſeruire in otio ſancto; & vnitati ſpiritus maximè ac ſuper omnia conſulere. Hæc generatim.

133. An verò in particulari illo exemplo locationis operæ ad confectionem linteorum vſualium per Moniales, ſeruetur, an violetur decorum, viderint quorum intereſt. Duo tamen adiuncta ex iis quæ §. 2. ratione 7. referebantur, hanc operæ locationem adducunt in diſcrimen. Primum eſt, quod per eam nimio labore ſuffocetur ſpiritus, in quibuſdam induſtriæ ac diligentiæ laudem captantibus ex celeri executione penſi concrediti. Hoc verò eſt mediis finem ſubiungere, & leuiora principalioribus anteferre. Eſſéque à Satana eam indefeſſam ſollicitudinem expediendi quàm citiſſimè externi operis, præclarè docet Caſſianus Collat. 9. c. 6. ſubiecto cœleſti in eam rem viſo. Idem l. 7. c. 10. ex phylargiriæ morbo hunc affectum deriuat. Nec deeſt ſuperbiæ ignitabulum, vt ratione illa ſeptima notabatur. Vndecunque verò proficiſcatur irrequieta illa & iuſto auctior operoſitas, ſuffocatrix diuini in nobis ſpiritus, S. Benedictus c. 39. *alias* 55. Regulæ, eam dãnabilem pronunciat, annuítque S. Franciſcus in Regula c. 5. Adiunctum alterum eiuſdem locationis operæ, (tametſi fortaſſis vni illi loco de quo agebatur peculiare) æquè vel etiam iuſtiùs reprehenſioni patens, erat multarum puellarum ac fœminarum quibus aliunde ad paranda victui neceſſaria non ſuppetit opportunitas, coniectio in neceſſitatem moralem faciendi corpore quæſtum. Ea enim ſubductio vnici medij ad ſibi prouidendum, quamuis non ſit contra Iuſtitiam, ſecluſa tamen non leui cœnobij neceſſitate, videtur eſſe contra charitatem proximo debitam, vt argumentabamur §. ſuperiore. Vnde etiam aptandum eſt huc argumentum petitum ex obligatione præſtandi indemnem famam Religioſi nominis, cui apud ſeculares per huiuſmodi locationem operæ cum ſecularium puellarum tanto diſpendio magna plaga infertur ad omnium Religionum corpora ferè peruadens, vt ex eodem loco eſt recolendum. Nec licet opponere, quod Moniales velint vitare otium. Quàm multæ enim aliæ viæ ſuppetunt declinandi otium, etiam per aliquod externum opificium, pertinens ad diuinum cultum, ea intacta, quam talia adiuncta grauent, & meritò inuidiæ atque odio obijciunt?

134. Claudat hunc locum Origenes hom. 2. in Num. tractans illud *homo ſecundùm ordinem ſuum incedat*: quod cùm in eos intorqueat ex Epiſcoporum & Sacerdotum ac Diaconorum ordine, qui nõ iuxta gradum & ordinem ſuum incedentes, faciunt [blaſphemare homines; & dicere, *Ecce qualis Epiſcopus, aut, qualis Presbyter, aut qualis Diaconus*:] Subdit; [Quid autem & de Virginibus dicam, aut de continentibus, vel omnibus qui in profeſſione Religionis videntur? Nonne ſi quid inuerecundum aut petulans, ſi quid proteruum, (*adde aut quomodolibet à ſuis inſtitutis extraneum*) geſſerint; arguit eos continuò Moyſes & dicit, *homo ſecundùm ordinem ſuum incedat?* Agnoſcat igitur vnuſquiſque ordinem ſuum, & quid dignum ſit eo ordine quem ſuſcepit, intelligat, & ita libret actus ſuos, ita etiam ſermonem, inceſſum quoque ipſum, & habitum moderetur, vt cum ordinis ſui profeſſione conueniat, ne audiat dici ad ſe à Deo, quia propter vos nomen meum blaſphematur inter gentes.]

135. Venio ad negotiationem ex admiſſione Monialium. Contra hanc negotiationem fuerunt qui ſeueriùs pronunciarent. Nam Dionyſius Richelius altero librorum de ſimonia latiſſimè contendit, & multorum appoſitis adſcriptionibus firmat, vniuerſam hanc negotiationem, eſſe puram ſimoniam. Et cùm pactum interuenit, conſentit Archidiaco. 1. q. 2. *in principio*. Et Vgolinus Tabula 1. De Simon. c. 4. §. 1. n. 16. Et videtur ita haberi ex 1. Extraua. De Simon. vbi Vrbanus IV. pactionem de hac Monialium dote percellit excommunicatione tanquam Simoniacam. Teſtes quidem auriti apud

S. Anto

S. Antoninum 3. p. tit. 24. c. 67. referunt Martinum V. exemiſſe Moniales tali cenſura: Idémque de aliis quibuſdam Pontificibus refert Nauar. in Summa c. 27. n. 106. Tamen ſatis ſupérque malignitatis ſupereſt, ſi manet fundamentum cenſuræ, nempe ſimonia quæ eſt peccatum lethaliſſimum, quod huic pactioni ſubeſſe pronũciauit Vrbanus. Et idem viſum eſſe S. Edmondo, poſtea Antiſtiti Cantuarienſi, referunt eius Acta, quibus narratur, virum Sanctum, cùm pro collocandis in Monaſterio duabus ſororibus ſuis ſatageret, nunquam adduci potuiſſe, vt vel obolum ea ex cauſa numeraret, quòd ſimoniæ virulentiam in ea pecuniæ annumeratione, & pactione de ea agnoſceret. Idem adſcribitur S. Hieronymo in Regula Monacharum c. 5. vbi ſic habetur. [Deteſtabilem ſimoniæ hæreſim, quam communi prauitate Diaboli, Moniales aſſuetæ committunt, etiam in auditu horreat veſtra Societas. Giezi pœna, & Simonis vos terreat prauitas. Vox Petri Chriſti Vicarij ad Simonem, nunquam de veſtris exeat auribus, *Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Exiſtimaſti enim donum Dei haberi pecunia?* Donũ Dei eſt Spiritus Sanctus. Communis mercatorum habet vſus, vt venditio commutetur in melius. Aſſerit quippe Simoniacus, pecuniam eſſe præſtantiorem dono Dei, cùm id in ipſam commutat. Ad vos venientes ſorores, ad ſanctas Chriſti ſuſcipite nuptias gratis: præponatur ſanctitas pecuniæ, exquiratur bonitas vitæ, non generoſitas carnis, non vtilitas mundi. Nulla omninò pacto, nulla opinio mentis puritatem perturbet aut præueniat. Beatum ſapientia clamat, qui excutit manum ab omni munere, & qui poſt aurum non abiit, nec ſperat in pecunia, quos ſubuertit Iudicium.]

136. Non videtur prætermittenda narratio quæ eodem Tomo 9. Hieronymi refertur, ſub medium prolixiſſimæ Epiſtolæ Cyrillo Hieroſolymitano adſcriptæ de miraculis S. Hieronymi. Tametſi enim eius Epiſtolæ titulus Cyrillum ſcriptorem ementitur, aliáque habet ſuſſixione digna, vt videre eſt apud Bellarminum l. De ſcriptor. *in Hieronymo*, & apud Baronium 30. Septembris, ac Louanienſes in cenſura Tomi 2. Diui Auguſtini. Tamen quoad rem de qua agimus, nulla vnquam ſuſpicione laborauit; & quicquid ſit, ſenſum ſaltem Auctoris habebimus, in re de qua agimus. Sic igitur eo loco Auctor Epiſtolæ, agens de Monaſterio Dominarum Dominarum apud ſuperiorem Thebaïdem. [Multis pollens prædictum Monaſterium virtutibus, vnum peſſimum quod fuit Simoniæ vitium retinebat. Nam inſtigante Diabolo in eiſdem Dominabus hæc obſeruabatur abuſio, vt ſi quam vellent in Monialem recipere, non tantùm intuitu charitatis & miſericordiæ, recipiendæque Monialis bonitate, quantùm recipiebant reſpectu pecuniæ. Nulla enim Monaſterium intrare manſura poterat, niſi certa pecuniæ quantitas ſecum iret. In hoc ſiquidem erat Monaſterio ſanctimonialis quædam Domina, ætate grandæua, quæ ab infantia ſua ieiuniis & orationibus, omni terreno reſoluta cœno, Deo vixerat, quæ vitium illud quamplurimum abhorrebat. Cui nocte quadam, vt erat ſolita, in oratione poſitæ, glorioſus Hieronymus apparens, locum illum immenſo illuſtrans lumine, eidem præcepit, vt ad Abbatiſſam, cæteráſque cœnobij Moniales manè pergeret, nuncians quod niſi à peccato iam inueterato manum extraherent, vltionem ſubitò expectarent. His dictis diſparuit. Perterrita viſione inſueta Sanctimonialis Domina, quis hic fuerit, iubens talia nunciari, in ſeipſa auidè pertractans, totam illam noctem peregit inſomnem. Crepuſculo diei adueniente, omnes in capitulo Moniales pulſato tintinnabulo congregauit, quibus admirantibus ad quæ fuerant tanta feſtinatione in capitulo conuocatæ, ſanctimonialis Domina ex earum aſſurgens medio, quę viderat & audierat, omnibus patefecit. Fit illico ex hoc Monialibus cunctis triſio: hanc exclamant fatuam, multíſque garriunt deriſionibus, hanc fortè illa nimia ebrietate ſomniaſſe. Illa verò accepta contumelia, patientiæ ſe ſcuto muniens, de earum pertinacia minimùm, ſed de ſua deſpectione gaudens, ad ſolitas redit orationes, ſupplicans continuò, ne ſuis Monialibus quod audierat eueniret. Tranſactis igitur diebus decem, nocte media prædictæ ſanctimoniali Dominæ hac de re deuotis orationibus incumbenti, glorioſus iterum apparuit Hieronymus, eidem vt quæ prius nunciauerat Monialibus, denuò intrepidè nunciaret, allocutione mandauit benigna. Ad quem illa. Quis, (inquit,) es Domine talia mihi mandans? Hieronymus (inquit) ſum. Et ab euſdem euanuit oculis. Illa verò ſciens illarum duritiem, quid ageret, quidve diceret, neſciebat. Tamen malens à Monialibus inſana & ebria reputari, quàm diuinis contraire præceptis, congregatis iterum Monialibus, quæ viderat & audierat, voluit intimare. Aſt vt eam aſſurgere Moniales peſtiferæ conſpexerunt, diuini neſciæ iudicij ſibi de proximo futuri, antequàm verba inciperet, è capitulo cum magnis cachinnationibus exierunt. Quin tranſactis inſuper diebus tribus dormienti prædictæ ſanctimoniali Dominæ, glorioſus Hieronymus ineffabili quadam ſocietate vallatus Angelorum, nocte apparens media, eam excitauit, eíque iuſſit protinus, vt de illo exiret Monaſterio, nec ſubitò futuram ſententiam expectaret. Cùm illa verò multis lachrymis ſupplicaret ne hoc fieret; glorioſus (inquit Hieronymus;) ad Abbatiſſam & cæteras pergito, omni mora poſtpoſita, eiſdem nuncians, quod niſi pœniteant, hac nocte diuinam ſentient vltionem. Si autem in ſua permanebunt duritia, ſtatim exiens, amplius in Monaſterio ne moreris. His finitis abſceſſit. Hæc igitur ſanctimonialis anxia, plenáque triſtitiis, Capitulum adiit, & campanam cœpit vehementer, vt ad capitulum accederent Moniales, reſonare. Quo Abbatiſſa de ſomno euigilans, cognoſcénſque ab hac fuiſſe campanam pulſatam, cum iracundia properauit. At vbi illam vidit, diris eam minis increpans, nullum voluit audire verbum, promittens quod niſi ceſſaret hoc agere, ſecum amplius in Monaſterio non maneret. Cui ſanctimonialis Domina, ne tardes quæſo agere quæ promittis. Profectò me noſcas hoc in loco amplius non manſuram. Glorioſus equidem Hieronymus apparens mihi tantummodo, de hoc ſtatim monaſterio futurum iudicium patefecit. Hæc audiens Abbatiſſa deridere cœpit, hanc exiſtimans veſano capite iſta fari. Et Oſtiariam conuocans iuſſit, vt hanc de Monaſterio protinus effugaret, mandans eidem, vt aliqua hora ſic extra dimiſſam, poſtmodùm faceret introire, vt ſic ab incœptis operibus iam ceſſaret. Hac de re læta ſanctimonialis Domina, quàm citiùs potuit è Monaſterio eſt egreſſa, lachrymis transfuſa doloribúſque repleta, pro his quæ Monaſterio nouerat euenire. Terribilis ſiquidem Deus fortis ac potens, & quis reſiſteret ei? heu cur homines eum non formidant, ſcientes ſe nullatenus poſſe ab eius effugere manibus, vt eius eos magnum & inenarrabile iudicium non comprehendat? Saltem his miſeri terreantur exemplis. Audiant qui in ſuis confidunt diuitiis, quique in iram excitant excelſum Domi-

num ſuæ auaritiæ ſiccitate, quale huic Monaſterio à Deo propter pecunias faciem auertenti, de cœlo eſt iudicium iaculatum. Penè limen oſtij, ſanctimonialis exceſſerat Domina, & ſubitò totum corruit Monaſterium, omnes opprimens Moniales, ita vt ex eis viua aliqua non remanſerit. Sanctimonialis verò illa, in quodam venerabili Dominarum Monaſterio, quod eſt apud inferiorem Thebaïdem, hactenus ſanctitate præcipua, viua manet.

En vltionem diuinam, quæ conuincit interueniſſe graue peccatum in propoſita pactione & numeratione pecuniæ. Quid autem niſi Simoniæ? Nec ſanè aliter perageretur negotiatio, ſi apertè & clarè eſſet Simoniaca, quàm nunc peragatur, quantumcumque pallietur, & tituli colorati obtendantur, quibus honeſta, & labis expers appareat. Præcedit enim pactio de pecunia in ea quantitate annumeranda, quæ poſſet eſſe iuſtum pretium; ſubſequitúrque numeratio pecuniæ; & tandem perficitur admiſſio Monialis ſub ea conditione. Quid verò aliud interueniret, ſi admitteretur liquida & patens ſimonia? Nec minùs primogeniti Satanæ, veternoſi Simonis mangoniam redolet corollarium, & ſuperpondium pretij, nomine præmij ac ſtrenarum obductum: cùm re vera ſit pretij complementum: quod in ſimili, hoc eſt in propinis, damnatum videtur vt ſimoniacum cap. *audiuimus* de Simon.

137. Reſolutio huius difficultatis, bipartita eſt adhibenda. Ac primùm non eſt dubium, quin ſi animus vel recipientium, vel promittentium aliquid pro admiſſione Monialis, collimet in dotem (vt vocant,) tanquam in pretium admiſſioni veluti merci æquiualens, germaniſſima ſimonia talem negotiationem contaminet. Nam ſolus ille animus, etiamſi verba aliud præferrent, ſatis eſſet ad mentalem ſimoniam contrahendam. Nec eſt inuериſimile, impingi hac in parte aliquãdo, etiam hoc tempore, quo videmus paſſim per abuſionem non ferendam, de beneficiis Eccleſiaſticis iniri conuentiones & pacta, non ſecus ac fieret de officio ſeculari venali, aut de prato, aut vinea. Quinetiam quamuis ſubtilitate & induſtria Theologiæ accommodatitiæ, non deſint viæ quibus idipſum abſque ſimonia per ambages perfici poſſet, tamen non pauci faſtidientes anfractus & tortuoſas vias, rectà in ſimoniæ barathrum volentes ruunt, ementes conſtituto pretio, beneficia Eccleſiaſtica Chriſti ſanguine perfuſa, atque adeò quouis humano pretio ſuperiora. Quidni ergo ſimiliter inueniri etiamnum poſſint qui talia cogitent, præſertim ex parte parentum puellæ inter Moniales cooptandæ? De illis intelligo quos Hieronymus Epiſtola 8. *miſeros parentes, & non plenæ fidei Chriſtianos* nominat, quibus ſunt deformes filiæ & aliquo membro debiles, quas quia dignos generos non inueniunt, aut ad leuandam familiam, virginitati tradunt, pacti de paruo ſumptu, & qui vix ad alimenta ſit ſatis. His quod ſecundùm conuenta exhibent Monaſterio, perinde eſt, ſiue pretium dicatur, ſiue quomodocunque aliter nominetur. Ipſis certè, æſtimatione pretium eſt: ac proinde indubiè ſimonia inquinatur. Vtinam præterea ex parte accipientium, ſemper pura & nitentia ſint omnia.

138. Poſſe nihilominùs lucrum de quo agimus accedere cœnobio abſque ſimonia, etiamſi pactio de eo intercedat, nimirum ſi cœnobium verè ſit egenum, & quod datur non ſit pretium, ſed confeſatur ad puellæ ſuſtentationem, recepta & vera doctrina eſt, quam tradit D.Thomas 2.2.q.100.art.3. ad 4. Et ibi Caietanus, ac in ſumma V. *Simonia* & V. *Excommunicatio* c.73. S.Bonau. in Reg. S.Franciſci q.18. Angelus V. *Simonia* 4. Sylueſter eodem q.15. Tabienna à n.63. Nauarrus q.1. De Redd. Eccleſ. monit. vltima n.2. Soto l.9. De Iuſtit. q.7. art.1. Roder. 4.2. De Regul. q.49. art.1. Suares l. De Simon c.17 à n.6. & 4.5.3.p.d.22.ſ.5. Philiarcus 2.p. de offic. Sacerd. l.6.c.7. Reginal. l.23.n.193. Eſtque nunc cõmuniſſima ſententia generali vſu firmata, quam à Clemente 7. innoxiam & labis puram eſſe declaratam, refertur in compendio Priuileg. Mend. V. *Monialis*, §. vltimo. Ratio eſt, quia neque iure poſitiuo ea pecuniæ receptio in admiſſione puellæ ad Monaſterium & ſimoniaca, quaſi Eccleſia intuitu Religionis interdixerit ea receptione: Nulla quippe talis prohibitio lata reperitur, vt Suares c. illo 17. à n. 13. latè proſequitur: vel ſi aliquando eſt lata, exoleuit per contrariam conſuetudinem ſilentibus aut annuentibus Pontificibus inductam. Neque etiam ea receptio ſimoniaca eſt iure naturali. Aliud ſiquidem eſt, in ingreſſu Monaſterij dare aliquid tanquam pretium quod ſine dubio ſorderet ſimonia: aliud verò conferre per eam occaſionem aliquid in eleemoſynam, vel ad teſtandam beneuolentiam erga puellam, vel titulo ſuſtentationis. Sicut Sacerdos cui ob ſacri celebrationem numeratur ſtipendium, non accipit illud in pretium ſacri, qua ratione immanem ſimoniam admitteret: ſed accipit titulo ſuſtentationis, vt viuat de altari qui altari deſeruit, quod dignum & iuſtum eſt. Item maritus qui ducendo vxorem accipit dotem, non accipit dotem in pretium ſacramenti matrimonij quod cum ea muliere init; ſed accipit ad ferenda matrimonij onera, & ad ſuſtentationem vxoris & familiæ quam conuehit. Idem igitur cernitur in re præſenti. Nec pactum quod ſuperadditur, vitiat receptionem nullo iure vetitam: quia vt benè ratiocinatur Caietanus 2.2.q.100.art.3. cùm pactio illa præcisè cadat in rẽ, vt eſt ſubſidium neceſſariæ ſuſtentationis, nõ cadit in materiam ſimoniæ. Vnde ergo hauriret labem ſimoniæ? Nec malè pactum illud in ingreſſu ad probationem, vel ſaltem ante profeſſionem initur, quia alioqui parentes & cognati, puella iam exonerati, eam facillimè obliuiſcerentur. Nam vt obſeruat Philiarcus ſupra § *eſt autem*, ſeculares, ex quo puellas cœnobio intruſerunt, vix ſolent de eis iuuandis eſſe ſolliciti, niſi ſi agatur de confuſione aut ſeditione excitanda in Monaſterio, cum ob procacitatem aut irreligioſitatem ſunt caſtigandæ; vel ſi earum ambitus ſit confirmandus. Itaque negotiatio hodierna Monaſteriorum in Monialium admiſſione, liberatur graui illa accuſatione, quæ ei initio impingebatur à Carthuſiano, & aliis allegatis.

139. Quin etiam contra D.Bonauenturam in Apologetico pro Regula S.Franciſci q.18. ea negotiatio pronuncianda eſt pura labis ſimoniacæ, qua interdum puellæ ob cœnobij paupertatem recipiuntur ob dotem. Hoc D. Bonauentura damnat ſimoniæ. Diſtinguit enim quadruplicem modum quo perſona cooptari poteſt in Religioſum cœtum. Primùm valdè ſanctum, quo perſona nihil prorſus afferens, admittitur pro Deo. Secundum bonũ quo perſona admittitur cum pecunia, ſed non pro ea, quia æquè reciperetur. Tertium item bonum, quo perſona ob domus egeſtatem non reciperetur ſine pecunia, ſed tamen non recipitur pro pecunia: quia ſi eius ſuſtentatio aliunde domui ſuppeteret, æquè reciperetur. Quartum quem ait eſſe ſimoniacum, & à pleriſque egenis Monaſteriis contrahi dicit, iuxta illud Siracidæ cap.27. *propter inopiam multi deliquerunt*; quo perſona recipitur pro pecunia, quia abſque

ea non reciperetur vllo modo, etiamſi aliunde ſuppeterent cœnobio neceſſaria ad puellæ ſuſtentationem. Hanc S.Bonauentura, ait eſſe apertam venditionem conſortij ſpiritualis ſocietatis pro pecunia, quod eſt ſimoniacum. [Et hoc plerique (ait S.Doctor) faciunt etiam ex mera inopia, optantes aliquem venire cum pecunia, quem reciperent vt eorum inopia repareretur, vel debita contracta ſoluerentur, vel bona concupita emerentur, vel ædificia conſtruerentur.] Idem cenſuit Innocentius VIII. in quodam reſponſo dato Monialibus S.Claræ, quod refert Rodericus Tomo 2. qq. Regula.q.49. art.1. Sed fuit reſponſum eius, vt Doctoris priuati. Nam ſi ei ſtandum eſſet, mirum quantum ſimonia, non per Parthenones modò, ſed etiam per virorum cœnobia graſſaretur hoc tempore. Quotidianum quippe eſt, vt perſonæ alioqui inidoneæ, & quæ nullo modo admitterentur ſi venirent abſque pecunia, admittantur tamen, ſi pinguem aliquam ſummam deferant. In quo tametſi poteſt aliter peccari, nihil tamen neceſſe eſt cerni ſimoniam, ſi ea ſumma nec detur, nec petatur vt pretium, ſed tantùm interueniat vt motiuum ſuperãdi difficultates ex admiſſione talis perſonæ inferendas. Sicut Maritus qui mulierem deformem, quam alioqui nullo modo duceret, conſtituta dote pinguiſſima lubens ducit, non eſt ſimoniacus vendendo ſacramentum matrimonij, licèt ineat coniugium ob pecuniam, ſine qua non iniret illud; quia illud *ob pecuniam*, non deſignat pretium contractus ſacramentalis, ſed motiuum ſuperandi difficultates, ab eo ineundo retracturas. De notione illius modi loquendi, *propter pecuniam*, vel *ob pecuniam*; nunc ſonante pretium ſimoniacum, nunc indicante duntaxat finem abſque ſimonia, pleniùs agunt qui ſimoniæ crimen excutiunt. Itaq; quamuis Monaſterium locuples, recipiendo puellam ob pecuniam, poſſit turpitudine ſimoniaca contaminari; iuxta ea quæ mox ſubijciam; tamen præciſè quia ob pecuniam recipit, non contaminatur ea labe: quandoquidem Monaſterium egenum, etiamſi ob pecuniam recipiat, purum manet. Poteſt igitur (vt dicebam,) admitti puella, conſtituta ei certa dote ex pacto abſque ſimonia. Et ita iam olim fuiſſe non receptum habetur in vita S.Ioannis Eleemoſynarij c.23. cum de Monacho colligente eleemoſynas, vt poſſet puellam collocare in Monaſterio.

140. Attendendæ tamen & exactè ſeruandæ ſunt conditiones quas proponebam. Nempe vt Monaſterium ſit egenum, nec plus accipiatur, quàm præciſè ferat ſuſtentatio vnius puellæ, alioqui acceptio erit ſimoniaca, ſin minus nudo iure diuino & naturali, at ſaltem ſuppoſito iure Eccleſiaſtico ex cap. *quoniam*. De ſimonia. Scio Sotum l.9. de Iuſtit.q.6. art.2. & Philiarcum 2.p.l.6.c.7. *ſub finem*, contrarium ſentire, exiſtimantes Monaſterium locuples poſſe accipere quod neceſſarium eſt ad puellæ ſuſtentationem. Sicut Sacerdos aliunde copioſus, poteſt ex altaris miniſterio accipere ſuſtentationem ſuam, abſque ſimonia. Sed quod dixi multis confirmatur à Suare tit.5.3.p.d.22.ſ.5. à num.10. & lib. de Simon. cap.17. num.9. Et ratio eſt, quia Eccleſia intuitu Religionis, & ne conſortium ſpirituale, ac ſtatus perfectionis acquirẽdæ videretur ſubijci pretio, edixit, vt bona Monaſterij gratis conferrentur in ſuſtentationem perſonæ, quæ in illud cooptatur. Si igitur collocatio talium bonorum vendatur; (vt ſanè fit, ſi perſona non admittatur ad fruendum bonis illis abſque pecunia) non modò admittetur iniuſtitia, (quod vnum concedit Reginal.l.23.num.193. eſtque ex natura rei perſpicuum;) Sed etiam admittetur ſimonia, ſaltem ſuppoſita Eccleſiæ prohibitione, quæ ius adimit Monaſterio percipiendi quicquam ob admiſſionem ad participationem bonorum communium, ſiue ad ſuſtentationem ex eis habendam. Igitur ſi monaſterium locuples, dicatur pro admiſſione aliquid accipere titulo ſuſtentationis, titulus eſt vanus atque confictus: reuera autem titulus accipiendi non poteſt eſſe, niſi admiſſio ad ſuſtentationem ex bonis Monaſterij accipiendam, quæ eſt aperta ſimonia, qualis eſſet eius qui diceret ſe gratis conferre beneficium, ſed accipere pretium pro fructibus. Affine exemplum eſt, eius qui diceret ſe à mutuatorio accipere vltra ſortem titulo ſuſtentationis, non titulo mutui, quod nemo negauerit continere veram vſuram. Vt igitur pro puellæ cooptatione in Monaſterium, ſiue in ingreſſu primo, ſiue in profeſſionis emiſſione, aliquid accipi poſſit; neceſſe eſt, vt Monaſterium aucto numero puellarum iam admiſſarum, vel quas admittere conſilium eſt, non poſſit præ egeſtate iſtam de qua agitur ſuſtentare abſque hoc ſubſidio, quæ erat prima conditio, quam dicebam obſeruandam.

141. Non poſſe autem plus accipi, quàm exigatur ad commodam vnius puellæ in tali ſtatu ſuſtentationem, quæ erat conditio altera; rectè aſſeritur à Nauarro ſuprà & à Suare c. illo 17. n.14. & diſp. illa 22. n.12. nec non à Roderico Tom.2. qq. Reg. q.49. art.1. Et ratio eſt, quia ea ſuſtentatio eſt ſolus titulus iuſtè paciſcendi aut accipiendi occaſione ingreſſus vel profeſſionis, (quod in hoc negotio eodem recidit.) Si ergo plus aliquid accipiatur, non accipietur titulo ſuſtẽtationis, ſed ob admiſſionem in Religionem, quæ eſſet vera ſimonia. Vnde ſimoniacũ eſt plus petere pro aliqua puella, quia eſt obſcuris natalibus, vt Rodericus ſuprà rectè notauit. Item quia ædificatio noui Monaſterij non comprehenditur ambitu ſuſtentationis puellarum primi Monaſterij, ſimoniacum eſt, à puella admittenda in illud primum Monaſterium aliquid exigere vt ſuppetant ſumptus ad nouum Monaſterium in eadem vrbe aut in alia ædificandum, etiamſi ipſa non ſit in illud nouum Monaſterium cooptanda. Ad hæc quia corollarium illud dotis de quo ſuprà V. G. munus pro ſacriſtia, ægrè poteſt reuocari ad ſuſtentationem, periculum eſt ne pactio de eo munere ſit ſimoniaca. Suares ſanè lib. De Simon. cap. 17. n.16. exiſtimat talia dotis ſuperpondia, Extrau. 1. De Simon. percelli excommunicatione ipſo facto incurrenda, & ſummo Pontifici reſeruata. Nam ibi Vrbanus IV. præter cætera vetat intuitu ingreſſus puellæ, *quoſcunque paſtus, ſeu prandia, pecunias*, (nempe ad modum diſtributionum) *iocalia, aut res alias, etiam ad vſum Eccleſiaſticum, ſeu quemuis pium vſum deputata, ſeu deputanda*. Quibus verbis excindi videntur munera, veriùs extorſiones pro ſacriſtia, aut valetudinario, ſupra dotem exacta ex pacto. Quod tamen ad *prandia* attinet, non excluditur moderata Collatio pro ſolennitate iuxta conſuetudinem. Talis enim collatio facilè poteſt ad ſuſtentationem reuocari, nec ſublata eſt à Tridentina Synodo ſeſſ.25. cap.16. De Reform. cùm ſub anathemate vetuit dari quicquam Monaſterio præter Nouitiæ victum. Quod ergo Vrbano diſplicuit, fuit ſordidus modus extorquendi ea prandia, qui valdè improbatur, cap. *audiuimus*, & cap. *Tua nos*, & cap. *quoniam*, *de Simon.* Facilè ſanè eſt, vt ex his dotis ſuperpondiis, cùm non dantur ex pura & plena beneuolentia, putor aliquis ſimoniacus inhaletur.

142. Hic conueniri velim conſcientias Præfectarum Monaſteriis, & eorum qui Præfectas & Monaſteria dirigunt; vere ne ob egeſtatem Monaſterij, ad vnius puellæ candidatæ ſuſtentationem impotentis, petantur, (veriùs extorqueantur) præter pinguem dotem, varia præmia, etiamſi numerus Monialium, iuxta Conſtitutiones aut habitationis commodæ qualitatem expletus ſit nec de pluribus excipiendis, vel amplificando Monaſterio forte iam ſatis dilatato cogitetur. An verò ad ingluuiem nunquam exſatiandam referenda ſit iſta peruicacitas. Quid enim dicemus de quibuſdam Monaſteriis Regia munificentia ante multa ſæcula opulentiſſimè fundatis, nec modico cenſu pollentibus, in quæ tamen hodiéque, nulla admittitur puella, quin dotem afferat propè ſufficientem ad eius collocationem in matrimonio natalibus congruente? An Deus maledicit bonis per cupiditatem nulla vnquam mole explendam comparatis; Ita vt quod Aggæus de frugibus contempto numine comportatis denunciabat comedentes non eſſent ex eis ſaciandi? Non videtur dubium, quin ſi decreta Eccleſiaſtica de manibus hac in parte ſeruandis planè puris, executioni mandarentur, benignè faceret Deus in bona voluntate ſua Cœnobiis, prouideretque Antiſtitas, & alias cenſus Cœnobij adminiſtras adeò induſtrias, vt abſque his fœdis negotiationibus fieret pax in virtute Domini, & abundantia in turribus eius. Conſiderent, quorum intereſt.

143. Patere denique ex dictis poteſt, quid pronunciandum ſit de annuis penſionibus vitalitiis, quas Monialibus ex pacto pendi, pleriſque locis inualuit conſuetudo. Nam ſi tales penſiones neceſſariæ ſint ad puellæ ſuſtentationem, quia vel alia dos illi non eſt conſtituta, vel tam tenuis, vt egeat hoc ſupplemento; Tunc nihil vetabit penſionem cœnobio ex pacto deberi ac pẽdi. Salua item ſubordinatione ad indemnitatem paupertatis neceſſaria, poteſt penſionis illius diſpenſatio permitti Moniali. Ita benè multi quos profert ac ſequitur Diana Tract. De Paupertate Religioſa, reſolut. 32. ac etiam Suares Tomo 4. De Religio. Tract. 9. lib. 1. cap. 12. num. 2. Rodericus tit. 3. quæſt. 29. art. 12. Baſilius Poncius quæſt. 9. Scholaſt. cap. 4. Et Sanches lib. 7. In Decalo. cap. 22. & alij quos profert num. 11. Et ratio eſt, quia ſuppoſito quod deſint Monaſterio reditus ſufficientes ad prouidendum neceſſaria victui & veſtitui, ac ſanationi puellæ ſi ægra fiat; ſuppoſito item quod per dotem non ſit ſufficienter prouiſum puellæ; penſio annua pertinet ad ſuſtentationem neceſſariam, æquè ac dos de qua ſuperiùs. Ac proinde non poteſt ea penſio improbari; iis tamen ſemper ſaluis quæ Conc. Trident. ſeſſ. 25. cap. 2. De Regul. ſeruanda hac in parte mandauit. Si verò puellæ ſufficienter ſit prouiſum, per dotem quæ ad eius commodam ſuſtentationem ſit ſatis; non apparet quomodò pactio de penſione annua præterea danda, purgari poſſit labe ſimoniæ. Deeſt enim titulus ſuſtentationis. Et cùm interueniat pactio, abeſt titulus donationis liberalis. Itaque titulus penſionis illius, eſt admiſſio in Religionem, quæ eſt lepra ſimoniaca. Meritóque talis receptio verbo Goffridi Vindocinenſis l. 2. Epiſt. 11. dici queat *nauicularia*, quia fit pro naulo: (ſicut in ſimili D. Auguſtinus ſerm. 1. de communi vita Clericor. negat ſe voluiſſe ſincere, vt Dei Eccleſia eſſet nauicularia) vel *inſtitoria*, vt loquitur Hildebertus Epiſt. 1. quia continet mercimonium quod in tali materia improbatur.

144. Abſcedamus, relictis foris fatuis Virginibus. Huiuſmodi námque eſſe Moniales, quæ Virginitatis profeſſæ decus contaminant ſtercore auaritiæ, autor eſt S. Chryſoſtomus homil. 9. de Pœnit. Vbi erubeſcit quod tales aliquæ ſint Deo ſacræ Virgines. [Pudet me (inquit) & rubore confundor, & lachrymis, Virginem ſtultam audiens. Erubeſco enim audio nomen, poſt tale virtutis lucrum, & virginitatis ſtudium. Vbi in cœlum euolarant, vbi ad ipſas ſuperiores virtutes certamen habuerant, laboréſque ſuperauerant, vbi ipſam voluptates conculcauerant; Tunc inſipientes, & iure inſipientes, quod niams cùm viciſſent, a minore victæ ſunt;] nempe ab auaritia Et inferiùs poſt expoſitam elegantiſſimè eminentiam Virginitatis profeſſæ, conuerſo ad Virginem ſermone; [Multo (inquit) rubore digna es. Voluptatem debellans, pecuniæ ſuccubuiſti. Virgo quæ vitæ renuncians, mundo crucifixa, pecuniam amas. Vtinam virum deſideraſſes, ídque minùs criminandum fuerat: Nam eiuſdem ſubſtantiæ rem, ac materiam deſideraſſes.]

§. 10. *Concluſio.*

De pia & prorſus irreprehenſa Regularium negotiatione.

HACTENVS pro viribus affuſo rationis & autoritatis lumine, conati ſumus colluſtrare, atque adeò diſpellere negotium perambulans in tenebris. Sic enim S. Bernardus ſerm. 6. in Pſal. 90. turpes quæſtus, quantumuis boni ſpecie obductos nominat. Nunc in hac meta pro laborioſa & fructus vacua negotiatione, attingendam ſuſcipio eam quam Naz. Orat. De S. Cypriano, vocat omnium optimam & quæſtuoſiſſimam, cui meritò omnes quantumuis Religioſi dent operam, repellendi à viro nobili, ſi ferientur, nec illud eius iuſſum expleuerint Luc. 19. *Negotiamini dum venio.*

145. Et deficit quidem Religioſos ea negotiatio quæ fit per eleemoſynam & erogationem materialium facultatum in egenos. Quam eſſe negotiationem quæſtuoſiſſimam, ait S. Chryſoſt. hom. 33. ad pop. Nundinas vocat hom. 5. De Pœnit. Scitè D. Auguſtinus ſerm. 43. De diuerſ. cap. 10. ait, id eſſe *facere traiectitium.* Conſonatque S. Paulinus Epiſt. 43. qui eleemoſynam ſplendidiſſimè collaudans, ait [hanc eſſe menſam cœleſtis Trapezitæ, theſaurum vitæ ſtruentem, & ad margaritam negotiandam Dei fœnus exercentem.] Nullus Religioſus priuatus huic negotiationi idoneus eſt; quia argentum & aurum non eſt illi: Tamen eatenus concurrere ad hanc negotiationem poteſt, quatenus eſt terminus largitatis ſæcularium, quorum ſtipe ſuſtentatur cœnobium. Quæ negotiandi opportunitas pro inſigni Dei beneficio habenda eſt, quippè prouiſa à Deo, vt diues hac negotiatione ditescat. [Viciſſitudine quadam (ait S. Paulinus Epiſt. 12.] copiæ vel inopiæ humanum genus temperatur, quod in illo inferno diuite, & ſupremo paupere Euãgelicus ſermo patefecit: vt intelligamus conſilium communis Auctoris, quo diuitem pauperi, & pauperem diuiti præparauit, vt abundans egenti ſubſtantia alimoniæ ſit, & opulento inops materia Iuſtitiæ; vt fiat (ſicut Apoſtolus dixit) æqualitas, & in illo ſæculo repenſanda illis egeſtate præſenti opibus æternis, redundet illorum abundantia ad inopiam noſtram, ſi noſtra iſthic abundantia ad illorum indigentiam commodauerit. Seminemus ergo illis carnalia, vt metamus ab illis ſpiritalia. Laboret nunc de terrenis manus, vt tunc de cœleſtibus anima

ma reficiatur. Spes præſens ædificet rem futuram. faciamus iſtic tecta, quæ nos illic tegant: paſcatur iſtic pauper, vbi me diuite eget, vt me illic paſcat, vbi me egente ſaturabitur. Videte commercium ſpiritale, & ſi poteſtis negate nos auaros, qui terram vendimus & tributum, vt immunitatem regni cum æternitate coëmamus.] Verè ſpiritale commercium quæſtuoſiſſimum, quo pro terra cœlum rependitur, & pro rebus nihili, merces æterna. [Quid enim? (aiebat S.Bernardus Epiſt. 24. Guillelmo Londonienſi, qui in pauperes omnia diffuderat.) Diſperſiſti, dediſti pauperibus, ſed pecuniam. Quid verò pecunia eſt, ad illam quam pro ea commutaſti, iuſtitiam? *Iuſtitia*, (inquit) *eius, manet in ſæculum ſæculi.* Num ita & pecunia? Quæſtuoſum ſanè honeſtúmque commercium: illam quæ præterit pro illa dare quæ permanet. Sic ſemper tibi negotiari detur, bone & omni laude proſequende Magiſter.] Sed de hac negotiatione, ſæcularium maximè propria, in Religione autem ad ſolos Præfectos attinente, non plura hoc loco.

146. Hærendum verò eſt in ſpirituali illa negotiatione, quæ eſt omnium Religioſorum, etiam priuatorum, communis. Hanc negotiationem, pro duplici Religioſorum ſtatu, duplicem diſtingui poſſe video. Nam eorum aliqui vi proprij inſtituti, non ſibi ſolùm ſed etiam proximis laborant; alij ſibi tantùm negotiantur. Aliqui inquam propriæ duntaxat ſaluti & perfectioni, dant operam: Alij à Deo vocati ſunt, vt præter propriam ſalutem & perfectionem, cuius prima ſemper omnibus eſſe cura debet, in ſalutem quoque & perfectionem proximorum incumbant, ſermone præſertim & prædicatione. [Collatio enim ſermonis, vt pecuniæ, magno eſt vſui, atque ea maximus in commune emolumentum negotiationis profectus paratur.] Verba ſunt S. Ambroſij lucubratiuncula in Exodum, vbi *collatio*, pro Synallagmate, ſiue commercio ſumitur, eſtque non mercatoria.

147. Negotiatio eorum, quos proprium inſtitutum ad curandam aliorum quoque ſalutem adſtringit, æſtimanda eſt non ex ipſorum duntaxat damno ſi oſcitanter obeatur, ſed etiam ex diſpendio Eccleſiæ, & animarum quas Deo lucrari oportuerat. Hoc verò diſpendium, cui auertendo Chriſtus Dominus pretioſiſſimum ſanguinem fudit, tanti eſt, vt meritò ſcrupulum omnibus per quos accidit, mouere debeat: quali angebatur S.Gregorius hom.17. in Euang. *ſub finem*, cùm diceret. [Penſemus ergo qui vnquam per linguam noſtram conuerſi, qui de peruerſo ſuo opere noſtra increpatione correpti pœnitentiam egerunt, quis luxuriam ex noſtra eruditione deſeruit, quis auaritiam, quis ſuperbiam declinauit? Penſemus quod lucrum Deo fecimus nos, qui accepto talento ab eo ad negotium miſſi ſumus. Etenim dicit, *Negotiamini dum venio:* Ecce iam venit. Ecce de noſtro negotio lucrum quærit. Quale ei animarum lucrum de noſtra negotiatione monſtrabimus? Quot eius conſpectui animarum manipulos de prædicationis noſtræ ſegete illaturi ſumus? Ponamus ante oculos noſtros illũ tantæ diſtrictionis diem, quo Iudex veniet & rationem cum ſeruis ſuis quibus talenta credidit, ponet. Ecce in maieſtate terribili inter Angelorum atque Archangelorum choros videbitur. In illo tantùm examine electorum omnium & reproborum multitudo deducetur; & vnuſquiſq; quid ſit operatus, oſtendetur. Ibi Petrus cum Iudea conuerſa quã poſt ſe traxit, apparebit. Ibi Paulus (vt ita dicam,) mundum ducens. Ibi Andreas poſt ſe Achaiam. Ibi Ioannes Aſiam, Thomas Indiam in conſpectum ſui Iudicis conuerſam ducet. Ibi omnes Dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui ſanctis ſuis prædicationibus Deo poſt ſe ſubditam gregem trahunt. Cùm igitur tot paſtores cum gregibus ſuis ante æterni Paſtoris oculos venerint, nos miſeri quid dicturi ſumus, qui ad dominum noſtrum poſt negotium vacui redimus?] Eſt quod quilibet huiuſmodi negotiator, ad tam præſtantem, támque Deo animas amanti gratam negotiationem vigeat & ſtimulet ſeſe, exemplo Apoſtolorum, quos S.Auguſtinus ſerm.29. De Sanctis vocat *Splendidiſſimos negotiatores.* Strenuiſſimè enim ſunt negotiati; & ratione eorum, Mulier fortis S. Eccleſia guſtauit & vidit quod bona eſſet negotiatio. Sed potentiſſimum præ omnibus eſt exemplum Chriſti, qui tantoperè laborauit ea negotiatione quam ad nos lucrandos cum Patre iniuit. Quis enim Dominum in quæſtu animarum adeò negotioſum agnoſcens, torpere ſuſtineat? Videſis quæ §.2. ratione 9. dicta ſunt, De Chriſti, ac ipſius etiam Dei negotiatione, vt ſimus lucrum Dei, quod eſt ſummum & vnicum bonum noſtrum.

148. Iiſdem exemplis maximè præterea vrgemur ad negotiandum ſalutem noſtram, quæ cuiuis noſtrum præ cæterorum omnium ſalute, debet maximè chara eſſe. Expendebat in hanc rem Chriſti labores S. Bernardus ſerm. de quinque Negotiationibus. [Verbum Patris (inquit) Vnigenitus Dei filius, Sol iuſtitiæ, ſummus ille negotiator, de vltimis cœlorum finibus noſtræ redemptionis pretium apportauit. Fidelis iſta negotiatio & omni acceptione digniſſima, in qua Rex filius Regis efficitur negotiator, aurum pro plumbo tribuitur, pro peccatore donatus eſt iuſtus. O quàm indebita miſeratio, quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm inuicta manſuetudo, quàm vilis negotiatio, vbi filius Dei pro ſeruo traditur, pro creatura creator occiditur, pro mancipio Dominus condemnatur. Tua ſunt hæc Chriſte opera, qui de lumine cœli ad tenebras inferni, à dextra maieſtatis ad miſeriam humanitatis, à gloria Patris ad mortem crucis deſcendiſti, infernum illuſtrando, hominem redimendo, ſuperando mortem & mortis auctorem. Vnus es, & ſecundum non habes; quem ad nos redimendum propria benignitas inuitauit, miſericordia traxit, veritas quã te venturum promiſeras compulit, puritas vteri virginalis ſuſcepit ſalua virginitatis integritate, potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armauit, charitas verbis & miraculis manifeſtauit. Abſint procul negotiatores terræ Theman, recedant filij Agar, qui exquiſierunt prudentiam. Elongentur à me Gigantes à ſæculo nominati, qui ab initio fuerunt ſtaturâ magnâ, ſcientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ inuenerunt, propterea perierunt, ſed dedit eam Iacob puero ſuo, & Iſraël dilecto ſuo. Abſcondiſti enim hæc Domine à ſapientibus, & prudentibus, Gigantibus & nominatis, qui magni facti ſunt videlicet in oculis ſuis, & reuelaſti ea paruulis & humilibus tuis. Libenter amplector negotiationem tuam, quia negotium meum eſt. Hæc mercimonia cum ſumma ſuauitate ruminat anima mea. Non ſolùm autem ruminat, ſed & reuocat ruminationem tuam, quia & intelligit quæ diligit, & commendat memoriæ quæ elegit. In his negotiationibus præcipis eſſe animam meam, vt fiat nauis inſtitoris de longè portans panem ſuum: negotiatur donec venias, venienti lætus occurram,

occurram , & vtinam audiam , *Euge ſerue bone*, Tui ſunt cœli , & tua eſt terra , in regionibus tuis negotiabor igitur ſecurus, te ſolum habens in itinere ducem , in periculis protectorem , conſortem in tribulatione.] Percurrit quinque regiones in quibus celebrantur nundinæ , eſtque fructuoſæ negotiationis vbertas. Leguntur iſta ijſdem ex parte verbis , & eadem prorſus ſententia , apud Petrum Damiani ſerm. De S. Nicolao , qui eſt numero 59. Concluditur verò apud S. Bernardum in hunc modum. [Cùm ergo mente perceperis tam pretioſas nundinas , mercimonia tam præclara , conſtrue ſarcinam tuam , amorem Dei. Vidiſti regiones , animaduertiſti nundinas , ſarcinam conſtruxiſti , & beatus es. Negotiare ergo dum veniat Dominus Deus tuus , vt ei dicere poſſis ; *Domine quinque talenta tradidiſti mihi , ecce alia quinque ſuperlucratus ſum* , & audire merearis , *Intra in gaudium Domini tui.*]

149. Hæc negotiatio omnibus ſæcularibus , & vtriúſque ſexus Religioſis eſt conſentanea , ſed maximè Religioſis & ſacris Virginibus. Tantùm enim abeſt, vt ab hac negotiatione arceantur interdicto vllo Eccleſiaſtico , vt potiùs non aliam ob cauſam vetentur implicari negotiationibus ſæcularibus , quàm vt iſti diuinæ & ſupernaturali dent operam , pertentantes omne genus induſtriæ , vt verum ac ſummum lucrum conſequantur. [Sicut enim (ait ad Monachos ſuos S. Macarius hom. 33. *ferè initio*) Mercator non vnicum duntaxat lucrandi genus excogitat , ſed qua ratione vndecunque augeat & cumulet : & ab hac in aliam traducitur induſtriam ; & inde aliud iter arripit , ac tranſiliens ſemper ab eo quod nihil confert , currit ad id quod eſt quæſtuoſius : Haud ſecus etiam nos , animam noſtram variè necnon artificioſe præparabimus , quoad verum ac magnum lucrum conſequamur , nempe Deum.]

150. Præ hoc tanto lucro, nihil eſſe facienda diſpendia omnia, conteſtabatur Chriſtianos Tertullianus lib. ad Marty. cap. 2. [Etſi aliqua (inquit,) amiſiſtis vitæ gaudia , negotiatio eſt aliquid amittere, vt maiora lucretis.] At quod lucrum cum eo conferri poſſit , quo Deus ipſe ſit nobis quæſtus ac lucrum ?

Hortatur in hunc finem S. Paulinus Epiſt 4. vt [ſimus naues qui illam æmulemur , quæ Salomoni quondam electum aurum , & opes Tyrias afferebat. Tantò autem ſtudioſiùs & quæſtuoſiùs noſtra negotiatio debet agitari , quantò Rex noſter æternus Ieſus illo temporali Salomone præſtantior eſt. Ecce enim (inquit) maior Salomone hic , qui non conteret nos Spiritu vehementi inter naues Tharſis , ſi illi , bono actu vitæ noſtræ lucrum (quod eſt pretioſiſſimum Deo mercimonium) conuehamus : vt ſuum ipſe pretium accipiat à nobis ; quia ipſe eſt margarita , quam tota ſpiritualis iſtius mercaturæ conuerſatio ſibi nititur comparare.] Vocantur planè ad hanc negotiationem Religioſi ſexus vtriuſque. Eóque ex capite Petrus Damiani Opuſc. 50. *in fine* celebrabat Blancam ex Comitiſſa Monialem, dicens de ea ; [Enim verò tanquam perita negotiatrix nundinis intenta vænalibus , proieciſti mundum vt acquireres cœlum , Præueniſti mortem vt ſententiam mortis euaderes , elegiſti pauperiem, vt diuitiarum non pereuntium copiam poſſideres.] Idem Opuſc. 11. cap. 19. pangens encomium vitæ Religioſæ ; [O cella negotiorum cœleſtium apotheca , in qua videlicet , illarum mercium ſumma reconditur, quibus terræ viuentium poſſeſſio comparatur. Felix commercium , vbi pro terrenis cœleſtia, vbi tranſitoriis commutantur æterna. Felices inquam nundinæ, vbi venalis æterna vita proponitur, ad quam emendam etiam minimum quid ſolum ſufficit , quod habetur. Vbi breuis afflictio carnis, emit cœleſte conuiuium, & exiguæ lachrymæ riſum pariunt ſempiternum ; poſſeſſio terrena diſtrahitur, & ad æternæ hæreditatis patrimonium peruenitur.] Negotiatio iſta , initur à nobis cum Deo ; rectéque Guerricus ſerm. 4. de Natiu. Dom. cenſuit pudendum eſſe , quòd Religioſorum plerique , quaſi in negotio eſſent circumuenti à Deo , minimúmque illud quod ab eis exigitur , magnum aliquid foret, reſiliant toties à conuentis , eóque penè pœniteat complaciti , tabulas quoque emptionis iam conſcriptas , propè reſciſſas velint.

151. Quanto æſtu par eſt nos concitari ad hanc ſpiritualem in nobis ipſis ſolam verè quæſtuoſam negotiationem , cùm filij huius ſæculi , qui volunt in negotiatione ſua prudentes videri, quorum plures ſunt negotiationes quàm ſtellæ cœli, (vt dicitur Nahum. 3. benéque ibi expendit Ribera num. 34.) tanta auiditate tantoque ardore erga ſuas vanas & friuolas negotiationes ferantur , nihil inuenturi in manibus ſuis , cùm dormierint ſomnum ſuum , ac ferè etiam priùs quàm dormiant ? Depingit perpulchrè vanos & caſſos horum Negotiatorum labores S. Bernardus ſermone illo de 5. Negotiationibus, his præter cætera. [Aſpicio genus humanum ab ortu Solis vſque ad occaſum , huius mundi nundinas perambulare : alios diuitias quærere , alios honoribus inhiare , alios fauoralis auræ ſuauitate captari. Sed quid de Diuitiis? Nónne cum labore acquiruntur, cum timore poſſidentur, cum dolore amittuntur ? Theſaurizas , & ignoras cui congregabis eas. Vide quantum laborem pro perituris diuitiis aſſumpſiſti. Tranſis maria , & alium tibi aperis orbem nauigando , ſecundùm ſapientiam tribus digitis diſtans à morte : patriam fugis , relinquis parentes, diuelleris ab vxore, filios neſcis, & omniū neceſſitudinum oblitus, quæris vt acquiras, acquiris vt perdas, perdis vt doleas. *Filij hominum vſquequò graui corde ? vt quid diligitis vanitatem , & quæritis mendacium ?* Quæ eſt iſta dementia filij Adam, circuire maria, perambulare terras , rapi extra mundum in laboribus plurimis , in vigiliis multis , in ieiuniis crebris, in mortibus frequenter. Ecce quales diuitiæ. Sed quid de honoribus? in ſublimi loco poſitus es, ducem te conſtituerunt. Vide ſi non à Deo iudicandus es, ab hominibus ſpectandus, ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina Principis, vt principatum acquiras, & ferrato veſtiris amictu, propior es vulneri , quàm honori, morti quàm vitæ , periculo quàm præmio. Si de ſorte Domini; Nónne Epiſcopus Romanum Pontificem , Archidiaconus vel Diaconus Epiſcopum pertimeſcit ? Vide etiam vtrum excuſſeris manus tuas ab omni munere , ne cum Simone audias ; *Non eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto, quia voluiſti donum Spiritus Sancti pecunia poſſidere.* Nihil ad nos de Rectoribus Eccleſiæ iudicare , videant ipſi amici ſponſi cum de ſponſa cœperit exigere rationem, qui iudicat orbem terræ in æquitate. Nunquid in honore ſine dolore , in prælatione ſine tribulatione , & in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis poteſt: Ecce quales honores ? Quid autem de gloria ? Gloria tibi vnde , fœtide puluis, limus terræ , vas in contumeliam? Non tibi non tibi ſed nomini Domini da gloriam : Illi permitte gloriam ſuam , qui glorioſus eſt in ſanctis ſuis ; Illum lauda , quem laudant

Angeli

Angeli in cœlis. Nunquid & ipſa inanis gloria, quæ nihil eſt aliud quàm aurium inflatio vana, quæ vix haberi poteſt ſine inuidia? Reſpice quos antecedis, & cogita quia omnibus inuidiæ ſemina præbuiſti. Omnes ergo aduerſum te toruis luminibus inflammantur, tua fœlicitate torquentur, tua vruntur gloria. Ecce vnde glorioſus, inde odioſus; vnde ſublimis, inde humilis: Vnde ſollicitus, inde ſecurus. Vides ergo quàm vanè conturbatur omnis homo. Hæc ſunt mercimonia quæ inueniuntur in regione diſſimilitudinis.] Infert ex caſſo hoc tam multiplicium ſæculi negotiatorum labore S. Bernardus; [Prudens ergo negotiator, qui videt in deliciis laborem, in honoribus pœnam, inuidiam in gloria, facit ſarcinam ſuam, mundi contemptum, & fugit.] Quid fugit? Vtique tam caſſos labores, & eorum materias, quantúluis ex eis ſperetur quæſtus, reuera tormentum animi continuum, & iugis vexatio.

152. Depretiabat eo nomine negotiationes omnes Eucherius, aurea ad Valerianum Epiſtola, quòd vitam ſemper irrequietam, & vix vitam reddant. Itaque cognatum, quem ad receſſum Religioſum & portum tranquillitatis à ſæculi fluctibus abſtrahere ſatagebat, his præter cætera verbis alloquitur. [Ego tamen deſiderauerim vt hanc (vitam ſæculi negotioſam) pro experimentis ſui habeas vt moleſtiſſimam, atque incertis fatigationibus inquietam, ſicuti eſt, iudices; eámque cum occupationibus ſpernas ac reſpuas. Abrumpatur illa interminabilis ſæcularium negotiorum catena, & ille de neceſſitatibus multis, vnus per totam vitam labor. Dirumpamus inanium curarum vincula, quorum ſuccedentibus ſibi nexibus implicaris, in quibus ſemper occupatio noſtra quaſi incipit. Remoueantur illæ tam vacuæ, quàm cohærentes ſibi cauſæ, in quibus quoad viuitur, ſtudium mortalium, dum ſubinde negotiis inchoatur, nunquam finitur: quarum infatigabilis intentio, iam breuem & arctam per ſe vitam hanc, etiam arctiſſimam reddit: per quæ etiam nunc vana gaudia, nunc acerbi mœrores, nunc anxia vota, nunc ſuſpecti metus veniunt. Abjiciantur poſtremò illa omnia, quæ præſentem hanc vitam faciunt breuem occupationi, longam dolori.

153. Veh eis, qui cùm ſæculi negotiationes aſpernati ſeceſſerint in Religionis portum, vt ſecuri à turbine, procul à fluctibus tranquillam & Deo ſoli negotioſam vitam exegerint, obliti propoſiti, ex ipſo portu reuoluuntur in fluctus. Qui ſæculares negotiationes ritè abiectas malè reſumentes, contra diuinum mandatum Domum Dei faciunt domum negotiationis. [Fit Religio domus negotiationis (ait De Foliero lib. 1. De Clauſtro Animæ cap. 8.) quando pro iis quæ agimus, humani fauoris forum frequentamus, & ibidem ementes ac vendentes, laudem pro opere, quaſi ſtulti mercatores recipimus.] Fit Religio domus negotiationis, cùm per priuata munera tentatur aditus ad publica. Fit Religio domus negotiationis, cùm dimiſſo ſancto otio, quo vacandum erat Deo, turpes quæſtus captantur, per dedecentia & à religioſo ſtatu abhorentia mercimonia atque negotia. [Quapropter (aiebat Iuſtus Abbas ſermone ad ſuos Ciſtercienſes, cùm per alia, tum nominatim per negotiationes ſæcularium proprias, aut labantes, aut collapſos,) moneo & rogo Fratres chariſſimi, vt mundum quem reliquimus, ſub prætextu quarumlibet vtilitatum non reſumamus. Non poſſumus diſſimulare, quia nihil opertum quod non reueletur, & iuxta vulgare prouerbium; *Si eſt qui faciat, eſt & qui dicat. Aures ſaltus habet, planities oculos.* Itaque arctum & glorioſum iter, quod ſingulari præ cæteris voto & habitu ingreſſi ſumus, ſingulari præ cæteris ſtudio teneamus, non redeuntes retrò; nec declinantes ad dexteram vel ad ſiniſtram. Retrò redit, qui vitam Monachi cum habitu deſerit. Ad dextram declinat, qui habitu retento apertè malum facit. [A quo tripartito errore vos cuſtodiat Chriſtus Dominus, qui eſt via, veritas, & vita; Viuens & regnans cum Patre & Spiritu Sancto, per omnia ſæcula ſæculorum Amen.]

Hæc clauſula quia pia & Religioſa eſt, mea item eſto. An verò eadem me in hac mea ſors manet, quæ Iuſtum in ſermonis ad ſuos negotiatores concluſione? Nam ſubiecta ibi Notatio, ſic habet: [Pauci reſponderunt, AMEN. Erant enim oculi eorum indignatione grauati, & ignorabant quid reſponderent ei Tunc IVSTVS ait: *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula blandientis.*]

CRAS ALTERA MITTAM.

LECTORI.

CVM hæc opella ab Authore conſcripta eſt, nondum ad eum peruenerat Decretum Sacræ Congregationis Viſitationis Apoſtolicæ, *quod conditum eſſe haud falſo rumore inaudiuerat, vt meminit §. initio. Nunc quando hoc decretum ad manus noſtras deuenit, cuius Iuſtitiam & honeſtatem, vniuerſa hæc lucubratio demonſtrat, viſum eſt è re Lectoris, illud hic repræſentare, vt ſenſus Authoris, cum ſenſu Excubitorum ſacrorum, planè conſentire deprehendatur: ſic habet.*

DECRETVM.

Sacræ Congregationis Viſitationis Apoſtolicæ S. D. N. Vrbani diuina prouidentia Papæ VIII. conſtitutæ, contra Religioſos, & Eccleſiaſticos quoſcunque quæſtuoſas artes exercentes pro ſecularibus.

CVM non deceat eos, qui diuino miniſterio adſcripti ſunt, in ſecularibus negotiis nimium eſſe implicatos quæſtuoſas artes exercendo Sacra Congregatio Apoſtolicæ Viſitationis ad tollendos varios abuſus, qui in diuerſis Vrbis, eiuſque diſtrictus Monaſteriis irrepſerunt, dum ijdem Religioſi per ſe, vel à Communitatibus, aut aliis ſecularibus requiſiti diuerſas mechanicas, ſeu venales artes exercere ſtudent, quod omninò ab Eccleſiaſtica diſciplina alienum eſſe debet, cùm præſertim in graue hoc artium, & pauperum Artificum, earúmque familiarum in Vrbe, eiuſque diſtrictu exiſtentium præiudicium cedat.

Statuit, decreuit, atque inhibendo mandauit omnibus tam ſuperioribus quorumcumque Ordinum, vel Congregationum, Monaſteriorum, Conuentuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium in Vrbe, eiuſque diſtrictu exiſtentium; quàm particularibus Religioſis, & Eccleſiaſticis quibuſcumque, ne impoſterum, ſiue Religionis nomine, ſiue particulari audeant, & præſumant

per

per ſe, vel alios exercere in ſuis Conuentibus, aut alibi in quocumque loco vllam venalem artem, ſiue Aromatariam, Piſtoriam, Lanificium textrinum, aut aliam quamlibet præterquam pro ſuis Religioſorum, aut Alumnorum vſibus, nec vllo modo ſecularibus, aut aliis Religioſis, & Eccleſiaſticis, pharmaca, panem, carnes, aut alia quælibet opificia quomodocumque elaborata, & ornata vendere etiam prætextu amicitiæ, & familiaritatis, abſque ſpeciali licentia in ſcriptis obtinenda, etiam ab iis Religioſis, quibus ex particulari ſuæ Religionis inſtituto id aliàs liceret.

Si quis verò ipſorum aliquid contra hoc decretum quoquomodo facere, vel moliri præſumpſerit, ipſo facto pœnam ſuſpenſionis à diuinis, priuationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit ac perpetuæ inhabilitatis ad alia de cætero obtinenda, vociſque actiuæ, ac paſſiuæ abſque alia declaratione incurrat.

Et nihilominus contra eos Generalis Theſaurarius procedat tanquàm contra illicitos negotiatores, confiſcando omnia lucra, & capitale, ad dictas artes, & opificia ſpectantia.

Non obſtantibus, quoad ſupraſcripta omnia, & ſingula in præſenti decreto contenta, Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis in fauorem quarumcumque perſonarum, atque Ordinum, ſiue Congregationis Caſinenſis, fratrum Prædicatorum, Societatis IESV, Minimorum, aut aliorum quorumcumque, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Congregationum, Societatum, ac cuiuſlibet alterius inſtituti, etiam neceſſariò, ac in indiuiduo exprimendi Eccleſiarum, Monaſteriorum, Conuentuum, Collegiorum, & aliorum quorumcumque Regularium locorum, necnon illorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis, quibus quo ad ea, quæ præſentibus aduerſantur, illis aliàs in ſuo robore permanſuris; Sacra Congregatio Sanctitatis ſuæ auctoritate ſpecialiter, & expreſsè derogat, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Et ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, voluit eadem Sacra Congregatio, vt præſentes ordinationes in Valuis Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ, vt moris eſt affixæ, omnes ad quos pertinet ita arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent. Vtque earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius; Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Perſonæ in Dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Datum Romæ die 29. Auguſti 1637.

I. B. Epiſc. Cam. Viceſg. & Secret.

Odoardus Tibaldeſcus eiuſdem
Viſitationis Apoſtolicæ Not.

Die, & Anno ſupradictis affixum, & publicatum fuit ſupradictũ decretum ad Valuas Cam. Apoſt. & in Acie Campi Floræ, & aliis locis ſolitis, & conſuetis, vt mos eſt, per me Petrum Paulum Deſiderium Apoſt. Curſorem.

Pro D. Magiſtro Curſorũ Andreas Scalmanus Curſ.

ΑΥΤΟΣ ΕΦΑ
OS DOMINI LOCVTVM EST,
LINGVARVM VALIDVM DAMNATIS à Sede Apoſtolica iniectum.

E T

Depulſio friuolæ declinationis, quã pauci Murmurantes, damnationi Ianſenij & Innocentium X. obtendunt defectum Concilij Generalis.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

NOu-antiquam ſcriptionem profero, LECTOR BENEVOLE. Author, cuius ea eſt, ad primum Ianſenianæ factionis tactum de Cœlo Romano, non cenſebat operæpretium, poſt latam à Chriſti Vicario Conſtitutionem, in hanc curam incumbere, vt quinque veluti radicalia, aut Cardinalia Ianſenianæ Doctrinæ puncta, haberentur hæretica, & fidei Catholicæ aduerſa. Quis enim vel ſuſpicione tangeretur, venturum eſſe in mentem cuipiam Catholico, vt obiecto Catholiciſmi lydio lapide, alium quæreret? Ea quippè eſt fixa à Chriſto ipſo regula, Chriſtianorum omnium ſæculorum autoritate, & vſu firmata, qui Petro ſui temporis non adhæſerit, à vera fide extorrem eſſe, & partem eius fore cum Satana, & emiſſariis eius, quales ſunt omnes à fide refugæ. Itaque cum Pontifex lato ex Cathedra ſolemni decreto, omnes ad ſic cenſendum, & credendum aſtringente, quinque illos Ianſenianæ doctrinæ veluti cardines, pronunciaſſet à fide abhorrere, & hæreſi ſordere, videri meritò poterat conclamata Ianſenij doctrina, quæ quinque illis veluti cardinibus voluitur vniuerſa. Cum tamen auditum poſtea eſſet, nonnullos Ianſenij Partiarios obmurmurare, non eſſe rata quæ Pontifex de fide ſanciret extra Generale Concilium; illicò is, quem dixi, Author, admouit calamum aduersùs huiuſcemodi falſiloquium, & hanc, quam nunc profero, diſſertationem conſcripſit. Poſtea verò aduertens illos, qui apertè eo doctrinæ lolio paſcebantur, vix numerum facere, præſertímque Eminentiſſimo, & ſapientiſſimo viro admonente, antiquam Pontificum poſſeſſionem adeò hac in parte perſpicuam eſſe, vt ſuperuacua videri poſſet eius ſtabilitio, intra pluteum concluſit, quæ exarauerat. Tandem tamen conſilio in arena capto emolliendæ, vel conterendæ obdurationi hoc extremum perfugium captanti, Lucubrationem hanc vulgare, è bono Eccleſiæ viſum eſt, & ego haud ægrè à Viris ſapientibus, & communis boni amantibus adductus ſum, publico commodo ea edenda ſeruire. Itaque & noua eſt quòd recens prodeat, & antiqua, quod pridem conſcripta, atque adeò iure NOV-ANTIQVA à me nuncupata. Si cui verò prætereà placeat, reliquam reprobam Ianſenij doctrinam, ab eodem calamo profligatam habere; legat quæ huius lucubrationis Author, contra Petrum Paulum de Bellis, ordinis Prædicatorum Apoſtatam, & aduersùs Guillielmum Gibieufum Ianſenij antecurſorem diſputauit. Principia enim Ianſeniſmi in Gibieufviano opere & in alio Caluini gregali comprehenſa, ſolidè, ac validè eliſit; ita vt primus calamum in Ianſenium ſtrinxiſſe videri poſſit, profligato Ianſenij prodromo, qui viam paraturus nouæ doctrinæ, Archididaſcalo aliquantò ante prodierat. VALE LECTOR optime, & ſtudio erga te meo beneuolentiam repende.

OPELLÆ INDICVLVS.

CONSPECTVS OPERIS.

PVNCTVM I. *Declinationem ſententiæ Pontificis, per prouocationem ad Generale Concilium, fuiſſe iam olim Hæreticorum Schiſmaticorum.* pag.3.
II. *Paucos quoſdam Catholicos difficultatibus temporum impeditos, prouocationem à Pontifice ad Concilium, bona fide aliquando admiſiſſe.* p. 6.
III. *Incongruè, filios pacis, inſiſtentes veſtigiis Hæreticorum ac Schiſmaticorum, & eorum quos temporum difficultates aliò adduxerint; prouocationem à Pontificis iudicio, in cauſa fidei vſurpaturos.* p.8.
IV. *Ipſe Ianſenius, quia nonniſi materialiter Hæreticus, effugium prouocationis à Pontifice ad Generale Concilium, præcluſit ſuis.* p.12.
V. *Definitio Pontificia certa eſt ex fide, atque adeò omnis ab ea prouocatio præcluditur.* p.17.
VI. *Scripturæ abſolutè aſtruentes Pontificiã in docenda fide autoritatẽ, prouocationes ab ea exſcindunt.* p.23.
VII. *Voces Pontificum, Eccleſiæ Rectorum, de ſuarum definitionum irretractabili veritate, independenter à Concilio Generali.* p.24.
VIII. *Declinatio Pontificiæ definitionis per prouocationem ad Concilia ex Conciliis ipſis reiecta.* p.28.
IX. *Pontificiam de fide definitionem, eſſe irretractabilem, & abſque Generali Concilio validam, perpetua Eccleſiæ praxis tulit.* p.31.
X. *Senſus Patrum, de poteſtate ſummi Pontificis ad pronunciandum de fide abſque Generali Concilio.* p.35.
XI. *Theologi pro infallibili, ac certa ex fide, Pontificis definitione, abſque Concilio Generali.* p.39.
XII. *Doctores Canonum, pro definitionibus Pontificiis ex fide certis, & explodenda prouocatione ad Concilium.* p.44.
XIII. *Prouocationes à Pontificia definitione, & Chriſti Vicario, & Chriſto ipſi iniurioſæ.* p.48.
XIV. *Fundamenta prouocationis ad Concilium, puncto ſecundo propoſita, diſijciuntur.* p.50.
EPIMETRVM *Amica allocutio ad Ianſenij Partiarios.* p.54.

APPROBATIONES DOCTORVM.

HAs Lucubrationes R.P.A.S. eximij Theologi S. I. inſcriptas αὐτὸς ἔφα, quibus Linguarium validum damnatis à Sede Apoſtolica inijcit & exoſam friuolámque declinationem Murmuratorum partiariorum Ianſenij, propter ipſius damnationem per Innocentium X. ob defectum Concilij Generalis, validè & ſolidè miſit, accuratè legimus & tanto pondere, tum authoritatum, tum rationum vtrumque indubitatum ita relinquit, vt nullus dubitandi locus, ſuper hanc materiam, ſuperſit. Idcirco in vtilitatem Orthodoxorum licitè typis mandari poſſunt. Sic cenſuimus Lugduni die 27. Auguſti 1657.

F. STEPHANVS MOLIN Carmelita, Doctor Pariſienſis.

CAROLVS DVLIEV, Sacræ Theologiæ Profeſſor.

Conſenſus Reuerendiſſimi Vicarij Generalis.

HArum Lucubrationum inſcriptarum αὐτὸς ἔφα, &c. quas præfati Doctores Theologi cum merito Elogio approbarunt editioni lubenter annuimus. Lugduni die 7. Decembris 1657.

DENEVF-VILLE Vic. Gen.

Permiſſion du Procureur du Roy.

VEu les Approbations cy deſſus, ie n'empeſche pour le Roy, que le Liure Intitulé αὐτὸς ἔφα, ſoit imprimé & mis au iour par Guillaume Barbier Maiſtre Imprimeur de cette Ville, auec defenſes à tous autres en tel cas requiſes & accouſtumées. Fait ce 8. Decembre 1657.

VIDAVD.

SOit fait ſuiuant les concluſions du Procureur du Roy ce 8. Decembre 1657.

SEVE.

S. Auguſtinus ſermone 2. de verbis Apoſtoli, agens de nonnullis, poſt damnatum in Conciliis Prouincialibus Africanis Pelagium, adhuc ei inhærentibus; reſponſum demque ad conſulta Patrum Africanorum à Romanó Pontifice datum, vrgens, ſic habet.

Fratres mei, Compatimini mecum. Vbi tales inueneritis, occultare nolite. Non ſit in vobis peruerſa miſericordia. Prorſus vbi tales inueneritis, occultare nolite. Redarguite contra dicentes, & reſiſtentes ad nos perducite. Iam enim de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam. Inde etiam reſcripta venerunt. CAVSA FINITA EST. Error vtinam aliquando finiatur.

OCCASIO

OCCASIO SCRIPTIONIS.

Die 1. Iunij S. D N. in Conſiſtorio publico, diu expetitam quinque Selectarum Ianſenij Propoſitionum damnationem emiſit, dato Diplomate cuius initium eſt, *Cum occaſione impreſſionis, &c.*

ACcipiens hiſce diebus, damnationis huius nuncium R. P. FRANCISCVS BORÆVS Cœleſtinorum Lugdunenſium Prior, vir ob prudentiam & religioſam accurationem eo loco dignus, cum incidiſſet in quendam fermentatæ doctrinæ Profeſſorem, Eia (inquit) audi quod indubiis nuncijs Romæ geſtum refertur, de damnatis tui Ianſenij quinque Cardinalibus aſſertionibus, cum tota reliqui libri doctrina nexis: vt proinde veſtium illud Almageſtum haberi deinceps poſſit, vnum continuum doctrinæ corruptæ Canceroma. Ianſenianus è contrario, præferuidè ac præfidenter redantruauit. *Non potuit, non debuit talis damnatio vibrari, qua omnes ad vnum SS. Patres & præſertim Sol Doctorum S. Auguſtinus, damnarentur ac infamarentur.* Optimus Prior, breuiter, ſed efficaciter, forti linguatio obſtrepentem coërcens, ait; TACE, QVIA PONTIFEX LOCVTVS EST. Quod explicatiùs his paulo pluribus verbis diceret; Romanus Pontifex, eſt Chriſti in terris Vicarius, & ab ipſo Chriſto conſtitutus omnium fidelium Magiſter circa dubia exorientia in rebus fidei. Quid igitur malè abs re, ac tuo Ianſenio intellectos SS. Patres & nominatim, (pro more Sectariorum omnium,) S. Auguſtinum, obtrudis? Audi oraculum fuſum ex eius Cortyna, quem ſibi Deus in terris ſubrogauit fidei interpretem: Neque cauſare, vel confoſſos Patres, vel violatum Auguſtinum, vt falsò tibi tua imaginatio ſuggerit: ſed acquieſce Pontificiæ definitioni, quia os Domini locutum eſt per ſuum Vicarium. Obmutuit ad Prioris voces Ianſenij quondam aſſecla; ſapienter ſanè, quia retractare Pontificis Iudicium, eique in cauſa fidei obſtrepere, ſuperbiæ eſſet non ferendæ, vt Zozimus
a Epiſt. 10. Papa [a] grauiſſimè confirmat. Nimirum ſicut Pater omne iudicium dedit filio, ſic filius omne iudicium ſpectantium ad fidem & ſanam doctrinam, dedit ſuo Vicario, vt optimè dixit Potho Prumienſis.
b l. 3. de ſtatu domus Dei ſub fin. [b] Ad hæc Pontifex Romanus, vt Innocentius 3. Catholico Armeniorum ſcribebat, eſt *Magiſter Chriſtianæ fidei.* Eundem Chryſoſtomus alicubi, [c]
c hom. de Petro & Elia. *Magiſtrum orbis terrarum*; & alio loco, [d] *Magiſtrum Vniuerſi & Doctorem fidelium omnium*, appellauit: Quod ipſum habent Leo Magnus, [e] atque Damaſcenus, [f] eóque etiam pertinent benè
d hom. vltima in Ioan. e ſerm. 2. in anniuerſ. ſuæ Aſſump. f in hiſtor. c. 11. multi Pontificij tituli adunati in Onomaſtico. At non eſt diſcipulus ſuper Magiſtrum, de ipſius veritatis ſententia. Nemo ergo qui verè fidelis audire velit, tanto Magiſtro obſtrepat, eiúſque iudicium malè ceruicoſus abijciat: ſed vbi illum audierit, aliquid ex fide credendum enunciantem, hæreat demiſsè, nec prætcrea hiſcat, illud Pythagoræorum multo iuſtiùs vſurpans, Αὐτὸς ἔφα.

Hac impacta paſtomide, oppilatum os vni Ian-

Theoph. Rayn. Apopompæus.

ſeniano præmiſi. Pauci tamen alij, ne prorſus elingues apparerent, duo effutiuerunt. Vnum pertinet ad quæſtionem Facti, alterum ad quæſtionem Iuris. Quæſtio Facti eſt, verène Pontifex Ianſenij propoſitiones confixerit, ſiue an verum ſit, Bullam quæ circumfertur, à Pontifice manaſſe. Ad quæſtionem vero Iuris pertinet, an à definitione Pontificia dari poſſit prouocatio ad Concilium Generale. Non eſt quod quis miretur, fuiſſe, qui ad primum rumorem priuatis literis ſparſum de Bulla à Pontifice edita, reuocarint in dubium, nuncij huius veritatem. Nam annis ſuperioribus in hac ipſa Ianſenij cauſa, diploma Vrbani VIII. ab Innocentio X. firmatum, & fide publica per Prouincias Chriſtianas ad Nuncios Pontificios tranſmiſſum, ſuppoſitionis ac figmenti aliquandiu eſt inſimulatum, quæſitis ridiculis cauillationibus, de quibus in defenſione Scapularis Stochiani, [a] agere memini. a par. 2. 4. 2.
Potuit ergo tolerabilior videri, & minus ab inſana peruicacia abhorrens hæc ipſa reſponſio, cum primùm per ſolas priuatas literas, tametſi multiplices, inſonuit rumor de facta Romæ Ianſenij damnatione ante authenticum Bullæ apographum iuridicè per Prouincias tranſmiſſum. Quanquam illa rei geſtæ ſignificatio, per tam multas priuatorum ad priuatos literas, non opinionem dubiam, ſed certam rei geſtæ ſcientiam ingenerare poterat. Sicut actus quo aſſentimur, Romam aut Indias eſſe, nixi teſtificatione vnanimi tam multorum cæteroqui fallacium, non eſt actus fidei humanæ, ſed veræ ſcientiæ, vt rectè docent Turrianus, [a] Hurtado, [b] a 2. 2. t. 1.
Suares, [c] & apertè S. Auguſtinus, [d] cum ait. [Abſit diſp. 8. dub. 6.
vt nos ſcire negemus quæ teſtimonio didicimus b diſp. 8. de
aliorum: alioqui neſciremus eſſe Oceanum, eſſe anima ſ. 18.
terras atque vrbes quas celeberrima fama commen- c 9. de grat.
dat.] Agnoſcit iſta ſciri, non credi fide humana. c 11. n. 12.
Neque enim motiuum aſſentiendi, eſt præcisè au- d l. 15. de
toritas dicentium, ſed conuenientia & concordan- T. 56. 12.
tia tam multorum in referendo concordium, abſque prænia conuentione, nec inuicem edoctorum; quod ſufficit ad fundandam certitudinem, non tantum moralem (vt cenſent Bannes, [e] Lorca [f] & Arriaga, e 1. p. q. 1.
[g]) ſed etiam phyſicam, abſque recurſu ad diuinam artic. 1.
prouidentiam, nunquam permiſſuram talem erro- f 2. 2. ſ. 1.
rem, quo recurrit Vega. [h] Igitur, etiam ante iuri- diſp. 12. n. 11.
dicè tranſmiſſum diploma damnationis, ex concor- g diſp. 18.
di tam multorum de eo narratione, potuit omnis l. g. ſ. 9. à
hærendi occaſio præcidi; nec ea cauillatio de falſi- n. 18.
tate aut incertitudine Nuncij, fuit idonea. h l. 9. in conſil. c. 4.

POST tranſmiſſum iuridicè diploma, certitudinis ſolitis modis firmatæ, præcluſa prorſus facultate tricandi circa quæſtionem facti, captata à nonnullis eſt cauillatio circa quæſtionem iuris, tametſi à perpaucis, nec niſi clanculum, & quod non prorſus profligatæ honeſtatis argumentum ſignat Bernardus, [a] vix audendo erumpere. Inuenti ergo ſunt, a Epiſt. 116.
qui inſuſurrarent, nec dum prorſus præcluſum eſſe Ianſenij ſectatoribus exitum ad declinationem Pontificiæ damnationis; cum reliquum ſit perfugium appellationis ad Generale Concilium, cuius comprobatio in Romana Ianſenij damnatione deſideratur; cum tamen ſolius Concilij ſit, ſaltem iuncto ſibi Pontifice, pronunciare irretractabiliter de doctrina Fidei, aut dogma aliquod tanquam hæreticum configere. Et fauere videtur S. Auguſtinus [a] a Epiſt. 162.
qui Donatiſtas arguit, quod damnati à Patre Chriſtianæ plebis (ſic enim vocat S. Melchiadem, Romanum Pontificem) appellaſſent Conſtantinum, cum reliqua illis eſſet à iudicio Romani Pontificis appellatio ad Concilium plenarium ex orbe Vni-

uerſo adunatum, quo Sententia Melchiadis poſſet retractari. Hæc Pontificiæ in Ianſenium Sententiæ declinatio, cuiuſmodi ſit, diſcutiendum hac lucubratione ſuſcipio.

PVNCTVM I.

Declinationem Sententiæ Pontificis per prouocationem ad Generale Concilium, fuiſſe iam olim Hæreticorum ac Schiſmaticorum.

PRoximè Superiore ſeculo, Lutherus & Caluinus, (& ſub horum ſuorum arietum ductu, puſillus grex Vniuerſus,) damnationem à Pontifice Romano intortam, declinare ſibi vtcumque viſi ſunt, conteſtando, non aliter ſopiri poſſe lites in cauſa fidei excitatas, niſi celebraretur Generale Concilium, quod Diuus ipſe Auguſtinus [a] agnoſcit repræſentare Vniuerſam Eccleſiam; atque adeò ex eius ſenſu tanquam columnæ ac firmamenti veritatis, componi poſſe ac debere diſſidia de religionis ac fidei cauſa. Apparebat captari moras. Neminem quippè latet, quantæ molis negotium ſit, celebratio Concilij Oecumenici, nec facile eſſe niſi ſero admodum, viam illam componendorum diſſidiorum inire. Itaque pro more iniquè appellantium (vt S.Thomas [b] rectè notauit) quibus ſpes ſalutis in comperendinatione affulget, nectere moras appellando, è re ſua eſſe duxerunt. Cuiuſmodi tamen fuiſſet ea prouocatio ad Concilium Oecumenicum, & quid reuera mente verſarent cum eam interponerent, mox liquido eſt deprehenſum. Cum enim datum eſſet eorum petulcaciæ, vt Generale Concilium cogeretur, inuitati ad illud, & inſtructi fide publica, aduerſus omnes cauillationes munita, non modò detrectarunt, ſed etiam euaſionem adhibuerunt, qua cuiuſcunque Concilij autoritatem eluderent; poſcentes formam Generalis Concilij nunquam in Eccleſia viſam, quam ſcirent ab omnibus explodendam, tanquam à Sanctorum ſenſu, & omnium ſeculorum Chriſtianorum praxi abhorrentem. Referunt eorum hac in parte cauillos, Stapletonius [a] ac Bellarminus. [b] Itaque in ſpeciem, & labiorum tenus, poſcebant hi errones Generale Concilium, quod Romani Pontificis inſufficientiam ad cudendas fidei definitiones ſuppleret: reipſa autem, tantùm quærebant, declinando ſedis Apoſtolicæ iudicium, moras nectere, & in tuto locare hæreſes ſuas.

a l.1. de Bap. contra Donatis. c.18.

b 2.2.q.69. artic.3.

a l.7. de princip. c.9.

b l.1. de cõ. c.21.

Horum proaui, Palladius & Secundianus Epiſcopi Arriani (referente S.Ambroſio, Epiſtola ad Imperatores exarata nomine Concilij Aquileienſes.) homines vetuſtæ perfidiæ, Concilium Oecumenicum congregari poſtulabant de extrema parte Orbis Romani: ita ſcilicet, vt etiam à finibus terræ aduocarentur Antiſtites, eo quod alioqui non eſſet legitima erroris ſui damnatio: Et quanquam Arriani illi admodum vrgerentur à Catholicis Epiſcopis, vt errorem faterentur, inſtiterunt ſemper; [Nos diximus, probaturos nos Chriſtianos, ſed in Concilio pleno. Non vobis reſpondemus omninò; in præiudicium Concilij futuri.] Reſpondit Concilium. [Quàm graue autem, ſi propter duos in fide carioſos, toto orbe eſſent Eccleſiæ deſtitutæ.[c]] Itaque appellantes licet ad futurum Concilium, damnati ſunt, & exautorati. Pelagiani, referente S.Auguſtino, [a] prouocarunt ipſi quoque, ad Generale Concilium. Cum enim vrgerentur teſtimoniis veterum Epiſcoporum, qui pridem in Eccleſia puræ fidei ac ſanctitatis laude claruerunt, preſſi item ſubſcriptionibus multorum Epiſcoporum Superſtitum, qui varia capita Hæreſeos Pelagianæ, tanquam virulenta reiecerant, ſed maximè ſedis Petri, quæ peſtem ſubeuntem prima recidit, aduerſo iudicio exagitati, reſpondebant. [Hæc eſſe iudicia ſimplicium Epiſcoporum, ſine Congregatione Synodi in locis ſuis ſedentium.] Ex quibus poſtremis verbis apparet, Pelagianos non vocaſſe Sanctos illos Epiſcopos, *Simplices*, conuitiando, (qua ratione S. Gregorius Magnus à Mauritio Imperatore *Simplex* eſt denominatus, vt ipſe S.Gregorius [a] benignè expoſtulat:) ſed *Simplices* vocaſſe, id eſt, ſingulos nec cœtum componentes, & quidem Generalem ac plenarium, nam de eo agebant, quandoquidem pleraque Concilia Prouincialia, ſiue Localia, (prout in ſeptima Synodo [b] appellantur) interueniſſe conſtabat, vt Paleſtinum ſiue Dioſpolitanum, & Carthaginenſe 2. ac Mileuitanum item 2. quibus lolia à Pelagio eiuſque alumno Cœleſtio, ſuperſeminata in agro Domini, diligenter fuiſſe eradicata, ex datis ad Innocentium I. Literis, [a] fit manifeſtum. Itaque Synodus quam Pelagiani deſiderari obtendebant, vt aliquid de fide certò & irretractabiliter ſtatueretur, erat Synodus plenaria, ſiue Concilium Oecumenicum, cui iudicia cuiuſvis Singularis Epiſcopi, etiam Romani de autoritate concederent, vt ipſi quidem opinabantur.

a l.4. contra duas Epiſtolas c.11.

a l.4. Epiſt. 31.

b actio.3.

a Epiſt. apud Auguſtinũ 90. & 92.

Hæreſi Confine, atque conterminum eſt Schiſma: ita vt non modò fides periclitetur in Schiſmate (iuxta Ferrandi [b] effatum,) ſed etiam ratò contingat, eſſe Schiſma, præſertim inueteratum; quod in hæreſim non degeneret. Vnde factum eſt, vt S.Ambroſius in ſui Satyri monodia, incidens in Luciferum Calaritanum, & Auguſtinus [c] non ſemel, necnon Hieronymus, & Ambroſio [d] inhærens Leo Caſſinenſis, [e] Schiſmaticos pro Hæreticis habere videantur. E Schiſmaticis ergo nonnulli, à viſibili Eccleſiæ capite per Schiſma abiuncti, ab eius damnatione appellationem interpoſuerunt ad futurum Generale Concilium, per illud abrogaturi quæ Pontifex edixiſſet.

b in quinta regula innocentia.

c Epiſt.164. & l.2. in Creſc.c.7.

d in c.3. ad Titum.

e l.3. Chron. Caſſin.c.70.

Videri poſſit id molitus omnium Schiſmaticorum teterrimus, Photius euiratus. Nam Nicolai primi, & Adriani ſecundi damnationes, quibus ſæpè ſæpiùs confoſſus fuerat, obducturus, Synodum Oecumenicam trecentorum octoginta trium Epiſcoporum anno Chriſti 879. adunauit, falſo dictam *octauam*; quæ fuit quaſi Virtualis appellatio à Romanis Pontificibus ad Concilium Generale. Inſtiterunt Veſtigiis perditiſſimi huius Schiſmaticorum anteſignani poſteriores quidam vel Schiſmatici, vel cum Pontificibus exercentes priuata odia & inimicitias. Sic tempore ſimultatum inter Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum iſte appellauit futurum Concilium anno 1303. vt Spondanus eo anno notauit. [a] Ludouicus item Bauarus, paſſim refertur appellaſſe futurum Concilium: Quanquam idem author anno 1323. quo hanc appellationem conſignat, nonnihil mollit factum Ludouici, dicens eum à Ioanne XXII. damnatum, appellaſſe ſedem Apoſtolicam, & ipſum Papam meliùs informatum, petendo Concilium in quo ſua cauſa diſceteretur. Et vero Ocham, qui calamum nundinatitium Ludouico locauerat; vt odia in Ioannem Pontificem minùs in Franciſcanos propenſum concepta exſaturaret, Pontificum Iudicia

a num.7.

dicia omnia, etiam quæ ad fidem attinent, retractari à Concilio poſſe, eiúſque eſſe determinationem vltimam, affirmauit in Dialogo: cuius rationes attendendas eſſe, tametſi autoritate destituti; dixit Gerſo.[a] Autoritate enim valere non potuit qui Schiſmaticus erat notorius: tametſi mente denique Sapienter mutata, obijt reſtitutus Eccleſiæ, vt ſcribit Trithemius[b] & pleniùs Vuadinghus anno 1347.

a Tomo 1. opuſc. de prouoc. ad conc.
b l. de ſcriptor.

PVNCTVM II.

Paucos quoſdam Catholicos, difficultatibus temporum impeditos, prouocationem à Pontifice ad Concilium bona fide aliquando admiſiſſe.

FVit in his Ioannes Gerſo quem conſtat neque Hæreſis labe forduiſſe, neque item fuiſſe Schiſmaticum; cum tempore Concilij Conſtantienſis quo Gerſo ſcribebat, nullus eſſet certus Papa, à quo abiuncti, poſſent appellari Schiſmatici. Ex quo autem Martinus V. electus eſt, ſemper ei inhæſit Gerſo; atque adeò nunquam dici potuit Schiſmaticus. Is tamen poſt præceptorem ſuum Petrum de Alliaco, Cardinalem Cameracenſem, prouocationem à Pontificis iudicio ad Concilium, etiam in Cauſa fidei propugnauit; cum aliis locis, tum nominatim eo Opuſculo quod habetur Tomo I hoc titulo, *Quomodò, & an liceat in cauſis fidei appellare à Summo Pontifice, ſeu eius iudicium declinare.* Vbi argumentatur in hanc rem multipliciter.

Imprimis autoritate Concilij Conſtantienſis, quod anno 1415. definiuit, Generali cuius Concilio poteſtatem à Chriſto immediatè habenti, quemlibet, ipſúmque etiam Papam, obedire teneri in pertinentibus ad fidem & Generalem Eccleſiæ reformationem. Deinde, Chriſtus ipſemmet Petrum alloquens Matth. XVIII. dixit, *ſi peccauerit in te frater tuus, &c. dic Eccleſiæ*, Cum ergo Papa ſit frater noſter, (alioqui non deberet dicere *Pater noſter qui es in cœlis,*) poteſt ſine dubio, denunciari Eccleſiæ; quam ſi non audierit, id eſt, ſi ei non paruerit, habendus eſt ſicut Ethnicus & Publicanus. Præterea Paulus ad Galat. II. æquiualenter prouocauit à Petro cui reſtitit, ad Eccleſiam, à qua Petrus fuiſſet condemnandus, ſi non deſtitiſſet. Idem ergo poteſt præſtari circa Papam. Qui item cum ſit membrum Corporis Eccleſiæ, ſi eam ſcandalizet, poteſt ab Eccleſia reſcindi; ſubeſt igitur illi. Ad hæc, Petrus Actor XI. accuſantibus ipſum fidelibus qui ex circumciſione erant, obedienter reſpondit. Idem ergo facere debent Petri Succeſſores, ſi inſimulentur Superbiæ in deſtructione fidei. Annon vero ſi Papa eſſet alicui iniurius circa ea quæ fidei ſunt, pateret grauato recurſus ad Eccleſiam, & ab ea ſubleuaretur? Poteſt ergo tunc Papa, à Concilio Eccleſiam Vniuerſalem repræſentante iudicari, ſicut fieret ſi eſſet criminoſus & ſcandaloſus. Idque negare, videtur cum maxima Eccleſiæ pernicie coniunctum: quia Papa in terris metu cuiuſcumque iudicij expolíatus, facilè poſſet inducere vaſtitatem in Eccleſiam. Et idcirco conſtitutio Benedicti XIII. ſiue Petri de Luna, quæ ſuæ licentiæ fauens, determinauit, Papam à nemine poſſe iudicari, reputata eſt hæreticalis in Concilio Conſtantienſi.

Ex his infert Gerſo, Papam non eſſe vltimum ac ſupremum Iudicem in Eccleſia; atque adeò non eſſe infallibilem fidei regulam, quæ exerrare in fide nequeat; Sed id eſſe tribuendum Eccleſiæ, vel Concilio Generali ipſam repræſentãti; proindéque cenſet Epiſcopum aut Papam, non poſſe obligare fideles ad credendum aliquam propoſitionem tanquam ex fide certam. Tametſi determinatio Papæ quod aliqua propoſitio ſit de fide, poteſt obligare ſubditos, ſub pœna excommunicationis, ne dogmatizent oppoſitum talis determinationis, donec accedat determinatio Concilij Generalis; ad quod proinde dari poteſt prouocatio poſt determinationem Papæ, etiam in Cauſa fidei: quia ex quo Papa ſupponitur habere in terris Superioré, iudiciũ eius, nulla in re eſt Supremum & irretractabile; ſed ab eo qui ſupponitur eius Superior, firmari aut infirmari poteſt: nẽpe à Concilio Generali. Ad Decretalé verò Martini V. qua definiuerat nulli fas eſſe iudicium Pontificis Romani in cauſa fidei declinare, & ab eo appellare, reſpondet Gerſo, ſenſum Martini fuiſſe, [quod non eſt fas appellare à Papa, vel eius iudicium in cauſis fidei declinare; non quidem pro omni caſu, ſed quando facit quod in ſe eſt; & quando non apparet deuius à fide, & ambulat rectè ad veritatem Euangelij ſine perſonarum acceptione] quod debere facere Pontifices, & abs ſe eſſe ſeruatum, conteſtatus eſt Martinus V. in ſua conſtitutione prædicta.

Conceperat Gerſo hanc mentem, ex Statu illorum temporum. Nam tam multis ſimul, penes ſe eſſe Pontificiam poteſtatem affirmantibus; cum de nullo liqueret quod vere eſſet Pontifex, agnouit Eccleſia Conſtantiæ tunc congregata, ius ſibi eſſe, prouidendi fidelibus indubitatum Caput, iudicando de illis ambiguis qui hunc titulum præferebant, & iis exauctoratis ſubſtituendo. Vnum certum, qui fuit Martinus V. Fluctuantibus igitur per ea turbida tempora doctorum Sententiis, circa varia puncta Pontificum poteſtatem attingentia, cum tamen conſtaret iudicari poſſe Papam à Concilio quoad electionem dubiam, eò ventum eſt à nonnullis, & inter alios à Gerſone, vt arbitrarentur, Pontificem per omnia ſubiectum eſſe Concilio, poſſéque Concilium, de Papæ iudicio, etiam fidem ſpectante, pronunciare. Ex quo ſequitur, fas eſſe prouocare à Papa ad Concilium, etiam in definitione fidei lata per Pontificem, vt vidimus Gerſonem aſſerere.

Virum tantæ autoritatis, & Vniuerſa Europa celeberrimum & apprimè pium, vt dixi in Manuſſa ad Indiculum SS. Lugdunenſium, ſecuti abſque ſcrupulo ſunt non pauci. Nec ita multo poſt, adeò inualuit vſus appellantium à iudicio Pontificis ad futurum Conſilium vt Pius II. anno 1459 frænos ei licentiæ imponere ſit adactus, edita conſtitutione cuius initium eſt, *Execrabilis.* Eius Conſtitutionis initio ait Pius, appellationem à iudicio Pontificis ad futurum Concilium, tunc inoleuiſſe, & priſtinis temporibus fuiſſe inauditam, nempe ita vt paſſim vſurparetur. Cœteroqui enim vidimus Philippum Pulchrum longè ante appellaſſe Concilium à iudicio Bonifacij octaui. Niſi ſi per *priſtina tempora* intellexit Pius, anteriora ſecula Chriſtiana vſque ad Bonifacium VIII. qui anno 1300. ad Eccleſiæ clauum ſedebat. Per tot enim præcedentia ſecula, nemo Catholicus declinarat iudicium Pontificis, per appellationem ad Concilium; ſed id ad ſummum, & infrequenter, fecerant Hæretici, ac Schiſmatici manifeſti. At tempore Pij II. huiuſmodi prouocationes admodum inualuerunt, occa-

ſione accepta ex Sententia Gerſonis ac ſimilium, in illis temporum difficultatibus, ac Eccleſiæ turbinibus approbata. Et poſtmodùm etiam Iulius II. anno 1509. diploma dedit hoc initio, *ſuſcepti regiminis*, quo Venetos, & Bentiuolos Bononiæ oppreſſores, à Pontificis iudicio futurum Concilium appellantes, tentauit coërcere. Sed & in Gallia ſub eodem Iulio II. occaſione diſſidiorum inter ipſum & Ludouicum XII. cum magno Eccleſiæ damno exortorum, reuixit Gerſonis ſpiritus, in quibuſdam Catholicis Theologis, nominatim in Iacobo Almaino, qui libro de poteſtate Papæ, ſubiectionem Pontificis ad Concilium, & validas ad iſtud ab illo prouocationes, admiſit.

PVNCTVM III.

Incongruè filios pacis, inſiſtentes veſtigiis Hæreticorum ac Schiſmaticorum, & eorum quos temporum difficultates aliò abduxerint, prouocationem à Pontificis iudicio in cauſa fidei vſurpaturos.

MOnſtratum eſt, prouocationem à definitione Pontificis ad Concilium, fuiſſe Hæreticorum & Schiſmaticorum: Quod ſi pauci aliqui Catholicorum eam viam inierunt, temporum turbine offuſcias paſſos deflexiſſe à communi ac protrito Catholicorum itinere. Hinc æſtimandum eſt quam ea via polluta ſit.

Ac primùm, abſit vt Eccleſiæ filij, quibus nulla conuentio eſt cum filiis diffidentiæ, Diabolo mancipatis, velint eorum inſiſtere veſtigiis ducentibus ad mortem, eſſe ab Hæreticis, omnibus modis declinandum, admonebat grauiſſimè S.Clemens [a] ea reddita ratione quod Hæretici [magis impij ſint quàm Iudæi; & magis ſine Deo quàm Gentiles.] Admodùm emphaticè debitum auerſandi per omnia hæreticos, ſéque ab eorum motibus & quibuſvis vſibus ſeiungendi, infigit S.Ignatius Theophorus, [b] ac ex inſtituto Lucifer Calaritanus, pleno commentario de non conueniendo cum Hæreticis. Vt premam in præſentia cæteros, quorum magnam copiam addenſant Conradus Brenus, [c] & cæteri agentes de Hæreſi: Sed accuratiſſimè Henricus Spondanus, [a] agens de cæmeteriis. Quod ſi nulla in re etiamſi externa & humana, conueniendum eſt cum Hæreticis, quanto minùs in re adeò intima religioni; & in qua agitur deſpectio regulæ viuæ nobis à Deo circa fidem præfixæ, quam haud abs re dixerim, Chriſtianam *oraculorum Dei cortinam?* En porrò quid ſanctus Auguſtinus, [b] Pelagianis Concilium Generale ad definitionem contra ſuam Hæreſim expoſcentibus reponat. [An verò congregatione Synodi opus erat, vt aperta pernicies damnaretur? quaſi nulla Hæreſis aliquando niſi Synodi congregatione damnata ſit, cum potius rariſſimæ inueniantur, propter quas damnandas neceſſitas talis extiterit; multóque ſint atque incomparabiliter plures quæ vbi extiterunt, illic improbari damnarique meruerunt, atque inde per cæteras terras deuitandæ innoteſcere potuerunt. Verùm iſtorum Superbia, quæ tantùm ſe extollit aduersùs Deum, vt non in illo velit, ſed potiùs in libero arbitrio gloriari; hanc etiam gloriam captare intelligitur, vt propter illos, Orientis & Occidentis Synodus congregetur. Orbem quippè Catholicum, quoniam Domino eis reſiſtente peruertere nequeunt, ſaltem commouere conantur: cum priùs vigilantia & diligentia Paſtorali, poſt factum illis competens ſufficiénſque iudicium, vbicumque iſti lupi apparuerint conterendi ſint; ſiue vt ſanentur atque mutentur, ſiue vt ab aliorum ſalute atque integritate vitentur, adiuuante Paſtore Paſtorum.] En quàm non probet Auguſtinus, prouocationem Pelagianorum ad generale Concilium quámque veteratorium indicet eſſe artificium, velle commouere Orbem ſi euerti nequeat; profanitate falſorum dogmatum, iuſta excubitorum fidei confixione improbatorum. Similia ex Ambroſio, contra duos in fide carioſos Arrianos plenarium Concilium expoſcentes ſupra [a] retuli. Idem vrgeri poteſt ex ſimili peruerſitate Schiſmaticorum, Generale Concilium appellantium, ne mandatis Pontificiis acquieſcant. Et peius ſanè fecerunt Donatiſtæ, tunc nonniſi Schiſmatici, cùm in cauſa Cæciliani damnationem à Melchiade Papa excipientes, appellarunt Conſtantinum Imperatorem; imitatione Pauli Samoſateni qui damnatus ab Epiſc. prouocauit ad Aurelianum Imperat. autor primus peruerſarum appellationum ex abuſu, in cauſis Fidei aut Religionis ab Eccleſia Catholica deciſis; infeliciter imitatione expreſſus à Photino Sirmienſi Epiſc. Hæretico, quem teſtatur S.Epiphanius, [b] à Sententia damnationis Eccleſiaſt. per Magiſtratus ſæculares ab Imperatore quem appellauerat attributos, eludere conatum Synodi Sardicenſis in ſe intortam damnationem. Nec ſapientiùs Epiſc. Iſtriæ, cum Seuero Aquileienſi eorum Anteſignano, negotium S.Gregor. faceſſiuerunt in cauſa trium capitulorum appellantes Mauritium Auguſt. cui caro ſtetit iniquæ appellationi detuliſſe; iuſſo eius cauſæ cognitione abſiſtere S. Gregor. Donatiſtæ igitur, à iudicio Pontificis appellantes Imperat. peius fecerunt, quam ſi appellaſſent Concilium Generale: nam ea ratione ſtetiſſent intra tribunal Eccleſiaſticum. Quod vnum voluit S. Auguſt. [a] cùm agens de hac eorum appellatione dixit. [Ne putemus illos Epiſc. qui Romæ iudicarunt; non bonos Iudices fuiſſe, reſtabat adhuc plenarium Vniuerſæ Eccleſ. Concil. vbi etiam cum ipſis Iudicibus cauſa poſſet agitari; vbi ſi malè iudicaſſe conuicti eſſent, eorum Sententiæ ſoluerentur.] Non approbat ſimpliciter D.Auguſt. appellationem à iudicio S.Melchiadis *partis* (vt ait) *Chriſtianæ plebis* ad Concilium Oecumenicum: Sed tantum ait ſuppoſita peruicacia Donatiſtarum, nolentium ſtare ſententiæ S.Melchiadis; ſatiùs futurum fuiſſe, ſi Concilium appellaſſent, non autem Imperatorem. Abſolutè autem ac ſimpliciter rem ſpectando, ea declinatio legitimi iudicij Pontificij, per appellationem ad Concilium Oecumenicum, non eſt probata S.Auguſtino.

a 6. conſt. c.8.

b Epiſt. ad Philadelph.

c l. 6. de hæreſ. c.2.

a parte 1. c.3. & 4.

b l.4. contra duas Epiſt. c.12.

a puncto 1.

b hæreſ. 17.

a Epiſt. 162.

In præſenti autem negotio, appellatio ad futurum Concilium, longè terrior eſt, quàm fuiſſet, ſi Donatiſtæ ad Concilium prouocaſſent. Nam ibi S. Melchiades cum Collegis, iudicarat tantùm de quæſtione facti, & purgarat Cœcilianum Carthaginenſem Epiſcopum, malè accuſatum de traditione librorum ſacrorum in perſecutione Diocletiani, quod iudicium declinare ſtatuerunt Donatiſtæ, appellando Imperatorem. Sed is admodum inde concitatus eſt, ita vt ſcribat Optatus, [a] exclamaſſe Conſtantinum; [O rabida furoris audacia! ſicut in cauſis Gentilium fieri ſolet appellationem interpoſuerunt.] Quid putamus dicturum fuiſſe, ſi agitata eſſet cauſa fidei; & iudicante de ea Chriſti Vicario controuerſiarum fidei Arbitro, vidiſſet interponi appellationem?

a lib. 1.

appellationem ? Præter communem itaque labem Schiſmatis per abiunctionem à capite, & negatam ei obedientiam ac Subiectionem debitam, prouocatio in negotio de quo agimus, eo tertior eſt, quòd adhibetur in cauſa Fidei, in qua, par erat arctiùs inhærere ſenſui *Magiſtri fidei & Doctoris omnium fidelium*; quæ ſunt Pontificis Romani nomenclationes apud Grauiſſimos Patres quas attigi ſuperiùs & pleniùs illuſtro in Onomaſtico Pontificio. [a] Omnes itaque contra Schiſma conclamationes, multo iuſtiùs hic locum habent, quàm contra Donatiſtas. Verum non inſiſto hoc loco pleniùs, ſiue exponendæ Schiſmatis virulentiæ; ſiue probro deſpectionis & inhonorationis ſummi Pontificis; ſiue debito ei obſequendi in omnibus ad fidem Catholicam, & religioſa officia, animæque ſalutem ſpectantibus. Actum enim plenè eſt de his omnibus, in Epilegomenis ad Coronam auream ſuper Mitram. [a] Et præter ibi notatos, conſuli poſſunt qui de immanibus Schiſmatis damnis diſſerunt Pelagius II. ſcribens ad Epiſcopos Iſtriæ, [b] Chryſoſtomus, [c] Aluarus Pelagius, [d] & Andreas Epiſcopos Polocenſis, [e] nuncius Eugenij ad Baſileenſe Concilium. Cadunt ea omnia directè & propriè, in eiuſmodi abiunctionem à Pontifice per prouocationem ab eius iudicio in cauſa fidei. Nam vt notauit Tabienna, [f] huiuſmodi appellatio, habita ſemper eſt, pro certa nota veri Schiſmatis. Et ſicut Schiſma per cuniculos fidem ſuffodit, & veram pietatem ſenſim exterminat; id quod Giouanus in Opere de Schiſmate, & Conradus Brunus [g] tractans Schiſmatis probra, diligentiùs exequuntur, poteſtque proportione intelligi ex labefactatione totius honeſti in Repub. per rebellionem à capite ſeculari de qua ſtrage rectè alibi idem Brunus, tractans de Seditioſis: [h] ita hæc prouocatio à iudicio capitis Eccleſiæ ad aliud iudicium, etiam Concilij Generalis, ſcatet damnis grauiſſimis. [Manifeſtum eſt (inquit de ea Canus,) [a] rem hanc & Hæreticorum omnium, ſummum patrocinium eſſe, & feneſtram vel maximam aperire ad obedientiæ Eccleſiaſticæ iacturam, ac perniciem veræ pietatis.] Andreas item Duuallius, [b] fundamentum eiuſmodi prouocationis, fatetur vix poſſe excuſari à temeritate inobedientiæ; ac vt plurimum fouere inobedientiam, & multa diſſidia, magnóſque tumultus in Eccleſiam ſemper inuexiſſe. Ex quibus fructibus doctrinæ has prouocationes aſtruentis, pronunciari poteſt de illius morboſitate & manifeſta virulentia, quamque meritò ſit piis auerſanda.

a V. Doct. & V. Magiſter.
a ſubnotat 3. fructu 1.2.3.
b Epiſt. 1. 2. & 3.
c homil. 11. in ad Eph.
d l. de ſtatu Eccleſ. art. 65.
e in Appendice nona ad ſeſſionem quintam Baſileenſis Concilij.
f v. excom. 5. caſu 2.
g l. 1. de Hær. c. 18. & l. 2. c. 1. & ſeqq.
h lib. 3. tot.
a l. 5. c. vlt. ad 9.
b tract. de Pontif. p. 4. q. 7.

Iure igitur cum Micrologi autore [c] concludo. [Sedi Apoſtolicæ, omnes per omnia, abſque omni hæſitatione debemus obedire, cui nunquam debitam exhibebimus obedientiam, ſi eius ſtatuta potiùs iudicare quàm implere curemus. Hoc eſt enim priuilegium obedientiæ, de ſententia ſui præceptoris non iudicare (in iis dumtaxat rebus quas Canonicis ſcripturis contraire non videmus;) imò ſtatim exequi quod iubetur. Nam quicunque facere noluerit, niſi quod prius ſua ratione probauerit eſſe faciendum; non tam præceptori ſuo, quàm propriæ voluntatis arbitrio ſatisfeciſſe iudicabitur. Hanc ergo puram obedientiam; cum omnibus ſpiritualibus noſtris præceptoribus certiſſimè debeamus; maximè tamen Apoſtolicæ ſedi ex intimo corde debemus, quæ totius Chriſtianæ religionis, caput eſt & origo.]

c c. 25.

PVNCTVM IV.

Ipſe Ianſenius, quia nonniſi materialiter Hæreticus, effugium prouocationis à Pontifice ad Generale Concilium præcluſit ſuis.

IAnſenij librum, Hæreſibus, nec qualibuſcunque ſed pinguibus, & de peiore nota ſuffigendis, ſordere, extra controuerſiam poſuit Pontificia conſtitutio. Ipſe tamen Ianſenius, non fuit Hæreticus formaliter, defectu peruicaciæ, quæ eſt veluti characteriſtica Hæreſeos formalis. vt diſſerunt Etherius & Beatus, agentes contra Elipandum. [a] Nec nouum eſt, vt aliquis auſpex ac Myſtagogus erroris, ſententiam docuerit, in ſeipſa verè Hæreticam; quamuis ob bonam fidem, aut defectu contumaciæ, non poſſit denominari Hæreticus; quia in præparatione animi (vt benè notauit D. Thomas [b] ex D. Auguſtino [c] & Gratiano 24. q. 3. cap. 14.) ſubijcit Eccleſiæ ſenſum ſuum; paratus ſententiam ſuam abijcere, cum primùm regula viua nobis à Deo conſtituta, patefecerit quid diuinæ reuelationi diſſonet, & ex hoc capite, Theodorum ſuum Facundus [a] nitentem pronunciabat, quod paratus ſemper fuiſſet corrigi. Sectatores tamen eiuſdem Myſtagogi, poterunt ei inhærendo, Hæreſi formali ſordere, ſi abſque ſimili præparatione animi, mordicus, ac vel cum incurſu in Eccleſiæ autoritatem, ſenſis illius inhæreſcant: Quod in S. Cypriani partiariis, tanquam mirabile notatum eſt à Vincentio Lyrinenſi [b] ſic exclamante. [O rerum mira conuerſio! Autores eiuſdem opinionis, Catholici; Cõſectatores verò, Hæretici iudicantur. Abſoluuntur Magiſtri, condemnantur diſcipuli. Conſcriptores librorum, filij regni erunt; Aſſertores verò gehenna ſuſcipiet. Nam quis illud Sanctorum omnium, & Epiſcoporum & Martyrum Lumen, Beatiſſimum Cyprianum, cum cæteris Collegis ſuis, in æternum dubitet regnaturum eſſe cum Chriſto. Aut quis contra, tam ſacrilegus, qui Donatiſtas & cæteras peſtes, quæ illius autoritate Concilij rebaptiſare ſe iactitant, in ſempiternum neget arſuros eſſe, cum Diabolo.]

a l. 1. pag. mihi 506.
b 2. 2. q. 10. art. 2. ad 3.
c Epiſt. 162.
a l. 10. pro trib. capit. c. 2.
b c. 11. common.

Quare Ianſenius, tametſi partim autor, partim mango multorum pinguium errorum ac Hæreſeon, poterit tamen formalis Hæreſeos labe eximi, ſi bona fide cum ea quam præmittebam animi præparatione, & debita ad Eccleſiam ſubiectione, expromſerit commenta ſua; annuens vt ad nutum capitis Eccleſiæ, ſtent aut cadant; neque prouocaturus ad vlterius tribunal, ſed abſque recalcitratione humiliter excepturus quodcunque fuerit Vicarij Chriſti de ſua doctrina iudicium. Ea enim animi præparatio, vt tradit Gerſo Opuſculo de proteſtatione [a] Caſtro, [b] ac Simancus, [c] & alij à Pegna, [d] adducti; pertinaciam excludit: atque adeò etiam Hæreſim; ita vt tametſi ignorantia erroris cui homo inhæret, eſſet craſſa, & facili negotio ſuperabilis, atque adeo ſufficiens ad incurſum grauis culpæ, tamen abeſſet Hæreſis, quia deeſt oppoſitio aduersùs Eccleſiæ propoſitionem; in qua oppoſitione conſiſtit pertinacia Hæreſi intrinſeca. Et ita rectè Canus, Caſtro, Nauartus, Vaſquez, Azor, & alij quos profert & ſequitur Sanchez. [a] Hac ratione, ſubducti ſunt damnationi, & nota Hæreſeos liberati, ſcriptores quidam qui materialiter impegerant. Signo vnum aut alterum exemplum.

a parte 1.
b l. 1. de iuſta Hær. pun. c. 12.
c in Catho. inſt. t. ſſ.
d ad q. 12. 1. partis director.
a l. 2. in decalo c. 7. n. 20.

Ioachimus,

Ioachimus, Abbas Florenſis, Tractatum quendam de Trinitate ediderat, quo putabatur Petrum Lombardum Magiſtrum Sententiarum reprehendiſſe, ob aſſertam vnitatem eſſentiæ in tribus Auguſtiſſimæ Trinitatis perſonis. Sed ſiue id falsò impoſitum ſit Ioachimo à domeſticis, ob inductam reformationem vt monuit Franciſcus Bivarius in
a §. 6. Apologetico pro Dextro; [a] ſiue reuera impegerit Ioachimus exiſtimans Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, eſſe vnum, eo dumtaxat modo, quo amatores ſuos vnum cum Deo fieri, Chriſtus apud Ioannem affirmauit; vel eo modo quo Tribus Iuda & Beniamin, dictæ ſunt *vnus populus*; in quo ſenſu, Ioachimi ſententia reprobata eſt ab Innocentio III. in Concilio Lateranenſi, vt refertur c. *damnamus* de ſumma Trinit. & fide Cathol. Hic quid inquam reipſa ſenſerit Ioachimus in eo negotio; tamen perſona Ioachimi ab Hæreſis nota, fuit immunis; [Cum ipſe Ioachim, (inquit Innocentius) omnia ſcripta ſua nobis aſſignari mandauerit, Apoſtolicæ ſedis iudicio approbanda, ſeu corrigenda, dictans Epiſtolam quam propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter confitetur, ſe illam fidem tenere, quam Romana tenet Eccleſia, quæ diſponente Domino, cunctorum fidelium mater ac Magiſtra eſt.] Sed & Honorius III. coërcuit Epiſcopum quendam Lucanenſem, à quo Ioachimus Hæreſeos infamabatur, ob prædictam ſub Innocentio damnationem. Et aliis literis datis ad Archiepiſcopum Coſentinum, inde purgat Ioachimum, quod [licet libellus, ſeu Tractatus Ioachimi damnatus fuerit in Generali Concilio, tamen idem Ioachim, omnia ſcripta ſuo Romano mandauit Pontifici aſſignari, Apoſtolicæ ſedis iudicio approbanda, ſeu etiam corrigenda, dictans Epiſtolam cui propria manu ſubſcripſit, in qua firmiter eſt confeſſus, ſe fidem illam tenere quam Romana tenet Eccleſia, quæ diſponente Domino, cunctorum fidelium Mater eſt & Magiſtra.] Concluditque Honorius, & per Vniuerſam Calabriam publicè denunciari mandat, Ioachimum ab Eccleſia virum Catholicum ſanctæ fidei orthodoxæ ſectatorem reputari; ob eam quam adhibuit conteſtationem, non obſtante damnatione libri obitum eius ſubſecuta. Sed de Ioachimo magnis
lib. de virt. cap. 11. cœleſtibus ornamentis clariſſimo, alibi plura. Celebrat in eo donum intellectus Guilielmus Pariſienſis. Nunc ſatis eſt attigiſſe, quomodo vi proteſtationis adhibitæ, liber abierit ab Hæreſis nota, vt notauit S. Thomas exponens ſecundam Decretalem.

Durandus de S. Portiano, tametſi magni vir ingenij, & à Gerſone valdè commendatus, ſtudentibus in Nauarræo Collegio, tanquam ad difficultates Theologicas enodandas apprimè idoneus, non ſemel tamen ceſpitauit, eàque protulit, nominatim circa concurſum Dei, & quantitatem & iis nexas in Theologia aſſertiones, quorum nomine Hæreticus audire poſſet, niſi in præfatione ad ſuos Commentarios in Magiſtrum, ſic proteſtatus eſſet. [Hunc modum Deo adiuuante tenere volumus, vt nihil Scribamus, vel doceamus S. Scripturæ diſſonum. Quod ſi per ignorantiam, vel inaduertentiam aliquid diſſonum ſcriberemus, ipſo facto pro non ſcripto habeatur. Et quia interpretatio dubiorum S. Scripturæ, ad S. Eccleſiam Romanam & Catholicam pertinet, omnia opera noſtra, huius libri & ſequentium, eius correctioni totaliter ſupponimus: vtpotè qui à pueritia, in fide & obedientia Romanæ Eccleſiæ nutriti ſumus, & in Romana Curia in Scholis ſacri Palatij veritatem S. Scripturæ docuimus; & per ſedem Apoſtolicam ad Epiſcopalem dignitatem, quamuis immeriti, promoti ſumus.] Adhuc demiſſiùs, in calce quarti ſententiarum; & hanc conteſtationem in præfatione adhibitam confirmat, & cuiuſcunque amantis veritatem correctioni, ſua ſcripta ſubmittit. Ob hanc igitur conteſtationem, euaſit Durandus, notam cui alioqui ſubiacuiſſet.

Michaël Baius Academiæ Louanienſis Decanus in multos impegit errores, tametſi vir erat *ſpectatæ alioqui probitatis & doctrinæ*, vt de eo loquitur Pius V. in diplomate quod firmauit, & in ſuum alterum diploma immiſit Gregorius XIII. damnantes eius pleraſque ſententias in *rigore & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento, Hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in aures pias offenſionem immittentes*; intorto anathemate in falſorum illorum dogmatum propugnatores, facultate in iiſdem poſthac quocunque pacto loquendi, ſcribendi, & diſputandi, planè omnibus negata. Quæ quanquam conſtabat vibrari in Baij Sententias, eius tamen nomini parcitum eſt à Pontificibus; quod & in Concilio Tridentino, Philippi II. Theologus, non penitendam rei Catholicæ nauaſſet operam, & omnia ſua ſenſa ſemper ſubieciſſet Eccleſiæ, monitúſque de emendatione per Pontificem, ſubmiſſo ad id Franciſco Toleto anno 1580. (vt ad eum annum notat Spondanus,) non eſſet obfirmatus in errore; neque allegaſſet, ad inurendam alicui placito notam Hæreſeos, exigi Concilium Generale; ſed humillimè acquieuiſſet Pontificis iudicio per ſuum internuncium expoſito. Et fuit qui ex Toleti relatione adderet, dixiſſe Baium, malle ſe porcos paſcere, & ſubulcum agere, quàm vlla in re ſenſui Romani Pontificis aduerſari. a R. P. Nicolaus. Magnien.

Quod ergo fecêre, Ioachimus, Durandus, & Baius & idcirco notæ quam placita eorum meruiſſent, ſubducti ſunt, fecit pariter Ianſenius; an caſtè, an cautè tantùm, Deus conſcientiarum arbiter nouit, ſed fecit tamen. Nam hæc eius ſunt verba, [b] [Mihi conſtitutum eſt, Eccleſiam quam ab infantia ſecutus ſum, ſenſuum meorum ad extremum vſque Spiritum, ducem ſequi Romanam Eccleſiam, & Beatiſſimi Petri in Romana ſede Succeſſorem: ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunque cum illo non colligit; Spargit; apud eum ſolum, incorrupta Patrum ſeruatur Hæreditas. Quodcunque ab iſta Petri Cathedra, in cuius communione à teneris vixi, & porrò viuere ac mori fixum eſt; Ab iſto Chriſti Domini noſtri Vicario; Ab iſto Eccleſiæ Chriſtianæ vniuerſæ capite, moderatore, Pontifice, præſcriptum fuerit, teneo: quicquid improbatum, improbo; damnatum damno, anathematizatum anathematizo.] Et alio loco. [a] Quicquid de rebus, tam multiplicibus, tam arduis, non iuxta meam mentem, ſed iuxta mentem S. Auguſtini, pronunciaui, de Apoſtolicæ ſedis, Eccleſiæque Romanæ, matris meæ iudicio, ſententiàque ſuſpendo: vt illud iam nunc teneam; ſi tenendum; reuocem, ſi reuocandum; damnem & anathematizem, ſi damnandum & anathematizandum eſſe iudicauerit.] b tomo 2. l. 1. c. 29. a l. 10. de gratia Christi in Epilogo.

En Ianſenius, liquido conteſtatur, nolle ſe aduersùs Pontificis declarationes aut definitiones obdurari. Neque ſi ſua placita improbentur aut Hæreſeos damnentur à Pontifice, obtendit neceſſitatem Concilij Generalis, à quo ſimul cum Pontifice, tetra illa nota inuratur: Sed conteſtatur, ſe iam tunc damnare quæ Pontifex damnauerit, & improbare quæ improbauerit. Itaque quinarius Hæreſeon ex

ex eius ſcriptis decerptus, à Pontifice damnatus, eo ipſo prædamnatus item eſt a Ianſenio: & quia conditio pet eum appoſita, nunc damnante Pontifice impleta eſt, talia placita non ſunt ampliùs Ianſenij placita, ſed ab eius mente procul abſunt. Deſciſcent igitur à Ianſenio, qui *Ianſeniani* audire volunt, ſi damnata illa placita non abijciant; & per inutiles prouocationes, contra ipſius Ianſenij ſenſum, defugiant legitimum iudicium ſedis Apoſtolicæ, ſapientes ſuper Magiſtrum, qui noluit tale quid, ſuum haberi, ex quo per S. Sedem fuerit improbatum, vt reipſa nunc eſt factum; quo ad illum propoſitionum quinarium, cui nexus intercedit, cum doctrina reliqui voluminis magna ex parte. Præluxit ergo ſuis, hac in parte, Ianſenius.

Tantùm meticuloſus quiſpiam, poſſet ſuſpicione tangi, ne quod aliàs non rarò, fraude ſimilia proteſtantium contigit, hîc cautè ſit præſtitum. Monet ſanè Nicolaus Emericus,[a] frequenter deprehenſum eſſe, Hæreticos per huiuſmodi ſubdolas proteſtationes, illudere Eccleſiaſticis iudicibus; & cum dicerent ſe per omnia velle inhærere Eccleſiæ, & damnare quæ illa damnauerit, per *Eccleſiam* intelligere ſuam ſectam. Adhibitur Emerico, non modò Franc. Penna ad eum,[a] ſed etiam Albertinus in opere de dignoſcendis aſſertionibus Hæreticis:[b] Singularia exempla pro aſſerto illo Emerici, & Albertini, non latent. Extat ſanè apud Hieronymum Tomo IX. Symbolum fidei, nomine ipſius Hieronymi ad Damaſum, quo ſubijcit ei ſuam fidem, paratus ſtare eius iudicio. In quo multis eſt impoſitum. Nam Symbolum illud non eſt Hieronymi ad Damaſum, ſed Pelagij ad Innocentium I. vt conſtat ex S. Auguſtino.[c] De qua ſubdola Pelagij Profeſſione vt Innocentium implanaret, D. Auguſtinus expoſtulat. Commodat autem huic negotio ea Pelagij Vafrities, quia inde liquet, Hæreſiarchas tentare ſuffurari communionem ſedis Apoſtolicæ, fingendo quod ei fidem ſuam ſubijciant & iudicium eius ſint excepturi. Sed & Cœleſtius Pelagij latero, ſimili proteſtatione adhibita, Zozimum Papam implanare tentauit. Scribens enim ad Zozimum, inſtrui ſe, ac corrigi paratum, libello ſuo profeſſus eſt, atque Innocentij Papæ literis conſentire ſe dixit. Quod audiens Zozimus pro eo ſcripſit, voluntatem emendationis approbans vt S. Auguſtinus[a] notauit. Ex quo obiter liquet, perperam aliquos eas Zozimi literas, cenſuiſſe ſuppoſititias, cum tamen D. Auguſtinus eas à Zozimo manaſſe fateatur. Id quod etiam habet Facundus Hermianenſis[b] agens pro tribus capitulis, addens alia Pontificum ſimili arte implanatorum exempla. Sed poſtea Zozimus Cœleſtium damnauit, edoctus à Patribus Africanis quos pro Cœleſtio ſcribens, nimiæ auſteritatis inſimulaſſe viſus erat, damnando eum qui ſuam cum Romano Pontifice Innocentio conſenſionē generatim oſtentarat; Docuerunt inquam Patres Africani non eſſe ſatis conteſtari generatim ſe ſenſum ſuum ſubijcere Pontifici, & paratum eſſe obedire ac corrigi, ſub qua herba poteſt anguis latere: Sed ſingulatim & diſtinctè improbanda eſſe falſa dogmata. Legeſis Auguſtinum[a] atque Baronium anno 417.[b] Itaque & Patres Africani, & ipſe Zozimus attentior factus. agnouerunt Hæreticos ſæpè arte Pelaſga præparationem ad correctionem, & conſenſionem cum Eccleſia Romana, ac ſubmiſſionem ad iuſſa Pontificum, pro velamento malitiæ vſurpare.

a 1. directorij q. 52.
a ſcholio 24.
b d. 29. n. 24
c l. de gratia Chriſti c. 30. & ſeqq.
a l. 6. in Iulia. c. 12. & l. 2. contra duas Epiſc. c. 3.
b l. 7. c. 3.
a l. 6. in Iul. c. 12.
b à n. 18.

Quem verò latet vafrities Lutheri? Is cum iam multa vomuiſſet Hæretica, & Eccleſiæ perniciem quam animo coquebat, vrgeret pro viribus, donec tamen negotium maturuiſſet, præ ſe tulit obedientem animum erga Pontificem vſque adeò vt anno 1517. edito libro quem inſcripſiſſet *Reſolutiones difficultatum de virtute Indulgentiarum*, eoque Leoni X. ſubdole nuncupato, in præfatione conteſtetur, ſe Pontificis pedibus aduolui, & doctrinam omnem ſuam, autoritati Vicarij Chriſti ſubijcere: Viuificaret ipſe, occideret, vocaret, reuocaret, approbaret, reprobaret, vt videretur! Vocem Chriſti in ipſo præſidentis & loquentis, ſe agniturum; & vel morte ſua expiaturum noxam, ſi quam imprudens admiſiſſet. Rurſus anno 1519. Vigente Carolo Miltitio, datis literis ad eundem Leonem X. conteſtatus eſt, ſe nunquam ex animo molitum eſſe aliquid contra poteſtatem Romanæ Eccleſiæ, quam ſciret ſuper omnia eminere, neque illi quicquam in cœlo vel in terra anteferendum, præter vnum Chriſtum; ſanctè confirmans ſe deinceps abſtiturum omni contentione, & humillime mandatis Pontificiis pariturum. Quæ quàm Syncerè diceret perfidiſſimus nebulo, & euentus monſtrauit, & quæ vulgatis eo ipſo tempore nefariis ſcriptis continentur, teſtatum fecerunt: præſertim cum poſterioribus literis eodem anno 1519. ad Pontificem datis, profeſſus, nihil eſſe quod non facere & pati vellet in bonum Eccleſiæ; conteſtatus tamen eſt, ſe nolle ad palinodiam adigi, aut leges interpretandi Verbi Dei, ſibi imponi. Lutheri in hiſce proteſtationibus impoſturam, æmulatus ne fuerit. Marcus Antonius de Dominis, ea ſolemni, & ſui & ſuorum ſcriptorum ſubiectione ad Eccleſiam, quam regreſſus ex Anglia edidit Romæ, Deus nouit. Demortui tamen oſſa ignibus addicta, & memoria autoris cum libris proſcripta, iudicio ſacrorum quæſitorum, ſuſpicionem vehementem ingeſſerunt, totam illam regredientis conteſtationem, fraude & impoſtura ſorduiſſe. Sed & iam olim S. Hormiſdas Papa, ſcribens ad S. Auitum Viennenſem,[a] Græcos ſæpè ſæpiùs conteſtatos, ſe velle Romanæ Eccleſiæ inhærere, ait, labiorum tenus talia profiteri ſolitos. [Quantum ad Græcos, (inquit,) ore potiùs præferuntur pacis vota, quàm pectore; & loquuntur magis iuſta, quam faciunt, Verbis velle ſe iactant, quod operibus nolle declarant: quæ fuerint profeſſi, negligunt, quæ damnauerint, hæc ſequuntur.] Itaque non omnes qui proteſtantur ſe velle Romanæ Eccleſiæ ſenſa amplecti, loquuntur ex animo, ſed interdum in corde & corde loquuntur.

a poſt vltimam S. Aniti Epiſtolam.

An iis fuerit annumerandus Ianſenius, quantumcunque conteſtans ſe in omnibus ac per omnia inhærere velle Pontifici, non deſunt coniecturæ. Nam perinde ac ſi nullæ Pij V. & Gregorij XIII. bullæ prodiiſſent, damnantes commenta Baij, ea amplexatus eſt. Et cum Paulus V. ac Vrbanus VIII. interdixiſſent editione librorum de auxiliis diuinæ gratiæ; ipſe calcatis Pontificum mandatis, ſuum ea de re volumen prelo ſubiecit. Et cum in Belgio prohiberetur aduerſùs ſcita Pontificia agere, quæſiuit, vbi poſſet abſque eo obice ſepta obedientiæ perfringere. Idem, opponentibus contra varia ſua placita Pontificum conſtitutiones, illud aliquādo reſpondit; *ſed quid ad Auguſtinum?* ſicut non ita pridem, aduerſùs has nouitates, opponenti autoritatem claram & liquidam Concilij Tridentini, repoſitum eſt ex Ianſenij ſenſu; *ſed quid ad Auguſtinum? & quomodo ſtabit Auguſtinus, ſi Tridentinos canones admittamus!* Quaſi regula viua fidei, Auguſtino perperā detorto, cedere deberet, ne cadāt Ianſe-

niana commenta. Hæc & ſimilia, ſuſpicionem ingerunt, fortaſſis Ianſenium, non protſus ex animo propoſitam conteſtationem adhibuiſſe. Verbis tamen eius inhærendo, nec de mente ipſius (quod ſolius Dei eſt,) ſententiam ferendo, agnouit Ianſenius ſtandum eſſe iudicio ſedis Apoſtolicæ, abſtinendo omni prouocatione ad aliud quodvis tribunal. Quo ipſo, præcluſit ſuis, effugium à damnatione Pontificis, per appellationem ad Concilium Generale, ſuppleturum Pontificis inſufficientiam ad pronunciandum de fide.

PVNCTVM V.

Definitio Pontificia, certa eſt ex fide; atque adeò omnis ab ea prouocatio præcluditur.

CErtum eſt, fidem diuinam non eſſe mutabilem, & ſi aliquid ex ea ſanctum eſſe conſtet, fruſtra tentari poſtea variationem. Qua in parte ridiculos aliquando ſe præbuere ſectarij, hodie aliquid tanquam ex fide certum prædicantes, quod poſtmodum ſtatuunt eſſe adiaphorum V.G. Euchariſtia nonniſi vmbratica, erat apud eos dogma certum: ab aliquot autem annis, liberum apud eos eſt credere, verum Chriſti Corpus in eâ reperiri. Imagines olim apud eos erant Idola. Nunc mutata ſententia, habentur quid indifferens. Nec aliter nunc ſtatuunt de ſigno Crucis, quod olim tantoperè execrabantur. Itaquè circumferuntur omni vento Doctrinæ, quam leuitatem, veræ fidei protſus aduerſam, æquè prodiderunt, depoſcentes, vt Catholica Eccleſia in ipſorum gratiam aliquid remitteret; deſinens nonnulla leuicula habere pro certis ex fide: Viciſſim ſpondentes, ſe ex parte ſua aliquid immutaturos, & ſic commodè ineundam fore concordiam. Exploſere ſemper talem circa fidem, quocunque prætextu inductam variationem Catholici, vt Conradus Brunus rectè notauit,[a] alioqui Deus fuiſſet aliquando teſtis falſi: quandoquidem quicquid ex fide certum ſtatuitur, Dei teſtificatione nititur: Si ergo ſtatuamus, definitionem Pontificiam, ex Cathedra latam in materia fidei, eſſe certam fide diuina; præcluſa eo ipſo erit omnis prouocatio; fiétque indubitatum, ex quo Pontifex acquieſcendum eſſe eius definitioni, tanquam à Chriſto ipſo, per os ſui Vicarij pronunciatæ.

a l. de Hære. c. 11.

Eſſe porrò definitionem Pontificiam ex cathedra latam, fide diuina admittendam, etiamſi non ſit lata in Generali Concilio, nec per illud confirmata; eſt communis ſententia Theologorum, quorum multos infra recenſebo. Probatur autem efficaci ratione, quia aſſenſus tali definitioni præſtitus, nititur motiuo diuinæ reuelationis, expreſſo in ſcripturis, & perpetua traditione, de aſſiſtentia Spiritus ſancti promiſſa Pontifici, ne docens aliquid ex Cathedra (hoc eſt cum voluntate obligandi fideles omnes ad credendum,) incurrat in errorem, & implanet fideles. Id enim ſpopondit Chriſtus, cum affirmauit, aduersùs Eccleſiam ſuam, in Petro tanquam fundamento ſecundario ædificatam, non prævalituras portas inferi:[a] Quo nomine, intellexit præter cætera, doctrinam malam, alienam à diuinitùs reuelatis, vt benè expoſuere Hieronymus,[a] Ambroſius,[b] Chryſoſtomus,[c] Epiphanius,[a] Beda, & alij quos ſignat Maldonatus, metaphoram *portarum* ad id adhibitam enucleans; ita vt ſonent Vniuerſam Satanæ potentiam, ſiue per Hæreſes, quibus vt domus aut ciuitas per portas, ſubitur infernus; ſiue per Tyrannos tanquam ſua præſidia locari in portis ſolita, moliatur euertere Eccleſiam. De Hæreſibus eas *portas* expoſuit Iſidorus Peluſiota.[b] Nulla ergo vi aut arte efficere poterit Satan, vt vllus error, vllâve falſa doctrina contaminet Eccleſiam, Petro eiuſque Succeſſoribus inſiſtentem: quod eſt aperrè dicere, Romanum Pontificem Petrum temporis noſtri, (vt aliquos locutos alibi[c] retuli,) non poſſe tradere doctrinam falſam; atque adeò quæ ille ex cathedra docet, eſſe certa ex fide. Idem ferunt varij Pontificis tituli latè ibidem recenſiti, ac nominatim illi celeberrimi, & omnibus Catholicis indubitati, *Caput Eccleſiæ, Paſtor vniuerſalis.* His enim titulis perſpicuè inſinuatur, Pontificem munus capitis & Paſtoris obeuntem, aſſiſtente ſibi Spiritu ſancto veram ſemper doctrinam tradere, diuina reuelationi in verbo ſcripto, aut tradito contentæ conſentaneã. Et quamuis hi tituli, qui ex perpetua traditione, ac ex ſcripturis, ſunt fide diuina certi, non præferrent expreſsè prærogatiuam quam Pontificiis definitionibus ex Cathedra latis vendicamus; tamen ſatis eſſet, quod ea prærogatiua, per euidentem conſequentiam ex prædictis Pontificiis attributis inferretur. Nam quæ per huiuſmodi conſequentiam inferuntur; provt explicata, creduntur ex fide, non minùs quàm veritates per ſe reuelatæ ex quibus eruuntur. Id quidem negant Granado,[a] & Lorca.[b] Sed paſſim admittunt alij, vt Canus,[c] Vega,[d] Vaſquez,[e] Suares,[f] Albertinus,[g] Picus,[h] ac communiter recentiores. Et meritò, alioqui enim non eſſet ex fide certum, dari in Chriſto duas voluntates, contra Monothelitas; quod non eſt expreſsè reuelatum, niſi in ea proportione, quod Chriſtus ſit Deus ſimul & Homo, ac proinde debeat vtriuſque naturæ proprietatibus inſtrui. Igitur cum ex prærogatiuis capitis Eccleſiæ, & Paſtoris Vniuerſalis, manifeſtè inferatur, Pontificem ea munera obeuntem, docendo fideles iniecta obligatione credendi, (quod eſt ex Cathedra docere,) aſſiſtente ſibi Spiritu ſancto, non poſſe labi in errorem; exploratum eſſe debet, definitiones Pontificias in cauſa fidei eſſe certas fide diuina.

a ibi.
b l. de bono mort. c. 12.
c in pſal. 147.
a in ancorato.
b l. 1 Epi. 238. & 311.
c in Onomaſtico ſ. V. Petrus.
a 1. p. q. 1. diſp. 1. ſ. 2.
b 2. 2. ſ. 1 d. 6. n. 14.
c 12. de locis c. 3. & l. 6. l. 8. ad 10.
d l. 9. in conc. c. 39.
e 1. p diſp. 5. c. 3.
f d. 3. de fid.
g princ. 3. complexo coroll. 3. dub. 1.

E Patribus multa in hanc rem protuli in Epilegomenis ad Coronam auream ſuper mithram.[i] Et alia inſuper plurima, cum ex autoritate, tum ex ratione, in eandem ſententiam dabunt Canus,[k] Heſſelius, & Cunerus Petri.[l] Inferiùs quoquè attexemus multa, ex quibus liquebit ſenſum Eccleſię ſemper tuliſſe, Romanum Pontificem aliquid definientem circa doctrinam fidei, potiri prærogatiua infallibilitatis; quia Deus per illum loquitur, & nos docet omnem veritatem: quod eſt dicere, tales definitiones ad fidem diuinam pertinere; quia vel docent verum ſenſum verbi ſcripti aut traditi; vel exhibent & educunt quod in eo latebat; ita creſcente fide, vt non noua dicantur, ſed nouè; iuxta præclarum Vincentij Lyrinenſis monitum.[a] Eámque poteſtatem prouideri nobis à Chriſto, congruentiſſimum fuit, propter Hæreſes ſubinde emergentes de nouo, & dubia circa res fidei exorientia, abſque reuelatione directa tales dubitationes diſpellente, vt benè perpendit Michaël Medina.[b]

i ſubnot. 1. verit. 7.
k 6 de loc. c. 3.
l vterque l. de firmit. cath. Petri.
a in Common. à c. 18. ad 33.

Eſt qui admittat, ex ante dictis omnino inferri, propoſitionem à Pontifice abſque Generali Concilio definitam; eſſe planè certam, & nulli deinceps dubitationi obnoxiam; ait tamen non eſſe certã certitudine diuinæ fidei. Ita Andreas Duuallius,[c] qui

b l. 7. part. c. 16 17. 18.

c parte 2. q.1. tract. de Pont. [c] qui id probat, ex eo quod nuſquam expreſsè definitum eſt, Pontificem ex cathedra loquentem potiri infallibilitate, neque qui id ſunt inficiati, habiti ſunt Hæretici. Et loca ex quibus hæc infallibilitas colligitur, patiuntur euaſiones, quæ non ſunt Hæreſeos notatæ: Puta locus de Eccleſiæ ædificatione ſuper petram, aduersùs quam portæ Inferi non ſint præualituræ; & locus de oratione Chriſti pro indefectibilitate fidei in Petro. Ad hæc enim loca dici poteſt abſque Hæreſis nota, ea accipi poſſe de ſola ſingulari Petri Perſona, excluſis ſucceſſoribus. Item locus de paſcendis ouibus, intelligi poteſt, de ordinaria, ſed non vltima & irretractabili dogmatum fidei propoſitione: vel certè de ſuppeditatione doctrinæ probatæ, per conuocationem Concilij Generalis, ordinariè in ſolius Pontificis manu poſitam. Itaque negat Duuallius, hæreticum eſſe, aut erroneum, vel temerarium temeritate opinionis, adimere Pontifici ex Cathedra docenti, infallibilitatem; tametſi ea infallibilitas ſit abſolutè certa & indubitata: ita vt quod per Pontificem definitũ eſt, ne in ſuſpicionem quidem falſitatis venire poſſit.

Hæc tamẽ & malè cohærent, & adeò debilia ſunt ac ruinoſa, vt premi potius debuerint. Non cohærere dico, quia certitudo illa abſoluta excludens omnem prorſus dubitationem, ſi non oritur ex fide diuina, neceſſe eſt vt oriatur ex euidentia propoſitionis definitæ, ſiue mediata & ſcientifica, ſiuè immediata, qualis eſt euidentia primorum principiorum. Neutra autem euidentia habet hic locum, vt eſt per ſe manifeſtum. Itaque ſi excludatur certitudo fidei diuinæ à propoſitione per Pontificem definita, excludetur eadem opera, certitudo abſoluta; quæ extra fidem, oritur ex euidentia, vt rectè ſtatuunt D. Thomas & Linconienſis apud Capreolum, [a] & Caietanus, [b] ac Albertinus. [a] Tenax
a q.1. proſ. conclu. 4 b.1. poſter. c. vltimo dub.1. quippè illa & firma adhæſio quæ certitudinem conſtituit, cum non eſt partus peruicoſitatis ac pertinaciæ gratis in ſuo ſenſu obfirmatæ, ſed petitur
a 3. princ. coroll. 1. n. 2. ex meritis motiui, oritur ex clarè penetrata veritate; ſiue in ſeipſa & in terminis, ſiue per nexum clarum cum veritate immediatè ac ex terminis conſpicua: Itaque ſicut aſſenſus præſtitus definitioni Pontificiæ, non nititur tali euidentia, ſiue immediata, ſiue mediata; ita non habet vnde ſit certus abſolutè, ſitque ita certus vt nullo modo poſſit ei ſubeſſe falſum: quod tamen aduerſarius ei tribuit; proptereàque aiebam, eius dicta non cohærere. Et addebam, quæ ab eo in hanc rem proferuntur, eſſe admodùm tenuia. Nam ſiue ſit expreſsè definitum tanquam ex fide tenendum, Pontificem extra Generale Concilium potiri infallibilitate in docendo, ſiue non ſit expreſsè & in actu ſignato definitum, (in quo tricari non vacat;) ſatis tamen eſt quod ſit definitum in dogmate expreſsè definito cuiuſmodi eſt, quod Pontifex ſit Paſtor vniuerſalis, & caput Eccleſiæ: Nam verus Paſtor non debet ſuppeditare pabulum venenatum & mortiferum; quale eſſet doctrina cum fide pugnans: Et verum caput, debet dirigere membra per vias rectas, non autem per errorum præcipitia. Eſt ergo Pontifex. Doctor fidei vndecunque infallibilis. Qui verò Pontifici eam infallibilitatem abrogant; à pleriſque, ſin minùs ab omnibus, trans Alpes & Pyrenæos, habentur Hæretici ſaltem materialiter.

Ludibria verò illa interpretationum, imò peruerſionum, quibus prærogatiuæ Petro delatæ, arctantur ad ſingularem Petri perſonam, meritò ab
a parte 2. q.2. ipſo Duuallio [a] poſtmodum exploduntur: & omnes Catholici eas expoſitiones auerſantur, tanquam cauillatorias, & à mente Chriſti alienas. Quare non fuit cur hic adducerentur, ad eneruandam veritatem ex illis ſcripturis petitam; quaſi non conuincant intentum, quia poteſt tale quid ad eas eludendas, ſiue benè, ſiuè malè proferri. Qua ratione ſectarij qui nunquam volunt elingues eſſe, nullo ſcripturæ loco eſſent vrgendi. Itaque ſtatuamus vt certum, Pontificiam definitionem, præcisè vt Pontificia eſt, dummodo feratur ex Cathedra, facere rem de fide.

Annuit poſtea Duuallius, [b] & definitiones Pon- b q. illa 2.
tificias in cauſa fidei ex Cathedra latas, etiamſi extra Generale Concilium editas, nec poſtea ab vllo Generali Concilio poſitiuè comprobatas, agnoſcit facere rem de fide: non tamen præcisè ex eo quod ſint definitiones Pontificis; ſed quia acceptantur ab Eccleſia toto orbe diffuſa, quam fide conſtat non poſſe errare, cum ſit columna & firmamentum veritatis, aduerſus quam non ſunt præualituræ inferorum portæ, ex Chriſti oraculo. Sed hæc non ſunt ſolida. Nam definitiones fidei, non egent receptione à fidelibus. Sicut enim poteſtas obligandi ad credendum, non eſt collata à populo, (ſicut ab eo confertur poteſtas politica;) ita definitioni per eam poteſtatem latæ, nihil confert acceptatio, ſi interueniat; & nihil adimit, ſi deſideretur. Quin etiam lex humana per politicam poteſtatem à populo radicaliter oriundam, lata; ſi ſit rationalis & iuſta; non eget acceptatione populorum, alioqui poteſtas legitima legiſlatoria non eſſet efficax, & digna nomine poteſtatis præceptiuæ. Quis enim eſt verè Dominus, ſi pendeat à voluntate ſerui cui aliquid mandat; ita vt ſi ipſe detrectet imperium, caſſa ſint iuſſa? Eſto poſt aliquod non adeò exiguum tempus, ſi populus cui lex iuſta eſt impoſita, obfirmetur in eius repudiatione, & princeps conniueat, neque vrgeat legis obſeruationem, verum ſit, legem illam ſic neglectam, euileſcere per tacitum Principis aſſenſum. Tamen ante patefactam Principis conniuentiam, lex obligabat, & qui eam acceptare renuebãt, non erant innoxij: quia ex quo populus tranſtulit in Principem poteſtatem ad ferendas leges iuſtas, non poteſt eam poteſtatem qua ſe abdicauit, adimere Principi, detrectando iuſta mandata. Quanto minùs ergo poteſtas definiendi quæ ad fidem pertinent, cum nullo modo deriuetur à fidelibus quos ligat, ſed à ſolo Chriſto, dici poterit pendere ab acceptatione fidelium? Accedit quod definitiones Pontificis in cauſa fidei, vel acceptantur à populo tanquam credendæ fide diuina, & ſic ſupponuntur antecedenter ad acceptationem pertinere ad fidem, quia actus ſpeculatiuus ſupponit obiectum ſuum. Vel non acceptantur tanquam ex ſe & antecedenter certæ fide diuina, ſed id accipiunt per acceptationem. At hoc perabſurdum eſt, quia non eſt in poteſtate plebis fidelium, facere vt quod non eſt de fide, ſit reuera tale. Fides enim nititur reuelatione propriè dicta, qualem populus non accepit, nec conſtitutus eſt eius arbiter. Quid quod multa eſſent certa fide diuina, quæ reipſa ad eam non pertinent, quamuis vniuerſa plebs fidelium ea acceptet? v.g. Aſſumptio Deiparæ, non eſt certa ex fide, etiamſi nemo eſt in Chriſtiano populo qui eam non acceptet. Itaque acceptatio fidelium, abſurdè adducitur, vt aliquid quod alioqui non eſſet de fide, cenſeatur ad fidem pertinere; tantùm quia acceptatur à fidelibus inferioris ſubſellij. Admitto quidem quæ Vniuerſali totius Eccleſiæ conſenſu habentur certa ex fide, cenſeri debere ad fidem pertinentia,

a l. 1. tract. 7. c. 9. n. 5.

vt tradit Gillius. [a] Sed hoc idcirco valet, quia eſt argumentum verbi traditi, & præuiæ reuelationis per manus acceptæ. Abſolutè autem ob acceptationem fidelium, res quæ ante acceptationem, ad fidem non pertinebat, poſita acceptatione à tota plebe Chriſtiana, non incipiet eſſe de fide. Et eſt quidem Eccleſia columna & firmamentum veritatis; ſed hoc habet per ſuum caput, cui Chriſtus tradendæ ſemper veritatis, ne materiali quidem errore contaminatæ, prærogatiuam contulit, quamdiu vt caput, ſiue ex Cathedra docet. Et aduersùs Eccleſiam vt ei capiti innitentem, & eius ductum ex Chriſti præſcripto ſequentem, nunquam præualebunt Hæreſes & errores, etiam materiales & innoxij, contra ſententiam quam aliquibus tribuit Canus, [a] purgante tamen eos Azorio, [b] & malè à Cano allegatos, contendente. Et meritò, quia nemo Catholicus adeò abiectè de Eccleſia ſenſerit, vt exiſtimet, tradi in ea poſſe ac doceri ex Cathedra, errores, etiamſi nonniſi materiales. Nutaret enim vniuerſa fides noſtra ſi ea ſententia admitteretur. Grauiſſimorum Patrum egregia loca contra illud falſiloquium adducit Suares agens contra Iacobum. [c] Vt autem ſepoſito capite viſibili, membra omnia poſſint infici aliquo materiali errore contra fidem, vix poteſt contingere; & veriſimillimum eſt, Deo cordi ſemper futurum, ne id accidat. Si tamen accideret, incolumi & incontaminato capite, nihil decederet de perpetuitate veræ fidei in Eccleſia, vſque ad conſummationem ſæculi. Quare definitiones fidei à Pontificibus ex Cathedra latæ abſque Generali Concilio, non idcirco ſunt certæ ex fide quod Eccleſia in qua ſemper perſtabit fides excludens formalem Hæreſim, acceptet eas tanquam ex fide certas: ſed idcircò ſunt certæ ex fide, quia à capitibus Eccleſiæ, pro poteſtate infallibili à Chriſto concredita prodierunt, vt rectè affirmabam cum communiſſima ſententia.

a l. 4. de locis c. 4. cõ. 2.
b t. 2. l. 5. c. 23.
c t. defen. c. 4.

Hinc vero apertiſſimè excinditur omnis prouocatio à Pontificia definitione in cauſa fidei: quia ex quo aliqua propoſitio admittitur vt certa ex fide, non eſt expectandum vt poſſit mutari. Innititur enim primæ veritati in quam non cadit tranſmutatio, & viciſſitudinis obumbratio. Idque eſt quod Tertullianus [a] aiebat, regulam fidei eſſe irreformabilem; ita vt tametſi quæ ſunt diſciplinæ & conuerſationis, admittant nouitatem correctionis, vt ipſe addit, & SS. Leo, [b] ac Epiphanius [c] rectè agnoſcunt; tamen veritas dogmatum ſit illabefactabilis, nec vnquam recipiat variationem ac veluti exauctorationem: contra quàm calumnioſè Ioanni XXII. impingit Ocham, [a] Ioannem enim de mutatione non dogmatica egiſſe, Ioannes Bachonus [b] tunc viuens, rectè monſtrauit, abacto Ochamo, qui calamum nundinatitium in Ioannem exercuerat. Cum igitur quod ex fide certum eſt, non poſſit de illa arce certitudinis deijci; manifeſtè ſequitur, definitiones Pontificias dogmaticas ex Cathedra latas, quibus certitudinem fidei diuinæ vendicauimus non poſſe declinari per prouocationem ad Concilium Generale; vt perperam aſſumebant pauci illi murmurantes pro damnata Ianſenij doctrina malè ſolliciti; quos exagitandos ſuſcepimus.

a de vel. virg. c. 1.
b Epiſt. 90.
c Hær. 75.
a in opere 30. dier. c. 123.
b quod l. 3. q. 16.

PVNCTVM VI.

Scripturæ abſolutè aſtruentes Pontificiam in docenda fide autoritatem, prouocationes ab ea exſcindunt.

EX Euangelio habemus, Pontificem eſſe à Chriſto conſtitutum paſtorem ouium & agnorum Dei, & eius eſſe confirmare fratres pro viribus, vt ſint participes plenæ illius firmitatis in fide, quam Chriſtus pro eo rogans exorauit. Quia enim neceſſitas Paſtoris ouium, & confirmatoris fratrum, non erat tantùm pro tempore vitæ S. Petri, ſed pro omnibus ſæculis futuris vſque ad diem Iudicij, idcircò perpetuus Eccleſiæ ſenſus tulit, ea loca non ſpectare perſonam Petri particularem ſed Petrum, ſiue in ſua perſona publica dum vixit, ſiue in ſuo munere continuato in Succeſſoribus, in quibus S. Petrus (vt Leo [a] loquitur) adhuc viuit. Confirmant pleniùs hanc locorum illorum intelligentiam, Canus, [b] Suares, [c] atque Sanderus [d]. Itaque ex eo quod Petrus ſic ſpectatus, ſit abſque alterius conſortio conſtitutus Paſtor ouium, quibus probatum pabulum, id eſt doctrinam ſanam ſuppeditet: optimè infertur, Pontificem etiam abſque Concilio Generali, non poſſe ex Cathedra falſum dicere; quia ſi id faceret, traderet fidelibus doctrinam mortiferam, & perderet oues ſibi concreditas quas iuxta Chriſti inſtitutionem debet paſcere, id eſt docere cum obligatione aſſentiendi, vt benè contra Lutherum vocem *paſcendi* exponit Bellarminus. [a] Vtuntur ea inſtitutione Petri in Paſtorem ouium, plerique Patres, ad aſtruendam Pontificis ex Cathedra docentis infallibilitatem. Longo agmine eos adducunt Onuphrius, [b] Stapletonius, [c] & Franciſcus Agricola. [d] Et nemo tot Patrum, limitat Chriſti verba ad Pontificem loquentem cum Concilio Generali; quia Chriſtus abſque limitatione, & abſolutè ac ſimpliciter, promiſit Pontifici ex Cathedra docenti, infallibilitatem; imponens illi onus paſcendi, id eſt docendi, (vt S. Auguſtinus, [a] interpretatur:) quam Paſtoris inſtitutionem, conſequitur in ouibus obligatio aſſumendi pabuli à tali Paſtore, Chriſti ſub præfecto porrecti; id eſt aſſentiendi traditæ ab eo doctrinæ: quæ obligatio perſpicuè ſupponit, eam doctrinam non poſſe eſſe lethiferam, ſiue falſam in negotio fidei; Itaque adeò neceſſe eſt eam ſuppeditari à Magiſtro propter Dei aſſiſtentiam infallibili; & quidem etiamſi doceat abſque Concilio Generali; quia vbi Chriſtus non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus. At Chriſtus non inſtituit Paſtorem qui tantùm cum Generali Concilio paſceret, ſed qui abſolutè & abſque reſtrictione paſceret, ſiue doceret. Poteſt ergo id infallibiliter præſtare, etiamſi deſit Concilium Generale, vt benè perſpexit Bernaldus in Apologetico pro Gregorio VII. [b] nuper refoſſus à Gretſero.

a ſerm. 2. de ſua Aſſ.
b 6. de loc. c. 3.
c l. 3. contra Iacob c. 13.
d l. 6. de viſib. monar. c. 8.
a l. 1. de Pontif. c. 15.
b l. 1. de prim. Petri p. 1. c. 2.
c l. 6. de prim à c. 9.
d l. de prim. c. 5. & 6.
a tract. 123. in Ioã.
b c. 23.

Non minùs efficaciter eandem Pontificis ex Cathedra docentis infallibilitatem, eruunt Patres ex illis Chriſti verbis *Rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Quæ verba ſunt omnino abſoluta; nec vllam inuoluunt conditionem; Sed in Petro & ſucceſſoribus vera comprobantur, eo modo quo prolata ſunt, hoc eſt abſque neceſſaria Concilij plenarij adiunctione. Vnde ex eo loco S. Bernardus [a] confirmat Pontificem præciſè vt Pontifex eſt, docere infallibiliter,

a Epiſt. 190. &

ſerm. de priuil. S. Ioann. b Epiſt. ad Epiſcopos Galliæ & Hiſp. c Epiſt. ad Athanaſ. d Epiſt. ad Benign. e Epiſt. ad Conſtant. f Epiſt. ad Michaël Imper. g Epiſt. ad Petrum Antioch. & alia ad Michael. Crular. h Epiſt. ad Epiſcop. Arelat. i ſ. 3. de ſua Aſſum. ac ſerm. 2. de Natali Apoſtol.

infallibiliter, quoties ex ſuo publico munere docet. Paſſim quoque varij ſancti Pontifices, inde confirmant ſuam infallibilem in docenda fide autoritatem: nominatim Lucius, [b] Marcus, [c] Felix, [d] Agatho, [e] Nicolaus I. [f] Leo IX. [g] Innocentius III. [h] grauiſſiméque de more S. Leo. [i] Nemo autem ſanus dubitarit quin Chriſtus exauditus ſit pro ſua reuerentia: quia in illis quæ abſolute petebat, nunquàm patiebatur repulſam. Merito itaque exclamat Leo IX. [A ſede Principis Apoſtolorum, à Romana videlicet Eccleſia, tam per eundem Petrum quam per ſuos ſucceſſores, reprobata, conuicta, & expugnata ſunt omnium Hæreticorum commenta; & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus non defecit, neque vnquam deficiet, ſunt confirmata.]

Has ſcripturas & alias quæ adiungi poterant, nominatim ædificationem Eccleſiæ ſuper hanc petram de qua Matth. XVI. parciùs hoc loco vrgeo, quia plenè de eis actum eſt in Corona aurea ſuper mithram, ſiue in V. *Petra*, ſiue eruendo veritates Theologicas è titulis Pontificiis in Onomaſtico propoſitis. Itaque ne actum agam, & ſuperuacuè eadem regeram, malo hîc apparere ienior.

PVNCTVM VII.

Voces Pontificum, Eccleſiæ rectorum, de ſuarum definitionum irretractabili veritate, independenter à Concilio Generali.

CVm de fide agitur, adeundam eſſe ſedem Apoſtolicam, & in eius oraculis acquieſcere oportere, ita vt quod illa docuerit reprobum eſſe, refugiatur; quod probauerit, ſuſcipiatur tanquam ex fide certum non expectata vlteriore Concilij cuiuſcunque deciſione, affirmarunt omninò multi Romani Pontifices, quorum ſpecimen operæpretium eſt adducere: illud tamen præmonendo, non infirmari hoc argumentum ex eo quod Pontifices talia aſſeterentes, videantur cauſam ſuam agere. At tameſi qui hæc dixerunt, erant Pontifices Romani, tamen magna pars eorum qui hoc dixerunt, præſertim antiqui, fuêre viri ſanctiſſimi, & glorioſo Martyrio pro fide perfuncti, quibus abſit vt ea terra nota inuratur, quod voluerint pro ſuo commodo falſiloquium ſpargere. Et cum hæc eorum dicta, fuerint omnibus notiſſima, non eſt tamen inuentus qui eos idcirco reprehenderet, vel id in eis tanquam ex ſuperbia, aut proprij commodi ſtudio prolatum notaret; ſed omnes exoſculati ſunt hæc eorum oracula, demptis Hæreticis, quorum concors ſemper fuit pertinacia in petram arietare atque confringi, vt Auguſtinus loquitur: & eo ipſo Hæretici ſunt habiti, quod regulæ circa fidem poſitæ à Pontificibus, non inhæſerunt. Secure itaque Romanos Pontifices pro hac veritate allegabimus, quia cum ſint ſupremi Eccleſiæ Principes poſſunt ſibi ius dicere, vt decernitur c. *cum veniſſent*, de iudiciis: nec par eſt peiorem eſſe Eccleſiæ conditionem, quàm ſecularis Reipublicæ vt bene vrbis Senatores Fauſtum ac Symmachũ monebat S. Auitus. [a] At ſupremum Principẽ ſecularem poſſe ſibi ius dicere, mundi iura concedunt. Egregiè omninò ex ipſiſmet iuris apicibus, hanc cauillationem retundit Hieronymus Albanus, libello de oppugnata Põtificis dignitate parte I.

a Epiſt. 31.

Inter Pontifices ergo, antiquiſſimus cenſeri debet Anacletus, quem pleríque immediatè S. Petro Succeſſiſſe volunt, quam litem diiudicandam relinquo Franciſco Turriano, [b] atque Baronio. [c] Anacletus, itaque Epiſtola 1. ait, traditum eſſe ab Apoſtolis, vt difficiles quæque quæſtiones de fide & moribus, referantur ad Apoſtolicam ſedem, per eam vltimò decidendæ: idque ipſius quoque Chriſti Domini inſtitutione ſtatutum eſſe; quandoquidem Chriſtus Eccleſiam ſuam ſuper petram ædificauit. Rurſúſque alibi. [a] [Si quæ cauſæ difficiliores, inter vos ortæ fuerint, ad huius ſanctæ ſedis apicem, eas quaſi ad caput referte, vt Apoſtolico terminentur iudicio, quia ſic Dominum velle, ab eóque ita conſtitutum eſſe, antedictis teſtimoniis declaratur: Hæc verò Apoſtolica ſedes, cardo & caput (vt prætactum eſt,) omnium Eccleſiarum, à Domino & non ab alio, eſt conſtitura: & ſicut cardine oſtium regitur, ſic huius ſanctæ ſedis autoritate, omnes Eccleſiæ Domino diſponente reguntur.] Nulla hîc Concilij Generalis mentio; ſed ſimpliciter Antiſtiti primo S. Petri Succeſſori, determinatio litium in fidei negotio attribuitur. Id quod æquè in ſequentibus teſtimoniis obſeruandum erit.

b l. 2 contra Magdeb. c. 10. c anno Chriſti 103.

S. Euariſtus [a] Epiſtola ad omnes Africæ Epiſcopos. [Conſulentibus vobis fratres clariſſimi, quid ſuper his quæ in veſtris continebantur ſcriptis, viſum nobis eſſet, vel quid docilis ratio perſuaderet, aut cuſtoditum remanaret, optantes (vt retuliſtis) noſtris inſtrui documentis. Hæc verò reſcribimus. Si quidem dilectio veſtra, normam ſecuta prudentium, ad ſedem Apoſtolicam referre maluit quaſi ad caput, quid deberet de rebus dubiis cuſtodire, potiúſquam vſurpatione præſumere.]

a Epiſt. 1.

S. Damaſus Epiſtola ad Stephanum Archiepiſcopum & Vniuerſos Epiſcopos de tribus Conciliis Africanæ prouinciæ, firmans quæ iidem Epiſcopi in Epiſtola ad ipſum Damaſum dixerant de cauſis fidei per Romanum Pontificem terminandis, ſic habet,] Scitis fratres chariſſimi, firmamentum à Deo fixum & immobile, atque titulum lucidiſſimum ſuorum ſacerdotum, id eſt omnium Epiſcoporum, Apoſtolicam ſedem eſſe conſtitutam, & verticem Eccleſiarum. Tu es enim (ſicut diuinum pronunciat verbum veraciter) Petrus, & ſuper firmamentum tuum, Eccleſiæ columnæ (qui Epiſcopi intelliguntur,) confirmatæ ſunt; & tibi claues regni cœlorum commiſi, atque ligare & ſoluere, poteſtatem quæ in Cœlis ſunt, & quæ in terris promulgaui. Tu prophanatorum hominum & membrorum meorum, maximéque diſcipulorum meorum, exiſtis & princeps & Doctor orthodoxæ ac immaculatæ fidei; cuius vice hodie, gratia Dei; legatione pro Chriſto fungimur, & omnes huius ſanctæ ſedis Præſules, eius vicem geſſerunt & gerent.]

S. Gelaſius I. Scribens ad Epiſcopos Dardaniæ. [Cuncta per mundum nouit Eccleſia, quoniam quorumlibet ſententiis ligata Pontificum, Sedes B. Petri Apoſtoli, ius habeat reſoluendi; vtpote quæ de omni Eccleſia fas habeat iudicandi; neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. Si quidem ad illam, de qualibet mundi parte, canones appellari voluerunt; ab ea autem nemo ſit appellare permiſſus.] Addit iam olim ſedem Apoſtolicam, etiam nullâ de Synodo præcedente, multa grauiſſima ſtatuiſſe, vel facta per Synodos reſcidiſſe. Et agit de Synodis etiam œcumenicis, vt patet ex Exemplo Flauiani quod adducit. Eum enim damnarat Synodus Epheſina II. Generalis, & tamen eius ſententiam reſcidit S. Leo.

S. Nicolaus I. ea Epiſtola ad Michaëlem Imperatorem, cuius initium eſt *propoſueramus* ſic habet. Patet profectò, ſedis Apoſtolicæ, cuius autoritate maior non eſt, iudicium à nemine fore retractandum; neque cuiquã de eius licere iudicare iudicio.]

Gregorius IX. anno 1231. ſcribens ad Germanum Patriarcham Conſtantinopolitanum, [a] multa prælocutus de prærogatiua ſoli S Petro conceſſa, ad Succeſſores quoque tranſfuſſa, concludit. [Ex quo colligitur euidenter, quod ad Sedem Petri, omnis quæſtio fidei ſit referenda.] Et multis deplorat, tyrannidem Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, quæ à ſede Petri abiuncta, ſuccubuit tyrannidi ſeculari; & pro iugo Domini ſuaui, Tyrannicum eſt perpeſſa, nolens ſtare vicarij Chriſti reſponſis de fide. Cuius deplorationis multò vberius argumentum, ſubminiſtrat ſtatus præſens Græcorum.

a Epiſt. 65.

Martinus V. occaſione appellationis Polonorum, (vt intelligitur ex Gerſone in principio ac fine tractatus, *an liceat in cauſis fidei appellare a ſummo Pontifice*,) definiuit in Concilio Conſtantienſi 16. idus Martij, Pontificatus ſui anno I. quod [Tam iure diuino, quàm etiam humano, quibus ſacrorum canonum autoritas innititur, nulli fas eſt à ſupremo iudice, videlicet Apoſtolica ſede, ſeu Romano Pontifice, Ieſu Chriſti Vicario in terris, appellare, aut illius iudicium in cauſis fidei, quæ tanquam maiores, ad ipſum, & ſedem Apoſtolicam deferendæ ſunt, declinare.]

Pius II. anno 1459. ſic edixit. [Execrabilis, & priſtinis temporibus inauditus, tempeſtate noſtra inoleuit abuſus, vt Romano Pontifice Ieſu Chriſti Vicario, cui dictum eſt in perſona B. Petri, paſce oues meas, & *quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis.* Nonnulli; Spiritu Rebellionis imbuti, non ſanioris cupiditate iudicij, ſed commiſſi occaſione peccati, ad futurum Concilium prouocare præſumunt; quod quantum ſacris canonibus aduerſetur, quantúmque Reipublicæ Chriſtianæ noxium ſit, quiſquis non eſt ignarus iurium, intelligere poteſt: Námque vt alia prætereamus quæ huic corruptelæ manifeſtiſſimè refragantur, quis non illud ridiculum iudicauerit; quod ad id appellatur, quod nuſquam eſt, neque ſcitur quando futurum ſit? &c. Volentes igitur hoc peſtiferum virus a Chriſti Eccleſia procul pellere, & ouium nobis commiſſarum ſaluti conſulere, omnémque materiam ſcandali ab ouili noſtri ſaluatoris arcere de venerabilium fratrum noſtrorum S. R.E. Cardinalium, cunctorúmque Prælatorum ac diuini & humani iuris interpretum curiam ſequentium, Concilio & aſſenſu ac certa noſtra ſcientia, huiuſmodi prouocationes damnamus, & tanquam erroneas & deteſtabiles reprobamus; caſſantes & penitus annullantes, ſi quæ hactenus taliter interpoſitæ inueniantur; Eaſque tanquam inanes & peſtiferas, nullius momenti eſſe decernimus & declaramus.]

Firmauit hoc Pij decretum, Iulius II. anno 1509. Hæc addens. [Nos igitur quàm deteſtanda ſit peruerſitas, attendentes, qui proprijs innixi commodis & nefariis cupiditatibus mancipati, ſalubria decreta Patrum, & ſuperiorum iuſſa ſpernentes, inconſutilem Chriſti tunicam ſcindere, ac etiam ſciſſionis cauſam habere contendunt. Et Eccleſiæ vnitatem diuidere, S. Sedis Apoſtolicæ principatum tollere, & contra tot ſanctorum Patrum, & ſacrorum Conciliorũ decreta, temerè & damnabiliter, magna audacia venire non erubeſcunt, & contra facere non verentur.]

Denique vt alia conſimilia omninò multa recidam, quæ diligentiſſimè addenſata ſunt ab Hieronymo Albano L. de oppugnata Pontificis dignitatè, [a] annumeratis verbatim ſeptem ſupra viginti ſacrorum Pontificum teſtimoniis: Articulus II. Bullæ Cœnæ, ferit anathemate, prouocantes à decreto Pontificis ad futurum Concilium. Et quamuis ea bulla, defectu iuridicæ promulgationis, fortaſſis alicubi non liget; (cauſantur præterea alij defectum receptionis, quæ ratio quanti ſit, in tanta Pontificum ad eam Bullam quotannis ingerendam conſtantia, alibi diſcutiendum eſt:) Tamen ſola ſua propoſitione monſtrat, eam eſſe mentem Pontificum, quam quis Catholicorum præſumat damnare: vt rectè in ſimili pronunciato, poſt recitatum Pontificis decretum dixit, Concilium Turonenſe.[a]

a 1. p.

a cap. 2 c.

PVNCTVM VIII.

Declinatio Pontificiæ definitionis per prouocationem ad Concilia ex Conciliis ipſis reiecta.

QVanti ſint in Eccleſia Dei Concilia, præſertim Generalia, benè proſequitur Campianus. [b] In hoc autem negotio, quia agitur ipſorum Conciliorum ſuprema poteſtas, multò pluris faciendum erit eorum iudicium, ſi conſtiterit ipſa Concilia Generalia, non admiſiſſe lenocinia adulantium ſibi v.g. Nili Theſſalonicenſis [a] ac gregalium; ſed voluiſſe abſque prouocatione alia, ſtare iudicio Vicarij Chriſti, aliquid ex fide tenendum decernentis. Reſtrinxi porrò me ad Concilia Generalia, tanquam longè grauiora, & de quibus ſolis controuerſia mouetur ab aduerſariis. Prouincialia autem, omnes fatentur eſſe retractabilia & fallibilia, priuſquàm confirmentur à Pontifice. Itaque ſuffragiis eorum in hanc rem non vtar. Quanquam ſuppeterent omnino multa, & nominatim vnum illuſtriſſimum ex Concilio Alexandrino, cui S. Athanaſius interfuit, quod Felici Papæ, tribuit omnia tributa à Chriſto B. Petro; & addit, *eum eſſe omnium profanarum Hæreſeon depoſitorem; vtpotè principem & ductorem, caputque omnium, & orthodoxæ doctrinæ ac immaculatæ fidei Magiſtrum.* Sed his omiſſis, hæreamus in ſuffragatione Conciliorum Generalium.

b ratione 4. ad Academ.

a l. 6. contra Pontif. primat.

Concilium Chalcedonenſe Oecumenicum. [Veneramur ſecundùm ſcripturas & Canonum definitionem, ſanctiſſimum antiquæ Romæ Epiſcopum, primum & maximum omnium Epiſcoporum.] Et inferiùs [ſi quis Epiſcopus prædicatur infamis, liberam habeat ſententiam appellandi ad Beatiſſimum Epiſcopum antiquæ Romæ: quia habemus Petrum Petram refugij, & ipſi ſoli libera poteſtate loco Dei ſit ius diſcernendi, ſecundùm claues à Domino ſibi datas. Et omnia ab eo definita, teneantur, tanquam à Vicario Apoſtolici throni. [Hæc quidem nunc in vulgaribus Synodi Chalcedonenſis codicibus non reperiuntur: Tamen S. Thomæ in allegando fidem, præſertim in opere contra Græcos, nemo prudens in dubium vocet. Et fuiſſe à Græcis falſatam hanc Synodum in vno puncto, (nempe in illo ſpectante Romanum Pontificem.) notauit S. Gregorius [a] ſcribens ad Narſetem Comitem: Idem ab eis præſtitum notans, circa Synodum Epheſinam, quoad aliud quoddam punctum. Potuit ergo S. Thomas, in alium quemdam ſyncerum illius Concilij codicem incidere, vnde deprompſerit quæ retulimus.

a l. 5. Epiſt. 14.

Concilium Lateran. ſub Alexandro III. relatum cap. *licet de electione*, negat poſſe haberi recurſum ad aliquem Romanâ Eccleſiâ ſuperiorem: quia Romana Eccleſia, ſumitur plerunque pro ipſo Pontifice, illius Eccleſiæ Epiſcopo particulari, à quo nullus eſt recurſus, nulla prouocatio.

Concilium Viennenſe ſub Clemente V. *Clement. Vnica de Sum. Trinitate*, aſſerit, declarare fidei dubia, (atque adeò definire quid ex fide ſit tenendum,) ad ſedem Apoſtolicam pertinere.

Concilium Florentinum Oecumenicum, Latinis ſimul ac Græcis conſentientibus, ſic ſtatuit.[a] [Definimus ſanctam Apoſtolicam ſedem, & Romanum Pontificem, in vniuerſum terrarum orbem tenere primatum: & ipſum Pontificem Romanum, ſucceſſorem eſſe B. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum Patrem ac Doctorem exiſtere: Et ipſi in B. Petro, paſcendi, regendi, & gubernandi Vniuerſalem Eccleſiam à D. N. Ieſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodùm etiam in geſtis Oecumenicorum Conciliorum, & in ſacris canonibus continetur.]

a in literis vnionis.

Concilium Oecumenicum Lateran. ſub Leone X. [Solum (inquit) Pontificem Romanum,[b] tanquam ſuper omnia autoritatem habentem, Conciliorum indicendorum, transferendorum, ac diſſoluendorum, plenum ius & poteſtatem habere; nedum ex ſacræ ſcripturæ teſtimonio, dictis ſanctorum Patrum, ac aliorum Romanorum Pontificum; ſed propria etiam eorundem Conciliorum confeſſione, manifeſtè conſtat.]

b ſeſſ. 11.

Hæc Conciliorum confeſſio, de poteſtate Pontificis ſupra Concilia; qua planè exciditur prouocatio à Pontificis decreto, ad retractationem adhibendam à Conciliis; partim habetur ex locis nunc adductis, quibus Concilia Generalia agnoſcunt Romanum Pontificem, vt caput cuius definitionibus ſtandum ſit, partim ex ea omnium Conciliorum quantumcunque Generalium & numeroſiſſimorum voce, qua Patres petierunt à Pontifice tunc Eccleſiam regente, vt dignaretur firmare quæ ipſi in Concilio decreuerant, ſiue de fide, ſiue de moribus. Præiuit exemplo hac in parte, Synodus I. Nycena, *ſanctiſſima & beatiſſima Spiritus ſancti, quaſi vnigenita filia.* Verba ſunt Anaſtaſij Sinaïtæ[a] mirè eam Synodum collaudantis, quod item luculenter præſtitit S. Chryſoſtomus[b] & S. Athanaſius,[c] ſcribens ad Epictetum. Hæc igitur Synodus, magnam partem conflata ex Confeſſoribus membro aliquo propter fidem mutilis, vt narratur à Gregorio Presbytero oratione de huius Concilij Patribus, & in actis S. Pauli Neocæſarienſis, quæ breuiculo repræſentantur in Menæis; Hic, inquam, lectiſſimus trecentorum octodecim Magni Abrahæ vernaculorum manipulus, (quo typo adumbratam hanc totidem ſanctorum Antiſtitum collectionem aduersùs Arium armatam, dixere Liberius Papa ſcribens ad Orientales, & S. Ambroſius,[d] atque Rupertus,[e]) non cenſuit ſuas de fide & moribus definitiones ratas fore, niſi adſcriptione Romani Pontificis firmarentur, fatentibus Patribus id ſe poſcere, vt *regula ipſorum, fixos poſſet habere terminos*; Hoc eſt vt eorum definitio rata eſſet, & fideles ad credendum obligaret. Idem petiit Concilium Chalcedonenſe, ac Tridentinum, & cætera, vt latè proſequitur Turrecremata reſpondens ſecundo Biſilenſium articulo,[a] & Caſtro[d] atque Naclantus.[e] Idque volebat Paſchalis Papa, adductus c. *ſignificaſti de elect.* cum dicebat, omnia Concilia per Romanorum Pontificum autoritatem, & facta eſſe, & robur accepiſſe: atque adeò ante confirmationem à Pontifice, erant infirma ad obligandum, & retractabilia erant ac errori obnoxia, vt multipliciter declarant Gelaſius Papa in libro de vinculo Anathematis, & in Epiſt. ad Dardaniæ Epiſcopos, Bellarminus,[b] Malderus,[c] Stapletonius,[f] atque Valentia:[g] poteſtque ſufficere exemplum Concilij Ariminenſis numeroſiſſimi, quod errauit craſsè, & à Pontifice Damaſo eſt reprobatum.

a cap. 9. ὁδηγῶ cas. 52.
c c. 23. dec.
d l. 1. de fide ad Gratian.
e in c. 14. Geneſeos.
a à n. 24.
b l. 1. de heret. pun. c. 6.
c Opuſc. de confirm. Concilij.
d l. 2. de Concil. c. 11.
e diſp. 3 de Cõcil aub. 2.
f 7. de princ. c. 10.
g 2. 2. d. 1. q. 1. p. 7 § 45

Ex his manifeſtè habetur, prouocationem à Pontificis definitione ad Concilium in cauſa fidei, eſſe prorſus friuolam. Nam Iudex à cuius iudicio prouocatur, non debet dare Iudicem iudicij prioris retractatorem qui prouocanti ſatisfaciat, neque confirmare eius ſententiam: Sic enim ageret in ſeipſum, & contra omnem iuris regulam inſtitueretur iudicium, vt per ſe liquet. Atqui ſi Concilium poſſet de Pontificia definitione iudicare, eámque diſcutere iudicialiter; cum Concilia Generalia debeant à Pontifice indici, vt fusè confirmant Stapletonius,[a] Bellarminus,[b] monſtratque perpetua Eccleſiæ praxis, ab Hieronymo Albano, libro de oppugnata Pontificis dignitate 2. p. planè multorum Pontificum, & aliorum teſtimoniis, ritè firmata: Itémque cum neceſſe ſit Concilia à Pontifice confirmari; oporteret illam monſtroſam iudicij formam quam diximus, habere locum. Igitur manifeſtum eſt, prouocationem à definitione fidei per Pontificem editâ, ad iudicium Concilij Generalis, non modò eſſe vanam & irritam, ſed etiam planè ridiculam atque præpoſteram. Argumentatio eſt inſinuata ab Auguſtino Triumpho,[a] & benè expreſſa ab Andrea Duuallio.[b]

a l. 1. de princip. c. 10.
b l. 1. de conc. c. 12.
a q. 6. de poteſt. Eccl. toto artic. 6.
b Tract. de Pontif. p. 4. q. vltim.

PVNCTVM IX.

Pontificiam de fide definitionem, eſſe irretractabilem, & abſque Generali Concilio validam, perpetua Eccleſiæ praxis tulit.

IAm ab ipſius Eccleſiæ Chriſtianæ crepundiis, receptum vſu fuit, vt quoties aliquid circa fidem ambiguum occurreret, conſuleretur Romanus Pontifex, & quiduis tenendum ſtatueret, tanquam ex diuino oraculo proditum, haberetur credendum, nullâ Concilij Generalis negotium recenturi factâ mentione. Produnt hunc perpetuum vſum, varia quæ adducunt Turrianus,[c] Canus,[d] & Bzouius,[e] in opere de Romano Pontifice. Illuſtrabo idipſum breuiter.

c l. 2. contr. Mag. c. 4.
d 6. de loc. c. 7.
e Ep. 77.
f T. 2. conc. Epheſ. c. 16.

Philippus S. Cœleſtini in Concilio Epheſino Legatus,[f] ſic Patres affatur. [Nulli dubium, imò ſeculis omnibus notum eſt, ſanctum Beatiſſimúmque Petrum, Apoſtolorum Principem & caput, fideique columnam. Eccleſiæ Catholicæ fundamentum, à Domino noſtro Ieſu Chriſto Saluatore noſtro, humaníque generis redemptore, Cœleſtis regni claues accepiſſe, ſoluendíque atque ligandi poteſtate quam acceperat, vſum fuiſſe; necnon per Succeſſores ſuos huc vſque ſemper viuere, causáſque decernere, ſempérque victurum eſſe.]

S. Innocentius I. reſcribens Concilio Mileuitano.[a] [Diligenter & congruè Apoſtolico conſulitis honori: honori inquam illius, quem præter illa quæ ſunt extrinſecùs, ſollicitudo manet omnium

a Epiſt. 93. inter Auguſtin.

Eccleſiarum, ſuper anxiis rebus quæ ſit tenenda ſententia: antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quam toto ſemper ab orbe, mecum noſtis eſſe ſeruatam. Verum hæc miſſa facio; neque enim hoc veſtram arbitror latere prudentiam. Quod etiam actione firmaſtis, niſi ſcientes quod per omnes prouincias, de Apoſtolico fonte perennibus, reſponſa ſemper emanent, præſertim quoties fidei ratio ventilatur, arbitror omnes fratres & Coëpiſcopos noſtros, nonniſi ad Petrum, id eſt ſui nominis & honoris autorem, referre debere (velut nunc retulit veſtra dilectio,) quod per totum mundum poſſit omnibus Eccleſijs in commune prodeſſe.]

a Epiſt.11. S.Hieronymus [a] reſtatur affuiſſe ſe Damaſo Papæ, vndecunque, & ex Oriente atque Occidente, pulſato conſultationibus circa fidem; Omnibus etiam Synodis à Damaſi ore pendentibus, & profitentibus ſe credituras quod ille ſanxiſſet. Ipſemet b Epiſt.57. [b] à Damaſo ſeiunctus, in tam multis Orientalium factionibus, ambiguus ad quam accederet, & neque Paulino, neque Vitali, neque Meletio ſecurè ſe committens, ſupplex orat Damaſum, interpoſita Crucifixi interceſſione, ne grauetur reſcribere, & docere quid tenere debeat, in agitatiſſima tunc controuerſia de hypoſtaſibus: Sibi enim fixum eſſe, mordicùs tenere quod Damaſus definiſſet. Quod Hieronymi factum, iure ſuſpexit Carolus Magnus, in c L.1.c.6. eo de imaginibus Opere [c] quod literis Longobardicis exaratum, in Bibliotheca Vaticana extare, eius a L.2. in Vallam pag. 272. præfectus Auguſtinus Scheueus [a] prodit, éſtque longè diuerſum à nupero illo in Caluini officina cuſo, Catholicis omnibus iure improbato. Ex eo igitur genuino Caroli opere, hæc refert idem Eugubinus. [Romana Eccleſia, ſanctæ fidei ſpiritualibus munita armis, & à fonte lucis, & origine bonitatis ſalutaribus ſatiata fluentis; & horrendis atrocibúſque Hæreſum obſiſtit monſtris, & melliflua prædicationis pocula, Catholicis per Orbem miniſtrat Eccleſijs. Nam Beatiſſimus Hieronymus, vir diuinis legibus & multarum linguarum peritia eruditus, dum Bethleemiticis moraretur in aruis, & à B.Papa Damaſo Romæ poſito de difficilibus conſuleretur quæſtionibus; eum pro cauſis fidei viceuerſa conſuluiſſe dignoſcitur; & ſiue tacendarum, ſiue dicendarum Hypoſtaſeon; vel quibus, in Orientalibus partibus communicare debeat, humilibus apicibus, vt apices accipiat, deprecatur. Mira res, & magnis prædicanda præconiis. Interrogat à quo interrogatur; conſulit à quo conſulitur; qui magiſtrum ſe in interpretandis diuinis ſcripturis ſentit, in cauſis fidei, venerandi Pontificis ſe diſcipulum minimè erubeſcit: Et cui ſacræ legis quæſtionum nexus enodat; Vtrum Hypoſtaſes dicere debeat, quibúſve in Oriente communicaret, efflagitat. Vnde datur intelligi, ſanctos & eruditos viros, per diuerſas mundi partes, prædicationis & ſcientiæ lampade coruſcantes, non ſolùm à S.Romana Eccleſia non receſſiſſe, ſed etiam in tempore neceſſitatis, ob fidei corroborationem, ab ea adiutorium imploraſſe. Quod regulariter, (vt præfati ſumus, & exemplis docuimus,) omnes Catholicæ debent obſeruare Eccleſiæ; vt ab ea poſt Chriſtum, ad muniendam fidem adiutorium petant, quæ non habens maculam, neque rugam; & portentoſa Hæreſum capita calcat, & fidelium mentes in fide corroborat.] Alia ex Hieronymo in hanc rem ſuppeditabit Confeſſio Hieronymiana Schultingij. [a]

a Tomo 1. c.9. artic.6. — a l.de vtilit. credendi c.17. S.Auguſtinus [a] explicatiſſimè tradit, [Non debere nos dubitare, eius Eccleſiæ gremio condere, quæ vſque ad confeſſionem generis humani ab Apoſtolica ſede per ſucceſſiones Epiſcoporum, fruſtrà Hæreticis circumlatrantibus, & partim plebis ipſius iudicio, partim Conciliorum grauitate, partim etiam miraculorum maieſtate damnatis, culmen autoritatis obtinuit. Cui nolle primas dare, vel ſummæ profectò impietatis eſt, vel præcipitis arrogantiæ.] Num ille Romano Pontifici primas dat, qui eius definitiones retractari volt, & diiudicari in alio Tribunali? At nunc id tantùm contendo, agnoſci ab Auguſtino antiquum vſum fidelium, ſtandi Iudiciis ſedis Apoſtolicæ, eáque pro irretractabilibus haberi; delato illi culmine autoritatis. Idem D.Auguſtinus [b] cum incidiſſet in Pela- b ſerm 2. de verb. Apoſt.
gianos, concludit ſermonem, vrgens auditores, vt ſi quos deprehenderent errore illo ſordere, eos illicò denunciarent. [Redarguite (inquit) contradicentes, & reſiſtentes ad nós perducite. Iam enim de hac cauſa duo Concilia miſſa ſunt ad Sedem Apoſtolicam inde etiam reſcripta venerunt. Cauſa finita eſt, vtinam aliquando finiatur error.] Conſtat, Concilia illa Africana quæ S.Auguſtinus ait fuiſſe Romam tranſmiſſa, non fuiſſe generalia. Et tamen ex quo Sedes Apoſtolica, auditis petitionibus Africanorum, ſua ad eos reſponſa dedit, S.Auguſt. ait, *cauſam eſſe finitam*, nec ſupereſſe ambigendi ac reſiſtendi locum. Vix poteſt in rem præſentem aliquid proferri luculentius.

Sophronius, Hieroſolymitanus Patriarcha, in Synodica ad Honorium, conteſtatus praxim eſſe antiquiſſimam, à Pauli exemplo hauſtam, adeundi Petrum, vt per eum certi ſimus, de ſana vndecunque, & à nullo reprobanda fide noſtra; ait, ſe ei perpetuæ Eccleſiarum & fidelium omnium conſuetudini ſeruientem, ſcribere ad ipſum Honorium, qua fide eſſet, vt ab eo probaretur, legitimàne eſſet, an adulterina: vtpotè qui poſſet morboſa à ſanis diſcernere, & ſupplere quæ deeſſent. Expreſſiſſe videtur Sophronius, illud S.Baſilij [a] in Epiſtola, ſuo a Epiſt.69. in f.
& Coëpiſcoporum nomine per Sabianum Diaconum data ad Romanum Pontificem, quem pro Petro habet, quippè Petri ſucceſſorem. [Reuera dignum eſt illa excellentiſſima voce qua te beatum prædicauit, quod pietati tuæ donatum à Domino eſt; ſcilicet vt quod adulterinum eſt, à legitimo & puro diſcernas, ac fidem Patrum ſine vlla ſubtractione prædices.] Ita hunc locum congruenter Græco contextui expreſſit Latinè Turrianus, [b] ap- b 2.contra Magdeb. c.4.
tiùs quam factum ſit ab interprete S.Baſilij, qui etiam tantiſper immutatum exhibuit contextum.

S. Auitus Vienneſis Antiſtes, ſcribens ad Senatium, [c] [Scitis Synodalium legum eſſe, vt in rebus c Epiſt.36.
quæ ad Eccleſiæ ſtatum pertinent, ſi quid fuerit dubitationis exortū, ad Romanæ Eccleſiæ magnum Sacerdotem, quaſi ad caput noſtrum, membra ſequentia recurramus.] Et mox [Cum à prouincialibus meis conſulor, reſpondere etiam ego, ni priorem conſulam, non præſumo. Adminiculo igitur ordinationis veſtræ opus eſt, vt illud ab vtraque parte per ordinem compleatur; vt vel à nobis interrogatio perueniat, vel ad nos redeat ab exponente reſponſio.] *Exponentis* nomine intelligit Pontificem, quem mox abſque addito appellat *Doctorem*; qui ex more antiquo Eccleſiæ conſulendus ſit ex neceſſitate, in dubitationibus de fide.

Iuſtinianus, S. Hormiſdam Romanum Pontificem interpellans, expoſcit humillimè reſponſum eius pro dubio quodam circa fidem; iuxta morem (vt ait,) prædeceſſorum Pontificum, qui conſulti de fide docebant emergentibus dubiis, quid tenendum eſſet: Orat ergo, vt in controuerſia, *an vnus*

de

de Trinitate, ducendus eſſet crucifixus, exponat quid ſequi, quid euitare deberent Orientales. [Hoc enim credimus eſſe Catholicum, (inquit,) quod veſtro religioſo reſponſo, nobis fuerit intimatum.]

Poſſem ſexcenta ſimilia proferre; ſed ex his paucis patere liquidò poteſt, antiqui in Eccleſia moris fuiſſe, quoties circa fidem quippiam controuerſiæ ſubortum eſſet, recurrere ad Petri cortynam, & accepta inde reſponſo tanquam diuino acquieſcere, nulla Concilij Generalis mentione facta, vt credendi obligatio injiceretur. Et ſimiliter antiqua formula profeſſionis fidei, à Bonifacio II. præſcripta Eulalio Epiſcopo Carthaginenſi, & emiſſa à Ioanne Conſtantinopolitano cū ſublatum eſt Schiſma Acatianum; miſſa item ab Hormiſda ad Epiſcopos Hiſpaniæ, expoſcenda à redeuntibus à Schiſmate, & ab Adriano I. data octauæ Synodo Generali, ſolius Pontificis mentione facta, ſic habet. [Prima ſalus eſt, rectæ fidei regulam cuſtodire, & à conſtitutis Patrum nullatenus deuiare. Et quia non poteſt D.N. Ieſu Chriſti prætermitti ſententia, dicentis, *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam.* Et hæc quæ dicta ſunt rerum probantur effectibus, quia in ſede Apoſtolica extra maculā ſemper eſt Catholica ſeruata religio, anathematizans omnes qui contra S. Romanam & Apoſtolicam Eccleſiam ſuas erigunt ceruices, ſequentes in omnibus Apoſtolicam ſedem, in qua eſt integra & vera Chriſtianæ religionis & perfecta ſoliditas. Profitemúrque ſequeſtratos à communione Eccleſiæ Catholicæ, id eſt non conſentientes ſedi Apoſtolicæ, eorum nomina inter ſacra recitanda non eſſe myſteria, qui videlicet S.Romanæ & Apoſtolicæ Eccleſiæ priuilegia caſſare nituntur.] *Priuilegium*, cum agitur de Romano Pontifice, vocari ſolet prærogatiua illa ſingularis ei à Chriſto collata, vt paſcat oues, & confirmet fratres, ligétque ac ſoluat, & fidei rectæ magiſterium pro Vniuerſa Eccleſia exerceat, docens quid credendum ſit, quid in fide reſpuendum. Eſt enim *Magiſter Chriſtianæ fidei, ac Magiſter orbis totius*, iuxta Chryſoſtomum, & alios Patres in Pontificio Onomaſtico annotatos. [a] Sempérque in his omnibus, Pontifex, vt ſola ac per ſe ſufficiens fidei amuſſis proponitur, abſque neceſſaria adiunctione Concilij Generalis.

a *V. Mag.*

Ad extremum inter praxes perpetuas Eccleſiæ huic negotio peropportunas, adducendus eſt vſus multorum Pontificum, qui abſque conuocatione Concilij Generalis, ſuborto aliquo circa fidem dubio, ſtatuerunt quid credendum eſſet; & quæ illi ſtatuerunt, habita ſunt certa ex fide, eo ipſo tantùm quod definita erant à ſede Apoſtolica. Sic Quartadecimani, habiti ſunt Hæretici, quia ita definierat Victor Pontifex, abſque interuentu Concilij Generalis, vt narrant Euſebius, [a] & S.Epiphanius. [b] Sic S.Cornelius, ſolus Nouatianam hæreſim damnauit abſque Concilio, ex eodem Euſebio. [c] Anabaptiſmum quoque Hæreticorum ab Afris inductum, & S.Cypriano probatum; S. Stephanus Papa, Hæreſis damnauit abſque Concilio, in quam rem legendus S. Auguſtinus. [d] Pelagianos nullum generale Concilium damnauit. Et tamen ex quo Hæreſeos notati ſunt ab Innocentio I. & Zozimo: teſte D. Auguſtino, [e] omnes Catholici pro Hæreticis eos habuerunt: quod item dicendum eſt de Semipelagianis, ſola Pontificum Romanorum autoritate recenſitis inter Hæreticos. Nam Concilia prouincialia quæ ſiue in Africa, ſiue in Gallia, aduersùs eos egerant, non ſuffeciſſent ad fidei certitudinem conciliandam eorum damnationi, ſed ſola Pontificia definitio id præſtitit. Berengarij vmbraticam Euchariſtiam, S. Leo IX. & Nicolaus II. abſque Generali Concilio proſcripſerunt, tanquam Hæreticam; & talis ſemper deinceps audiuit. Petri Abelardi Hæreſes Innocentius II. & Gilberti Porretani errores Eugenius III. damnarunt abſque Generali Concilio, & illicò habitæ ſunt Hæreſes quas hi Pontifices pro talibus notarant. Animas planè purgatas illicò videre Deum, non expectato die Iudicij, Benedictus XII. ſiue Generali Concilio tanquam ex fide certum pronunciauit. Sixtus IV. contra Petrum Oxomenſem, & alij Pontifices contra alios errores, multa definiuerunt tanquam ex fide certa; & nemo Catholicorum eſt refragatus: Imo omnes habuerunt pro Hæreticis, eos qui deprehenſi ſunt ſecus ſentire: neque vllus fuit qui obijceret defuiſſe Concilium Generale. Igitur manifeſtum eſt ex praxi Eccleſiæ perpetua, iudicium ſedis Apoſtolicæ in negotio fidei, habitum ſemper eſſe ſufficiens, ad conciliandam autoritatem diuinæ fidei, propoſitionibus per illud definitis abſque Concilio Generali.

a *l. 5. hiſtor. c. 23. & 24.* b *hæreſ. 50.* c *l. 6. hiſt. c. 33.* d *l. 3. de bapt. contra Donatiſtas c. 23.* e *2. retract. c. 50.*

PVNCTVM X.

Senſus Patrum, de poteſtate ſummi Pontificis ad pronunciandum de fide abſque Generali Concilio.

QVanti ſit apud Catholicos, Patrum ſenſus, tradunt inſigniter Vincentius Lyrinenſis, [a] & Campianus, [b] at fusè & optimè Stapletonius. [c] Soli Hæretici, præ arrogantia, (vt Anaſtaſius Sinaïta notauit, [d]) Patres deſpuunt. Itaque ſi conſtet, Patres pro comperto habuiſſe, Romanum Pontificem abſque conſortio Generalis Concilij, poſſe aliquid ex fide tenendum decernere, validum habebimus argumentum, contra prouocationes à Pontifice ad Generale Concilium Specimen dumtaxat dabo; ſed numeri damnum, dignitas paucorum quos proferam, abundè penſabit.

a *c. 40. common.* b *ratione 5. ad Academ.* c *l. 7. de princ. c. 12. 13. 14.* d *cap. 7. ὁδηγ.* a *cap. 7. ὁδηγ.*

S. Irenæus, nomenclatore Anaſtaſio, [a] *omnium Hæreticorum ſecuris*, ſedis Romanæ autoritatem in exſcindendis erroribus, & tradenda fide, his verbis aperit. [b] [Quoniam valde longum eſt, omnium Eccleſiarum Succeſſiones enumerare, maximæ, & antiquiſſimæ, & omnibus cognitæ, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo, Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per Succeſſiones Apoſtolorum peruenientem vſque ad nos, indicantes; confundimus omnes eos qui quoquomodo, vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam, præterquàm oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam; propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt eos qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea quæ eſt ab Apoſtolis traditio.] Singula huius loci verba, expendit minutè Feüardentius, ſúntque ad rem præſentem opportuniſſima. Mihi non videtur neceſſarium, adiungere Soli ex ſe conſpicuo, cicindelam. Breuiter tantùm dico, *colligere* in hoc loco idem eſſe quod cœtus habere, vt dictum eſt in Candelabro ſancto ſeptiluſtri. [a] Eos ergo, *qui aliter quā Catholici colligunt*, appellat S.Irenæus Hæreticos & ſectarios, quos ait audito ſenſu Romani Pōtificis, confundi

b *l. 3 c. 3.* a *V. Collecta.*

confundi & conuinci, & ab eo omnes vndecunque fideles, circa aliquod fidei punctum ancipites, reſponſa de fide ſana ſemper petiiſſe, & accepiſſe. Quid clarius? Neque enim ait S. Irenæus, fideles ſanam doctrinam à Generali quopiam Concilio expiſcari; ſed id beneficij obuenire ait, ab Eccleſia Romana per ſe ſpectata, id eſt ab eius Pontifice. Aſtipulatos S. Irenæo eſſe, omnium nationum Patres, diffusè inibi proſequitur Feüardentius.

a hom. de SS. Petro & Paulo.

S. Chryſoſtomus, [a] B. Petrum prout rectorem Eccleſiæ, (atque adeò omnes quoque in eadem perſona publica, eius ſucceſſores,) nominat *Conciliarium neceſſarium Chriſtianorum*: quia quoties de fide agitur, & quoties quæritur quid ſit credendum, recurrendum eſt ad ſedem Petri: & eius conſilium neceſſariò eſt exquirendum. Et ſunt quidem multi alij Chriſtiani iuris periti ſſimi, quos fas eſt conſulere; ſunt Doctores & prudentes eloquij myſtici, à quibus liceat audire quid ſentiant. Sed qui neceſſariò ſit conſulendus, vnus eſt S. Petrus; id eſt qui eius ſedem tenet, & ſimili qua ipſe quondam Apoſtolorum Princeps, fidei tradendæ autoritate eſt inſtructus, Romanus Pōtifex. Quicquid ille circa fidem, amplectendū conſultus dixerit, ſine ambiguitate eſt tenendum. Ne Concilij quidem Generalis ſententia, ex neceſſitate, Catholicis quærenda eſt, quia ipſe Pontifex, ſolus eſt *Conſiliarius neceſſarius Chriſtianorum*, in negotio fidei. S. Cyrillus Alexandrinus. [a] [Sicut Chriſtus accepit à Patre ſceptrum Eccleſiæ gentium, dux ex Iſraël egrediens, ſuper omnem principatum & poteſtatem; ſuper omne quodcunque eſt, vt ei cuncta curuentur; ſic & Petro & eius ſucceſſoribus commiſit.] Idem [nulli alij quam Petro, Chriſtus quod ſuum eſt plenum, ſed ipſi ſoli dedit.] Rurſus [Petro, omnes iure diuino caput inclinant, & primates mundi tanquam ipſi Domino Ieſu obediunt.] Ad hæc. [Debemus nos, vt qui membra ſumus, capiti noſtro Pontifici Romano & Apoſtolicæ fidei adhærere: ad nos pertinet, inde quid credendum, quid opinandum, quid tenendum ſit quærere, quoniam ſolius Pontificis ſit arguere, corrigere, increpare, ratum facere, diſponere, ſoluere & ligare.] Verum eſt, hæc apud Cyrillum Romani Pontificis decora, nunc non extare; quia manus interpellatrices ea eraſerunt. Et cum hodiè vix quatuordecim libri, Operis, *Theſauri* nomine inſcripti legantur; ab antiquioribus adducti notantur duo ſupra triginta. In qua tanta operis illius clade, hæc ad Pontificem attingentia, quæ ab antiquioribus proferuntur, reperiri oportuit. Allegauit ea S. Thomas Opuſculo 1. quod eſt contra errores Græcorum, [a] & rurſus opuſc. 19. [b] & Auguſtinus Triumphus, [c] ac Ioannes Turrecremata, & Gennadius, autor Operis quinque partiti pro Florentina Synodo. Qui omnes (vt benè notauit Alanus Copus, [d]) agentes contra Græcos, noluiſſent ſe ridendos propinare, allegando tanquam S. Cyrilli, quæ eius reuera non eſſent. Quinetiam cum Andreas Coloſſenſis Epiſcopus, in Synodo Florentina, S. Cyrillum, eximiè Romani Pontificis autoritatem celebraſſe diceret in Theſauro, non eſt inuentus qui mutiret, & ea loca S. Cyrillo ſuppoſita à Latinis, expoſtularet. Extare autem etiamnum alicubi ea Cyrilli loca, inde colligebam, [a] quod Franciſcus Turrianus, [b] in Græcorum ſcriptis verſatiſſimus, Lindanus item atque Hieronymus Donatus, [d] Græca Cyrilli verba repræſentant. Si ergo à Romano Pontifice (vt S. Cyrillus affirmat,) petendum eſt quid credere debeamus, nec nos S. Cyrillus ad plenarium Concilium ablegat; manifeſtum eſt, poteſtatem Pontificis, etiam abſque Concilio docentis, eò porrigi, vt docere infallibiliter poſſit, quid ex fidei ſcitis ſit tenendum, quid ex iiſdem improbandum. Quo ipſo ruit prouocatio à Pontificia fidei definitione ad Generale Concilium.

a in Theſauro.

a c. 68. b c. 4. c l. de poteſt. Dialo. 1. c. 13.

a in Epil. ſubnot 3. fructu 6. b l. 2. de Pontif. autorit. c 4 pa. 6. 87. d in Apol. pro Rom. Pontif.

S. Petrus Chryſologus, reſcribens Eutycheti ſibi per literas lenocinanti, poſt nonnulla breuiter in eius hæreſim & interminatas quæſtiones intorta, denique concludit Epiſtolam quam ex M.S. Codice Vaticano repræſentauit Græcè & Latinè Gerardus Voſſius; [In omnibus hortamur te, frater venerabilis, vt his quæ à Beatiſſimo Papa Romanæ ciuitatis ſcripta ſunt, obedienter attendas; quoniam B. Petrus qui in propria ſede viuit & præſidet, præſtat quærentibus fidei veritatem. Nos enim pro ſtudio pacis ac fidei extra conſenſum Epiſcopi Romanæ ciuitatis, cauſas audire non poſſumus.] Erat is Epiſcopus Romanus, tunc temporis, S. Leo magnus. Ad eum ergo, Eutychetem ablegat S. Petrus Chryſologus. vt certò diſcat fidei veritatem, quam ex munere præſtaret, etiam non adhibito Generali Concilio.

S. Maximi Martyris, [a] viri doctiſſimi, locum, [b] in hanc rem ipſis ſolis radiis ſcriptum, exſcripſi in corona aurea. Nunc ea vna plagula contenius ab eo, qua tradit, ſi Pyrrhus nolit audire Hæreticus, ſatisfaciat Romano Pontifici, penes quem Dominus voluit eſſe poteſtatem iudicandi de fide. [Si enim alios quidem ſatisfaciendos docit, & beatiſſimum Papam Romanum nequaquam implorat; ſimile quiddam agit ei, qui fortè homicidij, vel alterius cuiuſdam criminis redarguitur; & inſontem ſe, non ei qui ſecundùm leges iudicandi ius ſortitus eſt, exhibere feſtinat; ſed tantùm inutiliter & ſine lucro, aliis & priuatis hominibus, munditiam ſui monſtrare ſatagit actus, qui nullam habeant ſe ſoluendi à crimine poteſtatem.] Cum ergo lydius lapis Catholiciſmi, iuxta S. Maximum, ſit definitio Romani Pontificis, autor eſt vt ei ſe probet Pyrrhus, ſi velit Catholicus haberi: quia id præſtare poteſt ſolus Romanus Pontifex vi concreditæ poteſtatis.

a Epiſt. ad Petrum. Illuſtrem. b in Epil. ſubnot. 3. fructu 5.

S. Bernardus, [a] ſcribens ad Innocentium II. aduersùs tunc ſerpentes Abailardi Hæreſes, cum alia habet in hanc rem inſignia, tum illa notanda nominatim, quibus fidei rubricam, non in Concilio Generali aliàve regula viua, ſed in Pontificia definitione ſtatuit. [Oportet (inquit) ad veſtrum referri Apoſtolatum, pericula quæque & ſcandala Regni Dei, & præſertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potiſſimum reſarciri damna fidei, vbi non poſſit fides ſentire defectum. Cui enim alteri ſedi dictum eſt aliquando; *Ego pro te rogaui vt non deficiat fides tua?* Ergo quod ſequitur à Petri Succeſſore, exigitur. *Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Id quidem modo neceſſarium. Tempus eſt vt veſtrum agnoſcaris, (Pater amantiſſime) Principatum, probetis Zelum, miniſterium honoretis. In eo planè Petri impletis vicem, cuius tenetis & ſidem, ſi veſtra admonitione, corda in fide fluctuantia confirmatis, ſi veſtra autoritate, conteritis fidei corruptores.] Longiſſimam præcipuorum quorundam Abailardi errorum exagitationem, obſignat S. Bernardus, conteſtans Innocentium, vt detruncet gladio Apoſtolico eam Hydram. [Nam cum non eſſet (inquit,) quod agerem pro iniuria fidei quam dolebā, operæ mihi pretium arbitror feciſſe, ſi illum monui, cuius arma ſunt potentia Deo, ad deſtructionem contrariarum aſſertionum, ad deſtruendam omnem altitudinem extollentem

a Epiſt. 190.

extollentem ſe aduerſùs ſcientiam Dei, & in captiuitatem redigendum omnem intellectum in obſequium Chriſti.] Nuſpiam comparet hîc neceſſitas Concilij Generalis, ad conficiendam definitionem de fide, & damnationem nouæ Hæreſeos. Sola Pontificis autoritas interpellatur.

Præter hæc, pauca quidem, ſed ſelecta quæ nunc protuli, tam multa ex Patribus in hanc ſententiam adduxi toto propè opere de titulis Romani Pontificis, quod inſcribitur, *Corona aurea ſuper mithram, expreſſa ſignis ſanctitatis, gloria honoris*, vt ſuperuacaneum videatur, diutiùs hac in re moras nectere. Si cuius tamen nec dum ſitim eo in opere reſtinxero, habet quos adeat, Chriſtianæ ſapientiæ è Patrum fontibus corriuatos limpidiſſimos latices, proſtantes apud Onuphrium, [a] Canum, [b] Sanderum, [c] Franciſcum Agricolam, [d] & alios in hoc genere egregiè verſatos. Sed quid excuſo modicum numerum Patrum hîc à me in rem præſentem allegatorum? Anaſtaſius Sinaïta, [e] cum perpaucos pro ſe Patres adduxiſſet, ſic concludit; [Eorum quæ ipſi exhibuimus paucitas, nihil afferet impedimenti cupientibus pleniorem & honeſtam ſecum auferre ſatisfactionem. Vnius enim fide digni autoritas, quod à tali dictum ſit, nihil minus reddit acceptabile, quam quæ à numeroſa multitudine ſint dicta. Idem enim in omnibus eſt Spiritus.] Idem ipſe quoque, in præſenti negotio conteſtor.

a *l. de primatu Petri.* b *6. de locis c. 4.* c *de claue Dauid & de viſib. Monarch.* d *de primatu Petri.* e *l. de dog. fidei in* ipſo fine.

PVNCTVM XI.

Theologi pro infallibili ac certa ex fide, Pontificis definitione, abſque Concilio Generali.

Ringantur quantum lubet ſectarij, (Caluinus præſertim) contra Theologos, quibus pro ſua modeſtia caluus ille paſſim nomina indit *ſophiſtarum, aſinorum, nugonum* ac ſimilia: ratum eſt apud Catholicos, vt benè contra ſectarios ſtatuunt Caſtro, [a] ac Iulius Rogerius, [b] & Gillius, [c] Theologiam eſſe Catholicæ fidei armamentarium, & mille clypeos pendere ex ea, omnem armaturam fortium. Sed ſicut Philiſtæi exarmatos voluêre Iudæos, vt ſemper paterent iniuriæ; ita ſectarij conclamant in hoc Eccleſiæ munimentum, vt eo (ſi fieri poſſet) ſpoliati Catholici, nullo negotio poſſint exſcindi. Sanè compertiſſimum eſt,) vt benè notauit Canus, [d]) nulla vnquam maiora diſpendia paſſam eſſe Eccleſiam, quàm cum ſolidæ Theologiæ certa methodo in Scholis traditæ, ſtudium obſoleuit.

a V. ſtudia. b *opuſc. de 99.* c *l. 2. tract. 1. c. 2. & 3.* d *l. 9. c. 1.*

Operæpretium itaque eſt ſuffragium Theologorum in hac cauſa non præterire, monſtrando, definitionem Pontificis, communiter apud Theologos agnoſci, certam ex fide diuina: quod aſſerunt propè omnes demptis paucis ſupra ſignatis, qui per difficultates temporum, vigente Schiſmate, abducti ſunt in contrarium, & in Concilio ſupremam poteſtatem definiendi dogmata fidei conſtituerunt, non in Pontifice & illos ipſos, ſaltem aliquos inconſtanter hac in parte locutos, (quippè aliud alibi tradentes,) obſeruat Azor, [a] Cœteri paſſim, definitionem Pontificis facere rem de fide, (atque adeò nullam ab ea ad Concilium prouocationem eſſe reliquam,) vel explicitè tradunt vel ſaltem implicitè, quatenus admittunt, certum eſſe Pontificem docendo fidem non poſſe errare, vel eſſe infallibilem, quod vix eſt qui diffiteatur. Ea enim certitudo,

a *t. 2. l. 5. c. 4. q. 3.*

(vt ſupra argumentabar,) cum non poſſit deriuari ab euidentia, quæ hîc nulla eſt, ſiue ſcientiæ, ſiue habitus principiorum, neceſſe eſt vt ingeneretur à fide diuina, quæ ex merito ſui motiui, tametſi eſt obſcura, eſt tamen firmiſſima. Itaque definitionem Pontificiam alicuius dogmatis, efficere illud ex fide certum, & quod idem eſt, Pontificem poſſe de fide pronunciare abſque Generali Concilio, eſt communiſſima ſententia Theologorum.

Inſtar omnium eſſe poteſt S. Thomas, [a] qui, propoſita dubitatione, ad quem ſpectet determinare fidei negotia, reſpondet in hunc modum. [Finaliter determinare ea quæ ſunt fidei, pertinet ad autoritatem ſummi Pontificis, ad quem maiores & difficiliores Eccleſ. quæſt. referuntur, vt dicitur diſt. 43. Vnde & Dominus Lucæ 22. dixit Petro (quem ſummum Pontificem conſtituit, *Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos.* Et huius ratio eſt, quia vna fides debet eſſe totius Eccleſiæ ſecundùm illud 1. Cor. 1. *Idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis Schiſmata*: Quod ſeruari non poteſt, niſi quæſtio fidei de fide exorta, determinetur per eum qui toti Eccleſiæ præeſt, vt ſic eius ſententia à tota Eccleſia firmiter teneatur. Et ideò ad ſolam autoritatem ſummi Pontificis, pertinet noua editio Symboli, ſicut & omnia alia quæ pertinent ad totam Eccleſiam, vt congregare Synodum Generalem, & alia huiuſmodi.] Non potuit S. Thomas, dilucidiùs & explicatiùs tradere, ſummum Pontificem poſſe cudere definitionem de fide. Quòd autem Petrus Lorca, [a] *per ſummum Pontificem*, vult S. Thomam intelligere Concilium Generale, gloſſa eſt deſtruens textum, & reſtringens dictionaria omnia, ſicut enim S. Baſilius, volebat *ficum* ſonare *ficum*, & *panem* denotare *panem*; ridiculúſque eſſet, qui his genuinis vocum notionibus abactis, intruderet extraneas, cum euerſione lexicorum: Ita cum apud S. Thomam legimus, Pontificis eſſe determinare finaliter res fidei, debemus agnoſcere, S. Thomam nomen *Pontificis* vſurpaſſe ſimpliciter vt ſonat, ac propriè, non autem per valdè obtortam metonymiam fingere quod nomen *Pontificis* ſumpſerit pro Concilio generali, quod ſolus ipſe poteſt indicere. Alioqui cum legemus Pontificem poſſe diſpenſare in hac aut illa ſacra lege, licebit illudere lectoribus, & dicere hoc intelligi de Concilio Generali: quod tam abſurdum eſt, vt refutatione non egeat. Verè igitur S. Thomas, perſpicuè agnoſcit, Pontificem prout Cõcilio Generali contradiſtinctum, poſſe edere definitionem de fide. Et confirmatur, quia ibidem, [a] agnoſcit Symbolum quod S. Athanaſius per modum cuiuſdam doctrinæ condiderat, tranſiſſe in regulam fidei, quia à ſummo Pontifice eſt comprobatum pro regula fidei: Vbi S. Thomas non recurrit ad vllius Concilij comprobationem, vt ea formula Theologica, eſſet certa ex fide, ſed ſiſtit in ſummi Pontificis comprobatione. Neque reuera ab vllo Generali Concilio, ſed à ſolo Pontifice habuiſſe illã Athanaſianam rectæ fidei formulam, vt eſſet certa ex fide, perſpici poteſt ex iis quæ in eam rem diſſerit Seranus. [b] Neque verò ſuam aſſertionem hactenus propoſitam conuellit idem S. Thomas, cum alibi, [a] ait autoritatem determinandi de fide, & damnandi de Hæreſi, *reſidere principaliter in ſummo Pontifice.* Non enim eſt ſenſus, aliũ quempiam præter ipſum, poſſe facere rem de fide, finaliter (vt ſic dicam,) & irretractabiliter: Sed ſenſus eſt, Concilia Generalia priuſquàm decreta eorum de fide, approbentur à Pontifice, continere aliquam de fide determinationem,

a *2. 2. q. 1. artic. 10.* a *hoc loco.* a *ad 3.* b *diſp. 1. de eo ſimb. § 5.* a *2. 2. q. 11. artic. 2. ad vltim.*

nationem, etiamſi non vltimam, & retractabilem: qualis eſt ſententia Iudicis inferioris, cuiuſmodi locum obtinent in Concilio, Epiſcopi Concilium ſummo Pontifici contradiſtinctum componentes. Itaque S. Thomas, apertè ſentit quod intendimus. Et quia ipſe, vnum (vt cum Ambroſio in ſimili loquar,) Theologorum patriciam familiam ducat, quibus religioni eſſet, vel tantillùm à S. Doctore deflectere, recenſeri cum eo in hanc rem poſſunt, omnes qui Thomiſtæ audiunt, vt non ſit opus diſtinctiùs eos appendere, & capitatim exſcribere loca variorum qui diſertè ſuffragantur, prælertim Heruæi,[b] Caietani,[c] Cani,[d] Bannis,[e] Ferrarienſis,[f] Victoriæ,[g] Petri,[h] Soto.

c l. de poteſt. Papa.
d 6. de loc. c. 7.
e 2. 2. q. 1. artic. 10. dub. 2.
f ad l. 4. contra gent. c. 76.
g relect. 4.
h in Apol. à c. 83.

S. Bonauentura, Diuo Thomæ in ſubtilitatibus Scholaſticis diſcutiendis ſuppar fuit; Imò Ioannes Gerſon ſcribens ad Nauarræi Collegij alumnos, ambigit fáſne ſit eum vlli Doctori Pariſienſi poſtponere, cum tamen non ignoraret, S. Thomam fuiſſe Doctorem Pariſienſem: Actum pluribus de inſigni S. Bonauenturæ doctrina, in Indiculo SS. Lugdunenſium. Hic adeò præcellens Doctor ſplendidiſſimè agens de Romani Pontificis ſuper Vniuerſam Eccleſiam primatu[a] tribuit illi eſſe in Eccleſia regulam, non modo fidelium ſimplicium, ſed etiam Epiſcoporum; ita vt omnes ab eo poſcere debeant quid ſit creditu & factu opus, in quocunque dubio. Et cum excellentia quanto magis aſcendit, tanto magis vniatur, & è contrario, quanto magis deſcendit, tanto magis dilatetur; hinc fieri ait, cum plurimi ſint Epiſcopi, pauciores Archiepiſcopi, pauciſſimi Patriarchæ, vnicus ſit primus & ſummus Eccleſiæ Pater & caput ac Magiſter in quo omnes prærogatiuæ cæterorum vniantur; ſed inſuper emineat in illo ea præcellentia, qua conſtitutus à Chriſto eſt vnica regula fidei.

a in Breu. 6. parte c. 12.

Profecit in huius doctrinæ inſinuatione S. Bonauentura, ex Alenſi[a] præceptore ſuo, Hic enim eadem planè ratione, declarat, ſupremam Pontificis in Eccleſia autoritatem, ad docendum & regendum. Quò accommodat illud Eccleſ. 5. *Excelſo excelſior eſt alius, & ſuper hos quoque, eminentiores ſunt alij, & inſuper vniuerſæ terræ Rex imperat ſeruienti*; vt ſicut in Eccleſia triumphante, vnus omnium caput in ſingula membra illuminanda influens, eſt Chriſtus; Ita etiam in terris, viſibile Caput Eccleſiæ, eadem officia proportione exhibeat viatoribus & quidem abſque erroris periculo, vt mox proſequitur.

a 4. p. q. 10. memb. 6. artic. 3. ad vltim.

E Pariſienſi Academia, adducit præterea Duuallius[a] Henricum Gandauenſem, & Ioannem de Celaya vtrumque Societatis Sorbonicæ; itémque Doctores illos qui in Generalibus Scholæ Theologicæ Pariſienſis comitiis, errores Monteſoni condemnarunt, his verbis. [Ad S. Apoſtolicam Sedem pertinet autoritate iudiciali ſuprema, circa ea quæ ſunt fidei, iudicialiter definire.] Vt videas planè falsò iactari, vt idem Duuallius,[a] Academiæ Pariſienſis rarum lumen teſtatur,) Doctores facultatis Theologicæ Pariſienſis, iuramento confirmare, ſe ſtaturos pro Concilio ſupra Papam, quod eſt totum fundamentum prouocationum à Papa ad Concilium. Quantum autem ſeminium malorum in hac ſententia lateat, idem Duuallius,[c] non diſſimulauit.

a 1. p. q. 4. inſ.
a 4. p. q. 8. in fine.
c 1 ibid. q. 7. in fine.

Quis vetet gratulari Galliæ, Antiſtitibus ac Rectoribus populorum & loco digniſſimis abundantiſſimæ, quod Epiſcopos habeat qui renaſcentem, imò admodùm adultum & graſſantem ſub Epiſcopi Belgæ perſona Caluinum ſucciſum cupientes, remedium expetierunt, non à Concilio Generali, ſed à ſummo Pontifice, poſcentes, vt pro concredito ſibi munere paſcendi oues Chriſti, ſano ac probato doctrinæ pabulo, dignaretur definire, quid ex fide credendum eſſet, circa quinque principalia puncta è libro Ianſenij decerpta? Numerus flagitantium eam fidei determinationem à Pontifice, ſuperauit octogenam. Et exauditi ſunt pro ſua reuerentia. Nam Pontifex, in diplomate de eo negotio ad vniuerſos Chriſti fideles dato, diſertè memorat eam multorum Galliæ Epiſcoporum interpellationem, cui dignum fuerit deferre.

Extra Scholam, inſigniter hanc veritatem tradidit præſtans in paucis Theologus Martino Quinto laudatiſſimus, Thomas Valdenſis.[a] Adducto enim Vuicleffo, qui negabat Pontificem poſſe aliquid de fide determinare, vel aliquid Hæreſeos notare; diffusè è contrario Valdenſis monſtrat omninò verum eſſe, Pontificiam poteſtatem eò pertingere, & hanc eſſe mentem ſanctorum Patrum, quos profert magno numero: Vigétque Vuicleffum, vt ſua Sophiſmata & ſuas intricationes de ſenſu compoſito & diuiſo, quantum volet ingerat; nihil tamen aduersùs hanc Pontificiam determinandi de fide poteſtatem effecturum. Quod autem Canus,[a] ait Valdenſem l. 2. doctrinal. cap. 19. exiſtimaſſe definitiones Pontificias eſſe errori obnoxias, quamuis l. de ſacramentalibus doctr. 10. longè aliter ſentiat, non adſcribor Cano, à quo citatus locus ex opere de ſacramentalibus, non comparet in meo codice. Dicto autem cap. 19. non aduerſatur iis quæ tam explicatè tradit eodem l. 2. locis annotatis: Sed cum Vuiclef, determinationem dubiorum circa fidem emergentium, vellet peti ex ſcriptura, aut noua ſpeciali S. Spiritus reuelatione, cœnoſos illos fontes errorum obſtruens Valdenſis, ait exquirendum eſſe ſenſum Sanctorum Patrum, & ex eorum vnanimi mente intelligendas eſſe ſcripturas, non autem ex priuato cuiuſvis iudicio, vt Vvicleffus ſomniabat. Itaque determinatio de rebus fidei per Patres à Valdenſi tradita, eſt quaſi Iuriſconſultorum, deciſio tamen, eſt ſolius capitis Eccleſiæ, iuxta eundem Valdenſem. Pluribus cum purgat Hieronymus Rubeus.[a]

a l. 2. doct. artic. 3. c. 46. & ſeqq.
a l. 6. de locis c. 1. ad finem.
a in calce T. mi tertij Valdenſis ferè initio.

Verùm ne iuſto prolixior ſim in re nunc temporis apud omnes rara, ſat erit per Satyram ſignare aliquos è primariis Theologis poſterioribus, qui infallibilitatem Pontificis è Cathedra docentis, certam eſſe tradiderunt; ac proinde agnouerunt tales definitiones, fide diuina eſſe tenendas; ex quo manifeſtè infertur, fruſtrà ab eis prouocari ad Concilium Generale, aut fruſtrà tentari labefactationem earum definitionum, allegato defectu Concilij Generalis. Videndi ergo inter poſteriores Theologos, Driedo l. de dogmat. Eccleſ. cap. 3. p. 3. Ioannes Echius, qui primus cum Luthero conflixit l. 1. de primatu Petri c. 18. Ioannes à Louanio l. de Cathedræ Petri firmitate c. 11. Nicolaus Sanderus l. 6. & 7. de viſib. Monarchia, paſſim Staniſlaus Hoſius l. 2. contra Brentium. Ruardus Tappet optimè, tota oratione 3. Theologica. Thomas Stapletonius l. 8. de principiis nominatim cap. 15. & l. 6. paſſim. Cæſar Petri Michaëlis Delphinus l. de proportione Papæ ad Concilium, expoſitione 11. Syluius l. 4. de controu. q. 2. artic. 8. Thomas Boſius l. 18. de ſignis cap. 6. Michaël Maucler 2. p. l. 2. & 4. de Monarch. paſſim, & contra appellationes ad Concilium 4. p. l. 8. cap. 3. Ioannes Malderus 2. 2. q. 1. art. 10. relectione de Conciliis c. 10. & diſp. 5. de Pontif. Ioan. Puteanus 2. 2. q. 1. artic. 6. dub. 3. concluſ. 1. & 2. Ludouicus Caſpenſis Tract. de virtute fidei diſp. 2. ſect. 6.

ſect.6. Zacharias Bouerius Tomo 2. lib.1. demonſtratione quarta generali art.10. Leonardus Coquæus in Antimornæo Tomo 1. pag.83. & 2.14. Philippu à S.Trinit. 2.2. diſp.3. dub.4. Dermitius Thadæi in Nitela Franciſc. Tract.de fratricellis q.17. ad tertiam obiectionem. Tandem Franciſcus Victoria relect.4. concluſ.20. non ſolùm improbat appellationes à Papa ad Concilium etiam in cauſis grauiſſimis, (etiamſi daremus quod Concilium eſſet ſupra Papam,) ſed etiam ait, experientiam monſtraſſe; quis demum ſit exitus talium Appellationum. [Omnes enim appellationes hactenus factæ ad Concilium, malè ceſſerunt, & tandem deuenerunt in Schiſma aliquod, vel etiam Hæreſim.]

E Theologis Societatis IESV, vix eſt cur vnus aut alter allegentur, cum vniuerſi in hoc puncto conſentiant. Adeantur præter cæteros Bellarminus l.4.de Pontif. cap.3. Suares diſp.5. de fide § 8. n.4. Valentia 2.2. diſp.1.q.1. p.7. §.40. Tannerus 2.2. q.1.ad artic.10. Gillius l.1.tract 7. cap.9.n.3. Henriques l.5.cap.16.num.5.litera l. *in no. u.* Franciſcus Amicus 2.2.diſp.7.de fide, ſect.1. à num.22. Ioannes Bagotius l.4. Inſtitut.Theol.diſp. .cap 2. Ioannes Antonius Velaſq.tract. de Concept. B.V. lib.5. diſſert.vltima. Azor tom 2.l.5. c.4 q.3. Ludius Turrianus 2.2. tom.1. diſp.16. dub.1. Iacobus Gaulterius in Chronol. quolibet ſæculo, veritate 11. Becanus 2.2. cap.7. tractatu de fide, & in Apologia Opuſculi de Iudice controuerſ. paſſim, ſed præſertim ad 8. Baptiſta Poza l.4. elucid. Deipa. tract.6. cap.1. Rodericus Arriaga Tomo 5. diſp.9. ſect.7. E ſacris interpretibus Salmeron Tomo 9. tract.46. & Tomo 4. parte 3. tract.4. Cornelius à Lapide in cap.22. Lucæ ad v.32. Petrus Caniſius in notis ad Euangelium feſti SS. Apoſtolorum Petri & Pauli. Pererius in cap.13. Ioan. diſp.57. & 58. Benedictus Iuſtinianus diſp.de Apoſtolatu, præmiſſa Commentariis in Paulum c.9.& 10. Sebaſtianus Barradius in concord. tom.2.lib.3.cap.51. Ioannes Lorinus Actor.15.ad verſ.7.

Fruſtrà plures Theologos conquirerem, cum poſſent omnes adduci, quotquot ante Concilium Conſtantienſe floruerunt. Nam nonniſi à tempore Concilij Conſtantienſis & Baſileenſis, reuocata eſt in controuerſiam hæc veritas apud Catholicos. Sed omnes anteriores vnanimiter docuerunt, definitiones Pontificias, etiam abſque Generali Concilio editas, facere rem de fide, & omne iudicium de fide, finaliter pertinere ad Sedem Apoſtolicam. Ita disertè Ruardus Tapper orat.3. Theologica num.7. Et quod conſideratione dignum eſt, Gabriel Biel in defenſorio obedientiæ Apoſtolicæ, [a] Cauſas etiam dubias ſtatuit vltimatè & improuocabiliter terminari per Romanum Pontificem. Qui etiam in cauſis dubiis excludit prouocationem, quanto magis in aliis?

a *parte* 1. *verit.* 9.

PVNCTVM XII.

Doctores Canonum, pro definitionibus Pontificiis ex fide certis, & explodenda prouocatione ad Concilium.

IVriſtas in ſacris quæſtionibus ſæpè labi, nec adhibere eam accurationem quæ à Theologis ſolet adhiberi, notauit Capreolus: [a] ferè enim vno aut altero textu quomodocumque conſarcinato contenti abeunt, ſi paucos demas naris emunctioris, aut qui aliàs in Scholaſticis ſint verſati. Nihilominus ex hoc item Doctorum ordine, aliquos huc acceerſere, non erit inutile; non modò quia, vt diſſerit Aluarus Pelagius, [a] peritia Canonum Theologia quædam practica eſt; ſed etiam quia vt Canus, [b] ratiocinatur, admodùm congruum eſt, exiſtimare Spiritum ſanctum peculiariter adeſſe his ſacri iuris interpretibus; vt quando ſacri Canones inſtigante Spiritu ſancto ad communem Eccleſiæ vſum ſunt conditi iuxta S.Damaſum, earundem legum quibus Eccleſia regenda eſt, ſanos interpretes ac Doctores prouideat.

a *in* 4.*d.*26. *ad arg.contra* 2.*concl.*

a *l.*2.*art.* 20.
b *l.*7 *c.vlt.*

Cur tamen parcè ſint in hanc cauſam aduocandi ſacrorum Canonum Doctores, ratio eſt, quia omnes in hac parte ſubſcribunt veritati in ſacris Canonibus teſtatiſſimæ. Quid enim decantatiùs in Canonibus, quàm Pontificis eſſe, Magiſtrum fidei agere, & quæ ille ad fidem pertinere decreuit, ab omnibus fidelibus eſſe ſuſcipienda? Prouocationes verò à iudicio Sedis Apoſtolicæ, innumeri Canones auerſantur. [Ipſi ſunt Canones, (ait Symmachus; [a] qui appellationes totius Eccleſiæ, ad huius ſedis examen voluêre deferri: Ab ipſa verò nuſquam prorſus appellari debere ſanxerunt; ac per hoc, illam de tota Eccleſia iudicare; ipſam ad nullius commeare iudicium; nec de eius vnquam præceperunt iudicio iudicari; ſententiámque illius conſtituerunt non oportere diſſolui, cuius potiùs decreta ſequenda mandarunt.] Ex Gelaſio hæc ipſa verba referuntur, & ſimilia ex Innocentio I. per Nicolaum I. [b] Doctores ergo Canonum quibus in tot iuribus iſta inſonant, non poſſent niſi præuaricando, in aliam ſententiam abire. Itaque perpaucos primæ inter eos notæ adduxiſſe contenti, cæteros ſilentio obuoluemus.

a 9 *q.*3.*c. ipſi ſunt.*
b *ibid. c. patet.*

Aluarus Pelagius, [c] Ioannis XXII. aliquando Pœnitentiarius, Canonum egregiè peritus, prouocationes quaſcunque à Pontifice, omninò reijcit, eo quod Papa non habeat in terris ſuperiorem. Tametſi in cauſis facti, eo quod in eis Papa, (quippè homo,) poteſt decipi, agnoſcit Aluarus, poſſe ab ipſiuſmet Papæ iudicio prouocari ad eundem meliùs informatum. Quod verò attinet ad fidei definitiones, affirmat Aluarus, [a] eas à Pontifice eſſe cudendas: cuſis autem eſſe planè inhærendum, eo quod ita ſtatuatur cap. *maiores* de bapt. cap. *ad abolendam* de Hæreticis, & in aliis pleriſque iuribus, quæ minutè ſignat Aluarus.

c *l. de ſtatu Eccleſ. artic.*15.
a *eod l.*1. *art* 45.§.30.

Ioannes de Turrecremata in Concilio Baſileenſi ac Florentino ſtrenuus veritatis Catholicæ propugnator, tametſi accenſeri Theologis, inter quos meruit ſat diu; tamen quod eius ſcriptorum pars maxima ſacros Canones ſpectet, haud abs re inter Canonum Doctores hîc recenſebitur. Is in Summa de Eccleſia, (quod eius opus, eſt planè eximium;) de infallibili Pontificis definitione certa ex fide, etiamſi edita ſit abſque Concilio Generali; itémque de friuola declinatione à iudicio Pontificis per appellationem ad futurum Concilium, egregiè diſſerit; ſed tam multis, & ex autoritate, & ex ratione, petitis ſubſidiis, vt nequeat hîc repræſentari, legatur l.3. ſummæ à cap.47. & agens de certa ex fide Pontificis definitione l.2. cap.109. & 110. ac 111.& 112. Falsò autem Canus, [a] Turrecrematam à ſententia contraria fallibilitatem definitionibus Pontificiis impingente, haud quaquam alienum eſſe pronunciauit, adducens eiuſdem Operis librum 4.p.2. cap.16. At oportuit defuiſſe Cano ocularia, cum iſta exararet. Nam eo loco quem ipſe ex Turrecremata adducit, ne apex quidem habetur quo

a *l.*6. *de locis c.*1. *in fine.*

contraria illa ſententia, vel leuiſſimè inſinuetur: nec eſt veriſimile tantum virum in eodem opere circumlatum eſſe omni vento doctrinæ, & ſententiam pro qua omnibus neruis in eo opere contendit, in eodem opere leuiter retexuiſſe, aut infirmatam voluiſſe. De inanitate verò appellationis à decreto Pontificio ad Concilium agit ibidem diffusè ac diligenter l. 3. c. 47. & 48. & 49.

a l. 10. artic. 1.

Ioannes Dominicus Iacobatius, [a] inſigni opere de Conciliis, immenſus eſt, in veritate pro qua ſatagimus confirmanda. Quia enim Leo X. ſub quo florebat & à quo purpura donatus eſt, appellationes ad futurum Concilium profligauit in Concilio Lateranenſi, & poteſtatem Pontificiam, quippè Concilio ſuperiorem, vndecunque exſolutam eſſe definiuit, ſtylum exacuit Iacobatius aduersùs contrarium placitum; illúdque immenſis copiis teſtimoniorum ac rationum peſſumdedit. Itaque non eſt congruum, vel tantam vbertatem huc corriuare, & diffundi vltra præſentis propoſiti metas; vel in compendio facere diſpendium. Sed ſatiùs eſt eò ablegare lectorem.

b tract. de appellat. art. 1. Gloſſa 1.

Petrus Rebuffus, [b] inter Canonum Doctores ſua ætate illuſtriſſimus. [A Papa (inquit,) non appellatur, cum non habeat in mundo Superiorem; cap. *cuncta per mundum* 9. q. 3. Nec à ſtatutis in Concilio Generali, quia ſolum Deum habet ſuperiorem, quamuis quidam voluerint dicere, quod ad Papam: Sed contra illos eſt textus in c. *ſicut* diſt. 15. quia ſub Concilio generali comprehenditur Papa.] Nempe ſi Concilium fuerit confirmatum, quod à ſolo Pontifice poteſt obtinere. Ex quo autem id obtinuit, Papa vnum cum Concilio facit. Idem Rebuffus tract. de exceptionibus agens de illis quorum iudicia declinari poſſunt; [Non declinat quis Papam, cum ſit omnium Iudex c. *cuncta per mundum* 9. q. 3. niſi eſſet Hæreticus vel Schiſmaticus.] Non eſt ſenſus, Papam Hæreticum vel Schiſmaticum declinari poſſe. Nam Papa Hæreticus & Hæreſim docens excideret Papatij. Vnde non agitur de declinatione eius. Schiſmaticus verò quomodo poſſet eſſe Papa? Nam Schiſma ſitum eſt in abiunctione à capite, quod certè non poteſt à ſeipſo abiungi: Itaque mens Rebuffi eſt, declinare à iudicio Papæ non eſſe niſi Hæreticorum & Schiſmaticorum. Sicut ſolos Hæreticos ad Concilia à Papa

a l. 1. de locis c. 7.

appellaſſe, Canus multis demonſtrat. [a] Hieronymus Albanus toto opere de oppugnata Pontificis dignitate, præſertim parte 1. accuratiſſimè, & ex Scripturis, & ex Pontificibus, & ex Conciliis ac Patribus confirmat; conſtitutiones Pontificias, præſertim quæ ad fidem attinent, eſſe irretractabiles, & abſque Concilij Generalis interuentu, validas ex inſtituto idem confirmat hîc autor. in opere de poteſtate Papæ ac Concilij parte 2. diffusè monſtrans, per Pontificem abſque Concilio Generali, poſſe de fide pronunciari, allegans inſuper in hanc rem ſeipſum in opere de Cardinalatu q. 39. & multas inanes aliorum opiniones circa hanc materiam, & diſcordium de ea ſententiarum parum aptas conciliationes, referens ac refellens.

Antonius Auguſtinus toto propè libro 1. Epitomes Iuris Canonici veteris, præſertim tit. 1. 3. & 10. multa habet ad veritatem pro qua ſatagimus pertinentia, ſed adeò multa, vt præſtet apud eum legi, quàm hic exſcribi.

Auguſtinus Barboſa in Collectaneis ad c. *cuncta per mundum* 9. q. 3. longam pro more ſuo ſeriem Iuriſtarum contexit, de quorum ſententia Hæreticum eſſe ſtatuit aſſerere poſſe appellari à iudicio Pontificis ad alium quemcunque: quia cum Papa ſit ſupremus Iudex, à Chriſto conſtitutus quoad negotia fidei & ſanctorum morum, quiſquis eius iudicium declinare tentat, videtur autoritatem illam ſupremam ei à Chriſto collatam diffiteri, quod Hæreſeos damnant cum ipſo varij quos allegat. Appellatio tamen ad Deum vel ad Chriſtum quam ibi obtrudit Barboſa, non poteſt ad hoc negotium pertinere, ſed tantùm vſurpata aliquando eſt, ab oppreſſis iniuſtè, nec abſque exemplo cladis, oppreſſoribus irrogatæ per eam appellationem, veriùs citationem ad Dei Tribunal, de qua legeſis Debrium, & quæ adiunxi in opere de Calumnia.

[b] Ad extremum, quia me iam tædet, longioris in re non neceſſaria operæ, cano receptui, ſi illud monuero, innumeros Canonum Doctores, ſiue exponentes bullam Cœnæ articulo 2. qui eſt contra prouocationem à Papa ad Concilium; ſiue alia ex cauſa incidentes in huiuſmodi appellationem, inurere ei notam Schiſmatis & palliatæ Rebellionis; videſis Scortiam, [a] & quos ille longo agmine educit. Inſupérque Aberium, [b] Bonacinam, [c] Duardum. [d]

a l. 4. Ma. c. 4. q. 6. ſ. 1. b ſect. 3. c. 1. q. 9.

a theor. 106 b l. 5. de cenſur. diſ. 3 c Tomo. d in 1. Bullam Cœnæ.

Quare quandoquidem ex Sapientis oraculo, *multitudo ſapientium ſanitas orbis*, ſperandum eſt, iudicum tam multorum ſapientum pro Pontificiarum definitionum certitudine ex fide diuina, & pro auerſanda earum declinatione per appellationem ad futurum Concilium id euictum, vt pauci illi vixque numerum facientes, ac vt plurimum ne publicè quidem id effari audentes murmuratores, abijciant anteriorem ſuum ſenſum, & ſalubri deditione acquieſcant legitimo iudicio. Prolati ſunt in hanc rem Scriptores Canonici, Rectores item Eccleſiæ, & cœtus Conciliares Oecumenici, ad hæc Patres benè multi, ac Theologi ac Iuriſperiti magno numero. Quis tantam ſapientiam auſit deſpuere? S. Auguſtinus, [a] cum nonniſi vndecim teſtimonia ſapientum Chriſtianorum aduersùs Iulianum protuliſſet, eum interrogabat, an ipſi ſatis ferreum os futurum eſſet, vt aduersùs tot ſapientes (quorum tamen aliqui ſubobſcuri erant,) auderet vultum attollere. Quàm contendendi meritò multò magis erunt, qui aduersùs populos omnis generis ſapientum, obfirmabuntur in præconcepta de Prouocationibus ſententia?

a 2. in Iuli. c. vltimo.

PVNCTVM XIII.

Prouocationes à Pontificia definitione, & Chriſti Vicario & Chriſto ipſi iniurioſæ.

INiuria per Prouocationes à Pontifice in negotio fidei, quæ ipſi Pontifici irrogatur, perſpicua eſt: Cum enim ex munere concredito ſit Magiſter fidei, & Doctor orbis, quos ei titulos ex grauiſſimis Patribus alibi, [a] vindicaui, manifeſtum eſt, quàm magna ei iniuria à prouocatoribus irrogetur, quandoquidem deijcitur ſuo in Eccleſiam Vniuerſam principatu, qui ſi agnoſceretur, non eſſet ab eius iudicio appellatio; quia appellatio non eſt à ſupremo, ſed tantùm ab inferiori vel æquali, vt omnia iura clamant l. 1. ff. *à quibus appellare non licet.* Et idem habet Iulius I. in reſcripto ad Orientales. [b] Cum verò plerique Pontifices, multa circa fidem per ſeipſos edixerint abſque Concilio Generali, (exempla non pauca ſuperiùs, [c] ſignauimus) inſimulantur eo ipſo tyrannidis & arrogati ſuperbè iudicij,

a in Dom. Pontif. b c. 22. c p. 9. ad finem.

Iudicij, quæ eſt iniquitas maxima: Et cum ab annis circiter 50. Pontifices quotannis ſolemniter interdicant prouocationibus ſub Anathemate; ſanè ab eo tempore ſi ritè fundatæ ſunt prouocationes ad futurum Concilium, non poſſunt Pontifices magna iniuſtitiæ labe liberari; & ipſe in primis Pius V. Pontifex ſanctiſſimus qui vt cum Nauarro & Toleto notauit Scortia,[a] articulum contra appellationes ad Concilium à Pontifice Bullæ cœnæ primus immiſit. Conſtat ergo de iniuria in Pontifices per has prouocationes, præſertim in cauſa fidei.

a *Theorem.* 107.

Nec iniuria in Chriſtum ipſum, obſcura eſt. Nam qui ſic prouocant à definitione Vicarij Chriſti, eo ipſo aſſerunt, Chriſtum non ſatis proſpexiſſe Eccleſiæ ſuæ, ſufficiendo ſibi in ea Vicarium qui nequeat malis præſentibus proſpicere, abſque longa mora, & abſque difficultatibus plerunque inſuperabilibus. Sanè per totos annos trecentos, quibus Eccleſia ſub Imperatorum Romanorum tyrannide ac crudelitate gemuit, non potuit celebrari vllū Generale Conciliū. Et Prouincialia & Diœceſana quæ interdū cōuocabantur in cryptis aut hypogœis cogenda erant, vt factum eſt in Concilio Romano ſub S. Syluestro, quod in ea Eccleſia quæ nunc SS. Syluestri & Martini in montibus appellatur, infra terram eſt celebratum, adunatis paucis Epiſcopis, ex vicinia dumtaxat, non autem ex omnibus Chriſtianis oris, vt faciendum eſt cum Concilium eſt Generale. Idem argumentum vrgeri poteſt ex publicis calamitatibus, ſiue bellorum ſiue peſtilentiæ latè graſſantis. Nam per id tempus, difficillimum eſt congregare ex variis regionibus Epiſcopos quanti exiguntur ad Generale Concilium. Erit hoc cuinis perſpectiſſimum, ſi ſecum expendat, quantæ molis foret celebrare Generale Concilium hoc tempore in quo audiuntur tot prælia & opiniones præliorum. Adde quod immenſi ſumptus neceſſarij ſunt, ad conuocandos in locum vnum tot Epiſcopos atque Doctores, & ibidem fouendos ac domum reducendos, qui ſumptus non ſunt ſemper ad manum: ac proinde per eum defectum facilè impediri aut in longa tempora differri Generale Concilium, quantumcumque quibus id incumbit, annitantur illud cogere. Diſpendia item Eccleſiarum particularium per ſuorum Antiſtitum abſentiam, validum argumentum viſa ſunt S. Ambroſio,[a] ſuppeditare ad perrarò cogenda Concilia Generalia. Quid ſi ergo; cum non poteſt, vel non expedit, celebrare Generale Concilium; noua Hæreſis ſuboriatur, & ſerpat malum, nonnè fas eſſet dicere, malè conſtitutam eſſe à Chriſto Eccleſiam, ſi non prouidiſſet ei remedium ad comprimendas Hæreſes, quocunque tempore præſens, & illis difficultatibus liberum? Itaque declinatio à Pontificis definitione ad Generale Concilium futurum, admodùm maligna eſt, cum eius virulentia redundet in Chriſtum; qui per eam declinationem notatur imprudentiæ & prouidentiæ non plenæ; quippè qui non proſpexerit Eccleſiæ quantum neceſſe eſſet, aſſignando illi Medicum omni tempore idoneum ad depellendas ægritudines circa fidem & doctrinam ſanam; cuiuſmodi Medicus non poteſt eſſe Concilium Generale, niſi rarò ac perdifficilè.

a *Epiſtola nomine Concilij. Aquileien.*

Hinc habetur, Concilia Generalia, eſſe quidem Eccleſiæ perutilia (quod vniuersè de Conciliis latè traditur in Concilio Tolerano XI.[a]) & cum per circonſtantias licet, eſſe valdè accommodata ad diſcuſſionem veritatis, & eradicationem Hæreſeos, cum ſatisfactione plebis fidelium: quod rectè agnoſcunt, SS. Auguſtinus,[b] Leo Magnus,[c] ac Iſidorus.[d] Non ſunt tamen Concilia Generalia abſolutè ac ſimpliciter neceſſaria, quaſi abſque eis nihil poſſit de fide ſtatui, aut tanquam Hæreticum damnari, eruendo è reuelatis definitionem aut damnationem prædictam. Nam in primis tribus Eccleſiæ ſeculis, ebullierunt innumeræ Hæreſes, à S. Philaſtrio, & D. Epiphanio ac D. Auguſtino relatæ, pro quibus comprimendis nullum celebratum eſt Generale Concilium, v.g. Quartadecimanos, Concilia Prouincialia ſola, repreſſerunt; Hieroſolymitanum ſub Narciſſo, Gallicanum ſub Irenæo, Pontificum ſub Palma, Corinthium ſub Bachilo. Montaniſtas coërcuere, variæ particulares Synodi Aſiaticæ. Nouatianos Carthaginenſe & Arelatenſe Concilia, profligarunt. Paulum Samoſatenum, frænauit gemina Synodus Antiochena. Euſtathium, Synodus Gangrenſis. Priſcillianum, Concilium Toletanum. Archonticos, Concilium Neocæſarienſe. Manichæos Ancyranum: Donatiſtas in cauſa Cæciliani, Africana particularia Concilia; Pelagianos ſimilia nonniſi Prouincilia Concilia damnauerunt: Et tamen omnes; ex quo acceſſit Pontificis Romani calculus, habiti ſunt Hæretici, & iudicium contra eos latum in Conciliis hiſce Epiſcopalibus non plenariis, ob acceſſum ſuffragij capitis Eccleſiæ, firmum fuit: ita vt à D. Auguſtino,[a] dicatur, iudicium competens atque ſufficiens per quod cauſa finita eſt, quantumuis murmurarent Hæretici, (vt ibidem addit Auguſtinus) quod non habuiſſent quale deſiderabant examen, per Concilium ſcilicet Vniuerſale. Eccleſia tamen, ob ſuffragium Pontificis præuiis illis Conciliis non plenis adiunctum, habuit illos pro Hæreticis, nullo licet adhibito Generali Concilio. Et frequentiſſima praxis, in poſterioribus ſeculis Chriſtianis, idem teſtatum dedit. Agit de Conciliorum ad alios fines vtilitate, Turrecremata,[b] necnon Hieronymus Albanus.[c]

a *in præfatione.*
b *l.1. de baptiſ. contra Donat. c.17. & 18. & l.2. c.4.*
c *Epiſt. 43.*
d *in præfat. Concilior.*

a *3. contra Iul. c.1.*
b *l.3. ſummæ c.10.*
c *l. de pot. Papæ & Concil. parte 3.*

PVNCTVM XIV.

Fundamenta prouocationis ad Concilium, puncto ſecundo propoſita, diſijciuntur.

QVæ Gerſo pro appellatione à Pontifice ad Concilium in cauſa fidei adduxit, leuia ſunt, & diſiectu facilia. Vrget in primis, definitionem Concilij Conſtantienſis, quod ſtatuit, Papam ſubeſſe Generali Concilio. Hoc verum eſt, agendo de electione certi Pontificis, & depoſitione Pontificis dubij, vt contigit tempore Concilij Conſtantienſis. Erant enim multi qui ſe gerebant pro Pontificibus, & de nullo eorum certum erat, quod verè eſſet Pontifex. Itaque cum omnis alia via ſedandi turbas, & Eccleſiæ pacem curandi, præcluſa eſſet, agnouit Concilium, poteſtatem ſibi eſſe à Chriſto factam, prouidendi Eccleſiæ Catholicæ, caput legitimum indubitatum, atque ita iudicauit de illis dubiis Pontificibus, eóſque exturbauit: De Pontifice autem indubitato, aliud eſſet, nec de eo agebat Concilium Conſtantienſe, vt rectè notauit Hieronymus Albanus in aditu operis de poteſtate Papæ ac Concilij, & Suares,[a] contra Iacobum Britannum.

a *l.3 c.18. n.7. & 8.*

Argumentatur præterea Gerſo, ex eo quod Pontifex ſit frater noſter, & poſſit peccare in aliquem noſtrum: ac proinde ex Chriſti oraculo poſſit Ec-

cleſiæ

cleſiæ denunciari, vt ab ea iudicetur, futurus velut Ethnicus ſi eam non audierit. Hoc argumentum quod à Baſileenſibus intortum frequentiſſimè eſt, quódque ante eos Gerſo ſæpè ingeſſiſſet, cenſet potiſſimum, eſt reuera telum imbelle ſine ictu. Nam frater ille, qui ſi grauet, nos eſt denunciandus Eccleſiæ, eſt quilibet fidelis, diſtinctus à ſupremo Iudice capite Eccleſiæ, vt latè tradit Thomas Illyricus tract. de poteſtate Papæ. [a] Iſte autem ſupremus Iudex ſoli Deo debet innocentiam, vt dixit Ennodius, [b] agens pro Symmacho. Neque ſi agatur de fidei definitione quam hîc Iudex ediderit, poteſt quiſquam ſe iniuſtè grauatum expoſtulare; Vnde quoad illas definitiones pro quibus ſolis nunc laramus, non poteſt dari prouocatio fundata in illis Chriſti verbis, *dic Eccleſiæ*. Accedit quod poteſt retorqueri argumentum. Nam ſi Concilium Generale grauet aliquem, iuxta ſententiam Gerſonis, dantem Concilio ſupremam poteſtatem, cui poterit denunciari, vt ſit locus facultati denunciandi à Chriſto factæ? Sicut ergo iuxta Gerſonem, in euentu quo Concilium, aliquem iniuſtè grauaret, non pateret aliò recurſus, quia Concilium ſupponitur potiri autoritate ſuprema; ita dicendum eſt, iuxta veram ſententiam, quæ eam ſupremam iudicandi poteſtatem agnoſcit eſſe in ſummo Pontifice. De inanitate argumenti ex hac Euangelica denunciatione contra Pontificis autoritatem petiti, diligenter Hiero. Albanus. [a]

a §. ad hæc argument. b in Apol. a l. de oppugnata Pontificia dignitate parte 2.

Reliqua Gerſonis argumenta, vix ad rem faciunt, & ad ſummum probant, Pontificem ſi cuipiam iniuriam inferat, vel ſi criminoſus ſit, aut ſcandaloſus, aut denique quoquo modo in al quo ſit reprehenſibilis, eſſe obnoxium amicæ correctioni, qualem Paulus Petro exhibuit, non tamen iudiciali & coërcitiuæ, defectu Iuriſdictionis in Pontificem. Correctio enim fraterna etiam ſuperiori, ab inferiori impendi poteſt, vt tradit S. Thomas, [b] & præiuerat S. Gregorius, [c] optiméque ex facto S. Pauli D. Auguſtinus, [d] laudans B. Petri modeſtiam, qui admiſit inferioris ſui correctionem; [Atque ita rarius & ſanctius exemplum poſteris præbuit, quo non dedignaretur, (ſicubi fortè recti tramitem reliquiſſent,) etiam à poſterioribus corrigi.] Similia multa ex aliis Patribus adduci in exagitatione Eccleſiæ bicipitis, [a] & addendus Facundus purgans ſuum Theodorum. [b]

b 2.2.q.33. art.4. c hom.18. in Ezech. & 4 p paſtor. c.1. admo. 5. & 5. mor. c.10. d Epiſt.19. c.2. a p.4. à n 12. b l 10.c.2.

Nec abeſſe dumtaxat à Pontificis criminoſi (extra Hæreſim,) vel ſcandalo ſuo noxij correctione, attentatio iudicij, quæ defectu Iuriſdictionis eſſet iniqua atque tyrannica; ſed etiam abeſſe deberet amaritudo & arrogantia correctionis, quem potiùs demiſſione ac precibus & humillima ſuggeſtione vti, par foret, ſi is euentus contingeret; vt ſanè contigit tempore Alexandri VI. quem Ferdinandus Rex Catholicus, & Emanuel Rex Luſitaniæ, legatione in eum finem miſſa, commonuerunt officij, & vt melius ædificationi Reip. Chriſtianæ conſuleret, humillimè tunc obteſtati, vt ſcribit Hieronymus Oſorius. [a] Simile charitatis officium, Paſcali Papæ impendit S. Bruno Signienſis, vt refert Petrus Diaconus Caſſinenſis, [b] necnon Ioanni XIX. S. Ioannes Abbas Reomaenſis, data ſupplice Epiſtola, quam Glaber, [c] ſuæ Hiſtoriæ intexuit. Adhibita hac ſupplici monitione, quam ob immiſſas interdùm à Deo Iudice minas, *ſanctum terrorem* appellauit Iſidorus Peluſiota, [d] nihil ſupereſt faciendum cuiquam mortalium, erga Pontificem noxium, vt pluribus tradidi in Coronæ aureæ Epilegomenis, [e] & benè Suares, [f] negans nominatim circa Pontificem habere locum illud Chriſti *Dic Eccleſiæ*, quæ eſt præcipua Gerſonis machina.

a l. 1. de geſtis Eman. b l.4. chron. c 42. c l.4. c.1. d l.5. Epiſt. 218. e ſubnot. 2. verit. 10. f l.4. cont. Iacobum c.6.

Sic diſiecta ſuperioritate Concilij Oecumenici in Pontificem, cui Gerſo inædificabat fallibilitatem determinationis Pontificiæ de fide, & infallibilitatem Concilij Generalis tanquam ſupremi in Eccleſia Iudicis; ruit prætenſa illa Concilij Oecumenici circa dogmata fidei infallibilitas; non ſemel reiecta falſitatis, vt ſupra monſtrabam ex Concilio Ariminenſi. Neque ei infallibilitati Concilij, patrocinatur munus Iudicum quod in eo obeunt Epiſcopi. Vnde Salazarius, [a] ac Duuallius, [b] & Caſtro, [c] inferunt Concilium Generale, etiam ante confirmationem eſſe infallibile. Hoc non admitto. Nam quamuis verum ſit Epiſcopos in Generali Concilio eſſe iudices, vt benè ex modis loquendi de Conciliis admittunt Canus, [d] atque Bellarminus, [e] nec Epiſcopi ſint cenſendi in Concilio mere Conſiliatij, quales ſunt priuati Doctores; (poſſent tamen dici Conſiliatij, eo ſenſu, quo illa vox ſumitur in Parlamentis Gallicanis & in quo à Nanclanto, [f] vſurpatur, cum Epiſcopos appellat Conſiliarios:) Attamen non idcirco ſunt infallibiles ante confirmationem, quia non ſunt Iudices ſupremi, ſed ſe habent tantùm vt Iudices inferiores, nec poſſunt obligare fideles ad præſtandum aſſenſum fidei, ſuis definitionibus, donec accedat confirmatio. Alioqui ſi eorum definitio eſſet firma, & certa ex fide, fruſtrà expectetur confirmatio, per Pontificem adhibenda. Itaque fideles ante interpoſitam à Pontifice confirmationem, ad ſummum obligantur ſuſpendere iudicium, & non obniti determinatè in contrarium, abſque præparatione animi ad plenè aſſentiendum fide diuina, ſi acceſſerit confirmatio. Poſſunt item fideles, ante confirmationem obligari ad aſſentiendum cum ea certitudine quam conciliare poteſt grauis autoritas, tameſi non ſuprema; cuiuſmodi eſt autoritas Concilij; quæ non eſt niſi autoritas humana Eccleſiaſtica, deriuata à diuina per Pontificem, à quo Epiſcopis communicatur in gradu inferiori. Erit autem prorſus rata Concilij definitio, fiétque irretractabilis, & certa ex fide, ſi accedat Pontificis confirmatio; vel anticipata; vt quando Concilium agit ex præuia Pontificis inſtructione, (vt factum eſt in Concilio Calcedonenſi, vt habetur ex S. Leone, [a] itémque in I. Concilio Toletano, & in Concilio Arauſicano, & in Complutenſi contra Petrum Oxomenſem ſub Sixto IV.) vel ſuperueniente, vt factum eſt in Concilio I. Nicæno, & in Chalcedonenſi, ac Tridentino, & aliis. Et ita de Conciliatæ definitionis infallibilitate, tantùm poſt confirmationem à Pontifice appoſitam, Stapletonius, [b] Bellarminus, [c] Maldetus, [d] atque Valentia. [e]

a l. de conſcept. c.43. §. 5. c tract. de Pent. p.4. q.6. c l 1. de iuſta Hær. pun. c 6. d l. 5. c. 5. q.2. e l.1. de Conc. c.19. f opuſc. de poteſt. Papæ ſub init. a Epiſt. 63. b l.7. de princ. c.10. c l.2. de Concil. c.11. d diſp. 3. de Concil. dub. 1. e 2.2. d.1. q.1. p.7. §. 45.

Demum reiectio conſtitutionis à Benedicto XIII. editæ; facta iure eſt in Concilio Conſtantienſi, quia Benedictus non erat Pontifex certus, & volebat ſe ſubducere iudicio Concilij quoad creationem capitis certi, & exautorationem Pontificum dubiorum, in quo ſolo euentu Concilium Generale habet ex natura rei autoritatem ſupremam, éſtque Papa incerto ſuperius, & poteſt de eo iudicare. Contraria autem conſtitutio in Concilio Baſileenſi edita, quod ſcilicet Concilium abſolutè & ſimpliciter & quoad omnia ſit ſupra Papam, fuit vana & irrita; quia Papa in quem illud Concilium agebat, erat indubitatus Pontifex. Et ideò eam Baſileenſem conſtitutionem, reſcidit Eugenius IV. cuius cauſa agebatur; & poſtea etiam Concilium Lateranenſe, [a] Generale ſub Leone X. qui cum eo Concilio,

a ſeſſ. 11.

Concilio, definiuit Papam eſſe ſupra Concilium, extra euentum dubij Pontificis. Multis hoc illuſtratum dedi in Epilegomenis Coronæ aureæ ſuper mitram,[b] & benè etiam id firmat Hieronymus Albanus parte 3. Operis de oppugnata Pontificis dignitate, qui miratur eam Concilij ſupra Papam ſuperioritatem veluti fungum ſubito enatum, omnibus antiquis ſeculis latuiſſe. Sed præclare, Pontificem Romanum eſſe quibuſvis Conciliis ſuperiorem, tradidit S. Maximus Martyr, ſcribens ad Thalaſſium, cum dicit, [Eccleſia Romana quæ ab olim huc-vſque, (vtpotè ſenior cunctarum quæ ſub Sole ſunt Eccleſiarum,) omnibus præeſt: Hoc certè canonicè, tam à Conciliis & Apoſtolis, quàm ab horum ſummo principatu conſecuta, & in ſortem adepta; nullis omnino propter Pontificatus prouectionem ſcriptis, aut Synodicarum editionibus chartarum, ſubiecta: ſicut etiam in his, omnes ex æquo ei ſecundùm ius ſacerdotale ſubiecti conſiſtunt.]

b ſub nos. 2. verit. 6.

Sic conſtituta certi Pontificis ſupra Concilium autoritate, ruunt prouocationes à definitione Pontificis, præſertim in negotio fidei, iure exploſæ per Decretalem Martini V. memoratam à Gerſone, qui ait verè id à Martino eſſe conſtitutum, ſi Pontifex definiens fecerit quod in ſe eſt, nec appareat deuius à fide, & rectè ambulet ad veritatem Euangelij, abſque perſonarum acceptione. Sed hæc condimenta, vel inſulſa ſunt, vel inutilia, ac proinde non ſunt admittenda. Nam Pontificem cudentem definitionem de fide, feciſſe quod in ſe eſt etiamſi Generale Concilium non adhibuerit, ſemper eſt ſupponendum, quia oportet benè de ſuperiore præſumere. Appareret autem deuius à fide, ſi exploratam & prædamnatam Hæreſim moliretur aſtruere. Sed tunc excideret Pontificatu, & mutaretur controuerſia in qua verſamur. Denique ſi non ambularet ad veritatem Euangelij, quia eſſet corruptis moribus, & acceptaret perſonas, locus eſſet humili correctioni qualem ſupra expoſuimus, non autem iudiciali correctioni per vllam poteſtatem humanam, & diuina inferiorem. Sed hæc cauillatio non habet locum circa definitiones de fide, pro quibus ſolis hic ſatagimus, quia de eis ſolis erat conſtitutio Martini Quinti.

EPIMETRVM.

Amica allocutio ad Ianſenij partiarios.

CVm amicis tota hac velitatione actum eſt, cum filiis eiuſdem Eccleſiæ, cum filiis pacis, & (vt ſpes eſt,) futuris aliquando cœleſtis regni cohæredibus. Itaque ſi cum Hæreticis pacatè agendum eſt, vt S. Chryſoſtomus,[a] præclarè diſſerit, nec perſona, ſed Hæreſis eſt inſequenda, vt idem,[b] abs ſe factum memorat; multo magis agendo cum domeſticis fidei, tenenda pax eſt, & charitas expromenda, quod maximè extrema hac lucubratione præſtitum opto, ſuggerens Ianſenij ſectatoribus nonnulla huic tempori accommodata.

a homil. 10. in ad Coloſſ.
b orat. de S. Phoca.

Illúdque imprimis, ne pro Ianſenio damnato, tantoperè ſatagant, vt vel contra ſtimulum calcitrent, à iudice qui ſententiam tulit abhorrentes, vel damnatis opinionibus vltrà inhæreſcant. Malorum quidem litigantium, ea ſemper vox eſt (iuxta Auguſtinum,[a]) ſe paſſos eſſe malos iudices. Non licet tamen in iudicio de quo agimus, id cauſari. Eſt enim *Iudex vice Chriſti*, vt de eo dixit S. Cyprianus,[b] *Iudex cæli in terreno iudicio*, iuxta S. Hilarium.[c] Ac proinde vt benè intulit Zozimus Papa,[d] Iudex *de cuius iudicio diſceptare nullus audeat*. Quod aliter dixit Synodus Romana ſub Nicolao I. *Iudex omnes iudicans, ipſe à nemine iudicandus*. Quare temeritatis ac inſipientiæ non vulgaris fuerit, diſceptare aduerſus ſententiam iudicis à Deo conſtituti: & cornua confidentiæ attollere, vt S. Anſelmus,[e] expoſtulat; cum prudens quiſque & ſaluti ſuæ benè conſulens, [Non immittat cornua ad ventilandum, ſed ſubmittat caput ad venerandum. Citius enim in ſe confidens humana ſapientia, impingendo cornua ſibi euelleret quam inuitendo petram hanc eo euelleret.] Contra hanc petram quiſquis arietat, ipſe confringitur, dixerat aliis verbis eadem ante Anſelmum ſententia S. Auguſtinus.[a] Itaque humanum fuerit hactenus implanari & indui in pedicas ſpecioſo redimitas Auguſtini nomine obductas. Deinceps, poſtquàm os Domini per os Eccleſiæ (ſic Pōtificem indigitat Chryſoſtomus,[b]) ad plebem fidelem vniuerſam locutum eſt: quiſquis ſaluti ſuæ ritè conſultum velit, pluris faciat inhærere Magiſtro Catholicæ Eccleſiæ, & cribatori furfuris à farina probata, diuinitus prouiſo, quàm homini (quantumcumque eum eſſe velint,) ſed tamen homini, nulla diuina promiſſione munito, quominus deflectere à vero poſſit; præſertim ſi ſpiritus contentionis eum agitauerit, & inflatus ſenſus ſui æſtimatione, maioribus non auſcultauerit; de quo ſpiritu poteſtatem habentis, aſcendente ſuper Ianſenium, haud leuis ſuſpicio ingenerata eſt; præſertim cum ſub extremam vitam, quando plus ſapere par fuerat, Pontificium interdictum de non dandis publico ſcriptis circa certas diuinæ gratiæ materias, adeò non ſeruauerit, vt prohibitus exequi in Belgio quod contra illud Pontificium mandatum moliebatur, quæſiuerit foris, vbi id impunè præſtaret, ac edendi cacoëthes quo tenebatur, vetante qui pro poteſtate poterat, teſtatum fecerit. Fuerit verò Iāſenius optimæ mentis; (quanquam in tanta mouendi prurigine, & muros tubis ſacerdotalibus dirutos inſtaurandi ſollicitudine, ac præſcriptorum Pontificiorum calcatione, quam bona, nedum optima mens cerni poſſit, equidem non video:) ſed quæcunque demùm Ianſenij mens fuerit; nunc non eſſet haud dubiè mentis integræ, hominem probare, ac vt purus & nitens præſtetur, Pontifici in quo ac per quem Deus loquitur, fidenter obſtrepere. Fatendum vtcunque fuerit, ante diſcuſſas nouo doctrinæ iubare tenebras, impegiſſe cum Ianſenio. Nunc illuxit orbi *Sol æterni luminis*, (ſic Romanum Pontificem appellat S. Maximus Martyr,[a] & Apoſtolicus radius quem in S. Leonis ſede ſuſpiciebat Synodus Chalcedonenſis,[b] colluſtrans orbem, commonſtrauit nobis viam rectam; quam vltrò deſerere, earò ſtaret, quia aliæ viæ ducunt ad mortem, & abripiunt in puteum interitus. *Senilem Eccleſiæ ſapientiam*, celebrat in Petro prout Eccleſiæ capite, atque adeò in quouis eius ſucceſſore, S. Chryſoſtomus.[c] Itaque abijciendæ ſunt nouitates, ſiue nimia ingenij ſubtilitate, ſiue leuitate animi, aut quacunque demum de cauſa recens inductæ; & ſenili illi ſapientiæ per annoſitatem defæcatæ, imo diuinitùs expurgatæ, eſt inhærendum. Felix Eccleſia in quam Apoſtolorum Principes Petrus & Paulus, tanquam in diues depoſitorium, communicatos à Spiritu ſancto totius veritatis theſauros congeſſerunt;

a Epiſt. 162.
b Epiſt. 55.
c in pſal. 131.
d Epiſt. 1.
e l. de incarn. Ver. c. 1.
b ſerm. de catenis S. Petri.
a Epiſt ad Marianum.
b Epiſt. ad S. Leonem.
c in encomio SS. Petri & Pauli.

Qui aliunde quàm abs te veritatem petit, & nouitatum illectamentis capitur; Spiritu vertiginis & erroris agitatus, abripitur in Hypobrichium, & inenarrabile profundum miſerè excuſſis irremeabile; quam exitialem caſum ab omnibus ſapientiæ Filiis pro ſua benignitate auertat Deus.

Vt autem liquidiùs pateat, quàm iuſta ſit ab his nouitatibus elongatio, Prudentiæ carnis pro Ianſenio ſatagentis, induſtrias nonnullas anterioribus pleriſque erroribus communes, breuiter tegere operæpretium exiſtimo, vt appareat quam doctrina damnata, cui ſeruitium his artificijs eſt, procul abſit à cœleſti illa ſapientia apud Iacobum commendata, quæ huiuſmodi technas non admittit. Prima eſto, perpetua D. Auguſtini oſtentatio, (quaſi nemo alius antehac, S. Auguſtinum legerit aut intellexerit, cúmque tanti facere, vt debeant ſcriptis Auguſtinianis, & Pontificum de fide conſtitutiones, & Concilij Tridentini decreta dogmatica, de veritate & dignitate concedere. Hoc de ſuis ſcriptis iudicium, ſanctus ipſe Auguſtinus, [a] non probaret; imò ſuos libros iactari expertes erroris, nec capaces correctionis, moleſte ferebat, laudante admodùm eam S. Patris modeſtiam Gerſone. [b] Explicatè verò S. Thomas, [c] cum dixiſſet autoritatem determinandi dubia, reſidere in ſummo Pontifice, ſubdit; [Contra cuius autoritatem, nec Hieronymus, nec Auguſtinus, nec aliquis ſacrorum Doctorum, ſuam ſententiam defendit.] Quid ergo fiet clauo ex Ianſenij officina, quo truditur clauis adducentium ſcita Pontificum, Tridentinique Concilij decreta aduersùs hoc aut illud Ianſenianum dogma? *Ita quidem Pontifex, ita Tridentinum* (inquiunt:) *ſed quid fiet Diuo Auguſtino, ſi ea Pontificum, vel Tridentini definitio ſtet?* Hoc ſanè eſt, edicto Principis, alicuius pedaneij Senatoris anteferre ſententiam; Itémque verbum fide ſanctum, & eatenus diuinum, verbo humano poſthabere.

a Epiſt. 7. & 19. ac 111. l. 1. de dono perſeu c. 22. & 23. & l. 2. de ord. c. 10 l. de natura & gratia & 3. de Trin. in proœm.
b l. de exam. doctrin. conſil 1.
c 2. 2 q. 11. art. 2. ad 3.

Fuiſſe ſanè D. Auguſtinum, Magiſtrum optimum, & in negotio diuinæ gratiæ inter Patres facilè Principem, docent cumulatiſſima eius elogia, depacta à Cœleſtino I. Epiſtola ad Gallos Epiſcopos, in coërcendis de B. Auguſtino obloquentibus ſegnes, & à Ioanne II. Epiſtola ad Auienum, contra Eutychem, necnon à Proſpero pleriſque locis, [a] & ab alijs multis quos deflorauit in pietate ſpeciali. [b] In præſentia, vnus ſufficiet S. Fulgentius, qui poſt propoſitam Catholicam de gratia doctrinam, ait. [Hæc Catholicorum Patrum Apoſtolicis inſtitutionibus tradita permanet in Eccleſiis ſine aliqua dubitatione doctrina, quam Græci Latiniique Pontifices, ſancti Spiritus infuſione formati, vno atque indiſſolubili ſemper tenuere conſenſu. In qua B. Auguſtinus indutus virtute ex alto, abundantiùs illis omnibus laborauit: non autem ipſe, ſed gratia Dei cum illo. Ipſius enim miniſterio, Dominus vberiorem huius rei fidelibus ſuis inſtructionem præbuit: quippè adhuc ipſo in corpore conſtituto, Pelagiana Hæreſis aduersùs gratiam Dei mortiferis auſibus rebellauit; nec defuit in vita benignitas miſerentis Dei, quæ militem ſuum ſpiritualis gratiæ armis, tanto fortius præcingeret, quanto acriùs aduersùs eandem vaſa iræ Diabolus inſtigaret. Proinde memoratus Dei Pontifex, turrim fortitudinis; ipſam gratiam tenens, & exinde cuncta hoſtilium machinamenta telorum, cœleſtis numinis virtute confringens; non ſolùm ipſe de hoſte victoriam referens triumphauit, quin etiam poſteris, certandi & vincendi ordinem, ſi quando victa prauitas recidiuo auſu infandum caput erigeret, oſtendit. Senſum quippè Chriſti habens, tam gratiæ Dei, quam humani arbitrij, & officia diſcreuit & merita; ſemper diuinis humana ſubijciens, & veraciter docens, diuinitùs homini, & gratuitò iuſtificationis donum, & bonæ voluntatis exordium, & plenum tribui glorificationis effectum. Hunc legat omnis qui ſalutem æternam adipiſci deſiderat, humiliter orans miſericordiæ Dominum, vt eundem Spiritum intelligentiæ legens accipiat, quem ille accepit vt ſcriberet, & eandem illuminationis gratiam adipiſcatur vt diſcat, quam ille adeptus eſt vt doceret.] Veriſſimè iſta de D. Auguſtini præcellenti notitia rerum gratiæ, S. Fulgentius, breuiſſimè complexus quæ fides Catholica in D. Auguſtini doctrina de gratia habet indubitata; nempe initium ſalutis eſſe à gratia præueniente merita noſtra, & à Deo item eſſe incrementa frugum iuſtitiæ noſtræ, ac perſeuerantiam. Quæ Cœleſtinus, [a] his item perpaucis verbis complexus eſt, cum dixit; [Apoſtolicæ ſedis ſanctiones, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium ſtudiorum, & in eis vſque ad finem perſeuerantiam, ad Chriſti gratiam referre docuerunt.]

a in f. libri contra Collatorem, & initio Epiſtolæ ad Ruffi. & carm contra ingrat. c. 2. & 3. ac initio libri ad obiect. Galler.
b p. v. 5. Auguſt.
c l. 2. de verit. præd. c. 18.
a c. 11. Epiſtola ad Gallos.

Quoad hæc igitur, quibus non tam D. Auguſtini, quàm ſedis Apoſtolicæ, & totius tertiò Eccleſiæ ſententia de diuina gratia, à D. Auguſtino explicatiùs quàm à cæteris Patribus propoſita continetur; Diui Auguſtini aſſertiones continent certam ex fide doctrinam, vt benè proſecutus eſt doctus & accuratus è D. Auguſtini familia ſcriptor Gabriel Pennatus: [a] meritò tamen addens, explodendos eſſe, qui alia omnia à D. Auguſtino tradita, omnem D. Auguſtini rationem, omnem reſponſionem, omnem expoſitionem locorum ſcripturæ volunt eſſe dogma fidei, & certam regulam Catholiciſmi: Cum tamen ſint non pauca extra prædicta apud S. Auguſtinum, ſingillatim ab eodem Pennato, [b] recenſita, quæ meritò reijciuntur à probatiſſimis ſcriptoribus, nec ſunt vendicanda vt certa, vel etiam vt vera, idcirco tantùm quod à D. Auguſtino ſunt tradita. Hoc ſi Ianſenius & eius patriarij attendiſſent, non eſſent toti in minutalibus locorum D. Auguſtini obtrudendis pro veritatibus fidei, contra ipſiuſmet D. Auguſtini mentem; quem retuli ſæpè conteſtatum, diſplicere ſibi ſi quis libros ipſius cum Canonicis componens, nulli nœuo aut maculæ obnoxios diceret. Et multo magis improbaret, ſi aliquis affirmaret, ne conſequentias quidem, admotis centum iugis boum ex aliquo antecedenti Auguſtiniano tractas, (cuiuſmodi ſunt apud Ianſenium omnino multæ,) repudiari ſalua fide poſſe.

a l. 5. propug. c. 16.
b c. illo 16. n. 4.

In ſumma, tam aſſidua, támque perpetua vnius Auguſtini pro tam multis nouitatibus oſtentatio, redolet Spiritum eorum, qui ad errorum ſuorum patrocinium, miſeri Eraniſtæ, emendicant fruſtrà Scripturarum, etiamſi obtorta, & prorſus ineptè allegata, quod latè exagitat Michaël Medina, [a] nec aliquid eſt apud Patres in Polemicis ſcriptionibus decantatius. Iactabat pro ſe Scripturas, cum ſuis Arianis Conſtantius. Reponit ei Hilarius. [b] [Memento, neminem Hæreticorum eſſe, qui ſe nunc non ſecundū ſcripturas prædicare ea quibus blaſphemat, mentiatur. Hinc enim Marcellus verbum Dei cum legit, neſcit. Hinc Photinus, hominem Ieſum Chriſtum, cum loquitur, ignorat. Hinc & Sabellius, dum quod *Ego & Pater vnum ſumus*, nō intelligit, ſine Deo Patre, & ſine Deo Filio eſt. Hinc & Montanus per inſanas fœminas ſuas, paracletum alium defendit. Hinc & Manichæus & Marciō, legē odit, quia

a l. 5. paran. c. 1.
b l. ad Conſtant. in f.

quia *litera occidit*, Et *mundi Princeps, Diabolus eſt.* Omnes Scripturas ſine ſenſu loquuntur; fidem ſine fide prætendũt. Scripturæ enim nõ in legendo ſunt, ſed in intelligendo; neque in præuaricatione ſunt, ſed in charitate.] Nec aliter Vincentius Lyrinenſis, a c.35. Commin. [a] volantes per ſingula quæque volumina Hæreticos, deſcribit. [Siue enim apud ſuos, ſiue apud alienos; ſiue priuatim, ſiue publicè; ſiue in ſermonibus, ſiue in libris; ſiue in conuiuiis, ſiue in plateis, nihil vnquam pœnè de ſuo proferunt quod non etiam Scripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samoſateni opuſcula, Priſcilliani, Eunomij, Iouiniani, reliquarúmque peſtium: Cernas infinitam exemplorum congeriem; propè nullam omitti paginam, quæ non noui aut veteris teſtamenti ſententiis, fucata & colorata ſit.]

Idipſum circa Auguſtinum, à Ianſenio & partiariis præſtari video. In ſingulis paginis crepat Ianſenius Auguſtinum. Succinunt aſſiduè eius gregales, & vbique apud eos Auguſtinus inſonat. Nec nouo apud Hæreticos exemplo. Nam omnes poſt Auguſtinum Hæretici, D. Auguſtini autoritatem pro ſe oſtentarunt; ad Auguſtinum ſolum, cæteris ferè Patribus excluſis, prouocarunt. Caluinus, a l. de prædeſt. pag. 33. & 34. [a] in negotio prædeſtinationis, in quo ſe maximè diuinæ bonitatis hoſtem, & libertatis humanæ lanium prodidit, conteſtatur ſe ne in vna quidem ſyllaba, velle deſciſcere ab Auguſtino. Alibi, b l. de iuſt. [b] ſolum Auguſtinum in cauſa de ſeruo arbitrio, rectè ac nitide ſenſiſſe profitetur. Et impugnans, c lib. 3. [c] Albertum Pyghium, Auguſtinum dumtaxat, nitidam & diſtinctam veri expoſitionem, (Caluinianam) ſemper tenuiſſe confirmat. Videſis quæ de Calui huius nequitia in arrogando ſibi Auguſtino, a l. 2. prop. c. 8. diffuſe proſequitur Gabriel Pennotus, [a] & minutius b ſpectac. 7. pag. 361. & 362. quoque Nicolaus Romæus, in Caluini effigie. [b] Ioannes Vvicleffus adeò addictus erat Auguſtino, vt ſe nominari vellet *Ioannem Auguſtini*, vt Vval- c l. 1. doct. c 34. n. 4. denſis retulit. Claudium Taurinenſem, Arrianum & Iconomachum, vni inter Patres Auguſtino detuliſſe, autor eſt Dungalus; d de imag. [d] Berengarius pro ſua e l. de Euchar. vmbratica Euchariſtia, ad Auguſtinum prouocabat, f l. 3. initio & ſub f. Lanfranco, [e] & Guitmundo, [f] teſtibus. Goteſchalcus totum ſe Auguſtinianum oſtentabat, eúmque (teſte aliquoties Hincmaro,) ſic vocabat; *Auguſtinus meus.* Alij Prædeſtinariani in eodem cœno defigebantur; ita vt ex tribus libris nuper editis de eorum errore, totus ſecundus quo eorum doctrina continetur, mendaciter Auguſtino inſcribatur. Nimirum verſipelles Sathanæ emiſſarij, concinnan- a c. 11. tes Hæreſim quampiam, vt ait Lyrinenſis, [a] [Captant pleronque veteris cuiuſpiam viri ſcripta paulò inuolutiùs edita, quæ pro ſui obſcuritate, dogmati ſuo quaſi congruant; vt illud neſcio quid quodcumque proferunt; neque primi, neque ſoli ſentire videantur. [Hoc maximè circa D. Auguſtini ſcripta valet. Nam cum ſit Doctorum Aquila, non vacat ſuis inuolutionibus & implexitatibus, intellectu difficilibus quas indocti & inſtabiles deprauant ad ſui ipſorum perditionem; vt à S. Petro de S. Pauli Epiſtolis dictum eſſe, neminem latet. In illis ergo ſalebris & inuolutionibus, habent foueam ericij. Et veriſſimum quidem eſt, ex vno D. Auguſtino, omnes Hæreſes poſſe reuinci, vt Hieronymus Torrenſis monſtrauit, confecta Auguſtiniana Confeſſione quæ plures ad fidem Catholicam dociles lectores induxit, quàm habeat literaria elementa vel apices. Quin tamen poſſit quis ex improuida B. Auguſtini lectione præ inuolutione loci alicuius, impingere & abduci in erro-

Theoph. Rayn. Apopompæus.

rem, diffiteri non licet. Videſis Magiſtrum, [a] & a in 3. d. 18. Bellarminum, [b] ac Nicolaum Romæum, [c] in effi- b lib. 5. de grat. & lib. arbitr. c. 11. gie Calu. Nec id mirum; Nam ſi priuilegium ne quis ad caliginem alicubi offuſam offenſet; ne li- c ſpect. 10. colore 99. bris quidem Canonicis eſt indultum; quanto minus Auguſtinianis? Itaque non eſt bona gloriatio, pag. 689. qua victoriam ſibi decernunt buccinatores fatarij gratiam libertati exitialem aſtruentes ex vno aliquo Auguſtini loco, plerunque obtorto, aut à ſerie reliqui contextus auulſo, vel præter S. Patris mentem prolato: Et illud variè prorſus & falsò addunt, omnes hactenus cæcutiuiſſe, in Auguſtini vero ſenſu perſpiciendo; ſibi autem ſolis poſt vicenariam peruolutationem, iubar Auguſtinianum, nitens ac purum affulſiſſe, id quod ſcriptis prædicant & voce proclamant.

Hinc illa D. Auguſtini infamatio circa fuliginoſos articulos, recèns à Pontifice, hæreſeos, impietatis, blaſphemiæ damnatos, vt opus profectò fuerit nouum aliquem Proſperum nomine S. Auguſtini, *ad articulos ſibi falso impoſitos*, vindicem exurgere. Cedo enim quid feralius, quàm Auguſtinum autorem facere truculenti illius dogmatis, quod mandata Dei, homini iuſto quantumcunque conetur, & gratia quæ ad manum eſt vti velit; ſint impoſſibilia? Hieronymus, [a] Chryſoſtomus, a Matth. 5. [b] creditus Cyprianus, [c] monſtroſitatem hanc do- b hom 8. ad pœnit. ctrinæ ſunt deteſtati, quam noui Magiſtri pro Au- c ſerm. de bapt. Chriſt. guſtiniana, (ſi ſuperis placet) obtrudunt. Æquè nigri & auerſandi videri debent, articuli, reliqui recèns quidem in Ianſenio improbati, ſed pridem damnati in Caluino. Vt propterea Ianſenium, dogmatum Caluinianorum Mangonem, nec aliter quàm Neſtorium antiquarum circa Chriſtum Hæreſeon reconcinnatorem Caſſianus, [a] ex- a l 1. de incarn. c. 1. ceperit à Catholicis excipiendum, R. P. Marcellinus De Piſe à Matiſcone Chriſtiana facundia & multiplici eruditione variis voluminibus prædita celeberrimus, conteſtari ſolitus ſit; Ianſenium vocans CALVINVM INFVLATVM. Et dabit manus, quiſquis opus, Thomæ Auguſtini, nuperrimè luci datum, vel perfunctoriè euoluerit. Et tamen adeò fuliginoſi ac tetri articuli de Caluini incude prodeuntes, Auguſtinum, (ſi Ianſenio fidem præſtamus,) habent autorem. Nimirum quod *Chriſtus pro ſolis prædeſtinatis* ſit mortuus, contra Apoſtolum cuius illud eſt peremptorium, *Chriſtus pro omnibus mortuus eſt?* Et contra Eccleſiam paſſim in diuinis officiis canentem, *Chriſte redemptor omnium*, quod à Iãſenij partiariis, autoritate arrogata eraſum, cenſura Romana reſtituit. *Quod libertas cohæreat cum neceſſitate*, contra expreſſiſſimam Apoſtoli mentem, cum dixit de Patre filiæ ſuperadultæ, *non habens neceſſitatem, poteſtatem autem habens ſuæ voluntatis.* Quod *abroganda ſit gratia ſufficiens, qua qui non agunt, poſſint agere ſi velint*, vt iuſtificetur Deus in ſermonibus ſuis, & vincat cum iudicatur; eo quod per ipſum non ſteterit quominus qui pereunt, ſalui fierent, cum contulerit ipſis media ex ſe ſufficientia ad ſalutem, quibus miſeri ſolo ſuo vitio præpediti vti noluerunt, potentes benè agere, tametſi ad agẽdum non aſtricti vel adacti vlla Dei præoperatione ineluctabili, quæ ad poteſtatem agendi nullo modo eſt neceſſaria. *Quod admittere repudiabilitatem gratiæ ſit Hæreticum, & in eo ſitus fuerit Semipelagianiſmus*, per Eccleſiam tanto autè confoſſus; non quod ſalutis initium homini adſcripſerit, ſed quod admiſerit, liberum hominis arbitrium à Dei gratia tactũ & excitatũ, poſſe diſſentire ſi velit. Quatatione Concilium Tridentinum ac Senonenſe, quas

id explicatiſſimè tradunt, damnantur Semipelagianiſmi; & tantus S. Auguſtini labor in ſalutis initio per Semipelagianos humanæ libertati attributo, gratiæ Dei vindicando, fit caſſus: quaſi S. Auguſtinus malè per Proſperum & Hilarium edoctus, id in Semipelagianis exagitauerit, de quo ipſi non cogitabant: damnauerit autem, ſolam gratiæ eluctabilitatem à dictis Conciliis explicatiſſimè traditam. Infamia itaque tam tetrorum dogmatum, meritiſſimò a Pontifice proſcriptorum granari S. Auguſtinum, eſt profectò indigniſſimum. Neque eſt allegenda, diligens ac ſeria, per annos viginti, ac eo amplius, indefeſſa ſcrutatio operum tanti Viri.
a l.1. de Trinit. [Optimus enim lector eſt, (iuxta S. Hilarium, [a]) qui dictorum intelligentiam expectet ex dictis, potiùs quam imponat, & retulerit magis quàm attulerit: neque cogat id videri dictis contineri, quod ante lectionem, præſumpſerit intelligendum.]

Induſtria ſecunda, nihilo laudabilior eſt; fuitque iam olim nouarum de fide mercium Proxenetis, familiaris: Nimirum fœminas quoque aſciſcendi in conſortium miniſterij ad nouæ doctrinæ propagationem. Fecere hoc ſtrenuè priſci Hæretici. Hieronymus, [a] ſic de pleriſque, dolens ſua ætate perſeueraſſe querelæ materiam.
a Epiſt. ad Criſiph. [Quid volunt miſeræ mulierculæ oneratæ peccatis, quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, ſemper ſcientes, & nunquam ad ſcientiam veritatis peruenientes, & cæteri muliercularum ſocij prurientes auribus & ignorantes quid audiant, quid loquantur, qui vetuſtiſſimum cœnum quaſi nouam ſuſcipiunt temperaturam; qui iuxta Ezechielem, liniunt parietem abſque temperamento, & ſuperueniente veritatis pluuia diſſipantur? Simon Magus Hæreſim condidit, Helenæ meretricis adiutus auxilio. Nicolaus Antiochenus, omnium immunditiarum repertor, choros duxit fœmineos. Marcion Romam præmiſit mulierem, quæ decipiendos ſibi animos præpararet. Apelles, Philumenem ſuarum habuit comitem doctrinarum. Montanus immundi ſpiritus prædicator multas Eccleſias per Priſcam & Maximillam nobiles & opulentas fœminas, primùm auro corrupit, deinde Hæreſis polluit. Dimittam vetera, ad viciniora tranſcendam. Arius vt orbem deciperet, ſororem Principis antè decepit. Donatus per Africam, vt infœlices quoſque fœtentibus pollueret aquis, Lucillæ opibus adiutus eſt. In Hiſpania Agape Elpidium, mulier virum, cæcum cæca duxit in foueam; Succeſſorémque ſui Priſcillianum habuit, Zoroaſtris magi ſtudioſiſſimum, & ex Mago Epiſcopum; cui iuncta Galla, non gente ſed nomine, Germanam huc illùcque currentem, alterius & vicinæ Hæreſeos reliquit Hæredem: Nunc quoque, myſterium iniquitatis operatur. Duplex ſexus vtrumque ſupplantat.] Hæc dicit, quia Pelagiani, mulieres habebant ſeminiuerbias, & nauas erroris ſui propagandi adminiſtras: Quod de Gnoſticis ab Hieronymo intactum, infra ex Irenæo referam.
a orat. 33. Apud Nazianzenum, [a] gynæcæa Arianam impietatem maximè promouerunt; Ipſúmque Arium ſacras virgines profeſſas ſeptingentas imbuiſſe ſua Hæreſi, & à S. Alexandro fuiſſe idcirco ex Eccle-
b hær. 69. ſia eiectas, S. Epiphanius, [b] teſtatur. Mahumetiſmi initia, Chadica, ſiue vt alij appellant Chadiga, aut Tadiga, Mahometis primùm hera, tum coniux, ſparſis ad alias mulieres plani illius commentis, &
c in miſcel. ad annum 630. illecebroſitate fœminea actis in errorem viris, magno vniuerſi damno plantauit, vt autor eſt Theo-
d 2. Timoth. 3. phanes. [c] Nec tacuit Paulus, [d] mulierculas oneratas peccatis ſubſeruiſſe Pſeudoapoſtolis in Euangelij ſubuerſione. Legeſis alia apud Conradum Brunum, [a] ſubſidia propagandæ H. ſeſeos percenſentem. a l. 2. de hæret. c. 14. Luthero item quantam operam nauauerit ſexus fœmineus, multis docet Cochlæus in eius actis ad annum Chriſti 1522.

Hoc igitur ſolemne Hæreticorum artificium, euertendi viros per alterum ſexum, (quantò faciliùs compares mulierculas?) vſurpatum in cauſa Ianſenij, plurimorum haud vana expoſtulatio eſt. Res profectò indigna, & vix ferenda patienter! Sexus mollis, cui rei domeſticæ procuratio congruit, (& idcirco eo corporis habitu eſt factus, quod S. Chryſoſtomus, [b] egregiè perpendit, vt ea b homil. ſedentaria opera virum ſubleuaret, ne ad eas minutias deſcendere adigeretur ad maiora procreatus virilis animus,) 34. in 1. cor. cum deberet in ſancta ſimplicitate Deum colere, & myſteria noſtra è longinquo proſpectare; verſa nunc rerum vice, pleriſque marium alia omnia agentibus, tractat Theologicas materias: nec modo ad arcana quæque diuinæ prædeſtinationis & gratiæ auxiliatricis adita admittitur; ſed vt ea ſubeat, vrgetur. Et vbi vna quæpiam eo mero largiùs hauſto, mente emota eſt, nunquam ceſſat quouſque ſequaci genio ſocias, eadem ebrietate conſopiat. Quod mihi, (aiebat nuper apud Cauates, in vrbe Pontificia, ex hoc Theologaſtrarum furfure, vna quædam, impugnans gratiam ſufficientem;) quid mihi gratia illa exitialis, aliud nihil collatura, niſi vt damnatis annumerer? Non eſt verè Dei gratia, quæ hominem perdit. Dona Dei ſunt ſine pœnitentia, nec ſunt homini in exitium; & ex ipſius Dei oraculo, non reuertuntur ad Deum vacua, ſed proſperantur in omnibus ad quæ miſſa ſunt ſemper fructuoſa ſemper, cum effectu diuinitùs intento coniuncta. Hæc illa linguæ impotens, ad ventitantes ſocias aſſiduè blaterabat. Ructabat quod propinantibus Magiſtris biberat. Nec audiebat conteſtantem Deum, *Perditio tua ex te Iſraël, tantummodò ex me auxilium tuum*, Gratia quidem etiam quæ effectu deſtituitur, optima eſt, & à Deo provt autore ſupernaturali profecta: ſolo autem hominis vitio abit irrita. Sicut lex Moyſis, ſancta erat & bona, ac data diuinitùs; ſed culpa erat penes legis contemptores, qui legis ductum non ſequebantur. Similiter ergo vitium eſt hominis ſolius, cum tactus diuinitùs ea gratia, plerunque quoad entitatem eiuſdem notæ cum alia gratia quæ effectum ſortitur, non obſecundat gratiæ; ſed neglecta eius excitatione, aliò fertur contriſtans Spiritum ſanctum ſe vocantem, & Iudæis ſe adiungens, quibus Stephanus exprobrabat, quod ſemper Spiritui ſancto reſiſterent, peruerſi æmulatores, Patrum ſuorum. Quam machinam intorquere haud caſſo ictu memini, adversùs Monoculum quendam Monachum, de Ianſenij cauſa, qui nunquam ſe Spiritus ſancti inſpirationibus reſtitiſſe, nec verò reſiſtere potuiſſe gloriabatur. At quomodo, reſiſtebant ſemper Spiritui ſancto Iudæi, ſi non poteſt aſpiranti eius gratiæ obſiſti? Aut qua præfidentia negabat contriſtaſſe ſe aliquando vel etiam contriſtare potuiſſe vocantem & allicientem Spiritum ſanctum, niſi impingendo mentitionem Paulo, qui monebat vt id cauerent, ne vocem S. Spiritus audientes, obdurarent corda, vt nimirum quantum ſolere ab improuidis fieri gratiam immiſſam fruſtrantibus, perſpicuè ſupponit.

In exemplo quod ſubijcio, præſtabit dicentis fidem, ſapientiſſimus Pater Petrus à S. Ioſeph, ſcriptor pellucidior vitro, & miræ in tractandis rebus Theologicis dexteritatis. Ante annos circiter viginti

ginti cum primùm Ianſeniſmi ſeminium per Sancyranium & Gibieuſum erumperet, Antiſtita quædam vnius Parthenonis, ex ſui in Spiritu Patris doctrina, nouo exemplo mirè philoſophabatur de exterminanda in negotio ſalutis, libertate vtrolibet flexili; déque admittenda ſola libertate à coactione; necnon de genuina & eatenus omnibus incomperta B. Auguſtini mente, circa vtramque illam libertatem; item de altiſſimis conſiliis Dei præeligentis ad gloriam quos lubet abſque vllo reſpectu ad præcognita eorum merita; alios item, etiam abſque reſpectu ad demerita, definita ab æterno voluntate ſua, (id eſt per ſe ſolum concepta;) deſtinantis ad Tartarum; denique vtroſque in tempore, ineluctabiliter, & (vt cum barbara Synodo Dordrechtana Caluiniſtica barbarè loquar,) irreſiſtibiliter prædeterminantis ad opus, tam bonum quàm malum. Me autem quod contra Gibieuſum ſuum, libertatem cum Paulo exponerem per poteſtatem ſuæ voluntatis; & arbitrium ac dominium hominis in actum ſuum, lacerabat tanquam imperitum ſcientia, nec prudentem eloquij myſtici, in Auguſtino autem prorſus hoſpitem; præſertim cum dicerem, libertatem ſolis iuſtis à B. Auguſtino attributam, non eſſe libertatem illam phyſicam quæ eſt meriti ac demeriti fundamentum, & eſt impiis quoque communis: ſed eſſe libertatem Chriſtianam quaſi ciuilem, exponendam per proportionem ad libertatem ingenuorum, quæ in mancipia non cadit, tametſi ſunt phyſicè libera. Ad hæc mea continebat aures ſuas æui noſtri Hippatia, nouæ formæ Theologaſtra, totius parthenonis fermentatrix. Recolit quæ dico ſapientiſſimus Pater ante laudatus, qui aderat, & perſpiciebat cominus omnia. Hanc qui docuerant, non ſeruarant Apoſtolicum canonem, loquendi ſapientiam inter perfectos I. Cor. 2. & vetantem profanari noſtra myſteria, id quod Canus, [a] meritò mordet. Ipſique ſapientes Ethnici eam veluti profanationem myſteriorum adeò ſunt auerſati, vt referente Clemente Alexandrino, [a] Hypparchum Pythagoræi Schola pepulerint, & veluti mortuo à corde, poſuerint columnam, ob vulgata ad promiſcuam audientiam ſapientiæ ſuæ arcana. Inſectatur latè hanc in docendo intemperantiam Clemens, & breuiter ſed ſcitè Philo, [b] tractans encryphias ſiue panes ſubcinericios, iuſſu Abrahæ à Sara, è fermentatis tribus ſimulæ menſuris confectos.

a *l. 3. c. 3. fundamen.*

a *l. 5. Strom.*

b *l. de ſacr. Abelis.*

Iuſto molliùs ago. Exclamare iuſtum eſt; Vbi Canones? Vbi vſus ſapientum? Vbi Patrum ſententiæ de fœmineo ſexu à ſacris cancellis arcendo; de non euulgandis imbecilli ſexui ad talia non facto, myſteriis Theologicis? At hodiè non in Parthenonibus modò, ad quos penetrant blandiloqui ſermonibus inſtructi ſuper oleum mollitis, reuera iaculis; ſed etiam ad fœminas coniugio illigatas, ad viduas viuentes mortuas, ad ſeculi non Dei virgines, tractatio myſteriorum Scholarum ſeptis continenda profertur; nec aliud frequentius inter Bettas inſonat, quàm aliqua controuerſia de dominio gratiæ in voluntatem, de Deo ſola ſua voluntate æternis ſuppliciis addicente quos noluerit admittere in domum ſuam non manu factam æternam in cœlis, de negatione ſubſidiorum ad ſalutem neceſſariorum iis qui reipſa ſalutem non conſequuntur; de falsò dicta gratia ſufficiente, nonniſi in hominis perniciem ſuppeditanda ſi verè promiſſa eſſet. Eia Hieronyme, & vbi tua machæra aduersùs iſtas Melaniæ ſuppares, nec minùs nigras, Ruffini ſui artificio fermentatas? Quomodo detruncares ſtyli tui fortitudine, hanc licentiam, ſi ſupereſſes? Quàm iuſtè ad colum ac fuſum tales myſteriorum interpolatrices amandares? Inuexit hanc peruerſitatem in diebus noſtris, veteratoria induſtria inſidiantium Adamo per Euam: Et is extitit (in his quidem oris,) induſtriæ fructus, vt multo maiorem ſtragem in ſequiore ſexu factam gemant ſapientes, inſtaurato exemplo fœminarum Rhodanuſiarum; quæ fermento Phariſaïco corruptæ ad arcana myſteria tractanda ingerebant ſeſe. Idque maximè circa mulieres locupletes & circumpurpuratas anniti ſolitum Marcum, ſpondentem infando blandiloquio, participes ſe facturas gratiæ, S. Irenæus, [a] annotauit.

a *l. 1. c. 9.*

Non nouo exemplo, ſed extraneo, adhibent huiuſmodi induſtriam hodierni Ianſeniſtæ. Aui eorum per Goteſcalcum Prædeſtinatianum dementati, idem iam olim præſtiterunt. Quod diſcimus ex veteri ſcriptore contra hæreſim Prædeſtinatianam, quem coniectum Sirmondi eſt, fuiſſe Arnobium iuniorem, auctorem Commentarij in Pſalmos, & Dialogi cum Serapione. Hic ſcriptor, refellens librum impium, *Auguſtini* nomine prænotatum, in fauorem Hæreſis Prædeſtinatianæ per Goteſcalcum inſtauratæ, & recèns per Ianſenium Iprenſem refuſſæ, ſic ait de eo libro. [Hic eſt libellus veſter, quem nulli datis legendum, niſi ſub ſacramento. Vide ne prodas, ne des legendum imperitis: regnum Dei paucorum eſt. In hoc apparet, quia te Deus prædeſtinauit ad vitam, ſi hunc libellum, tu ſicut tuam animam ſerues. Maxima pars muliercularum, à vobis hunc meretur libellum accipere. Denique quæ eum prodidit fœmina corpore, ſed vir animo, dum iſtum à vobis libellum ſub ſacramento ſuſcepiſſet, ſcriptum legens exhorruit, & his quos Catholicos nouerat, examinandum dedit.] En artes antiquas Prædeſtinatianorum, quos Ianſeniſtæ atauos habent; vt mirum non ſit, Nepotes maiorum veſtigiis inſiſtentes, à mulierculis præſidium erroribus ſuis petere.

De induſtria tertia, cum ſit teſtatiſſima & exempli antiqui, non potero videri inaudita & incredibilia narrare. Montanus ex Hieronymo, effuſa alumnarum ſuarum vberi pecunia, multos illexit. Lucillam Donatiſtarum patronam, auro corrupiſſe pleroſque, etiam de Epiſcoporum ordine, auctores ſunt Auguſtinus, [b] & Optatus. [c] Omninò multos in partes Arrianas conceſſiſſe pecunia corruptos, Lucifer Calaritanus, [d] expoſtulat. Iulia Manichæa; fœmina locuples, pecunias in ſectæ ſuæ diſſeminationem prodigè protulit, vt habent Acta S. Porphyrij Gazenſis. De Neſtorio, teterrimo Deiparæ hoſte, & totius Oeconomiæ euerſore, ſic lego apud S. Cyrillum in S. Mariæ encomio. [Facultates pauperum auri cupidis hominibus largitus, (Neſtorius,) ſperauit earum ope expugnatum iri veritatem. Et per nefarij quæſtus cupiditatem, in naufragium incidit miſerrimum. In portu cum eſſet, fecit naufragium, fidei clauo relicto. Ideóque malis ſubmerſus eſt, ac Tragœdiæ theatrum, vniuerſo factus eſt orbi. Sperauit enim maligno ſuo & acerrimo ingenio pietatis cultores ſe perſuaſurum.] Fuit ſanè fœtus maligni ingenij tentare expugnationem Orthodoxorum, obiecta eſca pecuniaria, exploratis iis qui quæſtus cupidi, circa fidem naufragare parati eſſent. Ad eos enim pertinet ea cupiditas nefarij quæſtus, qua euerſum eſſe ait Neſtorium, dum alios per eam tentat euertere.

a *Epiſt. ad Cteſiph.*

b *l. 3. contra Creſc. c. 28. & Epiſtol. 162.*

c *l. 1.*

d *l. de non parcendo in Deum delinq.*

Monachos complures, pecunia per Conſtantium

Copronymum ſuppeditata, ad Hæreſim Iconomachorum & Apoſtaſiam fuiſſe pellectos, S. Nicephorus Conſtantinopolitanus ad annum Chriſti 665. teſtatur. Berengarium ſic affatur Lanfrancus. [a] [Hoc garriunt diſcipuli atque ſequaces tui; ſubuerſores quidem aliorum, ſed & ipſi auro & argento, cæteraque pecunia tua à te ſubuerſi; errantes, & alios in errorem mittentes; non intelligentes (ſicut dicit Apoſtolus,) neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.] Guitmundus, [a] quoque, de eo ſic ſcribit. [Aucupatis nonnullis velut ratiunculis, adhibitis quoque paucis malè intellectis à ſe capitulis Scripturæ ſacræ, quæ multis errantibus laqueus eſt mortis; per egenos Scholaſticos, iam per alimoniam qua ſuſtentabat eos, & per dulces ſuos ſermones corruptos; quaquauerſum potuit, clanculò huius tanti mali nefandiſſimum virus effudit.] Pertinet quoque ad agendi modum propoſitum, quod Paterini vel Paterini (ſic ſe vocabant Hæretici à *patiendo*, vt eſt apud Fedeiicum II. in quadam conſtitutione aduerſùs Hæreticos, vt ſignificarent ſe nulli perpeſſioni ceſſuros,) ex omnibus ferè ciuitatibus Lombardiæ, & quibuſdam Tuſciæ, Lutetiam ſuis impenſis tranſmittebant iuuenes, daturos operam literis, & Philoſophicis & Theologicis; cum vt eos talibus ſumptibus demererentur, tum vt per eos fermentarent alios, & ſuæ doctrinæ virus diffunderent. Eademque maledicta induſtria, multos mercatores, communi pecunia adiutos, mittebant quaquauerſum ad nundinas, quæſtu quem ſic adiuti faciebant, confirmantes eos in errore, & aliis quibus cum negotiando agebant, ſubdolè inſtillantes Hæreſim. Ita refert Iuo Narbonenſis, ſpecie Paterini inter eos aliquandiu verſatus, illaudabili ſimulatione emungens eorum conſilia, & crumenas exhauriens, vt ex eius Epiſtola ad Giraldum Archiepiſcopum Narbonenſem, recitat in Annalibus Anglicanis Matthæus Parius anno Chriſti 1242.

a l. de Euchar. c. 20.

a l. 1. ſub initium.

Has ſordes, generoſo incoctum pectus honeſto, ducens incongruentiſſimas, in Sophiſtis gloriæ animalibus numeroſam audientiam captantibus, ægrè diſſimulauêre ſapientes. Athenæus, [a] certè, venatores Adoleſcentum appoſita eſca pecuniæ, vt eſſet Schola numeroſior, commemorat, & deridet Themiſtius quod magnas ex patrimonio diuitias prodigere in diſcipulos diceretur; & quod ex gratia qua apud Imperatorem Chriſtianiſſimum homo Ethniciſſimus valebat plurimum, beneficentiæ materiam nactus, frequens auditorium habere quæreret, inſimulatus, purgare ſe ſollicite ſtuduit, [b] quàm verè non laboro. Grunnio rabulæ, ſua tempeſtate declamitanti, obijcit id ipſum S. Hieronymus, [c] informans Ruſticum. [Benè nummatus (inquit,) plus placebat in prandiis. Nec mirum, ſi qui multos ineſcare ſolitus erat, facto cuneo circumſtrepentium garrulorum, procedebat in publicum, intus Nero, foris Cato.] Sint iſta in Sophiſtis, vilibus popularis auræ mancipiis, vtcunque ferenda. At Chriſtiana ſapientia, ſatis ipſa per ſeſe abſque indignæ largitatis illicibus, auditores apta pellicere, non eget propudioſis hiſce pellaciis, imò abhorret ab eis quàm maximè, quippè quam Chriſtus non per theſaurorum profuſionem, voluit diſſeminatam, (ſic enim delegiſſet ad eam propagandam Imperatores;) Sed diffundi voluit orbe toto, per Doctores egentiſſimos, quibus aurum & argentum non erat, vt de ſe profeſſus eſt, qui inter eos Princeps erat. Nimirum ſatis per ſe valet Chriſtiana doctrina, ad ineſcandos illos qui eam percipiunt: vnde non fuit congruum, ad eius diſſeminationem pecuniaria ſubſidia adhibere. Et quamuis Eccleſia, ex ſacro cenſu in quem ius habet, ſtipis nonnihil interdum egentibus ad fidem accedentibus eroget, charitatis nomine; renueret tamen id annumerari veluti pretium aggregationis ad cœtum Chriſtianum: Monétque Eucratium S. Cyprianus, [a] vt conuerſum doceat, non eſſe quod putet, ſe ſalario ab Eccleſia depenſo, eſſe redimendum; quando hoc qui conuertitur, non Eccleſiæ ſed ſibi præſtat. Itaque mea ſententia, argumentum haud exiguum reprobæ doctrinæ eſſe debet, quod eius diffuſio curetur annumerata pecunia; Idque à quibuſdam malè conſultis Ianſenianarum mercium propolis factum, nemo ſapiens adſcripto bono facto probabit.

a l. 5.

b orat. 4.

c Epiſt 4.

a Epiſt. 61.

Vſus huiuſmodi induſtriarum, & per ſe ſordet, & eo indignior cenſeri debet, quod ad nouitates inuehendas adhibetur; ad habentia ſpecimen doctrinæ, ſed mox marcentia, qualia Vincentius Lyrinenſis, [b] ſincerè Catholico pectori eſſe auerſanda, quàm grauiſſimè conteſtatur. Et præſagiebam ego ſanè, proximè ſuperioribus annis, cum plerique nouitate dogmatum Ianſenianorum capti, veterem doctrinam faſtidirent, & antiquatam putarent, euenturum quod cum bono Deo perſpeximus; vt ſcilicet flaueſcentibus & exareſcentibus placitis ſola nouitate gratis, vetera poſtliminio redirent acceptiora. Audieram enim Petrum Cluniacenſem, [a] Atoni Trecenſium Antiſtiti hæc reponentem. [Mandaſtis, quid nouo homini noua verba loquenti reſpondere deberem. Ad quod reſpondeo, non debere veterem & expertem, veteri inexpertorum nouitatem verborum: quia & frænorum imprimis impatiens equus, diuturno curſu paulatim leneſcens, nec ſtimulis ad vltimum proprio iam cruore imbutis obedit: Et pugil recenti virtute importabilis, infirmiori perſæpe Collegæ ſuccumbit; & mucro nouiter exacutus, vel feriens, vel otioſus hebeſcit. Ita omnium rerum nouarum immoderatus modus ſe habet, vt ipſa ſui nouitate ſibi & aliis admirandus, imprimis ferueat, citiuſque ſperato tepeſcat. Præſtringit oculos coruſci inſtar ſplendoris, qui ſicut ſe repentinus ingerit, ſic vix viſus recedit; itaque noctem illuſtrat, vt denſiores tenebras recedens relinquat. Durandum eſt idcirco, & nouitatis leuitas conſtanter ferenda: quia qui adhuc recenti ſpiritu feruens, putat omnia ſibi licere, cum exhauſto pectore nihil potuerit, diſcet nunc loquax quandoque ſilere.] Accommodatio, ratiocinationis à Petro in alia cauſa adhibitæ, ad rem in qua verſamur, eſt per ſe obuia. Nam qui ante non multum tempus, quo hæc nouitas in Caluino confoſſa cœpit reuiuiſcere, eam magno ardore amplectebantur, haud ita multo poſt, deferbuerunt; & vetus doctrina quæ protrita putabatur, incolumis apparuit. Nouitas ſenſim ſine ſenſu, intra moram haud diuturnam euiguit. Vetuſtas ab ipſo ducens opem animúmque ferro, vegetior ac confirmatior perſtitit. Et nunc nouitas ſecuti Apoſtolica radicitus ſuccisa, apud omnes Catholicos, (cuiuſmodi etiam ſunt qui ſequebantur errantem Ianſenium,) erit arbor bis mortua; ſemel in Caluino, recens in Ianſenio, adacta cenſuræ ſecuri, exeradicata.

b in commonit.

a l. 2. Epiſt. 35.

Itaque lætus præſagio, quod Coration apud Euſebium præſtitit, æquè facturos Ianſenij partiarios. Ille deprehenſa iniquitate ſuæ ad falſiloquium adhæſionis, factus eſt Catholicæ veritatis propugnator, tanto alacrior quanto priùs fuerat pro errore

ſollicitior.

ſollicitior. Spero ipſe quoque, & præcipio animo, quotquot Ianſenium nondum in ſeipſo damnatum probabant, infallibili Pontificis definitioni acquieturos, nec interminatis ſyllogiſmis daturos operam, vt dirutam ſacerdotali tuba Hiericonthem inſtaurent, quod in Hæreticis poſt damnationem tricantibus, reprehendit Chryſoſtomus, [a] ad illud *Iuſtus ex fide viuit.* Sed obfirmatio quæ Hæreticorum characteriſtica eſt, (vt diſſerit Capreolus Carthaginenſis, [b] nuper refoſſus,) tales iis quos occupauerit mores indicit. Catholicis alia eſt agendi ratio. Vbicunque fluctuauerint aliquo ſententiarum incerto, cum primùm auditur vox eius, quem Chriſtus ſibi ſubrogauit fidei interpretem, digitum ori imponunt, nec vltra hiſcunt, commerituri mortem ſi aduersùs ſacerdotis ſummi imperium, quæ is ſuffixerit amplexentur. Nam ſi Deo ipſo legem ferente, manebat ea mulcta refractarium ad iuſſa Aaronici ſacerdotis, cui in docenda tunc temporis veritate reuelata, Deus infallibilis iudicij prærogatiuam contulerat, quanto magis, (vt rectè argumentatur Becanus,) [a] magno nouæ legis Sacerdoti. Chriſti ipſius vices in terris gerenti, par decus eſſe attributum, iuſtum eſt exiſtimare? Itaque qui iudici mundi, vt Bleſenſis, [b] nominat, & ei iudici cui Chriſtus omne iudicium ſibi à Patre datum contulit, vt ſupra cum Pothone, [c] loquebamur, obedire detrectauerit, ex Dei lege multandus eſt morte, quam ſi corpore non excipiat, at qua parte ſui melius viuit, nequaquam declinabit. Acquieſcendum igitur eſt eius Sententiæ, quod in humanis iudiciis Theodoricus Gotthus, [a] etiam per vim inquietis illatam, curandum decernebat, cum diceret. [In immenſum trahi non decet, finita litigia. Quæ enim dabitur diſcordantibus pax, ſi nec legitimis ſententiis acquieſcant? Vnus enim inter procellas humanas portus inſtructus eſt, quem ſi homines feruida voluntate prætereant, in vndoſis iurgiis ſemper errabunt, &c. Quæ ſunt decreta, ſeruentur, quia ſicut nolumus oppreſſis negare iudicium, ita irrationalibus querelis non præbemus aſſenſum. Cogi enim debet vt ſit quietus, qui ſuo vitio renuit eſſe pacificus. Nam & medendi peritus, inuitum frequenter ſaluat ægrotum, dum voluntas, recta in grauibus paſſionibus non eſt; ſed potiùs illud appetitur, quod à ſalutis iudice grauare poſſe ſentitur.] Hæc temperatio in humanis iudiciis de re caduca inſtitutis, neceſſaria, in iudicio quod Deus ipſe conſtituit, & per ſuum Vicarium legitimè concluſit, ne deſideretur; nec ponat quiſquam in cœlum os ſuum, quia os Domini locutum eſt. Obmuteſcat ad iuſtum iudicium, velut ouis iugulata, & aperta ac reſupinata, ſine voce iacens, quippè confoſſa. Sic enim Theodoretus intellexit illud Pauli Hebr. 4. *omnia nuda & aperta ſunt oculis eius.* Quod vulgatus expreſſit ea voce *aperta*, Græcè eſt τετραχηλισμένα. Sicut ergo ouis iugulata, patens omnium oculis & reſupinata, iacet abſque voce. [Sic & nos (inquit Theodoretus) dum iudicamur, videmus quidem omnia quæ à nobis impiè vel iniquè facta ſunt; ſed ſupplicij ſententiam ſilentio accipimus, vt qui eam eſſe iuſtam ſciamus.

Quid enim verò cauſari aut cauillari liceat, ad defugiendum ſic exercitum iudicium? Quid excuſare, etiam moroſiſſimus poſſit, vt aliquid ad omnem accurationem defuiſſe contendat? Affuit iudex controuerſiarum fidei, ſine dubitatione legitimus. Et quamuis de paucorum falſa ſententia ſatis ſuperque contrita, non eſſet ſupremus, poſſétque patere ad futurum Concilium prouocatio; tamen illi ipſi

a hom. 2. in ad Rom.
b initio Epiſtolæ.
a in analogia.
b ſerm. 26.
c l. 3. de ſtatu domus Dei.
a apud Caſſiod. l. 1. Epiſt. 5.

vix facientes numerum, qui ſupremum & irretractabile de fide iudicium ſoli Generali Concilio vendicant, ingenuè fatentur interpoſito Pontificio iudicio eſſe acquieſcendum, ita vt nefas ſit, contra obgannire, dum expectatur Conciliaris ſententiæ irretractabiliter decretoria. Quod tametſi in ſuperioribus, abundè reiecimus falſitatis, tamen in præſentia ſufficeret, ad coërcendos & ſilentij neceſſitate arctandos, quibus nec dum eſſet circa nouitates à Ianſenio inuectas ſatisfactum. Tulit ergo ſententiam, Iudex ſine controuerſia legitimus. Is adhibuit conſultos, nec vnius gradus aut ordinis, ſed planè multos, & varios. Et quanquam ſemper cenſendus eſſet adhibuiſſe quæ ad debitam, & conuenientem cauſæ determinationem neceſſariò deſiderari poterant, vt Cano, [a] rectè ſtatuit, necnon Azor, [b] atque Duuallius, [c] item quamuis potuiſſet ſolus, ac ne Cardinalibus quidem adhibitis aliquid ex fide tenendum ſtatuere, quod Caſtro, [a] malè eſt inficiatus, rectè autē admittitur à Valētia: [b] Tamen in hac cauſa, & Cardinales, primùm ſelectos quoſdam, tum publicè vniuerſos adhibuit inſupérque Antiſtites complures probatiſſimos, ac Theologos omni exceptione maiores; cum ſeculares, tum è variis Religioſis cœtibus delectos, qui rem accuratè ac ſeriò expenderent, relaturi quæ cuique ſediſſet ſententia; vt non poſſit eſſe locus illi apud Facundum, [c] criminationi nonnullorum, quod Theodori damnatio negligenter fuiſſet peracta. Non eſt negata vtrique parti audientia, quam omni iure ad iudicij vndecunque recti exercitium depoſci alibi demonſtraui. Auditi ſunt qui pro vtraque parte ſtabant. Nec mirum id ſeruatum eſſe Romæ temporibus Chriſtianis; cum Præſes Ethnicus negauerit, conſuetudinem eſſe ſuis Romanis, inauditum damnare. Auditis partibus non fuit præceps ſententia. Nam ſi [cunctator eſſe debet qui iudicat de ſalute,] vt Caſſiodorus, [a] ſapienter pronunciauit, ſanè Pontifex non de corporea ſalute, in [b] qua nulla vnquam cunctatio tarda eſt, ſed de ſalute animæ, & negotio tam nexo cum æterna vita decernens, meritò non præcipitauit ſententiam, ſed teſtitudineo gradu ac pede plumbeo poſt tempus & tempora iudicium concluſit. Nec abſque interpellato indictis publicè precibus Numine, vt quam lucem de cœlo affuturam dum voluuntur tempora ſpopondit Eccleſiæ rectori, eam affundere in præſentia non dedignaretur. Quid debuit Pontifex vltra facere, & non fecit? Ne tot quidem in pleriſque Conciliis Prouincialibus ſupra memoratis adhibita ſunt; quorum tamen decreta de fide, quia Pontifici ſunt probata, manent inconcuſſa, & ſalua fide Catholica violari non poſſunt, vt de pleriſque Conciliis Africanis ratum eſt apud Catholicos, ac nominatim de Mileuitano; Quamuis parum ſobriè homo fidei epicœnæ Eraſmus, [a] eo ſe vrgeri negauerit. Et erant tamen ea Concilia ex paucis Epiſcopis conflata, nec diuturnam adhibebant diſcuſſionem, nec aderat, qui præeſſet illis caput totius Eccleſiæ, vel ſubmiſſus ab eo Legatus, quæ omnia in re præſenti ſecùs habuere.

Depudendum igitur eſt veritati, nec obfirmandum in damnatis ſententiis. Nam iudice Auguſtino, [a] [ſententiam falſam nunquam tenere prima laus eſt, ſecunda mutare.] Quod aliter dixit Caſſianus, [b] [Primum eſt, errorem penitus non incurrere; ſecundum, benè repudiare.] Eſto, difficile ſit calcare humana iudicia duriora, ob mutatam ſententiam, aliquandiu retentam; nec clanculum, ſed publicè, etiam cum contentione propugnatam.

a l. 5. c. 5. q. 3. ad 1.
b c. 2. l. 5. c. 5 q 3.
c 2. p. q. 5. ad 1 quæſitum.
a l. 1. de hæ. reſt. punit. c. 4. in f.
b 2. 2. d. 1. q 1. p. 7. § 42.
c l. 10. c. 2. in gemitu columbæ de iudiciis ſeculi.
a l. 7. formula 1.
b Iuuen. Saty. 6.
a in c. 5. ad Rom.
a l. 3. in Creſc. c. 3.
b l. 1. de Incar. c. 4.

Sed

Sed eò maior laus eſt, veritatem denique retectam, nec vltra dubiam, abiecto priore ſenſu ſuo exoſculari. Indéque merito Theodorum ſuum collaudat Facundus, [c] quod paucis licet imitantibus, calcans famam longo doctrinæ exercitio collectam, paratus fuiſſet de priore ſententia decedere. [Multos enim didicimus eminuiſſe ſcientia, & maximam pro hac gloriam conſecutos. At vbi humanitùs lapſi ſunt, homines ſe cognoſcere noluerunt, & ſimpliciter admoniti contempſerunt cedere veritati; atque illis ipſa gloria ſcientiæ multum obfuit ad ſalutem.] Ne ſint ex hoc numero, qui antehac Ianſenio inhæſerunt, ſed imitentur magnam (vt Facundus paulo ante dixerat) Theodori fortitudinem, calcantis gloriam Magiſterio longi temporis acquiſitam; & ad emendationem dicti quod rectè dici non putabatur, ſine confuſione deſcendentis; haud ignarus quippè erat, contentionibus augeri poſſe ſcintillam ſcandali: Tametſi fretus conſcientia, quia non ſicut putabatur hoc dixerat, facilè poſſet audientium paruipendere læſionem, quam citus pudoris victor maluit remouere. Secus facere, iuxta Optatum, [a] eſt in via peccatorum ſtare, ſéque ea beatitudine fraudare quæ pſalmo 1. ſpondetur ſuper ſe reuertentibus, id eſt emendantibus quod errauerant. In via enim ambulatur, non ſtatur: reuertuntur ergo de via malè inita, nec ſtant peruersè in via peccatorum, qui errore anteriore deprehenſo, regrediuntur ad meliora; nec ſibiipſi Schiſmatis compedes ponunt, ne ad viam regiam quam deſeruerant reuertantur, ſed in malè inita erroris via pertinaciter hæreant, deducendi niſi reueniant, ad portas inferi, quas ſubeunt, quotquot claues ſalutares potentiæ & ſcientiæ, Petro eiúſque ſucceſſoribus collatas aſpernantur. Inferi (ait Optatus, [a]) portas ſuas habere noſcuntur, contra quas portas claues ſalutares accepiſſe legimus Petrum, principem ſcilicet noſtrum; cui à Chriſto dictum eſt, *Tibi dabo claues regni cælorum, Et portæ inferorum non vincent eas.*] Abſit ergo vt in præſenti nunc cauſa, locum habeat, circa Ianſenij quondam aſſeclas, illud continenter ab Optato ſubiectum. [Vnde eſt ergo, quod claues regni vobis vſurpare contenditis, qui contra Cathedram Petri, veſtris præſumptionibus & audaciis, ſacrilegio militatis?] Non fiet, non fiet. Sunt omnes filij pacis, & quia pacem diligunt, pacem etiam aliquandiu bona fide bellantes quæſierunt, requieſcet ſuper illos pax Domini, pax ſuper pacem. FIET, FIET, ſi pax Chriſti (vt Iuliano Auguſtinus, [a] optabat, in corde ipſorum vincat, & bona pœnitentia, de mala verecundia palmam ferat.

c l. 10. pro trib. capit. c. 2.

a l. 2.

a l. illo 2.

a l. 2. in Iulia.

INDEX

INDEX
RERVM AC VERBORVM NOTABILIVM.
IN HOC VOLUMINE CONTENTORUM
LITERA P. PAGINAM INDICAT.

A

Abſconditum.

NIHIL abſconditum, quod non ſciatur. p. 303.

Abſolutio.

Expoſitio peccatorum per litteras, quando ſit legitima Abſolutionis materia. pag. 197.

Abſolutio Sacramentalis non debet antecedere reconciliationem cum Eccleſiâ, & Abſolutionem à cenſuris. pag. 199.

Abſolutio poteſt ne impendi ægro à Sacerdote cùm aderit, etiam ſi tunc neque voluntas confidendi, neque ſignum aliquod doloris de peccatis ab ipſomet ægro prodatur? p. 215.

Academia.

Academiæ illuſtres, quæ pro veritate Martyrij SS. Alexandrinorum, & ſimiliter morientium? p. 157.

Acathiſtum.

Sacrum chriſtianum Acathiſtum. p. 73.

Actus.

Deum & cauſam liberam copulari in productione cujuſcumque Actus. p. 88.

Actus externus doloris, quid? p. 216.

Quinam ſunt Actus conſtituentes Sacramentum Pœnitentiæ, ex parte ſuſcipientis. p. 257.

Adagium.

Adagium italicum. p. 302.

Admiſſio.

Admiſſio ad ſtatum pœnitentium publicorum non fiebat, niſi ob valde atrocia delicta. p. 199.

Quomodo fiebat admiſſio ad ſtatum pœnitentium. ibid.

Ætas.

Ætas requiſita ad ingreſſum Religionis. p. 356.

Agnus cereus.

De Agni cerei à Romano Pontifice conſecrati inſtitutione, fine, antiquitate, cæteriſque adiunctis. 51. & ſequen.

Vendi poſſunt Agni cerei. p. 330.

S. Alexandrini.

Sancti Alexandrini, de quibus tabulæ Eccleſiaſticæ 28. Februarij; & qui eorum imitatione, ex puro motiuo chriſtianæ Charitatis ſupernaturalis, inſeruiendo lue Contactis, luem ac mortem contrahunt, ſunt coram Deo verè & abſque Improprietate Martyres. p. 153. & ſeq. Eccleſia pro hac concluſione. p. 154. Patres ad eandem mentem. p. 155.

Allocutio.

Amica allocutio ad Ianſenij partiatorios, p. 393. & ſeq.

Ambroſius.

Ambroſius ſuccus cœleſtis, vbi Galliarum expreſſus. p. 38.

Amicus.

Amici eſt, amicum non celare etiam quæ pungere & vellicare poſſunt; vt vel remedium adhibeat ſi rés ferat, vel teſtimonio conſcientiæ innocuum pectus ſoletur. p. 251.

Amor.

Amor crucifixus, de amore Nationis & Cognationis in ſeruis dei temperando. p. 57.

Amor roborat animam. p. 141.

Anagnoſtes.

Anagnoſtes ad Religioſam menſam. p. 68.

Analecta.

Analecta de pileo quadrato clericali & laico aliiſque vſuarijs ſacris & prophanis capitis humani Integumentis. p. 54.

Anima.

Unde vltima diſpoſitio ad animam rationalem. p. 19.

Iudicium de Hurtadi ſugillatione, primùm quidem quoad conclamationem in negatam à Rainaudo animabus Purgatorii gaudiorum vbertatem, & exquiſitas delicias. p. 140.

Qualitas animæ, non ineptè, ſubtilliſſimæ plumæ ſeu pennæ leuiſſimæ comparata. p. 348.

Animæ natura eſt, vt ſemper moueatur, & quieſcere nequeat. p. 313.

Terra, cum nec ſeritur nec plantatur, herbam dumtaxat profert: eodem quoque modo anima, cùm neceſſariarum rerum nihil habet quod agat, atque animo aliquid agere cupiat, prauis ſe rebus tradit. ibid.

Apes.

Apes imitandæ. p. 14.

Apollonius.

Apollonius non fuit Monachus. p. 360.

Apollonius pharma & operam gratis ſuperſtabat. p. 361.

Appellatio.

Appellatio Catholici pro banne & partiarijs, à Geneuenſi transfugâ malè damnatis. p. 97. & ſeq.

Apoſtata.

Indæ poſteri, apoſtatæ à Religioſis Ordinibus. p. 41. & ſeq.

Aqua.

Habilior eſt Aqua perſpicua in vaſe fictili, quàm luculenta & lucida, quam non ſapor proprius, ſed exteriora commendant ornamenta gemmarum. p. 9.

Aries.

Aries Caluinianus aduersùs humanam libertatem, quis? p. 121.

Ariſtoteles.

Ariſtoteles ab affectatâ obſcuritate denominatus eſt *Sepia.* p. 2.

Arnaldus.

Arnaldus rediuiuus. p. 73.

Artifices.

Omnes Artifices mali Deum non timentes, vel pro lucro, vel pro timore damni aut egeſtatis mentiuntur, periurant, non eſt continua Dei laus in eis. p. 345.

Attributa.

De Attributis Chriſti. p. 26.

Atys.

Atyn ſpecioſum fuiſſe puerum Cyriaci tradunt. p. 294.

Auaritia.

Sancti patres ſugillant auaritiam. p. 340.

Aurum.

Aurum quod paſſim à multitudine peramatur, ipſumque præterea æs, ferrum, argentum, terra, atque arena obtegitur. p. 8.

Qui auri venas, argentique rimantur, metalla quidem effodiunt, ramenta verò ſibi & minutias colligunt. ibid.

Auxilium.

Qui queſtionem de auxiiijs egerunt. p. 109. fine & ſeq.

B

Beatus.

BEatum quis Sapientia clamet? p. 367.

Babylon.

Babylon quid? p. 365.

Beneficia.

Beneficia inſignia deuinciunt animos. p. 273.

Beſtiæ.

Origo, progreſſio, deciſio per judicem compromiſſarium litis de beſtiarum Religione, & ab iſta appellatio, ſummatim ac typo quodam delineata. p. 77.

Bellarminus.

Robertus Bellarminus per Cyriacôs inſimulatus eſt erroris. p. 308.

Bernardinus.

S. Bernardinus Senenſis, delatus à Cyriacis ad Martinum V. tanquam hæreticus. p. 305.

Bernardus.

S. Bernardus Doctor mellifluus, apis Gallica. p. 71.

Bertrandus.

Bertrandus in Lugnierum. p. 70.

Bonum.

Bonum procul dubio & Chriſti fidelibus deſiderabile, cohibere diſſentiones & alterationes pro cauſa Fidei. p. 110.

Vile non eſt bonum, cum malo deſtruere bonum. ibid.

Boni fraudatio per ſuppreſſiones. p. 116. & ſeq.

Viæ indebitæ ac dedecentes acquirendi bona. p. 341.

Breuiarium.

Breuiarium Chriſtianæ Chronologiæ. p. 21. & ſeq.

Breuitas.

Laus Breuitatis. p. 57.

Fallit plerumque breuitas verborum p. 118.

Brigitta.

S. Brigitta ſucca, multis reuelationibus clara. p. 285.

Bruno.

S. Bruno ordinis Carthuſienſis inſtitutor, abſtinentiam à carnibus probauit. p. 185.

Bzouius.

F. Abr. Bzouius Ordinis Cyriacorum perexigui iudicij ſcriptor. p. 302

C

Cadauer.

DE incorruptione Cadauerum. p. 17.

Cæcitas.

Cæcitas occulta. p. 66.

Cæci.

Omnes extra Romam cæci non ſunt, vt non videant, quid actum quidue quæſitum ſit. p. 318.

Calumniæ.

Hypoteca contra ictum Calumniæ, robur & æs triplex circa pectus à patientiâ & fide Sanctorum. p. 59. & ſeq.

Calumniæ plagæ. p. 246. & ſeq.

Calumniæ cum primis fidei noſtræ fontibus non exaruerunt, ſed ad poſteriora quoque tempora ſunt propagatæ. p. 247.

Caluiniſmus.

An ex eo maximè capite, Caluiniſmus jure dictus ſit beſtiarum Religio, quòd libertatem abrogans hominem pecuet? p. 80.

Caluinus.

De damnato Caluino, & ejus Religione proſciſsâ, indemnato quoque per Catholicos banne. p. 95.

De dicâ Caluino impacta, de neceſſitatione voluntatis. p. 83. & ſeq.

Tria in Caluini Doctrina à Domino Papiſta reprehenſa, quæ? ibid.

Candelabrum.

Candelabrum Sanctum, ſeptiluſtre prædelineatum in Synagogâ: expreſſum verò in Eccle-

ſiâ exhibitione Corporis & Sanguinis Domini. p. 55.
Quid ſignificetur in candelabri ſeptem lucernis. ibid.

Capnio.
Ioannes Capnio a Cyriacis diuexatus. p. 306.

Caro.
Spinæ Carnis, voluptates & diuitiæ cura ſunt hujus ſeculi. p. 336.

Catholici.
Catholici pro baſine comeſſatio & prouocatio vtrinque interpoſita ad Dominicam Apoſtatæ judicium. p. 95. & ſeq.

Cauſa.
De non Cauſa vt Cauſa, ſubjuncta vera Cauſa. p. 41.

Cenſura.
Cenſura inofficioſæ Cenſuræ, libri de Prædeſtinatione & Gratia. p. 28.
Cenſura ſicut poteſt in reum compertum, tametſi abſentem vibrari, ita & relaxari poteſt eidem quantumuis diſſito. p. 194.

Charitas
Per Charitatem anima roboratur. p. 141.
Si Charitas majus aliquid Martyrio eſt, tanquam minus in majori, continetur Martyrium in Charitate. p. 186.

Chriſtianus
Chriſtianus exilio mulctari nequit, quare? p. 245.

Chriſtus.
De Chriſto geminæ ſubſtantiæ gigante, Deo homine p. 26.
Gloria animæ neque prior, neque poſterior fuit in Chriſto, cùm nunquam in ejus animâ defuerit. p. 35.
Chriſtus quomodo ſit in virgine. p. 51.
Partes Chriſti inextenſæ non ſunt aliæ aliis denſiores. p. 56.

Ciſtercienſes.
Beata paupertas Ciſtercienſium. p. 352.

Clemens.
De Clemente Scoto. p. 67.

Columbæ.
Vendentes Columbas Chriſtus flagellatos è templo proturbauit. p. 326.

Comici.
Comici vnde dicti? p. 59.

Commercium.
Felix Commercium vbi pro terrenis Cæleſtia, vbi tranſitoriis commutantur æterna. p. 372.

Commodum.
Nemo alteri ſpeciale quicquam impetrat per actum ſuum, niſi referat illud ad commodum extranei, quem ſuapte natura non ſpectabat. p. 258.

Communio
Error popularis de Communione pro mortuis. p. 45.
Raynaudi ſententia de Communione pro mortuis. p. 137.
Doctrinam Raynaudi de Communione pro mortuis ſugillat Thomas Hurtado. p. 138.
De Raynaudi per Hurtadum criminatione ob negatum vel extenuatum communionis pro mortuis fructum, ex opere operantis, quatenus ſatisfactiuo. p. 141.
Diſcuſſa Raynaudi per Hurtadum exagitatio ob ſublatum vel imminutum fructum communionis pro mortuis, ex opere operantis impetratorio. p. 142.
De fructu Communionis pro mortuis ex opere operato, ſiue Sacramenti communiter exploſi, ſiue alio recens, ac primum ex ingenio per Hurtadum fabrefacto. p. 143. & ſeq.

Concilia.
Quanti ſint in Eccleſia Dei concilia, præſertim generalia? p. 301.

Confeſſio.
De Confeſſione Epiſtolari, exceptio contra exceptionem. p. 680.
Confeſſionis vox quid ſignificat? p. 190.
Quid & quotuplex ſit Confeſſio Epiſtolaris? ibid.
Confeſſionis vox arctatur aliquando ad ſolam Sacramenti expreſſionem peccatorum. ibid.
Quòd Confeſſio ſumpta pro integro Pœnitentiæ Sacramento, Epiſtolaris eſſe non poſſit, certa ſententia. p. 191.
Qui conſentiunt in Epiſtolari Confeſſione rejicienda. p. 193.
Reſponſio ad Argumenta pro Confeſſione Epiſtolari. ibid. & ſeq.
Si forma continetur verbis Miniſtri, neceſſe eſt vt materia externa ſiue Confeſsio verbis quoque contineatur prolatis a pœnitente, vt formâ & materia ſeruent proportionem. p. 194.
Confeſsioni Epiſtolari qui nunc aduerſentur? ibid.
Debet Pœnitens Confeſſario præſenti diſtinctè exprimere ore ſuo peccata, vt qui per ſe peccauit, per ſe erubeſcat. p. 195.
Confeſsio Sacramentalis eſt de iure diuino. ibid.
Suaris ſententia de Confeſsione Epiſtolari in ſumma neceſsitate. p. 196.
In euentu magnæ verecundiæ, quid nonulli ſenſerint de Confeſsione Epiſtolari? ibid.
Suaris ſententia de Confeſsione Epiſtolari non modo ſecura, ſed perperam ab inimico damnata. ibid.
Differentia Confeſsionum. ibid.
Quid concilia & Pontifices pro ſententia & Confeſsione Epiſtolari? p. 197. & ſeq.
Quidam euentus ſummæ neceſsitatis pro Epiſtolari peccatorum Confeſsione. ibid.
Quid Rituale Romanorum pro Confeſsione Epiſtolari? p. 205. & ſeq.
Multa ad Argumentum ex Decreto Clement VIII. contra Confeſsionem per literas vel internuncium. p. 208. & ſeq.

Confiteor.
De *Confiteor* reformato. p. 66.

Contradictio.
Fel & amaritudo Contradictionis clarificat viſum intelligentiæ probatorum. p. 112.

Conſcientia.
Bona Conſcientia prodi e vult & conſpici p. 113.
Cuſtodiæ officium, Conſcientiæ eſt. ibid.

Conceptio.
Pietas parthenica Lugdunenſis erga Conceptionem immaculatam glorioſæ Virginis genitricis Dei, Mariæ. p. 63. & ſeq.
Titulus Conceptionis immaculatę immaculatus, atque adeo retinendus. ibid.
Conficta à Cyriacis reuelatio de maculata Conceptione paſsiua Deiparæ, &c. p. 229.

Factam S. Catharinæ Senenſi euincitur. ibid. 299.

Conſecratio.

Panis & vini ſubſtantia & omnia ad eam attinentia per Conſecrationem deſtruuntur. p. 272.

Conſilium.

Operam noſtram liberam antecedit diuinę voluntatis æternum & immutabile Conſilium. p. 85.

Conſuetudo.

Conſuetudo vetuſtate firmata Naturę ſolet Naſciſci. p. 360.

Contrectatio.

Contrectatio fœmineorum corporum neceſſaria medicinam facientibus. p. 361.

Contritio.

Contritio perfecta etiam ante Sacramenti realem ſuſceptionem, confert gratiam. p. 272.

Conuerſatio

Conuerſatio noſtra quantùm ad Conſcientiam ita ponenda eſt in Cœlis, vt etiam in terris quantùm ad opera obmuteſcere faciamus impiorum hominum ignorantiam. p. 363.

Conuiuia.

Conuiuia filij tempeſtiua pater deterior filio Caſtigat. p. 12.

Conuictores.

De Religioſorum Conuictoribus ſigillatim. p. 355.

Corona.

Corona aurea ſuper mythram expreſſa ſignis ſanctitatis, gloria honoris. p. 55.

Coronari.

Non eum qui percutit, ſed eum qui percutitur coronari decretum eſt. p. 246.

Correctio.

Correctio erotematum de bonis & malis libris. p. 260. & ſeq.

Correctio articulorum Symboli Apoſtolorum. p. 262. & ſeq.

Correctio facta à Congregatione indicis libri inſcripti, de Martyrio per peſtem. p. 256.

Correctio libri inſcripti Error popularis de Communione pro mortuis. ibid. & ſeq.

Criminatio.

Criminatio de obſcuritate. p. 2. & ſeq.

Expenſa criminatio de ſtyli intelligentia. p. 4.

Criminatio Caluino intorta quoad neceſſitationem ex prouidentia, atque decretis & impulſu Dei ad quæcumque hominis opera. p. 86. & ſeq.

Criminatio Ioannis Baptiſtæ de Ellarinis in Ioannem Sancium. p. 292.

Curatio.

Si bona Curatio cùm dicis; cur non bona cùm legis? p. 116.

Quomodo admouebitur Curatio, ſi morbus lateat. p. 261.

Cyriaci.

An Cyriaci ſint ab hæreſi immunes? p. 269. & ſeqq.

Multos Cyriacorum fuiſſe, aut etiam nunc eſſe Hæreticos. p. 270.

Annales Cyriacorum conſarcinati ab Abrahamo Bzouio, ſcatent fauoribus Pontificum erga eum ordinem. p. 273.

Quàm addicti pontificibus Cyriaci. ibid. & ſeq.

Non leuis authoritatis Pontificię per Cyriacos violatio. p. 274.

Quàm obſeruantes Cœlitum Cyriaci. p. 279. & ſeqq.

Quàm ſolida Cyriacorum doctrina. p. 287. & ſeqq.

An Cyriaci ineptiis & inſcitijs liberi? p. 290. & ſeqq.

Cyriacorum ignorantia malignitate commiſta. p. 295.

Num Cyriaci falſi loqui? p. 297. & ſeq.

Suppoſitiones, fictitias, falſationes & adulterationes aliorum ſcriptionum Cyriacis fuiſſe non infrequentes. p. 299.

Num Cyriaci vſque quaque leues? p. 301.

Quales in magnos ſcriptores Cyriaci. p. 304.

Quæ idonea ſignandis Cyriacis via. p. 315. & ſeq.

D

Dæmon.

DÆmon abſque interventu viri & mulieris non poteſt habere proxima & immediata principia, ſiue hominis, ſiue principiorum hominis, ſeminis inquam ac menſtrui ſanguinis. p. 18.

Dæmon non poteſt perfectè aſſequi temperamentum corporis humani. p. 19.

Declinatio.

Declinationem ſententiæ Pontificis per prouocationem ad generale Concilium, fuiſſe iam olim Hæreticorum ac Schiſmaticorum. p. 378.

Declinatio Pontificiæ definitionis per prouocationem ad Concilia ex Conciliis ipſis reiecta. p. 382.

Decretum.

Decretum principis ſi ſit ambiguum, eſt interpretandum per ſummam capitis. p. 199.

Decretum ſacræ Congregationis Apoſtolicæ S. D. N. Vrbani diuina Prouidentia Papæ VIII. conſtitutæ contra Religioſos & Eccleſiaſticos quoſcumque, quæſtuoſas artes exercentes pro ſecularibus. p. 373.

Dedecus.

Ridiculum & plenum dedecoris eſt, referto marſupio, quod ſudarium & orarium non habeas, gloriari. p. 342.

Definitio.

Definitiones fidei non egent receptione à fidelibus. p. 379.

Pontificiam de fide definitionem eſſe irretractabilem, & abſque generali Concilio validam, perpetua Eccleſiæ praxis tulit. p. 383. & ſeq.

Definitio Pontificis certa ex fide. p. 379.

Theologi pro infallibili ac certa ex fide, Pontificis definitione abſque Concilio generali. p. 387.

An à definitione, pontificia dari poſſit prouocatio ad Concilium generale? p. 377.

Deformatio.

Operum & autorum grauium deformatio à ſupergreſſionibus. p. 123. & ſeq.

Dea.

Nomen Deæ attributum virgini. p. 50. & ſeq.

Delrio.

Martinus Delrio mãſit à Cyriacis intactus. p. 309.

Deus.
Dei Concilium ſupergreſſionibus aduerſans. p. 115. & ſeq.
Diſciplina.
Moralis Diſciplina. p. 24. & ſeq
Diſcrepantia.
Diſcrepantia Pachomij à Paulo Secundo. p. 53.
Diſpoſitio.
De momento diſpoſitionis ad formam inducendam. p. 19.
Doctrina.
S. Thomæ Doctrina ab Eccleſia approbata. p. 270.
Quæcumque Doctrina à ſenſu ſummorum Pontificum abjungitur, aut hæretica eſt, aut confinis Hæreſi. p. 273.
Dominus.
Nemo poteſt duobus Dominis ſeruire. p. 332.
Quis verè Dominus, ſi pendeat à voluntate ſerui, cui aliquid mandat. p. 379.
Domus.
Domus religioſa quæ? p. 357.
Donum.
Donum Dei eſt quòd non ſimus pecora. p. 48.
Prior in donis, major in imperio. p. 273.
Donum Dei eſt Spiritus ſanctus. p. 367.
Dona Dei ſunt ſine pœnitentia, nec ſunt homini in exitium. p. 396.
Dubia.
Dubia Theologica ex perſona Ieſu Chriſti fidem Patrum ſuorum, & profeſſionem Catholicam cogitantis: ambigui verò circa paralella Doctrinæ quorundam Catholicorum, & Ioannis Caluini, de l berrate, & diuinis cujuſcumque ordinis promotionibus. p. 23.
Durities.
Durities ſermonis Chriſto objecta, eius obſcuritas & intelligibilitas fuit, præ qua pleriquę receſſerunt ab eo. p. 3

E.

Eccleſia.
DE bicipiti Eccleſia in Arnaudi capite nata, Pontificio gladio minuta. p. 69.
Vſus perpetuus Eccleſiæ nunquam abſoluendi ſacramentaliter, niſi præſentem. p. 193.
Eccleſia eſt diuęs depoſitorium. p. 195.
Eccleſiaſtici.
Cum Eccleſiaſtici teneant in Eccleſiâ primum locum, liquet ex mente S. Epiphanij, eos à negotiatione arceri. p. 335.
Elegantia.
Elegantia eſt quoddam ſupercœleſtis ſapientiæ inſtrumentum. p. 10.
Eloquentia.
Deponenda eſt eloquentiæ voluptas, quando ſcientiæ depoſcitur fortitudo. p. 9.
Encomium.
Encomium Theophilo ab Hurtado depactum quale? p. 148.
Epimetrum.
Epimetrum ad Theologiæ ſupplicis libellum contra Hurtadum. p. 129. & ſeqq.
Epiſtola.
Epiſtola quid? p. 190.
Euchariſtia.
Euchariſtiæ confectio ad quæ referatur. p. 11.
Chriſti Corpus in Euchariſtia eſt expers extenſionis ſitualis. p. 55.
Si ſumptio Euchariſtiæ prodeſſet alij quàm ſumenti, vel prodeſſet ex opere operato, vel ex opere operantis. p. 137. & ſeq.
Euchariſtiæ perceptio reddit hominem valde aptum ad impetrandum. p. 138. & ſeq.
Perceptio Euchariſtiæ eſt maximè pœnalis, atque adeo maximè ſatisfactoria. p. 141.
Eunuchi.
Eunuchi nati facti, myſtici Zacharias paſqualicus emaſculator puerorum ob muſicam, quo loco habendus. p. 65.
Exarmatio.
De Raynaudi per Hurtadum exarmatione prorſus omni authoritate, & è contrario de oſtentatis ab Hurtado pro ſuâ ſententiâ authoritatibus. p. 144. & ſeq.
Excuſare.
Quis excuſet aut purget quod neſcit? p. 261.
Exemplum.
Exempla varia ſtribiliginum circa Catholica dogmata. p. 272.
Exemplum illuſtre de Monacho auaro ab Hieronimo relatum. p. 340.
Exomologeſis.
Exomologeſis quid? p. 190.
Expoſitio.
Duplex expoſitio Sacramentalis Sacramentorum.
Expreſſio. p. 196.
Expreſſio ſacramentalis peccatorum in ſummâ neceſſitate, poteſt eſſe Epiſtolaris ſecundum Suaris ſententiam, variis Doctoribus probatam. p. 195. & ſeq.
Ad publicam peccatorum expreſſionem nemo tenetur, dummodo poſſit ſibi proſpicere per contritionem. p. 197.

F.

Fabulæ.
FAbulæ ad idiotam. p. 44.
Falſiloquia.
Falſiloquia Hurtadiana. p. 180. & ſeq.
Felis.
Quædam de fele. p. 12.
Ferus.
Ioannes Ferus Ordinis Minorum, à Dominico Soto Cyriaco, tanquam multiplici ſcabie turpis eſt deshoneſtatus. p. 307.
Fides.
Fidei acerrimus exactor eſt perfidus, & mendacia perſequitur ipſe pœnarius, & litem ſibi inferri ægerrimè calumniator patitur. p. 12.
Vna fides debet eſſe totius Eccleſiæ. p. 387.
Fictio.
Contermina fictioni cælitum, fictio cœleſtium operum. p. 297.
Filius.
Multitudo filiorum inſenſatorum patri eſt in ſin-

gultum & opprobrium, non autem in ornamentum. p. 2.
Quid enim filios habere malum eſt, quia quando eis caput dolet, malæ & infideles matres ligaturas ſacrilegas quærunt. p. 295.

Fluor.

Fluor menſtruus duplex. ibid.

Fluuius.

De bono regimine ſacrorum Cœtuum commonitorium vt ſit moderatio, quod dicitur & agger aduerſus ictum fluuij. p. 38. & ſeq.
Monere ſubditum ne conetur contra ictum fluuij, quid? p. 39.
Ictus fluuij, quid? p. 39.

Fœnerator.

Fœnerator vt plus recipiat, aliquid largitur. p. 342.
Fœnerator dum proximum manifeſtè ſpoliat, fure deterior eſt & prædone. p. 335.

Fons.

Vnus fons & multi riui ex eadem aquâ. p. 118.

Forma.

Vnius Sacramenti & vnica forma. p. 193.

Fornicari.

Fornicari omnibus non licet, negotiari verò aliquando. p. 334.

Fortis.

Fortis impatiens eſt vinculorum & arctationis per compedes. p. 115.

Franciſcus.

S. Franciſcus nunquam Chriſti Stigmata prætuliſſe dicitur, & quid ab hoc. p. 11.

Frequentatio.

De ſobria alterius ſexus frequentatione per ſacros homines. p. 62.

Fructus.

Nullus fructus ac ne pacis quidem à ſuppreſſionibus. p. 125. & ſeq.

Fugalia.

Fugalia vnde dicta. p. 294.

Furta.

Furta punit Sacrilegus. p. 12.

Futurum.

De futuro ante non eſſe Diſputatio. p. 25.

G

Gemitus.

GEmitus columbæ de iudiciis ſæculi. p. 61.

gratia.

Gratiæ victricis expreſſæ in S. Latrone parallelæ. p. 35.
Pro Caluino redantruatio, quod motio gratiæ voluntatem neceſſitans æque ſit à Banne aſſignata. p. 89. & ſeqq.
Quæſtiones de auxiliis gratiæ. p. 102.
Quid ſit ex profeſſo tractare de auxiliis gratiæ? p. 103.
Quid ſit incidenter tractare de auxiliis gratiæ. ibid.
Diffidentes cauſę ſuę Ethnici, Sarraceni, Hæretici, ſuppreſsiones quæſt. de auxiliis gratiæ adamarunt. p. 108.
Qui inſtituitur Gratia ſufficiente; eo ipſo habet quidquid neceſſe eſt, vt poſſit agere ſi velit. p. 132.
Non eſt verè Dei Gratia quæ hominem perdit. p. 396.

H.

Hæreſis.

HÆreſis grauiſſimum fere omnium peccatorum. p. 78.

Hæreticus.

Hæretici, cur beſtiæ? ibid.
Hæreticorum appellationes in ſacris Scripturis. p. 80.
Hęreticorum genus contentioſiſſimum. p. 109.

Hercules.

Hercules commodianus. p. 67.

Heteroclita.

Heteroclita ſpiritualia & anomala pietatis, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. p. 64. & ſeq.

Hieronymus.

S. Hieronymus apud Monachos nonnullos exoſus. p. 342.

Homo.

Quinam cauſa proxima & immediata hominis. p. 18.
Nobilem hominem in nemo gerere indignum eſt, & à nobilitate eius abhorret. p. 115.
Par non eſt liberum hominem vinciri, & captiuari. p. 115.
Nihil fœdius homine, qui non habet quod operetur. p. 353.
Vbi humanitùs lapſi ſunt homines, ſe cognoſcere noluerunt. p. 400.

Humilitas.

Schola humilitatis facta ſchola captandorum honorum & ambitiosè expendi ad celuora. p. 304.

Hurtadus.

Index triplex Vocum, & rerum in Reſolutiones orthodoxas Hurtadi. p. 174. & ſeq.
Barbariſmi Solæciſmi, Grammaticæ Lacinationes, & Priſciani Colaphizationes Hurtadi. p. 175. & ſeqq.

I.

Ianſenius.

IAnſenius cenſet friuolum eſſe argumentum de Chriſto omnium redemptore. p. 153.
Ianſenius prouocationem à Pontifice excluſit. p. 381. & ſeqq.

Ieſuitæ.

Cur Ieſuiſtis adeo infeſti Cyriaci. p. 313.

Ignatius.

Sanctus Ignatius Loyola à Cyriacis agitatus. p. 306.

Ignauus.

Ignauus nimis eſt qui poſt exemplum inuenitur incautus. p. 365.

Ignorantia.
Ignorantia eſt trade econtrarium. p. 254.
Immunitas.
Sacra immunitas, quid? p. 267.
Impetratio.
Impetratio ad Sacramentum Euchariſtiæ, qualis. p. 258.
Impius.
Impius dum ſuperbit, incenditur pauper. p. 68.
Incommodum.
Incommodum grauiſſimum ex Religioſorum cum adoleſcentibus conuictu. p. 359.
Indiculus.
Indiculus Ss. Lugdunenſium. p. 29.
Infinitas.
Infinitas, quid? p. 221.
Infirmitas.
Infirmitas non modò eſt ægro officina virtutis, ſed etiam iis qui ſubſidio & operâ adſunt ægrotantibus. p. 361.
Ingenium.
Malè ingenioſus ille, ad quem capiendum opus eſt ingenio. p. 2.
Ingenia eximia quòd penitiſſime peruadant latebras difficultatum, metientes alios ſuo modulo, & putantes ſe intelligi à minùs perſpicacibus, paucis euoluunt mentem tuam. p. 4.
Inimicus.
Leuius eſt profeſſum inimicum cauere, quàm hoſtem latentem ſub amici nomine ſuſtinere. p. 130.
Immenſum.
In immenſum trahi non decet, finitâ Orgiâ. p. 399.
Iniuſtitia.
Injuſtitia eſt ſumma, damnari aliquem inauditum. p. 260.
Innocentes.
Omnes ſanctos Innocentes fuiſſe circumciſos. p. 184.
Inſidiæ.
Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quàm eæ quæ latent in ſimulatione officij, aut in obliquo neceſſitatis nomine. p. 130.
Intelligentia.
Intelligentia abſque viro & muliere, adhibitis idoneis actiuis & paſſiuis, producere queat immediatam & vltimam diſpoſitionem ad formam humanam. p. 19.
Inuentum.
Nunquam inueniemus, ſi contenti fuerimus inuentis. p. 119.
Inuidia.
Inuidia tabificum malis venenum. p. 315.
Ioannes.
S. Ioannes Benedictus, Paſtor, & Pontifex Auenione. p. 57.
S. Ioannes filius Zebedæi Euangeliſta, Theophilus amans & amatus, reliqui Theophili delibati. p. 72.
Iudex.
De honore judicis. p. 68.
Iudicium.
Iudicium aliquorum de libro, cui titulus eſt *Heteroclita pietatis*, aduerſus Dominum & aduerſus Chriſtum eius. p. 252.
Iuſtitia.
Iuſtitia ſæpius ventilata plus lucet. p. 116.
Iuſti.
Soli juſti verè ſunt liberi juxta Chriſti oraculum. p. 40.
Iulianus.
Iulianus Apoſtata notam auaritiæ Religioſis Chriſtianis inuſſit. p. 339.

L.

Labor.
Labor ſiue opus manuum, cui Religioſi dare poſſunt operam, duobus modis ſpectari poteſt. p. 352.
Labor externus Religioſorum & opus manuum quo deſtineutur, nectitur cum negotiatione, quatenus opificia plerumque exponuntur ab eis venalia. p. 353.
Lapis.
Lapis Lydius Catholiciſmi, quæ? p. 73.
Larua.
Larua honeſtatis mercimoniis Religioſorum obducitur, vt hamus mortiferi quæſtus ſeueriùs glutiatur. p. 323.
Latinitas.
Ea eſt judicata Latinitas, quæ breuiter & apertè obſeruata, dumtaxat vſitatorum verborum proprietate, res intelligendas enuntiat; non quæ vernantis eloquij venuſtate atque amœnitate luxuriat. p. 9.
Latro.
Quare S. Latro non expectauit Reſurrectionem generalem. p. 35.
Laureola.
Laureola, quid? p. 186.
Laus.
Prima laus eſt, ſecunda mutare. p. 68.
Leonardus.
Leonardus Leſſius non euaſit Cyriacorum dentes. p. 307.
Lepra.
Lepra nihil aliud quàm calumnia. p. 247.
Lex.
Lex voluntatem Principis edicit. p. 261.
Legem breuem eſſe oportet. ibid.
Si populus, cui lex juſta eſt impoſita obfirmetur in eius repudiatione, &c. Princeps conniueat, neque vrgeat legis obſeruationem, verum ſit legem illam ſic neglectam euigeſcere per tacitum Principis conſenſum. p. 379.
Libertas.
Libertatis periſſe volentis, in Iudâ proditore exhibitio. p. 35.
Noua libertatis explicatio, &c. p. 39. & ſeq.
Libertas in quo ſtatuatur. p. 40.
Libertas, quid? p. 81. & ſeq.
Petri-Pauli de bellis apoſtatæ dominicanti judicis compromiſſarij in lite de diſcordiâ Bannis, & Caluini, quoad negotium humanæ libertatis, &c. p. 96.
Neque loquendi libertas eſt impudentia; neque viciſſim impudentia loquendi eſt libertas appellanda. p. 322.

Liber.

Libri ſunt ingeniorum fœtus. p. 1.

Librorum, qui liberi ſunt ingenij, quò major eſt copia, eò auctius eſt Auctoris quaſi parentis decus, ſi indigni ſint quos comparuiſſe oportuerit. p. 2.

Omnes libri non arrident omnibus, & optimi quique authores ſuos experti ſunt Ariſtarchos. p. 2.

De malis & bonis libris, deque juſta, & injuſta eorundem confixione. p. 32.

Lingua.

Lingua quidem diſerta, & dictio terſa delectationem & laudem afferunt, nec non plurimùm miſeris mortalibus, quorum animus deprauatus eſt ad vanam gloriam parandam. p. 7.

Lingua Græca duplex. p. 57.

Linguarium.

Linguarium damnatis à ſede Apoſtolicâ iniectum p. 69.

Lullus.

Raymundus Lullus à Cyriacis infamatus. p. 305.

Lux.

Grauis malæ conſcientiæ lux eſt. p. 113.

Qui malè agit, odit lucem, & latibula quantùm poteſt, captat. p. 113. & ſeq.

Qui veritatem facit, venit ad lucem, eàque gaudet tamquam lucis filius. p. 114.

Solus qui malè agit, odit lucem. p. 319.

Luxuria.

Nihil alienæ luxuriæ ignoſcit, qui nihil ſuæ negauit. p. 12.

M

Maledicta.

Maledicta, conuitiaque jaculari non eſt diſputatoris, ſed plebeium, & indignum Philoſopho vitium, ac furoris iudicium. p. 209.

Maleuoli.

Maleuoli erga Religioſos maledici, & Beneuoli benedicti. p. 73.

Malum.

Mala bonorum Eccleſiæ. p. 46.

Qui primus complanat iter ad malum & cæteris viam munit, tetriùs exerrat. p. 272.

Marchinus.

Philibertus Marchinus Cyriacos irritauit. p. 309.

Maria.

S. Maria Ægyptiaca, muſca de extremo fluminum Ægypti, ſibilo Domini euocata. p. 42.

Maritus.

Maritus qui ducendo vxorem accipit dotem, illam non accipit in pretium Sacramenti matrimonij. p. 368.

Martyr.

Martyr quis verè & propriè dicatur. p. 220.

Martyrium.

De Martyrio Sancti Latronis. p. 34.

De Martyrio latè, ac preſsè bifariam dicto & vtriuſque preſsè dicti comparatione. p. 35. & ſeq.

Concilium plenarium Theologorum ex omni Prouinciâ Europeâ, pro defenſione veri Martyrij, in morte oppetitâ ex miniſterio charitatis. Triplici nodo triplex cuneus. p. 36.

Martyrium cur dicatur teſtimonium? p. 224. & ſeq.

Ad perfectum martyrium, nec mors ſine voluntate, nec voluntas ſine morte ſufficit, ſed vtrũque requiritur. p. 228.

Theologi Galli pro Martyrio per peſtem, qui? p. 160.

Obiectiones nouę contrà Doctrinam de Martyrio per peſtem ex Thomâ Hurtado Bucchaſerreo. p. 166. & ſeq.

Doctores Luſitani pro Martyrio per peſtem, qui? p. 158.

Quinque neceſſariæ ad Martyrium conditiones. p. 222. & ſeq.

Quid dixerit alma vniuerſitas imperialis Granatenſis de Martyrio per peſtem. p. 186. & ſeq.

Quid dicat Hurtado de Martyrio S. Ioannis. p. 184.

Approbationes ſapientiſſimorum Doctorum qui Apologiæ pro martyrio per peſtem ſubſcripſere. p. 236. & ſeq.

Libri de Martyrio per peſtem à Patre Theophilo Raynando conſcripti: approbatio almę Academiæ Valliſoletanæ. p. 172. & ſeq.

Martyrium, non pœna, ſed cauſa facit. p. 220.

Apologia pro vero & proprio Martyrio per peſtem, &c. p. 219. & ſeq.

De veri Martyrij notione. p. 155.

Qui extra ſcripta Typis vulgata, Martyrium Ss. Alexandrinorum, & aliorum miniſterio Charitatis Chriſtianæ immorientium agnouerunt. p. 156.

Qui verbo & opere Doctrinæ de Martyrio per peſtem ſunt ſuffragati. p. 163.

Cardinales pro Martyrio per peſtem, qui? p. 162.

Summa numeri Approbatorum Doctrinæ de Martyrio per peſtem. p. 164.

Doctores Hiſpani pro Martyrio per peſtem, qui? p. 159.

Antiſtites magni pro Martyrio per peſtem, qui? p. 163.

Theologi Belgię pro Martyrio Charitatis, qui? p. 161.

Germani, qui? ibid.

Angli, qui? ibid.

Poloni, qui? ibid.

Itali, qui? p. 162.

Obiectiones contra Doctrinam de Martyrio per peſtem. p. 164. & ſeq.

Maſcharencas.

Ferdinandus Maſcharencas à fratribus tamquam reus majeſtatis Cyriacis traductus eſt. p. 309.

Maturitas.

Qui maturitatis fructum quærit, deſpicit amœna camporum. p. 9.

Medicus.

Quæ imperitum Medicum arguant. p. 11.

Mercator.

Homo Mercator vix aut nunquàm poteſt Deo placere. p. 334.

Communis Mercatorum habet vſus, vt venditio commutetur in melius. p. 367.

Mercatura.
Viri ſanctiſſimi mercaturam fecere, & qui? 328.
Meritum.
Qui dux eſt generoſi facti, auctius meritum aſſequitur. p. 272.
Metamorphoſis.
Metamorphoſis Latronis in Apoſtolum, ſiue peſſimæ vitæ finis optimus, ex Sancti Latronis Chriſto confixi hiſtoria. p. 34.
Minutalia.
Minutalia ſacra. p. 43.
Miſſa.
Miſſæ Sacrificium poſſe eſſe Martyri propitiatorium. p. 230.
Modus.
Modus quadruplex quo perſonæ cooptari poteſt in Religioſum cœtum. p. 368.
Monachi.
Monachi, & Canonici Regulares qui viam vitæ arctioris, & ſanctum otium elegerunt, ſimplices quidem ſunt vt columbæ, ſed vultu, non actu; habitu, ſed non affectu. p. 322.
Monaſterium.
Nullam puellam, niſi ſe Chriſto deuouiſſet admiſſam eſſe, vt in Monaſterio maneret. p. 376.
Moniales.
Moniales Epiſcopis, & Directoribus doctis, æque ac piis iuris annuentibus negotiationem non vnam exercent. p. 329.
Duplex Monialium negotiatio. p. 365.
Monitoria.
De Monitoriis Eccleſiaſticis. p. 43.
Vtrùm filius vi Monitorij teneatur patrem ſuum prodere. p. 44.
Monitum.
Monitū Theophili Raynaudi Italicū. 265. & ſeq.
Montes.
Montes pietatis labe vacant. p. 273.
Mors.
Mors immorientium pio Miniſterio an ſit cenſenda verum, ac preſsè dictum Martyrium. p. 36.
Mulier.
Cauendæ mulierum quarumcumque familiaritates. p. 62.
Mundus.
Puſilla res mundus eſt, niſi in illo quod quærat, omnis mundus habeat. p. 118.
Munus.
Peremptorium eſt in principe, & æquè in quouis ſuperiore auram adorare munerum. p. 326.
Lex munera accipi vetat. ibid.
Magna munera ſunt reuerentia honoris & humilitas ſubiectionis. ibid.
Spiritualia munera rectoribus tributa quādo. ibid.

N.

Neceſſitas.
Neceſſitas in negotio libertatis. p. 83. & ſeq.
Neceſſitatem operandi indidit nobis Deus.
Negotia. p. 353.
Mortui non eſt negotiari, aut agitare vlla ſecularia negotia, vel mercimonia; ſed eius omnia ſtudia & cogitationes conſecrari Deo debent. p. 34.
Negotiantes.
Quid aliud cunctorum negotiantium vita quàm fraus atque perjurium. p. 335.
Negotiatio.
Negotiatio ſimplex, ſeu lautiſſimè dicta quæ trimembri negotiationis diuiſione primum locum occupabat, non vetatur ſacris hominibus, & Religioſis, aut Clericis. p. 345.
Negotiatio preſsè dicta, cui in trimembri negotiationis diuiſione, ſecunda ſedes eſt data abhorret à ſtatu Religioſo, eſtque Religioſis planè illicita. p. 346.
Negotiatio triplex. p. 344.
Negotiatio ſimplex, quæ? ibid.
Negotiatio lucratiua ſtrictè accepta, quæ? ibid.
Negotiatio ſtrictiſſimè lucratiua, quæ? ibid.
Negotiatio per alium conſtituit verum negotiatorem. p. 351.
Antiqua praxis ſanctorum inuoluens apertè negotiationem. p. 329.
Negotiatio politica, quæ? p. 343. & ſeq.
Negotiatio deteſtanda. p. 327.
Negotiatio emercantium per munera Religioſas dignitates ſepoſita. p. 323.
Negotiatio duplex. p. 357.
Religioſi negotiatione ſubduci lucrū & ſperatos laborum fructus intercipi. p. 363.
De pià & prorsùs irreprehensâ Regularium negotiatione. p. 370.
Negotiatio aliqua lucratiua ex mercibus immutatis per negotiatorem, ſacris perſonis illicita eſt, aliqua verò non eſt illicita. p. 351.
De Monialium quæſtubus ac multiplici negotiatione. p. 365.
Fit Religio domus negotiationis cùm per priuata munera tentatur aditus ad publica. p. 373.
Negotiatio generale nomē ſibi facit propriū. 336.
Quibus confirmari videatur negotiationem prorsùs à Religioſo ſtatu diſſentire. p. 331.
Inhoneſtæ negotiationes & turpia lucra ac indigni quæſtus, qui? p. 334.
Negotiationem populariter dictam à religioſo ſtatu non abhorrere, quæ ſuadere videantur. p. 327. & ſeq.
Negotiatio ſtimulus auaritiæ. p. 338.
Negotiatio omnibus ſæcularibus, & vtriuſque ſexus Religioſis conſentanea. p. 372.
Negotiatio malum non facit, ſed iniquitas. 345.
De negotiatione ſigillatim per venditionē opificiorum quæ Religioſi labore ſuo, & manibus operando confecerint. p. 352.
Concilia negotiatione, quid? p. 334.
Negotiatio non vetatur Religioſis, tamquam per ſe & ex obiecto, vel etiam ratione adjunctorum neceſſariorum inexpurgabiliter mala. p. 344.
Negotiator.
Ypparcus de Religioſo negotiatore. p. 54.
Omnes homines videntur negotiatores. p. 343.
Negotiat. Clericū ſacri Canones execrātur. p. 336.
Multi negotiatores præ immoderatâ quæſtus cupiditate fidem datam & alieni juris indemnitatem cum pietatis clade negligunt. p. 332.
Negotiatores rari, qui frequentem Sacramentorū vſurpationē, & ſtudiū orationis nō negligāt. ibid.
Supponendum ad controuerſiæ dijudicationem de Religioſo negotiatore. p. 339.

Neremberginus.
Ioannes Euſebius Neuembergius non potuit Cyriacorum vngues effugere. p. 311.
Nomenclator.
Nomenclator marianus. p. 50.
Nouarinus.
Aloyſius Nouarinus Clericus Regularis, à fratribus appetitus. p. 309.

O.

O Paraſceuaſticum.

O Paraſceuaſticum, quid? p. 46.
Obſcuritas.
Obſcuritas, magnus eſt ſcriptoris defectus. p. 2.
Obſcuritates non ſunt aſſignandæ culpæ ſcribentium, ſed inſcitiæ non aſſequentium. p. 3.
Non minùs ridiculi ſunt lectorum plerique, quos cùm par eſſet ſuam ingenij tenuitatem, vel etiam hebetudinem profiteri, culpam referunt in ſcriptoris obſcuritatem. p. 4.
Occaſio.
Supplicandi occaſiones. p. 100.
Oculus.
Oculus myſticus. p. 44.
Odor.
Quod eſt odor naribus, hoc eſt auribus ſermonis ornatus. p. 9.
Operatio.
Tanto perfectiùs rationalis, & intellectualis creatura erit libera in ſuâ operatione, quantò eius operatio diuinæ operationi liberæ magis aſſimilabitur, ad cuius imaginem & ſimilitudinem, ſecundùm intellectum & voluntatem facta eſt. p. 85.
Oratio.
Pedeſtris & quotidianæ ſimilis, & nullam lucubrationem redolens oratio, neceſſaria eſt quæ rem explicet, ſenſum edifſerat, obſcura manifeſtet, non quæ verborum compoſitione frondeſcat. p. 8.
Oratio eſt impetratoria. p. 138.
Magnum orationis decus perſpicuitas, ingens probrum obſcuritas. p. 2.
Oratio, cuius ſumma virtus eſt perſpicuitas, quàm ſit vitioſa, ſi egeat interprete. ibid.
Oratio prout præciſè impetratoria tenue mortuorum ſubſidium. p. 259.
Ordo.
Nullus ordo quempiam recipit inordinatum p. 322.
Organizatio.
Organizatio, & temperies ad formandum hominem neceſſaria, excedunt potentiam angelicam, nec poſſunt fieri ſine interuentu ſeminis. p. 19.
Os.
Os Domini loquutum eſt per Vicarium. p. 377.
Otium.
Otium omnibus mortalibus exitiale, Religioſis verò peſtilentiſſimum. p. 352. & ſeq.
Otium ſanctum, & adipale, quod? p. 349.
Omnia ab otio damnum capiunt. p. 353.

P.

Panis.
Hordeaceus panis dulcis ſolet eſſe, etiam iis qui centenis vicibus ferculorum quotidiani conuiuij copias mutare conſueuerunt. p. 8.
Papa.
Papa non eſt vltimus, ac ſupremus Iudex in Eccleſia. p. 379.
Parabola.
Parabola dignum ab indigno diſtinguit. p. 115.
Paulus.
Paulus Apoſtolus illâ qua ſemper vſus eſt eloquij intonuit libertate. p. 11.
Pauper.
Sunt qui pauperibus parùm tribuunt, vt ampliùs accipiant. p. 342.
Peccatum.
Omnes peccata diſſimulant. p. 113.
Expoſitio peccatorum Sacerdoti abſenti facta, niſi ſaltem aliquatenùs renouetur in eius preſentiâ, non eſt Sacramentalis. p. 194.
Peccata non multiplicantur, cum lex vetans inuetur eandem virtutem. p. 43.
Duplici peccato inquinatur, qui communicat interdictus excommunicatione. p. 43.
Pentecoſtes.
Feſtum Pentecoſtes, quid? p. 47.
De prærogatiuis Chriſtianæ Pentecoſtes, & de primâ Miſſæ celebratione in Chriſtianâ Eccleſiâ. p. 62.
Perſecutio.
Perſecutio omnium teterrima & virulentiſſima ab adelphis illata. p. 302.
Petrarcha.
Frāciſcus Petrarcha per Cyriacos exagitatus. 305.
Pharmaca.
Mederi ægrotis, & in eam rem parare, & conficere pharmaca, eſt opus ſanctum. 329.
Pharmacopola.
Diſcuſsâ ſigillatim causâ Pharmacopolarum Religioſorum negotiantium. p. 306.
Phrygalia.
Phrygalia, vnde dicta. p. 294.
Pietas.
Pietas ſpecialis ergà vnum aliquem ſanctum præ aliis purgata, & ex ſuis titulis illuſtrata. p. 43.
Animus negotiorum multitudine, obrutus facilmè negligit functiones pietatis erga Deū. p. 132.
Pietas ſine fide & doctrina ſana, quæ? p. 73.
Pileus.
De Pileo & Gladio Pontificis Benedictione initiato. p. 67.
Pœnalitas.
Pœnalitas operis eſt radix virtutis ſatisfactiuæ, applicabilis defuncto. p. 141.
Pœnitens.
Quid de pœnitente incarcerato, nec ſperante longam Sacerdotis collocutionem. p. 196.
Pœnitentia.
De modis ſubminiſtrandi partem materialem Sacramenti Pœnitentiæ per internuncium, aut litteras. p. 215. & ſeq.

Sacramentum pœnitentiæ, quid? p. 192.
Pœnitentiæ Sacramentum né ex parte quidem expreſſionis peccatorum poſſe eſſe epiſtolare, qui cenſuerint. p. 194.
Referuntur Authores qui integrum Pœnitentiæ Sacramentum confici poſſe per Epiſtolam cenſuerunt. p. 191.
Ad pœnitentiam publicam an præmittenda aliqua reconciliatio. p. 199. & ſeq.
In formâ Sacramenti Pœnitentiæ inuoluitur eſſentialiter pronomen Te. p. 193.
Sacramentum pœnitentiæ formâ deprecatiuâ non judiciali conſtare aſſeritur. p. 11.

Poëta.

Miſerrima Poëtarum apud Rupices ac Barbaros conditio. p. 305.
Poetarum nomina diuerſa, vnde deducta. p. 295.

Pontifex.

Senſus Patrum de poteſtate ſummi Pontificis ad pronunciandum de fide abſque generali Concilio. p. 385. & ſeq.
Fuit qui ex Toleti relatione adderet dixiſſe Baium, malle ſe porcos paſcere & ſubulcum agere, quàm vllâ in re ſenſui Romani Pontificis aduerſari. p. 382.
Romanus Pontifex Chriſti in terris Vicarius. p. 377.
Pontifex Paſtor vniuerſalis, & Caput Eccleſiæ. p. 379.

Poza.

Baptiſta Poza à Cyriacis infamatus. p. 311.

Prædicatio.

Qui alterius prædicationi repugnat, dicere debet aliquid quod aut contrarium ei ſit, aut aduerſum. p. 125.

Pratum.

Pratum ſpirituale de varia Hiſtoria Chriſtiana æui noſtri. p. 61.

Prætextus.

Prætextus ſunt cauendi, quos cupiditas ſæpe nomine neceſſitatis obducit. p. 350.

Principium.

Principium moraliter operandi, quod? p. 204.

Proles.

Vix validam, & diu victuram prolem fundunt quæ copioſa fœcunditate, vt vites abundantes, in lateribus domus luxuriant. p. 1.

Propinquitas.

Propinquitas Phyſica confitentis, & abſoluentis tamquam exhibentium formam, & materiam Sacramenti, eſt neceſſaria eſſentialiter. p. 194.

Prouocatio.

Prouocatio à definitione Pontificis, fuit Hæreticorum & Schiſmaticorum. p. 380.
Paucos quoſdam Catholicos, difficultatibus temporum impeditos, prouocationem à Pontifice ad Concilium Bona fide aliquando admiſiſſe. p. 379.
Scripturæ abſolutè aſtruentes Pontificiam in docenda fide auctoritatem, prouocationes ab ea exſcindunt. p. 380.
Doctores Canonum pro definitionibus Pontificis ex fide certis, & explodendâ prouocatione ad Concilium. p. 389. & ſeq.
Prouocationes à Pontificia definitione, & Chriſti Vicario & Chriſto ipſi injurioſæ. p. 390. & ſeq.
Fundamenta prouocationis ad Concilium propoſita disjiciuntur. p. 391.

Prudentes.

Prudentibus viris non placent phalerata; ſed fortia: quando non res pro verbis, ſed pro rebus ennunciandis, verba ſunt inſtituta. p. 9.

Pudicitia.

Pudicitiæ Chriſtianæ, ſatis non eſt eſſe verum & videri. p. 114.

Pudor.

Benignum eſt, & plenum ingenuî pudoris fateri per quos perfeceris. p. 12.

Pugil.

Pugil recenti virtute importabilis, infirmiori perſæpè collegæ ſuccumbit. p. 398.

Puteus.

Putei qui hauriuntur, emittunt aquam magis perſpicuam, corrumpuntur autem ij, quorum nullus eſt particeps. p. 107.

Q.

Quæſtus.

AD primum ordinem viarum faciendi Quæſtum ſunt venditores ſacrarum Reliquiarum. p. 342.
Sordidę diteſcendi, & Quæſtum faciendi rationes. p. 343.
Ad primum ordinem viarum faciendi Quæſtum pertinet impietas quorumdam Monachorum. p. 341.

R.

Raſura.

RAſuræ antiquiſſimus vſus. p. 346.

Religio.

An Religio Caluiniana, rectè dicta ſit Beſtiarum Religio. p. 78.

Religioſus.

Homo Dominicus, Loricatus, diſcuſſio cauſæ Religioſorum bella Gerentium. p. 53.
Religioſi veri mercatores, & negotiatores citrà noxam. p. 329.
Religioſi hominis eſt cum perſonâ ſuâ loqui & nihil vnquam indecorum gerere. p. 301.
Religioſis non vetatur mercari pro ſe, aut vendere ſua ſuperflua. p. 345.
Paræneſis ad Religioſum amicum relegatum. ibid. & ſeq.
Religioſi fuere qui pecunia numerata vendebant admiſſionem in Vitam Monaſticam. p. 342.
Aliud ſordium Religioſorum genus. p. 343.

Renunciator.

Renunciatores, qui? p. 339.

Reſponſio.

Reſponſio Theophili Raynaudi ad judicium aliquorum de libro cui titulus eſt, *Heteroclita pietatis* aduersùs Dominum, & aduersùs Chriſtum eius. p. 253. & ſeq.

Rex.

Majoris tibi honoris eſt, vt Rex in ferro, quàm ſeruus attitoleris in auro. p. 9.

Rho.

Ioannes Rho à Cyriacorum dente non liberatus. p. 310. & ſeq.

Robertus.
Robertus de Arbruſcello Fundator Fontebraldenſis. p. 72.
Roſa.
De Roſâ medianâ. p. 66.
Ruſticitas.
Ruſticitas ſermonis inculti ſuſpicionem purgare conſueuit mendacij. p. 9.

S.

Sacerdos.
QVid facere debeat Sacerdos, ſi infirmus qui petit Extremam-Vnctionem, amiſit notitiam vel loquelam. p. 197.
Sacerdos, cui ob Sacri celebrationem numeratur ſtipendium, non accipit illud in pretium Sacri. p. 368.
Sacramenta.
Sacramenta non inſtituta ſunt, vt in quecumque euentu hominibus medeantur; ſed vt Prædeſtinationi Præſcientiæque diuinæ deſeruiant. p. 205.
Sapiens.
Vir ſapiens non ſumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem cogitat. p. 1.
Sapientia.
Diuinæ Sapientiæ ſermo, & dictio humilis quidem & repens eſt, ſenſus verò ſublimis, & cœleſtis. p. 10.
Quare ponatur Dei Sapientia inter bouem & aſinum. p. 9.
Nerui ſunt, & quidam artus Sapientiæ non temerè credere, maximè in cauſâ fidei quæ ratò perſpecta eſt in hominibus. p. 262.
Quare Sapientia nondum omne opus ſuum impleuit. p. 118.
Scandalum.
Scandalum timendum Domeſticis. p. 322.
Scapulare.
Scapulare Stochianum, illuſtratum, & defenſum. p. 70.
Scenici.
Scenici vnde dicti? p. 294.
Schiſmaticus.
Authoritate valere non potuit, qui Schiſmaticus erat notorius. p. 379.
Scientia.
Quod dat panis vitæ, hoc ſcientia dat ſaluti. p. 9.
Scribendo.
Scribendo alteri, cenſemur cum preſente agere, ſed fictione quâdam. p. 193.
Scripta.
Rectè ſcripta taceri non debent. p. 108.
Scriptio.
Singularum ſcriptionum enumeratio duplex titulorum tenus. p. 14.
Qui multa ſcribit non multùm ſcribit, & ægerrimè contingit, vt fœcunditas in hoc genere vacet vitio, deſitque in multiplici ſcriptione peccatum. p. 4.
Aſperitas quarumdam ſcriptionum malè obiecta. p. 10.
Variæ rationes occultæ inuiſibilis ſcriptionis. p. 191.
Multitudo ſcriptionum non iuuat ſuppreſſiones. p. 117.
Scriptionis Hurtadi Caracteriſm' abſolutè. p. 146.
De eodem Caracteriſmo reſpectiuè. p. 147. & ſeq.
Scriptura.
Scriptura animæ cibus. p. 109.
Scriptura memoriæ reparatrix, quare? p. 116.
Sectio.
De ſectione Cæſareâ. p. 45.
Sententia.
Sententia damnans infert pœnam præter propenſionem & voluntatem judicis, ob patratum à reo crimen. p. 261.
Sententia, falſam nunquam tenere prima laus eſt, ſecunda mutare. p. 322.
Silentium.
Cur ſilentium haberi debeat de quibuſdam quæſtionibus? p. 120.
Simoniacus.
Maritus qui mulierem deformem, quam alioqui nullo modo duceret, conſtitutâ dote pinguiſſimâ lubens ducit, non eſt Simoniacus vendendo, vendendo Sacramentum matrimonij. p. 369.
Simoniacus aſſerit pecuniam eſſe præſtantiorem dono Dei, cum id in ipſam commutat. p. 367.
Sors.
Obnoxij profectò animi & infelicis eſt, deprehendi in furto malle, quàm mutuum reddere, cùm præſertim ſors fiat ex vſura. p. 12.
Non eſt dignus ſorte Sanctorum, quiſquis eorum ſubire aleam cupiens, onus cenſet minimè ferendū. p. 248.
Species.
De ſpeciebus Sacramentalibus. p. 71.
Spes.
Spes preſens ædificet rem futuram. p. 371.
Spes ab æternâ mercede vacua, cur? p. 347.
Stygma.
Diuina Stygmata quæ? p. 61.
Stigmata humana quæ? ibid.
Stigmata Dæmoniaca quæ? ibid.
Stigmata medica quæ? ibid.
Stigmatiſmus.
De Stigmatiſmo ſacro, & prophano, diuino, humano, dæmoniaco. p. 61.
Suarez.
Franciſcus Suarez, quò clariùs micabat, vehementiùs Cyriacorum inuidiâ flagrabat. p. 308.
Submiſſio.
Submiſſio quid? p. 141.
Suffragatio.
Nonnulla diuinæ ſuffragationis indicia. p. 164.
Suffragium.
Suffragium authorum poſterioris æui in ſcriptis publico datis. p. 155. & ſeq.
Suggeſtio.
Suggeſtio ſupplex aduerſus prerogationem ſuppreſſionum quarumdam quæſtionum. p. 104.
Superior.
Superiorem malum Deus non aſſignat, ſed permittit tantum. p. 39.
Suppreſſio.
Suppreſſiones Tractationum de auxiliis Gratiæ nullam nunc habent iuſtam neceſſitatem. p. 104.
Inæqualis ſuppreſſionum vigor. p. 126.
Labes à ſuppreſſionibus, in cōcilia, & Patres. p. 125
Suppreſſiones ignotæ ante hac Eccleſiæ, quæſt. de auxiliis Gratiæ, p. 105. & ſeq.

Veritas tenebrarum, & compedum impatiens lucis, & libertatis amans ſuppresſiones auerſatur. p. 113.
Damna à ſuppreſsionibus, cùm ſunt impugnandi errores. p. 121. & ſeq.
Decretum de ſuppresſione quæſtionum ad auxilia Gratiæ ſpectantium refertur, eiuſdem extenſio indebita attingitur. p. 100.

Symbola.

Symbola Antoniana. p. 62.

Symphoniacus.

Symphoniacus quis? p. 294.

Symphoniaci.

Symphoniaci qui? ibid.

Syntaxis.

Syntaxis operum S. Anſelmi. p. 27.

Syphon.

Syphon quid? p. 294.

T

Tenebræ.

Quæ occultata, & tenebris damnata volumus pudenda ſunt, & probroſa. p. 113.
Tenebras nequitia timet. p. 113.

Terminalia.

Vitæ & mortis humanæ terminalia? num à Deo met tutore conſtituta. p. 53.

Teſtes.

Teſtium cum interprete comparatio. p. 212.

Theatrum.

Theatrum Ieſuiticum quid? p. 303.

Theologia.

De Theologiâ naturali. p. 18. & ſeq.
Theologia ſupplex, pro liberá Quæſtionum inter Scolaſticos diſcusſione, ſaluá Charitate atque Modeſtia. p. 49.

Theta.

Quæ res nigro Theta notabiles occurrant apud Hurtadum. p. 183. & ſeq.

Titulus.

Titulus vendendi cariùs, in quo fundetur. p. 347.

Thomas.

Thomas eſt Regula fidei. p. 270.

Thoſtatus.

Alphonſus Thoſtatus à Cyriacis variorum errorum inſimulatus. p. 306.

Tractare.

Quid ſit tractare de auxiliis Gratiæ. p. 102.

Tractatio.

Tractatio per aliquid? p. 120.

Tranſubſtantiatio.

Vox, Tranſubſtantiatio, quid demonſtret? p. 272.

Tribunus.

Quid Tribunus Plebis? p. 30.

Trinitas.

Trinitas Patriarcharum. p. 62.

Turpe.

Turpe quid? p. 333.

Tyrannus.

Homicidæ Tyrannus iraſcitur. p. 12.

V

Valdenſis.

Thomas Valdenſis à Cyriacis exagitatus. p. 305.

Valerianus.

Valerianus Cemelienſis Epiſcopus, integer Doctrinæ, labiſque purus. p. 29.

Venditio.

Venditio florum, ad ædificandum ſtuporem ſæcularium domicillarũ, dedecet perſonas Religioſas. p. 348.

Verbum.

Silentium verborum, interemptio eſt verborum. p. 111.
Bonum eſt ſi dicantur verba, ſed nihilominus bonum eſt ſi ſcribantur. p. 116.
Qui verbum reſpuit, auditum obſtruit, & fidem expellit. p. 109.
Ibi verba ſunt aperta, Interpretatio contrà manifeſtam vim verborum nihil valet. p. 130.
Si verbum medendi vim habet cum dicitur, etiam vox habet cum legitur. p. 116.
Neceſſe eſt vt pœnitens qui materiam Sacramenti ſubminiſtrat, verba adhibeat. p. 194.
Sicut in lapide friget ignis, latet ignis in ferro, ipſe tamen ignis ferri ac lapidis colliſione flammatur; ſic obſcurum verbum verbi ac ſenſus collatione reſplendet. p. 115.

Veritas.

Splendor veritatis moralis collatus cum tenebris mendacij, & nubilo æquiuocationis ac mentalis refectionis. p. 21. & ſeq.
Melior eſt veritas, in ſimplicibus verbis, quàm ſit mendacium in elucubrati venuſtate ſermonis. p. 9.
Veritas abſcondi renuit, quia honeſtisſima. p. 113.
Veritas ventilata plus rutilat. p. 116.
Argumentis frequenter, & collationibus latens veritas aperitur. p. 117.
Quod veritati aduerſatur, lucem refugit. p. 114.

Verum.

Quando verum dicitur, non eſt quod contradicitur. p. 345.

Veſtis.

Veſtes Tranſlucidæ improbatæ, quare? p. 113.

Veteres.

Reiecti quærentes exſcripta veterum loca. p. 12.

Viator.

Viatores gratiorem habent aquam cùm ſitiunt breui vena ſtillantem, quàm profluentis fontis riuos, quorum copiam non ſitis tempore reperire poſſunt. p. 8.

Virgo.

Tractatio plena de beatá virgine. p. 44.
Vtrùm virgo ſit pura Creatura. p. 51.
Quam vnionem habeat virgo cum perſona verbi. p. 58.

Virtus.

De virtutibus, & vitiis. p. 26.
Cum virtus aliqua valdè latè patet, prohibitio quæ fit eius intuitu, poteſt fundare multiplex

S.d.f.o.f.d

ſpecie peccatum. p. 43.
Virtus Religionis non eſt vnius ſpeciei atomæ. p. 43.

Vis.

Magna vis, magnum pondus in verbis. p. 7.
Quid ſit vis generatiua hominis. p. 20.

Vita.

Optimæ vitæ finis peſſimus. p. 35.

Vitium.

Vitium Iudaïcum. p. 304.
Vitia aliena in oculis habemus, à tergo noſtra ſunt. p. 12.
Summum in ſermone vitium eſt, non ſolùm non capi, ſed etiam ægré capi. p. 2.

Viuere.

Viuere quid. p. 333.

Viues.

Ioannes Ludouicus Viues, notatus vrgentibus Cyriacis. p. 306.

Voluntas.

Poteſtas voluntatis, ſeu volitionis actualis quæ? p. 81.

Votum.

De Excellentiâ, & pretioſitate voti. p. 72.
De exſolutione à votis Religioni ſubſtantialibus. p. 72.

Vox.

Voces Pontificum, Eccleſiæ Rectorum de ſuarum definitionum irretractabili veritate independenter à Concilio generali. p. 308.
Græcæ voces, injurioſæ, & fellitæ, ab Hurtado vſurpatæ. p. 177. & ſeq.
Duplex notio vocis Epiſtolaris. p. 190.

Vulnus.

Aperiendum eſt vulnus & ſecandum, & putredinibus, amputatis medela fortiore curandum. p. 11.

Vulpes.

Vulpes paruula demoliens vineas, capta & corio nudata. p. 54.

X.

Xauerius.

Sanctus Franciſcus Xauerius primus intulit lucem Euangelicam Iaponibus, & Apoſtolico Spiritu immenſas regiones Indiarum Orientalium peragrauit. p. 285.

FINIS.

Excudebat ANNIBAL ZANGOYSKI Cracouiæ, ſuis ſumptibus, Anno reparatæ ſalutis M. DC. LXIX.

670762

H 56.